I 8879.

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P. M. R.

2

EDITURA „SCÎNTEIA"
1960

0 IUL. 2005

I 8879.

2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

Nr. 2 **ANUL VI** **1960**

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

CUPRINS:

Pag.

Însuflețiți de mărețele idei ale lui Lenin, oamenii muncii din Republica Populară Romînă construiesc socialismul 5

STUDII ȘI REFERATE

GHEORGHE VASILICHI și V. A. VARGA: V. I. Lenin despre unele probleme ale istoriei Romîniei 22

VALTER ROMAN: Răspîndirea operelor lui V. I. Lenin în Romînia 32

V. CHERESTEȘIU: Învățătura leninistă despre partinitate — călăuză în activitatea istoricilor din patria noastră 43

PARASCHIVA NICHITA, GH. ȚUȚUI: Leninismul, călăuză în lupta P.C.R. pentru trecerea de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă 56

S. PUNI: Leninismul — far călăuzitor în lupta P.M.R. pentru formarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii din R.P.R. 82

DOCUMENTE

O scrisoare a lui V. I. Lenin descoperită în țara noastră. 96

O carte poștală adresată lui C. Dobrogeanu-Gherea semnată de V. I. Lenin. . 98

CRITICĂ ȘI BIBLIOGRAFIE

V. I. LENIN: „Partidul — forța conducătoare în statul socialist și în construcția comunistă", Editura politică, 1959, 599 pag.: V. *Bîrlădeanu* 99

3209

1964

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

АННАЛЫ

ИНСТИТУТА ИСТОРИИ ПАРТИИ ПРИ ЦК РРП

№ 2 ГОД ИЗДАНИЕ VI 1960 год

СОДЕРЖАНИЕ:

Стр.

Воодушевлённые великими идеями Ленина, трудящиеся Румынской Народной Республики строят социализм. 5

ОЧЕРКИ И РЕФЕРАТЫ

ГЕОРГЕ ВАСИЛИКИ и В. А. ВАРГА: Владимир Ильич Ленин о некоторых проблемах истории Румынии. 22

ВАЛТЕР РОМАН: Распространение трудов В. И. Ленина в Румынии. . . 32

В. КЕРЕСТЕШИУ: Ленинский принцип партийности-руководство в деятельности историков нашей родины. 43

ПАРАСКИВА НИКИТА, Г. ЦУЦУЙ: Ленинизм — направляющая сила в борьбе КПР за переход от завершения буржуазно-демократической революции к революции социалистической. 56

С. ПУНИ: Ленинизм — путеводная звезда РРП в борьбе за формирование социалистического сознания у трудящихся РНР 82

ДОКУМЕНТЫ

Письмо В. И. Ленина, найденное в нашей стране. 96

Открытка подписанная В. И. Лениным, адресованная К. Доброджану-Геря. . . 98

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

В. И. ЛЕНИН: «Партия руководящая сила в советском государстве и в строительстве коммунизма». Политическое издательство, 1959 г., 599 стр. — *В. Вырлэдяну* 99

Prolétaires de tous les pays, unissez-vous!

ANNALES

DE L'INSTITUT D'HISTOIRE DU PARTI PRÈS LE C.C. DU P.O.R.

No. 2 VI-ème année 1960

SOMMAIRE:

Page

Animés par les grandioses idées de Lénine, les travailleurs de la République Populaire Roumaine édifient le socialisme 5

ÉTUDES ET RAPPORTS

GHEORGHE VASILIKI et V. A. VARGA : Lénine et certaines questions de l'histoire de la Roumanie. 22

VALTER ROMAN : La diffusion des oeuvres de V. I. Lénine en Roumanie. . 32

V. CHERESTEŞIU : L'enseignement léniniste sur l'esprit de parti, guide des historiens de notre patrie. 43

PARASCHIVA NICHITA, GH. ŢUŢUI : Le léninisme, guide du P.C.R. dans sa lutte pour le passage du parachèvement de la révolution bourgeoise-démocratique à la révolution socialiste 56

S. PUNI : Le léninisme, phare du P.O.R. dans sa lutte pour la formation de la conscience socialiste des travailleurs de la R.P.R. 82

DOCUMENTS

Une lettre de Lénine découverte dans notre pays 96

Une carte postale adressée à C. Dobrogeanu-Gherea signée par V. I. Lénine . 98

CRITIQUE ET BIBLIOGRAPHIE

V. I. LÉNINE : „Le parti, force dirigeante dans l'état socialiste et dans l'édification communiste", Editions politiques, 1959, 599 pages : *V. Bîrlădeanu.* 99

Workers of the world, unite!

THE ANNALS

OF THE INSTITUTE OF THE HISTORY OF THE PARTY ATTACHED TO THE CC OF THE RWP

No. 2 Year VI 1960

TABLE OF CONTENTS:

Page

Inspired by Lenin's mighty ideas, working people in the Rumanian People's Republic build socialism. 5

STUDIES AND REPORTS

GHEORGHE VASILICHI and V. A. VARGA: V. I. Lenin on some problems of the history of Rumania 22

VALTER ROMAN: V. I. Lenin's works in Rumania 32

V. CHERESTEȘIU: Leninist teachings on the party spirit — a guide in the activity of the historians in our country. 43

PARASCHIVA NICHITA, GH. ȚUȚUI: Leninism as a guide in the struggle of waged by the Communist Party of Rumania for passing from completion of the bourgeois-democratic revolution to the socialist revolution . . 56

S. PUNI: Leninism as a guiding light in the struggle waged by the Rumanian Workers' Party to shape the socialist conscience of working people in the R.P.R. 82

DOCUMENTARY

A letter by V. I. Lenin discovered in our country. 96

A postcard addressed to C. Dobrogeanu-Gherea signed by V. I. Lenin . . . 98

CRITIC AND BIBLIOGRAPHY

V. I. LENIN: „The party as the leading force in the socialist state and in the building of communism", Editura politică, 1959, pp. 599: *V. Bîrlădeanu.* 99

ÎNSUFLEȚIȚI DE MĂREȚELE IDEI ALE LUI LENIN, OAMENII MUNCII DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÎNĂ CONSTRUIESC SOCIALISMUL

Împreună cu oamenii muncii din lumea întreagă, poporul nostru sărbătorește cea de-a 90-a aniversare a nașterii lui Vladimir Ilici Lenin, titan al gîndirii și practicii revoluționare, genialul învățător și conducător al proletariatului internațional și al omenirii muncitoare, întemeietorul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și al primului stat socialist al muncitorilor și țăranilor.

Această aniversare găsește poporul nostru în plin avînt creator pentru înfăptuirea politicii leniniste de construire a socialismului, promovată cu consecvență și fermitate de Partidul Muncitoresc Romîn.

In întreaga sa activitate, Partidul Muncitoresc Romîn, conducătorul încercat al poporului nostru, s-a bazat și se bazează pe învățătura marelui Lenin, aplicată în mod creator la condițiile concrete din țara noastră, pe principiile universal valabile ale leninismului. Înarmat cu învățătura marxist-leninistă, folosind inepuizabila experiență a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, studiind experiența mișcării comuniste internaționale, precum și propria sa experiență, partidul nostru a știut să dea răspuns problemelor complexe care s-au ivit în lupta pentru instaurarea puterii celor ce muncesc, a organizat și a mobilizat forțele poporului pentru construirea orînduirii noi, socialiste.

I

Partidul nostru a desfășurat întotdeauna o muncă neabătută pentru însușirea învățăturii leniniste. În primele decenii ale secolului al XX-lea, elementele înaintate ale mișcării muncitorești din țara noastră au venit în contact cu ideile leniniste. Deși elementele oportuniste din conducerea mișcării muncitorești puneau piedici în calea răspîndirii ideilor măreț ale lui Lenin, totuși aceste idei au pătruns chiar în presa centrală a mișcării. Astfel, ziarul „Romînia muncitoare" a publicat diferite materiale despre activitatea lui Lenin din anii 1905—1911, 1912 și 1915, iar publicațiile „Lupta zilnică", organul central al Partidului social-democrat, și „Convorbiri sociale" au informat în anul 1916 mișcarea muncitorească de la noi despre poziția principială a lui Lenin în problema războiului și a păcii.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a avut o influență covîrșitoare asupra proletariatului și a mișcării muncitorești din Romînia. După Revoluția din Octombrie, în mișcarea muncitorească din țara noastră au fost răspîndite ideile fundamentale ale lui Lenin cu privire la cucerirea

revoluționară a puterii, instaurarea dictaturii proletariatului și construirea orînduirii socialiste ; în presa muncitorească au apărut articole despre rolul primului stat al muncitorilor și țăranilor. Manifestele și presa muncitorească a vremii sînt străbătute de lozincile leniniste care cheamă la revoluție și la apărarea statului sovietic. Încă în anii 1918—1920 au fost traduse în limba romînă unele lucrări ale lui Lenin.

În condițiile ascuțirii puternice a contradicțiilor regimului burghezo-moșieresc și ale ciocnirilor violente de clasă din anii 1918—1920, în munca de clarificare ideologică, grupurile comuniste din Romînia au dus o luptă dîrză și consecventă, sub steagul ideilor leniniste, pentru făurirea unui partid de tip nou, după modelul partidului lui Lenin și afilierea sa la Internaționala Comunistă.

Crearea Partidului Comunist din Romînia, la Congresul din mai 1921, a însemnat victoria istorică a leninismului asupra oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din țara noastră. Încă de la înființare, partidul a pus în fața membrilor săi sarcina însușirii învățăturii marelui Lenin.

Necesitatea însușirii temeinice a leninismului de către membrii de partid a fost permanent subliniată la congresele P.C.R., în ședințele plenare ale Comitetului Central și în toate documentele importante de partid. Astfel, rezoluția ședinței plenare a Comitetului Central și a comisiei centrale de control din iulie 1925, condamnînd cu hotărîre diferitele tendințe legaliste, lichidatoriste și alte influențe oportuniste moștenite de la vechea mișcare socialistă, a arătat că studierea temeinică a literaturii marxist-leniniste constituie „o condiție primordială a partidului comunist“ [1].

Un moment de cotitură în viața partidului nostru l-a constituit istoricul Congres al V-lea al P.C.R., din decembrie 1931, care a clarificat problemele fundamentale ale mișcării muncitorești din țara noastră, stabilind sarcini noi, ideologice, organizatorice, strategice și tactice ale partidului în lumina leninismului și a experienței P.C.U.S.

Pregătind desfășurarea lucrărilor congresului la un înalt nivel ideologic și politic, Partidul Comunist din Romînia a editat, în ajunul congresului, trei lucrări ale lui V. I. Lenin, în broșuri speciale, privind problema agrară, munca organizatorică și problema națională, în scopul înarmării membrilor de partid cu învățătura leninistă despre aceste probleme de mare însemnătate pentru partid, care trebuiau dezbătute și clarificate complet la acest congres.

Congresul al V-lea a combătut devierile oportuniste de dreapta și sectariste de „stînga“ cu privire la caracterul revoluției din Romînia și, pe baza învățăturii lui Lenin, a analizei situației social-economice și a contradicțiilor sociale din țara noastră, a stabilit caracterul, forțele motrice și perspectiva revoluției din Romînia. Subliniind rolul de hegemon al proletariatului în revoluție, Congresul al V-lea a precizat că țara noastră se afla în fața desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, de la care urma să treacă într-un ritm rapid pe măsura creșterii forțelor proletariatului la revoluția proletară, socialistă. Congresul a subliniat importanța realizării

---

[1] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1929—1933“, E.S.P.L.P. 1955, pag. 319.

alianței clasei muncitoare cu masele de bază ale țărănimii și rolul conducător al clasei muncitoare în această alianță [1].

La scurt timp după congres s-au desfășurat glorioasele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933, cele mai mari și mai bine organizate lupte ale proletariatului romîn în perioada dintre cele două războaie mondiale. Aceste lupte au dovedit marea forță de organizare și conducere a partidului marxist-leninist al clasei muncitoare, au confirmat justețea liniei leniniste trasate de Congresul al V-lea.

În timpul criminalului război antisovietic, Partidul Comunist din Romînia a dus o luptă eroică pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste, împotriva cotropitorilor hitleriști, pentru scoaterea țării din războiul de jaf contra Uniunii Sovietice. Înfrîngerile suferite de armatele fasciste și perspectiva zdrobirii definitive a Germaniei hitleriste, apropierea armatei sovietice de granițele Romîniei au stîrnit panică și derută în rîndul clicii fasciste de la cîrma țării, al aparatului ei de stat și al întregii reacțiuni. În aceste condiții, partidul comunist a trecut la înfăptuirea unui ansamblu de măsuri politice și organizatorice pentru pregătirea insurecției armate. Spre sfîrșitul anului 1943, cadrele de bază ale partidului din închisori, lagăre și din afară, sub conducerea directă a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, au elaborat planul de pregătire a insurecției armate, ca singura cale de salvare a Romîniei din catastrofa națională. În aprilie 1944, partidul comunist și-a curățit rîndurile de elementele lașe, capitularde și trădătoare strecurate în conducere. La începutul lunii mai 1944, P.C.R. a reușit să încheie Frontul unic muncitoresc cu Partidul social-democrat. Închegarea unității de acțiune a clasei muncitoare a avut o însemnătate deosebită pentru activitatea desfășurată de partidul comunist în vederea strîngerii laolaltă a tuturor forțelor antihitleriste. Bazîndu-se pe starea de spirit a maselor, potrivnică militarismului german, care mai cotropise și jefuise țara noastră, și pe ura lor contra fascismului, care a tîrît poporul romîn în criminalul război antisovietic, partidul a intensificat munca de organizare, înarmare și pregătire militară a formațiilor patriotice de luptă, alcătuite în cea mai mare parte din muncitori. Numeroși ofițeri și generali patrioți au fost cîștigați pentru cauza insurecției armate.

Forțele populare patriotice din țara noastră, sub conducerea partidului comunist, au răsturnat la 23 August 1944, prin insurecție armată, dictatura militară-fascistă. La chemarea P.C.R., armata romînă a întors armele împotriva Germaniei fasciste și, încadrîndu-se în planul strategic al armatei sovietice, a luptat cu eroism pînă la victoria finală asupra hitlerismului.

Insurecția armată de la 23 August 1944 a marcat începutul revoluției populare în Romînia, începutul unor transformări revoluționare adînci în viața poporului nostru. Lenin arăta că problema fundamentală a oricărei revoluții este problema puterii. Esența prefacerilor revoluționare petrecute în țara noastră constau în lupta pentru instaurarea puterii noi, democrat-populare. În lupta pentru cucerirea puterii politice și economice, partidul nostru a avut călăuză învățătura marelui Lenin.

În prima etapă a revoluției populare în țara noastră a fost instaurat un regim democratic, a fost înfăptuită reforma agrară revoluționară, s-a închegat alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, s-au asigurat

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 375.

drepturi și libertăți democratice tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, au fost lichidate principalele forțe politice ale burgheziei și moșierimii și înlăturată monarhia, la 30 Decembrie 1947.

La 30 Decembrie 1947 a fost proclamată Republica Populară Romînă, ceea ce a marcat începutul unei noi etape, etapa revoluției socialiste. În această perioadă s-au întărit necontenit rolul de hegemon al clasei muncitoare și unitatea ei de acțiune, care s-a transformat în unitatea ei politică, ideologică, organizatorică, prin crearea Partidului Muncitoresc Romîn, pe baza principiilor leninismului. Aceasta a însemnat victoria deplină a marxism-leninismului în mișcarea muncitorească din țara noastră.

În iunie 1948 s-a înfăptuit naționalizarea principalelor mijloace de producție din industrie și transporturi. S-a trecut la construirea bazei economice a socialismului.

De la înființarea sa, în orice situație istorică, în condițiile semilegalității din primii ani de după crearea P.C.R., în timpul activității sale ilegale de peste 20 de ani, ca și în perioada de după victoria insurecției armate de la 23 August 1944, partidul nostru a respins și zdrobit orice încercare de a abate linia sa politică și ideologică de pe drumul de luptă arătat întregului proletariat internațional de marele Lenin. În apărarea purității învățăturii leniniste, partidul nostru a demascat permanent elementele dușmănoase, antipartinice, antileniniste care s-au strecurat vremelnic în rîndurile sale sau uneori chiar în conducerea sa. Această luptă principială și neclintită a partidului nostru a constituit temelia călirii sale treptate, baza întăririi continue a coeziunii rîndurilor sale, a creșterii impetuoase a capacității de luptă a partidului.

II

Devenind stăpîn al țării și al bogățiilor ei, poporul romîn a desfășurat o uriașă activitate creatoare în lupta de zi cu zi pentru aplicarea politicii leniniste a partidului, pășind după exemplul măreț al Uniunii Sovietice, pe drumul făuririi unei orînduiri superioare capitalismului, orînduirea socialistă.

Romînia burghezo-moșierească era o țară înapoiată din punct de vedere economic, cu o industrie slab dezvoltată și cu o agricultură în care existau puternice rămășițe feudale. Clasele exploatatoare, împreună cu monarhia, obțineau din truda muncitorilor și țăranilor profituri uriașe, pe care le împărțeau cu capitaliștii străini. Politica burgheziei și moșierimii, care înfeudase economia țării trusturilor imperialiste engleze, franceze, americane și apoi imperialismului german, hărăzea Romîniei rolul de hinterland agrar, de sursă de materii prime ieftine și piață de desfacere a monopolurilor occidentale. Aceasta se răsfrîngea asupra nivelului de trai mizer al oamenilor muncii de la orașe și sate, supuși unei duble exploatări — a claselor stăpînitoare din țară și a imperialismului străin.

Luptînd cu abnegație pentru lichidarea rămășițelor acestui trecut întunecat, poporul romîn, sub conducerea partidului revoluționar al clasei muncitoare, și-a transformat din temelii țara. Într-un timp istoricește scurt, R. P. Romînă a devenit o țară cu o industrie socialistă în plină dezvoltare, cu o agricultură care progresează neîncetat pe drumul mecanizării și al transformării socialiste, dezvoltarea rapidă a economiei naționale asigurînd

creşterea continuă a nivelului de trai material şi cultural al oamenilor muncii.

În politica sa economică, partidul aplică cu fermitate învăţătura leninistă despre industrializarea socialistă. Încă la Conferinţa naţională din octombrie 1945, Partidul Comunist Romîn, indicînd căile refacerii economiei distruse de război şi de jaful hitlerist, a trasat ca linie generală industrializarea şi electrificarea ţării, dezvoltarea industriei grele, capabilă să pună în valoare bogăţiile ţării, să asigure dezvoltarea multilaterală a ramurilor industriale şi să înzestreze agricultura cu mijloace tehnice moderne, în interesul ridicării continue a nivelului de trai al oamenilor muncii de la oraşe şi sate.

Partidul nostru — arăta tovarăşul Gh. Gheorghiu-Dej —, elaborînd programul dezvoltării economice a ţării, a pus la temelia lui teza leninistă potrivit căreia „baza materială a socialismului poate fi numai marea industrie mecanizată" [1].

Tezele leniniste privitoare la rolul marii industrii mecanizate, al industriei grele cu pivotul ei — industria constructoare de maşini —, constituie îndrumarul preţios al programului dezvoltării economice a ţării noastre pe drumul socialismului.

În 1948, după instaurarea dictaturii proletariatului, s-a trecut la naţionalizarea principalelor mijloace de producţie industrială, minieră, de transport, a întreprinderilor bancare etc. Premisele necesare pentru trecerea la industrializarea socialistă a ţării fiind astfel asigurate, au fost luate, sub conducerea partidului, primele măsuri pentru reorganizarea tuturor ramurilor industriale, prin regruparea lor mai raţională, punîndu-se accentul pe dezvoltarea industriei grele. Încă la sfîrşitul anului 1948 succesele politicii economice ale statului democrat-popular s-au concretizat în atingerea şi chiar depăşirea nivelului producţiei anului 1938 la principalele produse industriale.

V. I. Lenin a arătat că, după naţionalizarea principalelor mijloace de producţie, cea mai importantă sarcină economică a dictaturii proletariatului este „...transformarea întregului mecanism economic de stat într-o maşină unică uriaşă, într-un organism economic care să funcţioneze în aşa fel încît sute de milioane de oameni să se conducă după un plan unic..." [2]. În concepţia leninistă, constituirea socialismului, conducerea planificată a economiei şi crearea marii industrii bazate pe tehnica cea mai înaintată sînt indisolubil legate între ele: „Socialismul nu poate fi conceput fără tehnica marii industrii... fără o tehnică bazată pe ultimul cuvînt al ştiinţei moderne, fără o organizare de stat sistematică, care să oblige zeci de milioane de oameni să respecte riguros o normă unică în producţia şi repartiţia produselor" [3].

Legătura strînsă dintre conducerea centrală şi planificată a economiei şi existenţa unei mari industrii apare de asemenea clar din faptul că, aşa cum a arătat V. I. Lenin, „...orice mare industrie mecanizată, adică tocmai izvorul şi fundamentul material de producţie al socialismului, necesită o

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist", Editura politică, 1959, pag. 16.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 75.
[3] Op. cit., pag. 306—307.

absolută și strictă *unitate de voință*, care să îndrumeze munca în comun a sute, mii și zeci de mii de oameni"[1].

La scurt timp după naționalizare, partidul a trecut la înfăptuirea dezvoltării planificate a economiei naționale, avînd ca obiectiv principal industrializarea socialistă a țării. Politica economică a partidului și guvernului de industrializare socialistă a țării se oglindește în creșterea investițiilor și în repartizarea lor pe ramuri. Astfel, în ultimii 9 ani volumul investițiilor a crescut de aproape 3 ori, alocîndu-se din totalul lor între 53% și 60% pentru dezvoltarea industriei, din care cea mai mare parte (80—90%) pentru industria producătoare de mijloace de producție. Industria, care în 1938 producea numai 1/3 din venitul național, a devenit ramura conducătoare a economiei, dînd peste 53% din venitul național al țării.

În prezent producția industrială este de aproape 4,5 ori mai mare decît în 1938 — anul antebelic cu cel mai înalt nivel. Numai creșterile absolute ale producției din ultimii 3 ani egalează aproape întreg volumul producției din anul 1938. Producem astăzi de 6,1 ori mai multă energie electrică, de 2,8 ori mai mult cărbune, de 4,6 ori mai multă fontă, de cca. 20 de ori mai mult gaz metan, de 4,5 ori mai multe țesături de lînă și mătase, de 3,1 ori mai mult ulei și de 2 ori mai mult zahăr.

Pentru a lărgi producția — spunea V. I. Lenin — pentru „a acumula" în accepția strictă a termenului, trebuie produse mai întîi mijloace de producție, iar pentru aceasta trebuie, prin urmare, lărgit sectorul producției sociale care produce mijloace de producție.

Prin aplicarea consecventă a acestei învățături leniniste, în anii regimului democrat-popular s-au produs importante schimbări în structura ramurilor industriei, în sensul creșterii greutății specifice a ramurilor producătoare de mijloace de producție. S-au dezvoltat puternic ramurile industriale hotărîtoare pentru construirea bazei tehnice-materiale a socialismului.

O realizare a politicii de industrializare a țării o constituie crearea unei puternice industrii proprii de utilaj petrolifer, Romînia fiind astăzi una din puținele țări mici bogate în petrol care dispune totodată și de o industrie proprie de utilaj petrolifer. Țara noastră, în prezent, nu numai că își acoperă din producția proprie întregul necesar crescînd de utilaj petrolifer, dar produce utilaj modern pentru industria petroliferă destinat exportului în multe țări ale lumii.

Ținînd seamă de marea însemnătate a producției de metal pentru industria constructoare de mașini și alte ramuri ale economiei, statul democrat-popular acordă o atenție deosebită dezvoltării industriei siderurgice. În anul 1959 producția acestei industrii a fost de 7 ori mai mare decît în 1938.

Una dintre cele mai mari realizări ale regimului nostru democrat-popular pe linia industrializării socialiste este dezvoltarea unei industrii proprii constructoare de mașini, capabilă să satisfacă în cea mai mare parte cerințele celorlalte ramuri ale economiei și să contribuie în măsură crescîndă la introducerea și extinderea tehnicii noi în economia națională. În anul 1959 producția industriei constructoare de mașini a fost de 8,5 ori mai mare decît în 1938 și de aproape 10 ori mai mare decît în 1948, ponderea ei în ansamblul producției industriale fiind de peste 23%.

---

[1] Op. cit., pag. 252.

Orientîndu-se consecvent spre ridicarea nivelului tehnic al industriei și al întregii economii naționale, partidul și guvernul acordă o mare atenție extinderii mecanizării complexe și automatizării proceselor de producție într-un șir de ramuri principale ale economiei.

Acordînd o mare atenție dezvoltării tuturor ramurilor industriale, partidul și guvernul pun un accent deosebit pe creșterea rapidă a industriei chimice, a producției de îngrășăminte agricole, mase plastice, fire și fibre sintetice, cauciuc sintetic, anvelope, celuloză, celofibră, hîrtie, medicamente etc. Producția industriei chimice a crescut de 10 ori față de anul 1938, iar ponderea acesteia în totalul industriei va atinge în 1960 aproximativ 6%.

In vasta acțiune de reconstrucție economică, de făurire a bazei economice a socialismului, Partidul Muncitoresc Romîn s-a călăuzit de celebrele indicații ale lui Lenin cu privire la rolul electrificării țării ca pîrghie importantă pentru introducerea tehnicii noi în toate ramurile de activitate economică, electrificarea trebuind să meargă cu un pas înaintea industrializării. „...Fără electrificare, spunea Lenin, industria nu poate fi ridicată pe o treaptă mai înaltă“ [1].

Înfăptuirea planului decenal de electrificare a țării, elaborat de Partidul Muncitoresc Romîn, a pus bazele electrificării țării noastre, producția de energie electrică crescînd de la 1.130 milioane kWh în 1938 la 6.802 milioane kWh în 1959. Se îndeplinesc cu aproape un an mai devreme principalele prevederi ale planului de electrificare pentru etapa de zece ani, 1951—1960, asigurîndu-se an de an energia electrică necesară industriei noastre în plină dezvoltare.

Progresele înregistrate în opera de electrificare și industrializare socialistă își găsesc expresia în asigurarea din producția internă a mașinilor și utilajelor necesare economiei naționale în proporție de 82,2% în 1958, față de 5% în 1938. De la situația de altădată a Romîniei, cînd importa aproape totalitatea mașinilor și utilajelor necesare economiei naționale, la situația de astăzi, cînd își asigură într-o măsură covîrșitoare din producția internă nevoile sale de mașini și utilaje, a intervenit o schimbare calitativă: transformarea Romîniei dintr-o țară agrară înapoiată într-o țară cu o industrie puternică și cu o agricultură înfloritoare.

Aplicarea consecventă de către partidul nostru a politicii economice leniniste a dus la dezvoltarea și întărirea bazei materiale a socialismului, precum și a bazei economice a dictaturii clasei muncitoare. V. I. Lenin a arătat că „...din punctul de vedere al stării forțelor de producție, adică al criteriului fundamental al întregii dezvoltări sociale...“, marea industrie „...constituie baza organizării economice socialiste, unind pe muncitorii industriali înaintați, unind clasa care exercită dictatura proletariatului“ [2]. În țara noastră, industrializarea socialistă a dus la creșterea numărului muncitorilor industriali la 979.200 în 1958, față de 425.800 în 1930. Sporirea simțitoare a numărului muncitorilor industriali și unirea lor în puternice întreprinderi industriale, adevărate bastioane ale dictaturii proletariatului, reprezintă unele dintre cele mai importante efecte ale industrializării socialiste. Clasa muncitoare poate astfel să-și îndeplinească cu o eficiență crescîndă rolul de clasă conducătoare.

---

[1] *V. I. Lenin:* „Despre dezvoltarea industriei grele și electrificarea țării“, E.S.P.L.P. 1956, pag. 79.

[2] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 228.

Acordînd toată atenția dezvoltării industriei grele, partidul și guvernul au luat măsuri pentru dezvoltarea continuă a industriei bunurilor de larg consum. Ca urmare a acestei politici, a investițiilor făcute și a muncii pline de abnegație a muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor, a sporit an de an producția de mărfuri destinate satisfacerii într-o măsură tot mai mare a cerințelor crescînde ale oamenilor muncii. Astfel, cifrele arată că față de anul 1948, în 1959 producția industriei textile a fost de 3,5 ori mai mare, a industriei confecțiilor de 5,8 ori, iar a industriei alimentare de 2,3 ori.

În procesul industrializării socialiste a țării, partidul nostru a ținut seamă de indicațiile leniniste cu privire la rolul și importanța creșterii neîntrerupte a productivității muncii, ca una din cele mai importante condiții ale victoriei socialismului asupra capitalismului. În industria socialistă, productivitatea muncii a sporit pînă în prezent cu aproape 90%, ca urmare a reutilării tehnice a întreprinderilor și a ridicării calificării profesionale a muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor. Congresul al II-lea al partidului și plenarele recente ale Comitetului Central au subliniat că principala rezervă pentru creșterea necontenită a productivității muncii este introducerea în producție a celor mai noi cuceriri ale tehnicii. Direcția principală spre care partidul și guvernul îndreaptă eforturile materiale și financiare, pentru progresul întregii economii și valorificarea în condiții mereu mai bune a resurselor naturale ale țării este înzestrarea cu tehnica înaintată a industriei, agriculturii, construcțiilor, transporturilor, modernizarea mașinilor și utilajelor existente, perfecționarea continuă a tehnologiei, mecanizarea operațiilor grele și cu volum mare de muncă, automatizarea proceselor de producție.

Succesele mari obținute de poporul nostru în făurirea unei puternice industrii socialiste, demonstrează superioritatea relațiilor socialiste de producție, ca relații de tip nou, care descătușează energiile creatoare ale clasei muncitoare și ale tuturor oamenilor muncii.

Aceste realizări nu ar fi fost cu putință fără puternicul sprijin economic, tehnic și științific primit din partea Uniunii Sovietice, care ne-a livrat utilaje și echipamente industriale de prim ordin și în condiții avantajoase, necesare programului nostru de industrializare. O mare însemnătate pentru crearea bazei tehnice-materiale a socialismului în țara noastră o au relațiile de colaborare și întrajutorare tovărășească, statornicite între toate țările lagărului socialist.

Progresele realizate în dezvoltarea forțelor de producție, întărirea continuă a regimului democrat-popular, a alianței muncitorești-țărănești au deschis calea rezolvării cu succes a uneia dintre cele mai complexe sarcini ale perioadei de construire a economiei socialiste — sarcina creării relațiilor socialiste în agricultură.

Practica a verificat justețea politicii partidului nostru în opera de reorganizare socialistă a agriculturii, politică bazată pe aplicarea creatoare la condițiile țării noastre a genialului plan cooperatist al lui Lenin și a experienței istorice a Uniunii Sovietice.

Ca rezultat al muncii politico-organizatorice desfășurate de partid, al convingerii maselor țărănimii, prin propria experiență, de superioritatea agriculturii socialiste, milioane de țărani muncitori au pășit cu încredere pe drumul cooperativizării agriculturii. Sectorul socialist din agricultură cuprinde acum peste trei sferturi din suprafața arabilă a țării. Sarcina tra-

sată de Congresul al II-lea al partidului ca în anul 1960 sectorul socialist să devină preponderent ca suprafață și ca producție-marfă a fost realizată încă de la sfîrșitul anului 1959.

În procesul transformării socialiste a agriculturii, statul democrat-popular a luat măsuri eficace de apărare a intereselor țărănimii muncitoare și de îngrădire continuă a elementelor capitaliste de la sate. Realizările însemnate ale economiei naționale, succesele obținute în dezvoltarea sectorului socialist al agriculturii și în creșterea ponderii sale în producția agricolă, ridicarea conștiinței maselor de țărani muncitori au făcut posibilă lichidarea ultimelor rămășițe ale exploatării omului de către om la sate. A fost interzisă folosirea de către chiaburi a muncii salariate și a altor forme de exploatare (lucrarea pămîntului în parte, arendă și altele). Surplusurile de pămînt care nu erau lucrate cu forțe proprii de către familiile proprietarilor lor au fost trecute în folosința gospodăriilor agricole colective sau a altor unități din sectorul socialist.

În interesul organizării și utilizării cît mai raționale a bazei tehnice materiale a agriculturii și îndeosebi pentru sprijinirea substanțială a sectorului socialist al agriculturii, au fost create stațiunile de mașini și tractoare, care au devenit un factor important în asigurarea rolului conducător al statului democrat-popular în procesul de transformare socialistă a agriculturii, confirmînd pe deplin în țara noastră justețea aplicării acestei experiențe importante a Uniunii Sovietice.

Un rol deosebit de însemnat revine gospodăriilor agricole de stat, care reprezintă cea mai înaltă formă de organizare socialistă a producției din agricultura țării noastre. Ca urmare a creșterii terenului arabil de care dispun, a înzestrării lor tehnice-materiale și a îmbunătățirii continue a organizării producției, gospodăriile de stat realizează an de an o producție superioară, demonstrează avantajele economice ale marilor unități de producție socialistă. G.A.S. au jucat și joacă un rol principal în formarea fondului central de produse agroalimentare. În anul 1959, de exemplu, gospodăriile agricole de stat au livrat statului 36% din fondul central la grîu, 22% la carne, aproape 20% la lapte de vacă.

Transformarea socialistă a agriculturii a fost puternic sprijinită prin dezvoltarea continuă a bazei tehnice-materiale a acestei importante ramuri a economiei naționale. Numai în perioada 1956—1959 volumul investițiilor în agricultură a fost de aproape 9 miliarde de lei, reprezentînd aproximativ 14% din totalul investițiilor economice. În acest an în agricultura țării noastre lucrează aproximativ 49.000 de tractoare (exprimate în tractoare de 15 CP), adică de peste 10 ori mai multe decît în anul 1938, precum și zeci de mii de alte mașini agricole.

Partidul nostru orientează agricultura pe calea dezvoltării intensive și multilaterale a producției agricole. Se are permanent în vedere că baza dezvoltării întregii producții agricole o constituie producția de cereale, mai ales de grîu și de porumb, căci aceasta permite să se asigure un puternic avînt al creșterii animalelor, pentru a avea mai multă carne, lapte, ouă, necesare satisfacerii cerințelor crescînde ale populației.

*

Dezvoltarea puternică a industriei, transporturilor și construcțiilor, succesele obținute în agricultură au determinat creșterea venitului național de peste 3 ori față de 1948 și de peste 2 ori față de 1938. Volumul venitului național și structura sa nouă, în care ponderea industriei și construcțiilor reprezintă peste 60%, ilustrează progresele economice realizate în anii regimului democrat-popular.

Pe baza acestor progrese a fost posibilă creșterea continuă a nivelului de trai material și cultural al celor ce muncesc — obiectiv principal al politicii economice a partidului și statului nostru.

Viața de astăzi a oamenilor muncii contrastează puternic cu situația lor grea din timpul exploatării burghezo-moșierești. În ultimul deceniu de stăpînire capitalistă, rata plusvalorii, indicele gradului de exploatare a muncitorilor, atinsese în industrie 200% și uneori chiar mai mult.

Totodată, în țara „eminamente agricolă", milioane de țărani muncitori trăiau în cea mai crîntă mizerie, lipsiți de pămînt, striviți de biruri și decimați de boli sociale. După unele date publicate în 1941, din totalul locuințelor de la sate, 1/3 erau case de lut și bordeie, peste 2/3 nu aveau dușumele și peste 1/4 erau acoperite cu stuf sau paie. Ca o consecință a nivelului de trai scăzut, Romînia burghezo-moșierească avea o mortalitate infantilă din cele mai ridicate. Aproximativ unul din 5 nou născuți nu ajungea să împlinească vîrsta de un an, ceea ce reprezenta o mortalitate infantilă de 18—20%.

În anii regimului democrat-popular traiul oamenilor muncii s-a schimbat radical.

S-a pus capăt exploatării capitaliste-moșierești, a fost lichidată definitiv plaga șomajului. În perioada 1950—1959, numărul total al salariaților a sporit cu aproximativ 40%. Salariul real a crescut în 1958 cu 26% față de 1955 și cu aproape 60% față de 1950.

În perioada 1950—1959 s-au construit numai la orașe din fondul de stat și pe bază de credite acordate de stat aproximativ 3,5 milioane mp de suprafață locuibilă, în ultimii ani ritmul construcțiilor de locuințe intensificîndu-se simțitor. În afară de aceasta, s-au construit din fondurile proprii ale populației — în special la sate — sute de mii de case.

Problema construcției de locuințe se află în centrul atenției partidului nostru. În țara noastră se desfășoară, pe baza indicațiilor partidului, o muncă perseverentă, de zi cu zi, pentru a lichida cu hotărîre în anii ce vin rămînerea în urmă în domeniul construcției de locuințe.

În 11 ani au fost electrificate 2.000 de sate, ceea ce înseamnă de peste 4 ori mai mult decît tot ce s-a realizat în această privință în toți anii regimului burghezo-moșieresc. Este de asemenea de menționat că în timp ce în anul 1938 chiria reprezenta 1/3 din salariul mediu, iar plata serviciilor comunale se ridica la 14%, deci în total aproximativ 45—50% din salariul mediu al salariaților, în anul 1958 aceste cheltuieli, luate împreună, nu depășesc 7—8%.

Din mijloacele folosite pentru ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii din țara noastră fac parte și importantele fonduri alocate de stat în vederea satisfacerii cerințelor social-culturale ale populației. Aceste fonduri sînt în 1959 de 3,5 ori mai mari decît în 1950 și reprezintă peste 23% din bugetul de stat. Ele sînt destinate dezvoltării continue a culturii, învăță-

mîntului, ocrotirii sănătății, trimiterilor la odihnă, acordării de pensii, alocații pentru copii, ajutoare de boală etc.

De o deosebită însemnătate în construirea vieții noi, socialiste este revoluția săvîrșită în domeniul culturii. Conducînd lupta maselor de oameni ai muncii pentru înfăptuirea unor adînci prefaceri revoluționare în domeniul culturii, Partidul Muncitoresc Romîn se călăuzește și aplică consecvent învățătura lui Lenin.

„Înainte — spunea V. I. Lenin — întreaga inteligență, întregul geniu al omenirii creau numai pentru a asigura unora toate binefacerile tehnicii și ale culturii și a lipsi pe ceilalți de lucrul cel mai necesar — cultura și progresul. Acum însă toate minunile tehnicii, toate cuceririle culturii vor deveni un bun al întregului popor, și de azi înainte inteligența și geniul omenirii nu vor mai fi transformate niciodată în mijloace de constrîngere, în mijloace de exploatare“ [1].

Regimul democrat-popular a moștenit o situație deosebit de grea pe tărîm cultural. Înainte de eliberare, procentul de analfabeți în masa adultă a populației, după statisticile oficiale de atunci — mult micșorate față de realitate —, se ridica la 48,5%. Burghezia și moșierimea nu aveau nevoie de oameni culți și instruiți. Cifrele despre trecutul Romîniei burghezo-moșierești arată că dintre tinerii care terminau școala elementară numai cca. 6% intrau în învățămîntul mediu. Caracteristic pentru învățămîntul superior era organizarea lui haotică, ruptă de viață, de necesitățile dezvoltării țării. Deși Romînia era o țară în care cca. 80% din populație era ocupată în agricultură, din totalul studenților numai 3,9% urmau învățămîntul agricol, în schimb peste 43% erau înscriși în facultățile de științe juridice și litere.

Trecerea la socialism impune cu necesitate înfăptuirea revoluției socialiste în domeniul ideologiei și culturii și crearea unei intelectualități numeroase, credincioase clasei muncitoare. Partidul Muncitoresc Romîn, bazîndu-se pe învățătura marxist-leninistă, a luat o serie de măsuri pentru reorganizarea învățămîntului de toate gradele pe baze științifice. A fost realizat principiul școlii unice de stat, iar școala a fost separată de biserică. Învățămîntul profesional, mediu și superior a căpătat o nouă structură în raport cu necesitățile de cadre pe care practica construcției socialiste le ridică în țara noastră. Prin extinderea învățămîntului mediu în orașele mici și comunele mari, prin crearea învățămîntului seral și fără frecvență, prin înființarea de noi centre universitare s-au deschis larg porțile școlilor pentru muncitori și țărani muncitori și pentru fiii acestora. Pentru minoritățile naționale s-au asigurat condiții și posibilități de a studia în limba maternă în școlile de toate gradele. Un mare succes obținut în înfăptuirea revoluției culturale îl reprezintă lichidarea în linii generale în țara noastră a analfabetismului, moștenire grea a trecutului.

Descătușînd forțele creatoare ale poporului nostru muncitor, regimul democrat-popular a creat condiții optime de dezvoltare a științei. Una din principalele transformări care au avut loc în acest domeniu este strînsa legătură a științei cu practica și faptul că imensa majoritate a oamenilor de știință își însușesc și folosesc, în cercetările lor, concepția și metoda materialist-dialectică. Statul democrat-popular acordă un sprijin material

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 24, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 465.

substanțial pentru larga dezvoltare a cercetării științifice. În țara noastră s-au confirmat din nou cuvintele lui V. I. Lenin care arăta că „...numai socialismul va elibera știința de lanțurile ei burgheze, de aservirea ei față de capital, de servilismul ei față de interesele murdarei lăcomii capitaliste" [1].

În anii puterii populare, sub conducerea partidului, cu sprijinul material al statului democrat-popular, a avut loc o dezvoltare fără precedent a instituțiilor și activității culturale din țara noastră. Față de 6 teatre dramatice, două opere și o filarmonică, care existau în 1938, în țara noastră funcționează astăzi un număr de 126 de instituții artistice, 39 de teatre dramatice, 5 teatre de operă, 4 teatre de operetă și 23 teatre de păpuși etc.; în comparație cu același an, numărul instituțiilor cinematografice a crescut în 1958 de peste 6 ori.

Din bugetul de stat pe 1960 este alocată pentru acțiuni social-culturale suma de 13.436 milioane de lei, ceea ce reprezintă peste 23% din bugetul țării.

Revoluția culturală înfăptuită sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn a ridicat masele populare la lumina științei și culturii celei mai înaintate. Îndeplinirea obiectivului pus de partid de a termina în anii apropiați construirea, în linii mari, a socialismului și de a trece la etapa desăvîrșirii construcției socialiste deschide noi perspective pentru avîntul culturii în țara noastră.

*

Urmînd în mod consecvent învățătura lui Lenin despre rolul statului în perioada de trecere de la capitalism la socialism, Partidul Muncitoresc Romîn a acordat și acordă o atenție deosebită întăririi permanente a statului nostru democrat-popular.

Regimul nostru de democrație populară asigură cele mai largi drepturi și libertăți oamenilor muncii, le creează depline posibilități de a participa la gospodărirea treburilor obștești, la conducerea statului. Puterea populară a descătușat energia și inițiativa creatoare a oamenilor muncii, a deschis un cîmp larg de afirmare creatoare a aptitudinilor și forței maselor pe care capitalismul le strivea fără milă.

O expresie minunată a atașamentului maselor față de regimul democrat-popular o constituie hotărîrea cu care milioanele de oameni și-au unit puterile și muncesc cu entuziasm pentru realizarea planurilor de dezvoltare continuă, în ritm susținut, a economiei țării noastre.

O mare realizare a puterii populare este făurirea unității frățești între oamenii muncii romîni și cei aparținînd minorităților naționale, ca urmare a rezolvării marxist-leniniste de către partidul nostru a problemei naționale.

Populația țării noastre se ridica, după datele recensămîntului din 1956, la aproximativ 17,5 milioane de locuitori, din care cca. 86% romîni, restul fiind reprezentat de maghiari, sîrbi, germani, ruși, ucraineni, evrei, turci etc. Secole de-a rîndul clasele exploatatoare din țara noastră au cultivat naționalismul și șovinismul, ura și dușmănia între oamenii muncii romîni și de alte naționalități, izolarea națională. Îndată după eliberare, partidul

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 397.

nostru şi-a pus sarcina de a lichida această blestemată moştenire a trecutului. Pe această cale partidul nostru a obţinut succese remarcabile datorită atitudinii sale hotărîte, intransigente de combatere a naţionalismului şi şovinismului, a oricăror atitudini oportuniste şi şovăielnice faţă de naţionalism.

Baza rezolvării depline a problemei naţionale în ţara noastră, a întăririi continue a prieteniei frăţeşti între oamenii muncii romîni şi de alte naţionalităţi a constituit-o instaurarea democraţiei populare, lichidarea exploatării omului de către om şi crearea noilor relaţii de producţie, socialiste. Partidul Muncitoresc Romîn şi statul democrat-popular au pus capăt ruşinoasei politici de asuprire şi discriminare naţională, de învrăjbire între oamenii muncii de diferite naţionalităţi, politicii naţionaliste, şoviniste şi rasiste, politică promovată de burghezie în trecut.

Pentru prima dată în istoria poporului nostru minorităţile naţionale au căpătat drepturi egale cu cele ale poporului romîn. Principiile leniniste ale egalităţii în drepturi a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naţionalitate, au fost înscrise în Constituţia Republicii Populare Romîne. Asigurarea consecventă a deplinei egalităţi în drepturi a minorităţilor naţionale cu poporul romîn a întărit continuu unitatea şi frăţia tuturor celor ce muncesc în lupta pentru construirea socialismului, pentru înflorirea patriei noastre.

Astăzi, pe întreg cuprinsul patriei noastre, la oraşe şi sate, în fabrici, uzine, mine, în gospodării agricole colective sau gospodării agricole de stat, în instituţii de ştiinţă, învăţămînt şi cultură, oamenii muncii, fără deosebire de naţionalitate, muncesc coţ la coţ, înfrăţiţi în munca comună de construire a socialismului.

Puterea noastră populară este puterea maselor care în trecut erau crunt exploatate şi lipsite de cele mai elementare drepturi şi libertăţi. Structura statului nostru democrat-popular, începînd de sus pînă jos, este astfel construită încît ea dă posibilitatea şi asigură pe toate căile participarea activă a maselor largi la conducerea statului în toate domeniile de activitate. În felul acesta se contopeşte într-un tot unic munca organelor de stat cu iniţiativa creatoare a maselor largi.

Această trăsătură caracteristică a democraţiei socialiste îşi găseşte expresia în structura organelor de stat alese, în Marea Adunare Naţională, cît şi în sfaturile populare locale, la care participă masele cele mai largi. Astfel, din deputaţii aleşi pentru Marea Adunare Naţională, 74% sînt muncitori şi ţărani şi 26% intelectuali. În Marea Adunare Naţională au fost aleşi 67 de deputaţi (15%) din rîndul minorităţilor naţionale, iar în sfaturile populare — organele locale ale puterii de stat — peste 17.600.

Sfaturile populare, creaţie a regimului de democraţie populară, ca organe ale puterii locale, sînt principalul instrument prin care masele participă activ şi direct la conducerea treburilor de stat şi obşteşti. Competenţa sfaturilor populare în rezolvarea problemelor de stat economice şi social-culturale a crescut pe măsură ce ele au acumulat experienţa de conducere şi pe măsura dezvoltării construcţiei socialiste în ţara noastră. În viitor această competenţă se va lărgi şi mai mult prin preluarea a o serie de sarcini îndeplinite azi de organele de stat centrale.

Participarea largă a oamenilor muncii la conducerea treburilor obşteşti, la rezolvarea problemelor economice şi cultural-educative se reali-

zează și pe calea diferitelor organizații, cum sînt sindicatele, organizațiile de tineret, cooperativele de consum și de producție. Această participare a maselor se face la consfătuirile de producție din întreprinderi, consfătuirile fruntașilor și ale tehnicienilor, colegiile de pe lîngă instituții și întreprinderi, comisiile permanente și comitetele cetățenești de pe lîngă sfaturile populare și altele.

„În concepția noastră — spunea Lenin —, un stat este puternic prin conștiința maselor. El este puternic atunci cînd masele știu totul, cînd sînt în stare să judece totul și cînd fac totul în mod conștient" [1].

Rezultatele obținute în dezvoltarea economică a țării sînt opera clasei muncitoare, a țărănimii muncitoare, a intelectualității legate de popor, a milioanelor de oameni ai muncii conduși de Partidul Muncitoresc Romîn. Experiența țării noastre a confirmat încă o dată caracterul universal valabil al tezei leniniste potrivit căreia numai sub conducerea unui partid revoluționar clasa muncitoare poate cuceri puterea de stat, poate ieși victorioasă în uriașa luptă pentru construirea orînduirii lipsite de exploatare — socialismul. „Fără un partid de fier, călit în luptă — scrie Lenin —, fără un partid care să se bucure de încrederea a tot ce este cinstit în clasa respectivă, fără un partid care să știe să urmărească starea de spirit a maselor și s-o influențeze, este imposibil să se ducă cu succes o asemenea luptă" [2].

Partidul nostru supune maselor cele mai importante probleme, explică maselor sensul și însemnătatea hotărîrilor preconizate și le mobilizează la înfăptuirea construcției socialiste. Așa, de exemplu, cu ocazia întocmirii planurilor de dezvoltare a economiei naționale, partidul a inițiat largi dezbateri, la care au participat mase mari de oameni ai muncii, făcîndu-se propuneri prețioase privind descoperirea și valorificarea cît mai deplină a rezervelor din economie, reducerea prețului de cost, realizarea de economii. Creșterea rolului conducător al partidului în construcția economică și de stat în țara noastră este oglindită de contribuția tot mai mare pe care o aduc organizațiile de partid în rezolvarea problemelor locale în lumina intereselor generale ale economiei naționale, ale statului democrat-popular. În practica organelor și organizațiilor de partid a devenit o metodă obișnuită studierea temeinică a problemelor economice, a resurselor locale, a posibilităților de sporire a producției industriale și agricole, elaborarea de propuneri privind dezvoltarea în perspectivă a regiunii sau raionului respectiv.

Participarea organelor locale de partid la elaborarea planului de stat pe anul 1960 constituie un exemplu elocvent al creșterii rolului lor în conducerea economiei și al activității creatoare a maselor de oameni ai muncii.

Inițiativele și acțiunile partidului nostru se bucură de un larg sprijin din partea oamenilor muncii în toate domeniile vieții. Întregul popor este unit în jurul partidului și guvernului și răspunde cu entuziasm la chemările partidului. Adîncile transformări petrecute în viața clasei muncitoare, a țărănimii și a intelectualității sînt o urmare și în același timp o mărturie a rolului conducător al partidului în statul nostru democrat-popular. Masele muncitoare, întregul popor, convingîndu-se din experiența proprie de justețea liniei politice a partidului, luptă cu energie sporită pentru rea-

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 240.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 28.

lizarea politicii partidului. În același timp, partidul nostru a știut să trezească interesul maselor față de transformările radicale pe care le cereau atingerea scopului suprem — construirea unei orînduiri sociale lipsite de exploatare. Munca politică desfășurată permanent și cu perseverență este mijlocul principal prin care partidul educă și înarmează poporul cu programul științific, fundamental al construirii orînduirii noi, explică maselor sensul și însemnătatea hotărîrilor sale, a măsurilor preconizate. Masele de oameni ai muncii pornesc la realizarea acestor sarcini și măsuri, convinse de justețea lor, ele realizează politica partidului ca fiind propria lor politică, care corespunde cel mai bine intereselor lor. În aceste condiții, pe măsura obținerii de noi succese în dezvoltarea economică și culturală a țării, a crescut continuu și rolul conducător al partidului, a crescut mult încrederea maselor în partid.

O expresie grăitoare a prestigiului crescînd al partidului nostru, a întăririi legăturilor sale cu masele celor ce muncesc o constituie creșterea din an în an a rîndurilor sale. La sfîrșitul anului 1959 partidul avea peste 807.000 de membri și candidați de partid, adică cu aproximativ 200.000 mai mulți decît în preajma celui de-al II-lea Congres ținut în 1955. Creșterea rîndurilor partidului s-a făcut îmbunătățindu-se compoziția sa socială. În prezent procentul muncitorilor în partidul nostru este de peste 51%, peste 21% din membrii și candidații de partid sînt țărani muncitori, iar circa 24% sînt intelectuali și funcționari. Cei mai mulți dintre membrii și candidații de partid primiți în ultimii ani sînt muncitori direct din producție și în special din ramurile de bază ale economiei. Astfel, drept urmare a aplicării ferme a învățăturii leniniste în construcția de partid de către conducerea partidului nostru, s-au întărit permanent rîndurile partidului, organizațiile de partid și-au dezvoltat capacitatea organizatorică și combativitatea politică.

Partidul nostru a acordat în permanență o atenție deosebită întăririi sale politice, ideologice și organizatorice. Conducerea partidului, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, a controlat îndeaproape și permanent respectarea cu cea mai mare strictețe a principiilor leniniste ale vieții de partid, combătînd cu severitate orice abateri.

O însemnătate vitală pentru întărirea unității și coeziunii partidului a avut zdrobirea acțiunii antipartinice a grupului fracționist A. Pauker—V. Luca. Ca rezultat al înlăturării grupului antipartinic, a sporit capacitatea de luptă a partidului, s-a îmbunătățit radical munca de partid și s-a asigurat aplicarea tot mai consecventă a normelor leniniste de partid, s-a întărit unitatea partidului și a crescut rolul său conducător, a putut fi înfăptuită o politică fermă și unitară de construire a socialismului la orașe și sate [1].

Lupta partidului pentru întărirea continuă a unității rîndurilor sale a dus la creșterea capacității și puterii sale politice și organizatorice, la întărirea rolului de conducător al partidului în construirea socialismului.

În toate domeniile de activitate organizațiile de partid își afirmă cu mai multă hotărîre rolul de conducător politic. S-au lărgit necontenit legăturile partidului cu masele, fapt dovedit de marele entuziasm cu care sînt

[1] „Pentru întărirea continuă a partidului, pentru aplicarea consecventă a normelor leniniste ale vieții de partid", „Scînteia" nr. 4.252, din 27 iunie 1958.

îndeplinite și depășite an de an sarcinile trasate de partid în dezvoltarea economiei și culturii socialiste în țara noastră.

*

Prefacerile adînc revoluționare, succesele economice uriașe obținute de poporul nostru în anii regimului democrat-popular au schimbat radical poziția Romîniei pe plan internațional.

Țara noastră este membru egal și activ al marii familii frățești a țărilor lagărului socialist. Exprimînd interesele naționale ale poporului romîn, politica externă a Partidului Muncitoresc Romîn și a guvernului Republicii Populare Romîne se întemeiază pe colaborarea frățească cu popoarele Uniunii Sovietice și ale celorlalte țări socialiste, pe prietenia de nezdruncinat și întrajutorarea cu aceste țări. „Prietenia indestructibilă cu popoarele țărilor socialiste, întărirea continuă a unității și coeziunii lagărului socialist — spune tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — reprezintă temelia politicii externe a statului nostru, corespunzînd intereselor vitale și voinței întregului nostru popor" [1]. În mersul său înainte, poporul nostru s-a bucurat din plin de ajutorul internaționalist, frățesc al Uniunii Sovietice. Fără acest ajutor nu ar fi fost cu putință obținerea marilor realizări în dezvoltarea economiei țării. Poporul nostru nutrește sentimente de adîncă recunoștință față de popoarele sovietice și își înzecește eforturile pentru ca contribuția lui la întărirea lagărului socialist și la menținerea păcii să fie cît mai mare și mai rodnică.

Republica Populară Romînă și-a întărit poziția pe arena mondială, iar realizările sale în domeniul economic, științific și cultural stîrnesc tot mai mult interes în rîndurile multor țări ale lumii. Țara noastră face parte din organizații internaționale, interguvernamentale, politice-sociale, economice și tehnice-științifice și este membră în 146 de organizații internaționale, guvernamentale, cultural-științifice și sportive. În cadrul tuturor acestor organizații țara noastră depune o activitate fructuoasă pentru rezolvarea marilor probleme care frămîntă azi omenirea, ca problemele păcii, dezarmării, coexistenței pașnice, dezvoltării relațiilor economice și culturale între state și altele.

Călăuzindu-se permanent după principiile leniniste ale coexistenței pașnice, Republica Populară Romînă militează activ pentru slăbirea încordării internaționale, pentru dezvoltarea colaborării și prieteniei între popoare. O expresie deplină a luptei partidului și statului nostru pentru triumful ideilor leniniste ale coexistenței pașnice o constituie repetatele propuneri ale guvernului romîn privind crearea unei largi colaborări interbalcanice, participarea rodnică a delegaților țării noastre în Organizația Națiunilor Unite și în unele din comisiile și comitetele sale, lărgirea permanentă a relațiilor economice, tehnice și culturale cu statele care și-au cucerit de curînd independența de stat.

Ca și celelalte țări ale lagărului socialist, țara noastră acordă o mare atenție dezvoltării schimburilor comerciale și culturale internaționale, fără stavile și discriminări artificiale, ca factor care contribuie la statornicirea

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist", Editura politică, 1959, pag. 24.

încrederii în relațiile dintre state, la întărirea păcii și la progresul popoarelor.

*

Călăuzit de ideile atotbiruitoare ale marelui Lenin, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn, poporul nostru înaintează ferm pe calea deschisă la 23 August 1944. Nu peste mult timp va avea loc cel de-al III-lea Congres al partidului, care va dezbate planul de dezvoltare economică pe 6 ani (1960—1965). Sarcina fundamentală pe care partidul o pune în fața poporului muncitor din țara noastră pentru perioada 1960—1965 este terminarea, în linii mari, a construirii socialismului, trecerea într-o etapă nouă, aceea a desăvîrșirii construcției socialiste. Însuflețiți de uriașele succese obținute și de mărețele perspective care le stau în față, oamenii muncii din țara noastră depun eforturi sporite pentru obținerea unor succese și mai mari în dezvoltarea economiei și culturii.

Comunismul este primăvara omenirii. Către această primăvară minunată își îndreaptă eforturile cu încredere oamenii muncii din Romînia.

VLADIMIR ILICI LENIN DESPRE UNELE PROBLEME ALE ISTORIEI ROMÎNIEI

GHEORGHE VASILICHI şi V. A. VARGA

Desfăşurînd o gigantică activitate teoretică şi practică, clasicii marxism-leninismului au acordat o mare atenţie istoriei universale, problemelor istoriei diferitelor ţări ale lumii.

Vladimir Ilici Lenin, genial teoretician şi conducător al proletariatului internaţional, creatorul partidului bolşevic şi al statului sovietic, corifeu al ştiinţei, dezvoltînd marxismul în condiţiile noului stadiu al capitalismului — stadiul imperialist —, a analizat cu o profunzime neîntrecută importante fenomene şi procese istorice din ţările mari şi mici ale lumii, trăgînd concluzii de însemnătate istorică pentru practica revoluţionară. Lenin a fundamentat istoria mişcării muncitoreşti, istoria partidului de avangardă al proletariatului.

V. I. Lenin a urmărit cu atenţie şi evenimentele istorice importante care au avut loc în Romînia şi a făcut o serie de preţioase aprecieri privind multe evenimente din istoria poporului nostru, a mişcării muncitoreşti. Referirile şi indicaţiile lui Lenin constituie un preţios ajutor pentru studierea şi analiza problemelor istoriei Romîniei, a istoriei mişcării muncitoreşti din patria noastră în strînsă legătură cu situaţia social-economică şi politică internaţională contemporană.

În lucrările lui Lenin se găsesc referiri deosebit de preţioase privind unele probleme ale istoriei patriei noastre.

Una din primele referiri ale lui Lenin priveşte perioada creării şi activităţii Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din Romînia. În necrologul „Friedrich Engels", scris în 1895, Lenin arăta că după moartea lui Karl Marx „...Engels a continuat să fie sfătuitorul şi conducătorul socialiştilor europeni. Lui i se adresau pentru sfaturi şi directive, în egală măsură, şi socialiştii germani, a căror forţă, cu toate persecuţiile din partea stăpînirii, creştea repede şi necontenit, şi reprezentanţii ţărilor înapoiate, de pildă spaniolii, romînii, ruşii, care trebuiau să-şi chibzuiască şi să-şi măsoare primii lor paşi" [1].

Tînăra noastră mişcare muncitorească îşi măsura atunci primii paşi; ea luase cunoştinţă de unele opere ale genialilor creatori ai socialismului ştiinţific şi conducători ai proletariatului internaţional. În

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, Ed. P.M.R. 1951, pag. 12.

același timp, proletariatul romîn, încă de atunci, avea misiunea de a duce țara înainte, pe calea unor prefaceri sociale radicale. Deși tînăr, proletariatului din Romînia, scrie tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, îi revenea „...încă de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, sarcina istorică de a duce societatea înainte, sarcina de a fi conducătorul și călăuzitorul transformărilor necesare în direcția burghezo-democratică pe cale revoluționară" [1].

Intrarea capitalismului în stadiul său cel mai înalt și ultim, în imperialism, a dus la ascuțirea tuturor contradicțiilor sistemului capitalist, la ascuțirea luptei de clasă.

În noua situație istorică, primele manifestări deosebit de puternice ale creșterii luptelor sociale pe plan mondial au fost marcate de revoluția populară din 1905 din Rusia, de avîntul revoluționar care a avut loc în numeroase țări sub impulsul revoluției ruse.

În operele lui Lenin sînt o serie de referiri de mare importanță privind unele evenimente revoluționare care interesează și istoria țării noastre. Astfel, subliniind însemnătatea deosebită a răscoalei marinarilor de pe cuirasatul „Potemkin", Lenin a arătat cum guvernul țarist a încercat să obțină sprijinul autorităților burghezo-moșierești romîne pentru arestarea marinarilor revoluționari. Guvernul țarist a făcut apel la guvernul romîn, precum și la cel turc *„...prin care le cerea ajutor polițienesc* împotriva matrozilor răsculați", iar într-o notă trimisă acestor guverne autoritățile țariste au cerut să considere pe marinarii răsculați ai flotei ruse „...drept simpli delicvenți de drept comun..." [2]. Cu toate că au existat înțelegeri în acest sens între autoritățile țariste și cele din Romînia, puternicele manifestări de simpatie și solidaritate ale muncitorilor romîni cu marinarii potemkiniști au determinat guvernul romîn să nu-i trateze pe răsculați ca pe niște criminali de drept comun, așa cum a cerut guvernul țarist. Însă autoritățile statului burghezo-moșieresc romîn la prima sosire a cuirasatului în portul Constanța au împiedicat ca marinarii să-și procure alimente și combustibil. În legătură cu aceasta, Lenin a consemnat că „guvernul romîn a dat dispoziție să nu se dea vasului «Potemkin» nici provizii, nici cărbuni..." [3]. La a doua sosire a cuirasatului în apele Romîniei, eroicii marinari, lipsiți de cărbuni și hrană, au fost nevoiți să accepte condiția pusă de guvernul burghezo-moșieresc romîn de a fi tratați ca „dezertori". Autoritățile romîne, colaborînd cu agenții ohranei, au expulzat însă din țară pe conducătorul marinarilor, Matiușenko, și au impus mai multor marinari să ia drumul spre Rusia. Acțiunile internaționaliste ale proletariatului din țara noastră au salvat însă majoritatea potemkiniștilor de extrădare.

Lenin a scos în evidență marea importanță a faptului că, odată ce potemkiniștii au trecut în apele Romîniei, guvernul țarist n-a mai putut ascunde în fața poporului rus izbucnirea și desfășurarea acestei răscoale, mai ales că marinarii au emis și transmis consulilor străini din Romînia o proclamație înflăcărată către popoarele lumii. Despre aceasta Lenin a scris: „...În Romînia crucișătorul revoluționar a remis consulilor o

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, ediția a IV-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 362.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 3, E.S.P.L.P. 1955, pag. 570.
[3] Ibid.

proclamație în care declara război flotei țarului... *Revoluția rusă a declarat Europei că poporul rus se află în război făţiş cu ţarismul*" [1].

Aceste evenimente au avut o deosebită influenţă asupra mişcării muncitoreşti, asupra maselor exploatate din Romînia. În condiţiile adîncirii contradicţiilor sociale, avîntul revoluţionar s-a dezvoltat cu putere în întreaga ţară. În primăvara anului 1907 a izbucnit marea răscoală a ţăranilor, reprimată cu multă cruzime de către guvernul burghezo-moşieresc. Lenin a dat o înaltă apreciere importanţei şi urmărilor marii răscoale a ţăranilor din Romînia din 1907. În însemnările sale din „Caiete despre imperialism", în comentariul făcut asupra cărţii unui autor burghez, Schilder, intitulat „Tendinţele dezvoltării economiei mondiale", Lenin a precizat că „răscoala ţăranilor din Romînia din anul 1907 (primăvara) a avut un rol asemănător pentru îmbunătăţirea situaţiei lor ca şi în anii 1905—1907 revoluţia din Rusia" [2]. Lenin a condamnat încercările de ignorare sau de minimalizare a acestui eveniment, apreciat de el ca unul dintre cele mai semnificative momente istorice ale vremii. Făcînd observări critice la cartea „Istoria modernă" a istoricului german Egelhaaf, Lenin arată că acest autor, pe care-l caracterizează ca un „ticălos bismarckist", n-a amintit de loc un astfel de eveniment cum a fost răscoala ţăranilor din Romînia din 1907. De asemenea, cu acelaşi prilej, într-o notă, Lenin a condamnat „Calendarul istoric european din 1907" pentru aceeaşi atitudine de ignorare a răscoalei ţăranilor romîni [3].

Elementele revoluţionare ale proletariatului internaţional au condamnat înnăbuşirea sîngeroasă a răscoalei ţăranilor şi alte măsuri teroriste din Romînia şi alte ţări din lume. Lenin a arătat în această privinţă că a XI-a sesiune a Biroului socialist internaţional din 7 noiembrie 1909 a adoptat „...o serie de rezoluţii de protest împotriva bestialităţilor şi a asasinatelor comise de ţarism în Rusia şi împotriva celor comise de guvernele din Spania, Romînia şi Mexic" [4].

În această perioadă, politica antipopulară a burgheziei şi moşierimii romîne s-a împletit mai strîns cu politica lor antinaţională, cu înfeudarea ţării capitalului monopolist. Pătrunderea capitalului străin în economia ţării devenea tot mai intensă. În lupta pentru reîmpărţirea imperialistă a lumii deja împărţite, Romînia a devenit unul din principalele terenuri de luptă între monopolurile străine pentru asigurarea priorităţii lor pe piaţa ţării noastre, şi mai ales pentru acapararea petrolului romînesc.

V. I. Lenin, în opera sa „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului", vorbind despre intensificarea exportului de mărfuri şi capital din Germania în Romînia, a citat date grăitoare privind lupta pentru acapararea pieţei romîneşti. După datele unui istoric burghez care, în statistica sa — pe care Lenin o citează, arătînd totodată că-i incompletă —, a aşezat Romînia în fruntea listei respective, valoarea exportului german în Romînia era în 1889 de 48,2 milioane de mărci,

---

[1] Op. cit., pag. 572.
[2] V. *I. Lenin*: „Caiete despre imperialism", ediţia rusă, pag. 65.
[3] Op. cit., pag. 615—616.
[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 134

în 1891 ajungînd la 55 de milioane, iar în 1908 la 70,8 milioane de mărci [1]. În aceeași lucrare, ocupîndu-se de lupta marilor monopoluri pentru hegemonie în producția de petrol, în condițiile cînd erau cunoscute puține regiuni petrolifere, Lenin a arătat că aceste regiuni au fost împărțite între două mari grupuri financiare: „Standard Oil C-y" al lui Rockefeller și grupul lui Rotschild și Nobel. Situația de monopol a acestor grupuri era din ce în ce mai mult periclitată în urma creșterii tendințelor de acaparare a unor regiuni petrolifere de către capitalul german, care de la începutul acestui secol a cîștigat poziții importante și în industria din Romînia. Marile bănci germane, în frunte cu „Deutscher Bank", „...au dezvoltat în mod independent și sistematic industria petrolului, de pildă în Romînia, pentru a avea un punct de sprijin «propriu». În 1907 suma capitalurilor străine plasate în industria romînă de petrol era evaluată la 185.000.000 de franci, din care 74.000.000 erau germane" [2]. Astfel s-a dezlănțuit o aprigă luptă de concurență în care, după precizarea lui Lenin, grupul financiar mai puternic, cel al lui Rockefeller, a izbutit să impună condițiile sale concurenței germane, silind monopolurile germane să se supună. În condițiile creșterii încordării în situația internațională în ajunul primului război mondial, societățile petrolifere s-au înțeles totuși între ele, prin convenții de carteluri, pentru ridicarea continuă în comun a prețurilor produselor petrolifere. În articolul „Despre lipsa de petrol", în care a demascat motivarea scumpirii petrolului prin așa-zisa „dispariție" a petrolului, V. I. Lenin menționează că „în ultimii doi ani (acest lucru a fost scris în 1913 — *n.n.*), prețul petrolului în America s-a dublat, la fel și în Romînia" [3]. Lupta pentru reîmpărțirea lumii a continuat și s-a intensificat.

În perioada războaielor balcanice, primul avînd ca obiectiv eliberarea națională a popoarelor asuprite de sub ocupația turcească, al doilea avînd însă un caracter nedrept, V. I. Lenin a arătat că „în fața popoarelor balcanice se punea sarcina istorică de a-și crea state naționale unificate, de a răsturna jugul feudalilor locali, de a elibera definitiv de sub jugul moșieresc pe țăranii de diferite naționalități din Balcani" [4].

Proletariatul, masele populare din Romînia și-au exprimat solidaritatea cu lupta de eliberare a celorlalte popoare din Balcani și au protestat cu revoltă împotriva politicii guvernanților reacționari, care au hotărît intrarea Romîniei în cel de-al doilea război balcanic, cu scopuri imperialiste. Elementele revoluționare din mișcarea muncitorească din Romînia, în frunte cu Ștefan Gheorghiu, au editat manifestul „Război războiului" și au condamnat pacea de la București, ceea ce a corespuns aprecierii lui Lenin, care a calificat această pace ca drept „înjositoare pentru Bulgaria". În legătură cu aceasta, Lenin a scris: „De cea mai mare actualitate sînt desigur cel de-al doilea război balcanic, zdrobirea Bulgariei, pacea de la București, înjositoare pentru Bulgaria, încercarea

---

[1] V. *I. Lenin*, Opere, vol. 22, Ed. P.M.R. 1952, pag. 286.
[2] Op. cit., pag. 244.
[3] V. *I. Lenin*, Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 15.
[4] Op. cit., pag 19.

nereușită a Rusiei de a acuza Franța că nu «ne»-a sprijinit și încercarea nereușită de a obține revizuirea condițiilor de pace" [1].

În această perioadă, Lenin, apărînd principiul autodeterminării națiunilor, a criticat teza greșită a Rosei Luxemburg, care, plecînd de la dependența economică a popoarelor balcanice, a pus la îndoială posibilitatea înfăptuirii independenței lor politice. Lenin a precizat că „nu numai statele mititele din Balcani, dar și America a fost în secolul al XIX-lea din punct de vedere economic o colonie a Europei, așa cum a arătat încă Marx în «Capitalul»" [2], așadar este pe deplin posibilă independența politică a țărilor din Balcani. Tot în legătură cu aceasta, V. I. Lenin a remarcat că în țările balcanice există o strînsă legătura între rezolvarea sarcinilor revoluției burghezo-democratice și crearea statelor naționale: „În toată Europa de răsărit (Austria și Balcani) și în Asia — adică în țările vecine cu Rusia —, transformarea burghezo-democratică a statelor, care pretutindeni în lume a dus, într-o măsură mai mare sau mai mică, la crearea de state naționale independente sau din state formate din naționalități cît mai apropiate și înrudite între ele, este neterminată sau abia la începutul ei" [3]. Această apreciere confirmă caracterul obiectiv, necesar istoricește, al desăvîrșirii unirii naționale la noi, adică unirea Transilvaniei cu Romînia, fiind totodată necesară desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice, în fața căreia se afla atunci Romînia.

În timpul primului război mondial, V. I. Lenin, în fruntea bolșevicilor, apărînd internaționalismul proletar, a dat un răspuns genial la toate problemele principale ridicate în noua situație istorică. Lenin a definit clar caracterul imperialist și de jaf al războiului și a indicat sarcinile proletariatului internațional cu privire la lupta hotărîta împotriva războiului imperialist și transformarea lui într-un război civil, eliberator.

Zdrobind demagogia patriotardă a burgheziei din toate țările beligerante, Lenin a demascat politica antinațională a claselor conducătoare din acele țări care la începutul războiului, prefăcîndu-se a fi neutre, au înșelat însă popoarele, pentru că, de fapt, se pregăteau de război. În lucrarea „Socialismul și războiul", scrisă în iulie-august 1915, Lenin, arătînd că imperialiștii luptă pentru acapararea de noi colonii și cotropirea unei serii de țări din Europa, s-a referit și la cercurile guvernante romîne, care duceau tratative secrete în scopuri cotropitoare: „Cu Bulgaria și Romînia se duc negocieri tot în vederea împărțirii prăzii" — sublinia Lenin [4]. Odată cu împingerea acestor două țări în război de către clasele exploatatoare, Lenin a atras atenția asupra atitudinii cu totul ipocrite a guvernanților din aceste țări. „Oare burghezia romînă și cea bulgară n-au dat timp de cîteva luni asigurări foarte solemne că pregătirile lor de război ar fi dictate «numai» de apărarea neutralității ?" ; „...în Romînia și Bulgaria burghezia este stăpînită de o anumită pasiune pentru cuceriri și anexiuni..." [5].

Lenin a demascat încontinuu caracterul nejust, cotropitor al războiului mondial, relevînd pactizările și tratatele secrete înfăptuite de

[1] V. I. Lenin, Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 292.
[2] V. I. Lenin, Opere, vol. 20, E.S.P.L.P. 1956, pag. 399.
[3] V. I. Lenin, Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 232.
[4] V. I. Lenin, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 299.
[5] V. I. Lenin, Opere, vol. 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 257, 258.

burghezia din diferite țări pe seama popoarelor și soldaților de pe front. În legătură cu această problemă, Lenin a dat, în repetate rînduri — într-o prelegere din mai 1917, la conferința a VII-a generală (din aprilie) a P.M.S.D. (b) din Rusia etc. — ca exemple semnificative tratatele secrete încheiate de Antantă cu guvernul burghezo-moșieresc romîn [1].

În lucrările sale, Lenin a demascat intențiile monopoliștilor, atît din tabăra Antantei cît și din partea Puterilor Centrale, de a subjuga, de a împărți Romînia. Astfel, el a arătat că în cursul tratativelor începute în noiembrie 1916 între Rusia țaristă și Germania pentru încheierea unei păci separate, guvernele celor două state urmăreau, printre altele, subjugarea țărilor balcanice. În aceste tratative s-a discutat chiar împărțirea unor state mici, printre care Romînia [2]. Lenin arată că succesele militare din 1916 ale Germaniei în Romînia au îndepărtat Rusia țaristă de posibilitatea de a stăpîni strîmtorile de la Constantinopol, de aceea Rusia dorește „să treacă de la alianța imperialistă cu Anglia împotriva Germaniei la o alianță imperialistă cu Germania împotriva Angliei". Acest lucru l-au urmărit și cercurile conducătoare ale Germaniei care erau de acord să sacrifice Romînia în interesul noilor scopuri imperialiste. „Baza alianței — scrie Lenin — o va constitui, pe cît se vede, împărțirea Galiției... a Armeniei și, *poate, și a Romîniei!*" [3].

De asemenea, Lenin a atras mereu atenția asupra faptului că imperialismul german tindea să recompenseze coloniile pierdute în război pe seama altor state din Europa, prin cucerirea micilor state vecine (Belgia, Serbia, Romînia), același scop urmărindu-l și imperialiștii Antantei, care, în cîrdășie cu guvernul lui Kerenski din Rusia, căutau *„să ia* capitaliștilor germani prada acaparată de *aceștia* tîlhari (o parte a Franței, Belgia, Serbia, Romînia etc.)" [4].

În timpul primului război mondial s-a făcut o verificare riguroasă a tuturor curentelor din mișcarea muncitorească. Lenin s-a ridicat cu hotărîre împotriva renegaților internaționalismului proletar aflați în sînul partidelor Internaționalei a II-a, împotriva social-șoviniștilor de diferite soiuri și a propovăduitorilor tezei false, antimarxiste, a „apărării patriei" burgheze. Lenin a arătat în anul 1917 că această lozincă a fost răspîndită și în mișcarea muncitorească din țara noastră: „În Romînia, Racovski, declarînd război oportunismului ca fiind vinovat de falimentul Internaționalei, e gata totodată să admită legitimitatea ideii apărării patriei" [5].

După revoluția burghezo-democratică rusă din februarie 1917, imperialiștii din ambele tabere, pentru a înșela popoarele, au început să lanseze lozinci „pacifiste" de „renunțare" la anexiuni, s-a produs o cotitură de la războiul imperialist la pacea imperialistă. Lenin a demascat întreaga nesinceritate a acestei politici, precizînd că țările beligerante din ambele tabere continuă să țină ocupate o serie de țări din Europa și duc mai departe politica lor anexionistă. Demascînd politica diversionistă a elementelor social-șovine, cum erau liderii de dreapta ai

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 24, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 250, 251.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag 203.
[3] Op. cit., pag. 173.
[4] Op. cit., pag. 348.
[5] Ibid.

partidului social-democrat german, care au lansat lozinci cu privire la „restabilirea" independenței de stat a Serbiei, Muntenegrului și Romîniei, Lenin a subliniat că această diversiune era pusă tocmai în serviciul guvernului imperialist german.

În lucrarea sa intitulată „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare", scrisă la începutul anului 1916, Lenin a precizat care trebuie să fie poziția justă a clasei muncitoare în problema națională din răsăritul Europei, din Austria, Balcani și Rusia, unde „s-a ascuțit lupta națională". „Sarcinile proletariatului din aceste țări — scrie Lenin —, atît în ceea ce privește desăvîrșirea transformării lor burghezo-democratice, cît și în ceea ce privește ajutorarea revoluției socialiste din alte țări, nu pot fi îndeplinite fără susținerea dreptului națiunilor la autodeterminare" [1]. Astfel, Lenin a subliniat din nou interdependența între rezolvarea revoluționară a problemelor sociale și soluționarea democratică, justă a problemei naționale din aceste țări, problema națională fiind parte integrantă din problema revoluției socialiste.

În ceea ce privește țara noastră, Lenin a atras atenția : Să nu fie uitat „...că un număr imens (față de numărul total al reprezentanților națiunii respective) de romîni și de sîrbi locuiesc în afara granițelor statului «lor», că în general «construcția de stat» în direcția burghezo-națională nu s-a terminat în Balcani nici chiar prin războaiele, s-ar putea spune «de ieri», din 1911—1912" [2]. Unirea Transilvaniei cu vechea Romînie se va înfăptui, ca urmare a luptei revoluționare și de eliberare națională a maselor, care a dus la destrămarea imperiului austro-ungar, sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Imediat după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, guvernul sovietic, condus de marele Lenin, a adoptat „Decretul asupra păcii", „Declarația drepturilor popoarelor din Rusia" și alte decrete de importanță istorică. Pentru prima dată în istoria omenirii, aceste măsuri ale guvernului sovietic au pus bazele unor noi relații între popoare și state, indiferent dacă sînt mari sau mici, indiferent de deosebirea orînduirii lor sociale.

Politica de respectare și de apărare a intereselor juste naționale și a independenței Romîniei a caracterizat consecvent statul sovietic, care a luptat de la înființarea sa pentru relații de bună vecinătate și prietenie.

Regimul burghezo-moșieresc romîn a fost însă primul care, prin cotropirea Basarabiei în 1918, unde în 1917 s-a instaurat puterea sovietică, a declanșat un atac împotriva Rusiei sovietice și a continuat să ducă o politică ostilă față de marea țară vecină în care începuse să se construiască o viață nouă. Lenin a arătat de mai multe ori că, în cadrul acțiunilor intervenționiste, antisovietice duse de reacțiunea internațională, din partea guvernelor burghezo-moșierești romîne a existat un pericol continuu de agresiune militară directă sau de a permite imperialiștilor apuseni folosirea teritoriului Romîniei în vederea realizării planurilor lor agresive. Lenin a atras atenția asupra acestei primejdii în raportul prezentat la ședința comună a C.E.C. din Rusia, a sovietului

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 22, Ed. P.M.R. 1952, pag. 146.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol, 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 275.

din Moscova, a comitetelor de întreprindere și a sindicatelor din 22 octombrie 1918, la al VI-lea Congres extraordinar al sovietelor, din 6—9 noiembrie 1918, în cuvîntarea rostită la a doua Consfătuire pe întreaga Rusie a organizatorilor responsabili cu munca la sate, din 12 iunie 1920, și cu alte prilejuri [1].

Astfel în cuvîntarea mai sus amintită, referindu-se la tendințele imperialiștilor sub masca Ligii Națiunilor de a ataca Rusia sovietică, Lenin scria: „În realitate ei se laudă și acum că odată cu Polonia vor porni la ofensivă Letonia, Romînia și Finlanda, și din tratativele diplomatice noi vedem foarte limpede că, atunci cînd Polonia a început ofensiva, puterile care duceau tratative de pace cu noi au schimbat tonul..." [2].

Ocupîndu-se cu analiza luptelor revoluționare din Europa, Lenin a subliniat însemnătatea evenimentelor valului revoluționar care a cuprins și țara noastră. Vorbind despre creșterea și extinderea valului luptelor revoluționare, în articolul „O lecție dureroasă, dar necesară", scris la 25 februarie 1918, Lenin a menționat: „Văpaia insurecției proletare a cuprins Finlanda. Flăcările s-au extins și asupra Romîniei" [3]. În raportul prezentat la 7 martie 1918, la Congresul al VII-lea al P.C.U.S., arătînd că Revoluția din Octombrie a avut loc în condițiile cînd cele două tabere imperialiste erau angajate în război, Lenin sublinia că „...numai de acest moment al relațiilor politice și economice internaționale se putea folosi și s-a folosit revoluția noastră pentru a realiza acest strălucit marș triumfal prin Rusia europeană, pentru a se întinde în Finlanda, să cucerească Caucazul și Romînia" [4].

În anii după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, valul revoluționar mereu crescînd a cuprins și țara noastră; au avut loc puternice lupte greviste și demonstrații de stradă; masele cereau înfăptuirea de profunde transformări revoluționare după pilda Rusiei sovietice.

În vara și toamna anului 1918 a crescut lupta revoluționară a maselor muncitoare din Europa, s-a intensificat lupta lor împotriva războiului. Caracterizînd această situație, Lenin a arătat în rezoluția adoptată în ședința comună din 22 octombrie 1918 a Comitetului Executiv al întregii Rusii, a Sovietului din Moscova, a comitetelor de întreprindere și a sindicatelor că „mișcarea revoluționară a maselor proletare și a țărănimii împotriva războiului imperialist a înregistrat în ultimul timp foarte mari succese în toate țările, în special în Balcani, în Austria și în Germania" [5].

Peste puțin timp, în unele țări au izbucnit revoluții burghezo-democratice sau proletare; în Romînia au luat ființă în unele locuri sfaturi muncitorești (soviete), s-au creat numeroase comitete de întreprindere. Un puternic sfat muncitoresc a acționat la Petroșani, alte sfaturi muncitorești conduse de elemente revoluționare au luat ființă în nordul Transilvaniei, au apărut soviete în unele regimente românești. Într-o cuvîn-

[1] V. *I. Lenin*, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 109, 138, 150; vol. 31, E.S.P.L.P. 1958, pag. 154

[2] V. *I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 154.

[3] V. *I. Lenin*, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 45.

[4] Op. cit., pag. 77.

[5] V. *I. Lenin*. Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 116.

tare rostită la 26 noiembrie 1918 la adunarea delegaților cooperativei centrale muncitorești din Moscova, Lenin spunea: „Într-adevăr, s-au produs evenimente de o uriașă importanță. În Romînia și în Austro-Ungaria s-au format soviete de deputați ai muncitorilor" [1].

Creșterea luptei proletariatului internațional pentru apărarea revoluționară a Rusiei sovietice a lovit puternic în planurile și încercările reacțiunii mondiale de a înnăbuși revoluția socialistă. La 12 iulie 1919, vorbind despre situația internă și externă a Rusiei sovietice, Lenin a remarcat: „Dacă aruncăm o privire asupra situației internaționale, aceasta nu face decît să ne întărească credința în victorie. În toate statele dușmane nouă cresc forțele care ne sînt prietene. De pildă în statele mici — Finlanda, Letonia, Polonia, Romînia. Toate încercările de a crea acolo o coaliție a marii și micii burghezii în vederea luptei împotriva noastră s-au terminat printr-un eșec, și nici o altă putere decît a noastră nu va fi cu putință acolo" [2].

Lenin a chemat însă la ascuțirea vigilenței revoluționare arătînd că forțele contrarevoluționare, intervenționiste nu cedează la gîndul de a distruge mărețele cuceriri ale Revoluției din Rusia.

În ceea ce privește clasele exploatatoare din Romînia și Polonia, țări limitrofe, Lenin a arătat în anul 1921 că aceste țări, fiind la cheremul imperialiștilor străini și găsindu-se într-o situație critică, vor mai putea participa la agresiuni antisovietice: „...Nu trebuie să uităm că clasa guvernantă din Romînia și din Polonia se află într-o situație care poate fi considerată ca fiind aproape absolut desperată. Ambele țări sînt vîndute cu ridicata și cu amănuntul capitaliștilor străini. Ele sînt înglodate în datorii, pe care n-au cu ce le plăti. Falimentul lor este inevitabil. Mișcarea revoluționară a muncitorilor și țăranilor este în continuă creștere. Nu o dată s-a întîmplat ca, într-o asemenea situație, guvernele burgheze să se arunce orbește în cele mai absurde și mai nebunești aventuri, care nu pot fi explicate altfel decît prin situația lor desperată și fără ieșire" [3].

*

Prețioasele indicații ale lui Vladimir Ilici Lenin cu privire la istoria Romîniei și a mișcării muncitorești din țara noastră au constituit un însemnat ajutor pentru Partidul Comunist din Romînia, plămădit în anii avîntului revoluționar și făurit la Congresul din mai 1921, în caracterizarea și aprecierea situației din țara noastră, în demascarea politicii reacționare a burgheziei și moșierimii, în cultivarea frumoaselor tradiții de luptă ale poporului nostru.

Partidul Comunist din Romînia, avînd la baza întregii sale activități învățătura marxist-leninistă, a condus proletariatul din patria noastră în lupta revoluționară pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și pentru construirea socialismului.

După 23 August 1944, cînd s-au ivit zorii vieții noi și în țara noastră, răspîndirea operelor genialului conducător al proletariatului a

[1] Op. cit, pag. 188.
[2] V. I. Lenin, Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 477.
[3] V. I. Lenin, Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 101—102.

luat o amploare neîntîlnită, și ele au devenit cunoscute maselor largi ale poporului. Istoricii marxiști-leniniști, abordînd diferite perioade și probleme ale istoriei Romîniei și mișcării muncitorești de la noi, s-au călăuzit de toate caracterizările și referirile existente în operele lui Lenin cu privire la Romînia ; interpretînd istoria în lumina învățăturii marxist-leniniste, ei au obținut succese însemnate în cercetarea și scrierea luptei de veacuri a poporului nostru pentru libertate și o viață mai bună.

Referirile lui Vladimir Ilici Lenin la o serie de momente importante ale istoriei țării noastre constituie un ajutor de neprețuit pentru istoricii noștri marxiști-leniniști în zdrobirea falsificărilor făcute de istoricii burghezi diferitelor evenimente și în abordarea științifică a istoriei patriei și a partidului nostru.

RĂSPÎNDIREA OPERELOR LUI V. I. LENIN ÎN ROMÎNIA

VALTER ROMAN

La 22 aprilie, oamenii muncii din țara noastră și din celelalte țări socialiste, clasa muncitoare și oamenii progresiști din întreaga lume sărbătoresc a 90-a aniversare a nașterii lui Vladimir Ilici Lenin, marele învățător și conducător al proletariatului mondial, întemeietorul gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice și al primului stat socialist din lume.

Marx și Engels, întemeietorii socialismului științific, prin învățătura elaborată de ei, au dat proletariatului o armă de nebiruit în lupta de eliberare din robia exploatării. Ei au demonstrat caracterul inevitabil al mersului omenirii spre comunism și menirea clasei muncitoare de a înlătura capitalismul și a construi societatea comunistă.

Vladimir Ilici Lenin are marele merit istoric că, în noile condiții ale dezvoltării societății, cînd trecerea de la capitalism la socialism a devenit o chestiune la ordinea zilei, a dezvoltat în mod creator marxismul. Sintetizînd uriașa experiență a luptei revoluționare a clasei muncitoare, descoperind noi legi ale vieții sociale și luptînd cu hotărîre împotriva tuturor dușmanilor, Lenin a îmbogățit tezaurul învățăturii marxiste în domeniul economiei politice, filozofiei, al teoriei statului, în domeniul relațiilor internaționale, în problemele fundamentale ale revoluției socialiste, în problemele complexe ale strategiei și tacticii partidului.

Leninismul s-a dovedit a fi o forță de neînvins, învățătura veșnic vie, confirmată de întreaga evoluție a istoriei contemporane.

Înarmat cu învățătura marelui Lenin, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a condus proletariatul din Rusia la victoria de importanță istorică a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Popoarele Uniunii Sovietice, sub conducerea încercată a P.C.U.S., îndeplinesc cu cinste poruncile lui Lenin. În țara care prima s-a desprins din sistemul imperialismului se construiește azi cu succes cea mai dreaptă orînduire de pe pămînt — comunismul, forma cea mai avansată de viață socială.

În zilele noastre sînt confirmate tot mai mult de istorie previziunile lui Lenin că întreaga lume va păși pe calea comunismului; din sistemul imperialismului s-au desprins noi țări. Socialismul s-a transformat într-un sistem mondial, cuprinzînd milioane de oameni eliberați de exploatare care, sub steagul leninismului, obțin noi și remarcabile succese în construirea noii orînduiri.

Leninismul a devenit arma puternică a popoarelor în construirea vieții noi. Forța de neînvins a leninismului constă în faptul că înarmează adevărul vieții, legile universal-valabile ale revoluției și construcției socialiste, năzuințele și interesele vitale ale popoarelor.

Realizările Uniunii Sovietice în construcția desfășurată a comunismului, ale patriei noastre și ale celorlalte țări socialiste, creșterea și dezvoltarea mișcării comuniste internaționale, intensificarea luptei de eliberare a popoarelor din țările coloniale și dependente reprezintă triumful măreț al ideilor lui Marx, Engels, Lenin.

În Republica Populară Romînă, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn, poporul muncitor, muncind cu avînt, îndeplinește mărețul program de construire a socialismului.

De la începutul existenței sale, partidul revoluționar al clasei muncitoare din țara noastră și-a dovedit fidelitatea față de marxism-leninism. Întreaga istorie a Partidului Muncitoresc Romîn este istoria însușirii leninismului și a aplicării lui creatoare la condițiile țării noastre. „Învățătura leninistă, arătă tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, confirmată strălucit de viață, este arma sigură a poporului nostru în construirea vieții noi, călăuză în aplicarea principiilor generale și esențiale ale dezvoltării spre socialism, potrivit cu particularitățile perioadei de trecere din țara noastră".

În tot cursul activității sale, partidul revoluționar al clasei muncitoare din țara noastră a desfășurat o muncă neabătută pentru înarmarea membrilor săi cu învățătura marxist-leninistă, pentru propagarea acestei învățături în rîndurile maselor.

Partidul Comunist Romîn a condus cu succes clasa muncitoare din țara noastră la lupta pentru răsturnarea claselor exploatatoare și cucerirea întregii puteri politice.

În condițiile construirii socialismului în R.P.R., ideologia marxist-leninistă stă la temelia vieții de stat și exercită o înrîurire tot mai puternică asupra vieții sociale.

În patria noastră, în procesul construirii socialismului, crește un om nou, eliberat de exploatare, stăpîn pe soarta sa, conștient de faptul că vremurile de odinioară, cînd stăpîneau moșierii și capitaliștii, au apus pentru totdeauna, că Republica Populară Romînă este azi o țară liberă, în plină înflorire economică și culturală, factor activ în puternicul lagăr al păcii, în frunte cu Uniunea Sovietică.

*

Numele lui Vladimir Ilici Lenin este cunoscut în țara noastră din primul deceniu al secolului al XX-lea, cînd în presa muncitorească au început să se publice știri legate mai ales de activitatea lui Lenin în cadrul conferințelor internaționale. Astfel, ziarul „Romînia muncitoare" din 15 iunie 1905 publică un articol în care se scrie că Biroul Socialist Internațional a primit de la cetățeanul Ulianov o scrisoare care anunță intrarea grupului „Vpered" („Înainte") în sînul Partidului Muncitoresc Social-Democrat și în care se dau și informații despre Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. În același ziar, în numărul din 9—16 septembrie 1907, se publică o relatare despre Congresul Internaționalei a II-a de la Stuttgart din 1907 în care

se menționează justețea amendamentelor aduse de delegația rusă, în frunte cu Lenin, la rezoluțiile congresului.

O știre despre activitatea lui V. I. Lenin a mai publicat „Romînia muncitoare" și în numărul din 18 septembrie 1911. Este vorba de un comunicat al Secretariatului Biroului Socialist Internațional în care se spune că „cetățeanul Lenin, delegatul Rusiei în Biroul Socialist Internațional, ne-a transmis apelul C.C. al Partidului Social-Democrat din Persia pentru publicare".

Elementele înaintate din mișcarea muncitorească, sezisînd poziția justă, consecvent revoluționară a bolșevicilor, în frunte cu V. I. Lenin, în problema războiului și alte probleme vitale ale mișcării muncitorești internaționale, au determinat în anii care au urmat publicarea cîtorva din lucrările lui V. I. Lenin din această perioadă.

În 1912 au fost publicate tot în ziarul „Romînia muncitoare" două lucrări ale lui Lenin: în numărul din 15 martie 1912 „Raportul prezentat Biroului Socialist Internațional în legătură cu Conferința generală a P.M.S.D.R.", sub titlul „Conferința social-democrației ruse", iar în numărul din 22 decembrie s-a publicat un articol al lui Lenin cu privire la activitatea fracțiunii social-democrate din Duma a II-a", sub titlul „Din crimele țarismului".

Ziarul „Lupta zilnică" a publicat în februarie 1916 apelul Comitetului Executiv al P.C. (b) intitulat „Social-democrația și războiul", elaborat de Lenin, iar în numărul din 13 februarie al aceluiași ziar găsim publicată sub titlul „Războiul și îndatoririle muncitorimii" cuvîntarea rostită de V. I. Lenin la mitingul internațional de la Berna din 8 februarie 1916.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, strălucită confirmare a justeței leninismului, a avut un puternic ecou în întreaga lume.

În toate țările, inclusiv în țara noastră, datorită adîncirii contradicțiilor de clasă, s-a desfășurat un puternic avînt revoluționar.

În condițiile creșterii luptei revoluționare a maselor și sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, are loc în mișcarea muncitorească din țara noastră un puternic proces de delimitare și cristalizare ideologică, care culminează cu crearea P.C.R. în 1921.

Împotriva elementelor oportuniste, care se opuneau făuririi unui partid revoluționar al clasei muncitoare, și a centriștilor, revoluționari în vorbe și oportuniști în fapte, se ridicau elementele revoluționare care alcătuiau grupurile comuniste — germenii viitorului partid comunist.

Activitatea grupurilor comuniste a constituit un însemnat pas înainte în răspîndirea leninismului în țara noastră.

Prin activitatea lor propagandistică, prin viu grai, prin ziare și reviste, precum și prin publicarea de manifeste și broșuri, grupurile comuniste au popularizat în mase învățătura leninistă cu privire la război și pace, la revoluție, la necesitatea dictaturii proletariatului, au popularizat adevărul despre marea victorie a proletariatului rus.

Sub titlul „Pace" a apărut în „Lupta" din 13 noiembrie 1917 un fragment din apelul adresat prin radio de V. I. Lenin: „Către toate comitetele de regiment, divizie, corp, armată și alte comitete, către toți soldații armatei revoluționare și matrozii flotei revoluționare". Tot în noiembrie 1917 a apărut în „Lupta" „Decretul asupra păcii".

În „Lupta" din 16 noiembrie și din 9 decembrie 1917 au fost publicate „Apelul adresat de Lenin către soldații tuturor țărilor beligerante" și respectiv „Cuvîntarea rostită de V. I. Lenin la primul Congres general al flotei militare din 22 noiembrie (5 decembrie)".

Procesul de delimitare ideologică între curentul revoluționar și elementele oportuniste s-a accentuat în anii 1918—1921 în focul luptei pentru crearea partidului comunist și afilierea lui la Internaționala a III-a. Acest fapt se reflectă în activitatea propagandistică marxist-leninistă a grupurilor comuniste, în publicarea unor lucrări importante ale lui V. I. Lenin în limba romînă.

Astfel este tipărită în 1918 în „Biblioteca comunistă" o broșură conținînd cuvîntul rostit de V. I. Lenin la închiderea Congresului al III-lea al sovietelor din toată Rusia, 18/31 ianuarie 1918.

În numerele din 24, 25, 26 august 1919 ale ziarului „Socialismul" a fost publicată expunerea lui Lenin la primul Congres al Internaționalei Comuniste: „Teze și raport despre democrația burgheză și dictatura proletariatului", lucrare care a fost apoi tipărită în broșură, în două ediții, una în „Biblioteca comunistă" în 1919 și a doua în colecția „Cercul de editură socialistă" în 1920.

În acești ani se publică în presa muncitorească din București și din provincie o serie de articole cuprinzînd lucrări sau fragmente din lucrări ale lui V. I. Lenin, ca, de pildă, „Cuvîntarea rostită la prima Consfătuire pe întreaga Rusie în legătură cu munca de partid la țară" („Socialismul" din 30 decembrie 1919 și „Iașul socialist" din 4 ianuarie 1920), „Cuvîntarea rostită la primul Congres pe întreaga Rusie al elevilor și studenților comuniști" („Socialismul" din ianuarie 1920), „Salut comuniștilor italieni, francezi și germani" („Socialismul" din 2 februarie 1920), „Cu privire la politica internă și externă a republicii" („Chemarea" din 5 mai 1920), „Sarcinile imediate ale puterii sovietice" („Nădejdea", Galați, numerele 2 și 10, din iunie 1920), „Marea inițiativă" („Lupta socialistă", Ploiești, din 20 și 27 iunie 1920) etc.

În broșuri au apărut în 1920 lucrările „Despre democrație și dictatură" și „Sarcinile imediate ale puterii sovietice".

O importanță însemnată în lupta grupurilor comuniste împotriva oportunismului a avut apariția, în iulie 1920, a revistei „Lupta de clasă", organ al secției București a partidului socialist. „Lupta de clasă" a popularizat în țara noastră învățătura marxist-leninistă, contribuind la zdrobirea oportunismului și la propagarea în rîndul maselor muncitoare a ideii necesității făuririi partidului de tip nou al clasei muncitoare și a afilierii lui la Internaționala Comunistă. Acest rol este oglindit de faptul că în primul său număr „Lupta de clasă" a publicat paragraful 2 din capitolul V al lucrării „Statul și revoluția", în care Lenin analizează caracterul obligatoriu pentru victoria revoluției socialiste al instaurării dictaturii proletariatului și sarcinile acesteia.

Un ajutor prețios pentru elementele revoluționare în lămurirea membrilor partidului socialist și a masei largi de muncitori despre necesitatea creării partidului comunist au avut lucrările lui Lenin „Internaționala a III-a și rolul ei în istorie" și „Condițiile de primire în Internaționala Comunistă", apărute în broșuri în 1920.

La Congresul din mai 1921, majoritatea delegaților au votat pentru transformarea partidului socialist în partid comunist și afilierea lui la Internaționala Comunistă.

Crearea P.C.R. a constituit o victorie istorică a leninismului asupra oportunismului din mișcarea muncitorească din țara noastră.

După crearea partidului comunist și afilierea sa la Internaționala a III-a, s-au intensificat și în rîndurile organizației de tineret procesul de radicalizare, lupta pentru transformarea ei într-o organizație comunistă afiliată Internaționalei Comuniste a tineretului. Uniunea Tineretului Socialist se transformă în Uniunea Tineretului Comunist, organizație revoluționară a tineretului muncitor din Romînia, vlăstar și rezervă a partidului comunist.

În opera de creare a U.T.C., un sprijin important l-a constituit publicarea discursurilor și a altor lucrări ale lui Lenin consacrate tineretului. În anul 1920, revista „Lupta de clasă" a editat în broșură discursul rostit de Lenin la cel de-al III-lea Congres general al U.T.C. din Rusia, sub titlul „Menirea tineretului comunist". În ziarul „Tineretul socialist" s-a retipărit în 1921 sub titlul „Lenin vorbește tineretului". Fragmente din același discurs au apărut în „Tineretul socialist" și în anii 1923 și 1924 intitulate „Ce trebuie să învețe tineretul?", „Lenin despre educație și școală" și „Menirea tineretului comunist".

Moartea lui Vladimir Ilici Lenin, care a însemnat o grea pierdere pentru mișcarea muncitorească internațională, a îndurerat profund pe oamenii muncii, pe revoluționarii din țara noastră. În numărul din 20 februarie 1924, „Tineretul socialist" a publicat pe prima pagină a numărului de doliu un fragment din lucrarea lui Lenin „Statul și revoluția".

În perioada care a urmat, în procesul de călire marxist-leninistă a rîndurilor sale și de strîngere a legăturii cu masele, P.C.R. a depus o activitate crescîndă de răspîndire a operelor lui Lenin.

Cu prilejul deschiderii campaniei presei comuniste, ziarul „Socialismul", pentru a demasca frazeologia apologeților orînduirii burgheze despre pretinsa libertate a presei în regimul capitalist, a publicat în februarie 1924, sub titlul „Presa în regimul capitalist", articolul lui V. I. Lenin „Scrisoare către Measnikov". În această perioadă, social-democrații de dreapta din țara noastră, pentru a dezorienta pe muncitori, răspîndeau scrieri dușmănoase ale lui Kautsky și ale celorlalți reformiști în care aceștia făceau apologia democrației burgheze și denigrau dictatura proletariatului. Pentru a demasca demagogia acestora, poziția lor trădătoare, „Socialismul" a publicat în februarie 1924, sub titlul „Cele două democrații", lecția „Despre stat" ținută de Lenin la Universitatea Sverdlov.

Clasele dominante din Romînia, speriate de creșterea influenței partidului comunist asupra maselor, dezlănțuie o propagandă furibundă împotriva mișcării revoluționare; forțele reacțiunii încearcă să decapiteze mișcarea muncitorească scoțînd Partidul Comunist din Romînia în afara legii (în aprilie 1924). Această măsură a fost urmată de interzicerea activității U.T.C., suprimarea presei revoluționare și de alte măsuri represive. Partidul comunist și-a reorganizat activitatea pe baze noi, a trecut în adîncă ilegalitate și, aplicînd învățătura leninistă, învățînd din experiența partidului bolșevic, a îmbinat munca ilegală cu cea legală și a continuat să conducă cu fermitate lupta clasei muncitoare.

Cu sprijinul permanent al Internaționalei Comuniste, Partidul Comunist din Romînia a acordat mereu atenție călirii marxist-leniniste a rîndurilor sale, învingerii curentelor antileniniste din sînul său, bolșevizării sale. Plenara C.C. al P.C.R. și a Comisiei Centrale de Control din iulie 1925 a subliniat deosebita însemnătate a însușirii ideologiei marxist-leniniste în strînsă legătură cu studierea sistematică și cunoașterea temeinică a realității din țara noastră în procesul dezvoltării ei. Pentru întărirea continuă a partidului, plenara a trasat ca sarcină fundamentală „să fie popularizate operele lui Marx, Engels și mai cu deosebire operele lui Lenin". „Ridicarea nivelului de pregătire teoretică a militanților și membrilor partidului — se spune în rezoluția plenarei — este cea mai urgentă datorie a partidului". Pentru îndeplinirea acestei sarcini, partidul a organizat în 1926 apariția seriei a doua a revistei „Lupta de clasă". În „Cuvîntul înainte" al numărului 1 al revistei se arată că întărirea partidului implică o dezvoltare mult mai temeinică, decît o făcuse pînă atunci, a muncii teoretice. „Partidul comunist — se menționa în acest articol —, pentru a deveni conducătorul maselor muncitoare în lupta lor de dezrobire, trebuie să se dezrobească el însuși de orice resturi ale ideologiei străine marxism-leninismului, trebuie să devină omogen și unitar în ideologia sa".

Un prețios ajutor în demascarea oportunismului lichidatorist, care, semănînd iluzii legaliste, cerea în fapt desființarea partidului comunist, precum și a acelora care susțineau limitarea la activitatea ilegală, l-a constituit publicarea în 1926 în „Lupta de clasă", sub titlul „Lichidarea lichidatorilor", a unui fragment din articolul lui Lenin „Lichidarea lichidatorismului".

Pe linia înarmării maselor cu teoria leninistă a revoluției, cu învățătura lui Lenin despre dictatura proletariatului, P.C.R. a inițiat publicarea în 1926 în revista legală „Cultura proletară" a articolului lui Lenin „Una din problemele fundamentale ale revoluției".

Criza economică din 1929—1933, care, împletindu-se cu criza agrară cronică, a lovit cu deosebită putere economia înapoiată a Romîniei, a dus la ascuțirea contradicțiilor economice și politice și a făcut ca țara noastră să devină una din verigile slabe ale sistemului capitalist. Pentru a-și putea îndeplini cu tot mai mult succes rolul de conducător al luptei maselor muncitoare împotriva foametei și a mizeriei, a fascizării țării și a pregătirilor de război antisovietic, pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice, răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și instaurarea puterii populare, a muncitorilor și țăranilor, Partidul Comunist din Romînia, avînd sprijinul Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste, a pornit o vastă acțiune pentru a se curăța de rămășițele oportuniste de dreapta și de „stînga", care se datorau pe de o parte confuziei ideologice, politice și organizatorice moștenite de la vechiul partid social-democrat și pe de altă parte prezenței în organele de conducere a elementelor cu mentalitate și concepție mic-burgheză.

Nu întîmplător atunci cînd în fața partidului stăteau probleme grele de rezolvat, ca întărirea organizatorică, strîngerea legăturii cu masele largi ale aliaților proletariatului — țărănimea și oamenii muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare — Partidul Comunist din Romînia, cu toate greutățile ilegalității, tipărea și răspîndea în rîndurile membrilor de

partid și ale celorlalți oameni ai muncii unele lucrări de seamă ale lui V. I. Lenin privind aceste probleme. Astfel, în 1931 au fost editate și larg răspîndite în mase broșurile „Chestia agrară", „Chestia națională" și „Chestia organizatorică", în care au fost cuprinse lucrări ale lui Lenin și unele documente ale Internaționalei Comuniste.

În prefața broșurii „Chestia agrară" (care cuprinde lucrarea lui Lenin „Socialismul mic-burghez și socialismul proletar" și fragmente din lucrarea sa „Programul agrar al social-democrației în revoluția rusă din 1905—1907", precum și rezoluții ale Congresului al II-lea al Internaționalei Comuniste în chestiunea agrară) se arată: „Problema revoluției din Romînia, izbînda ei, organizarea apărării primului stat proletar amenințat de intervenția armatei imperialiste este legată în întregime de felul cum partidul nostru va ști să-și apropie masele de țărani săraci și mijlocași sub influența sa revoluționară. Iată de ce «Chestia agrară» vine la timp. Ea pune la îndemîna tovarășilor noștri mijlocul de a se înarma cu teoria leninistă. Lucrările lui Lenin nu se mărginesc numai la granițele Rusiei. Ele sînt valabile pentru proletariatul din lumea întreagă... Pentru revoluționarii din Romînia, pentru partidul comunist, studierea lor amănunțită nu poate decît să aducă foloase incalculabile".

În prefața broșurii „Chestia organizatorică" (care cuprinde fragmente din lucrările lui Lenin „Ce-i de făcut", „Scrisoare către un tovarăș despre sarcinile noastre organizatorice" și „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului") se arată: „Ea deschide orizonturi noi, înarmează pe comuniști cu un bagaj solid de cunoștințe leniniste, risipește îndoielile, cimentează ideologia noastră revoluționară de clasă, lămurindu-ne calea spre înfăptuirea acelei grandioase măsuri istorice pe care și-a asumat-o partidul comunist".

Congresul al V-lea al P.C.R. a constituit o cotitură în viața partidului nostru tocmai pentru că el a făcut o analiză profundă a mișcării revoluționare din Romînia în lumina învățăturii leniniste, criticînd toate abaterile și devierile de la leninism și risipind confuziile ideologice din partid, pentru că a stabilit principiile organizatorice, ideologice, strategice și tactice ale partidului în lumina învățăturii leniniste.

În anii de ascensiune a fascismului, cînd forțele negre ale reacțiunii căutau să dezbine clasa muncitoare cu ajutorul unei odioase politici naționalist-șovine, Partidul Comunist din Romînia și-a intensificat munca de educare a maselor muncitoare în spiritul internaționalismului proletar. Pentru a ridica nivelul muncii comuniștilor, pentru a-i ajuta să se orienteze just în activitatea de întărire a solidarității dintre cei ce muncesc și de combatere a teoriilor naționalist-șovine, fasciste, P.C.R. a inițiat publicarea și larga răspîndire în două ediții (1933 și 1935) a lucrării lui V. I. Lenin „Proletariatul revoluționar și dreptul națiunilor la autodeterminare".

Politica trădătoare dusă de clasele dominante din Romînia burghezo-moșierească a culminat cu instaurarea sîngeroasei dictaturi fasciste-antonesciene, cu aruncarea țării în criminalul război antisovietic.

În condițiile cruntei terori ce se dezlănțuise împotriva mișcării muncitorești, și în special împotriva partidului comunist, comuniștii au continuat să răspîndească în masele populare învățătura marxist-leninistă, deși în conducerea P.C.R. se aflau în acea vreme unele elemente trădătoare, contrarevoluționare.

Expunîndu-se celor mai mari primejdii, cu riscul propriilor lor vieți, comuniștii explicau poporului muncitor prin viu grai și cu ajutorul unor broșuri, prin manifeste și articole în presa ilegală — în lumina învățăturii leniniste — caracterul nedrept, criminal, potrivnic intereselor maselor populare și ale țării, al războiului antisovietic, arătau calea de urmat pentru ieșirea din coaliția cu Hitler și întoarcerea armelor împotriva adevăraților dușmani ai poporului romîn — hitleriștii —, pentru înlăturarea regimului fascist și instaurarea unui regim democratic.

Între zidurile închisorii Doftana, pe care deținuții politici revoluționari, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, au transformat-o într-o adevărată universitate comunistă, precum și în celelalte închisori și în lagăre, comuniștii, în ciuda represiunilor sălbatice la care se expuneau, transcriind pe foiță de țigară capitole din operele lui Lenin și din documente de partid, au organizat cursuri pentru studierea marxism-leninismului, au luptat fără răgaz pentru continua călire ideologică a cadrelor de revoluționari, pentru apărarea purității rîndurilor partidului, pentru respectarea neabătută a normelor leniniste ale vieții de partid.

În timpul celui de-al doilea război mondial, conducîndu-se după învățătura marxist-leninistă, P.C.R. a mobilizat forțele antifasciste, patriotice ale poporului și a condus mișcarea pentru înfăptuirea insurecției armate.

În condițiile prielnice create de ofensiva vijelioasă a armatei sovietice eliberatoare a avut loc la 23 August 1944 insurecția armată victorioasă, organizată și înfăptuită de Partidul Comunist din Romînia. Dictatura fascistă a fost răsturnată. Armata romînă a întors armele împotriva hitleriștilor și, alături de armata sovietică, a continuat războiul pînă la sfîrșitul victorios. Insurecția armată a fost începutul revoluției populare.

În condițiile noi ale desfășurării revoluției populare, al cărei început l-a constituit insurecția armată victorioasă, și cînd, după 20 de ani de activitate ilegală, partidul a început să-și ducă munca în rîndurile maselor largi populare în condiții de legalitate, s-a creat partidului clasei muncitoare din țara noastră posibilitatea de a răspîndi larg leninismul în rîndul membrilor de partid și al tuturor oamenilor muncii.

Documentele partidului, lucrările conducătorilor partidului și ai statului nostru democrat-popular, mobilizînd poporul muncitor pentru îndeplinirea sarcinilor primei etape a revoluției populare — de a desăvîrși revoluția burghezo-democratică, de a lichida rămășițele feudale și a înfăptui un șir de reforme democratice și apoi, după preluarea întregii puteri de către clasa muncitoare, de a trece la cea de-a doua etapă a revoluției populare, la făurirea orînduirii socialiste în țara noastră —, sînt expresie a aplicării consecvente a leninismului la condițiile țării noastre. Partidul a atras mereu atenția membrilor săi că o condiție de seamă pentru a-și putea îndeplini îndatoririle ce le revin este însușirea tot mai temeinică a nesecatei învățături a lui Lenin. C.C. al P.M.R. a dat continuu atenție organizării, editării, răspîndirii și studierii operei marelui conducător și învățător al proletariatului internațional.

Alături de oamenii muncii, membri și nemembri de partid, care urmează în diferite forme ale învățămîntului de partid (în anul de învățămînt

1959/1960 învață cca. 1 milion de cursanți în învățămîntul politic), operele lui V. I. Lenin sînt studiate de sute de mii de alți muncitori, țărani muncitori și intelectuali.

De aceea, deși de la eliberarea țării s-au tipărit pînă în prezent în țara noastră 112 titluri din lucrările lui V. I. Lenin într-un tiraj total de circa 5.500.000 de exemplare (un exemplar la fiecare al treilea locuitor al țării), dorința manifestată de cercuri tot mai largi de oameni ai muncii de a studia învățătura leninistă impune tipărirea an de an a unor noi ediții ale diferitelor lucrări ale lui V. I. Lenin.

Din 1949, pe baza hotărîrii partidului, a început în țara noastră tipărirea Operelor lui V. I. Lenin.

În „Hotărîrea C.C. al P.M.R. cu privire la editarea Operelor lui V. I. Lenin" din noiembrie 1949 se arată că, „în scopul de a asigura o cît mai largă răspîndire a nemuritoarei învățături marxist-leniniste, Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn a hotărît editarea în limba romînă a Operelor marelui învățător al omenirii muncitoare, Vladimir Ilici Lenin".

Îndeplinirea acestei hotărîri a partidului (pînă în prezent s-au tipărit în țara noastră 38 volume de Opere după ediția a IV-a în limba rusă, însumînd un total de peste 1,6 milioane de exemplare) constituie un eveniment de o deosebită însemnătate pentru răspîndirea leninismului, pentru înfăptuirea revoluției culturale în țara noastră.

În vederea unei cît mai largi răspîndiri a învățăturii marxist-leniniste și a unei cît mai profunde cunoașteri a tezaurului de idei leniniste, C.C. al P.M.R. a hotărît să înceapă în acest an editarea în limba romînă a Operelor complete ale lui V. I. Lenin, după ediția a V-a rusă. Volumul 1 al Operelor complete a apărut zilele acestea, în cinstea celei de-a 90-a aniversări a nașterii lui V. I. Lenin.

Trecerea la cea de-a doua etapă a revoluției populare, revoluția socialistă, dezvoltarea procesului de construcție socialistă în țara noastră, atragerea unor mase de sute de mii de oameni ai muncii în opera de construire și conducere a statului socialist, a economiei și culturii socialiste au făcut necesare și posibile tipărirea și larga răspîndire alături de Opere și a unor culegeri cuprinzînd lucrări și fragmente de lucrări ale lui V. I. Lenin privind probleme ale construcției de partid, de stat, economice și culturale etc. Au fost tipărite numeroase culegeri, ca, de pildă: „Despre construcția de partid", „Despre mișcarea muncitorească și comunistă internațională", „Despre alianța dintre clasa muncitoare și țărănime", „Despre problema națională și național-colonială", „Despre dezvoltarea industriei grele și electrificarea țării", „Despre productivitatea muncii", „Despre cultură și artă", „Despre munca aparatului de stat sovietic" etc.

Pentru o temeinică lămurire a maselor în legătură cu linia leninistă a partidului și a mobilizării lor în vederea îndeplinirii diferitelor sarcini ce se impuneau în procesul dezvoltării revoluției populare, s-au inițiat tipărirea, răspîndirea și studierea principalelor lucrări ale lui V. I. Lenin. Printre lucrările tipărite citățm: „Caiete filozofice" (25.000 de exemplare), „Ce-i de făcut?" (3 ediții, în 1946, 1952, 1956, în 115.000 de exemplare), „Despre

cooperație" (5 ediții, în 1948, 1953, 1955, 1959, 1960, în 190.000 de exemplare), „Despre impozitul în natură" (4 ediții, în 1945, 1949, 1952, 1953, în 195.000 de exemplare), „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică" (4 ediții, în 1946, 1950, 1954, 1960, în peste 100.000 de exemplare), „Economicul și politicul în epoca dictaturii proletariatului" (2 ediții, în 1951, 1952, în 80.000 de exemplare), „Imperialismul — stadiul cel mai înalt al capitalismului" (5 ediții, în 1945, 1950, 1951, 1953, 1959, în peste 200.000 de exemplare), „Marea inițiativă. Cum trebuie organizată întrecerea ?" (3 ediții, în 1948, 1953, 1960, în 215.000 de exemplare), „Materialism și empiriocriticism" (2 ediții, în 1948, 1959, în 68.000 de exemplare), „Revoluția proletară și renegatul Kautsky" (3 ediții, în 1947 1948, 1950, în 127.000 de exemplare), „Statul și revoluția", (5 ediții. în 1946, 1951, 1952, 1954, 1960, în 116.000 de exemplare), „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului" (4 ediții, în 1946, 1948, 1949, 1953, în 190.000 de exemplare), „Tezele din aprilie" (3 ediții, în 1947, 1948, 1956, în 125.000 de exemplare) etc.

Prin grija partidului sînt puse la îndemîna oamenilor muncii aparținînd minorităților naționale care trăiesc și muncesc înfrățiți cu poporul muncitor romîn opere și diferite lucrări ale lui V. I. Lenin în limba lor maternă.

Larga răspîndire a operelor lui V. I. Lenin în Romînia democrat-populară reiese din faptul că sute de mii de muncitori, țărani muncitori, intelectuali, studenți au la loc de cinste în biblioteca lor lucrările lui Lenin și trag învățăminte din ele pentru munca și viața lor.

Ea rezultă însă mai cu seamă din faptul că oamenii muncii, însușindu-și politica leninistă a partidului, muncesc cu tot mai mare avînt pentru traducerea ei în viață.

Primul și cel mai însemnat rezultat al aplicării leninismului în țara noastră este continua întărire a Partidului Muncitoresc Romîn. Sub conducerea fermă a Comitetului Central, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, întreg partidul, însușindu-și învățătura leninistă despre partidul de tip nou, urmînd pilda gloriosului P.C.U.S., a zdrobit toate încercările dușmănoase de a știrbi unitatea și puritatea rîndurilor partidului, aplică cu strictețe tezele leniniste despre disciplina și democrația internă de partid, normele leniniste ale vieții de partid.

Făurirea și continua întărire a statului democrat-popular, formă a dictaturii proletariatului, strînsa lui legătură cu masele, continua dezvoltare a democrației socialiste, continua întărire a alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare — temelia orînduirii democrat-populare —, întărirea continuă a unității întregului popor în jurul clasei muncitoare și al partidului ei, al guvernului republicii noastre populare se datoresc, de asemenea, însușirii de către mase tot mai largi a învățăturii lui V. I. Lenin și aplicării ei, sub conducerea partidului, la condițiile din țara noastră.

Industrializarea socialistă, tezele lui V. I. Lenin că „baza materială a socialismului poate fi numai marea industrie mecanizată" și că „factorul cel mai important pentru victoria noii orînduiri sociale este creșterea con-

tinuă a productivității muncii" se înfăptuiesc cu succes în țara noastră prin munca harnică a muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor.

Transformarea socialistă a satului constituie un alt aspect de seamă al însușirii și aplicării leninismului de către oamenii muncii din țara noastră.

Desfășurarea unei vaste revoluții culturale, continua ridicare a nivelului de trai și cultural al celor ce muncesc, făurirea unității frățești între oamenii muncii romîni și cei aparținînd minorităților naționale pe baza rezolvării marxist-leniniste de către partidul nostru a problemei naționale sînt de asemenea roadele însușirii și aplicării — sub conducerea partidului — a leninismului în țara noastră.

Activistul de partid și de stat, muncitorul siderurgist și savantul chimist, colectivistul și inginerul agronom, tractoristul și scriitorul, tineri și vîrstnici, toți oamenii muncii din țara noastră slăvesc pe Lenin, sorb cu nesaț din izvorul învățăturii leniniste pentru că Vladimir Ilici, dezvoltînd învățătura lui Marx și Engels, apărînd-o de dușmani, a pus în mîna popoarelor o făclie care le luminează calea spre progres, pace și bunăstare.

ÎNVĂȚĂTURA LENINISTĂ DESPRE PARTINITATE – CĂLĂUZĂ ÎN ACTIVITATEA ISTORICILOR DIN PATRIA NOASTRĂ

V. CHERESTEȘIU

Lenin, genialul strateg al clasei muncitoare, accentua că pentru a învinge trebuie să înțelegem întreaga istorie a vechii lumi burgheze în toată profunzimea sa. Cercetarea istorică constituie deci mijlocul cel mai de seamă pentru a înțelege prezentul și pentru previziunea și construirea viitorului. Nu se poate stabili strategia revoluționară, nu se poate îndeplini sarcina eliberării sociale, fără a se cunoaște drumul parcurs al societății.

În uriașa sa activitate în domeniul științelor sociale, inclusiv al științei istorice, Lenin s-a călăuzit de principiul partinității, de criteriile luptei de clasă. „Materialismul implică — scria Lenin — ...spiritul partinic, obligînd ca, la orice apreciere a evenimentului, să se adopte deschis și pe față punctul de vedere al unui anumit grup social" [1].

Istoricii burghezi susțin că în cercetările lor ei s-ar ridica deasupra claselor și că nu se lasă influențați de frămîntările contemporane. Față de aceste pretenții, Lenin constată că „într-o societate întemeiată pe lupta de clasă nu poate exista știință socială nepărtinitoare... A te aștepta la o știință nepărtinitoare în societatea robiei salariate ar fi aceeași neroadă naivitate ca și cînd te-ai aștepta la nepărtinire din partea fabricanților în chestiunea dacă n-ar trebui mărit salariul muncitorului prin micșorarea profitului capitalului" [2]. Cum ar putea exista imparțialitate în probleme ca exploatarea, lupta de clasă, revoluția ? „Nici un om viu — scrie Lenin — nu poate să nu se situeze de partea unei clase sau alteia (dacă a înțeles relațiile dintre ele), nu poate să nu se bucure de succesele clasei respective, nu poate să nu se întristeze de eșecurile ei, nu poate să nu fie revoltat împotriva celor care sînt ostili acestei clase, împotriva celor care împiedică dezvoltarea ei prin răspîndirea unor concepții înapoiate" [3]. Poziția de clasă a cercetătorului, mai ales în științele sociale, e hotărîtoare.

Se pune întrebarea : partinitatea în știința istorică nu e oare în contrazicere cu scopul științelor de a descoperi adevărul obiectiv ? Doar nu pot exista adevăruri diferite pentru clase diferite ! În această problemă — a corelației dintre partinitate și adevărul obiectiv — trebuie să distingem clar despre partinitatea cărui grup social sau cărei clase este vorba. Trebuie să facem deosebire între interesele unei clase reacționare, care caută să

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 1, E.S.P.L.P. 1956, pag. 394.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 19, pag. 3.
[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, pag. 498–499.

menține orînduirea ce și-a trăit traiul, și între interesele clasei care, în perioada istorică dată, este purtătorul progresului social. Tendințele clasei înaintate coincid cu legile de dezvoltare a omenirii, cu tendința obiectivă ascendentă a procesului istoric. Ideologii proletariatului nu ascund adevărul, căci cunoașterea legilor de dezvoltare a societății nu poate decît să ajute clasa muncitoare în lupta sa de eliberare. De aceea, vorbind despre marxism, Lenin scria : „...Sarcina directă a acestei teorii — scrie Lenin — este *dezvăluirea* tuturor formelor antagonismelor și ale exploatării din societatea modernă, urmărirea evoluției lor, dovedirea caracterului lor trecător și a inevitabilității transformării lor într-o altă formă, *pentru a se pune în acest mod în slujba proletariatului, încît acesta să poată, cît mai repede și cît mai ușor, să pună capăt oricărei exploatări*" [1]. Teoreticienii burgheziei vin în conflict cu realitatea, ignorînd legile de dezvoltare ale istoriei. Știința burgheză apără, într-un fel sau altul, capitalismul, această robie salariată, pe cînd marxism-leninismul duce o luptă hotărîtă împotriva robiei, pentru eliberarea clasei muncitoare. Ideologii burghezi afișează „apartinitatea" socotind că sub această mască vor sluji mai bine intereselor capitalului. În lucrările sale, Lenin revine în repetate rînduri asupra necesității ca marxiștii să se situeze, fără echivoc, pe poziția clasei celei mai înaintate, să cerceteze și să interpreteze fenomenele sociale de pe poziția proletariatului. Negarea partinității duce la izolarea științei de viață.

Istoricii care se cred „imparțiali" și se dedică numai studierii trecutului, necunoscînd linia dezvoltării societății de azi, nu văd linia progresului legic nici în trecut. Nu e de mirare că acestor istorici li se pare că istoria bate pasul pe loc sau chiar regresează [2]. Lipsa de perspectivă a istoriografiei burgheze a exprimat-o pregnant istoricul G. Ritter la Congresul din 1953, de la Bremen, al istoricilor germani, declarînd : „Acolo unde nu se mai vede viitorul, nu mai putem interpreta nici trecutul". Istoria trecutului nu o pot interpreta adevărat decît ideologii clasei căreia îi aparține viitorul [3].

Nu trebuie să confundăm, arată Lenin, obiectivitatea științifică cu obiectivismul burghez. „Obiectivistul — scrie Lenin —, demonstrînd necesitatea unui șir de fapte, riscă întotdeauna să se abată către poziția de apologet al acestor fapte ; materialistul dezvăluie contradicțiile de clasă... Obiectivistul vorbește despre «tendințe istorice de nebiruit» ; materialistul vorbește despre clasa care «dirijează» ordinea economică dată, creînd anumite forme de opoziție din partea altor clase. ...Materialistul este mai consecvent decît obiectivistul ; obiectivitatea lui este mai consecventă, mai adîncă" [4]. Se poate spune că obiectivistul se mărginește să descrie faptele exterioare, fără să ia cunoștință de forțele care se înfruntă, de clasele antagoniste, nu distinge clasele, care duc înainte istoria, de cele reacționare care frînează progresul. Modul acesta al obiectiviștilor de a prezenta istoria nu face decît să justifice sistemul social bazat

[1] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 1, E.S.P.L.P. 1956, pag. 321.

[2] *I. S. Kon :* „Fragen der Theorie der Geschichtswissenschaft in der modernen bürgerlichen Geschichtsforschung" („Probleme ale teoriei științei istorice în cercetarea istorică burgheză modernă), în „Zeitschrift für Geschichtswissenschaft", Berlin, 1959, nr. 5, pag. 999.

[3] Ibid.

[4] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 1, E.S.P.L.P. 1956, pag. 394.

pe exploatare existent în țările capitaliste, asuprirea națională și colonialismul. Istoricul marxist nu justifică „...cîtuși de puțin realitatea existentă, ci, dimpotrivă, indică sursele și forțele cele mai profunde — existente în *însăși* această realitate (deși invizibile la prima vedere) — ale transformării ei" [1].

În metoda lor de cercetare marxiștii se situează pe o poziție partinică fermă și fățișă. „...Toate clasele și toate țările — scrie Lenin — sînt privite nu din punct de vedere static, ci din punct de vedere dinamic, adică nu în stare de nemișcare, ci în mișcare (ale cărei legi decurg din condițiile economice de existență ale fiecărei clase). Mișcarea, la rîndul ei, este privită nu numai din punctul de vedere al trecutului, dar și din acela al viitorului, și, totodată, nu potrivit concepției vulgare a «evoluționiștilor», care văd numai schimbări încete, ci în chip dialectic" [2]. Lenin a atras atenția cercetătorilor în domeniul științelor sociale, referindu-se la analiza cifrelor statistice, că „unul și același material oferă concluzii diametral opuse, după diferitele metode de grupare" [3]. Cercetătorul trebuie să constituie o bază din fapte precise și indiscutabile, care să poată fi opuse oricăror raționamente „generale" și „exemplificatoare". Pentru a constitui o astfel de bază, scrie Lenin, „e necesar să se ia nu fapte izolate, ci *totalitatea* faptelor care se referă la acea chestiune, fără *nici o* excepție; altfel s-ar putea naște bănuiala — legitimă de altfel — că faptele sînt alese sau potrivite arbitrar, că în locul unei legături obiective și al interdependenței fenomenelor istorice în totalitatea lor, este servit un ghiveci «subiectiv» pentru justificarea unei chestiuni poate murdare..." [4].

Aplicarea principiului partinității proletare în știința istorică înseamnă cercetarea și interpretarea procesului istoric de pe poziția clasei muncitoare.

Sociologii și istoricii idealiști consideră poporul ca ceva pasiv și inert. După părerea lor, făuritorii istoriei sînt personalitățile, conducătorii de oști, regii, oamenii politici, marii gînditori, masele fiind numai executanții voinței personalităților. Concepțiile idealiste asupra rolului personalităților, în esența lor, nu fac decît să continue teoriile religioase după care zeii sau un singur zeu dirijează toată istoria. Idealismul — scrie Lenin — nu e decît un clericalism rafinat.

Față de acest cult al personalităților, Lenin a subliniat că istoria o fac milioanele de oameni ai muncii. Istoria societății omenești este, înainte de toate, istoria producției, iar factorul principal al producției îl constituie oamenii muncii. Istoricul marxist trebuie să dezvăluie istoria maselor muncitoare, a producătorilor bunurilor materiale și spirituale, să trateze totodată în mod just rolul personalității în istorie.

Combătînd unele tendințe oportuniste și vulgarizatoare — tezele emise de „economiști", repetate azi sub diferite forme de revizioniștii contemporani, care denaturează învățătura despre lupta politică a clasei muncitoare —, Lenin atrage atenția marxiștilor asupra pericolului supraaprecierii rolului luptei economice a proletariatului: „Din faptul că interesele economice joacă un rol hotărîtor *nu decurge nicidecum* vreo concluzie în privința

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 18, E.S.P.L.P. 1957, pag. 318.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 61.
[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 17, pag. 617, ediția rusă.
[4] „Culegere de articole ale lui Lenin", vol. 30, pag. 303—304, ediția rusă.

însemnătății primordiale a luptei economice (= sindicale), deoarece interesele de clasă cele mai esențiale și mai «hotărîtoare» pot fi satisfăcute *numai* prin prefaceri *politice* radicale în general; îndeosebi interesul economic fundamental al proletariatului poate fi satisfăcut numai printr-o revoluție politică, care să înlocuiască dictatura burgheziei prin dictatura proletariatului" [1].

Lupta de clasă a maselor îmbracă în revoluție forma sa cea mai înaltă. „Revoluțiile — scrie Lenin — sînt sărbătoarea celor subjugați și exploatați. Niciodată masa poporului nu este în stare să fie un făuritor atît de activ al unor noi rînduieli sociale ca în timpul revoluției" [2].

Evident, burghezul sătul și mulțumit se cutremură la gîndul revoluției. „Cînd masele populare — scrie Lenin — încep ele însele să făurească istoria, să transpună în viață în mod direct și imediat «principiile și teoriile», ...cu toată hotărîrea lor simplă și cam brutală, burghezul e cuprins de teamă și țipă că «rațiunea trece pe planul al doilea»..." [3]. Mulți istorici burghezi califică revoluțiile drept „catastrofe" ale omenirii, denaturînd și denigrînd aceste evenimente care aduc transformări fundamentale în viața societății.

O importanță deosebită au genialele studii și indicații ale lui Lenin cu privire le cele trei revoluții din Rusia din epoca imperialismului: revoluția din 1905, cea din februarie 1917 și Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

Ani de zile s-a ocupat Lenin cu studierea și generalizarea experienței revoluției populare din 1905. Firește, aceste aprofundate studii n-au constituit un scop în sine, și cu acest prilej se manifestă concepția sa partinică, militantă, riguros științifică, creatoare. Sarcina marxiștilor este, constată Lenin, de a studia în mod critic experiența revoluției ruse din 1905, a controla această experiență, a o curăța de zgură și a o preda maselor, ca un îndreptar pentru lupta viitoare [4].

Studiind revoluția din 1905, Lenin arată că la această revoluție, izbucnită în epoca imperialismului, nu se poate aplica în mod mecanic experiența revoluțiilor burgheze din veacul al XIX-lea. Revoluția din 1905 e, prin conținutul ei, o revoluție burgheză, căci ea nu iese din cadrul orînduirii social-economice capitaliste. Trebuie să distingem însă problema tipului revoluției de problema forțelor motrice ale revoluției. În epoca imperialismului, numai proletariatul, aliat cu țărănimea, poate fi hegemonul revoluției. Burghezia, temîndu-se de masele populare, cade la compromis cu monarhia și moșierimea. „Pentru burghezie — scrie Lenin — este avantajos ca revoluția burgheză să nu mătură prea hotărît toate rămășițele trecutului, ci să mai lase unele din ele; cu alte cuvinte, ca această revoluție să nu fie pe deplin consecventă, să nu meargă pînă la capăt, să nu fie hotărîtă și necruțătoare" [5].

În epoca imperialismului în Rusia — constată Lenin —, clasele revoluționare sînt proletariatul și țărănimea. Trebuie să se cunoască temeinic interesele fundamentale ale fiecăreia dintre aceste clase și să se stabilească

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 5, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 375.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 97.
[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 10, E.S.P.L.P. 1956, pag. 240.
[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 11, pag. 498, ediția rusă.
[5] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 35.

linia tactică justă a luptei lor. Este meritul lui Lenin și al Partidului social-democrat (bolșevic) din Rusia de a fi dezvoltat multilateral învățătura despre alianța proletariatului cu țărănimea. Menșevicii, urmînd pe social-democrații apuseni, nu considerau țărănimea ca o forță revoluționară, deoarece, spuneau ei, țăranii n-au trecut prin școala exploatării capitaliste; nu voiau să vadă că interesele vitale ale țărănimii, oprimate de țar și moșierime, indicau și pentru țărani drumul revoluției. Față de aceste concepții, Lenin a pus cu toată hotărîrea problemele teoretice ale revoluției. „O atitudine de eschivare sau neprincipialitate — scria Lenin, în aprilie 1905 — în problemele teoretice tocmai într-o epocă revoluționară echivalează cu un faliment ideologic total, deoarece tocmai acum e nevoie de o concepție despre lume profund gîndită și fermă, pentru ca socialistul să stăpînească evenimentele, iar nu evenimentele să-l stăpînească pe el" [1]. Și în rîndurile acestea se manifestă deosebit de clar unitatea marxismului și a practicii revoluționare.

Proletariatul — arată Lenin — poate deveni luptător victorios numai cu condiția ca la lupta lui revoluționară să se asocieze masa țărănimii. Pentru a învinge, constată Lenin în cartea sa: *„Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică"* apărută în 1905, „...nu există alt mijloc decît dictatura democrat-revoluționară a proletariatului și a țărănimii" [2]. „...De la revoluția democratică — scrie Lenin, în baza experienței revoluției populare din 1905 — vom începe să trecem imediat și tocmai pe măsura forțelor noastre, pe măsura forțelor proletariatului conștient și organizat, la revoluția socialistă. Sîntem pentru revoluția neîntreruptă. Nu ne vom opri la jumătatea drumului" [3]. Astfel, încă în 1905, Lenin a elaborat teoria transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă. Tezele leniniste cu privire la revoluția burghezo-democratică în epoca imperialistă au o deosebită importanță atît pentru tratarea evenimentelor din Romînia în timpul perioadelor de avînt, cît și pentru tratarea strategiei și tacticii Partidului Comunist din Romînia, pentru tratarea modului cum partidul a aplicat creator această învățătură leninistă la condițiile țării noastre la Congresul al V-lea al P.C.R., care a lămurit problema caracterului, forțelor motrice și perspectivelor revoluției în Romînia, și după 23 August 1944, cînd în prima sa etapă revoluția populară a avut ca obiectiv desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

Importanța cea mai mare a acordat-o Lenin, firește, experienței istorice a revoluției socialiste și a primului stat socialist al muncitorilor și țăranilor. În lucrarea sa *„«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului"*, Lenin arată însemnătatea internațională a Revoluției din Octombrie, valabilitatea pe plan internațional a trăsăturilor fundamentale ale acestei revoluții, precum și raportul dintre legile generale ale trecerii la revoluția proletară și condițiile istorice concrete, specifice, din fiecare țară în parte. „Istoria în general, și istoria revoluțiilor în special — scrie Lenin în această genială operă —, este întotdeauna mai bogată în conținut, mai variată, mai multilaterală, mai vie, mai «vicleană» decît își închipuie cele mai bune partide, cele mai conștiente avangărzi ale claselor celor mai

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 307.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 45.
[3] Op. cit., pag. 225—226.

înaintate" [1]. Istoricii marxiști trebuie să îmbine perfect luciditatea științifică în analiza situației obiective „...cu cea mai categorică recunoaștere a importanței energiei revoluționare, a creației revoluționare și a inițiativei revoluționare a maselor, precum și, bineînțeles, a diferitelor personalități, grupuri, organizații, partide capabile să seziseze și să realizeze legătura cu unele clase sociale sau altele" [2].

Rolul maselor populare se accentuează tot mai mult în epoca contemporană, inaugurată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, profundă transformare în societate înfăptuită de masele populare, conduse de partidul lui Lenin. Azi, mergînd pe drumul deschis de Marele Octombrie, sute de milioane de oameni acționează pe arena istoriei mondiale pentru socialism și convietuirea pașnică a popoarelor. Acțiunea devine tot mai largă și puternică și nu există forță care să-i bareze victoria definitivă.

Lenin ne învață că în aprecierea fenomenelor istorice trebuie să aplicăm cu strictețe principiul partinității, situîndu-ne pe poziția intereselor fundamentale ale proletariatului. Astfel, în ceea ce privește aprecierea războiului — fenomen social deosebit de complex —, Lenin ne arată că problema trebuie pusă de pe poziții partinice, de pe poziția partidului proletariatului, a internaționalismului proletar. Referindu-se la primul război mondial, imperialist, Lenin a arătat încă în toamna anului 1914 că războiul izbucnit a fost pregătit de zeci de ani de către guvernele și partidele burgheze europene și are drept scop, din ambele părți beligerante, acaparearea de noi teritorii și subjugarea națiunilor slabe [3]. Prin război, burghezia voia să slăbească clasa muncitoare căutînd să extermine avangarda muncitorimii. Lozinca „apărării patriei", trîmbițată de social-șovinii germani, francezi, ruși etc., nu e decît o înșelătorie [4]. Deoarece imperialismul este ajunul socialismului, deoarece războiul imperialist este un război între tîlhari pentru pradă și mai ales pentru că în ambele coaliții este la ordinea zilei revoluția socialistă, marxiștii — arăta Lenin în 1914 — trebuie să respingă lozinca „apărării patriei" [5]. Propagarea acestei lozinci burgheze din partea unor social-democrați constituie o abatere de la internaționalismul proletar, de la partinitate. În locul lozincii „apărării patriei", Lenin lansează încă la începutul primului război mondial lozinca proletară a transformării războiului imperialist în război civil [6].

Marxiștii, scrie Lenin, fac o distincție netă între războaie nejuste și războaie juste, între războaiele imperialiste, „...duse în vederea împărțirii prăzii capitaliste... și războaiele revoluționare, duse în vederea apărării împotriva capitaliștilor contrarevoluționari, în vederea scuturării jugului lor" [7].

Pe baza legii dezvoltării economice inegale a capitalismului în epoca imperialismului, pe care a descoperit-o, Lenin a creat geniala teorie a victoriei socialismului la început într-o singură țară sau în cîteva țări [8]. Învață-

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1954, ed. a II-a, pag. 629.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 23.
[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 13.
[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 23.
[5] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 35, E.S.P.L.P. 1958, pag. 251.
[6] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 20.
[7] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 33 E.S.P.L.P. 1957, pag. 116.
[8] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 70.

tura aceasta, bazată pe cercetări istorice profunde, călăuzite de principiul partinității, de atașarea înflăcărată la cauza clasei muncitoare, a umplut cu încredere pe cei mai buni fii ai proletariatului, a descătușat forțe imense în clasa muncitoare, a dat un neîntîlnit avînt mișcării revoluționare.

Partidul Comunist din Romînia a luptat, de la înființarea sa, ca principiul partinității să se impună în toată munca ideologică a partidului. În hotărîrea plenarei din iulie 1925 se spune: „Ridicarea nivelului de pregătire teoretică a militanților și membrilor partidului ...este cea mai urgentă datorie a partidului. La îndeplinirea ei va contribui studierea din punctul nostru de vedere a mișcărilor revoluționare din Romînia (Horia, Cloșca și Crișan, Tudor Vladimirescu etc.) și combaterea falsificării istoriei de către oligarhie..." [1].

În cele aproape două decenii de activitate ilegală, Partidul Comunist din Romînia a demascat pe istoricii reacționari care prin scrierile lor falsificau adevărul istoric, propagau naționalismul și șovinismul. Prin presa ilegală și în coloanele unor publicații democratice, P.C.R. a propagat punctul de vedere marxist-leninist cu privire la unele momente de seamă ale istoriei patriei noastre și istoriei universale. Partidul comunist a sprijinit pe istoricii cu vederi democratice, care se apropiau de înțelegerea materialistă a istoriei.

Partidul Muncitoresc Romîn consideră știința istorică drept un sector important al muncii ideologice, al luptei partidului pentru construirea socialismului. Conform acestei înalte prețuiri, partidul stimulează activitatea istoricilor și dă indicații pentru orientarea ideologică și politică a celor ce lucrează pe tărîmul istoriei. În hotărîrile sale, Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a recomandat organizarea „...de dezbateri asupra problemelor celor mai actuale ale științei, dezbateri care să îmbogățească gîndirea științifică, să dea un fundament teoretic rezultatelor acumulate de cercetători și să ducă la dezvăluirea și combaterea concepțiilor idealiste, neștiințifice [2].

Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a trasat istoricilor din țară o sarcină de mare răspundere — „aceea de a elabora, cu forțele unui larg colectiv de cercetători științifici, o istorie a Romîniei care să sintetizeze, de pe pozițiile învățăturii marxist-leniniste, tot ce s-a realizat la noi pe tărîmul științei istorice și să însemne un pas înainte în dezvoltarea acestei științe, îndeosebi în soluționarea unor probleme de bază ale istoriei noastre..." [3]. Congresul a hotărît elaborarea de către Institutul de istorie a partidului a unui manual care va fi redactat de o comisie a Comitetului Central și care trebuie să înarmeze pe membrii de partid și pe oamenii muncii fără partid cu cunoașterea învățămintelor istorice ale drumului de luptă parcurs de partid.

Înalta prețuire a științei istorice se manifestă și prin faptul că regimul de democrație populară a creat istoricilor din Romînia minunate condiții de muncă pe care nu le-au avut niciînd în trecut. Istoricii studiază după un plan judicios întocmit problemele de bază ale istoriei Romîniei, ei

[1] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1923—1928", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 308.
[2] „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn", E.S.P.L.P. 1956, pag. 155.
[3] Loc. cit., pag. 156.

cercetează dezvoltarea forțelor și relațiilor de producție, evoluarea formațiilor sociale, interdependența dintre baza economică și suprastructură etc. Istoricii marxiști tratează desfășurarea proceselor și relațiilor social-economice, lupta poporului, a clasei muncitoare și partidului ei de avangardă pentru eliberarea socială și pentru dobîndirea și păstrarea independenței țării. Studiind rolul grupurilor și claselor sociale în mersul înainte al societății, istoria dovedește că în perioade îndelungate boierii, grofii, capitaliștii și alți jecmănitori ai poporului au sprijinit dominația otomană și cea habsburgică, înfeudarea țării capitalului străin, inclusiv imperialismului fascist german. Singurii susținători consecvenți ai luptei pentru eliberarea socială și națională au fost, în decursul veacurilor, masele muncitoare, interesate în înlăturarea atît a asupririi sociale cît și a celei naționale. Cu mîndrie constatăm că și în trecut au fost istorici romîni, înainte de toate N. Bălcescu, dar și M. Kogălniceanu, Gh. Barit, Cezar Bolliac și alții, care și-au dat seama de rolul poporului în dezvoltarea istorică. Istoria — scrie Bălcescu — nu trebuie să se ocupe numai de oarecare persoane privilegiate, ci să arate poporul romîn în instituțiile, ideile, sentimentele lui în deosebite veacuri. Iar Kogălniceanu spunea despre popor că el e izvorul tuturor mișcărilor și isprăvilor și fără care stăpînitorii n-ar fi nimica.

Marele democrat revoluționar Nicolae Bălcescu a fost reprezentantul unei gîndiri înaintate, dar fiind condiționat în activitatea și concepția sa de limitele, de gradul de dezvoltare a stărilor social-economice din țara noastră n-a putut să ajungă la singura concepție științifică în domeniul științelor sociale, la materialismul istoric. Căutînd prin prisma luptei de clasă, a partinității ceea ce este esențial, principal în dezvoltarea poporului romîn, istoricii marxiști își concentrează atenția mai ales asupra unor momente cruciale, în care se manifestă mai evident rolul maselor populare. Astfel de momente, din istoria mai nouă a Romîniei, în parte încă nu îndestul de studiate și elaborate, sînt: procesul de formare a poporului romîn, revoluția din 1848, răscoala țăranilor din 1907, lupta revoluționară din anii 1918—1920, luptele din ianuarie-februarie 1933 ale muncitorilor ceferiști și petroliști, insurecția armată din 23 August 1944, contribuția Romîniei la lupta coaliției antihitleriste, a cărei forță fundamentală a fost U.R.S.S., pentru înfrîngerea Germaniei fasciste, profundele transformări revoluționare în viața poporului nostru după 23 August 1944, trecerea la construirea socialismului. Republica Populară Romînă fiind în plin mers spre un viitor luminos, istoricii au toate condițiile pentru a cerceta și demonstra mișcarea ascendentă a poporului romîn pe drumul socialismului.

Urmînd indicațiile date de Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc, concepute în spiritul leninismului, istoricii legați de cauza clasei muncitoare se situează în scrutarea trecutului în mod ferm de partea progresului, de partea mișcărilor revoluționare. Un criteriu important al partinității este orientarea justă a tematicii în istoriografia noastră. Pentru a nu aluneca pe panta factologiei, pentru a nu-și cheltui puterile cu cercetarea unor probleme minore, fără importanță pentru dezvăluirea partinică a trecutului, tematica fiecărui institut de cercetare istorică este larg dezbătută. Se caută să se concentreze forțele, se formează, în parte s-au format, colective pentru elucidarea unor probleme de bază ale istoriei Romîniei. Lucrările la tratatul de istoria Romîniei au prilejuit dezbaterea principială,

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

care, învingînd anumite rămăşiţe ale vechii istoriografii care s-au mai manifestat la unii istorici, a dus la o mai profundă cunoaştere a rolului maselor în istoria patriei noastre, la o prezentare mai justă a unor personalităţi, au dovedit cu prisosinţă cîte falsificări s-au comis de către istoricii burghezi în slujba clasei stăpînitoare, cîte pete albe ne-a lăsat vechea istoriografie. Cu istoria contemporană, cu epoca de la Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie încoace, istoricii burghezi nu s-au ocupat aproape de loc. Este o datorie de cinste a noastră, a istoricilor romîni, de a urma învăţătura leninistă despre partinitate şi de a înfăţişa înălţătoarele pagini pe care le-a înscris clasa muncitoare în cartea istoriei. Reamintim cîteva din aceste evenimente istorice: luptele şi jertfele muncitorimii din 13 decembrie 1918, acţiuni de solidaritate pentru sprijinirea revoluţiei proletare din Rusia, precum şi a Republicii Sovietice Ungare, greva generală din 1920 şi, ca încoronare a acestor lupte, înfiinţarea în 1921 a Partidului Comunist din Romînia, în ciuda terorii regimului burghezo-moşieresc şi în ciuda activităţii mîrşave a social-democraţilor de dreapta, vătafi ai burgheziei.

Partidul Comunist din Romînia, arată tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej, este „...rezultatul unui proces îndelungat de dezvoltare istorică a poporului nostru, rezultatul luptei sale de veacuri pentru eliberarea socială şi naţională, continuate şi ridicate pe o treaptă superioară de mişcarea muncitorească revoluţionară" [1].

Încă de la crearea sa, P.C.R. s-a afirmat, în pofida condiţiilor deosebit de grele, drept conducătorul luptei revoluţionare din Romînia, organizatorul victoriilor de mai tîrziu ale clasei muncitoare.

Sub conducerea partidului comunist au fost duse eroicele lupte ale ceferiştilor şi petroliştilor în februarie 1933, cea mai însemnată ridicare a clasei muncitoare din ţara noastră între cele două războaie mondiale. Partidul comunist, care a stat în fruntea luptei împotriva pregătirii, declanşării şi ducerii războiului criminal antisovietic, a organizat insurecţia armată din 23 August 1944 pentru doborîrea regimului fascist-antonescian şi întoarcerea armelor împotriva hitleriştilor. Graţie eliberării patriei, forţele poporului sporesc din zi în zi, partidul ridicînd masele largi la o activitate conştientă, făcînd să înflorească într-o măsură neînchipuită economia ţării, bunăstarea şi cultura poporului. Astfel, şi în ceea ce priveşte patria noastră se adevereşte constatarea lui Lenin, făcută la începutul anului 1918, că socialismul creează posibilitatea de a atrage majoritatea oamenilor muncii în arena unei activităţi în care ei pot să se manifeste, să-şi desfăşoare aptitudinile, să dea la iveală talentele care se află în popor şi pe care capitalismul le apăsa, le strivea şi le înnăbuşea. Studiul activităţii multilaterale şi bogate a oamenilor muncii eliberaţi de exploatare, conduşi de partid, e o sarcină partinică a istoriografiei noastre, căci acest studiu, arătînd drumul parcurs şi căile de dezvoltare, demonstrează justeţea liniei politice a partidului, superioritatea orînduirii noi, socialiste asupra celei capitaliste, condamnate de istorie.

În tot timpul cît va mai exista pe globul nostru orînduirea capitalistă, domnia monopoliştilor, istoriografia marxist-leninistă se va găsi într-o

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole şi cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediţia a IV-a, pag. 361.

luptă aprigă cu istoriografia burgheză. Dacă în faza ascendentă a capitalismului au fost istorici, ideologi ai burgheziei, ca A. Thierry, F. Guizot, F. Mignet, care au elaborat lucrări cu valoare științifică (desigur, în limitele determinate de poziția lor de clasă), începînd cu apariția socialismului științific, a proletariatului ca forță independentă pe arena luptelor sociale, istoricii burghezi stau deschis pe poziția unor apologeți ai orînduirii capitaliste. „Profesorii de economie — ne învață Lenin, și indicațiile lui le putem extinde cu bună dreptate asupra profesorilor de istorie din epoca imperialistă — nu sînt, în general, decît slujbașii savanți ai clasei capitaliștilor..." [1]. În măsura în care marxism-leninismul se răspîndește și devine o forță materială, ideologii din slujba imperialiștilor își întețesc atacurile împotriva învățăturii clasei muncitoare. Mai ales după înfăptuirea primului stat socialist din lume și încă și mai mult azi, cînd o serie de popoare din Europa și Asia au pășit pe drumul socialismului, atacurile ideologilor burghezi devin tot mai insistente. Cu înverșunare neagă acești „slujbași" — cum îi numise Lenin — legitatea înlocuirii unei orînduiri perimate cu una nouă, care corespunde dezvoltării forțelor de producție și care asigură împărțirea justă a bunurilor produse. În lumea capitaliștilor reînvie concepțiile rasiste, se emit teorii despre „comunitatea și superioritatea civilizației occidentale", faimosul „Drang nach Osten" al imperialiștilor germani îmbracă noi forme. Sociologi și istorici din lumea monopolurilor falsifică învățătura leninistă, atribuindu-i „instigare revoluționară" în țările străine. Față de aceste incriminări, adevărul este că Lenin, creatorul teoriei revoluției proletare în condițiile imperialismului, cel mai profund cunoscător al mișcărilor revoluționare din epoca imperialistă, a arătat că marxismul a negat întotdeauna „stimularea" revoluțiilor, căci o revoluție nu se importă și nici nu se exportă. Pentru ca să izbucnească revoluția într-o țară, e nevoie de o situație revoluționară, iar această situație se dezvoltă pe măsură ce se ascut contradicțiile de clasă. În iulie 1918, Lenin a declarat: „Revoluțiile nu se fac la comandă, nu se fixează pentru o dată sau alta, ci se coc în procesul dezvoltării istorice și se dezlănțuie într-un moment care este determinat de un complex întreg de cauze interne și externe" [2]. Toată gălăgia „ideologilor" din slujba monopolurilor în jurul „agresivității comuniste împotriva lumii libere" nu reprezintă decît încercări de a justifica intervențiile continue imperialiste în scopul de a înăbuși mișcările de eliberare din țările coloniale, semicoloniale și dependente. Falsificările acestea mai au încă scopul de a menține cursa înarmărilor, mijloc probat pentru a stoarce miliarde de la contribuabili în folosul marilor concerne.

Partinitatea istoricilor marxiști, atașamentul lor la cauza clasei muncitoare, nu înseamnă nicidecum o atitudine nihilistă față de știința burgheză. Cercetătorii științifici marxiști țin seamă de faptele și datele particulare, concrete, adunate de cercetătorii științifici burghezi, folosindu-le critic. Lenin ne învață că sarcina pe care trebuie să și-o pună marxiștii este de a-și însuși și prelucra realizările dobîndite de oamenii de știință burghezi, de a ști însă, în același timp, să reteze tendințele lor reacționare [3].

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 14, E.S.P.L.P. 1954, pag. 336.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 536.
[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 14, E.S.P.L.P. 1954, pag. 336—337.

În interpretarea și generalizarea fenomenelor istoriei, marxiștii însă aplică cu o consecvență de fier linia partinică, combătînd orice influență burgheză.

O veche metodă a stăpînitorilor, cunoscută și pe timpul Romei antice, e semănarea de dușmănie între popoare pentru a le putea mai ușor domina. Istoricii aflați în slujba imperialismului caută să reînvie stațiile trecutului și să provoace disensiuni în lagărul socialist. În lupta împotriva naționalismului burghez și cosmopolitismului, un ajutor de neprețuit ne dă admirabilul articol al lui Lenin *„Despre mîndria națională a velicorușilor"* [1]. În acest articol, scris în primul an al primului război mondial, atunci cînd șovinismul pătrunsese nu numai în conducerea birocratizată a partidelor social-democrate, ci și în unele pături mai puțin ridicate ale muncitorimii germane, franceze, engleze, ungare etc., Lenin îmbină într-un mod armonios internaționalismul proletar cu adevăratul patriotism al oamenilor muncii. Lenin scrie: „Ne este oare străin nouă, proletarilor conștienți velicorușii, sentimentul mîndriei naționale? Desigur că nu! Ne iubim limba și patria, activăm mai mult decît oricine pentru a ridica masele *ei* muncitoare (adică 9/10 din populația *ei*) la o viață conștientă de democrați și socialiști... Sîntem pătrunși de sentimentul mîndriei naționale, căci națiunea velicorusă a creat *și ea* o clasă revoluționară, a dovedit *și ea* că este capabilă să dea omenirii mari pilde de luptă pentru libertate și socialism..." [2]. În istoria velicorușilor au fost însă și „...pogromuri, spînzurători fără număr, camere de tortură, foamete nesfîrșită și un mare servilism față de popi, țari, moșieri și capitaliști" [3]. Chiar fiindcă sîntem mîndri de momentele înaintate ale istoriei noastre — scrie Lenin — „...tocmai de aceea urîm *îndeosebi* trecutul *nostru* de robi (cînd nobilii moșieri mînau la război pe țărani spre a sugruma libertatea Ungariei, Poloniei, Persiei, Chinei) și prezentul nostru de robi (e vorba de anul 1914 — *n.r.*), cînd aceiași moșieri, urmați de capitaliști, ne duc în război spre a sugruma Polonia și Ucraina, spre a înnăbuși mișcarea democratică din Persia și din China, spre a întări banda Romanovilor, Bobrinschilor, Purișkevicilor, care dezonorează demnitatea noastră națională velicorusă" [4].

Însușindu-și învățătura leninistă, istoricii din patria noastră se mîndresc și înfățișează în lucrările lor munca creatoare a poporului, lupta lui de veacuri împotriva năvălitorilor și asupritorilor străini, cum și împotriva jecmănitorilor din țară; lupta clasei muncitoare, sub conducerea partidului ei de avangardă, pentru libertate și socialism. În istoria țării noastre sînt atîtea momente înălțătoare pe care le putem și trebuie să le relevăm. Ne mîndrim cu tradiția răscoalelor țăranilor împotriva exploatării feudale, a luptei contra stăpînirii otomane și habsburgice, cu gînditorii înaintați pe care i-a dat poporul romîn, cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, cu insurecția armată de la 23 August 1944, cu faptele de arme și cu jertfele aduse de armata romînă, care a participat cu toate forțele ei la războiul antihitlerist, luptînd alături de

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 88—92.
[2] Op. cit., pag. 89.
[3] Op. cit., pag. 89—90.
[4] Op. cit., pag. 90.

armata sovietică pînă la victoria finală asupra fascismului german. Sîntem mîndri de succesele noastre în construirea socialistă, prin care creăm o viață fericită pentru popor și întărim cauza păcii în lume.

În același timp, istoricii care și-au însușit învățătura lui Lenin nu se eschivează de a înfiera rolul statului burghezo-moșieresc romîn cînd a atacat, servind ca unealtă puterilor imperialiste, Republica Sovietică Rusă, primul stat socialist al muncitorilor și țăranilor, iar în 1919 — Republica sovietelor din Ungaria. Istoricii din țara noastră, tratînd perioada între cele două războaie mondiale, au dezvăluit interesele de clasă care au determinat politica externă antisovietică a guvernelor și partidelor burghezo-moșierești din Romînia, înfierînd totodată această politică antinațională, care a împins țara în criminalul război împotriva U.R.S.S.

Apreciind rezultatele obținute, așa cum a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea rostită la Conferința organizației regionale de partid Cluj, o sarcină importantă revine organizațiilor de partid în domeniul muncii ideologice, „combaterea științifică, principială a concepțiilor retrograde care au circulat în trecut în rîndurile intelectualității și de a căror influență unii oameni de cultură nu s-au eliberat încă în întregime, dezvăluirea caracterului antiștiințific, obscurantist a tot felul de «sisteme» filozofice idealiste, mistice, combaterea feluritelor teorii cu substrat naționalist *în probleme de istorie* (sublinierea noastră — *n.a.*), limbă, literatură, care mai exercită o anumită înriurire asupra unei părți înapoiate ideologicește a vechii intelectualități..." [1].

*

Vorbind despre implacabila obiectivitate a „Capitalului" lui Marx, Lenin constată: „...Rare sînt tratatele științifice în care veți găsi atîta «suflet», atîtea atacuri polemice înflăcărate și pătimașe împotriva reprezentanților concepțiilor înapoiate, împotriva reprezentanților claselor sociale care, după convingerea autorului, frînează dezvoltarea socială" [2].

Lenin a fost și în această privință un continuator genial al lui Marx și Engels. În fiecare rînd al scrierilor lui Lenin vibrează pasiunea revoluționarului, care dărîmă ceea ce e vechi și putred și clădește o nouă societate. În fiecare rînd al lui vorbește credința în măreția și frumusețea cauzei eliberării omenirii de robia capitalului, cauzei socialismului, căruia Lenin i-a consacrat întreaga sa viață. Convingerea neclintită că toate națiunile vor ajunge la socialism [3] înaripa fiecare acțiune, fiecare scriere a sa și-i dădea tăria să înfrunte anii grei de exil și emigrație.

Istoricii romîni sînt însuflețiți de conștiința că prin lucrările lor slujesc interesele imensei majorități a omenirii, că sînt luptători activi pentru progres, împotriva forțelor reacțiunii. „Luarea de atitudine — spune

---

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Cuvîntare rostită la Conferința organizației regionale de partid Cluj („Scînteia" din 17 martie 1950).

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, Ed. P.M.R. 1951, pag. 525.

[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 60.

tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul la Congresul al II-lea al partidului — împotriva concepțiilor retrograde este o îndatorire de onoare a fiecărui om de cultură înaintat". Istoricii devotați partidului clasei muncitoare trebuie să fie conștienți de măreața lor sarcină de a da lucrări care să aibă o înrîurire asupra formării conștiinței socialiste. Spiritul partinic trebuie să se îmbine — precum ne-a învățat Lenin — cu stricta obiectivitate științifică.

Principiul partinității cere istoricilor o legătură strînsă și continuă cu viața, cu problemele arzătoare ale construirii socialismului, cu problema asigurării păcii, împotriva celor care se joacă în mod criminal cu eventualitatea dezlănțuirii unui război nimicitor. Istoricii care se călăuzesc după ideile marelui Lenin combat principiul istoriografiei burgheze, după care istoria trebuie să se ocupe numai cu trecutul. Acest principiu reacționar denotă refuzul istoricilor burghezi de a recunoaște legitatea fenomenelor istorice, de a ridica istoria de la o povestire a evenimentelor la o adevărată știință. Concepută ca o știință vie, în permanentă legătură cu viața, știința istorică are o deosebită însemnătate în educația politică a maselor și mai ales a tinerei generații. Istoricii marxiști trebuie să corespundă cerinței lui Lenin care spunea că nu e destul ca să studieze trecutul omenirii, ci trebuie să participe în mod activ la transformarea societății.

LENINISMUL, CĂLĂUZĂ ÎN LUPTA P.C.R. PENTRU TRECEREA DE LA DESĂVÎRȘIREA REVOLUȚIEI BURGHEZO-DEMOCRATICE LA REVOLUȚIA SOCIALISTĂ

PARASCHIVA NICHITA, GH. ȚUȚUI

Dezvoltarea mișcării muncitorești internaționale, a luptei de eliberare socială și națională a popoarelor, creșterea mișcării comuniste în toate țările, formarea și consolidarea puternicului lagăr socialist confirmă în mod strălucit că leninismul — marxismul epocii imperialismului și a revoluțiilor proletare, al epocii construirii socialismului și comunismului — este o învățătură universal-valabilă.

Leninismul a constituit și constituie pentru partidul revoluționar al clasei muncitoare din țara noastră farul călăuzitor al întregii sale activități.

Fidelitatea față de leninism și încrederea nestrămutată în victoria cauzei proletare au dat partidului clasei muncitoare din țara noastră posibilitatea să se orienteze în cele mai complicate condiții, să elaboreze linia sa politică în conformitate cu situația economică și politică concretă și cu interesele maselor ; i-au dat perspectivă în luptă, l-au făcut de neînfrînt.

Victoriile obținute în lupta poporului nostru, sub conducerea P.C.R., împotriva regimului burghezo-moșieresc, a dictaturii fasciste, pentru democrație și socialism, transformările radicale petrecute în țara noastră în cei peste 15 ani de revoluție proletară confirmă, fără putință de tăgadă, justețea și forța de neînvins a leninismului.

* * *

În materialul de față ne propunem să înfățișăm numai unele aspecte ale politicii leniniste duse de Partidul Comunist Romîn în vederea trecerii nemijlocite de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă.

Învățătura leninistă despre revoluție a constituit fundamentul teoretic al întregii activități a Partidului Comunist Romîn în desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

În lucrarea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică" scrisă în 1905, V. I. Lenin a definit în mod științific, pentru prima dată în istoria marxismului, particularitățile revoluției burghezo-democra-

tice în condițiile imperialismului, a elaborat linia strategică și tactică a partidului proletariatului în această revoluție. V. I. Lenin a arătat că spre deosebire de revoluțiile burgheze din perioada capitalismului ascendent, care au fost conduse de burghezie, revoluțiile burgheze din epoca imperialismului nu vor putea fi duse pînă la capăt decît avînd ca principală forță motrice și conducător proletariatul. El a subliniat că în fond „deznodămîntul revoluției depinde de faptul dacă clasa muncitoare va juca rolul de secundant al burgheziei... ori rolul de conducător al revoluției populare" [1]. Pentru ca proletariatul să îndeplinească rolul de conducător al revoluției este necesar să aibă în frunte partidul său marxist-leninist, să-și asigure alianța cu țărănimea și să izoleze burghezia liberală.

Apreciind hegemonia proletariatului în mișcarea revoluționar-democratică ca o condiție esențială a trecerii de la revoluția burghezo-democratică la revoluția socialistă, V. I. Lenin arăta „că numai îndeplinirea acestui rol în timpul revoluției va asigura proletariatului poziția cea mai avantajoasă în vederea luptei continue pentru socialism" [2].

Necesitatea continuării de către proletariat a luptei pentru dezvoltarea revoluției burghezo-democratice pînă la transformarea ei în revoluție socialistă a fost relevată încă de Marx și Engels în „Adresa Organului Central către Ligă din martie 1850", în care arătau: „Pe cînd mic-burghezii democrați vor să pună capăt revoluției cît se poate de repede... interesul nostru și sarcina noastră este să permanentizăm revoluția pînă ce vor fi fost înlăturate de la putere toate clasele mai mult sau mai puțin posedante, pînă ce puterea va fi cucerită de proletariat..." [3].

Oportuniștii din Internaționala a II-a, străini marxismului revoluționar, au dat uitării această teză. Negînd rolul de conducător al proletariatului față de țărănime și hegemonia proletariatului în revoluția burghezo-democratică, ei au opus ideilor revoluționare ale lui Marx o schemă oportunistă potrivit căreia revoluția burgheză urma să fie despărțită de revoluția proletară printr-o lungă perioadă de timp.

În mișcarea revoluționară din Romînia, aceste concepții oportuniste au fost susținute de C. Dobrogeanu-Gherea. Subapreciind dezvoltarea și capacitatea de luptă a forțelor revoluționare din țările capitaliste mai puțin dezvoltate, Gherea vedea că cucerirea puterii de către proletariat în aceste țări va fi posibilă numai după ce socialismul va învinge definitiv în occidentul Europei *. „Gherea nu vedea că proletariatul din Romînia, deși reprezenta o minoritate numerică, era clasa în dezvoltare, clasa de viitor spre care trebuiau să se orienteze marxiștii" [4]. Propagînd posibilitatea victoriei revoluției socialiste numai în țările în care proletariatul va ajunge să fie majoritatea populației, oportuniștii Internaționalei a II-a îl condamnau la pasivitate, îi încătușau inițiativa revoluționară.

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 5.

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 360.

[3] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 95.

* În studiul său „Socialismul în țările înapoiate", publicat în 1911, C. Dobrogeanu Gherea susținea că „lupta proletariatului romîn, formele, conținutul principal și metodele acestei lupte sînt determinate de lupta proletariatului internațional, în special a celui din țările înaintate capitaliste" (pag. 275).

[4] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 363.

Lui V. I. Lenin i-a revenit meritul istoric de a zdrobi aceste concepţii oportuniste, de a dezvolta ideea lui Marx cu privire la revoluţia neîntreruptă în noile condiţii istorice, în condiţiile imperialismului.

Pornind de la ideea despre caracterul neîntrerupt al revoluţiei şi avînd în vedere particularităţile revoluţiei burghezo-democratice în condiţiile imperialismului, V. I. Lenin a elaborat teza transformării revoluţiei burghezo-democratice în revoluţie socialistă şi a subliniat cu toată tăria posibilitatea şi necesitatea acestei transformări. El a arătat că pentru proletariat revoluţia burghezo-democratică, lichidarea rămăşiţelor feudale şi asigurarea deplinei libertăţi politice nu sînt un scop în sine, ci doar un pas, o etapă necesară în lupta pentru socialism.

„...De la revoluţia democratică — arăta V. I. Lenin — vom începe să trecem imediat şi tocmai pe măsura forţelor noastre, pe măsura forţelor proletariatului conştient şi organizat, la revoluţia socialistă. Sîntem pentru revoluţia neîntreruptă. Nu ne vom opri la jumătatea drumului“ [1].

Pornind de la legea dezvoltării economice şi politice inegale şi în salturi a capitalismului în diferite ţări, în condiţiile imperialismului, descoperită de el, V. I. Lenin a făurit o nouă teorie a revoluţiei, formulînd geniala concluzie despre posibilitatea victoriei revoluţiei socialiste la început într-o singură ţară sau într-un şir de ţări.

Conţinutul fundamental al revoluţiei socialiste îl constituie problema dictaturii proletariatului. V. I. Lenin a arătat că instaurarea dictaturii proletariatului şi sfărîmarea vechii maşini de stat burgheze reprezintă condiţia de bază, fără de care nu este posibilă victoria revoluţiei socialiste şi construirea socialismului. „Fără dictatura clasei asuprite, a proletariatului, desfiinţarea claselor este imposibilă“ [2] — scria V. I. Lenin în 1915 în articolul „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei“.

Victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, experienţa construirii socialismului în Uniunea Sovietică şi în ţările de democraţie populară confirmă cu tot mai multă vigoare justeţea şi forţa de neînvins a leninismului.

Experienţa istorică dovedeşte, prin puterea de netăgăduit a faptelor, că instaurarea dictaturii proletariatului este o lege general-valabilă a revoluţiei proletare şi a construirii socialismului.

Învăţătura marxist-leninistă despre revoluţie şi experienţa Partidului Comunist al Uniunii Sovietice în organizarea şi conducerea revoluţiilor burghezo-democratice din 1905 şi februarie 1917, a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie au stat la baza analizei situaţiei social-economice din Romînia făcută de Congresul al V-lea al P.C.R. din 1931. Congresul al V-lea al P.C.R., care constituie o cotitură în viaţa partidului nostru, în dezvoltarea mişcării muncitoreşti din Romînia, a precizat caracterul şi perspectivele revoluţiei în faţa căreia se afla ţara noastră şi etapele ei de dezvoltare.

Congresul al V-lea al P.C.R. a zdrobit teoria burghezo-liberală a neciobăgiei şi teza sectaristă „de stînga“ după care Romînia se afla nemijlocit în faţa revoluţiei proletare şi a stabilit că ţara noastră se găsea în faţa desăvîrşirii revoluţiei burghezo-democratice. Această apreciere avea la bază faptul că Romînia burghezo-moşierească era o ţară înapoiată, dependentă

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 225—226.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 337.

de marile puteri imperialiste, în care existau „....toate contrazicerile sistemului capitalist, înăsprite ca urmare a înapoierii economice a țării și ca urmare a altoirii formelor celor mai superioare ale proprietății și exploatării capitaliste (carteluri, trusturi) cu formele precapitaliste și cu resturile feudale din agricultură“ [1].

Congresul a stabilit că „....problema revoluției din Romînia constă în doborîrea cu forța a puterii de stat burghezo-moșierești și a monarhiei semifeudale imperialiste și în stabilirea dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și țărănimii, adică a guvernului revoluționar muncitoresc-țărănesc...“ [2].

Aplicînd cu fidelitate la condițiile țării noastre învățătura lui Lenin despre trecerea de la revoluția burghezo-democratică la revoluția socialistă, P.C.R. a privit revoluția din Romînia ca pe un proces unic, neîntrerupt, în care desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice este o etapă necesară, pregătitoare a revoluției socialiste. În această lumină, Congresul al V-lea al P.C.R. a precizat ca principală sarcină a dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și țărănimii pregătirea terenului pentru trecerea la revoluția socialistă: „Sarcina acestei puteri revoluționare de stat — se arată în rezoluția Congresului al V-lea al P.C.R. — va consta în a organiza și desfășura revoluția agrară și lupta național-revoluționară sub conducerea proletariatului pentru înlăturarea hotărîtă a tuturor resturilor feudale din regimul economic și politic al țării. *Toate acestea nu spre a curăți terenul pentru dezvoltarea capitalismului, ci cu scopul de a asigura forțelor revoluționare, printr-o libertate nelimitată a forțelor revoluționare, dezvoltarea lor ulterioară pe drumul inspre revoluția proletară socialistă* (sublinierea noastră) în interesul luptei pentru dezrobirea definitivă a tuturor celor ce muncesc de orice exploatare, de orice asuprire de clasă și națională, de capitalism“ [3].

Evoluția evenimentelor istorice în Romînia, desfășurarea revoluției populare începută odată cu insurecția armată din august 1944 au confirmat aprecierile Congresului al V-lea cu privire la caracterul și perspectivele revoluției din Romînia.

Desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă au avut loc în țara noastră în condiții istorice noi, pe care nu le putuse prevedea Congresul al V-lea. Victoriile istorice obținute de Uniunea Sovietică împotriva Germaniei hitleriste, răsturnarea dictaturii militaro-fasciste și scoaterea Romîniei din războiul antisovietic, înfăptuite prin victoria insurecției armate din august 1944, organizată și condusă de P.C.R., eliberarea țării noastre de sub jugul fascist, precum și procesul de desprindere a o serie de țări din lanțul imperialismului și schimbarea raportului de forțe pe plan internațional în favoarea democrației și socialismului au creat condiții deosebit de favorabile pentru desfășurarea victorioasă a revoluției proletare în Romînia.

Referindu-se la însemnătatea insurecției armate de la 23 August 1944, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta în expunerea făcută cu prilejul celei de-a XV-a aniversări a eliberării Romîniei de sub jugul fascist: „Insurecția armată victorioasă a dat un puternic avînt luptei maselor

[1] „Documente din istoria P.C.R. 1929—1933“, E.S.P.L.P. 1956, pag. 251.
[2] Loc. cit., pag. 275—276.
[3] Loc. cit., pag. 276.

populare, a constituit începutul revoluției populare, a cărei sarcină de bază era lichidarea rămășițelor feudale și desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice, înfăptuirea unui șir de reforme democratice care să deschidă larg drumul progresului economic și social" [1].

Avînd în vedere situația economică și politică din țară, posibilitățile de dezvoltare a revoluției, partidul comunist a pus în fața maselor populare asemenea lozinci și sarcini care le-au stimulat inițiativa lor revoluționară, le-a servit drept far, le-a deschis perspectiva luminoasă a viitorului.

Fără a pierde din vedere scopul său final — socialismul —, partidul comunist, ținînd seamă de condițiile obiective, cît și de nivelul conștiinței de clasă și de gradul de organizare a maselor muncitoare, a prezentat în fața poporului un program democratic, care cuprindea sarcinile antifasciste, antifeudale și antiimperialiste ale revoluției în etapa respectivă. Acest program a fost cuprins în platforma F.N.D., elaborată de partidul comunist în luna septembrie 1944. Prin platforma F.N.D., partidul comunist a orientat energia revoluționară a maselor, dezlănțuită împotriva regimului fascist și a hitleriștilor, în direcția consolidării și lărgirii cuceririlor obținute prin victoria insurecției armate din 23 August 1944, pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și crearea condițiilor necesare trecerii la revoluția socialistă.

Pe baza platformei F.N.D., s-a realizat la începutul lunii octombrie 1944 Frontul Național Democratic, care cuprindea pe muncitori, țărani, intelectuali, păturile mijlocii de la orașe, masele de femei și tineret, oamenii muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare.

În lupta pentru aplicarea în viață a prevederilor platformei F.N.D., P.C.R. a îndreptat atacul principal împotriva partidelor burgheziei și moșierimii și îndeosebi împotriva P.N.Ț.-Maniu, care, datorită demagogiei sale, mai avea încă influență îndeosebi asupra unei anumite părți a micii burghezii orășenești și a țărănimii. În această luptă s-au întărit unitatea de acțiune a clasei muncitoare și rolul ei de hegemon în revoluție, s-a încheiat alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. Procesul de destrămare a partidelor reacționare și de izolare a lor de mase s-a intensificat.

Partidul comunist a aplicat în mod creator indicația leninistă dată partidului clasei muncitoare de a folosi cu maximum de atenție, grijă, prudență și pricepere orice „fisură", fie cît de mică, între dușmani, orice opoziție de interese dintre diferitele grupuri din cadrul taberei dușmane, de a găsi un aliat, fie chiar vremelnic, șovăielnic, nestatornic, nesigur, condiționat. „Cine n-a înțeles acest lucru — spune V. I. Lenin — n-a înțeles nici o iotă din marxism, din socialismul științific contemporan în general" [2].

În vederea fărîmițării forțelor reacționare, pentru a zdrobi principalele partide ale burgheziei și moșierimii, partidul comunist a încheiat o alianță vremelnică cu o parte a burgheziei care era reprezentată de partidul liberal, condus de Gh. Tătărăscu.

Întărirea rolului conducător al clasei muncitoare, în frunte cu P.C.R., în revoluție, încheierea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea

---

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist", Editura politică, 1959, pag. 12.

[2] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 54.

muncitoare, participarea la luptă, alături de poporul romîn, a forțelor democratice din rîndul minorităților naționale, scindarea burgheziei și izolarea, în măsură crescîndă, de mase a partidelor reacționare au fost factorii principali care au permis smulgerea puterii politice din mîinile forțelor celor mai reacționare ale burgheziei și moșierimii de către masele largi populare. La 6 martie 1945, prin instaurarea primului guvern democratic din istoria politică a Romîniei, pozițiile dominante în conducerea statului le-a cucerit clasa muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare.

Guvernul instaurat la 6 martie 1945 reprezenta, prin conținutul său de clasă și prin sarcinile sale, dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și țărănimii.

Sarcina acestei puteri revoluționare era de a zdrobi acțiunile contrarevoluționare ale claselor exploatatoare, de a apăra și lărgi cuceririle obținute prin victoria insurecției armate, de a duce pînă la capăt sarcinile revoluției burghezo-democratice, pregătind astfel condițiile de trecere la revoluția socialistă. În înfăptuirea acestor sarcini, statul dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii avea să se transforme în stat al dictaturii proletariatului.

„Dictatura democrat-revoluționară a proletariatului și a țărănimii — spune Lenin — are, ca orice lucru pe lumea asta, un trecut și un viitor. Trecutul ei este absolutismul, feudalismul... Viitorul ei este lupta împotriva proprietății private, lupta muncitorului salariat împotriva patronului, lupta pentru socialism" [1].

* * *

La sfîrșitul anului 1946 — începutul lui 1947, principalele sarcini ale desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice fuseseră în fond realizate. Prin reforma agrară din 1945, înfăptuită pe cale revoluționară, au fost lichidate rămășițele feudale la sate și desființată moșierimea ca clasă. Au fost asigurate largi drepturi și libertăți democratice oamenilor muncii, indiferent de naționalitate; au fost demascate și izolate de mase partidele reacționare ale burgheziei și moșierimii. Romînia s-a desprins din sistemul imperialist și a pus capăt stării de dependență față de țările imperialiste.

După instaurarea guvernului democrat, lupta dintre forțele democratice, conduse de P.C.R., și forțele reacționare s-a desfășurat în condiții și forme noi.

Capitaliștii, foștii moșieri și monarhia au încercat să folosească pozițiile economice pe care le dețineau * ca armă principală în lupta împo-

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 68—69.

* În economia țării existau în 1947 un număr de 47.479 de întreprinderi particulare — industriale, comerciale și de transport — și o rețea de aproape 400 de bănci, din care peste 250 erau bănci comerciale, însumînd un capital de 41 miliarde de lei. Un număr de 70 de întreprinderi industriale, avînd fiecare peste 1.000 de salariați, totalizau 135.080 de salariați, în timp ce 1.318 întreprinderi, cu cîte 21—50 de persoane, totalizau abia 41.408 salariați. În această perioadă existau 3.630 de societăți pe acțiuni, adică forme economice monopoliste (Întreprinderile particulare, industriale, comerciale și de transport, București, 1947, pag. 2—3). Marile bănci, ca Banca românească, Banca comercială română, Banca de credit, Societatea bancară, Banca comercială italo-română etc., strîns legate de interesele capitalului industrial și comercial, autohton și străin, prin manevre de bursă, speculă cu devize și aur, prin acordarea de împrumuturi în scopuri neproductive, realizau profituri fabuloase. După datele publicate numai Banca românească, al cărei capital se ri-

triva forțelor democratice, urmărind ca prin speculă, sabotaj economic, evaziune fiscală, bursă neagră etc. să provoace înfometarea poporului, să doboare regimul democrat. „Din primul moment — se arăta în raportul politic al C.C. la Conferința națională a P.C.R. din noiembrie 1945 — s-a văzut clar că reacțiunea, care pierduse o bătălie pe teren politic, își va concentra toate forțele și va folosi toate resursele pentru a înfrînge guvernul pe plan economic“ [1]. Burghezia din Romînia, cu sprijinul reacțiunii internaționale, voia să sugrume revoluția prin foamete și haos economic. Capitaliștii lăsau utilajele în inactivitate, ascundeau materii prime și produse, închideau fabrici, refuzau să primească comenzi sau tărăgănau executarea lor, refuzau să facă investiții, vindeau produsele la prețuri de speculă. Ca urmare a sabotajului capitaliștilor interni și externi, în anul 1947, 17,6% din întreprinderile industriale și 19,3% din cele de transport erau inactive [2].

Aceste acțiuni de sabotaj constituiau o nouă formă a luptei de clasă a burgheziei împotriva clasei muncitoare și țărănimii muncitoare, împotriva guvernului democrat.

Datorită sabotajului intens practicat de reacțiune, sprijinită de cercurile imperialiste, cît și secetei consecutive din anii 1945—1946, în ciuda eforturilor eroice făcute de clasa muncitoare, de masele largi ale oamenilor muncii, conduse de P.C.R., și a măsurilor luate de guvernul democratic, în prima jumătate a anului 1947, producția industrială era încă sub 50% față de nivelul anului 1938, iar cea agricolă reprezenta 50% în comparație cu nivelul ei normal [3]. Bugetul statului era deficitar cu zeci de miliarde de lei.

Ca urmare a sabotajului și speculei capitaliștilor, a lărgirii bazei capitalului speculativ în dauna celui productiv, un număr restrîns de profitori au reușit să se îmbogățească peste măsură, în timp ce nivelul de viață al maselor muncitoare a rămas foarte scăzut. În timp ce salariul unui muncitor din industria grea era de maxim 7 milioane de lei, cea mai ieftină pereche de pantofi, la preț de economat, costa 1.114.400 de lei, iar o pereche de bocanci, 2.000.000 de lei. Produsele alimentare costau de asemenea foarte scump. Astfel, la prețurile oficiale se plăteau 20.400 de lei pentru 1 kg de pîine integrală, 823.000 de lei kg de ulei, 75.000 de lei kg de cartofi etc. [4]. Dar aceste produse se vindeau, în majoritatea cazurilor, la „bursa neagră“, la prețuri de speculă mult mai ridicate decît cele oficiale. În iulie 1947, puterea de cumpărare a maselor era numai de 18—25% față de cea din 1938 [5], deși venitul național era în continuă creștere. Pe spatele poporului se îmbuiba o nouă categorie de exploatatori, speculanții.

Existența bazei economice capitaliste, politica dusă de burghezie, de a folosi pozițiile economice împotriva puterii democrate și pentru obți-

---

dica la 2 miliarde de lei, a realizat în 1946 un beneficiu net de 684.013.276 de lei (*B. Zaharescu*: „Curs elementar de economie politică“, ediția a III-a, 1948, pag. 332).

La acestea se adaugă și pozițiile deținute de capitalul străin în industrie, bănci și comerț. Tăria pozițiilor deținute de capitalul străin o ilustrează, de exemplu, faptul că numai în industria petroliferă 4 societăți cu capital american și englez controlau în 1947 circa 60% din producția de țiței („Probleme economice“ nr. 1/1948, pag. 57).

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 37.

[2] „Probleme economice“ nr. 8/1959, pag. 61.

[3] Loc. cit., pag. 64.

[4] Arhiva C.C.S., dosarul special nr. 1; Congresul al II-lea al C.G.M. 1947; vezi și „Scînteia“ nr. 797, din 11 aprilie 1947.

[5] *Gh. Gheorghiu-Dej*: „Reforma monetară din 1947“, Ed. P.C.R. 1947, pag. 4.

nerea unor profituri mari pe seama intensificării exploatării şi adîncirii mizeriei maselor muncitoare, precum şi încercările făcute de burghezie de a subordona din nou ţara puterilor imperialiste din Occident, constituiau piedici serioase în calea refacerii şi dezvoltării economiei naţionale, a consolidării regimului democratic.

Poziţiile dominante deţinute de burghezie în economia naţională reprezentau principala bază a acesteia, dar nu singura în lupta sa împotriva revoluţiei şi a regimului democratic. Pe lîngă ele, burghezia mai avea ca puncte importante de sprijin în politica sa reacţionară unele cadre vechi de specialişti din economie, o parte din funcţionarii aparatului de stat, precum şi poziţiile pe care le mai deţinea în guvern.

Interesele de clasă multiple, economice şi politice, uneau într-un front comun împotriva guvernului democratic şi a refacerii ţării întreaga reacţiune din Romînia: rămăşiţe fasciste, manişti, brătienişti, care aveau sprijinul cercurilor imperialiste de peste graniţe.

Monarhia, avînd uriaşe proprietăţi funciare, numeroase fabrici şi întreprinderi, fiind strîns legată de cercurile imperialiste din Occident, s-a dovedit un sprijinitor făţiş al reacţiunii interne grupate în jurul său şi un executant zelos al instrucţiunilor cercurilor imperialiste străine.

Lupta ce se ducea în ţara noastră pentru lichidarea urmărilor războiului, a jafului hitlerist şi a secetei din anii 1945—1946, împotriva speculei şi sabotajului, pentru ridicarea producţiei şi productivităţii muncii, deşi se desfăşura pe teren economic, era prin esenţă o luptă politică, de victoria căreia depindea în acea perioadă soarta regimului democratic.

În victoria acestei lupte erau interesate cele mai largi mase ale poporului, clasa muncitoare, ţărănimea muncitoare, păturile mijlocii de la oraşe, oamenii muncii din rîndurile minorităţilor naţionale, care înţelegeau că de refacerea şi dezvoltarea economiei naţionale depindea în acel timp asigurarea unor condiţii mai bune de trai.

Ţinînd seamă de acestea, partidul comunist şi guvernul democrat au concentrat toate forţele în direcţia normalizării vieţii economice, a creşterii producţiei şi productivităţii muncii, a organizării controlului asupra întreprinderilor capitaliştilor, a constrîngerii acestora de a respecta legile statului democrat. Îndeplinirea acestor sarcini era necesară şi în vederea pregătirii condiţiilor de trecere la revoluţia socialistă.

Exprimînd punctul de vedere al partidului comunist în problema luptei pentru refacerea şi dezvoltarea ţării, tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta la 6 martie 1947:

Linia partidului comunist în vederea refacerii şi dezvoltării economiei naţionale a fost elaborată în mod multilateral şi concret de către Conferinţa naţională a P.C.R. din octombrie 1945. Această linie se baza pe aplicarea la condiţiile concrete ale ţării noastre a învăţăturii leniniste despre importanţa industriei grele, ca temelie a refacerii şi reconstrucţiei întregii economii naţionale. „O industrie grea puternică — se arată în raportul politic al C.C. la Conferinţa naţională —, bazată pe folosirea raţională a bogăţiilor naturale ale ţării şi dezvoltată pe linia nevoilor interne şi a posibilităţilor izvorîte din legături comerciale trainice cu vecinii, constituie

pivotul în jurul căruia întreaga economie a țării se va dezvolta în condiții noi" [1].

Înfăptuirea acestei linii cerea, între altele, luarea unui sistem de măsuri prin care statul să îndrumeze distribuirea materiilor prime, să reglementeze prețurile de desfacere, să controleze circulația mărfurilor și să asigure orientarea creditelor în primul rînd spre ramurile de producție care aveau o importanță deosebită pentru refacerea economică a țării, să asigure controlul asupra importului și exportului de materii prime și de produse fabricate [2].

Pentru îndeplinirea acestor sarcini, Conferința națională a P.C.R. indica necesitatea creării unui organ care să coordoneze și să îndrumeze întreaga activitate economică și, pe de altă parte, instituirea unui aparat de control suplu și eficace. Ca urmare a propunerilor făcute de P.C.R., în 1945, s-a creat Consiliul economic superior, ca organ suprem de coordonare a tuturor sectoarelor economice. Dar activitatea acestui organ era mult îngreunată, pe de o parte, de faptul că principalele ministere economice — Ministerul Industriei și Comerțului și Ministerul de Finanțe — aveau în fruntea lor reprezentanți ai grupării burgheze tătărăsciene, pe de altă parte de faptul că Banca Națională se afla în mîinile reacțiunii.

Schimbarea continuă a raportului de forțe în favoarea clasei muncitoare și a aliaților săi, exprimată prin izolarea și zdrobirea principalelor partide reacționare în alegerile parlamentare din noiembrie 1946, prin crearea unui parlament democratic — instrument al revoluției —, prin întărirea pozițiilor clasei muncitoare în guvern, au creat condiții mult mai favorabile pentru îndrumarea de către stat a vieții economice. Aceasta s-a realizat îndeosebi prin smulgerea din mîinile burgheziei liberale la sfîrșitul lui noiembrie 1946 a Ministerului Industriei și Comerțului, a cărui conducere a fost preluată de secretarul general al P.C.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

„În momentul cînd guvernul păşeşte în al treilea an de guvernare, Partidul Comunist Romîn este convins că impasul poate și trebuie depășit prin măsuri serioase de organizare și disciplinare a vieții economice". Subliniind faptul că în lupta pentru refacerea țării clasa muncitoare a strîns serios cureaua, în timp ce capitaliștii au obținut profituri mari, tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta că P.C.R. nu poate tolera „nici jaful, nici anarhia industrială și cu atît mai puțin ca greutățile și lipsurile să fie aruncate numai pe spatele celor ce muncesc". [3]

În acțiunea de îngrădire a activității speculative a elementelor capitaliste, pentru refacerea economiei naționale, P.C.R. s-a călăuzit de cunoscutele indicații ale lui V. I. Lenin care prevedeau ca măsuri economice necesare și posibile în perioada de trecere la revoluția socialistă contopirea imediată a tuturor băncilor și punerea lor sub controlul statului, trecerea neîntîrziată la controlul producției sociale și al repartiției produselor.

„Numai prin naționalizarea băncilor — arăta V. I. Lenin în septembrie 1917 — *se va putea obține* ca statul să știe încotro și cum, de unde și în ce moment se pompează milioanele și miliardele. Și numai controlul exercitat

---

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 63.

[2] Loc. cit., pag. 73.

[3] „Scînteia" nr. 767, din 7 martie 1947.

asupra băncilor, asupra centrului, asupra pivotului principal și mecanismului esențial al circulației capitaliste va permite organizarea efectivă, și nu în vorbe, a unui control asupra întregii vieți economice, asupra producției și repartiției celor mai importante produse..." [1].

La propunerea P.C.R., în decembrie 1946 parlamentul a votat etatizarea Băncii Naționale a Romîniei. Fiind sub directa conducere a capitalului brătienist, Banca Națională a Romîniei constituise pentru reacțiune un mijloc principal de luptă împotriva regimului democratic. Prin acordarea de credite capitaliștilor, prin înstrăinarea fondului de aur, prin specularea valutelor străine etc., Banca Națională contribuise din plin la dezorganizarea economică și la sporirea haosului financiar. Prin etatizarea B.N.R. s-a introdus controlul de stat asupra creditului. Aceasta a constituit o lovitură puternică dată bazei materiale a reacțiunii, a îngustat posibilitatea ei de a lovi în regimul democratic.

Etatizarea B.N.R. a fost unul din importantele acte cu caracter anticapitalist înfăptuite în această perioadă. Pe baza legii, B.N.R. era obligată să asigure, conform îndrumărilor Consiliului superior economic, dirijarea și controlul creditului, exercitîndu-și acțiunea sa asupra tuturor întreprinderilor bancare și de credit, publice sau particulare.

Mergînd pe linia indicată de Conferința națională, care subliniase necesitatea ca statul să cuprindă sub controlul și îndrumarea sa toate sectoarele economiei naționale, P.C.R. a inițiat ulterior, în cursul anului 1947, o serie de acțiuni menite să ducă la întărirea rolului statului în viața economică, la crearea unor noi organisme capabile să îndeplinească aceste sarcini.

Un rol important în această direcție a jucat Ministerul Industriei și Comerțului. Reorganizat în aprilie 1947, Ministerul Industriei și Comerțului a constituit un instrument puternic în mîna statului democrat în lupta contra speculei și sabotajului economic, pentru redresarea economiei naționale. Prin legea de reorganizare, Ministerului Industriei și Comerțului i s-au stabilit ca atribuții principale organizarea, îndrumarea și controlul producției industriale, a comerțului interior și exterior, a repartizării materiilor prime, semifabricatelor, produselor alimentare și industriale, stabilirea regimului prețurilor [2].

Un mijloc deosebit de important în vederea îndeplinirii acestor obiective l-au constituit oficiile industriale, create pe baza legii Ministerului Industriei și Comerțului votate de Adunarea deputaților în ședința din 24 mai 1947 [3].

Oficiile industriale au avut un caracter anticapitalist. Ele au reprezentat o formă a controlului statului de dictatură a muncitorilor și țăranilor asupra capitaliștilor, în condițiile menținerii proprietății private capitaliste, și au contribuit la îngrădirea manifestărilor anarhice ale producției capitaliste și la organizarea procesului de producție.

În înființarea oficiilor industriale, partidul comunist s-a călăuzit după învățătura leninistă care arată că „...«gruparea» obligatorie «în uniuni» este o condiție prealabilă necesară oricărui control cît de cît serios și oricărei economisiri a muncii poporului" [4].

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 25, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 324—325.
[2] „Monitorul oficial" nr. 68 (partea a III-a), din 11 iunie 1947, pag. 1.025.
[3] „Monitorul oficial" nr. 129 (partea I), din 10 iunie 1947, pag. 4.647—4.658 și nr. 19 (partea a III-a), din 14 august 1947, pag. 417—421.
[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 25, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 336.

Oficiile industriale au fost organizate pe ramuri de producție. Cartelurile capitaliste au fost desființate, iar întreprinderile industriale din cele mai importante ramuri de producție au fost concentrate în oficii. Prin delegații Ministerului Industriei și Comerțului, numiți în Consiliul de administrație al oficiilor, statul avea posibilitatea să îngrădească manevrele capitaliștilor și să-i oblige să folosească capitalul în scopuri productive.

Desfășurînd o activitate multilaterală, oficiile industriale au întocmit propuneri concrete pentru elaborarea programelor de producție pe întreprinderi și ramuri industriale, au indicat modul de repartizare a materiilor prime și a combustibilului, s-au ocupat cu probleme de import și export, de control și coordonare a procesului de producție sau de investiții, de standardizare a producției, de reutilare a întreprinderilor, de calitatea produselor etc. Prin toate acestea, oficiile industriale au avut un rol de seamă în lupta pentru lichidarea haosului economic, în împletirea acțiunii de refacere a țării cu pregătirea unor condiții economice pentru trecerea ulterioară la construirea socialismului.

În vederea întăririi controlului muncitoresc asupra capitaliștilor, în iulie 1947 a fost înființat controlul economic de stat [1]. Ca organ central al acestui control economic de stat a fost direcția generală a controlului economic, care funcționa pe lîngă Ministerul Industriei și Comerțului. Aceasta avea ca sarcină principală să vegheze la respectarea de către capitaliști a legilor statului, să descopere și să sancționeze infractorii și, prin aceasta, să prevină sabotajul. Direcția generală a controlului economic era împuternicită cu drepturi de control asupra tuturor sectoarelor economice. Pentru a se efectua acest control exista un larg aparat central și local, precum și delegați permanenți în fabrici și uzine.

O altă formă a intervenției statului în dirijarea producției industriale pe linia nevoilor esențiale cerute de refacerea economică a țării a constituit-o elaborarea de către Ministerul Industriei și Comerțului a programelor de producție la marile întreprinderi metalurgice (Reșița, Hunedoara, Titan-Nadrag-Calan, Malaxa etc.) [2], la fabricile de materiale de construcție, de mașini și unelte agricole etc. [3]. La început, programele de producție au fost întocmite pe o lună de zile, pe un trimestru, iar ulterior, pe baza experienței căpătate, pe șase luni. Prin elaborarea programelor de producție și pentru o serie de întreprinderi particulare, capitaliștii erau obligați să sporească producția și să fabrice mărfurile indicate de către stat, în funcție de cerințele economiei naționale.

Programele de producție au stimulat energia creatoare a muncitorilor, care și le-au însușit și, sub conducerea organizațiilor de partid, au luptat cu însuflețire pentru înfăptuirea lor. Ele au dat posibilitatea muncitorilor să supravegheze în mod concret desfășurarea procesului de producție, să frîneze sabotajul și specula, să exercite o permanentă presiune de jos asupra capitaliștilor pentru a-i sili să respecte măsurile economice luate de stat.

Măsurile adoptate de partid și guvern în vederea îngrădirii acțiunilor anarhice, sabotoare și speculative ale capitaliștilor, deși nu desființau baza economică a capitalismului, erau îndreptate, prin caracterul lor, împotriva

[1] „Monitorul oficial" nr. 159 (partea I), din 15 iulie 1947, pag. 6.029.
[2] „Monitorul oficial" nr. 125 (partea I), din 5 iunie 1947, pag. 4.467—4.469.
[3] „Scînteia" nr. 866, din 10 iulie 1947.

capitaliștilor, îndeosebi împotriva capitalului speculativ, care îngreuia foarte mult refacerea economică a țării. Ele reprezentau pași spre socialism.

„Fără aceste măsuri — sublinia V. I. Lenin —, care constituie numai pași către socialism și care sînt în totul realizabile economicește, nu este posibilă vindecarea rănilor pricinuite de război și preîntîmpinarea crahului... ; iar partidul proletariatului revoluționar nu va ezita niciodată să se atingă de profiturile nemaipomenit de ridicate ale capitaliștilor și băncilor, care se îmbogățesc, tocmai «datorită războiului» într-un chip deosebit de scandalos“ [1].

În această perioadă, guvernul democratic a luat unele măsuri cu caracter anticapitalist și în domeniul agriculturii.

Partidul comunist, avînd în vedere că înfăptuirea reformei agrare din 1945 a lărgit baza de dezvoltare a capitalismului la sate, a inițiat o serie de măsuri care să îngrădească tendințele acaparatoare, de îmbogățire ale chiaburimii, să apere interesele țărănimii muncitoare și să creeze condiții pentru o nouă regrupare a forțelor sociale din agricultură, în scopul trecerii la revoluția socialistă.

Referindu-se la necesitatea sprijinirii luptei țărănimii muncitoare împotriva chiaburilor, după exproprierea moșierilor, V. I. Lenin arăta: „Aici (la sate — *n.n.*) se va încinge o luptă între bogătani și țăranii muncitori, și trebuie să-i ajutăm sărăcimii nu prin carte, ci prin experiență, prin luptă proprie. Noi nu am luat pămîntul de la moșieri pentru ca el să ajungă în mîinile bogătanilor și chiaburilor, ci pentru ca el să ajungă în mîinile sărăcimii. Aceasta va face ca simpatiile țărănimii sărace să fie de partea noastră“ [2].

În iunie 1947 parlamentul democrat a adoptat legea prin care reforma agrară a fost declarată „act de guvernămînt“ și legea pentru reglementarea circulației și stabilirea regimului juridic al imobilelor rurale [3].

Prin aceste legi se pune capăt încercărilor elementelor chiaburești de a profita de pe urma reformei agrare și a situației economice grele a țărănimii muncitoare. Legea „reglementării circulației și a stabilirii regimului juridic al imobilelor rurale“ a stăvilit procesul de acaparare a pămînturilor de către chiaburi, prin intervenția hotărîtă a statului în raporturile de vînzare și cumpărare a terenurilor agricole. Au fost anulate vînzările de terenuri făcute de țăranii muncitori sub constrîngerea foametei, în anii de secetă [4].

Un moment de cotitură în lupta pentru normalizarea vieții economice, împotriva speculei și sabotajului capitalist l-au reprezentat „Propunerile P.C.R. privind redresarea economică a țării și stabilizarea monetară“, care au fost aprobate de guvern și de parlament la 14 iunie 1947.

Propunerile partidului comunist erau de fapt un vast program de măsuri economice care urmăreau ridicarea producției industriale și agrare, sta-

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 24, E.S.P.L.P. 1956, pag. 57.

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1955, pag. 469.

[3] „Monitorul oficial“ nr. 28 (partea a III-a), din 26 august 1947, pag. 646—686.

[4] „Monitorul oficial“ nr. 158 (partea I), din 14 iulie 1947, pag. 5.978. Numai în fostul județ Brăila au fost făcute 2.388 de vînzări forțate, în plasa Negru Vodă din fostul județ Constanța s-au efectuat 381 („Scînteia“ din 18 iulie 1947) ; 300 de vînzări în fostul județ Bacău etc. (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 333, fondul 1, pag. 6). Majoritatea acestor vînzări s-au făcut pe cereale.

bilizarea monetară și asigurarea echilibrului bugetar. În ele se prevedea ca la sfîrșitul anului 1947 productivitatea muncii să ajungă la 60—70%, iar nivelul producției industriale la circa 70% față de anul 1938.

În vederea creșterii producției agricole și a apărării intereselor țărănimii muncitoare, propunerile P.C.R. prevedeau sprijinirea țărănimii muncitoare de către stat cu unelte agricole, cu semințe selecționate și animale de rasă, împiedicarea acaparării pămînturilor țărănimii muncitoare de către chiaburi și speculanți. În același timp, s-a pus în fața țărănimii muncitoare sarcina de a intensifica eforturile pentru creșterea producției agricole, în vederea ridicării nivelului ei de viață, a asigurării populației orășenești cu produse alimentare și a industriei cu materie primă [1].

În scopul aplicării măsurilor preconizate de P.C.R. în iulie 1947 a fost instituită, ca un organ de stat special, cu depline puteri, Comisia ministerială pentru realizarea programului de redresare economică și stabilizare monetară, avînd ca președinte pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej [2].

Încrezător în forța creatoare a poporului, neascunzîndu-i greutățile și lipsurile, partidul comunist a știut să însuflețească masele muncitoare în lupta pentru mărirea producției și productivității muncii și să le conducă să lupte pieptiș cu greutățile, să depună maximum de eforturi, avînd garanție că numai aceasta le poate asigura condiții omenești de viață și un viitor mai bun. În expunerea făcută la adunarea F.U.M. din București, cu prilejul zilei de 1 Mai 1947, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea: „Noi am arătat și arătăm că va mai trebui să parcurgem o perioadă mai mult sau mai puțin scurtă de lipsuri și de jertfe. Dar o facem cu convingerea că la capătul eforturilor și al sacrificiilor ne așteaptă orizontul luminos al unei situații mai bune. Noi sîntem ferm convinși că nu mai este departe timpul cînd generația noastră chinuită de atîtea suferințe va cunoaște începutul unei vieți mai bune, care să dea satisfacție muncitorului, țăranului muncitor, tuturor factorilor conștienți ai societății" [3].

Sub lozinca lansată de P.C.R. „Cu fața la producție", în întreaga țară s-a desfășurat o adevărată bătălie economică. În condiții foarte grele, de multe ori flămînzi și dezbrăcați, în ateliere descoperite, friguroase și prost utilate, muncitorii au dat viață chemării partidului.

Cu toate că întreprinderile erau în mîinile capitaliștilor, în cele mai diferite ramuri ale economiei naționale s-au organizat întreceri patriotice în vederea ridicării producției și productivității muncii. Întrecerile patriotice au reprezentat începuturile unei noi atitudini față de muncă, dovedind creșterea ideologică și politică a clasei muncitoare, a conștiinței sale de clasă. Odată cu extinderea întrecerilor patriotice s-a îmbunătățit disciplina în muncă, au scăzut absențele în producție, muncitorii s-au preocupat mai mult de economisirea de materiale și combustibil etc.

În întreaga țară au avut loc numeroase acțiuni de mărire a producției. Ceferiștii au efectuat în acest scop numai în cinstea zilei de 1 Mai 1947 peste 75.000 ore de muncă peste program, dînd în circulație 7 locomotive, 69 de vagoane etc. [4]. Muncitorii din industria metalo-chimică au refăcut nenumă-

---

[1] „Scînteia" nr. 847, din 16 iunie 1947.
[2] „Monitorul oficial" nr. 159 (partea I), din 15 iulie 1947, pag. 6.022.
[3] „Scînteia" nr. 813, din 4 mai 1947.
[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 235, fondul 1/1947, pag. 50.

rate fabrici mari și mici, au executat sute de mii de ore de muncă peste program etc.[1].

Lupta eroică desfășurată de clasa muncitoare pentru mărirea producției industriale a influențat puternic și asupra maselor țărănești. La chemarea lansată de partidul comunist „Nici o palmă de pământ neînsămânțată, în întreaga țară s-a desfășurat o largă acțiune pentru realizarea la timp a însămânțărilor, mărirea suprafețelor însămânțate, refacerea șeptelului și îngrijirea culturilor. În primăvara anului 1947, cu toate greutățile întîmpinate, planul de însămânțări a fost depășit cu 11%[2]. Zeci de mii de hectare de pământ au fost lucrate cu sapa, uneori în puterea nopții, la lumina felinarelor, iar pe alocuri porumbul și floarea-soarelui au fost udate cu găleata[3].

Ca urmare a eforturilor susținute ale clasei muncitoare și țărănimii muncitoare, ca urmare a succeselor obținute pe linia creșterii producției, a fost posibilă luarea de noi măsuri în vederea refacerii economiei naționale.

La 15 august 1947 a fost efectuată reforma monetară. Prin limitarea cantității de bani pe care o puteau preschimba elementele capitaliste și blocarea tuturor banilor vechi s-a dat o lovitură puternică burgheziei, în mîinile căreia se aflau mari sume de bani. Aceasta a imprimat reformei monetare caracterul anticapitalist.

Ca rezultat al reformei monetare, s-a stabilit un nou raport între prețuri și salarii, între prețurile produselor industriale și cele agricole, s-au creat condiții favorabile stimulării și dezvoltării producției și însănătoșirii vieții economice. Fiind făcută pe baza resurselor interne, fără împrumuturi înrobitoare de la capitaliștii străini, reforma monetară a contribuit din plin la întărirea independenței naționale a Romîniei.

Partidul comunist a mobilizat pe membrii de partid, pe toți oamenii muncii pentru sprijinirea organelor de stat în vederea asigurării reușitei reformei monetare. Organizațiile de partid au fost forța principală care a asigurat efectuarea justă și promptă a acestei reforme. Zeci de mii de activiști, membri de partid au făcut muncă de îndrumare pe teren în toată perioada de pregătire și înfăptuire a ei, au activat în cadrul centrelor de schimb etc. S-au creat comitete cetățenești pentru apărarea leului stabilizat etc.

Politica P.C.R. de biruire a dificultăților economice și a haosului financiar a fost primită cu furie de cercurile reacționare din țară și de peste hotare. Deși ostilitatea acestora s-a manifestat sub forme diferite, scopul a fost același: salvarea pozițiilor lor economice și încercarea de a răsturna puterea muncitorească-țărănească. În timp ce burghezia cea mai reacționară, reprezentată prin P.N.Ț. și P.N.L., organiza comploturi și atentate împotriva guvernului și a forțelor democratice, burghezia tătărăsciană folosea alte metode, mai voalate, dar tot așa de perfide. Ea urmărea să spargă din interior coaliția forțelor democrate și, opunîndu-se în guvern și parlament adoptării măsurilor cu caracter anticapitalist, să împiedice sau cel puțin să întîrzie aplicarea acestor măsuri.

Burghezia, în totalitatea sa, urmărea să impună propriul ei plan capitalist privind refacerea țării prin împingerea Romîniei în mrejele planului Marshall și, deci, în brațele imperialiștilor occidentali și prin sustragerea

[1] „Scînteia" nr. 965, din 5 noiembrie 1947.
[2] „Scînteia" nr. 842, din 11 iunie 1947.
[3] „Scînteia" nr. 854, din 26 iunie 1947.

întreprinderilor deținute de ea de sub evidența și controlul muncitoresc. Acestor scopuri îi serveau și acțiunile ostile ale grupului burghez din parlament și guvern. „Cu ocazia Conferinței de pace, Tătărăscu a luat în mod deschis poziție împotriva politicii interne și externe a guvernului, căutînd să impună punctul său de vedere celorlalți membri ai delegației trimise de guvern pentru a apăra interesele economice, politice și naționale ale poporului romîn“ [1]. În vara anului 1947, Tătărăscu a întocmit un memoriu în care lua apărarea dușmanilor regimului democratic și cerea revizuirea întregii politici interne și externe a Romîniei [2]. Apărînd pozițiile clasei burgheze pe care o reprezentau, deputații tătărăscieni s-au ridicat împotriva legii de reorganizare a Ministerului Industriei și Comerțului [3] și a legii oficiilor industriale. [4]

Dar toate încercările forțelor reacționare de a pune piedici acțiunii de refacere a economiei naționale, consolidării regimului democrat au fost respinse și zdrobite.

Totodată, partidul comunist a demascat și zdrobit cu hotărîre teoriile contrarevoluționare ale lui Pătrășcanu — dovedit ulterior o rezervă ascunsă a dușmanului în rîndurile partidului —, care, „în plină luptă a partidului împotriva reacțiunii, ducea o politică de împăciuire față de exponenții reacțiunii burghezo-moșierești“ [5].

Partidul comunist și guvernul democrat, în ciuda tuturor greutăților, avînd sprijinul puternic al clasei muncitoare, al maselor largi populare, fără deosebire de naționalitate, au asigurat cu consecvență traducerea în viață a tuturor măsurilor privind refacerea economiei naționale și îngrădirea capitaliștilor.

Politica economică fermă dusă de partid și guvern, eforturile susținute și neprecupețite ale clasei muncitoare, ale maselor largi de oameni ai muncii pentru traducerea în viață a măsurilor economice preconizate de P.C.R. au dat în scurt timp roade.

La sfîrșitul anului 1947, în principalele ramuri industriale, nivelul producției s-a apropiat mult de cel al anului 1938. În metalurgie s-a atins 70,2% din producția anului 1938, la produsele chimice de bază — 78,2%, la cărbune — 95,5%, la ciment, geamuri și materiale de construcție — 80% [6].

În majoritatea întreprinderilor care au lucrat pe baza programelor de producție, în al doilea semestru al anului 1947 producția a crescut cu mult față de cea din primul semestru al aceluiași an *.

Rezultatele obținute prin creșterea producției industriale au fost com-

---

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 122.

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1/1, 1947.

[3] „Monitorul oficial“ nr. 68, din 11 iunie 1947, partea a III-a, pag. 1.042.

[4] „Monitorul oficial“ nr. 19, din 14 august 1947, pag. 417.

[5] „Rezoluții și hotărîri ale C.C. al P.M.R. 1948—1950“, vol. I, E.S.P.L.P. 1952, pag. 14.

[6] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „Reforma monetară din 1947“, Ed. P.C.R. 1947, pag. 5.

* Astfel, în al doilea semestru al anului 1947 s-a realizat la fontă o producție de 55.876 de tone, față de 34.857 de tone; la oțel — 109.715 tone, față de 72.813 tone; la ciment — 270.727 de tone, față de 150.661 de tone; la cherestea — 292.672 de tone, față de 238.867 de tone etc. Vezi „Tabloul conținînd datele comparative pe întreprinderi ale producției programate și realizate în anul 1947“, „Probleme economice“ nr. 1/1948, pag. 20—23.

pletate prin succesele obținute în creșterea producției agricole **. Pe această bază a fost posibil ca statul să creeze un stoc de produse alimentare necesare aprovizionării populației muncitoare. Pînă la sfîrșitul anului 1947 au fost colectate: 35.827 vagoane de cereale, 22.301 vagoane de porumb, 12.000 vagoane de cartofi etc.[1].

Creșterea producției industriale și agricole, precum și reforma monetară din august 1947 au făcut posibil ca în a doua jumătate a anului 1947 să se intensifice schimbul dintre oraș și sat, să fie distribuite populației muncitoare cantități sporite de mărfuri de larg consum.

Succesele obținute de poporul nostru în anii 1946—1947 în refacerea economiei naționale, înfrîngerea speculei și sabotajului capitaliștilor au fost posibile datorită conducerii acestei acțiuni de către clasa muncitoare, în frunte cu P.C.R., existenței puterii muncitorești-țărănești, care a desfășurat o multilaterală activitate în vederea dezvoltării revoluției, datorită ajutorului frățesc, neprecupețit acordat țării noastre de către Uniunea Sovietică. Fără existența Uniunii Sovietice — marea putere socialistă — și a sprijinului internaționalist acordat de poporul sovietic, țara noastră n-ar fi putut obține aceste realizări, n-ar fi putut respinge încercările cercurilor imperialiste de peste hotare de a înrobi din nou poporul nostru.

Realizările obținute în anul 1947, în lupta împotriva haosului și sabotajului capitalist, pentru refacerea și dezvoltarea economiei naționale, au confirmat întru totul aprecierea lui V. I. Lenin, care arată că dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii constituie cel mai sigur „mijloc de a ne apropia de socialism"[2].

Rolul tot mai hotărît jucat de statul democrat în controlul asupra întreprinderilor capitaliste, în dirijarea producției și repartiției produselor era tocmai o expresie a procesului de trecere de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă. Hegemonia proletariatului, în frunte cu P.C.R., în revoluție, în stat a asigurat folosirea condițiilor obiective în direcția dezvoltării rapide a revoluției spre socialism, în direcția transformării treptate a dictaturii revoluționar-democratice a proletariatului și țărănimii în dictatura socialistă a proletariatului.

Rolul activ jucat de statul nostru democrat în elaborarea și aplicarea măsurilor economice din a doua jumătate a anului 1947 îndreptățește aprecierea că statul de dictatură revoluționar-democratică a proletariatului și țărănimii începe spre sfîrșitul primei etape a revoluției să îndeplinească unele sarcini noi, legate de funcția economică-organizatorică specifică statului socialist.

Realizările obținute în lupta pentru refacerea economiei naționale, pentru înfrîngerea speculei și sabotajului reacțiunii, pentru aprovizionarea cu produse industriale și agroalimentare a populației orășenești și a satelor cu produse de uz țărănesc dovedeau justețea liniei politice leniniste a partidului comunist, pe care masele largi populare o urmau ca fiind singura linie ce corespundea intereselor lor fundamentale.

În lupta pentru refacerea economiei naționale, pentru dezvoltarea regimului democratic s-au creat condițiile subiective necesare trecerii la revoluția socialistă: s-au întărit partidul și legăturile sale cu masele, s-au

** În anul 1947 s-au obținut: aproape 140.000 vagoane de grîu, peste 500.000 vagoane de porumb, 160.000 vagoane de cartofi.

[1] „Evoluția economiei romînești", anul I, nr. 1, aprilie 1948, pag. 16.

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 96.

consolidat hegemonia clasei muncitoare în revoluție și alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și cu păturile mic-burgheze de la orașe, s-au dezvoltat capacitatea de luptă a maselor populare și conștiința lor revoluționară. Lupta clasei muncitoare, a țărănimii muncitoare și a micii burghezii de la orașe pentru traducerea în viață a politicii P.C.R. de refacere a economiei naționale — care cuprindea și importante măsuri anticapitaliste — arăta că majoritatea poporului este pregătită să urmeze partidul comunist și în lupta pentru trecerea la revoluția socialistă. Întărirea partidului comunist, consolidarea hegemoniei clasei muncitoare în revoluție și a alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare și cu păturile mic-burgheze de la orașe — care erau condițiile hotărîtoare de care depindea trecerea de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă — erau rezultatul firesc al tuturor transformărilor revoluționare ce avuseseră loc în țara noastră în urma victoriei insurecției armate din august 1944 și al muncii intense, permanente desfășurate de P.C.R. în vederea ridicării continue a conștiinței maselor corespunzător noilor sarcini ce le punea dezvoltarea revoluției.

În întărirea partidului comunist, a muncii organelor și organizațiilor sale, a conducerii de către partid a organizațiilor de masă, un rol însemnat l-a avut plenara Comitetului Central din 8—9 ianuarie 1947[1].

Odată cu măsurile luate în vederea întăririi partidului și îmbunătățirii muncii de partid, Comitetul Central al P.C.R. a precizat și sarcinile comuniștilor în vederea consolidării și dezvoltării unității de acțiune a clasei muncitoare, a întăririi alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare în vederea trecerii la revoluția socialistă.

Învățătura leninistă și experiența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a construirii socialismului în Uniunea Sovietică a arătat că asigurarea unității clasei muncitoare, sub conducerea partidului marxist-leninist, este o condiție fundamentală pentru instaurarea dictaturii proletariatului și trecerea la revoluția socialistă.

„Clasa muncitoare — arăta V. I. Lenin — are nevoie de unitate. Aceasta poate fi înfăptuită numai de o organizație unică, ale cărei hotărîri sînt aplicate din convingere de către toți muncitorii conștienți... Și această unitate este infinit de scumpă și extrem de importantă pentru clasa muncitoare. Muncitorii dezbinați nu înseamnă nimic. Uniți, ei sînt totul"[2].

Partidul Comunist Romîn a luptat permanent pentru întărirea continuă a colaborării cu Partidul social-democrat în cadrul guvernului, al parlamentului, în fabrici, instituții și la sate, în munca de zi cu zi pentru refacerea economiei naționale și zdrobirea reacțiunii, pentru cucerirea întregii puteri politice de către proletariat.

În consolidarea și dezvoltarea unității de acțiune a clasei muncitoare, în mobilizarea maselor de muncitori la înfăptuirea sarcinilor revoluției, un rol de seamă le-a revenit sindicatelor. De aceea, în cursul anului 1947, organizațiile de partid au desfășurat o intensă muncă pentru întărirea mișcării sindicale. Referindu-se la sarcinile comuniștilor în mișcarea sindicală, plenara C.C. al P.C.R. din ianuarie 1947 arăta că „una din sarcinile de căpetenie ale comuniștilor — care sînt membri și activează în

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9, fondul 1/1947, pag. 1—40.

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1955, pag. 515.

cadrul mişcării sindicale unite, cea mai largă organizaţie de masă — este aceea de a deveni conducătorii cei mai devotaţi şi mai iubiţi de masa muncitorească, apărînd cu cinste şi în mod consecvent interesele economice, sociale şi profesionale ale salariaţilor, luptînd pentru întărirea unităţii sindicale, pentru introducerea liniei politice a partidului în sindicate"[1].

O expresie evidentă a întăririi unităţii de acţiune a clasei muncitoare au fost alegerile sindicale din toamna anului 1947. În pregătirea şi desfăşurarea acestor alegeri, partidul comunist a luat poziţie hotărîtă atît împotriva social-democraţilor de dreapta, care urmăreau să folosească alegerile sindicale pentru a sparge unitatea clasei muncitoare, cît şi împotriva elementelor stîngiste, care considerau că în comitetele sindicale trebuie să fie aleşi numai comunişti. În instrucţiunile C.C. al P.C.R. din 25 iulie 1947 către organizaţiile judeţene de partid cu privire la alegerile sindicale, se arată că „C.C. al P.C.R. consideră deplina victorie în alegerile sindicale atunci cînd în conducerile comitetelor de fabrică, instituţii, sindicate şi pînă la Confederaţia Generală a Muncii vor fi alese elementele cele mai cinstite, hotărîte şi capabile pentru a mobiliza şi conduce întreaga masă a salariaţilor la lupta pentru realizarea tuturor sarcinilor ce stau în faţa clasei muncitoare. De asemenea, victoria în aceste alegeri este condiţionată şi de antrenarea în munci de răspundere a conducerilor sindicale, a tuturor elementelor social-democrate cinstite, care merg în activitatea lor pe linia întăririi unităţii clasei muncitoare şi care sînt hotărîte a duce lupta pînă la capăt, alături de comunişti, pe linia intereselor clasei muncitoare"[2].

Rezultatul alegerilor sindicale a confirmat justeţea acestei linii. Alegerile au dus la întărirea Frontului unic muncitoresc şi la înfrîngerea social-democraţilor de dreapta în întreaga ţară*.

Referindu-se la importanţa alegerilor sindicale, în raportul prezentat Congresului al II-lea al C.G.M., tov. Gheorghe Apostol aprecia că:

„Alegerile sindicale din acest an au dovedit nivelul politic ridicat şi conştiinţa de clasă a muncitorimii noastre.

Toate categoriile de salariaţi au luptat pentru eliminarea din rîndurile lor şi din conducerile sindicale a elementelor care s-au dovedit duşmă-

---

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9, fondul 1/1947, pag. 27.

Reflectînd cerinţele obiective impuse de coacerea condiţiilor necesare trecerii de la prima etapă a revoluţiei la revoluţia socialistă, în mişcarea sindicală a început în vara anului 1947 delimitarea organizatorică a muncitorilor de meseriaşii patroni. La începutul lunii septembrie 1947, s-a precizat că sînt recunoscute ca sindicate profesionale numai acelea formate din salariaţi sau asimilaţii lor, meseriaşii patroni nemaiputînd fi membri ai sindicatelor. Sindicatele acestora s-au transformat în asociaţii profesionale ale meseriaşilor („Scînteia" nr. 917, din 8 septembrie 1947).

Mişcarea sindicală şi unitatea ei internă s-au întărit în decursul anului 1947 şi ca urmare a eliminării din întreprinderi a numeroase elemente neproletare, chiaburești etc., care se aciuaseră în diferite fabrici pentru a scăpa de război, pentru a avea un cîştig suplimentar şi a-şi rotunji averile. Aceste elemente nelegate de producţie constituiau un balast economic pentru întreprinderi şi un teren prielnic activităţii antimuncitoreşti (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 235, fondul 1/1947, pag. 84).

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 235, fondul 1/1947, pag. 34.

* În cele 4.967 comitete de întreprindere şi sindicale au fost aleşi 27.113 comunişti, 5.484 de social-democraţi şi 8.925 de muncitori nemembri de partid (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3.367/187, vol. 1, pag. 62.)

noase regimului nostru și a elementelor care căutau să submineze și să spargă unitatea muncitorească"[1].

Ca urmare a intensificării muncii de partid în mișcarea sindicală și a întăririi unității muncitorești, sindicatele s-au dezvoltat mult *, a crescut rolul lor în apărarea intereselor muncitorilor și în antrenarea acestora la înfăptuirea sarcinilor revoluției. Astfel, prin contractele colective încheiate cu asociațiile patronale (U.G.I.R., asociațiile industriilor petrolifere etc.), prin reglementarea condițiilor de muncă și de salarizare, prin lupta pentru organizarea producției, sindicatele au adus o contribuție de mare însemnătate la ridicarea producției și combaterea sabotajului capitalist, la educarea și maturizarea politică a clasei muncitoare.

Unitatea de acțiune a clasei muncitoare s-a întărit și s-a dezvoltat în lupta înverșunată împotriva reformiștilor și a scizioniștilor din rîndurile mișcării muncitorești.

Zdrobirea agenturii burgheze din mișcarea muncitorească și realizarea unității depline a clasei muncitoare erau o condiție indispensabilă pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

„...Pregătirea dictaturii proletariatului — arată V. I. Lenin — necesită nu numai intensificarea luptei împotriva tendințelor reformiste și ale «centriștilor», ci și schimbarea caracterului acestei lupte. Lupta nu se poate limita la explicarea caracterului greșit al acestor tendințe, ci trebuie să demaște cu fermitate și fără cruțare pe orice militant din rîndurile mișcării muncitorești, care manifestă asemenea tendințe, căci altfel proletariatul nu poate ști cu cine va merge el în cea mai hotărîtă luptă împotriva burgheziei"[2].

În vara anului 1947, pe măsură ce revoluția căpăta un tot mai pronunțat caracter anticapitalist, social-democrații de dreapta se afirmau din ce în ce mai deschis, alături de reacțiune, ca sprijinitori ai acesteia. Elemente social-democrate de dreapta, ca Eftimie Gherman, Șerban Voinea, Titel Petrescu, Lakatos Ștefan și alții, s-au străduit în fel și chip să spargă Frontul unic muncitoresc și să împiedice realizarea unității depline a clasei muncitoare.

Activitatea ideologică intensă desfășurată de P.C.R., creșterea prestigiului și influenței partidului comunist în rîndul clasei muncitoare, al oamenilor muncii, colaborarea multilaterală, de sus și pînă jos, între P.C.R. și P.S.D. în lupta pentru consolidarea regimului democrat, pentru zdrobirea forțelor reacționare și pentru dezvoltarea revoluției, au grăbit creșterea conștiinței politice a clasei muncitoare, au creat condiții favorabile pentru realizarea Partidului Unic Muncitoresc.

Împotriva elementelor social-democrate de dreapta, a scizioniștilor, s-au ridicat însăși masa membrilor P.S.D. Reflectînd poziția hotărîtă a majorității zdrobitoare a partidului, ostilă elementelor de dreapta, Biroul Politic al P.S.D., în ședința sa din august 1947, a hotărît să înlăture în scurt

[1] „Al II-lea Congres al C.G.M. din Romînia, 10—13 noiembrie 1947", Ed. C.G.M. 1948, pag. 53.

* În septembrie 1947, sindicatele cuprindeau un număr de peste 1.300.000 de membri („Al II-lea Congres al C.G.M. din Romînia, 10—13 noiembrie 1947", Ed. C.G.M. 1948, pag. 54).

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 170—171.

timp toate piedicile care stăteau în calea bunei funcționări a F.U.M., să nu tolereze elementele de dreapta în cadrul partidului[1].

Hotărîrea P.S.D. de a nu tolera în rîndurile sale elemente de dreapta, scizioniste, excluderea din partid a o serie de conducători ai aripii de dreapta și destituirea din guvern a doi dintre ei au fost primite cu însuflețire de masa membrilor acestui partid. Aceste măsuri au dus la întărirea Frontului unic muncitoresc. Încercarea elementelor social-democrate de dreapta ca, sub lozinca luptei împotriva comuniștilor, să scindeze mișcarea sindicală a suferit un eșec total.

Referindu-se la procesul de întărire a unității de acțiune a clasei muncitoare în lupta contra elementelor scizioniste, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej aprecia în decembrie 1947 că „...fără lupta de cristalizare ideologică în sînul clasei muncitoare, fără lupta de ridicare a nivelului ideologic al clasei muncitoare tocmai în luptă împotriva oportunismului nu ar fi fost posibil să dobîndim experiența care ne ajută astăzi să punem bazele Partidului Unic Muncitoresc"[2].

Spre sfîrșitul anului 1947, unitatea de acțiune a clasei muncitoare în cadrul F.U.M. atinsese acel stadiu care permitea de fapt trecerea la realizarea unității depline a clasei muncitoare în cadrul unui partid unic. Condițiile pentru înfăptuirea partidului unic erau coapte.

În septembrie 1947, Birourile Politice al C.C. al P.C.R. și al C.C. al P.S.D. au hotărît punerea în discuția celor două Comitete Centrale a mijloacelor practice pentru grăbirea înfăptuirii unității politice, organizatorice și ideologice a mișcării muncitorești.

Încercarea elementelor de dreapta, sprijinite de unii lideri social-democrați din Occident, făcută cu ocazia Congresului P.S.D. din octombrie 1947, de a determina cel puțin o amînare a realizării partidului unic a fost respinsă. Congresul P.S.D. a aprobat în întregime linia realizării partidului unic al clasei muncitoare.

La sfîrșitul lunii octombrie 1947 au început lucrările practice pregătitoare în vederea realizării Partidului Unic Muncitoresc. Au fost constituite de către C.C. al F.U.M. două comisii însărcinate cu elaborarea platformei și a statutului, precum și cu stabilirea planului organizatoric privind acțiunea de unificare. În ziua de 12 noiembrie 1947, Birourile Politice al C.C. al P.C.R. și al C.C. al P.S.D. au adoptat în unanimitate proiectul de platformă și normele practice de pregătire a Partidului Unic Muncitoresc[3].

În platformă se preciza că Partidul Unic Muncitoresc se creează ca detașament de avangardă al clasei muncitoare, avînd la bază ideologia proletariatului — marxism-leninismul.

Platforma a fost prelucrată în toate organizațiile P.C.R. și P.S.D. Pe baza ei s-a desfășurat o largă acțiune în vederea lămuririi ideologice și apropierii tovărășești a membrilor celor două partide.

C.C. al F.U.M. a instituit în întreaga țară comisii comune — județene, locale și de sectoare — în vederea pregătirii Partidului Unic Muncitoresc. Comisiile de pregătire a partidului unic au dat o atenție deose-

---

[1] „Libertatea" nr. 902, din 23 august 1947.

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 282, fondul 1/1947, pag. 21; vezi și „Scînteia" nr. 1.002, din 17 decembrie 1947.

[3] „Scînteia" nr. 973, din 13 noiembrie 1947.

bită eliminării elementelor dușmănoase unității, mobilizării membrilor celor două partide de a sta în fruntea luptei pentru mărirea producției și ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii, pentru consolidarea regimului democrat și zdrobirea forțelor reacționare.

Spre sfîrșitul anului 1947 se creaseră organizații ale partidului unic în întreprinderi, instituții, organizații de sectoare, de plasă și județene. Se înfăptuia astfel unitatea deplină a clasei muncitoare din Romînia. Aceasta a creat condiții favorabile pentru ca clasa muncitoare să-și poată exercita cu mai multă eficacitate rolul de conducător în revoluție, să influențeze orientarea spre trecerea la revoluția socialistă a aliaților săi, și în primul rînd a aliatului principal — țărănimea muncitoare.

Urmînd indicația leninistă după care transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă cere, ca una din condițiile fundamentale, întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, sub hegemonia clasei muncitoare pe baza noii regrupări a forțelor de clasă care avea loc la sate după înfăptuirea reformei agrare, partidul comunist a orientat munca organizațiilor de partid în direcția delimitării mai clare a țărănimii muncitoare de chiaburime, a atragerii țărănimii sărace ca sprijin de bază al proletariatului la sate și a întăririi alianței cu țărănimea mijlocașă în vederea trecerii la revoluția socialistă.

Încă în perioada luptei pentru înfăptuirea și definitivarea reformei agrare, partidul comunist avînd în vedere că chiaburimea va încerca să acapareze o parte cît mai mare din pămînturile țărănimii muncitoare și să continue, cu posibilități sporite, exploatarea acesteia, a dus o politică de izolare a chiaburimii. Tendințele hrăpărețe ale chiaburimii s-au manifestat cu putere în anii 1946—1947, cînd, bazîndu-se pe pozițiile economice și pe posturile ce le deținea în conducerea unor primării, a cooperativelor și în unele organizații ale Frontului plugarilor, au acaparat suprafețe însemnate din pămînturile țăranilor muncitori, profitînd de situația grea a acestora în urma celor doi ani de secetă.

În cursul anului 1947, reacțiunea, bazîndu-se îndeosebi pe elementele chiaburești, a încercat să saboteze aplicarea legilor statului și să slăbească alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare. În unele sate, bande de reacționari au atacat depozitele în care se aflau cerealele colectate[1], au pus la cale provocări naționaliste[2] etc. În unele locuri, elemente chiaburești au tăiat grînele înainte de a da în spic și au încercat să determine și pe unii țărani muncitori să se dedea la astfel de acte. Ocupînd funcții în conducerea unor cooperative, elementele chiaburești au comis fraude și au încercat să împartă mărfurile între rude[3] etc.

Partidul comunist a desfășurat o intensă activitate politică în rîndul maselor țărănești pentru a le mobiliza la luptă împotriva chiaburimii, arătîndu-le că pentru apărarea și lărgirea cuceririlor obținute trebuie să strîngă alianța cu clasa muncitoare, deoarece numai aceasta putea să le conducă în lupta pentru lichidarea definitivă a exploatării și mizeriei.

În instrucțiunile C.C. al P.C.R. de la începutul anului 1947 privind munca de partid în rîndurile maselor țărănești, se arată că sarcina prin-

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 247, fondul 1/1947, pag. 163.

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 330, fondul 1/1947, pag. 85.

[3] Loc. cit., pag. 44.

cipală a organizațiilor de partid la sate este de a organiza și conduce țărănimea săracă la lupta pentru drepturile sale economice și politice, împotriva tendințelor chiaburimii de a-și lărgi pozițiile, pentru limitarea exploatării ei [1].

În vederea îndeplinirii acestei sarcini, C.C. al P.C.R. a luat măsuri, pe de o parte, de întărire a muncii organizațiilor de partid la sate, de intensificare a muncii de organizare a salariaților agricoli în sindicate și, pe de altă parte, de sprijinire a Frontului plugarilor în vederea transformării sale într-o organizație a țărănimii muncitoare și a Uniunii Populare Maghiare pentru transformarea ei în organizație a oamenilor muncii maghiari.

Ca rezultat al intensificării activității desfășurate de partid la sate și al creșterii influenței sale în rîndurile țărănimii muncitoare, în decembrie 1947, numărul celulelor de partid sătești a ajuns la 11.391, ele cuprinzînd un număr de peste 308.000 de membri [2]. Celulele de partid de la sate au desfășurat o intensă activitate politică, culturală și economică, devenind forța conducătoare a maselor largi țărănești.

Concomitent cu creșterea numărului și întărirea organizațiilor de partid la sate, s-a intensificat acțiunea de organizare separată a salariaților agricoli. La 17 martie 1947 a avut loc Congresul de constituire a Uniunii sindicatelor de salariați agricoli [3]. În cursul anului 1947, sindicatele salariaților agricoli cuprindeau un număr de 108.000 membri [4].

Sub conducerea organizațiilor de partid, sindicatele agricole au intervenit tot mai activ în reglementarea raporturilor dintre salariați și chiaburi, în scopul limitării exploatării și apărării intereselor proletariatului agricol.

Ajutorul acordat de muncitori în definitivarea reformei agrare, măsurile luate de guvernul democratic, în care rolul de conducător îl avea clasa muncitoare, în vederea refacerii gospodăriilor mici și mijlocii, a apărării de acțiunile acaparatoare ale chiaburimii etc., toate acestea au dovedit în mod practic țărănimii muncitoare că clasa muncitoare îi apără în mod consecvent interesele nu numai împotriva moșierimii, ci și împotriva tuturor exploatatorilor. Țărănimea muncitoare se convingea tot mai mult că, așa cum numai cu ajutorul și sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu partidul comunist, obținuse victoria în lupta cu moșierii înfăptuind reforma agrară, tot așa numai consolidînd alianța cu clasa muncitoare și sub conducerea acesteia va păstra libertatea și drepturile cucerite și-și va asigura condiții tot mai bune de viață.

Noua fază în care se desfășura lupta de clasă la sate crea condiții pentru transformarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare dintr-o forță predominant antifeudală într-o forță anticapitalistă. Baza obiectivă care făcea posibilă această transformare era contradicția dintre țărănimea muncitoare și chiaburime — burghezia satelor —, care devenise după lichidarea moșierimii ca clasă contradicția principală în viața satelor.

---

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9, fondul 1/1947, pag. 95—96.

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9, fondul 2/1947, pag. 129.

[3] Arhiva C.C.S., dosarul Uniunea sindicatelor agricole, 1947, nenumerotat.

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 573, fondul 2/1948, pag. 19.

Îndreptarea ascuțișului revoluției și împotriva tendințelor acaparatoare ale chiaburimii făcea imposibilă coexistența acesteia alături de țărănimea muncitoare în cadrul Frontului plugarilor. De aceea, în aprilie 1947, Comitetul Executiv al Frontului plugarilor a hotărît îndepărtarea elementelor chiaburești din organele sale de conducere, în vederea transformării lui într-o organizație a țărănimii muncitoare. Cu această ocazie, Frontul plugarilor a reafirmat recunoașterea rolului de conducător al proletariatului, în frunte cu P.C.R., în cadrul alianței muncitorești-țărănești și s-a angajat să lupte împotriva reacțiunii de la sate și orașe în scopul întăririi colaborării cu clasa muncitoare, pentru apărarea bazelor democratice ale statului, pentru consolidarea și dezvoltarea democrației și pentru propășirea țării [1].

Aplicarea hotărîrii Comitetului Executiv a început imediat și a dus la demascarea și excluderea a numeroase elemente chiaburești din Frontul plugarilor și la alegerea în conducerea unui mare număr de organizații locale a reprezentanților țărănimii muncitoare. Odată cu aceasta, țăranii săraci și mijlocași au început acțiunea de demascare și îndepărtare a elementelor chiaburești din conducerea băncilor populare și a cooperativelor de aprovizionare și desfacere. Reorganizarea Frontului plugarilor, curățirea lui de chiaburi au fost însoțite de înscrierea într-un timp scurt în această organizație a noi membri proveniți din rîndurile țăranilor săraci și mijlocași.

Conferința președinților și secretarilor organizațiilor județene ale Frontului plugarilor care a avut loc la București în august 1947 a apreciat că prin organizarea comitetelor județene de plasă și comunale s-au făcut mari progrese pe drumul înlăturării din posturile de conducere a elementelor chiaburești și că aceasta a sporit încrederea marii mase a țărănimii muncitoare în Frontul plugarilor [2].

Hotărîrea Comitetului Executiv al Frontului plugarilor și acțiunea ulterioară de curățire a organizației de elementele chiaburești, maniste și fasciste au constituit o puternică lovitură dată reacțiunii, care, bazîndu-se pe aceste elemente, urmărea să transforme Frontul plugarilor într-un partid burghez de tip „țărănesc-chiaburesc" [3].

Un proces asemănător de reorganizare a avut loc în acea perioadă și în rîndurile Uniunii populare maghiare, care a luat măsuri în vederea încredințării posturilor de conducere la sate numai elementelor provenite din rîndurile țărănimii muncitoare, iar la orașe muncitorilor și intelectualilor progresiști [4]. Aceeași orientare în direcția întăririi organizatorice și politice, a reorganizării corespunzător noilor sarcini ce se puneau a avut loc în cursul anului 1947 și în organizațiile de tineret și de femei.

Măsurile luate pentru îndepărtarea elementelor chiaburești din conducerea organizațiilor Frontului plugarilor, a Uniunii Populare Maghiare și a cooperativelor, precum și legile antichiaburești adoptate în vara anului 1947, constituiau pași importanți pe linia trecerii de la politica de neutralizare a chiaburimii — politică care a corespuns perioadei în care se lupta împotriva moșierimii, pentru înfăptuirea reformei agrare — la lupta împotriva

---

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1/1, C.C. Frontul plugarilor, pag. 499.

[2] „Frontul plugarilor" nr. 736, din 7 august 1947.

[3] Arhiva Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1/1, C.C. Frontul plugarilor, pag. 431.

[4] „Scînteia" nr. 849, din 20 iunie 1947.

ei, pentru îngrădirea tendințelor ei acaparatoare și înfrîngerea acțiunilor ei reacționare.

Ca urmare a rezultatelor obținute în lupta pentru întărirea statului democrat și refacerea economiei naționale, în întărirea și dezvoltarea unității de acțiune a clasei muncitoare, precum și în consolidarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, în vara anului 1947 se produsese o schimbare radicală a raportului forțelor de clasă în favoarea proletariatului și a aliaților săi.

Partidul național-țărănesc, după înfrîngerea zdrobitoare suferită în alegerile parlamentare din 1946, își deplasase tot mai mult activitatea spre acțiuni teroriste și comploturi îndreptate împotriva regimului democrat, urmărind provocarea intervenției străine, prin care nădăjduia să obțină restaurarea puterii capitaliștilor și moșierilor.

P.N.Ț. a încetat în fapt de a mai exista ca partid politic, transformîndu-se într-un grup de complotiști. În vara anului 1947, în condițiile intensificării acțiunilor puterilor imperialiste împotriva statelor lagărului socialist, conducerea P.N.Ț., nemaiputînd conta pe un sprijin cît de cît serios în interiorul țării, a hotărît trimiterea peste graniță a unor căpetenii ale partidului, cu scopul de a organiza un guvern în emigrație, care să dirijeze din afară lupta împotriva regimului democrat-popular.

Descoperirea complotului P.N.Ț. a dat naștere unui uriaș val de indignare în rîndurile maselor populare, care s-a exprimat în mii de întruniri în care s-a cerut arestarea trădătorilor și a complicilor lor, aspra lor pedepsire, constituirea unui tribunal popular care să-i judece, dizolvarea P.N.Ț., interzicerea fițuicii maniste „Dreptatea". Răspunzînd voinței hotărîte a maselor, guvernul a hotărît în iulie 1947 dizolvarea P.N.Ț.-Maniu, iar parlamentul a aprobat această hotărîre și a exclus deputații P.N.Ț. din rîndurile sale. Desființarea partidului național-țărănesc a constituit o grea lovitură pentru cercurile reacționare interne și de peste graniță.

Zdrobind rînd pe rînd forțele reacționare din viața politică a țării, clasa muncitoare, condusă de partid, a putut trece la cucerirea deplină a puterii politice.

În condițiile în care revoluția începuse să-și îndrepte ascuțișul împotriva burgheziei ca clasă, colaborarea forțelor democratice cu o grupare a burgheziei devenise anacronică.

Existența în guvern a reprezentanților grupării burgheze nu numai că nu corespundea raportului de forțe, dar constituia o piedică din ce în ce mai mare în calea dezvoltării revoluției. Ostili de la început revoluției populare, împotrivirea lor a crescut și a devenit din ce în ce mai accentuată pe măsura dezvoltării revoluției. Prezența în guvern a reprezentanților grupării burgheze, care provocase însemnate greutăți și piedici poporului nostru în eforturile de refacere economică, pentru întărirea independenței naționale, nu mai putea fi tolerată.

La demascarea activității reacționare a grupării burgheze din guvern a contribuit și procesul trădătorilor P.N.Ț., cu care ocazie s-a descoperit că Ministerul de Externe, al cărui titular era Tătărăscu, se transformase într-un focar de spionaj și trădare.

În condițiile schimbării radicale a raportului forțelor de clasă în Romînia în favoarea proletariatului și a aliaților săi, îndepărtarea elementelor burgheze din guvern era necesară și pe deplin posibilă.

Referindu-se la aceasta, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată: „Datorită succeselor obținute de oamenii muncii sub conducerea partidului, s-a ajuns la acel stadiu al raportului de forțe în care s-au copt condițiile eliminării din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei și înlăturării monarhiei — principalul stîlp al reacțiunii burghezo-moșierești" [1].

În noiembrie 1947, reprezentanții grupării tătărăsciene au fost îndepărtați din guvern [2].

Prin înlăturarea miniștrilor burgheziei s-a produs o schimbare calitativă în conținutul guvernului, care a devenit pe deplin reprezentantul clasei muncitoare și păturilor sociale interesate în lupta pentru socialism. „*Guvernul nostru în noua lui structură* — arăta tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — *este un guvern care exprimă fidel interesele clasei muncitoare, interesele țărănimii muncitoare și ale intelectualității înaintate*" [3].

În urma îndepărtării ultimilor reprezentanți ai burgheziei din guvern se creaseră condițiile pentru lichidarea nepotrivirii ce exista între caracterul nou al puterii de stat și forma de stat. Abolirea monarhiei devenise o problemă la ordinea zilei.

În tot timpul existenței sale, monarhia a constituit o frînă în calea înfăptuirii reformelor democratice. Ea a constituit principalul sprijin al reacțiunii interne și externe în țara noastră, a patronat monstruoasa coaliție burghezo-moșierească, pregătirea instaurării dictaturii fasciste și dezlănțuirea războiului antisovietic. După 23 August 1944, monarhia a devenit centrul în jurul căruia s-au strîns toate forțele reacționare: elemente fasciste, maniști, brătieniști, agenți direcți ai imperialismului. Monarhia s-a împotrivit oricăror măsuri democratice propuse de partidul comunist și de guvernul democratic, încercînd prin toate mijloacele să împiedice desfășurarea luptei revoluționare.

Răsturnarea monarhiei, instituție de tip feudal, constituia una dintre sarcinile cele mai importante ale desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice. La sfîrșitul anului 1947, cînd se punea problema trecerii la revoluția socialistă, înlăturarea monarhiei devenise o necesitate imperioasă. Această necesitate putea fi transformată în realitate datorită succeselor mari obținute de forțele democratice în perioada care trecuse de la 23 August 1944. La 30 decembrie 1947, monarhia a fost abolită și s-a proclamat Republica Populară Romînă.

Prin înlăturarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei și abolirea monarhiei, dictatura revoluționar-democratică a proletariatului și țărănimii s-a transformat în dictatură a proletariatului. Clasa muncitoare, sprijinită de țărănimea muncitoare, a luat întreaga putere în mîinile sale. Această schimbare calitativă în conținutul puterii a fost săvîrșită pe cale relativ pașnică de către însăși conducerea de stat cu sprijinul maselor.

Înlăturarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei, abolirea monarhiei și instaurarea dictaturii proletariatului au marcat sfîrșitul etapei desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția

---

[1] *Gh. Gheorghiu Dej:* „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist", Editura politică, 1959, pag. 14.

[2] „Monitorul oficial" nr. 11, din 10 noiembrie 1947, pag. 99—102.

[3] *Gh. Gheorghiu Dej,* Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 137.

socialistă. Factorul hotărîtor care a asigurat dezvoltarea continuă a revoluției populare și trecerea relativ rapidă de la prima etapă a revoluției la revoluția socialistă a fost hegemonia clasei muncitoare, în frunte cu partidul comunist.

Dezvoltarea luptei revoluționare în țara noastră, trecerea de la desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă confirmă cu tărie justețea învățăturii leniniste care arată că transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă depinde, înainte de toate, de nivelul de conștiință și gradul de organizare a forțelor revoluționare, de capacitatea proletariatului și a partidului său marxist-leninist de a grupa și mobiliza sub conducerea sa toate forțele sociale interesate în lichidarea exploatării omului de către om, de a le conduce în lupta pentru socialism.

LENINISMUL – FAR CĂLĂUZITOR ÎN LUPTA P.M.R. PENTRU FORMAREA CONȘTIINȚEI SOCIALISTE A OAMENILOR MUNCII DIN R.P.R.

S. PUNI

Problemele formării conștiinței socialiste au fost elaborate de către V. I. Lenin în condițiile cînd capitalismul păsise în ultimul său stadiu de dezvoltare, stadiul imperialist, cînd la ordinea zilei stătea sarcina răsturnării lumii capitaliste pe cale revoluționară de către proletariat, a făuririi societății noi, socialiste.

Lui V. I. Lenin i-a revenit nobila misiune de a demasca și zdrobi toate denaturările revizioniste și de a scoate în evidență rolul uriaș pe care-l are socialismul științific în dezvoltarea mișcării muncitorești, precum și căile de formare și dezvoltare a conștiinței de clasă a proletariatului. Întreaga învățătură a lui Lenin cu privire la rolul conștiinței sociale este indisolubil legată de lupta proletariatului pentru transformarea revoluționară a societății, pentru construirea socialismului și comunismului.

După moartea lui Marx și Engels, bernsteiniștii și kautskiștii, pentru a abate atenția proletariatului de la lupta revoluționară în vederea cuceririi puterii politice, au lansat teoria pseudoștiințifică potrivit căreia forțele de producție ar duce, chipurile, în mod automat la socialism — teorie care ulterior a fost preluată de către „economiști" și menșevici în Rusia, iar în zilele noastre de către revizioniștii contemporani, cu unele modificări și prelucrări determinate de noile condiții istorice.

În esență, toate aceste curente politice ostile marxism-leninismului susțin că capitalismul se va integra pașnic, spontan în socialism, clasa muncitoare ajungînd la conștiința socialistă tot spontan, sub influența dezvoltării economice, fără nici o activitate din partea partidului clasei muncitoare.

Demascînd concepțiile oportuniste și revizioniste, Lenin a arătat că orice ploconire în fața spontaneității mișcării muncitorești, orice minimalizare a rolului „elementului conștient" înseamnă a condamna proletariatul, masele muncitoare la exploatare și asuprire de către burghezie. „Fără teorie revoluționară — ne învață Lenin — nu poate să existe nici mișcare revoluționară..." [1]. Puterea mișcării muncitorești constă în deșteptarea maselor și în primul rînd a proletariatului, iar slăbiciunea ei constă în neîndestulătoarea conștiință de clasă. [2]

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 5, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 355.
[2] Op. cit., pag. 359.

Subliniind necesitatea ridicării conștiinței de clasă a proletariatului, ca o condiție hotărîtoare în lupta pentru cucerirea puterii, V. I. Lenin a arătat totodată și căile de formare a conștiinței socialiste. Numai prin forțele proprii clasa muncitoare nu se poate ridica la o conștiință înaintată, la viziunea și înțelegerea clară a contradicției dintre muncitori și întreaga orînduire capitalistă. „Conștiința politică de clasă nu poate fi adusă muncitorului *decît din afară*, adică din afara luptei economice, din afara sferei relațiilor dintre muncitori și patroni“ [1].

Rolul hotărîtor în formarea și dezvoltarea conștiinței politice de clasă a proletariatului îi revine partidului de avangardă al clasei muncitoare. Tocmai de aceea, în centrul preocupărilor sale, V. I. Lenin a pus lupta pentru crearea partidului de tip nou al clasei muncitoare, partid înarmat cu teoria revoluționară a socialismului științific, partid capabil să conducă masele la luptă pentru victoria revoluției socialiste.

Critica adusă de către Lenin oportuniștilor, care negau rolul conștiinței socialiste în procesul transformărilor revoluționare, a fost strîns împletită cu critica teoriilor cu privire la negarea rolului de conducător și îndrumător al maselor de către partidul de tip nou al proletariatului. În lucrarea sa „Ce-i de făcut?“, cît și în întreaga sa operă și activitate revoluționară, Lenin a arătat că pentru a pune bazele unui partid marxist, partid de tip nou, trebuie create bazele ideologice ale acestui partid, trebuie dusă o luptă necruțătoare împotriva tuturor curentelor ideologice promotoare ale ideologiei burgheze în sînul clasei muncitoare. Cu deosebită tărie, sublinia Lenin, trebuie dusă lupta pentru întărirea partidului marxist, a bazelor sale ideologice, căci *„...rolul de luptător de avangardă poate să-l îndeplinească numai un partid călăuzit de o teorie înaintată“* [2]. Numai partidul clasei muncitoare, înarmat cu teoria marxistă, poate duce proletariatul înainte cu hotărîre spre victoria revoluției socialiste.

Aplicînd cu o deosebită măiestrie principiul marxist al unității indisolubile dintre teorie și practică la procesul formării conștiinței politice a maselor, Lenin arăta că această conștiință nu poate fi dobîndită numai din cărți. „Conștiința maselor muncitorești nu poate fi o conștiință cu adevărat de clasă dacă muncitorii nu vor învăța, pe baza faptelor și evenimentelor politice concrete, și anume a celor la ordinea zilei (actuale), să observe pe *fiecare* dintre celelalte clase sociale în *toate* manifestările vieții lor intelectuale, morale și politice, dacă nu vor învăța să aplice în practică analiza materialistă și aprecierea materialistă a *tuturor* laturilor activității și vieții *tuturor* claselor, păturilor și grupurilor populației“ [3].

În același timp, pentru dezvoltarea conștiinței politice a oamenilor muncii un rol deosebit de important îl joacă lupta împotriva ideologiei burgheze, pentru zdrobirea influenței ideologiei burgheze asupra conștiinței maselor. Problema — arată Lenin — „...se poate pune *numai așa*: ideologie burgheză ori ideologie socialistă. Aici nu există cale de mijloc...“ [4].

Tezele teoretice ale lui Lenin despre formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, activitatea sa practică revoluționară, organizatorică, propagandistică și politică constituie un far călăuzitor în lupta Partidului Mun-

[1] Op. cit., pag. 404.
[2] Op. cit., pag. 356.
[3] Op. cit., pag. 396.
[4] Op. cit., pag. 369.

citoresc Romîn pentru formarea conștiinței socialiste a celor ce muncesc din țara noastră.

Călăuzit de învățătura leninistă, de experiența gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, partidul revoluționar al clasei muncitoare din țara noastră, încă de la înființare, a pus în centrul activității sale preocuparea pentru ridicarea conștiinței de clasă a proletariatului.

Însușindu-și principiile leninismului, ideea dictaturii proletariatului, a construirii partidului pe baza învățăturii marxist-leniniste, rupînd cu reformismul și oportunismul din mișcarea muncitorească, Partidul Comunist Romîn a educat masele muncitoare în spiritul ideologiei marxist-leniniste, al luptei revoluționare împotriva claselor exploatatoare, le-a organizat și condus în lupta pentru doborîrea regimului burghezo-moșieresc.

În cele mai grele condiții ale luptei ilegale, partidul nostru a chemat pe oamenii muncii la organizarea unor largi acțiuni de masă, arătîndu-le că fără lupta împotriva capitalului, împotriva statului burghezo-moșieresc și fără cucerirea puterii proletariatul nu poate obține o reală îmbunătățire a situației sale economice. În focul a nenumărate acțiuni și lupte de clasă, cum au fost puternicele mișcări greviste din Valea Mureșului (1924), luptele muncitorilor mineri din Valea Jiului (1929), eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, acțiunile întreprinse în vederea închegării unui larg front popular împotriva fascizării țării și a pregătirilor de război — acțiuni organizate și conduse de Partidul Comunist Romîn —, s-a format și călit conștiința politică și combativitatea revoluționară a clasei muncitoare din țara noastră.

Măiestria cu care partidul comunist a știut să aplice indicația leninistă de îmbinare a muncii de educație politică cu activitatea practică, revoluționară, pe temeiul faptelor și evenimentelor politice concrete, a constituit unul din factorii principali care au permis ridicarea maselor la luptă împotriva dictaturii militare-fasciste și a criminalului război antisovietic, pentru înfăptuirea insurecției armate de la 23 August 1944, pentru înfăptuirea revoluției populare în țara noastră.

Revoluția populară, care a început odată cu insurecția armată victorioasă din August 1944, a produs schimbări profunde în conștiința maselor de oameni ai muncii. Ea a confirmat încă o dată aprecierile lui V. I. Lenin care arăta că „În timpul revoluției milioane și zeci de milioane de oameni învață în fiecare săptămînă mai mult decît într-un an de viață obișnuită, somnolentă. Căci la o cotitură bruscă a vieții unui popor întreg se vădesc deosebit de limpede scopurile pe care le urmăresc diferitele clase ale poporului, forțele de care dispun, mijloacele prin care acționează“ [1].

Insurecția armată de la 23 August 1944 cît și luptele revoluționare care au urmat pentru cucerirea puterii au constituit o uriașă școală politică pentru masele largi populare. Masele populare doreau nu numai eliberarea de sub jugul fascist — deși în aceasta ele vedeau una din condițiile principale ale eliberării lor —, ele doreau lichidarea asupririi și exploatării, crearea unei orînduiri cu adevărat democratice. În conștiința maselor, ideea de luptă pentru eliberarea de sub jugul fascist și de orice dominație imperialistă se contopea cu ideea luptei pentru eliberarea socială. Și pe măsură ce revoluția populară înainta, iar lozincile partidului pătrundeau în mase tot mai largi,

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 25, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 217.

ideea de a-şi făuri o viaţă nouă, liberă de orice exploatare şi asuprire, devine conţinutul principal al conştiinţei politice la milioane de oameni ai muncii.

Înfăptuind revoluţia populară, sub conducerea partidului, eroica noastră clasă muncitoare, care în decursul istoriei sale a înscris pagini glorioase de luptă, s-a dovedit la înălţimea misiunii sale istorice. Clasa noastră muncitoare a dat dovadă de un înalt patriotism şi eroism în lupta pentru cucerirea puterii, în munca de refacere a ţării, de vindecare a rănilor pricinuite de război şi de ocupaţia hitleristă; ea a fost în primele rînduri în lupta pentru zdrobirea hoardelor fasciste, a dat un sprijin frăţesc ţărănimii muncitoare, chinuită de veacuri, asuprită şi jefuită de către moşieri şi chiaburi, în lupta ei pentru pămînt, pentru exproprierea moşierimii. În focul luptei pentru înfăptuirea reformei agrare s-a închegat alianţa de nezdruncinat dintre clasa muncitoare şi ţărănimea muncitoare. Niciînd şi niciodată solidaritatea dintre muncitori şi ţăranii muncitori nu s-a manifestat pînă atunci cu atîta forţă şi vigoare ca în focul luptei pentru reforma agrară, luptă condusă de către clasa muncitoare sub îndrumarea partidului.

În acelaşi timp, transformările sociale care au avut loc la sate au mărit elanul revoluţionar al ţărănimii muncitoare. A crescut încrederea ţărănimii în clasa muncitoare, s-au întărit alianţa muncitorească-ţărănească şi rolul conducător al clasei muncitoare în această alianţă, ceea ce a asigurat succesul în transformările revoluţionare care au urmat.

O mare însemnătate în procesul de transformare a conştiinţei maselor din această etapă a revoluţiei populare l-a avut lupta dusă de partidul comunist pentru izolarea completă de mase a vechilor partide ale exploatatorilor, zdrobirea lor politică şi organizatorică, înlăturarea lor de pe arena vieţii politice.

Odată cu zdrobirea politică şi organizatorică a vechilor partide ale claselor exploatatoare, odată cu defascizarea aparatului de stat şi cu măsurile luate de guvernul democratic pentru democratizarea ţării, s-a dat o lovitură nimicitoare ideologiei fasciste şi rasiste, şovinismului şi naţionalismului. Totodată munca uriaşă organizatorică, politică şi educativă pe care a desfăşurat-o partidul în acea perioadă a făcut posibil ca ideologia clasei muncitoare să pătrundă în mase largi de oameni ai muncii, manifestîndu-se încă din prima etapă a revoluţiei populare începuturile unui proces rapid de cucerire a rolului dominant de către ideologia socialistă.

Principala premisă pentru dezvoltarea conştiinţei socialiste la cele mai largi mase de oameni ai muncii, aşa cum a arătat V. I. Lenin, este revoluţia socialistă, răsturnarea capitalismului, construirea bazei economice a socialismului.

Conştiinţa socialistă poate să se dezvolte în plenitudinea ei şi ca fenomen de masă numai după cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, în procesul creării relaţiilor de producţie socialiste. În formarea conştiinţei socialiste, rolul hotărîtor îl au crearea noilor relaţii de producţie socialiste, construirea bazei tehnice-materiale de producţie a socialismului.

„Principala bază materială a dezvoltării conştiinţei de clasă a proletariatului — sublinia Lenin — o constituie marea industrie, cînd muncitorul vede fabrici care lucrează, cînd simte în fiecare zi forţa care va putea într-adevăr să desfiinţeze clasele“ [1].

[1] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 414.

O astfel de bază materială se creează și se dezvoltă în țara noastră ca rezultat al aplicării în viață a politicii leniniste a partidului de industrializare socialistă a țării, bazată pe dezvoltarea cu precădere a industriei grele, cu pivotul ei — industria constructoare de mașini. În același timp, crearea unei baze tehnice-materiale puse de stat la dispoziția țărănimii în vederea dezvoltării agriculturii, munca desfășurată de către partidul clasei muncitoare și statul democrat-popular pentru transformarea socialistă a agriculturii creează premisele materiale pe baza cărora se formează și se dezvoltă conștiința socialistă a țărănimii muncitoare.

Transformările revoluționare, cu caracter socialist, care s-au produs în baza economică a societății au determinat schimbări radicale și în structura de clasă a societății.

Odată cu lichidarea claselor exploatatoare a dispărut și baza economică care le permitea să domine din punct de vedere moral și spiritual în societate.

Clasa muncitoare, care încă în prima etapă a revoluției populare devenise forța politică conducătoare în societate, instaurînd dictatura proletariatului și înfăptuind naționalizarea socialistă, a trecut principalele mijloace de producție în proprietatea întregului popor. Pe această bază, clasa muncitoare poate să-și exercite în plinătatea sa rolul de conducător în societate. Schimbări profunde se produc și în structura de clasă a țărănimii. Milioane de țărani muncitori, uniți în gospodăriile agricole colective și întovărășirile agricole, reprezintă o țărănime nouă, eliberată de exploatare, care își bazează existența pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție. Mari transformări se produc și în rîndul intelectualității. Trecerea marii majorități a intelectualilor de partea clasei muncitoare și a socialismului, formarea unei noi intelectualități provenite din sînul clasei muncitoare și țărănimii muncitoare au dus la închegarea unei trainice și strînse legături între intelectualitate și poporul muncitor.

Pe această bază, procesul de formare a conștiinței socialiste s-a ridicat pe o treaptă nouă, superioară, determinat de transformările cu caracter socialist care s-au produs în toate sferele vieții economice, sociale și culturale a societății.

Succesele obținute în construirea societății socialiste exercită o influență puternică asupra formării conștiinței socialiste. Aceasta însă nu înseamnă cîtuși de puțin că educația oamenilor este înfăptuită în mod spontan de „înșeși" forțele de producție și relațiile de producție și că ea nu cere societății nici un fel de eforturi conștiente și precis orientate.

Totodată, spre deosebire de celelalte orînduiri sociale, în condițiile socialismului dezvoltarea socială devine un proces conștient și nu un proces spontan, incluzînd totodată ca o parte componentă deosebit de importantă ridicarea nivelului conștiinței constructorilor noii societăți. În aceasta rezidă una din deosebirile esențiale dintre socialism și toate formațiunile anterioare.

Desfășurarea unei munci educative susținute a maselor în spiritul socialismului este determinată și de faptul că și în condițiile socialismului — ca și pe toate treptele de dezvoltare a societății — conștiința socială manifestă tendința de rămînere în urmă față de existența socială.

În același timp, în condițiile socialismului, cînd ideologia marxist-leninistă devine ideologia dominantă în societate, ca rezultat al însușirii marxism-leninismului de către mase tot mai largi, unele laturi ale conștiinței

sociale au posibilitatea de a lua înaintea activității practice sociale. Pe această bază, conștiința socialistă devine una din cele mai puternice pîrghii în transformarea revoluționară a societății.

* * *

Ca rezultat al transformărilor revoluționare care au avut loc în baza economică a societății, în suprastructura ei, ca rezultat al muncii educative desfășurate de către partid, în conștiința oamenilor muncii din țara noastră apar și se dezvoltă trăsături noi, proprii conștiinței socialiste.

Trăsătura principală a conștiinței socialiste constă în faptul că baza ei ideologică o reprezintă marxism-leninismul, concepție profund științifică, reflectînd legile dezvoltării vieții sociale. Însușirea de către clasa muncitoare și ceilalți oameni ai muncii a concepției marxist-leniniste, datorită activității de educare și propagandă a partidului, stimulentul venit din conștiința succeselor construcției socialiste, a faptului că avîntul economiei socialiste înseamnă bunăstarea materială și spirituală a poporului — toate acestea fac posibilă o înțelegere mai profundă a fenomenelor sociale, precum și ridicarea continuă a gradului de conștiință a maselor pînă la nivelul cerințelor puse de viață, de construcția socialistă.

Influența pe care o exercită ideologia marxist-leninistă asupra maselor este determinată de caracterul ei științific, de veridicitatea ei, de justețea ei, de faptul că ea exprimă interesele clasei celei mai revoluționare care, eliberîndu-se pe sine, eliberează întreaga societate de orice formă de exploatare. „Irezistibila forță cu care sînt atrași spre această teorie socialiștii tuturor țărilor — arată V. I. Lenin — constă tocmai în faptul că această teorie îmbină un înalt și riguros spirit științific (care constituie ultimul cuvînt al științelor sociale) cu spiritul revoluționar... nu numai pentru motivul că întemeietorul doctrinei ar fi întrunit calitățile unui om de știință cu acelea ale unui revoluționar, ci le îmbină în însuși cadrul teoriei, în mod intrinsec și indisolubil. Într-adevăr, sarcina teoriei, țelul științei, constă în mod direct în concursul acordat clasei celor asupriți în lupta lor economică care se desfășoară în mod real“ [1]

Pornind de la indicațiile leniniste, Partidul Muncitoresc Romîn a acordat întotdeauna și acordă o atenție deosebită însușirii ideologiei socialiste de către oamenii muncii din țara noastră. Congresul al II-lea al partidului a subliniat că una din condițiile esențiale ale victoriei în lupta pentru construirea socialismului o constituie educația marxist-leninistă a membrilor de partid, a oamenilor muncii fără de partid, „...înarmarea lor cu o cunoaștere profundă a teoriei marxist-leniniste, a legilor și forțelor motrice ale dezvoltării societății, a concluziilor pe care le trage partidul nostru din tezele învățăturii marxist-leniniste pentru practica sa revoluționară“ [2].

Partidul Muncitoresc Romîn, organizînd și desfășurînd propaganda de partid în rîndul maselor, a făcut ca tot mai mulți oameni ai muncii din țara noastră să-și însușească atotbiruitoarea învățătură a marxism-leninismului, care constituie singura metodă justă de cunoaștere și transformare

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 1, E.S.P.L.P. 1958, pag. 321—322, ediția rusă.

[2] *Gh. Gheorghiu-Dej*: „Raportul de activitate al C.C. al P.M.R. la Congresul al II-lea al partidului“, E.S.P.L.P. 1955, pag. 149—150.

a realității, baza științifică a politicii partidului nostru, temelia ideologică a conștiinței socialiste.

Masele populare, însușindu-și politica partidului, își însușesc pe această cale marxism-leninismul. Prin aceasta, cerințele dezvoltării istorice devin o necesitate înțeleasă nu numai pentru detașamentul de avangardă, pentru partea cea mai înaintată a clasei muncitoare, ci și pentru masele largi populare, iau forma unui program concret, pe înțelesul tuturor, în care fiecare om al muncii își găsește locul, poate desfășura cu energie sporită lupta pentru crearea noii orînduiri.

Expresia concretă a însușirii de către masele largi populare a politicii partidului o constituie faptul că ele urmează cu încredere politica partidului de construire a socialismului, pe care o consideră ca un bun al lor, ca propria lor politică. Succesele hotărîtoare obținute de poporul nostru muncitor în construcția socialismului în țara noastră, realizările obținute în domeniul industrializării socialiste a țării, în transformarea socialistă a agriculturii, în făurirea culturii socialiste sînt un exemplu grăitor în această direcție.

Încrederea în partid este bazată pe experiența de mulți ani a maselor muncitoare. Faptul că partidul marxist-leninist al clasei muncitoare din țara noastră a fost singurul partid care a luptat de la înființarea sa împotriva exploatării omului de către om, că el a condus și conduce cu fermitate masele în lupta pentru construirea socialismului, pentru creșterea necontenită a nivelului de trai material și cultural, a sădit o încredere deosebit de mare a oamenilor muncii față de partid.

Însușirea ideologiei marxist-leniniste și a politicii partidului clasei muncitoare de către mase tot mai largi de oameni ai muncii exercită o influență hotărîtoare asupra tuturor formelor și laturilor conștiinței sociale, asupra întregului conținut al gîndirii oamenilor, ideilor, teoriilor și concepțiilor lor politice, juridice, filozofice, morale, artistice. Pe această cale, ideologia marxist-leninistă, politica partidului nostru, influențează întreaga activitate socială a oamenilor, activitatea de producere a bunurilor materiale și spirituale, relațiile oamenilor în societate, familie etc.

Pe măsura dezvoltării conștiinței socialiste, pe măsură ce oamenii muncii își însușesc tot mai mult concepția științifică, marxist-leninistă, despre lume, pe măsură ce se înfăptuiește revoluția culturală, pe măsură ce ideologia burgheză și rămășițele capitalismului din conștiința oamenilor sînt înlăturate, diferite laturi ale conștiinței sociale, conștiința socială în ansamblul său, vor căpăta tot mai mult un conținut științific, caracteristic conștiinței socialiste.

Însușirea ideologiei socialiste, a politicii partidului de către oamenii muncii în perioada de trecere de la capitalism la socialism are loc în condițiile luptei de clasă. Clasele exploatatoare răsturnate de la putere, pierzîndu-și baza lor economică, își concentrează eforturile în domeniul luptei ideologice.

În aceste condiții, partidul nostru, călăuzindu-se după învățătura lui Lenin, a dus și duce o luptă neabătută pentru lichidarea influenței ideologiei burgheze, pentru victoria deplină a ideologiei marxist-leniniste în țara noastră. În raportul la Congresul al II-lea al partidului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej sublinia faptul că în condițiile țării noastre, în condițiile trecerii de la capitalism la socialism, cînd dușmanul de clasă a fost zdrobit

în sectoarele hotărîtoare ale economiei și cînd el își îndreaptă atenția tot mai mult pe tărîmul ideologiei, lupta împotriva ideologiei burgheze reprezintă una din sarcinile cele mai importante ale partidului. Existența încă în țara noastră a rămășițelor claselor exploatatoare, cît și sursa permanentă de propagare a ideologiei burgheze, marcată prin existența lumii capitaliste, impun partidului, muncii sale ideologice, o intransigență de neclintit față de orice manifestări ale ideologiei burgheze și îndeosebi strecurarea în ideologie a concepțiilor naționaliste șovine: să demaște pe apologeții contemporani ai capitalismului; să dezvăluie caracterul antiștiințific, retrograd al teoriilor elaborate în trecut de ideologii claselor exploatatoare în domeniul sociologiei, economiei politice, istoriei, teoriei literaturii și artei[1].

Formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, arăta V. I. Lenin, sînt strîns legate de educarea maselor în spiritul unei concepții științifice despre lume, în spiritul materialismului dialectic. Numai o astfel de concepție despre lume permite oamenilor muncii cunoașterea profundă, cu adevărat științifică, a proceselor și fenomenelor din natură, societate și gîndire.

Însușirea unei astfel de concepții despre lume de către masele largi muncitoare este nu numai necesară, dar și posibilă, deoarece, așa cum a arătat V. I. Lenin, ea a apărut ca ideologie a proletariatului în lupta pentru doborîrea orînduirii capitaliste și construirea noii orînduiri sociale, societatea socialistă și comunistă. Ea a arătat proletariatului ieșirea din sclavia spirituală în care au vegetat pînă atunci toate clasele oprimate și a permis muncitorilor înaintați să se elibereze de jugul spiritual al religiei, de credința naivă în bunele intenții ale cîrmuitorilor și stăpînilor lumii capitaliste.

În condițiile socialismului, educația maselor în spiritul ateist, în spiritul unei concepții științifice despre lume capătă o semnificație deosebită. Aceasta nu numai pentru faptul că prin construirea economiei socialiste se lichidează rădăcinile social-economice ale prejudecăților mistice, obscurantiste, dar și pentru faptul că întreaga viață social-politică și economică a societății socialiste este întemeiată pe cunoașterea și folosirea conștientă a legilor naturii și societății.

În cursul desfășurării construcției socialiste, a revoluției culturale, sub influența propagandei științifice ateiste, un număr tot mai mare de oameni ai muncii se eliberează de prejudecățile mistice și își formează o concepție științifică despre lume.

În formarea conștiinței socialiste la oamenii muncii o mare însemnătate acorda Lenin problemelor privind atitudinea comunistă față de muncă, eroismul în muncă, disciplina socialistă a muncii, atitudinea nouă față de proprietatea socialistă și față de avutul obștesc. Consacrînd acestor probleme celebra sa lucrare „Marea inițiativă", V. I. Lenin a studiat și generalizat inițiativa muncitorilor organizați în subotnicele comuniste, pe care le-a considerat drept germenul unei atitudini noi, comuniste față de muncă. Aprecierea pe care a făcut-o Lenin subotnicelor comuniste ca început al „...unei revoluții mai grele, mai esențiale, mai radicale, mai hotărîtoare decît însăși răsturnarea burgheziei"[2] arată însemnătatea uriașă pe care o

---

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări. 1955—1959, Editura politică, 1959, pag. 142.

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 395.

acorda el formării unei atitudini noi față de muncă pentru victoria deplină a socialismului.

Lichidarea relațiilor de producție capitaliste și instaurarea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție au schimbat radical caracterul muncii în țara noastră. Munca a încetat să mai fie un mijloc de exploatare, ea a devenit nemijlocit socială; activitatea oamenilor în producție este condusă planificat de către statul socialist, corespunzător condițiilor economice și intereselor societății. Schimbarea caracterului muncii a determinat modificarea concepției oamenilor despre muncă, aceasta devenind dintr-o chestiune strict personală o latură esențială a activității sociale, bucurîndu-se de cea mai mare stimă în societate. Aceasta are o mare însemnătate, deoarece, așa cum arăta V. I. Lenin, „Comunismul începe acolo unde apare grija neprecupețită — și care învinge greutățile muncii — *a muncitorilor simpli* de a mări productivitatea muncii, de a păzi *fiecare pud de grîu, de cărbuni, de fier* și de alte produse, care nu revin celor ce le produc personal și celor ce sînt «apropiați» acestora, ci celor «îndepărtați», adică societății întregi..." [1].

O mare importanță în opera educativă privind dezvoltarea atitudinii comuniste față de muncă acorda Lenin cointeresării materiale a oamenilor muncii în rezultatele muncii lor. Îmbinarea entuziasmului revoluționar al maselor cu cointeresarea materială constituie una din legile generale ale construirii socialismului și ale dezvoltării lui ulterioare spre comunism. Socialismul, spunea Lenin, se construiește nu nemijlocit pe bază de entuziasm, ci cu ajutorul entuziasmului născut de marea revoluție, pe bază de interes personal, pe bază de cointeresare personală. Aplicarea consecventă a principiului socialist al repartiției după cantitatea și calitatea muncii depuse contribuie la creșterea conștiinței socialiste a maselor, la combaterea stărilor de spirit înapoiate, cum sînt chiulul, parazitismul, moștenite de la capitalism, și stimulează cele mai valoroase aptitudini creatoare în munca socială, trăsăturile omului nou, pătruns de etica socialistă.

Noua atitudine față de muncă, eroismul în muncă îmbracă cele mai variate forme. O manifestare a atitudinii socialiste față de muncă, a creșterii conștiinței maselor populare este mișcarea largă ce se desfășoară pe întreg cuprinsul țării noastre pentru descoperirea și valorificarea marilor rezerve existente în toate ramurile economiei naționale, în scopul sporirii acumulărilor necesare investițiilor și creșterii nivelului de trai al celor ce muncesc, mișcare care, după ultimele plenare ale C.C. al P.M.R., cuprinde sute de mii de oameni ai muncii.

Mii de muncitori sînt preocupați să găsească noi și noi căi de creștere a producției și a productivității muncii, de realizare de economii.

Desigur, noua atitudine față de muncă nu s-a format de la sine. Ea este rezultatul activității politice și organizatorice desfășurate în rîndul celor ce muncesc de organizațiile de partid și, sub conducerea partidului, de către organizațiile de masă — sindicate, U.T.M. etc. Sub conducerea și îndrumarea organizațiilor de partid, în presa de partid și în gazetele de perete, prin conferințe și expuneri, în cadrul învățămîntului politic, la cluburi și la colțuri roșii, în căminele culturale și, mai ales, în activitatea de zi cu zi a agitatorilor, s-a desfășurat o largă muncă politică de masă și de pro-

[1] Op. cit., pag. 411.

pagandă, în cadrul căreia s-au popularizat noua atitudine față de muncă, fruntașii în producție, inovatorii și raționalizatorii, folosirea conștiincioasă a timpului de muncă, inițiativa creatoare a muncitorilor în producție, metodele avansate în muncă și alte aspecte pozitive ce caracterizează atitudinea socialistă față de muncă.

Fiind reflexul ideologic al noilor relații de producție, atitudinea socialistă față de muncă constituie în același timp o condiție a dezvoltării lor continue. Dar atitudinea socialistă a oamenilor față de muncă nu influențează numai asupra dezvoltării producției — deși aceasta este aspectul principal, întrucît producția este izvorul tuturor bogățiilor societății, factorul hotărîtor al progresului social; atitudinea socialistă față de muncă își pune pecetea asupra întregului profil moral al oamenilor, precum și a altor laturi ale conștiinței sociale. Ea poate și are această putere de influență tocmai datorită faptului că este legată de asemenea laturi ale existenței sociale cum sînt relațiile de producție, relațiile cele mai importante din domeniul vieții sociale.

Însemnătatea atitudinii socialiste față de muncă are și un alt aspect, deosebit de important, și anume faptul că purtătorul principal al acesteia este clasa muncitoare, clasa cea mai înaintată și revoluționară, clasa conducătoare a societății care, așa cum arată Lenin, are sarcina să antreneze după ea „...întreaga masă muncitoare și exploatată, precum și toate păturile mic-burgheze, pe calea noii construcții economice, pe calea creării unor noi relații sociale, a unei noi discipline a muncii, a unei noi organizări a muncii..." [1].

Iată pentru ce P.M.R., urmînd neabătut indicațiile lui Lenin și învățînd din experiența gloriosului Partid Comunist al Uniunii Sovietice, acordă o atenție deosebită formării și dezvoltării atitudinii socialiste față de muncă la oamenii muncii din țara noastră.

Concomitent cu noua atitudine față de muncă, și condiționată de aceiași factori obiectivi și subiectivi, crește și se dezvoltă o nouă atitudine față de proprietatea socialistă, față de bunul obștesc. Clasa muncitoare, fiind conștientă de faptul că proprietatea socialistă este baza orînduirii democrat-populare, duce o luptă perseverentă pentru consolidarea și dezvoltarea ei.

Caracteristice sînt schimbările care au loc în conștiința țărănimii colectiviste sau întovărășite în legătură cu proprietatea obștească. Sporește preocuparea țărănimii cooperatiste pentru dezvoltarea proprietății comune în gospodării colective și întovărășiri agricole. Experiența vieții convinge pe țăranul colectivist și întovărășit că proprietatea socialistă este temelia continuă a creșterii forței economice a gospodăriei colective, a întovărășirii, fundamentul trainic al ridicării nivelului său de trai.

Atitudinea nouă față de proprietatea socialistă și față de bunul obștesc, ca de altfel întregul proces de formare a conștiinței socialiste, are loc în condițiile luptei de clasă. Fostele clase exploatatoare, rămășițele lor, cercurile imperialiste de peste hotare nu se împacă cu existența orînduirii socialiste în țara noastră și privesc cu ură realizările obținute de oamenii muncii în construirea socialismului.

V. I. Lenin arată că „bogătașii și pungașii nu sînt decît cele două fețe ale aceleiași medalii. Ei sînt cele două categorii principale de *paraziți*

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 29, E.S.P.L.P. 1956, pag. 407.

crescuți de capitalism la sînul său, principalii dușmani ai socialismului".[1] Totodată el cerea oamenilor muncii, statului socialist, să ducă un război pe viață și pe moarte atît împotriva bogătașilor, cît și împotriva hoților și pungașilor. Statul democrat-popular, urmînd indicațiile lui Lenin, sprijinindu-se pe masele populare, a reprimat și reprimă cu fermitate orice încercări de lovire în avutul obștesc.

Reliefînd necesitatea unei lupte necruțătoare împotriva elementelor fostelor clase exploatatoare, care lovesc în proprietatea socialistă, în avutul obștesc, împotriva hoților și delapidatorilor, V. I. Lenin a arătat că este necesar ca oamenii muncii să fie instruiți pentru a gospodări în spirit socialist avutul obștesc, pentru a participa în mod conștient la apărarea și făurirea bunurilor materiale necesare societății. În acest sens, Lenin arăta că astfel de lozinci: să se țină în mod riguros și conștiincios socoteala banilor, să gospodărești cu economie, să nu furi, să nu trîndăvești — de care pe drept cuvînt proletarii revoluționari își băteau joc atunci cînd burghezia era la putere — devin, după doborîrea burgheziei, lozinci principale ale momentului[2].

Luptînd pentru traducerea în viață a indicațiilor lui Lenin, sub îndrumarea partidului, organizațiile sindicale, ale U.T.M., sfaturile populare, asociațiile juriștilor, S.R.S.C. etc. desfășoară o susținută muncă de educare a oamenilor muncii în spiritul respectării cu cea mai mare strictețe a legilor apărării și întăririi proprietății socialiste, de creare a unei puternice opinii de masă împotriva acelora care, sub o formă sau alta, provoacă pagube avutului obștesc.

De o mare însemnătate pentru apărarea și consolidarea proprietății socialiste a fost hotărîrea C.C. al P.M.R. și a Consiliului de Miniștri din iunie 1958. Dezbaterea acestei hotărîri cu masele largi de oameni ai muncii, cît și munca politică și cultural-educativă pe care o desfășoară organizațiile de partid și cele obștești au adus o contribuție de seamă în formarea unei opinii publice pentru demascarea acelor elemente care atentează asupra proprietății socialiste și a avutului obștesc, au contribuit la creșterea conștiinței socialiste a celor ce muncesc.

O mare însemnătate a acordat V. I. Lenin ridicării conștiinței maselor, ca o condiție fundamentală a întăririi puterii de stat muncitorești-țărănești. În concepția marxistă, arăta V. I. Lenin, „...un stat este puternic prin conștiința maselor. El este puternic atunci cînd masele știu totul, cînd sînt în stare să judece totul și cînd fac totul în mod conștient"[3].

Pentru ridicarea conștiinței maselor, Lenin cerea comuniștilor să mobilizeze și să organizeze oamenii muncii în vederea participării acestora în proporții de masă la conducerea statului și a treburilor obștești. Scopul nostru — spunea Lenin — este să atragem la conducerea statului, la o viață politică de sine stătătoare *întreaga sărăcime*, zeci și zeci de milioane de oameni ai muncii, care sub conducerea avangărzii proletariatului să fie educați pe baza propriei lor experiențe[4]. El arăta că pentru aceasta este necesar să fie „...distrusă cu orice preț vechea prejudecată *absurdă*, barbară, mîrșavă și ticăloasă după care numai așa-zisele «clase superioare»,

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 396.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 227.
[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 240.
[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 256.

numai cei bogați sau cei care au trecut prin școala claselor bogate ar putea cîrmui statul și conduce din punct de vedere organizatoric construcția societății socialiste"[1]. Manifestînd o încredere nemărginită față de oamenii muncii, Lenin a subliniat de nenumărate ori faptul că clasa muncitoare și țărănimea muncitoare constituie un izvor nesecat de talente, capabile să rezolve cele mai complexe probleme ale construcției socialiste, ale conducerii statului și treburilor obștești. „În sînul «prostimii», despre care vorbesc de sus și cu dispreț intelectualii burghezi — arăta V. I. Lenin —, asemenea oameni *sînt extrem de numeroși*. Clasa muncitoare și țărănimea constituie un izvor de asemenea talente, bogat și încă neatins"[2].

Revoluția socialistă care s-a înfăptuit în Uniunea Sovietică, prima țară a socialismului victorios, revoluția populară care se desfășoară în țările de democrație populară, printre care și țara noastră, au confirmat pe deplin spusele lui Lenin.

Participarea maselor la conducerea treburilor de stat și obștești este unul din izvoarele principale ale întăririi puterii populare din țara noastră. Statul socialist a distrus vechea prejudecată „absurdă, barbară, mîrșavă și ticăloasă" — cum o numea Lenin —, după care numai clasele exploatatoare, numai cei avuți ar putea conduce statul. Masele largi de muncitori și țărani, participînd activ la conducerea sfaturilor populare, a întregii vieți de stat social-economice și culturale, a organelor sindicale, ca și a tuturor organizațiilor obștești, luînd parte, sub diferite forme, la elaborarea și aplicarea politicii partidului și guvernului, înțeleg mereu mai bine interesele generale și militează pentru promovarea acestora.

Luptînd pentru aplicarea în viață a hotărîrilor partidului și guvernului, a sarcinilor construcției socialiste pentru întărirea continuă a regimului democrat-popular, oamenii muncii manifestă un atașament deosebit față de puterea muncitorească-țărănească.

Între nivelul de dezvoltare a conștiinței socialiste și întărirea puterii de stat a clasei muncitoare există o legătură strînsă, o interdependență dialectică. Atragerea maselor la conducerea sfaturilor populare, a întregii vieți de stat nu se înfăptuiește de la sine. Rolul statului democrat-popular constă tocmai în aceea că, exercitînd funcțiile dictaturii proletariatului, fiind principalul instrument în construirea socialismului, constituie un puternic stimulent în mobilizarea și organizarea maselor, în ridicarea conștiinței socialiste și în educarea lor ca oameni care înfăptuiesc în mod conștient procesul dezvoltării sociale. Totodată, statul democrat-popular îndeplinește sarcina culturalizării maselor prin crearea unei largi rețele de instituții științifice, culturale, de învățămînt, prin conducerea operei largi de educare a întregului popor muncitor, ceea ce contribuie la dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii. Toate acestea la rîndul lor duc la întărirea statului democrat-popular.

În anii puterii populare, patriotismul oamenilor muncii, ca rezultat al transformărilor revoluționare care au avut loc în țara noastră, ai muncii educative desfășurate de partid, a căpătat un conținut nou, mai bogat, un conținut socialist. Patriotismul socialist al oamenilor muncii ajută activ baza economică socialistă din țara noastră și se manifestă tot mai mult ca o importantă forță motrice materială în dezvoltarea societății noastre spre

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 26, E.S.P.L.P. 1954, pag. 394.
[2] Ibid.

socialism. Patriotismul socialist al oamenilor muncii se manifestă prin eroismul lor în muncă, prin grija față de bunurile poporului, prin mîndria pentru realizările regimului democrat-popular și hotărîrea de a apăra cuceririle revoluționare obținute de poporul romîn, sub conducerea partidului, împotriva oricăror încercări ale dușmanilor din interiorul și din afara țării. Oamenii muncii își manifestă dragostea fierbinte pentru patria lor socialistă, voința fermă de luptă pentru înflorirea ei, pentru construirea socialismului, pentru apărarea păcii, securității și independenței patriei. Dragostea față de patrie s-a contopit în conștiința oamenilor muncii indisolubil cu devotamentul față de regimul democrat-popular, față de Partidul Muncitoresc Romîn.

Totodată, patriotismul oamenilor muncii din țara noastră implică stima pentru celelalte popoare, conștiința solidarității internaționale a tuturor oamenilor muncii, dragostea frățească față de Uniunea Sovietică și de toate popoarele care construiesc socialismul, solidaritatea cu masele populare din țările capitaliste care luptă pentru democrație și socialism.

În anii puterii populare, ca rezultat al transformărilor revoluționare ce au avut loc în baza economică a societății și ca urmare a rezolvării în spirit marxist-leninist a problemei naționale de către P.M.R., a fost desființată asuprirea națională. Partidul Muncitoresc Romîn și guvernul Republicii Populare Romîne au asigurat egalitatea deplină în drepturi a naționalităților conlocuitoare cu poporul romîn. Partidul și statul democrat-popular duc o politică consecventă pentru continua întărire a acestei prietenii frățești, împotriva oricăror manifestări naționaliste și șoviniste, pentru educarea maselor în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar.

Odată cu dezvoltarea noii atitudini față de muncă și față de avutul obștesc, colaborarea și ajutorul reciproc, grija pentru interesele comune, subordonarea intereselor personale față de interesele sociale cresc și se dezvoltă noi trăsături ale moralei comuniste. Statornicirea normelor de conviețuire în spirit socialist și a deprinderilor unei comportări comuniste nu numai în producție, în muncă, ci și în viața de zi cu zi, în familie devine una din problemele principale ale educației oamenilor muncii. Partidul Muncitoresc Romîn duce o luptă neîncetată împotriva unor deprinderi și moravuri proprii societății bazate pe exploatarea omului de către om, moștenite de la vechea societate și alimentate de rămășițele fostelor clase dominante, precum și din afară, din lumea capitalistă.

* * *

Procesul de dezvoltare a conștiinței socialiste în țara noastră este în plină desfășurare. Trăsăturile noii conștiințe se manifestă mereu mai mult la oamenii noi ai epocii pe care o trăim, în faptele lor eroice, în munca de zi cu zi a muncitorilor, țăranilor, intelectualilor.

Succesele orînduirii democrat-populare în domeniul vieții economice și politice și creșterea conștiinței socialiste a maselor se condiționează reciproc. Realizările însemnate obținute în domeniul formării conștiinței socialiste a maselor, sub conducerea partidului, sînt o oglindire a transformărilor din viața economică și socială a țării și constituie o pîrghie deose-

bit de însemnată în dezvoltarea mai departe a orînduirii noastre democrat-populare.

Experiența țării noastre confirmă încă o dată învățătura leninistă care arată că realizările în domeniul construcției socialiste, atît pe tărîm economic, cît și în conștiința maselor, au loc nu de la sine, în mod spontan, ci ca un rezultat al luptei îndîrjite a oamenilor muncii, sub conducerea și îndrumarea de zi cu zi a partidului, împotriva dușmanului de clasă; ele sînt rezultatul muncii educative desfășurate sub conducerea partidului marxist-leninist al clasei muncitoare.

Munca neobosită și perseverentă pe care o desfășoară Partidul Muncitoresc Romîn în vederea educării socialiste a maselor este una dintre cele mai complexe și grele sarcini care necesită timp și răbdare. În același timp, așa cum a arătat Lenin, „aceasta este o muncă dintre cele mai nobile, o muncă ce-ți dă o foarte mare satisfacție. Pentru noi este o fericire că, răsturnînd burghezia și zdrobind împotrivirea ei, am putut cuceri terenul pe care o astfel de muncă *a devenit posibilă*"[1].

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 511.

O SCRISOARE A LUI V. I. LENIN DESCOPERITĂ ÎN ŢARA NOASTRĂ

De curînd a fost descoperită în ţara noastră o scrisoare a lui V. I. Lenin necunoscută pînă acum.

În ziua de 23 ianuarie a.c., tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej l-a primit pe ambasadorul Uniunii Sovietice în Republica Populară Romînă, tovarăşul A. A. Epişev, căruia i-a înmînat originalul scrisorii cu rugămintea de a-l transmite ca dar din partea C.C. al P.M.R. către C.C. al P.C.U.S.

Scrisoarea a fost predată Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. de către C. Iarca. Acesta, fiind student la Paris, a format împreună cu un grup de studenţi o asociaţie care şi-a propus editarea unei publicaţii pentru informarea presei muncitoreşti. În legătură cu aceasta, membrii grupului s-au adresat lui V. I. Lenin, cu rugămintea de a răspunde, în paginile revistei, la unele întrebări.

Din cercetările întreprinse de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. rezultă că scrisoarea a fost trimisă de V. I. Lenin în anul 1917.

Mai jos publicăm textul scrisorii lui V. I. Lenin întocmite în limba franceză.

CĂTRE ASOCIAŢIA INTERNAŢIONALĂ PENTRU INFORMAREA PRESEI MUNCITOREŞTI DIN AMERICA, FRANŢA ŞI ANGLIA

Sînt gata să răspund la întrebările dumneavoastră dacă-mi daţi o garanţie cu totul formală şi precisă, în primul rînd, că veţi informa *întreaga* presă muncitorească, adică de asemenea organele de presă *de tendinţă internaţionalistă* (Hoywood [1], S.L.P. [2] în America, Tom Mann [3] şi Br. Soc. Party [4] în Anglia, Loriot [5] şi amicii săi în Franţa etc.).

— în al doilea rînd, că răspunsul meu va fi reprodus *fără nici o*

[1] Reprezentant de frunte al mişcării muncitoreşti din S.U.A. (1869—1928); a intrat în rîndurile Partidului Comunist din Statele Unite la scurt timp după înfiinţarea acestuia.

[2] „Partidul muncitoresc socialist" din S.U.A.

[3] Membru marcant al mişcării muncitoreşti din Anglia (1856—1941); participant la Congresul de constituire a Partidului Comunist din Marea Britanie.

[4] Partidul socialist britanic. A fost iniţiatorul creării în anul 1920 a Partidului Comunist din Marea Britanie.

[5] Unul din conducătorii de atunci ai Partidului socialist francez (1870—1930).

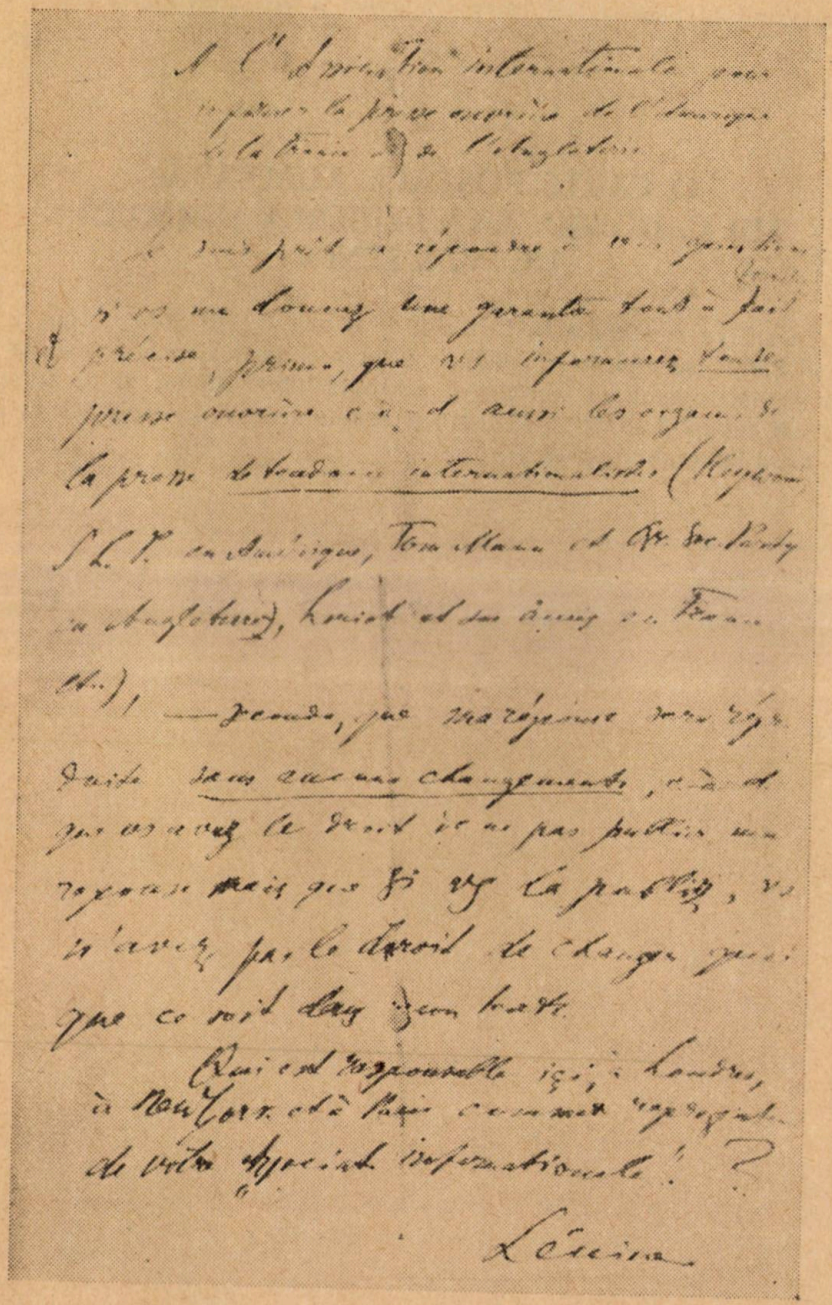

schimbare, adică dumneavoastră aveţi dreptul de a nu publica răspunsul meu, dar dacă-l veţi publica, n-aveţi dreptul de a schimba nimic în textul meu.

Cine este responsabil aici, la Londra, la New York şi la Paris, ca reprezentant al „Asociaţiei internaţionale" a dumneavoastră ?

LENIN

O CARTE POŞTALĂ ADRESATĂ LUI C. DOBROGEANU-GHEREA SEMNATĂ DE V. I. LENIN

În arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. se află, în original, o carte poştală ilustrată trimisă de un grup de participanţi la Congresul socialist internaţional de la Copenhaga (28 august-3 septembrie 1910) şi semnată de V. I. Lenin, G. Plehanov, Rosa Luxemburg şi alţii.

VLADIMIR ILICI LENIN: „PARTIDUL – FORŢA CONDUCĂTOARE ÎN STATUL SOCIALIST ŞI ÎN CONSTRUCŢIA COMUNISTĂ"

Editura politică, 1959, 599 pag.

Apariţia în limba romînă a fiecărei noi culegeri de texte din opera creatorului Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, genialul conducător al Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie şi al primului stat al muncitorilor şi ţăranilor, constituie o nouă îmbogăţire a arsenalului de arme ideologice al partidului nostru în lupta pentru construirea unei vieţi noi, fericite a poporului muncitor din patria noastră.

Recent, Editura politică a tipărit în traducere romînească o nouă culegere de texte leniniste, de mare însemnătate politică şi ideologică, pe tema: „Partidul — forţa conducătoare în statul socialist şi în construcţia comunistă". Această culegere cuprinde, într-un preţios mănunchi, lucrări întregi şi fragmente din operele lui Vladimir Ilici Lenin, în care este înfăţişat şi analizat rolul conducător al partidului comunist, după cucerirea puterii politice de către proletariat, în realizarea măreţelor transformări sociale menite să ducă la socialism şi comunism.

În epoca noastră apare cu deosebită putere importanţa istorică mondială a luptei revoluţionare, a activităţii organizatorice şi teoretice a lui V. I. Lenin, a teoriei revoluţiei socialiste şi a programului construcţiei comuniste elaborate de el. De numele lui V. I. Lenin este indisolubil legată cotitura radicală a omenirii de la capitalism spre socialism. Această cotitură, începută de Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, reprezintă conţinutul fundamental al epocii contemporane, determină destinele omenirii în vremea noastră. De aceea, ideile lui V. I. Lenin cu privire la partid şi la rolul său în revoluţie, în construcţia socialistă şi comunistă, constituie un far călăuzitor nu numai pentru cei aproape un miliard de oameni uniţi sub steagul socialismului dintre Elba şi Pacific, ci şi pentru alte zeci şi zeci de milioane de oameni ai muncii de pe toate paralelele şi meridianele globului pămîntesc. Căci nu există în epoca noastră vreo altă învăţătură care să exercite o asemenea forţă de atracţie asupra popoarelor cum exercită leninismul.

Lupta lui Vladimir Ilici Lenin pentru făurirea unui partid monolit marxist, capabil să conducă masele muncitoare în marea bătălie de clasă pentru cucerirea puterii, pentru sfărîmarea maşinii de stat burgheze şi pentru crearea unui stat socialist, pentru construirea socialismului şi comunismului, constituie esenţa întregii activităţi revoluţionare leniniste. V. I. Lenin a elaborat tezele fundamentale cu privire la rolul de avangardă şi de organizator al partidului comunist, ca partid de tip nou, într-un şir de lucrări scrise atît înainte cît şi după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie: „Ce sînt «prietenii poporului» şi cum luptă ei împotriva social-democraţilor", „Sarcinile social-democraţilor ruşi", „Programul nostru", „Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia", „Ce-i de făcut?", „Un pas înainte, doi paşi înapoi" etc. Culegerea prezentată cuprinde, în afară de documente şi articole scrise după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie, trei lucrări scrise în ajunul revoluţiei: capitolele II şi V din geniala carte „Statul şi revoluţia", „Bolşevicii trebuie să ia puterea" şi fragmente din lucrarea „Vor păstra oare bolşevicii puterea de stat?". Tuturor acestor lucrări le este proprie acea limpezime genială care caracterizează gîndirea leninistă şi, în acelaşi timp, o neabătută intransigenţă faţă de toate încercările revizioniştilor şi oportuniştilor de toate tipurile de a deforma învăţătura lui Marx şi

Engels cu privire la partidul de avangardă al clasei muncitoare.

În capitolele II și V din lucrarea „Statul și revoluția", cu care se deschide culegerea, Vladimir Ilici Lenin, zugrăvind cu o genială clarviziune, întemeiată pe o profundă analiză științifică, tabloul celor două faze ale societății comuniste, definește totodată rolul partidului ca forță conducătoare în sistemul dictaturii proletariatului. „Educînd partidul muncitoresc — arăta Lenin —, marxismul face educația avangărzii proletariatului, în stare să preia puterea și *să ducă întreg poporul* spre socialism, să îndrumeze și să organizeze noua orînduire, să fie învățătorul, conducătorul, îndrumătorul tuturor celor ce muncesc și sînt exploatați, în opera de organizare a vieții lor sociale, fără burghezie și împotriva burgheziei" [1].

Evenimentele care au urmat au confirmat această strălucită previziune științifică. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie — deschizătoare a unei noi epoci în istoria omenirii — a arătat cu forța faptelor de necontestat că numai un partid strîns unit, monolit, indisolubil legat de mase și care își bazează întreaga activitate revoluționară pe teoria marxist-leninistă este în stare să organizeze și să conducă lupta pentru cucerirea puterii din mîinile claselor exploatatoare, pentru izbînda revoluției socialiste. Acest adevăr — unul din adevărurile esențiale ale istoriei contemporane — a fost confirmat și de experiența revoluțiilor democrat-populare în noile țări socialiste din Europa și Asia, printre care și în țara noastră.

Lenin a subliniat că pentru conducerea cu succes a maselor în revoluție important este nu atît numărul membrilor unui partid, cît calitatea lor, strînsa lor legătură cu masele exploatate și asuprite, capacitatea lor de a insufla maselor încrederea în propriile forțe, în dreptatea cauzei revoluționare. „După revoluția din 1905 — arăta Lenin în articolul „Vor păstra oare bolșevicii puterea de stat?", scris încă înainte de Revoluția din Octombrie — Rusia a fost condusă de 130.000 de moșieri, a fost condusă prin nesfîrșite silnicii față de 150.000.000 de oameni, prin nesfîrșite batjocuri față de ei, prin constrîngerea imensei majorități la o muncă de ocnă și la o existență de foame. Și n-ar putea oare să conducă Rusia 240.000 de membri ai partidului bolșevic, s-o conducă în interesul celor săraci și împotriva celor bogați?" (pag. 27). Cei 240.000 de membri ai partidului bolșevic, călîți în lupta neînfricată împotriva regimului crunt de opresiune al claselor exploatatoare, au justificat pe deplin încrederea nemărginită a poporului, știind să înfăptuiască nu numai victoria revoluției socialiste, ci și consolidarea ei printr-o uriașă muncă de organizare.

Odată revoluția înfăptuită, odată puterea cucerită, rolul partidului de conducător al maselor, al statului nou, crește. În toate lucrările scrise după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Lenin arată — întemeindu-se pe analiza practicii, a realității — cît de însemnată *pentru însăși existența puterii sovietice* este conducerea de către partid. „Dictatura proletariatului — scria Lenin în minunata sa lucrare „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului" — este o luptă crîncenă, sîngeroasă și nesîngeroasă, violentă și pașnică, militară și economică, pedagogică și administrativă împotriva forțelor și tradițiilor societății vechi. ...Fără un partid de fier, călit în luptă, fără un partid care să se bucure de încrederea a tot ce este cinstit în clasa respectivă, fără un partid care să știe să urmărească starea de spirit a maselor și s-o influențeze, este imposibil să se ducă cu succes o asemenea luptă" (pag. 269).

Aceste luminoase idei leniniste au o deosebită importanță în zilele noastre. Ca și în anii de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, cînd izbînzile tînărului stat socialist au trezit furia fățișă sau camuflată a reacțiunii de toate nuanțele, cînd oportuniștii strecurați în rîndurile partidului încercau să izbească în primul rînd în temelia noii orînduiri — în dictatura proletariatului și în rolul conducător al partidului marxist-leninist în construcția socialistă —, în anii din urmă am asistat la o nouă răbufnire a acestor manifestări, ca o reacție la victoriile de importanță istorică mondială ale Uniunii Sovietice și ale întregului lagăr socialist. La fel ca și înaintașii lor, unelte ale burgheziei, socialiștii de dreapta și revizioniștii contemporani și-au îndreptat atacurile îndeosebi contra dictaturii proletariatului și a rolului de organizator și îndrumător al partidului în sistemul de stat socialist, străduindu-se pe toate căile să denigreze principiul leninist al conducerii de către partid, susținînd că partidul comunist nu trebuie să-și asume funcția de partid de guvernămînt, că, în consecință, nu trebuie să se ocupe de conducerea statului și a economiei, că singurul domeniu

[1] *V. I. Lenin* : „Partidul — forța conducătoare în statul socialist și în construcția comunistă", Editura politică, 1959, pag. 4. În continuare, trimiterile la acest volum vor fi date în text.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

care-i este rezervat ar fi activitatea educativă.

O deosebită însemnătate a avut, în zdrobirea tezelor potrivnice marxism-leninismului, „Declarația consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste", din noiembrie 1957, strălucit document leninist al mișcării muncitorești internaționale. Acest document, sintetizînd imensa experiență a construirii socialismului în Uniunea Sovietică și în celelalte țări ale lagărului socialist, a subliniat că o lege generală caracteristică tuturor țărilor ce păşesc pe drumul socialismului — lege verificată de întreaga desfăşurare a istoriei contemporane — este necesitatea „conducerii maselor de oameni ai muncii de către clasa muncitoare, al cărei nucleu este partidul marxist-leninist, înfăptuirii într-o formă sau alta a revoluției proletare și instaurării într-o formă sau alta a dictaturii proletariatului" *.

Acest document întruchipează cuvintele rostite de V. I. Lenin la Congresul al X-lea al P.C. (b) din Rusia: „După doi ani și jumătate de existență a puterii sovietice, noi am spus în Internaționala Comunistă, în fața întregii lumi, că dictatura proletariatului nu poate fi înfăptuită decît prin partidul comunist" (pag. 353).

Activitatea teoretică și practică a lui V. I. Lenin de acum patru decenii împotriva diferitelor concepții oportuniste, care negau rolul partidului în conducerea statului socialist, în construcția economică, constituie o călăuză în lupta partidelor comuniste și muncitorești. Experiența construcției socialiste în țările de democrație populară a confirmat, o dată în plus, adevărul de netăgăduit al învățăturii leniniste că rolul partidului de avangardă nu se poate limita numai la activitatea educativă, că de fapt sarcina sa fundamentală este de a conduce statul socialist, de a conduce activitatea conștientă a maselor pentru făurirea noii societăți. Ca partid de guvernămînt, partidul comunist nu se poate să nu acorde o importanță primordială funcției economice-organizatorice a statului socialist, funcție în care se reflectă rolul statului muncitoresc-țărănesc de principal instrument al construcției socialiste și comuniste.

Într-un șir de lucrări, Vladimir Ilici Lenin a arătat că rolul călăuzitor al partidului clasei muncitoare în sistemul dictaturii proletariatului se exprimă în faptul că partidul, ca avangardă a clasei muncitoare, ca exponent al intereselor vitale ale clasei muncitoare, țărănimii muncitoare și tuturor oamenilor muncii, determină politica statului socialist, conținutul și direcția activității organelor puterii de stat. În broșura „Sarcinile imediate ale puterii sovietice", elaborată în primăvara anului 1918, Lenin scria: „Pentru prima oară în istoria lumii un partid socialist a reușit să desăvîrșească în linii esențiale opera de cucerire a puterii și de reprimare a exploatatorilor, a reușit *să abordeze în mod direct* sarcina *conducerii*. ...Trebuie *să înțelegem* că pentru a conduce bine este necesară, *pe lîngă* priceperea de a convinge, pe lîngă priceperea de a învinge în războiul civil, priceperea de *a organiza în mod practic*. Aceasta este sarcina cea mai grea, căci este vorba de a organiza într-un chip nou temeliile cele mai adînci, temeliile economice ale vieții a zeci și zeci de milioane de oameni" (pag. 99).

Vladimir Ilici Lenin s-a preocupat îndeaproape de aspectele cele mai concrete ale uriașei munci organizatorice pe care comuniștii o desfășurau în toate verigile noului aparat de stat, care se închega în toiul luptei de zi cu zi împotriva mentalităților înapoiate, a birocratismului și spiritului de tărăgănare. Un accent deosebit punea conducătorul statului sovietic pe necesitatea unei repartizări pline de grijă a comuniștilor în toate locurile-cheie ale aparatului de stat. În această privință este semnificativă cuvîntarea rostită în Sovietul din Moscova la 20 noiembrie 1922. „...Trebuie să ne organizăm munca în așa fel — spunea V. I. Lenin —, încît comuniștii pe care-i avem să fie repartizați în mod just. E nevoie ca acești comuniști să conducă aparatele în care sînt plasați, însă nu — cum se întîmplă adeseori la noi — ca aceste aparate să-i conducă pe ei... Trebuie să urmăm o direcție justă, trebuie să controlăm totul; trebuie ca masele și întreaga populație să controleze drumul nostru și să spună: «Da, acest regim este mai bun decît cel vechi»... Partidul nostru, un mic grup de oameni în raport cu întreaga populație a țării, și-a asumat această sarcină. Acest sîmbure și-a pus ca sarcină să transforme totul, și el va transforma totul" (pag. 485).

Profunzimea genială a gîndirii leniniste ne apare în întreaga ei strălucire și în lucrările consacrate rolului partidului comunist ca conducător al organizațiilor de masă, în sistemul dictaturii proletariatului. Astfel de lucrări sînt: „Sarcinile imediate ale puterii sovietice", „Despre sarcinile sindicatelor", „Conceptul proiectului de program al P.C. din Rusia", „Sarcinile

* „Scînteia", anul XXVII, nr. 4.068.

Uniunilor Tineretului", „Cuvîntare rostită la consfătuirea din 3 noiembrie 1920 a comitetelor pentru educație politică din Rusia", „Despre sindicate, despre momentul actual și despre greșelile lui Troțki", „Raportul asupra rolului și sarcinilor sindicatelor, prezentat la ședința fracțiunii comuniste a celui de-al II-lea Congres general al muncitorilor mineri din Rusia", „Despre rolul și sarcinile sindicatelor în condițiile noii politici economice", „Despre cooperație" și altele.

V. I. Lenin, pe temeiul studierii practicii nemijlocite, a atras atenția asupra necesității legăturii strînse dintre partid și organizațiile de masă (soviete, sindicate, uniuni de tineret, cooperație etc.) — conduse de partid —, care trebuie să funcționeze în condițiile cele mai bune, de aceasta depinzînd victoria socialismului.

„Una dintre primejdiile cele mai mari și mai de temut — spunea Lenin — pentru un partid comunist cu un număr modest de membri, care, în calitate de avangardă a clasei muncitoare, conduce o țară uriașă ce înfăptuiește (deocamdată încă fără sprijinul direct al țărilor mai înaintate) trecerea la socialism, este primejdia de a se rupe de mase, primejdia ca avangarda s-o ia prea mult înainte fără «a fi îndreptat linia frontului», fără a păstra o legătură trainică cu întreaga armată a muncii, adică cu imensa majoritate a masei muncitorești și țărănești. Așa cum cea mai bună fabrică înzestrată cu un motor excelent și cu mașini de prim rang nu funcționează dacă mecanismul de transmisie de la motor la mașini este defectat, tot așa de inevitabilă va fi catastrofa construcției noastre socialiste dacă este defectuos construit sau dacă funcționează prost mecanismul de transmisie de la partidul comunist la mase: sindicatele" (pag. 437—438).

Activitatea multilaterală a partidului în perioada construcției socialiste și comuniste se desfășoară nu numai în aparatul de stat, ci și în organizațiile de masă ale oamenilor muncii, pe care partidul, prin membrii de partid trimiși să lucreze în rîndurile lor, le călăuzește spre a ridica nivelul de conștiință al maselor de oameni ai muncii în așa fel încît un număr cît mai mare de muncitori și țărani să poată fi atrași la conducerea statului, a treburilor obștești. Partidul reușește în felul acesta să îndrepte toate acțiunile acestor organizații spre un țel unic, să le contopească într-o măreață acțiune unică de făurire a noii orînduiri.

Întreaga culegere este străbătută de încrederea arzătoare, nețărmurită a marelui conducător al maselor muncitoare în capacitățile creatoare ale acestor mase, trezite de revoluția socialistă la o viață nouă. În popor, și în primul rînd în clasa muncitoare, Lenin vedea un izvor inepuizabil de viitori conducători ai statului socialist, ai organizațiilor care înfăptuiesc legătura dintre partid și mase. Lenin a caracterizat în cîteva rînduri deosebirea esențială dintre orînduirea răsturnată de revoluție și noua orînduire născută în focul transformărilor revoluționare: „Burghezia spunea: munciți, țărani, ca să puteți trăi; munciți, muncitori, pentru a obține pe piață toate cele necesare pentru a trăi, iar politica economică o fac stăpînii voștri. Dar nu e așa: politica trebuie să fie treaba poporului, treaba proletariatului" (pag. 314). Revoluția socialistă a creat pentru întîia oară în istorie acel stat în care politica a devenit „treaba poporului, treaba proletariatului". În creația oamenilor muncii, Vladimir Ilici Lenin vedea izvorul inepuizabil al vitalității și forței noii orînduiri.

Lenin sublinia că în fața partidului se pun sarcini uriașe și grele tocmai în legătură cu educarea acestor mase spre a putea lua parte la munca de conducere a statului. „...Pentru partidul comunist — în calitatea lui de avangardă în luptă — arăta V. I. Lenin la Consfătuirea comitetelor pentru educație politică din 3 noiembrie 1920 — sarcina principală trebuie să fie aceea de a ajuta la educarea și instruirea maselor muncitoare, pentru a înlătura astfel vechile obișnuințe, vechile deprinderi care ne-au rămas moștenire de la vechea orînduire..." (pag. 308).

De-a lungul întregii sale activități revoluționare, V. I. Lenin n-a încetat nici o clipă să arate în lucrările sale teoretice că, pentru a conduce în luptă proletariatul, masele muncitoare, este nevoie de un partid strîns unit, monolit, caracterizat printr-o disciplină de fier. Înarmînd partidul cu acest adevăr fundamental al învățăturii marxist-leniniste, V. I. Lenin a luptat consecvent și neîmpăcat împotriva tuturor curentelor oportuniste, revizioniste, lichidatoriste, care încercau să submineze unitatea partidului, să răpească în acest mod proletariatului cea mai importantă armă de luptă împotriva exploatării și asupririi. „Negarea partinității și a disciplinei de partid — arăta V. I. Lenin —, iată la ce *a ajuns* opoziția. Or, aceasta echivalează cu dezarmarea totală a proletariatului *în folosul burgheziei*. Aceasta echivalează tocmai cu fărîmițarea, cu instabilitatea mic-burgheză, cu incapacitatea mic-burgheză de a avea o linie fermă, de a se uni, de a duce o

acțiune organizată, care, dacă sînt încurajate, duc inevitabil la pieire orice mișcare revoluționară proletară... Pentru a rezista la toate acestea, pentru ca proletariatul să-și poată îndeplini just, cu succes și victorios rolul său *de organizare* (și acesta este rolul lui *principal*) este nevoie ca în sînul partidului politic al proletariatului să existe centralizarea și disciplina cea mai strictă" (pag. 268, 269).

Culegerea de texte leniniste „Partidul — forța conducătoare în statul socialist și în construcția comunistă" cuprinde o mare bogăție de idei în legătură cu cele mai felurite laturi ale vastei și multilateralei activități a partidului comunist de conducere și îndrumare a construcției socialiste. Găsim aici prețioase învățăminte călăuzitoare în legătură cu rolul partidului în opera de industrializare socialistă a țării, de electrificare a tuturor ramurilor economiei naționale, ca trainică bază materială de producție a comunismului, în legătură cu sporirea productivității muncii, ca factorul principal și cel mai important pentru victoria noii orînduiri sociale.

Vladimir Ilici Lenin trasa, în mijlocul ruinelor și foametei aduse de sîngerosul război civil și de intervenția statelor imperialiste, tabloul îndrăznet al viitoarei dezvoltări economice a primului stat socialist din lume. Pentru V. I. Lenin, acest viitor nici nu era de conceput în afara făuririi industriei socialiste, cu pivotul ei — industria grea, în afara vastei opere de electrificare a țării. V. I. Lenin arăta că „Comunismul este puterea sovietică plus electrificarea întregii țări", că electrificarea tuturor ramurilor economiei naționale, a industriei și a agriculturii va crea baza materială de producție trainică a comunismului. Lenin a tratat multiplele aspecte ale problemei industrializării și electrificării în asemenea lucrări reproduse în culegere ca „Raportul cu privire la activitatea Consiliului Comisarilor Poporului ținut la al VIII-lea Congres general al Sovietelor din Rusia", „Sarcinile Uniunilor Tineretului" (Cuvîntare rostită la al III-lea Congres al Uniunii Tineretului Comunist din Rusia), „Raportul prezentat la cea de-a X-a Conferință generală a P.C. (b) din Rusia", „Tezele raportului asupra tacticii P.C. din Rusia prezentat la Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste", „Cuvînt de încheiere rostit la cea de-a VII-a Conferință gubernială de partid din Moscova", „Cinci ani de revoluție rusă și perspectivele revoluției mondiale" (raport prezentat la Congresul al IV-lea al Internaționalei Comuniste), „Către prezidiul celui de-al VIII-lea Congres general al electrotehnicienilor din Rusia", articolul „Mai bine mai puțin, dar mai bine". În acestea și în multe alte articole și cuvîntări, V. I. Lenin a arătat, cu o mare bogăție de argumente, că numai o dezvoltare a economiei pe baze socialiste poate sluji drept temelie pentru asigurarea puterii economice și a capacității de apărare a țării, pentru ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului sovietic.

Încă în lucrarea „Sarcinile imediate ale puterii sovietice", elaborată la numai cîteva luni după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Lenin a numit marea industrie mecanizată „izvorul și fundamentul material de producție al socialismului". Atrăgînd atenția cadrelor de partid și sovietice asupra necesității concentrării energiei revoluționare a maselor într-o muncă practică, concretă, de refacere a industriei distruse de război, Lenin s-a preocupat îndeaproape de lucrările ce se desfășurau pentru elaborarea planului G.O.E.L.R.O., pe care l-a numit al doilea program al partidului. Îți stîrnește o profundă emoție documentul intitulat „Schiță de plan de lucrări tehnice-științifice" : în aprilie 1918, în Rusia, înconjurată din toate părțile de bandele hămesite ale contrarevoluției, Lenin s-a ocupat de repartizarea rațională a industriei din punctul de vedere al apropierii de materiile prime, de fuzionarea și concentrarea rațională a producției într-un mic număr de întreprinderi puternice, de electrificarea industriei și transporturilor, precum și de folosirea electricității în agricultură.

Cu multă grijă s-a preocupat V. I. Lenin în lucrările sus-amintite, ca și în multe altele, de problema investițiilor, a economiilor necesare pentru a îndrepta mijloace cît mai multe spre construcția industriei grele. În raportul la Congresul al IV-lea al Internaționalei Comuniste, Lenin dezvăluie situația și căile pe care mergea tînăra republică sovietică : „Noi facem economii pretutindeni, chiar și la școli. Și trebuie să le facem, deoarece știm că fără salvarea industriei grele, fără restabilirea ei, nu putem construi nici o industrie, iar fără industrie, noi, în general, vom pieri ca țară independentă... Industria grea are nevoie de subvenții din partea statului. Dacă nu le vom găsi, atunci sîntem pierduți ca stat civilizat — nu mai vorbesc ca stat socialist" (pag. 474).

Ideile leniniste au însuflețit Partidul Comunist al Uniunii Sovietice la înfăptuirea uriașelor transformări economice care au schimbat din temelii înfățișarea Țării socialismului biruitor. Analizînd în lumina

învățăturii marxist-leniniste perspectivele întrecerii economice între sistemul mondial al socialismului și sistemul mondial al capitalismului, Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. a arătat că ritmul rapid de dezvoltare este o lege generală a socialismului, verificată de experiența tuturor țărilor socialiste. Aprecierea aceasta își găsește o deplină confirmare și în experiența țării noastre. Într-un deceniu de dezvoltare planificată a economiei socialiste, producția industrială a crescut de patru ori și jumătate, cu un ritm mediu anual de creștere în anii 1948-1958 de peste 16 la sută, față de ritmul de numai 4 la sută realizat în anii dinainte de război, cînd s-au atins cei mai înalți indici de creștere a producției industriale a Romîniei burghezo-moșierești. În 1959 țara noastră a produs de aproape cinci ori mai mult oțel decît în 1938, de șase ori mai multă fontă, de peste șase ori mai multă energie electrică, de două ori mai multe țesături, de peste trei ori mai mult ulei, de două ori și jumătate mai mult zahăr.

Partidul nostru a arătat cu consecvență maselor importanța deosebită a economiilor, a valorificării rezervelor interne pentru creșterea economiei naționale. Datorită muncii entuziaste a clasei muncitoare, în frunte cu comuniștii, în anul 1959 s-au obținut economii peste plan în valoare de circa 1,5 miliarde de lei. Aceasta contribuie la sporirea însemnată a investițiilor pentru anul 1960, precum și la aplicarea mai departe a măsurilor de îmbunătățire a nivelului de trai prevăzute de plenara C.C. al P.M.R. din iulie 1959.

Numeroase pagini leniniste din culegerea pe care o prezentăm demonstrează că V. I. Lenin lega strîns de dezvoltarea industriei grele și a electrificării țării creșterea productivității muncii, care constituie în ultimă analiză factorul principal, cel mai de seamă pentru triumful orînduirii noi, socialiste. „Capitalismul a creat — arată Lenin — o productivitate a muncii pe care n-a cunoscut-o feudalismul. Capitalismul poate fi și va fi învins definitiv prin aceea că socialismul creează o productivitate nouă a muncii, o productivitate cu mult mai înaltă. Este un lucru foarte greu și de foarte lungă durată, dar *l-am început* și acesta este esențialul.

...În comparație cu capitalismul, comunismul înseamnă o productivitate a muncii superioară, obținută de muncitorii liberi, conștienți, uniți, care folosesc o tehnică înaintată" (pag. 186).

Un accent deosebit punea Vladimir Ilici Lenin pe întrecerea socialistă ca mijlocul fundamental de construire a socialismului. Nu trecuseră nici două luni de la Revoluție, și Lenin scria minunatul său articol „Cum trebuie organizată întrecerea?", în care punea față în față, ca două elemente de puternic contrast, spiritul de concurență feroce, înrădăcinat de capitalism în conștiința oamenilor, și spiritul de întrecere în folosul obștei, căruia îi dă naștere noua orînduire, socialistă. „Socialismul — arată Lenin — nu numai că nu înnăbușă întrecerea, dar, dimpotrivă, creează pentru întîia oară posibilitatea aplicării ei pe o scară cu adevărat *largă*, în proporții cu adevărat *de masă*, posibilitatea de a atrage într-adevăr majoritatea oamenilor muncii în arena unei activități în care ei pot să se manifeste, să-și desfășoare aptitudinile, să dea la iveală talentele care se află în popor — izvor neatins — și pe care capitalismul le apăsa, le strivea și le înnăbușea cu miile și cu milioanele" (pag. 58).

În primele subotnice comuniste, V. I. Lenin a văzut cu geniala sa clarviziune o mare inițiativă, o primă manifestare de masă în istorie a atitudinii comuniste față de muncă, o mlădiță a comunismului. Astăzi, cînd din mlădițele de acum patru decenii s-a dezvoltat în Uniunea Sovietică mișcarea de larg răsunet a brigăzilor de muncă comunistă, cînd în țările de democrație populară întrecerea socialistă prinde aripi, dînd tot mai vizibile rezultate în ce privește sporirea productivității muncii, ne dăm seama, mai bine ca oricînd, de rodnicia ideilor leniniste și în această privință. „Factorul cel mai important — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — pentru victoria noii orînduiri sociale este creșterea continuă a productivității muncii. În industria socialistă, productivitatea muncii a sporit în cursul celor două cincinale pînă în prezent cu aproape 80%, ca urmare a reutilării tehnice a întreprinderilor și a ridicării calificării profesionale a muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor.

Partidul nostru cheamă poporul la muncă și la luptă pentru noi realizări în domeniul dezvoltării economiei naționale și creșterii bunăstării oamenilor muncii. Forțele trebuie îndreptate în mod deosebit spre scoaterea la iveală a numeroaselor și importantelor rezerve care există în toate ramurile economiei naționale. În fiecare uzină, în fiecare loc de producție aceste rezerve pot și trebuie să fie puse în valoare în vederea creșterii producției și productivității muncii, reducerii continue a prețului de cost și sporirii rapide a acumulărilor, asigurîndu-se un volum sporit de investiții, în scopul

dezvoltării în ritm accelerat a industriei socialiste" *.

O deosebită atenție a acordat Vladimir Ilici Lenin muncii uriașe a partidului pentru atragerea maselor țărănești la vasta operă a construcției socialiste. Într-o serie de articole din culegerea de față V. I. Lenin s-a ocupat de căile fundamentale de atragere a gospodăriei țărănești pe făgașul transformărilor socialiste. Printre acestea, un loc aparte ocupă lucrarea „Despre cooperație", elaborată în ianuarie 1923, „Cuvîntare rostită la primul Congres pe întreaga Rusie al secțiilor agrare, comitetelor sărăcimii și comunelor", „Raportul asupra înlocuirii sistemului predării obligatorii a surplusurilor de produse agricole cu impozitul în natură" etc.

„Cu cît înaintează perioada construcției — arăta V. I. Lenin —, cu atît văd acum mai clar și țăranii care s-au stabilit deja pe pămînturi, și prizonierii de război, care se întorc acum din captivitate cu sutele de mii și cu milioanele, sleiți și istoviți, cu atît văd tot mai clar și mai clar proporțiile gigantice a ceea ce trebuie să facem spre a reface economia, spre a scoate pe țărani pentru totdeauna din vechea situație de părăsire, abrutizare și înapoiere, văd tot mai clar că singura soluție într-adevăr sigură și care poate să apropie masa țăranilor de o viață civilizată, să-i pună într-adevăr într-o situație egală cu a celorlalți cetățeni este lucrarea în comun a pămîntului..." (pag. 146).

Iar în alt loc V. I. Lenin arată că „Productivitatea muncii s-ar ridica de două ori și de trei ori, s-ar cheltui de două și de trei ori mai puțină muncă omenească în agricultură și în gospodăria omului, dacă s-ar înfăptui trecerea de la această mică gospodărie fărîmițată la gospodăria obștească" (pag. 143).

Previziunea leninistă și-a găsit o strălucită confirmare în experiența transformării socialiste a agriculturii pe imensul teritoriu al Țării sovietice. Țărănimea colhoznică își dovedește azi uriașele forțe creatoare în întrecerea pentru depășirea producției de carne, lapte, unt pe cap de locuitor a Statelor Unite ale Americii.

Și în țara noastră, partidul a arătat țărănimii muncitoare că singura cale pentru îmbunătățirea nivelului de trai al țărănimii este trecerea acesteia pe făgașul agriculturii socialiste. Rezultatele sînt evidente. În vreme ce sub regimul burghezo-moșieresc pămîntul milioanelor de țărani era lucrat cu mijloace înapoiate de producție, iar aproximativ un milion de gospodării țărănești nu aveau nici măcar un plug, astăzi țărănimea are la dispoziție peste 36.000 de tractoare fizice, peste 11.000 de combine pentru recoltatul cerealelor păioase și numeroase alte mașini produse de industria noastră socialistă. Sarcina trasată de Congresul al II-lea al partidului ca la sfîrșitul anului 1960 sectorul socialist al agriculturii să fie preponderent ca suprafață și ca producție-marfă a și fost realizată. La 1 martie a.c. sectorul socialist cuprindea 76,6% din suprafața arabilă a țării și 76,4% din totalul familiilor țărănești. În noul sat romînesc viața țărănimii muncitoare s-a îmbunătățit fundamental.

De o mare însemnătate în culegerea pe care o prezentăm sînt textele leniniste cu privire la sarcinile partidului, ale puterii sovietice în ce privește rezolvarea problemei naționale prin unirea strînsă a popoarelor din Rusia, transformarea alianței lor revoluționare, încheiate în lupta împotriva exploatării și asupririi, într-o uniune statală a naționalităților sovietice „Noi vrem o uniune *liber consimțită* a națiunilor — scria Lenin —, o uniune care să excludă orice violență din partea unei națiuni față de alta, o uniune care să fie bazată pe încredere deplină, pe conștiința clară a unității frățești, pe un consimțămînt cu totul liber. O asemenea uniune nu poate fi înfăptuită dintr-o dată; la aceasta trebuie să ajungem printr-o muncă plină de cea mai mare răbdare și prudență..." (pag. 228).

Această uniune liberă de naționalități — minunată întruchipare a însăși ideii internaționalismului proletar — o reprezintă marele stat socialist — Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Călăuzit de ideile leniniste, Partidul Muncitoresc Romîn a obținut în problema națională succese remarcabile. Acesta este rodul minunat al politicii leniniste a partidului nostru, al muncii educative desfășurate de P.M.R., care a rezolvat în țara noastră problema națională, ducînd o politică întemeiată pe principiile de nezdruncinat ale internaționalismului proletar.

În această culegere de texte leniniste găsim și prețioase indicații cu privire la politica de pace între popoare a partidului comunist și a statului sovietic. „Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă — scria Lenin — dorește să trăiască în pace cu toate popoarele și să-și îndrepte toate

* „Expunerea făcută de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la sesiunea solemnă a Marii Adunări Naționale din 22 august 1959 cu prilejul celei de-a XV-a aniversări a eliberării Romîniei de sub jugul fascist" („Scînteia", anul XXIX, nr. 4.609, din 23 August 1959).

eforturile spre construcția internă, pentru a-și organiza producția, transporturile și administrația publică pe baza regimului sovietic..." (pag. 224).

Bazîndu-se pe teza leninistă cu privire la posibilitatea coexistenței îndelungate și a întrecerii pașnice între cele două sisteme economice și politice diferite — socialismul și capitalismul —, statul sovietic, toate statele puternicului lagăr al păcii și socialismului desfășoară o politică externă pentru apărarea păcii, politică ce se bucură de sprijinul neprecupețit al maselor de oameni ai muncii de pe întreg globul pămîntesc. Cînd, de la înalta tribună a Organizației Națiunilor Unite, șeful guvernului sovietic, tovarășul N. S. Hrușciov, a lansat către toate statele chemarea la dezarmarea generală și totală, au răsunat în marea sală a O.N.U. ideile leniniste ale păcii și colaborării pașnice între popoare. Aceste idei cuceresc azi tot mai multe minți, dovedindu-se temeiul unicii politici rațională în epoca noastră.

În culegerea „Partidul — forța conducătoare în statul socialist și în construcția comunistă" găsim teze strălucite ale lui V. I. Lenin cu privire la revoluția culturală ca una dintre cele mai de seamă condiții pentru succesul transformării socialiste a țării, cu privire la folosirea vechilor cadre de intelectuali și la formarea noii intelectualități sovietice și cu privire la multe alte probleme esențiale ale construirii socialismului și comunismului.

Pentru membrii partidului nostru — partid care a păsit neabătut, în întreaga sa istorie de aproape patru decenii, sub steagul victorios al leninismului — ideile cuprinse în această culegere, ca și în ansamblul operei leniniste, sînt, în același timp, o strălucită confirmare a justeței drumului parcurs și un luminos far călăuzitor pentru viitor. Sîntem mîndri de faptul că ideile biruitoare ale marxism-leninismului, idei care stau și la temelia politicii Partidului Muncitoresc Romîn, exercită o influență hotărîtoare asupra mersului înainte al istoriei. Aceste idei cuprind tot mai mult mințile și inimile oamenilor muncii din întreaga lume, deoarece ele sînt cea mai înaltă expresie a intereselor fundamentale ale omenirii contemporane.

V. BÎRLĂDEANU

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACȚIE

N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚĂ, V. A. VARGA
N. ADĂNILOAIE, V. HÎRMUZ, GH. MATEI, GH. MOȚ, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA.

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12; telefon 17.01.60, interior 442

Abonamente: la toate librăriile din țară

Abonamentele la revista „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." se fac la toate centrele de librării și difuzare a cărții (C.L.D.C.) din țară. Revista se găsește de vînzare la toate librăriile din țară.

Prețul unui număr — 4 lei, al unui abonament semestrial — 12 lei, al unui abonament anual — 24 lei. Preferați abonamente semestriale sau anuale.

Editura „Scînteia"

C.L. 18

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin“ București

1080

0 IUL. 2005

97

Lei 4

I 8880

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C. C. AL P. M. R.

3

EDITURA „SCÎNTEIA"
1960

1990

0 IUL. 2005

i 8880

-- DLL 2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

5 ANUL VI 1960

BIBLIOTECA CENTRALĂ 51810

CUPRINS:

Pag.

STUDII ȘI REFERATE

P. CONSTANTINESCU-IAȘI: Cu privire la concepția lui V. I. Lenin despre istorie 5

E. NEAMU și A. FEDOTOVA: Din lupta P.C.R. împotriva tîrîrii Romîniei în războiul antisovietic (septembrie 1939—iunie 1941) 17

D. HUREZEANU: Relațiile agrare din Romînia la începutul secolului al XX-lea și atitudinea mișcării socialiste față de țărănime 41

COMUNICĂRI ȘI NOTE ȘTIINȚIFICE

S. HOMENCO și I. IACOȘ: Aspecte ale reorganizării mișcării sindicale din țara noastră. Primul Congres general liber al Sindicatelor Unite din Romînia (26—30 ianuarie 1945) 77

*

V. A. VARGA: Pseudoistoricii de la „Ostforschung" („Cercetarea Răsăritului") în slujba scopurilor militariste agresive ale capitalului monopolist vest-german 98

40 DE ANI DE LA GREVA GENERALĂ

Documente privind greva muncitorilor de la C.F.R., din porturi, șantiere navale și navigație din Romînia (aprilie—iunie 1920): *N. G. Munteanu* 115

DOCUMENTE

Organe de presă centrale și locale ale Partidului Comunist din Romînia . . . 131

RECENZII

„Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. (procese-verbale)", Gospolitizdat, 1959, 750 pag.: *C. Niri* 145

„Documente și materiale cu privire la istoria mișcării muncitorești germane. 1914—1919", Berlin, 1958—1959: *H. Gemkov* (R. D. Germană) 154

NOTE BIBLIOGRAFICE

„Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din Romînia. Pînă la primul război mondial", sub redacția conf. univ. N. N. Constantinescu, Editura politică, 1959: *C. Rîmniceanu* 163

GH. MOȚ, V. ȘTEFANESCU, C. MOCANU: „Contribuții la istoria organizației marxist-leniniste de tineret din Romînia", Editura tineretului, 1959: *V. Petrișor* 166

TITU GEORGESCU, LADISLAU FODOR: „Răscoala țăranilor din Valea Ghimeșului (1934)", Editura politică, 1960: *M. C. Stănescu* 169

„Comunicările Institutului de istorie a Partidului Comunist Bulgar", nr. 6/1959, Editura P.C.B., Sofia, 1959, 410 pag.: *I. Babici* 171

INFORMAȚII

Sesiunea științifică a istoricilor cehoslovaci în legătură cu eliberarea Cehoslovaciei de sub jugul fascist. 175

3372 √

1964

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

АННАЛЫ

ИНСТИТУТА ИСТОРИИ ПАРТИИ ПРИ ЦК РРП

№ 3 **ГОД ИЗДАНИЕ VI** **1960 год**

СОДЕРЖАНИЕ:

ОЧЕРКИ И РЕФЕРАТЫ Стр.

П. КОНСТАНТИНЕСКУ-ЯШЬ: К вопросу о ленинской концепции истории . . 6

Е. НЯМУ и А. ФЕДОТОВА: Из борьбы РКП против втягивания Румынии в антисоветскую войну (сентябрь 1939 г. — июнь 1941 г.) 17

Д. ХУРЕЗЯНУ: Аграрные отношения в Румынии в начале XX-ого века и отношение социалистического движения к крестьянству. 41

СООБЩЕНИЯ И НАУЧНЫЕ ЗАМЕТКИ

С. ХОМЕНКО и И. ЯКОШ: Аспекты реорганизации профсоюзного движения в нашей стране. Первый свободный генеральный конгресс объединенных профсоюзов Румынии (26—30 января 1945 г.) 77

*

В. А. ВАРГА: Псевдоисторики из „Остфоршунг" („Иследование Востока") на службе агрессивных милитаристских целей западно-германского монополистического капитала 98

К СОРОКОЛЕТИЮ ВСЕОБЩЕЙ ЗАБАСТОВКИ

Документы по забастовке рабочих железных дорог, портов, судостроительных верфей и речного транспорта Румынии (апрель-июнь 1920 г.): *Н. Г. Мунтяну* 115

ДОКУМЕНТЫ

Органы центральной и местной прессы Коммунистической Партии Румынии. . 131

РЕЦЕНЗИИ

„II сьезд РСДРП" (протоколы), Госполитиздат, 1959 г., 750 стр. *К. Нири* . . 145

„Документы и материалы по истории рабочего движения Германии. 1914—1919 гг", Берлин, 1958—1959 гг. *Г. Гемков* (Г.Д.Р.) 154

БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

„Из истории формирования и развития рабочего класса Румынии. До первой мировой войны", под редакцией Н. Н. Константинеску, Политическое издательство, 1959 г., *К. Рымничяну.* 163

Г. МОЦ, В. ШТЕФЭНЕСКУ, К. МОКАНУ: „К истории марксистско-ленинской молодёжной организации Румынии", Политическое издательство, 1959 г. *В. Петришор* 166

ТИТУ ДЖОРДЖЕСКУ, ЛАДИСЛАУ ФОДОР: „Восстание крестьян Долины Гимешулуй (1934 г.)" Политическое издательство, 1960, *М. К. Стэнеску* 169

„Сообщения Института истории Коммунистической партии Болгарии", Но 6/1959 г., Издательство КПБ, София, 1959 г., 410 стр. *И. Бабич* 171

ИНФОРМАЦИИ

Научная сессия чехословацких историков, посвящённая освобождению Чехословакии от фашистского ига. 175

Prolétaires de tous les pays, unissez-vous!

ANNALES

DE L'INSTITUT D'HISTOIRE DU PARTI PRÈS LE C.C. DU P.O.R.

No. 3 VI-ème année 1960

SOMMAIRE:

ÉTUDES ET RAPPORTS — Page

P. CONSTANTINESCO-IAŞI : De la conception de Lénine sur l'histoire . . . 5

E. NEAMU et A. FEDOTOVA : De la lutte du P.C.R. contre l'entraînement de la Roumanie dans la guerre antisoviétique (septembre 1939—juin 1941) . . 17

D. HUREZEANU : Les relations agraires en Roumanie au début du XXe siècle et l'attitude du mouvement socialiste à l'égard de la paysannerie 41

COMMUNICATIONS ET NOTES SCIENTIFIQUES

S. HOMENCO et I. IACOS : Aspects de la réorganisation du mouvement syndical de notre pays. Le premier Congrès général libre des Syndicats Unifiés de Roumanie (26—30 janvier 1945). 77

*

V. A. VARGA : Les pseudo-historiens de „l'Ostforschung" („l'Étude de l'est") au service des buts militaristes aggressifs du capital monopoliste ouest-allemand. 98

40e ANNIVERSAIRE DE LA GRÈVE GÉNÉRALE

Documents concernant la grève des ouvriers des Chemins de Fer Roumains, des ports, des chantiers navals et des entreprises de navigation de Roumanie (avril-juin 1920) : *N. G. Munteanu* 115

DOCUMENTS

Organes de presse centraux et locaux du Parti Communiste de Roumanie . . . 131

COMPTES — RENDUS

„Le II-e Congrès du P.O.S.D.R. (Procès-verbaux), Gospolitizdat, 1959, 750 pages, *C. Niri* 145

„Documents et matériel concernant l'histoire du mouvement ouvrier allemand, 1914—1919", Berlin, 1958—1959 : *H. Gemkov* (R. D. Allemande). 154

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

„De l'historique de la formation et du développement de la classe ouvrière de Roumanie. Jusqu'a la premiere guerre mondiale", sous la rédaction du maître de conférences universitaire N. N. Constantinesco, Editions Politiques, 1959. *C. Rimniceanu.* 163

G. MOŢ, V. ŞTEFANESCO, C. MOCANU : „Contributions à l'histoire de l'organisation marxiste-léniniste de la jeunesse de Roumanie", Editions Politiques, 1959, *V. Petrişor* 166

TITU GEORGESCO, LADISLAU FODOR : „La Révolte des paysans de la Vallée du Ghimeş (1934)", Editions politiques, 1960, *M. C. Stănesco.* 169

„Comunications de l'Institut d'histoire du Parti Communiste Bulgare", no. 6 de 1959, Editions du P.C.B., Sofia, 1959, 410 pages, *I. Babici* 171

INFORMATIONS

La session scientifique des historiens tchécoslovaques concernant la libération de la Tchécoslovaquie de sous le joug fasciste 175

Workers of the world, unite!

THE ANNALS

OF THE INSTITUTE OF THE HISTORY OF THE PARTY ATTACHED TO THE CC OF THE RWP

No. 3 Year VI 1960

TABLE OF CONTENTS:

STUDIES AND REPORTS — Page

P. CONSTANTINESCU-IAŞI: On V. I. Lenin's concept of history 5

E. NEAMU and A. FEDOTOVA: From the struggle waged by the Communist Party of Rumania against the dragging of Rumania into the anti-Soviet war (September 1939—June 1941) 17

D. HUREZEANU: Agrarian relation in Rumania in the early part of the twentieth century and the attitude of the Socialist movement towards the peasantry . 41

SPECIAL ARTICLES AND SCIENTIFIC NOTES

S. HOMENCO and I. IACOŞ: Aspects of the reorganization of the Trade Union movement in our country. The first free General Congress of the United Trade Unions of Rumania (January 26—30 1945) 77

*

V. A. VARGA: The pseudo-historians of „Ostforschung" („Eastern Research") in the service of the aggressive military aims of West-German monopoly capital 98

FORTY YEARS SINCE THE GENERAL STRIKE

Documents on the strike of railway, dock, shipyard and shipping workers in Rumania (April-June 1920): *N. G. Munteanu* 115

DOCUMENTS

Central and local press organs of the Communist Party of Rumania 131

BOOK REVIEWS

„The Second Congress of the Social-Democratic Workers' Party of Russia (Minutes)", Gospolitizdat, 1959, pp. 750: *C. Niri* 145

„Documents and materials on the history of the German working class movement, 1914—1919". Berlin 1958—59: *H. Gemkov* (German Democratic Republic) 154

SHORT BIBLIOGRAPHICAL NOTES

„From the history of the emergence and development of the working class in Rumania. Up to the first world war", Edited by Lecturer N. N. Constantinescu, Political Publishing House, 1959: *C. Rîmniceanu* 163

G. MOŢ, V. ŞTEFĂNESCU, C. MOCANU: „Contributions to the history of the Marxist-Leninist Youth Organization in Rumania", Political Publishing House, 1959: *V. Petrişor* 166

TITU GEORGESCU, LADISLAU FODOR: „Rising of the Ghimeş valley peasants (1934)", Political Publishing House, 1960: *M. C. Stănescu* 169

„Reports of the Bulgarian Communist Party's History Institute", nr. 6/1959. Publishing House of the Bulgarian Communist Party, Sofia, 1959, pp. 410: *I. Babici* 171

MISCELLANEOUS

Scientific Session of Czechoslovak Historians in connection with the liberation of Czechoslovakia from under the fascist yoke 175

CU PRIVIRE LA CONCEPŢIA LUI V. I. LENIN DESPRE ISTORIE

Acad. prof. P. CONSTANTINESCU-IAŞI

Gîndirea genialului dascăl al proletariatului, Vladimir Ilici Lenin, creatorul marxismului epocii imperialismului şi a revoluţiilor proletare, întemeietorul partidului de tip nou al proletariatului şi al primului stat socialist din lume, este atotcuprinzătoare. Continuînd şi dezvoltînd învăţătura creatorilor socialismului ştiinţific — Marx şi Engels —, Vladimir Ilici Lenin şi-a spus cuvîntul său genial şi în istorie, şi în istoriografie. Marele strateg al revoluţiei proletare a elaborat şi dezvoltat o serie de probleme de bază, fundamentale privind istoria societăţii: stadiile de dezvoltare ale capitalismului, corelaţia dintre dezvoltarea capitalismului în industrie şi în agricultură, etapele de formare a pieţii, formele rentei etc.; a lămurit o serie de probleme fundamentale ale istoriei economice şi politice a diferitelor ţări capitaliste. V. I. Lenin a luptat neobosit împotriva concepţiilor burgheze asupra istoriei, îndeosebi asupra istoriei moderne. Dezvoltînd învăţătura marxistă, Lenin a pus bazele studierii istoriei contemporane, a istoriei partidului clasei muncitoare.

Încă de la începutul secolului al XX-lea, în ţara noastră au început să fie cunoscute activitatea revoluţionară a lui Lenin, geniala sa învăţătură. Răspîndirea leninismului în Romînia a luat amploare după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie. Crearea Partidului Comunist din Romînia în mai 1921 a însemnat victoria leninismului asupra oportunismului şi reformismului în mişcarea muncitorească de la noi. Partidul de avangardă al clasei muncitoare a răspîndit necontenit operele lui Lenin, a aplicat marxism-leninismul la realităţile din Romînia, a condus poporul în lupta pentru libertate şi socialism.

*

Clasicii marxism-leninismului au elaborat şi dezvoltat necontenit teoria revoluţionară a proletariatului, necesară organizării şi îndrumării luptei de clasă a acestuia.

Marx şi Engels au curăţat materialismul filozofic premarxist de limitările şi inconsecvenţele care-l caracterizau, l-au adîncit şi îmbogăţit, ducîndu-l pînă la capăt prin aplicarea sa la cunoaşterea societăţii omeneşti şi au arătat ei înşişi dînd lucrări geniale, necesitatea de a începe să se studieze din nou, pe o bază ştiinţifică, întreaga istorie a societăţii omeneşti. *„Materialismul istoric* al lui Marx s-a dovedit a fi cea mai grandioasă

cucerire a cugetării științifice. Haosul și arbitrarul care domniseră pînă atunci în concepțiile despre istorie și politică au fost înlocuite cu o teorie științifică uimitor de unitară și de armonioasă, care arată cum dintr-o orînduire socială se dezvoltă, ca urmare a creșterii forțelor de producție, o altă orînduire, superioară, — cum se dezvoltă, de pildă, capitalismul din feudalism" — scria Lenin în 1913 în „Trei izvoare și trei părți constitutive ale marxismului" [1].

După apariția „Capitalului" lui Marx, concepția materialistă a istoriei, subliniază Lenin, nu a mai fost o ipoteză, ci o „...doctrină științifică este dovedită" [2]. E drept, Marx a aplicat analiza sa strălucită și enorm documentată unei singure formații sociale, cea capitalistă ; dar a folosit o asemenea metodă în cercetarea istorică a fenomenelor, încît ea a rămas singura metodă științifică pentru explicarea istoriei.

În studiul biografic asupra lui Marx, scris în 1914, Lenin, vorbind despre gîndirea genialului premergător, face o expunere sintetică, cuprinzătoare asupra materialismului istoric, asupra concepției lui Marx despre istorie. Descoperirea materialismului istoric, pe care îl numește singura sociologie științifică, a înlăturat — scrie Lenin — două neajunsuri principale ale teoriilor istorice anterioare. Istoricii de pînă la Marx cercetau numai motivele ideologice subiective, personale ale activității oamenilor, fără a adînci pricinile adevărate ale acestor ideologii, adică gradul de dezvoltare a producției materiale ; ei nu țineau seamă de acțiunile, de rolul maselor populare în istorie.

Materialismul istoric scoate la iveală motivele determinante ale acțiunilor omenești, explică cine provoacă ciocnirea între ideile contradictorii — și anume condițiile obiective ale vieții materiale — și care este legea dezvoltării acestor condiții. „Marx a atras atenția asupra tuturor acestor probleme — scrie Lenin —, arătînd drumul către studiul științific al istoriei, istoria fiind concepută ca un proces unitar, guvernat de legi necesare în toată uriașa lui varietate de aspecte și contradicții" [3].

Lenin a dezvoltat și îmbogățit materialismul istoric prin genialele sale lucrări. Aprofundînd învățătura lui Marx și cercetînd profund realitățile din Rusia de atunci, V. I. Lenin a dezvoltat concepția materialistă a istoriei, arătînd că dezvoltarea societății trebuie privită ca un proces istoric-natural. Subliniind însemnătatea descoperirii lui Marx cu privire la formația social-economică, Lenin scria în lucrarea „Ce sînt «prietenii poporului» și cum luptă ei împotriva social-democraților" că „această idee a materialismului în sociologie a fost ea însăși o idee genială" [4]. Materialismul a desprins raporturile de producție drept bază a societății, a dus la generalizarea stărilor de lucruri din diferite țări în cadrul unei noțiuni fundamentale, aceea a formației social-economice. A apărut astfel o sociologie științifică, care a permis ca dezvoltarea formațiilor sociale să poată fi prezentată ca un proces istoric-natural, conform unor legi obiective.

Lenin a dus o luptă necruțătoare împotriva teoriilor burgheze, idealiste, reacționare cu privire la istoria societății ; a demascat și criticat teoriile revizioniștilor, care, susținînd că materialismul istoric, ca și mate-

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 5.
[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 1, E.S.P.L.P. 1956, pag. 132.
[3] *V. I. Lenin*, „Marx-Engels — marxism", Editura politică, 1958, pag. 16.
[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 1, E.S.P.L.P. 1956, pag. 129.

rialismul dialectic, este depășit, urmăreau să „corecteze" învățătura revoluționară a proletariatului.

Apărînd materialismul istoric, arătînd deosebirea lui față de toate soiurile de teorii care numai se intitulau socialiste, V. I. Lenin sublinia că marxismul „...se deosebește de toate celelalte teorii socialiste printr-o minunată îmbinare a unei perfecte lucidități științifice în analiza situației obiective și a desfășurării obiective a evoluției cu cea mai categorică recunoaștere a importanței energiei revoluționare..." [5].

Lenin a combătut cu fermitate poziția subiectiviștilor, care interpretau istoria în mod eronat, voluntarist, remarcînd caracterul neștiințific al vederilor subiectiviștilor, care n-au fost în stare să privească evoluția evenimentelor istorice ca un proces istoric-natural tocmai pentru că ei s-au oprit la ideile și scopurile sociale ale omului, neștiind să reducă aceste idei și scopuri la anumite raporturi sociale materiale [6].

Concepția subiectiviștilor că istoria ar fi făurită de către personalități, era o concepție „pur mecanică și de-o naivitate copilărească", cum o definește Lenin în studiul său „Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve", publicat în 1895. În legătură cu mențiunea lui Struve că „individualitățile" există nu numai în lumea spirituală, ci și în lumea fizică [7], Lenin arată că încadrarea „individualităților" în anumite legi generale s-a făcut în domeniul social în chip ferm abia prin teoria lui Marx, care a lămurit problema personalităților, reduse la rolul pe care ele îl au realmente în sistemul relațiilor de producție, prin condițiile lor de trai și interesele determinate de aceste condiții.

Tendința generală a sociologiei de a explica „elementele individualității prin cauze sociale" este desăvîrșită prin teoria luptei de clasă. „Grupul social" înlocuiește astfel elementul „personalitate", dar numai în concepția luptei de clasă ca proces de bază al evoluției sociale. Teoria luptei de clasă — afirmă Lenin — este tocmai de aceea „...o uriașă cucerire a științei sociale, pentru că stabilește cu cea mai mare precizie și exactitate procedeele prin care individualul este redus la social" [8].

În lupta cu narodnicismul, Lenin a răsturnat concepția despre istorie a subiectiviștilor, aserțiunea acestora că istoria se făurește de către „personalități", de către „eroi". Or, condițiile sociale determină acțiunile personalităților.

Istoria este opera maselor largi, a căror eficiență este cu atît mai mare cu cît transformarea revoluționară a societății este mai profundă. Lenin a considerat această teză drept una din cele mai de seamă teze ale materialismului istoric [9]. După înlăturarea exploatării omului de către om și trecerea la construirea noii societăți, se înfăptuiește participarea conștientă a maselor la făurirea istoriei, ceea ce accelerează profund dezvoltarea procesului istoric. „Principala cauză a acestei uriașe accelerări a dezvoltării mondiale o constituie atragerea în făgașul ei a noi sute și sute de milioane de oameni" [10].

Un alt mare merit al lui Lenin, în ceea ce privește interpretarea

---

[5] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 23.
[6] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 1, E.S.P.L.P. 1956, pag. 131.
[7] Op. cit., pag. 398.
[8] Op. cit., pag. 403.
[9] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, E.S.P.L.P. 1958, pag. 518.
[10] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 141.

istoriei, este că, pe baza studierii profunde a orînduirii capitaliste, în stadiul său ultim — imperialismul —, a descoperit legea dezvoltării inegale și în salturi a capitalismului și, prevăzînd genial viitorul, a elaborat teoria revoluției proletare, arătînd că în condițiile istorice noi, revoluția socialistă nu mai poate avea loc simultan în toate țările, ci mai întîi în cîteva sau chiar într-o singură țară, lanțul capitalismului rupîndu-se acolo unde are veriga mai slabă. Dezvoltîndu-l pe Marx, Lenin a găsit formele noi pe care le îmbracă societatea în perioada de trecere la comunism ; a fundamentat învățătura despre necesitatea sfărîmării statului burghez, înlăturării dictaturii burgheze, pentru a fi instaurată dictatura proletariatului, și a definit, în linii fundamentale, programul concret al statului proletar.

Lenin, cercetînd istoria de după Comuna din Paris din 1871, a ajuns la concluzia că republica democratică pe care o indicau marxiștii în perioada de după eroica revoluție a proletariatului parizian drept forma politică potrivită a dictaturii proletariatului nu mai corespundea ; republica sfaturilor (a sovietelor, apărute încă din timpul revoluției din 1905—1907), fiind, în noile condiții, cea mai potrivită formă a statului socialist.

Lenin, arătînd caracterul universal-valabil al dictaturii proletariatului, scria în 1916 : „Toate națiunile vor ajunge la socialism, aceasta e inevitabil, dar toate vor ajunge nu chiar în același fel, fiecare va aduce un specific într-o formă sau alta a democrației, într-o varietate sau alta a dictaturii proletariatului, într-un ritm sau altul al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale“ [11], iar în lucrarea sa, apărută în vremea Revoluției, „Statul și revoluția“, Lenin releia că trecerea de la capitalism la comunism nu poate să nu dea, firește, o abundență și o diversitate enormă de forme politice, dar esența lor va fi inevitabil aceeași : dictatura proletariatului [12].

După victoria Revoluției proletare din Rusia, Lenin, cu o clarviziune genială, a elaborat teza privind posibilitatea coexistenței pașnice a țărilor cu sisteme sociale diferite și a apărat cu fermitate acest principiu. În 1921, cînd noul stat socialist era complet izolat, Lenin prevedea sfărîmarea acestui zid, bizuindu-se pe realitatea istorică. „Există o forță — spunea el — mai puternică decît dorința, voința și hotărîrea oricăruia dintre guvernele sau clasele ostile nouă ; această forță o constituie relațiile economice mondiale generale care le silesc să pășească pe această cale a stabilirii de legături cu noi“ [13]. Întreaga istorie a Uniunii Sovietice, întreaga istorie contemporană au adeverit justețea acestei învățături leniniste. Țara socialismului victorios s-a dezvoltat necontenit, prestigiul ei a crescut ; astăzi, în fruntea puternicului lagăr al socialismului și păcii, înfăptuiește cu succes comunismul, idealul către care năzuiesc milioanele de oameni ai muncii din lumea întreagă.

*

Metoda marxist-leninistă de cercetare a istoriei este indisolubil legată de concepția materialist-dialectică asupra istoriei. În lucrările lui

[11] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 60.
[12] *V. I. Lenin* : „Statul și revoluția“, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 39.
[13] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 33, E.S.P.L.P. 1957, pag. 142.

Vladimir Ilici Lenin există o bogăție de indicații metodologice, de recomandări privind orientarea justă în cercetarea științifică a fenomenelor istorice.

Pentru o cît mai justă interpretare a faptelor istorice, Vladimir Ilici Lenin a subliniat necesitatea cercetării și interpretării evenimentelor ținînd seamă de condițiile istorice, de procesul istoric care se petrece în societate, a cerut ca fiecare problemă care urmează a fi analizată „...să fie pusă într-un cadru istoric *bine determinat...*", iar cînd este vorba de o singură țară, „...să se țină seamă de particularitățile concrete prin care se deosebește această țară de celelalte țări în limitele uneia și aceleiași epoci..." [14]. În scrisoarea sa către Inessa Armand din 1915, Lenin arăta că întregul spirit al marxismului, întregul lui sistem cere ca fiecare teză să fie examinată numai din punctul de vedere istoric, numai în legătură cu experiența concretă a istoriei [15]. În studiul „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare" scris în 1914, el introduce un paragraf, din cele zece existente, care se ocupă de „Modul concret istoric de a pune problema". Astfel, abordînd în mod istoric problema autodeterminării, înainte de 1914, Lenin deosebește două epoci fundamental deosebite din punctul de vedere al mișcărilor naționale. Una este epoca prăbușirii feudalismului și absolutismului, epoca formării societății burgheze, cînd mișcările naționale devin mișcări de masă, atrăgînd toate clasele sociale ale populației ; și alta — epoca statelor capitaliste complet formate, cînd apare antagonismul evident dintre proletariat și burghezie, cînd nu mai există mișcări burgheze democratice de masă, capitalismul apropiind și amestecînd tot mai mult națiunile [16]. Aceste două epoci sînt legate prin numeroase verigi intermediare, deoarece țările se dezvoltă deosebit în funcție de anumite condiții istorice. De aceea Lenin cerea să se țină „...seamă de toate aceste condiții istorice generale, precum și de toate condițiile concrete de stat" [17].

Pentru a înfățișa cît mai precis concluziile cu privire la problema „autodeterminării națiunilor", Lenin folosește cîteva exemple diferite din istorie, și anume particularitățile problemei naționale din Rusia, despărțirea Norvegiei de Suedia, conflictul dintre Irlanda și Anglia, de asemenea unele hotărîri ale congreselor Internaționalei socialiste.

Pentru a se deduce o cît mai justă concluzie într-o lucrare marxistă de istorie, cercetarea — arată Lenin — trebuie să se bazeze pe aprofundarea multilaterală a faptelor istorice. A folosi exemple nu este greu, „...esențialul îl constituie condițiile concrete istorice ale diferitelor cazuri. Faptele, dacă le luăm în *ansamblul* lor, în *conexiunea* lor, sînt nu numai «îndărătnice», dar și absolut concludente. Faptele, dacă sînt luate în afara ansamblului, în afara conexiunii, dacă sînt fragmentare și arbitrare, sînt tocmai numai o jucărie sau chiar ceva și mai rău" [18]. Faptele nu pot fi povestite ca atare, în înșirarea lor, fără ideea de corelație și succesiune, fără interpretare.

Lenin a dat o mare atenție folosirii izvoarelor istorice, care să fie cît mai multe și cît mai autentice, cît mai cuprinzătoare în ce privește definirea obiectului ; el a folosit un uriaș material statistic, pe care îl controla

[14] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 20, E.S.P.L.P. 1956, pag. 403.
[15] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 35, E.S.P.L.P. 1958, pag. 227.
[16] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 20, E.S.P.L.P. 1956, pag. 403.
[17] Op. cit., pag. 404.
[18] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 23, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 272.

minuțios, confruntîndu-l cu alte izvoare. Statistica a fost pentru Lenin, ca și pentru Marx, „o armă revoluționară".

În munca de elaborare a lucrărilor, Lenin întocmea mai întîi conspecte și fragmente provizorii pentru unele capitole, alcătuia referate premergătoare, iar după publicarea lucrărilor privind tema respectivă studia un nou material statistic și documentar, pe baza căruia făcea noi sinteze, trăgea noi concluzii generalizatoare.

Pentru a-și da bine seama de starea agriculturii din Rusia și a ajunge la concluzii generale, cuprinzătoare, Lenin a studiat, comparativ, un imens material informativ asupra agriculturii din Germania, Franța, Belgia, Statele Unite ale Americii și din alte țări. El a reconsiderat critic datele cuprinse în recensămintele agricole moderne. Lenin a folosit un imens număr de lucrări străine, scrise în diferite limbi — pentru care a și învățat aceste limbi —, din care a făcut extrase, comparîndu-le cu date din felurite publicații, verificînd totul minuțios; în același timp, Lenin a ținut prelegeri despre problema agrară, a scris un număr de articole, a elaborat programul agrar al P.M.S.D.R.

Pentru fiecare lucrare, Lenin studia întregul material strîns anterior referitor la tema studiată. Astfel, atunci cînd, în ianuarie 1916, a început geniala sa lucrare „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului", Lenin a întrebuințat toate însemnările, extrasele și conspectele vechi, pe care le-a prelucrat din nou, a studiat temeinic noua literatură. În „Caietele despre imperialism", Lenin a făcut extrase din 148 de cărți și 232 de articole din diferiți autori.

Folosind în mod critic cartea lui Egelhaaf „Istoria modernă", Lenin și-a alcătuit tabele sincronice, făcînd un rezumat extrem de interesant despre istoria lumii de la 1870 încoace. Pentru sistematizare, Lenin a împărțit faptele istorice ale epocii studiate în mai multe rubrici: a) războaie; b) diplomație; c) politică colonială; d) politică economică; e) mișcarea muncitorească și partidele politice; f) mișcări revoluționare (cu caracter neproletar); g) mișcări naționale și chestiunea națională; h) reforme democratice; i) reforme sociale; k) diverse și observații, grupîndu-le pe ani și perioade.

Vladimir Ilici Lenin a elaborat principiul de mare însemnătate al partinității în știință. Luptînd împotriva concepțiilor idealiste în interpretarea istoriei, Lenin a reliefat că „materialismul implică, ca să zicem așa, spiritul partinic, obligînd ca, la orice apreciere a evenimentului să se adopte deschis și pe față punctul de vedere al unui anumit grup social" [19].

Studiul obiectiv al faptelor istorice nu are nimic comun cu obiectivismul; analiza obiectivă a faptelor presupune aprecierea evenimentelor istorice de pe pozițiile clasei celei mai înaintate, în spiritul partinității proletare. Obiectivitatea cercetătorului istoric așa cum o concepe istoriografia burgheză este un fals, căci ea nu există în realitate. Realmente, istoricii burghezi, sub așa-zisa lor imparțialitate, apără interesele de clasă ale capitaliștilor, pe care îi slujesc. Marxism-leninismul a dovedit că nu poate exista o ideologie deasupra claselor, care să deservească deopotrivă mai multe clase, clase care sînt antagoniste în orice formație socială afară de cea socialistă. Dacă istoriografia burgheză caută să ascundă caracterul ei de clasă, știința marxist-leninistă nu are de ce să ascundă caracterul

[19] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 1, Ed. P.M.R. 1951, pag. 394.

partinic al istoriei, interpretarea științifică a faptelor istoriei de pe pozițiile celei mai revoluționare clase sociale — proletariatul — corespunzînd cu însăși realitatea obiectivă.

Încă din 1897, Lenin a arătat precis „...că nici un om viu *nu poate să nu se situeze de partea* unei clase sau alteia (dacă a înțeles relațiile dintre ele), nu poate să nu se bucure de succesele clasei respective, nu poate să nu se întristeze de eșecurile ei, nu poate să nu fie revoltat împotriva celor care sînt ostili acestei clase, împotriva celor care împiedică dezvoltarea ei prin răspîndirea unor concepții înapoiate etc. etc." [20].

*

Marii dascăli ai proletariatului au elaborat, în lumina legilor generale ale dezvoltării istoriei omenirii, lucrări de istorie concretă, au analizat momente și evenimente din istorie pentru a remarca și generaliza tendințele epocii, ale întregii istorii, pentru a stabili, în raport cu condițiile istorice, sarcinile strategice și tactice ale mișcării revoluționare. Marx a scris „Luptele de clasă în Franța", „18 Brumar al lui Ludovic Bonaparte", Engels — „Originea familiei, a proprietății private și a statului", „Războiul țărănesc german". Tot așa Vladimir Ilici Lenin a concretizat învățătura lui despre istorie, despre teoria și metoda ei în numeroase opere în care a abordat probleme fundamentale ale istoriei, a definit profund evenimente și perioade, a analizat multiple fenomene ale istoriei Rusiei, ale istoriei universale.

În „Dezvoltarea capitalismului în Rusia", apărută la Petersburg în 1899 sub semnătura Vladimir Ilin, pornind de la analiza procesului formării pieței interne în Rusia, Lenin a ajuns la necesitatea de a înfățișa întregul proces istoric al dezvoltării capitalismului în Rusia în ansamblul lui [21].

„Dezvoltarea capitalismului în Rusia" este un model de aplicare și de dezvoltare a învățăturii marxiste în domeniul istoriei unui popor. Aplicînd tezele generale ale lui Marx la situația din Rusia, Lenin a îmbogățit învățătura lui Marx cu teze noi, care au importanță și pentru studierea dezvoltării capitalismului în alte țări. La sfîrșitul primului volum al „Capitalului", Marx a formulat concluzia sa privitoare la socializarea producției de către capital; Lenin a făcut un pas mai departe, dezvăluind conținutul procesului de socializare a muncii de către capital, care se evidențiază sub mai multe aspecte.

În lucrarea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia", Lenin analizează problema pieței în mod istoric; arată procesul transformării economiei naturale din Rusia într-o economie de mărfuri simplă, apoi transformarea acesteia din urmă în economie capitalistă. Tratarea istorică a apariției și dezvoltării capitalismului în Rusia a dus pe Lenin la concluzia inevitabilei dispariții a capitalismului, indicînd calea revoluționară împotriva teoriilor narodnicilor și apoi ale menșevicilor.

Folosind un uriaș material faptic, Lenin distruge mai întîi teoria narodnicistă despre structura gospodăriei țărănești ruse ca o masă omogenă de mici producători independenți și scoate la iveală noile forme de relații de producție la sate, capitaliste. Lenin face o analiză profundă

[20] Ibid.
[21] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 3, E.S.P.L.P. 1955, pag. 3.

structurii social-economice a satului rusesc după reforma din 1861, arătînd factorii descompunerii țărănimii.

Lenin arată că lupta de clasă din Rusia de după 1861 între țărănimea săracă și moșierime s-a desfășurat ca urmare a rămășițelor iobăgiste și a noilor relații capitaliste, paralel cu antagonismul dintre burghezie și proletariat — clase care se formau. Lenin dovedește în această operă necesitatea alianței dintre clasa muncitoare și țărănime împotriva moșierimii și capitaliștilor, cerută de înseși condițiile luptei de clasă desfășurate în situația economică nou creată. Lenin stabilește caracterul necesar și trecător al capitalismului și în Rusia, pregătirea premiselor revoluției socialiste în Rusia.

De o deosebită însemnătate este opera în care Lenin a adus geniale descoperiri privind noul stadiu de dezvoltare a capitalismului: „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului", scrisă în 1916.

„Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului" constituie o continuare a „Capitalului" lui Marx. În această lucrare, Lenin a definit imperialismul ca stadiul cel mai înalt și ultim al capitalismului, ca stadiul în care se coc premisele revoluției proletare, către care duce întregul proces legic al societății.

Lenin a arătat că imperialismul este caracterizat prin cinci trăsături care îl definesc ca stadiu al orînduirii capitaliste. În locul liberei concurențe, dominantă în vremea cînd capitalismul se afla în faza de ascensiune, urmează monopolurile, care reprezintă esența economică a stadiului imperialist. Lenin arată că monopolurile nu au înlăturat concurența, anarhia și stihia producției capitaliste, ci, dimpotrivă, le-au ridicat pe o treaptă superioară. Ca urmare a dezvoltării economiei capitaliste în această fază din împletirea capitalului industrial cu cel bancar, arată Lenin, a rezultat capitalul financiar, capital care domină întreaga viață economică și socială a orînduirii capitaliste. Dacă înainte, în perioada capitalismului premonopolist, predomina exportul de mărfuri din țările înaintate către cele mai puțin dezvoltate, în noul stadiu al capitalismului domină exportul de capital, ceea ce a dus la adîncirea subjugării țărilor slab dezvoltate, la adîncirea colonialismului și împilării popoarelor lumii. Imperialismul este stadiul capitalismului cînd împărțirea lumii între marile puteri capitaliste s-a terminat. Ca urmare, nemaifiind piețe libere, imperialiștii duc o acerbă luptă pentru reîmpărțirea lumii deja împărțite. Acesta este izvorul — subliniază Lenin — al războaielor imperialiste, prădalnice.

Imperialismul, arată Lenin, reprezintă capitalismul intrat în descompunere, în putrefacție. În stadiul imperialist, contradicțiile orînduirii capitaliste se ascut, lupta de clasă crește, masele populare, în frunte cu proletariatul, pășesc la revoluție. Imperialismul este ajunul revoluției proletare, a subliniat Lenin în prefața la edițiile franceză și germană [22].

Piatra unghiulară a leninismului o constituie învățătura despre dictatura proletariatului, învățătură pe care Lenin a dezvoltat-o multilateral și a fundamentat-o temeinic plecînd de la descoperirile lui Marx în acest sens. Lucrarea în care Lenin face o adîncă analiză istorică a procesului de apariție și de dezvoltare a statului — instrument în mîna clasei dominante — și în care arată locul și rolul statului în perioada de trecere de

[22] *V. I. Lenin:* „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 13.

la capitalism la orînduirea comunistă este „Statul și revoluția", scrisă în focul pregătirii Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1917.

Pornind de la scrierile lui Marx și Engels în problema statului, Lenin arată că acest instrument de dominare a clasei dominante, cu toate instituțiile sale, a apărut în societate în urma dezvoltării contradicțiilor antagoniste dintre clase, contradicții care au devenit ireconciliabile. Statul sclavagist, statul feudal, statul capitalist (inclusiv republica burghezo-democratică) au reprezentat instrumente de oprimare a maselor populare, de apărare a intereselor de clasă ale exploatatorilor. Istoria a arătat însă că statul este un fenomen trecător.

Marx și Engels, analizînd experiența Comunei din Paris, au ajuns la concluzia că proletariatul pentru a putea să construiască orînduirea socialistă trebuie mai întîi să cucerească puterea politică, cu alte cuvinte, să-și instaureze dictatura sa, să-și făurească statul său. „...În perioada de *trecere* de la capitalism la comunism — scria Lenin —, reprimarea mai este *încă* necesară, însă de astă dată este necesară reprimarea minorității exploatatorilor de către majoritatea exploatată" [23].

Vladimir Ilici Lenin a subliniat că dictatura proletariatului reprezintă un tip nou de stat. Lenin a dezvoltat multilateral învățătura dictaturii proletariatului pe baza unui profund studiu al istoriei, al mișcării muncitorești. Dezvoltînd marxismul, Lenin a subliniat în această operă că „...numai comunismul creează situația în care statul devine cu totul inutil, deoarece nu există *nimeni* care să fie reprimat, «nimeni» în înțelesul de *clasă*..." [24]. Lenin a intenționat să analizeze învățătura despre stat în lumina învățămintelor Revoluției din Octombrie și a construcției statului sovietic; însă lucrarea „Statul și revoluția" a rămas neterminată, pe conducătorul partidului bolșevic și al statului sovietic absorbindu-l multiplele probleme ale revoluției și construcției orînduirii noi.

În opera sa, V. I. Lenin a făcut geniale analize și caracterizări asupra mișcării muncitorești ruse și internaționale, asupra istoriei partidului revoluționar al proletariatului.

Astfel, în lucrarea „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului", întocmită în 1920, Lenin redă succint, dar cuprinzător, într-un capitol special, „etapele principale ale istoriei bolșevismului":

Anii de pregătire a revoluției (1903—1905). Bolșevismul a apărut ca un curent politic și partid de avangardă al proletariatului; proletariatul Rusiei, sub steagul bolșevicilor, a înfăptuit prima revoluție populară din epoca imperialismului.

Anii revoluției (1905—1907), care au însemnat etapa luptei revoluționare împotriva absolutismului și exploatării, cînd toate partidele și clasele au trebuit să-și spună deschis părerea față de revoluție; partidul bolșevic și-a dovedit în focul luptei justețea strategiei și tacticii sale. În acest scurt răstimp de revoluție, masele au fost călite mai mult decît în vremea multor decenii de dezvoltare pașnică.

Anii reacțiunii (1907—1910): în fața ofensivei declanșate de absolutism, partidul bolșevic a trebuit să se retragă strategic, să-și păstreze rîndurile, să educe forțele revoluționare ale societății ruse în vederea noilor lupte de clasă.

[23] *V. I. Lenin:* „Statul și revoluția", Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 97.
[24] Op. cit., pag. 98.

Perioada de avînt (1910—1914), care a adeverit justețea previziunii bolșevicilor precum că va urma un nou val al mișcării revoluționare. Partidul și-a consolidat rîndurile, s-a întărit, eliminînd din rîndurile sale pe menșevici.

Perioada primului război imperialist mondial (1914—1916), cînd a ieșit în evidență oportunismul Internaționalei a II-a, care a dat faliment; bolșevicii au fost aceia care au dezvăluit cu claritate caracterul imperialist al războiului izbucnit.

A doua revoluție din Rusia (din februarie pînă în octombrie 1917): în condițiile consecințelor războiului imperialist în Rusia a fost răsturnat țarismul, iar în cîteva zile „...Rusia — scrie Lenin — s-a transformat într-o republică burghezo-democratică, mai liberă — în condițiile războiului — decît oricare altă țară din lume“ [25]. În luptă cu oportunismul menșevicilor și „socialiștilor-revoluționari“, bolșevicii au început pregătirea revoluției proletare. „Fără această pregătire prudentă, minuțioasă, circumspectă și îndelungată — subliniază Lenin —, noi n-am fi putut nici să repurtăm victoria din octombrie 1917, nici să păstrăm această victorie“ [26].

Clasicii marxism-leninismului au acordat atenție istoriei universale, istoriei diferitelor țări ale lumii. V. I. Lenin, în multe lucrări, a făcut prețioase aprecieri privind evenimente din istoria Romîniei și mișcarea muncitorească-țărănească de la noi. Una din primele asemenea referiri ale lui Lenin este aceea din necrologul „Friedrich Engels“, scris în 1895, în care arăta că după moartea lui Marx, „...Engels a continuat să fie sfătuitorul și conducătorul socialiștilor europeni. Lui i se adresau pentru sfaturi și directive, în egală măsură, și socialiștii germani, a căror forță, cu toate persecuțiile din partea stăpînirii, creștea repede și necontenit, și reprezentanții țărilor înapoiate, de pildă spaniolii, romînii, rușii, care trebuiau să-și chibzuiască și să-și măsoare primii lor pași“ [27]. Lenin a dat o înaltă apreciere importanței și urmărilor marii răscoale a țăranilor din primăvara anului 1907. În „Caiete despre imperialism“, Lenin a precizat că „răscoala țăranilor din Romînia din anul 1907 (primăvara) a avut un rol asemănător pentru îmbunătățirea situației lor ca și în anii 1905—1907 revoluția din Rusia“ [28]. Lenin a condamnat încercările de ignorare a acestui important eveniment. Criticînd „Istoria modernă“, a istoricului german Egelhaaf, Lenin a arătat că autorul, „cu un pedantism penibil, dă date și informații despre orice regișor, despre neamurile regișorilor... dar nu pomenește nici o literă de răscoala țăranilor din Romînia din 1907“ [29]. În diferite lucrări, și mai ales în „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, Lenin a citat date grăitoare privind lupta monopolurilor

[25] *V. I. Lenin:* „«Stîngismul» — boala copilăriei comunismului“, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 14—15.

[26] Op. cit., pag. 16.

În afara lucrărilor lui Lenin despre materialism istoric și știința istorică, citate, mai amintim încă din studiile și lucrările sale: „Ce-i de făcut?“, „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică“, „Materialism și empiriocriticism“, „Marxism și revizionism“, „Despre cîteva particularități ale dezvoltării istorice a marxismului“, „Soarta istorică a învățăturii lui Karl Marx“, „Despre interpretarea liberală și marxistă a luptei de clasă“, „Despre dictatura proletariatului“, „Friedrich Engels“, „Despre Statele Unite ale Europei“, „Economicul și politicul în epoca dictaturii proletariatului“ etc.

[27] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 2, Ed. P.M.R. 1951, pag. 12.

[28] *V. I. Lenin:* „Caiete despre imperialism“, ediția rusă, pag. 65.

[29] Op. cit., pag. 615—616.

pentru acapararea pieței românești. În perioada primului război mondial, Lenin a dezvăluit intențiile țărilor imperialiste beligerante, pactizările și tratatele pentru înrobirea țărilor mici, inclusiv a României, care, totodată, fusese tîrîtă de către burghezie și moșierime în războiul imperialist.

Ocupîndu-se cu analiza luptelor revoluționare din Europa, după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Lenin a subliniat însemnătatea evenimentelor revoluționare care au cuprins și România. Vorbind despre creșterea și extinderea valului luptelor revoluționare, în articolul „O lecție dureroasă, dar necesară", scris la 25 februarie 1918, Lenin a menționat: „Văpaia insurecției proletare a cuprins Finlanda. Flăcările s-au extins și asupra României" [30]. În raportul prezentat la 7 martie 1918, la Congresul al VII-lea al P.C.U.S., arătînd că Revoluția din Octombrie a avut loc în condițiile cînd cele două tabere imperialiste erau angajate în război, Lenin sublinia că „...numai de acest moment al relațiilor politice și economice internaționale se putea folosi și s-a folosit revoluția noastră pentru a realiza acest strălucit marș triumfal prin Rusia europeană, pentru a se întinde în Finlanda, pentru a începe să cucerească Caucazul și România" [31]. Lenin a chemat însă la ascuțirea vigilenței revoluționare, arătînd că forțele contrarevoluționare, intervenționiste nu renunță la gîndul de a distruge mărețele cuceriri ale Revoluției Socialiste din Rusia.

*

Învățătura lui Lenin, indicațiile lui prețioase privind teoria și metoda științei istorice, realizările lui geniale în ceea ce privește analiza fenomenelor istoriei societății cuprinse în numeroase opere au constituit și constituie o călăuză în acțiune pentru toți istoricii care s-au plasat pe pozițiile marxism-leninismului în interpretarea istoriei.

Întruchiparea aplicării învățăturii leniniste despre istorie este reprezentată strălucit de către istoriografia sovietică, care în decurs de peste patru decenii ce au trecut de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și pînă acum — și mai ales în ultimul timp — a dat opere remarcabile în cercetarea și interpretarea istoriei Rusiei și a societății sovietice, a istoriei diferitelor țări din lume, a istoriei universale. Apariția în zece volume a „Istoriei universale", primele volume fiind traduse pînă acum și în patria noastră, reprezintă o măreață realizare în sintetizarea și generalizarea, de pe pozițiile marxism-leninismului, a istoriei întregii lumi, de-a lungul vremii. O dezvoltare însemnată în știința istorică marxist-leninistă s-a produs după Congresul al XX-lea al P.C.U.S. Manualul „Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice", apărut recent, în 1959, înfățișează la un înalt nivel ideologic și științific drumul glorios de luptă al partidului lui Lenin.

Istoriografia marxistă a apărut și s-a dezvoltat simțitor și în celelalte țări care s-au rupt din lanțul capitalismului în urma celui de-al doilea război mondial. Numeroase lucrări, în lumina marxism-leninismului, au fost editate și în țările de democrație populară.

În patria noastră observăm că an de an se obțin succese și mai mari în dezvoltarea marxist-leninistă a istoriografiei noastre. Cîteva lucrări,

[30] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 27, E.S.P.L.P. 1955, pag. 45.
[31] Op. cit., pag. 77.

scrise de pe poziții marxist-leniniste, au apărut încă în perioada dintre cele două războaie mondiale.

O cotitură în istoriografia noastră s-a produs după eliberarea de sub jugul fascist. Istoricii romîni, însușindu-și concepția marxist-leninistă despre istorie, pornind de la hotărîrile congreselor partidului și ale plenarelor Comitetului Central, de la lucrările tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej și ale altor conducători ai partidului, au dat o serie de lucrări, de studii, prin care pentru prima dată au lămurit într-un chip științific perioade și fenomene principale din istoria noastră. Pentru prima dată au căpătat atenția cuvenită în lucrările de istorie lupta poporului împotriva exploatării, pentru libertate socială și națională, luptele revoluționare ale proletariatului, răscoalele țăranilor, lupta Partidului Comunist din Romînia, construirea socialismului în patria noastră.

Istoricii din patria noastră luptă pentru aplicarea hotărîrii Congresului al II-lea al P.M.R. de a se elabora, cu forțele unui larg colectiv, istoria Romîniei, care să sintetizeze științific și partinic istoria de veacuri a poporului nostru; manualul de istorie a partidului, lucrare de o deosebită însemnătate pentru educarea maselor populare în spiritul minunatelor tradiții ale luptei revoluționare, conduse de partidul de avangardă al clasei muncitoare, al dragostei față de măreața operă de construire a socialismului.

Marxism-leninismul constituie o puternică armă în mîinile filozofilor, istoricilor, economiștilor și ale tuturor militanților de pe frontul ideologic în lupta lor împotriva ideologiei burgheze contemporane reacționare, în combaterea lucrărilor burgheze în domeniul științelor sociale, al istoriei, în care, pe față sau în ascuns, este atacat marxism-leninismul, în zdrobirea unor teorii false, antimarxiste ale revizioniștilor contemporani.

Istoricii marxist-leniniști apără rolul maselor populare în făurirea istoriei, rolul proletariatului și al partidului său de avangardă în transformarea revoluționară a societății, combătînd istoriografia burgheză, care defăimează, care caută să dovedească incapacitatea maselor, a clasei muncitoare de a cîrmui statul, de a duce societatea înainte.

Astăzi, cînd istoriografia burgheză a devenit de-a dreptul reacționară și întunecată, cînd aceasta neagă progresul istoric — pe care-l recunoștea oarecum în perioada revoluționară a burgheziei —, cînd istoricii reacționari din Occident falsifică istoria, momentele eroice și glorioase ale luptei revoluționare conduse de partidul marxist-leninist, este cu atît mai necesar ca istoricii să cunoască și să aprofundeze concepția lui Lenin despre istorie.

DIN LUPTA P.C.R. ÎMPOTRIVA TÎRÎRII ROMÎNIEI ÎN RĂZBOIUL ANTISOVIETIC

(septembrie 1939 – iunie 1941)

E. NEAMU și A. FEDOTOVA

Cel de-al doilea război mondial, dezlănțuit de Germania hitleristă, a fost pregătit timp îndelungat de forțele imperialiste din principalele țări capitaliste grupate în două blocuri militare: Germania, Italia, Japonia, pe de o parte, Anglia, Franța, Statele Unite ale Americii, pe de altă parte. Obiectul principal al războiului mondial era o nouă reîmpărțire a lumii între marile puteri imperialiste. Asupra conținutului și rezultatelor războiului și-a pus însă pecetea existența primului stat socialist din lume — Uniunea Sovietică. Cu toate că existau puternice contradicții între ele, ambele blocuri militare tindeau spre un anumit scop comun — nimicirea patriei socialismului și a mișcării comuniste internaționale. De aceea, marile puteri apusene au făcut numeroase încercări de a canaliza agresiunea Germaniei hitleriste — principala forță antisovietică — spre Est, de a provoca un război al Germaniei împotriva Uniunii Sovietice.

În anii premergători războiului imperialist, Uniunea Sovietică a fost singurul stat care a opus politicii războinice a țărilor imperialiste o politică consecventă de pace, luptînd pentru preîntîmpinarea războiului, a agresiunii hitleriste.

În scopul preîntîmpinării războiului, Uniunea Sovietică a depus mari eforturi pentru crearea unui sistem de securitate colectivă. Însă această luptă n-a fost încununată de succes datorită politicii imperialiste, provocatoare de război a marilor puteri apusene, care, prin concesiile făcute Germaniei fasciste, au contribuit din plin la dezlănțuirea războiului.

Împotriva politicii războinice a statelor imperialiste s-au ridicat cei mai buni reprezentanți ai popoarelor, în frunte cu partidele comuniste din toate țările. Partidele comuniste, sub îndrumarea Internaționalei Comuniste, au demascat în fața maselor planurile războinice ale imperialiștilor și au luptat pentru preîntîmpinarea războiului, iar după ce războiul a fost dezlănțuit au organizat lupta maselor populare pentru încetarea lui, pentru restabilirea păcii.

Împreună cu celelalte detașamente ale mișcării muncitorești internaționale, Partidul Comunist din Romînia s-a ridicat la luptă pentru preîntîmpinarea, iar ulterior pentru încetarea celui de-al doilea război mondial, împotriva politicii imperialiste, antisovietice a claselor dominante, care pregăteau tîrîrea țării noastre într-un război criminal antisovietic.

Articolul de față își propune să aducă o contribuție la studierea luptei desfășurate de P.C.R. în perioada septembrie 1939 — iunie 1941 împotriva tîrîrii Romîniei în război.

* * *

V. I. Lenin arată că politica externă a unui stat este strîns legată de cea internă, ambele fiind laturi ale politicii generale, determinate de interesele economice și politice ale claselor dominante.

Această indicație a lui Lenin este pe deplin confirmată și de politica internă și externă a Romîniei în perioada dintre cele două războaie mondiale. Politica cercurilor dominante romîne, dependentă și subordonată marilor puteri imperialiste ale Apusului, era net potrivnică intereselor naționale ale poporului romîn. Interesele naționale ale țării noastre — înainte de toate apărarea independenței și suveranității naționale — impuneau alianța cu Uniunea Sovietică, care dorea și putea acorda un ajutor efectiv Romîniei. Dar o astfel de orientare a politicii externe nu era acceptabilă pentru cercurile conducătoare romînești. Ele se temeau de creșterea mișcării revoluționare în interior și de înrîurirea puternică a statului sovietic, a succeselor sale în construcția socialistă asupra maselor populare. Ura față de Țara socialismului, dorința de a nimici statul socialist, tendințele imperialiste ale claselor dominante, care voiau și ele să rupă o bucată din teritoriul U.R.S.S., toate acestea au imprimat un caracter antisovietic politicii externe a Romîniei.

Începînd cu cotropirea Basarabiei în ianuarie 1918, deci chiar din primele luni ale existenței statului sovietic, întreaga politică externă a Romîniei a avut un evident caracter antisovietic. Antisovietismul a constituit axa centrală a politicii externe a Romîniei burghezo-moșierești între cele două războaie mondiale. Au existat încercări ale unor oameni politici burghezi mai clarvăzători, ca, de exemplu, Titulescu, de a stabili relații de bună vecinătate cu Uniunea Sovietică. Aceste încercări însă au eșuat datorită poziției imperialiste și profasciste a claselor exploatatoare din Romînia, a partidelor lor politice și a monarhiei, dușmănoase statului socialist.

Obținînd profituri enorme de pe urma afacerilor cu monopoliștii germani, o parte a burgheziei și moșierimii romînești reprezentată prin I. Gigurtu, M. Manoilescu, C. Argetoianu și alții, afirma că economia romînească și cea germană se complimentează reciproc și că de aici s-ar impune alăturarea Romîniei la politica agresivă și antisovietică a Germaniei hitleriste.

După venirea lui Hitler la putere, influența politică și economică a Germaniei asupra Romîniei s-a accentuat. Prin fascizarea treptată a țării, prin apropierea Romîniei burghezo-moșierești de Germania hitleristă, clasele dominante din Romînia sperau să-și păstreze și să-și consolideze pozițiile de clasă. Creșterea influenței germane s-a datorat și politicii de „împăciuire" a marilor puteri apusene, care, în scopul împingerii Germaniei spre un război antisovietic, au cedat unele din pozițiile lor din sud-estul Europei, inclusiv Romînia, pe care o considerau o simplă monedă de schimb în combinațiile lor de culise privind reîmpărțirea lumii.

Toți acești factori au determinat creșterea influenței Germaniei hitleriste în Romînia, ceea ce reprezenta un pericol de moarte pentru independența națională și suveranitatea Romîniei. În planurile lor de instaurare a dominației mondiale, hitleriștii nu cruțau nici pe „aliații" lor. Astfel de „alianțe" erau pentru Germania fenomene de conjunctură legate de necesitățile pregătirii și desfășurării unui război pentru instaurarea dominației sale mondiale, hitleriștii plănuind să transforme întreaga lume, inclusiv țările „aliate", într-o colonie imensă a Germaniei fasciste. Clasele dominante din Romînia, mergînd pe linia trădării intereselor naționale ale poporului romîn, au dus la înfeudarea țării de către Germania hitleristă.

Apreciind esența politicii externe a claselor dominante din Romînia în perioada respectivă, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea: „Caracterul antinațional al politicii claselor exploatatoare a ieșit deosebit de puternic în evidență în perioada premergătoare războiului, cînd expansiunea Germaniei hitleriste devenise o gravă amenințare pentru independența patriei. O singură cale de salvare exista pentru poporul nostru: alianța cu Uniunea Sovietică, marea țară socialistă vecină, care își oferise sprijinul pentru apărarea independenței Cehoslovaciei, Poloniei, Romîniei. Dar clasele dominante ale vechii Romînii au refuzat sprijinul Uniunii Sovietice, devenind instrumente și complici fățiși ai celui mai înverșunat dușman al poporului romîn — fascismul german" [1].

Creșterea influenței Germaniei hitleriste s-a materializat prin jefuirea bogățiilor țării noastre atît prin pătrunderea capitalului german, care cucerește un loc tot mai mare în comerț și în diferite ramuri ale economiei Romîniei, cît și prin impunerea unor prețuri dezavantajoase Romîniei în relațiile comerciale dintre cele două state. Pe plan politic își intensifică acțiunile Garda de fier — organizație fascistă-teroristă, cu caracter diversionist, unealtă plătită în mîna claselor exploatatoare împotriva mișcării muncitorești din țara noastră și agentură a hitlerismului în Romînia. În februarie 1938, burghezia și moșierimea romînă, nemaiputînd să țină în frîu masele populare cu ajutorul vechilor metode parlamentare, instaurează dictatura regală — dictatură de tip fascist —, ceea ce a contribuit la apropierea și mai mare a Romîniei de Germania fascistă.

În rîndul claselor dominante din Romînia existau unele grupări ale căror interese erau legate de capitalul englez și francez și care, neavînd suficientă încredere în Germania hitleristă, căutau să orienteze politica externă a țării către blocul militar anglo-francez. În cele din urmă, ele au fost obligate să meargă cu Germania, fără a-și pierde speranța — speranță nutrită de altfel și de dictatura regală și de cei care o susțineau — a unei împăcări și a unei alianțe a principalelor state imperialiste contra U.R.S.S.

Mergînd pe această linie, cercurile dominante din Romînia au desfășurat o intensă activitate în vederea pregătirii războiului antisovietic. Aceste pregătiri aveau loc împotriva voinței maselor largi populare, care urau militarismul german datorită amintirilor amare legate de ocupația germană în timpul primului război mondial. Clasa muncitoare și masele populare erau pătrunse de adînci sentimente de ură contra militarismului și fascismului german. Mai tîrziu, la aceasta s-a adăugat și experiența căpătată în perioada primelor acte de agresiune hitleristă, cînd de pe harta

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist", Editura politică, 1959, pag. 6—7.

Europei au dispărut statele independente Austria și Cehoslovacia. Manifestîndu-și ura față de imperialismul german, masele populare din țara noastră, care nutreau o deosebită simpatie față de popoarele din U.R.S.S., luptau cu hotărîre pentru stabilirea de relații de prietenie și alianță cu marele stat socialist vecin.

Partidul Comunist din Romînia a demascat tot timpul în fața poporului primejdia războiului pe care îl pregăteau imperialiștii din toate țările, inclusiv guvernul burghezo-moșieresc romîn, și a chemat masele la luptă pentru preîntîmpinarea acestui război. Încă la începutul deceniului al 4-lea, P.C.R. reușește să organizeze o largă mișcare antirăzboinică, care capătă un caracter de masă. Dintre acțiunile revoluționare conduse de P.C.R. împotriva fascismului și războiului, un rol deosebit l-au avut eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933. Aceste lupte eroice duse împotriva dușmanului intern au constituit totodată o puternică manifestare a internaționalismului proletar al clasei muncitoare din țara noastră, ce se opunea cu tărie războiului pe care îl pregăteau imperialiștii împotriva U.R.S.S., punîndu-și ca sarcină apărarea revoluționară a patriei socialiste. Aceste lupte au scos în evidență voința neclintită a clasei muncitoare din țara noastră de a lupta împotriva fascismului și a războiului, pentru prietenie și colaborare cu Uniunea Sovietică. Tot sub îndrumarea P.C.R. se creează în 1934 asociația „Amicii U.R.S.S.", iar în 1935 „Societatea pentru întreținerea raporturilor culturale dintre Romînia și Uniunea Sovietică", asociații ce militau pentru o politică de prietenie și colaborare cu U.R.S.S., împotriva războiului.

În această perioadă, sarcina principală a P.C.R. era de a îmbina lupta împotriva războiului și a fascismului cu lupta pentru apărarea intereselor materiale ale oamenilor muncii. P.C.R. dezvăluia în fața maselor minciunile propagandei burgheze împotriva U.R.S.S., arăta maselor adevărul despre statul socialist, scotea în evidență politica de pace a Uniunii Sovietice, atitudinea ei justă față de toate țările, inclusiv față de țările mici. Cu toate condițiile grele în care erau nevoiți să activeze, comuniștii reușesc să ducă cuvîntul partidului în mase. Trebuie subliniat faptul că activitatea intensă a partidului comunist a avut un rol din cele mai însemnate în împiedicarea fascismului de a-și crea în Romînia o largă bază de masă.

După instaurarea dictaturii regale, demascînd planurile imperialiste ale acesteia, Partidul Comunist din Romînia a arătat poporului primejdia care îl amenință — întărirea reacțiunii pe scară internă și pregătirea aruncării poporului, împotriva voinței lui, într-un război criminal[2].

Partidul comunist a luptat în mod perseverent împotriva acestui pericol, demascînd în fața maselor politica imperialistă a guvernului romîn, dezvăluind semnificația reală a diferitelor evenimente internaționale premergătoare războiului mondial și subliniind faptul că Germania hitleristă trecuse deja la acte de agresiune și de cotropire a altor state în Europa.

Astfel, în martie 1938, P.C.R. și-a ridicat glasul de protest împotriva ocupării de către Germania hitleristă a Austriei. Anexarea Austriei, arăta P.C.R., nu era de loc o „chestiune internă germană", cum o prezenta presa

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.XXII/3, nr. inv. 988.

reacționară romînească, în unison cu cea străină [3], ci un act de agresiune care periclita soarta păcii în general și situația țărilor balcanice în special [4].

În septembrie 1938 — martie 1939, Germania hitleristă, încurajată de politica de concesii a marilor puteri apusene, care a culminat cu tranzacția rușinoasă de la München, a trecut la început la dezmembrarea și apoi la cotropirea Cehoslovaciei, popoarele acestei țări căzînd sub robia fascismului german. P.C.R. a înfierat această trădare a puterilor occidentale și capitularea burgheziei cehe în fața hitleriștilor. La trădarea Cehoslovaciei a contribuit și burghezia romînă care a refuzat să permită trecerea armatelor sovietice prin teritoriul Romîniei [5] și solidarizîndu-se astfel cu acțiunile puterilor apusene.

După trădarea Cehoslovaciei a crescut pericolul pierderii independenței naționale a Romîniei, imperialismul german ajungînd la granițele țării noastre. „...Ne pîndește o mare primejdie — se arăta într-un manifest al C.C. al P.C.R. din noiembrie 1938 —. Ghearele hitlerismului cotropitor, după ce au sfîșiat Cehoslovacia, se pregătesc să se înfigă în trupul Romîniei" [6].

P.C.R. arăta maselor că pentru salvarea independenței grav amenințate era necesară crearea Frontului popular antifascist, care să unească toate forțele patriotice și antifasciste din interiorul țării; se pronunța din nou pentru încheierea neîntîrziată a unei alianțe cu Uniunea Sovietică, care, luptînd pentru pace și securitate colectivă, ar fi putut apăra Romînia contra agresiunii hitleriste [7].

În martie 1939, partidul comunist s-a ridicat în fruntea luptei maselor împotriva unui nou act de expansiune hitleristă și de trădare a intereselor naționale de către clasele exploatatoare din Romînia, împotriva acordului economic romîno-german, care lega Romînia de Germania hitleristă, transformînd-o într-o anexă a ei furnizoare de materii prime, petrol și produse agroalimentare. Această luptă se baza pe existența unei posibilități reale de a evita înrobirea economică a țării noastre. Astfel, în ajunul încheierii tratatului, la 18 martie 1939, Uniunea Sovietică a propus guvernului britanic convocarea unei conferințe internaționale cu participarea Angliei, Franței, Romîniei, Turciei și U.R.S.S. pentru examinarea situației create în legătură cu amenințarea Romîniei de către Germania hitleristă și luarea măsurilor necesare. Guvernul britanic, nedorind să ia măsuri efective pentru apărarea independenței țărilor amenințate de agresiunea hitleristă, a respins propunerile guvernului sovietic sub pretext că ar fi prematură convocarea unei astfel de conferințe [8]. Această propunere făcută în mod direct guvernului romîn cu ocazia unei convorbiri dintre comisarul poporului pentru problemele externe ale Uniunii Sovietice, Litvinov, și

[3] „Timpul" din martie 1938, nr. 310, 311.

[4] „Lupta de clasă" nr. 4, din august 1938.

[5] Uniunea Sovietică, neavînd granițe comune cu Cehoslovacia, putea să-i asigure practic ajutorul său numai cu condiția trecerii armatelor sovietice prin teritoriul Romîniei.

[6] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.XXII/7, nr. inv. 992.

[7] Ibid. Manifest editat de C.C. al P.M.R. în noiembrie 1938.

[8] Arhiva M.A.E., Romînia, cazierul 16, vol. 75; comunicatul TASS din 22 martie 1939.

trimisul Romîniei la Moscova, Dianu [9], a fost respinsă de guvernanții romîni. La 23 martie 1939, cercurile conducătoare din Romînia, continuînd politica lor antinațională, antisovietică, și fiind interesate în întărirea legăturilor cu Germania hitleristă, au încheiat acordul economic romîno-german, pas însemnat pe calea subjugării economice a Romîniei de către Germania, creîndu-se premisele și pentru subjugarea politică. Caracterizînd esența acordului cu Germania hitleristă, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arată că prin aceasta s-a făcut un prim pas hotărîtor spre pierderea independenței naționale a Romîniei [10].

Germania hitleristă urmărea prin tratatul economic să-și asigure materii prime necesare ducerii războiului: petrol, grîu, minereu, și să transforme Romînia într-o anexă agrară a ei. În același timp, Germania plănuia să folosească pe deplin poziția geografică avantajoasă a Romîniei, transformînd-o într-un cap de pod în războiul împotriva Uniunii Sovietice.

P.C.R. a fost singura forță politică care, situîndu-se pe poziții profund patriotice, a luptat împotriva tratatului înrobitor. Partidele burghezo-moșierești au salutat tratatul, iar unii lideri de dreapta ai social-democrației s-au străduit în fel și chip să justifice acest act de aservire a țării [11].

Sub conducerea partidului comunist au avut loc o serie de acțiuni ale maselor împotriva acordului economic cu Germania hitleristă și a consecințelor sale. Printre acestea, o însemnătate deosebită a avut-o puternica demonstrație ținută cu prilejul zilei de 1 Mai 1939 la București, în cadrul căreia 20.000 de muncitori au manifestat împotriva agresiunii hitleriste, pentru apărarea independenței naționale a țării. Una dintre lozincile principale sub care s-a desfășurat demonstrația a fost „abrogarea pactului economic romîno-german de trădare a țării" [12].

Chiar și după încheierea tratatului, Uniunea Sovietică era gata să acorde ajutorul său în vederea apărării independenței naționale a Romîniei. În legătură cu aceasta, Dianu, referindu-se la o convorbire avută cu Litvinov după încheierea acordului, arăta că cel din urmă l-a informat că „U.R.S.S. ar fi dispusă să contribuie la ajutorarea noastră în caz că sîntem atacați" [13]. Din convorbire reiese că singura condiție a ajutorării era hotărîrea Romîniei de a se apăra împotriva agresiunii. Dar și aceste propuneri, ca și cele anterioare încheierii tratatului, au fost respinse de către guvernul romîn, care a preferat trădarea națională unei alianțe cu U.R.S.S., pregătind integrarea deplină a țării în blocul agresiv fascist. Orientarea tot mai categorică spre Germania nu împiedică însă pe guvernanții romîni să primească în aprilie 1939 garanțiile acordate de Anglia și de Franța.

Prin acordarea de garanții, Anglia și Franța nu-și propuneau să ajute în mod real Romînia, ele fiind gata să arunce țara noastră sub cizma fascismului german dacă acesta ar fi început războiul împotriva Uniunii

---

[9] Arhiva M.A.E., 71/1939, Rusia, 23, vol. XIV: telegrama cifrată nr. 17.810, din 19 martie 1939.

[10] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 20.

[11] „Lumea nouă" din 2 aprilie 1939; vezi articolul lui Titel Petrescu.

[12] „Scînteia" din 1 iunie 1939.

[13] Arhiva M.A.E., 71/1939, Rusia, 23, vol. XIV; telegrama cifrată nr. 20.722, din 30 martie 1939.

Sovietice [14]. Scopul adevărat al garanțiilor acordate Poloniei, Romîniei, Greciei era torpilarea propunerilor Uniunii Sovietice cu privire la organizarea unui sistem de securitate colectivă. Aceste garanții au avut, în ultimă instanță, un caracter antisovietic, încurajînd politica dușmănoasă a cercurilor dominante din Romînia față de Uniunea Sovietică [15]. Încheierea tratatului economic cu Germania hitleristă, pe de o parte, și acceptarea garanțiilor anglo-franceze de către Romînia, pe de altă parte, relevau încă o dată dependența politicii cercurilor dominante burghezo-moșierești de imperialismul străin și dovedeau că în rîndurile burgheziei și moșierimii se manifestau serioase contradicții între diferitele elemente și grupări în vederea alăturării la unul sau altul din blocurile militare existente.

Poziția antisovietică a cercurilor dominante din Romînia s-a manifestat deosebit de pregnant în timpul tratativelor de la Moscova între misiunile militare engleză și franceză, pe de o parte, și sovietică, pe de altă parte (august 1939). P.C.R. a dezvăluit în fața maselor populare poziția imperialistă a puterilor apusene, arătînd că adevăratul lor scop nu a fost încheierea unei alianțe cu U.R.S.S., ci exercitarea unor presiuni asupra Germaniei hitleriste în vederea canalizării agresiunii împotriva statului socialist [16].

Cercurile dominante din Romînia au jucat un rol nefast în timpul acestor tratative. Poziția Poloniei și a Romîniei, dușmănoasă Uniunii Sovietice, cunoscută și încurajată de către reprezentanții puterilor occidentale, a slujit drept unul din pretexte pentru tergiversările puterilor occidentale, care au dus la ruperea tratativelor [17].

Văzînd lipsa de dorință a țărilor apusene de a ajunge la un rezultat pozitiv, fiind amenințată de agresiune atît în Occident, cît și în Orient (din partea Japoniei imperialiste), în condițiile izolării, Uniunea Sovietică a primit propunerile Germaniei, făcute în mai multe rînduri, și a încheiat la 23 august 1939 un pact de neagresiune cu aceasta.

Referindu-se la situația existentă în timpul semnării tratatului de neagresiune cu Germania, N. S. Hrușciov arată: „Toate încercările guvernului sovietic de a ajunge la un acord cu guvernele Angliei și Franței nu au dat nici un fel de rezultate.

Atunci a fost semnat tratatul de neagresiune dintre Uniunea Sovietică și Germania. Credeți oare că Stalin nu-și dădea seama de acțiunile agresive ale lui Hitler? El își dădea seama de ele și înțelegea pericolul grav al unui nou război mondial. El își dădea seama că Anglia și Franța îl împing pe Hitler împotriva Uniunii Sovietice. Dar în condițiile de atunci nu avea altă ieșire" [18].

---

[14] Acest lucru reiese din tratativele secrete anglo-germane în ajunul celui de-al doilea război mondial, cînd reprezentantul Angliei promite Germaniei renunțarea la garanții în schimbul unui război împotriva U.R.S.S. („Documente și materiale din ajunul celui de-al doilea război mondial", Editura de stat, București, vol. II, documentul nr. 22, pag. 114).

[15] Garanțiile anglo-franceze, prin formularea lor foarte vagă, lăsau posibilitatea folosirii lor contra U.R.S.S. Cercurile dominante din Romînia au încercat în mai multe rînduri să le „definitiveze" tocmai în acest sens.

[16] „Scînteia" din 8 septembrie 1939.

[17] Gafencu, caracterizînd poziția Angliei în această problemă, scria: „Guvernul Marii Britanii a fost fericit că a putut să plaseze pe primul plan «obiecțiile» Poloniei și Romîniei ca să limiteze angajamentele pe care ar fi putut să le ia U.R.S.S." („Derniers jours de l'Europe", Paris, 1946, pag. 165—166).

[18] „Scînteia" din 27 martie 1960.

În numeroase documente, Partidul Comunist Romîn a explicat maselor semnificația acestui act, arătînd că statul sovietic prin încheierea pactului a zădărnicit planurile imperialismului cu privire la izolarea Uniunii Sovietice și a limitat pentru un timp zona agresiunii hitleriste [19]. Cîștigînd timp, Uniunea Sovietică a intensificat pregătirile de apărare pentru a da riposta cuvenită agresorului.

*
* *

Evenimentele desfășurate între anii 1936—1939 pe scară mondială au dus la declanșarea celui de-al doilea război mondial. Forțele păcii nu au fost destul de puternice pentru a preîntîmpina declanșarea războiului mondial. Cercurile imperialiste nu au reușit însă să îndrepte agresiunea împotriva Uniunii Sovietice. Ca urmare a contradicțiilor dintre marile țări imperialiste, războiul a început între țările capitaliste.

În scopul înșelării maselor populare, pe spinarea cărora urma să cadă tot greul războiului, cercurile imperialiste mondiale au organizat o largă campanie demagogică și de atițare a maselor contra U.R.S.S., tinzînd să ascundă scopul și caracterul adevărat al războiului și să apere pe cei care l-au provocat. În această situație, pentru organizarea luptei maselor pentru încetarea războiului imperialist era necesară o vastă campanie de explicare a adevăratului caracter al războiului, de demascare a demagogiei imperialiste și a adevăraților vinovați. Această sarcină a revenit partidelor comuniste, care au organizat lupta împotriva politicii imperialiste a cercurilor dominante, potrivit situației concrete din fiecare țară. Analizînd condițiile în care s-a desfășurat pregătirea războiului, Internaționala Comunistă a dezvăluit scopurile urmărite de părțile beligerante, a arătat caracterul imperialist al războiului și a indicat partidelor comuniste sarcini concrete în vederea luptei pentru încetarea războiului.

Chemarea Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste din noiembrie 1939, închinată celei de-a 22-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, spunea: „Ani de zile a pregătit burghezia acest război. Ea l-a pregătit prin înțelegerile sale, conferințe, blocuri, acoperindu-și cu fraze pacifiste esența sălbatică, imperialistă. Ea l-a pregătit prin intrigile și provocările sale împotriva Țării sovietice... Ea a pregătit acest război în mod nemijlocit prin înțelegerea münchenează. Burghezia a început acest război, deoarece s-a încurcat în contradicțiile de neînlăturat ale sistemului capitalist și caută să rezolve aceste contradicții pe calea unor noi războaie" [20].

Fiind pregătit de către cercurile conducătoare din toate statele imperialiste și dezlănțuit de Germania hitleristă, războiul a avut în această primă etapă un caracter imperialist din ambele părți, atît din partea Germaniei, cît și din partea puterilor apusene.

Dar, spre deosebire de primul război mondial, scopurile celor două părți beligerante nu erau absolut identice. Dacă în primul război mondial părțile beligerante au luptat numai pentru reîmpărțirea coloniilor, a sfere-

[19] „Scînteia" din 8 septembrie 1939.
[20] „Kommunisticeskii Internațional" nr. 8—9, din 1939, pag. 4.

lor de influență și slăbirea concurenților, de data aceasta unul din blocuri — blocul statelor fasciste — lupta pentru dominația lumii întregi, inclusiv a statelor capitaliste înaintate. Victoria statelor fasciste ar fi însemnat instaurarea în lume a dictaturii teroriste a celor mai reacționare cercuri imperialiste, a fascismului. Un asemenea deznodământ al războiului ar fi însemnat înrobirea întregii omeniri și amenințarea directă a existenței fizice a unor popoare întregi, deoarece agresorii fasciști au proclamat distrugerea de popoare și grupe naționale drept parte componentă a planului lor [21]. Toate acestea nu contestă însă caracterul imperialist al războiului în prima sa etapă și din partea celuilalt bloc militar, care urmărea de asemenea scopuri imperialiste.

Datorită caracterului imperialist al războiului [22], clasa muncitoare din lumea întreagă avea sarcina să lupte împotriva măcelului dezlănțuit de imperialiști, împotriva politicii imperialiste a propriilor guverne. Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste a indicat principalele lozinci de luptă împotriva războiului imperialist:

„Jos războiul imperialist!";

„Nici un sprijin politicii claselor guvernante îndreptate spre continuarea și intensificarea măcelului imperialist!";

„Luptați pentru încetarea imediată a războiului imperialist, nejust, de jaf!" [23].

Lozincile lansate de Internaționala Comunistă se bazau pe analiza profundă a condițiilor începutului războiului mondial, a caracterului războiului în această etapă inițială. Internaționala Comunistă arăta partidelor comuniste din toate țările că ele trebuiau să lupte împotriva extinderii războiului, împotriva politicii „războiului ciudat", care urmărea îndreptarea agresiunii împotriva Uniunii Sovietice. Partidele comuniste trebuiau să organizeze lupta forțelor antirăzboinice unite pentru încetarea războiului imperialist, cu alte cuvinte pentru înlocuirea guvernelor profasciste și fasciste cu guverne democratice și antifasciste în stare să înceteze războiul. Tocmai în aceasta constă esența revoluționară a programului luptei împotriva războiului imperialist.

Internaționala Comunistă arăta partidelor comuniste că în vederea organizării luptei maselor împotriva războiului este necesară, mai mult ca oricînd, unitatea clasei muncitoare. De aceea, o sarcină de bază a partidelor comuniste era crearea frontului unic muncitoresc, temelie a frontului patriotic larg, antifascist.

Partidul Comunist din Romînia, alături de toate partidele comuniste, pornește lupta pentru încetarea războiului imperialist printr-o intensă campanie care avea drept scop dezvăluirea în fața maselor a caracterului imperialist al războiului, a politicii imperialiste a guvernului romîn, camu-

---

[21] Vezi și *V. M. Hvostov, A. M. Nekrici:* „Cum a izbucnit cel de-al doilea război mondial", Editura științifică, 1960, pag. 83.

[22] Caracterul imperialist al războiului se referă la statele care făceau parte din cele două blocuri militare sau sprijineau într-un fel sau altul aceste blocuri. În ceea ce privește țările care au căzut victime ale agresiunii și ale căror popoare au luptat pentru apărarea și apoi pentru recucerirea independenței naționale, războiul din partea lor a avut de la început un caracter drept (Spania, China, Cehoslovacia, Polonia și altele).

[23] „Kommunisticeskii Internațional" nr. 8—9, din 1939, pag. 8.

flată sub masca „neutralității" [24]. Astfel, într-o broșură editată de C.C. al P.C.R. în octombrie 1939, intitulată „Războiul imperialist de azi și sarcinile clasei muncitoare din Romînia", se arăta că „ambele părți imperialiste au aruncat popoarele într-un măcel... pentru scopuri de cuceriri, de hegemonie imperialistă" [25].

Pentru clarificarea situației Romîniei, a perspectivelor evoluției politicii sale externe, partidul comunist a analizat multilateral evenimentele de la începutul războiului mondial. Astfel, P.C.R. a manifestat o caldă simpatie față de lupta poporului polonez și a înfierat poziția criminală a burgheziei poloneze de trădare a țării. Refuzînd ajutorul oferit în mai multe rînduri de către Uniunea Sovietică și sprijinind deschis politica lui Hitler și Mussolini, guvernele reacționare din Polonia au izolat poporul polonez de restul lumii și au lipsit țara de apărare în fața imperialismului german. Trădat în mod rușinos de către clica guvernamentală, care înainte chiar de ocuparea Poloniei s-a grăbit să fugă peste granițe, poporul polonez a luptat cu eroism să-și apere țara de invazia hitleristă. Dispunînd de o forță cu mult superioară, Germania hitleristă a reușit să cotropească Polonia în mai puțin de o lună. În înfrîngerea Poloniei, o mare vină au avut marile puteri occidentale, care, deși îi garantaseră granițele și încheiaseră un pact de asistență mutuală cu ea, n-au ajutat-o cu nimic împotriva Germaniei hitleriste. „Războiul ciudat" nu a împiedicat Germania să cotropească în liniște Polonia : faptul că Anglia și Franța declaraseră război pentru „ajutorarea" Poloniei nu a prezentat nici o stavilă pentru bandele hitleriste, înarmate pînă în dinți.

Dezvăluind cauzele înfrîngerii Poloniei, partidul comunist a chemat poporul romîn să tragă învățăminte din analiza politicii trădătoare a burgheziei poloneze [26]. Partidul făcea apel la vigilența maselor populare, arătînd că și asupra Romîniei plutește primejdia atacului hitlerist, a pierderii independenței naționale. Încă în prima lună a războiului sîngeros a fost definită poziția comuniștilor romîni față de pericolul ocupării țării de către Germania fascistă. „Partidul comunist din Romînia — arăta un manifest al C.C. al P.C.R. din septembrie 1939 — luptă în primele rînduri contra incendiatorilor de război fascist, contra Germaniei hitleriste și declară că va mobiliza masele populare din Romînia pentru zdrobirea fascismului german și pentru eliberarea popoarelor din țările ocupate de Germania național-socialistă" [27]. Cea mai importantă concluzie ce izvora din evenimentele primei luni a războiului era necesitatea alianței cu marea Uniune Sovietică, care lupta consecvent pentru pace, pentru încetarea războiului și ajutorarea popoarelor amenințate de agresiunea hitleristă [28]. Docu-

[24] Urmărind înșelarea maselor, cercurile guvernante au prezentat oscilările sale între blocuri, politica de expectativă dusă la începutul războiului drept o politică pașnică. Ele au declarat în mod solemn că Romînia nu intră în război și va lupta pentru pace. În comunicatul guvernului romîn privitor la izbucnirea războiului se spunea că în politica externă va fi păstrată pe mai departe „atitudinea pașnică de pînă acum" și de bună înțelegere cu toți vecinii. Romînia a fost proclamată o țară neutră („Timpul" din 6 septembrie 1939).

[25] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., microfilm, cutia 167, documentul nr. 9.

[26] „Scînteia" din 8 septembrie 1939.

[27] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul I, dosarul 226, fila 55.

[28] Loc. cit., cota A.XXIII—22, nr. inv. 1.034; manifest editat de C.C. al P.C.R. în septembrie 1939.

mentele de partid subliniau îndeplinirea de către Uniunea Sovietică a misiunii eliberatoare față de populațiile ucraineană și bielorusă din fostul stat polonez, care, fără ajutorul Uniunii Sovietice, ar fi căzut pradă imperialismului german. Eliberarea de către armata sovietică a acestor populații a limitat agresiunea hitleristă [29].

Evenimentele legate de începutul războiului evidențiau necesitatea luptei pentru schimbarea radicală a politicii externe a Romîniei în scopul apărării independenței naționale și preîntîmpinării aruncării țării noastre în război [30]. Însă schimbarea radicală a politicii externe nu era posibilă fără răsturnarea dictaturii regale. În aceste condiții, partidul comunist a arătat maselor că imperativul urgent al momentului este formarea frontului unic muncitoresc, care putea să grupeze în jurul său toate forțele democratice, patriotice, ce se pronunțau împotriva războiului, pentru păstrarea independenței Romîniei. Aceste forțe, răsturnînd dictatura regală, trebuiau să creeze un guvern de salvare a independenței Romîniei, care să ducă o politică de pace, de securitate a tuturor popoarelor balcanice, de prietenie și alianță cu U.R.S.S. [31].

Analizînd situația creată în Romînia, P.C.R. arăta maselor populare că „neutralitatea" cu care se lăudau guvernanții romîni era determinată de existența unor legături puternice ale cercurilor dominante din Romînia cu ambele blocuri beligerante [32]. Aceste legături, precum și manevrarea burgheziei romîne între blocurile imperialiste, au dus la situația că Romînia a sprijinit de fapt ambele părți beligerante [33].

Datorită succeselor militare ale Germaniei, creșterii potențialului ei militar, guvernanții romîni măresc tot mai mult sprijinul acordat Germaniei hitleriste. Astfel, în decembrie 1939, este încheiat un acord de plăți între Romînia și Germania, după care se modifică cursul mărcii germane de la 41,50 de lei la 49 de lei curs de cumpărare și 50 de lei curs de vînzare [34].

Ulterior, cînd s-a accentuat orientarea progermană a Romîniei, acest sprijin se intensifică considerabil prin încheierea, în mai 1940, a pactului petrolului (Oel Pakt), pe baza căruia Germaniei îi sînt livrate cantități enorme de produse petrolifere, necesare pentru continuarea războiului.

O astfel de poziție conținea în sine pericolul tîrîrii Romîniei în războiul imperialist. „Țara noastră nu poate fi ținută în afara războiului — se arăta într-o broșură editată de C.C. al P.C.R. — dacă nu va fi izgonit regimul actual, care *cedează o dată în fața lui Hitler, a doua oară în fața lui Chamberlain și Daladier*". Dimpotrivă — se arăta în continuare —, o asemenea politică conține în sine cel mai mare pericol ca țara noastră să fie *tîrîtă în război pentru scopuri străine de interesele Romîniei* [35].

---

[29] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., microfilm, cutia 167, documentul nr. 9.

[30] „Lupta de clasă" nr. 7, din decembrie 1939.

[31] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.XXIII—22, nr. inv. 1.034; manifest editat de C.C. al P.C.R. în septembrie 1939.

[32] „Lupta de clasă" nr. 7, din decembrie 1939.

[33] Broșura „Războiul imperialist de azi și sarcinile clasei muncitoare din Romînia", editată de C.C. al P.C.R. în octombrie 1939 (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.; microfilm, cutia 167, documentul nr. 9).

[34] „Universul" din 15 ianuarie 1940.

[35] Broșura „Războiul imperialist de azi și sarcinile clasei muncitoare din Romînia", editată de C.C. al P.C.R. în octombrie 1939 (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.; microfilm, cutia 167, documentul nr. 9).

Aceasta era o politică contrarie intereselor poporului, o politică criminală de trădare a țării, de pregătire a unui război antisovietic [36].

Pregătirile de război s-au concretizat în creșterea înarmărilor [37], în construirea de drumuri strategice spre Uniunea Sovietică și de fortificații la granița romîno-sovietică etc.

In lupta partidului comunist împotriva tîrîrii țării noastre în război și pentru apărarea independenței naționale, s-au îmbinat în mod armonios adîncul patriotism cu internaționalismul proletar. Situîndu-se pe poziții patriotice, comuniștii romîni au luptat împotriva aruncării țării în război, deoarece aceasta însemna o catastrofă națională. În același timp, luptînd împotriva războiului, ei îndeplineau datoria lor internaționalistă față de Uniunea Sovietică, față de cei ce muncesc din celelalte țări.

Demascînd politica claselor dominante, P.C.R. arăta maselor populare că burghezia și moșierimea romînă, neparticipînd la război, îl foloseau în interesele lor de clasă : pentru întărirea dominației lor economice și politice, pentru sporirea profiturilor prin intensificarea exploatării muncitorilor și țăranilor [38].

Inainte de toate, clasele dominante din Romînia, ca, de altfel, ale tuturor celorlalte țări capitaliste, au declarat necesitatea „păcii interne". Folosind pretextul războiului, clasele dominante intensificau teroarea împotriva mișcării revoluționare, întărind aparatul represiv al statului burghezo-moșieresc. Astfel, în octombrie 1939, apare decretul pentru modificarea legii apărării ordinii de stat. Decretul introducea o serie de pedepse pentru abateri care nu erau prevăzute în vechea lege, iar celelalte sancțiuni au fost înăsprite [39]. În februarie 1940 apare decretul-lege cu privire la publicațiile clandestine, care, de asemenea, a agravat măsurile de pedeapsă.

In același timp, sub pretextul necesității pregătirii țării pentru „apărare", clasele dominante au intensificat și mai mult exploatarea maselor muncitoare. Sub diferite pretexte, Ministerul Muncii adoptă o hotărîre privind mărirea zilei de muncă în întreprinderile „care lucrează pentru apărare" la început cu două ore [40], iar mai tîrziu și mai mult. Mărirea zilei de muncă se referea nu numai la bărbați, ci și la femei și copii [41]. Orele suplimentare, după cum arăta presa partidului comunist, nu erau plătite sau erau plătite parțial [42].

O povară deosebit de grea pe umerii maselor de muncitori și țărani muncitori o reprezentau concentrările : muncitorii și țăranii concentrați trăiau în condiții extrem de grele, fiind adeseori puși să muncească în între-

---

[36] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. ; microfilm, cutia 167, documentul nr. 9.

[37] Astfel, cheltuielile pentru înarmare recunoscute în bugetul Romîniei burghezo-moșierești cresc de la 3.636 miliarde de lei, în 1936, la 14.285 miliarde de lei în 1940 (*Gh. M. Dobrovici :* „Evoluția economică și financiară a Romîniei în perioada 1934—1943", București, pag. 162 și 327).

[38] „Scînteia" din 22 noiembrie 1939.

[39] Motivînd decretul, Victor Iamandi, ministrul Justiției, declara că împrejurările dictau ca „sancțiunile aplicate infractorilor la ordinea publică și siguranța interioară și exterioară a statului să fie prompte și riguroase" („Universul" din 8 octombrie 1939).

[40] „Argus" din 28 septembrie 1939.

[41] „Argus" din 2 octombrie 1939.

[42] „Scînteia" din 8 septembrie 1939.

prinderile de stat și particulare sau pe moșiile boierești fără nici un fel de salarizare. În locul muncitorilor concentrați se primeau la lucru femei și copii, cu salarii de foamete. Concentrările lăsau familiile celor ce muncesc într-o stare de cruntă mizerie, pe care „ajutoarele" acordate de regimul burghezo-moșieresc nu o puteau schimba.

Într-un manifest, scris de către un concentrat din Galați în decembrie 1939, se arată situația desperată a familiilor celor concentrați: „Noi am plecat de acasă și stăm concentrați în cazărmi, iar copiii și soțiile noastre mor de frig și de foame, cerșind pe la primării ajutoarele promise, dar care nu se dau, deși s-au scris prin gazete" [43]. „...De azi înainte, mizeria noastră trece peste orice margini" — arătau soțiile concentraților într-un memoriu întocmit spre a fi prezentat autorităților [44].

Pe spinarea țărănimii muncitoare apăsau greu și rechizițiile de cereale, vite și atelaje, care la începutul anului 1940 au luat proporțiile unui jaf deschis. Demascînd decretul-lege cu privire la rechiziții, prin care se permitea realizarea rechizițiilor „de orice natură și sub orice formă", într-un manifest al P.C.R. din 28 februarie 1940 se arăta: „Deci, frați muncitori și țărani, dictatura... a legiferat în mod deschis jaful *«de orice natură și sub orice formă»* la care sînteți supuși, voi, cei ce munciți"... [45].

Greu a lovit, de asemenea, în masele de muncitori și țărani muncitori scumpetea, care se afla într-o continuă creștere, deși Romînia nu intrase încă în război. Însăși presa burgheză a fost nevoită să recunoască această situație. „De la izbucnirea războiului — scria „Universul" —, prețurile de gros și de detaliu au crescut aproape fără întrerupere... urcările medii în decursul ultimelor două luni sînt de 20—25%" [46]. Același ziar relata că „scumpirea prețurilor îndeosebi la alimentele de primă necesitate, ca de altfel la veșminte, furnituri... a luat forme acute" [47].

Presa partidului comunist, analizînd situația prețurilor, arăta maselor cauzele scumpetei: „Cheltuieli nebunești cu înarmările și concentrarea", „exportul alimentelor necesare poporului spre țările beligerante pentru a îmbogăți pe exportatorii, mari moșieri" [48].

Creșterea prețurilor la produse de primă necesitate în condițiile cînd salariile au rămas aceleași a dus la înrăutățirea considerabilă a situației materiale a maselor. Cheltuielile pentru înarmare, duse sub masca politicii „neutralității înarmate", au însemnat scăderea salariului real al muncitorilor nu numai prin scumpete, ci și prin noi impozite. Pentru acoperirea cheltuielilor militare, dictatura regală introduce o serie de noi impozite, directe și indirecte, lansează un împrumut pentru înarmare („bonuri pentru înzestrarea armatei").

Toate acestea au sporit și mai mult mizeria maselor de oameni ai muncii de la orașe și sate. „...Nemaipomenita sporire a lipsurilor și mizeriei muncitorilor, țăranilor și funcționarilor și o îmbogățire uriașă a marilor fabricanți și moșieri, a marilor proprietari de magazine — scria „Scîn-

[43] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul 1, dosarul nr. 248, fila 30.

[44] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul 1, dosarul nr. 226, fila 309.

[45] Loc. cit., cota A XXIV—21, nr. inv. 1.086.

[46] „Universul" din 30 octombrie 1939.

[47] „Universul" din 5 noiembrie 1939.

[48] „Scînteia" din 30 noiembrie 1939.

teia" —, iată rezultatele imediate ale războiului, deși direct Romînia nu este încă în război" [49]. Partidul comunist a organizat lupta maselor populare pentru împiedicarea tîrîrii Romîniei în război, pentru a nu permite claselor stăpînitoare să arunce greutățile înarmării, ale politicii de provocare la război pe umerii celor ce muncesc, pentru doborîrea dictaturii regale [50].

În organizarea luptei împotriva politicii imperialiste a guvernului, împotriva războiului și urmărilor sale, P.C.R. a mers pe linia apărării intereselor maselor populare prin organizarea luptelor zilnice ale acestora contra scumpetei, contra rechizițiilor, pentru ridicarea salariilor etc.

Condițiile existente în Romînia în acea perioadă erau foarte grele pentru desfășurarea luptei partidului comunist. Înăsprirea terorii, desființarea organizațiilor sindicale, rolul nefast al breslelor, care, datorită conducerii reformiste, au frînat puternic mișcarea muncitorească, pătrunderea unor elemente dușmănoase în conducerea partidului, care au sabotat munca comuniștilor, în sfîrșit, o foarte complicată situație internațională, îmbinată cu demagogia claselor dominante, care a reușit să inducă în eroare o parte a maselor muncitoare, — toate acestea au îngreunat lupta partidului comunist. Datorită acestor factori, în perioada septembrie 1939—august 1940 au loc numai acțiuni parțiale ale maselor ; aceste acțiuni sînt relativ mai puțin numeroase, au un caracter mai restrîns decît în perioadele anterioare.

Însă, cu toate greutățile, partidul comunist a reușit să organizeze și să conducă o serie de acțiuni ale maselor populare.

Sub îndrumarea partidului comunist, deja în primele luni ale războiului au început să se înmulțească acțiunile revendicative ale maselor. După cum arăta „Lupta de clasă" din decembrie 1939, în această perioadă au avut loc „zeci și zeci de acțiuni în unele întreprinderi metalurgice, textile, de pielărie, de alimentație în București și Ploiești, în Ardeal, Basarabia, Moldova și Oltenia" [51].

Mișcarea grevistă s-a intensificat mai ales în industria metalurgică și cea textilă. La sfîrșitul anului 1939 au loc greve la fabricile metalurgice din București „Fichet", „Metaloglobus", „Eugen Lăzărescu" [52], iar în mai 1940 — greva a 800 muncitori de la Fabrica metalurgică „Otopeni", care lucra pentru înzestrarea armatei [53]. Multe greve au loc la întreprinderile textile, unde muncitorii au fost loviți și de concedieri — datorită războiului lipseau materiile prime, iar fabricanții închideau adeseori întreprinderile. Au loc greve la Fabricile textile „Gallia" (mai mult de o lună), „Royal" [54], „Treibitsch", „Gold", „Merinos" [55], greva de la Fabrica tex-

---

[49] „Scînteia" din 22 noiembrie 1939.
[50] „Lupta de clasă" nr. 7, din decembrie 1939.
[51] Ibid.
[52] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul 1, dosarul nr. 60, fila 449; nota din 11 noiembrie 1939.
[53] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul nr. 829, fila 119; nota din 16 mai 1940.
[54] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul nr. 816, fila 159; nota din 15 decembrie 1938.
[55] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul 1, dosarul nr. 226, fila 355; nota de la sfîrșitul anului 1939.

tilă „Adriana"-Iași [56], greva de la Fabrica textilă din Arad [57]. Trebuie amintit că la foarte multe fabrici din țară au avut loc „nemulțumiri", „agitație", cum semnalează siguranța; au loc cele mai variate „conflicte de muncă", care, datorită rolului nefast al breslelor, nu au fost transformate în greve.

Aceste acțiuni au fost îndreptate împotriva consecințelor grele ale pregătirilor de război, efectuate cu febrilitate de clasele dominante. Astfel, muncitorii de la „Metaloglobus", declarînd o grevă care a durat aproape o lună, au cerut, în afară de mărirea salariilor în raport cu scumpetea și desființarea amenzilor, satisfacerea unor revendicări, ca plata orelor suplimentare și „plata a 50% din salariu la toți concentrații, indiferent de vechime" [58]. Revendicări asemănătoare au fost prezentate și de către muncitorii de la „Fichet" și „Eugen Lăzărescu".

O largă campanie a desfășurat P.C.R. împotriva politicii claselor dominante de aruncare a greutăților înarmării pe spinarea maselor, demascînd demagogia nerușinată prin care guvernul încerca să justifice înarmările sub pretextul „apărării granițelor țării" și arătînd maselor că înarmarea era efectuată pentru pregătirea unui război imperialist, antipopular, a unui război împotriva Uniunii Sovietice [59].

Într-un manifest al C.C. din februarie 1940, partidul comunist, luptînd împotriva „împrumutului de înarmare", se adresează muncitorilor: „...Nici un ban guvernului războiului! Voi toți care n-ați subscris încă bonurile de război refuzați în masă subscrierea lor. Iar voi toți cărora vi s-a impus subscrierea acestor bonuri *refuzați de a vărsa banii! Prin greve și demonstrații respingeți* acest jaf al regimului de bandiți imperialiști" [60].

Sub îndrumarea partidului, muncitorii se ridică la luptă. La Fabrica „Lemaitre", ca rezultat al acțiunii muncitorilor împotriva subscrierii „bonurilor pentru înzestrarea armatei", s-a obținut un succes parțial: muncitorii au reușit să respingă reținerea salariului pe o lună [61]. La Fabrica „Gold"-Vitan, muncitorii, aflînd despre rețineri din salariu pentru „bonuri de înzestrări ale armatei", au refuzat să primească salariile micșorate. Direcția a fost nevoită să renunțe la rețineri [62]. Ceferiștii de la Atelierele „Griviția" au protestat și ei împotriva „împrumutului de înarmare", incluzînd într-un memoriu cerința: „Neimpunerea bonurilor de înzestrare" [63]. De asemenea au avut loc acțiuni împotriva „împrumutului de înarmare" la „Postăvăria romînă", „Lyon's", muncitorii manifestînd sub lozinca: „Noi nu susținem războiul imperialist!" [64].

---

[56] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul nr. 827, filele 28—29; nota din 23 februarie 1940.

[57] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul 5, dosarul nr. 821, fila 149; nota din 8 aprilie 1940.

[58] „Lumea nouă" din 10 decembrie 1939.

[59] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia", ediția a II-a, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 326.

[60] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.XXIV—22, nr. inv. 1.090.

[61] „Scînteia" din 22 noiembrie 1940.

[62] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul 68, dosarul 6.148, fila 69; nota din 9 februarie 1940.

[63] Loc. cit., filele 85—86; nota din 20 februarie 1940.

[64] „Scînteia" din 23 februarie 1940.

Au loc acțiuni pentru desconcentrare, împotriva exploatării concentraților și pentru ajutorarea familiilor lor. Astfel, la Arad, ostașii unor regimente de concentrați au protestat împotriva comportării neomenești a ofițerilor [65]. În unele localități au avut loc acțiuni colective ale concentraților, care cereau să fie eliberați [66].

Se desfășoară o mișcare a femeilor, a soțiilor celor concentrați, pentru ajutorarea familiilor lor. Astfel de acțiuni au loc la Galați [67], în Dobrogea, în Oltenia, la Satu Mare [68] și în alte localități și regiuni din țară.

O atenție deosebită a acordat P.C.R. organizării acțiunilor antirăzboinice ale tineretului. În această direcție, o activitate însemnată desfășoară, sub conducerea P.C.R., Uniunea Tineretului Comunist. Împotriva pregătirii de război și a condițiilor grele de trai se desfășoară în această perioadă o serie de acțiuni ale tinerilor muncitori din diferite întreprinderi. Astfel au loc acțiuni ale tinerilor muncitori de la „Fier-Metal" (Cluj), care s-au ridicat împotriva orelor suplimentare, ale ucenicilor de la Atelierele C.F.R. „Griviția", care au protestat împotriva condițiilor grele de muncă și de viață [69], și altele.

Cu toate condițiile extrem de grele în care s-a desfășurat lupta partidului, au fost realizate anumite succese. Astfel, chiar într-o notă a siguranței referitoare la prima lună a războiului se recunoaște „accentuarea în cursul acestei luni a activității de presă atît legală, cît și ilegală, răspîndirea unor manifeste, înființarea unui post clandestin de emisie radiotonică" [70]. Siguranța este nevoită totodată să recunoască creșterea prestigiului partidului comunist în rîndurile maselor. „Dacă comuniștii — se spunea într-o notă a siguranței de la sfîrșitul anului 1939 — au mai mult ascendent asupra muncitorilor, dacă ei au o influență superioară conducătorilor social-democrați, dacă cuvîntul lor este mai ascultat, aceasta... se datorește... faptului că în activitatea profesională se prezintă ca apărători ai intereselor muncitorilor" [71].

*
* *

Mijlocul anului 1940 aduce importante schimbări în desfășurarea războiului mondial. Germania hitleristă cotropește o serie de țări din Europa; noi popoare cad în robia fascistă.

Sub conducerea partidelor comuniste, masele populare din țările Europei, și mai ales din țările ocupate, intensifică lupta împotriva fascismului, desfășoară o largă mișcare de rezistență împotriva cotropitorilor hitleriști. Această luptă a maselor populare din diferite țări împotriva

---

[65] „Scînteia" din 22 noiembrie 1939.

[66] „Scînteia" din 23 februarie și 24 martie 1940.

[67] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 5.056/12; Nota siguranței din 12 decembrie 1939.

[68] „Scînteia" din 23 februarie 1940.

[69] „Documente din istoria Uniunii Tineretului Comunist din Romînia", Editura tineretului, 1958, pag. 436.

[70] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3.013/7; Nota din 14 octombrie 1939.

[71] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 3.113/8; Nota „Acțiunea comunistă și grevele din București".

hitleriștilor începe să aibă influență asupra desfășurării mai departe a războiului. Se intensifică lupta patrioților francezi, sub conducerea Partidului Comunist Francez, împotriva ocupanților germani, luptă care ulterior avea să se transforme într-un adevărat război popular împotriva cotropitorilor hitleriști. În același timp, cercurile guvernante din Anglia, văzînd amenințate interesele lor de către imperialismul german, sînt nevoite să-și schimbe poziția față de război, fără a renunța la planurile lor imperialiste.

Toți acești factori au determinat începutul procesului de transformare a războiului într-un război just, de eliberare, din partea țărilor și popoarelor care au luptat împotriva Germaniei hitleriste.

După capitularea Franței și a altor țări din Europa, Hitler intensifică pregătirile în vederea dezlănțuirii războiului antisovietic. În cadrul acestor pregătiri, Germania urmărea să subordoneze și mai mult Romînia, pentru a folosi pe deplin resursele ei economice și umane și situația ei strategică în viitorul război antisovietic. Planurile Germaniei corespundeau tot mai mult intențiilor claselor dominante din Romînia, care văzînd creșterea potențialului militar al Germaniei, ce devenise acum cea mai puternică forță antisovietică, se alătură hitleriștilor [72].

Hotărîndu-se pentru alianța cu Germania hitleristă, clasele dominante din Romînia au intensificat provocările împotriva Uniunii Sovietice, îndeosebi după ce guvernul sovietic a înfăptuit la 27 iulie 1940 eliberarea pașnică a popoarelor din Basarabia și Bucovina de nord.

Partidul Comunist din Romînia, care în întreaga sa activitate s-a situat pe poziția marxist-leninistă în problema națională și pentru dreptul la autodeterminare al popoarelor, a salutat acest act al guvernului sovietic. Manifestele partidului comunist subliniază că au crescut posibilitățile de stabilire a unor relații de bună vecinătate între Romînia și Uniunea Sovietică [73].

Într-adevăr, rezolvarea pașnică a problemei Basarabiei deschidea în fața Romîniei noi perspective de îmbunătățire a relațiilor cu U.R.S.S. Pornind de la aceasta, guvernul sovietic își exprima în nenumărate rînduri dorința de a stabili cu Romînia relații normale, de bună vecinătate, de a dezvolta raporturile economice cu țara noastră [74]. Însă clasele dominante nesocotesc toate aceste posibilități, mergînd mai departe pe calea politicii antisovietice, a aservirii țării Germaniei hitleriste. În iulie 1940 se instaurează un guvern deschis progerman, în frunte cu Gigurtu.

Partidul Comunist din Romînia, explicînd esența schimbării produse în politica cercurilor guvernante, a avertizat masele populare de pericolul

[72] În cartea sa „Préliminaires de la guerre à l'Est", Gr. Gafencu, căutînd să justifice politica de trădare națională, mărturisește că trecerea Romîniei de partea axei Berlin-Roma a fost determinată de scopurile antisovietice ale politicii cercurilor conducătoare. Germania — scria Gafencu — era „singura în măsură să reglementeze pentru Romînia problema sovietică". Din relatările lui Gafencu reiese că încă la sfîrșitul lunii mai 1940 clasele dominante din Romînia au decis să se integreze blocului agresiv al statelor fasciste, în frunte cu Germania hitleristă. („Préliminaires de la guerre à l'Est", 1944, Paris, pag. 330—333).

[73] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.XXIV—16, nr. inv. 1.084.

[74] În telegrama sa din 13 august 1940, ministrul Romîniei la Moscova, Gr. Gafencu, arată că la vizita sa de primire la comisarul poporului pentru Afaceri Externe i s-a exprimat din nou dorința guvernului sovietic de a stabili cu Romînia raporturi normale de bună vecinătate. (Arhiva M.A.E., dosarul U.R.S.S., relații cu Romînia, vol. XVIII, 1940.)

pe care îl implica alianța cu Germania : pierderea independenței naționale, atragerea Romîniei intr-un război antisovietic, război străin intereselor naționale ale poporului romîn, care însemna o catastrofă pentru țara noastră [75]. Din nou se subliniază necesitatea unei lupte hotărîte pentru făurirea unui front comun de luptă pentru apărarea intereselor naționale ale poporului — chezășia apărării independenței naționale împotriva politicii trădătoare a claselor dominante.

Consecințele nefaste ale includerii Romîniei în orbita Germaniei fasciste nu au întîrziat să apară. La 30 august 1940, cercurile guvernante din Romînia au acceptat slugarnic odiosul Dictat de la Viena, al Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, predînd Ungariei horthiste o parte din teritoriul țării — nordul Transilvaniei. Clasele dominante din Romînia au comis astfel o faptă de josnică trădare națională, au călcat în picioare independența și suveranitatea țării noastre. Tinzînd să distragă atenția opiniei publice de la această politică de trădare națională, guvernul fascist concentrează armată la granița de est a țării, provoacă numeroase incidente de graniță, intensifică campania de calomnii la adresa Uniunii Sovietice, cu scopul de a pregăti atmosfera pentru dezlănțuirea războiului antisovietic. În ziua semnării Dictatului de la Viena, Romînia a primit garanțiile Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, care au transformat-o pe deplin într-un cap de pod al războiului antisovietic.

P.C.R. a fost și în aceste zile singurul partid din țară care s-a situat pe poziții cu adevărat patriotice. Acțiunile de agitație și propagandă și documentele sale au demascat campania antisovietică a claselor dominante, care tindeau să justifice cedarea nordului Transilvaniei prin zvonuri provocatoare antisovietice, au arătat adevărata semnificație a Dictatului de la Viena. În documentul elaborat atunci, „Punctul nostru de vedere", partidul comunist demască pe guvernanții reacționari romîni, în frunte cu regele, care, trădînd interesele naționale, au cedat horthiștilor o parte din teritoriul patriei [76]. Un manifest al Comitetului regional al P.C.R. din Moldova, din septembrie 1940, scria: „Prin tîrgul de la Viena, poporul romîn a fost trădat. Am fost vînduți de aceia care au vrut să devină slugile lui Hitler și au devenit..." [77].

Situîndu-se ferm pe pozițiile internaționalismului proletar, Partidul Comunist din Romînia a chemat muncitorii și țăranii romîni care au căzut sub jugul fascist-horthist să lupte alături de oamenii muncii unguri, sub conducerea Partidului Comunist din Ungaria, împotriva exploatării capitalisto-moșierești [78].

Rușinoasa trădare de la Viena a provocat o indignare adîncă în rîndurile maselor populare.

Imediat după semnarea dictatului se desfășoară în întreaga țară,

---

[75] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.; microfilm, cutia 167, documentul nr. 14 (cadrul 64); manifest al C.C. al P.C.R. din 23 iulie 1940.

[76] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab, XXIV, nr. inv. 1.096; documentul „Punctul nostru de vedere".

[77] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.111/3.013, fila 205.

[78] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab. XXIV—1, nr. inv. 1.096.

îndeosebi în Ardeal și Banat, mari demonstrații de protest, conduse de partidul comunist, împotriva Dictatului de la Viena. Printre acestea, mare amploare ia demonstrația muncitorilor de la Cluj din 30 august 1940, care s-a desfășurat sub lozincile P.C.R.: „Jos dictatura foamei și a terorii lui Carol", „Jos Dictatul imperialist de la Viena", „Vrem un guvern popular", „Vrem prietenie cu popoarele libere ale Uniunii Sovietice" [79]. La demonstrație s-au alăturat țărani și soldați. De asemenea, au loc luptele oamenilor muncii din Brașov în zilele de 1, 2, 3, 4 septembrie 1940. La Timișoara, sub conducerea Comitetului regional al P.C.R., are loc, la 2 septembrie 1940, o grevă de protest a muncitorilor ceferiști, care în ziua următoare se transformă într-o puternică demonstrație politică împotriva Dictatului de la Viena, împotriva Germaniei hitleriste, împotriva regimului burghezo-moșieresc.

În timpul acestor lupte se manifestă puternic ura poporului nostru față de hitleriștii cotropitori. La Timișoara demonstranții sparg geamurile consulatelor german și italian, pun pe fugă bandele fasciste adunate pentru a întîmpina pe generalul german Hühnlein. Neliniștit de creșterea „tendinței antigermane" în rîndurile populației, Fabricius, ministrul Germaniei la București, într-o notă a sa către ministrul de Externe Manoilescu, cere să se ia măsuri severe împotriva manifestărilor populației [80].

Chiar organele poliției sînt nevoite să recunoască creșterea stării de spirit antigermane și nemulțumirea maselor largi populare față de politica trădătoare a cercurilor guvernante.

Nemulțumirea maselor față de Dictatul de la Viena se manifestă și în alte regiuni ale țării. La Arad, Valea Mureșului, Baia Mare au avut loc demonstrații de protest împotriva Dictatului de la Viena. La București, Iași și în alte orașe, demonstrațiile de protest s-au împletit cu lupta pentru revendicări economice [81].

Amploarea mișcării de masă de la sfîrșitul lunii august — începutul lunii septembrie 1940 a zdruncinat serios regimul burghezo-moșieresc.

Făcînd jocul celor mai agresive cercuri imperialiste și fiind de acord cu planurile criminale de dezlănțuire a războiului antisovietic, burghezia și moșierimea română s-au aliat fățiș cu fascismul german, aducînd la putere, la începutul lunii septembrie 1940, sîngeroasa dictatură militară-fascistă, și au adîncit subordonarea țării intereselor de jaf și cotropire ale Germaniei hitleriste [82]. La înlocuirea dictaturii regale cu dictatura militară-fascistă a contribuit mult încadrarea României în blocul agresiv, în frunte cu Germania hitleristă; cu toate că regimul dictaturii regale a acceptat Dictatul de la Viena, orientarea lui Carol în trecut, legăturile lui cu capitalul anglo-francez nu mai conveneau lui Hitler. În ajunul dezlănțuirii războiului antisovietic, Hitler dorea să vadă instaurat în România un regim fascist care să slujească docil Germania. Instaurarea

[79] „Scînteia" din 17 septembrie 1940.
[80] Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, dosarul nr. 18, vol. XLVIII 71/1940, Germania, 23, nota din 3 septembrie 1940.
[81] „Scînteia" din 17 septembrie 1940.
[82] Vezi „Studii" nr. 6/1959, pag. 8—17.

dictaturii fasciste a fost înfăptuită cu sprijinul partidelor național-țărănesc și liberal [83].

Dictatura militară-fascistă a adus poporului romîn înrăutățirea și mai mult a nivelului de trai, intensificarea exploatării, înăsprirea enormă a terorii împotriva mișcării muncitorești și a tuturor forțelor democratice. Acțiunile represive ale regimului fascist s-au abătut în primul rînd asupra partidului comunist — conducătorul încercat al maselor. În politica externă, instaurarea dictaturii fasciste a dus la aservirea totală a țării noastre față de Germania hitleristă și la agravarea pericolului tîrîrii Romîniei în războiul antisovietic.

Dictatura fascistă a făcut tot ce i-a stat în putință pentru aplicarea în practică a acordului economic înrobitor din martie 1939 încheiat cu Germania hitleristă. În decembrie 1940 Hitler hotărăște o nouă urcare a valorii mărcii, de data aceasta la 60 de lei marca. Germania hitleristă stoarce din țara noastră cantități enorme de grîu, animale, petrol etc. și în schimb exportă în Romînia armament în vederea războiului antisovietic.

Politica aservirii Romîniei față de Germania hitleristă a avut urmări grele asupra situației materiale a oamenilor muncii. Exportul forțat în Germania al bogățiilor Romîniei a provocat lipsa în țară a celor mai elementare produse necesare traiului. Prețul pîinii a crescut rapid, concomitent cu înrăutățirea calității ei; grăsimea, carnea, zahărul etc. deveneau tot mai inaccesibile oamenilor muncii. Chiar și organele Siguranței au trebuit să recunoască faptul că situația oamenilor muncii a devenit îngrijorătoare, că muncitorii „nu pot face față nevoilor zilnice, mai ales că prețurile articolelor de primă necesitate s-au urcat față de anul trecut cu 100—300%" [84].

Mergînd mai departe pe calea trădării intereselor naționale, Antonescu reia tratativele, începute încă în perioada dictaturii regale, cu privire la aducerea trupelor hitleriste în Romînia. Cu asentimentul guvernului fascist, țara este invadată de trupele hitleriste sub masca „misiunii militare germane menite să instruiască armata romînă". În realitate însă au fost concentrate forțe masive în Romînia, îndeosebi la granița romîno-sovietică, în vederea atacului care se pregătea împotriva U.R.S.S. și pentru sprijinirea regimului fascist din țară.

Partidul comunist a demascat cu hotărîre politica trădătoare a dictaturii fasciste și a explicat maselor scopul și consecințele nefaste ale aducerii armatelor hitleriste în țară. Subliniind faptul că acest act apropia și mai mult războiul, P.C.R. a chemat masele populare la luptă împotriva politicii tîrîrii Romîniei în război, pentru alungarea armatelor hitleriste din Romînia [85].

Masele populare din țara noastră au fost profund indignate de venirea trupelor germane — încălcare grosolană a independenței și suveranității Romîniei. Chiar Marele Stat-Major remarcă ostilitatea cu care a fost primită

---

[83] Maniu și Brătianu au făcut o serie de mărturisiri în această privință cu prilejul procesului clicii lui Antonescu, unde au arătat că s-au întîlnit și consultat cu Antonescu în problema formării guvernului dictatorial din septembrie 1940. („Procesul marii trădări naționale", Editura „Eminescu", 1946, pag. 194—195, 200—201).

[84] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4.369, fila 118.

[85] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1.633, F. P., fila 71.

armata germană. Într-un document întocmit special în legătură cu starea de spirit produsă în rîndurile armatei și populației datorită venirii trupelor germane se arată că au avut loc numeroase acte de împotrivire față de cotropitori, acte de sabotaj împotriva mașinii de război hitleriste.

„Populația romînă, neprivind cu ochi buni prezența trupelor germane, dă naștere la diferite incidente cu militarii germani" — se arată în document.

Vii nemulțumiri s-au produs în cadrul armatei romîne datorită comportării hitleriștilor în țară, care se simțeau adevărați stăpîni la noi. „...Din surse numeroase — scrie în documentul sus-amintit — se arată că subofițerii și ostașii noștri sînt nemulțumiți de modul cum sînt cazați, îmbrăcați și retribuiți soldații germani. Aceasta creează o situație favorabilă pentru propaganda comunistă" [86].

Aderarea Romîniei la pactul tripartit, încheiat în septembrie 1940 între Germania, Italia și Japonia, a constituit un nou act de trădare a intereselor naționale. Prin aceasta, dictatura fascistă acceptă țelurile imperialiste banditești ale statelor fasciste și se raliază fățiș puterilor fasciste la rezolvarea „chestiunii slave și bolșevice" [87].

În legătură cu acest nou și hotărît pas spre aruncarea țării noastre în război, partidul comunist arăta maselor că a crescut enorm pericolul folosirii drept carne de tun a poporului romîn într-un război nejust, de jaf și cotropire, în războiul antisovietic. Din nou subliniază P.C.R. necesitatea stabilirii relațiilor de prietenie cu U.R.S.S., care ar fi asigurat Romîniei posibilitatea menținerii neutralității și independenței. Acest lucru era pe deplin posibil atunci datorită faptului că Uniunea Sovietică, credincioasă politicii leniniste de pace, cu toate manifestările ostile ale guvernului fascist romîn, făcea eforturi pentru strîngerea relațiilor economice și politice cu țara noastră [88].

Situîndu-se ferm pe pozițiile patriotismului și internaționalismului proletar, P.C.R. demască politica de dușmănie față de U.R.S.S. dusă de dictatura militară-fascistă și opune acestei politici lozinca luptei pentru independență națională și pentru apărarea țării socialismului. „Apărînd Uniunea Sovietică — arată broșura C.C. al P.C.R. editată cu prilejul celei de-a 23-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie —, apărăm totodată viața poporului muncitor romîn și a tuturor asupriților și exploataților" [89].

Schimbarea politicii antisovietice a Romîniei nu era cu putință fără doborîrea tiranicei dictaturi militare-fasciste și crearea unui guvern popular din reprezentanții celor ce muncesc. Aceasta se putea în-

---

[86] „Starea de spirit în armată în legătură cu prezența trupelor germane în Romînia" (10 octombrie 1940—1 ianuarie 1941). Citat după articolul lui Ion Leonida „Un epizod eroic din războiul antihitlerist": vezi „Studii" nr. 4/1959, pag. 226—227.

[87] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., stenogramele Consiliului de Miniștri. Ședința din 26 noiembrie 1940, pag. 3.

[88] Gr. Gafencu, în raportul său din 4 decembrie 1940 de la Moscova, scria: „Primirea făcută de autoritățile sovietice delegației economice romîne la Moscova și o serie de atenții speciale, precum și atitudinea d-lui Mikoian, comisarul poporului pentru Comerțul Exterior, în primele două ședințe denotă o particulară bunăvoință a guvernului sovietic față de Romînia" („Procesul marii trădări naționale", Editura „Eminescu", 1946, pag. 15.). Datorită eforturilor Uniunii Sovietice, în februarie 1941 a fost semnat un tratat comercial romîno-sovietic, însă aceasta nu a schimbat atitudinea dușmănoasă a guvernului romîn („Timpul" din 2 martie 1941).

[89] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 6.458/151, fila 248.

faptul numai prin crearea unui front larg de apărare a intereselor naționale ale țării, a cărui chezășie o forma frontul unic muncitoresc [90].

Activitatea, străbătută de un profund patriotism, desfășurată de P.C.R. împotriva dictaturii fasciste a găsit un răsunet tot mai puternic și un sprijin tot mai larg în masele populare. În ciuda terorii sîngeroase dezlănțuite de organele represive fasciste, au loc numeroase acțiuni ale clasei muncitoare împotriva războiului și consecințelor sale: teroarea, scumpetea etc. Astfel, în toamna anului 1940 au loc luptele celor 2.500 de muncitori de la Șantierele navale din Galați, ale celor 1.400 de muncitori din Brăila [91]. La Fabrica de vagoane „Astra" din Arad, muncitorii au declarat grevă, solidarizîndu-se cu muncitorii maghiari, pe care legionarii voiau să-i concedieze. La Reșița 2.000 de muncitori au declarat grevă cerînd mărirea salariilor. La Fabrica de cărămidă Jimbolia, 2.000 de muncitori au demonstrat cerînd condiții de muncă mai bune și un guvern popular. De asemenea, acțiuni muncitorești au avut loc la Fabrica „Neumann" din Arad, la minele din Anina [92]. La Fabrica de cherestea „KAPS" din Sebeș, județul Alba, muncitorii au cîștigat prin grevă majorarea salariilor cu 25% [93].

O mare importanță au avut manifestările organizate de partidul comunist cu prilejul sărbătoririi celei de-a 23-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. În ciuda terorii sîngeroase, comuniștii au reușit, prin răspîndirea a mii de manifeste, etichete, inscripții, broșuri, prin consfătuiri etc., să popularizeze larg ziua de 7 Noiembrie.

În cadrul manifestărilor legate de aniversarea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, partidul comunist a reușit să organizeze o puternică demonstrație a oamenilor muncii în ziua de 3 noiembrie 1940 la Obor. Manifestanții au desfășurat steaguri roșii în piață; ei cereau demobilizarea generală, mărirea salariilor în raport cu scumpetea, alungarea armatelor hitleriste din țară, oprirea exportului de produse de primă necesitate în Germania. S-au strigat lozincile lansate de P.C.R., care exprimau dorința maselor: „Vrem independența poporului cu sprijinul U.R.S.S.", „Jos guvernul dictaturii militare-fasciste", „Vrem guvern popular", „Trăiască pacea și libertatea".

Crimele și jafurile legionarilor, ai căror conducători ocupau posturi importante în guvern, au dus la crearea unei stări de dezorganizare și haos în țară și la discreditarea lor. Participarea legionarilor la guvern nu mai prezenta pentru Germania hitleristă și clasele dominante din țară garanția capacității de executare a planurilor de punere a resurselor umane și materiale ale țării în slujba războiului criminal antisovietic. Aceasta a dus la înlăturarea legionarilor din guvern în ianuarie 1941 și la instaurarea dictaturii antonesciene [94].

Dictatura militară-fascistă antonesciană a dus împotriva maselor populare o politică de teroare crîncenă. Ea a dus o politică de jefuire a poporului,

---

[90] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab. XXIV, nr. inv. 1.096.

[91] „Dunărea roșie" din 13 decembrie 1940.

[92] „Lupta P.C.R. împotriva dictaturii regale și legionare-fasciste pentru apărarea independenței naționale a Romîniei" (februarie 1938—iunie 1944), București, 1958, pag. 51.

[93] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4.369, filele 131—132.

[94] După rebeliunea dezlănțuită de legionari, hitleriștii au luat la Berlin unele căpetenii legionare, urmînd să le folosească ca mijloc de șantajare a lui Antonescu, în scopul de a-și asigura sprijinul necondiționat al acestuia.

o politică de cruntă oprimare a naționalităților conlocuitoare, de totală înfeudare economică și politică a țării față de Germania hitleristă. Țara a fost prefăcută — rezumă situația o broșură a C.C. al P.C.R. editată în februarie 1941 — în cazărmi, închisori și lagăre de concentrare [95]. Cele mai mîrșave măsuri au fost luate de către dictatura militară-fascistă pentru împiedicarea activității partidului comunist. Cei mai buni fii ai poporului romîn, cei mai devotați luptători pentru eliberarea țării de sub jugul fascist au fost aruncați în închisori și lagăre de concentrare. A fost introdusă pedeapsa cu moartea împotriva participanților la orice acțiune cu caracter patriotic.

Dar, în ciuda acestor măsuri, P.C.R. nu încetează nici un moment lupta împotriva dictaturii fasciste și a aruncării Romîniei în criminalul război antisovietic. În importantul document „Pentru pace și independența poporului romîn", editat în ianuarie 1941, Comitetul Central al P.C.R. a elaborat platforma sa de luptă. Pentru salvarea poporului romîn de catastrofa ce-l amenința — se arăta în platformă —, era necesară făurirea unității tuturor forțelor patriotice, antifasciste, decise să lupte pentru recucerirea independenței naționale a Romîniei, împotriva prefacerii Romîniei într-o anexă a Germaniei hitleriste, pentru o politică de strînsă prietenie cu U.R.S.S. și cu toate țările vecine, împotriva oricărei forme de asuprire, pentru îmbunătățirea reală a situației celor ce muncesc. În platformă se arată că partidul comunist este gata să colaboreze cu toate grupările politice și cu toate persoanele decise să lupte pentru aceste revendicări și chiar pentru oricare revendicare parțială, punînd ca singură condiție obligatorie atitudinea față de independența națională a poporului romîn [96].

Numeroase documente ale partidului comunist apărute la începutul anului 1941, cînd pericolul aruncării Romîniei în război devenise evident, chemau întregul popor să-și sporească vigilența în fața planului criminal al dictaturii militare-fasciste, să lupte împotriva extinderii războiului, pentru încetarea războiului în Balcani [97].

În aprilie 1941, într-un manifest al C.C., partidul comunist a protestat împotriva sprijinirii de către regimul fascist a agresiunii Germaniei hitleriste asupra Iugoslaviei și Greciei [98].

Ca urmare a agravării situației maselor, datorită politicii trădătoare a dictaturii antonesciene, se intensifică tot mai mult lupta oamenilor muncii. Astfel, chiar după datele statisticii oficiale, vădit micșorate, rezultă că numai în decursul primei jumătăți a anului 1941 la greve au participat aproximativ de patru ori mai mulți muncitori decît în întregul an 1939 [99].

Cea mai importantă acțiune a muncitorilor din perioada premergătoare războiului antisovietic a fost greva celor peste 7.500 [100] de muncitori minieri care a cuprins întreaga regiune a Văii Jiului. Greva, care a durat de la 15 aprilie pînă la 5 mai, a avut o deosebită semnificație, lovind direct în mobilizarea economiei naționale în scopuri războinice, provocînd panică și de-

[95] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab XXV—3, nr. inv. 1.121; broșura C.C. al P.C.R. „De la regimul legionar la dictatura militară".

[96] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota Ab. XXV—4, nr. inv. 1.123.

[97] Loc. cit., cota Ab. XXV—3, nr. inv. 1.121.

[98] Loc. cit., cota Ab. XXV—5, nr. inv. 1.117.

[99] „Trei ani de guvernare", București, 1943, pag. 357.

[100] Arhivele statului, fondul Consiliului de Miniștri, pachetul 127, dosarul nr. 180.

rută în rîndurile guvernanților [101]. Ea a arătat încă o dată că în rîndurile clasei muncitoare din țara noastră se manifesta o puternică opoziție față de războiul antisovietic [102]. În lupta împotriva dictaturii fasciste, a războiului se ridicau tot mai mult și masele țărănimii, ruinate în urma politicii de pregătire a războiului, precum și reprezentanții altor pături sociale care își dădeau pe zi ce trecea seama tot mai mult de catastrofa spre care ducea țara regimul fascist.

Lupta Partidului Comunist din Romînia împotriva politicii externe imperialiste, antisovietice a claselor dominante, cu toate că a înregistrat unele succese, nu a putut totuși să ducă la realizarea scopului principal: preîntîmpinarea aruncării Romîniei în măcelul imperialist, în războiul criminal împotriva Uniunii Sovietice.

La 22 iunie, guvernul dictaturii militare-fasciste, exprimînd voința și interesele claselor dominante din Romînia burghezo-moșierească, împotriva voinței poporului, a tîrît țara în criminalul război antisovietic, în slujba intereselor Germaniei hitleriste.

*

* *

În condițiile extrem de grele ale războiului, ale negrei ilegalități, P.C.R. a continuat lupta pentru făurirea unității forțelor patriotice, în scopul răsturnării dictaturii militare-fasciste și întoarcerii armelor împotriva Germaniei hitleriste. Sub conducerea partidului comunist au loc în anii următori acțiuni ale maselor îndreptate împotriva războiului: acțiuni de sabotaj, dezertări din armată, lupte de partizani etc. Aceste lupte demonstrau dorința poporului nostru de a ieși din criminalul război antisovietic, de a răsturna clica fascistă.

La 23 August 1944, în condițiile favorabile create de ofensiva eliberatoare a armatelor sovietice, partidul comunist a condus forțele patriotice la înfăptuirea cu succes a insurecției armate, prin care s-a pus capăt uneia dintre cele mai negre perioade din istoria poporului nostru. Insurecția armată de la 23 August 1944 a doborît dictatura militară-fascistă, a dat un puternic avînt luptei maselor populare, a constituit începutul revoluției populare în țara noastră.

---

[101] Antonescu a dat ordin special în vederea luării de măsuri extreme împotriva muncitorilor din Valea Jiului: „Să fie arestați și pedepsiți toți instigatorii din Valea Jiului. Dacă nu sînt motive de judecată, să fie internați în lagăre și puși la regim sever" (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4.359/10, vol. II).

[102] Organele siguranței au fost nevoite să recunoască faptul că în perioada dictaturii fasciste-antonesciene mișcarea muncitorească crescuse simțitor, că partidul comunist căpătase o influență mare în mase. De exemplu într-o circulară din aprilie 1941 a Inspectoratului general de poliție București se arăta că „niciodată mai mult ca în aceste ultime zece luni mișcarea comunistă nu s-a manifestat mai activ", că partidul comunist se bucură de sprijin în mase (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4.410/3, 1940).

RELAȚIILE AGRARE DIN ROMÎNIA LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA ȘI ATITUDINEA MIȘCĂRII SOCIALISTE FAȚĂ DE ȚĂRĂNIME

D. HUREZEANU

Istoria socială a Romîniei de la începutul secolului al XX-lea este dominată de marea răscoală a țărănimii din anul 1907. Prin amploarea și intensitatea mișcării, prin curajul și eroismul de care au dat dovadă țăranii, prin importanța sarcinii obiective pe care era chemată s-o rezolve, răscoala din 1907 se înscrie ca unul din momentele culminante ale luptei de eliberare socială din istoria patriei. Acest eveniment remarcabil din trecutul de luptă al țării noastre ocupă în același timp un loc de seamă în cadrul noii epoci de furtuni revoluționare și de mari lupte de clasă pe care le-a inaugurat pe plan mondial, odată cu intrarea în imperialism, prima revoluție populară (1905—1907) din Rusia.

Răscoala țăranilor din 1907 a fost pregătită de însuși mersul dezvoltării istorice a Romîniei. Ea a apărut, înainte de toate, ca rezultatul firesc al ansamblului de procese care au avut loc în economia agrară.

În articolul de față, autorul încearcă să supună analizei relațiile agrare la începutul secolului al XX-lea în Romînia, analiză menită să contribuie la definirea cadrului și limitelor obiective în care avea loc lupta țărănimii. În același timp, vom căuta să arătăm în linii generale poziția mișcării socialiste la începutul secolului al XX-lea, în perioada premergătoare răscoalei din 1907, față de țărănime, ca reprezentînd un factor revoluționar de seamă în ansamblul relațiilor de clasă de la începutul secolului al XX-lea, aliat firesc al proletariatului, și față de problema agrară, ca problemă centrală ce se punea spre rezolvare de înseși necesitățile obiective de dezvoltare a țării, în cadrul desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice.

*
* *

La începutul secolului al XX-lea, procesul transformării capitaliste a agriculturii, în comparație cu perioada reformei agrare din 1864, făcuse pași mari înainte. Indici de bază, ca folosirea tot mai intensă a mîinii de lucru salariate, utilizarea mașinilor și uneltelor perfecționate în procesul producției agricole, descompunerea și diferențierea țărănimii, creșterea suprafețelor agricole, dezvoltarea agriculturii cu caracter comercial etc. pun în evidență cu pregnanță acest lucru.

Relațiile de producție capitaliste nu se dezvoltau însă pe un teren curățit de tot felul de resturi feudale, ci în strînsă împletire cu rămășițele feudale.

Trădarea de către burghezie a cauzei revoluției din 1848 și înfăptuirea reformei agrare din 1864 de sus, sub presiunea luptei maselor țărănești, au dus la dezvoltarea capitalismului în Romînia pe calea reformelor, a cărei trăsătură esențială o constituie menținerea, în cadrul orînduirii capitaliste, a unor „...puternice rămășițe feudale în economia noastră și înapoierea economică și socială a țării“ [1].

V. I. Lenin sublinia că pentru evoluția capitalistă a agriculturii pe calea reformelor este caracteristic faptul că ea se desfășoară „...avînd în frunte marile exploatări moșierești, care devin treptat tot mai mult exploatări burgheze, care înlocuiesc treptat metodele iobăgiste de exploatare cu metodele burgheze... gospodăria moșierească iobăgistă se transformă treptat într-una burgheză, iuncherească, condamnînd pe țărani la decenii de chinuitoare expropriere și aservire, concomitent formîndu-se mici mănunchiuri de «grossbaueri» („țărani bogați“)“ [2].

Sistemul agrar din Romînia continua, prin urmare, și la începutul secolului al XX-lea să reprezinte un sistem de tranziție ce unea în sine trăsăturile specifice sistemului bazat pe dijmă și trăsăturile proprii relațiilor capitaliste în continuă dezvoltare.

Natura relațiilor agrare în Romînia era determinată de structura proprietății asupra mijloacelor de producție, în primul rînd de repartizarea proprietății asupra pămîntului, ca principalul mijloc de producție în agricultură, de faptul că majoritatea pămîntului era deținută pe bază de monopol de către clasa moșierilor.

Proprietatea moșierească asupra pămîntului, în care avea loc procesul de pătrundere a formelor de producție capitaliste, determina relațiile de producție din economia agrară. La 1905, un număr de 4.171 de proprietari, sau, procentual, 0,43% din numărul proprietarilor de pămînt, stăpîneau 57,41% din întinderea cultivabilă și forestieră a țării, în timp ce 920.939 de proprietăți țărănești dețineau doar 34,18% din suprafața agricolă și forestieră a Romîniei [3]. Suprafața arabilă și forestieră aflată în proprietatea moșierimii era de 5.882.641 ha, iar cea care revenea țărănimii, de numai 3.503.645 ha și se raporta ca 62,70% la 37,30% [4].

---

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej,* Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 362.

[2] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 233.

[3] *G. D. Creangă:* „Proprietatea rurală în Romînia“, București, 1907, pag. XLVI—XLVII. Trebuie subliniat că alți autori indică un număr și mai mic de proprietari cu suprafețe de pămînt de la 100 ha în sus. Astfel, C. Garoflid, arată că „în 1904 numărul tuturor exploatărilor mai mari de 100 ha era de 4.119“ *(C. Garoflid:* „Problema agrară și dezlegarea ei“, București, 1908, pag. 40). Potrivit datelor cu care operează „Statistica prețurilor de munci agricole“, numărul proprietarilor deținînd suprafețe de peste 100 ha de pămînt era de 4.104 („Statistica prețurilor de munci agricole“, București, 1908, pag. 1); C. Stere, într-o cronică publicată în „Viața romînească“, arată că numărul proprietarilor în Romînia, fără Dobrogea, deținînd suprafețe mai mari de 100 ha era de 3.820 de persoane. („Viața romînească“, anul I, nr. 10, vol. III, pag. 622). După datele cu care operează „Anuarul statistic, din 1908“, numărul exploatărilor cu o întindere de pămînt mai mare de 100 ha era la 1907 de 3.851 iar la 1908 de 3.961 („Anuarul statistic al Romîniei pe 1908“, București, 1908, pag. 140—141).

[4] Ibid.

Ceea ce caracterizează proprietatea moșierească din Romînia era faptul că în ansamblul său predomina latifundiul, moșiile cu o suprafață mai mare de 500 ha.

În nici un stat european, exceptînd Rusia, nu apărea atît de pregnantă extinderea marilor proprietăți moșierești. În medie, unui moșier îi reveneau peste 900 ha, pe cînd o gospodărie țărănească poseda în mijlociu 3,60 ha de pămînt. Dacă se ține seamă numai de acel grup al moșierilor care posedau de la 500 ha în sus, observăm că aproximativ 1.500 de mari proprietari concentrau în mîinile lor 38% din tot terenul cultivabil al țării, revenind în medie unei mari gospodării moșierești aproximativ 2.000 ha[5]. Repartizarea vicioasă a pămîntului, ca și rețeaua legilor referitoare la învoielile agricole care au urmat după reforma din 1864, menite să țină mai departe mica gospodărie țărănească în stare de aservire față de cea moșierească, au împiedicat dezvoltarea relațiilor capitaliste în agricultură.

În condițiile în care țara noastră pășise pe calea capitalistă și apăruseră chiar trăsături caracteristice ultimului stadiu de dezvoltare a capitalismului — imperialismul —, în condițiile în care producția agricolă era atrasă tot mai mult în sfera circulației comerciale, iar investirea capitalului în agricultură își crea formele corespunzătoare de proprietate agrară, răspîndirea largă a sistemului bazat pe dijmă împiedica mersul rapid înainte, imprimînd întregului proces de dezvoltare un caracter anevoios, unilateral, lent și contradictoriu. *De aceea, problema agrară la începutul secolului al XX-lea era problema înlăturării monopolului moșieresc asupra majorității suprafețelor de pămînt ale țării, care permitea să perpetueze sistemul semifeudal bazat pe dijmă.*

Conținutul obiectiv al luptei țărănimii, luptă ce străbate ca un fir roșu istoria Romîniei la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, culminînd cu marea răscoală din 1907, consta tocmai în sfărîmarea revoluționară a rămășițelor feudale prin lichidarea proprietății moșierești. Structura socială și dispoziția forțelor de clasă din Romînia în această perioadă era de așa natură, încît, după cum sublinia tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, proletariatul reprezenta acea forță socială căreia îi revenea „...sarcina istorică de a duce societatea înainte, sarcina de a fi conducătorul și călăuzitorul transformărilor necesare în direcția burghezo-democratică pe cale revoluționară"[6]. Numeroși indici ilustrează cît se poate de concludent gradul de persistență a rămășițelor feudale din economia agrară. Astfel, în timp ce majoritatea pămîntului cultivabil aparținea unei mîini infime de moșieri, inventarul agricol viu și mort era deținut într-o măsură covîrșitoare de micii producători, care lucrau de fapt o bună parte din pămîntul moșieresc cu acest inventar vechi și rudimentar.

În 1905 existau 476.979 de pluguri simple (167.527 din acestea erau de lemn), din care marii proprietari nu dețineau decît 26.416 sau ceva mai

[5] *Ștefan Meițani:* „Casa rurală și nevoile țăranului", București, 1907, pag. 63. (El evaluează numărul proprietarilor ce dețineau proprietăți mai mari de 500 ha la 1.563; Vezi și *A. V. Gîdei:* „Chestiunea țărănească", București, 1905, pag. 35. După A. V. Gîdei, moșiile de peste 500 ha se află în mîna a cel mult 1.500 de persoane. „D-l Creangă — menționează el — o împarte în 2.071 de proprietăți; d. Gr. Turburi o dă în stăpînirea a 1.300 de proprietari").

[6] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 362.

mult de 5%[7]. De asemenea, proprietatea mare în 1905 nu dispunea decît de 3,6% din totalul carelor și căruțelor[8].

Statistica animalelor domestice din Romînia întocmită la 1900 reflectă aceeași situație: țărănimea poseda între 92—95%[9] din numărul total de cai și boi de tracțiune. Contradictoriu și cu grele urmări pentru situația țărănimii era faptul că deși moșierii și arendașii lucrau pămîntul în bună parte cu vitele țăranului, ei restrîngeau suprafețele de pășune pînă la limite inadmisibile, neîntîlnite în nici o țară din Europa[10].

În astfel de condiții, realizarea procesului de producție în agricultură presupunea într-o bună măsură unirea celor două celule economice ale sistemului agrar de după reforma din 1864, gospodăria mare moșierească, ca deținătoare a pămîntului, și mica gospodărie a producătorului agricol direct, ca deținătoare a majorității uneltelor de producție și a forței de muncă, iar modul în care se efectua această unire crea dependența economică semifeudală, manifestată în chip concret prin sistemul bazat pe dijmă. „Sistemul de muncă în dijmă — sublinia V. I. Lenin — este o rămășiță directă și nemijlocită a clăcii. Sistemul muncii în dijmă este trecerea de la clacă la capitalism. Esența muncii în dijmă o constituie faptul că țăranii muncesc pămînturile moșierești cu *inventarul* lor în schimbul unei plăți parte în bani, parte în muncă... Înrobirea în locul liberei angajări este însoțitorul necesar al sistemului de muncă în dijmă"[11]. Unii economiști burghezi ai vremii arătau că la 1905—1906 numărul total al familiilor țărănești care încheiaseră contracte de învoieli agricole era de 520.000, cu o suprafață arabilă arendată de 1.295.687[12]. În anul 1907, după unele calcule, țăranii au arendat 1.837.000 ha de teren arabil, pășune și islazuri[13]. De fapt sfera răspîndirii sistemului bazat pe dijmă în economia agrară a Romîniei era mai largă, pe de o parte pentru că nu toți țăranii care au efectuat contracte verbale puteau fi incluși în statistici, ca și întinderea de pămînt pe care o primeau, iar pe de alta, pentru că o bună parte din operațiile agricole efectuate pe restul de aproximativ 2 mil. ha, care rămîneau pe seama marilor proprietari se făcea tot cu țăranii înrobiți, în contul pămîntului pe care-l primiseră.

Caracterul arenzii țărănești este pus în evidență de mărimea suprafețelor de pămînt arendate. Potrivit datelor statistice, pe 59,8% din 548 de moșii calculate, media terenurilor de pămînt arendate era de 3 ha pe 25,4% — între 3 pînă la 6 ha, iar pe 14,8% această medie trecea de 6 ha[14]. Este

---

[7] Calculat după „Statistica mașinilor și instrumentelor agricole întrebuințate în anul 1905", București, 1907, pag. 16; vezi și „Anuarul statistic al Romîniei pe anul 1909", București, 1909, pag. 176.

[8] „Statistica mașinilor și instrumentelor agricole întrebuințate în anul 1905", București, 1907, pag. 18; vezi și „Anuarul statistic al Romîniei pe anul 1909", București, 1909, pag. 178.

[9] „Statistica animalelor domestice din Romînia", întocmită de L. Colescu, București, 1903, pag. XLIV—XLV.

[10] Vezi Ministerul Agriculturii și Domeniilor, „Romînia. 1866—1906", București 1907, pag. 274—275.

[11] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 72.

[12] *C. Garoflid*: „Problema agrară și dezlegarea ei", București, 1908, pag. 32; Vezi și *G. D. Scraba*: „Starea socială a săteanului", București, 1907, pag. 188.

[13] *D. Mitrany*: „The Land and the Peasant in Rumania", London-New Haven, 1930, pag. 248—249. Citat după *V. N. Vinogradov*: „Krestianskoe vosstanie — 1907 goda v Rumînii", Moscova, 1958, pag. 26.

[14] „Învoielile agricole în Romînia în vigoare pe anul 1906", București, 1907, pag. IV.

de menționat că în cazul dijmei de-a valma în întinderea mijlocie arendată era inclusă și partea proprietarului, ceea ce sporea adevăratele suprafețe de pămînt arendate de țărani efectiv în folosința proprie. Majoritatea țăranilor luau pămînt de nevoie, efectuau arenzi „de foamete", pe cînd un strat subțire de „gospodari înstăriți" arendau suprafețe mai întinse de pămînt, în scopul de a comercializa produsele agrare.

Un alt indiciu care reflectă grăitor caracterul înrobitor al arenzilor efectuate de majoritatea covîrșitoare a țărănimii constă în aceea că cele mai multe învoieli se încheiau în toiul iernii, cînd marele proprietar specula nevoia de produse de hrană a țăranilor nevoiași și le impunea acceptarea unor prețuri mult mai scăzute, mai dezavantajoase pentru producătorii nemijlociți decît în sezonul muncilor agricole, cînd, odată cu creșterea cererii pentru mîna de lucru, sporea și prețul acesteia [15]. Învoielile agricole erau de scurtă durată ; cele mai multe se încheiau pe timp de un an sau chiar numai pentru perioada necesară maturizării culturii însămînțate de producătorii nemijlociți. Arendările pe termen scurt conveneau marilor proprietari deoarece ele nu limitau posibilitățile de a urca cu fiecare an condițiile de învoială, a spori deci norma exploatării. În schimb, spiritul de inițiativă și interesul micilor producători pentru eventuale îmbunătățiri funciare erau complet paralizate, resursele naturale ale solului erau supuse la un sistem de totală sleire, premisele unor ameliorări agronomice erau excluse din capul locului.

O trăsătură distinctivă a învoielilor agricole din Romînia o constituia excepționala diversitate a celor 3 forme principale sub care se storcea supramunca de la producătorii direcți : renta în muncă sau dijma la tarla, renta în produse sau dijma de-a valma și renta în bani. Evident, în fiecare învoială predomina una din cele 3 forme de rentă. Nu este însă mai puțin adevărat că ea era însoțită aproape întotdeauna și de alte forme, la care se adăuga o varietate de alte obligații rezultate din dozarea combinată a așaziselor suprasarcini sau rușfeturi [16]. Trebuie spus că, deși coexistența formelor rentei funciare constituia un fenomen comun economiei agrare în diferite țări, mai ales în stadiul descompunerii feudalismului și al apariției capitalismului, în Romînia epocii care formează obiectul articolului de față, pe lîngă exploatarea capitalistă ce decurgea din extinderea și consolidarea relațiilor capitaliste, înrîurirea acelorași condiții generale de dezvoltare capitalistă se repercuta în mod direct chiar asupra formelor exploatării de tip feudal, ducînd la o nemaiîntîlnită diversitate în ceea ce privește combinația lor.

În cadrul sistemului agrar din Romînia, forma rentei în produse prevala asupra dării în bani [17]. Dijma, cu variantele ei, se practica în 1.912 comune, din 2.898 cîte existau în 1906 în țară [18]. În ceea ce privește reparti-

[15] Op. cit., pag. II ; vezi și *St. Antim :* „Chestiunea socială în Romînia", București, 1908, pag. 82—83.

[16] Este grăitor în această privință faptul că dijma simplă, fără alte obligații din partea țăranului, nu mai exista decît în cîteva comune din județele Constanța, Tulcea și Vîlcea și într-o comună din județul R. Sărat.

[17] Pe baza contractelor despuiate în 884 de moșii s-a stabilit că 60,3% din acestea prevedeau arendări de pămînt în dijmă, 30,4% arendări în bani și angajări pentru muncă și 3,8% arendări pentru păsune („Învoielile agricole în Romînia în vigoare pe anul 1906", București, 1907, pag. III).

[18] *G. D. Scraba :* „Starea socială a săteanului", București, 1907, pag. 188—189.

zarea arenzilor în dijmă și a celor în bani pe diferite regiuni ale țării, menționăm că existau oscilații foarte puternice. În Muntenia și Oltenia, de exemplu, aproximativ 90% din contracte stipulau arenzi în dijmă, și numai 3,7% arenzi în bani. În Moldova, dimpotrivă, 69,3% din contracte prevedeau arenzi în bani. 10,6% în dijmă și 20,1% combinate. Menționăm însă că foarte multe învoieli din Moldova, calculate în bani, se converteau ulterior în munci, astfel că renta în bani de multe ori nu constituia decît expresia valorică a rentei în muncă [19]. Arendările în natură, ca dijma, arenda la tarla etc., erau răspîndite mai cu seamă în păturile cele mai sărace ale țărănimii. „Acestea — arăta V. I. Lenin — sînt arendări de nevoie, «arendări» la care recurge un țăran care nu mai este în stare să se împotrivească transformării lui în felul acesta într-un muncitor salariat" [20]. Arendările în bani, atunci cînd nu se converteau în munci, nu erau atît de apăsătoare ca formele naturale de arendă. Ele contribuiau într-o măsură mai mare la dezvoltarea pieții interne capitaliste, a relațiilor marfă-bani. Din punct de vedere al perspectivelor dezvoltării capitalismului în agricultură, Lenin arăta că este necesar să se facă distincție între munca în dijmă, pe care o executa un țăran cu vite de muncă și inventar, și munca în dijmă executată de un țăran lipsit de mijloace de producție. În cel de-al doilea caz, lotul arendat de țăran servea moșierului drept mijloc pentru a-și asigura gospodăria cu brațe de muncă prin metode cămătărești. Această categorie de arendare nu era expresia faptului că moșierul renunță la gospodăria proprie, ci, dimpotrivă, expresia dezvoltării propriei gospodării de către moșier, în timp ce lotul primit de țăran nu servea ca mijloc de întărire a gospodăriei sale, ci ca rezervor de brațe de muncă pentru proprietarul pămîntului. Așa cum sublinia Lenin, tipul respectiv de muncă în dijmă, fără folosirea inventarului țărănesc, reprezenta „...o trecere directă spre capitalism, contopindu-se cu el printr-o serie de treceri absolut imperceptibile ...Devine imposibil de spus unde se termină «munca în dijmă» și unde începe «capitalismul»" [21].

Un element substanțial care intra în componența plăților pentru arendă a pămîntului îl alcătuiau așa-zisele suprasarcini sau rușfeturi. Rușfetul constituia un conglomerat de obligații suplimentare pe care țăranul trebuia să le achite către marele proprietar, în afară de dijmă sau arenda în bani propriu-zisă. Cum singurul bun de care dispunea țăranul erau de multe ori forța lui de muncă și inventarul agricol, iar proprietarii mari aveau nevoie tocmai de brațe de lucru în gospodăriile proprii, se înțelege că în cadrul rușfeturilor accentul cădea pe muncile suplimentare, și numai după aceea pe diferitele „daruri" în natură sau în bani. Rușfetul care nu era efectuat de țărani cu propriul inventar agricol, ci cu inventarul moșieresc, constituie unul din aspectele pe care le îmbracă în Rominia categoria a II-a a muncii în dijmă care ducea, așa cum arăta Lenin, la transformarea țăranului în muncitor agricol. Moșierul exploata pe micul producător agricol „nu numai ca pe un muncitor salariat (ceea ce constituie un început de capitalism), ci tocmai ca pe un mic agricultor (ceea ce înseamnă continuarea clăcii)" [22]. Observăm, prin urmare, cum chiar în cazul rușfetului, al

[19] Pentru detaliu vezi *N. Leonescu:* „Tablouri despre învoielile și muncile agricole din județele Bacău, Botoșani, Dorohoi, Fălciu, Iași, Neamț, Roman, Suceava și Vaslui pe anul 1906—1907", București, 1908.

[20] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 3, E.S.P.L.P. 1955, pag. 176—177.

[21] Loc. cit., pag. 181, 173.

[22] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 235.

cărui caracter înrobitor iese în evidență deosebit de pregnant, sub vechiul înveliș încep să apară germenii formelor de producție capitalistă. Munca gratuită din cadrul rușfeturilor constituia una din pîrghiile ce asigurau capacitatea de concurență a moșierilor din Romînia în fața fermierilor de peste ocean.

Mărimea rușfeturilor varia de la o provincie la alta a țării. În Muntenia și Oltenia, unde erau foarte răspîndite, rușfeturile se urcau pînă la 61,82%, respectiv 65,7% din valoarea dijmei. În Moldova rușfeturile reprezentau 17,4% din dijma propriu-zisă [23].

Mărimea suprasarcinilor se stabilea fie proporțional cu suprafața de pămînt arendată, fie reprezenta un cuantum fix, prestat de fiecare „nume" (familie de țăran), indiferent de suprafața de pămînt cu care se învoia. Sistemul perceperii suprasarcinilor „de nume" lovea în mod deosebit în țărănimea săracă, care arenda pămînt puțin, fiind nevoită în schimb să presteze aceleași suprasarcini ca și țăranii care arendau mai mult [24].

Apăsătoare erau și așa-zisele daruri percepute de către marii proprietari de la țărani în cadrul rușfetului. În satele romînești se înregistrau peste 40 de feluri de asemenea daruri. Pentru pămîntul luat în arendă, țăranul trebuia să aducă „în dar" găini, ouă, carne de porc. În peste 1.100 de comune din țară, contractele prevedeau, de pildă, obligativitatea pentru țăran de a face „daruri" moșierilor și marilor arendași [25]. Ponderea însemnată a rușfeturilor în masa plus-produsului stors de către moșieri producătorilor nemijlociți are o semnificație economică deosebită. Ea dezvăluie tendința moșierilor de a nu se mărgini numai la ceea ce primeau pe linia dijmei propriu-zise, ci de a suge ca o ventuză prin toți porii, prin toate canalele, tot ce putea da o gospodărie țărănească. Cum orice gospodărie țărănească constituie un organism productiv multilateral, oricît de firav ar fi el, pe calea rușfeturilor, fiecare operație economică, fiecare gen de activitate productivă, indiferent de faptul că aveau sau nu relație nemijlocită cu pămîntul luat în arendă, erau drămuite de către marii proprietari. Toate posibilitățile de care dispunea firavul organism economic al micii gospodării țărănești erau sleite de către rapacitatea moșierilor și arendașilor. Prin zeci de fire, gospodăria țărănească era atrasă în sfera exploatării de către marii proprietari. În altă ordine de idei, deși în fond răspîndirea rușfeturilor constituia un indiciu neîndoios al unei norme de exploatare extrem de ridicate, moșierii uzau cu atît mai mult de ele, cu cît aparența pe care o creau suprasarcinile era exact inversă. Într-adevăr, moșierii căutau să estompeze nivelul real al arenzii uzînd de rușfet, prin faptul că ultimul era alcătuit dintr-o sumă de obligații suplimentare „mărunte" și urcarea fiecăreia în parte dădea același efect, sau și mai mare, ca urcarea părții din dijmă sau a dării în bani fără să fie la fel de ușor perceptibilă.

Datele din Romînia referitoare la arendarea pămîntului confirmă încă o dată justețea tezei marxist-leniniste asupra parazitismului marii proprietăți funciare în general. Dacă renta este destul de ridicată, dacă moșia are dimensiuni suficiente pentru a aduce un venit de natură să asigure pînă și

[23] „Învoielile agricole în Romînia în vigoare pe anul 1906", București, 1907, pag. XXIV.

[24] Din 537 de moșii cercetate în 1906, pe 393 (73,2%) existau suprasarcini a căror greutate nu depindea de suprafața de pămînt cu care se învoia țăranul (Loc. cit., pag. XII).

[25] *G. D. Scraba*: „Condițiunile de traiu ale săteanului romîn", București, 1906, pag. 12.

huzurul unei vieți parazitare, dacă, în sfîrșit, în afara sferei economiei agrare există sume de bani libere, atunci moșierii, în mod firesc, caută să petreacă o parte din timp la oraș sau se desprind cu totul de agricultură, trăind în străinătate, din sudoarea țăranului exploatat.

În ansamblul relațiilor agrare din Romînia în această perioadă cînd relațiile capitaliste în agricultură se extind, în condițiile existenței rămășițelor feudale, o importanță de prim plan capătă figura marelui arendaș. Deși sistemul arendășiei era de dată mult mai veche, în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea el s-a dezvoltat în mod deosebit. Către anul 1905, din întreaga suprafață cultivabilă mai mare de 100 ha, evaluată la 3.810.351 ha, un număr de 2.334.145 ha (60,20%) erau exploatate de 3.332 de arendași[26]. Procentul suprafețelor de pămînt arendate se afla în raport direct proporțional cu dimensiunile proprietăților. Astfel, dacă moșiile cu o întindere cuprinsă între 100—500 ha erau arendate în proporție de 50,17%, cele cuprinse între 1.000—3.000 ha se arendau în proporție de 58,33%, iar din latifundiile de peste 3.000 ha, aproape 3/4 dețineau marii arendași[27].

Dată fiind extinderea deosebită pe care o căpătase sistemul marii arendări în Romînia, pentru a înțelege just relațiile agrare, gradul de dezvoltare a capitalismului la sate, este necesară elucidarea conținutului economic al acestui sistem, a naturii marelui arendaș. Hotărîtor în această chestiune nu este faptul că marele arendaș, ca posesor al unei sume de bani, obținea profit, ci modul cum organiza procesul de producție, formele de exploatare a pămîntului, cum, prin urmare, realiza acest profit.

Întocmai ca și moșierii, marele arendaș exploata o parte din pămîntul luat în arendă pe seama sa, iar altă parte o subarenda țăranilor. Proporția suprafețelor de pămînt exploatate pe cont propriu se urca pînă la 60% din întreaga suprafață arendată și întrecea, din acest punct de vedere, proporția exploatată de către moșieri pe cont propriu. Marele arendaș era purtătorul relațiilor de producție capitaliste și, prin urmare, al unei noi forțe de producție, în măsura în care, pe porțiunea exploatată pe cont propriu, el organiza procesul de producție folosind inventar propriu și mînă de lucru salariată. (Aproximativ 1/3 din întreaga suprafață de pămînt arendată se exploata de către marele arendaș pe baze capitaliste.) Profitul pe care îl obținea în acest caz era venit productiv, iar arenda plătită moșierului era formată în cea mai mare parte din renta capitalistă, diferențială și absolută. Se născeau astfel relații de rentă capitalistă; pămîntul ca obiect al proprietății se separa de pămînt ca obiect al exploatării.

În măsura în care marele arendaș făcea numai oficiul de intermediar, substituindu-se moșierului în relațiile cu țăranii, el era reprezentantul capitalului „clasic", al formelor precapitaliste ale capitalului, reprezentantul capitalului cămătăresc și comercial. Capitalul nu cuprindea, în cazul de față, sfera producției agricole și nu „transforma agricultura dintr-o ocupație empirică, a celei mai nedezvoltate părți a societății, ocupație care se transmite în mod mecanic din tată în fiu, într-o aplicare conștientă a științei

---

[26] *G. D. Creangă:* „Proprietatea rurală în Romînia", București, 1907, pag. LXXV; vezi și „Proprietatea rurală și chestiunea țărănească", București, 1905, pag. 32—33; „Anuarul statistic pe anul 1909", București, 1909, pag. 234—235.

[27] *G. D. Creangă:* „Proprietatea rurală în Romînia", București, 1907, pag. LXXVII.

agronomice, în măsura în care în genere această aplicare este posibilă în condițiile proprietății private"[28].

Mulțumită sumei de bani pe care o avea, marele arendaș participa numai la redistribuirea valorilor existente create pe baza unei forme sociale de producție care nu era dependentă sau supusă capitalului. Renta pe care marele arendaș o plătea moșierului nu se poate, în cazul de față, determina capitalist. Ea nu constituie excedentul peste profitul mijlociu, realizat pe baza modului de producție capitalist[29], ci reprezenta o bună parte a plusprodusului țăranilor dijmași. La rîndul lor, profiturile exorbitante obținute de marii arendași își datorau izvorul în ofensiva acestora împotriva produsului necesar, deci în scăderea consumului din partea țăranilor sub nivelul de viață necesar, cît și în reținerea unei părți din plusprodusul pe care marele arendaș reușea să-l smulgă moșierului.

Dată fiind mărimea profiturilor pe care marele arendaș le putea obține speculînd „foametea de pămînt" a țăranilor, el tindea ca prin suma de bani de care dispunea să concentreze în mîinile sale pămînt cît mai mult, și numai o parte neînsemnată o investea propriu-zis în procesul de producție, îi da o destinație productivă. Așa se explică faptul că media suprafețelor de pămînt deținute de către marii arendași în Romînia (700,53 ha numai pămînt cultivabil[30]) întrecea cu mult media întîlnită în alte țări. În astfel de condiții, aproape singurul mijloc de a stoarce un venit cît mai mare era sleirea resurselor naturale ale pămîntului și jefuirea țăranilor învoiți. Acest lucru se reflectă și în faptul că durata contractelor încheiate între marele arendaș și proprietar era de obicei scurtă (majoritatea contractelor se încheiau pe timp de 5 ani). Or, capitalul investit în procesul producției agricole, în special partea repartizată îmbunătățirii funciare, se recuperează și aduce profit numai după o perioadă de timp mai îndelungată. Condiția rentabilității sistemului cămătăresc de arendășie era, prin urmare, sleirea solului, accelerarea procesului de ruinare a țăranilor dijmași, subminarea forțelor de producție existente în agricultură, nu crearea unei noi forțe de producție de natură să mărească rentabilitatea și să ducă la progresul agricol, atît cît acest lucru e posibil în capitalism.

Desigur, moșierul, cu fiecare contract nou încheiat, lua în considerație profiturile enorme obținute de arendași în perioada precedentă și căuta să tragă de pe urma acestui fapt cît mai mari avantaje personale, mărind în mod corespunzător renta. La rîndul său, arendașul, pentru a nu rămîne „în pierdere", mărea și el an de an subarenda. Acest mecanism de pompare a tot ce putea fi luat de la producătorul direct se reflectă în creșterea verti-

[28] *K. Marx:* „Capitalul", vol. III, partea a II-a, E.S.P.L.P. 1955, pag. 590.

[29] Op. cit., pag. 750.

[30] „Anuarul statistic pe anul 1909", București, 1909, pag. 234. Sînt cunoscute asociații arendășești ce concentrau în mîinile lor zeci și chiar sute de mii de hectare de pămînt. Așa era, de pildă, asociația fraților Iuster, care dețineau în arendă în anul 1905 un număr de 30.152 ha pămînt cultivabil, din care peste 10.000 ha numai în județul Iași *(G. D. Creangă:* „Proprietatea rurală în Romînia", București, 1907, pag. LXXXIV).

Asociația fraților Fischer își întinsese tentaculele în 10 județe ale țării, ținînd în arendă enorma suprafață de 237.863 ha de pămînt, din care 159.399 cultivabil, pentru care plătea în anul 1905 suma de 3.228,88 lei și obținea anual un profit de aproape 3.000.000 de lei. 56 de comune cu 37.445 familii se aflau în raza operațiilor de arendare ale asociației Fischer *(G. D. Creangă:* „Proprietatea rurală în Romînia", București, 1907, pag. LXXXIII; *G. D. Scraba:* „Starea socială a săteanului", București, 1907, pag. 309; vezi și „Danubiul", anul I, nr. 10, din 12 iunie).

ginoasă, la sfîrșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, a arenzilor și, implicit, a prețului la pămînt, ceea ce a dus în planul luptei de clasă la o ascuțire a contradicțiilor dintre marii proprietari (moșieri și arendași) și țărani.

Conținutul economic al marii arendășii în Romînia era prin urmare eterogen și contradictoriu, întocmai cum eterogen și contradictoriu era sistemul agrar care o generase. Marele arendaș nu poate fi opus întru totul arendașului capitalist din Apus, el este însă departe de a putea fi socotit integral reprezentant al capitalului productiv.

Persistența puternică a rămășițelor feudale în sistemul agrar din Romînia constituia un adevărat obstacol pentru dezvoltarea forțelor de producție în acest domeniu al economiei naționale, frîna progresul agriculturii. O serie întreagă de indici pun în evidență înapoierea tehnică a agriculturii din Romînia în perioada premergătoare lui 1907, în comparație cu agricultura țărilor înaintate din apusul Europei.

Inventarul agricol era vechi și rudimentar. În 1905 peste 30% din plugurile simple erau de lemn [31], carele și căruțele uzate, osiile de fier constituiau o raritate în satul românesc. Așa cum sublinia Lenin, această raritate a elementelor de progres tehnic în agricultură „....depinde... de *frecvența* relațiilor iobăgiste și de atotputernicia moșierilor-iobăgiști..." [32]. (E vorba de moșierii care recurg și după abolirea iobăgiei la forme feudale de exploatare — *n.n.*).

Restrîngerea continuă a pășunilor și munca istovitoare, atît pe lotul țărănesc cît și pe pămîntul moșieresc, au dus la o descreștere relativă și absolută a numărului de animale, la degradarea raselor de vite. Astfel, dacă în anul 1900 la 1.000 de locuitori reveneau 144 de cai, 431 de boi, 942 de oi, în anul 1908, la 1.000 de locuitori reveneau 119 cai, 382 de boi, 745 de oi [33].

Slaba înzestrare cu inventar agricol viu și mort a agriculturii din Romînia se reflectă și în raportul dintre capitalul funciar și cel de exploatare. După unele calcule, în primul deceniu al secolului al XX-lea, valoarea terenului agricol reprezenta aproximativ 77,05% din valoarea tuturor mijloacelor de producție existente în acest domeniu al economiei naționale. Dimpotrivă, valoarea inventarului viu nu reprezenta decît 6,25%, cea a inventarului mort 3,16%, iar capitalul circulant de exploatare se ridica la numai 5,43% [34]. Înapoierea agriculturii românești la începutul secolului al XX-lea își găsea expresia generalizată în stagnarea nivelului producției la unele culturi principale sau în creșterea oscilatorie, neînsemnată la altele. Astfel, la porumb, plantă cultivată cu precădere de țărani, producția medie la hectar s-a menținut aproape constantă, în jurul a 12,5 hl, de-a lungul întregii perioade cuprinse între 1862—1900 și chiar a scăzut la 11,6 hl între 1901—1905 [35]. Oarecum deosebită se prezintă evoluția producției pe hectar la cultura grîului. Dat fiind că majoritatea suprafețelor de grîu aparțineau marilor proprietari, moșieri sau arendași care aveau posibilitatea, în comparație cu gospodăria țărănească, să introducă și unele metode avansate de lucru, tehnică agricolă perfecționată etc., producția la grîu manifestă

[31] „Anuarul statistic al Romîniei pe anul 1909", București, 1909, pag. 176.
[32] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 300.
[33] *G. Manolescu*. „Statistica animalelor domestice în Romînia", București, 1910, pag. 20.
[34] *Mihail Șerban*: „Problemele noastre social-agrare", București, 1914, pag. 65.
[35] „Anuarul statistic al Romîniei pe anul 1908", București, 1908, pag. 146—147.

tendința de creștere, e drept neînsemnată, față de creșterea corespunzătoare din țările apusene. Dacă între 1862—1866 producția medie de grîu la hectar a fost de 12,4 hl, între 1891—1895 ea a atins 14 hl, scăzînd între 1896—1900 la 11,4 hl, pentru ca să crească în perioada 1901—1905 la 15,9 hl.

În sectorul țărănesc al agriculturii, producția la hectar era și mai scăzută [36] decît cifrele medii pe întreaga producție cerealieră a țării. Țăranii produceau pe hectar cu aproximativ 30% mai puțin decît moșierii [37]. Una din cauzele ce generau diferențele de recoltă dintre gospodăria moșierească și cea țărănească consta în aceea că țăranul „liber învoit" era obligat să lucreze mai întîi moșia boierului și numai după aceea să-și îngrijească propriul ogor. Nu întîmplător aproape în toate contractele de învoieli agricole în care se prevedea dijma la tarla se menționa că țăranii trebuie să lucreze mai întîi locul cuvenit proprietarului. Practic se întîmpla adesea ca forțele cele mai bune de lucru ale familiei țărănești să muncească pe moșia marelui proprietar în contul „învoielii", iar bătrînii, femeile și copiii să asigure cultivarea propriului ogor.

Trebuie spus că sistemul economic agrar din Romînia în perioada de după reforma din 1864 era măcinat de adînci contradicții, trecea printr-o puternică criză internă, de structură, ca rezultat al nerezolvării problemei agrare în urma reformei, criză care s-a accentuat mai ales la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în perioada cînd Romînia intrase deja în faza imperialistă de dezvoltare: „O țară în care schimbul ia proporții și comerțul se dezvoltă — menționa V. I. Lenin — nu poate să nu treacă prin tot felul de crize dacă în principala ramură a economiei naționale relațiile feudale constituie la tot pasul o frînă și o piedică" [38]. Această criză ducea la accelerarea procesului de pauperizare, de ruinare și de deposedare a țărănimii de pămînt într-un ritm și în proporții nemaiîntîlnite. Unul din fenomenele în care-și găsea expresie procesul de ruinare și pauperizare a țărănimii îl constituia creșterea vertiginoasă a arenzii. La sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, arenda pămîntului a crescut de cel puțin 2—3 ori, deși producția la hectar a înregistrat fluctuații neînsemnate. În urma unor cercetări statistice, s-a stabilit că între 1870 și 1906, pe 142 de proprietăți sau 67,6%, din cele 210 moșii, unde s-au efectuat calcule, arenda pămîntului a crescut în proporții ce variază între 150% și 500% [39]. Făcîndu-se media generală pe regiuni a prețului arenzii în dijmă, s-a constatat că pentru un hectar luat în dijmă țăranul presta munci în valoare de 78,68 de lei în Muntenia și 70,77 de lei în Oltenia, iar pe 10,7% din proprietăți arenda plătită depășea 100 de lei, în timp ce venitul unui hectar de porumb cultivat nu depășea 40—50 de lei [40]. Astfel s-a

[36] De exemplu, la porumb producția a fost de 8,5 hl în perioada 1862—1905 („Învoielile agricole în Romînia în vigoare pe anul 1906", București, 1907, pag. II; vezi și *G. D. Creangă:* „Proprietatea rurală în Romînia", București, 1907, pag. XIX.

[37] *St. Antim:* „Chestiunea socială în Romînia", București, 1908, pag. 145.

[38] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 65.

[39] „Creșterea arenzii pămîntului în bani și în dijmă, a pășunatului și prețurilor muncilor agricole de la 1870—1906", București, 1908, pag. XV. Dacă la 1870 din totalul de 196 de proprietăți calculate, numai pe 23 sau 11,7% se percepea o dijmă mai mare de jumătate din recoltă, în 1906 numărul moșiilor unde se lua mai mult de jumătate din recoltă a crescut la 138 sau 70,4% (Loc. cit., pag. VII).

[40] „Învoielile agricole în Romînia în vigoare pe anul 1906", București, 1907, pag. XX.

ajuns la situația că pe 98% din 847 de moșii calculate, lucrînd pămînt în dijmă pentru cultura porumbului, țăranii erau mai dezavantajați decît dacă ar fi lucrat ca muncitori salariați primind cîte 1,50 de lei pe zi[41]. Realitatea din Romînia confirmă încă o dată în mod concludent justețea tezei leniniste că „...în sistemul gospodăriei bazate pe munca în dijmă munca este mult mai prost plătită... decît atunci cînd este folosită munca salariată"[42].

Arenda în bani, care era de multe ori doar o determinare valorică a arenzii în muncă, a crescut și ea, ca și arenda în dijmă. Astfel, dacă în 1870 din totalul de 210 proprietăți calculate 115 (54,7%) percepeau o arendă în bani mai mică de 20 de lei, în 1906 numai 2 moșii arendau în astfel de condiții. Pe de altă parte, în 1870 nu se afla nici o proprietate pe care să se fi luat de la țărani o arendă mai mare de 60 de lei și numai una lua 50 de lei. În 1906 se aflau 91 de proprietăți (43%) pe care se lua mai mult de 50 de lei drept arendă, iar pe 43 (20,4%) se lua mai mult de 60 de lei[43]. Gradul de exploatare a țăranilor învoiți atinsese proporții exorbitante de 250—300% și chiar mai mult. Această spoliere crescîndă a forței de muncă a țăranilor dijmași, cu atît mai grea și mai apăsătoare cu cît avea loc în condițiile unei scăzute productivități a muncii, ținea într-o permanentă încordare masa țărănimii, sporea nemulțumirile și protestul în rîndurile acesteia, acumula material inflamabil, gata să se aprindă, în lumea satelor.

Cauzele economice interne care duceau la creșterea vertiginoasă a exploatării rezidă în contradicțiile sistemului agrar din perioada de după 1864 în Romînia. În măsura în care persistența rămășițelor feudale din sistemul agrar se afla în raport direct cu adîncirea gradului de exploatare a țărănimii, iar lupta țăranilor era îndreptată împotriva acestor rămășițe, vom face cîteva remarci în această privință. Este cunoscut că Romînia participa activ pe piața mondială de cereale, fiind un adevărat grînar al Europei. Exportul de cereale, strîns legat de extinderea pieței capitaliste mondiale de cereale și de angrenarea tot mai strînsă a Romîniei în orbita acestei piețe a înregistrat mai ales în ultimul pătrar al secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, o continuă creștere evaluîndu-se în anii 1905—1906 la cifra de 1.716.384 tone de grîu și 1.727.783 tone de porumb[44]. Cantitatea de grîu exportată, raportată la masa întregii producții obținute, a fost de 60,15% între 1891—1895, de 49,02% între 1896—1900 și de 60,79% între 1906—1910[45]. Pînă și porumbul, alimentul de bază în nutriția țărănimii, se exporta la începutul secolului al XX-lea în proporție de aproxi-

[41] Calculul este efectuat de T. Postolache, în lucrarea „Evoluția agrarnogo stroia v Rumînii 1864—1907"; disertație aflată în manuscris, pag. 217. Din statistica învoielilor agricole în Romînia în vigoare pe anul 1906, pag. XX—XXV ar reieși că numai în 83,7% din cazuri, luînd pămînt în arendă pentru cultura porumbului, țăranii ar lucra în pierdere. Statistica respectivă înfrumusețează situația, luînd drept bază pentru calcul o producție la hectar mai mare (16,7 hl la grîu și 12,5 hl la porumb) decît obțineau țăranii în realitate.

[42] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 3, E.S.P.L.P. 1955, pag. 204.

[43] „Creșterea arenzii pămîntului în bani și în dijmă, a pășunatului și prețurilor muncilor agricole de la 1870—1906". București, 1908, pag. V.

[44] „Anuarul statistic al Romîniei pe anul 1909", București, 1909, pag. 159.

[45] *I. Adam, N. Marcu*: „Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura Romîniei", vol. II, Editura științifică, București, 1959, pag. 268—269. În general, sursele străine apreciau și ele că Romînia exporta aproximativ 50% din producția de cereale. (Vezi, de exemplu, *F. Morett*: „Mirovîie rînki i sîria", 1925, pag. 41; și *P. I. Leașcenko*: „Russkoe zernovoe hoziaistvo v sisteme mirovogo hoziaistva", Moskva, 1927, pag. 240.)

mativ 40% [46]. Comparativ vorbind, Romînia se situa pe unul din primele locuri în lume în ceea ce privește proporția de cereale exportată și concura cu succes marile țări cu vaste teritorii agricole chiar în privința volumului total de produse cerealiere care luau drumul pieței externe [47].

Tendința moșierilor de a transforma o cantitate cît mai mare din masa întregului produs agricol obținut în cereale-marfă, în măsura în care se mențineau rămășițele feudale, cu tot progresul înregistrat de dezvoltarea capitalismului în agricultură, se izbea de stabilitatea factorilor de producție caracteristică sistemului bazat pe dijmă. În măsura în care condițiile de producție nu permit reproducția lărgită a produsului, deoarece însăși reproducția sectorului producției mijloacelor de producție în sistemul bazat pe dijmă este simplă, în mod normal ar trebui ca și cantitatea plusprodusului stors de către moșieri, ca deținînd monopolul proprietății asupra pămîntului, să reprezinte o cîtime mai mult sau mai puțin stabilă. Reglementarea exportului de către moșieri și arendași pe scară lărgită reflectă faptul că această cîtime în Romînia creștea mereu și în măsura în care mai persista sistemul în dijmă, deci productivitatea muncii se menținea mai mult sau mai puțin constantă, creșterea respectivă nu se putea obține decît fie pe seama produsului necesar, fie prin prelungirea timpului de muncă prestat de țăranul învoit, printr-o sleire a forțelor de producție existente. K. Marx arăta în această ordine de idei că dacă „întîlnim o normă ridicată a profitului acolo unde munca este foarte neproductivă, unde nu se introduc mașini, diviziunea muncii ș.a.m.d., aceasta se explică prin următoarele împrejurări: sau, cum are loc în India, necesitățile muncitorului sînt absolut infime și el însuși e atît de strivit încît se coboară mai jos decît acest nivel mizer de necesitate sau timpul de muncă este extrem de prelungit" [48]. În sistemul agrar din Romînia întîlnim ambele alternative pe care le enunță Marx. Iată pentru ce, în perioada de care ne ocupăm, menghinea exploatării generată de sistemul bazat pe dijmă, pe care se altoia exploatarea capitalistă, storcea de ultima vlagă pe țăranul nevoit să ia pămînt în dijmă, condamna țărănimea la un regim de mizerie cronică. Arenda creștea ca un adevărat torent, punîndu-l pe truditorul pămîntului în situația de a da o parte imensă din recoltă și lăsîndu-i din masa întregului produs obținut o proporție scăzută nu numai în mod relativ, dar și în mod

[46] „Dezbaterile Adunării deputaților pe anul 1904—1905", pag. 20; vezi și *I. Adam, N. Marcu:* „Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura Romîniei", vol. II., Editura științifică, București, 1959, pag. 268—269.

[47] Potrivit datelor economistului sovietic P. I. Leașcenko, pînă la 1900 Romînia exporta mai mult, în cifre absolute, decît Canada și Argentina, fiind întrecută numai de Rusia și Statele Unite ale Americii. După 1900, cantitatea de cereale exportată de Argentina se evalua la 150—210 milioane de puduri, Canada exporta 80—90 milioane de puduri, iar Romînia 66—80 milioane de puduri. Prin urmare, diferența nu era mici la începutul secolului al XX-lea prea mare. (Vezi *P. I. Leașcenko:* „Russkoe zernovoe hoziaistvo v sisteme mirovogo hoziaistva", Moskva, 1927, pag. 11). La porumb, Romînia înregistra, în comparație cu alte țări, cel mai masiv export, de peste 11.930.000 de chintale la sfîrșitul primului deceniu al secolului al XX-lea, lăsînd în urmă chiar pe Statele Unite ale Americii (Vezi *K. Grinvald:* „Rumînia", Petersburg, 1917, pag. 20). Procentual, Canada exporta la începutul secolului al XX-lea 53% din recolta sa, Argentina 53,3%, Australia 38,4%. Rusia, această țară cu resurse imense și cu o populație pe atunci de 137 milioane de locuitori, exporta aproximativ 20—22% din totalul grîului produs (Vezi *F. Morett:* „Mirovîie rînki i sîria", 1925, pag. 49; 39; vezi și *P. I. Leașcenko:* „Russkoe zernovoe hoziaistvo v sisteme mirovogo hoziaistva", Moskva, 1927, pag. 307).

[48] *K. Marx:* „Teorii asupra plusvalorii", Moscova, 1957, pag. 24 (ed. rusă).

absolut. În același timp, producătorul direct era pus la eforturi de muncă istovitoare, ziua de muncă creștea încontinuu la discreția arbitrară a moșierului sau marelui arendaș. „...îndată ce popoarele a căror producție se mișcă încă în formele inferioare ale muncii sclavagiste, ale muncii de clacă etc. — sublinia K. Marx —, sînt atrase în orbita unei piețe mondiale care este dominată de modul de producție capitalist și care face ca vînzarea în străinătate a produselor lor să devină interesul predominant, peste grozăviile barbare ale sclavajului, șerbiei etc. se altoiește grozăvia civilizată a muncii excesive“ [49]. Grozăvia civilizată a muncii excesive și scăderea părții ce-i revenea din recoltă țăranului învoit străbat ca un fir roșu perioada de după reformă și se accentuează în ultimul pătrar al secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea, ferind într-o oarecare măsură, așa cum arăta Lenin, pe moșier de influența concurenței [50]. Efectele crizei agrare capitaliste de lungă durată de la sfîrșitul secolului al XIX-lea au contribuit, de asemenea, la intensificarea exploatării capitalisto-moșierești a țăranului, la agravarea factorilor ce duceau la înrăutățirea situației maselor țărănești. Pentru a putea face față concurenței fermierilor de peste ocean, care aduceau pe piața internațională cantități sporite de cereale, produse cu mijloace de exploatare capitalistă, ca și grînelor exportate din Rusia sau India, unde munca gratuită a țăranului învoit suplinea avantajele ce decurg din creșterea productivității, moșierii și arendașii au înăsprit exploatarea semifeudală a țăranilor, rezolvînd astfel pe seama maselor populare efectele crizei agrare. Criza agrară de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, care în țările apusene a accelerat evoluția socială și a dus în general la specializarea agriculturii și la progresul tehnic, în Romînia, dimpotrivă, a contribuit la conservarea sistemului bazat pe dijmă, accentuînd exploatarea maselor de țărani. Către sfîrșitul ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, urmările crizei agrare mondiale au început să se resoarbă. Prețurile la cereale urcau, e drept destul de lent, atît pe piața românească de desfacere cît și pe cea europeană. Această împrejurare a permis intensificarea activității economice a moșierilor și arendașilor, principalii exportatori pe piața externă, accelerarea ritmului de introducere a unor mijloace de producție și procedee perfecționate în agricultură.

În ciuda persistenței rămășițelor feudale, dezvoltarea capitalismului își croia drum neîncetat în agricultura din Romînia, cu atît mai accentuat cu cît era mai aproape perioada răscoalei. Progresele capitalismului în agricultură se reflectă într-o serie întreagă de indici, ca diferențierea și descompunerea țărănimii ca clasă, folosirea de mașini și unelte perfecționate

---

[49] *K. Marx:* „Capitalul“, vol. I, ediția a III-a, E.S.P.L.P. 1957, pag. 259.

[50] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 6, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 113—114. Este demn de relevat faptul că socialiștii din Romînia, înfățișînd tabloul înrăutățirii situației țăranului învoit, al intensificării exploatării în cadrul formelor de producție semifeudale, au sezisat just legătura dintre aceste fenomene și procesul atragerii gospodăriei moșierești în orbita pieței externe și interne, modul cum se răsfrînge acest proces asupra situației producătorilor direcți. „Dar îndată ce crearea piețelor a dat proprietarilor speranțe strălucite de cîștig — se scrie în manifestul cercului „Romînia muncitoare“ intitulat „Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine“ — ei au început să exploateze pînă la sleire cele două izvoare ale oricărei bogății, pămîntul și pe muncitor. De atunci s-a ivit arendașul... care, în schimbul unei arenzi plătite proprietarului, dobîndea deplină libertate asupra țăranilor. Astfel, întregul nostru comerț cu cereale cu care ne mîndrim atîta se dezvoltă mînă în mînă cu două mari plăgi care rod satele : sărăcirea țăranilor și sărăcirea pămînturilor“ („Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine“, 1906, pag. 13).

în procesul producției agricole, utilizarea mîinii de lucru salariate, specializarea și comercializarea producției agricole, creșterea suprafețelor supuse culturii în condițiile reducerii simultane a muncitorilor și inventarului viu sau mort pe unitatea de teren, îmbunătățiri funciare etc.

Mașinile și uneltele agricole perfecționate se procurau în majoritatea lor din străinătate. O producție proprie de mașini sau unelte agricole era aproape inexistentă la acea dată în Romînia. La începutul secolului al XX-lea existau în țară doar 6 întreprinderi care produceau unelte agricole, cu 322 de lucrători calificați și necalificați. Producția anuală a acestor întreprinderi se ridica la 372.031 de lei anual și reprezenta mai puțin de 0,5% din valoarea producției industriale ce se bucura de avantajele legii de încurajare a industriei[51]. La începutul secolului al XX-lea, ritmul de înzestrare a gospodăriilor moșierești cu mașini și unelte agricole se intensifică în comparație cu perioada precedentă. Astfel, dacă între 1871 și 1875 valoarea inventarului agricol importat era de 2.951.000 de lei, în 1898 s-a ridicat la peste 9.000.000 de lei, pentru ca în 1904 să atingă cifra de 10.650.000 de lei, iar în 1905 suma de 12.500.000 de lei[52]. Către anul 1905, în agricultura din țara noastră erau folosite, în special în gospodăriile moșierilor și arendașilor, 10.498 de mașini cu vapori, dintre care 55 de pluguri cu aburi, 4.539 de locomobile, 4.585 mașini de treierat, 1.258 mașini de bătut porumb[53]. Printre mașinile și uneltele agricole perfecționate cu tracțiune animală erau 12.521 de semănători, 1.097 de cultivatoare, 604 prășitoare mecanice, 18.451 de secerători etc.[54].

Folosirea mașinilor agricole — arată Lenin — poartă un caracter capitalist și duce la rîndul său la dezvoltarea mai departe a capitalismului. Mașinile înlătură uneltele agricole primitive ale țăranilor ruinați, creează contingentul muncitorilor agricoli specializați, presupun reglementarea producției pe scară lărgită fiindcă „...necesită un capital de proporții însemnate, ceea ce face ca ea să fie accesibilă numai celor cu gospodării mari; pe de altă parte, mașina se amortizează numai atunci cînd prelucrează cantități mari de produse; prin introducerea mașinilor, lărgirea producției devine o necesitate"[55]. Structura inventarului agricol din economia rurală a Romîniei era determinată de calea prusacă de dezvoltare a capitalismului. Ca trăsătură caracteristică, ea prezintă faptul că în timp ce în operațiile de efectuare a muncilor agricole necesare însămînțării, creșterii și strîngerii culturilor prevalează inventarul rudimentar, uneltele simple ale micilor producători, în operațiile care desăvîrșesc ciclul obținerii pro-

[51] „Bursa", anul I, nr. 17—18 din 8/21 decembrie 1902, pag. 6.

[52] Datele sînt calculate după lucrarea lui *C. I. Băicoianu:* „Istoria politicii noastre vamale și comerciale", vol. II, București, 1914, anexa 6. Pentru anii 1904—1905, valoarea mașinilor agricole importate este extrasă din „Statistica agricolă pe 1905", București, 1907, pag. 72; vezi și „Bursa", an I, nr. 3 din 4/17 august 1902, pag. 4. În comparație cu anul 1888, la 1905 agricultura era înzestrată cu de 2,5 ori mai multe mașini de treierat cu aburi, de 11 ori mai multe mașini de semănat (de la 1.110 la 12.521), de 18 ori mai multe mașini de secerat (de la 1.024 la18.451), iar numărul plugurilor crescuse de la 332.881 la 535.668 („Statistica mașinilor și instrumentelor agricole întrebuințate în anul 1905", București, 1907, pag. 26.

[53] „Statistica mașinilor și instrumentelor agricole întrebuințate în anul 1905", București, 1907, pag. 16—17 și următoarele; vezi și „Anuarul statistic al Romîniei pe anul 1909", București, 1909, pag. 176.

[54] „Statistica mașinilor și instrumentelor agricole întrebuințate în anul 1905", București, 1907, pag. 16—17 și următoarele.

[55] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 3, E.S.P.L.P. 1955, pag. 206.

dusului agrar, ca, de exemplu, treieratul și selecționarea cerealelor, procesul de producție, bineînțeles pe marile proprietăți, era aproape integral asigurat de mașinile agricole perfecționate ale marilor proprietari. Moșierii și arendașii se arătau dispuși să înzestreze cu utilaj perfecționat numai acele sectoare ale producției agricole unde productivitatea mașinilor folosite era foarte mare, utilizarea capacității de lungă durată, unde era, prin urmare, evident că orice eforturi suplimentare s-ar obține din partea vechilor forțe de producție, acestea n-ar recompensa randamentul pe care-l dau mașinile de înaltă productivitate. Dimpotrivă, acolo unde avantajele economice ale mașinilor se pot anihila și chiar depăși prin intensificarea exploatării forței de muncă a țărănimii învoite ce lucrează cu inventarul său înapoiat, marii proprietari recurgeau la această alternativă fără șovăială. De aceea înzestrarea agriculturii cu utilaj perfecționat nu este uniformă pentru toate operațiile agricole, ci accentul cade în primul rînd pe lucrările de încheiere a ciclului producției agricole.

Pornind de la faptul că majoritatea mașinilor și uneltelor agricole perfecționate la începutul secolului al XX-lea aparțineau marii proprietăți, exponenții burgheziei și moșierimii căutau să prezinte marea proprietate moșierească drept reazem al progresului tehnic în agricultură. Această încercare de a fundamenta necesitatea menținerii marii proprietăți moșierești prin superioritatea ei economică are la bază o dublă eroare, de care apologeții burgheziei și moșierimii uzau în mod premeditat. În primul rînd, este complet eronat a opune, sub aspectul introducerii mașinilor în agricultură, marea proprietate micii proprietăți țărănești din Romînia, care, după cum se știe, era aservită în bună măsură latifundiului. Comparația ar fi valabilă dacă s-ar raporta două sisteme agricole diferite de atunci, de pildă, cel din Franța sau America și cel din Romînia, și concluzia ar fi favorabilă regimului agrar din Romînia. O astfel de comparație, pe care apologeții burgheziei și moșierimii nu îndrăzneau s-o facă, ar fi pus într-o lumină vie inferioritatea Romîniei. În al doilea rînd, înzestrarea marilor moșii cu majoritatea mașinilor agricole nu dovedește faptul că în cazul împărțirii pămîntului la țărani, principalul deziderat al răsculaților din 1907, s-ar fi creat un sistem economic incompatibil cu folosirea mașinilor. Dimpotrivă, curățirea sistemului agrar de plaga marii proprietăți moșierești ar fi constituit în acele condiții factorul hotărîtor în ridicarea nivelului tehnic și al progresului în agricultură.

În strînsă legătură cu înzestrarea moșiilor cu inventar agricol perfecționat avea loc și folosirea mîinii de lucru salariate, a muncitorilor agricoli. În 1900 existau în mediul sătesc aproximativ 156.000 de locuitori capi de familie, care trăiau exclusiv din vînzarea forței de muncă, neducîndu-și gospodăria nici pe pămînt propriu, nici pe pămînt luat în arendă[56].

[56] Date exacte cu privire la numărul muncitorilor agricoli și al argaților în agricultura Romîniei lipsesc. 156.000 e cifra pe care o dă L. Colescu în „Statistica agricolă a Romîniei" după numeroase confruntări dintre diferite surse statistice. (Vezi *L. Colescu:* „Statistica agricolă a Romîniei", București, 1907, pag. 66). C. A. Garoflid, în lucrarea sa „Problema agrară și dezlegarea ei", București, 1908, pag. 7, împărtășește punctul de vedere al lui Colescu. A. V. Gîdei, în lucrarea „Chestia țărănească", diminuează numărul muncitorilor și al salariaților în agricultură, însă toate calculele lui au un coeficient de aproximativitate mai mult decît prezumtiv. (Vezi *A. V. Gidei:* „Chestia țărănească", București, 1905, pag. 16.). Mihail Șerban, în lucrarea sa „Problemele noastre social-agrare", scrie în legătură cu problema care ne interesează următoarele: „Din cei 1.234.849 capi de familie care revin după ultimul recensămînt (1912) pe comunele rurale erau

La începutul secolului al XX-lea căpătaseră o oarecare extindere tîrgurile de vînzare a forței de muncă. În centrele unde se simțea nevoia de brațe de lucru pentru agricultură veneau, mai ales din ținuturile deluroase și muntoase ale țării, mii de țărani care se angajau pe moșiile marilor proprietari [57]. În afară de aceasta, foarte mulți țărani lipsiți total sau parțial de pămîntul necesar pentru a-și alcătui o gospodărie mai mult sau mai puțin independentă se angajau pe moșia marelui proprietar în surplusul de timp ce nu era reclamat de propria gospodărie sau prestau diferite munci în cadrul obligațiilor pe linie de arendă. V. I. Lenin sublinia că în cazul de față „...sistemul muncii în dijmă trece în sistemul capitalist și se contopește cu acesta în așa măsură, încît devine aproape imposibil să le separi unul de altul și să le deosebești... Devine imposibil de spus unde se termină «munca în dijmă» și unde începe «capitalismul»" [58].

Marii proprietari, moșierii și în special arendașii recurgeau, de asemenea, mai ales în toiul muncilor agricole de vară, la lucrători salariați aduși din străinătate. Numărul muncitorilor agricoli veniți de peste granță, după date statistice pe care înșiși autorii burghezi le socoteau minimalizate, a crescut de la 26.720 în 1890 la 36.935 în 1895 și la 57.988 în 1905 [59]. În șesurile Cîmpiei Dunărene, contingentul muncitorilor străini era format în cea mai mare parte din sîrbi și bulgari, iar în șesurile Siretului din ruteni și mazuri [60].

Salarizarea muncitorilor agricoli și a argaților era în medie cu cel puțin 50% mai ridicată decît a țăranilor care se învoiau de cu iarna de moșieri și arendași, primind pentru munci egale un salariu ceva mai ridi-

---

1.112.578 (83,3%) de agricultori pe socoteala lor proprie (proprietari, arendași sau dijmași) și 222.271 (16,7%) fără gospodărie agricolă propriu-zisă (salariați agricoli și de alte profesiuni) (pag. 26). Dacă din numărul de 222.271 vom scădea pe muncitorii din industrie, meseriașii sătești, comercianții și funcționarii, vom obține o cifră apropiată de cea cu care operează L. Colescu în statistica sa. G. D. Scraba consideră că numărul muncitorilor agricoli ar fi de 139.000 (vezi *G. D. Scraba:* „Starea socială a săteanului", București, 1907, pag. 43). În lucrarea „Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura Rominiei", întocmită de I. Adam și N. Marcu, combătîndu-se pe bună dreptate tendința ce se degajă din cercetările burgheze de a minimaliza numărul proletariatului agricol, autorii cad în eroarea contrară de a supraaprecia gradul de dezvoltare al proletariatului agricol la începutul secolului al XX-lea în Romînia. Potrivit aprecierilor făcute de I. Adam și N. Marcu, la începutul secolului al XX-lea în Romînia ar fi fost nu mai puțin de 550.000—600.000 de familii țărănești proletare din totalul de aproximativ 1.250.000. (Vezi *I. Adam* și *N. Marcu:* „Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura Romîniei" vol. II, Editura științifică, București, 1959, pag. 176, 178). Această cifră este exagerată. Fără să se țină seamă de particularitățile sistemului agrar din acea epocă, autorii consideră că lipsa de pămînt îi transforma pe țărani automat, sub suportul locului pe care-l ocupau în procesul de producție, în proletari. Or, fenomenul avea loc ca tendință, dar se petrecea mult mai complicat.

[57] Interesantă este în această privință descrierea tîrgului din Săveni (Dorohoi), pe care o face în 1906 procurorul județului într-o adresă înaintată ministrului Justiției (vezi Arhivele statului București, Direcția judiciară, dosar nr. 1/10, fila 42).

[58] *V. I. Lenin,* Opere, vol. 3, E.S.P.L.P. 1955, pag. 173.

[59] „Anuarul statistic al Romîniei pe anul 1907", București, 1907, pag. 178; vezi și Biblioteca Academiei R.P.R., secția Msse, fond Sturdza, mapa X; *G. D. Scraba,* „Starea socială a săteanului", București, 1907, pag. 190.

[60] „Voința Națională", anul XXIII, nr. 6.324, din 7 (20) iunie 1906; vezi și *D.T. Gheorghiu:* „Monografia comunei Pechea, Jud. Covurlui", București, 1905, pag. 17.

cat decît țăranii care încheiau contracte de munci agricole în timpul verii[61]. În ultimele două decenii dinaintea răscoalei din 1907, situația muncitorilor agricoli și a argaților s-a înrăutățit permanent. Salariul a scăzut cu cel puțin 20—30% la principalele munci agricole. Aceasta se datora pe de o parte proletarizării satelor, suprapopulației agrare și existenței unei îndelungate crize mondiale, care s-a abătut puternic asupra Romîniei și a dus la scăderea prețurilor produselor cerealiere, iar pe de altă parte introducerii mașinilor în producția agricolă. Folosirea mîinii de lucru salariate se făcea cu precădere în ramura culturilor industriale.

Structura suprafețelor semănate punea în evidență caracterul pronunțat cerealier al agriculturii țării noastre. În perioada premergătoare răscoalei țăranilor din 1907 este caracteristică creșterea neîncetată a suprafețelor ocupate de cereale. Cultura cerealelor ocupa aproximativ 85% din totalul suprafeței cultivate, ceea ce scotea Romînia pe unul din primele locuri în Europa[62]. Altfel nici nu putea să fie în condițiile îndelungatei crize agrare, cînd era necesar să se arunce cantități din ce în ce mai mari de cereale ieftine pe piața mondială pentru a putea rezista concurenței. În afară de aceasta, în perioada trecerii de la capitalismul premonopolist la imperialism, Romîniei îi revenea rolul de apendice agrar, cu precădere cerealier, al țărilor dezvoltate în sistemul mondial al diviziunii capitaliste. Dacă în 1860 suprafața cultivabilă a țării reprezenta cca. 19,91% din suprafața ei totală, la începutul secolului al XX-lea ea ajunsese la 42—45%[63]. În timp ce populația rurală a crescut în această perioadă cu 54%, suprafața cultivabilă a crescut de peste $2^1/_2$, de la 2.197.000 ha în 1862 la 5.520.607 ha în 1905[64]. Ritmul de creștere a suprafețelor noi puse în cultură era de 4% între 1862/1866—1888/1892, de 0,75% în perioada 1886/1890—1901/1905 și de 0,50% între 1901/1905—1911/1915[65]. Semnificativ este că centrul de greutate, mai ales la începutul secolului al XX-lea, în procesul de creștere a noilor suprafețe cultivabile cădea pe proprietatea moșierească. Astfel, în timp ce suprafața cultivată de către țărani a crescut între 1904 și 1905 cu 1,8%, suprafața cultivată de către moșieri a înregistrat un spor de 10%[66]. Extinderea cu precădere a suprafețelor cultivate în sectorul moșieresc reflectă atît progresele de natură capitalistă obținute de marea proprietate, progrese ce presupun, în condițiile agriculturii extensive, creșterea suprafețelor însămînțate, cît și intensificarea exploatării masei de țărani nevoite să lucreze din ce în ce mai mult în contul

---

[61] Date cu privire la salarizarea muncitorilor agricoli lipsesc cu desăvîrșire în literatura noastră agrară. „Statistica prețurilor de munci agricole după contractele scrise și învoielile verbale din anii 1904—1907" urmărește să stabilească care erau prețurile la diferitele munci agricole plătite țăranilor învoiți de cu iarnă sau celor care încheiau contracte verbale în timpul verii. Este de presupus că muncitorii agricoli propriu-ziși, după anumite referiri ale statisticii, primeau un salariu care întrecea cu puțin pe țăranii angajați în timpul verii. Pe baza „Statisticii prețurilor de munci agricole după contractele scrise și învoielile verbale din anii 1904—1907" și a lucrărilor lui *G. D. Creangă:* „Proprietatea rurală și chestia țărănească", București, 1905 și „Grundbesitzverteilung und Bauernfrage in Rumänien", Leipzig, 1909 etc., am apreciat cu aproximație diferența dintre salariile muncitorilor agricoli și evaluarea muncii țăranilor învoiți.

[62] „Anuarul statistic al Romîniei pe 1912", București, 1912, pag. 92—97.

[63] *C. Georgesco-Severin:* „La réforme agraire en Roumanie", Paris 1908, pag. 154. Vezi și „Buletinul statistic al Romîniei", anul VII, nr. 1, 1903—1904, București, 1904, pag. 4.

[64] Ibid ; vezi și „Anuarul statistic pe 1908", București, 1908, pag. 146—147.

[65] *Virgil N. Madgearu:* „Evoluția economiei românești", București, 1940, pag. 18.

[66] *G. D. Scraba:* „Starea socială a săteanului", București, 1907, pag. 76.

pămîntului primit pe bază de învoieli agricole. Cu toate acestea, către sfîrșitul secolului al XIX-lea și mai ales la începutul secolului al XX-lea s-a înregistrat o oarecare creștere a culturilor industriale și comerciale. Cultura cînepii și a inului a crescut, de exemplu, de la 33.500 ha în perioada 1894—1898 la 45.600 ha în perioada 1901—1907. Dacă între 1894—1898 cultura sfeclei de zahăr ocupa 4.500 ha, între 1901—1907 ea ocupa 9.100 ha[67]. Întinderea medie a culturilor de plante textile și oleaginoase între 1902—1908 era de 33.788 ha, a zarzavaturilor, leguminoaselor și tuberculelor — de 90.022 ha, iar a finețelor artificiale — de 82.294 ha[68]. Grădinile cu arbori roditori ocupau o suprafață de cca. 70.000 ha, iar viile și livezile de pruni — aproximativ 150.000—188.000 ha[69].

Dezvoltarea culturilor industriale, a leguminoaselor, plantelor oleaginoase și textile era reclamată în primul rînd de necesitățile pieței interne. Odată cu creșterea populației orașelor, cu dezvoltarea industriei care folosea drept materie primă produsele agrare a crescut tot mai mult cererea la culturile plantelor comerciale și industriale. În localitățile din jurul orașelor, în special în jurul capitalei țării, în unele regiuni unde se cultiva intens vița de vie a apărut evident tendința de specializare a agriculturii. Procesul specializării se observa și în cadrul unor gospodării moșierești și chiaburești, ducînd la adîncirea diviziunii sociale a muncii în agricultură, la intensificarea schimbului între cultivatorii de diferite produse agricole.

Procesul de specializare a agriculturii presupune lărgirea sferei de folosire a mîinii de lucru salariate, ridicarea nivelului tehnic-material în acest domeniu al economiei naționale. La culturile tehnice și industriale se folosea cu precădere mîna de lucru salariată, investițiile erau mai mari decît la culturile cerealiere, producțiile obținute la hectar erau ridicate.

Paralel cu transformarea capitalistă a marii gospodării moșierești avea loc procesul de pătrundere a capitalismului și în economia țărănească. El își găsea expresie în descompunerea și diferențierea țărănimii sub înrîurirea creșterii producției de mărfuri capitaliste și deci a sferei de acțiune a legii valorii.

La un pol se detașa un strat subțire de gospodării chiaburești, în timp ce la celălalt se acumula masa imensă a proletariatului, semiproletariatului agricol și a țărănimii sărace. După loturile de pămînt pe care le deținea diferitele gospodării țărănești, tabloul diferențierii țărănimii se prezenta în 1905 în felul următor[70]:

---

[67] *N. Cucu:* „Carta statistică agricolă a Romîniei", București, 1900, pag. 82; vezi și *G. D. Creangă:* „Réponse de la Roumanie", pag. 146—149; „Buletinul statistic al Romîniei", București, 1909, pag. 142—143.

[68] „Anuarul statistic al Romîniei pe 1908", București, 1908, pag. 138.

[69] *C. Jormescu* și *I. Popa-Burcă:* „Harta agronomică a Romîniei", București, 1907, pag. 28; vezi „Buletinul statistic al Romîniei", București, 1909, pag. 142—143. Deși se observă tendința de creștere a suprafețelor supuse culturilor comerciale și industriale, ritmul acestei creșteri, depășind chiar ritmul de creștere al suprafeței cultivate cu cereale, totuși la 1907 plantele textile și oleaginoase ocupau doar 0,60% din suprafața cultivată, leguminoasele și tuberculele 0,98%, plantele industriale 0,30%, grădinile 0,39%. (Vezi „Statistica agricolă pe anul 1907", pag. 16, și „Anuarul statistic al Romîniei pe 1912", pag. 92—93).

[70] *G. D. Creangă:* „Proprietatea rurală în Romînia", București, 1907, tabela 6 recapitulativă. Menționăm că atît N. N. Constantinescu în lucrarea „Aspecte ale dezvoltării capitalismului premonopolist în Romînia", E.S.P.L.P. 1957, pag. 92—93, cît și I. Adam, N. Marcu în lucrarea „Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura Romîniei", vol. I, Editura de stat pentru literatură economică și juridică, 1956, pag. 239, adoptă aceeași clasificare a tipurilor sociale de gospodării țărănești.

Grupa gospodăriilor	Nr. gospodăriilor	%	Suprafața totală de pămînt arabil	%	Media loturilor de pămînt în ha
Fără pămînt	300.000	23,86	—	—	—
Avînd pînă la ½ ha inclusiv	62.832	4,99	26.426	0,69	0,42
Avînd între ½ și 1 ha	81.039	6,45	72.757	1,89	0,89
Avînd între 1—2 ha	147.900	11,77	237.029	6,15	1,60
Avînd între 2—3 ha	131.630	10,47	337.000	8,76	2,56
Total ½—3 ha	423.401	33,68	673.212	17,49	1,59
Între 3—4 ha	172.446	13,71	631.964	16,41	3,66
Între 4—5 ha	148.717	11,83	711.033	18,47	4,78
Total 3—5 ha	321.163	25,54	1.342.997	34,88	4,18
Între 5—7 ha	131.145	10,43	743.486	19,31	5,67
Între 7—10 ha	45.230	3,60	393.950	10,23	8,70
Total 5—10 ha	176.375	14,03	1.137.436	29,54	6,45
Între 10—50 ha	36.318	2,89	695.953	18,07	19,6
TOTAL	1.257.257	100,00	3.849.598	100,00	3,06

Ținînd seamă de faptul că în condițiile agriculturii de atunci gospodăriile de pînă la 3 ha de pămînt erau considerate ca gospodării ale țăranilor proletari și semiproletari, iar gospodăriile cuprinse între 3 și 5 ha alcătuiau grupa sărăcimii satelor, caracteristic pentru tabloul de mai sus este colosala fărîmițare a pămîntului, contingentul enorm al gospodăriilor paupere, minuscule, ce exprimă procesul de ruinare și pauperizare a țărănimii, paralel cu existența unui număr relativ restrîns de țărani mijlocași și a unei pături subțiri de chiaburi, dar puternice din punct de vedere economic.

Într-adevăr, 59,2% din gospodăriile țărănești, care alcătuiau grupa țăranilor semiproletari și săraci (33,68% erau țărani semiproletari, iar 25,54% săraci), dețineau 52,3% din întreg pămîntul țărănimii. 23,86% nu aveau pămînt de loc, iar numai 14,03% din numărul total al gospodăriilor era format din țărani mijlocași care dețineau 29,54% din pămîntul arabil țărănesc. Gospodăriile chiaburești reprezentau procentual numai 2,89%, dar stăpîneau 18,07% din întreg pămîntul țărănesc.

Structura economică a satului romînesc, privită după repartizarea pămîntului între diferitele categorii de țărani, indică într-un grad mai mare chiar decît în Rusia, nemaivorbind de alte țări, o puternică deplasare înspre grupele țărănimii sărace, semiproletare — expresie a stării generale de sărăcire, ruinare și pauperizare a țărănimii, excepțînd, bineînțeles, stratul burgheziei sătești.

Mai mult de 83% din numărul total al familiilor țărănești erau alcătuite din proletariatul, semiproletariatul sătesc și țărănimea săracă.

Pe micile loturi țărănești, nu numai în condițiile de atunci ale Romîniei, dar ori și unde aiurea, cheltuielile de producție erau mult mai

ridicate decît pe suprafeţele mari de pămînt, se făcea risipă de inventar viu şi mort, se depunea un volum de muncă sporit, iar productivitatea era simţitor mai scăzută. Loturile pînă la 2 ha de pămînt nu asigurau ţăranilor nici măcar cele necesare gospodăriei. Trebuie subliniat că în Romînia nu numai relaţiile capitaliste care se dezvoltau condiţionau procesul de pauperizare, de ruinare şi de deposedare a ţărănimii ; el era puternic înrîurit şi agravat şi de menţinerea rămăşiţelor feudale, de intensificarea exploatării de tip feudal. Anume împletirea acestor doi factori, economic deosebiţi, dar acţionînd în acelaşi sens în ceea ce priveşte ruinarea şi pauperizarea ţărănimii, explică proporţia uriaşă a gospodăriilor semiproletare şi sărace în masa tuturor gospodăriilor ţărăneşti.

O trăsătură caracteristică a sistemului agrar din Romînia constă în aceea că nu toată masa ţărănimii pauperizate, lipsite de mijloace de muncă, şi nici chiar majoritatea acesteia, se transforma imediat, sub raportul locului pe care îl ocupa în procesul de producţie, în proletari. Fenomenul avea loc numai ca tendinţă. În perioada dată însă, o mare parte din ţăranii lipsiţi cu totul de pămînt şi majoritatea ţăranilor pe cale de proletarizare erau ţintuiţi mai departe de gospodăria moşierească, continuau să arendeze loturi mici de pămînt, asigurînd în felul acesta pe proprietari cu mîna de lucru necesară.

În 1905, de exemplu, 135.000 de ţărani (din totalul de 300.000 lipsiţi complet de pămînt) îşi duceau gospodăria exclusiv pe pămîntul luat în arendă, iar 338.000 de familii ţărăneşti, atît pe pămîntul arendat, cît şi pe cel propriu [71]. Deşi îşi pierduseră condiţia economică pe care o presupune sistemul bazat pe dijmă — o gospodărie prevăzută cu un minimum de inventar agricol — o bună parte a ţărănimii complet pauperizată şi proletarizată, continua să perpetueze tot vechile forme de producţie, incompatibile cu noua lor situaţie, dînd astfel naştere la o serie întreagă de contradicţii, ducînd la o înăsprire fără precedent a exploatării şi a stării de mizerie a ţărănimii ruinate, iar, în planul luptei de clasă, la ascuţirea tot mai puternică a contradicţiilor care răbufneau periodic sub forma răscoalelor ţărăneşti.

Criteriul repartizării gospodăriilor numai după suprafaţa de pămînt pe care o aveau în proprietate este incomplet — chiar în condiţiile unei agriculturi extensive — pentru a stabili procesul de diferenţiere a ţărănimii, stratificarea socială a satului. El trebuie corelat cu alţi indici care contribuie la schimbarea caracterului economic al diferitelor gospodării ţărăneşti. Aşa este, de exemplu, dezvoltarea relaţiilor de arendă în însuşi interiorul ţărănimii.

După statistica oficială, în anul 1906 au intrat în orbita operaţiilor de arendare numai 94.893 ha de pămînt, adică mai puţin de 3% din totalul suprafeţelor cultivabile deţinute de ţărani [72]. În realitate, fenomenul arendării pămînturilor în interiorul ţărănimii era mult mai răspîndit, cuprinzînd aproximativ 15% (de 5 ori mai mult decît indică cifra oficială din în-

[71] „Statistica agricolă pe anul 1905", Bucureşti, 1907, pag. 53.

[72] Ministerul de Interne, „Numărul ţăranilor care şi-au arendat pămîntul de bună voie şi cauzele acestora", Bucureşti, 1907, pag. VIII.

treaga suprafață de pămînt a țăranilor) [73]. Unele indicații prețioase cu privire la fenomenul arendării pămîntului în însuși interiorul țărănimii conține manifestul cercului „Romînia muncitoare", editat în anul 1906, în care se fixează atitudinea mișcării socialiste față de caracterul evoluției capitaliste-moșierești a Romîniei în cei 40 de ani de dominație a burgheziei și moșierimii, în frunte cu dinastia Hohenzollern. Procesul de deposedare a țăranilor ruinați de către chiaburime prin metode cămătărești este viu ilustrat atît pe bază de exemple concrete, cît și pe bază de date cu caracter general. În manifest se arată că acest proces era foarte evoluat și că se desfășura cu intensitate. „...14% (14.791) din totalul proprietăților mici, țărănești — se scrie în manifest — sînt în întregime închiriate arendașilor din localitate și altora veniți, iar 32,8% (333.428) sînt în parte arendate, în parte lucrate în tovărășie cu arendașii și numai 53,2% (541.000) din proprietățile mici sînt lucrate de însuși proprietarul lor" [74].

Avea loc, de fapt, o masivă expropriere deghizată, sub forma arendării, a micilor producători de către elementele înstărite ale satului. Întinderea mijlocie a loturilor din care se dădea în arendă era de 3,06 ha. Din această întindere, 2 ha se dădeau în arendă, rămînînd în folosință proprie 1,06 [75]. Cauza principală a arendării o constituia nevoia de bani sau lipsa inventarului agricol. 50,3% din arendări se efectuau din cauza urgenței nevoi de bani pentru întreținerea existenței în cursul iernii, iar 8% [76] (după alte surse 14,6% [77]), din cauza lipsei de vite trăgătoare. „Sărăcimea — menționa V. I. Lenin — dă pămîntul în arendă de nevoie, fiindcă n-are posibilitatea de a lucra pămîntul, n-are semințe, n-are vite de muncă, inventar și are neapărată nevoie de bani" [78].

Media prețului de arendare era cel puțin de 3 ori mai mică decît cea pe care o percepeau latifundiarii sau marii arendași.

Dintre persoanele care luau pămînt în arendă de la țărani, 86% (după alte calcule 83%) erau tot gospodari, 7,2% (respectiv 3,5%) cîrciumari, 6,8% (respectiv 13,5%) funcționari și de alte ocupații [79].

Arendarea pămînturilor în sînul țărănimii accentua și mai mult procesul de ruinare a categoriilor inferioare ale țărănimii, întărind, în

---

[73] Procentul este calculat de T. Postolache în disertația sa „Evoliuția agrarnogo stroia v Rumînii, 1864—1907", pag. 295 pe baza datelor cuprinse în statistica Ministerului Agriculturii și Domeniilor. „Rezultatele date de legile din 1881 și 1889 pentru vînzarea moșiilor statului în loturi mici", București, 1909, pag. XXI—XXXIV și a! unor lucrări cu caracter de orientare ca, de pildă, broșura lui Agricola D. P.: „Camăta la sate", București, 1904 etc.

[74] „Patruzeci de ani de sărăcie, robie, rușine", București, 1906, pag. 14.

[75] Ministerul de Interne, „Numărul țăranilor care și-au arendat pămîntul de bunăvoie și cauzele acestor arendări", București, 1907, pag. VII—VIII.

[76] Loc. cit., pag. XI.

[77] Ministerul Agriculturii și Domeniilor, „Rezultatele date de legile din 1881 și 1889 pentru vînzarea moșiilor statului în loturi mici", București, 1909, pag. XXXIV.

[78] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 92.

[79] „Numărul țăranilor care și-au arendat pămîntul de bună voie și cauzele acestor arendări", București, 1907, pag. XI; „Rezultatele date de legile de împroprietărire din 1881 și 1889 pentru vînzarea moșiilor statului în loturi mici", București, 1909, pag. XXIII.

același timp, economic țărănimea înstărită. Dat fiind faptul că aproximativ 80% din suprafața totală arendată trecea în mîinile țăranilor înstăriți, o parte din gospodăriile cuprinse între 5—10 ha, care luau în plus pămînt în arendă în scopuri lucrative, măreau numeric burghezia sătească, devenind gospodării chiaburești, iar gospodăriile cu proprietăți între 10 și 50 ha se foloseau efectiv de încă 250.000—300.000 ha, pe lîngă cele 695.853 ha pe care le aveau în proprietate.

Paralel cu diferențierea țărănimii în ceea ce privește întinderea suprafeței de pămînt folosită de o gospodărie avea loc și diferențierea în ceea ce privește numărul vitelor, mai cu seamă al celor de tracțiune. O gospodărie chiaburească era înzestrată de cîteva ori mai bine decît o gospodărie mică țărănească, nemaivorbind de calitatea inventarului viu, care era cu mult superioară la cei bogați. Astfel, la începutul secolului al XX-lea, 561.089 de familii țărănești sau 44,7% erau complet lipsite de vite mari cornute. 351.178 de țărani, din totalul de 711.491, posesori de bovine (aproape 50%) aveau numai cîte 1—2, pe cînd 107.491 (aproximativ 13%) posedau între 5—10 vite cornute, iar 5.435 (0,7%) posedau între 11—20 de boi [80]. Același lucru se observă și în ceea ce privește repartizarea cabalinelor. Din 323.765 de țărani posesori de cai, 215.933 (mai mult de două treimi) aveau doar 1—2 cai, pe cînd 20.346 (6%) posedau între 5—10 cai [81].

Numărul gospodăriilor înstărite chiaburești, calculat după inventarul animal pe care-l posedă, este mult mai mare decît cel care reiese din statistica repartizării proprietății funciare. Socotind că jumătate dintre gospodăriile țărănești care dețineau între 5—10 capete de vite mari (de fapt, nu toate vitele mari indicate de statistică erau animale de tracțiune, ci, probabil, numai 50—60% din ele) erau gospodării chiaburești, adăugînd la acestea toate gospodăriile ce aveau peste 10 vite mari, ca fiind în mod cert gospodării cu caracter lucrativ, vom obține aproximativ 58.000 de gospodării țărănești sau 4,6% din numărul total, față de 36.000 (2,89%) cîte indică statistica proprietății rurale. Această cifră este mai apropiată de realitate, mai ales dacă ținem seamă de creșterea suprafețelor de pămînt pe care gospodăriile înstărite le aveau în folosință, ca urmare a arenzilor efectuate în sînul țărănimii.

Țăranii înstăriți dețineau și inventar agricol mort mai variat și mai abundent decît țăranii săraci sau mijlocași. Tehnica agriculturii era la ei mult mai dezvoltată decît la restul țărănimii. V. I. Lenin scria că „...țăranii înstăriți «își fac însămînțările mai repede, profită mai bine de vremea favorabilă, acoperă semințele cu un pămînt mai umed», efectuează la timp strîngerea recoltei; o treieră odată cu căratul etc." [82].

Diferențierea țărănimii era reflectată și de repartiția inegală pe gospodării a veniturilor și cheltuielilor.

---

[80] Datele sînt prelucrate după „Statistica animalelor domestice din Romînia", București, 1903, pag.XLIV. Statistica respectivă nu reflectă numărul gospodăriilor lipsite de bovine. El se deduce scăzînd din numărul total al familiilor țărănești pe cel ce avea vite.

[81] Ibid.

[82] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 3, E.S.P.L.P. 1955, pag. 53.

La începutul secolului al XX-lea, venitul provenit de pe o gospodărie de pînă la 10 ha de pămînt se evalua la aproximativ 120 de lei [83]. În acelaşi timp, o gospodărie ce poseda între 10—50 ha de pămînt avea un venit mediu anual de 560 de lei. Proprietăţile între 50—100 ha aduceau un venit mediu de 1.971 de lei, iar cele peste 100 ha, un venit mediu de 24.556 de lei [84]. Dimpotrivă, cheltuielile efectuate în gospodăriile ţăranilor săraciţi şi cele efectuate de ţăranii înstăriţi redau tabloul invers al veniturilor. Astfel, o familie de ţărani înstăriţi compusă din 6 membri făcea cheltuieli anuale în 1913 în valoare de 1.384,2 lei, pe cînd o familie de ţărani săraci alcătuită din 5 membri cheltuia doar 313,2 lei [85]. Diferenţierea ţărănimii fiind expresia dezvoltării capitalismului la sate şi oraşe, adîncea, în acelaşi timp, această dezvoltare. Ea lărgea piaţa internă „...pe de o parte, ca urmare a transformării în masă a produsului agriculturii comerciale, lucrative, iar pe de altă parte, ca urmare a transformării în marfă a forţei de muncă, pe care o vinde ţărănimea săracă" [86].

*

* *

Exploatată de moşieri şi arendaşi, jefuită de cămătari şi negustori, ţărănimea muncitoare din Romînia se zbătea în ghearele celei mai cumplite mizerii. În anul 1905 mai trăiau în bordeie sau în colibe cu cîte o încăpere 31 % din totalul populaţiei săteşti [87]. Pelagra şi foametea periodică coseau zeci de mii de locuitori ai satelor. Deosebit de dureros s-a răsfrînt asupra ţărănimii foametea din 1899, şi mai ales cea din 1904, care a fost agravată şi mai mult de seceta ce a bîntuit puternic pe aproape întreg cuprinsul ţării. Populaţia rurală nu era asigurată nici măcar cu 1/5 din porumbul necesar pentru alimentaţie, în timp ce moşierii exportau intens grîul în Apus, iar administraţia făcea speculă pe seama suferinţei maselor populare, vînzînd porumbul cumpărat din America de Sud şi Bulgaria la preţuri îndoite şi întreite faţă de cursul normal. Ţărănimea săracă era redusă la începutul secolului al XX-lea la un regim alimentar în care intrau 250—300 zile de post pe an, iar proporţia de porumb în raţia alimentară ocupa 90—95% în timp de post şi 70—75% în perioada cînd alimentaţia era mai variată. Flagelul pelagrei progresa la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea cu o repeziciune uimitoare, ca un adevărat rîu al morţii. După unele calcule, numărul bolnavilor de pelagră, această boală a subnutriţiei, a crescut de la 6.700 în 1894 la 40.000 în 1898, atingînd în 1905 colosala cifră de 150.000 de cazuri. Stăpî-

[83] Această sumă era insuficientă pentru întreţinerea celor peste 1 milion de familii ţărăneşti care aveau mai puţin de 10 ha de pămînt. De aceea, familiile respective trebuiau să muncească în plus, în afara propriei gospodării, fie pe bază de învoieli agricole, fie ca muncitori zileri sau sezonieri pentru a obţine un venit total de aproximativ 300 de lei, care era indispensabil întreţinerii anuale a unei familii alcătuite din 4 membri (Pentru detaliu vezi *I. Adam, N. Marcu:* „Studii despre dezvoltarea capitalismului în agricultura Romîniei", vol. II, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1959, pag. 153—154).

[84] „Revista economică şi financiară" nr. 151 din 14 februarie 1907, pag. 724—725: vezi şi *S. Timov:* „Agrarnîi vopros i krestianskoe dvijenie v Rumînii", Moskva, 1928, pag. 103.

[85] *M. Şerban:* „Problemele noastre sociale agrare", Bucureşti, 1914, pag. 57.

[86] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 3, E.S.P.L.P. 1955, pag. 51.

[87] *G. D. Scraba:* „Condiţiunile de traiu ale săteanului romîn", Bucureşti, 1906, pag. 12.

nirea burghezo-moșierească și regimul agrar existent amenințau însăși ființa biologică a poporului, rația alimentară a țăranului nu corespundea cerințelor unei rații normale, echilibrul său fiziologic era zdruncinat, prezentînd starea caracteristică a inaniției, a foamei cronice. Nu este de mirare că în astfel de condiții numărul celor inapți pentru serviciul militar a crescut în continuare, ajungînd în 1905 la 50% din cei chemați pentru recrutare.

Adînc mișcat de suferințele țărănimii, eminentul savant Victor Babeș făcea un aspru rechizitoriu la adresa claselor stăpînitoare, a căror cîrmuire politică și dominație economică aduseseră pe țărani în pragul celei mai crunte mizerii. El arăta că în timp ce „în țările civilizate țăranul trăiește în termen mediu cca. 50 de ani, media țăranului la noi abia trece de 30 de ani" [88]. Mai departe el sublinia că învoielile agricole sînt atît de aspre, încît „sărmanul țăran e despuiat de tot timpul, de toate economiile lui și de toată averea sa; adăugîndu-se la aceasta și dările către stat, și diferitele administrații din ce în ce mai crescînde, starea economică a țăranului este desperată și devine din ce în ce mai intolerabilă" [89]. Împrumuturile fabuloase pe care statul le contracta în străinătate, starea proastă a finanțelor, agravată și mai mult de cheltuielile ce se făceau în vederea pregătirii jubileului din 1906 și a înarmărilor ridicate la proporții de necrezut pentru țara noastră, apăsau, de asemenea, împovărător pe umerii maselor populare, ai muncitorilor și țăranilor.

Foarte grăitoare pentru greutățile financiare în care se afla bugetul țării este faptul că în anul 1907 38% din cheltuielile publice constituiau dobînzile și anuitățile ce trebuiau plătite pentru datorii. Luată comparativ, sarcina datoriei publice în bugetul Romîniei întrecea cu mult pe cea engleză, belgiană sau chiar franceză și nu era depășită decît de cea italiană [90]. Sarcina datoriei publice în Romînia pe cap de contribuabil era de 220 de lei, pe cînd în Rusia, care era departe de a excela în această privință, datoria nu se ridica decît pînă la 144 de lei [91]. Statul storcea ultima vlagă din țărănimea ruinată prin tot felul de impozite și taxe financiare. Astfel, în anul 1905, sub pretextul ajutorării țărănimii în caz de secetă, guvernul a impus taxa de 5 lei pentru crearea așa-zisului fond cerealier de rezervă. Aceasta a umplut masele țărănești de mînie și indignare. Pe lîngă aceasta, statul a găsit cu cale, cu ocazia recensămîntului fiscal, să mențină și chiar să sporească uneori decalajul enorm dintre impozitul agricol perceput de pe loturile țărănești și proprietățile moșierilor. „Toată lumea, de la un capăt la altul al țării — recunoștea un ziar burghez al vremii —, țipă de pe urma faimoaselor comisii de recensămînt" [92].

În mase creșteau nemulțumirea și protestul împotriva abuzurilor organelor fiscale și a aparatului administrativ, corupt și venal. Relațiile dintre moșieri și țărani erau extrem de încordate. Țăranii se găseau în stare de permanentă frămîntare, ura lor împotriva moșierilor și arendașilor nu cunoștea margini. Între anii 1905—1906, premergători răscoalei din 1907, izbucnesc din ce în ce mai des acțiuni de împotrivire și frămîntări țărănești.

[88] *Dr. V. Babeș:* „Regenerarea poporului romîn", București, 1901, pag. 12.
[89] Op. cit., pag. 17.
[90] „Dezbaterile Adunării deputaților pe anii 1904—1905", pag. 1.154.
[91] „Romînia muncitoare", anul III, seria a II-a, nr. 12, din 20—27 mai 1907.
[92] „Voința națională", 12 octombrie 1905.

În atmosfera socială a satului romînesc pluteau norii grei ai furtunii revoluționare care s-a dezlănțuit în primăvara lui 1907.

Se naște întrebarea : care a fost la începutul secolului al XX-lea, înainte de răscoala din 1907, atitudinea mișcării socialiste față de țărănime și problema agrară ?

Trebuie spus că în perioada cuprinsă între 1893—1899, elementele burghezo-liberale aflate la conducerea P.S.D.M.R. s-au preocupat prea puțin de nevoile și problemele ce izvorau din necesitățile luptei duse de proletariat, de organizarea clasei muncitoare, fiind absorbite în primul rînd de activitatea al cărei unic scop îl constituia pătrunderea în parlamentul țării și pentru democratizarea burghezo-liberală a aparatului de stat (considerînd ca mijloc principal pentru atingerea acestui scop obținerea dreptului de vot universal). Mișcarea socialistă refăcută la începutul secolului al XX-lea, a sezisat această slăbiciune fundamentală ce se manifesta în perioada anterioară și a căutat, înainte de toate, să-și creeze o bază de masă trainică în rîndurile clasei muncitoare. Preocuparea principală pentru mișcarea socialistă a devenit astfel organizarea clasei muncitoare și în aceasta constau diferența esențială și latura pozitivă a mișcării de după 1905 față de mișcarea socialistă anterioară. Din păcate, modul cum era privită această organizare era defectuos. Sarcinile care au fost puse în fața proletariatului organizat erau înguste, limitate.

Oportuniștii din conducerea mișcării muncitorești din această perioadă căutau să imprime activității proletariatului un caracter pur profesional, îngustînd astfel sfera sa de activitate și sarcinile ce se puneau în fața lui. Mișcarea muncitorească era concepută, în primul rînd, ca o mișcare sindicală, menționîndu-se că numai după ce proletariatul va fi temeinic organizat profesional se va putea trece la o activitate politică desfășurată. Într-un articol-program al revistei cercurilor socialiste se sublinia, de pildă, că „mișcarea inițială, spontană, pe care clasa muncitoare o face aproape în mod instinctiv, spre a-și apăra interesele și a-și valorifica drepturile", a căpătat prin organizarea ei un profil sindical, deoarece „mișcarea profesională, sindicală... corespunde primei faze de deșteptare a conștiinței de clasă a proletariatului" [93]. M. G. Bujor menționa, de asemenea, că mișcarea muncitorească a fost orientată în perioada 1905—1907, în primul rînd, pe făgașul luptei profesionale [94]. Aceeași susținere o făcea și gazeta muncitorească „Dezrobirea" : „Sindicatul — menționa gazeta — e noua formă... sub imboldul căreia clasa muncitoare din Romînia... a început să se miște" [95].

În numele unei dezvoltări „armonioase", treptate, de la etapă la etapă, oportuniștii ignorau faptul că proletariatul e chemat — așa cum scria V. I. Lenin — să joace rolul de „...luptător de avangardă pentru democrație" [96]. Referindu-se la conținutul și sfera activității mișcării muncitorești, V. I. Lenin menționa : „Caracterul de clasă al mișcării social-democrate trebuie să-și găsească expresia nu în îngustarea sarcinilor noastre pînă la nevoile directe și imediate ale unei mișcări «pur muncitorești», ci în conducerea tuturor laturilor și a tuturor manifestă-

[93] „Viitorul social" anul I, nr. I din august 1907, pag. I.
[94] „Scînteia", anul XXVI, nr. 3.863 din 24 martie 1957.
[95] „Dezrobirea" din 1 februarie 1907.
[96] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 5, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 403, 273—274.

rilor marii lupte de eliberare a proletariatului, această unică clasă cu adevărat revoluționară a societății contemporane. Social-democrația trebuie să lărgească întotdeauna și neîncetat influența mișcării muncitorești asupra tuturor sferelor vieții sociale și politice a vieții contemporane" [97]. Oportuniștii din conducerea mișcării muncitorești „pierdeau din vedere" faptul că între caracterul activității zilnice a proletariatului, așa cum ei îl concepeau, și natura sarcinii istorice pe care proletariatul trebuia s-o îndeplinească era o ruptură, că pentru a pregăti clasa muncitoare în vederea asaltului împotriva vechii societăți trebuie ca lupta zilnică să fie însuflețită de idealul final al luptei de răsturnare revoluționară a vechii orînduiri.

Pornind de la această viziune îngustă asupra sarcinilor ce stau în fața proletariatului, concentrîndu-se aproape exclusiv asupra procesului de organizare profesională a clasei muncitoare, conducerea mișcării socialiste, invocînd imposibilitatea de a-și risipi forțele în chestiuni de ordin secundar, a manifestat o atitudine ce vădea indiferență față de problema agrară în perioada 1905 — martie 1907. Ea nu și-a fixat poziția programatică față de problema agrară și nici n-a luptat pentru a-și răspîndi înrîurirea asupra satului, pentru a stabili un contact mai larg cu țărănimea.

Într-un organ local al mișcării socialiste, acest lucru era mărturisit direct. În urma răscoalei din 1907, în gazeta „Dezrobirea" se scria nu fără un vădit regret „...noi socialiștii — știm că idealurile și propovăduirea noastră n-au trecut barierele orașelor" [98]. Aceeași constatare, însoțită de un aspru reproș la modul cum concepeau tactica socialistă liderii mișcării în perioada 1905—1907 o făcea un vechi participant la mișcarea socialistă într-o scrisoare adresată lui C. Dobrogeanu-Gherea. „Trebuie să ne recunoaștem vina noastră — subliniază printre altele autorul scrisorii — că în a doua organizație a partidului socialist de la noi (e vorba de mișcarea socialistă de după 1905 — *n.n.*) am neglijat cu toții de a ne coborî în masa țărănească, de a-i cunoaște viața și nevoile ei. Am căutat să ne organizăm întîi la orașe, să formăm puternice sindicate industriale ...și apoi vom trece la sate..." [99].

În rîndul liderilor oportuniști din mișcarea socialistă exista părerea că înainte de a fi foarte puternic organizați la orașe, socialiștii trebuie să se abțină de la orice acțiune practică printre țărani [100]. Pe de o parte liderii oportuniști din mișcarea socialistă își manifestau, în spiritul reformiștilor din Internaționala a II-a, neîncrederea față de capacitatea revoluționară și eficacitatea luptei țărănimii, pe de altă parte ei se temeau să se apropie de țărănime, își exprimau nesiguranța că, o dată ridicate la activitatea politică conștientă, masele de țărani vor putea fi stăpînite, ținute în cadrul căii legale de luptă.

Caracterizînd poziția conducerii mișcării socialiste față de problema agrară și lupta țărănimii, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej menționa că aceasta „...nu a înțeles că... realizarea alianței între clasa muncitoare și țără-

---

[97] Op. cit., pag. 329.

[98] „Dezrobirea", anul I, nr. 7, din 15 aprilie 1907.

[99] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 126/13, scrisoarea trimisă de către Elefterescu Spiridon Urzică lui C. Dobrogeanu-Gherea în 8 iulie 1908.

[100] „Viitorul social" nr. 6, ianuarie 1908, pag. 454.

nime, sub conducerea clasei muncitoare, este o condiție principală a victoriei proletariatului". Elementele oportuniste din conducerea mișcării socialiste, nu s-au pus în fruntea țărănimii pentru a o organiza și conduce în această luptă, nu i-au dat claritatea perspectivelor și a sarcinilor [101].

Această poziție a fost puternic influențată de către vederile lui Dobrogeanu-Gherea, care spunea încă în anul 1898: „Dacă e ușor să ridici satele, să faci mișcare socialistă printre țărani, nu cred că e tot atît de ușor a domina, a stăpîni o mișcare uriașă, care ar izbucni în urma propagandei la sate. Prin o propagandă imprudentă să nu provocăm un pericol atît pentru țărani cît și pentru partidul socialist. O mișcare țărănească la noi, în felul celei din nordul Ungariei (se are în vedere mișcarea organizată a argaților din Ungaria — *n. n.*) ar fi după părerea mea o mișcare nenorocită" [102].

Ulterior, concepțiile străine de marxismul revoluționar, care apăreau tot mai reliefat în scrierile lui Dobrogeanu-Gherea de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, aveau să-și găsească expresia în teoria neoiobăgiei. Această teorie, de esență menșevică, proclama drept dogmă dezvoltarea teoriilor înapoiate în orbita celor dezvoltate, condiționînd transformările revoluționare din aceste țări în funcție de apusul „civilizat", nega capacitatea de luptă a proletariatului și rolul său de hegemon în desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice, nega eficacitatea imenselor energii revoluționare ale țărănimii apăsate de jugul moșieresc „...ca și ideea fundamentală a marxism-leninismului care spune că alianța dintre proletariat și țărănime este o condiție principală a victoriei revoluției proletare" [103]. La Congresul al V-lea, zdrobind teoria nefastă a neoiobăgiei, emisă de C. Dobrogeanu-Gherea, partidul comunist a definit caracterul și perspectivele revoluției în fața căreia se afla Romînia, stabilind locul problemei agrare în cadrul acestei revoluții.

Socialiștii se apropiau de țărani numai ca de o masă care suferă, care este crunt exploatată, împilată, lăsată pradă celor mai revoltătoare samavolnicii, lovită în demnitatea ei, privată de drepturile cele mai elementare. Ei considerau de aceea că țăranii au nevoie de ocrotire, de apărare și înțelegere, dar nu-și puneau nici o sarcină în legătură cu dezvoltarea conștiinței revoluționare în rîndurile țăranilor. De altfel ploconirea în fața căilor legale de acțiune, pe care o preconiza Dobrogeanu-Gherea, determina și în problema atitudinii socialiștilor față de țărănime adoptarea unei poziții lipsite de conținut revoluționar.

Organul oficial al cercurilor socialiste, gazeta „Romînia muncitoare", a publicat doar sporadic în anul 1905 unele știri referitoare la situația grea a țărănimii. Din cadrul materialelor de atitudine merită să fie menționat ciclul de articole prilejuit de apariția lucrării lui Spiru Haret „Chestia țărănească". Semnalînd interesul puternic pe care cercurile dominante l-au manifestat față de lucrarea lui Haret, autorul arată că „nu dragostea de țărani, nu interesele clasei țărănești, ci interesele statului... și deci propriile lor interese fac pe clasele stăpînitoare să arunce din cînd în cînd cîte un ciolan și acelor apăsați și împilați" [104]. Lucrarea lui Haret era menită, așa cum just menționa autorul articolelor,

[101] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 178.
[102] „Lumea nouă", 13 aprilie 1898, anul IV, nr. 1.121.
[103] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 363—364.
[104] „Romînia muncitoare", anul I, seria a II-a, nr. 18, din 3 iulie 1905.

să contribuie la a determina clasele stăpînitoare la unele neînsemnate măsuri, cu un caracter extrem de minor, în scopul salvgardării intereselor reale ale acestor clase. Desprinzînd principalele puncte în jurul cărora se grupează toată expunerea lucrării, autorul le dezvăluie rînd pe rînd inconsistența, le denunță substratul lor de clasă burghezo-moșieresc. O deosebită atenție acordă autorul combaterii tezei principale a lui Haret potrivit căreia nu împroprietărirea, ci transformarea țăranului în arendaș ar rezolva, chipurile, problema agrară. „Așa «înclină a crede» d-l Haret, scria autorul, nu fără o undă de ironie. Și noi înclinăm a crede ceva, dar nu ceea ce înclină a crede d-l Haret — continua el. Noi înclinăm a crede că d-sa, scriind mult zgomotosul său op de 80 de pagini, ar fi trebuit să se gîndească dacă șade frumos unui «cetățean venerabil» ca d-sa să facă tumbe ca clovnii în arenă" [105].

Incisivitatea criticii autorului ciclului de articole publicate în „Romînia muncitoare" la adresa paleativelor propuse de Spiru Haret este atenuată de faptul că propriile sale soluții poartă pecetea erorilor și inconsecvențelor serioase pe care le împărtășea conducerea oficială a social-democraților romîni în problema agrară. Dacă în principiu, în numele idealului socialist, pe care-l vedea foarte îndepărtat, autorul arată că „...chestiunea țărănească face parte din chestiunea socială a Romîniei; ca atare ea nu poate primi o soluție definitivă decît odată cu transformarea societății de astăzi, adică odată cu desăvîrșirea revoluției sociale" [106], ca sarcină imediată de acțiune și luptă el propunea realizarea cunoscutelor măsuri de largă circulație în rîndul liderilor oportuniști din mișcarea socialistă ca „legiferarea asupra tocmelilor agricole, scurtarea zilei de muncă și stabilirea unui minimum de salariu, impozitul progresiv, votul universal direct, egal și secret pentru toți locuitorii țării" [107].

Problema pămîntului, a desființării moșierimii ca clasă, principala sarcină obiectivă pusă de însăși dezvoltarea istorică a țării în acea perioadă, rămînea în afara preocupărilor autorului. De altfel, trebuie spus că liderii oportuniști din mișcarea socialistă recurgeau la „idealul socialist" ce va soluționa definitiv problema agrară nu pentru a însufleți masele la luptă în vederea rezolvării sarcinilor concrete pe care le impuneau împrejurările date, ci pentru a acredita ideea falsă că în raport cu acest ideal orice transformări pe care le-ar suferi relațiile agrare nu au însemnătate, deci și lupta pentru realizarea lor e infructuoasă.

Contactul țărănimii cu ideile socialismului era împiedicat de aparatul de stat burghezo-moșieresc, care avea proaspătă în memorie experiența cluburilor socialiste de la sate din 1898—1899, ce alarmaseră serios clasele dominante. Poliția și jandarmeria căutau să zădărnicească răspîndirea ziarului „Romînia muncitoare" printre țărani, să împiedice orice propagandă socialistă la sate, să izoleze mișcarea țăranilor de aceea a clasei muncitoare. „Între ziarul nostru și țărănime s-a ridicat un zid chinezesc al oligarhiei și poliției romînești — se scria în această ordine de idei în „Romînia muncitoare". Rar ajunge pînă la noi o știre de la Romînia de peste zid, unde domnesc împilarea cea mai nemărginită și apăsarea cea mai infamă" [108].

[105] „Romînia muncitoare", anul I, seria a II-a, nr. 19, din 10 iulie 1905.
[106] „Romînia muncitoare", anul I, seria a II-a, nr. 26, din 28 august 1905.
[107] „Romînia muncitoare", anul I, seria a II-a, nr. 29, din 18 septembrie 1905.
[108] „Romînia muncitoare", anul I, seria a II-a, nr. 23 din 8 martie 1905.

Cu toate greutățile întîmpinate și orientarea eronată a elementelor oportuniste în ceea ce privește caracterul și sfera de cuprindere a mișcării muncitorești, viața satului atinea privirea muncitorilor înaintați ; presa muncitorească reflecta, mai ales în anul 1906, unele aspecte ale situației țărănimii și chiar țăranii începuseră să se intereseze de mișcarea socialistă, adresîndu-se uneori la cercul „Romînia muncitoare" din București cu plîngeri împotriva abuzurilor moșierilor și arendașilor. În buletinul zilnic, alcătuit la Președinția Consiliului de Miniștri, se nota cu o falsă certitudine că ziarul „Romînia muncitoare" nu are nici un abonat din comunele rurale... [109]

În realitate, lucrurile nu stăteau tocmai așa. Încă în anul 1904, înainte de apariția celei de-a doua serii a ziarului „Romînia muncitoare", printre locuitorii cîtorva comune din județul Roman circula un „Manifest al partidei muncitoare".

Procurorul parchetului comunica ministrului de Justiție în legătură cu aceasta că locuitorilor li se distribuise „cîte un imprimat intitulat «Manifestul partidei muncitoare», descriindu-se în el ca program practic între altele : desființarea armatei permanente și înlocuirea ei prin națiunea înarmată, desființarea senatului, întoarcerea domeniilor coroanei la stat, trecerea moșiilor statului la țărani, răscumpărarea moșiilor mari particulare tot pentru același scop..."[110]. Revendicările conținute în manifestul dat coincid în linii mari cu propunerile programatice adoptate de mișcarea socialistă de pînă la 1900, în vederea rezolvării problemei agrare.

Faptul că printre țăranii din județul Roman avea circulație un manifest elaborat de reprezentanți ai mișcării socialiste a alarmat cercurile dominante. Experiența cercurilor socialiste la sate era încă proaspătă în memoria acestora. Ministrul de Interne a trimis către toți prefecții o telegramă cifrată în care-i informa că, în timpul anchetei instituite cu ocazia răscoalelor din județul Vaslui în 1904, s-a constatat că au fost împrăștiate „broșuri, epistole către muncitori și țărani, «Manifestul partidei muncitorilor» și «Revista Ideei» pentru a răscula pe țărani" [111]. Ministrul dădea dispoziții să se cerceteze „foarte aproape dacă asemenea broșuri [s-au] distribuit [și în] județul d-voastră" [112]. El punea în vedere să se confiște oriunde se vor găsi [113]. La rîndul lor, prefecții trimiteau circulare către administrația plășilor în sensul dispozițiilor date de ministru [114].

În anul 1906, ecoul celor petrecute la sate se făcea simțit, într-o măsură mai mare decît în 1905, în coloanele ziarului „Romînia muncitoare". Au fost publicate în cîteva numere știri cu privire la situația grea a muncitorilor agricoli sezonieri și conflictele născute între aceștia și moșieri sau arendași, s-au dat informații referitoare la mișcările țăranilor din unele localități [115], a apărut o recenzie la lucrarea lui N. Lupu

---

[109] „Răscoala țăranilor din 1907", Documente, vol. 3, București, 1949, pag. 71.

[110] Arhivele statului București, Ministerul Justiției, Direcția judiciară, dosarul 1/23/4, fila 5.

[111] Arhivele statului Craiova, prefectura jud. Dolj, dosarul 2, fila 6.

[112] Ibid.

[113] Ibid.

[114] Ibid.

[115] Organul mișcării socialiste, gazeta „Romînia muncitoare", relata în special știri referitoare la nemulțumirile și mișcările proletarilor și semiproletarilor agricoli. Într-unul din numerele sale se arată, de pildă, că în comuna Agigea (jud. Constanța), moșierul Constantinidi a adus în vederea lucrărilor agricole de vară peste 60 de lucrători agricoli din

„Alimentația țăranului", cu ocazia căreia autorul recenziei a schițat un tablou convingător al cumplitei mizerii în care se zbătea țărănimea [116].

În vara anului 1906, atunci cînd clasele stăpînitoare organizaseră cu multă paradă jubileul celei de-a 40-a aniversări a domniei lui Carol I, cercul socialist „Romînia muncitoare" a editat un important document de atitudine intitulat „Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine". Acest document-manifest al mișcării socialiste constituia cea mai viguroasă demascare, din cîte s-au făcut atunci, a întregii mistificări denumite de cercurile dominante „serbări jubiliare". Valoarea deosebită a manifestului constă în aceea că în el se dezvăluie în mod remarcabil întreg mecanismul relațiilor social-economice din Romînia care generau în mod necesar o cruntă exploatare economică, carența celor mai elementare drepturi politice, condamnarea maselor la lipsuri permanente, la eforturi istovitoare, ilustrate pe baza unui bogat material faptic. În același timp, manifestul arată cum aceleași cauze care produc înrobirea economică și politică a maselor deschid perspectivele unui adevărat rai pentru plutocrația burghezo-moșierească — dacă rai se poate numi goana nesățioasă după averi, rapacitatea, viața ușoară de petreceri, corupția politică și arbitrarul administrației, pustiirea sufletească și desfrîul moral, ura și disprețul față de cei ce produc prin munca lor bunurile ce stau la temelia bunăstării acestei plutocrații.

Manifestul editat de cercul „Romînia muncitoare" reprezintă documentul în care preocuparea mișcării socialiste pentru țărănime și problema agrară în perioada de la începutul secolului al XX-lea, premergătoare răscoalei din 1907, se reflectă cel mai puternic. Majoritatea materialului ilustrativ folosit pentru descrierea mizeriei maselor populare se referea la mediul sătesc.

Măsura principală pe care o preconizează socialiștii în vederea creării condițiilor pentru emanciparea politică a țărănimii și îmbunătățirea situației sale materiale o constituie unirea țăranilor, crearea de sindicate agrare, după modelul celor existente la orașe. „Da, tovarăși și frați de la țară, — se scrie în manifest —, ceea ce vă lipsește nu este puterea, ci conștiința solidarității intereselor voastre, este unirea voastră frățească. Toate îmbunătățirile soartei muncitorilor industriali sau agricoli, precum și a micilor proprietari țărani, nu se pot face decît în paguba proprietarilor și patronilor. Deci ele nu pot fi cîștigate decît prin luptă. Aceasta însă nu e cu putință fără organizarea muncitorilor. Sindicatul muncito-

Ilfov. La încercarea moșierului de a le scade prețul convenit, țăranii angajați ca muncitori sezonieri au început să se miște. Gazeta „Romînia muncitoare" menționa că țăranii „sînt foarte revoltați și gata de a face crimă". („Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 27, 3—10 septembrie 1906.)

În comuna Lăceni (județul Ialomița), prin măsurători false, arendașul obișnuia să dea de lucru muncitorilor sezonieri întinderi mai mari de pămînt decît cele stabilite în contracte. La verificarea unei asemenea măsurători s-a dovedit falsul, și țăranii muncitori sezonieri au încetat să mai lucreze pînă se vor efectua măsurători reale ale suprafețelor de pămînt („Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 11, din 14—21 mai 1906.

„Romînia muncitoare" relata de asemenea despre o vie agitație printre cei 90 de muncitori agricoli sezonieri care lucrau pe moșia lui Ilie Săbăreanu din Măgura (jud. Vlașca). Gazeta a intervenit în favoarea muncitorilor, demascînd arbitrarul moșierului („Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 24, din 13 august 1908).

[116] „Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 10, din 7—14 mai 1906.

resc este tipul perfect al unei astfel de organizații"[117]. În continuare, manifestul sublinia că mișcarea sindicală din Romînia se situează pe principiile luptei de clasă și își desfășoară activitatea potrivit acestor principii. Ideea organizării paralele în sindicate a muncitorilor și țăranilor, a unirii capacității de luptă a celor două clase prin intermediul sindicatelor era, fără îndoială, prețioasă. Din păcate, socialiștii au pus neau revendicări concrete imediate de natură să mobilizeze masa de țărani în jurul lor și să accelereze astfel unirea țărănimii în sindicate. Problema pămîntului, a necesității trecerii proprietății moșierești în stăpînirea țăranilor era complet omisă. Singura preconizare concretă referitoare la îmbunătățirea situației materiale a țărănimii privea scăderea prețului de arendare a pămîntului, legiferată de către stat, sau adoptarea unor măsuri de ocrotire a muncii. „Vorbind de legislația ocrotitoare a muncii și de legea asigurării muncitorilor — se scrie în manifest —, înțelegem că această lege să fie aplicată la fel muncitorilor din industrie, ca și muncitorilor agricoli". Se considera, de asemenea, că desființarea arenzilor în munci și în produse și adoptarea unei legi în care renta să fie corelată cu valoarea reală a pămînturilor vor ușura starea grea în care se afla țărănimea : „Statul trebuie să intervie la formarea contractului de arendare — se menționa în manifest —, stabilind o mijlocie de arendă în raport cu valoarea bănească a pămînturilor. Dar această măsură n-ar fi completă dacă legea n-ar interzice în mod hotărît orice altă formă de plată a arenzii decît în bani"[118].

În timpul serbărilor jubiliare din anul 1906, printre reuniunile, congresele și întrunirile ținute cu această ocazie, a avut loc și așa-zisul Congres țărănesc, care trebuia să pună bazele primei organizații țărănești din Romînia. În urma congresului s-au făcut primii pași organizatorici spre crearea partidului țărănesc. În acest scop au luat ființă așazisele Reuniuni țărănești, organizații locale, de altfel destul de slab închegate. Coordonarea activității Reuniunilor țărănești locale și asigurarea liniei politice a acestora îi reveneau Reuniunii țărănești centrale. Prima organizație politică ce căuta să-și creeze o bază în rîndurile țărănimii a apărut pe arena istorică în condițiile adîncirii și ascuțirii la maximum a contradicțiilor din sistemul agrar, în momentul cînd țărănimea se afla în pragul marii sale lupte împotriva moșierimii. Caracterul programului, țelul Reuniunii țărănești, modul cum aceasta își concepea activitatea, expuse în Manifestul „Către săteni", erau departe de a corespunde sarcinilor obiective ce stăteau în fața țărănimii. În fond, conducerea Reuniunii țărănești, la care participau activ V. M. Kogălniceanu (fiul lui Mihail Kogălniceanu și unul din adepții de seamă ai unor reforme agrare concepute în spirit burghezo-liberal) și învățătorul Al. Vălescu, ducea o politică de subordonare a țărănimii unor interese de natură burghezo-liberală. Critica la care ea supunea ordinea existentă nu avea nimic țărănesc în general și revoluționar-țărănesc în special. Ea nu reflecta interesele și năzuințele masei de țărani, ci căuta s-o capteze într-un partid care să fie admis în sistemul politic din Romînia, reducîndu-și activitatea la înfăptuirea unor reforme modeste în cadrul legalității burghezo-moșierești. Principalul scop al Reuniunii țărănești era

[117] „Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine", București, 1906, pag. 62.
[118] Loc. cit., pag. 59.

definit astfel de „Gazeta țăranilor", oficiosul noii organizații țărănești: „De a statornici frăția între țărani, însuflețindu-i pe toți la luptă pentru a căpăta drepturile lor; de a lumina pe țăranii strînși în jurul Reuniunii asupra nevoii de a-i îndemna la cultură, la ridicarea morală, intelectuală și materială și de a le arăta că numai înfrățiți și porniți la luptă prin mijloace îngăduite de lege vor ajunge la un trai mai bun și îndestulător"[119].

Sub aparența de apărători ai cauzei țărănimii, elementele burghezo-liberale aflate la conducerea Reuniunii țărănești căutau să transforme populația satelor într-o masă supusă și docilă, să-i abată atenția de la adevăratele probleme ce trebuiau rezolvate, s-o facă să renunțe la luptă în favoarea unor concesii neînsemnate. Organul mișcării socialiste — gazeta „Romînia muncitoare" — a luat atitudine promptă față de Reuniunea țărănească, dezvăluindu-i esența politicii sale burghezo-liberale. Gazeta arăta că în anumite condiții crearea unei organizații care să apere interesele micii burghezii țărănești „poate contribui la schimbarea regimului ciocoiesc și plutocratic în care trăim astăzi"[120]. Pentru aceasta este însă indispensabil ca organizația respectivă să promoveze cu consecvență interesele reale ale marii mase de țărani.

La Congresul țărănesc a devenit însă evident, după cum just remarca „Romînia muncitoare", că de fapt conducătorii Reuniunii țărănești caută să rămînă în sfera cuvintelor platonice „fără nici un rezultat eficace"[121]. În continuare se arăta că „...din cuvîntările rostite, și mai ales din acela al d-lui Kogălniceanu, reiese că partidul țărănesc nu are să fie decît o codiță a partidelor istorice"[122]. Programul adoptat la congres se considera „deșert", întrucît „afară de votul universal, acolo nu e nimic serios. Toate reformele agrare propuse sînt fleacuri"[123].

Sînt semnificative pentru ilustrarea faptului că influența mișcării socialiste începea să pătrundă și la sate, iar țăranii înșiși căutau să găsească un sprijin în mișcare și manifestau inițiativa înființării unor contacte cu socialiștii, mărturiile pe care le face în acest sens ziarul „Romînia muncitoare". „Apelurile care se adresează de la un timp încoace în ziarul «Romînia muncitoare» — se arăta în gazetă — arată că și în țărani începe să pătrundă convingerea că apărarea intereselor lor și punerea la adăpostul oricărui arbitrar administrativ nu le vor putea dobîndi decît numai intrînd în rîndurile luptătorilor socialiști. Și aci socialismul va fi apărătorul celor dezmoșteniți"[124]. În continuare, articolul menționa că tot mai mulți țărani care erau atrași într-o vreme spre așa-zisa Reuniune țărănească se desprind de acolo și se îndreaptă spre propaganda socialistă. „Socialismul se va afirma și aci — încheia autorul — ca singura forță de apărare a clasei muncitoare și de pregătire a unor vremuri mai bune pentru toți nedreptățiții de azi"[125]. Pe linia celor enunțate mai sus se înscriu și relatările din alt număr al ziarului „Romînia muncitoare". „De la un timp încoace — consemna ziarul — primim dese plîngeri și petiții de la țară, de la sătenii care nu mai

[119] „Gazeta țăranilor", anul XIV, nr. 47 din 19 noiembrie 1906.
[120] „Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 23 din 10—17 septembrie 1906.
[121] Ibid.
[122] Ibid.
[123] Ibid.
[124] „Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 43 din 31 decembrie 1906.
[125] Ibid.

știu încotro să apuce de răul legilor și al apăsărilor de pe capul lor. La sate se petrec lucrurile cele mai înfiorătoare... fără îndoială că dacă lucrurile nu se vor îndrepta, și nu credem — avertiza „Romînia muncitoare" cu un clar simț de prevedere în chiar pragul marii răscoale din 1907 —, vom intra în curînd într-o nouă perioadă de agitație, de revoltă și de vărsări de sînge" [126]. Pentru a dovedi tratamentul inuman la care erau supuși, țăranii de pe una din moșiile primului ministru conservator Gh. Gr. Cantacuzino, unul din cei mai mari moșieri ai țării, au venit la cercul socialist din București în vara anului 1906, după cum relata ulterior gazeta „Romînia muncitoare", cu „o pîine mai neagră ca cărbunele" [127]. Acesta constituie încă un indiciu al legăturilor cercului cu mediul sătesc. Aceste legături își găsesc expresie și în interesul pe care mișcarea socialistă îl manifesta pentru pătura cea mai numeroasă a intelectualilor de la țară — învățătorii. Pornind de la considerentul că învățătorii pot să constituie un sprijin prețios în propaganda ideilor socialiste în mediul sătesc, mișcarea socialistă a căutat în această perioadă să și-i apropie pe învățători, să-i facă receptivi la lupta și idealurile clasei muncitoare, să le arate că numai în unire cu păturile muncitoare de la oraș și sate ei reprezintă o forță și pot să-și îmbunătățească propria situație. Gazeta „Romînia muncitoare" reflecta în general acțiunile întreprinse de corpul învățătorilor pe linia ridicării situației sale morale și culturale.

Cu ocazia Congresului învățătorilor ținut la începutul anului 1907, militantul socialist Dumitru Marinescu scria : „Această clasă de oameni poate că niciodată n-a protestat mai cu tărie decît în acest congres contra statului exploatator, care le-a redus salariile la mai puțin decît strictul necesar" [128]. Altădată, în timpul Congresului institutorilor și învățătorilor ținut la București în septembrie 1906, cercul socialist chema acest corp intelectual să-și strîngă rîndurile în organizații sindicale proprii [129]. Cercul releva „sforțările pe care le fac mulți învățători pentru menținerea micului proprietar țăran prin crearea băncilor populare sau tovărășiilor țărănești" [130]. Concomitent, cercul socialiștilor atrăgea atenția că înființarea băncilor populare este o măsură cu caracter de paleativ. „Eficacitatea lor — se sublinia, pe bună dreptate, în apelul cercului — nu poate fi decît vremelnică și mărginită" [131]. Analizînd poziția învățătorilor în ansamblul relațiilor sociale și politice din satul romînesc, din primul deceniu al secolului al XX-lea, militanții socialiști menționau că printre învățători era puternic infiltrat individualismul mic-burghez. „Poziția sa izolată în mijlocul comunei și rarul contact cu colegii săi duc pe învățător mai degrabă spre individualismul mic-burghez decît spre sentimentul solidarității de clasă. Pe de altă parte, ocupațiile sale intelectuale, rolul său de educator al poporului fac să se nască ideea unei false superiorități față de ceilalți cetățeni" [132]. Mulți dintre învățători se lăsau prinși în angrenajul culiselor politice ale partidelor de guvernămînt sau induși în eroare de propaganda „naționalismului ordinar al firmei Iorga —

[126] „Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 50 din 11—18 februarie 1907.
[127] „Romînia muncitoare", anul III, seria a II-a, nr. 9 din aprilie 1907.
[128] „Romînia muncitoare", anul III, seria a. II-a, nr. 49 din 4—11 februarie 1907.
[129] „Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 28 din 10—17 septembrie 1906.
[130] Ibid.
[131] Ibid.
[132] „Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 2 din 12—19 martie 1906.

Comp." [133]. Cu toate acestea, se observa o creştere a interesului pentru ideile socialiste şi printre învăţători.

La Congresul învăţătorilor din septembrie 1906 s-a răspîndit şi chiar a fost citat de la tribună apelul cercului „Romînia muncitoare" către congres. „Deja unii dintre ei (e vorba de învăţători — *n.n.*) — se scria în ziarul „Romînia muncitoare" au recunoscut tăria ideilor noastre şi de pe tribuna de la Dacia (sala unde a avut loc congresul învăţătorilor — *n.n.*) au citit pasaje din manifestul nostru, dîndu-le ca pilde vrednice de urmat" [134]. Este de presupus, din punct de vedere al problemei care ne preocupă, că învăţătorii care luaseră contact cu ideile socialiste le împărtăşeau şi ţărănimii, contribuind astfel la pătrunderea acestor idei printre ţărani.

O deosebită importanţă pentru stabilirea atitudinii mişcării muncitoreşti faţă de lupta de clasă ce se ducea la sate o au două articole semnate de M. G. Bujor şi Al. Constantinescu cu privire la modul cum trebuie să se comporte armata în eventualitatea că va fi trimisă la sate să reprime mişcările ţărăneşti. Susţinerile din aceste articole anticipează de fapt şi sînt chiar mai radicale decît conţinutul apelului „Către concediaţi şi rezervişti" lansat în timpul marii răscoale a ţăranilor din 1907 în care se reflecta starea de spirit a elementelor de stînga din mişcarea socialistă. Adresîndu-se soldaţilor, M. G. Bujor scria cu 4 luni mai devreme de izbucnirea răscoalei: „Dacă cumva veţi fi trimişi vreodată în contra ţăranilor sau lucrătorilor ce ar îndrăzni să-şi ceară drepturile lor călcate în picioare, să nu ascultaţi ordinele călăilor voştri şi să nu plecaţi. Sau, de nu veţi putea face aceasta, atunci, dacă cumva vi se va da ordin să trageţi asupra mulţimii, atunci mai degrabă să întoarceţi ţevile puştii voastre în contra mişeilor care vă vor ordona aceasta decît în acea mulţime săracă, ce, în nenorocirea soartei sale, îşi caută de veacuri o zi mai fericită. Ţevile în pămînt sau în pieptul călăilor — aceasta o puteţi, aceasta trebuie s-o puteţi face" [135]. Chemarea se remarcă printr-o puternică combativitate, prin punerea deschisă şi hotărîtă a problemei trecerii armatei de partea celor exploataţi în lupta de clasă care este generată de contradicţiile sistemului capitalist. Problema atitudinii armatei în cadrul încleştărilor de clasă, de la oraşe şi sate, a format obiectul unui alt articol din „Romînia muncitoare" scris de Al. Constantinescu. Fără să enunţe ideea trecerii armatei de partea maselor populare, Al. Constantinescu îndeamnă pe soldaţi să refuze de a trage în ţărani şi muncitori [136].

În timpul mişcărilor ţărăneşti din 1906 se pot desprinde urmele unor legături, e drept sporadice şi firave, dintre ţărănime şi muncitorii organizaţi în cercurile socialiste. Mai ales cercul socialist din Paşcani întreţinea legături cu ţăranii din împrejurimi. Cu ocazia frămîntărilor semnalate printre locuitorii din Stolniceni, Cozmeşti şi Miroslăveşti, procurorul judeţului Suceava comunica ştirea că deosebit de dîrz se arăta un ţăran

[133] Ibid.

[134] „Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 29 din 17—24 septembrie 1906. Începutul pătrunderii ideilor socialiste în rîndurile învăţătorilor este menţionat şi în numărul din 4—11 februarie 1907, anul III, seria a II-a, al ziarului „Romînia muncitoare".

[135] „Romînia muncitoare", anul II, seria a II-a, nr. 25 din 29 octombrie 1906.

[136] „Romînia muncitoare", anul III, seria a II-a, nr. 51 din 18—25 februarie 1907.

„îmbuibat cu idei socialiste prin frecventarea lucrătorilor C.F.R. din Pașcani, promotorul acestor mișcări“ [137]. De asemenea, reprezentanții autorităților considerau că starea de revoltă a țăranilor din Dolhasca (județul Suceava) era întreținută de contactul dintre locuitorii acelei comune și muncitorii de la calea ferată din apropiere. Potrivit relatărilor gazetei „Romînia muncitoare“, în urma tulburărilor petrecute la Dolhasca, pentru a se zădărnici contactul dintre țărani și muncitorii permanenți sau provizorii, „inspectorul comunal făcu imediat o adresă la secția L. 2 Pașcani prin care denunța pe acești lucrători ca fiind capi de rebeliune și instigatori“ [138]. În urma denunțului, doi dintre lucrătorii ceferiști au fost concediați [139].

În concluzie, putem spune că, în ciuda viziunii înguste a liderilor oportuniști față de problema agrară, în ciuda faptului că nu s-a stabilit o linie programatică față de această problemă-cheie în rezolvarea căreia erau interesați în primul rînd proletariatul și țărănimea, „renașterea mișcării (e vorba de refacerea mișcării socialiste la începutul secolului al XX-lea — *n.n.*) — așa cum se arăta într-un articol publicat în ziarul „Scînteia“ — constituia un element puternic de permanentă trezire și chemare la viață și la luptă a tuturor celor asupriți, nedreptățiți și exploatați nu numai din orașe, ci și din sate“ [140].

---

[137] Biblioteca centrală de stat, Filiala N. Bălcescu, Arhiva Fond Kogălniceanu, pachet 1, dosarul nr. 9.

[138] „Romînia muncitoare“, anul II, seria a II-a, nr. 43 din 31 decembrie 1906.

[139] Ibid.

[140] „Scînteia“, anul XXVI, nr. 3.863 din 24 martie 1957.

ASPECTE ALE REORGANIZĂRII MIŞCĂRII SINDICALE DIN ŢARA NOASTRĂ. PRIMUL CONGRES GENERAL LIBER AL SINDICATELOR UNITE DIN ROMÎNIA (26-30 IANUARIE 1945)

Reorganizarea mişcării sindicale din ţara noastră după 23 August 1944 a avut loc în condiţiile desfăşurării revoluţiei populare, cînd poporul nostru, sub conducerea partidului comunist, ducea o luptă aprigă împotriva uneltirilor forţelor reacţionare, cînd clasa muncitoare depunea eforturi eroice pentru refacerea economică a ţării, pentru sprijinirea cu toate forţele a războiului antihitlerist, pentru crearea unor condiţii mai bune de trai, pentru instaurarea unui regim democrat.

Sindicatele, spre deosebire de alte organizaţii de masă, sînt cele mai largi organizaţii ale clasei muncitoare, clasă, care în frunte cu partidul comunist, are sarcina istorică de a răsturna orînduirea capitalistă, de a lichida toate clasele exploatatoare, de a elibera masele din robia exploatării şi de a construi societatea socialistă. Totodată sînt acele organizaţii care au realizat şi realizează legătura între partidul clasei muncitoare şi mase, fiind principala curea de legătură a partidului cu masele.

Problema reorganizării mişcării sindicale, ca organizaţie, după cum spune V. I. Lenin, este istoriceşte necesară şi inevitabilă proletariatului. De aceea, sarcina reorganizării mişcării sindicale a stat în faţa P.C.R. chiar din primele zile de la eliberare.

Prin victoria insurecţiei armate de la 23 August 1944 s-au creat condiţii largi de libertate şi de organizare a clasei muncitoare, condiţii care n-au existat pînă atunci niciodată în ţara noastră şi care au dat posibilitate ridicării luptei proletariatului pe o treaptă superioară. În aceste împrejurări s-a dezvoltat, într-o proporţie necunoscută anterior, mişcarea noastră sindicală, s-a realizat unitatea ei deplină.

Încă din primele zile după 23 August 1944 C.C. al P.C.R. cheamă clasa muncitoare la organizare în sindicate şi la alungarea elementelor fasciste din fabrici:

„Muncitori!

Organizaţi-vă în comitete de fabrică, în sindicatele voastre de breaslă, înrolaţi-vă în gărzile patriotice.

Alungaţi din fabrici pe legionari şi sprijinitorii lor, pentru împiedicarea oricărui act de sabotaj".[1]

În numeroase întreprinderi din ţară, la chemarea partidului comunist, muncitorii au trecut la refacerea şi organizarea sindicatelor pe baza frontului unic muncitoresc, la alegerea, de către întreaga

[1] „Romînia liberă" nr. 15 din 30 august 1944.

masă a muncitorilor organizați și neorganizați, a comitetelor de fabrică. Astfel, muncitorii ceferiști din Pașcani, imediat după 23 August, pun bazele sindicatului unit; cei din Galați — la 28 august, iar cei din Iași — la 1 septembrie 1944[2]. Metalurgiștii de la fabricile „Voinea" și „Laromet", în ziua de 31 august, cei de la „Vulcan", în ziua de 1 septembrie 1944, se întrunesc în mari adunări și aleg comitetele de fabrică[3]. De asemenea, la 24 și 26 august muncitorii de la Fabrica de ciment din Turda și cei de la fabrica de sticlă și-au ales, în întruniri generale, comitetele de fabrică[4]. La întreprinderile mai importante din fostul județ Lugoj, uzinele Nădrag, Ferdinand, Făget, în ziua de 29 august, muncitorii, îndrumați de comuniști, au format comitete de inițiativă din cîte 5 persoane care au trecut la organizarea de sindicate unice[5].

P.C.R. a acordat o mare atenție problemei reorganizării mișcării sindicale, a organizării muncitorilor în sindicate unice. În cuvîntarea rostită la 30 august 1944 în numele C.C. al P.C.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej spunea: „Am cucerit azi libertatea. Dar ea trebuie consolidată. Pentru aceasta, rolul de frunte în această consolidare revine clasei muncitoare și luptei sale. Dar numai lupta organizată poate avea un succes deplin. Organizați-vă în sindicatele unite ale întreprinderilor voastre, formați comitete de fabrică"[6]. Ca urmare a propunerilor făcute de partidul comunist, la 1 septembrie 1944, pe baza F.U.M., are loc prima conferință sindicală la care participă reprezentanți ai P.C.R. și reprezentanți ai P.S.D.

Conferința a hotărît înființarea Comisiei de organizare a mișcării sindicale unite din Romînia și a adoptat rezoluția prin care au fost stabilite principiile de bază ale organizării și conducerii mișcării sindicale din Romînia. Rezoluția prevedea că la baza organizațiilor sindicale trebuie să stea unitatea clasei muncitoare, principiul luptei de clasă și al solidarității internaționale a proletariatului, centralismul democratic[7]; sindicatele să fie organizate pe întreprinderi și să cuprindă toți salariații indiferent de profesiunea lor. În felul acesta, se înlătura vechiul principiu de organizare a sindicatelor pe bresle. Organizarea muncitorilor pe meserii — la început în societăți profesionale și mai apoi în corporații și sindicate — a corespuns unei anumite perioade în dezvoltarea istorică a capitalismului și proletariatului, atunci cînd existau mici ateliere sau întreprinderi și cînd muncitorii făceau parte din aceeași breaslă (tîmplari, metalurgiști, cismari etc.).

Concentrarea și centralizarea treptată a capitalului a dus la crearea de mari întreprinderi și trusturi monopoliste în care sînt concentrate sute, mii și chiar zeci de mii de muncitori de diferite profesiuni și meserii. A menține vechea structură și formă de organizare în această situație în-

---

[2] „Ceferiștii în luptă pentru refacerea transporturilor". Ed. C.G.M., 1945, pag. 45, 46, 47.

[3] „Romînia liberă" nr. 19, din 3 septembrie 1944; „Luptătorul" din 6 septembrie 1944.

[4] *I. Cicală* și *A. Egyed*: „Lupta oamenilor muncii, sub conducerea P.C.R., pentru refacerea economică a regiunii Cluj și sprijinirea frontului antihitlerist (octombrie 1944—mai 1945)" în „Studii" nr. 4/1959, pag. 304.

[5] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33, organe, pag. 395—396.

[6] „Romînia liberă" nr. 16, din 31 august 1944.

[7] „Romînia liberă" nr. 23, din 7 septembrie 1944.

semna dezbinarea muncitorilor și salariaților dintr-o întreprindere și nu unirea lor. În multe cazuri, sindicatele reformiste au menținut vechea formă de organizare care slăbea unitatea de acțiune a proletariatului, lovea în interesele vitale ale acestuia. Sistemul de organizare reformist a fost lichidat, în septembrie 1944, odată cu adoptarea noii structuri, pe scara întregii mișcări sindicale din Romînia.

In rezoluție se prevedea de asemenea unirea tuturor organizațiilor sindicale din aceeași ramură industrială într-un singur sindicat pe localitate [8]. Pentru a menține o legătură strînsă între sindicatele dintr-o localitate, pentru a coordona cu mai multă eficacitate acțiunile de organizare, de luptă și de educare ale clasei muncitoare, au luat ființă comisiile locale, formate din reprezentanți ai fiecărui sindicat [9]. Sindicatele din aceeași ramură industrială — prevedea rezoluția — trebuie să se unească în uniuni centrale sindicale pe ramuri. Activitatea mișcării sindicale pe țară era condusă, îndrumată și coordonată de Comisia de organizare a mișcării sindicale unite din Romînia. Adoptarea acestor principii în rezoluția de la 1 septembrie 1944 a reprezentat un succes de mare importanță pentru transformarea sindicatelor în organizații revoluționare de masă; ea a însemnat victoria în sindicate a principiilor revoluționare ale luptei de clasă asupra principiilor reformiste, victoria principiilor leniniste de organizare pe întreprinderi, pe instituții, pe ramuri de producție, asupra principiilor reformiste, de organizare a muncitorilor pe meserii.

Rezoluția, accentuînd în mod deosebit asupra importanței deosebite a organizării mișcării sindicale, arăta că „Ținînd seamă de momentele istorice prin care trece poporul romîn, organizarea mișcării sindicale a muncitorilor din Romînia este sarcina primordială ce-i revine. Este cea mai elementară datorie pentru fiecare muncitor față de clasa sa de a fi membru al sindicatului și de a lupta cu hotărîre pentru lărgirea și întărirea mișcării sindicale unite a clasei muncitoare din Romînia" [10].

Rezoluția adoptată de conferință a stat la baza restabilirii unității sindicale și, în același timp, a constituit programul concret de acțiune a sindicatelor pînă la Congresul general al sindicatelor din ianuarie 1945.

După înființarea comisiei de organizare a mișcării sindicale unite din Romînia, organizarea muncitorilor în sindicate ia un avînt vertiginos. În București, de exemplu, pînă la data de 7 septembrie erau organizați în sindicate, numai în industria metalurgică, muncitorii din circa 26 de întreprinderi [11]. La Uzinele de fier din Hunedoara, minele Ghelar și Govăjdia,

---

[8] După trei săptămîni de la înființarea Comisiei de organizare, în București existau 14 sindicate puternice, dintre care numai sindicatul metalurgiștilor număra 35.000 de muncitori organizați („Scînteia" nr. 6, din 26 septembrie 1944).

[9] În București, comisia locală a luat ființă la începutul lunii octombrie și cuprindea sindicatele C.F.R., metalurgie, tipografi, textile, îmbrăcăminte, pielărie, gaz-electricitate, U.C.B. funcționari, S.T.B. șoferi, igiena, C.A.M., ceasornicari, lemn („Scînteia" nr. 19, din 9 octombrie 1944); La Timișoara, comisia locală s-a constituit în ziua de 26 noiembrie 1944 și cuprindea la acea dată 20.000 de muncitori și funcționari (Arhiva C.C.S. — dosar Timișoara, acte speciale, nepaginat).

[10] Ibid.

[11] Aceste întreprinderi erau: „Malaxa", „Ford", „Lemaître", „Wolf", „Vulcan", Monetăria națională, S.E.T., „Fichet", „Voinea", „Laromet", F.I.A.T., „Zimmer", „Orion", „Standard-telefoane", „Gaz și electricitate", „Wurm", „Semat", I.A.R., „Solex", „Metaloglobus", „Măști", „Leonida", „Lăzărescu", I.C.A.R., A.C.T.A., A.S.A.M.-Pipera (Arhiva C.C.S. — dosar special nr. 19, „Comisia de organizare a sindicatelor").

în ziua de 7 septembrie, muncitorii s-au întrunit într-o ședință și au ales comitetul sindical [12]. La începutul lunii octombrie, muncitorii din Călan (1.200—1.300), de la „Astra"-Orăștie (1.300) și Cugir (4.500), întruniți în mari adunări generale, se organizează în sindicate [13]. Și în nordul Transilvaniei, pe măsura eliberării de sub jugul hitlerist-horthist, muncitorii se organizează în sindicate. Astfel, în ziua de 22 octombrie 1944 s-au organizat 1.500 de ceferiști din Cluj [14]; în aceeași lună s-au organizat și muncitorii de la alte întreprinderi din Cluj, ca „Dermata", „Erba", „Unirea" etc.

Avîntul pe care-l luase mișcarea sindicală a produs o vădită neliniște și teamă claselor exploatatoare. Acestea, prin reprezentanții lor în guvern, încercau să împiedice prin diferite manevre avîntul revoluționar al maselor. Într-o ședință a Consiliului de Miniștri, din 22 septembrie 1944 reprezentanții partidelor burgheze au respins cererea partidului comunist de a se repartiza un local și un anumit fond bănesc pentru Comisia de organizare a mișcării sindicale unite din Romînia, sub pretextul că această comisie, chipurile, nu era legală. Ministrul Economiei și Finanțelor a afirmat chiar că pînă la adoptarea legii sindicatelor, comisia de organizare nu va putea funcționa [15]. În ședința Consiliului de Miniștri din 20 octombrie 1944, unul din reprezentanții burgheziei a cerut concedierea muncitorilor înaintați care militau pentru organizarea în sindicate, iar generalul Sănătescu, președinte al Consiliului de Miniștri, a găsit acceptabilă această propunere [16].

Comisia de organizare, pentru a nu mai da posibilitate burgheziei să folosească asemenea pretexte, prin care să încerce să frîneze organizarea muncitorilor în sindicate, a întocmit un proiect de lege în acest sens, proiect care a fost însă respins de majoritatea reacționară a guvernului. Partidele burgheze au propus, la rîndul lor, un contraproiect, cu caracter reacționar, care prevedea revenirea la formele de organizare trade-unioniste și interzicerea organizării funcționarilor publici. Comisia de organizare a respins acest contraproiect, chemînd muncitorii la luptă pentru adoptarea proiectului de lege propus de sindicatele unite [17].

Forțele reacționare au căutat prin toate mijloacele să lovească, să submineze organizarea muncitorilor în sindicate. Astfel, în nenumărate cazuri, conducerile reacționare ale unor întreprinderi au încercat să împiedice intrarea în fabrică a delegaților Comisiei de organizare a mișcării sindicale unite din Romînia, să dizolve întrunirile muncitorești, să interzică ținerea adunărilor în incinta fabricii etc. Așa, de exemplu, la sfîrșitul lunii septembrie 1944, la întreprinderile „Romitex" și „Industria lînii" din Timișoara, comandanții militari au interzis adunările sindicale pe motiv că nu aveau aprobarea Marelui Stat-Major [18], obligîndu-i prin forța arme-

[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33.115—2.950, vol. 16 special, fila 427.

[13] Arhiva C.C.S., dosar special nr. 19, fila 9.

[14] „Világosság" nr. 6, din 24 octombrie 1944.

[15] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., stenogramele Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 276, pag. 33—35, din 22 septembrie 1944.

[16] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., stenogramele Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 277, pag. 2/3.

[17] „Scînteia" nr. 109, din 15 ianuarie 1945. Proiectul de lege întocmit de comisia de organizare a sindicatelor a fost adoptat în 20 ianuarie 1945.

[18] „Luptătorul bănățean" nr. 16, din 5 octombrie 1944.

lor pe muncitori să se împrăștie[19]. Cu toate măsurile teroriste, la cîteva zile după aceasta, muncitorii s-au organizat în sindicat și au alungat pe fasciști din fabrică. Un asemenea fapt s-a petrecut și la Fabrica de textile „Dîmboviția" din București, unde comandantul a interzis muncitorilor, sub diverse pretexte, să-și țină adunarea în incinta fabricii, sperînd, astfel, că va împiedica organizarea lor în sindicat. În ziua de 26 octombrie, după terminarea lucrului, muncitorii s-au adunat însă în curtea fabricii vecine, „Lyon", s-au constituit în sindicat și au ales comitetul de fabrică. A doua zi, muncitorii au ținut o nouă adunare, de data aceasta chiar în incinta Fabricii „Dîmboviția", la care au hotărît interzicerea intrării în fabrică a comandantului reacționar[20].

Intr-un mare număr de întreprinderi, capitaliștii, sprijiniți de autoritățile reacționare, au încercat, de asemenea, prin persecutarea sau înlăturarea muncitorilor înaintați, care militau pentru organizarea în sindicate, să intimideze masele și să frîneze procesul de organizare. Astfel, capitaliștii de la Fabrica „Industria tehnică" din București au concediat patru muncitori pe motiv că „au fost inițiatorii organizării celorlalți muncitori din fabrică în sindicat"[21]; la Fabrica de textile „Gerom", o muncitoare care a chemat pe celelalte la întrunirea de organizare în sindicat a fost crunt bătută în ziua de 23 septembrie 1944 de către uneltele patronilor[22] etc.

Reacțiunea a căutat să folosească și alte metode, mai mîrșave și, totodată, mai abile, de spargere a sindicatelor: încercarea de a împiedica încadrarea funcționarilor în aceleași organizații sindicale cu masele de muncitori, crearea unor „sindicate" paralele etc. Prin aceasta, forțele reacționare urmăreau să scindeze mișcarea sindicală, să slăbească eforturile comune în lupta pentru zdrobirea definitivă a fascismului, pentru victoria revoluției populare. Mergînd pe această linie, la 8 septembrie 1944, elementele legionare de la S.T.B. au lansat un „manifest" prin care funcționarii erau chemați să alcătuiască un sindicat separat de cel al muncitorilor[23]. La chemarea Comitetului sindical S.T.B., care a demascat această manevră și substratul ei reacționar, funcționarii au aderat la sindicatele unite, unitatea sindicală la S.T.B. fiind astfel menținută. Asemenea tentative dușmănoase de spargere a unității sindicale au fost făcute și la Uzinele de gaz și electricitate[24], la Societatea de radiodifuziune română[25], la „Astra"-Brașov, „Malaxa", Fabrica metalurgică „Rieger"-Sibiu, la Hunedoara etc. În alte cazuri, reacțiunea a recurs la încercări de a înființa sindicate galbene, reformiste sau naționaliste, în scopul de a abate lupta muncitorimii de la problemele vitale ale revoluției pe calea dezbinărilor, a ațîțărilor șovine și naționaliste. Astfel, la 4 ianuarie 1945, la exploatarea Almașu Mare a Societății „Mica", întreprindere

[19] „Luptătorul bănățean" nr. 13, din 2 octombrie 1944.
[20] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33.115—2.950, vol. 16 special, fila 519.
[21] „Viața sindicală" nr. 5, din 21 ianuarie 1945.
[22] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.193—3.234, vol. 9, filele 197—198.
[23] „Românîa liberă" nr. 29, din 13 septembrie 1944, vezi și „Scînteia" din 23 octombrie 1944.
[24] „Scînteia" nr. 10, din 30 septembrie 1944.
[25] „Scînteia" nr. 58, din 17 noiembrie 1944.

la care lucrau muncitori de diferite naționalități (romîni, maghiari, germani), elementele legionare din localitate au încercat să organizeze un „sindicat al muncitorilor romîni“ [26]. Acțiunea lor mîrșavă a fost demascată de elementele revoluționare, iar încercarea de dezbinare a muncitorilor prin „organizarea pe naționalități“, prin folosirea armei otrăvite a șovinismului a fost zdrobită de către muncitori [27]. Într-o serie de întreprinderi, burghezia a recurs la elementele social-democrate de dreapta, cu ajutorul cărora urmăreau să spargă unitatea mișcării sindicale, să creeze „sindicate“ separate, contrar principiilor F.U.M. și împotriva voinței maselor care se manifestau tot mai hotărît pentru unitate [28]. Tendința aceasta apare ca un act dușmănos, scizionist, menit să slăbească organizarea muncitorilor în sindicate revoluționare, să slăbească rolul de hegemon al clasei muncitoare, condusă de partidul comunist, în revoluția populară. Muncitorii, îndrumați și conduși de comuniști, au respins cu fermitate încercările de dezbinare și s-au organizat în sindicate revoluționare, în sindicate unice, contribuind astfel la întărirea Frontului unic muncitoresc.

Împotriva încercărilor reacțiunii de spargere a unității de acțiune a clasei muncitoare, de slăbire a efortului de refacere economică și de democratizare a țării, Comisia de organizare a mișcării sindicale unite din Romînia a protestat cu toată tăria și a chemat comitetele de fabrică și comitetele sindicale „...să ducă o muncă de lămurire printre muncitori, să demaște elementele reacționare“. De asemenea, s-a subliniat necesitatea ca „muncitorii să strîngă rîndurile, să cimenteze și mai puternic unitatea de luptă, unitatea organizatorică a muncitorilor și a tuturor salariaților“ [29].

O particularitate a reorganizării mișcării sindicale în această perioadă a fost faptul că ea avea loc în condițiile desfășurării revoluției populare, cînd contradicțiile de clasă se ascuțeau tot mai mult și aveau loc mari acțiuni de masă.

În majoritatea cazurilor, organizarea sindicatelor a fost precedată de organizarea comitetelor de fabrică. Comitetele de fabrică, alese pe baze democratice, în spiritul unei largi unități, de către toți salariații întreprinderilor, acționau imediat împotriva exploatării patronilor și a reacțiunii.

*
* *

În luna septembrie a anului 1944, P.C.R. propune tuturor partidelor și organizațiilor democratice un proiect de platformă care să stea la baza creării unui larg front național democrat. Sindicatele au fost printre pri-

[26] Arhiva C.C.S., rapoarte către Comisia de organizare a mișcării sindicale unite din Romînia, 4 ianuarie 1945.

[27] O tentativă asemănătoare a fost făcută și de către reacțiunea aflată în Direcția silozurilor din București, care la sfîrșitul lunii octombrie 1944 a convocat o ședință cu delegații silozurilor din toată țara, în scopul constituirii unui sindicat galben, care să servească interesele capitaliștilor. Delegatul comisiei de organizare a sindicatelor a demascat manevra capitaliștilor, chemînd muncitorii și funcționarii să formeze sindicate unice („Scînteia“ nr. 42, din 1 noiembrie 1944).

[28] Arhiva C.C.S., rapoarte către Comisia de organizare a mișcării sindicale unite din Romînia, 15 octombrie 1944. O astfel de încercare a elementelor social-democrate de dreapta a fost făcută și la o mină din Schitu-Golești. Muncitorii, îndrumați de elementele revoluționare, în frunte cu comuniștii, au demascat și zdrobit această încercare reacționară.

[29] „Scînteia“ nr. 105, din 12 ianuarie 1945.

mele organizații care au aderat la platformă. Ele au considerat propunerile și obiectivele expuse de partid ca pe propriile lor sarcini, mobilizînd masele la lupta pentru traducerea lor în viață. Aderarea sindicatelor la platforma F.N.D. a contribuit la întărirea forțelor democratice, conduse de P.C.R., în lupta lor împotriva reacțiunii.

Cuprinzînd sute de mii de oameni ai muncii, sindicatele au constituit principalul sprijin al P.C.R. în lupta pentru înfăptuirea prevederilor platformei F.N.D.: Constituirea unui guvern democratic, reprezentînd cele mai largi mase populare, sprijinirea prin toate mijloacele a frontului antihitlerist, înfăptuirea reformei agrare prin exproprierea moșierilor și împărțirea pămîntului lor către țăranii fără pămînt și cu pămînt puțin, o reală democratizare a vieții publice prin abrogarea tuturor legilor fasciste, înlăturarea elementelor fasciste din aparatul de stat, judecarea criminalilor de război, o politică externă de sinceră prietenie cu Uniunea Sovietică și de pace cu toate popoarele.

Lozinca lansată de partidul comunist „Totul pentru front, totul pentru victorie" a găsit un larg ecou și sprijin în rîndurile muncitorilor organizați în sindicate, care au luptat pentru înfăptuirea ei.

Lupta pentru refacerea economică a țării, pentru mărirea producției și sprijinirea războiului antihitlerist s-a manifestat într-o formă complexă: readucerea utilajului evacuat și repunerea în funcțiune a fabricilor, salvarea de la distrugeri a mașinilor, alungarea vechii administrații și numirea unor noi administrații controlate de comitetele sindicale, alungarea fasciștilor din fabrici, controlul producției etc.

Partidul Comunist Romîn a acordat o mare atenție problemei organizării și îndrumării controlului muncitoresc în uzine și fabrici prin intermediul sindicatelor, chemînd clasa muncitoare să lupte pentru găsirea metodelor celor mai potrivite în scopul ridicării producției, să demaște și să zădărnicească acțiunile sabotorilor și speculanților. Referindu-se la necesitatea controlului muncitoresc, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta în luna noiembrie 1944 că „un control presupune o muncă organizată. Trebuie să însărcinați comisii de control, care vor trebui să supravegheze nu numai disciplina în muncă și respectarea orelor de muncă, ci vor trebui să controleze și întregul plan de activitate, să aducă propuneri inginerilor și specialiștilor pentru mărirea producției" [30].

Sindicatele din țara noastră au urmat linia partidului comunist și au luptat pentru aplicarea controlului muncitoresc. Primele forme ale controlului muncitoresc au fost „consiliile tehnice" sau „comisiile de producție", care funcționau pe lîngă unele comitete sindicale. Peste tot, acolo unde au fost create, activitatea acestor organisme avea ca scop mărirea producției, asigurarea frontului cu materii și materiale, împiedicarea sabotajului și a speculei, zdrobirea elementelor fasciste și reacționare etc.

Muncitorii organizați în sindicate de la Uzinele „Malaxa", constatînd că direcția sabota continuu producția, în ziua de 23 noiembrie 1944, au hotărît alungarea reacționarilor, alegerea unei noi conduceri și a unui consiliu tehnic compus din muncitori, maiștri, tehnicieni și ingineri, care să supravegheze procesul de producție [31]. La Fabrica „Vulcan" din București, comitetul de fabrică, în luna octombrie, a reușit să înființeze o

[30] „Scînteia" nr. 72, din 2 decembrie 1944.
[31] „Scînteia" nr. 63, din 23 noiembrie 1944.

comisie de colaborare pentru asigurarea condițiilor necesare sporirii randamentului fabricii [32], avînd ca sarcini concrete asigurarea unei perfecte colaborări între ateliere, aprovizionarea la timp cu materiale, prevenirea sabotajelor. La Reșița, peste 15.000 de muncitori organizați în sindicate au impus Direcției generale a U.D.R. să accepte controlul producției de către comitetul sindical [33]. Acțiuni asemănătoare au avut loc și la Uzinele gaz și electricitate din București, la S.T.B., „Laromet", U.C.B. etc. În unele întreprinderi din Moldova, iar mai tîrziu și în nordul Transilvaniei, unde patronii fugiseră odată cu armata hitleristă, muncitorii, conduși de comuniști, au preluat conducerea și au organizat procesul de producție [34].

Controlul muncitoresc — dezvoltat mult după 6 Martie 1945 — a contribuit la cîștigarea unei experiențe prețioase în vederea pregătirii de cadre muncitorești, atît de necesare conducerii întreprinderilor după naționalizarea principalelor mijloace de producție din 1948. Consecința imediată a controlului muncitoresc, unde acesta se exercita, a fost frînarea patronilor în aplicarea planurilor lor criminale de sabotare a producției, a eforturilor de război și a aplicării prevederilor convenției de armistițiu.

Muncitorii organizați în sindicate, în frunte cu comuniștii, au luptat cu succes împotriva acțiunilor patronilor, care căutau să saboteze producția prin închiderea totală sau parțială a fabricilor, prin reducerea capacității de producție a uzinelor, prin degradarea forțată a utilajului, prin refuzul de a mai investi capital sau de a readuce utilajul evacuat, prin nepunerea în funcțiune a întreprinderilor etc. În această direcție pot fi date nenumărate exemple. Administrația Fabricii I.A.R. din Brașov a refuzat să readucă utilajul ce se afla evacuat la Colibași și în alte părți, deși comitetul de întreprindere, în numele muncitorilor, a cerut și explicat posibilitatea și necesitatea refacerii uzinei și trecerea ei la producția de utilaj agricol [35]. Cu toată opoziția elementelor reacționare, comitetul de întreprindere a hotărît înlocuirea administrației fabricii și trecerea la refacerea uzinei. Un caz asemănător s-a petrecut și la Fabrica de țigarete „Belvedere" din București [36]. La „Industria bumbacului" din București, în octombrie 1944, comandantul militar împreună cu elementele fasciste din fabrică au sustras o serie de materiale și coloranți necesari procesului de producție. Muncitorii, prin comitetul de întreprindere, au demascat mîrșăvia sabotorilor și au cerut imediata scoatere a fasciștilor din fabrică, militînd pentru concentrarea tuturor forțelor în vederea asigurării continuității producției și mărirea ei [37].

Comitetul sindical de la Fabrica metalurgică „Brătășanu" din Craiova a organizat o demonstrație în fața prefecturii, obligînd pe capitaliști

---

[32] „Scînteia" nr. 38, din 28 octombrie 1944.

[33] „Viața sindicală" nr. 5, din 21 ianuarie 1945.

[34] Muncitorii din Baia Mare au salvat cu riscul vieții lor uzinele, pe care fasciștii au încercat să le arunce în aer. După alungarea fasciștilor, toate uzinele au fost puse în funcțiune de către muncitori și conduse de comitetele de fabrică (Arhiva C.C.S., dosarul nr. 6, Congresul I, 1945).

[35] „Scînteia" nr. 59, din 18 noiembrie 1944.

[36] Arhiva Uniunii sindicatului muncitorilor din industria bunurilor de larg consum (Sindicatul C.A.M., 1944).

[37] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.193—3.234, vol. 9, fila 248.

să redeschidă fabrica și să reprimească la lucru pe muncitorii concediați sub pretextul lipsei materiei prime[38].

Acțiuni importante împotriva sabotajului organizat de capitaliști au întreprins și muncitorii minieri din Petroșani, care, conștienți fiind de necesitatea măririi producției de cărbune, au luptat pentru găsirea unor noi zone de exploatare. Elementele fasciste din conducerea Societății „Petroșani", în scopul sabotării producției, au căutat să indice zone de exploatare neproductive. Comuniștii din organizația P.C.R. din Petroșani, la adunarea muncitorească din 19 noiembrie 1944, au demascat această metodă de sabotaj și au cerut alungarea sabotorilor din mină[39]. La Fabrica de încălțăminte „Mociornița", patronul sabota continuu producția[40]. Muncitorii, prin comitetul sindical, la sfîrșitul lunii septembrie, au cerut ca Mociornița să fie scos din întreprindere și înaintat judecății pentru sabotarea criminală a războiului antihitlerist[41].

Lupta muncitorilor organizați în sindicate pentru înlăturarea elementelor sabotoare și a uneltelor lor din întreprinderi devenea tot mai puternică. La Fabrica „Lemaitre"[42], la minele „Mica" (Brad)[43], la „Gralex" („Grigore Alexandrescu")[44], la „Vulcan", la Fabrica textilă „Banatul", la moara „Herdan", la Fabrica „Stela", la Uzinele „Teliuc"-Deva, la Uzinele „Astra"-Orăștie etc.[45], muncitorii au alungat din conducere pe sabotori, impunînd noi conduceri, controlate de comitetele de fabrică și de comitetele sindicale.

În lupta împotriva sabotajului capitaliștilor, pentru reorganizarea și dezvoltarea producției, pentru curățirea întreprinderilor de elemente fasciste și reacționare, pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai ale muncitorilor, în lupta pentru satisfacerea revendicărilor democratice se închega tot mai mult unitatea de acțiune a clasei muncitoare și se consolida Frontul unic muncitoresc.

În ciuda sabotajului și a dezorganizării provocate de reacțiune, clasa muncitoare, a dat dovadă de minunate pilde de eroism și abnegație în lupta pentru mărirea producției, fără de care nu erau posibile susținerea frontului antihitlerist, asigurarea refacerii industriei și a întreprinderilor distruse, îmbunătățirea transporturilor, aprovizionarea populației etc.

Ca urmare a luptei active și hotărîte împotriva sabotajului, a efortului și a spiritului de sacrificiu de care a dat dovadă clasa muncitoare în această perioadă, a fost posibilă ridicarea producției într-o serie de ramuri industriale.

Minerii din Valea Jiului, de exemplu, în ciuda condițiilor grele în care trăiau, flămînzi, goi, desculți, într-o stare de mizerie nemaipomenită, cu tot sabotajul organizat de conducerea Societății „Petroșani", au răs-

[38] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R. dosarul nr. 33.115—2.950, vol. 16 special, fila 556.
[39] Loc. cit., fila 528.
[40] „Scînteia" nr. 9, din 29 septembrie 1944.
[41] „Viața sindicală" nr. 5, din 21 ianuarie 1945.
[42] „Scînteia" nr. 115, din 21 ianuarie 1945.
[43] „Zori noi" nr. 4, din 10 decembrie 1944.
[44] „Viața sindicală" nr. 5, din 21 ianuarie 1945.
[45] Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., nr. 6, din 1956, pag. 84.

puns cu însuflețire la chemarea partidului de a ridica producția de cărbune [46]. Astfel, de la 25 la 30 noiembrie, muncitorii celor trei schimburi au reușit să ridice producția de la 382 de tone la 486 de tone pe schimb [47]. Minerii de la Schitu-Golești (Muscel) și-au exprimat și ei deplina aderiune la chemarea partidului, luîndu-și angajamentul să dubleze producția de cărbune în cursul lunii decembrie [48].

Inițiativa muncitorilor de a mări producția s-a extins în toată țara. Muncitorii de la Uzinele „Malaxa" și-au luat angajamentul ca începînd de la 1 ianuarie 1945 să mărească producția la locomotive cu 250%, la tractoare cu 600%, la cisterne cu 50% etc. față de luna decembrie [49]. La Fabrica „Vulcan" muncitorii au reușit, prin eforturi susținute, să mărească producția în luna decembrie cu 75—100% față de luna precedentă [50]. În Valea Prahovei au fost puse în funcțiune o parte a întreprinderilor distruse și avariate, ceea ce a permis creșterea progresivă a producției în tot cursul lunii ianuarie 1945*.

Muncitorii din transporturi au zădărnicit adeseori planurile și acțiunile sabotorilor, care încercau să împiedice întărirea frontului cu trupe și aprovizionarea armatei cu muniții și alimente. Răspunzînd chemării P.C.R., muncitorii și tehnicienii ceferiști, însuflețiți de elan patriotic, în condițiile grele de atunci, cînd parcul de vagoane și locomotive în cea mai mare parte fusese distrus, au răspuns prin muncă încordată pentru refacerea principalelor noduri și linii de cale ferată, pentru a asigura transportul trupelor și al materialelor necesare frontului și populației [51].

Sindicatele din țara noastră au fost unul din factorii cei mai de seamă în sprijinirea politicii P.C.R. de strîngere a alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare.

Muncitorii organizați în sindicate au adus o contribuție importantă la mobilizarea și organizarea maselor țărănești. Din echipele de muncitori trimise de P.C.R. la sate pentru sprijinirea înfăptuirii pe cale revoluționară a reformei agrare, pentru a ajuta țărănimea la alcătuirea comitetelor țărănești, pentru repararea uneltelor agricole, au făcut parte zeci de mii de membri de sindicat.

Muncitorimea organizată în sindicate a desfășurat totodată o luptă susținută pentru impunerea unor condiții mai bune de viață. Așa, de exemplu, muncitorii ceferiști, prin lupta lor hotărîtă, au impus Direcției generale a C.F.R., la 22 septembrie 1944, sporirea salariilor cu 8—80%, reglementarea orelor de muncă, plata orelor suplimentare, oprirea oricăror concedieri și reprimirea celor concediați, aprovizionarea cu lemne etc. [52]. Muncitorii minieri din Valea Jiului, după tratative duse timp de două zile, au reușit să obțină aprovizionarea cu alimente, înființarea unui post de prim-ajutor la fiecare mină, sală încălzită și luminată pentru

[46] „Scînteia" nr. 88, din 18 noiembrie 1944.
[47] „Scînteia" nr. 93, din 23 decembrie 1944.
[48] „Viața sindicală" nr. 1, din decembrie 1944.
[49] „Scînteia" nr. 104, din 11 ianuarie 1945.
[50] Ibid.

* Rezultate importante în mărirea producției au obținut și muncitorii de la I.C.A.R. cu 10—20% (pe lunile noiembrie-ianuarie); la S.T.B. cu 30%; la A.S.A.M.-Pipera cu 20%; la „Wolf" cu 100%. („Dezbaterile primului Congres general liber al sindicatelor unite din Romînia", 26—30 ianuarie 1945, Ed. C.G.M., pag. 110).

[51] „Romînia liberă" nr. 36, din 20 septembrie 1944.
[52] „Scînteia" nr. 4, din 24 septembrie 1944.

întruniri etc.[53]. Într-o serie de alte întreprinderi: Uzinele de fier din Hunedoara, „Vulcan", „A.P.A.C.A.", „Lemaître", „Metaloglobus", „Astra"-Orăştie, „Tăbăcăria naţională" etc., muncitorii au reuşit să impună mărirea salariilor, plata zilelor de 24, 25 şi 26 august din timpul bombardamentelor, plata concediului legal etc.

În condiţiile avîntului de luptă şi de muncă al clasei muncitoare eliberate de sub dictatura militară-fascistă, creşterea conştiinţei de clasă a muncitorilor, munca intensă desfăşurată de comunişti în rîndurile sindicatelor au contribuit la apariţia şi dezvoltarea întrecerii patriotice, la acţiunile de muncă voluntară.

Însufleţită de apelul P.C.R., o echipă de muncitori de la Atelierele „Griviţa"-locomotive, în octombrie 1944, a pornit o acţiune voluntară pentru repararea înainte de termen a unor locomotive[54]. Această iniţiativă s-a extins repede şi la ceferiştii din celelalte secţii, precum şi la cei din Cluj, Oradea, Braşov etc., care au pornit acţiuni voluntare de refacere a atelierelor, a liniilor şi instalaţiilor distruse de hitlerişti. Sindicatele au extins întrecerea patriotică şi în alte ramuri de producţie, în industria metalurgică, minieră, textilă etc. „În această perioadă, în cursul luptei pentru refacerea întreprinderilor şi creşterea producţiei industriale, s-a născut întrecerea patriotică a muncitorilor, germen al întrecerii socialiste, care cuprinde astăzi majoritatea celor ce muncesc în întreprinderile socialiste"[55].

Apărînd în mod consecvent interesele de clasă ale oamenilor muncii în lupta pentru ridicarea producţiei, sindicatele au jucat totodată un rol important şi în epurarea elementelor reacţionare din întreprinderi şi din aparatul de stat, în democratizarea ţării.

Imediat după 23 August 1944, muncitorimea organizată în sindicate a trecut la distrugerea carcerelor *, la alungarea comandanţilor militari şi a elementelor fasciste din întreprinderi şi instituţii.

Acţiunea de curăţire a întreprinderilor şi instituţiilor de elementele fasciste a cuprins toată ţara. Peste tot, muncitorii, conduşi de comunişti, peste voinţa autorităţilor locale, au început să înlăture pe cale revoluţionară elementele fasciste, reacţionare. Muncitorii din industria metalurgică din Bucureşti, întrunindu-se la 17 septembrie 1944, au cerut „...arestarea imediată şi înlăturarea din toate serviciile publice şi particulare a tuturor criminalilor din vechiul regim"[56]. În ziua de 9 noiembrie 1944, muncitorii de la Fabrica de armament „Astra" din Braşov au organizat o puternică demonstraţie în faţa direcţiei şi au obligat pe director şi încă alte patru elemente legionare, precum şi pe comandantul militar, să părăsească fabrica[57]. Acelaşi lucru l-au făcut şi muncitorii din

[53] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33.115—2.950, vol. 16 special, fila 510.

[54] „50 de ani de la crearea Comisiei generale a sindicatelor din Romînia", Ed. C.C.S., 1958, pag. 388.

[55] *Gh. Apostol:* „Sindicatele din R.P.R. în lupta pentru construirea socialismului", Ed. C.C.S., 1957, pag. 47.

* Acţiuni de distrugere a carcerelor din întreprinderi, de către muncitorii organizaţi în sindicate, au avut loc la S.T.B., la fabrica de avioane S.E.T., la „Ford", la fabrica „Rieger" din Sibiu, la fabricile I.L.S.A., „Bozsák" şi „Romitex" din Timişoara etc.

[56] „Romînia liberă" nr. 36, din 19 septembrie 1944.

[57] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33.115—2.950, vol. 16 special, fila 499.

Uzina metalurgică „Wolf" din București, care în ziua de 8 decembrie 1944 au oprit comandantul militar să mai intre în uzină [58]. Muncitorii din atelierele C.F.R. din Tr. Severin, exprimîndu-și indignarea față de guvernul Sănătescu, care nu luase nici o măsură de democratizare a țării, la începutul lunii noiembrie 1944 au hotărît să scoată cu forța pe inspectorul care conducea atelierele, precum și pe alte persoane care au asuprit muncitorii în timpul dictaturii militare-fasciste [59]. Asemenea acțiuni s-au petrecut și la Reșița, unde muncitorii, întrunindu-se în ziua de 5 ianuarie 1945, au votat o moțiune în care se cerea începerea imediată a curățirii întreprinderii de elementele fasciste și înlăturarea comandantului militar din uzină [60].

La uriașele demonstrații și manifestații de stradă organizate de P.C.R., sindicatele au mobilizat mase largi la lupta pentru democratizarea țării, pentru răsturnarea guvernelor cu majoritate reacționară și instaurarea unui guvern democratic.

La 8 octombrie 1944, la București, pe stadionul A.N.E.F., a avut loc o mare întrunire, la care au participat peste 100.000 de muncitori și funcționari, care au cerut aplicarea propunerilor din platforma F.N.D. și instaurarea unui guvern democrat. Luînd cuvîntul la această întrunire, tovarășul Chivu Stoica a subliniat în mod deosebit rolul sindicatelor unite, care sînt expresia F.U.M., în lupta întregului popor, condusă de P.C.R., pentru instaurarea unui regim cu adevărat democratic, a unui guvern care să reprezinte cu adevărat năzuințele maselor muncitoare [61].

O altă întrunire care a reflectat starea de spirit a maselor, hotărîrea lor de luptă și capacitatea de organizator și mobilizator al P.C.R. a avut loc la 20 octombrie 1944. Deși mobilizarea pentru demonstrație s-a făcut numai cu cîteva ore înainte, muncitorii au răspuns la chemarea partidului cu zecile de mii, pentru a impune înlăturarea guvernului Sănătescu și instaurarea unui guvern F.N.D. [62].

La Brașov, comitetul sindicatului muncitorilor din industria metalurgică a organizat la 1 octombrie 1944 o mare întrunire, la care au participat peste 10.000 de muncitori din atelierele C.F.R., întreprinderile I.A.R., „Malaxa", „Metrom", „Voina". În cadrul adunării, muncitorii, tehnicienii și funcționarii au hotărît să lupte pentru realizarea programului F.N.D., pentru arestarea și pedepsirea criminalilor de război, a elementelor fasciste și profasciste, pentru un guvern F.N.D. După întrunire, a avut loc o mare demonstrație de stradă [63].

Demascînd cu perseverență manevrele reacțiunii, partidul comunist desfășura o intensă muncă politică pentru izolarea partidelor burgheze, mobiliza masele cele mai largi ale poporului la luptă pentru democrație.

---

[58] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 21.

[59] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.193—3.234, vol. 9, fila 298.

[60] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.194—3.234, vol. 10, filele 150—151.

[61] „Scînteia" nr. 20, din 11 octombrie 1944.

[62] „Scînteia" nr. 31, din 21 octombrie 1944.

[63] „Scînteia" nr. 17, din 7 octombrie 1944.

Sub conducerea partidului comunist, ofensiva forțelor democratice se întețea și smulgea mereu noi poziții claselor exploatatoare. În numeroase județe, oamenii muncii luau cu asalt primăriile și prefecturile și înlăturau din conducerea acestora elementele reacționare, antonesciene, înlocuindu-le cu oameni aleși din rîndurile poporului.

Manifestații puternice au avut loc și la Cîmpina [64], Constanța, Galați, Tulcea, Tîrgoviște [65], Brăila [66], Sibiu [67], Arad [68], Petrila, Petroșani și Lonea [69] etc. Aceste demonstrații arătau că în focul luptelor se producea o serioasă deplasare a forțelor de clasă în favoarea forțelor democratice, creșteau influența și autoritatea partidului comunist în mase.

Reprezentanții partidelor burgheze din guvern, într-o ședință a Consiliului de Miniștri din 18 noiembrie 1944, își exprimau îngrijorarea față de amploarea pe care o luaseră acțiunile maselor de curățire a fabricilor, a aparatului de stat de elementele reacționare și fasciste, de instaurare a unui regim democratic, recunoscînd că în lupta maselor populare, „de la chestiuni materiale s-a trecut la chestiuni de conducere" [70].

Cu toată împotrivirea înverșunată a burgheziei, în urma presiunii revoluționare a maselor din întreaga țară și a acțiunii elementelor democratice din guvern, în frunte cu comuniștii, în luna noiembrie 1944 este înlăturat primul guvern Sănătescu, iar numai la o lună, în decembrie 1944, se impune înlăturarea celui de-al doilea guvern cu majoritate reacționară. Lupta pentru instaurarea unui guvern democratic a luat o amploare deosebită la începutul anului 1945.

În luptele revoluționare pentru cucerirea puterii, pentru înfăptuirea sarcinilor revoluției populare, sindicatele s-au dovedit a fi de la bun început organizații de luptă combative ale clasei muncitoare. La cel de-al II-lea Congres al P.M.R., tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej sublinia că încă în perioada 23 August 1944—6 martie 1945 se ridicau forțe ce constituiau elementele noii puteri democrat-populare împotriva puterii burgheziei și moșierimii. Între aceste elemente erau și comitetele sindicale din întreprinderi [71]. Referindu-se la rolul sindicatelor în această perioadă, tovarășul Gheorghe Apostol arăta: „Încă din primele luni ale revoluției populare, cînd burghezia și moșierimea mai dețineau poziții precumpănitoare în aparatul de stat, comitetele sindicale din întreprinderi au acționat ca exponenți ai noii puteri revoluționare, traducînd în viață, cu ajutorul maselor, măsurile de împiedicare a dezorganizării și sabotajului capitalist, au organizat lupta pentru creșterea producției industriale și au impus satisfacerea

[64] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.193—3.234, filele 339, 407.

[65] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., stenogramele Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 288, pag. 12, 15, 19 și 22.

[66] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr 2.193—3.234, fila 400.

[67] Loc. cit., fila 378.

[68] Loc. cit., fila 244.

[69] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33.115—2.950, vol. 16 special, fila 478.

[70] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., stenogramele Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 287, din 18 noiembrie 1944, pag. 67—69.

[71] „Congresul al II-lea al Partidului Muncitoresc Romîn", E.S.P.L.P. 1956, pag. 34.

unor importante revendicări social-economice..."[72] Sindicatele au adus o importantă contribuție la acest proces revoluționar, la sprijinirea politicii P.C.R., care exprima cele mai fierbinți năzuințe ale oamenilor muncii.

*

* *

După cîteva luni de la reorganizarea mișcării sindicale din țara noastră, după constituirea sindicatelor pe ramuri de producție și a comisiilor locale, în fața Comisiei de organizare a mișcării sindicale unite din Romînia stătea o nouă și importantă sarcină organizatorică, și anume pregătirea constituirii uniunilor centrale sindicale, și apoi convocarea Congresului general al sindicatelor unite.

Crearea uniunilor centrale constituia un pas însemnat pe calea consolidării unității sindicale și a întăririi F.U.M. În cadrul uniunilor pe ramuri de producție, muncitorii puteau să lupte mai ușor pentru apărarea intereselor lor de clasă, asigurîndu-se totodată întărirea organizațiilor sindicale și, prin aceasta, creșterea rolului lor în viața economică și politică a țării.

În ziua de 10 decembrie 1944, comisia de organizare dă publicității convocarea adresată tuturor sindicatelor din țară, în vederea ținerii congreselor de constituire în uniuni[73].

Reprezentarea unui sindicat la congresul uniunii urma să fie făcută în proporție cu numărul celor organizați și cu cotizația la zi[74]. Alegerea delegaților la congres trebuia să aibă loc în adunări generale ale sindicatelor. Muncitorii, încă neorganizați în sindicate, puteau trimite delegați, conform aceleiași norme de reprezentare, neavînd însă drept de vot.

Comisia de organizare, prin sindicatele și comisiile locale respective, ducea o muncă asiduă de pregătire a congreselor uniunilor, de lămurire a maselor largi asupra importanței acestor congrese, care trebuiau să fie urmate de Congresul general al sindicatelor unite. În circulara elaborată de comisia de organizare cu prilejul convocării acestor congrese, se arăta că ele trebuiau să reprezinte întreaga muncitorime și, totodată, să fie tribuna de la care să se confirme unitatea de acțiune a clasei muncitoare organizată în sindicate. *

---

[72] Loc. cit., pag. 248—249.

[73] Instrucțiunile prevedeau ca ordinea de zi a congreselor de constituire a uniunilor să fie următoarea:

1. Constituirea biroului și alegerea comisiilor;
2. Rapoarte;
3. Hotărîrea de constituire a uniunii și votarea statutului;
4. Alegerea comitetului și comisiei de cenzori ai uniunii;
5. Situația economică;
6. Alegerea delegaților pentru Congresul general sindical;
7. Diverse.

(„Scînteia" nr. 80, din 10 decembrie 1944).

[74] Pînă la 100 membri un delegat
„ „ 500 „ 2 delegați
„ „ 1.500 „ 5 delegați
de la 1.500 de membri în sus, la fiecare 2.000 de membri cîte un delegat (Ibid.).

* „Lozinca noastră — se spunea în circulară — trebuie să fie: Congresele sindicale sînt ale întregii clase muncitoare; Nici o fabrică, nici un atelier din țară care să nu dezbată problemele congreselor sindicale; Nici o fabrică, nici un atelier din țară fără să transmită congreselor sindicale propunerile, părerile, sugestiile muncitorilor" („Viața sindicală" nr. 4, din 14 ianuarie 1945).

Pe baza acestor indicații, începînd din a doua jumătate a lunii decembrie, au avut loc numeroase adunări generale ale organizațiilor sindicale, în cadrul cărora muncitorii au dezbătut un număr mare de probleme și au ales delegații la congres. Aceste adunări generale au fost un prilej de educație a clasei noastre muncitoare în spiritul unității muncitorești și al luptei de clasă; ele au contribuit la antrenarea muncitorilor neorganizați pe calea organizării în sindicate.

În ziua de 17 decembrie 1944, la adunarea generală a sindicatului metalo-chimic, după alegerea delegaților, muncitorii au votat o rezoluție în care au pus un accent deosebit asupra necesității întăririi unității clasei muncitoare: „Dăm mandat delegaților noștri — se spunea în rezoluție — să susțină în congres acele măsuri și propuneri care vor contribui la o și mai puternică cimentare a unității sindicale pe baza frontului unic muncitoresc". În continuare, rezoluția sublinia sarcinile muncitorilor din industria metalurgică și chimică în lupta pentru înfrîngerea greutăților mari economice prin care trecea țara și pentru susținerea frontului antihitlerist [75].

Muncitorii și muncitoarele din industria textilă, în număr de peste 2.000, s-au întrunit în ziua de 18 ianuarie 1945 pentru a saluta congresul uniunii lor, care urma să se deschidă peste cîteva zile. Ei și-au luat angajamentul „să-și încordeze toate forțele pentru sprijinirea acestui război just, prin ridicarea producției la maximum și pentru refacerea economică a țării" [76].

La numeroasele adunări care au avut loc în întreprinderi [77], în cuvîntul luat de muncitori și în moțiunile votate s-a oglindit clar creșterea maturității politice a clasei noastre muncitoare. Aceasta s-a vădit în preocupările sale față de cele mai vitale probleme ale țării, în spiritul de abnegație de care dădea dovadă în lupta pentru învingerea greutăților economice.

După adunările generale sindicale ținute pe întreprinderi, în a doua jumătate a lunii ianuarie, și-au desfășurat lucrările congresele uniunilor sindicale. Discuțiile delegaților au fost axate pe problemele esențiale care stăteau în fața poporului nostru în perioada respectivă: mărirea producției și grabnica refacere economică a țării, sprijinirea cu toate forțele a războiului antihitlerist, demascarea și pedepsirea sabotorilor, curățirea aparatului de stat și a conducerii întreprinderilor de elementele fasciste, reacționare, lupta împotriva speculei, realizarea reformei agrare, obținerea unor salarii omenești etc. Moțiunile și rezoluțiile votate la congrese subliniau că pentru realizarea acestor mari sarcini era necesară consolidarea definitivă a unității mișcării sindicale, trebuia instaurat un guvern democratic.

Între 21 și 23 ianuarie 1945 a avut loc Congresul uniunii sindicale C.F.R. [78]. Cuvîntul de deschidere a fost rostit de tovarășul Chivu Stoica,

---

[75] „Viața sindicală" nr. 2, din 24 decembrie 1944.

[76] „Scînteia" nr. 115, din 21 ianuarie 1945.

[77] Numai în București, cu cîteva zile înainte de congrese, au avut loc adunări în întreprinderile: C.F.R., „Malaxa", „Vulcan", „Lemaître", C.A.M., A.P.A.C.A., „Apretura", „Adesgo", „Isarom", „Tricorache", „Aquila", „Romîno-americană", S.E.T., „Lyon", „Herdan" etc. și adunări generale ale sindicatelor muncitorilor constructori, brutari etc. („Viața sindicală" nr. 5, din 21 ianuarie 1945).

[78] La congres erau reprezentate 53 de sindicate care cuprindeau 79.763 de membri. Congresul a dezbătut următoarele probleme: salarizarea personalului provenit din MAV, noul statut, aprovizionarea personalului C.F.R., creșterea producției, epurația și măsurile contra sabotajului, atitudinea ceferiștilor față de reforma agrară etc. („Viața sindicală" nr. 6, din 28 ianuarie 1945).

în numele comisiei de organizare. Participanții la congres, după ce au dezbătut problemele înscrise în ordinea de zi, au votat o moțiune. Primul punct al moțiunii adoptate prevedea constituirea Uniunii sindicatelor C.F.R. și adoptarea statutului. O mare atenție era acordată în moțiune necesității menținerii și întăririi unității clasei muncitoare. „Congresul se angajează în mod solemn de a păstra cu sfințenie unitatea muncitorească, conform principiului Frontului Unic Muncitoresc, și va considera ca provocare orice încercare, de ori unde ar veni, pentru spargerea acestei unități muncitorești" [79]. În moțiune se arăta în continuare că muncitorii ceferiști sînt conștienți de faptul că pentru refacerea economică a țării și pentru susținerea războiului antihitlerist este nevoie, în primul rînd, de refacerea rețelei căilor ferate și a mijloacelor de transport. „...în acest scop, întreaga suflare ceferistă se angajează în mod solemn că va mări producția, în cel mai scurt timp, cu toate greutățile pe care le întîmpină, din cauza lipsurilor materiale. Delegații sindicatelor declară că vor face întreceri patriotice pentru ajungerea la randamentul maxim" [80].

La Congresul uniunii sindicatelor metalurgice, chimice și sticlărie, delegații au dezbătut, printre altele, problema lărgirii controlului muncitoresc asupra producției și a luptei împotriva sabotajului. „Vom lupta — se arăta în moțiunea votată — pentru controlul producției exercitat de reprezentanții recomandați de comitetele de fabrică și aleși de muncitori, care să organizeze lupta împotriva sabotajului și ridicarea producției" [81].

Problemele dezbătute la congresele uniunilor, angajamentele luate, abnegația și hotărîrea cu care masele de muncitori luptau pentru îndeplinirea lor dovedeau că „Clasa muncitoare, organizată în sindicate unice, se manifestă din ce în ce mai puternic ca forță conducătoare a poporului" [82].

În lupta pentru refacerea economică a țării, pentru susținerea cu toate forțele a frontului antihitlerist, pentru instaurarea unui regim democratic, împotriva reacțiunii, s-a consolidat unitatea mișcării sindicale. Sosise momentul consfințirii unității mișcării sindicale, al încununării întregii munci de organizare în sindicate, prin alegerea unei conduceri centrale unitare pe țară. În prima jumătate a lunii decembrie, Comisia de organizare a mișcării sindicale din Rominia publică în presă convocarea pentru ținerea în cursul lunii ianuarie a anului 1945 a Congresului general al mișcării sindicale unite din Romînia [83].

Partidul Comunist Romîn s-a ocupat îndeaproape de pregătirea Congresului general al sindicatelor. Prin presă, prin viu grai, comuniștii mobilizau masele de muncitori pentru apărarea și consolidarea unității sindicale, factor important în asigurarea unității de acțiune a clasei muncitoare, a rolului de conducător al proletariatului în revoluție. La sfîrșitul lunii de-

[79] „Scînteia" nr. 118, din 24 ianuarie 1945.
[80] Ibid.
[81] „Scînteia" nr. 119, din 25 ianuarie 1945.
[82] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist", Editura politică, 1959, pag. 13.
[83] Normele de reprezentare erau fixate astfel:
— pînă la 5.000 de membri 5 delegați.
— de la 5.000 de membri în sus, după fiecare 5.000 de membri încă un delegat.
— sindicatele neconstituite în uniuni vor trimite un delegat pînă la 2.000 de membri, iar acolo unde sînt peste 2.000 de membri se mai alege un delegat.
(„Scînteia" nr. 92, din 12 decembrie 1944).

cembrie 1944, în organul central de presă al partidului, „Scînteia", a fost publicat articolul tovarășului Chivu Stoica intitulat „Congresul sindicatelor și F.U.M.", în care se făcea apel la întărirea vigilenței clasei muncitoare față de încercările reacțiunii de a sparge unitatea mișcării sindicale, recîștigată cu prețul atîtor sacrificii. Arătînd că pentru pregătirea temeinică a congresului vor trebui să fie mobilizate toate forțele clasei muncitoare, în articol se spunea : „Acest congres să aducă după sine o întărire temeinică a unității noastre de luptă, o întărire a sindicatelor, care să înglobeze tot ce este muncitor manual și intelectual din țara noastră, care să constituie o forță de care să se teamă întreaga reacțiune, o forță cu care să zdrobim definitiv fascismul și să introducem în țara noastră un regim de reală libertate și democrație" [84].

In ședința din 27 decembrie 1944, comisia de organizare a hotărît, printre altele, să trimită în provincie membrii comisiei în vederea pregătirii congresului. Comisia a hotărît, de asemenea, ca delegații la congres să pregătească rapoarte de activitate, care să fie discutate în prealabil în fabrici și întreprinderi [85].

In general, întrunirile și adunările din marile întreprinderi care au precedat congresul general și moțiunile votate de masele largi de muncitori au dovedit trăinicia unității mișcării sindicale, dîrzenia și hotărîrea clasei noastre muncitoare de a nu precupeți nici un efort pentru a menține și consolida această unitate, creșterea conștiinței politice a maselor muncitoare. „Dacă am trece în revistă momentele cele mai importante din istoria clasei muncitoare din Romînia — a spus tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în cuvîntarea sa la congresul general —, am vedea de cîtă hotărîre a fost și este capabilă, cum știe, atunci cînd interesele sale sînt lovite, să reacționeze, să-și regrupeze forțele, cînd suferă înfrîngeri, și să reia lupta plină de încredere în victoria cauzei sale".

Comisia de organizare a depus eforturi pentru a concentra toate forțele clasei muncitoare în vederea pregătirii și desfășurării congresului general. După zeci de ani de teroare a regimului burghezo-moșieresc, sindicatele aveau pentru prima dată posibilitatea să se întrunească, în mod liber, într-un congres.

Primul Congres general liber al sindicatelor unite din Romînia a avut loc în sala Parlamentului, între 26 și 30 ianuarie 1945. La lucrările congresului au participat delegați din toată țara, aleși la congresele uniunilor, precum și delegații de peste hotare ale sindicatelor sovietice, bulgare și franceze.

Ordinea de zi a congresului a fost următoarea : 1. Constituirea biroului și alegerea comisiilor ; 2. Raportul moral și material al comisiei de organizare ; 3. Raportul comisiei de cenzori ; 4. Hotărîrea de constituire a Confederației Generale a Muncii din Romînia și votarea statutului ; 5. Alegerea comitetului de conducere și a comisiei de cenzori a Confederației ; 6. Legislația muncii și fixarea celor mai apropiate țeluri ale mișcării sindicale ; 7. Diverse [86].

[84] „Scînteia" nr. 97, din 30 decembrie 1944.
[85] „Scînteia" nr. 100, din 4 ianuarie 1945.
[86] Arhiva C.C.S., dosar special nr. 19, fila 21.

Raportul comisiei de organizare prezentat la congres de tovarășul Chivu Stoica sublinia în mod deosebit eforturile susținute depuse de poporul nostru pentru participarea la războiul antihitlerist și însemnătatea reorganizării mișcării sindicale, a redobîndirii, după mai bine de 20 de ani, a unității sindicale. În raport era înfățișată situația dezastruoasă în care se găsea economia națională, ca rezultat al războiului criminal antisovietic, al jafurilor comise de trupele hitleriste.

După 23 August, în fața clasei muncitoare din Romînia stăteau sarcini mari și grele. Raportul comisiei de organizare s-a ocupat în mod amănunțit de felul și de măsura în care aceste sarcini fuseseră duse la bun sfîrșit pînă la data ținerii congresului. Se subliniau în acest sens eforturile eroice pe care le-a făcut clasa noastră muncitoare pentru mărirea producției, pentru refacerea economică a țării, în condiții deosebit de grele. Raportul dădea o înaltă apreciere eroismului de care au fost însuflețiți, în lupta pentru mărirea producției, minerii din Valea Jiului, petroliștii din Valea Prahovei, muncitorii ceferiști, metalurgiști etc.

Paralel cu acțiunea de ridicare a producției, comitetele de fabrică au dus o luptă aprigă cu patronii pentru obținerea unor revendicări economice. Raportul accentuează asupra uneia din cele mai importante revendicări obținute, și anume plata de salarii egale la muncă egală pentru femei și tineret. Pentru prima dată femeile muncitoare și muncitorii tineri din țara noastră, prin lupta dîrză a întregii clase muncitoare organizate în sindicate, reușesc să impună această revendicare.

Raportul sublinia, de asemenea, succesele obținute de muncitorii organizați în sindicate în lupta pentru curățirea întreprinderilor și instituțiilor de elementele fasciste, pentru a impune majorității reacționare a guvernului votarea legii de epurare și a legii sindicatelor.

Totodată raportul se ocupa pe larg de sarcinile care stăteau în continuare în fața mișcării sindicale: ridicarea producției, sprijinirea cu toate forțele a înfăptuirii reformei agrare și ajutorarea țăranilor cu unelte, continuarea luptei pentru ridicarea nivelului de trai al maselor muncitoare, stăvilirea speculei și inflației, lichidarea sabotajului etc. Realizarea cu succes a tuturor acestor sarcini era condiționată în primul rînd de instaurarea unui guvern democratic [87].

Delegații care au luat cuvîntul în jurul raportului comisiei de organizare au subliniat succesele obținute de clasa muncitoare, datorită în primul rînd unității ei de acțiune. Raportînd congresului realizările obținute de muncitori în greaua sarcină de ridicare a producției, în lupta pentru dezvoltarea revoluției populare, delegații și-au exprimat hotărîrea de a lupta și în viitor pentru întărirea unității mișcării sindicale, fără de care nu era posibilă asigurarea rolului de conducător al proletariatului în revoluție. La congres, în cuvîntarea sa, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a arătat: „Dezbaterile congresului au dovedit că muncitorimea romînă, prin reprezentanții săi în congres, se interesează în mod serios și de aproape de problemele politice ale țării noastre" [88].

[87] „Dezbaterile primului Congres general liber al sindicatelor unite din Romînia", 26—30 ianuarie 1945, Editura C.G.M., 1945, pag. 54.

[88] Loc. cit., pag. 147.

Raportul asupra chestiunilor organizatorice prezentat în fața congresului de tovarășul Gheorghe Apostol cuprindea realizările obținute de mișcarea sindicală, în cele 5 luni de activitate, în lupta pentru organizarea maselor de muncitori. Pînă la data ținerii congresului se organizaseră 12 uniuni, reprezentînd 513 sindicate, care cuprindeau 519.000 de muncitori [89]. Tot în acest timp, comisia de organizare a constituit unele comisii care aveau menirea să contribuie la buna desfășurare a muncii de organizare și de conducere a mișcării sindicale: comisia de tineret, comisia de femei, comisia culturală.

Raportul sublinia succesul obținut de sindicate în mobilizarea oamenilor muncii pentru ridicarea producției și pentru a obliga pe patroni și majoritatea reacționară a guvernului să ia unele măsuri în vederea îmbunătățirii nivelului de trai al maselor. Astfel, mișcarea sindicală unită a reușit să impună prin presiuni două decizii de majorare a salariilor [90], prin care salariile minime s-au ridicat cu 300% și cele maxime cu 200%. De asemenea, au fost obținute ajutoare de iarnă, echivalente cu salariile pe o lună sau două luni. Un mare rezultat obținut de muncitorii organizați în sindicate a fost impunerea zilei de muncă de 8 ore. Patronii erau obligați să respecte aceste ore de muncă, iar orele suplimentare erau plătite în mod deosebit.

În timpul desfășurării lucrărilor, congresul a fost salutat de reprezentanți ai F.U.M., ai diferitelor organizații de masă, din partea unor uniuni și sindicate, din partea delegațiilor străine prezente la congres. Muncitorii din întreprinderile din București au transmis prin reprezentanții lor numeroase saluturi adresate congresului și moțiuni care cuprindeau angajamente noi în vederea măririi eforturilor pentru sporirea producției [91].

Și din provincie au sosit numeroase telegrame și moțiuni de salut adresate congresului, trimise de muncitorii organizați în sindicate, organizații politice etc. Au trimis telegrame cei 7.000 de muncitori petroliști de la Moreni, muncitorii minieri de la Comănești, o serie de comitete județene ale

---

[89] Uniunea C.F.R. 59 sînd. 79.763 muncit. organizați
Uniunea metalo-chimică 42 „ 128.250 „ „
Uniunea mineri 67 „ 66.289 „ „
Uniunea porturi transp. 36 „ 35.000 „ „
Uniunea îmbrăcăminte 52 „ 68.653 „ „
Uniunea alimentației 25 „ 11.139 „ „
Uniunea lemn și constr. forestiere 75 „ 11.189 „ „
Uniunea arte grafice 20 „ 8.200 „ „
Uniunea C.A.M. 22 „ 11.000 „ „
Uniunea funcț. partic. 78 „ 42.000 „ „
Uniunea sanitară 19 „ 11.139 „ „
Uniunea salariați comunali 14 „ 15.500 „ „
(„Dezbaterile primului Congres general liber al sindicatelor unite din Romînia", 26—30 ianuarie 1945, Editura C.G.M., 1945, pag. 57). În acest tabel nu sînt cuprinse sindicatele și numărul muncitorilor neorganizați în uniuni.

[90] O decizie a fost dată la 26 octombrie și alta la 6 decembrie 1944 (Loc. cit., pag. 60).

[91] Astfel, muncitorii de la Fabrica S.E.T. au hotărît să mărească producția de război cu 100%. Muncitorii de la „Malaxa" s-au angajat să mărească producția cu încă 50% peste ceea ce obțineau pînă la data ținerii congresului. La Societatea generală de gaz și electricitate, muncitorii s-au angajat să asigure energie electrică tuturor întreprinderilor din București pentru a putea mări efortul de război, în vederea înfrîngerii cît mai grabnice a Germaniei fasciste („Dezbaterile primului Congres general liber al sindicatelor unite din Romînia, 26—30 ianuarie 1945", Editura C.G.M., 1945, pag. 111).

P.C.R., sindicatele unite din Valea Jiului, organizații ale Frontului plugarilor etc. [92].

După încheierea discuțiilor la rapoartele prezentate, delegații la congres au hotărît crearea Confederației Generale a Muncii și au ales Comitetul său Central. Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în cuvîntul său la congres, a apreciat ca o mare realizare crearea Confederației Generale a Muncii, arătînd că prin aceasta „muncitorimea din Romînia are un instrument foarte puternic, prin care poate acționa în mod organizat" [93].

După ce au votat crearea Confederației Generale a Muncii, delegații la congres au adoptat rezoluția Congresului general al sindicatelor unite din Romînia. În rezoluție se arăta că congresul a aprobat în întregime activitatea comisiei de organizare. Primele puncte ale rezoluției consfințeau principiile revoluționare de organizare pe baza cărora mișcarea sindicală urma să-și desfășoare și în continuare activitatea. Unul din aceste principii fundamentale era organizarea sindicatelor pe baza unității indestructibile. Rezoluția dădea un avertisment serios elementelor dușmănoase, care încercau în fel și chip să lovească în unitatea de acțiune a clasei muncitoare, arătînd că „orice încercare de subminare a unității sindicale, orice încercare de fărîmițare a mișcării sindicale — deschisă sau ascunsă — este și va fi socotită ca o crimă contra celor care muncesc și tratată ca atare" [94]. Un alt principiu de bază al activității mișcării sindicale, votat de congres și prevăzut în rezoluție, era principiul internaționalismului proletar. În această privință, congresul a hotărît ca mișcarea sindicală din Romînia să militeze pentru unificarea mișcării sindicale pe plan mondial, în interesul clasei muncitoare din întreaga lume *. Rezoluția prevedea, de asemenea, sarcinile cele mai urgente care stăteau în fața mișcării sindicale. Accentul principal se punea pe organizarea și creșterea producției, pentru susținerea eforturilor de război, pentru înfrîngerea cît mai grabnică a armatelor hitleriste. Unul din punctele rezoluției prevedea ca mișcarea sindicală să dea un aport cît mai eficace la acțiunea de epurare a elementelor fasciste și de pedepsire a criminalilor de război. Congresul a hotărît ca sindicatele să mobilizeze forțe cît mai largi pentru munca de reconstrucție a țării. Una din preocupările congresului, care a intrat ca hotărîre în rezoluție, a fost necesitatea luptei permanente a sindicatelor pentru îmbunătățirea nivelului de trai al celor ce muncesc, sub toate aspectele: starea economică, socială și a condițiilor de muncă. În legătură cu asigurările sociale, sarcina care se punea era aceea de a impune autonomia lor. Congresul a cerut abrogarea legilor antidemocratice și înlocuirea lor cu legi care să apere interesele oamenilor muncii. Precizînd poziția mișcării sindicale față de problema națională, rezoluția stabilea că sindicatele duc luptă împotriva șovinismului, împotriva terorii fasciste și pentru respectarea tradițiilor naționale, a limbii și culturii minorităților naționale. Capitole speciale ale rezoluției se ocupau în mod concret

---

[92] „Dezbaterile primului Congres general liber al sindicatelor unite din Romînia, 26—30 ianuarie 1945", Editura C.G.M., 1945, pag. 175—178.

[93] Loc. cit., pag. 147.

[94] Loc. cit., pag. 163.

* Reafirmînd tradițiile internaționaliste ale clasei noastre muncitoare, conform hotărîrilor congresului, încă în toamna aceluiași an, C.G.M., prin delegații săi, a contribuit la realizarea unității sindicale pe plan mondial, participînd la Conferința de la Paris, unde a luat ființă Federația Sindicală Mondială.

de problema acordării unei atenții deosebite muncii în rîndurile femeilor și tineretului.

In încheiere, rezoluția preciza care este condiția esențială a realizării tuturor acestor sarcini mari și grele care stăteau în fața mișcării sindicale: „Toate acestea le putem realiza printr-un guvern al Frontului național democrat, care să cuprindă toate forțele democratice, sincere, doritoare de a contribui la refacerea și democratizarea Romîniei, la o politică de sinceră și durabilă prietenie cu Uniunea Sovietică și celelalte țări democratice, la ridicarea nivelului de viață al poporului nostru și al țării noastre și încorporarea Romîniei în familia popoarelor iubitoare de pace și progres" [95].

Conținutul rezoluției votate la congres dovedea încă o dată maturitatea politică la care ajunsese clasa noastră muncitoare. Îndrumarea permanentă a mișcării sindicale de către P.C.R. își dăduse roadele. Hotărîrile congresului față de problemele vitale ale mișcării sindicale au fost luate de pe poziții revoluționare, principiile adoptate erau principii leniniste.

Primul Congres liber al sindicatelor unite a reprezentat pentru mișcarea muncitorească din țara noastră un mare eveniment, marcînd consfințirea definitivă a unității mișcării sindicale, reorganizată pe baze revoluționare, și crearea unui singur for conducător al mișcării sindicale. Unitatea organică a sindicatelor s-a consolidat pe baza principiilor marxist-leniniste.

Congresul a stabilit rolul și sarcinile mișcării sindicale, conduse de partid, în lupta pentru răsturnarea puterii burghezo-moșierești, pentru instaurarea regimului democratic. „...congresul nostru — a arătat în cuvîntarea sa tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — are o importanță foarte mare pentru viitorul clasei muncitoare și al întregului popor. Este primul pas serios făcut în țara noastră pe calea organizării părții celei mai avansate a poporului, pe calea acțiunii de întărire a pozițiilor organizatorice, politice, economice și culturale ale clasei muncitoare" [96].

Congresul, prin dezbaterile și hotărîrile adoptate, prin numărul mare de membri de sindicat reprezentați, a însemnat o cotitură istorică în viața mișcării sindicale din țara noastră; el a fost pînă la acea dată manifestarea cea mai impunătoare a mișcării sindicale din Romînia, manifestare care a avut loc ca urmare a răsturnării dictaturii militare-fasciste, în condițiile revoluției populare în plină desfășurare.

Prin organizarea mișcării sindicale și crearea Confederației Generale a Muncii, s-a întărit rolul conducător al clasei muncitoare în lupta pentru cucerirea puterii, pentru înfăptuirea sarcinilor desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

S. HOMENCO și I. IACOȘ

---

[95] „Dezbaterile primului Congres general liber al sindicatelor unite din Romînia", 26—30 ianuarie 1945, Editura C.G.M., 1945, pag. 170.

[96] Loc. cit., pag. 149.

PSEUDOISTORICII DE LA „OSTFORSCHUNG" („CERCETAREA RĂSĂRITULUI") ÎN SLUJBA SCOPURILOR MILITARISTE AGRESIVE ALE CAPITALULUI MONOPOLIST VEST-GERMAN

În perioada de după terminarea celui de-al doilea război mondial, „istoricii" burghezi din Germania occidentală depun eforturi deosebite pentru reînvierea și extinderea așa-zisei „Ostforschung", ceea ce înseamnă cercetarea „problemelor", legate de răsăritul Europei. Aceste eforturi s-au intensificat pe măsura renașterii imperialismului și militarismului în Germania occidentală și a manifestării tot mai fățișe a scopurilor sale ostile îndreptate împotriva țărilor socialiste din această parte a Europei.

„Ostforschung" nu este un fenomen nou. Această preocupare a „istoricilor" și ideologilor imperialismului german a apărut încă la sfîrșitul secolului al XIX-lea, odată cu creșterea tendințelor expansioniste spre Răsărit (Drang nach Osten) ale imperialismului german și spre reîmpărțirea lumii [1].

Organizarea pe o scară largă a „Cercetării Răsăritului" a început în perioada de după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și înfrîngerea militarismului german în primul război mondial, cînd această activitate a căpătat în primul rînd un caracter antisovietic și pronunțat expansionist. Cu astfel de scopuri au fost create o serie de instituții, ca, de exemplu, „Russische wissenschaftliche Institut" (1923), „Ukrainische wissenschaftliche Institut" (1926), „Institut für wissenschaftliche Erforschung der Sowjetunion" (1933) și altele [2]. Scopurile adevărate ale acestei activități au fost ascunse sub paravanul unor programe de studiere „obiectivă" a diferitelor domenii ale vieții economice, culturale, a limbilor și istoriei etc. ale Răsăritului în general și ale Uniunii Sovietice în special. Tendința expansionistă spre țările din răsăritul Europei a fost camuflată în special prin așa-zisa necesitate de „apărare a intereselor minorităților germane", ceea ce era, de asemenea, prezentat în strînsă legătură cu „Cercetarea Răsăritului".

[1] Cu sprijinul capitalului monopolist german, încă în cursul anului 1894 a fost înființat „Verein zur Förderung des Deutschtums in Ostmarken" (Asociația pentru promovarea germanismului în teritorii răsăritene), care a fost urmată apoi de crearea altor instituții puse în slujba scopurilor expansioniste ale imperialiștilor germani.

„Die «Ostforschung» — ein Stosstrupp des deutschen Imperialismus" („«Cercetarea Răsăritului» — o grupare de șoc a imperialismului german") de F. M. Gentzen, I. Kalisch, G. Voigt, E. Wolfgramm, Zeitschrift für Geschichtswissenschaft, 1958, nr. 6, pag. 1.185.

[2] Loc. cit., pag. 1.187—1.189.

În perioada dictaturii hitleriste și a intensificării politicii agresive a Germaniei fasciste, activitatea pseudoștiințifică a „Cercetării Răsăritului" a luat proporții tot mai mari.

După izbucnirea celui de-al doilea război mondial și subjugarea Poloniei, o activitate criminală a depus în direcția elaborării „teoriilor" care să justifice extirparea a milioane de oameni așa-zisul „Institut pentru activitate în Răsărit" („Institut für deutsche Ostarbeit"), creat în aprilie 1940, la Cracovia, de criminalul de război Hans Frank (executat ulterior la Nürnberg). La prima „sesiune" organizată de acest „institut", unul din cele două referate principale a fost ținut de fostul ministru în guvernul de la Bonn, Theodor Oberländer, demascat ca criminal de război. La sesiune au participat și reprezentanți ai fasciștilor și colaboraționiștilor notorii, ca Quisling din Norvegia și Cuza junior din Romînia [3].

Deși mașina de război fascistă a fost zdrobită în cel de-al doilea război mondial, totuși, într-un timp scurt, au început să reapară pe scena vieții publice a Germaniei de vest diferite instituții de „Cercetare a Răsăritului". Aceasta a fost posibil datorită faptului că monopolurile germane n-au fost lichidate în partea de vest a Germaniei, încălcîndu-se astfel acordul de la Potsdam, și puterile de ocupație apusene n-au asigurat denazificarea și democratizarea vieții politice în această parte a Europei. Imediat după spargerea unității Germaniei de către puterile imperialiste apusene și reacțiunea germană — începînd din anii 1949—1950 —, în Germania de vest s-a trecut la lărgirea și intensificarea continuă a acestei activități.

Concepția de bază a „Cercetării Răsăritului" o formează în prezent antisovietismul și anticomunismul, încercarea de a determina o poziție ostilă în țările capitaliste față de U.R.S.S. și țările de democrație populară, „justificarea" politicii revanșarde a cercurilor guvernante de la Bonn [4]. După cel de-al doilea război mondial, cînd monopoliștii vest-germani nu au mai putut pretinde dominația asupra lumii, tinzînd „numai" la hegemonia în Europa, „Cercetarea Răsăritului" a devenit o importantă armă ideologică pentru susținerea politicii „războiului rece" și încadrarea Germaniei de vest în planurile agresive ale N.A.T.O.

Această propagandă nu se desfășoară însă întotdeauna în mod deschis. Astfel, în programul oficial al unor instituții de „Cercetare a Răsăritului" se proclamă și astăzi „sarcina promovării studierii problemelor istorice, politice, economice și culturale ale Răsăritului și a contribuției la transmiterea cunoștințelor obiective nepreconcepute și indiscutabile". Că aceasta este o simplă manevră o dovedesc declarațiile mai puțin mascate ale altor instituții similare, ca, de exemplu, cele ale „Göttinger Arbeitskreis"-ului, care arată clar că „vede sarcina lui și în reprezentarea revendicărilor cu privire la teritorii de Est", manifestînd astfel fățiș obiectivele revanșarde ale acestor cercuri și instituții [5]. Publicațiile editate de așazisele instituții de „Cercetare a Răsăritului" sau inspirate de acestea dovedesc în mod evident că ele servesc scopuri războinice. Astfel, în cartea profesorului Herbert Schlenger intitulată „Schicksalsfragen der Gegen-

[3] Loc. cit., pag. 1.193—1.196.

[4] „Beiträge zur Zeitgeschichte" („Contribuții la istoria cea mai nouă"), 1959, nr. 3—4, pag. 209—213. *Käthe Wolgemuth:* „Die antisowjetische «Ostforschung» im Dienste der agressiven Politik des Bonner Staates".

[5] „Dokumentation der Zeit" din 20 decembrie 1958, nr. 180, pag. 40, 41.

wart" („Probleme de destin ale prezentului") se spune: „Spațiul de destin (Der Schicksalsraum) al poporului rămîne Estul Europei și Europa centrală" [6]. Numeroase publicații ale acestor „ideologi" sînt îndreptate împotriva recunoașterii frontierei de prietenie de pe Oder și Neisse dintre Republica Democrată Germană și Republica Populară Polonă [7], ceea ce dovedește odată mai mult adevăratele obiective urmărite de „Ostforschung".

În fond, în scopul propovăduirii unor astfel de idei revanșarde, în Germania occidentală a fost creată o întreagă rețea de instituții. Numărul lor se ridică aproximativ la 50 [8]. La aceste instituții colaborează un număr mare de profesori și conferențiari universitari, mulți dintre ei cu o activitate notorie în trecut de sprijinire a regimului hitlerist, precum și alți profesori reacționari de la diferite școli superioare [9].

Crearea și extinderea acestor instituții au devenit posibile numai pe bază susținerii lor sistematice, materiale și morale, de către monopoluri și a legăturilor lor strînse cu guvernul de la Bonn. Ele sînt finanțate de organe de stat ale guvernului vest-german și ale guvernelor regionale (Länderregierungen), de monopolurile vest-germane și de unii magnați financiari americani. Activitatea acestor instituții este legată de tendințele agresive ale imperialismului american și de intensificarea „cercetării" problemelor Răsăritului în S.U.A. în perioada de după cel de-al doilea război mondial, în cadrul politicii de „război rece". În Statele Unite ale Americii există „Institutul pentru cercetarea culturii U.R.S.S." și alte institute asemănătoare, care de fapt sînt instituții ale „Cercetării Răsăritului", cu scopuri ostile Uniunii Sovietice și celorlalte țări socialiste. Între institutele din S.U.A. și Germania occidentală există relații strînse, platforma lor comună fiind lupta împotriva principiului coexistenței pașnice a statelor cu sisteme sociale diferite, susținerea politicii agresive din S.U.A. și R.F.G., justificarea încercărilor de a se amesteca în treburile interne ale țărilor socialiste [10].

Ca și în S.U.A., aceste instituții vest-germane și publicațiile lor nu

---

[6] „Deutsche Aussenpolitik" („Politică externă germană"), iunie 1954, pag. 657, 658.

[7] „Die «Ostforschung» — ein Stosstrupp des deutschen Imperialismus, pag. 1.210—1.215.

[8] „Voprosî istorii" nr. 3/1959, pag. 61.

[9] „Beiträge zur Zeitgeschichte", 1959, nr. 3—4, pag. 209—215. Centrele cele mai de seamă ale „Cercetării Răsăritului" sînt: „Deutsche Gessellschaft für Osteuropakunde" („Societatea germană pentru cunoașterea Răsăritului Europei"), care a luat ființă în noiembrie 1949, funcționînd la Stuttgart și care este cea mai mare instituție de felul acesta. Din octombrie 1951 apare revista acestei societăți — „Osteuropa" („Europa de est"). Cea mai veche instituție de acest gen este „Göttinger Arbeitskreis" („Cercul de muncă de la Göttingen"), care a fost creată încă în anul 1946. Alte instituții mai mari sînt „Johann-Gottfried Herder — Forschungstrat" și „Johann-Gottfried Herder—Institut" de la Marburg — un consiliu de cercetare și un institut care abuzează de numele personalității lui Herder. Din 1952, la Marburg, este editată trimestrial „Zeitschrift für Ostforschung" („Revista pentru cercetarea Răsăritului"). În Bavaria există „Institut zur Erforschung der UdSSR" (Institutul pentru cercetarea U.R.S.S.), înființat în 1950, și „Osteuropa-Institut". În noiembrie 1957 a fost creat în Colonia „Ostkolleg der Bundeszentrale für Heimatdienst" („Colegiul răsăritean al centralei federale pentru slujba patriei"), avînd ca scop „combaterea spirituală a comunismului" („Dokumentation der Zeit", 20 decembrie 1958, nr. 180, pag. 40—45; „Századok" [„Veacuri"], 1955, nr. 4—5. *Zsigmond Laszlo:* „«Ostforschung» az ujjáéledö nyugatnémetországi imperializmus és militarizmus szolgalátaban" [„«Ostforschung» în slujba imperialismului și militarismului vest-german în renaștere"], pag. 698—699).

[10] Beiträge zur Zeitgeschichte, 1959, nr. 3—4, pag. 210, 212; „Osteuropa" („Europa de est"), Stuttgart, februarie-martie 1959, nr. 23, pag. 205.

sînt astfel altceva decît instrumente ale forțelor celor mai reacționare din Germania occidentală, camuflate cu un așa-zis aspect „științific“ [11].

Unii membri ai guvernului Adenauer iau parte efectiv la activitatea acestor instituții. Astfel, fostul ministru Th. Oberländer este membru în Consiliul Cercului de muncă de la Göttingen. Institutul „Ostkolleg der Bundeszentrale für Heimatdienst“ a fost înființat de însuși ministrul de Interne, Schröder, fost membru al organizației naziste „S.A.“, care s-a manifestat ca apărător înflăcărat al lui Oberländer [12].

De asemenea, la toate aceste mașinații, participă activ și parlamentul de la Bonn. La 3 iunie 1953, Bundestagul a dezbătut un proiect prezentat de partidul reacționar „Deutsche Partei“, intitulat „Cu privire la cultivarea cunoștințelor despre ținuturile răsăritene, Europei de est și sud-est“. Acest proiect a fost susținut de faimosul social-democrat de dreapta W. Brand, în prezent primarul Berlinului de vest. Cu prilejul discuțiilor pe marginea acestui proiect au ieșit limpede la iveală legăturile multiple ale diferitelor ministere și ale întregului guvern cu aceste instituții și organizații. Pe de altă parte, recomandările făcute la această ședință au devenit un nou punct de plecare pentru lărgirea activității și rețelei de instituții ale „Cercetării Răsăritului“ [13].

Una dintre consecințele directe ale recomandărilor Bundestagului a fost introducerea în Republica Federală Germană pe o scară largă în învățămîntul superior a teoriilor pseudoștiințifice create și propovăduite de institutele „Cercetării Răsăritului“. La universități și școli superioare au luat ființă catedre, seminarii, institute, cercuri de cercetare, care se ocupă într-un spirit reacționar și dușmănos cu istoria, problemele de drept, limbile, economia etc. a țărilor din Europa de Est. A fost sporit considerabil numărul lecțiilor, conferințelor și publicațiilor care tratează aceste probleme de pe poziții ostile, subiective, pseudoștiințifice [14].

Este foarte instructiv de a examina și tabloul unor „figuri“ principale, care în mod practic stau în primele rînduri ale acestei activități criminale. Secretar general al societății „Deutsche Gesellschaft für Osteuropakunde“ și redactor-șef al revistei „Osteuropa“ este dr. Karl Mehnert, fiul unui capitalist care pînă la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie avea o fabrică de ciocolată la Moscova. După exproprierea tatălui, familia a emigrat din U.R.S.S., Karl Mehnert făcîndu-și studiile în S.U.A. În timpul dictaturii hitleriste, Karl Mehnert a susținut geopolitica expansionistă a naziștilor, iar în anii 1935—1936, din însărcinarea lui Alfred Rosenberg,

[11] „Mitteilungsblatt der Arbeitsgemeinschaft ehemaliger Offiziere“, 11 noiembrie 1959, pag. 14; *Basil Spiru:* „Ostforscher — Ostfälscher — Ostfahrer“ („Cercetători ai Răsăritului — Falsificatorii problemelor privind Răsăritul — Călătorii în Răsărit“); „Jahrbuch für Geschichte der UdSSR und der Volksdemokratischen Länder Europa („Anale pentru istoria U.R.S.S. și a țărilor de democrație populară din Europa“), Berlin, 1959, pag. 38, 62.

[12] „Dokumentation der Zeit“, nr. 180, 20 decembrie 1958, pag. 38, 41, 42, 44, 45.

[13] „Die «Ostforschung» — ein Stosstrupp des deutschen Imperialismus“, pag. 1.200, 1.201.

[14] Ibid. În acest spirit au fost elaborate și o serie de manuale pentru învățămîntul mediu și elementar, în scopul atițării sentimentelor șovine, revanșarde și războinice. În anul 1954, în Schleswig-Holstein a fost organizată o sesiune a învățătorilor și profesorilor de istorie pentru a-i antrena la „studierea Răsăritului Europei“ („Osteuropastudium“) și pentru a orienta învățămîntul spre o direcție antisovietică, anticomunistă și ostilă față de celelalte țări socialiste. Un accent deosebit se pune pe falsificarea și deznaturarea în învățămînt și cercetări a istoriei acestor țări („Beiträge zur Zeitgeschichte“, 1959, nr. 3—4, pag. 214—215).

a fost corespondent de presă în Uniunea Sovietică cu scopuri de spionaj. În 1937, sub masca de profesor la Universitatea din Honolulu, capitala insulelor Hawai, a activat ca spion al Ministerului de Război japonez împotriva S.U.A., contribuind astfel la agresiunea ulterioară de la Pearl Harbour [15]. Între anii 1941—1945, Mehnert a lucrat în răsăritul Asiei pentru Ministerul de Externe hitlerist. Pînă în 1945 a mai activat ca profesor la Universitățile din California și Șanhai. După cel de-al doilea război mondial a făcut din nou călătorii în diferite țări din Asia pentru care monopolurile vest-germane manifestă un interes tot mai mare în lupta lor de concurență cu monopolurile din alte țări capitaliste. În timpul acestor călătorii, el s-a ocupat îndeosebi cu Iranul și Pakistanul și a încercat — zadarnic — să determine atragerea Indiei de partea politicii imperialismului american.

O altă figură cunoscută, Boris Meissner, conducătorul secției pentru răsăritul Europei la Universitatea din Hamburg și unul dintre colaboratorii permanenți ai revistei revanșarde „Osteuropa", este cunoscut ca consilierul cancelarului Adenauer în problemele externe [16]. Erich Pruck, astăzi „specialist" în Republica Federală Germană în probleme ale așazisului „război psihologic", a fost, în perioada celui de-al doilea război mondial, colonel de stat-major și șef al serviciului de spionaj hitlerist în Norvegia. Directorul „Institutului pentru cercetarea U.R.S.S." („Institut für Erforschung der UdSSR"), Vladimir Merkalov, este un tip de gardist alb, care în timpul celui de-al doilea război mondial a activat în banda trădătoare a lui Vlasov. Dr. Bolko V. Richthofen, președintele „Cercului de muncă pentru problemele Răsăritului" („Arbeitskreis für Ostfragen") de la München, cunoscut prin falsificări istorice deosebit de grosolane, a fost SS-ist [17]. Unul dintre principalii instigatori de la „Cercetarea Răsăritului" este profesorul universitar dr. Hermann Aubin, președintele consiliului de cercetare „Herder" de la Marburg. El a fost acela care a arătat în mod concret direcția de activitate a acestor institute, publicînd încă în anul 1952 articolul intitulat „Antibolșevismul — problema de bază a cercetării Răsăritului în general" [18].

Faptele dovedesc că, în ciuda mobilizării unei pleiade de astfel de elemente aventuriste și dușmănoase și a finanțării largi, folosirea lor nu poate să asigure perspective activității pseudoștiințifice a „Cercetării Răsăritului". Pe zi ce trece, nu numai că purtătorii și inspiratorii acestei activități sînt demascați din ce în ce mai mult, dar se prăbușesc una după alta și „teoriile" lor artificiale, mistice și reacționare, care nu pot rezista în fața puterii adevărului istoriei zilelor noastre.

În neputința lor față de creșterea năvalnică a forțelor socialismului, inspiratorii oficiali vest-germani ai „Cercetării Răsăritului" au împiedicat

---

[15] „Mitteilungsblatt der Arbeitsgemeinschaft ehemaliger Offiziere", 11 noiembrie 1959, pag. 15.

[16] „Einheit", 1955 nr. 12, pag. 1.219. *Dr. Felix-Heinrich Gentzen:* „Die «Ostforschung» westdeutscher Historiker — eine Hetze gegen die Sowjetunion und Volkspolen" („«Cercetarea Răsăritului» de către istoricii vest-germani — o campanie împotriva Uniunii Sovietice și a Poloniei populare").

„Beiträge zur Zeitgeschichte", pag. 213.

[17] *B. Spiru:* „Ostforscher — Ostfälscher — Ostfahrer"; „Jahrbuch für Geschichte der UdSSR und der volksdemokratischen Länder Europa", Berlin, 1959, pag. 34, 49, 50, 51, 63.

[18] „Mitteilungsblatt der Arbeitsgemeinschaft ehemaliger Offiziere", 11 noiembrie 1959, pag. 14, 16. Același Aubin, ca președinte al adunării istoricilor vest-germani din 25 sep-

activitatea legală a Partidului Comunist German, printre altele și din cauză că acesta a demascat neabătut scopurile adevărate urmărite de „Cercetarea Răsăritului". Partidul Comunist German a condamnat esența acestui curent ideologic reacționar și a instituțiilor sale, arătînd că renașterea imperialismului și militarismului în Germania occidentală, susținută de astfel de „ideologi" revanșarzi, prezintă un mare pericol pentru poporul german, și în primul rînd pentru populația Republicii Federale Germane. La dezbaterea din anul 1953 în Bundestag a problemei dezvoltării „Cercetării Răsăritului", reprezentantul Partidului Comunist German, tovarășa Strohbach, a demascat faptul că întreagă această activitate nu este altceva decît un mijloc pentru planurile agresive „și de provocare din afară a unor contrarevoluții" [19].

Un centru important al combaterii și demascării „Cercetării Răsăritului" constituie Republica Democrată Germană. Hotărîrea C.C. al P.S.U.G. din anul 1955 privind „Îmbunătățirea cercetării și învățămîntului în știința istorică din Republica Democrată Germană" a arătat: „Partea integrantă cea mai primejdioasă în activitatea științei istorice reacționare vest-germane este ...falsificarea prin «Ostforschung» a istoriei Uniunii Sovietice și a țărilor de democrație populară și a relațiilor istorice ale Germaniei cu aceste țări. Activitatea din acest domeniu — sprijinită cu mijloace considerabile de guvernul Adenauer și stăpînitorii monopolurilor americane —, proporțiile acestei activități depășind mult chiar și activitatea științei istorice germane reacționare din timpul fascismului hitlerist însuși, servește instigării șovine a oamenilor muncii și subordonării lor politicii de restabilire a militarismului german" [20].

Numeroși cercetători în domeniul științei istorice, printre care și o serie de cadre de istorici militari din R.D.G., participă în prezent cu energie la lupta pentru zdrobirea uneltirilor diferitelor institute puse în slujba denaturării adevărului istoric despre țările lagărului socialist. În R.D.G. apar o serie de studii și articole documentate care resping și demască născocirile „istoricilor" „Cercetării Răsăritului". La Conferința internațională a istoricilor din 14—19 decembrie 1959 de la Berlin, care s-a ocupat cu tema „Imperialismul german și cel de-al doilea război mondial", s-a acordat atenție și acestei probleme. Cu acest prilej, cercetători ca Gerhard Vogt, Fr. Gentzen și alții au adus contribuții noi la demascarea „Cercetării Răsăritului".

Chiar în Republica Federală Germană, odată cu creșterea rezistenței față de politica revanșardă a guvernului de la Bonn, se dezvoltă — îndeosebi în rîndurile muncitorilor — împotrivirea față de activitatea nefastă a institutelor „Cercetării Răsăritului". Împotriva acestei activități și a otrăvirii ideologice se ridică de asemenea un număr tot mai mare de studenți. Ziarele Uniunii Studenților Socialiști Germani (Sozialistischer Deutscher Studentenbund), ca, de exemplu, „Hamburger Studentenzei-

tembrie 1958 de la Trier, avînd frică de discutarea problemelor fundamentale ale poporului german, a împiedicat brutal delegația istoricilor din Republica Democrată Germană să ia cuvîntul și să participe la adunare, ceea ce a stîrnit revolta și protestul cercurilor progresiste și științifice germane („Dokumentation der Zeit", 1958, nr. 178, din 20 noiembrie 1958, pag. 23—24).

[19] „Beiträge zur Zeitgeschichte", 1959, nr. 3—4, pag. 213.

[20] „Zeitschrift für Geschichtswissenschaft", 1955, nr. 4, pag. 510.

tung" și altele, iau poziție împotriva politicii revanșarde a „Cercetării Răsăritului". Luptătorii curajoși pentru pace demască minciunile despre țările socialiste, organizează conferințe, proiecții de filme etc. O contribuție însemnată în această direcție aduce și „Arbeitskreis Ost" (AKROS) („Cercul de muncă Est"), condus de fizicianul prof. dr. Hans Klumb[21].

Falsificările istoricilor reacționari de la „Cercetarea Răsăritului" sînt demascate cu toată tăria în Uniunea Sovietică. Literatura vastă care apare în Uniunea Sovietică cu privire la originea și istoria celui de-al doilea război mondial, lucrările științifice consacrate celor mai diferite domenii ale științei istorice contemporane referitoare la Germania și diferite țări din centrul și răsăritul Europei și la relațiile între acestea constituie lovituri nimicitoare date încercărilor jalnice de falsificare de la „Cercetarea Răsăritului". În lucrări ale acad. prof. dr. A. S. Ierussalimski, prof. I. A. Boltin, P. H. Tilin și ale altora este demascată falsificarea istoriei din Germania de vest. V. Pașuto a demascat activitatea de denaturare a adevărului de către istoricii vest-germani Ludat, Stöckel, Hubatsch și alții de la „Ostforschung".

Multe succese au obținut istoricii polonezi, cehoslovaci și din alte țări de democrație populară în combaterea energică a diferitelor „teorii" revanșarde, lansate de institutele „Cercetării Răsăritului".

* * *

În activitatea institutelor „Cercetării Răsăritului" există o anumită împărțire a rolurilor. O bună parte a acestor institute și-au îndreptat activitatea mai ales împotriva Uniunii Sovietice, Poloniei, Cehoslovaciei, Republicii Democrate Germane.

Din atenția și sfera lor de activitate n-au rămas afară însă nici țările socialiste din sud-estul Europei (R. P. Romînă, R. P. Bulgaria, R. P. Albania). Încă din anul 1930 există la München „Südosteuropa-Institut" („Institutul sud-estul Europei"), care din iulie 1955 este condus de Fritz Valjavec. Acesta din urmă, în timpul dictaturii hitleriste, a publicat o lucrare intitulată „Rumänien", în „Jahrbuch für Politik und Auslandskunde 1941" și în „Jahrbuch der Weltpolitik 1942—1944". În anul 1953 a fost înființată și societatea „Südosteuropa Gesellschaft". Valjavec se găsește și în conducerea acestei societăți. În programul lor, aceste două instituții arată că scopul lor ar fi, chipurile, „studierea" problemelor din această parte a Europei; de fapt însă ele urmăresc să denatureze în mod grosolan, sub forma unor prezentări pseudoștiințifice, adevărul istoric.

Astfel, în revista „Südostforschungen" („Cercetările sud-estului Europei), condusă și redactată de Fritz Valjavec, a apărut, în anul 1959, un articol (publicat în două părți) intitulat „Die militarischen Vereinbarungen der Kleinen Entente 1929—1937" („Acorduri militare ale Micii Antante din anii 1929—1937") de Rudolf Kiszling din Viena, în care Micii Antante — care, după cum se știe, era un instrument în planurile militare și războinice ale imperialiștilor apuseni, și în special ale celor din Franța

[21] „Mitteilungsblatt der Arbeitsgemeinschaft ehemaliger Offiziere", 11 noiembrie 1959, pag. 16.

— i se atribuie numai scopuri pașnice și de apărare și nicidecum agresive și antisovietice. Vorbind, în legătură cu perioada 1933—1935, despre dezbaterile care au avut loc între experții militari ai Micii Antante, autorul arată că șeful statului-major al armatei burghezo-moșierești romîne, generalul Antonescu, ar fi expus 12 posibilități de război în care țările Micii Antante ar fi putut să fie numai... atacate. Una dintre aceste „posibilități" prevedea — arată autorul — „atacarea" Romîniei de către Uniunea Sovietică [22], trecînd cu totul cu vederea propunerile și eforturile continue ale guvernului sovietic pentru încheierea unui pact de neagresiune cu Romînia și pentru stabilirea unor relații de bună vecinătate, propuneri care au fost însă sistematic respinse de cercurile guvernante burghezo-moșierești romîne. Se știe că după instaurarea dictaturii fasciste în frunte cu Antonescu, Romînia a fost tîrîtă, alături de Germania hitleristă și sateliții acesteia, în criminalul război antisovietic. În ciuda faptelor istorice, alianța militară dintre Polonia și Romînia, menită să transforme aceste două țări în cap de pod pentru agresiunea antisovietică, este prezentată în articol pur și simplu ca un „front de apărare polono-romîn constituit împotriva bolșevismului" [23]. Arătînd creșterea primejdiei de război în anul 1934, autorul, în mod calomniator, afirmă că aceasta era determinată de asasinarea lui Dollfuss și... intrarea U.R.S.S. în Liga Națiunilor [24], deși este un lucru bine cunoscut că intrarea Uniunii Sovietice în Liga Națiunilor a servit tocmai scopului întăririi păcii în Europa, Uniunea Sovietică depunînd eforturi mari pentru a folosi și posibilitățile reduse din sînul acestui organism internațional pentru crearea unui sistem de securitate colectivă.

O altă publicație a „Institutului sud-estul Europei" se ocupă cu bibliografia privind diferite domenii de activitate din aceste țări. O bibliografie romînă, publicată de acest institut în anul 1956, s-a referit la lucrări privind probleme de limbă, istoria literaturii, drept și administrație, economie, istorie și alte științe sociale, viața culturală etc. O mare parte a lucrărilor indicate sînt elaborate de elemente transfuge și autori burghezi din Occident. Astfel, din 8 lucrări indicate pentru geografie, două provin din Viena, una din Bonn, una din Paris, una din Zürich, iar pentru rubrica privind „populația" figurează o singură lucrare, și anume din Viena [25]. Nu este greu de închipuit ce fel de fundamentare științifică și informare concretă, documentată și obiectivă pot caracteriza lucrările elaborate de astfel de autori.

La München apare revista „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas" („Analele pentru istoria sud-estului Europei"). În revistă a apărut un articol cu titlul pretențios „Grundrichtungen und Wendepunkte europäischer Ostpolitik" („Liniile de bază și cotiturile în politica de est din Europa") de Heinrich Felix Schmied, în care, pe 20 de pagini, se arată că această politică ar fi avut un rol important mai ales în diferite perioade

[22] „Südostforschungen", Band XVIII, 1959, I. Halbband, R. Oldenburg-München, pag. 126.
[23] Loc. cit., pag. 124.
[24] Loc. cit., pag. 126—161.
[25] „Südosteuropa — Bibliographie", Band I. Partea I, editată de Fritz Valjavec, R. Oldenburg, München, 1956, pag. 31—56.

ale... Evului Mediu. Secolul al XX-lea este rezolvat de autor — în cîteva fraze generale — pe o jumătate de pagină. Nici un cuvînt nu se spune despre urmările nefaste ale politicii expansioniste a imperialismului german spre estul și sud-estul Europei [26].

Poporul nostru nu va uita însă niciodată că de la începutul acestui secol Romînia a constituit o țintă a expansiunii imperialismului german. Pînă la primul război mondial, în Romînia burghezo-moșierească capitalul german reprezenta 23,22% din capitalul străin [27].

Întreaga politică de pregătire a celui de-al doilea război mondial de către monopolurile germane era strîns legată de eforturile lor pentru a-și asigura un loc tot mai mare în acapararea producției de petrol romînesc considerat ca indispensabil pentru pregătirea mașinii de război. Încă în primii ani ai dictaturii hitleriste a crescut enorm participarea Germaniei la exportul produselor petrolifere ale Romîniei, de la 3,4% în 1933 la 15,6% în 1938. Datorită încheierii înrobitorului acord economic germano-romîn în martie 1939, în Germania hitleristă a fost exportat mai mult petrol decît în celelalte țări capitaliste. Conform acestui acord și alte ramuri industriale, precum și agricultura au fost adaptate planurilor de agresiune ale Germaniei hitleriste [28]. Cu aceasta însă nu s-au mulțumit agresorii hitleriști. Ei au trimis în țară, cu o misiune specială, pe omul de încredere al lui Hitler, Hermann Neubacher, care a încheiat faimosul pact de petrol în mai 1940. Despre consecințele acestuia Neubacher spune următoarele: „În 1941, furniturile de carburanți din Romînia pentru puterile Axei s-au ridicat la peste 2,9 milioane de tone. Fusese atins maximul" [29]. Pe lîngă jefuirea bogățiilor Romîniei s-a dus o nerușinată politică de aplicare a unor prețuri de jaf. Hitleriștii au impus mai întîi o scumpire generală de 20% a produselor lor, apoi din decembrie 1940 ridicarea cursului mărcii de la 50 de lei la 60 de lei; în timp ce produsele petrolifere continuau să fie decontate cu vechiul curs de 50 de lei, ceea ce a determinat, după o evaluare din anul 1941, pierderi de circa 7.500 milioane de lei în detrimentul economiei naționale a Romîniei. Între 1939 și 1944 prețurile produselor romînești exportate în Germania au crescut abia cu 123%, în timp ce prețurile mărfurilor germane au sporit cu 614%.

În medie Germania hitleristă a plătit cu 11.778 de lei fiecare tonă a produselor importate din Romînia, în timp ce pentru mărfurile exportate în țara noastră a încasat 60.868 de lei pe tonă [30].

Acestea sînt numai cîteva aspecte din jefuirea Romîniei de imperialismul german, peste care slujitorii săi „ideologici" caută să treacă cu vederea.

O activitate asemănătoare — de ascundere și de denaturare a adevărului istoric — cu privire la sud-estul Europei se desfășoară și la Viena, unde există un institut pentru cercetarea „problemelor" din „spațiul dunărean" („Forschungsinstitut für den Donauraum"), care editează o revistă periodică cu același nume: „Donauraum". Revista are colaboratori atît în Republica Federală Germană cît și în Austria.

---

[26] „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas", München, Band I, Heft 1. pag. 97—115.
[27] „Studii", nr. 1, 1957, pag. 36—38.
[28] *Gh. Ravaș:* „Din istoria petrolului romînesc", E.S.P.L.P. 1957, pag. 263, 267.
[29] Vezi *Hermann Neubacher:* Sonder — Mission in Südost.
[30] „Probleme economice" nr. 12, 1958, pag. 119.

Sub egida altor instituții asemănătoare sau chiar a organelor conducătoare de stat, care sînt protectorii principali ai „Cercetării Răsăritului", apar uneori articole privind istoria țării noastre din ultimii 15 ani. Aceste articole nu pot contesta transformările profunde și realizările obținute în această perioadă de poporul nostru, dar caută, în furia lor, să le prezinte într-o lumină falsă și calomniatoare. Astfel, în numărul din august 1959 al revistei vest-germane „Aussenpolitik" („Politica externă"), a apărut un articol intitulat „Fünfzehn Jahre Volksdemokratie Rumänien" („15 ani Romînia democrat-populară") de Karl Rau, în care se afirma că „economia Romîniei se găsește într-o critică transformare structurală" (in einem krisenhaften Strukturwandel)[31]. Iar ca „explicație" în legătură cu aspectul „critic" al transformării economice, el arată următoarele: 80% din exportul romînesc este îndreptat spre țările socialiste și înainte de toate spre Uniunea Sovietică... Pînă la cel de-al doilea război mondial, circa 80% din exportul Romîniei îl constituiau produsele agricole. Pe lîngă acestea, petrolul a avut un rol însemnat. Prin construirea economiei industriale de după 1945 (politica de industrializare — *n.n.*), acest raport s-a schimbat în favoarea sectorului industrial. Au luat ființă o serie de noi ramuri industriale. Dar toate întreprinderile sînt în proprietate de stat sau sînt cooperatiste[32]. Prin urmare, tot ceea ce-l doare pe autor este înfățișat drept... elemente ale unei situații de criză: relațiile de tip nou și de într-ajutorare economică dintre țările socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică, care au rol de seamă în avîntul de dezvoltare a țării noastre, lichidarea caracterului predominant agrar și înapoiat al Romîniei, de unde monopolurile nu mai scot profituri fabuloase, faptul că industria de petrol nu mai este la cheremul monopolurilor străine.

Ceea ce autorul încearcă să denumească un fenomen „critic" este de fapt o dezvoltare de însemnătate istorică. Numai în ultimii 4 ani producția globală a industriei noastre a cunoscut o creștere de 10% în medie pe an, ceea ce nu se realizează nici în țările capitaliste cele mai înaintate; volumul producției industriale va fi în acest an de cinci ori mai mare decît în anul 1938.

De asemenea, în problema transformării socialiste a agriculturii, autorul recurge la calomnii, afirmînd că unirea liber consimțită a țăranilor muncitori în forme cooperatiste ar însemna... „exproprierea" lor, că producția agricolă ar fi într-un proces de scădere din punct de vedere cantitativ și calitativ, determinat, după el, chipurile, tocmai de industrializarea țării[33], or, așa după cum dovedește și experiența țării noastre, marea industrie socialistă este un factor hotărîtor în mecanizarea agriculturii și ridicarea rapidă a producției agricole, care crește puternic din an în an.

Față de afirmațiile mincinoase ale autorului cu privire la „scăderea" producției agricole, faptele dovedesc că în ultimii șase ani producția globală a agriculturii noastre, aflate în plin proces de transformare socialistă, a crescut anual în medie cu 4,2%, asigurînd aprovizionarea din belșug a

[31] „Aussenpolitik" „Zeitschrift für internationale Fragen" („Revista pentru probleme internaționale"), august 1959, anul 10, nr. 8, pag. 544.

[32] Ibid.

[33] Loc. cit., pag. 545.

populației, satisfacerea nevoilor industriei și creșterea rezervelor de produse agricole ale statului.

Schimbările mari care s-au petrecut în viața economică a Romîniei au făcut ca venitul național al țării să fie în 1960 de aproximativ 2,7 ori mai mare decît în anul 1938, ca salariul real să crească cu 33% în 1959 față de 1955 [34].

În revista „Osteuropa", care apare la Stuttgart sub conducerea faimosului spion internațional dr. Klaus Mehnert, în anul 1959 a apărut un alt articol despre Romînia, în cadrul rubricii „Chronik". Acest articol abundă de asemenea în prezentări tendențioase și falsificatoare. Astfel, autorul — Mergl Georg, un vechi calomniator al R.P.R. — a căutat să interpreteze dezvoltarea mișcării sindicale din țara noastră, ridicarea ei pe o treaptă superioară organizatorică, tot ca un fenomen de... „criză" [35]. Se știe că în țările capitaliste occidentale monopolurile creează condiții foarte grele pentru activitatea sindicală, sparg unitatea mișcării sindicale și o dau pe mîna unor elemente oportuniste și chiar trădătoare. De aceea nu este întîmplător că scribii lor vînduți sînt așa de porniți împotriva unității și tăriei mișcării noastre sindicale și procesului ei de perfecționare, sindicatele constituind un factor important în dezvoltarea continuă a regimului democrat-popular din țara noastră.

Pătruns de acest spirit putred de calomniere, inițiativele și munca patriotică plină de entuziasm și eroism a maselor largi în vederea cîștigării unor noi terenuri pentru agricultura noastră socialistă sînt prezentate de autor drept... „muncă forțată" [36].

Autorii unor cărți apărute în Germania occidentală pe linia „Cercetării Răsăritului" nu se pot împăca nici cu succesele mari obținute de poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Romîn, în prima etapă a revoluției. Aceste lucrări, pline de născociri arbitrare și calomnioase, sînt caracterizate printr-un limbaj instigator și prin titluri tendențioase și provocatoare. Astfel, la München, în editura „Isar" (unde se publică și „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas"), a apărut o carte a unui oarecare Hendrich van Bergh, care afirmă că — abia începînd din februarie 1945! — la București au avut loc demonstrații de masă doar cu participarea a 25.000—50.000 de oameni, aduși pe stradă cu „teroare și promisiuni". Autorul „a uitat" faptul că demonstrațiile de masă au început la București încă din august 1944, cunoscînd o creștere năvalnică, nemaivăzută în istoria țării, că ele au avut un rol hotărîtor în răsturnarea guvernelor prezidate de Sănătescu; la începutul lunii februarie 1945, demonstrațiile de la București împotriva guvernului Rădescu s-au intensificat rapid, ajungînd la 24 februarie 1945 să numere 600.000 de participanți, iar la 6 martie 1945 — 800.000. Aceste uriașe acțiuni populare, organizate și desfășurate sub conducerea Partidului Comunist Romîn, lupta maselor populare au hotărît soarta bătăliei pentru putere. Chiar un scriitor burghez francez a fost nevoit să recunoască: „Începînd de la 11 februarie,

[34] „Scînteia" nr. 4837, din 19 mai 1960.
[35] „Osteuropa", februarie—martie 1959, anul 9, nr. 2—3, Stuttgart, pag. 185.
[36] Loc. cit., pag. 187.

Rădescu este pus în imposibilitate să-și mai îndeplinească funcțiile... Manifestațiile de stradă nu încetează" [37].

Nu este de mirare că autorul nu scoate nici un cuvînt despre discursul provocator al lui Rădescu din 11 februarie 1945, despre acțiunile de sabotaj și speculă ale burgheziei și moșierimii, nu ia în seamă nici sabotarea de către reprezentanții lor a sprijinirii frontului antihitlerist și a prevederilor Convenției de armistițiu.

Autorul nu-și ascunde profunda nemulțumire pentru faptul că a fost zădărnicită fuga lui Mihalache și a celorlalți complotiști național-țărăniști în vara anului 1947, constatînd amar că organizatorii ei „n-au luat măsurile de prudență necesare".

Ocupîndu-se apoi de situația țărănimii muncitoare, el afirmă că majoritatea acesteia „refuză" cooperativizarea, iar nivelul de trai al țăranilor muncitori ar fi numai un sfert din cel dinainte de război. Cît de certat este autorul cu realitatea arată faptul că în prezent 77% din suprafața pămîntului arabil este cooperativizată, majoritatea covîrșitoare a țărănimii pășind cu încredere și hotărîre pe drumul transformării socialiste a agriculturii, care i-a deschis perspectiva spre un viitor fericit. S-au schimbat fundamental viața și înfățișarea satelor din Romînia, unde se găsesc zeci de gospodării agricole colective milionare, se construiesc mii de case noi, se umplu hambarele țăranilor cu cereale ca niciodată ; țăranii muncitori se hrănesc și se îmbracă incomparabil mai bine ca în trecut. În satele noastre se răspîndesc cultura și știința, care în anii regimului burghezo-moșieresc constituiau apanajul claselor exploatatoare.

Aceste schimbări uriașe sînt recunoscute și de o serie de vizitatori care vin din țările capitaliste în Romînia. „Tot ce am întîlnit în Romînia este peste așteptările noastre" — au declarat ziariștii brazilieni Tocelyn des Santos și Gilberto Lima. „Am fost impresionat de tot ce am văzut în Romînia" — a constatat Hiralal Bose, secretar general al organizației de tineret al Partidului Congresul Național Indian. „O țară în plină ascensiune" — a mărturisit cunoscuta publicistă burgheză franceză Geneviève Tabouis. „Economia Romîniei se dezvoltă impetuos" — a constatat Spiros Melas, președintele Academiei de științe din Atena [38]. Și astfel de constatări sînt numeroase.

În Germania occidentală, și unii aspiranți din învățămîntul superior sînt îndrumați să se ocupe cu diferite probleme din viața Romîniei de după eliberare. Astfel, tema unei lucrări economice susținute la Nürnberg de Günther Jacobi are ca titlu „Die Bodenreformen Rumäniens vom 15 Dezember 1918 und 23. März 1945" („Reformele agrare ale Romîniei din 15 decembrie 1918 și 23 martie 1945"). Vorbind despre reforma agrară din anul 1945, autorul a afirmat în mod calomniator că „la aceasta era mai puțin vorba despre o idee socială. Pe primul plan au stat mai multe considerente politice" [39]. În lucrare se deplînge faptul că „moșierii nu puteau să

[37] *Henri Prost:* „Destin de la Roumanie", Paris, 1954, pag. 173.

[38] „Scînteia" din 3 noiembrie 1957 ; „Scînteia tineretului" din 8 aprilie 1958 ; „Scînteia" din 1 noiembrie 1958 și 20 noiembrie 1959.

[39] *Günther Jacobi:* „Die Bodenreformen Rumäniens vom 15. Dezember 1918 und 23. März 1945", pag. 94, Deutsche Bücherei, Lipsca, Di *19* 5 U.*B.* 10.593.

se opună noului regim și să ceară o refacere a moșiilor lor"[40] și se susține că, chipurile, reforma agrară ar fi dus la „înrobirea" țărănimii[41]. Comparînd reforma agrară de după primul război mondial cu cea din anii 1944—1945, autorul afirmă: „În timp ce prima reformă agrară din 1918 a dus la libertatea și bunăstarea țărănimii, ridicînd întreaga agricultură, de la cea de-a doua reformă agrară trebuie așteptat contrarul"[42]. Autorul n-a găsit nimerit, probabil, să exemplifice „bunăstarea" maselor țărănești dintre cele două războaie mondiale prin datoriile lor, care au ajuns la cifre astronomice, sau prin revoltele și acțiunile revoluționare care frămîntau încontinuu satele romînești, amenințînd, chiar după spusele presei burgheze, cu un „nou 1907".

Autorii reacționari din Germania occidentală exprimă deschis ura lor față de poporul nostru, care și-a luat soarta în mîinile sale și este hotărît să-și construiască într-un ritm rapid o viață fericită, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn, împotriva dorinței și intereselor dușmanilor săi și a scribilor aflați în slujba acestora.

Romînia burghezo-moșierească era — după cum se știe — un rai pentru monopolurile străine, care nu se pot consola pentru pierderea în ultimii 16 ani — și pentru totdeauna — a profiturilor uriașe, pe care în trecut le-au stors din munca poporului și din bogățiile țării.

De aceea, regretul lor profund și ura față de poporul nostru stăpîn pe soarta lui se ascund sub forme pseudoștiințifice și calomniatoare.

Durerea pentru posibilitățile lor dispărute se reflectă și printr-o serie de lucrări „istorice", care au apărut în ultima vreme în Germania occidentală, în legătură cu ultimii ani ai regimului burghezo-moșieresc, și mai ales referitor la perioada criminalului război antisovietic.

În campania de defăimare și calomnii dusă de „Cercetarea Răsăritului", în legătură cu evenimentele din această perioadă, falsificatorii istoriei se sprijină pe cartea lui Andreas Hillgruber intitulată „Hitler, König Carol und Marschall Antonescu" („Hitler, regele Carol și mareșalul Antonescu")[43]. Lucrarea se ocupă în special cu evenimentele care au avut loc în Romînia în anii 1938—1944. Autorul a fost sprijinit substanțial în elaborarea lucrării sale pseudoștiințifice de oameni cunoscuți ai „Cercetării Răsăritului" — profesori universitari de la Göttingen, Mainz, foști militari și diplomați hitleriști și transfugi fasciști din Romînia etc. Printre „garanții" (Gewährsmänner) lucrării, care l-au îndrumat pe autor, în scris sau verbal, figurează fasciști transfugi, ca Al. Cretzianu și Ion Gheorghe, de asemenea

[40] Ibid.
[41] Loc. cit., pag. 96.
[42] Ibid.
[43] În legătură cu istoricul acestei lucrări, trebuie menționat că mai întîi, în anul 1953, a fost susținută la Göttingen ca disertație pentru obținerea titlului de doctor la facultatea de filozofie. După aceasta, fără îndoială și cu scopuri propagandistice politice, a fost asigurată editarea ei imediată, lucrarea fiind tipărită încă în anul 1954. Lucrarea editată prezintă modificări foarte puține și neînsemnate față de disertație, care se intitula „Deutschland und Rumänien (Germania și Romînia) 1939—1944" („Deutsche Bücherei, Lipsca, 1955, pag. 6.442). Pentru cartea editată, s-a ales un alt titlu, nu numai spre a fi eventual mai „senzațional", ci îndeosebi pentru a corespunde mai bine liniei dominante în „știința" istorică din Germania occidentală, și anume cu intenția de a face răspunzătoare pentru cele întîmplate numai anumite persoane, cum erau Hitler, Himmler etc., căutînd să achite astfel de răspundere monopolurile, burghezia și moșierimea. Aceeași tendință se manifestă și cu privire la fostele clase dominante din Romînia.

fostul ambasador al Germaniei hitleriste la București, Wilhelm Fabricius, generalii hitleriști Hans Friessner, Franz Halder, Kurt Tippelskirch, general feldmarschall Erich von Manstein, generalul de aviație Wilhelm Speidel, precum și Helmuth Wohltat, Herman Neubacher etc., care au avut un rol de seamă în înrobirea și jefuirea economică a Romîniei [44].

Demascarea cărții lui Hillgruber, precum și a celorlalte lucrări reacționare care falsifică istoria Romîniei, va trebui să fie o preocupare importantă a istoricilor noștri. Pentru a caracteriza tendințele dușmănoase ale acestor lucrări și felul lor de „tratare" a evenimentelor și proceselor istorice contrar adevărului, ne vom referi cu acest prilej la următorul exemplu din această carte :

Ideea de bază pe care este axată lucrarea lui Hillgruber este aceea că, în timpul dictaturii militare-fasciste, Romînia n-a fost un satelit al Germaniei hitleriste. Vorbind la persoana a treia, autorul, încă în prefața lucrării, își pune o întrebare privind „problema fundamentală cu privire la raportul real al Reichului cu aliatul său din sud-est" : „Era conducătorul de stat, mareșalul Antonescu, numai un vasal al lui Hitler și Romînia un satelit al Germaniei mari sau a încercat să urmărească drumuri proprii ?" [45]. Răspunsul este dat de autor la sfîrșitul „expunerilor" sale, făcute pe 235 de pagini, unde trage concluzia lipsită de orice bază că „Romînia regelui Carol și a mareșalului Antonescu nu era în nici o fază a războiului un satelit al Reichului" [46], și amîndoi — împreună cu cercurile guvernante — ar fi dus o politică independentă.

Lansînd astfel de născociri, Hillgruber n-a luat în seamă nici măcar unele mărturisiri ale propriilor săi „garanți". Astfel, Hermann Neubacher, care la începutul anului 1940 a fost trimis în Romînia în calitate de „însărcinat special" pentru probleme economice, adică pentru acapararea definitivă a bogățiilor Romîniei pentru mașina de război hitleristă, arată în lucrarea lui cum a impus guvernului Antonescu toate pretențiile hitleriștilor. Încă în prima fază a misiunii sale, arată Neubacher, „vrînd-nevrînd, Marele Stat-Major romîn, dezamăgit, a trebuit să devină aliatul meu" [47]. Iar din punct de vedere economic, constată trîmfător Neubacher, Romînia „a devenit în realitate : o pompă de benzină care funcționează cu precizia unui automat" [48]. Așa a arătat „independența" Romîniei în anii dictaturii fasciste față de Germania hitleristă !

Neubacher arată, de altfel, pe larg cum a depins de el personal Antonescu și cum a dictat el în ianuarie 1940 semnarea de către Horia Sima a ordinului de încetare a „rebeliunii", Germania hitleristă continuînd totodată manevrarea cu șefii legionarilor, pe care i-a transferat peste hotare [49], în scopul de a-i folosi ca mijloc de șantajare a lui Antonescu, pentru a-și asigura sprijinul necondiționat al acestuia.

Relațiile de subordonare militară-economică-politică a Romîniei față de Germania hitleristă au mers atît de departe, încît însuși partidul

[44] *Andreas Hillgruber :* „Hitler, König Carol und Marschall Antonescu", Wiesbaden, 1954, pag. 365—366.
[45] Loc. cit., prefața.
[46] Loc. cit., pag. 232.
[47] *Hermann Neubacher :* „Sonder Auftrag Südost" (Mandat special sud-est), Göttingen, Berlin-Frankfurt, 1956.
[48] Ibid.
[49] Loc. cit., pag. 57.

național-socialist al lui Hitler a intervenit în problemele interne ale Romîniei. Acest fapt este recunoscut și de fostul ambasador la Berlin al dictaturii militare-fasciste romîne, Ion Gheorghe: „Germania a instaurat un oficiu economic, care din partea lui a trebuit să controleze transporturile de petrol romîne. Acest oficiu nu era subordonat ambasadei germane. Conducătorul lui era trimisul Neubacher, care a imprimat oficiului economic un caracter politic pronunțat și l-a transformat într-un cap de pod din Romînia al partidului național-socialist pentru a interveni în relațiile de politică internă romînă. Astfel, Neubacher și oficiul lui au avut un rol important în evenimentele în jurul abdicării regelui, legionarii țineau legături strînse cu Neubacher. Generalul Antonescu a trebuit să preia aceste împrejurări la venirea lui la putere și să se împace cu ele“ [50].

În întreaga sa lucrare, Hillgruber caută să arate că Germania hitleristă n-a exploatat Romînia în timpul celui de-al doilea război mondial și Romînia n-a suferit pagube materiale în urma alianței ei cu hitleriștii. Or, este știut că subjugarea țării noastre de către Germania hitleristă a creat o situație economică catastrofală, pagubele cauzate în urma acestei situații ridicîndu-se la 10.000 miliarde de lei socotite la valoarea din anul 1945, ceea ce era echivalent cu bugetul țării pe mai bine de 12 ani.

Prin întreaga ei orientare, lucrarea lui Hillgruber este pusă, fără îndoială, în slujba imperialismului și militarismului vest-german. Negarea rolului subordonat al Romîniei burghezo-moșierești față de Germania hitleristă și a jefuirii ei nemiloase de monopolurile germane și mașina de război hitleristă, precum și trecerea totală sub tăcere a mizeriei și suferințelor cauzate maselor muncitoare din Romînia în anii războiului hitlerist vor să creeze impresia că imperialismul german ar fi respectat interesele naționale și suveranitatea Romîniei și ar fi fost un aliat „loial“, tratînd-o pe baza unei depline egalități. Astfel de relații nu există însă niciodată între puterile imperialiste mari și țările mici, și nu le-a cunoscut față de nimeni fascismul german sîngeros.

Căutînd să prezinte imperialismul german într-o lumină favorabilă, Hillgruber și alți istorici reacționari vest-germani fac eforturi pentru a dezvinovăți și vîrfurile reacționare din Romînia. Acestea însă au fost complici conștienți în toate crimele săvîrșite de hitleriștii germani împotriva Uniunii Sovietice și a intereselor poporului romîn.

Pseudoistoricii reacționari vest-germani deplîng, indirect sau direct, răsturnarea dictaturii fasciste la 23 August 1944 și urmările acestui istoric eveniment. Fostul comandant suprem din acea vreme al armatei hitleriste din Ucraina de Sud și Romînia, general-colonel Hans Friessner, recunoscînd lovitura puternică dată hitleriștilor prin înfăptuirea insurecției armate de la 23 August 1944, a scris în cartea lui că lucrurile n-ar fi luat „o cotitură atît de fatală“ (pentru Germania hitleristă — *n.n.*) dacă Romînia n-ar fi ieșit din sfera Germaniei [51].

Aceeași ură neputincioasă se reflectă într-un ciclu de articole apărute în numerele din lunile februarie-martie 1960 ale ziarului „Der Donauschwabe“, care apare la Aalen (Germania occidentală). Aceste articole au

[50] *Ion Gheorghe:* „Rumäniens Weg zum Satellitenstaat“, pag. 70.

[51] *Hans Friessner:* „Verratene Schlachten. Die Tragödie der deutschen Wehrmacht in Rumänien und Ungarn“ („Tragedia Wehrmachtului german în Romînia și Ungaria“), Hamburg, 1956, pag. 215.

fost elaborate de scribii institutelor „Cercetării Răsăritului" de la München în subtitlu fiind indicat ca un studiu al unui grup de muncă (Arbeitsgruppe) din acest oraș. Articolele se ocupă cu evenimentele revoluționare care au avut loc în țara noastră în perioada dintre 23 August 1944 — 30 decembrie 1947 și nu ascund că autorii lor și cercurile reacționare care stau în spatele lor, nu pot și nu vor să se împace cu victoriile mari ale poporului nostru din prima și apoi din a doua etapă a revoluției.

Autorii acestor articole fac fel de fel de afirmații absurde în jurul problemei revoluției din țara noastră. Astfel mai înainte afirmă că în Romînia n-a avut loc o revoluție a maselor, ci numai o revoluție înfăptuită de comuniști și chiar împotriva voinței „majorității covîrșitoare" a lor. În acest scop, autorii trec cu vederea desfășurarea și amploarea insurecției armate, a revoluției agrare, ocuparea pămînturilor moșierești de către țărani, ocuparea primăriilor și prefecturilor, izgonirea elementelor fasciste din aparatul de stat și întreprinderi și multe alte mari acțiuni revoluționare bine cunoscute. Imediat după aceasta, autorii susțin că revoluția comuniștilor a avut loc fără comuniști, fiindcă partidul comunist a ieșit din ilegalitate cu puține cadre. Astfel, contrazicîndu-se, autorii reacționari nu răspund la întrebarea: atunci, cum s-a făcut totuși revoluția? Ei caută să nege și rolul clasei muncitoare în transformările revoluționare, deoarece în anul 1940 în Romînia, chipurile, ar fi fost numai 151.645 de muncitori calificați și 248.846 de necalificați. Autorii fac astfel încercări desperate și jalnice de a condiționa marile evenimente istorice de anumite împrejurări numerice și nu de capacitatea de luptă a acestor forțe.

De altfel, cît de false sînt și „datele" folosite de autori o dovedește faptul că chiar după recensămîntul din anul 1930, deci cu zece ani mai înainte, au fost înregistrați ca „salariați" în mediul urban 589.400 de persoane (în afara unui număr de 69.300 de ucenici) [52].

Autorii deplîng și „greșeala intelectualilor" progresiști, care în timpul criminalului război antisovietic s-au alăturat frontului patriotic antihitlerist și au sprijinit apoi revoluția condusă de partidul comunist [53].

Toate aceste încercări nu i-au putut ajuta în contestarea faptului istoric că forțele sănătoase ale poporului romîn au acționat cu putere uriașă pentru victoria revoluției populare, măturînd din cale forțele reacțiunii care și-au trăit traiul. Autorii înșiși sînt nevoiți să exclame amar: „Regele și conducătorii partidelor democratice (ai partidelor ultrareacționare burghezo-moșierești, P.N.Ț. și P.N.L. — *n.n.*)... au crezut înainte de toate în rezistența maselor țărănești romîne, în alegătorii lor proprii... în forța puterilor apusene...

Toate aceste speranțe s-au dovedit ca înșelătoare" [54]. Legat de aceste dezamăgiri ale reacțiunii, autorii sînt nevoiți să recunoască că Maniu a așteptat și a cerut intervenția armată a puterilor occidentale. Ei afirmă că Maniu și Brătianu n-au mai participat în cel de-al doilea guvern Sănătescu, deoarece acolo ar fi trebuit ca ei să fie în minoritate, or, este bine cunoscut că și în acest guvern a existat o majoritate reacționară. Maniu s-a „retras" tocmai pentru a putea unelti așa mai bine împotriva forțelor democrate. De altfel, vorbind despre criza de guvern de la începutul lunii

[52] „Breviarul statistic al Romîniei", vol. II, 1939, pag. 169.
[53] „Der Donauschwabe" nr. 7, 14, 21, 28 februarie 1960.
[54] „Der Donauschwabe", 13 martie 1960.

decembrie, chiar autorii afirmă: „Încă o dată a încercat regele, sfătuit de Maniu și Brătianu, să bareze drumul comuniștilor la putere. El a însărcinat la 6 decembrie pe generalul Nicolae Rădescu cu formarea guvernului“ [55].

In toate aceste articole, nici un cuvînt nu se scoate despre acțiunile huliganice ale gărzilor „Iuliu Maniu“ și ale elementelor fasciste, legionare din București, nimic despre 8 noiembrie 1945, despre acțiunile de sabotaj și speculă ale reacțiunii, despre diferitele încercări de comploturi ale partidului național-țărănesc, menționînd doar, fără explicații, că Maniu a fost condamnat la închisoare [56].

Din aceste articole se desprinde îngrijorarea de care sînt cuprinse forțele reacționare și scribii lor din Apus că victoriile poporului romîn și ale celorlalte țări socialiste din ultimii ani pot fi un exemplu tot mai mobilizator pentru alte popoare care trăiesc încă într-un regim de asuprire și exploatare.

*

Din toate aceste aspecte rezultă că istoricii din Republica Populară Romînă, care se consideră permanent mobilizați la lupta împotriva influenței ideologiei burgheze, trebuie să demaște și să combată cu hotărîre și aceste falsificări și mistificări istorice, care caută să apară sub masca „științifică“ și care stau de fapt în serviciul imperialiștilor.

Nici nu încape îndoială că lucrările consacrate problemelor istorice legate de Romînia care apar în Germania occidentală sînt în strînsă legătură cu curentul reacționar și revanșard al „Cercetării Răsăritului“ și exprimă, sub diferite forme, interesele cercurilor celor mai reacționare imperialiste. Totodată, ele exprimă slăbiciunea și neputința acestor cercuri față de schimbările uriașe intervenite în viața poporului nostru, care pășește înainte, cu deplină încredere în viitorul și în forțele sale creatoare, pe drumul libertății, independenței adevărate și al socialismului victorios, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn.

V A. VARGA

---

[55] „Der Donauschwabe“, 28 februarie 1960.
[56] „Der Donauschwabe“, 6 martie 1960.

DOCUMENTE PRIVIND GREVA MUNCITORILOR DE LA C.F.R., DIN PORTURI, ŞANTIERE NAVALE ŞI NAVIGAŢIE DIN ROMÎNIA (APRILIE-IUNIE 1920)

În perioada anilor 1918—1920, mişcarea muncitorească din ţara noastră — ca şi din alte ţări — a cunoscut un puternic avînt revoluţionar, ca urmare a înrăutăţirii continue a situaţiei maselor muncitoare datorită ruinării şi secătuirii ţării, care fusese tîrîtă de către burghezie şi moşierime în războiul imperialist, şi sub influenţa victoriei Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie.

Muncitorimea, în frunte cu grupurile comuniste, care se apropiau tot mai mult de înţelegerea leninismului, a dat puternice lupte împotriva exploatării capitaliste, pentru satisfacerea revendicărilor economice şi politice, pentru apărarea Rusiei Sovietice, pentru pace şi libertate.

Mişcarea grevistă a crescut an de an, culminînd în octombrie 1920 cu greva generală care a cuprins aproape întregul proletariat al Romîniei şi a arătat mai mult ca oricînd necesitatea creării partidului de tip nou, a partidului comunist.

Una dintre cele mai puternice greve din anul 1920 premergătoare grevei generale a fost greva ceferiştilor, care a antrenat şi pe muncitorii din porturi şi transporturi pe apă, desfăşurată între 18 aprilie şi 7 iunie. În cîteva zile, greva a cuprins toate centrele feroviare şi porturile din vechea Romînie; cu ea s-au solidarizat ceferiştii din Transilvania.

Documentele pe care le prezentăm se referă la cauzele economice şi politice care au dus la izbucnirea grevei, la declararea, desfăşurarea şi încetarea ei, la indignarea care a cuprins masele în urma nerespectării de către guvern a promisiunilor făcute. Mai prezentăm un document referitor la izbucnirea, la 17 octombrie 1920, a grevei feroviarilor, care a grăbit declanşarea grevei generale.

Cu toate ordinele de mobilizare şi de rechiziţionare a muncitorilor, de militarizare a atelierelor C.F.R. şi porturilor, cu tot ajutorul dat pe faţă guvernului de către elemente trădătoare încadrate în sindicatele naţionale galbene, greva din aprilie-iunie 1920 s-a desfăşurat cu vigoare. Oportuniştii din conducerea Uniunii C.F.R., făcînd jocul guvernului, au chemat la încetarea grevei înainte ca guvernul să fi satisfăcut vreo revendicare, rămînînd ca după reluarea lucrului să se ia în seamă memoriile muncitorilor. Cu toate că muncitorii grevişti în mitingurile organizate s-au opus încetării grevei înainte de satisfacerea revendicărilor, ei s-au supus totuşi dispoziţiilor Uniunii. Muncitorii au reluat lucrul; pe străzi au continuat să aibă loc o serie de manifestaţii în care muncitorii au cerut conducerii atelierelor şi porturilor reprimirea la lucru a tuturor greviştilor, ziua de muncă de 8 ore, recunoaşterea organizaţiilor şi delegaţilor lor.

1

GREVA CEFERIŞTILOR[1]

Muncitorii căilor ferate au înaintat un memoriu Direcţiei generale C.F.R. şi Ministerului Lucrărilor Publice în care arătau starea dezastru-

[1] „Muncitorul căilor ferate", anul I, seria a III-a, nr. 10, din 22 aprilie 1920. Este vorba de greva izbucnită la 18 aprilie 1920 în capitală şi care s-a extins imediat în întreaga ţară, antrenînd şi alte categorii de muncitori.

oasă materială în care trăiesc și cereau măsuri urgente de îndreptare prin mărirea salariului lor, punerea tuturor ceferiștilor pe același picior de egalitate în ce privește retribuția, indemnizație specială pentru familiștii cu copii etc.

După ce directorul general tărăgănise multă vreme lucrurile, amînînd sub diferite pretexte primirea memoriului, după ce bătuseră și așteptaseră zadarnic săptămîni după săptămîni la ușa cabinetului d-sale, delegații uniunii s-au prezentat, în sfîrșit, marți 16 martie, la d. general Văleanu, ministrul Lucrărilor Publice, care, citind punctele cuprinse în memoriu și discutîndu-le împreună cu delegații, a recunoscut că cererile ceferiștilor sînt drepte. Mai pe urmă, aceste cereri, discutate din nou împreună cu ministrul Văleanu, cu d. Trancu, ministrul Muncii, și cu directorul general, au fost, de asemenea, găsite întemeiate și au fost supuse aprobării Consiliului de Miniștri *.

Consiliul însă, deși a găsit și el întemeiate cererile din memoriu, a găsit de cuviință să nu aprobe sporurile și indemnizațiile bănești cerute, dar a propus, în schimb, imediata aprovizionare cu alimente și îmbrăcăminte a ceferiștilor cu prețurile aproape de cele dinainte de război. Delegații au admis provizoriu această soluție sub rezerva aprobării celor direct interesați, a muncitorilor, care i-au trimis să trateze în numele lor. Aceștia, fiind ajunși la extrem de foamete și mizerie, au fost cu greu convinși de delegați să accepte — avînd în vedere că asemenea promisiuni li se mai făcuseră în atîtea rînduri, fără nici un rezultat —, și felul cum li s-au satisfăcut nevoile prin aprovizionare s-a văzut: cîteva piini, cîteva kilograme de carne de sărbători (și asta numai pentru cei din capitală, pentru cei din provincie însă nimic), atîta tot. Ba au mai găsit de cuviință domnii din capul Direcției generale C.F.R. și guvernul să mai trimită la atelierele centrale (București Nord și București Griviția) și cîteva butoaie cu vin! Credeau d-lor că-și vor desface și marfa en gros, cu prețul de 5 lei litrul, pe de o parte, iar pe de alta că vor adormi prin băutură spiritul lucrătorilor ceferiști, dar s-au înșelat. Lucrătorii atelierelor, care nu de sete rabdă, ci de foame și de lipsă de îmbrăcăminte și altele tot așa de importante... n-au vrut să guste din vinul corupției și al exploatării, ei au respins cu indignare oferta.

Trecînd sărbătorile și văzînd că promisiunile nu se realizează, ceferiștii din capitală, care trăiau în continuă nemulțumire și agitație din cauza celor sus-arătate, au ținut sîmbătă 17 c. după-amiază o întrunire în sala sindicatelor din Calea Griviței, unde, cu toate eforturile delegaților și comitetelor ** care fuseseră din nou pe la ministere, la chibzuială mai potolită, toți muncitorii, atît prin oratorii lor direcți cît și prin manifestarea zgomotoasă din sală, au cerut încetarea lucrului.

Greva a început de duminică 18 c., și muncitorii ceferiști sînt hotărîți să ducă lupta pînă la deplina satisfacție.

---

* Sub presiunea maselor, guvernul burghezo-moșieresc a fost adesea nevoit să recunoască justețea revendicărilor muncitorimii.

** Este vorba nu de delegați și de comitete, în ansamblu, ci de elementele oportuniste care tot timpul căutau să frîneze mișcarea grevistă. Ulterior, șefii reformiști de dreapta și centriștii au declarat deschis că ei se opuneau din răsputeri grevelor, ca și oricăror manifestări revoluționare ale maselor, dar că masele respingeau politica lor oportunistă, conciliatoristă de rezolvare pe cale „pașnică a conflictelor de clasă".

2

REVENDICĂRILE CERUTE DE PERSONALUL PORTURILOR MARITIME [2]

1. Revizuirea avansărilor la vechime din 3 în 3 ani a personalului bugetar și provizoriu, cum și reglementarea lui.

1) Se cer avansări mecanice din 3 în 3 ani, indiferent de aptitudinea și silința fiecăruia, ceea ce ar împiedica stimulentul personal.

În bugetul actual s-a făcut revizuirea salariului personalului în raport cu vechimea și meritul * fiecăruia.

2. Acordarea celor 25% conform decretului lege existent din 1919 la întreg personalul.

2) Articolul este rău redactat. Decretul lege nr. 3.394/1918 la art. 9 prevede „Personalul merituos din serviciile centrale și exterioare ale Ministerului Lucrărilor Publice, având salarii lunare pînă la 350 inclusiv și care în ultimii 2 ani n-au primit nici o avansare, li se vor putea acorda cu începere de la 1 iulie 1918 sporuri care să nu întreacă 25% din cuantumul salariului individual și fără ca sporurile fiecărui articol bugetar relativ la personal să nu depășească 20% din alocația bugetară lunară". Acest spor a fost acordat numai personalului meritoriu la timp, iar acordarea lui la întreg personalul ar fi întrecut 20% din alocația bugetară.

3. Cota de scumpete să se mărească cu încă o dată și jumătate plus 50 lei lunar pentru fiecare copil pînă la etatea de 14 ani.

3) Această revendicare este inspirată de cererile C.F.R., unde ea nu a fost aprobată.

4. Cerem pentru lucrătorii din atelier care nu primesc acordul de 35% să li se acorde și lor acest acord.

4) Decretul lege nr. 3.560/1919 prevede la art. 2 acordarea acordului de 35% din salariul sporit numai la cei ce au lucrat în acord la 1 noiembrie 1916. În urma intervenției lucrătorilor s-a acordat plata acordului mai întîi la cei cu 5 ani vechime și apoi la cei ce se găseau în ateliere la 1 noiembrie 1916. Credem că s-ar putea admite acordarea acordului la toți lucrătorii, deși decretul lege nu prevede aceasta, sporindu-se, în consecință, prețurile unitare ale lucrărilor efectuate în ateliere.

5. Cerem cu insistență restituirea sumelor oprite personalului de la marină și reglementarea orelor de serviciu la 8 ore pe zi.

5) Decizia ministerială nr. 28.205 din 1919 pentru reglementarea muncii personalului Direcției generale a porturilor prevede la art. 1 al. 6 ca personalul care lucrează în aer liber, precum și personalul remorcherelor și drăgilor să lucreze 10 ore vara și 8 ore iarna. Sumele reclamate reprezintă reținerile făcute marinarilor care vara trecută nu au voit să lucreze decît 8 ore și se urcă la 2.047,45 lei.

---

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 7.756, partea a II-a, filele 2—4.

Prima parte reprezintă cererile muncitorilor, a doua parte, culeasă cu litere mai mici, răspunsul direcției. Între revendicările muncitorilor din porturi, șantiere etc. și cele ale feroviarilor (pe care le prezentăm prin documentul nr. 10) există o strînsă legătură, ele fiind întocmite pe baza acestora din urmă, inclusiv pe revendicările cucerite deja de ceferiști, ca 8 ore de muncă și altele. După cum se poate vedea, direcția porturilor maritime și fluviale a respins rînd pe rînd sub diferite pretexte toate revendicările lucrătorilor și în special cea privitoare la recunoașterea organizațiilor muncitorești.

* Sub denumirea „personalul meritoriu", căruia i se acordase sporul, se ascund oamenii de casă ai administrației, al căror singur merit consta în slugărnicie față de stăpîn și acela de spărgător de grevă. Trebuie menționat că muncitorii calificați din porturi se aflau în fruntea luptelor și erau toți încadrați în sindicatele „roșii", muncitorești, și, prin urmare, tocmai aceștia erau privați de spor.

Credem că s-ar putea rezolva această cerere admiţîndu-se ca marinarii să lucreze 8 ore efectiv, adică ducerea şi aşezarea vaselor la punctul lucrărilor, şi readucerea lor în port să se facă în afară de cele 8 ore de lucru efectiv. Acceptarea acestui orar să atragă după sine şi restituirea sumelor reţinute.

6. Cerem 90% pentru tot personalul care a fost evacuat şi 63% celor rămaşi neevacuaţi.

6) Acordarea acestor revendicări se face acum de direcţia generală *.

7. Cerem pentru tot personalul concediu de odihnă de 15 zile pe an, cu excepţia pentru personalul din silozuri, pentru care concediul să fie de o lună pe an.

7) Decizia ministerială nr. 28.205 din 1919 prevede, în afară de concediile de boală, concediu de odihnă de 5, 10 şi 15 zile pentru personal avînd vechime pînă la 10, 20 şi peste 20 de ani după normele C.F.R. O eventuală modificare admisă pentru C.F.R. urmează să se aplice şi pentru personalul Direcţiei generale a porturilor.

8. Cerem pentru toţi cei rămaşi în teritoriul ocupat să fie reintegraţi în serviciile şi drepturile lor.

8) Personalul rămas în teritoriul ocupat care şi-a aranjat situaţia militară a fost reprimit treptat, [potrivit] cu nevoile serviciului, pe data intrării în serviciu, cum s-a procedat şi cu personalul evacuat ce fusese licenţiat din serviciu. Ar fi cu totul nedrept a se reprimi acest personal chiar pe ziua evacuării sau a licenţierii cînd aceasta nu s-a făcut cu personalul evacuat, iar acordarea acestor diferenţe atît la personalul evacuat cît şi la cel rămas în teritoriul ocupat s-ar urca la o sumă destul de importantă **.

9. Cerem pentru personalul de la întreţinere să intre în drepturi şi datorii după regulamentul C.F.R.

9) Personalul de la întreţinerea liniilor ferate şi platformelor portului, conform deciziei nr. 28.205/1919, trebuie să lucreze 10 ore vara şi 8 iarna, măsură în fiinţă şi la C.F.R. Se pare însă că personalul C.F.R. nu se supune acelei măsuri, şi, ca atare, personalul portului nu vrea să se supună.

În limita posibilului s-ar putea proceda ca la C.F.R., fără însă a se lua angajamentul să dăm personalului traverse vechi de care nu dispunem decît în măsură restrînsă.

10. Cerem să se ia măsuri pentru modificarea legii pensiilor în sensul ca personalul din uzine, silozuri, vapoare etc. şi în general aceia ce lucrează în gaze şi praf să fie scoşi la pensie după 25 ani de serviciu cu leafa întreagă.

10) Modificarea legii pensiilor cere timp şi studiu, iar măsurile se vor lua după studierea chestiunii în ansamblu şi cu toate consecinţele ei.

11. Cerem să se ia măsuri legale în ce priveşte personalul provizoriu cu caracter permanent *** ca în caz de moarte sau accident să se plătească familiei o indemnizaţie în proporţie cu vechimea şi salariul.

---

* Referirea la „direcţia generală" constituie un subterfugiu, o tergiversare a uneia din principalele revendicări economice respinse sistematic de către guvernul Averescu.

** Pentru a răpi muncitorilor drepturile ce decurgeau ca urmare a vechimii în serviciu, burghezia a considerat întreg personalul care a reluat munca după retragerea armatei germane, în noiembrie 1918, ca fiind nou angajat. Capitaliştii au încercat să limiteze aceste drepturi doar pentru personalul evacuat din Moldova odată cu retragerea din toamna anului 1916.

*** Urmărind acelaşi scop — de a nu acorda anumite drepturi muncitorilor cu vechime în serviciu —, burghezia a creat o diversiune : salariaţii trebuiau să muncească ani de zile spre a putea fi consideraţi „permanenţi" sau „definitivi" şi deci cu drepturi la vechime. O mare parte din muncitori erau încadraţi „provizoriu".

11) Se studiază acum statutul Casei de ajutor a Direcției generale a porturilor, înființată cu decretul lege nr. 3.525/1919.

12. Cerem recunoașterea delegațiilor pe secțiuni, cîte doi de fiecare secțiune, aleși de personalul fiecărei secțiuni, pentru soluționarea diferendelor între serviciu și personal.

12) Delegații permanente la lucrători, care, de fapt, agită și întrețin indisciplina, credem că nu pot fi admise *.

3

CONTRA ARBITRAJULUI OBLIGATOR [3]

Războiul mondial dezlănțuit, în contra voinței clasei muncitoare, de către clasa capitalistă-oligarhică, pentru satisfacerea lăcomiei de îmbogățire și dominare — rezultat firesc al felului de producere și al proprietății individuale a mijloacelor de producție —, a adus cu sine dezorganizarea producției și a mijloacelor de transport și, odată cu ele, scumpirea excesivă a traiului — scumpire care a lovit în primul rînd clasa muncitoare salariată.

Pusă în această precară situație, muncitorimea a fost silită să lupte prin organizațiile ei de clasă în contra acestei stări insuportabile.

Cum din cauza felului de producere capitalist scumpirea enormă a traiului a mers crescînd, firesc era ca și efectele acesteia, grevele, să continue să se înmulțească.

Dreptul la grevă, unul din principalele drepturi legitime și firești pentru apărarea intereselor sale în cadrul societății capitaliste, este astăzi amenințat să fie răpit de către clasa stăpînitoare prin reprezentantul ei, guvernul „democrat" al generalului Averescu, în decretul-lege al obligativității arbitrajului. Prin acest arbitraj se urmărește, pe lîngă răpirea acestui drept, și crearea unei diversiuni în spiritul maselor, în sensul că condițiile mai bune de muncă și salar nu se cuceresc prin dreptul și forța lor, ci prin bunăvoința și bunul plac al arbitrului, nu prin luptă de clasă, ci prin clemența acestui arbitru.

Din experiențele de pînă acum ale acestor comisii arbitrale iese dovada că ele vin în sprijinul clasei stăpînitoare.

La S.T.B., după 5 luni de la admiterea arbitrajului, cu toate că lucrătorilor li s-a admis un spor de 20%, nici pînă astăzi nu li s-a dat. La R.M.S. Iași s-a răpit lucrătorilor din plata zilelor de grevă alocația de scumpete, la tipografii din capitală, cu toate că s-a stabilit lockoutul, nu li s-au plătit toate zilele de grevă.

Din dovezile de mai sus reiese că intențiile ce urmărește arbitrajul sînt cu totul contrare intereselor clasei muncitoare.

Comisia generală cu uniunile profesionale au hotărît respingerea obligativității arbitrajului.

---

* Burghezia refuza să recunoască organizațiile muncitorești și activitatea lor.

[3] „Socialismul", anul XIV, nr. 77, din (9) aprilie 1920. Este vorba de măsurile pe care a început să le ia, încă din martie 1920, guvernul Averescu împotriva grevelor prin așa-zisa reglementare prin arbitraj a conflictelor colective de muncă. În acest sens, a fost elaborat un jurnal al Consiliului de Miniștri ale cărui prevederi au constituit mîezul viitoarei legi Trancu-Iași, votată în august 1920 de către parlament.

Comisia generală și uniunile profesionale consideră dreptul la grevă ca un drept legitim și intangibil al maselor exploatate și nu vor permite nimănui să le răpească acest drept și dacă se va stărui totuși în această intenție se va da loc unei acute lupte de clasă.

Lupta de clasă nu poate să înceteze atîta vreme cît vor exista clasele, cît timp o clasă va exploata alta.

Clasa muncitoare, conștientă de valoarea, dreptul și forța ei, își va valorifica acest drept prin luptă și nu prin cerșire rușinoasă sau primirea silită a arbitrajului obligator.

Comisia generală și uniunile profesionale

4

Direcția serviciului porturilor maritime[4]

E.I. 1.686 22 aprilie 1920

DOMNULE DIRECTOR GENERAL[4],

Ca urmare la telegrama noastră nr. 1.662 din 21 aprilie a.c. avem onoare a vă raporta următoarele:

Ieri la ora 11,30, lucrătorii de la atelierele portului au înștiințat pe d-l inginer respectiv că după-amiază nu vor mai veni la lucru, declarînd grevă.

Lucrătorii de la uzina electrică, fără să anunțe pe nimeni, la ora 12,30 au închis uzina, lăsînd cheia la portarul biroului central; au părăsit portul.

După-amiază au părăsit lucrul de asemenea și lucrătorii de la marină, stația de petrol și întreținerea căilor ferate.

Delegația lucrătorilor care s-a prezentat după-amiază subsemnatului mi-a făcut cunoscut că s-au pus în grevă pentru a obține satisfacție la cererile înaintate deja dv. cu raportul nr. 1.541/920 *.

Director,
(ss) Indescifrabil

Secretar,
(ss) Indescifrabil

Domniei-sale

Domnului director general al porturilor și căilor de comunicație pe apă

București

---

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 7.756, partea a II-a, pag. 8. Asemenea telegrame au fost trimise Ministerului Lucrărilor Publice, de care depindeau porturile, ca și Ministerului de Interne, de către toate direcțiile porturilor din Romînia, anunțînd declararea grevelor.

* Este vorba de revendicările prezentate în documentul nr. 2.

5

GREVA CĂILOR FERATE[5]

Ceferiștii ardeleni se solidarizează cu greviștii din vechiul regat. Situația ardelenilor e mai gravă ca a ceferiștilor de aici.

Ieri a expirat ultimatumul guvernului care punea în vedere lucrătorilor ceferiști în grevă că se vor considera excluși din ateliere în cazul cînd nu se vor prezenta pînă la 26 aprilie la ateliere.

Nici un lucrător nu s-a prezentat, dar absolut nici unul nu a lipsit de la marea întrunire pe care greviștii au ținut-o în parcul Grand.

În mersul grevei de la C.F.R. a intervenit un fapt nou care este de natură a muia încăpățînarea inexplicabilă a guvernului.

O delegație a ceferiștilor ardeleni și bănățeni s-a prezentat ministrului Trancu-Iași, punîndu-i în vedere că situația ceferiștilor din Ardeal a devenit complet imposibilă și dacă în timpul cel mai scurt posibil nu se pune în practică memoriul înaintat încă din octombrie și admis în martie ei, delegații lucrătorilor, își leapădă orice responsabilități. Totodată, ei s-au declarat complet solidari cu revendicările și lupta ceferiștilor din vechiul regat, punînd în vedere guvernului că nu înțeleg să cedeze absolut nimic în cererile lor.

Faptul acesta intervenit în mersul conflictului dintre guvern și lucrătorii ceferiști va atîrna greu în dezlegarea conflictului.

Militarizarea are în împrejurările acestea un efect aproape comic *, avînd în vedere faptul că era ultima rezervă a guvernului. În orice caz, devine din ce în ce mai clar că guvernul actual este complet incapabil de a rezolva cele mai simple conflicte economice, și asta numai din cauză că se pune pe un teren complet absurd și care în esență se reduce la negarea dreptului de viață al muncitorilor.

Greva s-a generalizat complet la toate atelierele căilor ferate din țară împreună cu șantierele și porturile Rominiei.

Sînt în total aproape 20.000 de oameni în grevă. Iată lista completă ** a orașelor ale căror ateliere, depouri, servicii de întreținere și revizii nu lucrează:

București; Ploești; Buzău; Brăila C.F.R.; Brăila docuri; Galați C.F.R.; Galați docuri; Bîrlad; Tecuci; Adjud; Bacău; Roman; Focșani;

---

[5] „Socialismul", anul XIV, nr. 20, din 28 aprilie 1920.

* Decretul cu privire la militarizare prevedea ca în caz de grevă Ministerul de Război să lanseze ordine de mobilizare și rechiziționare (erau rechiziționați muncitorii inapți pentru armată, copiii, bătrînii etc.) a tuturor muncitorilor din întreprinderi, instaurîndu-se astfel munca obligatorie sub regim militar, sub amenințarea curților marțiale care condamnau ca dezertori pe cei ce nu răspundeau la ordine. Cu toate acestea, muncitorii, cu excepția cîtorva căzuți în mrejele sindicatelor galbene, n-au răspuns la ordinele de mobilizare și rechiziționare, chiar refuzînd a le primi. Efectul militarizării care a eșuat astfel lamentabil în documentul de față este prezentat drept „comic".

** Această listă nu este completă nici chiar pentru data de 26—27 aprilie. În realitate, greva a cuprins și numeroase alte centre, printre care menționăm (după datele cuprinse în presa vremii și în notele informative ale siguranței) porturile: Tulcea, Sulina, Isaccea, Oltenița, Cernavodă (inclusiv C.F.R.), Orșova, Calafat, (inclusiv C.F.R.), T. Măgurele (inclusiv C.F.R.), atelierele, depourile și stațiile C.F.R. Filiași, Caracal, Roșiori, Sinaia, Pașcani, Mărășești, Botoșani etc.

Dorohoi; Burdujeni; Iași; Huși; Constanța C.F.R.; Constanța port și șantier; Pitești; Cîmpina; Predeal; Titu; Piatra Olt; Craiova; Turnu Severin C.F.R.; Turnu Severin șantier.

6

MOȚIUNE[6]

Muncitorii de la C.F.R. și delegații de la șantierele navale, docuri și navigație, întruniți astăzi 2 mai în sala Ovidiu pentru a hotărî asupra propunerii de arbitraj făcute de primul ministru, precum și pentru a examina situația creată lor prin măsurile de rechiziționare și mobilizare ce se încearcă de guvern;

Muncitorimea în unanimitate respinge propunerea de arbitraj, declară că nu primește decît tratative directe cu administrațiile respective, iar în ceea ce privește măsurile de mobilizare și rechiziționare muncitorimea protestează cu ultimă energie contra acestor procedee samavolnice și ilegale care tind a suprima dreptul la grevă, singura armă * a muncitorilor pentru asigurarea existenței lor, declarînd că nu vor recunoaște și nu se vor supune acestor măsuri.

7

SITUAȚIA GREVEI DE LA C.F.R.

Un comunicat care restabilește adevărul[7]

Ziarele din capitală din 29 și 30 aprilie au publicat două comunicate ale Direcției generale a C.F.R. prin care se spune: 1) că situația grevei este staționară și că greva nu s-a mai întins; 2) că serviciul nu suferă și că s-au mai înființat și trenuri accelerate și 3) că direcția generală primește imediat în serviciu pe orice grevist ce se prezintă și că la depozitele B.M. și B.C. din București s-au prezentat cu totul 95 de muncitori la serviciu. În interesul adevărului ne vedem obligați a arăta situația reală a lucrurilor și a răspunde:

1) Situația este în adevăr staționară și dacă greva nu s-a mai întins este pentru că nu mai are unde să se întindă, fiind generală în tot regatul vechi. Totuși nu este exclusă încă o surpriză.

2) Transporturile continuă zi cu zi mai reduse și dacă s-au mai înființat trenuri accelerate este că s-au mai redus trenuri de transport și aprovizionare; rezultatele dezastruoase ale acestui procedeu se vor resimți în curînd.

3) Că direcția generală a dispus să primească lucrători greviști în serviciu este foarte adevărat, atît numai că greviștii nu se gîndesc de loc să se prezinte la serviciu; aserțiunea că la depozitele B.M. și B.C. s-ar fi

---

[6] „Dimineața" din 5 mai 1920, pag. 6, col. 4.

* Aprecierea că greva este *singura* armă e greșită și exprima concepția oportuniștilor din conducerea Partidului socialist și din Comisia generală a sindicatelor.

[7] „Socialismul", anul XIV, nr. 97 din 7 mai 1920.

prezentat vreo 95 de lucrători este pe de-a-ntregul inventată, nici la B.M., nici la B.C. și nici într-o parte a țării nu s-a prezentat vreun lucrător grevist.

Adevărul este că direcția generală, voind probabil să dovedească că poate înlocui pe greviști pentru lucrări cu caracter urgent și strict necesar, a recurs la elemente pe de o parte care au o situație superioară lucrătorilor în atelier, iar pe de altă parte a angajat un mic număr de oameni care n-au nici specialitatea, nici pregătirea necesară pentru meserie; procedeul acesta a dat de la început rezultate dezastruoase, de exemplu:

În Constanța inginerii Mocanu și Dumitrescu de la „Farul"-Tuzla, vrînd să pună în funcțiune motorul nr. 1, l-au stricat, o a doua încercare făcută cu motorul nr. 4 a dat același rezultat. La Pașcani inginerul Schmidingher a încercat să raboteze o placă tubulară și a stricat-o, de asemenea, cazanele fiind puse sub presiune de către oameni nepregătiți, unul din cazane a explodat și foarte multe alte cazuri asupra cărora vom reveni și care au pricinuit pagube, în materiale și mașini, dar faptul cel mai grav asupra căruia atragem serios atenția celor în drept este că de cînd s-a declarat greva locomotivele sînt date pe mîna unor oameni străini de specialitate și meserie și prin aceasta locomotivele, în loc să se repare, sînt mai rău stricate, fapt care va aduce în cel mai scurt timp calea ferată într-un hal de dezorganizare și stricăciune imposibil de restabilit. Atunci a cui va fi vina: a bolșevicilor de muncitori, care n-au putut munci flămînzi, goi și prăpădiți, sau a administrației, care prin nepăsarea vinovată și încăpățînarea criminală, a lăsat să se tărăgăneze lucrurile, a mințit mereu opinia publică și organele superioare numai și numai ca să îngenuncheze pe muncitori?

8

Direcția serviciului porturilor maritime
2.328 *7 iunie 1920*

TELEGRAMĂ[8]

Extraurgentă

DIRECȚIEI GENERALE A PORTURILOR BUCUREȘTI

Luni 7 iunie * s-a prezentat delegația lucrătorilor portului, încadrată cu lucrătorii C.F.R. dați afară pentru sabotaj, cerînd începerea lucrului cu condiția reprimirii tuturor lucrătorilor, recunoașterea comisiilor muncitorești și ridicarea armatei din port.

---

[8] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R., dosarul nr. 7.756, partea a II-a, fila 92.

* În dimineața zilei de 7 iunie, muncitorii din numeroase centre s-au prezentat în corpore, demonstrînd pe străzi de la sediile sau cluburile muncitorești pînă la locul de muncă cu steagul roșu în frunte, strigînd lozinci revoluționare și cîntînd „Internaționala". În mai multe localități, cum a fost cazul la Ploiești, conducerile atelierelor sau depourilor C.F.R., cu sprijinul armatei, au oprit intrarea în corpore a muncitorilor la locul de muncă, cerînd ca aceștia să vină individual și supuși, încercînd să-i silească a semna declarații de supunere. Muncitorii respingînd aceste manevre, în acele localități grevele au continuat încă zile întregi.

Neputînd accepta aceste condiții, rugăm ordonați dacă putem reîncepe lucrul în condițiile anterioare grevei și respectînd măsurile din ordinul dv. confidențial nr. 2.799/1920.

DIRECTOR,
(ss) Indescifrabil

9

MINISTERUL LUCRĂRILOR PUBLICE[9]

nr. 3.028/14 iunie 1920

Manifestațiile de orice natură și sub orice formă, fie colective, fie chiar individuale, sînt cu desăvîrșire oprite în cuprinsul fabricii.

Lucrătorii care se vor face vinovați de nerespectarea acestei dispoziții vor fi îndepărtați imediat din fabrică, pe baza unui proces-verbal semnat de directorul fabricii, ofițerul delegat al comandamentului militar și șeful atelierului respectiv.

MINISTRU,
(ss) General Gh. Vălleanu

10

Copie — Ad actul nr. 6.961 Intr. 1920[10]

PROCES-VERBAL

Subsemnații *..., constituiți în comisie pentru discutarea memoriului lucrătorilor cuprinzînd revendicările care au făcut obiectul ultimei greve, întruniți în comisie astăzi 6 august 1920, pentru a redacta procesul-verbal al dezbaterilor ce s-au urmat de la 21 iulie 1920 pînă astăzi, am stabilit următoarele:

I

În ce privește mărirea cotei de scumpete cuprinsă în punctul I al memoriului, reprezentanții lucrătorilor au cerut unificarea acestui spor pentru toate categoriile și sporirea lui cu 1½ de cea mai mare cotă primită.

[9] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C. C. al P.M.R., dosarul nr. 7.756, partea a II-a, pag. 97. Acest ordin, care a fost afișat în întreprinderile care depindeau de acest minister, a fost dat în urma faptului că muncitorii, văzînd că revendicările lor nu sînt satisfăcute, se agitau și amenințau cu greva. Starea de spirit revoluționară în creștere a anulat efectele acestui ordin al ministrului reacționar, cu toate că s-a recurs la arestări.

[10] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 7.756, partea a II-a, filele 135—139.

* Este menționată nominal componența comisiei de arbitraj, formată din reprezentanți ai direcțiilor generale ale C.F.R. și porturi, ai Ministerului Comunicațiilor și ai lucrătorilor feroviari și portuari.

După cum reiese din text, se vede că, în fața ridicării la luptă a muncitorilor, comisia de arbitraj a fost nevoită să accepte o parte din revendicări de teamă ca lupta să nu ia proporții și mai mari. Dar în același timp această hotărîre constituia o manevră; peste cîteva zile, guvernul avea să prezinte în parlament „legea pentru reglementarea conflictelor de muncă", iar lucrările comisiei de arbitraj aveau menirea să inducă în eroare muncitorimea privind „avantajele" arbitrajului (vezi documentul 3).

În urma discuțiilor avute, s-a convenit ca unificarea să nu se mai facă, sporul urmînd să se plătească după aceleași norme ca și în prezent.

În ce privește majorarea cotei de scumpete, noi, reprezentanții Ministerului de Comunicații, am fost de acord că ea trebuie acordată, fără a se putea preciza cuantumul acestei majorări. În acest scop vom referi cazul ministerului, sprijinind cererea lucrătorilor pe care o socotim întemeiată, atît prin comparație cu situația materială a lucrătorilor de la alte întreprinderi ale statului și particulare, cît și prin faptul scumpetei excesive a traiului. Acest spor se va da de la data de 1 aprilie 1920.

II

Asupra cererii de la punctul 2 referitoare la reintegrarea muncitorilor în toate drepturile lor pe tot timpul pierdut de la data eliminării lor, noi, reprezentanții Direcției generale a C.F.R., luînd în cercetare cazul acestor lucrători destituiți care au dat în judecată direcția pentru a fi reintegrați, cerînd daune și despăgubiri, avînd în vedere că numiții s-au prezentat la regimentele lor, la decretarea mobilizării, făcîndu-și datoria pe tot timpul războiului, acești lucrători au fost reprimiți pe ziua de 16 ianuarie 1919, vom supune cazul d-lui ministru cu propunerea de a se aproba să se considere ca reintegrați în drepturile lor pe data prezentării lor la regiment.

III

Întrucît reglementarea consiliilor muncitorești se află în studiul unei comisii alcătuite de guvern în acest scop, s-a căzut de acord de a nu se mai discuta această chestiune, ea urmînd a fi soluționată de către stat pentru toate instituțiile de sub administrația sa.

IV

În ce privește plîngerile lucrătorilor cuprinse în punctul 4, relative la suspendări sau abuzuri făcute în contra lucrătorilor, Direcția generală a C.F.R., prin reprezentanții ei, își ia angajamentul de a cerceta toate cazurile ce i se vor aduce la cunoștință, soluționîndu-le în conformitate cu legile și regulamentele în vigoare, călăuziți fiind de un spirit larg de dreptate *. S-a stabilit ca în cazul lucrătorilor de la Cîmpina să se facă o nouă anchetă.

V

Cererea lucrătorilor de a li se plăti zilele de grevă, fiind o chestiune generală, nu poate fi tranșată decît de guvern, din care motiv comisia, declinîndu-și competința, a refuzat a discuta această chestiune, fapt care a făcut pe lucrători să-și exprime nemulțumirea lor. Am stabilit ca această cerere a lucrătorilor să fie adusă la cunoștința guvernului prin intermediul Ministerului Muncii pentru a fi soluționată.

* Prin acest punct al memoriului, muncitorii au protestat împotriva bătăii, amenzilor, tuturor abuzurilor la care se dedau conducerile administrative ale atelierelor și depourilor C.F.R. și căpităniile porturilor. Caracterul mincinos și demagogic al „spiritului larg de dreptate" este cu atît mai evident cu cît toate acestea se săvîrșeau sub directa indicație și ocrotire a direcțiilor generale respective, a ministerelor de resort și a guvernului.

VI

Asupra cererii lucrătorilor de a se socoti ca ore servite timpul petrecut în depou de către fochiști de la sosirea lor și pînă la plecarea trenului, mai cu deosebire în cazul cînd acesta pleacă cu întîrziere sau nu mai pleacă de fel, în urma discuțiilor avute, s-a căzut de acord ca jumătate din acest timp să fie socotit ca ore servite în ce privește orele de odihnă.

VII

Acest punct cuprinde revendicările muncitorilor de sub administrația porturilor. Asupra acestor revendicări s-a hotărît următoarele:

a) Se va da tuturor lucrătorilor cu caracter permanent permise de călătorie pe C.F.R. în conformitate cu dispozițiile luate de Ministerul de Comunicații pentru serviciile pendinte de acest minister.

b) În privința avansărilor, trebuie să se facă o revizuire stabilindu-se norme de avansări în mod automat, rezervîndu-se însă dreptul administrațiilor de a se face și avansări mai înainte de termen pentru lucrătorii merituoși.

c) Cota de 63% și 90% fiind socotită după luna de 25 de zile, s-a admis a se socoti după luna de 30 de zile dacă și celelalte instituții ale statului afară de C.F.R. vor admite acest fel de a vedea. Sumele ce urmează a primi lucrătorii în urma acestei diferențe vor fi cerute ministerului, suma de 8.800.000 de lei nefiind suficientă, și se vor plăti în același timp și modifica și funcționarilor și lucrătorilor, conform ultimei legi, și lucrătorilor din porturi.

d) În ce privește cererea lucrătorilor care au fost încorporați și trimiși pe front și cărora nu li s-au plătit 50% din salariu, s-a stabilit a li se completa salariile cu pînă la 100%, ca și celor ce nu sînt provizoriu.

e) Cererea lucrătorilor din atelierele Constanța de a li se da la toți sporul de 35%, am convenit ca cu începere de la 1 august 1920, acest spor urmează să le fie lărgit la toți.

f) Cererea lucrătorilor de a se reglementa și orele de muncă ale marinarilor după același mod ca și ale celorlalți lucrători a fost soluționată prin reducerea orelor de lucru la 9 ore, din care 8 ore de lucru efectiv și cîte o jumătate de oră la sosire și plecare pentru pregătire unde nevoia va cere. În ce privește restituirea amenzilor reținute marinarilor pentru că, fără dispoziție din partea administrației, au aplicat orariul de 8 ore de lucru, s-a stabilit că aceste amenzi se vor restitui, nu însă și cele aplicate pentru nevenire la lucru sîmbăta p.m.

g) Cererea lucrătorilor din porturile Brăila și Galați de a li se egaliza salariile cu acelea ale lucrătorilor similari din alte porturi, părîndu-se întemeiată, odată cu întocmirea noului buget se va face o revizuire a salariilor astăzi existente în aceste porturi.

h) Întrucît s-a recunoscut că termenele stabilite de legea pensiilor pentru regularea drepturilor la pensie sînt prea mari pentru lucrătorii din silozuri, precum și a tuturor lucrătorilor care lucrează în gaze și praf, d-l inspector general Vardala va supune cazul d-lui ministru al Comunicațiilor, cerînd revizuirea legii pensiilor în sensul ca limita maximă de serviciu să fie de 25 ani.

i) Cu privire la cererile de concedii, ele au fost discutate la punctul 13, d-l inspector Vardala convenind a se da concedii de 5 zile în plus peste cotele stabilite la punctul 13 lucrătorilor de la silozuri.

j) Discutîndu-se cererea ca personalul de la întreținere să intre în drepturi și datorii după regulamentul C.F.R., d-l Vardala a arătat că o asimilare între lucrătorii de la C.F.R. și cei de la porturi nu se poate face.

k) S-a admis că în atelierul din Giurgiu lucrătorii vor fi liberi sîmbăta după prînz, cu condiția însă să nu aibă 2 zile de absențe nemotivate în acea săptămînă.

l) Cererea lucrătorilor din Turnu Severin de a li se da sporul de 35% pentru acord se va supune unui nou calcul, pe baza decretului nr. 3.560, în vederea uniformizării la toate atelierele unde se lucra cu acord, luîndu-se însă drept bază, conform acelui decret, salariile în ființă la 1 noiembrie 1916 sporite cu 60%.

m) Cererea de a se plăti 50% lucrătorilor din șantierele de la Turnu Severin se admite numai pentru cei mobilizați pe front, iar nu pentru cei rămași în teritoriul ocupat.

VIII

Cererea de a se rezolva neîntîrziat regularea drepturilor familiilor celor morți, precum și a drepturilor la pensie, socotindu-se întemeiată, a fost admisă, direcțiile respective urmînd a interveni la Ministerele de Comunicații și Război pentru întocmirea din oficiu a actelor necesare, după indicațiile ce se vor primi de la cei interesați.

IX

În ce privește cererea relativă la respectarea vechilor condiții de închiriere a locuinței personalului C.F.R. și porturi, s-a adus la cunoștința lucrătorilor că un regulament nou a fost întocmit. După acest regulament se va stabili, pentru fiecare lucrător, după grad și după greutățile familiale, un număr de metri pătrați la care are dreptul. Dacă vreun lucrător are în posesia lui o clădire mai mică decît i se cuvine, diferența i se va plăti în bani. Reprezentanții lucrătorilor au declarat că rămîne a se studia bazele pe care s-a întocmit acel regulament, rezervîndu-și dreptul de a vedea dacă este conform nevoilor lor.

X

În privința măririi indemnizației de chirie cu 40% s-a convenit a se interveni pentru punerea în acord a acestei indemnizații cu decretul lege care stabilește pentru proprietari dreptul de a mări chiriile cu 40%. Această mărire a indemnizației de chirie să se aplice de la 1 aprilie 1920.

XI

În ce privește cererea lucrătorilor de a se suprima titlul de auxiliar, vremelnici sau temporari, s-au convenit următoarele:

a) Atît la C.F.R. cît și în porturi, la toate funcțiile afară de ateliere, personalul angajat în aceste condiții va fi socotit provizoriu cu caracter permanent după doi ani de serviciu consecutiv dacă în fiecare an a făcut 270 zile efectiv lucrătoare sau după 5 ani dacă a făcut 150 zile pe an. În

acest timp, administrația e liberă a licența pe lucrători după nevoile serviciului.

b) La atelierele, depourile și tipografia C.F.R. se suprimă acest titlu; în ce privește atelierele depinzînd de Direcția porturilor, se menține stagiul de un an cu cel puțin 250 zile de lucru.

XII

Cu privire la cererea lucrătorilor de sub acest punct al memoriului, comisia a fost de acord de a se propune completarea cotei de 35% la salariul de bază pînă la diferența sumelor ce lucrătorii au primit eventual peste sporul de 60%. Aceasta pentru personalul C.F.R. lucrînd în regie, la tipografie, depou și personalul de revizie nefăcînd parte din tabela A și cu începere de la 1 aprilie 1920.

XIII

Reprezentanții Direcției generale a C.F.R. vor lua măsuri ca toate reclamațiile ce se vor înainta să fie cercetate, soluționîndu-le în mod drept și conform regulamentului.

XIV

S-a convenit ca pentru satisfacerea acestui punct, direcția generală să facă toate intervențiile necesare la Ministerul de Război.

XV

Comisia necăzînd de acord asupra unui mod uniform de a se soluționa chestiunea *, s-a convenit a se supune cîtesitrei părerile d-lui ministru al Comunicațiilor, pentru a-l soluționa. D-l subdirector general Vălleanu este de părere a se admite pentru lucrători concediul după aceleași norme ca și pentru funcționarii din tabela A.

D-l inspector general Vardala a propus a se admite, după cum lucrătorii au vechimea, pînă la 10, 20, 30 ani de serviciu, cîte 8—10 sau 20 zile de odihnă pe an.

D-l director Zahariade a fost de părere a se menține normele astăzi în vigoare.

XVI

În ce privește lichidarea drepturilor din trecut, se vor lua măsuri ca în cel mai scurt timp această lichidare să fie complet efectuată. Se va interveni la instituțiile care au detașat lucrătorii la C.F.R. în timpul războiului pentru a lichida drepturile ce eventual ar avea lucrătorii a primi de la aceste instituții, anterior detașării lor la C.F.R., rămînînd ca pentru timpul servit ulterior aceste drepturi să fie lichidate de către Direcția C.F.R.

XVII

Comisia este de părere a se interveni cu stăruință la Ministerul Comunicațiilor pentru a se aproba procurarea, prin mijloacele de care dis-

* Este vorba de respectarea concediilor de odihnă pentru toți muncitorii din întreaga țară.

pune, de îmbrăcăminte, încălțăminte, rufărie necesare lucrătorilor pe prețul de cost. Plata acestor efecte se va face prin reținere lunare din salariu *.

XVIII

Comisia este de părere ca pentru internații ** a căror situație nu este încă clarificată și asupra cărora nu planează nici o bănuială, unii din ei chiar avînd copii, care și-au făcut datoria pe front în armata română să li se acorde toate drepturile de care se bucură astăzi colegii lor. Se exceptează aceia care au primit despăgubiri de la inamic în contul statului român.

Drept care am încheiat prezentul proces-verbal în triplu exemplar, din care unul a fost remis reprezentanților Ministerului de Comunicații, cel de-al doilea reprezentanților lucrătorilor, iar cel de-al 3-lea s-a anexat la dosarul Ministerului Muncii.

Făcut astăzi 7 august anul una mie nouă sute două zeci.

11

UN COMUNICAT AL UNIUNII C.F.R. ȘI TRANSPORT [11]

Muncitori ai căilor ferate, ai porturilor, din docuri, șantiere și navigație!

După opt luni de neîntreruptă stăruință și obositoare frămîntări pentru obținerea revendicărilor noastre formulate prin memoriu înaintat în luna martie, Comitetul Uniunii muncitorilor C.F.R. și transporturi pe apă crede de a sa datorie de a se încunoștința că cu începere de astăzi orice acțiune pe calea demersurilor în chestiunea memoriului sus-amintit, ca și în chestiunea tuturor abuzurilor și samavolniciilor organelor administrative, **a încetat.**

Comitetul uniunii a epuizat complet toate mijloacele pașnice de care s-a putut servi pentru reușita justelor noastre revendicări, cu care ocazie a constatat că atît organele administrative superioare ale C.F.R. cît și guvernul au mințit în mod nedemn delegațiile noastre tot timpul de la înaintarea memoriului și pînă acum.

I. Am fost mințiți de Ministerul Comunicațiilor, de Ministerul Muncii și de directorul general al C.F.R. cînd la prezentarea memoriului au recunoscut temeinicia cererilor noastre și au promis satisfacerea lor totală.

II. Am fost mințiți și înșelați de primul ministru, generalul Averescu, care nu a respectat angajamentele luate cu ocazia aplanării grevei C.F.R., angajamente care cuprindeau și satisfacerea revendicărilor noastre privitoare la mărirea alocației de scumpete.

III. Am fost mințiți și înșelați de guvern, care, instituind comisia de cercetare a cererilor noastre și găsindu-le juste, a făgăduit satisfacerea lor, făgăduială care nici pînă astăzi n-a tradus-o în fapt.

---

* Revendicarea fusese formulată în sensul ca anumite haine de protecție să fie acordate gratuit.

** Încă înainte, în timpul și după primul război mondial, mai ales în Transilvania, numeroși lucrători, îndeosebi cei ce desfășurau activitate antirăzboinică și revoluționară, fuseseră arestați și internați; acestora autoritățile nu le recunoșteau și nu achitau salariile sau indemnizațiile de sporuri de scumpete etc.

[11] „Socialismul", anul XIV, nr. 233 din 17 octombrie 1920.

IV. Am fost minţiţi şi înşelaţi cînd convenisem cu Ministerul de Comunicaţii de a se acorda o primă fixă de 20 de lei pe zi fiecărui muncitor, cu începere de la 1 aprilie 1920, emiţîndu-se şi ordin de aprobare, ordin care însă a doua zi după apariţie a fost retras.

De la terminarea tratativelor şi pînă astăzi, adică timp de două luni şi jumătate, am fost mereu minţiţi, purtaţi cu vorba de la direcţia generală la minister, de la ministeri la Consiliul de Miniştri şi iar vice-versa, pînă cînd şi unii, şi alţii au început să ne închidă uşile.

Am încercat tot ce omeneşte s-a crezut posibil şi în unele cazuri am mers pînă la umilinţă *, numai pentru a convinge guvernul ca, pe cale de înţelegere **, să soluţioneze cererile noastre găsite de atîtea ori ca întemeiate.

Cetăţeni muncitori!

Strigătul vostru desperat, mizeria voastră adîncă şi spectrul foamei ce se anunţă odată cu sosirea iernii ne obligă a vă chema la luptă pentru dreptul vostru sfînt — dreptul la existenţă —, pe care un guvern nepriceput şi o burghezie ticăloasă vi-l contestă. Toţi tovarăşii angajaţi la lucrările particulare de locomotive sau vagoane vor părăsi imediat aceste lucrări. De asemenea şi cei de la navele particulare.

Toată suflarea muncitorească va fi gata de luptă.

Întreaga activitate pe timpul luptei şi puterea executivă trec în mîna Comisiei generale, singura care are dreptul a dispune de toate forţele muncitorimii organizate din vechiul regat, Transilvania, Banat şi Bucovina.

Toate dispoziţiile venite de la acest organ vor fi executate cu cea mai mare sfinţenie, exactitate şi disciplină.

Data începerii luptei rămîne la facultatea Comisiei generale şi va fi anunţată la timp ***.

Se interzice orice acţiune separată ****.

Tovarăşi muncitori din C.F.R., porturi, şantiere, docuri şi navigaţie, faceţi-vă datoria întreagă.

Comitetul Uniunii C.F.R.
şi de transporturi pe apă

Documentele prezentate mai sus contribuie la cunoaşterea mişcării greviste din România premergătoare grevei generale din octombrie 1920.

N. G. MUNTEANU

---

* Umilinţa s-a manifestat doar la conducătorii oportunişti din conducerea partidului socialist şi a sindicatelor, muncitorii manifestînd cu demnitate tot timpul dîrzenie şi spirit de clasă în luptele pe care le-au dus.

** Această formulare din „Comunicatul" Uniunii sindicale exprimă tactica liderilor oportunişti de a merge pe linia colaborării de clasă cu burghezia, de a „convinge" pe capitalişti şi statul lor asupra necesităţii de a se limita exploatarea oamenilor muncii, în folosul păstrării orînduirii capitalismului.

*** Muncitorii, în primul rînd cei din capitală, n-au mai aşteptat ca data începerii grevei să fie anunţată; ei au intrat în aceeaşi zi (17 octombrie) în grevă.

**** Această indicaţie, ca şi altele similare din comunicatele conducerii Partidului socialist şi Comisiei generale sindicale în legătură cu greva generală, prin care se înţelegea să nu se facă demonstraţii sau alte acţiuni exprima concepţia oportunistă a liderilor reformişti, care a cauzat mult rău desfăşurării grevei generale.

ORGANE DE PRESĂ CENTRALE ŞI LOCALE ALE PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA

În lupta pentru răsturnarea revoluţionară a regimului burghezo-moşieresc, pentru o viaţă nouă, liberă, Partidul Comunist din Romînia a folosit întotdeauna presa, pe care Lenin a definit-o un propagandist, agitator şi organizator colectiv al maselor. În condiţiile din vremea Romîniei burghezo-moşiereşti, partidul comunist, care s-a aflat două decenii în adîncă ilegalitate, a trebuit să învingă mari greutăţi pentru a putea edita şi răspîndi — în rîndurile maselor de muncitori, ţărani, intelectuali, studenţi, soldaţi — ziarele, broşurile şi manifestele sale, prin care demasca şi combătea caracterul reacţionar, putred al orînduirii capitaliste, chema masele largi ale poporului muncitor la luptă împotriva exploatării şi împilării, împotriva fascismului şi războiului.

Presa de partid în tot timpul ilegalităţii, în condiţiile deosebit de grele ale prigoanei siguranţei şi jandarmeriei, s-a plămădit prin munca dusă zi şi noapte în adîncă conspirativitate de către sute de comunişti care au lucrat în tipografii ilegale, în aparatul tehnic special, organizat de partid, în vederea tipăririi şi difuzării ziarelor ilegale.

Uneori au fost arestaţi tovarăşi dintr-o tipografie ilegală, alteori au căzut în mîinile siguranţei tovarăşi din aparatul tehnic, care erau condamnaţi la ani grei de închisoare, dar niciodată duşmanul de clasă nu a putut să descopere legătura organizatorică dintre aparatul redacţional, cel tehnic şi tipografic.

Prin vigilenţă revoluţionară, prin păstrarea strictă a secretului de partid, prin eroismul şi spiritul de sacrificiu al comuniştilor, cu toată prigoana regimului burghezo-moşieresc, presa ilegală de partid apărea şi se răspîndea. Tipografii nu părăseau casa conspirativă luni de zile ; chiar cînd duşmanul reuşea să descopere una din redacţiile sau tipografiile ilegale, sosea de cele mai multe ori după ce redactorii sau tipografii dispăreau.

Întreg aparatul redacţional de tipărire şi răspîndire s-a bucurat în toată perioada ilegalităţii de sprijinul şi dragostea oamenilor muncii. Muncitorii revoluţionari şi intelectualii progresişti, cu riscul libertăţii şi chiar al vieţii, îşi puneau casele lor cu dragă inimă la dispoziţia partidului.

Erau căutate şi alese asemenea case ilegale, unde se tipăreau sau erau depozite ale ziarelor comuniste, care prin aşezarea lor să nu atragă cu nimic atenţia. În aceste case, de regulă cu camere mici, materialele ilegale

erau tipărite cu ajutorul unor mașini de tipărit rudimentare, acționate cu mîna sau cu piciorul sau au fost multiplicate la gestetner sau la șapirograf.

În multe cazuri partidul a reușit să organizeze tipografii ilegale care au tipărit zeci de mii de manifeste și broșuri.

Materialele proaspăt tipărite erau scoase din tipografii prin tot felul de mijloace conspirative, ziua și în special noaptea, duse la depozit și de acolo răspîndite de alți tovarăși de legătură în fabrici și uzine, în orașe și la sate, unde erau împărțite mai departe de membrii celulelor de partid sau ai U.T.C.-ului și trecute din mînă în mînă muncitorilor, țăranilor, pentru a fi citite de cît mai mulți oameni ai muncii.

Cu toate greutățile muncii ilegale, presa comunistă avea strînse legături cu un mare număr de colaboratori și corespondenți în instituții, în întreprinderi și la sate.

Materialele către redacții, care conțineau articole și corespondențe privind lupta muncitorilor din uzine, fabrici, sate etc., se transmiteau în cea mai mare conspirativitate, prin oameni de legătură, în cel mai strict secret, pentru zădărnicirea urmăririi de către copoii siguranței.

Activitatea de redactare, tipărire și răspîndire a literaturii ilegale de partid a cerut mult spirit de sacrificiu, disciplină și conspirație. În acest sector de muncă au lucrat în cei 20 de ani de ilegalitate a partidului zeci și sute de eroi necunoscuți, care și-au dat sănătatea — și mulți viața — pentru marea luptă a P.C.R. pentru pămînt, pace și libertate, pentru independența națională a patriei.

În cele ce urmează publicăm o prezentare bibliografică, în ordine cronologică, asupra ziarelor centrale și locale ale Partidului Comunist din Romînia, editate în anii Romîniei burghezo-moșierești, care pînă astăzi au fost descoperite și se găsesc în Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.

1. ORGANE ALE COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMINIA:

1. „SOCIALISMUL", organul central al Partidului socialist din Romînia, a devenit, începînd din mai 1921, organul central al Partidului Comunist din Romînia. A apărut pînă în aprilie 1924, cînd a fost interzis de guvernul burghezo-moșieresc. Un timp a apărut ilegal. În arhivă se găsește un număr ilegal din iulie 1924.

2. „BOLȘEVISMUL", organul central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea română a Internaționalei Comuniste). A apărut la București din septembrie 1925, pînă în decembrie 1925, avînd ca lozincă pe frontispiciu: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

Numărul 1 din septembrie 1925 a apărut tras la gestetner, nr. 2 din decembrie 1925 a fost tipărit în tipografia ilegală a Partidului Comunist din Romînia. În arhivă se găsesc două numere.

3. „BOLSEVIZMUS", A Romániai Kommunista Párt (a 3. Internacionálé szekciója) Bulletinja („Bolșevismul", buletinul Partidului Comunist din Romînia) (Secțiunea Internaționalei a III-a). În arhivă se găsește un singur număr, din decembrie 1925.

4. „LUPTA DE CLASĂ", organ al Partidului Comunist din Romînia (secțiunea Internaționalei Comuniste). A apărut ca organ al Secțiunii din București a partidului socialist la 1 iulie 1920; din iunie 1926 pînă în decembrie 1939 [1] a apărut ca organ al P.C.R. Pe frontispiciu avea lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

Numerele 1 din ianuarie, 2 din februarie 1934 și nr. 1 din august-septembrie 1936 au apărut cu subtitlul „Organ teoretic al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste)". Începînd cu nr. 3—4 din iulie-august 1934, a apărut cu subtitlul „Organ al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste)".

Revista a apărut tipărită în diferite formate și cu întreruperi. Mai îndelungate au fost întreruperile între iulie 1927 și septembrie 1928; decembrie 1929 și octombrie 1930; august 1931 și ianuarie 1934; august 1934 și august 1936; septembrie 1936 și martie 1938; decembrie 1938 și august 1939.

Nr. 1 din august-septembrie 1936 a apărut în Editura Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia, iar nr. 1 din martie 1938 și nr. 5 din decembrie 1938 au apărut în Editura Partidului Comunist din Romînia. Sînt cunoscute 31 de numere [2].

5. „OSZTÁLYHARC", A Kommunisták Romániai Pártjának (A Komunista internacionálé szekciójának hivatalos lapja) („Lupta de clasă", organ al Partidului Comunist din Romînia) (Secțiunea Internaționalei Comuniste). În arhivă se găsește un singur număr din iunie 1926.

6. „BULETINUL", organ al Partidului Comunist din Romînia, a apărut în București din aprilie 1931 pînă în iunie 1935. Începînd cu nr. 10 din octombrie 1932, a apărut avînd pe frontispiciu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

De la nr. 4 din iulie 1931 pînă la nr. 15 din decembrie 1933 a apărut cu titlul și subtitlul „Buletinul Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia"; de la nr. 16—17 din ianuarie-martie 1934 a apărut cu titlul și subtitlul „Buletinul Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste)".

De la nr. 1 din aprilie 1931 pînă la nr. 16—17 din ianuarie-martie 1934 a apărut tras la gestetner; începînd de la nr. 18—19 din 1934, a apărut tipărit în tipografia ilegală a C.C. al Partidului Comunist din Romînia. Începînd cu nr. 20 din martie 1935, a apărut în Editura Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia.

Întreruperi mai îndelungate în apariția „Buletinului" au fost între august 1931 și martie 1932; octombrie 1932 și aprilie 1933; în vara anului 1934 și martie 1935.

Numerele 16—17 din ianuarie-martie 1934 și numerele 18—19 din 1934 au apărut și în limba maghiară: „ÉRTESITÖ", A Kommunisták

[1] Din august 1948, revista a reapărut ca organ teoretic și politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn.

[2] Nr. 6—7 apărute între iunie 1927 și septembrie 1928 nu au fost găsite.

României Pártja Központi bizottság értesitöje (A Kommunista Internacionálé szekciója).

Au apărut 21 de numere.

7. „SCÎNTEIA", organul Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste). A apărut în București de la 15 august 1931 pînă la 8 octombrie 1940[3], avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

Numărul din septembrie 1932 și cel din 1—15 octombrie 1932 au apărut cu subtitlul „Organul politic al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste)" ; de la nr. 6 din 27 mai 1934 a apărut cu subtitlul „Organul central săptămînal al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste)" ; începînd cu nr. 1 (91) din 6 ianuarie 1938, a apărut cu subtitlul „Organul central bilunar al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste)". O întrerupere mai îndelungată în apariția „Scînteii" a fost între 15 octombrie 1936 și 15 decembrie 1937.

„Scînteia" a apărut de la nr. 6 din 27 mai 1934 pînă la nr. 8 din 10 iunie 1934 în Editura Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia ; nr. 9—10 din 1 august 1934 și nr. 11 din 14 august 1934, în Editura „Scînteia", organul Partidului Comunist din Romînia ; iar de la nr. 12 din 15 septembrie 1934, în Editura Partidului Comunist din Romînia.

De la nr. 1 din 15 august 1931 pînă la nr. 2 din februarie 1934, ziarul a apărut tras la gestetner ; nr. 3 din martie 1934 a apărut tipărit ; nr. 4 din martie 1934 și nr. 5 din aprilie 1934 au apărut cu frontispiciul tipărit și corpul tras la gestetner ; de la nr. 6 din 27 mai 1934 a continuat să apară tipărit în tipografia ilegală a Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia ; nr. din 30 august 1940 este scris de mînă pe o singură pagină.

Sînt cunoscute 124 de numere[4].

Nr. 1 din 31 ianuarie 1935 a dat ca supliment propunerea de front unic a Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia făcută în toamna anului 1934 către conducerea partidului social-democrat și textul protocolului încheiat între delegația partidului comunist și a partidului social-democrat în tratativele de front unic.

8. „ALARMA", organul antimilitarist al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste). A apărut în București începînd din martie 1932 pînă în octombrie 1933, pe frontispiciu cu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

Începînd cu nr. 2 din iulie 1933, a apărut cu subtitlul „Organul Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste)". Au apărut 9 numere trase la gestetner.

9. „ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI", organ de propagandă al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia. A apărut în București din septembrie 1932 pînă în noiembrie 1933, avînd pe copertă lozinca :

---

[3] „Scînteia" a reapărut legal, zilnic, ca organ al Comitetului Central al P.C.R., la 21 septembrie 1944.

[4] Numerele 8 (98), 9 (99), 10 (100) apărute între aprilie și iulie 1938 și nr. 1—2 (118) apărut în răstimpul dintre 23 februarie și 24 martie 1940 nu au fost pînă în prezent găsite.

„Proletari din toate țările, uniți-vă!" Începînd cu nr. 6 din aprilie 1933, a apărut cu subtitlul „Organ de propagandă al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste)".

Începînd cu nr. 6 din aprilie 1933, a apărut în Editura Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia. Sînt cunoscute 9 numere[5] trase la gestetner.

10. Gazeta pentru țărani „SECERA", organul Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia. A apărut în București începînd din 18 octombrie 1932 pînă în decembrie 1932, avînd pe frontispiciu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

În arhivă se găsesc 2 numere trase la gestetner.

11. „NOI VREM PĂMÎNT", gazeta pentru argați, țărani săraci și mijlocii a Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste). A apărut în București din ianuarie 1934 pînă în iulie 1935. Nr. 1 din ianuarie 1934 și nr. 2 din aprilie 1934 au apărut pe frontispiciu cu lozinca: „Muncitori, țărani și naționalități asuprite din toate țările, uniți-vă!"; începînd cu nr. 1 din 8 februarie 1935 — cu lozinca: „Muncitori și țărani din toate țările, uniți-vă!" și cu subtitlul „Foaie lunară a Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste)".

A apărut neregulat, întreruperi mai îndelungate fiind între aprilie 1934 și 8 februarie 1935. Primele două numere au apărut în Editura Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia; de la nr. 1 din 8 februarie 1935, ziarul a apărut în Editura Partidului Comunist din Romînia.

Nr. 1 din ianuarie 1934 a apărut tras la gestetner; începînd cu nr. 2 din aprilie 1934, a fost tipărit în tipografia ilegală a C.C. al Partidului Comunist din Romînia.

În total au apărut 6 numere.

12. „CAZARMA", organ antimilitarist al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei Comuniste).

A apărut în București din ianuarie 1934[6] pînă în august 1935, pe frontispiciu cu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Nr. 1 din ianuarie 1934, anul IV, și nr. 2 din aprilie 1934, anul IV, au apărut trase la gestetner; nr. 1 din martie 1935, anul V, și nr. 2 din august 1935, anul V, au apărut tipărite în tipografia ilegală a Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia.

„Cazarma", anul V, nr. 2 din august 1935 a apărut în Editura Partidului Comunist din Romînia. O întrerupere mai îndelungată în apariția ziarului a fost între aprilie 1934 și martie 1935.

Au apărut 4 numere.

13. „KASZÁRNYA" („Cazarma"), A Kommunisták Romániai Pártja Központi Bizottság antimilitarista lapja (Organul antimilitarist al Comi-

---

[5] Nr. 5 din 1933 pînă în prezent nu a fost găsit.

[6] Anterior lunii ianuarie 1934, „Cazarma" a apărut ca organ antimilitarist al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia.

tetului Central al Partidului Comunist din Romînia). În arhivă se găseşte nr. 1, anul IV, din ianuarie 1934.

14. „ŞTIRI", buletin de informaţii neoficial al Partidului Comunist din Romînia. A apărut în Bucureşti de la 1 aprilie 1938 pînă la 18 august 1938. Pentru a deruta organele de represiune ale statului burghezo-moşieresc, a apărut pe frontispiciu imprimat cuvîntul „Cenzurat". A pornit cu periodicitate lunară, dar mai tîrziu a apărut, după posibilităţi, săptămînal sau bilunar.

Au apărut 14 numere, tipărite în tipografia ilegală a Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia.

15. „IGAZSÁG", A Kommunisták Romániai Pártjának (a Kommunista Internacionálé szekciója) magyarnyelvü hivatalos lapja. („Adevărul", organ în limba maghiară al Partidului Comunist din Romînia) (Secţiunea Internaţionalei Comuniste). A apărut la Cluj în iulie şi august 1939, pe frontispiciu avînd lozinca : „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !"

S-a tipărit în tipografia ilegală a Comitetului teritorial din Transilvania şi Banat al Partidului Comunist din Romînia.

Au apărut 2 numere după care a devenit : „Buletinul Comitetului teritorial din Transilvania şi Banat al Partidului Comunist din Romînia".

II. ORGANE ALE COMITETULUI SECŢIUNII BUCUREŞTI, JUDEŢENEI ILFOV ŞI SECTOARELOR CAPITALEI ALE PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMINIA

16. „STEAGUL ROŞU", organul Partidului Comunist din Romînia (Secţiunea Bucureşti). A apărut în Bucureşti din iunie 1929 pînă în martie 1937 [7].

Începînd cu nr. 2 din iulie 1929, a apărut avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !"

De la nr. din 15 februarie 1931 a apărut cu subtitlul „Organul Comitetului local al Partidului Comunist din Romînia (Secţiunea Bucureşti)". Nr. din 15 octombrie 1931 este fără subtitlu. Numerele din februarie şi mai 1934 au ca subtitlu „Organul Comitetului judeţean de Ilfov al Partidului Comunist din Romînia (Secţiunea Internaţionalei Comuniste)". De la nr. din 1 noiembrie 1935 a apărut cu subtitlul : „Ziarul organizaţiei din Bucureşti a Partidului Comunist din Romînia (Secţiunea Internaţionalei Comuniste)".

Primele numere din „Steagul roşu" au apărut trase la gestetner ; de la nr. din decembrie 1929, ziarul a apărut tras la şapirograf.

Întreruperi mai îndelungate au fost între numărul din decembrie 1929 şi cel din 15 februarie 1931 ; martie 1933 şi august 1933 ; august 1933 şi februarie 1934 ; mai 1934 şi 1 septembrie 1935.

Sînt cunoscute 32 de numere.

---

[7] „Steagul roşu" a reapărut la 27 martie 1954, ca organ al Comitetelor regional şi orăşenesc ale P.M.R. şi al Sfaturilor populare ale regiunii şi oraşului Bucureşti.

În arhivă se găseşte un număr al „Steagului roşu" apărut în limba maghiară în martie 1934.

17. „VÖRÖS ZÁSZLÓ", A Kommunisták Romániai Pártja (a Kommunista Internacionálé szekciója) Ilfov megyei bizottságának szerve. A „Steagul roşu" magyarnyelvü kiadása („Steagul roşu", organul Comitetului judeţean de Ilfov al Partidului Comunist din Romînia) (Secţiunea Internaţionalei Comuniste).

În arhivă se găseşte un singur număr, din martie 1934, tras la gestetner.

18. „VIAŢA OSTĂŞEASCĂ", organul Partidului Comunist Romîn (Secţiunea Bucureşti), organ de revendicări.

A apărut la Bucureşti din luna octombrie 1931 pînă la 15 aprilie 1932.

Începînd de la anul II nr. 1 din 31 ianuarie 1932, a apărut cu subtitlul: „Organ al Partidului Comunist (Secţiunea Bucureşti)". Tot de la acest număr apare pe frontispiciu cu lozinca: „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!"

Au apărut 4 numere trase la gestetner.

19. „BOLŞEVIC", buletinul pentru autocritică şi educaţie al Partidului Comunist Romîn (Secţiunea Bucureşti).

A apărut în Bucureşti din martie 1932 pînă în mai 1934.

Ziarul din mai 1934 are titlul „Bolşevicul" şi subtitlul „Organ intern al Comitetului judeţean de Ilfov al Partidului Comunist din Romînia (Secţiunea Internaţionalei Comuniste)". Tot acest număr a apărut pe frontispiciu cu lozinca: „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!"

Au apărut, trase la gestetner, 4 numere.

20. „SPICUIRI DIN PRESĂ", editat de Comitetul judeţean de Ilfov al Partidului Comunist din Romînia (Secţiunea Internaţionalei Comuniste). A apărut în Bucureşti la 15 februarie 1934, pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!"

În arhivă se găseşte un singur număr, tras la gestetner.

21. „RĂSCOALA", gazetă pentru argaţi, ţărani săraci şi mijlocaşi, organ al Comitetului judeţean Bucureşti (Ilfov) al Partidului Comunist din Romînia.

În arhivă se găseşte un singur număr tras la gestetner, din iunie 1934, pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!"

22. „SĂ NE DĂM MÎINILE!", ziar local de front unic al organizaţiei din Bucureşti a Partidului Comunist din Romînia (Secţiunea Internaţionalei Comuniste). A apărut în Bucureşti din iulie 1935 pînă în februarie 1936, pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate ţările, uniţi-vă!"

În arhivă se găsesc două numere trase la gestetner.

23. „FEBRUARIE (15—16)", organul Comitetului raional de Verde al Partidului Comunist din Romînia Secţiunea Bucureşti. A apărut în Bucureşti din august 1933 pînă la 11 februarie 1934, pe frontispiciu avînd

lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" Au apărut, trase la gestetner, 4 numere.

Nr. 1 din august 1933 a dat ca supliment poezia „15—16 Februarie C.F.R.-Griviția".

24. „LA LUPTĂ", organul Comitetului regional de Negru al Partidului Comunist din Romînia Secțiunea București.

În arhivă se găsește numai nr. 3, anul II, aprilie 1937, care are ca subtitlu „Organ al Comitetului raional de Negru, organizația de Ilfov a Partidului Comunist din Romînia". Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" Este tras la gestetner.

Se știe de apariția numărului 1 dintr-o recenzie făcută de „Steagul roșu" nr. 1, din februarie 1934.

25. „FARUL ROȘU", organ al Comitetului regional de Galben al organizației de Ilfov a Partidului Comunist din Romînia. A apărut în București în februarie 1934, nr. 2 în ianuarie 1935, pe frontispiciu avînd lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

Nr. 2 din ianuarie 1935 are ca subtitlu „Organul Comitetului raional de Galben (Secțiunea București) al Partidului Comunist din Romînia".

Nr. 1 este tras la gestetner, iar nr. 2 la șapirograf. În arhivă se găsesc două numere.

26. „BULETINUL" Comitetului raional de Albastru al Partidului Comunist din Romînia Secțiunea București. A apărut în București în martie 1934, pe frontispiciu cu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește un singur număr, tras la șapirograf.

27. „STUDENTUL LENINIST", organ local al organizației comuniste studențești, București. În arhivă se găsește un singur număr din martie 1934, tras la gestetner.

III. ORGANE ALE COMITETULUI REGIONAL DIN VALEA PRAHOVEI ȘI ALE SECȚIUNII PLOEȘTI ALE PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA

28. „PRAHOVA ROȘIE", organul Partidului Comunist din Valea Prahovei, apare la 2 săptămîni. A apărut la Ploești în noiembrie 1931. În arhivă se găsește un singur număr tras la gestetner.

29. „SCÎNTEIA PRAHOVEI", organul Comitetului regional din Prahova al Partidului Comunist din Romînia.

A apărut la Ploești din octombrie 1934 pînă în aprilie 1936, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

O întrerupere mai îndelungată a fost între octombrie 1934 și 20 mai 1935.

În arhivă se găsesc 7 numere, trase la gestetner.

30. „PETROLISTUL ROȘU" organul Secțiunii Ploești a Partidului Comunist Romîn, a apărut la Ploești. În arhivă se găsește numai nr. 2 din octombrie 1934, tras la gestetner, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

IV. ORGANE ALE COMITETULUI REGIONAL DIN MOLDOVA ŞI ALE SECŢIUNII IAŞI ALE PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA

31. „LUPTA OSTĂŞEASCĂ", organul antimilitarist al Comitetului regional din Moldova al Partidului Comunist şi al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. A apărut la Iaşi în februarie 1932, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !"

În arhivă se găseşte un singur număr, tras la gestetner.

32. „FRONTUL ROŞU", organ al regionalei Moldova a Partidului Comunist din Romînia. A apărut la Iaşi din aprilie 1932 pînă în decembrie 1933, pe frontispiciu cu lozinca : „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !"

Nr. 3 din iulie 1932 a apărut cu subtitlul : „Organ al Comitetului regional din Moldova al Partidului Comunist din Romînia" ; nr. din 1 decembrie 1933, cu subtitlul „Organul Comitetului regional moldovenesc al Partidului Comunist din Romînia — Iaşi".

Întreruperi mai îndelungate au fost între numerele dintre iulie şi decembrie 1932 ; martie şi decembrie 1933.

Au apărut 7 numere, trase la gestetner.

33. „PLUGARUL ROŞU", organ al Comitetului regional din Moldova al Partidului Comunist din Romînia. A apărut la Iaşi în mai 1932, pe frontispiciu avînd lozinca : „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !"

În arhivă se găseşte un singur număr, tras la gestetner.

34. „BULETINUL Comitetului regional din Moldova al Partidului Comunist din Romînia". A apărut la Iaşi, pe frontispiciu avînd lozinca : „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !"

În arhivă se găsesc numai numerele din august 1932 şi ianuarie 1933 (anul I), trase la gestetner.

„Scînteia" din februarie 1932 face recenzia numărului 1 al „Buletinului".

35. „MOLDOVA ROŞIE", „organul Comitetului regional din Moldova al Partidului Comunist din Romînia (Secţiunea Internaţionalei Comuniste). A apărut la Iaşi, pe frontispiciu avînd lozinca : „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !"

În arhivă se găseşte numai numărul din 1 august 1935, anul IV, tras la gestetner.

36. „MOLDOVA ROŞIE", organul Comitetului regional din Moldova al Partidului Comunist din Romînia.

A apărut la Iaşi pînă la 28 februarie 1941. În arhivă se găsesc ziarele de la numerele 2—3 din iulie-august 1940. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate ţările, uniţi-vă !"

S-a tipărit în tipografia ilegală a Comitetului regional din Moldova al Partidului Comunist din Romînia. Începînd de la numerele 4—5 din septembrie-octombrie 1940, a apărut în Editura Partidului Comunist din Romînia.

Au apărut 7 numere.

37. „ACȚIUNEA COMUNISTĂ", organ al Secțiunii Iași a Partidului Comunist din Romînia. A apărut la Iași.

Apariția acestui ziar se cunoaște din „Scînteia" nr. 2, din februarie 1932, care face recenzia la nr. 1 al „Acțiunii comuniste".

V. ORGANE ALE COMITETELOR TERITORIALE, REGIONALE, JUDEȚENE ȘI LOCALE DIN TRANSILVANIA ALE PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMINIA

38. „A KOMMUNISTÁK ROMÁNIAI PÁRTJA ERDÉLYI TARTOMÁNYI ÉRTESITÖJE" („Buletinul organizației regionale din Transilvania a Partidului Comunist din Romînia"), avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

A apărut din iulie 1929 pînă în aprilie 1933.

Numerele din august-septembrie și octombrie-noiembrie 1929 au apărut cu titlul „A Kommunisták Romániai Pártja Erdélyi tartományi titkársága TARTOMÁNYI ÉRTESITÖJE" ; numerele din august-septembrie și octombrie 1930, cu titlul „Romániai Kommunista Párt Erdélyi és Bánáti tartományi vezetőségének TARTOMÁNYI ÉRTESITÖJE" ; numărul din lunile ianuarie-februarie 1932, cu titlul și subtitlul „Erdélyi Tartományi ÉRTESITÖ" — a Kommunisták Romániai Pártjának Erdélyi Tartományi Bizottsága ; de la nr. 1 din decembrie 1932 a apărut cu titlul „ÉRTESITÖ", Kiadja a Kommunisták Romániai Pártjának Erdélyi Tartományi Bizottsága.

Buletinul a apărut tras la gestetner, cu întreruperi mai îndelungate între numerele din octombrie 1930 și ianuarie-februarie 1932 ; ianuarie-februarie și decembrie 1932.

Au apărut 11 numere.

39. „VÖRÖS ERDÉLY", A Kommunisták Romániai Pártja Erdélyi Tartományi Bizottságának lapja („Transilvania roșie", gazeta Comitetului regional din Transilvania al Partidului Comunist din Romînia), pe frontispiciu avînd lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" A apărut de la 1 iunie 1932 pînă în mai 1935.

Începînd cu nr. 1 din ianuarie 1933, a apărut în Editura Comitetului regional din Transilvania al Partidului Comunist din Romînia.

„Vörös Erdély" a apărut tras la gestetner, cu întreruperi mai îndelungate între numerele din mai și noiembrie 1933 ; noiembrie 1933 și martie 1934 ; martie și septembrie 1934 ; februarie-octombrie 1935.

În arhivă se găsesc 17 numere.

40. „IGAZSÁG", A Kommunisták Romániai Pártja (a Kommunista Internacionálé szekciója) Erdélyi és Bánáti Területi Bizottságának közlönye („Adevărul" — buletinul Comitetului teritorial din Transilvania și Banat al Partidului Comunist din Romînia) (Secțiunea Internaționalei Comuniste), pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

A apărut la Cluj, din septembrie 1939[8] pînă în iunie 1940.

S-a tipărit în tipografia ilegală a Comitetului teritorial din Transilvania și Banat al Partidului Comunist din Romînia.

[8] Numerele anterioare au apărut ca organul în limba maghiară al Partidului Comunist din Romînia.

A apărut lunar ; o întrerupere în apariția sa a fost între numărul din ianuarie și cel din aprilie 1940.

Au apărut 6 numere.

41. „OSZTÁLYHARC", A Kommunisták Romániai Pártja (K. I. sz). Erdélyi és Bánáti Területi Bizottságának közlönye („Lupta de clasă", Buletinul Comitetului teritorial din Transilvania și Banat al Partidului Comunist din Romînia) (Secțiunea I. C.), pe frontispiciu avînd lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

A apărut la Cluj din februarie 1940 pînă în martie 1940. A fost tipărit în tipografia ilegală a Comitetului teritorial din Transilvania și Banat al Partidului Comunist din Romînia.

În arhivă se găsesc două numere.

42. „BÁNÁTI SZIKRA", A Kommunisták Romániai Pártjának Bánáti. Tartományi Bizottságának lapja („Scînteia din Banat", gazeta Comitetului regional din Banat al Partidului Comunist din Romînia), pe frontispiciu avînd lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

A apărut la Timișoara în noiembrie 1933.

În arhivă se găsește un singur număr, tras la gestetner.

43. „VÖRÖS PARASZT", Kiadja a Romániai Kommunista Párt Erdélyi Tartományának második kerületi Bizottsága („Țăranul roșu", editat de Comitetul circumscripției a doua a regionalei Transilvania a Partidului Comunist din Romînia). Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" A apărut la Dej în noiembrie 1933.

În arhivă se găsește un singur număr, tras la gestetner.

44. „KALAPÁCS ÉS SARLÓ", Kiadja a Kommunisták Romániai Pártjának Erdélyi III. (Barcasági) Tartományi Bizottsága („Ciocanul și secera", editat de Comitetul regional al III-lea — Țara Bîrsei — din Transilvania al Partidului Comunist din Romînia). Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" A apărut la Brașov, din februarie 1934 pînă în iunie 1935.

O întrerupere îndelungată a avut-o între numerele din martie 1934 și martie 1935.

Au apărut 4 numere, trase la gestetner.

45. „VÖRÖS ZSILVÖLGYE", Kiadja a Kommunisták Romániai Pártja Zsilvölgyi Tartományi Bizottsága („Valea Jiului roșie", editat de Comitetul regional din Valea Jiului al Partidului Comunist din Romînia). A apărut un singur număr în aprilie 1935, tras la gestetner.

46. „UZINA ȘI OGORUL", Editura Comitetului Regional din țara Bîrsei al Partidului Comunist din Romînia, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" A apărut la Brașov în octombrie 1940.

În arhivă se găsește un singur număr, tras la gestetner.

47. „SZATMÁRI KOMMUNISTA", Kiadja a Kommunisták Romániai Pártjának Szatmármegyei tagozata („Comunistul din Satu Mare", editat de Secțiunea P.C.R.-Satu Mare), pe frontispiciu avînd lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" Apare la Satu Mare din decembrie 1931 pînă la 15 august 1932. Numărul din 15 august 1932 a apărut fără subtitlu.

În arhivă se găsesc două numere, trase la gestetner.

48. „KOMMUNISTA", Kiadja a Kommunisták Romániai Pártjának kolozsmegyei bizottsága („Comunistul", editat de Comitetul județean Cluj al Partidului Comunist din Romînia), pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" A apărut la Cluj în octombrie 1934.

În arhivă se găsește un singur număr, tras la gestetner.

49. VÖRÖS LOBOGO", Kiadja a Kommunisták Romániai Pártjának Temesvári Szekciója („Steagul roșu", editat de Secțiunea Timișoara a Partidului Comunist din Romînia), pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari și popoare asuprite din toate țările, uniți-vă!" A apărut la Timișoara din iunie pînă în august 1929.

În arhivă se găsesc două numere, trase la gestetner.

50. „NYOMOR", Romániai Kommunista Pártjának Akcio Bizottsága („Mizeria" — Comitetul de acțiune al Partidului Comunist din Romînia). A apărut la Deva în noiembrie 1931. În arhivă se găsește un singur număr tras la gestetner.

51. „BARCASAGI FORRADALMAR", Kiadja a Kommunisták Romániai Pártja Brassoi szekciója („Revoluționarul din Țara Bîrsei", editat de Secțiunea Brașov a Partidului Comunist din Romînia).

A apărut la Brașov în noiembrie 1932.

În arhivă se găsesc numerele din noiembrie 1932 și anul II nr. 6 din august 1933, trase la gestetner.

52. „MARAMUREȘUL ROȘU", organul Partidului Comunist, Secțiunea Sighet. Apare la Sighet. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

În arhivă se găsește numai numărul IV, anul I, din ianuarie 1933, tras la gestetner.

53. „STUDENTUL REVOLUȚIONAR", organ al celulei centrale comuniste a Universității din Cluj. A apărut la Cluj din luna februarie 1933.

Numărul din luna noiembrie 1933 apare cu subtitlul: „Organ al celulei centrale de la Universitatea din Cluj a Partidului Comunist Romîn". De la nr. 2 din martie 1933 apare pe frontispiciu cu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

Au apărut în total 3 numere, trase la gestetner.

VI. ORGANE ALE COMITETULUI REGIONAL DUNĂREA DE JOS ȘI COMITETULUI LOCAL GALAȚI ALE PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMINIA

54. „FARUL DUNĂRII", organul Comitetului regional Dunărea de jos al Partidului Comunist din Romînia (Secțiunea Internaționalei a III-a), pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!". A apărut la Galați. În arhivă se găsește nr. 2 din septembrie 1934, tras la gestetner.

55. „GOARNA", organul regional al Partidului Comunist din Romînia, pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

A apărut la Galați la 1 ianuarie 1937 în Editura Comitetului regional al Dunării de jos.

În arhivă se găsește un singur număr, tras la gestetner.

56. „DUNAREA ROȘIE", organ al Comitetului regional al Partidului Comunist din Romînia — Regiunea Dunărea de jos, pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" A apărut la Galați. În arhivă se găsesc nr. 2 din 13 decembrie și 3 din 25 decembrie 1940, trase la gestetner.

57. „FARUL ROȘU", organ local al Partidului Comunist și al Uniunii Tineretului Comunist din Galați — Secțiunea I.C., pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" A apărut la Galați.

În arhivă se găsesc nr. 4 din 15 ianuarie 1931, bătut la mașină pe foiță, și numărul din aprilie 1932, cu subtitlul: „Organul Comitetului local din Galați al Partidului Comunist", tras la șapirograf.

VII. ORGANE ALE COMITETULUI REGIONAL DIN DOBROGEA AL PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMINIA

58. „CIUK I SIRP", organ na O.K. na Romanskata Komunisticeska Partia v Dobruja („Secera și ciocanul", organ al Comitetului regional dobrogean al Partidului Comunist din Romînia).

În arhivă se găsește numai nr. 3 din august 1931, tras la gestetner.

59. „SECERA ȘI CIOCANUL", buletinul Comitetului regional dobrogean al Partidului Comunist Romîn. A apărut la Constanța din decembrie 1931 pînă în ianuarie 1932. Nr. 2 din ianuarie 1932 apare cu subtitlul: „Organ al Partidului Comunist din Romînia, Comitetul regional dobrogean".

În arhivă se găsesc două numere, trase la gestetner.

60. „BULETINUL", organul Comitetului regional dobrogean al Partidului Comunist din Romînia, pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" A apărut la Constanța în septembrie 1932.

În arhivă se găsește un singur număr, tras la gestetner.

61. „COMUNISTUL", gazeta muncitorilor și țăranilor. Organul Comitetului regional dobrogean al Partidului Comunist din Romînia. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" A apărut la Constanța în octombrie 1932.

În arhivă se găsește un singur număr, tras la gestetner.

VIII. ORGANE DE PRESA ALE P.C.R. APARUTE IN INCHISORI

62. „BOLȘEVICUL ÎNCĂTUȘAT", organul celulei comuniste al Partidului Comunist din Romînia — Doftana.

Pînă în prezent nu s-a găsit nici un număr din „Bolșevicul încătușat". Despre acest ziar se știe din „Scînteia" nr. 2, din februarie 1932, în care se face o scurtă recenzie asupra numărului 4 din ianuarie 1932 al ziarului „Bolșevicul încătușat".

În „Bolșevic. Buletinul pentru autocritică și educație a P.C.R. Secțiunea București", din martie 1932, a fost reprodus din „Bolșevicul încătușat" articolul „Învățămintele cadrelor", iar în revista „Krasnaia Bessarabia" nr. 10/1932 a fost reprodusă, în facsimil, coperta unui număr al ziarului.

63. „DOFTANA ROȘIE". A apărut în închisoarea Doftana. De existența ziarului se știe după suplimentul la nr. 2—3 din mai 1932 al „Doftanei roșii".

64. „JILAVA ROȘIE", organul colectivului antifascist, pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" A apărut în închisoarea Jilava pînă în 13 decembrie 1935. Primul număr nu s-a găsit pînă acum. Începînd cu nr. 3 din octombrie 1935, a apărut cu subtitlul: „Organul antifasciștilor din Jilava".

Au apărut 6 numere scrise de mînă, în unic exemplar.

65. „BILINCS" („Cătușa") — Cluj — Închisoarea militară, pe frontispiciu avînd lozincile: „Proletari din toate țările, uniți-vă!", și „N-avem de pierdut decît lanțurile". A apărut în decembrie 1926.

În arhivă se găsește un singur exemplar, scris de mînă și tras la șapirograf.

66. „CELLA" („Celula"), pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" A apărut în închisoarea militară din Cluj în august 1930. În arhivă se găsește un singur număr, scris de mînă.

„CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R. (PROCESE-VERBALE)"
Gospolitizdat, 1959, 750 pag.

Anul acesta se împlinesc 57 de ani de la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. (1903), care a marcat un punct de cotitură în mişcarea muncitorească rusă şi internaţională. Ca urmare a luptei titanice duse de V. I. Lenin, pentru prima oară a apărut în Rusia „...un partid de tip nou, intransigent faţă de oportunism şi revoluţionar faţă de burghezie, partidul revoluţiei sociale şi al dictaturii proletariatului — partidul bolşevic" [1]. Crearea partidului marxist-revoluţionar din Rusia avea loc în condiţiile trecerii capitalismului în faza sa superioară şi ultimă, imperialismul, cînd proletariatul se afla în pragul marilor bătălii revoluţionare.

Pentru prima oară după moartea lui Marx şi Engels a fost creat un partid marxist-revoluţionar, capabil să devină conducător politic al proletariatului în înfăptuirea revoluţiei socialiste şi instaurarea dictaturii proletariatului. „Apariţia partidului marxist-revoluţionar al clasei muncitoare în Rusia a avut o deosebită importanţă pentru destinele ţării şi ale întregii mişcări muncitoreşti internaţionale" [2].

* * *

Procesele-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. au fost publicate, pentru prima oară, ilegal, la Geneva în anul 1904. Din considerente conspirative, comisia însărcinată cu publicarea proceselor-verbale nu a inclus o serie de probleme de procedură, balotaj etc. Procesele-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. au fost din nou publicate în 1924 şi mai tîrziu în 1932. În martie 1959, Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. a publicat o nouă ediţie îmbogăţită a proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.C.U.S. La baza acestei noi ediţii a fost pus textul primei ediţii din 1904, întocmită de o comisie aleasă la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Întrucît lucrările congresului nu au fost stenografiate, cuvîntările la congres şi întregul mers al discuţiilor au fost notate de secretariatul congresului. Toate procesele-verbale întocmite au fost citite şi aprobate de congres, uşurînd astfel munca comisiei, care a trebuit doar să sistematizeze acest material pentru tipărire.

Prima parte a culegerii cuprinde procesele-verbale a 37 de şedinţe ale congresului, începînd cu cuvîntul de deschidere la congres şi terminînd cu cuvîntul de închidere. În continuare sînt publicate rezoluţiile şi hotărîrile adoptate la congres: „Ordinea de zi a congresului", „Regulamentul desfăşurării lucrărilor congresului", „Biroul şi comisiile congresului", „Programul P.M.S.D.R. adoptat la Congresul al II-lea al partidului", „Statutul organizatoric al P.M.S.D.R., adoptat la Congresul al II-lea al partidului", „Principalele rezoluţii adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.". Capitolul „Materialele congresului" cuprinde o serie de proiecte de rezoluţii, conspecte ale cuvîntărilor lui V.I. Lenin şi notiţele făcute în legătură cu discutarea diferitelor probleme. Aceste materiale reflectă lupta hotărîtă dusă de V.I. Lenin la congres împotriva elementelor oportuniste, rolul său principal în elaborarea materialelor prezentate la congres. Sînt publicate, de asemenea, proiectele de rezoluţii, elaborate de V. I. Lenin, care nu au fost puse în discuţia congresului: „Bundul", „Lupta economică", „1 Mai", „Congresul internaţional", „Demonstraţiile", „Teroarea", „Propaganda" şi altele. Tot în cadrul acestui capitol sînt cuprinse rapoartele prezentate de comitetele şi grupurile P.M.S.D.R. participante la Congresul al II-lea. Culegerea cuprinde mai multe anexe privind unele materiale care nu au

[1] „Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice", Editura politică, 1959, pag. 63.
[2] Loc. cit., pag. 79.

intrat în vechile ediții : adnotări, indicator cu numele și scurte caracterizări ale delegaților la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și ale altor persoane, indicator cu organizațiile P.M.S.D.R., indicator cu presa periodică, indicator cu lucrările literare și izvoarele amintite în textele proceselor-verbale.

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și-a desfășurat lucrările la început la Bruxelles, iar apoi la Londra, între 17 iulie și 10 august 1903. Congresul avea sarcina să ducă pînă la capăt activitatea intensă desfășurată aproape trei ani de către „Iskra" leninistă pentru pregătirea din punct de vedere ideologic și organizatoric a creării partidului marxist-revoluționar. „Care era sarcina principală a congresului ? — scria V.I. Lenin —. Aceea de a crea un partid *adevărat*, pe bazele principiale și organizatorice formulate și elaborate de «Iskra». Că congresul trebuia să lucreze tocmai în această direcție, acest lucru a fost dinainte hotărît prin activitatea desfășurată de «Iskra» timp de trei ani și prin faptul că ea a fost recunoscută de majoritatea comitetelor. Programul și orientarea «Iskrei» trebuiau să devină programul și orientarea partidului ; planurile organizatorice ale «Iskrei» trebuiau consfințite prin statutul organizatoric al partidului" [3].

Deși „Iskra" a desfășurat o muncă amplă pentru demascarea elementelor oportuniste din mișcarea muncitorească din Rusia și pentru unirea tuturor elementelor marxiste revoluționare, compoziția congresului a fost foarte pestriță.

La congres au luat parte 43 de delegați, reprezentînd 26 de organizații social-democrate din cele mai mari orașe și raioane din Rusia — Petersburg, Moscova, Kiev, Transcaucazia, Siberia etc. Majoritatea delegaților — 33 de voturi — erau de partea „Iskrei", 8 voturi (3 „economiști" și 5 bundiști) aparțineau antiiskriștilor, și 10 voturi centriștilor sau „mlaștina", cum i-a numit V. I. Lenin. Partizanii „Iskrei" se împărțeau și ei în două grupuri : iskriștii fermi și consecvenți, în frunte cu V. I. Lenin, care aveau 24 de voturi ; iskriștii „nestatornici", în frunte cu Martov, care aveau 9 voturi.

„In asemenea condiții — scria V. I. Lenin — congresul nu putea să nu devină *o arenă de luptă pentru victoria curentului iskrist*. Că de fapt congresul a și fost o asemenea arenă de luptă, — de acest lucru se va convinge imediat oricine va citi cu oarecare atenție procesele-verbale ale congresului. Iar sarcina noastră este acum să urmărim de aproape grupările principale care s-au conturat în legătură cu diferite probleme la congres, și să reconstituim, după datele precise ale proceselor verbale, fizionomia politică a fiecăruia dintre grupurile principale de la congres. Ce anume reprezentau grupurile, curentele și nuanțele care urmau să se contopească la congres, sub conducerea «Iskrei», într-un partid unic ? — iată ce trebuie să arătăm prin analiza dezbaterilor și votărilor. Lămurirea acestei chestiuni este de o importanță capitală atît pentru a stabili ce sînt în realitate social-democrații noștri, cît și pentru a înțelege cauzele divergențelor" [4].

Din însărcinarea Comitetului de organizare, Plehanov a deschis lucrările Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A fost ales biroul congresului : Plehanov — președinte, Lenin și Pavlovici — vicepreședinți, Fomin — secretar, precum și comisiile congresului. După cum reiese din procesele-verbale, adevăratul conducător al congresului, care a luptat cu îndîrjire pentru a asigura victoria orientării iskriste, a fost V. I. Lenin. Fiind ales în biroul congresului, el, de nenumărate ori, a condus ședințele, a fost membru al comisiei programatice, organizatorice, de validare, a luat cuvîntul aproape în toate problemele de pe ordinea de zi, unind în jurul său partea revoluționară a delegaților la congres.

Congresul a aprobat lista prezentată de Comitetul de organizare : cu 9 secretari pentru întocmirea proceselor-verbale, raportul comisiei de validare, în care se arată că sînt prezente la congres 26 de organizații social-democrate, regulamentul de desfășurare a lucrărilor și lista cu problemele pentru ordinea de zi propusă de Comitetul de organizare. Încă în această etapă de organizare a lucrărilor congresului au apărut divergențe între delegații la congres.

Prima problemă care a provocat divergențe la congres și care a făcut să reiasă încă de la început nuanțele politice ce se conturau a fost „situația Bundului ★ în

[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 7, E.S.P.L.P. 1954, pag. 197.

[4] Op. cit., pag. 197—198.

★ Bund — „Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia" — a fost organizat în 1897. În martie 1898, la primul Congres al P.M.S.D.R., Bundul a intrat în P.M.S.D.R. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. bundiștii au cerut ca Bundul să fie recunoscut ca singurul reprezentant al proletariatului evreu. Congresul respingînd naționalismul organizatoric al Bundului, acesta a părăsit partidul. Bundul a reintrat în P.M.S.D.R. în 1906, după Congresul al IV-lea („de unificare"), ducînd o luptă neîncetată împotriva bolșevicilor. Făcînd formal parte din P.M.S.D.R., Bundul era o organizație cu caracter burghez-naționalist.

partid" [5]. Cu 30 de voturi pentru, contra 10 s-a hotărît ca în primul rînd să fie discutată această problemă. Au fost puse apoi în discuție problema grupului „Borba"*, care nu fusese convocat la congres de către Comitetul de organizare, problema dizolvării grupului „Muncitorul din sud" [6], problema incidentului cu Comitetul din Voronej și altele. În toate aceste probleme au fost adoptate rezoluții, după care congresul, considerînd ca încheiate lucrările premergătoare, a apreciat ca pozitivă munca Comitetului de organizare pentru rezolvarea cu înțelepciune și tact a sarcinilor ce i-au stat în față (pag. 32—48).

Odată adoptată ordinea de zi, congresul a trecut la discutarea problemei locului Bundului în partid. În raportul prezentat, M. I. Liber — delegat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. din partea C.C. al Bundului — a arătat că Bundul se declară împotriva organizării partidului pe principiile centralismului (fixat în „Manifestul" Congresului I al P.M.S.D.R. din 1898). El arăta că Bundul susține organizarea partidului pe principii federative.

Împotriva punctului de vedere al bundiștilor s-au ridicat majoritatea delegaților la congres.

Vladimir Ilici Lenin s-a ridicat cu hotărîre împotriva punctului de vedere susținut de Bund, arătînd că organizarea partidului pe principii federative este în contradicție cu interesele unității întregului partid. V. I. Lenin a respins afirmația lui Liber, care susținea că federația înseamnă centralism, iar autonomia — descentralizare. „Oare consideră tov. Liber membrii congresului drept copii de 6 ani, pe care poate să-i trateze cu asemenea sofisme? Oare nu este clar că centralismul cere *lipsa* oricăror îngrădiri dintre centru și cele mai îndepărtate... organizații ale partidului?" (pag. 89). În cele din urmă, congresul a adoptat rezoluția „Despre locul Bundului în partid", în care se arăta că respinge cu hotărîre principiul de organizare a partidului pe bază de relații federative și a hotărît că în cadrul P.M.S.D.R. Bundul avea o situație de parte componentă autonomă (pag. 428). În felul acesta, ca urmare a luptei aprige duse de iskriști, în frunte cu V. I. Lenin, congresul a respins principiul naționalist al federalismului în construcția de partid. „A învins ideea leninistă a creării partidului pe bazele centralismului și ale internaționalismului proletar" [7].

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a trecut apoi la discutarea programului partidului. Necesitatea adoptării unui program revoluționar decurgea din înseși cerințele mișcării muncitorești din Rusia. El trebuia să definească atît scopul final al mișcării revoluționare, cît și sarcinile imediate pentru care lupta partidul în drumul său spre scopul final. Programul partidului trebuia să asigure unitatea ideologică a partidului, orientarea tuturor organizațiilor de partid, a tuturor membrilor de partid spre un singur scop. V. I. Lenin a dus o luptă aprigă în cadrul redacției ziarului „Iskra" pentru elaborarea unui proiect de program revoluționar. El a supus unei serioase critici cele două proiecte de program pregătite de Plehanov, considerîndu-le inacceptabile, în întregimea lor. „...Acesta nu este programul unui partid care luptă în mod practic, ...acesta este mai curînd (îndeosebi în capitolul principal, consacrat caracterizării capitalismului) un program *pentru cei care învață*, și încă pentru cei de la un curs elementar, în care se vorbește despre capitalism în general, și încă nu despre capitalismul rus" [8]. V. I. Lenin a insistat ca în program să fie clar formulată teza de bază a marxismului despre dictatura proletariatului, teza despre înlocuirea micii producții prin marea producție, caracterul proletar al partidului și ideea hegemoniei clasei muncitoare, rolul partidului în mișcarea muncitorească. Proiectul de program prezentat de redacția ziarului „Iskra" la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., pornind de la recunoașterea legilor obiective ale dezvoltării societății, de la recunoașterea tezei marxiste că relațiile de producție capitaliste nu mai corespund caracterului forțelor de producție, arăta că aceste contradicții pot fi rezolvate numai prin revoluția socialistă. „O condiție necesară a acestei revoluții sociale o constituie dictatura proletariatului, adică cucerirea de către proletariat a unei astfel de puteri politice care să-i permită să înnăbușe orice rezistență a exploatatorilor" (pag. 420).

[5] Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. (procese-verbale). Gospolitizdat, 1959, pag. 21-23. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

* „Borba" („Lupta") — grup de publiciști ruși din străinătate care se considera ca făcînd parte din P.M.S.D.R., s-a constituit ca grup independent în 1901 la Paris. Din cauza abaterilor de la concepțiile și tactica social-democrată, a acțiunilor de dezorganizare și a lipsei de legătură cu organizațiile social-democrate din Rusia, acest grup nu a fost admis la Congresul al II-lea al partidului. El a fost dizolvat prin hotărîrea congresului.

[6] „Muncitorul din sud" — grup social-democrat creat la sfîrșitul anului 1899. Deși intră în contact cu redacția ziarului „Iskra" pentru unificarea social-democrației ruse, în multe probleme acest grup rămîne pe poziții oportuniste, tinzînd spre menținerea independenței sale.

[7] „Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice", Editura politică, 1959, pag. 62.

[8] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 6, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 21.

Proiectul de program propus de ziarul „Iskra" a dat naștere la discuții aprinse în rîndul delegaților la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Elementele oportuniste s-au împotrivit cu înverșunare includerii în program a ideii dictaturii proletariatului. Liderii oportuniștilor, „economiștii" Martînov și Akimov, bundistul Liber, respingeau ideea dictaturii proletariatului, arătînd că nici în programele partidelor socialiste din Europa occidentală nu figurează sarcina cuceririi dictaturii proletariatului. În stadiul actual de dezvoltare a capitalismului, susțineau elementele oportuniste, contradicțiile de clasă se atenuează, îmbunătățirea treptată a situației materiale a clasei muncitoare va duce de la sine, fără dictatura proletariatului, la socialism. Prin aceasta ei își demonstrau solidaritatea lor cu concepțiile oportuniste, bernsteiniste, răspîndite în mișcarea muncitorească internațională.

Plehanov, luînd cuvîntul, a demascat poziția lui Akimov și a celorlalți oportuniști, arătînd că negarea teoriei pauperizării proletariatului, a ascuțirii contradicțiilor de clasă ducea la oportunism (pag. 130—131).

V. I. Lenin, apărînd conținutul revoluționar al programului, a arătat că Akimov și Martînov au ajuns să nege teoria pauperizării și necesitatea dictaturii proletariatului, că ei s-au făcut, astfel, purtători ai unele dintre cele mai răspîndite idei bernsteiniste și deci, pe bună dreptate, părerile lor au fost caracterizate drept oportuniste (pag. 133—136).

Lupta dintre iskriști și oportuniști la congres, în problema dictaturii proletariatului, nu a fost întîmplătoare. K. Marx și F. Engels și mai apoi V. I. Lenin au considerat întotdeauna ideea dictaturii proletariatului drept ideea fundamentală a ideologiei proletariatului. „Marxist este numai acela — arăta V. I. Lenin — care *extinde* recunoașterea luptei de clasă pînă la recunoașterea *dictaturii proletariatului*. În aceasta constă marea deosebire dintre un marxist și micul (ba chiar și marele) burghez de duzină. Aceasta constituie piatra de încercare a *adevăratei* înțelegeri și recunoașteri a marxismului" [9].

Includerea în programul partidului a ideii dictaturii proletariatului determina, în ultimă instanță, caracterul revoluționar al partidului, capabil să conducă lupta de clasă a proletariatului din Rusia.

„Economiștii" Akimov și Martînov s-au ridicat împotriva includerii în program a tezei cu privire la rolul conducător al partidului în mișcarea muncitorească. „În partea principală a proiectului de program elaborat de «Iskra» — arăta Martînov — există ceva caracteristic, prin care se deosebește de toate programele social-democrate europene". Făcînd apel la unele pasaje din programele partidelor social-democrate din Apus, Martînov se ridica împotriva lucrării lui Lenin „Ce-i de făcut?", în care se sublinia rolul partidului în lupta împotriva spontaneității, pentru o mișcare conștientă a clasei muncitoare. Mie experiența tuturor țărilor îmi spune — arăta Martînov — că socialismul contemporan a apărut ca produs al mișcării proletariatului și că „mișcarea muncitorească spontană merge spre subordonare" nu față de ideologia burgheză, ci față de socialismul științific contemporan (pag. 111).

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a respins amendamentele oportuniștilor în spiritul „teoriei spontaneității", în program înscriindu-se rolul de avangardă pe care trebuie să-l joace partidul marxist în conducerea luptei clasei muncitoare.

Formulînd sarcina luptei pentru victoria dictaturii proletariatului, V. I. Lenin acorda o mare atenție luptei revoluționare a țărănimii ca aliat principal al clasei muncitoare. În proiectul de program prezentat la congres erau prevăzute revendicările principale ale țărănimii în scopul înlăturării rămășițelor rînduielilor iobăgiste care apăsau din greu asupra țăranilor, precum și în interesul dezvoltării libere a luptei de clasă la sate (pag. 423). Programul agrar elaborat de V. I. Lenin punea ca sarcină atragerea țărănimii la o luptă activă în revoluția burghezo-democratică, dezvoltarea luptei de clasă la țară și atragerea mai apoi a țărănimii sărace ca aliat al proletariatului în revoluția socialistă.

Împotriva programului agrar leninist s-au ridicat din nou oportuniștii, care negau posibilitățile revoluționare ale țărănimii. Ca dușmani ai revoluției, ei urmăreau să lipsească clasa muncitoare de aliatul său principal — țărănimea muncitoare —, pentru ca astfel să împiedice victoria proletariatului împotriva absolutismului țarist și a burgheziei imperialiste ruse. Printre altele, Martînov nega necesitatea introducerii în program a cerinței țăranilor de a li se înapoia fîșiile de pămînt care li s-au luat la „eliberare", în urma reformei agrare din 1861 (pag. 208). Liber susținea că trebuie să se elaboreze un program agrar care să cuprindă numai teze generale. Lenin — arăta Liber — nu a arătat unde este credința lui în revoluționarismul țărănimii, pentru prima oară aud că cerințele claselor asuprite sînt în mod obligatoriu revoluționare. Dimpotrivă, aces-

[9] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 25, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 405—406.

te cerințe, adesea, sînt reacționare (pag. 211 și 244).

Procesele-verbale publicate în volum scot în evidență lupta hotărîtă dusă de iskriști la congres pentru apărarea programului agrar revoluționar, propus de redacția ziarului „Iskra". Gusev, delegat la congres, arăta în cuvîntarea sa că se poate spune cu curaj că lozinca lansată în programul agrar este foarte largă și că nici un partid politic din Europa încă nu a propus țărănimii dintr-o dată un asemenea program vast, care va atrage masele țărănimii sărace alături de lupta proletariatului.

„...Egorov — arăta Lenin — a numit himeră speranța ce ne-o punem în țărani. Nu!" Noi, sublinia Lenin, spunem proletariatului sătesc: „«Tu lupți acum laolaltă cu burghezia țărănească, dar tu trebuie să fii întotdeauna gata de luptă împotriva chiar a acestei burghezii, și această luptă o vei duce laolaltă cu proletarii industriali de la orașe»..." și „sîntem încredințați că, deoarece social-democrația a pornit acum la luptă pentru apărarea intereselor țărănești, în viitor trebuie să ținem seamă de faptul că masa țărănească se va obișnui să considere social-democrația ca apărătoarea intereselor ei" (pag. 229).

Un loc important în discuțiile congresului asupra programului partidului l-a ocupat problema națională. Principalele cerințe ale programului prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. în problema națională erau: egalitatea deplină în drepturi a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate; dreptul națiunilor la autodeterminare; principiul internaționalismului proletar ca principiu unic de organizare a clasei muncitoare. Aceste cerințe formulate de V. I. Lenin în articolul „Problema națională în programul nostru" și în alte articole erau îndreptate împotriva asupririi naționale, pentru unirea tuturor popoarelor asuprite de absolutismul țarist într-un front larg de luptă, pentru educarea muncitorilor tuturor națiunilor din întreaga Rusie în spiritul internaționalismului proletar și atragerea naționalităților oprimate din Rusia de partea proletariatului. Bundiștii și social-democrații polonezi s-au ridicat împotriva lozincii dreptului națiunilor la autodeterminare, propunînd lozinca reacționară, burgheză a autonomiei național-culturale. Bundiștii Goldblatt și Liber cereau la congres să se includă în programul partidului, în locul dreptului la autodeterminare, crearea de instituții speciale, care să asigure libertate dezvoltării culturale a naționalităților (pag. 191).

Adoptarea lozincii autonomiei culturale naționale constituia un pericol deosebit de mare pentru mișcarea muncitorească din Rusia. Ea presupunea dezbinarea proletariatului pe națiuni, renunțarea la lupta de clasă și la solidaritatea proletariatului; ea limita lupta naționalităților la probleme înguste de ordin cultural, abătîndu-le de la lupta pentru dictatura proletariatului.

„«Autonomia cultural-națională» — arăta V. I. Lenin — înseamnă tocmai naționalismul cel mai rafinat și de aceea cel mai dăunător, înseamnă pervertirea muncitorilor prin lozinca culturii naționale, propagarea ideii profund dăunătoare și chiar antidemocratice a împărțirii școlilor pe naționalități. Într-un cuvînt, acest program este fără doar și poate în contradicție cu internaționalismul proletariatului, corespunzînd numai idealurilor mic-burghezilor naționaliști" [10].

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a respins obiecțiile oportuniștilor, adoptînd ideile leniniste și programul leninist al partidului în problema națională.

Lupta dintre iskriști și antiiskriști în problemele programatice s-a încheiat în cadrul congresului cu victoria iskriștilor, în frunte cu V. I. Lenin. Programul propus de „Iskra" a fost adoptat de toți delegații, abținîndu-se un singur delegat, „economistul" Akimov (pag. 256).

Programul adoptat de Congresul al II-lea al partidului era alcătuit din două părți: programul maximum și programul minimum. În programul maximum se arăta că scopul final al partidului este construirea societății socialiste, iar condițiile necesare pentru înfăptuirea acestui scop sînt revoluția socialistă și instaurarea dictaturii proletariatului. Programul minimum cuprindea sarcinile imediate ale partidului: răsturnarea țarismului, înfăptuirea revoluției burghezo-democratice, instaurarea unei republici democratice, ziua de muncă de 8 ore, egalitatea deplină în drepturi a tuturor națiunilor și dreptul lor la autodeterminare, lichidarea rămășițelor feudalismului la sate. Programul adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. exprima în întregimea lui interesele fundamentale ale clasei muncitoare, ale tuturor oamenilor muncii din Rusia. El se deosebea radical de programele partidelor social-democrate din Apus. „În acea vreme, acesta era unicul program al unui partid muncitoresc în care era formulată ideea dictaturii proletariatului" [11].

Prin adoptarea de către congres a unui program unic se asigura înfăptuirea unității ideologice a partidului, se asigura

[10] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 538.

[11] „Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice", Editura politică, 1959, pag. 64.

baza ideologică pentru crearea unui partid muncitoresc unic în Rusia. Victoria marxismului revoluționar asupra oportunismului trebuia întărită însă și prin unitatea organizatorică. Era necesară adoptarea statutului organizatoric al partidului, care să pună capăt spiritului de cerc, fărîmițării organizatorice, metodelor primitive de muncă, lipsei unei discipline ferme de partid. Statutul constituia mijlocul important care putea să unească întreaga masă a membrilor de partid la traducerea în viață a programului revoluționar al partidului.

Proiectul de statut pregătit și prezentat de V. I. Lenin la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. scotea de la început în evidență organizarea partidului pe principiul centralismului, arătînd că „organul suprem al partidului este congresul partidului" (pag. 717).

Elementele oportuniste și-au îndreptat toate forțele împotriva proiectului de statut pregătit de către V. I. Lenin în cadrul redacției ziarului „Iskra". Oportuniștii urmăreau adoptarea unui statut de tipul statutelor partidelor reformiste din Internaționala a II-a, crearea deci a unui partid reformist care să nu poată traduce în viață programul revoluționar adoptat. Oportunismul programatic se transformă în oportunism organizatoric.

Liber, Akimov și ceilalți oportuniști s-au ridicat împotriva proiectului de statut prezentat de „Iskra". Pe de altă parte, ei criticau proiectul de statut că nu formulează puncte cu privire la organizarea comitetelor locale și competența lor (pag. 167). Este necesar — spunea Akimov — să se acorde acestor comitete o largă libertate de acțiune (pag. 169). Goldblatt susținea că ideea centralismului „monstruos" a statutului duce la „nimicirea" organizațiilor de jos, la acea situație în care organizațiile să se supună fără să crîcnească ordinelor de sus (pag. 171).

Divergențele cele mai serioase s-au ivit cu ocazia dezbaterilor referitoare la primul paragraf din statut. De acest paragraf erau legate problemele-cheie ale construcției de partid: cine poate fi membru de partid, care trebuie să fie compoziția partidului, cum trebuie să fie partidul din punct de vedere organizatoric.

La congres au fost prezentate două formulări în ceea ce privește primul paragraf din statut: formularea lui V. I. Lenin și formularea lui Martov.

V. I. Lenin arăta în proiectul de statut prezentat că „e considerat membru al partidului oricine recunoaște programul lui și sprijină partidul atît prin mijloace materiale, cît și prin participarea personală într-una din organizațiile partidului" (pag. 717).

Martov a formulat primul paragraf: „E considerat membru al Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia oricine recunoaște programul lui, sprijină partidul prin mijloace materiale și-i dă regulat concurs personal, sub conducerea uneia din organizațiile lui" (pag. 425).

Aceste două formulări ale primului paragraf din statut reflectau două concepții diametral opuse asupra partidului. V. I. Lenin urmărea crearea unui partid marxist, revoluționar, capabil să conducă masele muncitoare în revoluție. El vedea partidul ca un detașament de avangardă al clasei muncitoare, cerea ca în partid să intre elementele cele mai înaintate, înarmate cu învățătura marxistă, devotate cauzei proletare. Prin obligativitatea membrului de partid de a face parte dintr-una din organizațiile partidului, V. I. Lenin urmărea asigurarea educației marxiste și a înaltei discipline a tuturor membrilor de partid. Formularea lui Lenin asigura fermitatea liniei politice a partidului, împiedica intrarea în partid a elementelor șovăielnice și dușmănoase.

Liderii oportuniști, prin formularea dată de Martov primului paragraf, urmăreau crearea unui partid de tipul social-democrației din Europa occidentală, partid al reformelor sociale, partid mic-burghez, oportunist, dezlînat, pestriț și amorf. Ei respingeau cu înverșunare formularea dată de V. I. Lenin, acuzîndu-l că ar vrea să introducă „iobăgia în partid", „starea de asediu", că oprește posibilitatea multora de a intra în partid ș.a.m.d. Axelrod, Martov, Liber arătau că prin adoptarea formulării lui Lenin sînt împiedicați să intre în partid oameni care ar dori să se intituleze membri de partid, dar care nu vor să facă parte dintr-o organizație de partid. Martov arăta la congres că cu cît va fi mai larg răspîndit titlul de membru de partid, cu atît va fi mai bine. Noi trebuie doar să ne bucurăm — spunea el — dacă fiecare grevist, fiecare demonstrant, care răspunde pentru acțiunile sale, poate să se intituleze membru de partid (pag. 262—263). Elementele oportuniste încercau astfel să introducă în cadrul partidului ce se crea politica oportunistă a „porților deschise", practicată în partidele social-democrate din Internaționala a II-a.

Iskriștii fermi, în frunte cu V. I. Lenin, au demascat concepțiile oportuniste ale lui Martov, Axelrod și ale celorlalți, arătînd că proiectul de statut propus de „Iskra" nu împiedică pe muncitori să intre în partid.

Muncitorilor nu le este frică de organizare, de disciplină. Ei văd în organizare arma cea mai puternică în lupta împotriva claselor exploatatoare. Plehanov arăta la congres că le e frică de disciplină intelectualilor educaţi în spiritul individualismului burghez şi că aceste elemente nici n-au ce căuta în partidul clasei muncitoare (pag. 272). „Statutul partidului — arăta iskristul Pavlovici — este elaborat nu pentru profesori, ci pentru proletari, care nu sînt atît de sensibili ca profesorii şi care nu se sperie de organizare şi activitate colectivă" (pag. 273).

V. I. Lenin a luat cuvîntul de cîteva ori în apărarea proiectului de statut al „Iskrei". El a demascat poziţia oportunistă a lui Trotki, arătînd că acesta nu a văzut că formularea lui Martov lărgeşte noţiunea de membru de partid şi a uitat că partidul trebuie să fie detaşamentul de avangardă, conducătorul masei uriaşe a clasei muncitoare. „Rădăcina greşelii acelora care sînt pentru formularea lui Martov constă în faptul că ei nu numai că ignorează unul dintre relele principii ale vieţii noastre de partid, dar chiar consfinţesc acest rău. Acest rău constă în faptul că în atmosfera de nemulţumire politică aproape generală, în condiţiile cînd munca are un caracter complet discret, în condiţiile cînd cea mai mare parte a activităţii este concentrată în cercuri restrînse şi chiar în întîlniri cu caracter privat, ne este extrem de greu, ne este aproape imposibil să delimităm pe cei care flecăresc de cei care activează... E mai bine ca zece oameni care activează să nu se intituleze membri de partid (adevăraţii activişti nu aleargă după titluri!) decît ca un flecar să aibă dreptul şi posibilitatea de a fi membru de partid" (pag. 276—277).

V. I. Lenin a arătat confuzia pe care o făcea Axelrod identificînd partidul, detaşamentul de avangardă al clasei muncitoare, cu întreaga clasă, a combătut cerinţa lui Martov ca fiecare grevist să aibă dreptul de a se declara membru de partid. „A uita deosebirea dintre detaşamentul de avangardă şi totalitatea maselor care gravitează spre acesta, a uita obligaţia permanentă a detaşamentului de avangardă de *a ridica* pături din ce în ce mai largi la acest nivel înaintat n-ar însemna decît să ne înşelăm pe noi înşine, să închidem ochii în faţa imensităţii sarcinilor noastre, să îngustăm aceste sarcini" [12].

V. I. Lenin considera calitatea de membru de partid drept condiţia hotărîtoare în asigurarea fermităţii liniei partidului marxist, în întărirea unităţii ideologice şi organizatorice a rîndurilor partidului. „Sarcina noastră — arăta V. I. Lenin — este să păzim fermitatea, principialitatea, puritatea partidului nostru. Trebuie să ne străduim să ridicăm titlul de membru de partid şi importanţa lui mai sus, tot mai sus — şi de aceea sînt împotriva formulării lui Martov" (pag. 277—278).

Pusă la vot, formularea dată de V.I. Lenin primului paragraf din statut a fost respinsă cu 28 de voturi; pentru formularea dată de Lenin au votat 23 de delegaţi. Ca urmare a unirii tuturor oportuniştilor, congresul a adoptat cu 28 de voturi pentru, 22 contra şi 1 abţinere formularea lui Martov (pag. 279). Aceasta a fost prima şi singura victorie a oportuniştilor la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

Victoria temporară a oportuniştilor nu a slăbit însă fermitatea leniniştilor. Procesele-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. reflectă lupta hotărîtă a iskriştilor Gherţ (D. I. Ulianov), Pavlovici (Krasikov), Rusov (Knuneanţ), Lange (Stepani), Gusev împotriva încercărilor aripii oportuniste de a limita rolul conducător al C.C., dreptul C.C. de a dizolva comitetele locale şi obligativitatea pentru organizaţiile de partid numai a hotărîrilor C.C. cu caracter general. Congresul a respins aceste propuneri, apărînd principiul centralismului în construcţia de partid, în opoziţie cu principiul oportunist al autonomismului şi federalismului. Astfel, congresul a adoptat întregul statut elaborat de către V. I. Lenin, cu excepţia primului paragraf. Aceasta a constituit o mare victorie a principiilor organizatorice leniniste. Pe baza planului organizatoric al „Iskrei" „s-a născut şi s-a consolidat partidul marxist-revoluţionar din Rusia, partidul bolşevic" [13].

După adoptarea statutului, divergenţele din sînul delegaţilor la congres s-au accentuat şi mai mult. Gruparea voturilor în legătură cu primul paragraf al statutului a însemnat începutul coaliţiei minorităţii „Iskrei" cu antiiskriştii şi cu „mlaştina" (centriştii). În urma hotărîrii congresului, pe baza statutului adoptat, de a lichida organizaţia „economiştilor" — „Uniunea social-democraţilor ruşi din străinătate" — şi de a nu recunoaşte Bundul ca singurul reprezentant al proletariatului evreu, în semn de protest, doi „economişti" şi cinci bundişti au părăsit congresul. Părăsirea congresului de către aceştia a schimbat raportul de forţe în favoarea iskriştilor fermi.

Acest fapt a făcut posibile victoria principiilor iskriste, consolidarea lor prin ale-

[12] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 7, E.S.P.L.P. 1954, pag. 246.

[13] „Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice", Ed tura politică, 1959, pag. 66.

gerea organelor conducătoare, capabile să dea o orientare revoluționară întregii activități a partidului. Procesele-verbale menționează ascuțirea luptei la congres între aripa revoluționară și aripa oportunistă atunci cînd s-a trecut la alegerea membrilor redacției ziarului „Iskra" (pag. 359). Liderii oportuniști cereau recunoașterea vechii redacții, în care intrau Martov, Zasulici, Axelrod și alții, prin aceasta urmărind ca atît în redacție, cît și în C.C. să predomine elemente nestatornice, oportuniste. Pusă la vot propunerea lui Trotki, pentru a fi aprobată vechea componență a redacției, a fost respinsă de către congres (pag. 369). Majoritatea congresului a votat propunerea iskriștilor. În Comitetul Central și în redacția ziarului „Iskra" au fost aleși în majoritate adepți ai ideilor lui Lenin: în redacție — Lenin, Martov și Plehanov; în Comitetul Central — Krjijanovski, Lengnik, Moskov (în procesele-verbale, din motive conspirative, nu sînt arătate numele celor aleși).

Prin alegerea organelor centrale, congresul a întărit victoria marxismului asupra oportunismului. Din acest moment apar două curente politice diametral opuse în cadrul P.M.S.D.R. — curentul bolșevic și curentul menșevic. Adepții lui Lenin, marxiști-revoluționari, consecvenți pînă la capăt, devotați cauzei clasei muncitoare, care au obținut majoritatea în alegerile pentru organele conducătoare ale partidului, au fost numiți bolșevici, iar dușmanii lor, reprezentanții oportunismului — menșevici. V. I. Lenin scria că *„...minoritatea era compusă din membrii partidului nostru care înclină cel mai mult spre oportunism.* Minoritatea era compusă din elementele partidului *cele mai puțin statornice* pe plan teoretic, *cele mai puțin consecvente din punct de vedere principial.* Minoritatea s-a format tocmai din *aripa dreaptă* a partidului" [14].

Din procesele-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. reiese că bolșevicii reprezentau concepțiile consecvent revoluționare, că în jurul lui V. I. Lenin la congres s-au concentrat reprezentanții puternicelor organizații de partid din principalele centre muncitorești: A. V. Sotman, reprezentînd Comitetul din Petersburg, N. E. Bauman — Comitetul din Moscova, B. M. Knuneanț — Comitetul din Baku, S. I. Gusev — Comitetul din regiunea Donului, P. A. Krasikov — Comitetul din Kiev, R. S. Zemleacika — Comitetul din Odesa, L. M. Knipovici și A M. Stepani — „Uniunea din nord", S. I. Stepanov și D. I. Ulianov (fratele lui Lenin) — Comitetul din Tula. Menșevicii reprezentau în general acele organizații unde exista o puternică influență mic-burgheză.

La Congresul al II-lea a luat ființă bolșevismul ca curent de gîndire politică și ca partid politic, a luat ființă acel partid care a condus proletariatul din Rusia în focul celor trei revoluții, dobîndind succese de importanță istorică-mondială. „Bolșevismul ca un curent de gîndire politică și ca partid politic — arată V. I. Lenin — există din 1903" [15].

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost un congres de importanță istorică mondială, marcînd un punct de cotitură în mișcarea muncitorească internațională. Întreaga experiență internațională a dovedit necesitatea imperioasă pentru clasa muncitoare de a avea un partid de avangardă, înarmat cu învățătura marxist-leninistă, strîns unit în jurul Comitetului Central, cu o disciplină de fier, care asigură unitatea de voință și acțiune a întregului partid și mobilizarea maselor largi muncitoare în lupta pentru răsturnarea dominației claselor exploatatoare și făurirea orînduirii noi, socialiste. În țara noastră, partidul revoluționar al clasei muncitoare — Partidul Comunist din Romînia — s-a făurit și s-a călit în lupta dîrză împotriva oportunismului și reformismului, pe baza principiilor leniniste cu privire la partidul de tip nou al proletariatului. Aceste principii constituie un far călăuzitor în activitatea Partidului Muncitoresc Romîn, organizatorul și conducătorul luptei poporului nostru pentru înfăptuirea cu succes a sarcinilor construirii socialismului.

Studierea documentelor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. are o mare importanță pentru mișcarea comunistă internațională, cît și pentru istoricii, membrii și activiștii de partid din țara noastră. Un izvor important în studierea lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. îl constituie procesele-verbale. V. I. Lenin scria că „procesele-verbale ale congresului partidului ne dau un tablou unic în felul lui, incomparabil prin exactitatea, deplinătatea, multilateralitatea, bogăția și autenticitatea lui, un tablou al adevăratei stări de lucruri din partidul nostru, un tablou al concepțiilor, stărilor de spirit și planurilor, zugrăvit chiar de participanții mișcării, un tablou al nuanțelor politice dinăuntrul partidului, un tablou care înfățișează forța lor relativă, raportul și lupta dintre ele. Tocmai procesele-verbale ale congresului partidului și

[14] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 7, E.S.P.L.P. 1954, pag. 326.

[15] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 8.

numai aceste procese-verbale ne arată în ce măsură am reuşit în realitate să măturăm toate rămăşiţele legăturilor vechi, pur de cerc, şi să le înlocuim printr-o mare şi unică legătură de partid" [16].

V. I. Lenin considera ca o datorie a fiecărui membru de partid să studieze în mod minuţios congresul partidului, procesele lui verbale, pentru ca astfel, cunoscînd fizionomia politică a fiecărui grup de delegaţi la congresul partidului, să poată participa în mod conştient la înfăptuirea sarcinilor care stau în faţa partidului. „Cel care scrie aceste rînduri va socoti că munca lui nu a fost zadarnică dacă va izbuti să dea măcar un imbold pentru studierea pe larg şi în mod de sine stătător a proceselor-verbale ale congresului partidului" [17].

Apărut în Rusia la începutul unei noi epoci istorice, epoca imperialismului, cînd proletariatul se găsea nemijlocit în faţa revoluţiei proletare, bolşevismul a devenit un steag de luptă al reprezentanţilor înaintaţi ai proletariatului internaţional. „Bolşevismul — scria V. I. Lenin în 1918 — a popularizat în lumea întreagă ideea «dictaturii proletariatului», a tradus aceste cuvinte din limba latină la început în limba rusă, iar apoi în *toate* limbile lumii... Bolşevismul a ajutat în fapt atît de mult dezvoltării revoluţiei proletare în Europa şi în America, cum n-a reuşit s-o facă pînă acum nici un partid din nici o ţară... bolşevismul *poate servi ca model de tactică pentru toţi*" [18].

C. NIRI

---

[16] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 7, E.S.P.L.P. 1954, pag. 193.
[17] Op. cit., pag. 193—194.
[18] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 286.

„DOCUMENTE ŞI MATERIALE CU PRIVIRE LA ISTORIA MIŞCĂRII MUNCITOREŞTI GERMANE (1914–1919)"

Berlin, 1958–1959

Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.S.U.G. a început cu aproape trei ani în urmă editarea unei culegeri cuprinzătoare de „Documente şi materiale cu privire la istoria mişcării muncitoreşti germane". Prin aceasta s-a abordat pentru prima oară în Germania o sarcină de acest gen. De aceea înainte de a trece la discutarea fiecăruia dintre volumele deja apărute facem unele observaţii asupra scopului, dimensiunilor şi caracterului documentării.

Prin hotărîrea celei de-a 28-a sesiuni din iulie 1956, Comitetul Central al Partidului Socialist Unit din Germania a solicitat pe istoricii marxişti să acorde cercetării şi prezentării tradiţiilor revoluţionare ale mişcării muncitoreşti germane o atenţie mărită, în scopul de a le face folositoare pentru educarea socialistă a tuturor celor ce muncesc. „În anii ce urmează se va pregăti un manual de istorie a partidului clasei muncitoare germane. Aceasta va deveni posibil prin culegerea şi editarea celor mai importante documente şi hotărîri ale social-democraţiei germane dinaintea primului război mondial şi ale Partidului Comunist din Germania..." [1]. Cu editarea acestei lucrări de documentare a fost însărcinat Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.S.U.G.

Prin culegerea de izvoare „Documente şi materiale cu privire la istoria mişcării muncitoreşti germane" se publică prima dată, într-o ediţie întocmită sistematic, cronologic şi ştiinţific, hotărîri, rezoluţii, manifeste şi alte materiale importante, legale şi ilegale, ale mişcării muncitoreşti germane revoluţionare de la începuturile sale pînă în prezent. Într-adevăr, din deceniile anterioare există unele culegeri de documente cu privire la istoria mişcării muncitoreşti germane, editate de autori burghezi sau social-democraţi [2]. În Germania de vest au apărut după 1945 de asemenea mai multe culegeri de documente care se ocupă îndeosebi cu dezvoltarea vechii social-democraţii [3]. Aceste publicaţii au însă, fără excepţie, un caracter fragmentar şi dau în primul rînd, prin felul lor de prezentare neştiinţific şi reformist şi prin selecţionarea materialelor, o imagine falsă sau chiar intenţionat falsificată despre lupta clasei muncitoare. Faţă de străduinţele tot mai accentuate ale conducătorilor de dreapta ai Partidului socialist din Germania de a trece sub tăcere sau de a denatura tradiţiile revoluţionare ale mişcării muncitoreşti germane şi de a înfeuda clasa muncitoare vest-germană politicii lui Adenauer, editarea unei culegeri de documente cu adevărat ştiinţifice, marxiste cu privire la istoria mişcării muncitoreşti germane are o deosebită importanţă naţională. Ea poate şi trebuie să contribuie la elaborarea, pe baza unei documentări partinice şi obiective, a istoriei luptei naţionale şi sociale duse de mai bine de un secol de clasa muncitoare germană şi de partidul ei revoluţionar pentru o Germanie democratică şi iubitoare de pace, smulsă din impe-

[1] „Despre activitatea P.S.U.G. după Congresul al XX-lea al P.C.U.S. şi realizarea pînă în prezent a hotărîrilor Conferinţei a III-a de partid. A 28-a sesiune a Comitetului Central al Partidului Socialist Unit din Germania 27–29 iulie 1956". Berlin, 1956, pag. 126

[2] *Felix Salomon*: „Programele de partid germane", caietul 1, ed. IV. Berlin, 1932; „Primele congrese socialiste germane. Documente din adolescenţa social-democraţiei germane (1865–1875)". Frankfurt a/M, 1906; „Arsenalul socialismului". Frankfurt a/M, 1904. ff.

[3] De exemplu „Democraţie şi socialism. Documente socialiste". Offenbach a/M, 1947; „Caiete ale socialismului". München, 1945, ff.; „Social-democraţia şi problema înarmării. Documentele unui secol de dezbateri la bugetul militar", întocmite de Ernst Drott, Berlin-Hannover, 1956; *Ernst Schraepler*: „Izvoare cu privire la istoria problemelor sociale din Germania", vol. 1, 1800–1870, Göttingen, 1955; vol. 2, 1871 — pînă în zilele noastre, Göttingen, 1957.

rialism și militarism, și de a face folositoare învățămintele acestei lupte pentru prezent.

Culegerea de documente se compune din trei serii. Seria I cuprinde perioada de la începuturile mișcării muncitorești germane pînă în ajunul primului război mondial (1836—1914), seria a II-a deceniile care s-au scurs între izbucnirea primului război mondial și eliberarea Germaniei de sub fascismul hitlerist (1914—1945) și seria a III-a anii de după 1945. Se prevede ca pînă în 1964—1965 să se termine editarea completă a publicațiilor de izvoare, care va cuprinde peste 20 de volume. În momentul de față au văzut lumina tiparului volumele 1 — 3 din seria a II-a, care tratează perioada 1914 — 1919, precum și volumul 1 din seria a III-a, privind anii 1945—1946, adică perioada de la eliberarea Germaniei pînă la făurirea P.S.U.G. Volumul 4 din seria a II-a, care cuprinde perioada de la mijlocul anului 1919 pînă la sfîrșitul anului 1920, va apărea în vara anului 1960. În cele ce urmează ne ocupăm de cele 3 volume apărute pînă în prezent cu privire la lupta clasei muncitoare germane, sub conducerea stîngii și a tînărului partid comunist din Germania, împotriva războiului mondial imperialist și din timpul revoluției din noiembrie din Germania [4].

Fiecare volum este prezentat printr-o introducere a editurii și printr-o amplă prefață. Prefața volumelor 1 și 2 este semnată de prof. dr. Walter Bartel, cea a volumului 3 de Institutul de marxism-leninism. În prefețe se face o privire generală asupra luptei mișcării muncitorești germane și a avangărzii revoluționare în fiecare perioadă dată și se încearcă analizarea problemelor ce se ivesc în decursul studierii volumului. Prin aceasta cititorul primește un ajutor esențial; aceasta cu atît mai mult cu cît chiar în prefață se pot comenta just și corecta anumite aprecieri greșite care se reflectă în unele documente.

Documentele publicate reprezintă aproape fără excepție materiale contemporane perioadei respective. În unele cazuri s-a recurs la amintiri, atunci cînd evenimente importante, mai ales ilegale din istoria mișcării revoluționare, nu au putut fi acoperite cu materiale contemporane. Pentru caracterizarea situației politice și a sarcinilor revoluționare ale marxiștilor germani din perioada respectivă au fost intercalate de mai multe ori aprecierile de atunci ale lui V. I. Lenin.

Documentele sînt aranjate cronologic și prevăzute cu indicări precise ale izvoarelor. Cele mai multe provin din însăși mișcarea muncitorească. Rar s-au folosit materialele de arhivă ale autorităților de stat. Prin aceasta s-a evitat suprapunerea cu lucrarea „Cercetări arhivistice cu privire la istoria mișcării muncitorești germane", editată sub îngrijirea prof. dr. Leo Stern.

Problema cea mai spinoasă care se ivește la orice lucrare de acest fel o constituie selecționarea documentelor. Aceasta s-a complicat la volumele de față și prin aceea că se prezintă o perioadă în care politica trădătoare a conducătorilor social-democrați de dreapta a dus la o scindare a mișcării muncitorești germane. Editorii au privit, pe drept cuvînt, ca o datorie a lor de a realiza prin publicarea acestor izvoare „o documentație a istoriei mișcării muncitorești germane revoluționare". Aceasta înseamnă „predominarea în volume a documentelor P.C.G. (iar înaintea înființării lui a celor ale stîngii germane). Documentele și materialele trebuie să facă posibilă o justă apreciere a dezvoltării ideologice, politice și, într-o anumită măsură, organizatorice a partidului revoluționar al proletariatului german" [5]. Scindarea mișcării muncitorești își găsește firească și expresia documentaristică, deoarece se redau și diferite documente provenite de la instanțe de partid și sindicale cu orientare oportunistă de dreapta și centriste. Editorii evită însă în acest caz orice obiectivism și se rezumă doar la publicarea unor declarații tipice care ajută pe cititor să-și dea seama de conținutul cu adevărat vătămător al oportunismului.

Toate volumele conțin un aparat științific cuprinzător. Anexa cuprinde o cronologie a evenimentelor celor mai importante, o listă a ziarelor și revistelor citate sau amintite în volum, o listă a denumirilor geografice, un index de persoane și teme, precum și un cuprins al volumului [6].

Volumul 1 cuprinde perioada de la izbucnirea primului război mondial pînă la începutul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Menirea lui este, așa cum se spune în cuvîntul înainte, „să documenteze istoria luptei eroice a clasei muncitoare germane, sub conducerea grupului Spartacus și a stîngii

[4] „Documente și materiale cu privire la istoria mișcării muncitorești germane", editat de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.S.U.G., seria a II-a: 1914—1945, vol. 1, iulie 1914—octombrie 1917, Editura Dietz, Berlin, 1958, *40, 759 pag.; vol. 2, noiembrie 1917 — decembrie 1918, Berlin 1957, *56, 770 pag.; vol. 3, ianuarie 1919 — mai 1919, Berlin, 1958, *31, 499 pag.

[5] *Günter Benser*: „Documente și materiale cu privire la istoria mișcării muncitorești germane. Din activitatea Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.S.U.G.", în „Revista de științe istorice", caietul 6, 1958, pag. 1.348.

[6] Indexul ziarelor și revistelor sus-amintite, precum și indexul de teme pentru volumul 2 sînt încorporate în indexurile respective ale volumului 3.

radicale, împotriva imperialismului și a războiului, pentru marea idee a internaționalismului proletar și pentru pregătirea unui partid combativ marxist-revoluționar[7]. Numeroase documente incluse în acest volum se publică pentru prima dată. Scoatem în evidență îndeosebi un raport al lui Wilhelm Pieck despre editarea revistei „Internaționala", precum și diferite scrisori adresate lui Karl Liebknecht de către muncitori revoluționari.

Primul document din culegere este manifestul Congresului internațional extraordinar al socialiștilor din Basel (1912), care, după cum se știe, a confirmat rezoluția Congresului de la Stuttgart din 1907 : „În cazul izbucnirii războiului... este o datorie de a milita pentru grabnica lui terminare și de a concentra toate forțele în direcția exploatării crizei economice și politice cauzate de război pentru trezirea poporului și accelerarea prin aceasta a înlăturării dominației de clasă capitaliste" (vol. I, pag. 3 ; doc. nr. 1). Prin compararea tuturor documentelor care urmează s-a creat baza pentru verificarea poziției diferitelor forțe ale mișcării muncitorești internaționale și germane față de această directivă elaborată în spirit leninist.

Documentele care urmează cu privire la izbucnirea războiului dezvăluie deja trădarea adîncă pe care au comis-o conducătorii de partid și sindicali social-democrați de dreapta față de internaționalismul proletar (vezi vol. I, pag. 17—27 ; doc. nr. 7—11). Lozinca contrară tuturor principiilor Internaționalei a II-a, lansată de „Hamburger Echo" — organ de seamă al P.S.D. —, „trebuie să intrăm în vîrtejul sîngeros, trebuie să apărăm patria" (vezi vol. I, pag. 24 ; doc. nr. 10), a fost și a rămas caracteristică pentru atitudinea social-șovină a reformiștilor în decursul războiului.

Cu atît mai luminoasă se ridică față de această trădare a intereselor clasei muncitoare și a națiunii fidelitatea cu adevărat proletară a bolșevicilor, a stîngii germane de sub conducerea lui Karl Liebknecht și a altor grupări și elemente înaintate din alte țări. Ei au avut o poziție sinceră și fidelă față de rezoluțiile mișcării muncitorești internaționale revoluționare și nu au precupețit nici o jertfă pentru a păși pe singura cale proletară, aceea a terminării revoluționare a războiului (vezi vol. I, pag. 31—35, 56, 59—61, 64—67, 69—71, 77—84 ; doc. nr. 15—17, 26, 28, 30—31, 33, 35—38). Din mai multe documente rezultă clar că muncitorii conștienți din multe centre industriale ale Germaniei au sprijinit atitudinea internaționalistă a stîngii, ba mai mult, că hotărîrea de luptă a muncitorilor din Stuttgart, Berlin, Bremen, Braunschweig, Leipzig a împins înainte stînga în lupta ei împotriva războiului imperialist și a patriotismului de paradă (vezi vol. I, pag. 30—36, 41—44, 54, 72—76, 85—86, 94—95 ; doc. nr. 14, 17—18, 21—22, 25, 34, 39, 42).

Despre ce era vorba în esență ? Despre rezolvarea problemei fundamentale naționale a poporului german. În timp ce imperialismul german a provocat războiul, reușind să înhame și o parte a conducătorilor social-democrați și a tîrît Germania în catastrofă, cei de stînga, în frunte cu Karl Liebknecht, au ridicat steagul luptei împotriva războiului imperialist, pentru salvarea națională a Germaniei pe calea doborîrii puterii magnaților industriei de război și a guvernului lor împărătesc. V. I. Lenin arăta deja în 1908 că proletariatului „nu-i poate fi indiferentă nici soarta țării sale"[8]. Această grijă profundă pentru interesele vitale ale poporului lor a condus pe Karl Liebknecht și pe tovarășii săi de luptă, încă cu mult înaintea primului război mondial și apoi cu forțe sporite după izbucnirea provocată a războiului, la lupta împotriva iuncherilor prusaci. Adevărul adînc că interesele de pace și democratice ale maselor populare se pot impune numai prin înlăturarea revoluționară a imperialiștilor și militariștilor proprii, adică germani, și a politicii lor antipopulare[9] se materializează în lozinca revoluționară „Dușmanul principal se află în țara proprie !". Manifestul redactat sub acest titlu de Karl Liebknecht în mai 1915 se află în volumul I, pag. 162—166 ; doc. nr. 62 : „Dușmanul principal al poporului german se află în Germania : imperialismul german, partidul german de război, diplomația secretă germană. Problema care se pune o constituie combaterea în cadrul luptei politice, în propria țară a acestui dușman, de către poporul german, colaborînd cu proletariatul din celelalte țări, a căror luptă este îndreptată împotriva imperialiștilor autohtoni" (vezi vol. I, pag. 165 ; doc. nr. 62).

Documentele conținute în volumul de față arată procesul extraordinar de complicat al

[7] „Documente și materiale cu privire la istoria mișcării muncitorești germane", seria a II-a, vol. I, Editura Dietz, Berlin, 1958, pag. *5. În continuare, trimiterile la această lucrare sînt date în text.

[8] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 15, E.S.P.L.P. 1957, pag. 185.

[9] *Walter Ulbricht* : „Revoluția din noiembrie și lupta națională împotriva militarismului german", în „Contribuții la istoria mișcării muncitorești germane", caietul I, 1959, pag. 9—10.

mobilizării forțelor revoluționare și al clarificării ideologice în rîndurile stîngii, proces care, din cauza stării de asediu, a avut loc exclusiv în condițiile ilegalității. Editorii documentează acest proces de dezvoltare prin aceea că acoperă cu documente ample etapele cele mai importante ale cristalizării grupului Spartacus, cum ar fi, de pildă, refuzarea creditelor de război de către Karl Liebknecht în ședința Reichstagului din 2 decembrie 1914 (vol. 1, pag. 59—86; doc. nr. 28 — 93), cristalizarea așa-zisului „grup Internaționala" și a revistei lor cu același titlu (vol. 1, pag. 135—148, 157—161, 194—197 ș.a.; doc. nr. 57—58, 61, 70), poziția diferențiată a stîngii față de Conferința de la Zimmerwald (vol. 1, pag. 215—240; doc. nr. 78—82) și prima conferință pe țară din ianuarie 1916 a stîngii, realizată cu participarea reprezentanților radicalilor de stînga din Bremen, care a elaborat tezele programatice și a hotărît publicarea unor materiale informative intrate în istorie sub denumirea „Scrisori Spartacus" (vol. 1, pag. 279—284; doc. nr. 95—96).

Documentele publicate dovedesc fără excepție punctul de vedere consecvent internaționalist al stîngii germane, care a respectat fără șovăială principiile luptei de clasă internaționalist-proletare și care a susținut, după prăbușirea rușinoasă a Internaționalei a II-a, necesitatea creării unei internaționale proletare curățate de veninul naționalismului și oportunismului, așa cum o vedea Lenin. „Datoria de a realiza hotărîrile Internaționalei are precădere față de toate celelalte îndatoriri ale organizațiilor" (vol. 1, pag. 282; doc. nr. 95), glăsuia unul dintre cele mai importante puncte din programul cuprins în tezele elaborate de Rosa Luxemburg cu privire la social-democrația internațională, lozincă ce apare ca un moto în manifestele grupului Spartacus (vezi vol. 1, pag. 373, 386, 398, 403 ș.a.; doc. nr. 131, 136, 141, 143).

De o importanță centrală pentru lupta „grupului Internaționala" și grupului Spartacus a fost poziția lor față de reformiști și centriști. Forțele marxiste din mișcarea muncitorească germană au obținut, prin conferința pe țară din 1 ianuarie 1916, un centru conducător, prin „teze" au dispus de un program în esență marxist, iar prin „Scrisorile Spartacus" de un organ de informații ilegal, deși cu unele neclarități teoretice, totuși integral revoluționar. Lupta lor împotriva războiului imperialist a fost dusă din ce în ce mai mult în baza unei linii revoluționare strategice și tactice independente. Grupul Spartacus a renunțat la necesitatea ruperii cu oportuniștii și cu centriștii și din punct de vedere organizatoric și de a făuri un partid propriu, fără îndoială ilegal în condițiile războiului. Multe din chemările și „Scrisorile Spartacus"[10] publicate documentează foarte limpede iluzia stîngii de a recuceri vechiul partid social-democrat în loc de a crea în mod necesar un partid revoluționar de tip nou. „Nu scindare sau unitate — se încheie scrisoarea Spartacus din 30 martie 1916 —, nu un partid nou sau unul vechi este lozinca, ci recucerirea partidului de jos, prin revoluționarizarea maselor, care trebuie să ia în mîinile proprii organizațiile și mijloacele lor..." (vol. I, pag. 333; doc. nr. 115).

Izvorul acestor greșeli ale grupului Spartacus, la care se referă Lenin în observațiile sale pe marginea „tezelor" și a broșurii „Junius" de Rosa Luxemburg[11], a constat în aceea că cei de stînga nu și-au dat seama în măsură suficientă că imperialismul și oportunismul sînt de nedespărțit. Aceasta a dus la subaprecierea rolului partidului de clasă revoluționar independent și, prin aceasta, la rezoluția greșită cu privire la afilierea la Partidul social-democrat independent din Germania, creat în 1917 de conducătorii centriști, deși cu o platformă proprie, însă fără independență organizatorică. Această hotărîre a grupului Spartacus (vezi vol. 1, pag. 598—603; doc. nr. 206—207) a avut consecințe fatale. Ea a înlesnit kautskiștilor centriști să înșele cu o frazeologie revoluționară masele muncitoare hotărîte să lupte împotriva războiului și a întîrziat crearea partidului marxist, imperios necesar pentru zdrobirea revoluționară a monopoliștilor mari fabricanți de armament și a militariștilor.

Din numeroase rapoarte și scrisori ale mișcării muncitorești publicate în volum reiese că cei de stînga și-au întărit activitatea agitatorică odată cu intensificarea procesului de clarificare ideologică și că au trecut de la agitația de masă la acțiuni de masă. Demonstrația de 1 Mai 1916 împotriva războiului a muncitorilor berlinezi în frunte cu Karl Liebknecht și apoi demonstrațiile care au urmat pentru întemnițatul Karl Liebknecht au reprezentat puncte culminante ale acestei dezvoltări (vezi vol. I, pag. 373—389, 398—402; doc. nr. 131—136, 141—142), precum și acțiunile de masă care au avut loc în Germania sub influența revoluției ruse din februarie și care au culminat cu mișcarea grevistă din aprilie și august 1917 și cu ridicarea revoluționară a

[10] O completare importantă la volumul de documente aici discutat o constituie „Scrisorile Spartacus" editate în 1958 de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.S.U.G.

[11] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 22, Editura P.M.R., 1952, pag. 299—314.

flotei de război germane (vezi vol. I, pag. 601—625, 630—646, 660, 663—668; doc. nr. 211—217, 220—224, 230, 232). Apreciem ca foarte pozitiv străduința editorilor de a demonstra prin documente atît asprimea luptei revoluționare ilegale împotriva războiului imperialist și a apărătorilor lui social-șoviniști cît și lărgimea și multilateralitatea acestei lupte. Aflăm îndeosebi din documentele publicate prima oară despre forme interesante și noi ale agitației ilegale a stîngii (vezi vol. I, pag. 95, 108; doc. nr. 42, 47). Editorii au ținut cont, pe drept cuvînt, de contribuția mișcării tineretului și a femeilor în mișcarea revoluționară (vezi vol. I, pag. 119—127, 149—155, 198—204, 362—365, 669—670; doc. nr. 54—55, 59, 71—72, 127, 233).

Din păcate însă, spre deosebire de aceasta, mișcarea opozițională din sindicate este lăsată pe planul al doilea [12].

Grație luptei eroice și pline de abnegație a grupului Spartacus și a radicalilor de stînga din Bremen, s-a dezvoltat la începutul războiului și îndeosebi sub influența mișcării revoluționare din Rusia, din grupurile răzlețite de opoziție, o puternică mișcare antirăzboinică, în care Lenin a recunoscut cu o previziune genială „indiciile certe ale unei mari cotituri, indiciile *ajunului revoluției* pe scară mondială" [13].

Cu izbucnirea acestei revoluții, a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și a primelor ei efecte nemijlocite asupra Germaniei și a mișcării muncitorești germane începe volumul 2. El cuprinde perioada pînă la revoluția din noiembrie din Germania și făurirea Partidului Comunist din Germania.

Ținînd cont de bogăția materialelor existente, editorii s-au concentrat pe drept cuvînt asupra documentelor Uniunii Spartacus și a grupului radicalilor de stînga. Pe lîngă aceasta este împinsă pe primul plan lupta ideologică a marxiștilor germani în scopul cîștigării clasei muncitoare pentru terminarea revoluționară a războiului și pentru doborîrea imperialiștilor și militariștilor.

Documentele publicate în prima parte a volumului confirmă în mod convingător aprecierea dată în tezele C.C. al P.S.U.G. cu ocazia celei de-a 40-a aniversări a revoluției din noiembrie, că „Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a însemnat o cotitură hotărîtoare pentru stînga germană în procesul ruperii ei definitive de oportunism și pentru orientarea ei spre leninism. Cei de stînga și-au dat seama de importanța istorică mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Ei au văzut în ea un exemplu pentru clasa muncitoare germană și *au legat lupta pentru terminarea războiului de pregătirea răscoalei revoluționare*" [14]. Pornind de la decretul asupra păcii al guvernului sovietic și de la apelul său „Către toți" (vezi vol. 2, pag. 3—6; doc. nr. 1—2), editorii arată cum muncitorii germani și-au manifestat imediat, prin întruniri și demonstrații de stradă, simpatia pentru revoluția rusă (vezi vol. 2, pag. 23—31; doc. nr. 9—13) și cum, înainte de toate, conducătorii grupului Spartacus, deși întemnițați și izolați de lumea exterioară, și-au manifestat din primul moment, cu pasiune, solidaritatea lor cu bolșevicii victorioși. Cititorul află din mai multe documente (vezi vol. 2, pag. 7—18, 53—55; doc. nr. 3—6) despre felul entuziast și frățesc cu care a fost salutată victoria revoluției proletare din Rusia de către Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg, Franz Mehring, Clara Zetkin și de către radicalii de stînga grupați în jurul lui Johann Knief. Cu toate neclaritățile în probleme de amănunt, marxiștii germani au recunoscut imediat uriașa însemnătate a evenimentelor din Rusia și au declarat, în ascuțită contradicție cu Kautsky și cu social-șoviniștii, că de acum înainte și în Germania clasa muncitoare va trebui „să vorbească ruseşte" cu reacțiunea pentru a rezolva problemele fundamentale ale națiunii germane pe cale revoluționară. Această concepție reiese deosebit de clar din manifestul publicat de grupul Spartacus în decembrie 1917, intitulat „Ceasul hotărîtor!" (vezi vol. 2, pag. 48—52; doc. nr. 19), care lansează un apel către clasa muncitoare și soldați ca să înfrîngă dominația reacțiunii și a imperialismului și să sprijine revoluția din Rusia prin revoluția din Germania. Aceasta a fost și răspunsul cel mai bun la planurile anexioniste nutrite de imperialiștii germani împotriva tînărului stat sovietic.

Un punct culminant în lupta clasei muncitoare germane pentru terminarea revoluționară a războiului și pentru solidaritatea cu Rusia Sovietică îl constituie greva muncitorilor din fabricile de muniții, care a cuprins numai la Berlin 500.000 de muncitori și mai bine de 1.000.000 în întreaga Germanie, reprezentînd o acțiune într-adevăr de importanță națională. Semnalul pentru această cea mai mare grevă politică de masă a fost dat tot de grupul Spartacus, prin apelul său de la sfîrșitul lunii ianuarie (vezi vol. 2, pag. 71—73; doc. nr. 26).

[12] Vezi recenzia lui Hellmuth Kolbe din „Contribuție la istoria mișcării muncitorești germane", caietul 1, 1959, pag. 219—220.

[13] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 26, Editura politică, 1959, pag. 57.

[14] „Revoluția din noiembrie din 1918 din Germania. Tezele Comitetului Central cu ocazia celei de-a 40-a aniversări a revoluției din noiembrie", în „Einheit" („Unitatea"), caietul 10, pag. 1.382.

prin care a îndemnat — în baza experienței revoluției din Rusia — la crearea sovietelor de deputați ai muncitorilor. Folosind și materiale din arhivele instituțiilor guvernamentale, editorii documentează amplu lupta plină de abnegație a grupului Spartacus alături de cei aflați în luptă (vezi vol. 2, pag. 82—83, 98—101, 111—112; doc. nr. 32, 42, 43, 47), dar în același timp și activitatea rușinoasă de spărgători de grevă a conducătorilor de partid și sindicali reformiști (vezi vol 2. pag. 96—97, 115—119; doc. nr. 41, 49), care au încurajat teroarea brutală împotriva muncitorilor revoluționari.

Odată cu zdrobirea grevei din ianuarie au fost întrerupte acțiunile de masă ale proletariatului revoluționar german împotriva războiului. Dar nu au încetat cauzele crizei revoluționare. „Imperialismul german s-a sufocat în tentaculele războiului și ale foametei și a fost grav zdruncinat de rezistența împotriva războiului a unei părți însemnate a clasei muncitoare" [15]. În octombrie 1918 în Germania s-a copt o situație revoluționară acută, favorizată de înfrîngerile militare pe frontul de vest. În timp ce imperialiștii și militariștii, sprijiniți de conducerea P.S.D., încercau să-și salveze puterea prin introducerea unui „regim parlamentar" cu participarea la guvern a P.S.D., în timp ce conducătorii centriști ai P.S.D. Independent încercau să îndepărteze cu ajutorul unei politici de duplicitate masele de lupta revoluționară, grupul Spartacus a trecut la fapte. Cu participarea radicalilor de stînga a avut loc la 7 octombrie 1918 conferința pe țară a grupului Spartacus, care a elaborat programul de acțiune nemijlocit al revoluției iminente (vezi vol. 2, pag. 228—234; doc. nr. 89). Pornind de la raportul de forțe politice din Germania și de la indicațiile lui Lenin, conferința pe țară a lansat chemarea la lupta revoluționară pentru imediata terminare a războiului și pentru o republică democratică. Expropierea criminalilor de război, a monopoliștilor și a latifundiarilor, adică înlăturarea bazelor materiale ale imperialismului și militarismului, „desăvîrșirea consecventă a revoluției burghezo-democratice ca premisă pentru trecerea la transformarea ei socialistă" [16] — iată programul de acțiune al grupului Spartacus, care pe drept cuvînt a îndreptat lovitura principală împotriva imperialismului și militarismului.

Mai mult de jumătate din documentele cuprinse în acest volum tratează evenimentele revoluției din noiembrie din Germania. În același timp trebuie relevat ca foarte merituos faptul că editorii nu s-au rezumat numai la Berlin, ci s-au străduit să ne transmită prin documente o imagine despre mișcarea revoluționară *de masă* a proletariatului și a aliaților săi din toate părțile Germaniei. Din zilele războiului țărănesc german din secolul al XVI-lea încoace, revoluția din noiembrie a fost cea mai mare mișcare revoluționară de mase din Germania, și prin mulțimea și multilateralitatea extraordinară a documentelor editorii dau expresie tocmai acestui fapt.

După cum este cunoscut, în R.D.G. acum cîțiva ani existau istorici marxiști cărora nu le era clar caracterul revoluției din noiembrie, care a putut fi lămurit cu ajutorul Comitetului Central al P.S.U.G. Izvoarele publicate în prezentul volum confirmă neîndoielnic aprecierea după care revoluția din noiembrie a fost „o revoluție burghezo-democratică, realizată într-o anumită proporție prin mijloace și metode proletare" [17]. Este regretabil că în cuvîntul înainte nu se ia atitudine față de caracterul revoluției, ci mai mult se lasă impresia, prin unele formulări neclare, că în noiembrie 1918 în Germania ar fi fost vorba de o revoluție socialistă (vezi vol. 2, pag. *35, *39, *48).

În centrul documentației stau de asemenea dovezile despre lupta grupului Spartacus care în mod just a pornit de la revendicări pentru încheierea imediată a unei păci democratice și a orientat masele spre crearea sovietelor ca organe ale puterii clasei muncitoare, spre înarmarea proletariatului și, îndreptînd lovitura principală împotriva imperialismului, spre continuarea revoluției burghezo-democratice și transformarea ei în revoluție socialistă (vezi vol. 2, pag. 324—326, 328—329, 341—345, 418—432; doc. nr. 126—127, 129, 138—140, 179—183).

În timp ce masele au intrat în acțiune, au impus armistițiul, au izgonit împăratul, exercitîndu-și pe plan local multilateral puterea prin sovietele de deputați ai muncitorilor și soldaților, așa cum rezultă dintr-o serie de documente, conducătorii P.S.D. și ai sindicatelor s-au străduit cu încăpățînare să oprească mersul revoluției și să salveze puterea burgheziei (vezi vol. 2, pag 327, 369—370, 393—396; doc. nr. 128, 154, 167). Problema fundamentală a fiecărei revoluții, problema puterii politice, s-a ascuțit în noiembrie-decembrie 1918, punîndu-se întrebarea: toată puterea sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților sau predarea puterii

[15] *Walter Ulbricht:* „Motivarea tezelor cu privire la revoluția din noiembrie 1918", în „Einheit", caietul 10, 1958, pag. 1.409.

[16] „Revoluția din noiembrie 1918 din Germania. Tezele C.C. cu ocazia celei de-a 40-a aniversări a revoluției din noiembrie", în „Einheit", caietul 10, 1958, pag. 1.385.

[17] Loc. cit., pag. 1.397.

unei adunări naționale? În ciuda luptei eroice și orientării juste spre desăvîrșirea consecventă a revoluției burghezo-democratice a grupului Spartacus, care s-a denumit începînd din 11 noiembrie 1918 Uniunea Spartacus, aceasta nu a reușit să scoată masa celor ce muncesc de sub influența vătămătoare a oportuniștilor și centriștilor. Studierea importantelor documente ale Uniunii Spartacus din timpul revoluției scoate la iveală tot mai puternic cît de necesară a fost pentru clasa muncitoare germană crearea imediată a unui partid revoluționar. Acest eveniment istoric a fost pregătit prin editarea la 9 noiembrie a ziarului „Steagul roșu" (vezi vol. 2, pag. 341—343; doc. nr. 138—139), prin înființarea la 11 noiembrie a Centralei Uniunii Spartacus, prin publicarea la 14 decembrie a programului Uniunii Spartacus (vezi vol. 2, pag. 696—705; doc nr. 298) și prin făurirea unei organizații proprii în toată țara.

Documentele privitoare la înființarea Partidului Comunist din Germania formează punctul culminant și încheierea acestui volum. Acesta a fost rezultatul cel mai important al revoluției din noiembrie din Germania și a însemnat o cotitură în istoria mișcării muncitorești germane și a întregului popor german. Prin înființarea P.C.G. s-a creat premisa cea mai importantă pentru realizarea unității clasei muncitoare pe bază marxist-leninistă. Prin ea poporul german a primit „primul și unicul partid cu adevărat antiimperialist și antimilitarist și, prin aceasta, cu adevărat național" [18]. Telegrama de salut către Republica Sovietică (vezi vol. 2, pag. 689; doc. nr. 293), adoptată de Congresul de constituire a partidului, și mai ales programul partidului (vezi vol. 2, pag. 696—705; doc. nr. 298) dovedesc comunitatea de luptă de nezdruncinat cu statul sovietic și caracterul adînc internaționalist al P.C.G. și subliniază cuvintele pline de cinste ale lui Lenin cu care se încheie volumul: „...Cînd «Uniunea Spartacus» s-a intitulat «Partidul Comunist din Germania», atunci *întemeierea* Internaționalei a III-a, *Internaționala Comunistă*, într-adevăr proletară, într-adevăr internaționalistă, într-adevăr revoluționară, a devenit *fapt*" [19].

Discutarea volumului 3 poate fi rezumată mai pe scurt, deoarece nu tratează etape așa de diferențiate ale luptei de clasă revoluționare ca cele două volume anterioare. Volumul 3 conține documente și materiale din perioada ianuarie—mai 1919. El tratează deci luptele de apărare ale muncitorilor berlinezi, cu care a luat sfîrșit revoluția din noiembrie, precum și șirul lung al acțiunilor revoluționare de masă legate nemijlocit de revoluția din noiembrie, acțiuni care s-au încheiat abia cu rezistența eroică a Republicii Sovietice Bavareze împotriva contrarevoluției.

Cu privire la prima jumătate a anului 1919 nu prea există publicații marxiste mai noi [20]. De aceea relevăm ca deosebit de pozitivă străduința autorilor cuvîntului înainte de a zugrăvi nu numai acțiunile revoluționare cele mai importante, dar de a fi făcut și aprecierea lor politică. Ei dovedesc că prin toate bătăliile anului 1919 s-a urmărit „apărarea și consolidarea cuceririlor revoluției din noiembrie" (vezi vol. 3, pag. *16). Muncitorii aflați în luptă cereau în permanență dezarmarea și dizolvarea asociațiilor contrarevoluționare, înarmarea clasei muncitoare, asigurarea drepturilor sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților și socializarea industriei grele (vezi vol. 3, pag. 3—11, 20—22, 33—35, 164—166 ș.a.; doc. nr. 1—5, 11, 16, 76). În același timp, din documentele publicate rezultă clar că avangarda revoluționară a clasei muncitoare germane a încercat neobosit să împingă înainte aceste lupte de apărare pînă la desăvîrșirea victorioasă a revoluției burghezo-democratice. Trădarea conducătorilor P.S.D. și ai P.S.D.I. de dreapta, caracterul izolat al acțiunilor de masă și slăbiciunea organizatorică de atunci a tînărului P.C.G. au împiedicat o mișcare revoluționară națională unitară, dînd burgheziei posibilitatea să zdrobească sîngeros mișcarea revoluționară din diferitele regiuni.

Această tactică a burgheziei și rolul rușinos al renegaților din fruntea P.S.D.I. și P.S.D. apar foarte clar chiar în luptele din ianuarie de la Berlin, cu a căror documentare începe volumul (vezi vol. 3, pag. 7—87; doc. nr. 3—39). Despre ce era vorba în decursul luptelor din ianuarie? Scopul burgheziei și al susținătorilor ei de teapa unora ca Ebert, Scheidemann și Noske a fost anihilarea unirii forțelor revoluționare sub conducerea P.C.G. prin provocări împotriva avangărzii clasei muncitoare, zdrobirea sîngeroasă a avangărzii revoluționare în scopul creării prin aceasta a premiselor favorabile ca alegerile pentru Adunarea Națională de la 19 ianuarie să se soldeze cu victoria reacțiunii. Luptele din ianuarie ale muncitorilor berlinezi nu au avut deci un caracter ofensiv, ci unul defensiv, și au fost expresia raportului de forțe schimbat din nou în favoarea burgheziei, expresia întăririi contrarevoluției. Din unele docu-

[18] *Wilhelm Pieck*: „Însemnătatea istorică a înființării Partidului Comunist din Germania", în „35 ani de existență a Partidului Comunist din Germania". Editura Dietz, Berlin, 1956, pag. 46.

[19] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 28, Editura politică, 1959, pag. 431.

[20] Indicăm *Hans Beeyer*: „De la revoluția din noiembrie la Republica sovietică din München", Berlin, 1957.

mente rezultă că reacțiunea a concentrat teroarea înainte de toate împotriva tînărului P.C.G., forța revoluționară cea mai consecventă (vezi vol. 3, pag. 16—17, 30; doc. nr. 9, 14). Această teroare a culminat cu asasinarea lui Karl Liebknecht și a Rosei Luxemburg, precum și a multor sute de muncitori revoluționari. Moartea lui Karl Liebknecht și a Rosei Luxemburg — puțin mai tîrziu a murit Franz Mehring și a fost asasinat Leo Jogiches (Tyszka) — a lipsit Partidul Comunist din Germania de conducătorii săi cei mai încercați, dar în același timp editorii arată, în baza a numeroase documente, că teroarea albă dezlănțuită de burghezie a accelerat procesul de dezvoltare spre stînga, de radicalizare a clasei muncitoare și îndeosebi a P.S.D.I. (vezi vol. 3, pag. 84—87, 92—93, 102—105, 108 ș.a.; doc. nr. 39, 41—42, 44—46, 48).

Prin zdrobirea luptelor din ianuarie și alegerea unei Adunări Naționale dominate de burghezie, revoluția din noiembrie a suferit o înfrîngere. Dar documentele din acest volum arată în mod convingător cît de puternic au contribuit experiența și învățămintele revoluției din noiembrie la dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului german și la consolidarea tînărului P.C.G. In selecționarea materialelor, editorii s-au concentrat asupra Republicii Sovietice din Bremen (vezi vol. 3, pag. 50—53, 66—67, 113—115, 129—135; doc. nr. 25—26, 33, 52, 60—61), asupra grevei generale a minerilor din Ruhr de la mijlocul lunii februarie (vezi vol. 3, pag. 149—184; doc. nr. 69—82), asupra grevei generale din Germania mijlocie de la sfîrșitul lunii februarie și începutul lunii martie (vezi vol. 3, pag. 282—304; doc. nr. 89—93, 97—98), asupra grevei generale din Berlin de la începutul lunii martie (vezi vol. 3, pag. 282—304; doc. nr. 112—125) și, în sfîrșit, asupra Republicii Sovietice Bavareze (vezi vol. 3, pag. 356—363, 379—428; doc. nr. 153—156, 166—191). Prin aceasta au fost cuprinse de fapt punctele culminante ale acestui lanț de acțiuni revoluționare de masă pentru apărarea cuceririlor revoluției din noiembrie. Trebuie să facem însă și aici observația critică că s-a acordat prea puțină atenție mișcării sindicale și procesului de diferențiere revoluționară din rîndurile ei.

In schimb s-a dat cuvenita atenție cristalizării Internaționalei Comuniste și ajutorului dat de aceasta mișcării muncitorești germane revoluționare. Numeroase documente glăsuiesc despre sprijinul acordat de Lenin și de bolșevici revoluției din Germania; menționăm scrisoarea lui Lenin, Stalin și Sverdlov de la începutul lunii ianuarie către comuniștii germani, austrieci și unguri și scrisoarea de salut a lui Lenin către Republica Sovietică Bavareză (vezi vol. 3, pag. 39—40, 414; doc. nr. 19, 187). Așa precum revoluția din noiembrie a reprezentat pentru tînăra putere sovietică un ajutor esențial și a înlesnit mișcarea revoluționară de eliberare națională în țările sud-europene, la rîndul lor lupta eroică a Rusiei sovietice împotriva intervenționiștilor și făurirea Republicii Sovietice Ungare au încurajat și au sprijinit acțiunile revoluționare într-o serie de țări capitaliste. Inainte de toate însă crearea Internaționalei a III-a a încurajat și a sprijinit proletariatul german în lupta sa împotriva imperialismului german și internațional. Hotărîrile cele mai importante ale Congresului de constituire a Internaționalei Comuniste cuprinse în acest volum nu pot fi separate de întărirea politică-ideologică și de dezvoltarea organizatorică a P.C.G., și de aceea își au în mod just locul în această documentație (vezi vol. 3, pag. 210—265; doc. nr. 99—108). Credem însă că editorii ar trebui să îmbogățească, cu ocazia unei noi ediții, volumul prin selecționarea a cîtorva documente caracteristice din care să rezulte solidaritatea frățească a mișcării muncitorești revoluționare din alte țări europene cu proletariatul german și cu P.C.G. Această solidaritate în spiritul internaționalismului proletar a fost de mare importanță pentru P.C.G., împins temporar în ilegalitate încă din 1919.

In „Documente și materiale asupra mișcării muncitorești din Germania" se găsesc și referiri cu privire la unele momente din mișcarea muncitorească din Romînia care interesează pe cercetătorii din Republica Populară Romînă. Astfel, în Manifestul de protest al Comisiei internaționale socialiste din iulie 1916 împotriva condamnării lui Karl Liebknecht și a altor militanți care s-au ridicat împotriva războiului imperialist, se arată că în Romînia burghezia a răspuns cu gloanțe cererilor juste pentru pîine ale maselor populare. (Este vorba de lupta din iunie 1916 a muncitorilor de la Galați, reprimată în sînge de către guvernul burghezo-moșieresc.) (Vol. I, pag. 421). Intr-un alt document se arată că în urma acțiunii tîlhărești a imperialismului german, în urma jafului și a distrugerilor de război în Polonia, Lituania, Estonia, Letonia, Ucraina, Romînia și alte țări a crescut mizeria maselor, s-au adîncit contradicțiile de clasă. Sud-estul Europei a devenit — subliniază documentul — un vulcan; problema exploziei revoluționare nu era decît o chestiune de timp (vol. II, pag. 156). In lucrare se găsesc de asemenea numeroase referiri pri-

vind prădarea bogăţiilor Romîniei de către imperialismul german, caracterul imperialist al păcii de la Bucureşti etc. (Vol. I, pag. 607; vol. II, pag. 196, 207, 249, 380 etc.).

*

Volumele de faţă reprezintă documentaţia cea mai voluminoasă care există pînă în prezent cu privire la politica Uniunii Spartacus, precum şi la făurirea şi la prima etapă de luptă a Partidului Comunist din Germania. Şi chiar dacă unele dorinţe, de care va trebui să se ţină cont la o nouă ediţie, rămîn nesatisfăcute, prin volumele de „Documente şi materiale cu privire la istoria mişcării muncitoreşti germane" prezentate aici se deschide cercurilor largi de cititori, în baza documentelor contemporane, una dintre perioadele cele mai importante din istoria clasei muncitoare germane şi a partidului ei revoluţionar. Dar nu numai atît: prin amplele prefeţe şi prin selecţionarea şi comentarea partinică în spirit marxist-leninist a documentelor, cititorul obţine nu numai izvoare de documentare, ci o imagine aproape completă despre unul dintre capitolele cele mai importante ale luptei mişcării muncitoreşti germane revoluţionare împotriva imperialismului, militarismului şi războiului. Volumele de documente reprezintă de aceea o muncă pregătitoare extraordinar de importantă pentru viitorul manual de istorie a mişcării muncitoreşti germane. Rolul pe care l-au avut stînga germană, grupul Spartacus şi P.C.G. şi pentru dezvoltarea mişcării proletare revoluţionare din alte ţări europene face ca „Documentele şi materialele cu privire la istoria mişcării muncitoreşti germane" să transmită materiale valoroase şi iniţiative interesante pentru istoricii de partid din alte ţări.

Sperăm că prin editarea următoarelor volume de documente Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.S.U.G. va pune în scurt timp la dispoziţia cercetătorilor istoriei mişcării muncitoreşti germane şi internaţionale arme noi pentru lupta împotriva falsificatorilor istoriei.

H. GEMKOW (R.D.G.)

„DIN ISTORICUL FORMĂRII ŞI DEZVOLTĂRII CLASEI MUNCITOARE DIN ROMÎNIA. PÎNĂ LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL", SUB REDACŢIA CONF. UNIV. N. N. CONSTANTINESCU

Editura politică, 1959

Problema formării şi dezvoltării clasei muncitoare constituie o preocupare de seamă a istoriografiei marxist-leniniste. În Uniunea Sovietică şi în alte ţări socialiste au fost întocmite numeroase lucrări pe această temă. În ţara noastră, în anii care au trecut de la eliberarea de sub jugul fascist, s-au scris o serie de articole şi studii în care s-a abordat problema formării şi dezvoltării clasei muncitoare în Romînia.

Cartea „Din istoricul formării şi dezvoltării clasei muncitoare din Romînia. Pînă la primul război mondial", sub redacţia conf. univ. N. N. Constantinescu, apărută sub egida Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., în Editura politică, face o privire de sinteză, aducînd totodată numeros material inedit în acest domeniu.

Cartea are patru părţi, fiecare parte avînd mai multe capitole şi respectiv subcapitole.

După o scurtă „Introducere", lucrarea tratează în partea întîi „Răspîndirea muncii salariate în Ţara Romînească şi în Moldova de la mijlocul secolului al XVIII-lea pînă la revoluţia din 1848. Condiţiile de muncă şi de trai ale muncitorilor". În partea a doua a lucrării se vorbeşte despre: „Mersul procesului formării şi dezvoltării clasei muncitoare şi condiţiile ei de muncă şi de trai în Romînia în perioada de la 1848 pînă la sfîrşitul secolului al XIX-lea". Partea a treia se ocupă de „Creşterea numerică a clasei muncitoare din Romînia şi condiţiile ei de muncă şi de trai în perioada capitalismului monopolist pînă la primul război mondial". Volumul însereză partea a IV-a „Cu privire la creşterea numerică a muncitorimii industriale în Transilvania după 1848 pînă la primul război mondial".

Lucrarea „Din istoricul formării şi dezvoltării clasei muncitoare din Romînia" începe prin analiza apariţiei muncii salariate în economia Ţărilor Romîne, pentru că, aşa cum se menţionează şi în „Introducere", clasa muncitoare, în condiţiile capitalismului, fiind clasa muncitorilor salariaţi, urmărirea procesului de formare a acestei clase înseamnă examinarea răspîndirii muncii salariate (în orînduirile anterioare munca salariată fiind foarte rară, episodică).

În ţara noastră, descompunerea feudalismului şi naşterea relaţiilor de producţie capitaliste s-au produs mai încet, lent, în comparaţie, bunăoară, cu ţările Europei occidentale, ca urmare a situaţiei istorice de atunci a Ţărilor Romîne, apăsate de jugul străin otoman şi habsburgic. Acumularea primitivă de capital s-a făcut anevoios. Încetarea monopolului turcesc asupra comerţului în urma păcii de la Adrianopole, în 1829, a uşurat acumularea capitalului; iar revoluţia de la 1848 din Transilvania, Ţara Romînească, precum — într-o anumită măsură — şi mişcarea revoluţionară din Moldova au creat condiţii mai prielnice dezvoltării relaţiilor capitaliste şi formării clasei muncitorilor salariaţi.

Nedispunîndu-se de statistici concludente, în acest capitol s-a încercat să se stabilească, pe baza cercetării, o cifră care să ilustreze cît mai veridic creşterea numerică a muncitorimii, care în acel timp lucra în întreprinderi aflate în stadiul manufacturier sau al cooperaţiei simple. În acest sens se arată că, în ajunul regulamentelor organice, erau în Ţara Romînească şi în Moldova aproximativ 5.000—6.000 de lucrători salariaţi fără cei din agricultură. În preajma anului 1848 erau aproximativ 11.000 de lucrători. Din cei 8.423 de lucrători salariaţi în întreprinderile existente în perioada 1830—1850 (fără saline), 2.149 erau în Moldova, iar restul — mult mai numeroşi — în Ţara Romînească.

După revoluţia din 1848, în Ţările Romîne, dezvoltarea capitalismului şi forma-

rea clasei muncitoare începe să se producă mai repede, deşi burghezia, în loc să-şi ducă pînă la capăt propria-i revoluţie, a căzut la înţelegere cu moşierimea. Legiferarea desfiinţării iobăgiei în 1853/1854 în Transilvania, desfiinţarea iobăgiei în Ţara Romînească şi Moldova prin reforma agrară de la 1864 au lărgit cîmpul forţei de muncă libere şi au dat impuls dezvoltării capitaliste, dezvoltării clasei muncitoare. Apar tot mai multe fabrici ; începe să se zămislească proletariatul industrial modern, de fabrică — sîmburele clasei muncitoare. În perioada de după 1848, în Ţara Romînească şi Moldova erau, conform statisticii „stabilimentelor industriale" din 1860, un număr de 28.252 de lucrători salariaţi în industrie ; în Transilvania erau, la 1870, un număr de 99.251 de muncitori în industrie, minerit, transporturi.

Un nou impuls în dezvoltarea economiei vechii Romînii s-a manifestat după scuturarea jugului otoman, în urma războiului din 1877. Acest lucru se poate constata în toate direcţiile, deşi, bineînţeles, ca mai înainte, inegal : în industrie, în agricultură, în comerţ. În timpul care a urmat, pînă la începutul secolului următor, se dezvoltă simţitor întreprinderile industriale capitaliste, fabricile, producîndu-se schimbări din ce în ce mai însemnate în fizionomia ţării, schimbări în structura şi evoluţia numerică a clasei muncitoare. Recensămîntul din 1890, întocmit pentru 30 de judeţe, din cele 32 ale vechii Romînii, arăta creşterea apreciabilă a clasei muncitoare, reflectată prin numărul total de peste 400.000 de muncitori (în acest număr sînt cuprinşi şi muncitorii agricoli). O imagine apropiată de realitate asupra numărului de muncitori din diferite ramuri ale industriei la sfîrşitul secolului trecut o dau datele anchetei industriale din 1901—1902. Conform anchetei, numai în industria prelucrătoare şi extractivă erau circa 105.000 de lucrători, numărul lor crescînd, în comparaţie cu situaţia din 1860, cu aproape 300%. În Transilvania, în 1890, erau 123.786 de muncitori (inclusiv şomerii) în industrie, minerit şi transporturi (la care trebuie adăugat numărul mare de muncitori în agricultură), în 1900 erau 158.000 de muncitori, fără cei din transporturi şi agricultură.

În lucrare se subliniază că după cucerirea independenţei de stat şi, mai ales, odată cu dezvoltarea industriei mecanizate a crescut şi proletariatul modern de fabrică, lucru foarte important pentru istoria formării clasei muncitoare. În aceste condiţii se produce procesul complex al transformării clasei muncitoare dintr-o clasă „în sine" într-o clasă „pentru sine".

Schimbări însemnate în structura şi situaţia numerică a clasei muncitoare şi în formele ei de luptă s-au produs în primele două decenii ale secolului al XX-lea, cînd şi în ţara noastră s-au dezvoltat treptat trăsăturile monopoliste ale capitalismului. În acest răstimp, numărul întreprinderilor industriale a crescut considerabil, unele din cele existente lărgindu-şi simţitor capacitatea de producţie. Relaţiile capitaliste au pătruns tot mai adînc în viaţa satului, împletindu-se cu puternicele rămăşiţe feudale. Cu toată această creştere, dezvoltarea industriei în ţara noastră, înzestrarea şi tehnica ei, în comparaţie cu Anglia, Franţa şi alte ţări capitaliste erau slabe.

În aceste condiţii — avînd în vedere dezvoltarea capitalismului şi în agricultură —, clasa muncitoare a cunoscut o dezvoltare tot mai ascendentă, atît numericeşte cît şi în ceea ce priveşte concentrarea ei. Pe bază de statistici, însumîndu-se cifrele care reprezintă diferitele categorii mari de muncitori salariaţi, în lucrare se arată că în această perioadă, în jurul anului 1913, în vechea Romînie erau 14.500 de muncitori în industria extractivă, 197.631 în industria prelucrătoare, 40.606 în transporturi, 10.892 în alte domenii, în total — 263.629 de muncitori industriali, la care trebuie adăugaţi şi cei din agricultură (cca. 400.000). În Transilvania numărul muncitorilor industriali a crescut simţitor în primul deceniu al secolului al XX-lea, ajungînd în 1910 la 212.300 de muncitori în industrie, 28.238 în transporturi, la care trebuie adăugat proletariatul agricol, care însuma aproape 1.100.000. Însă mulţi muncitori nu aveau de lucru, erau şomeri, parţiali sau totali.

În preajma războiului mondial, pînă unde merge cu analiza lucrarea, clasa muncitoare era o forţă importantă în viaţa ţării, atît prin superioritatea ei ca clasă revoluţionară, căreia îi aparţinea viitorul, cît şi prin dezvoltarea numerică necontenită.

Urmărind îndeosebi procesul formării şi dezvoltării clasei muncitoare în ţara noastră, lucrarea se ocupă totodată şi de condiţiile de existenţă ale acestei clase sociale, precum şi — în măsura cerută de obiectul cărţii — de mişcarea muncitorească. Din faptele elocvente utilizate în lucrare reiese că orînduirea capitalistă nu a asigurat muncitorimii, adică celor care produceau de fapt bogăţia socială, nici măcar condiţiile elementare omeneşti de

viață și de muncă. O mare parte din produsele muncii erau însușite de patroni ; în decursul răstimpului analizat, rata plusvalorii era în continuă creștere ; exploatarea muncitorilor, deci, se intensifica continuu. În afară de faptul că salariile erau mici, muncitorul lucra multe ore pe zi, adesea de dimineață pînă seara tîrziu, era impus la amenzi, i se făceau felurite rețineri din salariu. Condițiile de muncă din fabrici și ateliere erau de cele mai multe ori insalubre, mizere. Presa muncitorească și alte mărturii ale vremii au reflectat vicisitudinile vieții muncitorilor, au demascat samavolnicia regimului burghezo-moșieresc.

În zorii mișcării muncitorești, ziarul „Analele tipografice", apărut atunci, scria la 15 ianuarie 1870 : „lucrătorul nu poate sta nici măcar să mănînce din cauză că proprietarul îl zorește cu lucrul", lucrătorul „e silit a lucra zi și noapte și a-și pierde sănătatea". Mai tîrziu, ziarul „Lumea nouă" din 20 ianuarie 1895, în articolul „Cum sînt tratați muncitorii", consemna că „nenorociții muncitori erau puși să lucreze de la 4 dimineața pînă la miezul nopții..."

Un muncitor din Arad, într-o scrisoare din 1885, releva că, deși „sîntem vrednici și silitori", sîntem „totuși foarte chinuiți și sîntem osîndiți ca împreună cu familiile noastre să ducem o viață de lipsuri și de mizerie și, în lupta pentru existență, să nu fim decît niște robi. Ne obligă să stăm de la ora 5 dimineața pînă la 7 seara lîngă banc. Nu ne acordă nici timpul necesar pentru a ne reface după truda zilei, și în urma eforturilor exagerate trupurile noastre sînt ca și niște copaci uscați".

În 1910, I. C. Frimu, descriind condițiile de lucru ale muncitorilor minieri de la Comănești, arăta că aceștia lucrează „de la orele 6 la 6, cîștigînd între 4 și 7 lei..." Ei lucrează „la început în galerii de 1 m înălțime, așa că minerii trebuie să lucreze îndoiți de șale sau întinși la pămînt. Munca e grea și neigienică și nu oricine o poate face. Umezeala, întunericul și praful din galerii se resimt asupra lucrătorilor, din care cauză au o figură puhavă și mulți suferă de reumatism și tuşesc".

În cartea prezentată se găsesc multe asemenea mărturii care dezvăluie starea muncitorilor în orînduirea capitalistă, care arată cauzele profunde care au generat apariția și creșterea luptei de clasă a proletariatului, a maselor largi populare pentru eliberarea lor socială.

Mișcarea clasei muncitoare împotriva nedreptei orînduiri bazate pe exploatare și pentru ameliorarea condițiilor de viață, a cărei prezentare se face în paginile lucrării, evoluează de la mișcarea spontană la cea conștientă, politică. Începe să se răspîndească marxismul. Apar organizații ale muncitorilor. Clasa muncitoare își formează partidul său propriu. În 1893 a fost constituit Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din Romînia ; în Transilvania, care pînă în 1918 a fost subjugată habsburgilor, a activat Partidul social-democrat din Ungaria, creat în 1890. Aceste partide, în ciuda limitelor lor, a unor trăsături reformiste, au reprezentat atunci o poziție politică înaintată.

Adîncirea contradicțiilor sociale, mărirea exploatării clasei muncitoare, condițiile rele de lucru, samavolniciile regimului burghezo-moșieresc au dus la creșterea mișcării muncitorești. Mișcarea grevistă a luat amploare și un caracter politic tot mai evident. Importante bătălii de clasă s-au dat în primul deceniu al secolului al XX-lea, mai ales sub înrîurirea revoluției din Rusia din 1905, prima revoluție populară din epoca imperialismului. Mizeria și situația grea a țărănimii au dus în primăvara lui 1907 la declanșarea în țara noastră a marii răscoale a țăranilor, înnăbușită cu cruzime de către clasele dominante.

În 1910 muncitorimea din vechea Romînie reușește să-și refacă partidul său, destrămat în 1899 de elementele burghezo-liberale, și să-și spună mai hotărît cuvîntul în viața politică a țării. Ea s-a ridicat împotriva tendințelor și acțiunilor imperialiste ale burgheziei romîne în timpul celui de-al doilea război balcanic, și apoi, după 1914, în timpul primului război mondial imperialist.

Studierea cărții care face obiectul prezentării de față înlesnește înțelegerea formării clasei muncitoare în țara noastră, clasă căreia i-a revenit, încă de la sfîrșitul secolului trecut, sarcina istorică de a duce societatea înainte, de a fi conducătorul transformărilor necesare în direcția desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice pe cale revoluționară, înțelegerea luptei ei, sub conducerea partidului marxist-leninist, pentru construirea socialismului în patria noastră.

C. RÎMNICEANU

GH. MOȚ, V. ȘTEFĂNESCU, C. MOCANU : „CONTRIBUȚII LA ISTORIA ORGANIZAȚIEI MARXIST-LENINISTE DE TINERET DIN ROMÎNIA", Editura tineretului, 1959

In Editura tineretului a apărut volumul I al lucrării „Contribuții la istoria organizației marxist-leniniste de tineret din Romînia", de Gh. Moț, V. Ștefănescu, C. Mocanu, cercetători ai Institutului de istorie a partidului, sub egida căruia e elaborată lucrarea. Volumul tratează, pe baza unei bogate documentații științifice, mișcarea revoluționară a tineretului muncitor din Romînia de la începuturile ei și pînă în 1922.

Volumul are patru capitole: Începutul mișcării revoluționare a tineretului muncitor din Romînia; Crearea primei organizații a tineretului muncitor din Romînia. Dezvoltarea mișcării tineretului pînă la 1917; Mișcarea tineretului muncitor din Romînia între anii 1917—1921; Lupta tineretului muncitor din Romînia, sub conducerea P.C.R., pentru crearea organizației sale revoluționare marxist-leniniste (1921-1922).

În primele pagini ale lucrării, autorii ne introduc în atmosfera anilor de la sfîrșitul secolului trecut, redînd pe scurt întregul tablou al dezvoltării relațiilor de producție capitaliste în țara noastră și, totodată, al începuturilor mișcării muncitorești. Autorii aduc numeroase date care ilustrează situația grea, insuportabilă a miilor de tineri muncitori din Romînia, viața lor de robie, umilințele și samavolniciile la care erau supuși de către patroni și statul burghezo-moșieresc.

Apăsați de jugul exploatării mereu crescînde, muncitorii vîrstnici și tineri s-au ridicat la luptă. Treptat, în focul luptei de clasă, au început să fie formulate și revendicări care se refereau în mod special la tinerii muncitori, al căror procent era tot mai mare.

Lucrarea reușește să înfățișeze într-o înlănțuire cronologică dezvoltarea mișcării muncitorești din Romînia, urmărind îndeosebi evoluția mișcării tineretului muncitor.

Este redată mai întîi creșterea luptei tinerilor muncitori începînd de la participarea lor în organizațiile profesionale pînă la crearea de cercuri socialiste în cursul anilor 1874—1876.

Un pas înainte în dezvoltarea mișcării muncitorești din Romînia a fost marcat de activitatea dusă de militanții socialiști pentru răspîndirea marxismului, acțiune care a luat amploare în cursul deceniului al 9-lea al secolului al XIX-lea, cînd muncitorii încep să ia cunoștință tot mai mult de ideile socialiste, de învățătura marxistă. (În lucrare sînt referiri și la tinerii țărani fiind înfățișată lupta dîrză a țărănimii în timpul răscoalei din 1888 și apoi în timpul marii răscoale din 1907, referiri la mișcarea progresistă studențească etc.)

În educarea tineretului muncitor, un rol important l-a avut cercul de studii sociale creat în 1891 la București, la care au luat parte tineri muncitori, elevi, studenți etc. și care a contribuit la educarea diferitelor categorii de tineri în spiritul ideilor socialiste.

Făurirea, în 1893, a P.S.D.M.R., în al cărui program adoptat atunci figurau și prevederi privind tineretul, a constituit un moment însemnat pentru tînăra mișcare muncitorească din patria noastră, fapt care a făcut ca mișcarea tineretului muncitor să cunoască o creștere evidentă în anii următori. Din rîndurile lor s-au ridicat o serie de militanți de seamă: Ștefan Gheorghiu I. C. Frimu, Alecu Constantinescu etc.

Arătînd că dezvoltarea mișcării muncitorești a făcut ca la sfîrșitul secolului trecut să apară tot mai imperios necesitatea creării unei organizații a tineretului muncitor, autorii dau ca exemplu semnificativ apelul ucenicilor din București, reprodus la 2 noiembrie 1899 de ziarul „Lumea nouă" sub titlul „Organizarea ucenicilor", apel care sublinia că „acum, cînd suferințele noastre nu mai sînt de îndurat, cînd muncim patronilor ziua și noaptea și drept răsplată din partea lor avem bătaie, înjurături și înjosiri, ba încă repausul duminical, atît de

folositor lucrătorilor și nouă, elevilor (ucenicilor — *n.n.*), este călcat în picioare, cînd ducem asemenea viață, trebuie să ne scuturăm odată și să ieșim din amorțeala în care am fost pînă acum, să imităm pe lucrătorii organizați, să ne organizăm și noi... să ne luminăm asupra rostului vieții noastre și să căutăm să ne ușurăm traiul nostru atît de greu".

Apelul reflecta creșterea conștiinței tineretului muncitor și dorința lui de a se organiza, convingerea că organizarea este principala armă de luptă împotriva exploatării.

Scoțînd în evidență faptul că în această perioadă crearea unei organizații a tineretului muncitor era posibilă, în lucrare se explică de ce totuși acest lucru nu s-a putut realiza atunci: „Politica oportuniștilor, trădarea «generoșilor» la 1899 au împiedicat în acel timp formarea unei organizații a tineretului muncitor din Romînia."

Trecînd la perioada începutului secolului al XX-lea, cînd Romînia a pășit în stadiul capitalismului monopolist, după ce fac o scurtă, dar documentată și cuprinzătoare analiză a situației politice, economice și sociale de atunci, autorii arată că, în condițiile creșterii avîntului revoluționar din 1905—1907, ca urmare a situației grele a clasei muncitoare și a țărănimii și sub influența primei revoluții ruse, a înființării de sindicate și a creării, în 1907, a Uniunii socialiste, problema tineretului a preocupat și mai mult pe militanții de frunte ai mișcării muncitorești din Romînia. Drept urmare, în februarie 1908 a fost creat, în spiritul statutului Uniunii socialiste din Romînia, „Cercul cultural al ucenicilor", care un an mai tîrziu a luat denumirea de „Cercul tineretului muncitor". Acest cerc a constituit un nucleu al luptei pentru organizarea tineretului muncitor, un mijloc pentru educarea de clasă a tinerilor muncitori.

Deosebit de important, așa cum arată autorii, este faptul că după exemplul „Cercului tineretului muncitor" din București au luat ființă asemenea cercuri și în alte orașe ale țării: Ploești, Brăila, Galați, Tulcea și altele, numărul lor crescînd an de an. În 1912, la Congresul al II-lea al P.S.D., s-a votat o rezoluție specială în problema tineretului în care se preciza că „Cercurile tineretului muncitor" vor avea în București un Comitet Central compus din trei membri, care va avea rolul de conducător al tuturor cercurilor din țară. Ulterior s-a elaborat un regulament de activitate privind C.C. al „Cercurilor tineretului muncitor", regulament care a intrat în vigoare în ianuarie 1913. Se realiza în acest fel un pas înainte pe drumul coordonării activității tuturor cercurilor.

Un neajuns care s-a manifestat și pe mai departe a fost acela că a mai dominat concepția oportunistă asupra mișcării tineretului și că statutul și regulamentul limitau activitatea cercurilor doar la acțiuni cultural-educative. Autorii arată însă, pe bază de documente, că peste capul elementelor oportuniste din conducerea P.S.D., care nu vedeau cu ochi buni creșterea luptei politice a muncitorilor, în nenumărate cazuri cercurile tineretului muncitor au organizat acțiuni politice cu tinerii muncitori împotriva patronilor și a statului exploatatorilor.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a deschis în istoria omenirii o nouă eră. Vorbind despre acest lucru, autorii arată că în condițiile avîntului revoluționar din Romînia care s-a desfășurat ca urmare a situației grele din primul război mondial și sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie 1917, cercurile, apoi organizațiile socialiste ale tineretului, sub înrîurirea grupurilor comuniste, au dobîndit în focul marilor lupte de clasă un pronunțat caracter revoluționar. Tineretul muncitor s-a călit în luptă și și-a însușit ideile cele mai înaintate, creîndu-se premisele înființării organizației revoluționare marxist-leniniste a tineretului din țara noastră.

Cînd, după primul război mondial imperialist, s-a pus problema refacerii cercurilor, care de acum au început să se denumească „Cercuri socialiste", a început să se ridice și problema precizării conținutului activității acestor cercuri, mergîndu-se pe linia sudării lor într-o uniune, într-o organizație revoluționară pe întreaga țară.

Spiritul de sacrificiu al tinerilor muncitori, dîrzenia lor în luptă s-au văzut în tot decursul perioadei avîntului revoluționar, cînd, alături de muncitorii vîrstnici, s-au ridicat la luptă împotriva exploatării capitaliste, pentru cucerirea de drepturi politice și economice. Viața de toate zilele, lupta pentru libertate i-a călit și pe tinerii muncitori, care treptat au învățat de la cei vîrstnici cum trebuie să lupte împotriva nedreptății și a exploatării.

Un pas înainte în dezvoltarea organizării mișcării tineretului muncitor, se arată în lucrare, l-a constituit Conferința cercurilor „Tineretului socialist", întrunită la 10 august 1919, la care s-au luat o serie de măsuri menite să ridice pe o nouă treaptă mișcarea revoluționară a tineretului. S-a hotărît crearea de comitete de fabrică, cartiere și regiuni, care să desfășoare munca pe baza prevederilor statutului, Comitetul Central primind sarcina de a pregăti congresul tuturor organizațiilor tineretului din Romînia, în scopul creării unei uniuni de tineret pe întreaga țară, cu un singur for conducător central.

O importanță deosebită pentru mersul înainte al luptei tineretului revoluționar din țara noastră, ca, de altfel, pentru lupta tineretului din întreaga lume, a avut-o crearea, în mai 1919, a Internaționalei Comuniste a Tineretului, la care au participat și delegați ai tineretului muncitor din Romînia.

In aceste condiții, problema reorganizării mișcării tineretului socialist se impunea tot mai mult. Ea a fost larg dezbătută în coloanele ziarului „Tineretul socialist" și subliniată mai apoi în declarația de principii din 1920 referitoare la activitatea mișcării tineretului din Romînia, întocmită sub îndrumarea grupurilor comuniste.

Un pas înainte în vederea pregătirii congresului general al mișcării tineretului, menit să realizeze unificarea pe țară, a fost marcat — așa cum reiese din lucrare — de conferința preliminară din 30—31 octombrie 1920, la care au participat delegați din toată țara.

Crearea, în mai 1921, a Partidului Comunist din Romînia, detașamentul de avangardă al clasei muncitoare din Romînia, a marcat o cotitură radicală și în lupta tineretului muncitor, ale cărui organizații aveau să pășească pe calea indicată de P.C.R., pe calea creării Uniunii Tineretului Comunist și a afilierii ei la Internaționala Comunistă a Tineretului.

Scoțînd în evidență grija deosebită pe care Partidul Comunist din Romînia a avut-o față de organizarea și educarea comunistă a tineretului muncitor, autorii arată că, încă de la înființarea sa, Partidul Comunist din Romînia s-a preocupat de crearea unei organizații de tineret revoluționare marxist-leniniste, capabilă să organizeze și să conducă lupta maselor de tineri.

Condițiile pentru crearea unei organizații unice a tineretului muncitor erau coapte la sfîrșitul anului 1921 și începutul lui 1922. Un moment de seamă în acest sens l-a marcat întrunirea de la București din 23 octombrie 1921, la care, după cum se arată în lucrare, au participat reprezentanți ai tineretului muncitor din toată țara, hotărîndu-se convocarea unui congres de unificare a organizațiilor socialiste de tineret.

Congresul general al tineretului, fixat pentru ziua de 1 martie 1922, nu s-a putut ține din cauză că a fost interzis de autoritățile burghezo-moșierești, însă în aceeași lună s-a reușit convocarea unei conferințe generale pe țară a cercurilor „Tineretul socialist", care a întrunit reprezentanți ai organizațiilor tineretului muncitor din toate regiunile țării. Subliniind importanța deosebită a conferinței generale a tineretului din 19—20 martie 1922, autorii arată că ea „marchează transformarea organizației tineretului muncitor din Romînia într-o organizație revoluționară, marxist-leninistă, care, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, a mobilizat tineretul la luptă împotriva exploatării și asupririi regimului burghezo-moșieresc".

Tineretul a învățat de la partidul comunist să prețuiască arma organizării și să se folosească de ea cu tot mai mult succes. Conducerea de către partid a întregii sale activități a fost chezășia victoriilor în luptă ale organizației revoluționare de tineret.

*

Primul volum din „Contribuții la istoria organizației marxist-leniniste a tineretului muncitor din Romînia" constituie un aport însemnat la studierea și cunoașterea tradițiilor de luptă ale tineretului nostru muncitor.

Lucrarea e menită să contribuie la educarea tineretului din țara noastră în spiritul tradițiilor de luptă revoluționară ale Uniunii Tineretului Comunist, vlăstarul și rezerva de cadre a Partidului Comunist din Romînia.

V. PETRIȘOR

TITU GEORGESCU, LADISLAU FODOR: „RĂSCOALA ŢĂRANILOR DIN VALEA GHIMEŞULUI (1934)", Editura politică, 1960

Lucrarea „Răscoala ţăranilor din Valea Ghimeşului (1934)", întocmită de Titu Georgescu şi Ladislau Fodor, sub egida Institutului de istorie a partidului, apărută recent, prezintă una dintre marile acţiuni revoluţionare ale maselor, organizate şi conduse de Partidul Comunist din Romînia, după eroicele lupte ale ceferiştilor şi petroliştilor din ianuarie-februarie 1933. Răscoala ţăranilor din Valea Ghimeşului este una dintre cele mai mari lupte ale ţărănimii muncitoare, în cursul căreia s-a înfăptuit alianţa de luptă a muncitorilor cu ţăranii şi s-au cimentat legăturile frăţeşti dintre ţăranii romîni şi maghiari, exploataţi deopotrivă de regimul burghezo-moşieresc.

Scrisă pe baza unui bogat material ştiinţific, lucrarea trezeşte mult interes încă de la primele pagini. La aceasta a contribuit într-o mare măsură bogata documentare a celor doi autori din Arhiva Institutului de istorie a partidului şi din cele locale, precum şi din presa vremii, mai ales cea comunistă şi progresistă. În lucrare se simte faptul că autorii au mers la faţa locului şi au stat de vorbă cu participanţi la aceste lupte.

Lucrarea este însoţită de numeroase fotografii şi fotomontaje cuprinzînd imagini ale locurilor unde s-au desfăşurat luptele, ale condiţiilor de viaţă ale ţăranilor de ieri şi de azi, casele unde s-au ţinut diferite adunări pregătitoare, precum şi de reproduceri din ziarele vremii.

Cartea cuprinde cinci capitole: 1) Situaţia social-economică a ţărănimii muncitoare din Valea Ghimeşului în perioada premergătoare răscoalei; 2) Activitatea organizaţiilor locale de partid din Valea Ghimeşului în perioada crizei economice din 1929—1933; 3) Organizarea şi desfăşurarea răscoalei; 4) Procesul. Solidarizarea maselor muncitoare cu răsculaţii; 5) Astăzi pe Valea Ghimeşului.

În capitolul întîi se reliefează rolul covîrşitor al eroicelor lupte ale ceferiştilor şi petroliştilor în mobilizarea maselor la luptele ce s-au desfăşurat ulterior anului 1933. Autorii înfăţişează starea de înapoiere în care se afla întreaga economie a Romîniei în perioada postbelică, ascuţită la maximum în timpul crizei economice din anii 1929—1933, care a făcut ca populaţia ţării noastre să aibă un nivel de trai dintre cele mai scăzute din Europa. Pe baza unor date inedite, autorii analizează condiţiile de viaţă deosebit de grele în care trăia populaţia din Valea Ghimeşului, datorită exploatării sîngeroase exercitate de către capitaliştii şi moşierii romîni, maghiari etc.

Aici, în aceste văi de munte, au fost comise mari şi nenumărate abuzuri, cum s-a întîmplat, de exemplu, cu prilejul reformei agrare din anul 1921, cînd cei însărcinaţi cu împroprietărirea au făcut afaceri fabuloase, iar ţăranii au fost frustaţi de dreptul lor de a primi pămînt şi de a folosi păşunile. (În afară de munca la tăierea pădurilor, una din sursele principale de trai ale ţăranilor de aici o constituia creşterea vitelor.) Populaţia din regiune, formată în majoritate din ceangăi (populaţie maghiară stabilită acolo în secolul al XIII-lea), era lipsită de drepturi, apăsată de impozite de tot soiul, de dobînzile mari pe care trebuiau să le plătească pentru împrumuturi etc. Toate acestea au agravat contradicţiile dintre ţărănimea muncitoare şi clasele exploatatoare, precum şi dintre masele minorităţilor naţionale asuprite şi regimul burghezo-moşieresc.

Capitolul al doilea, intitulat „Activitatea organizaţiilor locale de partid din Valea Ghimeşului în perioada crizei economice din 1929—1933", analizează sarcinile pe care Congresul al V-lea le-a pus în faţa parti-

dului comunist în ceea ce privește conducerea luptei țărănimii, iar apoi prezintă tradițiile revoluționare de luptă ale muncitorimii din această regiune.

In lucrare se arată cum, aplicînd directivele Congresului al V-lea, P.C.R. a trecut la măsuri concrete de organizare a muncitorilor și țăranilor din Valea Ghimeșului. Astfel, în 1933 aici s-a organizat „Opoziția partidului maghiar", îndrumată de P.C.R., care a editat mai multe organe de presă. In 1934, comitetele „Opoziției partidului maghiar", împreună cu Comitetele locale de inițiativă s-au transformat — ca și în restul Transilvaniei — în comitete ale Madosz-ului. Concomitent cu aceasta, în lucrare sînt demascate acțiunile demagogice ale partidelor național-țărănesc și național-liberal, care, în cîrdășie cu partidul maghiar (partid al grofilor și al magnaților), se foloseau de fraze și lozinci demagogice pentru a abate atenția oamenilor muncii de la nevoile lor zilnice, pentru a semăna discordie între populația de diferite naționalități din Transilvania cu scopul de a dezbina lupta lor comună.

Lucrarea subliniază lupta dusă de partidul comunist, prin activiștii săi trimiși în Valea Ghimeșului și, mai ales, prin intermediul organizațiilor de masă, cum era, de exemplu, Madosz-ul, pentru realizarea unității de luptă a întregii populații, de orice naționalitate, care era apăsată de aceleași nevoi.

In capitolul al treilea, „Organizarea și desfășurarea răscoalei", sînt prezentate măsurile concrete luate de Comitetul regional P.C.R. Cluj, care, folosind experiența luptelor din ianuarie-februarie 1933, a trecut la înființarea de comitete de acțiune în comunele de aici (septembrie 1934), cu sarcina organizării luptei, ținînd cont de specificul luptei țărănești. Este scos în evidență, de asemenea, rolul important jucat de femeile din Valea Ghimeșului atît în pregătirea luptei, cît și în timpul desfășurării ei. Autorii descriu pe larg desfășurarea răscoalei, eroismul de care au dat dovadă oamenii muncii din Valea Ghimeșului, ecoul pe care l-a avut în masa largă a oamenilor muncii, în presă și măsurile represive luate de guvernul burghezo-moșieresc (aducerea armatei, arestări, intentarea procesului). Totodată, sînt subliniate învățămintele, semnificația și influența pe care a exercitat-o răscoala asupra țăranilor din regiunile învecinate.

Capitolul al patrulea, „Procesul. Solidarizarea maselor muncitoare cu răsculații", prezintă lupta perseverentă dusă de partidul comunist pentru mobilizarea maselor largi de muncitori și țărani din Transilvania în vederea sprijinirii răsculaților, cărora le-a fost intentat un monstruos proces. Cartea descrie adunările de protest ale muncitorilor și țăranilor din întreaga Transilvanie, întrunirile de solidarizare cu cei arestați, acțiunile de difuzare a manifestelor și ziarelor cu conținut revendicativ, care au obligat autoritățile să țină seamă de hotărîrea de luptă a maselor. Lucrarea subliniază în același timp modul în care apărarea, în frunte cu tovarășul Ion Gheorghe Maurer, a știut să conducă mersul, desfășurarea dezbaterilor în așa fel încît pînă la urmă, cu toate măsurile luate de autorități, nevinovăția răsculaților să fie recunoscută de însuși tribunalul care a judecat procesul. De teama izbucnirii altor mișcări țărănești, el a fost încheiat în grabă, accentuîndu-se mai mult asupra laturii juridice a problemei.

In încheierea acestui capitol, sînt subliniate o serie de idei, de învățăminte ce se degajă din organizarea, desfășurarea și semnificația acestei răscoale, verigă a șirului de lupte revoluționare duse de țărănime sub conducerea P.C.R. în acea perioadă.

Ultimul capitol, intitulat „Astăzi pe Valea Ghimeșului", oglindește transformările produse în această regiune, după instaurarea regimului democrat-popular. Sub conducerea înțeleaptă a Partidului Muncitoresc Romîn, și în Valea Ghimeșului viața liberă de azi nu mai suferă nici o comparație cu cea de acum aproape trei decenii. Laolaltă, oamenii muncii romîni și maghiari din această regiune au pornit cu încredere împreună cu întregul popor pe drumul construirii socialismului, dobîndind rezultate remarcabile.

*

Luptele din Valea Ghimeșului au arătat încă o dată țărănimii muncitoare de aici, ca și celei din întreaga țară, că partidul comunist este singurul apărător consecvent al intereselor ei și au demonstrat forța revoluționară a maselor populare, de orice naționalitate, unite în lupta comună împotriva exploatării și asupririi burghezo-moșierești. Luptele din Valea Ghimeșului au scos la iveală importanța realizării alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, forță socială care, sub conducerea P.C.R., avea să instaureze, după un deceniu, puterea democrat-populară în Romînia.

M. C. STĂNESCU

„COMUNICĂRILE INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI COMUNIST BULGAR" nr. 6/1959, Editura P.C.B., Sofia, 1959, 410 pag.

„Comunicările Institutului de istorie a P.C.B." nr. 6/1959, apărute în Editura Partidului Comunist Bulgar, ocupă un loc de seamă pe frontul istoriografiei marxiste bulgare în general şi un ajutor preţios pentru cei care studiază istoria P.C.B. în special.

Materiale de actualitate interesante aduc rubricile: „Articole", „Comunicări ştiinţifice", „Documente şi materiale", „Critică şi bibliografie", „Informaţii" etc.

Editorialul, semnat de Iordan N. Iotov, intitulat „Patruzeci de ani de la înfiinţarea Internaţionalei Comuniste", este consacrat împlinirii a 40 de ani de la întemeierea Internaţionalei a III-a, Comuniste. Articolul analizează pe larg premisele istorice care au determinat necesitatea şi au făcut posibilă crearea Internaţionalei Comuniste: ascuţirea puternică a tuturor contradicţiilor imperialismului în perioada primului război mondial şi a victoriei Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, faimentul ruşinos al Internaţionalei a II-a şi lupta susţinută dusă de marxiştii revoluţionari, în frunte cu partidul bolşevic şi marele Lenin, împotriva oportunismului şi revizionismului, pentru făurirea unei noi organizaţii internaţionale consecvent revoluţionare a clasei muncitoare. Autorul prezintă drumul glorios de aproape un sfert de secol al Internaţionalei Comuniste, scoţînd în evidenţă rolul însemnat pe care l-a avut în îndrumarea mişcării muncitoreşti internaţionale revoluţionare pe făgaşul luptei pentru răsturnarea societăţii capitaliste, pentru construirea societăţii socialiste şi comuniste.

În încheiere, articolul subliniază faptul că în prezent mişcarea comunistă internaţională constituie o forţă uriaşă, de neînvins, a epocii noastre. Azi există partide marxist-leniniste în 83 de ţări, numărînd 33.000.000 de membri [1].

Autorul scoate în relief sprijinul pe care Internaţionala Comunistă l-a acordat P.C.B., din rîndurile căruia a crescut şi s-a călit marele fiu al poporului bulgar Gheorghi Dimitrov — conducător de seamă al mişcării revoluţionare muncitoreşti internaţionale.

În continuare sînt publicate informaţii şi materiale privind a V-a Conferinţă Internaţională a Institutelor de marxism-leninism, a institutelor şi comisiilor de istorie a partidelor comuniste şi muncitoreşti, care a avut loc între 25 august şi 2 septembrie 1959 la Bucureşti. Astfel, se publică, printre altele, referatul tov. N. I. Şataghin, director-adjunct al Institutului de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S., intitulat „Sarcinile ştiinţei istorice în lupta împotriva revizionismului contemporan", relatarea desfăşurării lucrărilor conferinţei scrisă de Ml. Kostov, în cadrul căreia se reproduc problemele principale, expuse în referatul tov. Gheorghe Vasilichi „Lupta partidelor comuniste şi muncitoreşti pentru unitatea clasei muncitoare" [2].

Se publică, de asemenea, intervenţiile delegaţiei bulgare la conferinţă, cuvîntările tov. P. Gheorghiev şi K. Vasilev. Expunerea tov. K. Vasilev în cadrul conferinţei a fost consacrată experienţei luptei pentru unitatea clasei muncitoare bulgare.

La rubrica „Articole" sînt publicate materiale semnate de Peter Avramov Petkov, „Consolidarea alianţei dintre clasa muncitoare şi ţărănime, sub conducerea P.C.B., în lupta pentru refacerea economiei naţionale (1944—1947)" şi Kiril Vasilev: „Ră-

[1] „Comunicările Institutului de istorie a P.C.B." nr. 6/1959, Editura P.C.B., Sofia, 1959, pag. 29. În continuare, trimiterile la această revistă vor fi date în text.

[2] Vezi „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 6/1959, pag. 5—25.

dăcinile istorice şi primul program al Frontului patriei".

Articolul tov. P. A. Petkov tratează problema necesităţii făuririi alianţei dintre clasa muncitoare şi ţărănime, sub conducerea clasei muncitoare, care, aşa cum a arătat V. I. Lenin, constituie principiul suprem al dictaturii proletariatului.

Justeţea învăţăturii marxist-leniniste în problema făuririi alianţei dintre clasa muncitoare şi ţărănime, sub conducerea clasei muncitoare, a fost dovedită din plin de experienţa istorică a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, de experienţa revoluţiilor din ţările socialiste şi de experienţa proprie a revoluţiei democrat-populare din Bulgaria.

Sub conducerea lui Gheorghi Dimitrov, după 9 septembrie 1944, Partidul Comunist Bulgar, pe baza învăţăturii marxist-leniniste, a întărit alianţa muncitorească-ţărănească — baza socială de clasă a democraţiei populare, care a constituit o armă puternică pentru zdrobirea reacţiunii.

Partidul Comunist Bulgar — arată autorul — a desfăşurat o luptă susţinută pentru scoaterea ţărănimii de sub influenţa burgheziei, pentru atragerea ei de partea clasei muncitoare, pe baza intereselor comune.

Situaţia economică a Bulgariei după eliberare a fost deosebit de grea. Din raportul ministrului Comerţului ţinut la şedinţa Comitetului naţional al Frontului patriei din 13 aprilie 1945 reiese că mai mult de 30% din produsele agricole şi 70% din cele industriale se vindeau la negru. Războiul a adăugat şi alte greutăţi în situaţia economică a ţării: cheltuielile de război se ridicau la imensa sumă de 92 miliarde de leva (pag. 110).

In această situaţie grea pentru Bulgaria, P.C.B. a fost iniţiatorul unui împrumut din partea poporului, pentru salvarea ţării de la o eventuală catastrofă. Acest împrumut a fost denumit „împrumutul libertăţii" (pag. 111).

In această acţiune, în numeroase sate, comuniştii, împreună cu membrii Uniunii populare agrariene, organizează şedinţe comune pentru înfăptuirea împrumutului. „Imprumutul libertăţii" a avut astfel o mare însemnătate pentru consolidarea alianţei dintre clasa muncitoare şi ţărănime.

Autorul arată în continuare că pentru întărirea alianţei dintre clasa muncitoare şi ţărănime de o importanţă deosebită a fost ajutorul economic primit în 1945 din partea Uniunii Sovietice. La 14 mai 1945 s-a semnat primul acord comercial între U.R.S.S. şi Bulgaria. Astfel au început să fie importate cele mai solicitate mărfuri şi materii prime necesare Bulgariei.

Clasa muncitoare, sub conducerea P.C.B., iniţiază organizarea brigăzilor pentru ajutorarea satelor. Pînă în septembrie 1945 au fost organizate 7.269 de brigăzi care au prestat 250.181 de zile-muncă în valoare de 380.800.000 de leva (pag. 119). Această acţiune de sprijinire a ţărănimii a continuat şi în anii 1946—1947, contribuind şi pe această cale la consolidarea alianţei dintre clasa muncitoare şi ţărănime.

In luna aprilie 1946 a fost elaborată legea pentru reforma agrară, prevăzută în programul Frontului patriei din 17 septembrie 1944. Reforma agrară avea ca principiu „pămîntul este al celor ce-l muncesc" (pag. 138).

In urma înfăptuirii reformei agrare, mii de familii ţărăneşti au primit pămînt. Aplicarea legii reformei agrare a contribuit în largă măsură la strîngerea alianţei dintre clasa muncitoare şi ţărănime.

Avînd la bază învăţătura leninistă şi bogata experienţă a U.R.S.S. în domeniul transformării socialiste a agriculturii, P.C.B. a desfăşurat o muncă susţinută pentru unirea micilor proprietăţi fărîmiţate în mari unităţi agricole cooperative. Pînă la sfîrşitul anului 1947 au luat fiinţă 579 de gospodării agricole cooperative de muncă (T.K.Z.S.) (pag. 142).

In încheiere, articolul subliniază faptul că politica economică dusă de P.C.B. în perioada 1944—1947 a fost justă, avînd la bază învăţătura marxist-leninistă.

In felul acesta s-a consolidat alianţa dintre clasa muncitoare şi ţărănime, sub conducerea P.C.B., în lupta pentru refacerea economiei naţionale în anii 1944—1947.

In articolul tov. K. Vasilev intitulat „Rădăcinile istorice şi primul program al Frontului patriei" se arată condiţiile în care s-a născut Frontul patriei şi felul cum s-a elaborat primul program al Frontului patriei. La 17 iulie 1942, în anii grei ai terorii fasciste şi ai ocupaţiei hitleriste, postul de radio ilegal „Hristo Botev" a transmis programul istoric al Frontului patriei — organizaţie revoluţionară antifascistă creată din iniţiativa lui Gheorghi Dimitrov —, care a strîns în jurul P.C.B. pe toţi cei care doreau o Bulgarie liberă şi democratică.

După cum arată Gheorghi Dimitrov, Frontul patriei a apărut, s-a dezvoltat şi a crescut ca o necesitate istorică în Bulgaria. Primul program al Frontului patriei este un document istoric de o însemnătate deosebită. Din cele 12 puncte ale programului reproducem următoarele:

— Să nu se permită ca Bulgaria să intre în războiul criminal dus de hitlerişti, deoarece va aduce distrugerea poporului bulgar;

— Să se elibereze Bulgaria de bandele fasciste și gestapo ;

— Să nu se permită exportul de alimente și materii prime în Germania, asigurîndu-se cu acestea poporului bulgar alimente la prețuri convenabile ;

— Să se asigure interesele naționale ale poporului bulgar prin încheierea unei colaborări strînse cu țările iubitoare de pace, în frunte cu Uniunea Sovietică ;

— Să se elibereze luptătorii antifasciști ;

— Să se acorde libertatea politică a cuvîntului, întrunirilor, presei ;

— Să se desființeze organizațiile fasciste ;

— Să se militeze pentru apărarea Bulgariei ca o țară liberă și independentă ;

— Să se asigure munca și existența populației de la orașe și sate ;

— Să se distrugă din rădăcini teroarea fascistă, prigonirea rasială și batjocorirea cinstei naționale a poporului bulgar (pag. 193).

Așa după cum arăta V. Kolarov, programul Frontului patriei conține cererile maselor populare, indiferent de convingerile lor politice, lovite de fascism și care au înțeles necesitatea redobîndirii independenței naționale și un viitor de libertate și suveranitate pentru poporul muncitor.

După ce analizează amplu conținutul programului Frontului patriei, autorul încheie astfel : „Programul Frontului patriei a arătat problemele hotărîtoare politice pentru accelerarea nimicirii fascismului, pentru zdrobirea edificiului capitalismului, pentru succesul revoluției socialiste în țara noastră" (pag. 208).

La rubrica „Comunicări științifice" se publică materialul intitulat „Participarea muncitorilor străini la revoluția maghiară din 1919", semnat de Iono Mitev, în care, printre altele, se subliniază și solidaritatea clasei muncitoare din Romînia cu revoluția proletară din Ungaria.

Autorul arată că la lupta activă pentru cauza revoluției proletare au participat numeroși muncitori și țărani romîni. Un rol deosebit de important în organizarea oamenilor muncii romîni pentru susținerea Republicii Sovietice Maghiare l-au avut grupurile comuniste.

Demascînd rolul contrarevoluționar jucat de statul burghezo-moșieresc romîn în înnăbușirea Republicii Sovietice Maghiare, comunicarea subliniază faptul că în rîndurile Armatei Roșii Maghiare, muncitori și țărani romîni, încadrați voluntar, au luptat cu eroism împotriva contrarevoluției, pentru apărarea revoluției socialiste și cu sîngele vărsat au pecetluit prietenia dintre poporul muncitor maghiar și poporul romîn (pag. 224—225).

Maria Marinova prezintă în continuare „Ziarul «Moriak» („Marinarul")", apărut între anii 1911—1913 la Varna ca organ al Sindicatelor marinarilor din flota comercială rusă (începînd cu numărul 3), care se răspîndea apoi ilegal în rîndurile marinarilor la Odesa și Sevastopol.

Tot la această rubrică se publică materialul semnat de Krumka Șarova „In legătură cu o asociație socialistă la Sliven", în care se descrie activitatea uneia din cele mai vechi asociații socialiste, denumită „Razvitie" („Propășirea"), înființată în 1890.

La rubrica „Documente și materiale" se reproduce o scrisoare necunoscută a lui V. I. Lenin — din 1915 —, descoperită în R.D.G., în care se fac, printre altele, referiri la activitatea social-democraților (tesniaci) bulgari.

Se publică, de asemenea, o serie de documente cu privire la influența revoluției din Ungaria (1919) în rîndurile mișcării revoluționare bulgare. Documentele reflectă ecoul luptei proletariatului maghiar în Bulgaria și entuziasmul cu care clasa muncitoare bulgară a salutat proclamarea Republicii Sovietice Maghiare.

Interesantă este chemarea grupului comunist bulgar către muncitorii bulgari pentru a participa în Armata Roșie Maghiară, pentru apărarea revoluției proletare maghiare.

In apel se arată, printre altele, următoarele : „Tovarăși ! A sosit ceasul pentru sfărîmarea lanțurilor de fier ale capitalului. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a arătat proletariatului internațional cum muncitorimea se poate elibera de sub jugul capitalismului, care a aruncat popoarele în ghearele războiului, mizeriei și foametei...

Lupta eroică a proletariatului rus și maghiar este și lupta noastră. Ea este o luptă a întregului proletariat din lume. De aceea trebuie să luptați activ cu arma în mînă împotriva bandelor imperialiste, care vor să nimicească cu brutalitate revoluția proletară eliberatoare. Luați steagul roșu revoluționar în brațe pe care stă scris : «Frăție, dragoste și egalitate între popoare».

Inscrieți-vă în Armata roșie internațională, care luptă pentru eliberarea de sub jugul capitalismului..." (pag. 299—300).

Se reproduce din ziarul „Steagul roșu" (16. IV. 1919) știrea cu privire la prezența în rîndurile Armatei Roșii Maghiare a 50 de bulgari.

Stela Dimitrova, pe baza documentelor vremii, prezintă o sinteză a „Ecoului revoluției din Ungaria din 1919 în rîndurile mișcării revoluționare bulgare".

Dintre celelalte materiale publicate la această rubrică reținem, de asemenea, două

documente ale Consiliului de partid din anul 1920, importante prin aceea că fac o analiză profundă a situației interne și internaționale din acel timp. Documentele sînt prezentate de către N. Parvanov.

„Comunicările Institutului de istorie a P.C.B." nr. 6/1959 cuprind, de asemenea, o serie de date istorice, biografice ale fruntașilor mișcării muncitorești revoluționare bulgare.

La rubrica „Fonduri documentare", T. Koleva prezintă „Materiale valoroase despre Stanke Dimitrov-Marek", fruntaș de seamă al Partidului Comunist Bulgar.

Informații și date biografice despre luptătorul socialist Nikolai Stefanov, fratele scriitorului Iordan Iovkov, prezintă M. Hristov.

Sînt recenzate o serie de lucrări valoroase apărute în străinătate cu privire la mișcarea muncitorească revoluționară din diferite țări. Menționăm recenzia lui Nicolae Todorov intitulată „O carte despre mișcarea socialistă și muncitorească din Grecia pînă la Revoluția din Octombrie", în care prezintă cititorilor bulgari lucrarea lui Ianis Kordatos „Istoria mișcării muncitorești din Grecia", apărută în anul 1956.

La rubrica „Informații" sînt prezentate principalele aspecte ale activității științifice în domeniul istoriografiei marxiste și a partidului la care au participat istoricii bulgari.

In materialul intitulat „Aniversarea a 25 de ani de la procesul din Leipzig", semnat de D. Sirkov și E. Kabakcieva, printre altele, se scoate în evidență felul cum presa și revistele din R.P.R. s-au ocupat în paginile lor de comemorarea a 25 de ani de la procesul de la Leipzig, unde Gheorghi Dimitrov a demascat cu deosebită tărie fascismul german.

Kr. Șarova prezintă, de asemenea, o informare amplă cu privire la cea de-a IV-a Conferință Internațională a Institutelor de marxism-leninism, a institutelor și comisiilor de istorie a partidelor comuniste și muncitorești, care a avut loc între 7 și 14 octombrie 1958 la Berlin.

Se publică și o relatare cu privire la sesiunea științifică închinată celei de-a 40-a aniversări a revoluției proletare din Ungaria, organizată de Institutul de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.S.U., Institutul de istorie al Academiei de științe a R.P.U., Muzeul și arhiva de istorie militară și Societatea de științe istorice, ținută între 16 și 21 martie 1959 la Budapesta.

„Comunicările Institutului de istorie a P.C.B " nr 6/1959, avînd o tematică variată și conținînd materiale interesante privind istoria partidului comunist frate bulgar, sînt primite cu mult interes de către istoricii din patria noastră, și îndeosebi de către cei care se ocupă cu studiul istoriei partidului și a mișcării muncitorești și comuniste internaționale.

I. BABICI

SESIUNEA ŞTIINŢIFICĂ A ISTORICILOR CEHOSLOVACI ÎN LEGĂTURĂ CU ELIBERAREA CEHOSLOVACIEI DE SUB JUGUL FASCIST

Cu prilejul celei de-a 15-a aniversări a eliberării Cehoslovaciei de sub jugul fascist, Institutul de istorie al Academiei de ştiinţe cehoslovace, Institutul de istorie al Academiei slovace, Institutul de istorie a partidului de pe lîngă Comitetul Central al Partidului Comunist Cehoslovac şi Institutul de istorie a partidului de pe lîngă Comitetul Central al Partidului Comunist Slovac au organizat o sesiune ştiinţifică, la care a participat un număr mare de istorici cehoslovaci, precum şi istorici invitaţi din U.R.S.S., R. P. Bulgaria, R. D. Germană, R. P. Polonă, R. P. Ungară, R. P. Romînă.

Lucrările sesiunii ştiinţifice s-au desfăşurat în zilele de 3—5 mai 1960 la Bratislava şi la Smolenice.

In prima zi a sesiunii, în aula Universităţii de la Bratislava, au fost prezentate următoarele referate principale:

„15 ani, Cehoslovacia democrat-populară", de Vaclav Kral, Praga;

„Cehoslovacia democrat-populară, patria comună a popoarelor ceh şi slovac", de Miroslaw Kropilak, Bratislava;

„Revoluţia culturală din Cehoslovacia", de dr. T. Kladiva, Praga;

„Aplicarea creatoare a ideilor leniniste în politica Partidului Comunist Cehoslovac", de B. Graca, Bratislava;

„Situaţia internaţională şi politica externă a Cehoslovaciei în anii 1945—1960", de V. Kotyk, Praga.

In zilele de 4 şi 5 mai, lucrările sesiunii ştiinţifice au continuat la Smolenice. Lucrările s-au desfăşurat în două secţiuni: 1) Lupta pentru eliberare naţională; 2) Probleme economice ale construirii socialismului în Cehoslovacia. Prima secţiune a fost împărţită, la rîndul ei, în două părţi: a) Lupta pentru înfăptuirea revoluţiei naţionale şi democratice (1945—1948); b) Probleme ale trecerii de la revoluţia naţională şi democratică la revoluţia socialistă (1948—1960).

Referatele şi discuţiile de la sesiune au contribuit la adîncirea multor probleme istorice. Ele au subliniat victoria deplină a ideologiei marxist-leniniste împotriva unor rămăşiţe ale influenţei ideologiei burgheze, rolul conducător al Partidului Comunist Cehoslovac în toate transformările care au avut loc în ţară şi strînsa legătură a partidului cu masele, au scos în relief dezvoltarea democraţiei socialiste în Cehoslovacia, au contribuit la aprofundarea problemei trecerii paşnice la revoluţia socialistă, s-au ocupat pe larg de rolul important al comitetelor naţionale (organe locale ale puterii de stat) şi al organizaţiilor de masă (sindicate, organizaţii ale tineretului etc.) în prefacerile fundamentale care au avut loc în Cehoslovacia, sub conducerea partidului comunist.

Privind perioada premergătoare eliberării Cehoslovaciei, la sesiunea ştiinţifică au fost prezentate mai multe materiale interesante referitoare la lupta partizanilor, privind rolul armatei sovietice care a eliberat Cehoslovacia de sub jugul fascist. In această ordine de idei, amintim că Institutul de istorie a Partidului Comunist Slovac a editat o culegere intitulată: „La cea de-a 15-a aniversare a eliberării Cehoslovaciei", care cuprinde două materiale: „Lupta eliberatoare a armatei sovietice în anii 1944—1945" şi „Participarea armatei romîne la eliberarea Cehoslovaciei".

Cu prilejul sesiunii ştiinţifice, istoricii din celelalte ţări socialiste, care au fost invitaţi, au transmis salutul şi felicitările istoricilor din ţările lor şi au relevat, în cuvîntul luat, legăturile de solidaritate şi prietenie frăţească dintre popoare, în trecut şi prezent.

Participanţii la sesiune au adoptat o rezoluţie în care şi-au exprimat hotărîrea de a continua şi dezvolta lupta pe frontul ideologic.

In concluziile trase de tov. Holitik Ludovik, director al Institutului de istorie al Academiei de ştiinţe slovace, s-a arătat că, după cum a dovedit şi desfăşurarea sesiunii ştiinţifice, în Cehoslovacia există forţe capabile pentru rezolvarea problemelor istorice care se ridică, s-a subliniat necesitatea de a se privi întotdeauna problemele istorice naţionale în strînsă legătură cu istoria internaţională.

La sesiune s-a hotărît editarea într-un volum a materialelor sesiunii ştiinţifice.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

ANALELE
INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LINGĂ C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACȚIE
N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, GH. MOȚ, N. G. MUNTEANU,
P. NICHITA, N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚĂ, V. A. VARGA

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției
în fiecare zi între orele 10—12; telefon 17.01.60, interior 442

Abonamente: la toate librăriile din țară

1990

0 IUL. 2005

Lei 4

I 8881

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C. C. AL P. M. R.

4

EDITURA „SCÎNTEIA"
1960

ERATĂ

La pag.	*Rîndul*	*În loc de*	*Se va citi*
30	20 de sus	28 februarie 1944	28 februarie 1945
32	9 de jos	„San"-Pipera	A.S.A.M.-Pipera
94	2 de jos, la notă	vezi pag. 8	vezi pag. 95
102	2 și 3 de jos, la note	le-a și înființat	le-au și înființat
181	13 și 14 de jos, col. I	felul cum s-a reflectat	felul cum s-a manifestat

i 8881.

2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

Nr. 4 **ANUL VI** **1960**

CUPRINS:

Pag.

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn — eveniment de însemnătate istorică în viața partidului și a poporului nostru 5

STUDII ȘI REFERATE

M. LUNGEANU : Din lupta maselor populare conduse de P.C.R. pentru sprijinirea războiului antihitlerist (23 August 1944 — 9 Mai 1945) 12

A. DEAC: Rolul ziarului „Munca" în lupta pentru crearea Partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia (1893) 36

*

Istoria Marelui Război pentru Apărarea Patriei 52

40 DE ANI DE LA GREVA GENERALĂ

Documente privind luptele muncitorilor minieri din Valea Jiului (martie—iunie 1920: *Gh. Unc.* 88

Documente privind luptele metalurgiștilor din București (martie—august 1920) : *I. Iacoș* 103

Documente privind grevele muncitorilor de la fabricile de tutun și chibrituri, Arsenal și Imprimeria națională (februarie—septembrie 1920) : *V. Ștefănescu* . . 120

COMUNICĂRI ȘI NOTE ȘTIINȚIFICE

I. OLTEANU : Despre activitatea unor grupuri de partizani, sovietici și romîni, care au luptat pe teritoriul Slovaciei în perioada august 1944—februarie 1945 . 136

V. IONESCU și I. TOACA : Ziare locale ilegale editate de P.C.R. și U.T.C. în Valea Prahovei în anii 1932—1933 152

FIGURI DE LUPTĂTORI PENTRU LIBERTATE ȘI SOCIALISM

Eroi căzuți în războiul antihitlerist: Slt. Mircea Miloș, Constantin Belghiru, Ilie Cotora, Moise Bunica : de *V. Birză* 165

CRITICĂ ȘI BIBLIOGRAFIE

N. K. KRUPSKAIA : „Amintiri despre Lenin", Editura politică, 1960, 688 pag.: *S. Brătescu* 174

F. I. NOTOVICI : „Pacea de la București din anul 1918", Moscova, 1959, 258 pag.: *N. Copoiu* 179

Factura nr. 22558/1960

B481

1964

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

АННАЛЫ

ИНСТИТУТА ИСТОРИИ ПАРТИИ ПРИ ЦК РРП

№ 4 ГОД ИЗДАНИЕ VI 1960 год

СОДЕРЖАНИЕ:

Стр.

III-ий сьеэд Румынской рабочей партии — важноие историческое событие в жизни нашей партии и народа 5

ОЧЕРКИ И РЕФЕРАТЫ

М ЛУНДЖАНУ — О борьбе народных масс под руководством КПР за поддержку антигитлеровской войны (23 августа 1944 г. — 9 мая 1945 г.) . . 12

А. ДЕАК — Роль газеты «Мунка» в борьбе за создание Социал-демократической партии рабочих Румынии (1893) 36

*

История Великой Отечественной войны 52

40 ЛЕТ СО ДНЯ ВСЕОБЩЕЙ ЗАБАСТОВКИ

Документы о борьбе горняков в Валя Жиулуй (март-июнь 1920 г.) — Г. УНК 88

Документы о борьбе металлистов Бухареста (март-август 1920 г.) — И. ЯКОШ 103

Документы о забастовках рабочих табачной и спичечной фабрики, арсенала и типографии «Импримерия Национала» (февраль-сентябрь 1920 г.) — В. ШТЕФАНЕСКУ 120

СООБЩЕНИЯ И УЧЕНЫЕ ЗАПИСКИ

И. ОЛТЯНУ — О деятельности ряда советских и румынских партизанских групп, воевавших на территории Словакии в период с августа 1944 г. по февраль 1945 г. 136

В. ИОНЕСКУ и И. ТОАКА — Местные подпольные газеты, издававшиеся КПР и СКМ в Валя Праховей в 1932—1933 гг. 152

ОБРАЗЫ БОРЦОВ ЗА СВОБОДУ И СОЦИАЛИЗМ

В. БЫРЗА — Герои, павшие во время антигитлеровской войны: младший лейтенант Мирча Милош, Константин Белгиру, Илие Котора, Мойсе Бунка 165

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

С. БРАТЕСКУ — «Воспоминания о Ленине» Н. К. Крупской, Бухарест, Политическое Издательство, 1960, стр. 456 172

Н. КОПОЮ — «Бухарестский мир 1918 г.» Ф. И. Нотовича, Москва, 1959, стр. 258 177

Prolétaires de tous les pays, unissez-vous!

ANNALES

DE L'INSTITUT D'HISTOIRE DU PARTI PRÈS LE C.C. DU P.O.R.

No. 4 VI-ème année 1960

SOMMAIRE:

Page

Le III-ème Congrès du Parti Ouvrier Roumain, événement d'importance historique dans la vie du parti et de notre peuple 5

ÉTUDES ET RAPPORTS

M. LUNGEANU : La lutte des masses populaires dirigées par le P.C.R. pour soutenir la guerre antihitlérienne (23 Août 1944—9 mai 1945) 12

A. DEAC : Le rôle du journal „Munca" („Le Travail") dans la lutte pour la création du Parti Social-Démocrate des Ouvriers de Roumanie (1895) 36

*

Histoire de la Grande Guerre pour la Défense de la Patrie 52

LA 40-ème ANNIVERSSAIRE DE LA GRÈVE GÉNÉRALE

Documents sur les luttes des ouvriers mineurs de la Vallée du Jiu (mars-juin 1920) : *Gh. Unc* 88

Documents sur les luttes des métallurgistes de Bucarest (mars-août 1920) : *I. Iacoș* 103

Documents sur les grèves des ouvriers de la Fabriques de tabac et d'allumettes, de L'Arsenal et de l'Imprimérie nationale (février-septembre 1920) : *V. Ștefănescu* . 120

COMMUNICATIONS ET NOTES SCIENTIFIQUES

I. OLTEANU : Sur l'activité de certains groupes de partisans soviétiques et roumains ayant combattu sur le territoire de la Slovaquie durant la période août 1944—février 1945 136

V. IONESCO et I. TOACĂ : Journaux locaux édités dans l'illégalité par le P.C.R. et l'U.T.C. dans la Vallée de la Prahova durant les années 1932—1933 . . 152

FIGURES DES COMBATTANTS POUR LA LIBERTÉ ET LE SOCIALISME

Héros tombés dans la guerre antihitlérienne : slt. Mircea Milos, Constantin Belghiru, Ilie Cotora, Moïse Bunica : par *V. Bîrză* 165

CRITIQUE ET BIBLIOGRAPHIE

N. K. KRUPSKAIA : „Souvenirs sur Lénine", aux Editions politiques, 1960, 240 pages : *S. Brătesco* 174

F. I. NOTOVICI : „La paix de Bucarest signée en 1918", Moscou, 1959, 456 pages : *N. Copoiu* 179

3481

Workers of the world, unite!

THE ANNALS

PARTY ATTACHED TO THE CC OF THE RWP

No. 4 Year VI 1960

TABLE OF CONTENTS:

Page

The Rumanian Workers' III-rd Congress — an event of historical meaning in the Party's and our people's life 5

STUDIES AND REPORTS

M. LUNGEANU: Of the fight of the popular masses under the leadership of the R.C.P., in help of the antihitlerist war (23 August 1944—9th May 1945) . 12

A. DEAC: Part played by the newspaper „Munca" in the struggle for the foundation of the Rumanian workers' socialist-democratic Party (1893) 36

*

History of the Great War for the Defence of the Fatherland 52

40 YEARS SINCE THE GENERAL STRIKE

Documents concerning the fights of the miners in the Jiu Valley (March-June 1920): *Gh. Unc.* 88

Documents concerning the fights of the metalworkers in Bucharest (March-August 1920): *I. Iacoș* 103

Documents concerning the strikes of the workers in the Tobacco-and Match factories, the Arsenal and the National Printing Office (February-September 1920): *V. Ștefănescu* 120

COMMUNICATIONS AND SCIENTIFIC NOTES

I. OLTEANU: About the activity of some groups of soviet and roumanian partisans who fought on the Slovakian territory in the period between August 1944—February 1945 136

V. IONESCU and I. TOACĂ: Local illegal newspapers published by the R.C.P. (Rumanian Communist Party) and the U.C.Y. (Union of the Communist Youth) in the Prahova Valley in the years 1932—1938 152

SOME FIGURES OF FIGHTERS FOR FREEDOM AND SOCIALISM

Heroes who fell in the antihitlerist war: Mircea Miloș, Constantin Belghiru, Ilie Cotora, Moise Bunica: by *V. Bîrză* 165

CRITIC AND BIBLIOGRAPHY

N. K. KRUPSKAIA: „Reminiscences about Lenin", Political Publishing House, 1950, 240 pages: *S. Brătescu* 174

F. I. NOTOVICI: „The Peace of Bucharest in the year 1918", Moscow, 1959, 456 pages: *N. Copoiu* 179

CONGRESUL AL III-LEA AL P. M. R. – EVENIMENT DE ÎNSEMNĂTATE ISTORICĂ ÎN VIAȚA PARTIDULUI ȘI A POPORULUI NOSTRU

De-a lungul celor aproape patru decenii de existență, în viața și activitatea partidului nostru au fost multe momente și evenimente care au avut repercusiuni adînci, de însemnătate istorică asupra evoluției partidului, a mișcării noastre muncitorești și a întregului popor. Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn va rămîne în istorie ca un congres de mare însemnătate, ca un eveniment istoric în viața partidului și poporului nostru.

Raportul de activitate al C.C. prezentat congresului de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej este un document de o uriașă însemnătate teoretică și practică pentru viața partidului și a poporului nostru. Raportul este caracterizat prin analiza științifică, marxist-leninistă, a problemelor social-economice ale țării, prin bogăția și profunzimea ideilor, prin claritatea orientării și stabilirea chibzuită a sarcinilor, potrivit cerințelor obiective ale dezvoltării sociale.

Congresul al III-lea al P.M.R. a făcut bilanțul măreților realizări obținute de poporul nostru, sub conducerea P.M.R., în anii 1955—1960 și adoptînd Directivele cu privire la planul de 6 ani și la schița programului economic pe 15 ani a deschis în fața poporului perspectivele grandioase și însuflețitoare ale desăvîrșirii construirii socialismului și trecerii la construirea treptată a comunismului în patria noastră.

Congresul a arătat locul pe care îl ocupă Romînia în viața politică internațională și îndeosebi contribuția partidului nostru, a conducerii lui, în problemele majore ale unității și întăririi lagărului socialist.

Congresul al III-lea al P.M.R. a prilejuit o puternică manifestare a unității mișcării comuniste internaționale și a avut, datorită lucrărilor sale și importantelor documente adoptate, un larg răsunet și peste hotarele țării. Participarea la congresul P.M.R. a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din 50 de țări, cuvintele calde și aprecierile înalte adresate de ei partidului și poporului nostru constituie încă o mărturie a legăturilor frățești de solidaritate internațională ce unesc partidele comuniste și muncitorești.

Reprezentanții partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste care au asistat la Congresul al III-lea au folosit prezența lor la București pentru a avea un schimb de păreri asupra problemelor actuale ale situației internaționale contemporane și a concluziilor care rezultă din acestea pentru partidele frățești. Consfătuirea a constatat în unanimitate

că mersul evenimentelor internaționale și al dezvoltării țărilor sistemului socialist confirmă pe deplin justețea tezelor marxist-leniniste ale Declarației și Manifestului Păcii adoptate de Consfătuirea de la Moscova din noiembrie 1957. Reprezentanții partidelor comuniste și muncitorești participanți la consfătuire, în Comunicatul adoptat, au apreciat că toate concluziile cuprinse în Declarație și în Manifestul Păcii cu privire la coexistența pașnică a țărilor cu orînduiri sociale diferite, posibilitatea preîntîmpinării războaielor în epoca actuală, necesitatea de a ține mereu trează vigilența popoarelor față de pericolul de război legat de existența imperialismului, sînt pe de-a întregul aplicabile și la situația actuală.

Plenara din 1 august 1960 a C.C. al P.M.R., ascultînd darea de seamă a tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej cu privire la Consfătuirea de la București a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste, a aprobat în unanimitate activitatea delegației Partidului Muncitoresc Romîn, precum și Comunicatul consfătuirii, care a constituit o nouă manifestare a unității partidelor comuniste și muncitorești, a coeziunii lagărului socialist.

* * *

Congresul al III-lea al P.M.R. a apreciat că perioada ultimilor cinci ani s-a caracterizat din punct de vedere intern printr-o ofensivă neîntreruptă a socialismului, prin mari succese în înfăptuirea consecventă a industrializării țării, a transformării socialiste a agriculturii, a revoluției culturale. În raportul Comitetului Central prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea se arată că „În Republica Populară Romînă a fost creată baza economică a socialismului; aceasta constituie o măreață victorie a clasei muncitoare, a țărănimii, a intelectualității". Bilanțul marilor realizări făcut de cel de-al III-lea Congres al partidului consfințește faptul că socialismul a învins în patria noastră.

Astăzi, economia socialistă cuprinde întreaga industrie, transporturile, comerțul, sistemul financiar și de credit, precum și patru cincimi din suprafața arabilă și din numărul familiilor țărănești. Chiaburimea — ultima clasă exploatatoare — a fost lichidată și, o dată cu aceasta, s-a pus capăt pentru totdeauna în țara noastră exploatării omului de către om.

În locul societății bazate pe clase antagoniste, s-a născut și se dezvoltă o societate nouă, socialistă, bazată pe clase și categorii sociale prietene. A fost rezolvată pe deplin, pe baze marxist-leniniste, problema națională, dezvoltîndu-se prietenia frățească a oamenilor muncii indiferent de naționalitate.

Romînia, care în trecut era țara jafului burghezo-moșieresc și al imperialiștilor de peste granițe, țara bogată în care trăia un popor sărac, ținut în mizerie și întuneric, a parcurs numai în decurs de un deceniu și jumătate o întreagă epocă istorică. Astăzi, în țara noastră industria socialistă este în plină dezvoltare, agricultura în mare majoritate cooperativizată și înzestrată cu zeci de mii de tractoare și alte mașini agricole, nivelul de trai al maselor este mult superior celui din timpul regimului burghezo-moșieresc.

Fața țării s-a schimbat. Au fost ridicate la o viață nouă regiuni întregi, ținute în trecut în înapoiere. Pe întreg cuprinsul Romîniei s-au

înălțat numeroase unități industriale noi, dotate cu o tehnică avansată. Numai în anii 1956—1959 au fost construite 101 întreprinderi noi, 93 de secții noi, iar 294 de întreprinderi au fost reutilate și dezvoltate. În ramurile industriale hotărîtoare — siderurgie, construcția de mașini, chimia, enegia electrică, — au fost obținute succese deosebite. Planul de zece ani de elctrificare a fost înfăptuit înainte de vreme. Ponderea producției industriale și a construcțiilor în venitul național a devenit dominantă. În 1960 se realizează numai în 11 săptămîni întreaga producție industrială din 1938.

Pe baza dezvoltării forțelor de producție, a creșterii productivității muncii și a venitului național, au sporit veniturile oamenilor muncii, a crescut puterea lor de cumpărare. S-a lărgit baza materială a învățămîntului de toate gradele, rețeaua de spitale, policlinici, maternități și alte instituții de asistență medicală.

Transformările social-economice ce au avut loc în țara noastră și vasta muncă politică-educativă desfășurată de partidul nostru în mase au determinat formarea și dezvoltarea unei morale noi, socialiste, a unor noi relații de întrajutorare tovărășească între cei ce muncesc.

În lupta pentru desființarea exploatării omului de către om și construirea socialismului, s-a întărit unitatea politică-organizatorică a P.M.R., s-a cimentat și mai mult unitatea poporului muncitor în jurul partidului și a Comitetului său Central, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. A crescut rolul conducător al partidului în toate domeniile vieții de stat, economice și social-culturale ; s-a îmbogățit experiența organelor și organizațiilor de partid în conducerea economiei și culturii.

S-a întărit rolul activ al statului socialist în construcția socialistă, s-au perfecționat funcțiile sale, s-au lărgit atribuțiile sfaturilor populare.

Conducerea clarvăzătoare și pricepută a întregii vieți economice, politice, sociale și ideologice-culturale de către Partidul Muncitoresc Romîn constituie izvorul principal al succeselor de însemnătate istorică obținute de poporul nostru.

Politica P.M.R. este profund științifică și realistă. Aplicînd cu fidelitate învățătura marxist-leninistă, partidul nostru analizează realitatea din țara noastră, cerințele obiective ale construcției socialiste și ia măsuri corespunzătoare acestora.

Conducerea partidului a analizat temeinic, în lumina marxism-leninismului, o serie de probleme de principiu pe care le-a ridicat construirea socialismului în țara noastră. Hotărîrile partidului privind dezvoltarea marii industrii, a centrelor siderurgice, a industriei chimice, a agriculturii, precum și orientarea vieții științifice, culturale și multe altele au fost rodul unor ample dezbateri, cu caracter teoretic și practic. Modul în care partidul nostru a rezolvat problema lichidării chiaburimii ca clasă reprezintă o contribuție la îmbogățirea tezaurului teoretic și practic al mișcării comuniste internaționale.

Politica P.M.R. este însușită și aplicată de oamenii muncii ca propria lor linie, deoarece ea corespunde legilor obiective ale construcției socialiste și năzuințelor fundamentale ale celor ce muncesc.

Victoriile istorice consfințite de Congresul al III-lea sînt rodul muncii eroice, entuziaste a clasei muncitoare, țărănimii și intelectualității.

Un rol deosebit de important la obținerea succeselor poporului nostru în opera de construire a socialismului îl au puternicul sprijin economic, tehnic și științific pe care ni-l acordă Uniunea Sovietică, relațiile de colaborare și întrajutorare tovărășească statornicite între țările lagărului socialist.

Traducerea consecventă în viață a principiului internaționalismului proletar, lupta P.M.R. și a guvernului R.P.R. pentru întărirea necontenită a puternicului lagăr socialist, în frunte cu Uniunea Sovietică, a prieteniei frățești dintre toate țările socialiste constituie o garanție a înaintării rapide a țării noastre pe drumul socialismului și comunismului.

Congresul al III-lea al P.M.R. a apreciat ca fiind pe deplin justă și corespunzătoare intereselor poporului romîn, intereselor socialismului și păcii politica externă promovată de P.M.R. și guvernul Republicii Populare Romîne, politică ce are la bază prietenia și alianța indestructibilă cu Uniunea Sovietică și cu popoarele celorlalte țări socialiste, întărirea continuă a sistemului socialist mondial, politică de apărare a păcii, de coexistență pașnică între toate statele.

În cuvîntarea de deosebită însemnătate teoretică și practică rostită la congres, tovarășul N. S. Hrușciov a dat o înaltă apreciere întăririi legăturilor de prietenie frățească dintre P.M.R. și P.C.U.S., dintre poporul romîn și popoarele Uniunii Sovietice. „Între partidele noastre, între statele noastre socialiste — a spus N. S. Hrușciov — niciodată nu au existat deosebiri de puncte de vedere, nu au existat deosebiri de interpretare și nici chiar deosebiri de nuanțe în interpretarea problemelor internaționale vitale, a problemelor mișcării muncitorești revoluționare internaționale, a asigurării victoriei marii cauze a comunismului".[1]

Congresul a aprobat Directivele planului de 6 ani (1960—1965), al cărui principal obiectiv este dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului, încheierea procesului de făurire a relațiilor de producție socialiste în întreaga economie, în vederea desăvîrșirii construcției socialismului.

În perioada planului de 6 ani se va continua în ritm susținut industrializarea țării, acordîndu-se prioritate industriei grele, cu pivotul ei — industria constructoare de mașini.

În anul 1965, producția industrială va crește de aproximativ 2,1 ori față de 1959. Ritmul mediu anual de creștere în industrie va fi de circa 13 la sută față de ritmul de aproximativ 10 la sută din perioada 1954—1959; se vor extinde mecanizarea și automatizarea producției, se va îmbunătăți în continuare repartizarea teritorială a forțelor de producție. Construirea Centrului siderurgic de la Galați — obiectiv principal pe viitorii 10 ani al programului de perspectivă — va avea un rol de cea mai mare importanță în dezvoltarea tuturor ramurilor economiei la nivelul cerut de sarcinile desăvîrșirii construcției socialiste.

Importante realizări vor fi înfăptuite în cadrul planului de 6 ani și în domeniul agriculturii. Pînă în 1965 procesul de colectivizare a agriculturii se va încheia; în acest răstimp, producția globală agricolă urmează să crească cu 70—80 la sută față de 1959.

Ca rezultat al îndeplinirii cu succes a planului de 6 ani, nivelul material și cultural al oamenilor muncii va cunoaște o creștere fără precedent. Venitul național va crește de 1,7—1,8 ori, salariul real va crește cu

[1] „Scînteia" nr. 8.467, din 22 iunie 1960.

40—45 la sută față de nivelul din a doua jumătate a anului 1959; veniturile reale ale țărănimii vor spori cu circa 40%; se vor construi din fondurile statului locuințe cu o suprafață totală de peste 9 milioane de metri pătrați, echivalent cu circa 300.000 de apartamente, de peste 6 ori mai mult decît s-a realizat în cei 6 ani precedenți. Încheierea generalizării învățămîntului de 7 ani și trecerea treptată la învățămîntul general de 8 ani vor constitui un moment important al revoluției culturale ce se desfășoară în țara noastră.

Congresul al III-lea al P.M.R. a aprobat și liniile directoare ale programului de perspectivă pe următorii 15 ani, orientate în direcția creșterii intense și multilaterale a forțelor de producție, în vederea desăvîrșirii construcției socialiste și trecerii treptate la construirea comunismului.

Sarcinile mărețe trasate de cel de-al III-lea Congres al partidului însuflețesc la activitate rodnică întregul nostru popor. În fabrici și uzine, pe șantiere și în mine, în S.M.T.-uri și G.A.S.-uri, muncitorii, tehnicienii, inginerii luptă cu entuziasm pentru transpunerea în viață a sarcinilor trasate de congres, în vederea desăvîrșirii construirii socialismului în țara noastră.

* * *

Sarcini importante și multiple ridică Congresul al III-lea al partidului în fața cadrelor din domeniul ideologiei și culturii.

Atragerea celor mai largi mase la opera măreață de desăvîrșire a construirii socialismului în patria noastră sporește rolul și însemnătatea activității ideologice, a muncii politice-educative desfășurate de partid în rîndurile poporului.

Referindu-se la importanța muncii ideologice în etapa actuală, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej în raportul Comitetului Central arată:

„În prezent, activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educației burgheze în conștiința oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi și nou. De aici rezultă necesitatea consecvenței și fermității în combaterea concepțiilor ideologice străine, unele — moștenire a trecutului, altele — reflectare a influențelor lumii capitaliste".

Congresul a acordat o atenție deosebită dezvoltării conștiinței socialiste a oamenilor muncii. „Viața arată ce forță reprezintă conștiința tot mai înaltă a oamenilor muncii, identificarea lor cu interesele generale, încrederea lor în viitor, hotărîrea lor de a-și aduce contribuția la victoria deplină a socialismului" — se spune în raportul Comitetului Central. Partidul desfășoară o intensă activitate pentru dezvoltarea conștiinței socialiste și a noilor trăsături de comportare a oamenilor, pentru plămădirea omului nou, membru demn al societății socialiste.

Congresul al III-lea al P.M.R. prezintă o mare importanță pentru cercetătorii din domeniul științelor sociale. Economiștilor, filozofilor, istoricilor le revin sarcini sporite, legate de țelurile mari puse de congres în fața partidului și poporului. Problemele desăvîrșirii construcției socialiste în R.P.R. incumbă legarea mai strînsă a activității de cercetare științifică cu cerințele activității practice. Cadrele ideologice, inclusiv istoricii, pot obține succese în munca lor dacă vor ține seamă de cerințele obiective ale fiecărei etape, dacă se vor călăuzi după lucrările și documentele congresului, dacă vor studia atent politica și activitatea practică a partidului și

ce este esențial în experiența maselor muncitoare. Frontul ideologic trebuie susținut cu o serie de lucrări, studii, cursuri, manuale în care să fie tratate în mod aprofundat aspectele noi, proprii etapei pe care o străbatem, cu concluziile teoretice și practice care se desprind pentru etapa următoare. Institutele de economie, filozofie, istorie, cele juridice și colectivele de catedră dispun de un izvor nesecat de studiere și elaborare de lucrări privind fenomenele noi care s-au petrecut și se petrec în viața societății noastre.

Dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului, transformările în structura de clasă a societății, evoluția funcțiilor statului democrat-popular, dezvoltarea democrației socialiste, creșterea rolului partidului în desăvîrșirea construirii socialismului, diviziunea socialistă a muncii în cadrul sistemului mondial socialist și efectele ei — iată numai cîteva din temele mari care se cer a fi studiate de către cercetătorii din diversele domenii ale științelor sociale.

În lucrările lor, activiștii pe frontul ideologic au sarcina demascării și combaterii ferme, pe baze științifice, a teoriilor filozofice, economice, istorice și juridice ale feluriților apologeți ai capitalismului.

Pornind de la faptul că coexistența pașnică între state cu orînduiri sociale diferite nu numai că nu exclude, ci presupune în mod necesar lupta de idei între socialism și capitalism, cercetătorii din domeniul științelor sociale trebuie să lupte în permanență pentru triumful ideologiei marxiste, pentru evidențierea superiorității orînduirii socialiste asupra celei capitaliste, pentru dezvăluirea falsității și caracterului antiștiințific al ideologiei burgheze sub toate formele ei.

Institutul de istorie a partidului și în genere cercetătorii istoriei mișcării muncitorești din țara noastră vor trebui să depună eforturi sporite și să asigure ridicarea calitativă a activității lor, în vederea studierii trecutului de luptă eroică a clasei muncitoare și a partidului ei marxist-leninist, a reliefării rolului conducător al partidului și a experienței sale bogate acumulate în deceniile de luptă neabătută pentru interesele vitale ale poporului. Cultivarea tradițiilor revoluționare ale mișcării muncitorești constituie parte integrantă a procesului de educație a maselor, de dezvoltare a conștiinței lor socialiste, în lupta pentru desăvîrșirea construirii socialismului în patria noastră.

În fața cercetătorilor istoriei partidului stă sarcina desfășurării unei activități de mai mare profunzime, în care prezentarea faptelor, datelor și evenimentelor istorice să se îmbine, la un nivel calitativ mai ridicat, cu tratarea teoretică-analitică a acestor evenimente. Trebuie elaborate lucrări la un înalt nivel ideologic-științific, în care să se trateze în spirit partinic și creator lupta clasei muncitoare, începînd cu epoca afirmării sale ca o clasă de sine stătătoare și pînă la victoria socialismului în R.P.R. Din șirul numeroaselor lupte ale clasei muncitoare se desprind o serie de momente, de evenimente, care ocupă un loc deosebit de important în istoria mișcării muncitorești și a patriei noastre, cum sînt: crearea partidului de tip nou, marxist-leninist, al clasei muncitoare din Romînia, eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, organizate și conduse de P.C.R., lupta maselor populare, sub conducerea P.C.R., împotriva fascismului, insurecția armată din august 1944, organizată și condusă de partid, instaurarea dictaturii proletariatului, teme privitoare la perioada construirii socialismului în patria noastră.

Totodată, va trebui dată mai mare atenție elaborării de lucrări privind legăturile mișcării muncitorești din Romînia cu mișcarea muncitorească internațională. Se cere a fi folosit mai mult bogatul tezaur pe care-l constituie datele și materialele privind legăturile mișcării noastre muncitorești cu Internaționala I, Internaționala a II-a și mai cu seamă cu Internaționala a III-a, Comunistă, afirmarea solidarității și sprijinului proletariatului romîn pentru proletariatul din alte țări și totodată manifestarea solidarității mișcării muncitorești internaționale cu lupta muncitorimii din țara noastră. Asemenea lucrări sînt menite să lărgească orizontul și să îmbogățească cunoașterea istoriei mișcării muncitorești și a partidului nostru, să cultive și mai adînc în mase nobilele idei ale internaționalismului proletar.

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn a înarmat poporul muncitor cu un măreț program de muncă și de luptă pentru desăvîrșirea construcției socialiste. Oamenii muncii din patria noastră, strîns uniți în jurul partidului, călăuziți de învățătura marxist-leninistă, își exprimă hotărîrea lor fermă de a munci cu abnegație pentru realizarea unui puternic avînt al economiei și culturii și al unui înalt nivel de viață al celor ce muncesc.

Încadrîndu-se în activitatea creatoare a poporului, cercetătorii istoriei partidului și toți istoricii din țara noastră, cu forțe unite și bazîndu-se pe învățătura marxist-leninistă, vor depune eforturi și mai mari pentru îndeplinirea, sub îndrumarea partidului, a sarcinilor de cinste care le revin.

DIN LUPTA MASELOR POPULARE CONDUSE DE P.C.R. PENTRU SPRIJINIREA RĂZBOIULUI ANTIHITLERIST (23 August 1944 – 9 Mai 1945)

de M. LUNGEANU

Insurecția armată de la 23 August 1944, organizată și condusă de Partidul Comunist din Romînia, a însemnat o cotitură istorică în viața poporului nostru, începutul revoluției democrat-populare în țara noastră, în decursul căreia s-au petrecut adînci transformări revoluționare. Poporul nostru a putut să-și ia soarta în mîinile sale, să cucerească pentru prima dată o adevărată independență națională, să instaureze regimul democrat-popular, să pășească la construirea socialismului.

Insurecția armată victorioasă din august 1944, în condițiile favorabile create de zdrobirea de către armata sovietică a armatelor hitleriste, a dat posibilitate maselor populare, conduse de P.C.R., să scoată țara din alianța nefastă cu Germania hitleristă și din criminalul război antisovietic, în care fusese împinsă de clasele dominante. Răspunzînd chemării Partidului Comunist Romîn, inițiatorul și organizatorul insurecției, și exprimînd voința și hotărîrea de luptă a poporului, armata română a întors armele împotriva Germaniei hitleriste, „luptînd alături de armata sovietică pînă la victoria finală asupra fascismului german, aducîndu-și contribuția la îndeplinirea sarcinilor strategice și tactice elaborate cu măiestrie de comandamentul sovietic" [1].

Poporul nostru s-a alăturat astfel războiului just, eliberator, dus de coaliția antihitleristă, a cărei forță fundamentală era Uniunea Sovietică, împotriva fascismului german, care reprezenta o primejdie de moarte pentru ființa națională a popoarelor.

Participarea cu toate forțele la războiul drept, antihitlerist, corespundea pe deplin intereselor poporului nostru, hotărîrii sale ferme de a obține eliberarea întregului teritoriu al țării, cîștigarea unei independențe reale și depline, nimicirea rămășițelor fasciste interne, dezvoltarea revoluției populare, începută prin insurecția din august 1944.

Bazîndu-se pe starea de spirit antihitleristă a maselor largi populare și a armatei, pe ura lor profundă împotriva fascismului, P.C.R. a desfășurat după 23 August 1944 o muncă uriașă de activizare și ridicare a maselor la înțelegerea necesității de a nu precupeți nici un efort în lupta pentru sprijinirea războiului antihitlerist.

---

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „A XV-a aniversare a eliberării Romîniei de sub jugul fascist", Editura politică, 1959, pag. 11.

În același timp, P.C.R. a desfășurat o activitate intensă de mobilizare și conducere a maselor la luptă activă, alături de unitățile militare, pentru alungarea și zdrobirea hitleriștilor.

Răpunzînd chemării partidului comunist, în noaptea de 23 August și în zilele următoare, formațiunile patriotice și unitățile militare au ocupat principalele instituții și obiective militare, trecînd la curățirea capitalei de trupele hitleriste și la respingerea contraatacurilor înlesnite de înțelegerea trădătoare a regelui Mihai cu generalii hitleriști. „Mase largi populare s-au ridicat la luptă pentru izgonirea hoardelor hitleriste, mii de muncitori și intelectuali patrioți au intrat în rîndurile formațiunilor patriotice de luptă" [2].

Formațiunile de luptă patriotice și unitățile militare au ocupat încă în noaptea de 23—24 august principalele instituții centrale și puncte strategice, ca Președinția Consiliului de Miniștri, Ministerul de Interne, Ministerul de Război, Subsecretariatul de stat al aerului, Palatul Telefoanelor din Calea Victoriei, marile centrale telefonice din Banu Manta și Bulevardul Dacia, posturile de radio și T.F.F. de la Băneasa, Herăstrău și Văcărești. Formațiunile patriotice și unitățile militare au tăiat legăturile telefonice dintre comandamentul militar german și restul trupelor hitleriste, precum și legăturile prin fir ale hitleriștilor cu străinătatea. În ziua de 24 august, Romînia a declarat război Germaniei fasciste.

În luptele crîncene duse împotriva trupelor hitleriste din interiorul capitalei și a celor care încercau să pătrundă în oraș pe șoselele Ploiești-București și Giurgiu-București, formațiunile patriotice de luptă și unitățile militare au dovedit multă abnegație și un nemărginit spirit de sacrificiu. Muncitorii de la întreprinderile C.F.R., „Voina", „Vulcan", „Leonida" și dintr-o serie de alte întreprinderi au adus o mare contribuție la aceste lupte.

Masele populare din București și unitățile noastre armate au dus lupte grele cu hitleriștii, mai ales în ziua de 24 august, cînd au fost dezarmate și capturate comandamentele și formațiunile germane cantonate în imobilele din parcurile Filipescu și Bonaparte și cucerite obiectivele germano-fasciste de la fosta prefectură Ilfov, de la „Grand hotel", hotelul „Princiar" și arena „Venus". Lupte grele s-au dus în zilele de 24 și 25 august la Școala superioară de război, unde se afla sediul Misiunii militare germane pentru armata de uscat, și în alte locuri unde hitleriștii erau bine întăriți.

Prin lupta eroică a maselor populare, în primul rînd a maselor de muncitori și a unităților armatei, în ziua de 26 august 1944 au fost lichidate ultimele rezistențe fasciste din interiorul capitalei.

La 26 august, după curățirea capitalei de trupele fasciste, formațiunile de luptă patriotice au continuat lupta, alături de unitățile armate, pentru zdrobirea hitleriștilor în raionul Băneasa-Otopeni-Tunari, pînă la completa lichidare a rezistenței hitleriste din acest sector.

În acest timp, trupele sovietice eliberatoare, după bătălia victorioasă de la Iași-Chișinău, înaintau în interiorul Romîniei, urmărind fiarele fasciste, care se retrăgeau în debandadă. Rînd pe rînd au fost eliberate orașele Iași, Bacău, Focșani, Galați, Piatra Neamț, Rîmnicu Sărat, Buzău, Brăila,

[2] Loc. cit., pag. 10—11.

populația din orașe și sate întîmpinînd cu multă căldură și bucurie trupele sovietice eliberatoare.

Continuînd cu succes ofensiva în interiorul Romîniei, trupele Frontului 2 ucrainean au dat ajutor unităților romînești care începuseră curățirea regiunii petrolifere Ploiești de trupele germano-fasciste imediat după 23 August, iar în ziua de 30 august au intrat în București.

Primirea triumfală făcută acestora a fost o dovadă grăitoare a recunoștinței adînci a poporului nostru față de trupele sovietice eliberatoare.

După 23 August, P.C.R. a desfășurat o vastă activitate propagandistică și agitatorică în rîndurile maselor largi populare.

Atît în zilele insurecției, cît și în perioada următoare, prin intermediul presei comuniste și democratice, prin manifeste, foi volante etc., P.C.R. a chemat masele la luptă împotriva hoardelor fasciste.

Astfel, în declarația dată după izbucnirea insurecției, C.C. al P.C.R. adresa maselor chemarea înflăcărată la luptă : „În ciocnirea inevitabilă cu forțele hitleriste, Partidul Comunist din Romînia cheamă muncitorimea, țărănimea, intelectualii și pe toți cetățenii Romîniei la luptă fără cruțare, cu toate armele împotriva dușmanului de moarte al poporului romîn, pentru asigurarea viitorului său" [3].

La chemarea partidului comunist, masele populare de pe întreg cuprinsul țării noastre au adus o contribuție prețioasă la lupta pentru alungarea și zdrobirea hitleriștilor, luptînd cu arma în mînă în cadrul formațiunilor patriotice, alăturîndu-se în grupuri sau individual unităților militare sovietice și romîne, călăuzind adesea trupele sovietice și romîne spre ascunzătorile dușmanilor, contribuind la eliberarea unor grupe de prizonieri sovietici și romîni etc.

Un mare eroism au dovedit, în lupta pentru alungarea fasciștilor, muncitorii petroliști din Valea Prahovei. În ziua de 24 august 1944, formațiunile de luptă patriotice, organizate de P.C.R., instruite încă în perioada premergătoare insurecției, au alungat unitățile hitleriste de la sonde și rafinării. Pretutindeni au fost instalate gărzi muncitorești de pază. Preluarea pazei instalațiilor petrolifere de către muncitori a dat posibilitate celor trei batalioane romîne de marș și detașamentului 18 pază să se regrupeze pentru a lua parte la luptele împotriva unităților hitleriste. Deoarece efectivul trupelor hitleriste din Valea Prahovei era de trei ori mai mare decît cel al unităților armatei romîne, o parte din muncitori s-au încadrat în unitățile armatei noastre, luptînd în rîndul acestora. Cealaltă parte a petroliștilor a luptat în cadrul formațiunilor patriotice, ori a asigurat paza și continuarea lucrului în cele mai importante sectoare.

Un înalt spirit de sacrificiu au dovedit muncitorii de la schela Călinești, care aparținea Societății „Steaua romînă". Cea mai mare parte a muncitorilor de la această schelă, organizată în detașamente înarmate, a luptat activ alături de ostași împotriva hitleriștilor. Restul muncitorilor, înțelegînd necesitatea sprijinirii cu petrol a frontului antihitlerist au continuat să lucreze chiar în timpul desfășurării luptelor în această zonă. De asemenea, ei au făcut serviciul de pază, intervenind activ la stingerea focului de la stația de pompe Băicoi, salvînd de la distrugere peste

[3] „Romînia liberă" nr. 11, din 24 august 1944.

500 vagoane de țiței și o parte din instalația de motoare [4]. S-au evidențiat, de asemenea, în lupta pentru alungarea fasciștilor, petroliștii de la fostele rafinării „Vega", „Romîno-americană" și „Steaua romînă". Deși hitleriștii aveau grupate mari forțe militare în zona acestor rafinării, muncitorii înarmați, în frunte cu comuniștii, în urma unor lupte dîrze i-au silit să plece din incinta rafinăriilor, rezistînd apoi, timp de cinci zile, pînă la sosirea armatei, împiedicînd reocuparea sau distrugerea instalațiilor petrolifere [5].

O rezistență eroică au depus, de asemenea, alături de unitățile armate, masele populare din porturile dobrogene și cele din Giurgiu, Zimnicea, Turnu Măgurele, Corabia și Calafat, împiedicînd debarcarea hitleriștilor din flota fluvială și maritimă, salvînd de incendiere și distrugere multe întreprinderi industriale și alte obiective pe care hitleriștii căutau să le distrugă, mai ales prin bombardamente.

La Brașov, folosind tunurile aflate în uzine pentru reparare și experimentare, muncitorii, conduși de comuniști, au adus o contribuție importantă la lupta pentru nimicirea trupelor hitleriste, care încercau să se întărească în oraș și să ocupe postul de radioemisiune de la Bod.

Urmînd chemarea Comitetului regional al P.C.R. Oltenia și a comitetelor județene ale P.C.R. din această regiune [6], numeroși muncitori, țărani, intelectuali din județele Romanați, Mehedinți și Gorj au hărțuit pe hitleriști pînă la sosirea armatei, ori au opus o rezistență dîrză încercărilor acestora de a pricinui distrugeri în timpul retragerii. Numeroase gări, poduri, depozite de muniții și alimente, clădiri de utilitate publică și opere de artă au fost salvate astfel de distrugere, datorită luptei eroice a maselor populare [7].

În luptele duse la Turnu Severin împotriva hitleriștilor, trupele romîne, în ciuda faptului că aveau un efectiv redus, au reușit totuși, prin sprijinul masiv al populației civile, să dezarmeze pe fasciști. Cu cîteva zile înainte, comuniștii din oraș elaboraseră un plan de dezarmare a fasciștilor. În ziua de 26 august s-a alăturat luptei duse de formațiunile de luptă patriotice și de unitățile noastre armate o mare parte a populației din oraș, în frunte cu muncitorii de la Atelierele C.F.R. și Șantierul naval, precum și sute de țărani din comunele apropiate [8].

Chemările lansate de partidul comunist, numeroasele manifeste și apeluri care au apărut după 23 August 1944 pe foi volante sau în presa

---

[4] Arhiva C.C.S., dosarul Comisia locală Ploiești, raportul pe perioada 19 septembrie 1944 — 15 ianuarie 1945.

[5] „Scînteia" din 22 august 1956. În problema sprijinului dat de masele muncitoare luptei pentru zdrobirea trupelor hitleriste în Valea Prahovei, vezi și „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 4/1959, pag. 73—91.

[6] Într-un manifest lansat de Comitetul județean al P.C.R. Romanați în zilele lui august 1944 se spunea printre altele: „Cetățeni ai Romanațiului, muncitori, funcționari, intelectuali, țărani! Armatele Roșii eliberatoare, în urmărirea cotropitorilor hitleriști, trec și prin orașul nostru. Armata Roșie vine ca prietenă să elibereze poporul romîn de sub teroarea bandelor hitleriste. Noi vrem o Romînie liberă și democratică... Alăturați-vă luptei noastre, să distrugem dictatura și jugul Germaniei hitleriste" (Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Craiova, fondul județenei Romanați, pachetul nr. 1, dosarul nr. 3, 1945, fila nr. 42).

[7] „Din lupta P.C.R. pentru închegarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945", vol. II, E.S.P.L.P. 1958, pag. 125, 160, 193; „Romînia liberă" nr. 29 din 13 septembrie 1944.

[8] „Romînia liberă" din 13 septembrie 1944; „Apărarea patriei" din 13 august 1959.

de partid și democratică au avut o mare importanță pentru mobilizarea maselor largi populare în vederea sprijinirii războiului drept de eliberare, dîndu-le perspectivă și încredere în lupta pentru eliberarea țării.

În apelul din 30 august 1944, C.C. al P.C.R. dădea îndrumări concrete privind mobilizarea tuturor forțelor poporului în vederea sprijinirii războiului antihitlerist și pentru a împiedica orice încercare a rămășițelor fasciste și a reacțiunii din țară de a da ajutor fasciștilor germani.

„Muncitori!

Organizați-vă în comitete de fabrică, în sindicatele voastre de breslă, înrolați-vă în gărzile patriotice. Alungați din fabrici pe legionari și sprijinitorii lor, pentru împiedicarea oricărui act de sabotaj...

Cetățeni patrioți!

Sprijiniți armata romînă care luptă eroic, alături de Armata Roșie eliberatoare, împotriva cotropitorilor germani, pentru apărarea libertății naționale.

Întăriți formațiunile de luptă patriotice.

Semnalați, dezarmați și predați elementele legionare autorităților militare, civile și formațiunilor patriotice.

Împiedicați jafurile și crimele puse la cale de dușmanii poporului..." [9].

Ca rezultat al activității desfășurate de partidul comunist, masele largi populare au devenit conștiente de necesitatea participării cu maximum de efort la războiul antihitlerist, au înțeles că de aceasta era legată realizarea năzuințelor lor celor mai arzătoare. Lozinca „Totul pentru front, totul pentru victorie!", lansată de P.C.R., a fost îmbrățișată de muncitori, țărani, funcționari, intelectuali progresiști, însuflețiți de dorința de a contribui din toate puterile la obținerea victoriei împotriva fascismului.

O însemnată contribuție au adus, de asemenea, la lupta cu arma în mînă împotriva hoardelor fasciste, masele populare din Transilvania.

În manifestele, apelurile și broșurile editate și răspîndite de regionala P.C.R. Banat [10], comuniștii erau îndrumați să se orienteze în primul rînd spre centrele industriale, să constituie puternice formațiuni de luptă patriotice, mai ales în marile întreprinderi din Timișoara (la C.F.R., „Ilsa", „Bojac"), Arad (la „Astra", C.F.R., „Textila", „Neumann"), Reșița, Lugoj, Caransebeș [11] etc.

Urmînd aceste îndemnuri, în zilele care au trecut de la 23 August pînă la sosirea armatei sovietice eliberatoare, comuniștii și-au intensificat activitatea pentru organizarea populației în vederea participării la luptele armate împotriva cotropitorilor fasciști. Așa cum se arată într-un raport de activitate al județenei P.C.R. Banat, membrii de partid au muncit devotat în cadrul formațiunilor de luptă patriotice ca și la scoaterea de manifeste, apeluri, broșuri [12]. Masele muncitoare din Banat au dat un important sprijin unităților noastre armate pînă la sosirea armatei sovietice. Astfel, hitleriștii au fost împiedicați să-și pună în aplicare planul de a reocupa și a se întări în această regiune, prin aducerea unor unități din Ungaria și nordul Transilvaniei, care nu era încă eliberat, sau a

[9] „Romînia liberă", nr. 15, din 30 august 1944.

[10] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10, fondul nr. 1, fila 206.

[11] Ibid.

[12] Ibid.

unităților care se retrăgeau din Grecia, Bulgaria și Iugoslavia. În luptele pentru apărarea orașului Timișoara, masele populare, conduse de comuniști, au ridicat baricade pe străzi, au făcut serviciul de pază și patrulare, stabilind legături cu unitățile sovietice care se apropiau. La Reșița și la Arad muncitorii au luptat cot la cot cu armata împotriva trupelor hitleriste [13].

În Transilvania, în luptele purtate pe Valea Arieșului, minerii și țăranii romîni și unguri din satele Sartăș, Lupșa, Brăzești, Baia de Arieș, Lunca etc. s-au alăturat în masă unităților noastre armate, luptînd eroic pentru alungarea cît mai grabnică a fasciștilor din satele lor. Prin munca intensă a comuniștilor [14], masele populare din Transilvania au acționat unit în lupta dusă alături de armată pentru alungarea cotropitorilor fasciști. În luptele eroice pentru eliberarea orașului Oradea, acțiunile îndrăznețe ale unui grup de partizani și ale muncitorilor, care au împiedicat distrugerea instituțiilor și a întreprinderilor din oraș, au însuflețit prin eroismul lor populația din satele județului Bihor, care a sprijinit prin diferite forme lupta unităților sovietice și romîne [15]. În județul Cluj, încă înainte de sosirea unităților sovietice și romîne, comuniștii au desfășurat o intensă activitate pentru a organiza masele în vederea luptei armate împotriva armatelor fasciste. Din inițiativa comuniștilor, în condițiile grele ale ocupației fasciste, s-au organizat în numeroase întreprinderi gărzi muncitorești înarmate pentru apărarea fabricilor [16]. De asemenea, sprijinindu-se pe vechi activiști și membri ai sindicatelor, comuniștii au trecut la reorganizarea sindicatelor pe baza unității de acțiune a clasei muncitoare [17].

Organizarea muncitorilor, în primul rînd la atelierele căilor ferate, la „Dermata" (azi „Janos Herbak") și la alte uzine și fabrici importante, a contribuit la salvarea acestor întreprinderi industriale de evacuare sau distrugerea lor de către fasciști. Exemplul colectivelor mari de muncitori, din aceste întreprinderi, a arătat calea care trebuia urmată și a însuflețit în luptă masele populare de pe teritoriul care se mai afla sub ocupație. În timpul retragerii trupelor fasciste, muncitorii ceferiști din Cluj, care se constituiseră în gărzi muncitorești, au luptat eroic pentru a împiedica aruncarea în aer sau distrugerea pe alte căi a liniilor ferate, strecurîndu-se adesea printre străjile hitleriste și tăind cablurile minelor [18]. În același timp, pentru a împiedica evacuarea de către hitleriști a întreprinderilor

---

[13] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 2/1959, pag. 73.

[14] Un manifest lansat de județeana P.C.R. Mureș atrăgea atenția maselor populare să nu se lase înșelate de propaganda naționalistă, ci să se unească, indiferent de naționalitate, în lupta pentru eliberarea nordului Transilvaniei. „Trebuie să vă dați mîna, să VĂ UNIȚI pentru distrugerea dușmanului vostru de moarte, a resturilor din banda lui Szalasi și a legionarilor, și a stăpînului lor Hitler... Plugari romîni! Plugari maghiari! Numai atunci vă veți bucura de libertate și de viață mai bună cînd vă veți înțelege frățește. Stîrpiți ura și șovinismul dintre plugarii din satele și județele noastre. Ajutați cu tot ce puteți pe ofițerii și soldații sovietici și armata romînă, care luptă pentru nimicirea cuibului urii dintre popoare, Germania hitleristă".

[15] „Din lupta P.C.R. pentru încheegarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945", vol. II, E.S.P.L.P. 1958, pag. 229—230.

[16] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10, fondul nr. 1, fila 78.

[17] Ibid.

[18] Loc cit., fila 179; „Lupta C.F.R.", seria a II-a, anul I, nr. 2, din 26 noiembrie 1944.

industriale, ei au demontat liniile de cale ferată care legau marile întreprinderi de gară și au distrus macazurile. O rezistență eroică au opus de asemenea fasciștilor în retragere colectivele de muncitori de la întreprinderile „Dermata“ [19], „Magyar Acel“ [20] din Cluj, de la Uzina electrică Aghireș [21] etc. Este demn de subliniat eroismul muncitorilor de la Uzina electrică Someșul Rece, care, ajutați de țăranii din comunele învecinate, deși mult inferiori, atît numericește cît și în privința înarmării, au împiedicat pe fasciști să distrugă uzina, silindu-i, după o luptă înverșunată de 10 ore, să se predea cu armament cu tot [22]. Cauza scumpă a eliberării patriei a dat forțe nebănuite maselor populare de pe întregul teritoriu al Transilvaniei. Sub conducerea comuniștilor, muncitorii Fabricii de zahăr din Tg. Mureș, opunîndu-se trupelor fasciste, care în ajunul retragerii din oraș au recurs la incendierea și distrugerea utilajului industrial pe care nu-l putuseră evacua, au reușit să salveze de la distrugere cazanele din fabrică [23].

După eliberarea țării, armata romînă, însuflețită de cauza dreaptă a războiului antihitlerist și avînd sprijinul entuziast al întregului nostru popor, a continuat să lupte, alături de armata sovietică, pînă la victoria finală asupra fascismului german. Una dintre formele în care masele populare din țara noastră și-au manifestat dorința fierbinte de a contribui la lupta antifascistă a fost înrolarea în rîndurile armatei a numeroși voluntari muncitori, țărani, intelectuali patrioți etc. Un entuziasm deosebit au dovedit pe frontul antihitlerist voluntarii uteciști [24].

În cele 260 zile de eroice lupte, ostașii romîni, însuflețiți de idealul eliberării, au străbătut cu eforturi încordate peste 1.000 km, au contribuit la eliberarea a 3.831 de localități, între care și mari orașe, au cucerit masive muntoase, au forțat cursuri de ape. Corpul aerian a executat 4.200 de misiuni, flotila de Dunăre a capturat 430 de vase inamice și a scufundat alte 60 de vase.

Faptele de arme ale bravilor luptători sau unități au fost citate adesea în ordinele Comandamentului Suprem Sovietic. Peste 300.000 de militari — soldați, subofițeri și ofițeri romîni — au fost decorați cu ordine și medalii de război romînești, sovietice, cehoslovace și ungare.

La 25 septembrie 1944, P.C.R. s-a adresat tuturor forțelor patriotice din țară chemîndu-le să se unească pe baza unei platforme democratice și

---

[19] Ibid.

[20] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10, fondul nr. 1, fila 179.

[21] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 38, fondul nr. 1, fila 6.

[22] Telegrama nr. 2.337, din 6 iunie 1945 (din muzeul uzinei respective). Colectivul de muncitori ai acestei uzine a meritat pe deplin felicitările și mulțumirile numeroase pe care le-a primit pentru hotărîrea și eroismul cu care au răspuns chemării P.C.R. de a împiedica pe cotropitorii fasciști să jefuiască și să distrugă ceea ce întîlneau în retragerea lor. „Elogiem spiritul de sacrificiu de care ați dat dovadă nu numai în munca de repunere în funcțiune a centralei, dar și prin curajul și vitejia dovedită în lupta de rezistență contra bandelor cotropitoare“ — se spune printre altele în telegrama trimisă în iunie 1945 de către Ministerul de Interne colectivului acestei uzine.

[23] „Din lupta P.C.R. pentru închegarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945“, vol. II, E.S.P.L.P. 1958, pag. 294.

[24] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.“ nr. 4/1957, pag. 200—225; vezi și *V. Birză:* „Tinerețe înflăcărată“, Editura militară a M.F.A. al R.P.R., 1957.

patriotice de luptă (Frontul Național Democrat), în care erau îmbinate armonios aspirațiile spre care tindea poporul nostru după 23 August 1944: formarea unui guvern democrat care să reprezinte masele largi, mobilizarea tuturor resurselor umane și materiale ale țării pentru participarea cu maximum de efort la războiul antihitlerist, lichidarea rămășițelor fasciste și democratizarea reală a țării, înfăptuirea neîntîrziată a reformei agrare, refacerea economiei naționale, ridicarea nivelului de trai al maselor etc. [25]

La punctul I al proiectului de platformă se arăta că interesele vitale ale poporului romîn cer ca el să participe în modul cel mai activ la lupta pentru eliberarea țării de sub jugul cotropitorilor fasciști, la lupta de nimicire a hitlerismului, luptă pe care o duce întreaga omenire înaintată. În platformă se sublinia că se impune mobilizarea tuturor puterilor poporului, a tuturor resurselor materiale ale țării pentru a da tot sprijinul trupelor sovietice și celor romîne în lupta lor comună împotriva Germaniei hitleriste [26].

Crearea F.N.D. a constituit un mare succes al politicii P.C.R. Refuzînd să intre în F.N.D., partidele reacționare (P.N.Ț.-Maniu, P.N.L.-Brătianu) au încercat să împiedice mobilizarea tuturor resurselor țării în vederea ducerii războiului, dovedind încă o dată lipsa de patriotism a claselor exploatatoare din țară, ale căror interese le exprimau, și ura lor înverșunată împotriva aspirațiilor democratice ale maselor.

Lupta pentru putere a constituit trăsătura caracteristică a perioadei care a urmat după răsturnarea dictaturii militare-fasciste pînă la 6 Martie 1945.

Lichidarea rămășițelor feudale, rezolvarea problemei agrare urmau să se înfăptuiască în îmbinare strînsă cu îndeplinirea sarcinilor antifasciste ce se ridicaseră în fața poporului nostru: lichidarea rămășițelor fasciste din interior, democratizarea țării și participarea ei activă la războiul antihitlerist alături de Uniunea Sovietică.

*
* *

Lupta maselor populare, conduse pe P.C.R., pentru sprijinirea războiului antihitlerist s-a desfășurat în condiții economice deosebit de grele.

Ca urmare a jafului hitlerist și a distrugerilor enorme pricinuite de război, în toamna anului 1944 economia Romîniei era aproape complet ruinată și dezorganizată. Pagube enorme au suferit mai ales transporturile, industria petroliferă și minieră, ca și o serie de alte industrii. În domeniul transporturilor feroviare au fost distruse 17.364 m de poduri, 3.035 m de podețe, 1.196 km de linie ferată, 3.961 km de linie ferată de ramificație, 750.000 m² de clădiri (ateliere, depouri etc.), 2.162 m de tunele, 3.400 km de trasee telegrafice, telefonice și de semnalizare. La acestea se adaugă marile distrugeri suferite de parcul de material rulant, instalațiile de centralizare etc.[27].

Aceste distrugeri enorme au determinat reducerea capacității de transport a căilor ferate la 30%, la 23 August 1944, față de cea din 1943 [28]. Scăderi masive înregistrau toate ramurile economiei naționale. Astfel, producția

[25] „Scînteia" din 26 septembrie 1944.
[26] Ibid.
[27] Arhiva Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor, dosarul nr. 9.665, Direcția generală, fila 7.
[28] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „Articole și cuvîntări", E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 41.

de cărbuni reprezenta în septembrie 1944 mai puțin de jumătate din media producției lunare a anului 1943, iar producția de petrol a scăzut la 3.505.000 de tone în 1944, față de 5.273.000 de tone în 1943. La aceasta se adăuga reducerea capacității de prelucrare a rafinăriilor cu cca. 85% [29].

O situație economică deosebit de grea exista în toamna anului 1944 în Moldova * și Transilvania. Iașul era pe jumătate distrus, localități ca Pașcani, Podul Iloaiei, Băcești, Tg. Frumos și altele fuseseră transformate în mormane de ruine. Peste 300 de sate și 17.000 de case erau distruse, zeci de mii de oameni rămînînd fără adăpost [30]; 40.000 ha de teren agricol erau minate, toate rezervele de alimente erau epuizate. Lipsa acută de alimente cauza înfometarea cronică a majorității satelor din Moldova. Regiunea era de asemenea lipsită de mijloace pentru combaterea molimelor și pentru stingerea incendiilor [31]. În cea mai mare parte a Moldovei circulația feroviară se oprise. Încetase, de asemenea, aproape cu desăvîrșire producția industrială din această regiune, utilajul industrial fiind evacuat sau distrus. La marea Fabrică textilă de la Buhuși, din cîteva mii de muncitori care lucraseră mai înainte, imediat după 23 August 1944 numai 40 își mai puteau găsi ocupație [32].

Mari pagube a suferit, de asemenea, populația din Transilvania ca urmare a jafului hitleristo-horthist și a distrugerilor războiului. La începutul lunii noiembrie 1944, în județul Arad, spre exemplu, din 58.598 de cai, mai existau la acea dată numai 13.885 [33]. În orașul Turda, jaful și distrugerile fasciștilor nu avuseseră margini. Toate întreprinderile de interes public — uzina de apă, gara, telefoanele — au fost distruse. Un mare număr de depozite, magazine au fost prădate. Femei, copii și bătrîni, care n-au putut fugi, au fost împușcați. Tot ceea ce fasciștii n-au putut duce cu ei în retragere a fost supus distrugerii. Animalele au fost exterminate cu mitraliera. Satele din apropierea orașului Turda au fost incendiate. Acolo unde casele n-au putut fi distruse de foc au fost golite de mobile, care au

[29] Loc. cit., pag. 41—42.

* În primăvara anului 1944, cînd sub loviturile zdrobitoare ale armatei sovietice frontul se apropia de Prut, hitleriștii, cuprinși de desperare, s-au năpustit asupra satelor și a orașelor moldovene, jefuind ca în codru ultimele bunuri care se mai aflau în regiune. La jaful hitleriștilor s-a adăugat „evacuarea", din ordinul clicii antonesciene, a tot ce s-a putut cără din această regiune: „industriile demontate în grabă și transportate în restul țării, unde erau îngrămădite fără socoteală și lăsate pradă distrugerii, instituțiile de utilitate publică, spitalele, dispensarele, așezămintele de cultură și artă, muzeele, opere istorice ce formau de veacuri mîndria poporului, administrațiile cu arhivele lor, companiile de pompieri, rezervele de alimente și articole de primă necesitate, pînă și avutul cetățenilor era smuls fără milă... Podurile erau aruncate în aer, căile de comunicație și tunelurile dinamitate și distruse. După aceasta au urmat apoi noi distrugeri în cele 5 luni cît s-a stabilizat frontul în Moldova" (Raportul la Conferința Organizației regionale Moldova a P.C.R., 19—21 august 1945, Iași, Ed. „Lupta Moldovei", 1945, pag. 10).

[30] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 288 (stenogramele Consiliului de Miniștri), fila 77.

[31] Raportul Organizației regionale Moldova a P.C.R. la Conferința din 19—21 august 1945, Ed. „Lupta Moldovei", 1945, pag. 11. Vezi și Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 41, fondul nr. 1, fila 88, și dosarul nr. 283 (stenogramele Consiliului de Miniștri), fila 20.

[32] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 41, fondul 1, fila 5.

[33] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 283, fila 18.

fost scoase în stradă și arse [34]. În orașul Tg. Mureș, hitleriștii și horthiștii au incendiat centrala electrică și au aruncat în aer multe întreprinderi, clădiri și poduri [35].

Distrugeri mari existau și în restul țării. Capitala [36], Valea Prahovei [37], porturile de la Dunăre [38] și alte orașe și centre industriale se resimțeau enorm de pe urma jafului și a distrugerilor. Această situație a dus la scăderea enormă a producției industriale, la dezorganizarea schimbului dintre oraș și sat, la ridicarea colosală a prețurilor la produsele de primă necesitate.

La greutățile incalculabile produse de jaful hitlerist și de distrugerile războiului s-a adăugat sabotajul claselor exploatatoare.

Sperînd să sugrume prin foamete revoluția populară începută la 23 August 1944 și să împiedice participarea activă a poporului nostru la zdrobirea fascismului german, clasele exploatatoare din Romînia au sabotat pe toate căile refacerea țării în urma distrugerilor și ridicarea producției, impuse atît de necesitățile aprovizionării frontului, cît și de cele ale aprovizionării populației civile. Specula și inflația au luat proporții uriașe.

Burghezia și moșierimea, în frunte cu monarhia și partidele reacționare, s-au folosit în această direcție de majoritatea reacționară din guvernele Sănătescu și Rădescu pentru a duce la agravarea situației economice a țării, atît prin acțiuni directe, cît, mai ales, prin protejarea sabotorilor și speculanților. Astfel, în timp ce masele muncitoare, conduse de P.C.R., luptau cu hotărîre pentru defascizarea țării și democratizarea ei, guvernanții reacționari se străduiau să apere și să mențină elementele fasciste și reacționare din departamentele economice și din întreprinderi, de unde acești dușmani înrăiți își exercitau acțiunile lor dezorganizatoare în domeniul producției [39]. Sub protecția majorității reacționare din guvernele Sănătescu și Rădescu, capitaliștii recurgeau pe scară largă la reducerea capacității de producție, prin nepunerea în funcțiune a instalațiilor industriale existente, refuzul de a readuce și repune în funcțiune instalațiile industriale dispersate, dosirea materiilor prime, concedierea muncitorilor, închiderea fabricilor etc. Ei refuzau să primească comenzi, întîrziau executarea lor, utilizau personalul calificat în afara producției, refuzau să investească capital în producție, sporeau vertiginos prețurile etc. Ca urmare, imediat după 23 August 1944, producția industrială, inclusiv cea a industriei de război, a cunoscut o perioadă de scădere [40]. În toamna anului 1944, ritmul livrărilor pentru armată a fost foarte redus [41].

---

[34] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 275 (stenogramele Consiliului de Miniștri), fila 3.

[35] „Din lupta P.C.R. pentru încheegarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945", vol. II, E.S.P.L.P. 1958, pag. 294.

[36] Vezi „Conferința Organizației regionale București a P.C.R.", 10—11—12 august 1945, Ed. P.C.R. 1945, pag. 87, 105.

[37] Vezi „Prima Conferință liberă (19—20 august 1945) a P.C.R. regionala Brașov", Ed. P.C.R. regionala Brașov, pag. 16—17.

[38] „Înainte" (Craiova) din aprilie 1945.

[39] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 278 (stenogramele Consiliului de Miniștri), fila 6.

[40] Arhiva Ministerului Industriei Grele, fondul M.I.C., S.S.I.S., dosarul nr. 292, filele 40—41 ; dosarul nr. 303, fila 33.

[41] Arhiva Ministerului Industriei Grele, fondul S.S.I.S., dosarul nr. 53, fila 41.

În sate, mai ales după publicarea de către P.C.R. a platformei F.N.D., cînd masele țărănești au început lupta pentru înfăptuirea reformei agrare prevăzute la punctul 5 al acestei platforme, moșierii au încercat să înfometeze poporul și armata, lăsînd nerecoltate, în toamna anului 1944, cerealele de pe mii de hectare [42]. Ei au trecut, de asemenea, la dosirea și deteriorarea mașinilor și a uneltelor agricole, la înstrăinarea vitelor de muncă, la ascunderea semințelor etc. Folosindu-se și de administrația locală reacționară, menținută de miniștrii reacționari, moșierii s-au sustras sistematic de la contribuția pe care trebuiau să o dea frontului.

Sabotajul moșierilor a fost susținut din plin de Ministerul Agriculturii, care era condus în acea perioadă de un reprezentant al partidului național-țărănesc. „Nu s-a întocmit un plan de însămînțări bazat pe realități, tractoarele și mașinile agricole zăceau ascunse sau deteriorate, sămînța nu era distribuită, iar ministrul Agriculturii, sabotorul Hudiță, găsea cu cale să suspende din serviciu pe cei mai buni tehnicieni pentru că își îngăduiseră să-i atragă atenția în mod oficial asupra consecințelor catastrofale pentru țară pe care le putea avea lipsa voită de activitate a Ministerului Agriculturii" [43].

Sabotajul claselor reacționare îngreuia enorm opera de refacere economică și de ridicare a producției, sporea greutățile pe care a trebuit să le învingă poporul nostru în lupta sa pentru asigurarea produselor necesare frontului antihitlerist și populației.

Clasele exploatatoare, majoritatea reacționară din guvern au organizat totodată acțiuni de sabotare directă a frontului, prin neaprovizionarea acestuia la timp și pe măsura eforturilor făcute de mase cu materialele necesare, prin reținerea în țară a unor unități militare etc. Într-o ședință a Consiliului de Miniștri, unul din miniștrii reacționari a declarat fățiș că „un departament unde se pot face foarte repede economii este apărarea națională". Împotriva intereselor naționale, guvernul a trecut la reducerea cheltuielilor de apărare [44]. Astfel, Marele Stat-Major a redus din planul de înzestrare a armatei pe luna septembrie 1944 un număr de 375 de articole, unele din ele fiind de o importanță capitală chiar pentru stricta înzestrare a armatei [45].

Elementele reacționare din guvernul Sănătescu cereau ca aprovizionarea frontului cu materiale să se facă prin asociațiile profesionale și prin oficii, pentru ca guvernul să nu-și mai angajeze răspunderea pentru aceasta [46]. Prin neglijența voită a reacționarilor din guvern, unitățile militare care mergeau spre front și materialele destinate susținerii războiului antihitlerist erau ținute săptămîni întregi prin gări [47].

---

[42] „Scînteia" din 6 ianuarie 1945; „Frontul plugarilor" din 4 martie 1945. O serie de date privind sabotajul organizat de moșieri există în volumele I și II de studii și referate monografice „Din lupta P.C.R. pentru închegarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945".

[43] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 44.

[44] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 304 (stenogramele Consiliului de Miniștri), fila 26.

[45] Arhiva Ministerului Industriei Grele, fondul S.S.I.S., dosarul nr. 53, fila 41.

[46] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 283 (stenogramele Consiliului de Miniștri), filele 201—202.

[47] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 303 (stenogramele Consiliului de Miniștri), fila 4.

Față de această situație, masele muncitoare, conduse de P.C.R., concomitent cu lupta împotriva guvernelor cu majoritate reacționară și pentru instaurarea unui guvern democrat, au trebuit să ducă o luptă grea pentru a obliga majoritatea reacționară a guvernului să ia măsuri pentru susținerea frontului antihitlerist. Clasei muncitoare, în frunte cu partidul comunist, i-a revenit sarcina grea, de mare răspundere, de a conduce masele largi populare în lupta pentru zdrobirea sabotajului organizat de forțele reacționare, pentru mobilizarea tuturor resurselor materiale și umane ale țării în vederea susținerii cu maximum de efort a armatei noastre, care își dădea aportul la zdrobirea fascismului german, înfăptuind astfel lozinca lansată de P.C.R. „Totul pentru front, totul pentru victorie".

* * *

Apreciind că refacerea economică era una din sarcinile fundamentale ale poporului nostru pentru participarea sa la războiul antihitlerist, Partidul Comunist Romîn a dus o muncă intensă pentru a convinge și mai mult masele muncitoare de necesitatea concentrării tuturor eforturilor în jurul acestei probleme.

În opera grea de refacere economică și de ridicare a producției, C.C. al P.C.R. s-a adresat cu încredere în primul rînd clasei muncitoare din țara noastră : „Muncitori — se spunea într-un apel al C.C. al P.C.R. din septembrie 1944 —, vouă vă revine sarcina de a sta ca forță organizată în fruntea acțiunii patriotice de susținere a frontului, asigurînd bunul mers al producției, împiedicînd orice încercare de sabotaj din partea oricui ar veni" [48].

Prin entuziasmul și înaltul spirit de sacrificiu cu care a răspuns chemării partidului comunist, clasa muncitoare a dovedit o dată mai mult profundul ei patriotism, faptul că se află în fruntea luptei pentru apărarea intereselor naționale ale poporului nostru.

În lupta pentru redresarea vieții economice, clasa muncitoare a trecut la demascarea și înlăturarea din întreprinderi și instituții a sabotorilor războiului just pe care îl ducea poporul nostru [49], înfierînd totodată sabotajul întreprins de majoritatea reacționară din guvernele de pînă la 6 Martie 1945. Astfel, într-o moțiune a muncitorilor de la Uzinele „Malaxa" se spunea : „Muncitorii constată delăsarea totală din partea Ministerului Înzestrării Armatei... Muncitorii în unanimitate votează prezenta moțiune și protestează cu vehemență împotriva samavolniciilor ce se fac de către Ministerul Înzestrării Armatei, care sabotează efortul de război [50].

De o mare importanță a fost pentru intensificarea efortului de război al țării noastre lupta consecventă pe care au dus-o masele de muncitori, conduse de comuniști, pentru demascarea fasciștilor care se aflau în conducerea unor întreprinderi industriale și a unor instituții de unde, sub protecția guvernanților reacționari, loveau cu ură în eforturile eroice ale maselor. Astfel au fost demascați și înlăturați de către muncitori fasciștii care se aflau după 23 August 1944 în conducerea unor uzine și fabrici, ca

[48] „Scînteia" din 22 noiembrie 1944.

[49] „Scînteia" din 3 octombrie 1944, 10 noiembrie 1944, 19 ianuarie 1945, 11 februarie 1945, 11 martie 1945 ; „Romînia liberă" din 18 mai 1945.

[50] „Scînteia" din 10 noiembrie 1944.

„Malaxa", „Vulcan", Societatea comunală de tramvaie, Fabrica de încălțăminte „Mociorniţa", Fabrica „Textila" (Banat), Uzinele Teliuc (Deva), moara „Herdan". Acțiunea aceasta a luat o mare extindere și în Valea Prahovei și Moldova [51].

O importanță deosebită în creșterea rolului clasei muncitoare în viața politică a țării și în antrenarea maselor pentru refacerea economică și ridicarea producției, pentru zădărnicirea sabotajului reacțiunii au avut succesele obținute după 23 August pe linia consolidării unității de acțiune a clasei muncitoare. Un moment important al acestui proces l-a constituit reorganizarea, la 1 septembrie 1944, a mișcării sindicale pe baza Frontului unic muncitoresc.

Din inițiativa organizațiilor P.C.R., muncitorimea, organizată în sindicate pe baza Frontului unic muncitoresc, a pornit la ridicarea din ruină a fabricilor și atelierelor, reușind să obțină succese din ce în ce mai mari în ridicarea producției *.

Clasa muncitoare din țara noastră și-a dovedit prin fapte hotărîrea nestrămutată de a sprijini, peste capul reacțiunii și împotriva acesteia, lupta eroică pe care o duceau ostașii noștri pe front.

Un exemplu minunat îl constituie spiritul de abnegație al muncitorimii ceferiste, care, înfrîngînd numeroase greutăți și cu prețul unor mari eforturi, a trecut la refacerea transporturilor.

Ținînd seamă de faptul că transporturile, în special cele feroviare, aveau rolul hotărîtor în aprovizionarea la timp a frontului cu trupe, armament, muniții, alimente, echipament, ca și în aprovizionarea întreprinderilor cu materii prime, combustibil etc. și a populației din țară cu cele necesare, P.C.R. a dat o importanță primordială refacerii liniilor, depourilor și atelierelor de reparații ale căilor ferate.

Cu toate gravele distrugeri suferite de rețeaua de transporturi de pe tot cuprinsul țării și în ciuda condițiilor de trai deosebit de grele, muncitorii ceferiști au pornit după 23 August cu o impresionantă hotărîre la refacerea transporturilor. O mare însemnătate a avut preluarea, la începutul lunii noiembrie 1944, a Ministerului Comunicațiilor de către tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, sub a cărui conducere a început în acest sector o muncă vastă și tenace, pe baza unui plan de ansamblu bine studiat.

Din inițiativa P.C.R., în toate atelierele și unitățile C.F.R. s-au organizat ședințe comune ale muncitorilor și tehnicienilor pentru găsirea celor mai eficace soluții în rezolvarea problemelor urgente ale refacerii căilor ferate [52]. În aceste adunări, muncitorii au venit cu numeroase propuneri concrete pentru refacerea grabnică a liniilor și clădirilor C.F.R. distruse, prin eliminarea lucrărilor de mai mică importanță și mai puțin urgente, în scopul rezolvării în primul rînd a lucrărilor cerute de asigurarea transporturilor pentru front. Printr-o muncă temeinică a celulelor P.C.R. în

[51] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 287, fila 68 și dosarul nr. 228 (stenogramele Consiliului de Miniștri), filele 4, 7, 14.

* Muncitorii se angajau în adunări sindicale să lupte prin toate mijloacele pentru ridicarea producției. „Vom munci pentru a mări producția pînă la maximum, ca să nimicim fascismul cu un ceas mai de vreme" — se spunea într-o rezoluție adoptată de comitetele sindicale și de fabrică ale muncitorilor din orașul Ploiești („Scînteia" din 8 februarie 1945).

[52] „Scînteia" nr. 109, din 16 ianuarie 1945.

această acțiune patriotică a fost atrasă și o însemnată parte a personalului tehnic de la C.F.R.

La scurt timp, prin eforturile maselor de muncitori ceferiști, s-au obținut rezultate importante în refacerea transporturilor. Deși liniile ferate, triajele, telecomunicațiile și alte obiective distruse sau avariate trebuiau refăcute, asigurîndu-se concomitent traficul intens și neîntrerupt pentru front, numai în ultimele două luni ale anului 1944 s-a reușit restabilirea unei cincimi din lungimea căilor ferate distruse și s-au reparat clădiri de cale ferată reprezentînd 18% din suprafața totală a clădirilor distruse [53]. Către sfîrșitul lunii decembrie 1944, refacerea principalelor triaje era pe jumătate terminată ; erau reparate numeroase tunele și poduri de pe liniile principale pentru traficul de război, erau redate circulației importante linii ferate de legătură între nordul Transilvaniei și restul țării. La acestea se adăugau sute de locomotive reparate și mii de vagoane revizuite [54].

În obținerea acestor rezultate, un rol hotărîtor a avut activitatea intensă desfășurată de organizațiile P.C.R. de la atelierele C.F.R. din marile centre industriale ale țării și, îndeosebi, organizația P.C.R. de la Atelierele C.F.R. Griviția din București. Imediat după 23 August 1944, Atelierele Griviția aveau o activitate neînsemnată. Personalul era dispersat în diferite localități, iar mașinile și utilajul, în cea mai mare parte, erau distruse. În această situație, organizația P.C.R. a chemat muncitorimea la refacerea cît mai grabnică a atelierelor și depourilor, îndreptînd eforturile muncitorilor spre trei obiective înscrise în planul de muncă al organizației : 1) refacerea atelierelor ; 2) refacerea utilajului ; 3) ridicarea producției [55]. În condiții neobișnuit de grele, muncitorii ceferiști de la Atelierele Griviția, în frunte cu comuniștii, au reușit, începînd din octombrie 1944, să reînceapă reparațiile la locomotive și vagoane [56]. O atenție deosebită s-a acordat reparațiilor la vagoanele cu care se transportau tunuri și mitraliere antiaeriene, la vagoanele speciale sanitare, la platformele pentru tancuri etc. Comuniștii de la Griviția-vagoane au inițiat efectuarea unor lucrări care mai înainte se realizau în întreprinderile particulare, obținîndu-se astfel zeci de milioane de lei economii, folosite apoi în interesul ridicării producției [57]. Colectivul de muncitori de la Atelierele Griviția din București a adus o largă contribuție la efortul de război al întregului nostru popor [58].

O muncă susținută a desfășurat, de asemenea, organizația P.C.R. de la Atelierele C.F.R. din Brașov, reușind să mobilizeze la refacerea atelierelor de reparat, complet distruse de bombardament, întreaga muncitorime ceferistă din Brașov [59].

Realizări importante au obținut și muncitorii ceferiști din Cluj. Astfel, în perioada 14 octombrie 1944 — mai 1945 ei au restabilit 253 km de linii curente de cale ferată din cei 307 km de linii distruse, 101 km de linii în

---

[53] „Scînteia" nr. 108, din 15 ianuarie 1945.

[54] Ibid.

[55] „Conferința Organizației regionale București a P.C.R.", 10—11—12 august 1945, Ed. P.C.R. 1945, pag. 53.

[56] Loc. cit., pag. 54.

[57] Loc. cit., pag. 84.

[58] Loc. cit., pag. 83. La aceste ateliere, în perioada noiembrie 1944 — mai 1945 au fost reparate 219 vagoane-călători, 53 de vagoane-marfă, 756 de vagoane-sanitare, 21 de vagoane pentru tancuri etc.

[59] „Prima Conferință liberă (19—20 august 1945) a P.C.R. regionala Brașov", Ed. P.C.R. regionala Brașov.

stație din 188 km de linii distruse, au refăcut 225 m de podețe sub 10 m din cele 340 distruse etc. [60]. Urmînd chemarea și exemplul comuniștilor, ceferiștii din orașul și județul Cluj au lucrat gratuit mii de ore suplimentare [61], iar la refacerea liniilor ferate, a podurilor, podețelor și tunelelor mii de muncitori și țărani au lucrat, în trei schimburi, zile în șir, în condiții naturale din cele mai neprielnice, pentru a restabili principalele linii de legătură cu frontul antihitlerist.

În cadrul activității uriașe desfășurate pentru mobilizarea întregului nostru popor la luptă în vederea susținerii frontului antihitlerist, P.C.R. a acordat o mare importanță muncii în rîndurile muncitorilor minieri, îndeosebi ale celor din industria carboniferă. Ridicarea producției de cărbune era o condiție indispensabilă pentru asigurarea cu combustibil a transporturilor feroviare și a industriilor, mai ales a metalurgiei și a siderurgiei, destinate aproape în întregime, în acest timp, producției de război.

La venirea reprezentantului P.C.R. în conducerea Ministerului Comunicațiilor, situația aprovizionării cu combustibil era catastrofală. Producția minelor de cărbuni scăzuse foarte mult, iar calea ferată își consuma ultimele rezerve de cărbuni. În aceste condiții, P.C.R. a făcut apel la patriotismul minerilor. La sfîrșitul lunii noiembrie 1944, din însărcinarea C.C. al partidului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a mers în Valea Jiului, arătînd minerilor importanța vitală a ridicării producției de cărbuni pentru participarea țării la războiul antihitlerist și chemîndu-i să depună toate eforturile pentru a-și aduce în felul acesta contribuția la zdrobirea fascismului german.

„Trebuie să dovediți — s-a adresat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej minerilor — că, deși voi sînteți cei care suferiți de cele mai mari nevoi și greutăți, tot voi sînteți aceia care vă ridicați la nivelul intereselor superioare ale poporului nostru.

Am venit aici, în Valea Jiului, convins că mă veți înțelege, că nivelul conștiinței voastre, simțul vostru patriotic sînt destul de ridicate pentru a fi pătrunși de faptul că țara are nevoie, în toate sectoarele de activitate, de ridicarea capacității de producție" [62].

Dovedind un înalt patriotism și încredere deplină în partidul comunist, minerii din întreaga țară au făcut eforturi eroice pentru ridicarea producției de cărbuni. Numai în lunile noiembrie și decembrie 1944, aprovizionarea cu cărbuni a căilor ferate a sporit cu 30% față de lunile precedente, sporul fiind în continuă creștere în lunile care au urmat [63]. Pînă la obținerea victoriei împotriva Germaniei hitleriste, producția de cărbune s-a ridicat la media lunară de 169.467 de tone

Rezultate importante au obținut, de asemenea, în ridicarea producției muncitorii petroliști, care pînă în mai 1945 au ridicat considerabil producția față de cea din toamna anului 1944, precum și colectivele de muncitori de la Fabrica „Vulcan" [64], Uzinele „Malaxa" [65], „Lemaître" [66],

---

[60] „Lupta C.F.R." nr. 30, din 10 iunie 1945.

[61] „Lupta C.F.R." nr. 2, din 26 noiembrie 1944.

[62] *Gh. Gheorghiu-Dej:* „O politică românească de realizări democratice", Ed. P.C.R. 1946, pag. 42—43.

[63] „Scînteia" nr. 109, din 16 ianuarie 1945.

[64] „Scînteia" nr. 107, din 14 ianuarie 1945.

[65] „Conferința Organizației regionale București a P.C.R.", 10—11—12 august 1945, Ed. P.C.R. 1945, pag. 41—50.

[66] Loc. cit., pag. 78, 110, 111.

„Wolff“ [67], „I.A.R.“ (Brașov) [68], întreprinderile metalo-chimice din Galați [69], Șantierele navale din Constanța [70] și Turnu Severin [71], atelierele C.F.R. și fabricile de conserve pentru front din Timișoara [72] etc.

Organizația P.C.R. de la Uzinele „Malaxa“, ținînd seamă de importanța pe care o aveau aceste uzine pentru aprovizionarea armatei, a dus o muncă intensă pentru ridicarea producției. „Au fost cazuri cînd comuniștii, avînd de terminat o locomotivă care trebuia să stea 3 zile în ateliere, au mobilizat muncitorii și au muncit 36 de ore continuu pînă au terminat acea locomotivă“ [73]. În vederea ridicării producției, celulele P.C.R. au inițiat, de asemenea, numeroase întreceri [74]. Activitatea muncitorilor de la Uzinele „Malaxa“ s-a desfășurat în condițiile unei lupte înverșunate împotriva elementelor fasciste, legionare din întreprindere, care au recurs în repetate rînduri la acțiuni teroriste pentru a intimida masele de muncitori și a zădărnici astfel încadrarea acestora în organizațiile democratice și sporirea producției.

După eliberarea Brașovului, Uzinele I.A.R. își încetaseră aproape complet activitatea, întrucît utilajul, în cea mai mare parte fusese distrus de bombardament, sau dispersat [75]. Sub îndrumarea celulelor P.C.R., organizațiile sindicale au ridicat ca una din primele lor revendicări regruparea uzinei, readucerea la Brașov a utilajului dispersat și au reușit să impună aceasta, peste capul elementelor reacționare din conducerea uzinei. În învingerea piedicilor puse de sabotori, muncitorii de la I.A.R. au primit un valoros ajutor din partea Înaltului Comandament Sovietic, care a dispus punerea imediată la dispoziția uzinelor a unui număr de 1.000 de vagoane pentru transportarea mașinilor. Prin eforturi mari, muncind uneori cîte 17 ore pe zi la încărcarea și descărcarea vagoanelor, muncitorii de la I.A.R. au reușit numai în două luni și jumătate să readucă mașinile. Redarea Uzinelor I.A.R. din Brașov producției a constituit un mare succes al organizației P.C.R. și al întregului colectiv de muncitori ai acestei mari întreprinderi.

În munca aceasta grea, dar entuziastă, dusă de organizațiile P.C.R pentru ridicarea producției, își află în bună parte izvorul succesele obținute de către poporul nostru în lupta pentru sprijinirea frontului antihitlerist.

În numeroase întreprinderi din țară, comitetele de fabrică, îndrumate și conduse de organizațiile P.C.R., au obligat pe patronii sabotori să redes-

---

[67] Ibid.

[68] „Prima Conferință liberă (19—20 august 1945) a P.C.R. regionala Brașov“, Ed. P.C.R. regionala Brașov, pag. 29.

[69] Arhiva C.C.S., dosarul Comisia locală Galați, raportul pe perioada 23 August 1944—10 septembrie 1945.

[70] „Scînteia“ nr. 117, din 24 ianuarie 1945, și nr. 123, din 29 ianuarie 1945.

[71] Arhiva C.C.S., dosarul Comisia locală Tr. Severin, raportul Comisiei locale pînă la 16 mai 1945.

[72] Loc. cit. (Dare de seamă a Comisiei locale Timișoara din 24 mai 1945.)

[73] „Conferința Organizației regionale București a P.C.R.“, 10—11—12 august 1945, Ed. P.C.R. 1945, pag. 50.

[74] Ibid.

[75] „Prima Conferință liberă (19—20 august 1945) a P.C.R. regionala Brașov“, Ed. P.C.R. regionala Brașov, pag. 17, 18, 27, 29, 48.

chidă fabricile închise sub diferite pretexte și să reprimească la lucru pe muncitorii concediați [76].

Comitetele de fabrică au constituit un important sprijin al organizațiilor P.C.R. în munca gigantică de refacere și repunere în funcțiune a unor întreprinderi și secții grav avariate (mai ales la Uzinele I.A.R. din Brașov, la atelierele și depourile C.F.R. Brașov [77] și București [78]) și de ridicare necontenită a producției. Într-o serie de întreprinderi, masele de muncitori au trecut la instituirea controlului muncitoresc, reușind în unele locuri să impună și în contractele colective recunoașterea dreptului lor de a controla producția „pentru a asigura astfel continuitatea și intensificarea producției" [79]. Pentru a împiedica sabotarea producției industriale, în ultimele luni ale anului 1944, într-un mare număr de întreprinderi gărzile muncitorești au interzis intrarea elementelor fasciste în fabrici [80].

În Moldova, din inițiativa comuniștilor, comitetele sindicale au luat măsuri și au reușit să repună în funcțiune, în lipsa patronilor fugiți cu trupele fasciste, întreprinderile rămase neevacuate, luîndu-se în același timp măsuri pentru readucerea celor evacuate [81].

La sate, comitetele țărănești, sprijinite de echipele de muncitori, au reușit să exproprieze în folosul țărănimii muncitoare, mai ales în primele luni ale anului 1945, o mare parte din pămîntul moșieresc [82], limitînd astfel considerabil posibilitatea reacțiunii de a mai sabota însămînțările din primăvara anului 1945. Masele țărănești din Moldova, la chemarea partidului comunist, s-au constituit în comitete țărănești și au preluat, încă în vara și toamna anului 1944, 250.000 ha de pămînt arabil și alte bunuri părăsite de moșieri, salvînd inventarul agricol rămas și mărind suprafața însămînțată [83].

Depunînd eforturi uriașe pentru mărirea producției necesare frontului, clasa muncitoare, masele largi ale poporului au susținut frontul antihitlerist și prin donații în bani, de alimente, obiecte de îmbrăcăminte, medicamente etc.

În această direcție, un rol important a avut organizația „Apărarea patriotică". Sub conducerea P.C.R., această organizație a contribuit la mobilizarea maselor de muncitori, țărani, intelectuali la lupta pentru înfăptuirea lozincii „Totul pentru front, totul pentru victorie!". Zi și noapte, la sediile „Apărării patriotice" din București, Galați, Timișoara, Constanța,

---

[76] Arhiva C.C.S., dosarul Comisia locală Galați 1944—1947, nenumerotat, și dosarul resortul economic.

[77] „Prima Conferință liberă (19—20 august 1945) a P.C.R. regionala Brașov", Ed. P.C.R. regionala Brașov, pag. 17.

[78] „Conferința Organizației regionale București a P.C.R.", 10—11—12 august 1945, Ed. P.C.R. 1945, pag. 40, 83, 85.

[79] Arhiva C.C.S., dosarul resortul economic (contracte colective) 1944—1945, nenumerotat.

[80] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 228 (stenogramele Consiliului de Miniștri), filele 20, 21, 52; dosarul nr. 287, fila 67; Arhiva C.C.S., dosarul Comisia locală Galați 1944—1947.

[81] Raportul la Conferința Organizației regionale Moldova a P.C.R. (19—21 august 1945), Ed. „Lupta Moldovei", 1945, pag. 15.

[82] Vezi „Din lupta P.C.R. pentru închegarea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în bătălia pentru reforma agrară din 1944—1945", vol. I și II, E.S.P.L.P. 1956, 1958.

[83] Raportul la Conferința Organizației regionale Moldova a P.C.R. (19—21 august 1945), Ed. „Lupta Moldovei", 1945, pag. 11 și 15.

Arad, Ploiești etc., au fost organizate clăci pentru confecționarea unor obiecte necesare ostașilor de pe front [84]. Cu participarea „Apărării patriotice" au fost organizate și au mers pe front patru caravane cu daruri pentru ostașii din Armata I, Armata a IV-a și divizia de panduri „Tudor Vladimirescu" ; s-au trimis pentru front 150.000 de pachete cu daruri diferite — ciorapi, batiste, bomboane etc., 3.500.000 de țigări, 33 de biblioteci, 54.000 de broșuri, lăzi cu medicamente și altele [85]. Pentru susținerea frontului au fost colectate mari sume de bani, din care numai muncitorii au contribuit cu 465.000.000 de lei [86].

Cu sumele de bani colectate de „Apărarea patriotică" s-au procurat medicamente, instrumente și aparate medicale necesare spitalelor de răniți, s-au organizat cantine gratuite, în special pentru familiile luptătorilor antifasciști și pentru familiile victimelor terorii fasciste.

Printre delegații care au mers pe front pentru a duce ostașilor salutul maselor populare și îmbărbătarea la lupta împotriva armatelor hitleriste, s-au aflat muncitori din întreprinderile cele mai mari din țară — C.F.R., S.T.B., „Mociorniță", „Lemaitre", „Vulcan" etc. —, precum și reprezentanți ai partidelor democrate, în frunte cu P.C.R., și ai organizațiilor patriotice antifasciste [87]. Sute și mii de scrisori trimise pe front duceau cu ele dragostea și recunoștința întregului popor pentru ostașii romîni, care, cot la cot cu ostașii sovietici, dădeau lovituri nimicitoare fascismului. „Tu, iubite ostaș — se spunea în scrisoarea muncitorilor unei fabrici din București —, lupți acolo departe de toți cei dragi ai tăi... fii însă sigur că sîntem alături de tine, luptînd și noi" [88]. Într-o altă scrisoare, trimisă de elevii Liceului „Sf. Sava", se arăta : „Din micile noastre economii, vă rugăm să primiți puținul nostru dar pe care vi-l trimitem cu tot sufletul nostru tînăr... Cînd vom fi mari ne vom face datoria așa cum v-o faceți voi" [89]. În tot timpul războiului antihitlerist, masele de ostași au simțit astfel din plin sprijinul puternic, material și moral, al întregului nostru popor. Din inițiativa partidului comunist, „Apărarea patriotică", sprijinită de celelalte organizații și partide democratice, a desfășurat totodată o campanie susținută pentru ajutorarea familiilor ostașilor aflați pe frontul antihitlerist. Astfel, o parte din banii rezultați din campania „Totul pentru front, totul pentru victorie !" au fost întrebuințați pentru achiziționarea de unelte agricole care au fost distribuite familiilor de ostași și invalizilor. În total, ajutorul dat familiilor ostașilor și invalizilor s-a ridicat la suma de 327.000.000 de lei [90]. Un aport prețios al „Apărării patriotice" la susținerea frontului l-a constituit, de asemenea, activitatea de îngrijire a ostașilor răniți romîni și sovietici, care se găseau în diferite spitale din țară. Astfel, numai organizația din București a „Apărării patriotice" a organizat vizitarea săptămînală a 27 de spitale, în care erau 7.000 de răniți, cărora li s-au distribuit pachete țigări și ziare în valoare de 25.000.000 de lei [91].

---

[84] „Apărarea patriotică. Primul congres liber, august 1945", Ed. „Apărării patriotice" 1945, pag. 63.
[85] Loc. cit., pag. 64.
[86] Ibid.
[87] Loc. cit., pag. 63.
[88] Loc. cit., pag. 64.
[89] Ibid.
[90] Loc. cit., pag. 64—65.
[91] Loc. cit., pag. 148.

Activitatea intensă desfășurată de Partidul Comunist Romîn și de organizațiile democratice conduse de P.C.R. sub lozinca „Totul pentru front, totul pentru victorie!" a contribuit la stabilirea unei legături permanente și puternice între frontul antihitlerist și spatele frontului, constituind o expresie a dorinței puternice a întregului nostru popor de a contribui la zdrobirea hitlerismului odios.

Pozițiile cucerite de forțele revoluționare înainte de 6 Martie 1945 în guvern, în aparatul de stat și în viața economică au constituit o importantă bază pentru desfășurarea cu succes a luptei patriotice a maselor de sprijinire a războiului antihitlerist. În afară de aceasta, succesele obținute de forțele revoluționare pe plan intern și grija deosebită manifestată pentru ostașii de pe front și pentru familiile acestora au ridicat mult moralul masei de ostași. În special grija manifestată de comitetele țărănești, conduse de comuniști, pentru respectarea prevederii din platforma F.N.D. ca la împroprietărire să fie avantajate familiile ostașilor de pe front, invalizii, văduvele și orfanii, precum și înscrierea în contractele colective ale unor mari întreprinderi a prevederii că muncitorii întorși de la armată vor fi reprimiți la lucru, cu toate drepturile cîștigate și prevăzute în aceste contracte [92], au contribuit la ridicarea entuziasmului de luptă al maselor de ostași.

* * *

Sub presiunea marilor demonstrații populare, la 28 februarie 1944, guvernul Rădescu a fost înlăturat. Încercările reacțiunii, în frunte cu monarhia, de a aduce un nou guvern în care clasele exploatatoare să aibă poziții dominante s-au lovit de atitudinea hotărîtă a maselor muncitoare, care au impus, la 6 Martie 1945, instaurarea guvernului prezidat de dr. Petru Groza, primul guvern democrat din istoria țării noastre.

Instaurarea guvernului democrat a avut o mare importanță în creșterea aportului Romîniei la războiul antihitlerist. Cucerirea istorică de la 6 Martie 1945 a dat poporului nostru largi posibilități pentru mobilizarea tuturor resurselor materiale și umane în vederea măririi contribuției la lupta pentru zdrobirea Germaniei hitleriste.

Sprijinirea cu toate forțele a războiului antihitlerist a constituit o preocupare centrală a guvernului democrat. Subliniind principalele sarcini spre care trebuia să-și concentreze atenția guvernul instaurat la 6 Martie 1945, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta: „...Noul guvern are însărcinarea de a mobiliza toate forțele poporului nostru în vederea întăririi efortului de război pentru a termina cu un ceas mai devreme lupta împotriva lui Hitler..." [93].

Chiar în prima sa ședință, Consiliul de Miniștri a ridicat problema reorganizării armatei și a dotării ei corespunzător cerințelor frontului. Guvernul democrat a luat măsuri pentru subvenționarea la timp și pe măsura necesităților a industriilor care lucrau pentru război și a Ministerului de Război. Prin legea nr. 241 s-a trecut la impunerea excepțională a beneficiilor de război [94]. Pe baza legii nr. 186 din martie 1945 s-au luat, de ase-

[92] Arhiva C.C.S., dosarul contracte colective. (Din contractul colectiv de muncă al Uzinelor de fier din Reșița încheiat pe perioada 1 ianuarie—31 decembrie 1945.)

[93] „Scînteia" nr. 161, din 10 martie 1945.

[94] „Colecția de legi și regulamente 1—30 aprilie 1945", București, 1946, pag. 344.

menea, măsuri pentru folosirea mai judicioasă a fondurilor pentru armată, astfel încît cheltuielile principale să fie folosite pentru armata de pe front [95], iar în legea nr. 236 din 31 martie 1945 pentru fixarea cheltuielilor statului pe exercițiul 1945/1946 s-a prevăzut că „cheltuielile de întreținere a armatei operative și a trupelor din interior se vor efectua cu începere de la 1 aprilie 1945 din creditul înscris în buget la un articol unic, *care va putea fi suplimentat în cursul exercițiului*" (s.n.) *.

Creșterea aportului țării noastre la războiul antihitlerist a fost influențată, de asemenea, de măsurile luate de guvernul democrat pentru democratizarea aparatului de stat, pentru curățirea întreprinderilor și a instituțiilor de rămășițele fasciste și de elementele sabotoare etc. Una dintre cele mai importante măsuri luate de guvernul democrat, care a avut o considerabilă influență asupra ostașilor de pe front, a fost legiferarea, la 22 martie 1945, a reformei agrare. Legiferarea de către guvernul democrat a primei reforme agrare democratice din istoria poporului nostru a constituit pentru ostașii noștri de pe front o dovadă a politicii profund populare a acestui guvern și o garanție că lupta lor împotriva fascismului este o contribuție de cea mai mare importanță la lupta întregului popor pentru democratizarea țării și ridicarea nivelului de viață al maselor.

Mobilizînd masele muncitoare la eforturi maxime pentru sprijinirea frontului antihitlerist, în noile condiții create prin instaurarea guvernului democrat, organizațiile P.C.R. s-au călăuzit de indicațiile C.C. al P.C.R. date prin circulara din aprilie 1945, în care se sublinia că în vederea grăbirii victoriei împotriva fascismului „...trebuie mobilizate cadrele partidului, trebuie mobilizate organizațiile de masă și masele muncitorești în întreprinderi *pentru ridicarea producției*" [96].

În lupta pentru îndeplinirea acestei sarcini, organizațiile P.C.R. din întreprinderi au inițiat întreceri patriotice pe secții, ateliere și fabrici [97], au stimulat și sprijinit înlăturarea metodelor vechi de muncă și înlocuirea lor prin metode noi, au inițiat și sprijinit raționalizarea și simplificarea procesului de muncă [98], înlocuirea în procesul de fabricație a unor materii prime care lipseau cu alte materii prime existente în întreprindere sau în țară [99], fabricarea în țară a pieselor care mai înainte se importau din Germania [100] etc.

În numeroase întreprinderi, comuniștii au antrenat masele de muncitori la milioane de ore suplimentare neplătite pentru front [101], au inițiat

[95] „Monitorul oficial" (partea I), aprilie 1945, pag. 2.855.

* La ridicarea moralului și a capacității de luptă a armatei noastre au contribuit și măsurile luate de guvernul democrat pentru mărirea cotei lunare de ajutorare a familiilor de muncitori și țărani concentrați („Monitorul oficial", partea I, aprilie 1945, pag. 2.855) și reîncadrarea în luna aprilie a diviziei de voluntari „Tudor Vladimirescu" în armata română. (Loc. cit., pag. 3.419).

[96] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 380, fondul nr. 1, fila 2.

[97] „Scînteia" nr. 180, din 20 martie 1945.

[98] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 41, fondul nr. 1, fila 37; „Scînteia" din 9, 17 și 31 martie 1945.

[99] „Conferința Organizației regionale București a P.C.R.", 10—11—12 august 1945, Ed. P.C.R. 1945, pag. 52.

[100] Loc. cit., pag. 70.

[101] Arhiva C.C.S., dosarul Comisia locală Galați.

repararea gratuită a obiectivelor distruse [102] sau efectuarea chiar în întreprinderea respectivă, în orele libere, a unor lucrări necesare repunerii în funcțiune a utilajului avariat, ceea ce a dus la obținerea a zeci de milioane de lei economii [103]. Comitetele sindicale, îndrumate de P.C.R., au elaborat într-o serie de întreprinderi planuri concrete privind sporirea producției. Dezbătute și aprobate în adunările sindicale, aceste planuri au fost impuse apoi patronilor de către colectivul de muncitori [104].

În toate întreprinderile din țară, marea cucerire politică de la 6 Martie 1945 a determinat obținerea unor rezultate importante în ridicarea producției, cu toate că reacțiunea, înfrîntă pe plan politic, și-a intensificat și mai mult activitatea sabotoare pe tărîm economic.

Succese mari în ridicarea producției au obținut, după 6 Martie, colectivele de muncitori de la C.F.R.-Griviția, Uzinele „Malaxa" (azi „23 August"), I.A.R.-Brașov, Rafinăria „Dacia" din Ploiești [105], de la Uzinele de încălțăminte „Dermata" (Cluj) [106], de la minele de cărbuni din Comănești [107], Atelierele C.F.R.-Nicolina (Iași) [108], Uzinele Mărgineanca [109] etc.

Muncitorii de la Depoul C.F.R.-Iași au fost citați printr-un ordin de zi de către Comisariatul poporului pentru căile ferate al Uniunii Sovietice „pentru ajutorul dat transportului" prin eforturile lor neobișnuit de mari în refacerea distrugerilor și asigurarea bunului mers al activității de producție [110].

Prin eforturile lor eroice pentru susținerea frontului s-au evidențiat și colectivele de muncitori de la Șantierele navale Galați, Constanța și Turnu Severin [111].

După instaurarea guvernului democrat, muncitorii de la întreprinderea de reparat avioane „San-Pipera" (București), care efectua și comenzi pentru armata sovietică, răspunzînd chemării lansate de celula P.C.R. „Cît mai multe avioane pentru front", și-au prelungit voluntar ziua de muncă pînă la 14—16 ore, ajungînd să facă în 20 de zile reparații pe care înainte de 6 Martie le realizau abia într-o lună. Aceasta a dus la citarea lor într-un ordin de zi al Comandamentului Sovietic [112].

Eforturi impresionante au făcut, de asemenea, masele țărănești pentru aprovizionarea frontului antihitlerist. Fără să mai vorbim de faptul că marea majoritate a ostașilor noștri de pe front erau țărani, masele

---

[102] „Prima Conferință liberă (19—20 august 1945) a P.C.R. regionala Brașov", Ed. P.C.R. regionala Brașov, pag. 23.

[103] „Conferința Organizației regionale București a P.C.R.", 10—11—12 august 1945, Ed. P.C.R. 1945, pag. 84.

[104] Arhiva Comitetului orășenesc al P.M.R. București, fondul nr. 25, dosarul nr. 245, fila 119.

[105] „Scînteia" din 17 martie 1945.

[106] „Studii" nr. 4/1959, pag. 316—317.

[107] „Scînteia" din 18 aprilie 1945.

[108] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 41, fondul nr. 1, fila 37.

[109] „Scînteia" din 20 martie 1945.

[110] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 41, fondul nr. 1, fila 50.

[111] Arhiva C.C.S., dosarul Comisia locală Tr. Severin; „Viața sindicală" din 4 martie 1945.

[112] Arhiva Comitetului orășenesc al P.M.R. București, fondul nr. 25, dosarul nr. 245, fila 33.

țărănești au sprijinit războiul antihitlerist cu mari cantități de alimente și furaje. Țărănimea a dat pentru unitățile romîne care luptau pe front împotriva fasciștilor aproape 200.000 tone de produse agroalimentare și peste 62.522 tone de furaje [113]. La acestea se adaugă sutele de mii de cai dați de țărănime pentru front, transporturile efectuate de țărani, mai ales în timpul luptelor cu hitleriștii pe teritoriul țării noastre, ca și însemnatele contribuții în cadrul colectelor organizate de „Apărarea patriotică".

O mare importanță a avut pentru ostașii noștri de pe front faptul că, prin grija comitetelor țărănești, conduse de celulele P.C.R., familiile lor au fost avantajate la împărțirea pămînturilor confiscate de la moșieri, iar apoi au fost sprijinite în efectuarea muncilor agricole din primăvara anului 1945. Încadrîndu-se în efortul economic general al întregului popor, masele țărănești au răspuns cu entuziasm lozincii patriotice lansate de P.C.R. în primăvara anului 1945 „Nici un petic de pămînt neînsămînțat!". Deși duceau lipsă acută de inventar agricol și în bună parte și de brațe de muncă, masele țărănești, avînd sprijinul neprecupețit al sutelor de echipe muncitorești, mobilizate de celulele sătești ale P.C.R., au reușit nu numai să asigure însămînțările din primăvara anului 1945, dar chiar să depășească cu mult suprafețele însămînțate în anii regimului burghezo-moșieresc. Astfel, suprafața însămînțată în primăvara anului 1945 a fost de peste 7.767.000 ha, față de numai 6.823.605 ha însămînțate în primăvara anului 1939.

La scurt timp după instaurarea guvernului democrat, sindicatele unite s-au adresat maselor prin „Apelul C.G.M. către întreaga muncitorime manuală și intelectuală din sindicatele unite", cerîndu-le să contribuie fiecare, timp de o săptămînă, cu contravaloarea unei ore de lucru pe zi, pe care urmau să o efectueze în plus, pentru a sprijini și pe această cale lupta dusă de „scumpii și vitejii noștri ostași de pe front, care, împreună cu viteaza armată sovietică, luptă pentru stîrpirea ultimelor rămășițe fasciste" [114]. La acest apel au răspuns colectivele de muncitori din majoritatea întreprinderilor din țară. Un mare volum de muncă au prestat mai ales minerii din Valea Jiului [115], muncitorii de la Fabrica de avioane S.E.T.-Brașov [116] etc. Numai după o săptămînă, contravaloarea orelor prestate în întreaga țară pentru front, la chemarea C.G.M., se ridica la suma de 192.936.118 lei (valuta din 1945) [117].

Dintr-un tabel întocmit de Ministerul Economiei Naționale intitulat *„Cheltuieli făcute în cadrul Direcției comenzi în intervalul de timp 23 August 1944—10 mai 1945 ce marchează efortul de război al Romîniei"*, reiese că numai cheltuielile pentru aprovizionarea armatei cu muniții, armament, aparatură optică și alte diverse materiale de acest gen se ridică la aproape 25 miliarde de lei în valuta din 1945 [118].

La acestea s-au adăugat mari sume de bani cheltuite pentru carburanți și lubrifianți, pentru transporturi, reparații [119] etc.

---

[113] „Apărarea patriei" nr. 191, din 15 august 1959.
[114] „Scînteia" nr. 171, din 20 martie 1945.
[115] „Scînteia" nr. 192, din 31 martie 1945.
[116] „Scînteia" nr. 177, din 26 martie 1945.
[117] „Scînteia" nr. 195, din 3 aprilie 1945.
[118] Arhiva Ministerului Industriei Grele, fondul M.I.C., S.S.I.S., dosarul nr. 53, filele 46 și 80.
[119] Loc. cit., filele 48, 310, 333, 337.

Un rol deosebit de important în ridicarea potențialului de luptă al țării noastre în războiul antihitlerist a avut ajutorul neprecupețit pe care ni l-a acordat Uniunea Sovietică. Astfel, clauzele drepte și generoase ale convenției de armistițiu, pătrunse de năzuința guvernului sovietic de a ajuta poporul nostru să poată contribui în măsura cea mai mare la lupta antifascistă a popoarelor și să poată lichida mai repede rămășițele fasciste din țară, au fost de un neprecupețit ajutor forțelor patriotice și revoluționare din țară. Convenția de armistițiu a venit în sprijinul luptei hotărîte pe care o duceau masele muncitoare, conduse de P.C.R., pentru defascizarea și democratizarea țării, luptă de rezultatele căreia depindea succesul în mobilizarea tuturor resurselor țării noastre la războiul antihitlerist.

Sînt numeroase formele în care s-a manifestat în această perioadă ajutorul primit de poporul nostru din partea U.R.S.S. în lupta pentru refacerea economică și ridicarea producției. Către sfîrșitul anului 1944, cînd restabilirea transporturilor, impusă de necesitățile războiului și ale aprovizionării populației, devenise una dintre cele mai actuale probleme ale vieții noastre economice, U.R.S.S. a venit în ajutorul țării noastre hotărînd ca cele 23.000 de vagoane străine aflate pe teritoriul Romîniei să fie folosite pentru nevoile noastre de transport pînă la sfîrșitul războiului. De asemenea, guvernul sovietic a pus la dispoziția căilor ferate romîne o cantitate de 200 tone de ulei special din producția sovietică pentru aburi supraîncălziți, ca și un număr de specialiști sovietici [120].

În diferite regiuni ale țării, armata sovietică a luat parte direct la munca de refacere economică. În raportul prezentat de Comitetul regional Moldova al P.C.R. la Conferința regională din august 1945 se arată că îndeosebi populația Moldovei „a avut ocazia să resimtă în toată măreția ei generozitatea și adînca înțelegere omenească a Armatei Roșii. Dacă populația orașului Iași a și avut apă la cîteva săptămîni după izgonirea hitleriștilor, dacă putem să ne folosim astăzi de căile de comunicație din Moldova, dacă epidemia de tifos exantematic a fost în cele din urmă simțitor micșorată, dacă lipsurile uriașe pe care le-a simțit populația în primele luni după eliberare au fost ușurate, aceasta o datorăm în mare măsură ajutorului Armatei Roșii" [121].

Pentru asigurarea însămînțărilor din primăvara anului 1945, U.R.S.S. ne-a dat un prețios ajutor lăsîndu-ne în folosință „fără plată și fără alte obligații decît a unei cît mai bune întrebuințări" cele 2.000 de tractoare sovietice aflate pe teritoriul Romîniei [122].

În multe sate, țărănimea muncitoare a primit de la comandamentele sovietice semințe, vite de muncă, diferite unelte agricole [123] și, adeseori, ostașii sovietici au luat parte la muncile agricole [124]. Comandamentele

[120] „Lupta C.F.R." din 28 ianuarie 1955, pag. 1 și 4.

[121] Raportul Organizației regionale Moldova a P.C.R. din 19—21 august, Iași, Ed. „Lupta Moldovei", 1945, pag. 12—13.

[122] Discursul tovarășului Emil Bodnăraș la Conferința Organizației regionale Moldova a P.C.R. din 19—21 august 1945, Ed. „Lupta Moldovei", 1945, pag. 19.

[123] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 228 (stenogramele Consiliului de Miniștri), fila 7.

[124] Arhivele Statului, Turnu Severin, dosarul nr. 9.600.

sovietice au sprijinit, de asemenea, masele muncitorești în opera de refacere și de ridicare a producției industriale cu fonduri bănești, mijloace de transport, materii prime etc. [125].

* * *

Deși clasele exploatatoare au avut poziții dominante în viața economică, iar pînă la 6 Martie 1945 și în viața politică a țării, și au folosit din plin aceste poziții pentru a zădărnici lupta maselor în vederea refacerii economice, masele populare, conduse de P.C.R., au determinat, peste capul reacțiunii, participarea activă a Romîniei la lupta popoarelor pentru zdrobirea agresorilor fasciști. Armata romînă, care a luptat pe front alături de armata sovietică, împotriva fascismului german, a simțit din plin sprijinul material și moral al maselor largi populare.

Prin lupta eroică dusă de ostașii romîni pe frontul antihitlerist, prin sprijinul masiv acordat de masele populare, organizate și conduse de P.C.R., luptei pentru zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste, poporul nostru a înscris în istoria sa una dintre cele mai înălțătoare pilde de jertfă și de iubire de patrie.

---

[125] „Prima Conferință liberă (19—20 august 1945) a P.C.R. regionala Brașov", Ed. P.C.R. regionala Brașov, pag. 17.

ROLUL ZIARULUI „MUNCA" ÎN LUPTA PENTRU CREAREA PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT AL MUNCITORILOR DIN ROMÎNIA (1893)

de A. DEAC

Dezvoltarea capitalismului în Romînia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, creșterea proletariatului, ascuțirea contradicțiilor sociale inerente capitalismului, pătrunderea ideilor socialismului științific — toți acești factori au contribuit ca în conștiința muncitorimii romîne să prindă rădăcini tot mai adînci ideea creării unui partid revoluționar, care să se afirme ca o forță politică independentă, capabilă să conducă proletariatul și celelalte pături populare la înfăptuirea sarcinilor de importanță istorică, în fața cărora se găsea proletariatul, și anume: „de a duce societatea înainte, sarcina de a fi conducătorul și călăuzitorul transformărilor necesare în direcția burghezo-democratică pe cale revoluționară" [1].

Un rol important tocmai în direcția creării partidului muncitorilor din Romînia l-a avut gazeta „Munca".

*

Începutul anului 1890 a marcat un succes important în dezvoltarea mișcării muncitorești din Romînia. Elementele muncitorești conștiente din capitală au depus eforturi susținute pentru organizarea muncitorilor. În acest scop, între 1 ianuarie și 4 februarie 1890 a apărut la București gazeta „Steagul roșu", organ al muncitorilor de toate breslele, care a fost o continuare a gazetei „Revolta".

Lupta dusă de elementele înaintate în mișcarea muncitorească s-a concretizat, peste puțin timp, și în crearea „Clubului muncitorilor" din București, sîmburele viitorului partid social-democrat al muncitorilor din Romînia, care, foarte curînd după înființarea sa, — la 25 februarie 1890 — a început să editeze propriul său organ de presă, transformînd „Steagul roșu" în săptămînalul „Munca", redactat de un comitet, din care făceau parte Alexandru Ionescu, Panait Mușoiu, Ion Catina, Constantin Mille și Ion Nădejde.

De la primul său număr, ziarul „Munca" s-a proclamat „organ social-democrat", străduindu-se să apere în acest spirit interesele clasei muncitoare, să dezvolte lupta pentru clarificarea ideologică în sînul acesteia și să militeze pentru punerea temeliilor unui partid politic al proletariatului din Romînia. Analiza articolelor, studiilor, comentariilor și a altor materiale

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 362.

publicate de „Munca" scoate în relief rolul de seamă pe care l-a jucat gazeta în pregătirea politică-ideologică și organizatorică a congresului de constituire a P.S.D.M.R.

Unul din cele mai importante aspecte ale activității desfășurate de ziar pentru crearea unui partid al clasei muncitoare a fost campania de popularizare a ideilor marxiste în interesul trezirii conștiinței de clasă a proletariatului, al unirii și organizării sale.

Unii socialiști înaintați, ca, de pildă, Al. Ionescu, P. Mușoiu * și alții, au înțeles că un partid politic al clasei muncitoare nu poate fi creat pe baze sănătoase atîta timp cît nu sînt lămurite unele probleme fundamentale privind scopul, mijloacele de luptă și activitatea acestui partid. De aceea, în perioada premergătoare congresului de constituire a P.S.D.M.R., ei s-au ocupat cu asiduitate de lămurirea rolului istoric al clasei muncitoare, a necesității dictaturii proletariatului în lupta pentru instaurarea noii orînduiri socialiste. Din articolele scrise pe această temă, precum și din faptul că au fost alese spre traducere, publicare și comentare o serie de lucrări ale lui Marx și Engels, reiese poziția justă, înaintată, izvorîtă din cunoașterea socialismului științific, pe care se situau în acea perioadă socialiștii romîni înaintați.

În numerele 40 și 41 ale gazetei „Munca" din 1890, Panait Mușoiu a tradus din „Le socialiste" un articol-comentariu asupra lucrării „Teoria valorii" de K. Marx. Traducătorul arăta că „este fericit de a putea face cunoscut celor ce studiază «Capitalul», această operă de geniu, care deschide o nouă eră științei sociale". Despre acest articol-comentariu chiar Marx a afirmat că „este comentarea teoriei sale asupra valorii, comentarea cea mai bună, cea mai precisă, cea mai înțeleaptă din cîte a citit [2]".

Panait Mușoiu a mai publicat în traducere în gazeta „Munca" fragmente din lucrarea „Luptele de clasă în Franța" de K. Marx [3]. Într-o serie de articole s-au publicat lucrările lui F. Engels „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință" [4] și „Materialismul economic după vederile lui K. Marx", folosindu-se traducerea lui Paul Lafargue [5].

De asemenea, sub titlul „Preistoria familiei", a apărut tradusă din „Neue Zeit", introducerea la ediția a 4-a a cărții lui F. Engels: „Originea familiei, a proprietății private și a statului" [6]. În coloanele ziarului „Munca" a fost publicat și articolul lui F. Engels intitulat „Capital și salariu", care a servit drept introducere la broșura lui Marx: „Muncă salariată și capital" [7].

În ziarul „Munca" și-au mai găsit locul o serie de articole, lucrări sau fragmente de lucrări și ale unor conducători ai mișcării socialiste internaționale, prin care se populariza socialismul științific sau în care se tratau o serie de probleme importante ale mișcării muncitorești. Astfel, au fost traduse lucrările lui A. Bebel: „Femeia și socialismul" [8] și „Societatea socialistă" [9] și biografia lui K. Marx [10] tradusă din „Neue Zeit".

---

* Ulterior P. Mușoiu a alunecat spre idei anarhiste.

[2] „Munca" nr. 40, din 25 noiembrie 1890.

[3] „Munca" nr. 1, din 24 februarie 1891.

[4] „Munca" nr. 47, 48, 49, 50/1891 — lucrarea apare sub titlul: „Socialism utopic și socialism științific".

[5] „Munca" nr. 49 și 51/1891, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 24, 25/1892.

[6] „Munca" nr. 26, din 18 august 1891.

[7] „Munca" nr. 35, din 20 oct. 1891.

[8] „Munca" nr. 49, 50, 51 etc., 1893

[9] „Munca" nr. 30, 32/1891.

[10] „Munca" nr. 50 și 51 din 1893.

Gazeta „Munca" a mai publicat o serie de articole din ziarele și revistele socialiste din străinătate, în care de asemenea se popularizau idei marxiste. Astfel, a fost tradus din „Le Socialiste" articolul „Socialismul și învățații burghezi"[11]. Din „La Question sociale", P. Mușoiu a tradus articolul „Viitorul copiilor noștri" [12]. „Evoluția proprietății", de Paul Lafargue, a fost tradusă din „Le socialiste" [13]. Din „Neue Zeit" s-a tradus articolul lui Friederich Lessner intitulat „Amintirile unui lucrător despre Karl Marx", scris cu ocazia celei de-a 10-a comemorări a morții lui K. Marx (14 martie 1893) [14]. După lucrarea lui F. Engels „Originea familiei, a proprietății private și a statului" a fost publicat articolul intitulat „Despre stat" [15].

Răspîndirea ideilor socialiste, a socialismului științific s-a făcut nu numai prin gazeta „Munca", ci și prin intermediul altor gazete și broșuri apărute în țară sau aduse de peste hotare, care se găseau la Clubul muncitorilor din București.

Un rol deosebit în clarificarea problemelor legate de lupta muncitorilor pentru crearea de organizații proprii de clasă l-a avut, pe lîngă alte numeroase articole, și seria de articole intitulată „Organizarea conștientă a maselor" [16], semnată de It. [17].

În aceste articole se sublinia, între altele, că „dacă muncitorii romîni doresc să-și îmbunătățească soarta, și la urmă, îmbunătățind-o, să aibă mijloace și mai puternice decît acum spre a lupta pentru idealul economic și politic, să se organizeze..." [18].

Vorbind despre organizarea profesională pe breaslă, în articolul „Organizarea conștientă a maselor" sublinia că „organizația pe bresle îi va deprinde să-și cunoască bine starea lor materială și-i va deprinde în lupta zilnică contra burgheziei, îi va oțeli pentru viitor... Breasla va fi școala care va deprinde pe lucrători... să-și sistematizeze bine cunoștințele, să-și formuleze în mod conștient și bine chibzuit cerințele. Ea va fi o anchetă permanent deschisă, unde toți cei în nevoie vor depune bilanțul stării lor sociale" [19].

Despre organizațiile politice ale muncitorilor, Ion Theodorescu arăta că : „Dezvoltarea grupărilor politice, în afară de cele de bresle, va forma pe stegarii ideilor, pe înaintemergători, propovăduitori, vor forma cadrele revoluției viitoare. Ca să vorbim într-un chip mai obișnuit, breasla va fi corpul, clubul, sufletul". Autorul sublinia importanța creării de cercuri politice, întrucît organizarea muncitorilor pe bresle și federația breslelor între ele nu sînt de ajuns ca mișcarea muncitorilor să-și atingă dubla țintă spre care merge : îmbunătățirea stării culturale actuale și schimbarea bazei de producție pe care se reazemă societatea burgheză. Cercul politic va avea „rol de avangardă a federației, va fi în același timp un centru activ de propagandă". [20]

---

[11] „Munca" nr. 20, 21, 22, 23, 24, 27, 29/1891.
[12] „Munca" nr. 47, din 13 ianuarie 1891.
[13] „Munca" nr. 12, mai 1891.
[14] „Munca" nr. 4 și 5, din 14 și 21 martie 1893.
[15] „Munca" nr. 30, din 19 septembrie 1893.
[16] „Munca" nr. 43, 44, 49, 50 și 51/1890.
[17] Din cercetările făcute reiese că sub pseudonimul It. scria Ion Theodorescu, socialist din București.
[18] „Munca" nr. 43, din 16 decembrie 1890.
[19] „Munca" nr. 49, din 27 mai 1891.
[20] Ibid.

Este demn de remarcat că elementele înaintate din mișcarea socialistă în condițiile de atunci ale dezvoltării mișcării muncitorești din Romînia, au știut să definească — în spiritul marxismului — structura și rolul organizațiilor profesionale ale proletariatului, pe de o parte, și al celor politice ale acestuia, pe de altă parte. Ei au accentuat caracterul de școală, de organizație de luptă pentru satisfacerea revendicărilor, pe care trebuie să le aibă primele, spre deosebire de organizația politică care trebuie să dea proletariatului arma ideologică, să-l conducă în lupta pentru transformarea societății. Important este, de asemenea, că, definind sarcinile celor două tipuri de organizații, socialiștii înaintați au atras atenția că ele nu trebuie confundate, că sarcinile organizației politice, adică ale partidului, nu pot fi îndeplinite de organizațiile cu caracter profesional. Arătînd că organizația profesională e „corpul", iar clubul (organizație politică — viitorul partid), „sufletul", socialiștii romîni înaintați au dovedit că erau pe calea indicată de întemeietorii socialismului științific privind rolul conducător al organizațiilor politice, al partidului.

Un număr mare de articole din gazeta „Munca" a chemat nemijlocit muncitorimea conștientă să se organizeze. Încă în primele numere ale ziarului „Munca" găsim articole prin care muncitorii conștienți erau chemați să se unească și să-și creeze organizații cu caracter de clasă.

Concomitent cu publicarea unor articole prin care s-a urmărit clarificarea problemei organizării profesionale, gazeta „Munca" a publicat și articole în care a lămurit muncitorilor necesitatea înființării unei organizații politice, adică a partidului muncitorilor.

Astfel, în articolul intitulat „Partidul muncitorilor și programul său", Panait Mușoiu arăta că deși constituția consideră pe toți cetățenii deopotrivă, aceasta nu-i decît o amăgire, întrucît în toate cazurile cînd muncitorii cer dreptate, cînd cer drepturi, găsesc ridicați împotriva lor oameni politici burghezi de toate fețele. Se arată de asemenea cum burghezia și-a însușit tot felul de privilegii. În aceste condiții, — indică articolul — *„învoiala nu-i nici un fel cu putință și lupta este numaidecît trebuitoare"*. Concluzia sa era că, pentru a putea susține lupta cu burghezia bine organizată, clasa muncitoare trebuie, la rîndul ei, să se organizeze, să aibă propriul ei partid de clasă.

Necesitatea înființării unui partid politic al clasei muncitoare era arătată în ziarul „Munca" și de către C. D. Gherea. Gherea reducea însă rolul partidului clasei muncitoare doar la lupta pentru obținerea votului universal. Arătînd că socialiștii privesc votul universal ca un mijloc, ca o unealtă bună pentru a se servi de ea la ajungerea unui trai mai bun, într-unul din articolele sale, Gherea menționa că „pentru a se putea folosi de votul universal trebuie să se organizeze muncitorii în partid deosebit, care să-și cunoască interesele ce sînt cu totul deosebite de ale partidelor burgheze" [21]. Votul universal, arăta C. D. Gherea, are o deosebită însemnătate pentru muncitori, căci prin el „au putința de a dobîndi o mare parte din cererile lor și a-și îmbunătăți într-un chip simțitor starea, însă în același timp vedem că *fără o organizare serioasă a muncitorilor în partid politic deosebit* (votul universal — *n.n.*) nu face două parale" [22].

[21] „Munca" nr. 47, din 13 ianuarie 1891.
[22] Ibid.

Deși arăta că „partidele stăpînitoare... de bunăvoie n-au făcut un singur pas pentru a îmbunătăți starea celor apăsați, căci știut este că orice îmbunătățire adusă celor apăsați e o știrbire a privilegiilor claselor stăpînitoare și nu de bunăvoie vor lăsa din mînă aceste privilegii“ [23], totuși C. D. Gherea a subliniat că muncitorii sînt puși în situația de a se organiza în partid deosebit pentru obținerea votului universal, întrucît, odată „cu creșterea partidei muncitorilor, s-ar dobîndi îmbunătățiri, am merge treptat-treptat pe calea reformelor, în măsura în care s-ar dezvolta puterea muncitorilor și trebuințele sociale și am putea trece chiar pe nesimțite de la această alcătuire atît de nedreaptă și atît de apăsătoare a societății burgheze la alta mai dreaptă și mai frumoasă“ [24].

Această teză antimarxistă a integrării pașnice a capitalismului în socialism a fost demascată la timp de către clasicii marxism-leninismului.

Ideea necesității înființării partidului muncitorilor o găsim și în seria articolelor „Să ne pregătim de revoluție“. „Armata muncitoare e numeroasă — arăta autorul —, dar din pricină că e împrăștiată, că nu știe încotro să meargă, că nu e nici o unire între ea, o ține în frîu și o zdrobește numai o mînă de armată, care e burghezia, dar care e organizată, care e unită, știe ce vrea, adică știe că interesul ei e ca să țină în robie armata muncitoare. De aceea, cel dintîi pas de făcut pentru mîntuirea muncitorilor e de a se organiza și uni în același gînd, alcătuind partidul muncitorilor“ [25].

În numărul din 6 octombrie 1891, ziarul „Munca“ a publicat articolul „Trebuința partidului muncitorilor“, semnat de T. Grigorescu. Vorbind despre educația pe care partidul o dă muncitorilor, autorul scria că „înscris în partid, muncitorul va avea o deosebită nevoie să vină regulat la clubul ce el susține, să asculte pe tovarășii săi și să se lumineze. Cei mai luminați dintre muncitori vor ține aici conferințe, se vor sfătui împreună de măsurile ce trebuie luate în grabă pentru căpătarea rînd pe rînd a drepturilor lor. De aici, din clubul muncitorilor, va porni lupta *pentru realizarea lucrului de 8 ceasuri*, pentru munca lucrătorilor în ateliere mai bune, trimiterea de cît mai mulți reprezentanți în parlament, care să susțină ideile date în vileag de către partid. Prin urmare, el, partidul muncitorilor, își are cea mai importantă menire pentru muncitori, și aceia care se pot numi la un loc partidul muncitorilor au înțeles de la început chemarea sa... *Fără partid aparte, muncitorii vor rămîne veșnic apăsați*“ [26].

În alte articole, apărute în coloanele gazetei „Munca“, s-au dezbătut probleme legate de viața internă a viitorului partid. Astfel, Constantin Mille, într-un articol intitulat „Disciplina“ [27], a dezbătut o problemă foarte importantă pentru viața de partid, și anume disciplina de partid. „Și într-un partid trebuie să fie o organizațiune, disciplină. Pentru ca lucrările să meargă bine, fiecare este dator a-și da partea sa de muncă, în chipul cum a fost însărcinat... A face astfel vasăzică a respecta organizațiunea partidului și alcătui un partid disciplinat“ [28].

[23] Ibid.
[24] Ibid.
[25] „Munca“ nr. 40, din 24 noiembrie 1891.
[26] „Munca“ nr. 39, din 17 noiembrie 1891.
[27] Ibid.
[28] Ibid.

Problema unirii muncitorilor într-un partid politic, independent de cele ale claselor exploatatoare, a continuat să fie frămîntată, discutată. Atît muncitorii din capitală cît și cei din provincie cereau în cadrul adunărilor să se treacă la organizarea lor mai temeinică. Ziarul „Munca" din 8 martie 1892 informa pe cititori că „lucrătorii din port și cei industriali (din Galați — *n.n.*) au priceput că dezrobirea lor printr-înșii se va face, au priceput foloasele constituirii lor în partidul muncitorilor și cu sutele vin la întrunirile ce se țin în fiecare duminică la clubul muncitorilor" [29]. De asemenea, în articolul „Creșterea puterii socialiste" se constata că pe zi ce trece tendința organizării muncitorilor în partid politic deosebit lua proporții, lucru care s-a văzut, după cum relata „Munca", mai ales cu ocazia marilor acțiuni organizate în cinstea sărbătoririi zilei de 1 Mai și în favoarea alegerilor pe bază de vot universal [30].

Lucrările Congresului socialist de la Bruxelles din vara anului 1891 au dat un imbold luptei muncitorilor din Romînia pentru organizare. Despre acest lucru vorbesc o serie de scrisori sosite la redacția ziarului. Într-o asemenea scrisoare se menționa: „Prin urmare, să strîngem și noi rîndurile, noi, proletarii din Romînia, să nu ne lăsăm mai jos de tovarășii noștri de suferință din celelalte state" [31].

Pledînd pentru unirea tuturor grupurilor socialiste autonome într-un partid mare și puternic, „Munca" din 1 Mai 1892 scria: „Mai întîi trebuie a ne pune pe muncă pentru a organiza clasa muncitoare, a face din ea o adevărată putere disciplinată, căci... noi credem că față de clasa stăpînitoare, organizată și disciplinată, ar fi nebunie de a porni lupta individuală și fără nici un plan bine statornicit" [32]. Într-un alt articol, intitulat „Să ne organizăm", după ce se sublinia că fără o organizație temeinică și omogenă nimic nu se poate face, se atrăgea atenția tuturor grupurilor socialiste, tuturor comitetelor executive și tuturor gazetelor din țară „să se ocupe grabnic și foarte serios de organizația (organizarea — *n.n.*) partidului și să hotărască ziua și locul unde va trebui să ne adunăm cu toții într-un congres național și să ne sfătuim, să ne dăm o linie de purtare bine hotărîtă și să ieșim odată din haosul în care ne aflăm... Să ne organizăm cît mai curînd și cît mai bine s-o putea" [33].

Mergînd pe această linie, Clubul muncitorilor din București, cu prilejul întrunirii sale din 2 mai 1892, a hotărît, în principiu, — ne informează „Munca" în articolul „Congresul socialist romîn" [34] — ținerea unui congres socialist romîn. Odată cu aceasta, ziarul a pornit o susținută campanie de pregătire a congresului care urma să elaboreze un program al partidului social-democrat.

Ideea ținerii unui congres socialist romîn, așa cum relata „Munca"

[29] „Munca" nr. 3, din 8 martie 1892. Gazeta „Munca" mai informează că și muncitorii agricoli încep să priceapă că în partidul muncitorilor le este scăparea, de aceea ei participă din ce în ce mai mulți la adunările muncitorilor de la orașe.
[30] „Munca" nr. 11, din 3 mai 1892.
[31] „Munca" nr. 9, din 21 aprilie 1891.
[32] „Munca" nr. 11, din 3 mai 1892.
[33] „Munca" nr. 12, din 10 mai 1892.
[34] Ibid.

în numărul său din 31 mai 1892, „a găsit răsunet în toată țara, și un răsunet pe o cale mult dorită".

Pentru ca congresul socialist romîn să se soldeze cu crearea unui partid care să aibă un program corespunzător năzuințelor muncitorilor, elementele înaintate din mișcarea muncitorească s-au străduit să-l pregătească cît mai bine.

Nu-i întîmplător faptul că în articolul „Pe lucru" se arăta chiar că „Congresul socialist romîn pe care l-au hotărît în principiu Cluburile muncitorești din București, Ploiești, Galați, Craiova și Cercul studiilor sociale din București și pe care desigur că-l vor admite și celelalte grupuri din țară trebuie să ne dea serios de gîndit, nouă socialiștilor romîni" [35].

Articolul arăta însă că, față de alte țări, la noi pregătirea congresului se prezenta cu totul în alte condiții, întrucît nu exista presa cotidiană care să discute zilnic problemele care se ridicau pînă în ziua ținerii congresului, întrucît nu s-au ținut întruniri în care să se fi dat publicității o serie de păreri asupra punctelor discutate. De aceea autorul propunea ca la congres să se facă „o discuție lungă și aprofundată asupra întregului program pe care trebuie apoi să-l completăm cu o mulțime de puncte asupra socialismului agrar, trebuie să hotărîm cu de-amănuntul un program politic și economic practic" [36].

Ținînd cont de acestea, autorul articolului preciza că socialiștii romîni trebuie să se gîndească serios „la toate chestiile arzătoare ce se vor pune în discuție acolo și să înceapă deja de pe acum a le pune în dezbatere și a se pregăti pentru rezolvarea lor" [37].

Tocmai pentru că unele elemente burghezo-liberale din conducerea mișcării, în frunte cu I. Nădejde, depuneau eforturi pentru a-și impune punctul lor de vedere reformist, căutînd să adapteze marxismul nevoilor și intereselor burgheziei liberale, autorul făcea apel la toți socialiștii „care sînt mai cunoscuți în țară și mai competenți să caute să se adune cît mai curînd și de cît mai multe ori s-ar putea pentru a discuta între dînșii și a alcătui un proiect de program" [38].

Apelurile elementelor înaintate din rîndurile socialiștilor se refereau de fapt la necesitatea clarificării pozițiilor pe care se plasau socialiștii înaintați în rezolvarea problemelor de bază ale mișcării muncitorești din Romînia. În coloanele gazetei „Munca" s-au desfășurat vreme îndelungată ample discuții privind problemele fundamentale ce trebuiau înscrise în programul partidului. De rezolvarea lor depindea dacă congresul de constituire a partidului clasei muncitoare putea să făurească un partid care să fie capabil să conducă consecvent masele muncitoare la luptă împotriva claselor dominante.

Discuțiile publicate în coloanele gazetei „Munca" au scos la iveală faptul că punctele de vedere ale socialiștilor romîni în aceste probleme nu erau unitare. În cadrul acestor discuții s-a vădit că în opoziție cu un număr de socialiști cu vederi înaintate, care se conduceau după ideile lui Marx și Engels, și de partea cărora stătea muncitorimea conștientă, se afla un puternic grup oportunist, care căuta prin toate mijloacele să abată clasa

[35] „Munca" nr. 14, din 24 mai 1892.
[36] Ibid.
[37] Ibid.
[38] Ibid.

muncitoare de la adevăratul ei drum, indicîndu-i calea oportunistă, a reformelor.

In lupta pentru pregătirea congresului și mai ales pentru schițarea proiectului de program al partidului, s-a conturat mai precis curentul reformist în mișcarea muncitorească din Romînia, reprezentat în primul rînd de Ion Nădejde.

Acest fenomen nu este întîmplător. Pe lîngă cauzele de ordin intern, ca slaba dezvoltare a noilor relații de producție capitaliste, ceea ce a avut drept consecință „...apariția unor partizani ai mișcării muncitorești care își însușesc numai unele laturi ale marxismului, numai unele părți ale noii concepții despre lume sau unele lozinci și revendicări, nefiind în stare să rupă hotărît cu toate tradițiile concepției burgheze despre lume în general și cu cele ale concepției burghezo-democratice despre lume în special" [39] a avut o importanță deosebită în consolidarea curentului reformist la noi în țară și influența destul de puternică a oportunismului care exista în Internaționala a II-a. Elementele oportuniste din mișcarea noastră muncitorească popularizau în Romînia, și se străduiau să aplice și la noi acele teze din mișcarea muncitorească internațională care coincideau cu punctul lor de vedere reformist.

Intr-unul din articolele sale referitoare la problemele legate de constituirea partidului muncitorilor, I. Nădejde, exprimîndu-și împotrivirea față de părerile susținute de Ion Teodorescu, arată că mai întîi trebuie lămurite metodele de luptă ale partidului: „Sau să întrebuințăm metoda franțuzească, adică trebuie să ne adresăm neapărat în fiecare articol socialist despre revoluția sîngeroasă, despre schimbarea ordinei de manevre în ordine de bătaie..." (cu alte cuvinte, să se adopte calea luptei revoluționare — *n.n.*), metodă despre care Nădejde afirma în mod ironic că este „atît de folositoare muncitorilor, care s-au ales cu capete sparte și cu osîndiri la muncă silnică în colonii", sau „să limpezim din cînd în cînd în ce feluri oare poate a se face marea schimbare socială viitoare și apoi a lucra pas cu pas pe calea legală, fără a se lăsa momit sau atițat de felurite prilejuri — adică metoda germană". [40] (a căii legale — *n.n.*).

Ca unul care căuta să imprime partidului muncitorilor o linie tactică oportunistă, Nădejde declara următoarele în legătură cu situația de la noi: „Ei, acum dacă unii vor să introducă la noi asemenea feliu de propagandă, firește că nu se va trece pretenția lor așa de ușor și vor trebui lungi discuții, și la nevoie chiar o dezbinare în partidă, căci noi cei care lucrăm de atîția ani și prin tactica cărora s-a izbutit a se face ceva ce este acum în Romînia, ca partid social-democratic, nu vom îngădui să se schimbe linia de mers a partidei" [41]. Cu alte cuvinte, Nădejde avertiza că elementele burghezo-liberale, aflate la conducerea mișcării socialiste din Romînia, nu aveau intenția să părăsească conducerea mișcării și, mai ales, să permită folosirea căii revoluționare ca mijloc de luptă a viitorului partid.

Aceleași idei au fost susținute de I. Nădejde și în alte articole pe care le-a publicat în gazeta „Munca". „E oare bine pentru partida socialistă — spunea el într-unul din aceste articole — să se vorbească necontenit de revoluție ?... scopul nostru este de-a aduce la socialism un număr cît mai

[39] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 346.
[40] „Munca" nr. 49, din 27 ianuarie 1891.
[41] Ibid.

mare de partizani, scop ce trebuie urmărit de partidele socialiste cu toată străduința, întrebuințînd toate mijloacele pașnice. Orice altă cale afară de cea pașnică și legală va duce la fapte care, în loc de a ne cîștiga partizani, ne vor face să pierdem și din cei ce avem, ba chiar să facă pentru mult timp cu neputință vreo propagandă în adevăr folositoare... Prin o tulburare, prin o surprindere, socialismul poate face numai o săritură îndărăt, căci acuma singura urmare a oricărei revolte, a oricărei răscoale, poate fi numai pe de-o parte zdrobirea mișcării și slăbirea socialismului și deci o stare pe loc pe un timp lung sau mai scurt". [42]

Ion Nădejde propovăduia așadar un punct de vedere oportunist care avea menirea să paralizeze elanul revoluționar al proletariatului, în loc să-l stimuleze, să-l canalizeze spre realizarea principalelor sale sarcini.

Din concepția oportuniștilor care susțineau ca tactică a partidului social-democrat „calea legală", a generat și punctul de vedere nejust al elementelor burghezo-liberale față de alegeri, față de lupta parlamentară; ei considerau lupta parlamentară ca unica metodă de îmbunătățire a situației clasei muncitoare și de cucerire a puterii, și nu ca un mijloc puternic de agitație și de răspîndire largă a ideilor socialiste.

Împotriva acestora s-au ridicat însă elementele înaintate din mișcarea socialistă, care erau împotriva căii legale ca singura cale de rezolvare a multiplelor sarcini care stăteau în fața clasei muncitoare, demonstrînd necesitatea participării socialiștilor pretutindeni, în manifestările vieții publice, la greve etc., într-un cuvînt, folosirea tuturor mijloacelor pentru atingerea țelului final. În legătură cu aceasta, elementele înaintate susțineau cu și mai multă tărie necesitatea organizării proletariatului, necesitatea de a se crea un partid politic care să fie conducător și călăuzitor în lupta pe care clasa muncitoare o avea de dus împotriva burgheziei și moșierimii.

Astfel, în ciclul de articole intitulat „Propaganda în mișcarea socială" [43], publicate în paginile gazetei „Munca", P. Mușoiu arăta că „societatea actuală (cea capitalistă — *n.n.*) nu e statornică din veci și deci neschimbătoare, după cum voiesc să o arate stăpînii; a ști că își are începutul în societatea vîrstei de mijloc, și că ea însăși, societatea de azi, pregătește condițiile unei societăți noi este a ne da seama de firea lucrurilor, este de a da un reazem puternic celor mai înalte năzuințe ale noastre". În ceea ce privește apariția proletariatului și rolul său istoric se afirma că „îngrămădiți în fabrici și pe moșii întinse, prin îmbunătățirea mașinilor care nu mai pot fi întrebuințate în ateliere și pe pămînturi mici și de către muncitorii răzleți, proletarii se luminează asupra adevăratelor lor interese, își dau seama de rolul istoric al clasei lor și, chiar dacă n-ar mai înrîuri și alte împrejurări, chiar dacă s-ar întîmpla ceva abateri, ori chiar și dacă s-ar împotrivi cineva, revoluția socială tot se va îndeplini. Proletariatul organizat va ajunge stăpîn pe puterea publică, dictatura proletariatului... această dictatură va pune mulțimea în stăpînirea lucrurilor de care a fost expropriată pe nedrept, va pune capăt despoierii (exploatării — *n.n.*) omului de către om". El arăta că „această dictatură nu va fi plină de crime, de apăsări și nebunii, cum e domnia burgheziei, ...numai dacă nebunia de împotrivire a stăpînilor ar trece peste margini, poate numai atunci și-ar schimba

[42] „Munca" nr. 48, din 27 iunie 1891.
[43] „Munca" nr. 21, 22, 23, din 14, 21, 28 iulie 1891.

întrucîtva caracterul". Cît privește societatea socialistă, ea era descrisă în felul următor: „Mijloacele de producere vor trece în stăpînirea tuturor; aproprierea produselor se va face de către societatea întreagă, va ajunge socială cum este și producerea și va asigura, cu adevărat tuturor pămîntenilor, mijlocul de trai, libera și desăvîrșita dezvoltare și exercițiul liber al facultăților firești. Producerea se va organiza în vederea trebuințelor reale ale producătorilor, va pierde însușirea ei de capital, și mașinile, în loc să mai fie un element de apăsare și de mizerie, vor răspunde în adevăr menirii lor, de a face mult mai lesnicioasă și mai rodnică munca, și anume de a o face în folosul întregii societăți, iar nu în folosul unei anumite clase".

Pentru a înfăptui toate acestea, pentru ca proletariatul să-și joace într-adevăr rolul său istoric, se sublinia că „Trebuie să ne folosim de toată energia, de toată activitatea noastră, pentru a lumina și organiza proletariatul pe temeiul luptei de clasă... să îndeplinească cît mai curînd mult așteptata noastră revoluție socială".

Ridicîndu-se împotriva tacticii reformiste, pe care elementele burghezo-liberale căutau să o imprime mișcării muncitorești din țara noastră și care susține ca unic mijloc de luptă calea luptei parlamentare, în articol se afirma că „Lupta hotărîtoare pentru îndeplinirea revoluției sociale nu va fi dată numai în parlament, după cum socot că nu va fi dată numai și numai în cîmp deschis... Va trebui să ne amestecăm pretutindeni, să organizăm grevele de muncitori, să luăm parte la toate manifestările vieții publice, bine înțeles, fără a uita măcar o clipă ținta".

În încheierea ciclului de articole despre „Propaganda în mișcarea socială", Mușoiu sublinia că „De interesul ce-l vom pune de a ne organiza cît mai puternic, toți care facem parte din pătura dezmoștenită, bărbați ca și femei; de la interesul ce-l vom pune de a ne da seama de starea și de menirea noastră, de acest interes atîrnă izbînda celui din urmă asalt pe care îl vom da societății capitaliste burgheze". [44]

O altă problemă larg dezbătută în coloanele gazetei „Munca" a fost tactica pe care trebuia s-o adopte viitorul partid al muncitorilor față de celelalte partide burghezo-moșierești existente în țară.

Răspunzînd la apelul lansat de gruparea burgheză așa-zisă „radicală", care chema la unire toate grupările democratice „pentru a putea pune o stavilă teroarei reacționare conservatoare, și stabilind în același timp poziția socialiștilor față de celelalte grupări burgheze așa-zise „de stînga", ca cea condusă de Gh. Panu, ziarul „Munca" a publicat în acest sens o serie de articole.

În articolul „La ce ar folosi" [45] se preciza că concentrarea forțelor de stînga este concepută de socialiști în alt spirit decît cel propus de radicali, nu ca o contopire, după cum voiesc radicalii, ci ca o alianță sinceră a tuturor grupurilor de stînga. „Fiecare să-și mențină programul său, steagul său, să lucreze după credințele și convingerile sale, să se discute între grupări părerile deosebite, dar discuția să fie sinceră, cinstită și științifică".

În problema tacticii „partidei muncitorilor" în alegeri, plasîndu-se pe poziții burghezo-liberale, I. Nădejde propunea deschis alianța cu liberalii: „Noi ne vom alia pentru această alegere cu liberalii... căci astfel ar fi mai

[44] „Munca" nr. 23, din 28 iulie 1891.
[45] „Munca" nr. 28, din 2 septembrie 1890.

ușor de învins pe conservatori și de curățit țara de domnia lor"[46]. Totodată, continua el, „am dori de asemenea ca să facă tot așa și radicalii și să ne înțelegem și cu dînșii, pentru ca astfel toate *elementele progresiste* (sub. ns.) să fie unite în lupta cu oamenii trecutului". Considerîndu-i progresiști pe liberali, I. Nădejde declara: „Romînia nu are de așteptat nimica de la conservatori, pe cînd de la liberali așteaptă întemeierea industriei mari, lărgirea colegiilor electorale și aducerea Romîniei în rîndul statelor civilizate europene".[47]

Punctul de vedere, susținut de Nădejde, constituia o încălcare flagrantă a hotărîrilor Congresului de la Paris al Internaționalei a II-a și era, totodată, în contradicție cu declarațiile anterioare făcute în numele „partidei muncitorilor", care în principiu condamnau ideea compromisurilor cu partidele burgheze. Aceasta însă nu era o tactică ocazională a elementelor burghezo-liberale, pătrunse în conducerea mișcării muncitorești, în frunte cu I. Nădejde, V. Gh. Morțun și alții, ci constituia o parte integrantă a concepțiilor și practicii politice pe care aceștia căutau să le introducă în mișcarea muncitorească.

Punctul de vedere oportunist în problemele de tactică a provocat o vie nemulțumire în rîndurile socialiștilor. Toate chemările la luptă împotriva burgheziei se dovedeau a fi doar simple lozinci agitatorice, întrucît conducătorii burghezo-liberali, în loc să vadă că între cele două partide ale claselor dominante, conservator și liberal, nu sînt diferențe esențiale, că ambele sînt partide reacționare, continuau să vadă în burghezia liberală factor de progres social, chemată chiar să realizeze o serie de măsuri burghezo-democratice.

Împotriva acestei orientări reformiste a elementelor burghezo-liberale s-au ridicat elementele înaintate, cinstite din mișcarea socialistă. Articolul intitulat: „Propaganda în mișcarea socială", publicat în cîteva numere ale ziarului „Munca" din iulie 1891, se ridica hotărît împotriva politicii de alianță cu partidele burgheze, impusă de I. Nădejde. Vorbind despre burghezia din țara noastră, Mușoiu sublinia just că „măsurile pe care le ia aceasta (burghezia — *n.n.*) pentru înlăturarea relelor sînt cu desăvîrșire neînsemnate și nu aduc nici o schimbare... tendința ei este de a se împotrivi mersului istoric al societății".[48] El arăta că a trimite reprezentanți ai burgheziei în parlament nu aduce nici un folos clasei muncitoare.

Tactica alianței electorale cu partidele burgheze a găsit și alți numeroși oponenți printre militanții mișcării socialiste, fără însă ca aceștia să se ridice la o critică substanțială a tendințelor reformiste. Constantin Mille, de exemplu, în articolul intitulat „Toți reacționari!", arăta că totdeauna a fost de părere că nu e deosebire între liberali și conservatori[49]. Într-un alt articol intitulat „Parlamentarismul", C. Mille scria: „Tactica partidelor social-democrate este de a se amesteca în luptele electorale, de a-și trimite deputați... în adunările burgheze, pentru a fi acolo o vie protestare a proletariatului în țările fără sufragiu universal și acolo unde este sufragiul universal cu scopul de a alcătui o majoritate socialistă și astfel de a pune mîna pe stat... parlamentarismul este, pe lîngă multe altele, unul din

[46] „Munca" nr. 1, din 24 februarie 1891.
[47] Ibid.
[48] „Munca" nr. 21, 22, 23, din 14, 21, 28 iulie 1891.
[49] „Munca" nr. 2, din 23 februarie 1892.

mijloacele de luptă ale social-democrației, mijloc care se întrebuințează deodată cu celelalte pe care împrejurările le pun la îndemîna proletariatului.

Apoi ce-i mai bun mijloc de a putea alcătui un partid aparte, decît agitația electorală, în care muncitorii luptă aparte, ca partid de sine stătător, deosebit de toate celelalte partide burgheze?

Parlamentarismul, s-a zis de atîtea ori, nu este un *scop*, ci un *mijloc de luptă*. El nu exclude celelalte mijloace de luptă, ci, dimpotrivă, le completează, le face mai ușor de întrebuințat". [50]

În ceea ce privește însă tactica socialiștilor în problema alianței, Mille se mărginea doar să arate că „muncitorii n-au ce căuta în tabăra vrăjmașă", fără a se pronunța hotărît și clar în problema alianței cu partidele burgheze.

Sub influența elementelor burghezo-liberale din mișcarea muncitorească, practica alianței cu partidele burgheze s-a încetățenit pînă la urmă oficial. Urmarea a fost că în rezoluția congresului de constituire a P.S.D.M.R. elementele burghezo-liberale au reușit să impună acest punct de vedere echivoc. P.S.D.M.R., „admițînd existența luptei de clasă, știe că toate partidele burgheze, sub orice nume s-ar prezenta, sînt potrivnice muncitorilor, însă în lupta și relațiunile lui cu ele va ști să facă deosebire între partidele reacționare și partidele mai mult sau mai puțin înaintate" [51].

În lupta pentru înființarea partidului politic al clasei muncitoare, gazeta „Munca", prin o serie de articole, a dus o campanie și împotriva elementelor anarhiste. Deși cu o slabă influență în Romînia, ideile anarhiste, îmbrățișate de cîteva grupuri de studenți și elevi, mai ales în orașele Focșani și Botoșani, au adus totuși prejudicii mișcării muncitorești de la noi. Pe lîngă faptul că au stîrnit confuzii în sînul muncitorimii romîne, au abătut atenția de la pericolul pe care-l prezentau ideile oportuniste ce se manifestau cu putere în mișcarea muncitorească.

Campania împotriva anarhiștilor a înlesnit muncitorimii romîne să înțeleagă esența dăunătoare a ideilor anarhiste și, în contrapunere cu acestea, necesitatea organizării unui partid politic care să slujească realmente interesele proletariatului.

Astfel, de exemplu, într-o serie de 4 articole apărute în gazeta „Munca" se demascau atît teoriile anarhiștilor, care erau împotriva statului, a participării social-democraților la luptele parlamentare, a organizării proletariatului, împotriva partidului, a dictaturii proletariatului, cît și ideea „revoluției" anarhiste a poporului conform căreia „poporul după revoluție va face întocmirea comunistă a societății".

Demonstrînd că „revoluția" anarhistă a poporului nu poate înfăptui transformarea socialistă, în articol se sublinia că forma prin care se realizează transformarea definitivă a societății este dictatura proletariatului, lucru prevăzut de „cea mai adîncă genialitate, de Karl Marx" [52]. În acest articol, intitulat „Burghezism inconștient. Dictatura proletariatului ori revoluția anarhistă a poporului", G. Ibrăileanu trăgea în mod firesc concluzia că „a organiza proletariatul în partid direct pe terenul luptei de clasă și a conduce acest partid spre dezrobirea proletariatului, adică spre transformarea societății, acesta este rolul socialismului, tot ce nu intră în acest

[50] „Munca" nr. 47, din 12 ianuarie 1892.

[51] „Documente din mișcarea muncitorească, 1872—1916", culese și adnotate de M. Roller, Editura C.C.M. 1947, ediția a II-a completată, pag. 208.

[52] „Munca" nr. 32, din 27 septembrie 1892.

cadru fiind vătămător proletariatului" [53]. Asemenea articole, publicate în gazeta „Munca", care demascau anarhismul ca ideologie străină muncitorilor, au fost numeroase.

Gazeta „Munca" s-a ocupat, între altele, în coloanele sale și de problema țărănească, una din principalele probleme ce se cereau rezolvate în programul partidului. Numeroase articole erau rezervate pentru a se dezvălui condițiile îngrozitoare de muncă și de trai ale țărănimii muncitoare.

Cu toate că socialiștii romîni recunoșteau că problema agrară era o problemă acută în Romînia, că tocmai datorită nerezolvării acestei probleme țărănimea ajunsese în starea grea în care se afla, totuși, datorită lipsei unei analize temeinice, pe baza învățăturii marxiste, a situației în care se găsea Romînia în acea perioadă istorică și datorită activității nefaste duse de elementele burghezo-liberale, nu s-a reușit să se indice mijloacele juste de rezolvare a problemei țărănești.

Concluzia finală care se desprindea din articolele scrise pe marginea problemei țărănești era că socialiștii considerau că „adevărata mîntuire a muncitorilor de pămînt nu se află în împroprietăriri, ci statul să nu mai vîndă nici o moșie de a sa, ci să le dea în arendă la comune întregi de țărani sau la societăți de muncitori și în același timp să le procure mașinile și uneltele necesare pentru cultivarea moșiei arendate" [54].

Acest punct de vedere era irealizabil. La sfîrșitul secolului al XIX-lea, Romînia burghezo-moșierească se găsea în acea perioadă istorică cînd se cerea pusă, în mod nemijlocit, problema luptei pe cale revoluționară pentru desființarea rămășițelor feudale, pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice.

Acest mod de a „rezolva" problema agrară, care s-a impus în mișcarea socialistă, nu a fost de natură să mobilizeze masele țărănești, să le atragă la luptă alături de proletariat.

*

Din luna mai și pînă în septembrie 1892, gazeta „Munca", fiind sub controlul elementelor oportuniste din conducerea mișcării socialiste, încetează aproape cu desăvîrșire să se ocupe de congres. Abia în numărul din 20 septembrie 1892, gazeta „Munca" aducea știrea că s-a format o comisie pentru pregătirea lucrărilor viitorului congres socialist național, compusă din V. Gh. Morțun, C. Mille și Al. Ionescu. Mai aflăm că această comisie urma să trimită o circulară tuturor organizațiilor muncitorești din țară prin care să le anunțe astfel în mod oficial de ținerea congresului, dînd totodată instrucțiuni cu privire la alegerea delegaților la congres. Se mai anunța că comisiunea va trimite din timp tuturor organizațiilor din țară un proiect asupra problemelor ce urmau să se dezbată [55].

Alte relatări importante despre activitatea comisiei și despre sugestiile venite din partea organizațiilor din țară nu se găsesc în ziarul „Munca" pînă la 13 decembrie 1892, cînd a fost publicat proiectul de program al Partidului social-democrat din Romînia.

Proiectul de program al P.S.D.M.R., publicat tot în acel număr al gazetei „Munca", cuprindea două părți: partea primă era de fapt partea

[53] Ibid.
[54] „Munca" nr. 19, din 1 iulie 1890.
[55] „Munca" nr. 31, din 20 septembrie 1892.

teoretică, expunerea de motive, iar partea a doua cuprindea revendicările pentru care va trebui să lupte P.S.D.M.R.

Proiectul de program în ansamblu era o dare înapoi față de gradul de înțelegere a învățăturii marxiste, vădit de socialiștii romîni cu alte prilejuri, dintre care unele le-am amintit la începutul acestui articol.

Astfel, în expunerea de motive se arăta în mod just adîncirea antagonismului între clase și, odată cu aceasta, a luptei de clasă, indicîndu-se ca unic remediu socializarea mijloacelor de producție ale societății. Mai departe însă, autorii programului indicau drept sarcină a viitorului partid doar aceea de a organiza proletariatul, de a organiza poporul muncitor, de a-l face conștient de menirea lui istorică și de lupta pe care trebuia să o ducă. Socialiștii romîni lăsau astfel la o parte tocmai ceea ce era esențial, și anume prevederea necesității înfăptuirii revoluției și instaurarea dictaturii proletariatului.

Mult a dăunat programului, ca, de altminteri, și mișcării în ansamblul ei, teoria gheristă potrivit căreia „lupta socialistă de la noi nu poate cere transformarea *imediată* a ordinii sociale actuale pentru că transformarea aceasta atîrnă cu desăvîrșire de o transformare deja efectuată în țările mai înaintate“ [56].

Din pricina acestei teorii, proiectul de program nu a fost în stare să sublinieze rolul istoric al proletariatului în desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice. Dimpotrivă, cu această ocazie, se punea accentul pe înapoierea social-economică a Romîniei, trăgîndu-se de aici concluzia evident falsă că „ne lipsește în mare parte acea clasă care constituie cadrele principale ale socialismului, adică proletariatul industriei mari; acest fapt arată numai că revoluția socială, desigur, nu va porni de la noi, că transformarea socialistă se va impune la noi după ce se va realiza întîi în Europa occidentală“ [57]. Asemenea părere complet greșită a adus importante prejudicii mișcării muncitorești din țara noastră. Nu este întîmplător faptul că în aceeași expunere de motive din proiectul de program nici nu se pomenea măcar de proletariat ca o clasă aparte, ci autorii se refereau exclusiv la „poporul muncitor“.

Proiectul de program sublinia că principala îndatorire a social-democrației ar fi „organizarea politică a poporului muncitor, arătarea poziției lui actuale și a poziției ce trebuie s-o aibă, ce este el și ce trebuie să fie, care e menirea sa istorică“ [58].

În ceea ce privește partea proiectului de program ce se referea la revendicări, socialiștii romîni au prezentat un program moderat, fiind în probleme importante cu un pas înapoi chiar și față de punctele programului revoluției de la 1848, mai ales în ceea ce privește unele puncte referitoare la țărănimea muncitoare care erau confuze, chiar utopice. Ele exprimă străduințele elementelor burghezo-liberale din conducerea mișcării, în frunte cu Ion Nădejde și V. Gh. Morțun, de a lipsi programul social-democrat de un conținut revoluționar.

Comisiunea care a întocmit proiectul de program a cerut printr-un apel adresat organizațiilor din țară „ca observările și criticile, oricît de

[56] „Munca“ nr. 43, din 13 decembrie 1892.
[57] Ibid.
[58] Ibid.

aspre și de radicale ar fi ele", să le trimită [59]. Dînd urmare acestui îndemn, muncitorii din diferite centre industriale din țară au discutat proiectul de program. Astfel, gazeta „Munca" relatează că membrii „Clubului muncitorilor din București au început ședințele de discutare a proiectului de program al P.S.D.M.R. în întrunirile lor de sîmbătă" [60]. Fiind dominată din ce în ce mai mult de elemente burghezo-liberale și în primul rînd stînd sub conducerea directă a lui Ion Nădejde, gazeta „Munca" n-a reflectat frămîntările, discuțiile și propunerile făcute de organizațiile muncitorești asupra proiectului de program. În coloanele gazetei „Munca" au fost publicate doar acele materiale care corespundeau liniei oportuniste a elementelor burghezo-liberale din conducerea mișcării muncitorești.

Observațiile făcute proiectului de program și publicate în gazeta „Munca" nu sînt de natură să atace problemele esențiale cu privire la tactica legală, la înscrierea în program a necesității dictaturii proletariatului, a rezolvării pe cale revoluționară a problemei țărănești etc.

Așa, de exemplu, în articolul intitulat „Programul" [61], Anton Bacalbașa făcea unele considerente pe marginea publicării proiectului de program. O primă apreciere era aceea referitoare la necesitatea programului. Bacalbașa se referea apoi la tactica social-democrației romîne. „Sîntem și rămînem partizani ai căilor legale pentru aducerea la îndeplinire a ideilor noastre" — arată A. Bacalbașa, subliniind că are în vedere condițiunile speciale ale țării. Se reafirma astfel poziția oportunistă a elementelor burghezo-liberale în această chestiune.

În numărul 1 din 21 februarie 1893, gazeta „Munca" înștiința că „la 31 martie și 1, 2, 3 și 4 aprilie se va ține la București întîiul Congres al Partidului Muncitorilor din Romînia". Totodată, anunța și ordinea de zi a congresului: 1) Programul partidului; 2) Organizarea partidului; 3) Organul partidului; 4) Atitudinea social-democrației față de celelalte partide; 5) Alegerea unui consiliu național; 6) Alegerea delegaților pentru Congresul internațional de la Zürich.

Începînd cu nr. 11 din aprilie 1893, gazeta „Munca" redă lucrările congresului care a pus bazele Partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia. De menționat însă este faptul că, cu toate propunerile și discuțiile purtate pe marginea proiectului de program, sub presiunea elementelor burghezo-liberale, congresul a votat, cu mici și neînsemnate modificări, proiectul de program publicat.

*

În activitatea desfășurată de gazeta „Munca" în anii 1890—1893 se remarcă ca un merit incontestabil intensa — pentru acea perioadă — popularizare a învățăturii marxiste, privind diferite probleme legate de lupta și activitatea proletariatului și mai ales aceea privind necesitatea organizării proletariatului într-un partid politic.

În ceea ce privește problema organizării gazeta a lămurit locul partidului politic față cu celelalte organizații muncitorești, a accentuat

[59] Ibid.
[60] „Munca" nr. 44, din 20 decembrie 1892.
[61] „Munca" nr. 43, din 13 decembrie 1892.

rolul său preponderent, de conducător al mișcării muncitorești, și ca atare și al celorlalte organizații ale clasei muncitoare.

Într-o serie de articole, elementele înaintate au subliniat că numai un asemenea organizator politic — partidul muncitoresc — este singurul capabil să conducă clasa muncitoare la victorie.

Cu toată abundența expunerii și susținerii unor puncte de vedere înaintate în coloanele gazetei „Munca", trebuie totuși subliniat că în aceleași probleme și-au găsit loc și puncte de vedere oportuniste, străine de învățătura marilor dascăli ai proletariatului: K. Marx și F. Engels.

Aceste idei oportuniste și-au găsit loc în primul rînd tocmai datorită pătrunderii în conducerea organizațiilor muncitorești a numeroaselor elemente burghezo-liberale, care erau interesate să abată clasa muncitoare de la adevărata sa luptă revoluționară. Orientînd preocupările partidului numai spre o activitate electorală, și aceasta pe baza strictei legalități, și dusă în compania partidelor burgheze, elementele oportuniste voiau doar să-și deschidă „cariere politice", împiedicînd, în bună măsură, dezvoltarea mișcării muncitorești pe drumul luptelor revoluționare. Dar, cu toate aceste piedici, vederile oportuniste în problemele necesității înființării partidului politic al clasei muncitoare și a rolului său, a „căii legale", a alianței cu partidele burgheze în alegeri, a parlamentarismului etc. au găsit numeroși oponenți din rîndul socialiștilor înaintați. Acesta este un merit cu atît mai mare, cu cît gazeta „Munca" era sub influența elementelor burghezo-liberale din conducerea mișcării.

Cu toate limitele arătate, înființarea Partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia a însemnat un mare succes al luptei muncitorilor împotriva exploatării. Înființarea primului partid politic al proletariatului din Romînia, deși nu era un partid de tip revoluționar, care să fie capabil să îndrumeze acțiunile proletariatului și ale maselor populare pe făgașul luptei revoluționare, a întărit mișcarea muncitorească, iar prin revendicările general-democratice pentru a căror înfăptuire milita a reprezentat, în acea vreme, forța politică cea mai înaintată din Romînia.

Gazeta „Munca" a adus aportul ei la procesul de clarificare ideologică în sînul mișcării muncitorești, a contribuit la trezirea conștiinței de clasă a proletariatului și la acțiunea de pregătire a creării unui partid al clasei muncitoare. Cu toate lipsurile manifestate în coloanele sale, gazeta „Munca" a adus o contribuție la lupta proletariatului romîn pentru o viață mai bună, pentru înlăturarea exploatării.

ISTORIA MARELUI RĂZBOI PENTRU APĂRAREA PATRIEI *

„Niciodată nu va fi înfrînt acel popor în care muncitorii și țăranii în majoritatea lor au cunoscut, au simțit și au văzut că ei își apără puterea lor, puterea sovietică, puterea oamenilor muncii, că apără acea cauză a cărei victorie le va asigura lor și copiilor lor posibilitatea de a se bucura de toate bunurile culturii, de toate creațiile muncii omenești".

V. I. LENIN

I

Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei din anii 1941—1945, impus poporului nostru de către prădalnicul imperialism german, a constituit perioada cea mai grea și în același timp cea mai eroică din istoria patriei noastre. Nici un popor nu a trecut prin atîtea încercări grele cîte au avut de îndurat în acei ani oamenii sovietici. În vijelia războiului a ieșit și mai pregnant în evidență puterea țării socialismului.

În Marele Război pentru Apărarea Patriei, poporul sovietic s-a ridicat pentru a da o ripostă încercării imperialismului internațional — a doua după intervenția străină și războiul civil — de a distruge pe calea armelor primul stat socialist din lume. Acest război s-a sfîrșit cu victoria deplină a U.R.S.S. și cu zdrobirea celei mai puternice armate a lumii capitaliste de atunci, armata Germaniei fasciste, care se sprijinea pe potențialul militar și economic al aproape întregii Europe burgheze.

În raportul prezentat la 14 ianuarie 1960 la sesiunea Sovietului Suprem al U.R.S.S., N. S. Hrușciov, prim-secretar al C.C. al P.C.U.S., șeful guvernului sovietic, a spus:

* Introducerea la „Istoria Marelui Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei din anii 1941—1945", în mai multe volume, pregătită pe baza hotărîrii Comitetului Central al P.C.U.S. de către Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. Primul volum a apărut. Lucrarea este întocmită sub conducerea unui comitet de redacție alcătuit din P. N. Pospelov (președinte), V. A. Andreev, A. I. Antonov, I. H. Bagramian, P. A. Belov, E. A. Boltin (adjunct al președintelui), M. G. Braghin, I. D. Eliseev, F. I. Golikov, A. A. Greciko, V. M. Hvostov, L. F. Ilicev, A. S. Ieltov, A. A. Jilin, E. M. Jukov, N. A. Juravliov, I. N. Zemskov, A. P. Kucikin, D. M. Kukin, V. V. Kurasov, I. I. Minț, V. P. Moskovski (adjunct al președintelui), G. D. Obicikin, Z. S. Osipov, B. N. Polevoi, S. I. Rudenko, A. L. Sidorov, V. D. Sokolovski, N. I. Șataghin, B. S. Telpuhovski, A. A. Timofeevski. Conducătorul colectivului de autori și de redactori ai primului volum este G. A. Deborin.

Publicat în revista „Kommunist", nr. 9/1960. — *N. R.*

„Veșnică va fi gloria eroicilor fii și fiice ale poporului nostru care și-au vărsat sîngele, și-au dat viața în lupta pentru libertatea și independența patriei în războiul civil și în Marele Război pentru Apărarea Patriei. Oamenii sovietici sînt profund recunoscători celor care au respins în mod eroic atacul dușmanului și, neprecupețindu-și forțele, au întărît și întăresc puterea patriei noastre, stînd de strajă muncii pașnice a poporului sovietic".

Obținînd, sub conducerea partidului comunist, victoria în războiul împotriva fascismului german, poporul sovietic a săvîrșit o măreață faptă de arme. El și-a cîștigat pe bună dreptate gloria unui popor erou, a unui popor învingător, a unui popor viteaz, a unui popor eliberator. Prin importanța și urmările ei, victoria Uniunii Sovietice asupra Germaniei hitleriste este un eveniment excepțional al istoriei universale, care a determinat destinele unor generații întregi. Această victorie a salvat cuceririle socialismului din U.R.S.S., a lichidat pericolul pe care îl constituia fascismul pentru existența națională și de stat a poporului sovietic. Zdrobind acest dușman puternic, crud și perfid, oamenii muncii din U.R.S.S. și-au îndeplinit datoria lor internaționalistă față de întreaga omenire, înlăturînd pericolul aservirii acesteia de către hoardele fascismului german. Poporul sovietic a spulberat planurile nebunești ale imperialiștilor germani, care visau la dominația mondială.

În încercările grele ale Marelui Război pentru Apărarea Patriei s-a văzut uriașa superioritate a socialismului față de capitalism. Orînduirea socială și de stat socialistă este cea care a dat Uniunii Sovietice puterea de neînfrînt, care a permis poporului și armatei, în condiții dintre cele mai grele, să-și apere cu cinste libertatea și independența, să oprească invazia hoardelor germane fasciste și să le distrugă, să acorde un ajutor frățesc popoarelor Europei pentru eliberarea lor de sub jugul fascist. Războiul a arătat cu toată tăria și puterea de convingere invincibilitatea socialismului, superioritatea covîrșitoare a noii orînduiri sociale asupra capitalismului, care își trăiește sfîrșitul.

Poporul sovietic, strîns unit în jurul partidului comunist și al guvernului sovietic, a arătat în anii războiului că este devotat cu trup și suflet ideilor comunismului. Pe cîmpul uriașelor bătălii ale Marelui Război pentru Apărarea Patriei s-au hotărît existența societății socialiste, independența și suveranitatea statului nostru, s-a hotărît viața sau pieirea popoarelor Uniunii Sovietice. Viitorul tuturor popoarelor înrobite de fascism, soarta civilizației moderne depindeau de rezultatul uriașei încleștări dintre Uniunea Sovietică și Germania fascistă. Apărîndu-și patria socialistă împotriva barbariei fasciste, oamenii sovietici au apărat în același timp întreaga omenire, toate realizările culturii universale. Aici s-a văzut clar rolul conducător al socialismului în dezvoltarea istorică a societății contemporane. În acest război, interesele naționale ale poporului sovietic au coincis în întregime cu linia internațională care rezultă din esența orînduirii socialiste, din principiile nobile ale solidarității proletare.

În Marele Război pentru Apărarea Patriei popoarele U.R.S.S. nu au fost singure. De partea lor au fost toate forțele progresiste ale lumii. În numele intereselor lor naționale și internaționale, oamenii muncii din celelalte țări au dus lupta de eliberare împotriva fascismului, străduindu-se să ajute, atît cît le-a stat în putință, poporului sovietic. Voința puternică a popoarelor de a învinge fascismul, ca și tendința cercurilor diriguitoare din

țările capitaliste care au intrat în război împotriva Germaniei hitleriste de a-și apăra pozițiile, au determinat interesele comune ale popoarelor iubitoare de libertate în ceea ce privește războiul, iar aceasta a dus la constituirea coaliției antifasciste. Dar nu toți membrii coaliției au purtat în egală măsură povara încercărilor și greutăților războiului. Eforturile principale în lupta armată împotriva cotropitorilor fasciști i-au revenit Uniunii Sovietice. Pe frontul sovieto-german se hotăra și a fost determinat rezultatul războiului.

Cîrmuitorii Germaniei fasciste, care și-au propus să distrugă socialismul, să extermine și să aservească pe oamenii sovietici, au aruncat împotriva Uniunii Sovietice o armată de milioane de oameni, bine înzestrată din punct de vedere tehnic. Mizînd pe „războiul-fulger", Germania a atacat U.R.S.S. pe neașteptate și în mod perfid, ceea ce i-a asigurat la început importante avantaje militare. Din această cauză, la începutul războiului, Uniunea Sovietică s-a găsit într-o situație destul de grea. Armata Roșie se retrăgea spre răsărit, lăsînd în urmă orașele și satele patriei cu o importantă parte din populație, cu mari valori materiale și culturale, acumulate prin munca a numeroase generații de ruși, ucraineni, bieloruși, lituanieni, letoni, estoni, moldoveni și a celorlalte popoare din Uniunea Sovietică.

În legătură cu insuccesele vremelnice ale trupelor sovietice, cu retragerea lor forțată, moralul trupelor pe front și al poporului în spatele frontului a avut o importanță deosebită. În condiții din cele mai dificile, în împrejurările superiorității vremelnice a forțelor dușmanului trebuia în primul rînd să se reziste, să se respingă atacul dușmanului, să se oprească hoardele hitleriste. Pentru aceasta se cereau din partea armatei și poporului o imensă încordare fizică și morală, fermitate, dîrzenie și curaj. Nu era suficient să se bareze drumul dușmanului ; el trebuia alungat din Uniunea Sovietică, forțele lui armate trebuiau zdrobite, trebuia să se dea lovitura de grație însuși sistemului fascist. Pentru aceasta era necesară o mare forță economică și militară, o organizare militară excelentă, înaltă măiestrie militară.

Toate acestea s-au dovedit a fi realizabile și posibile pentru poporul sovietic, care își iubea fierbinte patria, fiind educat de partidul comunist în spiritul ideilor leniniste ale apărării patriei socialiste, ale învingerii greutăților. Uniunea Sovietică a rezistat nu numai groaznicelor încercări ale războiului, care ar fi dus inevitabil la prăbușirea oricărui stat burghez, dar s-a întărit și mai mult, s-a călit în luptele aspre. Patriotismul, dîrzenia și curajul milioanelor de oameni simpli sovietici, educați și însuflețiți de partidul nostru leninist, au fost principalul factor care a asigurat zdrobirea Germaniei hitleriste în cel de-al doilea război mondial.

După ce au schimbat în mod radical desfășurarea evenimentelor militare, la început nefavorabilă, Forțele Armate Sovietice au trecut de la retragere și apărare la o puternică ofensivă. Atît apărarea, cît și ofensiva au avut loc în condiții grele, au fost legate de învingerea unor imense dificultăți. Din prima și pînă în ultima zi, războiul a cerut soldaților și ofițerilor sovietici dîrzenie de neclintit și curaj fără margini, spirit de sacrificiu, o deosebită măiestrie militară și hotărîrea fermă de a obține victoria asupra dușmanului.

Forțele Armate Sovietice au îndeplinit cu cinste sarcinile care le reveneau și au justificat pe deplin încrederea poporului, năzuințele oamenilor

muncii din alte țări. Victoria în Marele Război pentru Apărarea Patriei a fost obținută datorită faptelor de arme ale ostașilor sovietici, oameni ai muncii din țara socialismului, îmbrăcați în mantale de soldați și ofițeri. În cursul războiului s-a manifestat întreaga măreție a particularităților Armatei Roșii, armată de tip nou, armata eliberatoare a statului socialist, educată în spiritul patriotismului sovietic și al internaționalismului proletar.

Victoria în Marele Război pentru Apărarea Patriei a fost obținută și prin munca eroică din spatele frontului depusă de glorioasa noastră clasă muncitoare, de țărănimea colhoznică și de intelectualitatea sovietică.

Superioritatea sistemului economic socialist față de sistemul economic capitalist în declin, unitatea strînsă a poporului sovietic în jurul partidului și guvernului, voința fermă de a învinge dușmanul, sprijinul acordat Uniunii Sovietice de către forțele progresiste ale lumii s-au manifestat în lupta eroică a poporului nostru, în activitatea și trăinicia spatelui frontului, în cucerirea victoriei asupra dușmanului, în procedeele și formele luptei armate care a luat caracterul unei lupte a întregului popor, în moralul ridicat din spatele frontului și de pe front.

Imperialiștii germani și marele lor stat-major au încercat să obțină superioritatea asupra Uniunii Sovietice. Tocmai de aceea, cu mult înainte de a ataca Uniunea Sovietică, ei și-au trecut economia pe picior de război, iar economia țărilor aservite din Europa au pus-o în slujba planurilor lor de cotropire. Ei au creat o armată de milioane de oameni, bine înzestrată din punct de vedere tehnic, instruită în spiritul ideilor urii față de om, otrăvită de demenția idee fascistă că nemții ar fi „o rasă superioară" și ar fi chemați să domine celelalte popoare. Dar nefiind absolut siguri de superioritatea forțelor lor, generalii germani au hotărît să-și asigure un cîștig de timp printr-un atac prin surprindere.

Deși a ținut seamă de factorii permanenți ai războiului, marele stat-major a acordat foarte multă atenție factorilor vremelnici, tranzitorii pe care se baza teoria germană fascistă a „războiului fulger". Această teorie reflecta încrederea fermă a imperialiștilor germani în eficacitatea următoarelor împrejurări: desfășurarea cît mai rapidă a armatelor și înzestrarea lor cu mijloace care să poată intimida și paraliza pe adversar; folosirea avantajelor părții atacante; distrugerea dușmanilor unul cîte unul.

Începînd războiul împotriva Uniunii Sovietice în condițiile existenței tuturor acestor factori, imperialiștii germani și generalii lor nu se îndoiau de victorie. Datorită mărginirii lor de clasă și ideilor lor preconcepute, ei nu puteau înțelege izvoarele forței Uniunii Sovietice, determinată de superioritatea sistemului socialist asupra celui capitalist. Nefiind în stare să-și dea seama de forța și trăinicia orînduirii de stat și sociale socialiste, ei nu puteau aprecia la justa lui valoare potențialul militar și economic al U.R.S.S., nu vedeau factorii care cimentează societatea sovietică, îi imprimă un caracter de monolit, o unitate interioară și o fermitate de nezdruncinat. Ca și imperialiștii din alte țări, ei nu cunoșteau caracterul omului sovietic, nu apreciau profundul său patriotism, dragostea și devotamentul pentru patria socialistă. În cercurile imperialiste era răspîndită părerea că U.R.S.S. nu este decît o „noțiune geografică", că la primele lovituri ale armatei germane acest „colos cu picioare de lut" se va desface în părțile lui componente. Aceste cercuri voiau să-i transforme pe oamenii sovietici într-o „masă de sclavi" condusă de „ierarhia stăpînilor".

Socotelile imperialiștilor germani, coincizînd în mare parte și cu ideile cercurilor conducătoare din alte țări capitaliste, s-au năruit în văpaia războiului. Din prima pînă în ultima zi, situația pe frontul sovieto-german s-a deosebit radical de situația militară din Europa capitalistă. Oamenii sovietici își apărau scumpa lor orînduire sovietică cu un spirit de desăvîrșită abnegație, lucru la care hitleriștii nu se așteptaseră de loc. Ei s-au izbit de voința neclintită a poporului sovietic, însuflețit de patriotismul socialist, de țelurile drepte, eliberatoare ale războiului împotriva cotropitorilor fasciști. Poporul sovietic a fost acea forță hotărîtoare care a nimicit mașina de război a Germaniei fasciste.

Înfrîngerea Germaniei în războiul împotriva Uniunii Sovietice nu a fost o întîmplare. Imperialiștii germani au încercat să meargă împotriva legilor obiective ale dezvoltării sociale. Ei au voit să nimicească socialismul și să întoarcă istoria lumii, să pună regresul în locul progresului, sălbăticia și barbaria în locul culturii și civilizației. Ei au voit să asigure triumful orînduirii sociale vechi, ce-și trăise traiul, asupra orînduirii sociale noi, tinere și tot mai puternice, căreia îi aparține viitorul. Ei intenționau să înrobească popoarele libere, să calce în picioare independența națională a multor țări, sfidau conștiința și cinstea unor națiuni întregi. Furtuna dezlănțuită de ei s-a transformat într-un uragan care a măturat atît mașina de război germano-fascistă, cît și regimul hitlerist.

Învățămintele celui de-al doilea război mondial sînt extrem de instructive. Ele ne arată că legile istoriei sînt inexorabile. Totuși aceste lecții încă nu au fost înțelese de toată lumea din țările capitaliste. Numai așa se poate explica faptul că unii oameni politici din statele imperialiste îi numesc pe oamenii muncii liberi din țările socialiste „sclavi ai comunismului" și repetă greșelile hitleriștilor care i-au adus pe aceștia la o catastrofă militară și politică.

Rezultatele celui de-al doilea război mondial sînt în mod voit denaturate de către falsificatorii burghezi ai istoriei în rîndul cărora se află numeroși istorici, propagandiști, generali și oameni politici din țările capitaliste, care s-au pus în slujba intereselor imperialiștilor. Falsificatorii istoriei depun toate eforturile pentru a șterge din sufletele a milioane de oameni recunoștința pentru faptele nemuritoare ale poporului sovietic și ale armatei sale. În acest scop, ei caută să minimalizeze importanța victoriilor obținute de Forțele Armate Sovietice.

Unul dintre procedeele preferate ale falsificatorilor constă în aceea că victoriile Armatei Roșii sînt atribuite unei întîmplări ce nu se va mai repeta în istorie. Autorii unor asemenea „teorii" scot la iveală fără să vrea adevăratul substrat al concepțiilor lor. Ei fac aluzii transparente la faptul că în eventualitatea unui nou război factorii întîmplători pot să se întoarcă de partea cealaltă și prin urmare merită „să se reia partida războiului" pentru a încerca iarăși să distrugă socialismul prin forța armelor. În această direcție activează cu un zel deosebit revanșarzii vest-germani. Ei însă nu trebuie să uite că dacă militariștii germani ar risca să dezlănțuie un nou război mondial, țara lor ar fi ștearsă de pe suprafața pămîntului.

Victoria Uniunii Sovietice în Marele Război pentru Apărarea Patriei nu poate fi minimalizată. Nimeni nu va reuși să șteargă din istorie și din amintirea popoarelor măreața faptă a poporului sovietic! Nu numai contemporanii noștri, ci și generațiile viitoare vor cinsti întotdeauna memoria

eroicilor luptători care în bătălii crîncene au zdrobit hoardele fasciste și memoria celor care au salvat viitorul luminos al omenirii.

Înfrîngerea Germaniei în cel de-al doilea război mondial nu se explică prin greșelile și erorile de calcul ale generalilor germani și ale lui Hitler, idolul lor, deși asemenea greșeli de calcul au existat. Greșeala cea mai mare a imperialismului german a fost războiul declanșat de el și mai ales atacul împotriva Uniunii Sovietice. Politica mîncheneză a S.U.A., Angliei și Franței a contribuit la dezlănțuirea războiului. Lecțiile războiului ne arată că promotorii acestei politici și-au greșit profund socotelile.

Imperialiștii germani nu au justificat speranțele oamenilor de stat din S.U.A., Anglia și Franța, pe care i-au asigurat cu atîta stăruință că sînt „animați de sentimente pașnice" față de Occidentul capitalist. Făcînd o amplă reclamă planurilor lor antisovietice, imperialiștii germani obțineau mereu alte concesii din partea puterilor occidentale, iar cercurile conducătoare ale acestora, orbite de ura de clasă față de U.R.S.S., făceau aceste concesii crezînd că după satisfacerea „ultimelor" pretenții ale Germaniei vor reuși să se înțeleagă cu ea și să „canalizeze" agresiunea hitleristă spre est, împotriva țării socialismului.

Astfel, monopolurile americane și engleze au ajutat Germania să se înarmeze, iar guvernele Angliei și Franței, sprijinite de cercurile influente din S.U.A., au renunțat la securitatea colectivă, au deschis drumul agresorului și au lăsat la cheremul acestuia o serie de țări europene. Se știe cum s-a terminat această politică. Germania a atacat Polonia, iar apoi Franța, intenționînd să nimicească și Anglia. Acesta a fost adevăratul preț al „pacificării" imperialiștilor germani acceptată de către cercurile conducătoare ale unor state capitaliste. Cu atît mai mult trebuie să ne mire faptul că după cel de-al doilea război mondial, guvernele S.U.A., Angliei și Franței primesc și de data aceasta cu plăcere asigurările de „pace" făcute cu dărnicie de militariștii și revanșarzii vest-germani.

Formarea coaliției antifasciste a constituit o dovadă a justeței politicii externe duse de partidul comunist și de guvernul sovietic ; datorită ei a fost preîntîmpinat pericolul real al creării unui front unic antisovietic al puterilor capitaliste, așa cum se prevăzuse la München. Politica pe care partidul și guvernul au dus-o înainte de război a asigurat condiții interne și internaționale de așa natură, încît pe baza lor poporul sovietic a obținut victoria asupra Germaniei fasciste și a Japoniei imperialiste.

Victoria Uniunii Sovietice a fost pregătită de uriașa activitate creatoare a partidului comunist și a poporului și a fost asigurată de înțelepciunea și voința partidului, de unitatea dintre partid și popor. Această victorie de însemnătate istorică-mondială a însemnat triumful politicii leniniste a partidului comunist, al cărui țel era construirea socialismului în U.R.S.S., întărirea independenței ei economice și a capacității de apărare, dezvoltarea forțelor creatoare ale poporului. „Înfăptuind politica de industrializare a țării și de colectivizare a agriculturii, poporul nostru, sub conducerea partidului și a Comitetului său Central, în fruntea căruia s-a aflat ani îndelungați I. V. Stalin, a săvîrșit transformări dintre cele mai profunde. Învingînd toate greutățile din calea sa, înfrîngînd împotrivirea dușmanilor de clasă și a agenturii lor — trotkiștii, oportuniștii de dreapta, naționaliștii burghezi și alții —, partidul nostru, întregul popor sovietic au repurtat victorii istorice, au construit o societate nouă, socialistă. Țara noastră,

înapoiată în trecut, a devenit o mare putere socialistă, industrial-colhoznică" [1].

Datorită victoriei socialismului, Uniunea Sovietică s-a dovedit mai puternică decît Germania fascistă, nu numai sub raport moral-politic, ci și din punct de vedere economic. Ajutorul economic acordat Uniunii Sovietice în anii războiului de către S.U.A., Anglia și Canada a avut o anumită importanță pozitivă, dar în comparație cu amploarea luptei armate care se desfășura, el era vădit disproporționat și fără importanță hotărîtoare. De fapt economia și tehnica U.R.S.S. au fost nevoite să intre în luptă directă cu economia și tehnica Germaniei hitleriste, a aliaților ei și a țărilor din Europa ocupate de ea. Din această luptă au ieșit învingători oamenii muncii din spatele frontului sovietic. Cu toate că la începutul războiului fasciștii germani au ocupat o parte importantă a țării noastre, cu o populație de multe milioane, cu bogate resurse naturale și cu multe întreprinderi industriale, U.R.S.S. a început încă în 1942 să producă mai mult armament și material de război decît Germania hitleristă. În aceasta a constat superioritatea hotărîtoare a orînduirii sovietice socialiste față de orînduirea capitalistă. Victoria socialismului în țara noastră a creat posibilități economice și morale care au determinat, în ultimă analiză, superioritatea forțelor Uniunii Sovietice asupra forțelor statelor din blocul fascist.

Victoria asupra imperialismului german a arătat justețea politicii interne și externe a partidului comunist, legătura strînsă dintre P.C.U.S. și masele largi de oameni ai muncii, unitatea și coeziunea poporului sovietic în jurul partidului comunist.

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a fost forța motrice hotărîtoare a rezistenței opuse dușmanului de către întregul popor. El a organizat, a strîns în jurul său și a îndreptat spre un scop unic eforturile zecilor de milioane de oameni sovietici pe front și în spatele frontului. Partidul a condus poporul la fapte eroice în muncă și în luptă, a sădit în inimile poporului credința profundă în victorie, hotărîrea și voința nestrămutată de a apăra fiecare palmă de pămînt sovietic, de a lupta împotriva dușmanului pînă la zdrobirea lui deplină.

Conștient de întreaga răspundere istorică pentru destinele patriei și pentru cauza socialismului, Comitetul Central al partidului a dat dovadă de fermitate de nezdruncinat și de o pricepere bolșevică necesară biruirii imenselor dificultăți provocate de atacul perfid al Germaniei hitleriste, canalizînd toate forțele partidului și poporului, toate resursele țării pentru obținerea victoriei. În ceasul greu al încercărilor, partidul comunist a arătat clar poporului adevărul cu privire la pericolul care amenință țara și a chemat oamenii sovietici să apere patria, să-și dedice toate forțele luptei sfinte împotriva agresorilor fasciști.

Pe baza cunoașterii profunde a legilor economice ale socialismului, Comitetul Central al partidului și guvernul sovietic au elaborat și fundamentat în mod științific căile de reorganizare a economiei naționale în vederea satisfacerii nevoilor războiului. Întreaga activitate organizatorică și educativă clocotitoare depusă de partid în anii războiului a fost îndreptată spre obținerea victoriei poporului sovietic asupra cotropitorilor hitleriști și a imperialiștilor japonezi.

[1] *N. S. Hrușciov:* „Cu privire la cifrele de control ale dezvoltării economiei naționale a U.R.S.S. pe anii 1959—1965", Editura politică, 1959, pag. 7.

Partidul comunist a trimis pe front cele mai bune cadre ale sale pentru cucerirea victoriei asupra dușmanului. Mulți activiști din conducerea partidului și a statului au fost trimiși să lucreze pe front. Aproape o treime din membrii și membrii supleanți ai Comitetului Central al partidului se găseau pe fronturile războiului pentru apărarea patriei. Fruntași de seamă ai partidului, membri ai Comitetului Central, conducători ai organizațiilor locale de partid au fost organizatori și conducători remarcabili ai luptei armate și ai muncii în spatele frontului.

Din primele zile ale războiului, partidul comunist a luat toate măsurile pentru întărirea Armatei Roșii. Au plecat pe front zeci de mii de activiști de partid, din soviete, sindicate și de tineret cu munci de răspundere. Comuniștii educau pe ostașii sovietici în spiritul devotamentului nețărmurit față de patria socialistă și al urii față de dușmanii ei, întăreau ordinea și disciplina revoluționară în armată, îmbunătățeau capacitatea ei de luptă.

O intensă muncă politică de masă s-a dus și în rîndurile populației din spatele frontului. Conducători de frunte ai partidului comunist și ai statului sovietic, activiști locali de partid și din soviete, oameni de știință și cultură, nenumărați propagandiști și agitatori se aflau în rîndurile maselor ridicînd moralul poporului, întărind încrederea lui în victorie, mobilizînd toate forțele oamenilor muncii pentru ajutorarea frontului, pentru zdrobirea cotropitorilor hitleriști.

Pe teritoriul ocupat de dușman, munca politică în rîndurile populației era dusă de organizațiile de partid ilegale. În condițiile ocupației fasciste, ele au constituit forța îndrumătoare sub conducerea căreia au acționat patrioții sovietici. Cu prețul vieții lor, comuniștii ilegaliști au adus, plini de abnegație, maselor cuvîntul adevărului bolșevic, au însuflețit și au ridicat poporul la luptă împotriva ocupanților. Numeroase detașamente și brigăzi de partizani, care au băgat groaza în cotropitorii germano-fasciști, au luat naștere în regiunile ocupate, desfășurîndu-și activitatea sub conducerea organizațiilor de partid.

Imensa activitate organizatorică, ideologică și educativă desfășurată de partidul comunist pe front și în spatele frontului a fost unul dintre cei mai importanți factori ai victoriei noastre. Datorită muncii neobosite a partidului în rîndul maselor, Marele Război pentru Apărarea Patriei a devenit un război cu adevărat al întregului popor. El a fost dus de ostași neînfricați pe front, de partizani viteji, sprijiniți de populație în spatele frontului, el a fost dus de muncitori la mașinile-unelte și la cuptoarele Martin, de feroviari pe magistralele de oțel, de colhoznici pe ogoare, de oamenii de știință în laboratoare și în birourile de proiectări. Milioane de cetățeni sovietici au construit linii de apărare, au îndurat cu curaj greutățile și lipsurile de neînchipuit din timpul războiului. Alături de ostașii Armatei Roșii, populația din orașele-erou asediate — Odesa, Sevastopol, Leningrad, Stalingrad — a dat dovezi de vitejie și eroism nemaiîntîlnit. Sute de mii de patrioți au apărat țara de raidurile aviației germano-fasciste, de uneltirile agenturii dușmane. Femeile și tineretul sovietic au muncit pentru nevoile frontului fără a-și precupeți forțele, aducînd o contribuție imensă la victoria asupra dușmanului.

Războiul a scos în evidență măreția și forța patriotismului sovietic socialist. Acest patriotism dătător de viață a reprezentat o contopire a celor mai bune tradiții patriotice naționale ale poporului rus și ale altor popoare

din U.R.S.S. cu devotamentul lor neclintit față de socialism și cu mîndria legitimă pentru marile cuceriri sociale din Uniunea Sovietică.

Puterea patriotismului sovietic a întrecut instruirea în spiritul executării mecanice a ordinelor și disciplina oarbă a armatei germano-fasciste, otrăvită de șovinism și naționalism. În timpul Războiului pentru Apărarea Patriei s-a manifestat deosebit de limpede superioritatea morală a oamenilor sovietici, educați de partidul comunist.

Principalul rezultat al zdrobirii statelor fasciste, care alcătuiau forța de șoc a reacțiunii imperialiste internaționale, a fost transformarea socialismului în sistem mondial. În urma victoriei noastre, raportul de forțe pe arena internațională s-a schimbat radical în favoarea socialismului. Cauza Revoluției din Octombrie este susținută și continuată de revoluțiile socialiste dintr-o serie de țări din Europa și Asia. Marele popor chinez, oamenii muncii din țările europene de democrație populară, popoarele din Mongolia, Coreea de nord, Vietnamul de nord urmează drumul luminos al socialismului.

Sistemul mondial al socialismului a luat naștere prin desprinderea din lanțul capitalismului și trecerea pe drumul socialismului a unui șir de țări din Europa și Asia, care constituie marea comunitate frățească a statelor socialiste egale în drepturi. Puterea și unitatea lagărului socialist sînt asigurate în primul rînd prin unitatea partidelor comuniste și muncitorești, bazată pe principiile de neclintit ale marxism-leninismului, principii verificate de experiența istorică.

Constituirea statelor socialiste în Europa și Asia, precum și dezvoltarea mișcării de eliberare națională din țările coloniale și dependente au accelerat destrămarea sistemului colonial al imperialismului. În anii de după război, aproape un miliard și jumătate de oameni au scuturat jugul colonial. Statele nesocialiste din Asia și Africa care au apărut în locul fostelor colonii și semicolonii duc o politică iubitoare de pace și în această privință sînt solidare cu statele socialiste. Zona întinsă a țărilor din Orient a încetat să mai fie o rezervă a imperialismului. A sunat ceasul din urmă al colonialismului; milioane de locuitori din Asia, Africa, America Latină își cuceresc independența națională.

Datorită transformării socialismului într-un sistem mondial și destrămării fostelor imperii coloniale, încercuirea capitalistă a Uniunii Sovietice a dispărut pentru totdeauna. Aproape pe toată întinderea frontierelor Uniunii Sovietice vecinii acesteia nu mai sînt țări dușmane, ci țări socialiste prietene și țări nesocialiste neutre, ca Afganistanul și Finlanda. Uniunea Sovietică nu mai este izolată pe arena internațională, iar în condițiile raportului de forțe creat după cel de-al doilea război mondial a dispărut posibilitatea restaurării capitalismului în U.R.S.S. printr-o intervenție militară străină. „În lume nu există astăzi forțe care ar putea să restabilească capitalismul în țara noastră, să distrugă lagărul socialist — a spus N. S. Hrușciov la cel de-al XXI-lea Congres al P.C.U.S. Primejdia restaurării capitalismului în Uniunea Sovietică este exclusă. Aceasta înseamnă că *socialismul a învins nu numai pe deplin, ci și definitiv*“ [2].

Victoria U.R.S.S. în Marele Război pentru Apărarea Patriei a consolidat și mai mult orînduirea socială și de stat sovietică. Sub conducerea partidului comunist și a Comitetului său Central leninist, poporul nostru a

[2] Loc. cit., pag. 139.

reluat înaintarea pe drumul comunismului, întreruptă de război. Într-un termen relativ scurt, el a lichidat în general toate urmările negative ale războiului, a vindecat rănile cele mai grele pricinuite economiei noastre naționale de către ocupanți. Încă în anii 1947—1948 producția industrială a U.R.S.S. nu numai că a atins nivelul antebelic, dar l-a și întrecut. Din ruine și cenușă s-au ridicat orașele sovietice distruse: Kiev, Minsk, Smolensk, Odesa, Sevastopol, Stalingrad și multe altele. Satul colhoznic s-a refăcut de pe urma rănilor grele ale războiului. Oamenii sovietici au avut de înfruntat multe greutăți în primii ani de după război, dar energia lor nesecată le-a învins pe toate.

Datorită muncii eroice, poporul sovietic a lăsat cu mult în urmă nivelul antebelic al dezvoltării economice a țării și a obținut noi succese remarcabile în construirea comunismului. În domeniul producției materiale, aceste succese se caracterizează printr-un ritm de dezvoltare extrem de rapid în industrie, transporturi și agricultură.

Uniunea Sovietică a obținut rezultate tot atît de remarcabile în dezvoltarea științei și tehnicii, ocupînd primul loc în domenii atît de importante ca fizica nucleară și energetica atomică, aviația cu reacție și tehnica rachetelor. Datorită marilor realizări ale socialismului în dezvoltarea economiei, științei și culturii, a devenit posibilă lansarea primilor sateliți artificiali ai Pămîntului și a rachetelor cosmice sovietice. Realizările științei și tehnicii sovietice care au asigurat lansarea cu succes a unei nave cosmice satelit au apropiat mult omenirea de era zborurilor interplanetare.

Congresul al XXI-lea al partidului comunist, aprobînd planul septenal de dezvoltare a economiei naționale a U.R.S.S., a marcat intrarea țării noastre într-o perioadă nouă, importantă a istoriei, perioada construirii desfășurate a societății comuniste.

Îndeplinirea cu succes a planului septenal de dezvoltare a economiei naționale asigură avîntul puternic al tuturor ramurilor economiei sovietice pe baza creșterii cu precădere a industriei grele, o importantă întărire a potențialului economic al țării, ridicarea continuă a nivelului de trai al poporului. Prin îndeplinirea acestui plan se va face un pas hotărîtor spre crearea bazei tehnice-materiale a comunismului, spre înfăptuirea principalei sarcini economice a U.R.S.S. de a ajunge din urmă și a întrece într-un termen istoric scurt țările capitaliste cele mai dezvoltate în ceea ce privește producția pe cap de locuitor.

Planul septenal oglindește năzuințele de pace ale statului sovietic, năzuințe proprii lui ca stat al oamenilor muncii. Realizarea planurilor economice ale Uniunii Sovietice și ale tuturor țărilor socialiste din Europa și Asia va crea posibilitatea reală ca în condițiile menținerii capitalismului pe o parte a globului pămîntesc să se excludă războiul din viața societății omenești. Popoarele iubitoare de pace, sprijinindu-se pe forța lagărului socialist, vor putea sili pe imperialiștii războinici să renunțe la planurile unui nou război. Dacă în ciuda bunului simț aventurierii imperialiști vor începe totuși războiul împotriva țărilor socialiste, ei nu vor face prin aceasta decît să accelereze pieirea întregului sistem capitalist.

După Războiul pentru Apărarea Patriei, acțiunea legilor care au determinat victoria Uniunii Sovietice nu numai că nu a slăbit, ci, dimpotrivă, s-a accentuat mult. Procesul general al destrămării sistemului imperialist mondial se manifestă prin victoria socialismului în țări noi, prin extinde-

rea mișcărilor de eliberare națională. Imperialismul este odios popoarelor. El a făcut să curgă mult sînge în lume și amenință cu un nou război de exterminare. Nu este de mirare că pe arena internațională se accentuează tot mai mult izolarea crescîndă a imperialiștilor care nutresc planuri de agresiune.

În timpul războiului și în perioada postbelică a crescut pretutindeni influența comuniștilor. Popoarele văd în ei pe luptătorii cei mai dîrji, mai devotați pentru pace, democrație și socialism. Creșterea influenței partidelor comuniste demonstrează în mod strălucit uriașa forță de atracție a ideilor marxism-leninismului, care exercită o influență tot mai puternică asupra istoriei mondiale. În martie 1960, N. S. Hrușciov a spus: „Învățătura marxist-leninistă nu este o teorie abstractă, nu este o legendă biblică fantezistă despre viața paradisiacă din lumea de apoi. Ea este o învățătură profund reală și adevărată, a cărei justețe este zilnic confirmată de practica construcției noastre comuniste, de experiența a sute de milioane de oameni din țările socialiste, unde totul este pus în slujba poporului, unde popoarele libere își creează fericirea prin munca lor. Și acest exemplu și experiență sînt mult apreciate de popoarele care luptă pentru independența lor, pentru pace și pentru o viață mai bună pe pămînt“ [3].

Dispunînd de mijloacele cele mai noi de apărare, Uniunea Sovietică a devenit incomparabil mai puternică. Forțele noastre armate posedă cea mai înaintată experiență a ducerii războiului victorios și păzesc cu vigilență interesele de stat ale țării. Situația actuală este de așa natură, încît orice grupare militară ar crea dușmanii socialismului ei nu vor putea niciodată înfrînge forțele unite ale lagărului socialist și ale tuturor partizanilor păcii. Cel care va intenționa „să repete“ un al doilea război mondial va suferi inevitabil o înfrîngere.

Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei a devenit un fapt istoric, dar amintirea lui este vie în inima poporului sovietic, iar generațiile viitoare își vor aminti mereu de el. Acest război a fost mult prea greu și sîngeros pentru ca poporul nostru să-l poată uita. Milioanele de oameni care au participat la marile bătălii din anii 1941—1945, copiii, nepoții și strănepoții lor își vor povesti unii altora despre faptele eroice ale ostașilor care au apărat țara noastră și întreaga omenire de pericolul înrobirii, care au zdrobit fascismul german și au asigurat înaintarea pașnică a Uniunii Sovietice spre comunism. Marele Război pentru Apărarea Patriei și victoria de importanță istorică mondială asupra fascismului nu constituie numai o parte a trecutului nostru glorios. Aceasta este o victorie măreață ale cărei urmări vor influența încă mult timp întreaga desfășurare a istoriei universale.

II

Atacul Germaniei fasciste împotriva U.R.S.S., la care poporul sovietic a răspuns prin Marele Război pentru Apărarea Patriei, a avut loc în cursul celui de-al doilea război mondial. Marele Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei este o parte indisolubilă și cea mai importantă a celui de-al doilea război mondial. Iată de ce problema originii și a caracterului celui de-al doilea război mondial are o deosebită importanță.

[3] „Pravda“ din 6 martie 1960.

Ca și primul, cel de-al doilea război mondial a fost generat de sistemul capitalismului contemporan, de contradicțiile proprii acestuia. În condițiile imperialismului, țările capitaliste și-au împărțit teritoriul lumii ce le-a fost accesibil. Această împărțire s-a făcut prin lupta înverșunată dintre tîlharii capitaliști în concordanță cu raportul real dintre forțele lor. Dar raportul de forțe nu rămîne în permanență același. Dezvoltarea economică și politică inegală a diferitelor țări, ca lege absolută a capitalismului, se accentuează în stadiul lui cel mai înalt, în imperialism. În urma acestei inegalități apare conflictul ; noul raport dintre forțele reale ale puterilor capitaliste nu mai concordă cu repartizarea coloniilor și a sferelor de influență. Acest conflict duce inevitabil la război, deoarece nu există alte căi de reîmpărțire a lumii între puterile imperialiste.

Dezvăluind cauzele care au provocat primul război mondial, V. I. Lenin a arătat : „...Capitalismul a concentrat bogățiile globului în mîinile anumitor state, a împărțit pînă la ultima fîșie globul pămîntesc ; o nouă împărțire, o nouă îmbogățire nu mai este posibilă decît pe seama celorlalți, un stat nu se mai poate îmbogăți decît pe seama altui stat. Această problemă poate fi rezolvată numai prin forță — și de aceea războiul între tîlharii mondiali a devenit inevitabil" [4].

Reîmpărțirea lumii în interesul unui grup de puteri imperialiste în frunte cu S.U.A., Anglia și Franța, care au ieșit învingătoare în primul război mondial, nu numai că nu a înlăturat contradicțiile care au generat războiul, ci, dimpotrivă, a creat toate condițiile pentru o nouă ascuțire a acestor contradicții și pentru izbucnirea lor. Criza generală a capitalismului, care a început după primul război mondial și după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a adîncit și mai mult toate contradicțiile interne ale sistemului capitalist. Contradicțiile dintre puterile imperialiste vechi și cele noi, care au luat-o înainte datorită dezvoltării inegale, precum și contradicțiile dintre țările învingătoare în primul război mondial și țările învinse, însetate de revanșă, au căpătat un caracter deosebit de acut.

Germania, care a fost înfrîntă în primul război mondial, precum și Italia și Japonia, care s-au considerat nedreptățite la împărțirea prăzii de război între învingători, au cerut o nouă împărțire a lumii. Vechile puteri coloniale, Anglia și Franța, și cea mai tînără țară capitalistă, S.U.A., al cărei capital monopolist luase proporții uriașe, îmbogățindu-se din calamitățile primului război mondial, nu intenționau însă de loc să cedeze ceva din prada lor. Dimpotrivă, ele căutau să-și extindă posesiunile și să pună capăt concurenței imperialismului german, italian și japonez pe arena internațională.

Între cele două grupări ale puterilor imperialiste s-a dezlănțuit lupta pentru dominația mondială, luptă care s-a intensificat neîncetat. Ca și înainte de primul război mondial, această luptă în forma sa cea mai acută și mai agresivă era dusă de imperialismul german.

Existența Uniunii Sovietice și dezvoltarea rapidă a primei țări socialiste din lume au constituit un factor nou și decisiv care deosebesc net situația și condițiile de pregătire a celui de-al doilea război mondial de cele premergătoare primului război mondial. Acum, afară de contradicțiile care îi dezbinau pe imperialiști, a existat și un element care îi unea :

[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 65.

contradicția fundamentală dintre cele două sisteme social-economice, dintre sistemul capitalist și cel socialist. Desigur că liderii imperialismului americano-englez căutau să grupeze toate forțele lagărului capitalist sub steagul luptei împotriva statului socialist, pe care îl urau. Dar ei socoteau să ducă această luptă, în primul rînd, cu mîinile rivalilor lor.

Monopolurile americane și engleze au contribuit mult la dezvoltarea imperialismului german. Ele considerau că renașterea potențialului militar al Germaniei va duce la întărirea pozițiilor capitalismului în Europa, și nu numai în Europa. Imperialiștii din S.U.A. și Anglia au văzut în militarismul german în primul rînd o forță reală de luptă împotriva Uniunii Sovietice. Numai cu ajutorul reacțiunii internaționale și în primul rînd al monopolurilor din S.U.A., acest principal vinovat de izbucnirea războiului a reușit să se refacă atît de repede după înfrîngerea suferită în primul război mondial. Sprijinul larg acordat imperialiștilor germani, le-a permis într-un termen relativ scurt să-și reutileze industria, să se înarmeze, să organizeze trepiat o armată puternică, socotită invincibilă pînă la ciocnirea cu Armata Roșie. Cercurile monopoliste reacționare din S.U.A., Anglia și Franța au sprijinit hitlerismul, au ajutat militarismul german, sub noul său aspect fascist, să se pregătească pentru „cruciada împotriva Răsăritului", în vederea nimicirii Uniunii Sovietice.

În condițiile pericolului tot mai mare al agresiunii fasciste, politica antisovietică a burgheziei imperialiste din Europa și S.U.A., mioapă și rutinieră, caracterizată prin dușmănie nemărginită față de orînduirea socialistă, sprijinită de liderii de dreapta ai social-democrației, echivala aproape cu trădarea fățișă a intereselor naționale, iar în unele cazuri depășea chiar aceste limite. Întreaga istorie a pregătirii celui de-al doilea război mondial reprezintă tabloul zguduitor al felului în care limitarea de clasă a burgheziei reacționare și ura ei oarbă față de comunism au dus multe state la o catastrofă îngrozitoare, la înrobirea lor de către cotropitorii germano-fasciști.

Agresorii fasciști, care tindeau spre dominația mondială, au speculat din plin tendințele antisovietice și planurile cercurilor conducătoare din S.U.A., Anglia și Franța. Ei au folosit „anticomunismul" pentru a obține de la concurenții lor credite și brevete tehnice, materii prime și materiale strategice, pentru a primi sprijin pe arena diplomatică, ajungînd pînă la complicitate fățișă în tîlhărie și jaful internațional. Vorbele despre „cruciada" împotriva comunismului mascau planurile fascismului german de cucerire a dominației mondiale, planuri care constituiau o amenințare nu numai pentru U.R.S.S., ci și pentru lumea occidentală. Plutocrația germană, care a generat sîngerosul regim fascist, nu intenționa să se limiteze numai la atacul împotriva U.R.S.S. Ea îl considera numai o etapă hotărîtoare, cea mai importantă, pe drumul spre instaurarea dominației sale asupra lumii, care prevedea de asemenea detronarea dolarului și a lirei sterline.

Antagonismul profund dintre cele două formațiuni social-economice nu putea bineînțeles să mascheze sau măcar să slăbească contradicțiile interne ale sistemului capitalist, determinate de legile obiective ale dezvoltării sociale. Cu cît statele imperialiste se apropiau mai mult între ele pe linia antisovietică, ceea ce ducea inevitabil la consolidarea continuă a puterii agresorilor fasciști, cu atît lua proporții mai mari conflictul dintre

ele în lupta pentru dominația mondială. Cel de-al doilea război mondial a fost generat de legile sistemului imperialist și a luat naștere în cadrul acestui sistem.

În timp ce reacțiunea mondială voia să rezolve contradicțiile dintre cele două sisteme sociale prin război, fără a ține seamă de faptul că roata istoriei nu poate fi întoarsă, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și guvernul sovietic, urmînd indicațiile lui Lenin, au căutat cu perseverență și fermitate să rezolve problemele internaționale litigioase pe cale pașnică, în condițiile coexistenței pașnice a statelor cu orînduiri sociale diferite. Politicii de pregătire și dezlănțuire a unui război mondial, urmată de imperialiști, i se opunea politica Uniunii Sovietice, care se străduia să asigure pacea generală și independența popoarelor prin securitatea colectivă, să creeze condiții de pace pentru construcția socialistă. Toți partizanii păcii și democrației s-au grupat în jurul Uniunii Sovietice. Desfășurarea evenimentelor a confirmat faptul că în eventualitatea unui război popoarele vor căuta să-l transforme într-un război drept și de eliberare, pentru apărarea independenței naționale, împotriva asupritorilor imperialiști-fasciști.

În dorința de a merge la sigur, marele stat-major german a hotărît mai întîi să pună mîna pe tot ce putea fi cotropit, fără riscul de a provoca un conflict militar mondial, să se răfuiască apoi cu țările burgheze mai slabe decît Germania și abia după aceea să înceapă campania hotărîtoare pentru dominația mondială.

Cel de-al doilea război mondial nu a luat dintr-o dată o amploare mondială. Aceasta constituie una din particularitățile sale. El a fost precedat de seria de conflicte militare din anii 1931—1939, care formează verigile unui singur lanț. Aceste „războaie locale", întreprinse de agresorii imperialiști pe trei continente mari — Europa, Asia și Africa —, au avut scopul de a aservi popoarele țărilor atacate și de a crea condiții favorabile pentru tîlhăriile și actele de violență de mai tîrziu.

În cursul tuturor acestor războaie, masele populare din țările atacate, victime ale agresiunii, au apărat cu dîrzenie independența națională și interesele democrației împotriva fascismului, cea mai reacționară forță de șoc a imperialismului. Imperialiștii din S.U.A., Anglia și Franța i-au încurajat încontinuu pe agresori, sperînd ca, mai de vreme sau mai tîrziu, să îndrepte tăișul războiului împotriva U.R.S.S. Ei închideau ochii la întărirea statelor fasciste, care deveneau tot mai periculoase pentru așa-numitele țări „democrate" din Occident, nu se dădeau în lături de la nici un fel de sacrificii pentru că sperau să le compenseze ulterior cu vîrf și îndesat prin zdrobirea U.R.S.S. de către Germania sau prin slăbirea acesteia de către forțele Uniunii Sovietice.

Cîrdășia de la München din 1938 a fost punctul culminant al acestei politici a „democrațiilor" occidentale. Acolo a fost deschisă „cale liberă" imperialismului german spre cel de-al doilea război mondial.

U.R.S.S., prima țară care a prevenit omenirea asupra pericolului unui conflict militar mondial, a luptat activ pentru pace, a demascat cu hotărîre și consecvență pe atițătorii la război, a propus măsuri concrete, eficiente pentru asigurarea securității tuturor popoarelor. Uniunea Sovietică a preconizat ideea pactelor de neagresiune și neutralitate, programul dezarmării generale și totale, a propus un sistem de securitate

colectivă, a cărui realizare ar fi pus pe agresori în imposibilitate de a acționa. Inițiativa de pace a țării socialismului, respinsă de agresori și de acoliții lor, a găsit un ecou puternic în inimile milioanelor de oameni ai muncii.

Situația internațională din vara anului 1939 și presiunea opiniei publice au silit guvernele Angliei și Franței să înceapă tratative cu Uniunea Sovietică, care a propus acestor țări să încheie un tratat de ajutor reciproc împotriva agresiunii. Un asemenea tratat ar fi putut constitui un obstacol de neînvins în calea agresiunii hitleriste. Dar puterile capitaliste occidentale nu voiau să oprească Germania hitleristă. Ele erau preocupate de un singur lucru : cum să îndrepte tăișul agresiunii germane împotriva U.R.S.S. Iată de ce guvernele Angliei și Franței nu au încheiat pînă la urmă cu Uniunea Sovietică un tratat de ajutor reciproc împotriva agresiunii fasciste. În aceste condiții, Uniunea Sovietică nu a avut altă soluție decît încheierea unui tratat de neagresiune cu Germania. Acest tratat a preîntîmpinat crearea frontului unit antisovietic al puterilor capitaliste și a asigurat Uniunii Sovietice aproximativ doi ani de pace, necesari construcției socialiste și consolidării capacității ei de apărare.

Cel de-al doilea război mondial a început la 1 septembrie 1939 prin atacarea Poloniei de către Germania hitleristă. Aceasta a însemnat ciocnirea a două coaliții ale marilor puteri capitaliste. La origine acesta era un război imperialist. Vinovați de izbucnirea lui erau imperialiștii din toate țările, însuși sistemul capitalismului contemporan. Izbucnirea războiului a fost favorizată de politica liderilor de dreapta ai social-democrației care și-au sprijinit „propria" burghezie și au scindat clasa muncitoare. O răspundere deosebită pentru dezlănțuirea războiului revine inițiatorilor lui nemijlociți, cercurilor conducătoare ale statelor din blocul fascist, în frunte cu Germania.

V. I. Lenin a arătat nu o dată că războiul este continuarea politicii prin alte mijloace (și anume violente), că „...acesta a fost întotdeauna punctul de vedere al lui Marx și Engels, care priveau *fiecare* război ca o *continuare* a politicii respectivelor state interesate — și a *diferitelor clase* din interiorul acestor state — în timpul respectiv" [5]. Cel de-al doilea război mondial a luat naștere ca o continuare directă a politicii puterilor imperialiste, a luptei lor pentru piețe de desfacere, surse de materie primă și sfere de investiție a capitalului, pentru dominația mondială, pentru restabilirea unității de altădată și dominației nestingherite a sistemului capitalist.

În ceea ce privește statele fasciste, războiul a avut un caracter imperialist în tot cursul lui. El a fost declanșat cu scopul de a cuceri lumea, de a subordona din punct de vedere colonial toate celelalte țări și popoare. Încercînd să înfrîngă rezistența pe care masele populare o opuneau politicii lor de jaf, cotropitorii fasciști au procedat cu o cruzime fără precedent, exterminînd milioane de oameni. Multe state din Europa și-au pierdut suveranitatea și independența națională. Mai mult, agresorii — Germania, Italia și Japonia — și-au propus în caz de victorie să instaureze în lume așa-numita „ordine nouă", fascistă, care însemna regimul celei mai reacționare și mai desănțate dictaturi de ocupație, o adevărată înrobire a po-

[5] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 208.

poarelor. Acest pericol a creat posibilitatea de a transforma războiul împotriva statelor fasciste într-un război drept și de eliberare.

În timpul primului război mondial au existat cîteva forme de războaie drepte (Serbia, Belgia), care nu au avut vreo influență deosebită asupra caracterului general al războiului. În cel de-al doilea război mondial, șuvoaiele luptei armate de eliberare împotriva fascismului au apărut chiar de la început și pînă la urmă s-au reunit, formînd torentul puternic al războiului antifascist al popoarelor și statelor și schimbînd radical caracterul războiului mondial.

Poporul polonez, din prima zi a agresiunii germane și pînă la eliberarea țării de către Armata Roșie și armata poloneză, a dus o luptă de eliberare dreaptă, antifascistă, pentru libertatea și independența sa ; aceasta a fost în același timp și lupta împotriva reacțiunii poloneze din țară și din emigrație, care acționa în interesul fascismului. În ceea ce privește războiul anglo-franco-german, acesta a avut în prima sa etapă un caracter imperialist din ambele părți. Pentru cercurile conducătoare din Anglia și Franța, apărarea Poloniei nu a fost decît un pretext formal, aparent, pentru declararea războiului. Adevărata cauză a intrării lor în război împotriva Germaniei a fost necesitatea de a-și apăra poziția de mari puteri coloniale și de a salva interesele imperialiste la care atenta fascismul german, ale cărui atacuri aceste puteri n-au reușit să le îndrepte în 1939 împotriva U.R.S.S.

În anii 1939—1940, Anglia și Franța au dus împotriva Germaniei așa-numitul „război ciudat" sau, cum îl numesc astăzi istoricii occidentali, „războiul posibilităților pierdute". În această perioadă, 110 divizii ale acestor țări au stat inactive avînd în față doar 23 de divizii germane. Această pasivitate, rară în istoria războaielor, era îmbinată cu pregătirile intense ale comandamentului englez și francez în vederea intervenției împotriva U.R.S.S., în care scop, la începutul anului 1940, s-a folosit ca pretext ajutorul acordat reacțiunii finlandeze, slugă a imperialismului german.

Caracterul imperialist al războiului decurgea din politica internă a guvernelor Franței și Angliei care au început o campanie largă împotriva forțelor democratice și căutau să folosească situația de război pentru intensificarea reacțiunii.

Liderii de dreapta ai social-democraților, care înainte de război refuzaseră să adere la lupta popoarelor pentru menținerea păcii, odată cu izbucnirea conflictului militar și-au sprijinit guvernele imperialiste, trădînd din nou cauza clasei muncitoare.

Încă din primele zile ale celui de-al doilea război mondial, Internaționala Comunistă și partidele comuniste i-au dat aprecierea marxistă cuvenită. În chemarea Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste cu prilejul celei de-a 22-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie se spune : „Războiul bîntuie în centrul Europei. Clasele conducătoare din Anglia, Franța și Germania duc războiul *pentru dominația mondială*. Acest război este continuarea conflictului imperialist îndelungat din lagărul capitalismului... Acesta este adevăratul sens al acestui război, un război nedrept, reacționar, imperialist" [6]. În manifestul său, Partidul Comunist din Anglia scria că acesta este „războiul țărilor imperialiste

[6] „Kommunisticeski Internațional", nr. 8—9/1939, pag. 3—4.

pentru profituri, piețe și dominație mondială" [7]. Partidul Comunist Francez a declarat: „Războiul impus poporului francez este războiul capitaliștilor, un război pe care îl duc imperialiștii englezi și germani unul împotriva celuilalt..." [8]. Analogă a fost declarația C.C. al Partidului Comunist din S.U.A.: „Războiul actual este un război imperialist, de care este vinovată în aceeași măsură burghezia tuturor țărilor" [9].

Înainte de război numai comuniștii au fost cei care au avut atitudine consecventă și hotărîtă pentru pace, împotriva agresorilor fasciști. Iar atunci cînd a izbucnit războiul, forțele patriotice din Germania, Italia, Japonia și din țările satelite au luptat cu abnegație, sub conducerea comuniștilor, pentru înfrîngerea propriilor lor guverne în acest război nedrept, imperialist. Politica partidelor comuniste din aceste țări era sprijinită de întreaga mișcare comunistă și muncitorească internațională.

Lupta tuturor popoarelor împotriva cotropitorilor fasciști a început din primele zile ale războiului. Această luptă, dreaptă și eliberatoare, devenea tot mai intensă. În Orient, poporul chinez lupta împotriva imperialiștilor japonezi. În Europa, steagul mișcării de eliberare națională, ridicat de republicanii spanioli, a fost preluat de patrioții din Cehoslovacia, în frunte cu comuniștii, de popoarele iubitoare de libertate din Polonia, Iugoslavia, Franța și din alte țări care căzuseră victimă agresiunii. În condițiile existenței U.R.S.S., lupta oamenilor muncii împotriva înrobirii fasciste și a distrugerii civilizației ducea în mod firesc la transformarea războiului împotriva Germaniei, Italiei și Japoniei într-un război antifascist, de eliberare.

Așadar, cel de-al doilea război mondial a fost un fenomen mult mai complex decît războiul din 1914—1918. În desfășurarea evenimentelor se manifesta o lege cu totul nouă: pe de o parte criza generală a capitalismului a condiționat trădarea națională a marii burghezii și a moșierilor dintr-o serie de țări victime ale agresiunii, iar pe de altă parte a determinat creșterea activității maselor largi populare în lupta de eliberare împotriva agresorilor. Înfrîngerea militară a statelor capitaliste, victime ale agresiunii fasciste, a fost însoțită de falimentul guvernelor și de intensificarea rezistenței populare față de ocupanți. Așa s-a întîmplat, de pildă, în Polonia, al cărei guvern și comandament militar suprem au fugit din țară, în urma loviturilor primite, chiar din primele zile ale agresiunii fasciste, pe cînd poporul a continuat și în timpul ocupației să opună agresorilor o rezistență mereu crescîndă, în ciuda represiunilor sălbatice din partea acestora.

Patrioții din Franța, Norvegia și din alte țări europene în frunte cu comuniștii au condamnat cu hotărîre războiul și scopurile lui imperialiste. Cînd țările lor au fost amenințate de pericolul înrobirii fasciste, ei s-au opus cu dîrzenie agresorilor, au încercat să aducă guvernele țărilor lor pe drumul războiului antifascist. Prin apelul din 6 iunie 1940, Comitetul Central al Partidului Comunist Francez cerea guvernului să transforme acest război într-un război popular, pentru libertate și independență. Ziarul comuniștilor francezi, „La vie ouvrière", arăta încă la începutul războiului că guvernul care se teme de propriul său popor merge spre o înfrîngere sigură.

În lumea capitalistă nu s-a găsit nici o forță capabilă să oprească mașina de război germano-fascistă. În scurt timp, Germania hitleristă a

[7] Loc. cit., pag. 127.
[8] Loc. cit., pag. 123.
[9] Loc. cit., pag. 129.

ocupat aproape toate țările burgheze de pe continentul european, întărindu-și mult potențialul militar și economic pe seama lor.

Pe măsură ce agresorii fasciști ocupau, una după alta, țările din Europa occidentală, creștea și rezistența popoarelor față de ocupanți. Atacul Italiei fasciste împotriva Greciei, dezlănțuit în octombrie 1940, a primit riposta unanimă a maselor muncitoare; comuniștii greci au stat în primele rînduri ale luptătorilor cu cotropitorii. Avîntul puternic al luptei de eliberare a întregului popor a silit guvernul grec să organizeze rezistența împotriva agresorului; eforturile patrioților greci au fost sprijinite și de oamenii muncii din Albania. Datorită acestei lupte, cotropitorii italieni au fost alungați din Grecia. Patrioții albanezi au eliberat de sub stăpînirea ocupanților italieni o parte din teritoriul lor. Atacul Germaniei hitleriste împotriva Iugoslaviei și Greciei din aprilie 1941 a dus la lărgirea luptei de eliberare; popoarelor grec și albanez li s-au alăturat fiii eroici ai Iugoslaviei, imobilizînd importante forțe ale Germaniei și ale aliaților ei.

În Anglia și S.U.A. sporea de asemenea hotărîrea maselor populare de a da o ripostă fascismului, presiunea lor asupra guvernelor devenea tot mai puternică. Împrejurările au silit cercurile conducătoare din aceste țări să-și schimbe politica antipopulară, falimentară. În fața pericolului de a pierde independența națională și suveranitatea de stat, cercurile cîrmuitoare din Anglia și S.U.A. (în ciuda rezistenței înverșunate opuse de forțele profasciste interne, deosebit de influente și importante în S.U.A.) au fost totuși silite de desfășurarea evenimentelor să înceapă lupta împotriva agresorilor fasciști.

Începînd cu a doua jumătate a anului 1940 și în special la începutul anului 1941 s-a intensificat mult procesul transformării treptate a celui de-al doilea război mondial dintr-un război imperialist într-un război antifascist din partea țărilor opuse Germaniei. Factorul principal și hotărîtor al transformării acestui război într-un război de eliberare și antifascist a fost intrarea Uniunii Sovietice în război, în urma atacării ei de către Germania hitleristă.

Intrarea Uniunii Sovietice în cel de-al doilea război mondial a încheiat procesul transformării acestuia într-un război drept, de eliberare, purtat împotriva țărilor din blocul fascist. Rolul hotărîtor al Uniunii Sovietice în ceea ce privește caracterul drept al războiului s-a manifestat nu numai în faptul că lupta ei a insuflat forțe noi și încredere tuturor celorlalte popoare care luptau împotriva fascismului. Acest rol al U.R.S.S. s-a manifestat și în faptul că statele burgheze și guvernele lor, și în primul rînd marile puteri care luptau împotriva agresorilor fasciști, au fost nevoite, prin forța împrejurărilor, să intre în coaliție cu U.R.S.S., s-o ajute într-un fel sau altul în eforturile ei, rămînînd însă ostile din punct de vedere ideologic și, într-un anumit sens, politic față de statul socialist, devenit aliatul lor. Ele nu aveau altă soluție, căci victoria lor era de neconceput fără victoria U.R.S.S., iar victoria Uniunii Sovietice însemna victoria progresului și a libertății asupra reacțiunii.

Esența imperialistă a politicii duse de cercurile conducătoare din S.U.A. și Anglia s-a manifestat și în strategia lor militară, care a determinat, între altele, amînarea îndelungată și premeditată a deschiderii celui de-al doilea front în Europa împotriva Germaniei fasciste. Manifestînd asemenea tendințe reacționare în politica lor, cercurile conducătoare

din țările imperialiste au adus, în ultimă instanță, prejudicii propriilor lor interese de clasă, căci s-a creat o situație în care Uniunea Sovietică a fost în stare să zdrobească singură Germania fascistă și să preîntîmpine instaurarea prin forță, de către imperialiștii din S.U.A. și Anglia, a unor regimuri reacționare în multe țări din Europa, eliberate de sub jugul hitlerist.

Problema caracterului celui de-al doilea război mondial și a modificării lui are o mare importanță teoretică și politică. Transformarea războiului dus de puterile occidentale împotriva fascismului într-un război drept a fost determinată de faptul că multe popoare din țările europene au intrat în război ca o forță independentă, cu revendicările și interesele lor vitale. În aceasta s-a manifestat rolul crescînd al maselor populare în viața societății, oglindind prefacerile de importanță istorică mondială intervenite în raportul forțelor sociale în urma Revoluției din Octombrie și a construirii socialismului în U.R.S.S.

Dată fiind existența, fie chiar numai a unei singure țări socialiste, care, deși izolată, era puternică și viabilă, războiul la care au recurs imperialiștii, ca mijloc de rezolvare a contradicțiilor lor, s-a transformat într-un război drept și, de fapt, într-un război al popoarelor împotriva statelor fasciste, sprijinul reacțiunii imperialiste din acea vreme. Acest război s-a încheiat cu victoria forțelor antifasciste unite asupra Germaniei, Italiei și Japoniei, victorie în care rolul principal i-a aparținut Uniunii Sovietice și glorioaselor ei Forțe Armate. Blocul statelor fasciste a suferit o înfrîngere dintre cele mai grele. În același timp, cel de-al doilea război mondial nu a putut să nu ducă la o stăbire a sistemului capitalist în ansamblu.

III

Cel de-al doilea război mondial în care lupta eroică a poporului sovietic a constituit factorul principal formează o perioadă importantă din istoria contemporană. Periodizarea justă, oglindind obiectiv desfășurarea procesului istoric pe anumite etape, are o deosebită importanță pentru studierea sa științifică. Aceste schimbări au fost determinate de factori economici și politici generali, care au influențat desfășurarea luptei armate și formele ei, etapele operațiilor militare, starea economiei de război și situația internațională a țărilor beligerante.

Este absolut clar că în istoria celui de-al doilea război mondial se distinge o primă perioadă care cuprinde începutul războiului pînă la atacul Germaniei împotriva U.R.S.S. Ulterior, periodizarea celui de-al doilea război mondial este determinată de desfășurarea Marelui Război pentru Apărarea Patriei, de etapele lui principale.

Prima perioadă a Marelui Război pentru Apărarea Patriei (respectiv a doua perioadă a celui de-al doilea război mondial) cuprinde evenimentele de la 22 iunie 1941 pînă în noiembrie 1942. Pentru statul sovietic aceasta a fost perioada cea mai grea a războiului, perioadă caracterizată prin retragerea forțată a Armatei Roșii, care prin lupte înverșunate a zădărnicit planul germano-fascist al „războiului fulger", creînd condiții în spatele frontului și pe front menite să ducă la o cotitură radicală în desfășurarea războiului. Lupta armată dusă de statul sovietic împotriva Germaniei fasciste a avut în această perioadă mai ales un caracter defensiv. Armata Roșie, luptînd cu înverșunare și măcinînd forțele dușmanului, a fost nevo-

ită să se retragă în interiorul țării. În acest timp, Germania a întreprins două mari ofensive împotriva U.R.S.S. Dar de fiecare dată ele au fost respinse, iar scopul final al strategiei hitleriste zădărnicit. În prima perioadă a războiului, Forțele Armate Sovietice au stăvilit invazia fascistă, împiedicînd dușmanul să pătrundă în interiorul țării și creînd astfel condiții pentru o cotitură radicală în război. Ofensiva Armatei Roșii din iarna anilor 1941—1942 și nimicirea hoardelor germano-fasciste lîngă Moscova au însemnat prima mare înfrîngere a Germaniei în cel de-al doilea război mondial, înfrîngere care a marcat eșecul total al planului aventurier al „războiului fulger".

Dar în acea perioadă, Forțele Armate Sovietice nu puteau încă să obțină o cotitură hotărîtoare în operațiile militare.

În această perioadă, activitatea partidului comunist urmărea trecerea într-un termen cît mai scurt a întregii economii a țării pe făgaș de război, transformarea țării într-un lagăr militar, zădărnicirea planurilor hitleriste ale „războiului fulger" și pregătirea cotiturii în desfășurarea Războiului pentru Apărarea Patriei.

Marele merit al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice constă în aceea că, în condițiile grele ale primelor luni de război, a știut să facă față greutăților, nu și-a pierdut cumpătul în fața ofensivei dușmanului crud și perfid, a știut să ridice întregul popor în apărarea patriei socialiste. Chiar de la începutul operațiilor militare, sub conducerea partidului, în spatele frontului dușman a început să se desfășoare mișcarea de partizani, care a jucat un rol important în evenimentele războiului.

Încă în prima perioadă a războiului, economia de război sovietică a pregătit condițiile necesare pentru trecerea inițiativei de partea Armatei Roșii.

Tot atunci s-a constituit și coaliția antifascistă. Datorită luptei eroice a Forțelor Armate Sovietice, pe fronturile din Africa de Nord, Oceanul Atlantic și Pacific s-a creat o situație favorabilă pentru succesul operațiilor forțelor armate aparținînd celorlalte țări din coaliția antifascistă.

Prima perioadă a Marelui Război pentru Apărarea Patriei a fost și o treaptă importantă în dezvoltarea artei militare sovietice, o perioadă de acumulare și studiere a experienței de luptă. După o serie de insuccese, trupele sovietice, pe baza experienței acumulate, au găsit căile juste pentru rezolvarea problemelor operative și tactice atît în defensivă, cît și în ofensivă.

În prima perioadă a războiului nu numai că a fost oprită înaintarea trupelor germano-fasciste spre răsărit, ajungîndu-se la un echilibru strategic al părților beligerante, dar s-au creat și premisele necesare pentru o cotitură radicală în război, pentru trecerea inițiativei de partea Uniunii Sovietice. Punctul culminant al operațiilor militare din această perioadă a fost nimicirea trupelor germano-fasciste lîngă Moscova și apărarea eroică a Stalingradului, operații militare care au dus la prăbușirea planurilor ofensivei hitleriste.

Cea de-a doua perioadă a Marelui Război pentru Apărarea Patriei (a treia perioadă a celui de-al doilea război mondial) cuprinde intervalul dintre 19 noiembrie 1942 și sfîrșitul anului 1943. Aceasta a fost perioada cotiturii radicale în desfășurarea războiului, a marilor victorii istorice ale Armatei Roșii și a înfrîngerilor catastrofale suferite de trupele germano-fasciste. Ea a fost marcată printr-o sporire importantă a producției de

război, prin creșterea măiestriei de luptă a ostașilor sovietici, prin trecerea inițiativei strategice de partea Armatei Roșii. În această perioadă, eforturile partidului comunist și ale întregului popor au fost îndreptate spre obținerea unei creșteri importante a capacității de producție a economiei naționale a țării, mărirea producției de război, asigurarea frontului cu toate cele necesare pentru ofensiva victorioasă a trupelor sovietice, pentru o cotitură radicală în război. Măsurile importante luate de partidul comunist în această perioadă în domeniul organizării militare au asigurat dezvoltarea artei militare sovietice, creșterea măiestriei de luptă a forțelor armate ale U.R.S.S. Evenimentele din această perioadă se caracterizează prin schimbări importante în situația politică externă a U.R.S.S., prin consolidarea continuă a puterii Uniunii Sovietice, prin trecerea inițiativei strategice de partea Armatei Roșii.

Victoriile Armatei Roșii de la Stalingrad și Kursk au constituit evenimentele culminante din cea de a doua perioadă a războiului. Nimicirea trupelor germano-fasciste la Stalingrad a fost un însemnat punct de cotitură în lupta împotriva Germaniei hitleriste și a constituit începutul marii cotituri în Războiul pentru Apărarea Patriei și în războiul mondial în general. Această victorie de importanță istorică mondială a Armatei Roșii a însemnat pentru omenire zorile victoriei finale și depline asupra fascismului.

Începînd cu contraofensiva de la Stalingrad (19 noiembrie 1942), în iarna anilor 1942—1943 Forțele Armate Sovietice au continuat ofensiva pe aripa de sud a frontului sovieto-german. În același timp, ele au spart blocada Leningradului și și-au îmbunătățit situația operativă și strategică în celelalte sectoare ale frontului. A început alungarea în masă a dușmanului de pe pămîntul sovietic.

În februarie-martie 1943, încercînd să oprească ofensiva Armatei Roșii și să recîștige inițiativa pierdută, comandamentul germano-fascist a inițiat o contraofensivă în direcția Harkov și în partea de vest a Donbasului. Trupele sovietice au fost nevoite pentru un timp să treacă la defensivă. În cursul luptelor defensive active ele au pricinuit dușmanului mari pierderi, iar la sfîrșitul lunii martie, au oprit definitiv contraofensiva germană. Linia frontului s-a stabilizat în acest sector.

La începutul lunii iulie, comandamentul german a întreprins o puternică ofensivă lîngă Kursk, cu scopul de a-și lua revanșa pentru înfrîngerile suferite ; dar această ultimă ofensivă strategică în care hitleriștii și-au pus atîtea speranțe s-a terminat printr-un eșec catastrofal. În urma nimicirii dușmanului în uriașa bătălie de la Kursk, trupele sovietice au trecut la o ofensivă hotărîtă pe aripa de sud și în partea centrală a frontului sovieto-german, au eliberat teritoriul Donbasului, teritoriul Ucrainei de pe malul stîng al Niprului, regiunile de vest ale R.S.F.S.R., au trecut Niprul și și-au asigurat capete de pod strategice în Ucraina de pe malul drept al Niprului.

Victoriile Armatei Roșii au creat condiții favorabile forțelor armate ale Statelor Unite ale Americii și Angliei în războiul împotriva Germaniei fasciste și a Japoniei imperialiste. Dar guvernele Angliei și S.U.A. nu au folosit pe deplin aceste condiții și nu au deschis în 1943 cel de-al doilea front în Europa. La conferința de la Teheran (28 noiembrie—1 decembrie 1943), șefii statelor coaliției antifasciste s-au înțeles cu privire la propor-

țiile și termenele de debarcare a trupelor anglo-americane în nordul Franței în 1944.

Cea de-a doua perioadă a războiului se caracterizează prin activitatea coordonată și eficace a spatelui frontului sovietic, ceea ce a permis să se satisfacă nevoile forțelor armate, legate de importante operațiuni ofensive.

În domeniul artei militare, Armata Roșie își perfecționează tot mai mult procedeele operative și tactice, bazate pe experiența războiului, pe dezvoltarea tehnicii militare și pe folosirea ei intensă. Printre altele, trupele sovietice și-au perfecționat metodele de apărare și au cîștigat o experiență importantă și multilaterală în domeniul operațiunilor ofensive.

Cea de-a treia perioadă a Marelui Război pentru Apărarea Patriei (a patra perioadă a celui de-al doilea război mondial) cuprinde intervalul de la sfîrșitul anului 1943 pînă la 9 Mai 1945. Trăsăturile caracteristice ale acestei perioade sînt: izgonirea completă a cotropitorilor fasciști de pe pămîntul sovietic, eliberarea popoarelor din Europa de est și sud-est de către Armata Roșie, zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste. Partidul comunist a îndrumat activitatea oamenilor muncii din spatele frontului, a ostașilor din Armata și Flota Roșie spre încheierea victorioasă a războiului și eliberarea completă a teritoriului Uniunii Sovietice de cotropitorii hitleriști, refacerea cu succes a economiei naționale în regiunile foste sub ocupația dușmanului, spre îndeplinirea măreței misiuni de eliberare a popoarelor din Europa care gemeau sub jugul fascist. Au avut loc schimbări în situația militară și politică în favoarea Uniunii Sovietice. Forțele Armate ale U.R.S.S. au trecut de la ofensiva în diferite sectoare la ofensiva generală pe întregul front strategic, înfăptuită atît sub forma unor importante operațiuni ofensive succesive, cît și a unor operațiuni ofensive simultane. Marea superioritate numerică și tehnică a Armatei Roșii, inițiativa ei strategică absolută, precum și faptul că aviația sovietică domina în aer au creat posibilitatea de a da trupelor germano-fasciste lovituri tot mai puternice.

La sfîrșitul lunii decembrie 1943, trupele sovietice au reluat ofensiva în Ucraina pe malul drept al Niprului. În ianuarie 1944, ofensiva s-a extins și pe flancul de nord al frontului sovieto-german. Toate aceste operațiuni au dus la eliberarea totală a Ucrainei, la lichidarea blocadei Leningradului, la curățirea regiunii Leningrad, a Crimeii și a altor regiuni ale Uniunii Sovietice de ocupanții germani. Ofensiva trupelor sovietice s-a desfășurat pe scară mai largă în vara anului 1944. Forțele Armate ale U.R.S.S. au trecut frontierele statelor din blocul hitlerist și au mutat operațiunile militare pe teritoriul acestora. În sfîrșit, în campania din iarna anului 1945 ofensiva Armatei Roșii a atins cea mai mare amploare din tot timpul războiului.

Aliații U.R.S.S. din coaliția antifascistă au schimbat formele operațiunilor militare împotriva Germaniei hitleriste. Odată cu debarcarea trupelor anglo-americane în Franța de nord, în iunie 1944, s-a deschis, deși cu mare întîrziere, cel de-al doilea front în Europa de vest. Din această clipă a apărut posibilitatea unei colaborări strategice între Forțele Armate Sovietice și cele anglo-americane. Situația Germaniei fasciste s-a înrăutățit în urma pierderii teritoriilor ocupate de ea în Belgia și Franța. Deschiderea celui de-al doilea front a contribuit la accelerarea înfrîngerii Germaniei, deși pînă la sfîrșitul războiului rolul principal în zdrobirea ei a continuat să-l joace Forțele Armate Sovietice.

Schimbări radicale au avut loc și în ceea ce privește economia de război a părților beligerante. În timp ce economia Germaniei fasciste a început să decadă rapid, începînd din iulie 1944, puterea economică a Uniunii Sovietice și a coaliției antifasciste a continuat să crească.

În cea de-a treia perioadă a războiului, trupele sovietice l-au alungat definitiv pe dușman din U.R.S.S. și au acordat ajutor popoarelor din Europa în lupta pentru eliberarea de sub jugul fascist. În același timp are loc destrămarea definitivă a blocului hitlerist. Unii din foștii aliați ai Germaniei fasciste întorc armele împotriva ei. Toate acestea duc la schimbări profunde în situația internațională și în situația externă a Uniunii Sovietice. Prestigiul ei ca eliberatoare a popoarelor din robia fascistă crește și mai mult.

Cea de-a treia perioadă a războiului în Europa se încheie prin victoria deplină a U.R.S.S. asupra Germaniei fasciste. Dar aceasta nu a însemnat sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, deoarece nu luase sfîrșit lupta armată împotriva imperialismului japonez.

În cursul celui de-al doilea război mondial, Japonia a fost aliată și complice a Germaniei fasciste, luptînd împreună cu ea împotriva puterilor coaliției antifasciste în bazinul Oceanului Pacific și în Asia de sud-est. Deși, datorită mai multor cauze, Japonia nu a intrat împreună cu Germania în războiul împotriva Uniunii Sovietice, în tot acest timp ea a acordat imperialiștilor germani un sprijin multilateral.

Politica guvernului japonez, ostilă Uniunii Sovietice, a fost de un real ajutor Germaniei fasciste, deoarece imobiliza un număr de 40 de divizii care nu puteau fi trimise pe frontul sovieto-german. Japonia a dus un război sîngeros, îndelungat, împotriva marelui popor chinez care s-a împotrivit cu curaj invaziei dușmane. Politica Japoniei în timpul celui de-al doilea război mondial a fost o politică tîlhărească a imperialismului agresiv, identică cu politica dusă de Germania hitleristă. După capitularea Germaniei, Japonia a continuat războiul împotriva statelor din coaliția antifascistă, împotriva Chinei.

În aceste condiții, Uniunea Sovietică, credincioasă obligațiilor sale de aliat și călăuzindu-se de interesele fundamentale ale tuturor oamenilor sovietici și ale popoarelor asuprite din Asia, a declarat, la 8 august 1945, război Japoniei imperialiste. Intrînd în război împotriva Japoniei, poporul sovietic își îndeplinea misiunea eliberatoare, continua războiul drept în interesul patriei socialiste și al întregii omeniri progresiste. Împreună cu poporul chinez, cu Armata sa populară de eliberare, cu Armata revoluționar-populară mongolă, poporul sovietic a dus o luptă armată pentru patria sa socialistă, pentru eliberarea Chinei de sub jugul imperialist, pentru terminarea cît mai rapidă a celui de-al doilea război mondial.

Războiul U.R.S.S. împotriva Japoniei a constituit o continuare nemijlocită și o parte importantă a Marelui Război pentru Apărarea Patriei, o perioadă deosebită a acestuia ; în același timp el a fost evenimentul principal al celei de-a cincea și ultime perioade din al doilea război mondial (9 mai—2 septembrie 1945). În această perioadă, operațiile Forțelor Armate Sovietice s-au desfășurat pe un teatru de luptă nou, în condiții cu totul noi, într-o situație politică și strategică cu totul diferită, după un răgaz de trei luni de armistițiu. Forțele Armate ale U.R.S.S. au trecut la ofensivă împotriva trupelor japoneze pe teritoriul Chinei de nord-est, al Coreei de nord, al Sahalinului de sud și al lanțului insulelor Kurile, zdro-

bind complet armata japoneză de la Kwantung și armata marionetelor Japoniei.

Operațiile militare ale trupelor sovietice în Extremul Orient, împreună cu operațiile forțelor armate americane din bazinul Oceanului Pacific, au dus la capitularea Japoniei imperialiste, pe atunci principalul agresor în Orient. Această capitulare a însemnat sfîrșitul Marelui Război pentru Apărarea Patriei și al celui de-al doilea război mondial, a asigurat reintegrarea teritoriilor smulse Uniunii Sovietice de Japonia și întărirea frontierelor U.R.S.S. în Extremul Orient, a contribuit la crearea unor premise favorabile pentru lupta de eliberare națională a popoarelor coloniale din Asia, pentru eliberarea marelui popor chinez.

„Istoria Marelui Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei din anii 1941—1945", în șase volume, este concepută în concordanță cu periodizarea expusă mai sus.

Primul volum este consacrat izbucnirii celui de-al doilea război mondial, pregătirii atacului împotriva U.R.S.S. de către puterile imperialiste, activității depuse de partidul comunist, de guvernul sovietic și de întregul popor pentru întărirea apărării statului sovietic. Din punct de vedere cronologic, volumul cuprinde evenimentele de la începutul deceniului al patrulea (formarea celor două focare ale unui nou război mondial) pînă în iunie 1941, adică pînă la atacul Germaniei împotriva U.R.S.S.

Volumul al doilea cuprinde evenimentele din prima perioadă a Marelui Război pentru Apărarea Patriei (22 iunie 1941—noiembrie 1942). Aici este prezentat atacul perfid al Germaniei fasciste împotriva Uniunii Sovietice, mobilizarea de către partidul comunist a forțelor poporului pentru a da riposta agresorului, retragerea Armatei Roșii, rezistența ei eroică în fața dușmanului, prima contraofensivă a Forțelor Armate Sovietice, eșecul „războiului fulger" pornit de Germania fascistă împotriva U.R.S.S. și crearea condițiilor pentru înfăptuirea cotiturii în război.

Volumul al treilea este consacrat celei de-a doua perioade a Marelui Război pentru Apărarea Patriei (19 noiembrie 1942—decembrie 1943). Aici este înfățișată lupta partidului comunist și a guvernului sovietic pentru a organiza nimicirea dușmanului, pentru cotitura radicală în desfășurarea războiului, datorită victoriilor obținute de Forțele Armate Sovietice la Stalingrad, în lupta de la Kursk, precum și în multe alte lupte care au avut loc în anul 1943.

Volumul al patrulea cuprinde evenimentele din cea de-a treia perioadă a războiului, legate de anul 1944 și de izgonirea totală a cotropitorilor germani de pe teritoriul sovietic, de eliberarea popoarelor din Europa de est și de sud-est.

Volumul al cincilea relatează marile victorii ale Forțelor Armate Sovietice repurtate la sfîrșitul celei de-a treia perioade a Marelui Război pentru Apărarea Patriei (1945), care au dus la eliberarea popoarelor Europei de sub jugul fascismului și la zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste ; aici sînt prezentate și evenimentele legate de înfrîngerea Japoniei imperialiste.

Volumul al șaselea este consacrat rezultatelor de importanță istorică mondială ale Marelui Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei și ale celui de-al doilea război mondial în ansamblul lui, analizei izvoare-

lor victoriei statului sovietic și a luptei sale pentru pace în perioada postbelică.

„Istoria Marelui Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei din anii 1941—1945" are sarcina principală de a forma cititorilor o idee justă despre cele mai importante evenimente ale războiului și urmările lor, să analizeze pe baza ideologică a marxism-leninismului cauzele izbucnirii, desfășurarea și rezultatele războiului. Această lucrare, publicată pe baza hotărîrii Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, înfățișează cititorilor laturile cele mai importante din istoria războiului, aruncă lumină atît asupra principalelor evenimente militare din anii 1941 — 1945, asupra proceselor dezvoltării economice și social-politice din țara noastră, cît și asupra problemelor politicii externe a U.R.S.S. din această perioadă. În lucrare sînt trecute în revistă și sînt caracterizate pregătirile Germaniei fasciste și ale altor puteri imperialiste în vederea agresiunii împotriva U.R.S.S., sînt prezentate patriotismul înflăcărat și lupta eroică a poporului sovietic pe front și în spatele frontului, principalele operații ale Armatei Roșii și ale Flotei Maritime Militare, puterea crescîndă a Forțelor Armate ale U.R.S.S. în anii războiului și superioritatea artei militare sovietice.

„Istoria Marelui Război al Uniunii Sovietice pentru Apărarea Patriei din anii 1941—1945" reconstituie tabloul măreț al luptei eroice duse de întregul popor sovietic pe front și în spatele frontului, împotriva unui dușman puternic, crud și perfid. Această lucrare în șase volume este menită să arate mărețele fapte ale poporului sovietic. Iată de ce se acordă o mare importanță atît operațiilor militare ale Forțelor Armate ale U.R.S.S. și ale partizanilor, cît și activității din spatele frontului.

Ținîndu-se seama de faptul că cel de-al doilea război mondial s-a transformat într-o bătălie măreață a tuturor popoarelor iubitoare de libertate împotriva agresorilor fasciști și a aliaților lor, în lucrare este înfățișată și lupta plină de abnegație și curaj dusă împotriva cotropitorilor fasciști de masele populare din țările Europei și Asiei, ocupate de imperialiștii germani și japonezi. Chiar în Germania s-a format o mișcare antifascistă. Partidele comuniste și muncitorești au fost pretutindeni forța conducătoare și îndrumătoare în lupta eroică a popoarelor pentru libertate și independență, pentru democrație și socialism, pentru apărarea civilizației și culturii mondiale, împotriva barbariei fasciste, a bestialității și a obscurantismului. Activitatea lor plină de abnegație a fost una din premisele importante ale triumfului coaliției antifasciste, care a încununat sfîrșitul celui de-al doilea război mondial.

În zilele războiului, popoarele din multe țări au dat dovadă de voința neclintită de a-și cîștiga libertatea și independența națională ; ele au adus mari sacrificii pe altarul victoriei. Rolul hotărîtor în zdrobirea fascismului german aparține poporului sovietic. Socialismul a dat oamenilor sovietici forțe uriașe care în cursul războiului au întrecut forțele Germaniei și ale aliaților ei. Victoria orînduirii sociale și de stat socialiste, victoria Forțelor Armate Sovietice este firească. Ea a însemnat triumful măreț al progresului social asupra reacțiunii fasciste, un avertisment sever dat tuturor agresorilor imperialiști.

Și acum să ne întoarcem încă o dată cu gîndul la milioanele de fii și fiice ale poporului sovietic care și-au vărsat eroic sîngele, și-au dat viața

pentru libertatea și independența țării în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei. Datorită curajului fără precedent și abnegației apărătorilor patriei socialiste, a coeziunii lor în jurul partidului comunist, a fost cucerită glorioasa victorie asupra fasciștilor, dușmanii omenirii, care a ușurat atît de mult sarcina grea a luptei pentru o pace veșnică și fericirea oamenilor.

Poporul sovietic și forțele sale armate au săvîrșit o măreață faptă eroică nu numai apărîndu-și patria socialistă și repurtînd victoria deplină asupra hoardelor fasciste, dar întinzînd o mînă frățească popoarelor înrobite din Europa, printre care și poporului german. Mărețul simbol al acestei victorii și al acestor fapte eroice îl constituie monumentul ostașului sovietic eliberator din parcul Treptow din Berlin. Remarcabila operă a sculpturii monumentale sovietice (autor E. Vucetici) întruchipează imaginea eroică a Armatei Roșii, armată de tip nou, care cu spada ei a sfărîmat zvastica fascistă și a salvat viitorul omenirii.

Mult adevăr conțin versurile poetului sovietic despre acest monument:

Și-n Berlin, în bronz, nălțară-n piață
Simbol vieții ca să stea oricînd
Un ostaș cu un copil în brațe
Peste veacuri vremile scrutînd.

Ca un far ce bezna săgetează
De pe soclu-n ostășesc veșmînt,
El simbolul patriei veghează,
Pacea să triumfe pe pămînt.

Victoria poporului sovietic, înscrisă cu litere de aur în cartea istoriei universale, va trăi peste veacuri.

IV

Învățămintele Marelui Război pentru Apărarea Patriei prezintă într-adevăr o importanță istorică deosebită. Ele confirmă concret că socialismul și forțele progresului sînt de nebiruit, că planurile pretendenților imperialiști la dominația mondială sînt irealizabile. De două ori, în anii intervenției și ai războiului civil și în Marele Război pentru Apărarea Patriei, reacțiunea imperialistă internațională, dușmanul cel mai înverșunat și mai neîmpăcat al socialismului, a încercat prin forța armelor să nimicească statul sovietic și să arunce jugul robiei capitaliste pe umerii popoarelor libere din Uniunea Sovietică. Și de două ori poporul sovietic, popor erou, a ieșit învingător din grelele încercări ale războiului, a continuat construirea cu succes a socialismului și comunismului.

Ținînd seamă de experiența luptei comune a aliaților împotriva fascismului, încă în timpul războiului, Uniunea Sovietică a propus ca o sarcină de mare importanță a dezvoltării relațiilor internaționale de după război, continuarea și consolidarea colaborării membrilor coaliției antifasciste. Din inițiativa U.R.S.S. s-au luat hotărîrile și obligațiile comune corespunzătoare. Dar încă nu se terminase războiul, încă nu se uscase cerneala

semnăturilor de pe angajamentele solemne și aceste hotărîri au și fost călcate în picioare.

Imperialiștii din S.U.A., politica lor de expansiune au jucat rolul principal în zădărnicirea colaborării internaționale. Această politică expansionistă manifestă tendința monopolurilor din S.U.A. spre dominația mondială. Imediat după sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, în mesajul „Despre reorganizarea forțelor armate" adresat Congresului la 19 decembrie 1945, Harry Truman, președintele S.U.A., scria: „Trebuie să recunoaștem că victoria pe care am obținut-o a adus poporului american povara răspunderii permanente pentru conducerea lumii. Viitoarea pace în lumea întreagă va depinde mult de faptul dacă Statele Unite vor dovedi că sînt animate de dorința de a-și menține rolul de conducător al tuturor națiunilor" [10].

În martie 1946, Churchill a ținut o cuvîntare agresivă în orașul american Fulton, în prezența președintelui S.U.A., Truman. În această cuvîntare el a îndemnat popoarele anglo-saxone să pornească cruciada împotriva comunismului, făcînd astfel începutul așa-numitului „război rece". Chiar și un anticomunist atît de înverșunat ca E. Bevin, liderul laburiștilor de dreapta, pe atunci ministru de Externe al Angliei, a spus, în martie 1950, că cuvîntarea rostită de Churchill la Fulton cuprinde doctrina „războiului preventiv" împotriva Uniunii Sovietice.

Statele Unite ale Americii și partenerii lor, încălcîndu-și declarațiile, au renunțat la colaborarea cu țările socialiste, au creat blocuri militare agresive închise (N.A.T.O., S.E.A.T.O. și altele) îndreptate împotriva Uniunii Sovietice și a țărilor socialiste.

Imperialiștii americani nu au vrut și nici nu au putut să înțeleagă lecțiile istoriei. Orbiți de ura de clasă față de socialism, ei au urmărit dacă nu nimicirea acestuia, cel puțin zădărnicirea activității creatoare a oamenilor muncii din statele socialiste. Caracterizînd această politică a Washingtonului, un ziar burghezo-liberal american scria: „De la cel de-al doilea război mondial încoace politica externă americană a urmărit împărțirea lumii într-un sector comunist și unul anticomunist, mobilizarea și înarmarea lagărului anticomunist și, în ultimă instanță, nimicirea comuniștilor sau cel puțin împingerea lor prin violență pe poziții secundare, lipsite de perspectivă" [11].

Imperialiștii americani și-au dat seama că „războiul rece" împotriva Uniunii Sovietice, ale cărei eforturi eroice au salvat civilizația mondială de la distrugerea de către fascismul german și au adus multor țări libertatea, va întîmpina rezistența fermă a popoarelor. De aceea, ei au recurs la o armă înveninată, la calomnie. Propaganda imperialistă a început să trîmbițeze că Uniunea Sovietică ar intenționa să atace țările capitaliste prin surprindere. Această calomnie murdară, josnică („Rusia vrea război") a apărut în primii ani de după război, cînd poporul sovietic și-a încordat toate forțele pentru a lichida urmările grele ale pierderilor cauzate de război, ale jafurilor și distrugerilor pricinuite țării noastre de către hitleriști.

În anii următori, propaganda imperialistă și-a continuat acțiunile mîrșave cu un zel pentru care a fost bine plătită. Un extras din istoria oficială a celui de-al doilea război mondial, publicată de secția de istorie a Mare-

[10] „Congressional Record", vol. 91, partea a 9-a p. 12.398—12.399.
[11] „Monthly Review", March, 1956, pag. 433.

lui Stat-Major al S.U.A., ne arată pînă unde pot să ajungă publicațiile guvernamentale americane cu minciunile lor, debitate pentru defăimarea U.R.S.S. Examinînd politica U.R.S.S. dinainte și de după cel de-al doilea război mondial, autorii acestui pamflet revoltător scriu: „Datele documentare de care dispun serviciile de informații ale tuturor națiunilor libere arată categoric că Rusia sovietică a nutrit și continuă să nutrească planuri de cucerire a lumii. Schițele și hărțile militare, întocmite și tipărite la Moscova, dau la iveală cel mai uriaș complot din istoria omenirii. Declarațiile comuniste oficiale confirmă aceste fapte. Toate materialele comuniste și celelalte publicații îndeamnă poporul cu frenezie la un război împotriva statelor democratice" [12].

Asemenea falsuri cu caracter provocator, alcătuite după rețetele lui Goebbels, maestrul „marii minciuni", urmăresc să înșele opinia publică mondială. Totodată, falsificatorii istoriei de la Pentagon ne încredințează că dețin „dovezi". Ei imită exemplul vechi al calomniatorilor afirmînd că dispun de dovezi care însă nu pot fi prezentate. Într-adevăr, nu se poate prezenta ceea ce nu există. Nici un om sovietic, fără a mai vorbi despre „materialele comuniste și celelalte publicații", nu a apărut și nici nu poate să apară în rolul unui atițător la război! De aceasta s-au putut convinge ușor sute de mii de cetățeni din țările capitaliste care au vizitat Uniunea Sovietică, inclusiv zecile de mii de americani. În ceea ce privește schițele și hărțile agresiunii, trebuie să spunem că ele sînt alcătuite de clica militaristă americană și se publică adeseori în presa americană. Astfel, revista „United States News and World Report", foarte răspîndită în S.U.A., a indicat nu o dată, cu nerușinare și lăudăroșenie, direcțiile unei eventuale agresiuni americane, ale cărei săgeți pătrund adînc pe teritoriul Uniunii Sovietice.

Cu o ușurință uimitoare, această revistă ca și revista „Colliers", care a publicat în 1951 „schițe" fantastice despre viitorul bombardament atomic asupra Moscovei, efectuat de către avioane americane, au dat de nenumărate ori, ca de altfel și alte publicații de același gen, „o lovitură de grație" Uniunii Sovietice.

În opoziție cu imperialiștii americani, Uniunea Sovietică a dus și duce o luptă consecventă și nobilă pentru pace și coexistență pașnică. Inițiativa de pace a U.R.S.S. a devenit factorul cel mai important al vieții internaționale. Ea s-a manifestat în mod concret în vizitele istorice pe care N. S. Hrușciov le-a făcut în diferite țări, în acea misiune a păcii și prieteniei pe care el a înfăptuit-o cu imens succes în timpul vizitei sale în S.U.A., în toamna anului 1959.

Politica americană față de U.R.S.S., care pornește de la ipoteze și calcule absolut greșite, politica lui Dulles „de pe poziții de forță", „în pragul războiului", a eșuat. Autorii ei nu au înțeles forța orînduirii sovietice socialiste. Ei credeau că prin „războiul rece" vor putea împiedica dezvoltarea socialismului, dar au suferit o înfrîngere totală. În dezvoltarea economiei, tehnicii și științei, în ridicarea nivelului material și cultural al oamenilor muncii, Uniunea Sovietică a atins culmi care reprezintă o treaptă calitativ nouă în întrecerea dintre cele două sisteme, ca și în construirea comunismului în U.R.S.S. Agresorii americani nu au reușit să slăbească

[12] „War in Korea and the Complete History of World War II", Ed. by Francis Trevelyan Miller, Armed Services. Memorial Edition, 1955, pag. K—1—K—2.

unitatea de nezdruncinat a țărilor socialiste, să împiedice creșterea continuă a puterii sistemului mondial al socialismului.

Constatînd eșecul politicii Washingtonului, istoricul american Williams scrie în cartea sa „Tragedia diplomației americane": „Probabil că viitorii istorici vor ajunge la concluzia că «diplomația totală» americană a războiului rece a acționat după principiul bumerangului. Căci numai după un deceniu Statele Unite au constatat că realitatea a fost absolut contrară acelei lumi care, după ferma lor convingere, urma să apară ca rezultat final al programului și politicii lor" [13].

Datorită eforturilor Uniunii Sovietice, ale tuturor țărilor socialiste, ale celorlalte state și popoare iubitoare de pace, la sfîrșitul deceniului al șaselea a început să scadă întrucîtva încordarea în relațiile dintre marile puteri. S-a deschis drumul spre tratative pentru rezolvarea problemelor internaționale la ordinea zilei. Dar cu cît situația devenea mai favorabilă, cu atît devenea mai intensă activitatea dușmanilor păcii. La întoarcerea sa din S.U.A., N. S. Hrușciov a vorbit despre aceste uneltiri.

Aceste grupuri imperialiste agresive, care se îmbogățesc din cursa înarmărilor și care, împotriva voinței popoarelor, inclusiv a poporului american, caută să împiedice destinderea încordării internaționale și îmbunătățirea relațiilor între state, sînt cele care au căpătat preponderență în politica S.U.A. din primăvara anului 1960. Aceste forțe ale întunericului și-au propus torpilarea conferinței șefilor de guverne ai U.R.S.S., S.U.A., Angliei și Franței. Guvernul S.U.A. nu a pregătit pentru această conferință nici un fel de propuneri menite să întărească pacea și nu s-a gîndit la ea în mod serios. Imediat după torpilarea conferinței la nivel înalt, generalul american Twining, președintele grupului unit al șefilor de stat-major de la Washington, s-a lăudat cu cinism: „Nu am socotit niciodată necesar să ne gîndim la posibilitatea destinderii internaționale" [14].

Tocmai de aceea clica militaristă americană, călăuzindu-se după indicațiile guvernului S.U.A., a întreprins în ajunul conferinței la nivel înalt o provocare agresivă fățișă împotriva Uniunii Sovietice, trimițînd la 1 mai 1960 un avion militar de recunoaștere în spațiul aerian al U.R.S.S cu scopuri de spionaj. Provocarea a fost organizată nu numai pentru torpilarea conferinței la nivel înalt, dar și pentru a exercita presiuni asupra Uniunii Sovietice, pentru a învenina atmosfera internațională, pentru a readuce lumea la timpurile încordate ale „războiului rece". Acest lucru s-a văzut deosebit de clar din discursurile președintelui Eisenhower și secretarului de stat Herter.

Raportul prezentat de N. S. Hrușciov la sesiunea din 5 mai 1960 a Sovietului Suprem al U.R.S.S. și alte acțiuni ale guvernului sovietic au oferit oamenilor de stat din S.U.A. posibilitatea de a ieși din situația creată fără prea mari prejudicii pentru prestigiul președintelui și al guvernului american. Ei ar fi putut condamna zborul agresiv, de provocare, al avionului de spionaj deasupra teritoriului Uniunii Sovietice dacă ar fi dorit succesul conferinței șefilor de guverne ai celor patru mari puteri și destinderea încordării internaționale. Dar ei, bătîndu-și joc în mod grosolan de principiile fundamentale ale dreptului internațional, au declarat că

[13] *William A. Williams:* „The Tragedy of American Diplomacy", Cleveland and New York, 1959, pag. 169.

[14] Vezi „Pravda" din 20 mai 1960.

trimiterea avioanelor militare și încălcarea suveranității Uniunii Sovietice reprezintă „politica națională" a guvernului american pe care acesta o va promova și pe viitor. Spionajul și agresiunea, încălcarea suveranității unui alt stat, fără precedent în istorie, au fost recunoscute în mod oficial drept linia politicii externe americane.

În aceste condiții, conferința la nivel înalt nu a putut da rezultate pozitive din punctul de vedere al intereselor păcii ; din vina imperialiștilor S.U.A. ea a fost condamnată la eșec. De aceea, guvernul sovietic, nedorind să participe la înșelarea popoarelor, a declarat că este necesară o amînare a conferinței pînă ce va exista o situație mai favorabilă. Atitudinea hotărîtă și fermă pe care a adoptat-o la Paris N. S. Hrușciov, șeful guvernului sovietic, a fost răspunsul just, demn și cel mai eficace dat de marele stat socialist politicii externe fățiș agresive a cercurilor diriguitoare din Statele Unite ale Americii.

Intitulîndu-și manifestările drept acțiuni „naționale", militariștii americani au vrut să le prezinte ca pe o politică acceptată de întreaga națiune. Dar prin aceasta ei și-au calomniat propria lor țară, căci poporul american, ca și popoarele altor state, vrea pace și nu război, respinge cu indignare politica corporațiilor din industria de război, politică ostilă intereselor lui fundamentale. Chiar și în rîndurile capitaliștilor americani există persoane și grupuri destul de influente care nu se îmbogățesc prea mult de pe urma comenzilor militare și care au interes să întrețină legături pașnice cu țările socialiste. Aceste grupuri au condamnat fățiș acțiunile Pentagonului.

De asemenea, trebuie să avem în vedere că acțiunile agresive ale S.U.A., menite să intensifice psihoza războinică, să impună dictatul necondiționat al Washingtonului, provoacă și vor provoca rezistența tot mai puternică a popoarelor din alte state capitaliste care năzuiesc spre păstrarea independenței naționale a țărilor lor, instaurarea unei păci trainice în lumea întreagă.

La insulta fără precedent adusă poporului sovietic și la amenințarea suveranității Uniunii Sovietice se adaugă faptul că oamenii de stat din S.U.A. și-au permis să repete calomniile la adresa U.R.S.S. debitate cu cîțiva ani în urmă de cercurile agresive ale imperialismului american. Președintele Eisenhower a declarat că Uniunea Sovietică este capabilă „să întreprindă un mare atac prin surprindere".

Care om cu mintea întreagă poate să dea crezare ideii absurde că Uniunea Sovietică ar pregăti un atac prin surprindere ? Imperialiștii americani pășesc pe urmele hitleriștilor, care au încercat să prezinte invazia lor tîlhărească pe teritoriul U.R.S.S. drept „război preventiv", deși între ei spuneau că Uniunea Sovietică „nu poate fi nici măcar provocată la un atac".

Dar oricît și-ar ascunde imperialiștii americani planurile lor perfide și oricîte acuzații mincinoase ar aduce Uniunii Sovietice, ei nu vor reuși să defăimeze politica sovietică iubitoare de pace. Popoarele, masele de oameni ai muncii apreciază politica guvernelor nu după vorbe, ci după fapte. Iar faptele îi demască în mod clar pe imperialiștii din S.U.A. și arată rolul

nobil și politica iubitoare de pace a U.R.S.S. În timp ce în capitalele S.U.A. și ale aliaților lor au loc una după alta consfătuiri ale membrilor blocurilor agresive, la care se discută planuri de război, în capitala Uniunii Sovietice se convoacă Consfătuirea unională a fruntașilor în întrecerea pentru titlul de brigadă și fruntaș al muncii comuniste, precum și alte consfătuiri consacrate muncii creatoare. În Occident se aud glasurile isterice ale militariștilor și revanșarzilor, care îndeamnă la cursa înarmărilor, pe cînd în U.R.S.S se aud chemări la intensificarea construcției pașnice, la îmbunătățirea muncii întreprinderilor, a colhozurilor, școlilor, institutiilor științifice.

Hotărîrea privind desființarea impozitelor pe salariile muncitorilor și funcționarilor și trecerea în 1960 la ziua de lucru redusă constituie o mărturie elocventă a năzuințelor de pace ale statului sovietic.

Se pune întrebarea: pentru ce au avut nevoie cercurile diriguitoare din S.U.A. să înrăutățească situația internațională? Pentru că aceste cercuri simt o adevărată *„frică de pace"*. Imperialiștii se tem că în cazul victoriei forțelor păcii vor pierde imensele profituri rezultate din cursa înarmărilor, că în condițiile întrecerii pașnice socialismul va obține victoria asupra capitalismului, iar creșterea și prosperitatea forțelor socialismului în lumea întreagă va duce, pînă la urmă, la falimentul sistemului capitalist mondial. Nu întîmplător dușmanii păcii au întîmpinat cu bucurie fățișă eșecul conferinței la nivel înalt din mai 1960, eșec datorat forțelor reacțiunii imperialiste din Statele Unite ale Americii.

În articolul intitulat cu cinism „Nu mai trebuie să ne fie frică de pace!", publicat la 19 mai 1960, ziarul burghez american „New York Post" scrie: „Din punctul de vedere al economiei naționale, rezultatul «liniștitor» al eșecului conferinței de la Paris constă în dispariția temerilor că reducerea cheltuielilor militare va lovi în industrie... Din punctul de vedere al bursei de valori, unul din rezultatele «plăcute» este acela că corporațiile, strîns legate de producția destinată apărării, au căpătat posibilitatea de a nu mai aștepta evenimentele" [15].

Discursul lordului Dundey, ținut în camera lorzilor, ne arată ce crime monstruoase împotriva omenirii sînt gata să săvîrșească dușmanii păcii. La 7 noiembrie 1957, în ziua celei de-a 40-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, acest lord belicos a declarat, într-un acces de anticomunism, că el și prietenii săi din Anglia și America preferă „perspectiva unei lumi noi, pe jumătate distrusă de un război atomic, în care oamenii liberi, atîția cîți au rămas în viață, să înceapă să o construiască cîndva din nou, decît o lume liberă, în care toți să trăiască ca sclavi sub jugul comunist" [16]. Teama pe care oamenii de felul lui Dundey o au de comunism este teama față de dezvoltarea progresivă a societății, de legile imuabile ale istoriei. Lordul Dundey este un dement căruia i-ar fi pe plac un război atomic și distrugerea unei jumătăți din populația lumii pentru eter-

[15] Vezi „Pravda" din 21 mai 1960.

[16] „The Parlamentary Debates. House of Lords", Fifth Series, vol. CCVI, London, 1958, pag. 172—173.

nizarea capitalismului. El se înrudește îndeaproape cu hitleriștii care, la timpul lor, au adoptat un cîntec de ură împotriva omului în care se spunea :

Ruini și pulbere de-o fi întreaga lume
Ne pasă prea puțin !

În anii celui de-al doilea război mondial, popoarele și-au vărsat sîngele pentru ca umanismul să triumfe asupra barbariei fasciste și a urii față de om. Și iată că forțele întunecate ale imperialismului încearcă din nou să-și refacă pozițiile slăbite jucîndu-se cu soarta popoarelor. În lumina acțiunilor lor provocatoare, agresive, cercurile diriguitoare reacționare din S.U.A. apar în fața opiniei publice din toate țările ca dușmani ai păcii, săvîrșind o faptă mîrșavă, criminală împotriva omenirii.

Acești oameni lipsiți de simțul rușinii și de cinste, îndăznesc să debiteze calomnii la adresa Uuniunii Sovietice care duce o politică cinstită, sinceră, iubitoare de pace ! Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, forța conducătoare și călăuzitoare a societății sovietice, este în sensul deplin al acestor cuvinte „rațiunea, cinstea și conștiința epocii noastre" (V. I. Lenin). Sute de milioane de oameni ai muncii, care și-au legat pentru totdeauna soarta de comunism, sînt gata să apere această cinste și conștiință a epocii noastre, politica înțeleaptă și justă a partidului. Iată de ce oamenii sovietici, construind sub conducerea partidului edificiul luminos al comunismului, nu au putut ierta insulta adusă țării noastre de imperialiștii americani.

Guvernul S.U.A. a ținut în secret complotul împotriva păcii, sperînd să exercite presiuni asupra Uniunii Sovietice și să-i impună voința sa. El intenționa să slăbească forțele păcii, să submineze prestigiul Uniunii Sovietice pe arena internațională. Dar guvernul sovietic, N. S. Hrușciov, au zădărnicit acest complot. Șeful guvernului sovietic a demascat politica imperialistă a guvernului S.U.A. și a arătat întreaga ei lipsă de temei. În urma acestui fapt, forțele păcii au devenit mai puternice, iar prestigiul U.R.S.S ca luptătoare consecventă pentru pace a crescut și mai mult în ochii tuturor popoarelor.

Atitudinea hotărîtă și fermă pe care a avut-o delegația guvernamentală sovietică la Paris în mai 1960 a fost sprijinită de întregul popor sovietic. În numeroasele mitinguri și adunări care au avut loc în întreaga țară, oamenii sovietici au înfierat acțiunile agresive ale cercurilor imperialiste din S.U.A., care au torpilat conferința șefilor de guverne ale celor patru mari puteri și au aprobat cu căldură atitudinea tovarășului N. S. Hrușciov, șeful guvernului sovietic. Întreaga rușine, întreaga răspundere pentru torpilarea conferinței la nivel înalt revine acelora care au promovat o politică agresivă, perfidă față de Uniunea Sovietică.

Alianța S.U.A. cu militariștii și revanșarzii din Germania occidentală servește scopurilor agresive ale marilor monopoluri americane. Politica militariștilor și revanșarzilor este continuarea directă a politicii pe care au mai dus-o imperialiștii germani, care au împins Germania în două rînduri în prăpastia catastrofei naționale.

Experiența istorică a celor două războaie mondiale ne arată limpede unde poate să ajungă iarăși Germania condusă de cercurile militariste. Acest lucru este înțeles de mulți oameni din America. Nu este o întîmplare că generalul T. Taylor, cunoscut jurist american, analizînd crimele militarismului german, a arătat următoarele în rechizitoriul rostit în procesul de la Nürnberg: „Dacă se va manifesta iarăși, militarismul german nu va face aceasta neapărat sub egida nazismului. Militariștii germani își vor lega soarta de soarta oricărui om sau a oricărui partid care va urmări refacerea potențialului militar german. Ei plănuiesc totul din timp și cu sînge rece. Nu-i va opri fanatismul ideologic sau metodele dezgustătoare; în tendința lor ofensivă ei vor folosi crima pentru a întări Germania și pentru a răspîndi teroarea" [17].

Evenimentele ulterioare au arătat justețea acestor cuvinte, dar ele nu se mai referă la întreaga Germanie. În partea de est a acestei țări, forțele democratice și iubitoare de pace au tras concluziile necesare din lecțiile istoriei. Din voința poporului a luat naștere Republica Democrată Germană, primul stat muncitoresc-țărănesc din istoria Germaniei, membru cu drepturi egale al marii comunități a statelor și națiunilor socialiste iubitoare de pace. Acest stat german a rupt în mod hotărît cu spiritul revanșard și cu militarismul și duce o luptă principială, fățișă și intransigentă împotriva lor. Politica R.D.G. este politica de pace și prietenie cu Uniunea Sovietică și cu toate celelalte țări.

O politică cu totul diferită, o politică dusă cu sînge rece pentru pregătirea unui război de revanșă este promovată în partea occidentală a Germaniei, care a devenit principala bază a agresiunii S.U.A. în Europa. Din nou, ca și în anii care au precedat cel de-al doilea război mondial, deasupra Germaniei occidentale planează umbra nefastă a zvasticii. Aceleași cercuri monopoliste, care cu ajutorul statului fascist și al protectorilor săi europeni și de peste ocean au pregătit și dezlănțuit războiul din anii 1939—1945, se găsesc astăzi la cîrma Republicii Federale Germane, în spatele guvernului ei, slugă credincioasă a capitalului german. Ele duc o politică militaristă fățișă cu ajutorul foștilor funcționari și generali fasciști.

În Germania occidentală, partidul comunist a fost interzis, forțele democratice sînt persecutate, partizanii păcii oprimați. Se aud iar cuvîntări războinice care cheamă la o nouă „cruciadă în răsărit", la nimicirea Republicii Democrate Germane, la revizuirea granițelor de est ale Germaniei, la război împotriva statelor lagărului socialist. S-a înfăptuit remilitarizarea Germaniei occidentale, trupele ei sînt înzestrate cu arma atomică și cu rachete, se creează baze militare în alte țări din Europa, pe care militariștii germani, după experiența celui de-al doilea război mondial, intenționează să le folosească drept cap de pod al agresiunii.

Imperialismul german actual încearcă să îndrepte evenimentele pe același drum care a dus la timpul său la cel de-al doilea război mondial. O condiție importantă a izbucnirii acestuia a fost îngăduința monopoluri-

[17] „Procesul de la Nürnberg", Culegere de materiale, vol. II, Moscova, Gosiurizdat, 1955, pag. 885.

lor capitaliste și a cercurilor diriguitoare reacționare din Anglia, Franța și S.U.A. față de agresorii fasciști, trădarea intereselor naționale ale țărilor lor și a cauzei păcii generale. Actuala politică agresivă a Germaniei occidentale ar fi fost imposibilă fără un nou sprijin din partea acelorași forțe imperialiste.

Marele pericol al militarismului german refăcut constă în aceea că revanșarzii din Germania de vest pot provoca un nou război mondial pentru a încerca realizarea planurilor lor nebunești. Popoarele lumii nu trebuie să uite mai ales provocarea monstruoasă a hitleriștilor — înscenarea atacului — „soldaților polonezi" asupra unui oraș german de frontieră —, provocare ce a servit fasciștilor germani drept pretext pentru agresiunea armată împotriva Poloniei.

Foarte puțină lume știe că în mai 1940 hitleriștii au întreprins un raid aerian de provocare asupra orașului german Freiburg [18], cu scopul de a atribui acest atac aviației olandeze și belgiene și de a crea astfel un pretext pentru invadarea acestor țări neutre. Escadrila de bombardiere grele, care au aruncat cu bună știință bombe asupra cetățenilor pașnici din țara lor, a fost comandată de Joseph Kanhuber. Astăzi, acest provocator și criminal de război ocupă un post foarte important în R.F.G., comandă toate forțele ei militare aeriene. Dacă imperialiștii germani au bombardat atunci cu bună știință un oraș propriu, acum, cînd în mîinile lor va ajunge arma atomică, cine poate garanta că nu vor recurge la o nouă provocare, și mai perfidă, în dorința de a dezlănțui un al treilea război mondial? De dragul înfăptuirii planurilor lor revanșarde, ei sînt gata să transforme Germania occidentală în teatrul unui război atomic și să pună în pericol existența a zeci de milioane de germani.

Din fericire pentru omenirea iubitoare de pace, în anii de după cel de-al doilea război mondial, în lume au avut loc uriașe schimbări istorice. Succesele remarcabile obținute de Uniunea Sovietică în construirea comunismului și în consolidarea apărării țării, constituirea și consolidarea sistemului mondial al socialismului, întărirea pozițiilor clasei muncitoare în țările capitaliste, avîntul puternic al mișcării de eliberare națională a popoarelor din țările coloniale și dependente, care a avut ca urmare destrămarea sistemului colonial, au dus la adîncirea continuă a crizei generale a capitalismului, au schimbat radical raportul de forțe pe arena mondială. Au crescut incomparabil forțele lagărului păcii, iar statele iubitoare de pace devin tot mai puternice.

Schimbările profunde în situația internațională au deschis perspective fără precedent în lupta pentru pace. Analizînd temeinic și generalizînd noile fapte istorice, dezvoltînd în mod creator învățătura marxist-leninistă, Congresul al XX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice a formulat importanta teză teoretică despre posibilitatea preîntîmpinării războaielor în etapa actuală, iar Congresul al XXI-lea al partidului a arătat că există posibilitatea excluderii unui război mondial din viața societății încă înainte de

[18] Amănunte vezi în volumul I, la pag. 220—221 și în revista „Republica Democrată Germană", nr. 9/1959.

victoria deplină a socialismului pe întreg globul, chiar dacă se menține capitalismul într-o parte a lumii.

Uniunea Sovietică a dus o politică externă leninistă, iubitoare de pace și înainte de Marele Război pentru Apărarea Patriei. Analiza relațiilor internaționale din ajunul celui de-al doilea război mondial ne arată în mod convingător că războiul a fost pregătit și declanșat de forțele imperialiste agresive, că și în acele condiții U.R.S.S. a luptat cu perseverență pentru preîntîmpinarea războiului, pentru înfrînarea colectivă a agresorilor. Dar, pe atunci, Uniunea Sovietică era singură în lupta pentru pace, împotriva războiului pe care îl pregăteau statele imperialiste.

Astăzi, însă, forțele iubitoare de pace — Uniunea Sovietică, cu uriașul ei potențial economic și militar, marele lagăr socialist, care numără peste un miliard de oameni, mișcarea comunistă și muncitorească internațională, puternica mișcare a partizanilor păcii din toate țările — dețin o zdrobitoare superioritate față de forțele agresiunii, interesate în cursa înarmărilor, care caută să dezlănțuie un nou război mondial.

Iată de ce politica noastră de luptă pentru pace, pentru dezarmare, pentru coexistență pașnică între state cu sisteme sociale diferite este o politică fermă și consecventă. Tezele Congreselor al XX-lea și al XXI-lea ale P.C.U.S. despre posibilitatea preîntîmpinării unui nou război mondial în condițiile actuale sînt singurele teze juste. Ideile exprimate în documentele Congreselor al XX-lea și al XXI-lea ale P.C.U.S. sînt împărtășite de mișcarea comunistă internațională și au fost sprijinite de această mișcare într-un document atît de important ca Declarația consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste, care a avut loc la Moscova în noiembrie 1957, precum și în Manifestul Păcii, semnat de reprezentanți a 64 de partide. Arătînd că atîta timp cît va exista imperialismul va rămîne și teren pentru războaie agresive, în declarație se spune: „În prezent, forțele păcii au crescut într-atîta încît există posibilitatea reală de a preîntîmpina un război..." De asemenea, declarația subliniază că „principiul leninist al coexistenței pașnice a celor două sisteme a căpătat o nouă dezvoltare în hotărîrile Congresului al XX-lea al P.C.U.S., constituie temelia de neclintit a politicii externe a țărilor socialiste, baza de nădejde a păcii și prieteniei între popoare".

Tendința unor oameni politici de a considera politica de coexistență pașnică și lupta pentru dezarmare ca o abatere de la pozițiile marxist-leniniste în lupta de clasă a proletariatului, dorința de a semăna neîncredere în justețea hotărîrilor Congreselor al XX-lea și al XXI-lea ale P.C.U.S. cu privire la posibilitatea preîntîmpinării unui nou război mondial în condițiile actuale nu pot fi calificate altfel decît tendințe greșite, dogmatice, sectariste.

Asemenea tendințe sînt generate de neîncrederea în posibilitățile creatoare ale clasei muncitoare, în puterea și forța lagărului socialist, de subaprecierea uriașei forțe de atracție a socialismului, care își demonstrează tot mai convingător imensa superioritate asupra capitalismului. Ideile socialismului și comunismului vor învinge cu siguranță în cursul întrecerii pașnice dintre tînăra și sănătoasa orînduire socială socialistă și orînduirea socială capitalistă învechită care și-a trăit traiul.

De aceea, partidul comunist și guvernul sovietic vor lupta și de acum înainte cu consecvență și fermitate pentru preîntîmpinarea unui nou război mondial, pentru pace, pentru dezarmare, pentru coexistența statelor cu sisteme sociale diferite.

Pornind de la principiul leninist al coexistenței pașnice, Uniunea Sovietică face tot ce depinde de ea pentru întărirea păcii și, în același timp, urmărește cu vigilență uneltirile reacțiunii imperialiste. Importanța înaltei vigilențe revoluționare, proprie poporului sovietic, a crescut îndeosebi în condițiile actuale. „Pacea — spune N. S. Hrușciov — este condiția sine qua non a vieții liniștite și fericite a oamenilor. Dar pentru ca pacea să triumfe cu adevărat trebuie ca soldații păcii, ostași ai cauzei drepte să fie întotdeauna gata să dea riposta agresorului, să răspundă în cazul cînd adversarii păcii vor provoca un atac împotriva țării noastre sau a oricăreia din țările lagărului socialist“ [19].

Aceasta ne învață întreaga experiență istorică, aceasta ne învață experiența Marelui Război pentru Apărarea Patriei și a victoriei istorice mondiale a Uniunii Sovietice asupra fascismului.

---

[19] *N. S. Hrușciov:* „Despre desființarea impozitelor pe salariile muncitorilor și funcționarilor, precum și despre celelalte măsuri îndreptate spre ridicarea bunăstării poporului sovietic“, Moscova, Gospolitizdat, 1960, pag. 87—88.

DOCUMENTE PRIVIND LUPTELE MUNCITORILOR MINIERI DIN VALEA JIULUI
(martie–iunie 1920)

Luptele muncitorilor minieri din Valea Jiului desfășurate în prima jumătate a anului 1920 se încadrează în ansamblul întregii mișcări greviste care a avut loc în țara noastră în anii avîntului revoluționar, ca urmare a situației grele în care se găseau muncitorii și a influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Greva minerilor din primăvara anului 1920 a constituit una dintre cele mai însemnate greve din țară, premergătoare grevei generale din octombrie.

La 22 martie 1920, aproape 9.000 de mineri din Petroșani, Petrila și Aninoasa, din cauza micșorării și a neplății la timp a salariilor, precum și a lipsei de alimente, au declarat grevă. La grevă au participat, înfrățiți, muncitori minieri români, maghiari și germani. Ei au declarat greva în ciuda împotrivirii conducătorilor oportuniști, reformiști, care se străduiau, în fel și chip, să împiedice declanșarea acesteia. În decursul grevei au avut loc ciocniri între armată și greviști, soldate cu jertfe din partea minerilor.

Datorită măsurilor represive, precum și a promisiunilor demagogice făcute de direcția minelor și de guvern, la sfîrșitul lunii martie, greva minerilor a încetat. Dar promisiunile făcute de conducerea societăților miniere, sub presiunea luptei muncitorilor, au fost repede „uitate". Condițiile de trai și lucru ale minerilor s-au înrăutățit; regimul terorii militare în Valea Jiului s-a înăsprit și mai mult. Minerii au continuat să lupte pentru a-și apăra interesele lor de clasă.

Documentele pe care le publicăm se referă la luptele muncitorilor minieri din lunile martie-iunie 1920. În acest sens, prezentăm unele documente privitoare la cauzele economice și politice care au determinat pe muncitorii minieri, în martie 1920, să declare grevă. Alte cîteva documente pe care le publicăm se referă la declanșarea, desfășurarea și încetarea acestei greve, reprimată de autoritățile statului burghezo-moșieresc.

Mai prezentăm documente din care rezultă că, în ciuda faptului că greva minerilor din martie 1920 a fost înăbușită, agitațiile și luptele minerilor au continuat și în lunile următoare. Pentru a preveni o nouă grevă a muncitorilor, pentru a submina unitatea lor de luptă, autoritățile burghezo-moșierești au trecut și în Valea Jiului la organizarea sindicatelor naționale („galbene"). Dar această încercare diversionistă a burgheziei a dat faliment în acest important centru muncitoresc. Minerii, avînd o bogată tradiție revoluționară, și-au strîns și mai mult rîndurile în organizațiile lor de clasă, desfășurînd o luptă intransigentă împotriva exploatării și asupririi.

1

Cluj 19/3/1920[1]

În baza informațiunilor sosite din Petroșani, avem onoarea a vă raporta că muncitorii de la *minele de cărbuni de acolo la 19 martie a.c. au*

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, fila 0043.

dat un ultimatum direcțiunei minelor, unde spun că dacă în termen de 24 de ore nu li se va plăti plata vor declara grevă.

Subinspector general
ss./Dr. Bianu

2

Cluj 25/3/1920 [2]

Cu onoare vă raportăm că pe toată Valea Jiului e grevă generală... Ceferiștii proiectează greva pe 25 martie 1920 la ora 12 a.m. S-a proclamat dictatura militară, pe întreaga Valea Jiului. Capii au fost arestați și, ca primă pedeapsă, străinii au fost expulzați *.

Șef de serviciu
ss./G. Enescu

3

Tulburările muncitorești de la Petroșani [3] au fost reprimate sîngeros. Raportul primit de Ministerul de Interne spune că „a avut loc un adevărat război" între populație și armată. Guvernul generalului Averescu începe să-și exercite misiunea ce i-a fost atribuită de liberali.

Era represiunii a început. Partidul asasinilor liberali poate fi încîntat. Alt sînge proaspăt vine să spele sîngele vărsat de ei.

În valul de sînge al muncitorilor de la Petroșani, oamenii reacțiunii fac ultima bae, care-i va îneca !

4

Cluj 25/3/1920 [4]

Ca urmare la telegrama noastră nr. 2.583/25 a.c., raportăm că greva la Petroșani continuă. Armata e la culmea chemării. Sînt arestați peste 30 de capi ai muncitorilor.

Directorul minelor a dispărut. Lumina electrică nu funcționează, așa că toată Valea Jiului stă în întuneric. Ceferiștii încă nu au început greva, așteptînd pe directorul regional de la Arad.

ss./Dr. Bianu
subinspector gl.

---

[2] Ibid., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, fila 0044.

* Autoritățile burghezo-moșierești și presa reacționară din Romînia pentru a camufla esența revoluționară a luptelor minerilor, au încercat să prezinte, în mod diversionist, grevele muncitorilor din Valea Jiului ca și cum ele ar fi „opera iredentiștilor maghiari". Aceste încercări tendențios-diversioniste sînt infirmate nu numai de documentele și presa muncitorească a vremii, dar chiar și de unele documente elaborate de autoritățile burghezo-moșierești.

[3] „Chemarea", anul III, nr. 329, din 2 aprilie 1920.

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, fila 0045.

5

Cluj 27/3/1920 [5]

Primim azi, în 27 l.c., la ora 4 p.m., următoarea notă telefonică: Muncitorii, văzînd că li se satisfac cererile, vin cu pretenţiuni tot mai mari în fiecare zi.

Între muncitori sînt diferiţi instigatori *, care pînă în prezent nu au fost descoperiţi.

** ...Regimentul 7 vînători, un batalion de la Regimentul 92 infanterie Orăştie, precum şi artileria lui, podurile şi tunelurile sînt păzite de batalionul 2 etape Alba Iulia...

Relativ la directorul arestat, raportăm că a fugit la Bucureşti înainte de izbucnirea grevei.

După informaţiunile sosite la ora 11 a.m., muncitorii au părăsit casele lor şi s-au retras în pădure, de unde agită ceilalţi muncitori şi populaţiunea la grevă generală.

Subinspector general
ss./dr.Bianu

6

GREVA MINERILOR DIN VALEA JIULUI

Cauzele grevei — Cine e vinovatul — Muncitorii au fost provocaţi [6]

S-a scurs sînge de muncitor. Stăpînitorii pot fi mulţumiţi că s-a reuşit să înfrîngă greva minerilor din Valea Jiului. Ce le pasă lor de sîngele vărsat, de jertfele produse; principalul e că ordinea s-a restabilit.

Minerii din Valea Jiului, aceia cari prin munca lor aduc servicii de cele mai mari statului, nemaiputînd suporta mizeria şi foamea, au încetat lucrul, spre a sili în felul acesta autorităţile să se îngrijească de ei, nelăsîndu-i muritori de foame. Ei au cerut pîine şi au primit gloanţe, astfel se tratează la noi cu muncitorii.

*

Azi Valea Jiului stă sub cea mai strictă stare de asediu. Nimeni nu poate străbate acolo şi nimeni nu poate ieşi. Astfel nici azi nu ştim precis ce s-a întîmplat de fapt acolo. Un raport amănunţit încă nu am primit. Publicăm însă aici informaţiile ce le-am primit pe cale indirectă despre cele întîmplate.

LIPSA DE BANI MĂRUNŢI

La 21 martie trebuia să se facă plata muncitorilor, însă, lipsind banii mărunţi, nu s-a putut face. Din cauza aceasta, în ziua următoare, munci-

---

[5] Ibid., filele 0070—0071.

* „Instigatori" erau numiţi de către burghezie elementele revoluţionare.

** Începutul frazei lipseşte din document.

[6] „Socialismul", anul XIV, nr. 72, din 4 aprilie 1920.

torii din Petroșani, fără știrea și învoirea comitetului local, au declarat grevă. S-a convocat apoi o întrunire cu învoiala comandamentului militar, la care comitetul, împreună cu tov. Buciumeanu *, secretarul minerilor, a propus muncitorilor să reînceapă lucrul. Muncitorii au declarat însă că nu se vor reîntoarce la lucru pînă ce nu-și vor primi plata în bani mărunți, apoi pînă ce nu se va rezolva memorandumul din octombrie și pînă ce nu vor primi alimentele care le lipsesc acum de două luni de zile.

Comitetul a încercat a convinge pe muncitori că toate se vor aranja, iar dacă nu sînt deocamdată bani mărunți, își vor primi plata în bonuri, iar comercianții vor fi obligați a primi aceste bonuri. A apelat din nou la muncitori ca să reînceapă lucrul. Muncitorii au răspuns însă că bonurile nu le primește nimeni în piață, iar lipsa de hrană ar fi putut fi aranjată de două luni de zile. Vina pentru izbucnirea grevei o poartă direcțiunea care a lăsat lucrurile să ajungă aci.

In urma acestei atitudini a muncitorimii, comitetul și-a dat demisia, care însă n-a fost primită. După întrunire, întreg comitetul a fost arestat. Iar în decursul timpului au încetat lucrul și muncitorii din Lonea, Aninoasa și Petrila.

Vineri a fost convocată o nouă întrunire la care au venit și muncitorii din minele statului din Lonea. Mulțimea adunată din ambele locuri a început a demonstra pe străzile din Petroșani, cerînd eliberarea comitetului. Ajungînd în fața cazinoului, armata care era postată acolo a primit ordin a trage cu mitralierele în mulțime.

Tot atunci, alt detașament de armată a atacat pe muncitori din dos. Au izbucnit o încăerare și o panică grozavă.

Nenumărați muncitori, femei și copii care erau în mulțime au fost răniți, iar trei inși au rămas morți.

Intîmplîndu-se toate acestea, neliniștea și nemulțumirea muncitorilor au devenit și mai mari, mai cu seamă aflîndu-se că tovarășii arestați au fost bătuți și maltratați în mod oribil.

Sîmbătă, doi dintre bărbații de încredere arestați au fost eliberați spre a spune muncitorilor că dacă reîncep lucrul comitetul va fi eliberat, iar la 28—29 se va împărți făină și marți vor fi plătiți cu bani mărunți. In urma acestei asigurări, muncitorii au reînceput lucrul sîmbătă după amiază la orele 2.

După aceasta, arestații au fost eliberați în trei grupuri...

Impărțirea făinei s-a făcut duminică toată ziua.

Comandamentul armatei a raportat la Deva că sînt numai doi răniți și un mort, spunînd că ciocnirea s-a produs fiindcă muncitorii au atacat.

ANCHETAREA CAZULUI

După intervenirea centralei Uniunii minerilor la autoritățile superioare din Cluj, resortul de comunicație a trimis la Petroșani o comisie specială care să ancheteze cazul și să stabilească cine poartă vina pentru cele întîmplate...

---

* Social-democrat de dreapta, care încă din această perioadă s-a demascat ca un trădător al intereselor muncitorilor. Buciumeanu, împreună cu I. Ciser și cu alți social-democrați de dreapta, în cîrdășie cu patronii și cu autoritățile burghezo-moșierești, au cerut minerilor să renunțe la grevă. Muncitorii însă, peste capul lor, au declarat grevă.

7

Confidențial

Nr. 671
29 martie 1920
Brigada IV jandarmi
C ă t r e
COMANDAMENTUL CORPULUI DE JANDARMI
Urmare raportului nr. 658/1920 [7]

Minerii de la Societatea Salgotarjan, Aninoasa, Petrila și Petroșani, cu excepțiunea Vulcanului, sînt toți în grevă, numărul minerilor în grevă e aproape 9.000. Cauza grevei la început a fost neîmpărțirea salariilor. Aducîndu-li-se bani mai pe urmă, li s-a plătit în bancnote mari a 1.000 cor, pe care nu le-au putut schimba, iar bani de cîte 100 cor au fost albi care i-au făcut societatea în numele ei, așa că nemulțumirea a rămas tot aceeași.

Afară de aceasta, mai cereau alimente și îmbrăcăminte.

Conducătorii muncitorilor au luat contact cu armata. Din partea armatei li s-a promis că li se satisfac cererile. Au și intrat în lucru la mina Aninoasa. Producția de cărbuni în ziua de 25 a.m. a fost 40 de vagonete, iar p.m. 4 vagonete, armata, văzînd că partea cea mai mare nu se țin de cuvînt, a arestat pe conducătorii muncitorilor. Muncitorii, văzînd arestarea conducătorilor, au cerut, pe lîngă alimente, bani și îmbrăcăminte, urcarea salariilor la 12 cor pe oră și eliberarea imediată a conducătorilor și drept de întrunire liberă de două ori pe săptămînă. În Vulcan, cei 4.000 de muncitori pînă în prezent sînt liniștiți, cu toate că și aceștia se plîng de lipsa alimentelor. În Cluj circulă zvonul că directorul Gölei, acționarul minei Uricani, în mai multe rînduri ar fi respins mai multe vagoane cu alimente, pe motivul că sînt prea scumpe. Muncitorii de la mine, cu toate că au promis în mai multe rînduri că vor prelua lucrul pînă în ziua de 26 l.c., ora 2 p.m., nu au intrat în lucru, armata, conform ordinelor ce avea, a început evacuarea muncitorilor din case pe stradă.

...În ziua de 26 l.c., între armată și muncitori au fost ciocniri mai mari. Ar fi mai mulți răniți între muncitori.

COMANDANTUL BRIGĂZII IV JANDARMI
Colonel
ss./Sterea

p. conformitate
ȘEFUL BIUR. JUSTIȚIEI
Locot.
ss/Emilian Ionescu

8

CE S-A PETRECUT LA PETROȘANI [8]

Sîntem în măsură să relatăm cauzele incidentelor petrecute la Petroșani.

[7] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, fila 0107; vezi și dosarul nr. 760, fondul nr. 5, filele 36—37.
[8] „Chemarea", anul III, nr. 331, din 4 aprilie 1920.

Pentru ziua de 20 martie se fixase de către direcțiunea minelor din Petroșani plata salariilor lucrătorilor.

Din cauza lipsei de monedă divizionară, aceasta nu s-a putut face.

Muncitorii, care erau lipsiți cu totul de alimente, au părăsit atunci lucrul. Greva s-a întins și în alte regiuni miniere.

În chiar ziua declarării grevei, lucrătorii minieri au ținut o mare întrunire la sediul organizațiilor muncitorești.

Organele de conducere au căutat să convingă pe muncitori să reia lucrul, asigurîndu-i că cererile lor vor fi satisfăcute ulterior.

Spiritele fiind agitate, nu s-a putut ajunge la nici un rezultat.

Greviștii au cerut răspuns la memoriul înaintat direcțiunii minelor prin care reclamau procurarea de alimente.

Comitetul organizator al greviștilor a fost arestat, așa că spiritele s-au aținat și mai mult, și, cu prilejul unei demonstrații care a avut loc săptămîna trecută, s-au produs ciocniri cu organele militare.

Acum cîteva zile, primindu-se asigurări de la centru că lucrătorii vor fi satisfăcuți, ei au reluat lucrul.

9

MINISTERUL DE INTERNE
DIRECȚIUNEA POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE
SUBINSPECTORATUL GENERAL DE SIGURANȚĂ
DIN TRANSILVANIA[9]

Nr. 3.562 21/IV 1920

Către
DIRECȚIA SIGURANȚEI GENERALE
BUCUREȘTI

Avem onoare a vă înainta în copie alăturată notă de informațiuni referitoare la greva de la Petroșani, din 22 martie 1920, spre știință.

SUBINSPECTOR GENERAL
ss. Dr. Bianu

ȘEFUL SERVICIULUI
ss. Indescifrabil

NOTĂ

Modul și cauzele grevei : La 22 martie s-a început greva, mai înainte cu o săptămînă minerii au amenințat cu greva dacă nu li se vor plăti drepturile de Societatea minelor „Salgotarjan". Societatea nu s-a ostenit să găsească modalitatea de a se schimba în bani mărunți sumele sosite deja, și după o săptămînă, adică la 22, greva a izbucnit.

Tot din acest motiv că nu li s-au plătit lefurile, la 23 Martie se pun în grevă și cei de la Aninoasa.

La 24 Martie greva se întinde și la Petrila și Lonea de stat.

[9] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, filele 0101—0102.

În 24 martie după masă, d-l colonel Herrgot din comisia de supraveghere a minelor vorbește mulțimii de mineri și nevestelor lor, promițîndu-le plata și mai multe îmbunătățiri; a doua zi, lucrătorii intră în mină, dar se reîntorc imediat pentru că li se plătește cu bonuri cam nevalabile.

Iată explicația bonurilor: nefiind bani mărunți, s-a luat măsura ca plata să se facă în bonuri de 50, 100 și 200 de coroane. S-a făcut greșeala însă că aceste bonuri simple de tot nu erau valabile pe toată piața, cum e și natural, iar puținii negustori cu care luase înțelegere societatea ca bonurile să fie primite refuzau de a mai da rest în bani, cerînd ca minerul să cumpere de tot bonul marfa. Natural că lucrătorilor nu le putea conveni acest mod de plată și deci nu au vrut să primească plata în bonuri.

Altă nemulțumire a lucrătorilor, de altfel veșnica lor nemulțumire, era că nu li se dădea mai nici jumătate din alimentele ce trebuiau să primească după carnetul lor, sau cînd li se da, apoi li se da alimente rele sau scumpe. Zahărul, ce-l primeau pînă acum cu 1,50 cor. kg, s-a scumpit la 19 cor.; orezul 70 cor., cafeaua la fel, carnea pe piață cu 40 cor., stofe pentru îmbrăcăminte cu aproape prețul pieții. Se adăuga, cum am arătat, făina proastă la fel și untura.

În medie minerul cîștigînd 50—60 cor. pe zi * și muncind greu, deci avînd nevoie și de o hrană și un trai mai bun, nu i se poate ajunge ce primește.

Aceste cauze unite, adică pe lîngă că nu-i ajunge, apoi dîndu-i-se cu întîrziere leafa și atunci în bonuri nu tocmai egale monedei, au făcut pe mineri să declare grevă. Greva fiind declarată, s-au luat măsuri cam drastice de către d-l comandant al Regimentului 7 vînători, închizînd imediat vreo 30 de membri de încredere, care au fost bătuți... Acum Curtea marțială sosită în Petroșani a repetat această reținută față de mineri. Am vorbit cu maiorul Carp, comisarul regal, și mi-a spus că nu prea au dovedit lucruri mari...

Poate în locul măsurilor aspre luate de Regimentul 7 vînători și mai ales dacă nu se trimitea această Curte marțială, ai cărei membri cam lasă de dorit, era mai bine dacă prin convorbiri cu minerii se evitau de la început cauzele grevelor sau se îndulceau după ce au izbucnit.

Curtea marțială a făcut să mărească ura lor, a lucrătorilor, și în special față de armată, căci pe lîngă procedeiele puțin civilizate, apoi în loc să citeze pe minerii care ar fi venit punctuali la cercetare, îi aducea cîte 3—4 cu escorta, ca pe criminali, prin centrul orașului. Era un spectacol urît, datorită vanității membrilor Curții marțiale de a-și arăta autoritatea.

Dacă am căuta adevăratul vinovat, poate ar trebui să cercetăm de ce cei ce trebuiau să facă plată nu au făcut-o la timp, adică nu s-au îngrijit ca să fie bani mărunți.

Cred că o anchetă ar trebui făcută în această privință în contra unui om din direcțiune, Hust, care ținea locul directorului absent de acasă în timpul grevelor. Acesta, prin o anchetă minuțioasă, ar trebui să-și motiveze cu de-amănuntul întîrzierea platei. În general, foștii străini, cum e cazul

* Această cifră este intenționat exagerată de către autoritățile burghezo-moșierești. În realitate, minerii primeau 500—700 de coroane lunar (vezi pag. 8), ceea ce în medie ar reveni 17—23 de coroane pe zi.

locțiitorului de director *, știind că minerii, la cel mai mic neajuns ce li se face, sînt gata de grevă, caută intenționat să provoace nemulțumiri, cum poate să fi fost și acum cu neplătirea lefurilor și lipsa de alimente.

Producția cărbunilor începe din nou să fie normală. La cantină au început să vină făină și alte alimente.

A fost arestat directorul executiv de la Consumul Honcgya, anume Muschong, aflîndu-se la el o sumă mare de bani nemotivați... Lumea mai la curent vorbește că banii ar fi proveniți din afaceri rentabile făcute în înțelegere cu Valer Pop, comisarul; se motivează această presupunere prin faptul că pe timpul d-lui Missits, niște permise pentru mai multe vagoane cu sare, în loc să fie aduse la Petroșani, li s-au schimbat destinația pentru Iugoslavia, se aude că suma cu pricina ar fi cam 16 milioane.

A venit în Petroșani un domn dr. Daniil Sabo și a inspectat Valea Jiului, în vederea înființării poliției de stat cu data de 1 aprilie în parte, iar în total pe ziua de 1 Mai. Poate că ar fi bine dacă s-ar face loc în această poliție vreunui agent bun, ca să fie și o legătură între poliție și siguranță mai mare, și apoi, și situația materială fiindu-i mai bună, ar fi mai puțin expus la coruperi.

p. conformitate,
ss./indescifrabil

10

Mineri [10]. La minele de cărbuni din Petroșani era de multă vreme agitație, din cauză că muncitorii erau în majoritate plătiți foarte prost, 500—700 de coroane (165—230 de lei), iar alimentele pe care era angajată direcția minei să le furnizeze lipseau de multă vreme. Un memoriu înaintat încă de acum 7 luni de zile, pe cînd expirase vechiul contract colectiv, rămase fără nici un rezultat, în schimb se aducea acolo mereu armată. Cele 40.000 de suflete de 2 luni de zile erau în starea cea mai desperată: alimentele nu se mai aduceau, plata nu li se mai da, sub motiv că nu sînt bani mărunți.

Din această cauză, lucrătorii, în contra chiar a sfaturilor și părerii comitetului, au declarat grevă. După ei au declarat în zilele următoare grevă și minerii din Lonea, Aninoasa și Petrila.

Vineri 27 martie, minerii din Petroșani, ținînd o întrunire la care au venit și cei din Lonea, au făcut o demonstrație pe străzi, cerînd liberarea comitetului care era arestat și schingiuit în închisoare.

Armata atunci din ordin a tras cu mitralierele în mulțime și a șarjat-o din toate părțile, omorînd și rănind un mare număr de muncitori, femei și copii.

În urma celor petrecute abia s-a început a se împărți alimente lucrătorilor și au fost liberați o parte din cei arestați...

---

* Din nou se caută a se găsi „un țap ispășitor" în persoana locțiitorului de director, în timp ce directorul, care din cauza grevei a fugit și care poartă principala vină este privat de orice răspundere.

[10] „Muncitorul căilor ferate", anul I, nr. 8, din 8 aprilie 1920.

11

MINISTERUL DE INTERNE
DIRECȚIUNEA POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE
SUBINSPECTORATUL GENERAL DE SIGURANȚĂ
DIN TRANSILVANIA [11]
Nr. 2.911 — 2.IV.1920

Către

DIRECȚIUNEA POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE
BUCUREȘTI

Referitor la greva de la minele Petroșani și Valea Jiului începută în ziua de 22 martie 1920, avem onoarea a vă aduce la cunoștință următoarele informațiuni:

În ziua de 22 martie, muncitorii au declarat grevă la Petroșani și Lonea, din cauzele următoare: 1) Alimentele erau pe sfîrșite la consumul lor; zahăr și unsoare nu mai era, iar făina era puțină de tot și aceea amară.

2) De vreo jumătate de an, muncitorii mineri au cerut să nu mai fie plătiți cu acord, ci cu ora și nu au primit nici un răspuns; acum în urmă au cerut 17 cor. pe oră, ceea ce ar fi 4.080 cor. lunar. Această cerere face parte dintre cele imposibile și care sînt în detrimentul statului, căci dacă li s-ar fi admis, era să scadă producția, lucrătorii avînd asigurată o plată foarte bună pentru 8 ore pe zi. Din această cauză nici nu li s-a admis, și ei au declarat grevă.

3) Plata li s-a trimis în hîrtii mari, și societatea nu s-a gîndit la timp să le poată schimba, așa că, întîrziindu-se cu plata, lucrătorii au găsit alt motiv pentru grevă. Urmările acestei greve au fost că conducătorii minerilor au fost închiși și bătuți. S-au trimis patrule prin oraș care să scoată pe muncitori la lucru.

Vineri 26 martie, pe cînd o patrulă mergea prin cartierul lucrătorilor, un muncitor a tras * în ofițerul patrulei cu revolverul, din casa lui, pe fereastră, patrula era din Batalionul din Regimentul 92 (ardelean) care să mărească efectivul armatei din Petroșani. Ca urmare, patrula a dat cîteva lovituri cu baioneta agresorului și l-a luat să-l aresteze.

În drum spre închisoare, s-au strîns cam 200 de mineri pentru a-și scăpa tovarășul. Patrula a tras focuri însă în aer. Muncitorii s-au tot înmulțit și în număr mare s-au îndreptat spre locul unde erau închiși capii și bărbații lor de încredere, pentru ca prin forță să le dea drumul.

În acest timp a primit ordin și Regimentul 7 vînători să restabilească ordinea. Acest regiment a așezat și mitraliere pe drum, și cu armele a

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, pag. 0081—0083.

* Autoritățile burghezo moșierești și acum, ca și în trecut, pentru a-și „motiva" crimele săvîrșite, se străduiau în mod tendențios să arunce vina vărsărilor de sînge pe seama muncitorilor. Această afirmație mincinoasă, cum că chipurile un muncitor ar fi „tras" asupra unui ofițer, este desmințită de toate documentele vremii.

început să tragă spre mineri, însă în aer ; ar fi mineri răniți. În fine, s-au risipit luînd-o la fugă.

De atunci nu s-a mai întîmplat nimic, însă nu au reluat lucrul decît în 27 martie, după-amiaza.

Capii minerilor continuă a fi ținuți arestați.

În 28 martie au mers la Petroșani membrii Curții marțiale a Comandamentului trupelor din Ardeal, în frunte cu maiorul Carp, pentru a face ancheta asupra vinovăției capilor arestați și a altora care vor mai fi găsiți vinovați.

Luni 29 a început ancheta. Tot în 28 martie, cu un tren special, au plecat, la ora 4 p.m., din Petroșani la București d-nul general Negoescu de la mine, înlocuitorul d-lui general Macri, cu același tren a plecat și comisarul de alimentație, d-nul Valer Pop.

De remarcat că vineri, nici ziua nici noaptea, nu a plecat nici un tren de marfă din Petroșani, din cauză că ungurii (e vorba de muncitorii unguri și romîni — *n.n.*) de la căile ferate imediat au crezut momentul să se pună și ei în grevă. Cum au văzut însă că minerii au fost liniștiți cu forța, au reluat și ei lucrul de sîmbătă dimineața...

SUBINSPECTOR GENERAL
ss./Dr. Bianu

ȘEFUL SERVICIULUI
ss./G. Enescu

12

PETROȘANII[12]

Petroșanii au fost botezul de sînge al proletariatului transilvănean în lupta cu noul lui stăpîn, oligarhia românească, mînjită de sus pînă jos de sînge muncitoresc.

Sîngele vărsat la Petroșani a curs pe Jiu în jos, s-a înfrățit cu sîngele țăranilor romîni de la 1907, a reîmprospătat sîngele lucrătorilor romîni de la 12 iunie 1916 și 13 decembrie 1919 * și... a jurat laolaltă legămînt de solidaritate de clasă asuprită în lupta cu puteri unite, pentru izbîndirea năzuinței celei mari, înfăptuirea socialistă.

Cum mai poate avea altă speranță de salvare acest proletariat cînd el a văzut cu cîtă reținere s-a purtat șovinismul romîn față de încercările confratelui său unguresc, pe cînd atunci cînd a fost vorba de proletariatul ungur și nu de tentative naționaliste, ci de simple nevoi ale vieții, acest șovinism și-a împletit furia cu toată ura de clasă și a lovit de moarte.

Așadar, iată cum sînt răsplătiți aceia cari au ajutat la revoluția eliberatoare a Ardealului, căreia i se datorește alipirea de apoi la regat. Căci faptele istorice, deși neîncrustate încă în carte, există în minți și inimi ca să spună că în deruta generală o rezistență a proletariatului transilvănean ar fi pus în cumpănă această alipire.

Dar el a fost de bună credință, a lucrat pentru Alba Iulia.

Prima dezamăgire i-a venit însă sub guvernarea Consiliului dirigent, cînd acesta și-a zvîrlit aureola revoluționară și eliberatoare și a

[12] „Socialismul", anul XIV, nr. 74, din 7 aprilie 1920.
* Este greșeală de tipar. Este vorba de 13 decembrie 1918.

caricaturat guvernarea oligarhiei din regat. A doua dezamăgire, acum la Petroșani, care dovedește că această oligarhie a dat cu piciorul caricaturii sale și a pășit victorioasă și autoritară și peste Carpați.

E și mai bine așa din punctul de vedere al caracterului stăpînirii. Cu cît stăpînirea este mai desăvîrșit uniformă, cu atît proletariatul se împuternicește mai repede, devine mai unitar în luptă...

Dar burghezia Ardealului nu mai are de acum autoritate morală să-și facă rezervă de moralitate politică și de superioritate democratica față de politicienii din regat și să bată monedă pe această superioritate pentru a înșela masele cetățenești. Nu numai că n-a știut această burghezie să-și apere cu gelozie libertățile politice dobîndite prin revoluție, cucerite nu numai de dînșii *, dar de întregul popor transilvănean, dar a fost prima care le-a călcat.

Și în loc să se sprijine fără rezervă pe masele mari populare, această burghezie contribuie acum, prin agenții ei..., ca pătura cea mai persistentă a acestei mase, proletarii, să fie împușcați.

E tot atît de infectată ca și în regat viața politică din Ardeal, ba încă complicată cu otrava șovin... producătoare, singura posibilitate ** de acolo este numai lupta prin unirea tuturor fracțiunilor provinciale pe baza celei mai desăvîrșite intransigențe socialiste.

T. Iordăchescu

13

PETROȘANI [13]

Mineri. Sînt două luni de cînd armata a închis, a schîngiuit și a tras cu mitralierele în muncitorii mineri din regiunea Petroșani, rănind și omorînd cîțiva dintre ei. Cauza am spus-o de atunci : Muncitorii, reduși la cea mai completă stare de mizerie, goi și nemîncați, ei și familiile lor, au manifestat pașnic pentru cererile pe care le formulaseră încă cu 7 luni înainte și la care pînă atunci li se daseră doar promisiuni.

În urma simulacrului de anchetă care s-a făcut, prin decizia nr. 11.813 a Consiliului de Miniștri, se stabilise un nou tarif de salarii și se daseră promisiuni solemne pentru aprovizionarea cu alimente și îmbrăcăminte a lucrătorilor. Iată și tariful : oamenii din tabela A, 450 de lei lunar ; aspiranții din tabela A, 300 de lei lunar ; paragrafele 1—4 și 16 din tabela B, 400 de lei lunar ; paragrafele 15 și 17—35 din tabela B, 325 de lei lunar ; ziuași în birou, 325 de lei lunar ; muncitorii profesioniști, 300 de lei lunar ; ucenicii, 100 de lei lunar.

---

* Libertățile burghezo-democratice proclamate la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, sub presiunea maselor, au fost cucerite prin lupte, nu de burghezie, ci de către proletariat și de celelalte mase asuprite. Burghezia a fost însă aceea care a culeș în întregime roadele luptelor maselor, în timp ce muncitorii și ceilalți oameni ai muncii au continuat să fie asupriți.

** Această parte este tipărită greșit, lipsind și cîteva cuvinte.

[13] „Muncitorul căilor ferate", anul I, nr. 15, din 27 mai 1920.

Deși deciziunea care stabilea toate acestea era semnată de rege și contrasemnată de ministrul Trancu-Iași, nu s-a aplicat nimic sau aproape nimic din ea.

De la 24 martie și pînă acum li s-au adus numai făină cu *15 coroane* kilogramul și vreo 200 de *costume de haine,* pentru peste 10.000 de muncitori. Cu toate că s-a promis îndulcirea regimului militar și libertatea de organizare și întrunire, regimul a fost și mai înăsprit. S-au adus acolo noi trupe. Manifestația de 1 Mai, de orice fel, a fost împiedicată și interzisă, iar teroarea și prigoana au reînceput încă de atunci.

La toate noile intervenții s-a răspuns cu noi promisiuni.

Dar cum simplele promisiuni, care nu au alt scop decît diversiunea, nu pot fi o soluțiune, muncitorii sînt din ce în ce mai nemulțumiți, sînt ajunși la desperare. Dacă nu se vor lua măsuri grabnice și radicale de curmarea răului, este posibil ca în curînd să asistăm la un conflict foarte serios în regiunea minieră a Petroșanilor.

14

TELEGRAMA[14]

Petroșani 15 iunie 1920

Urgent inginer Victor Blasian, director general în Ministerul de Industrie și Comerț.

Azi s-a raportat că Uniunea muncitorilor minieri din Petroșani în 10 iunie, printr-un delegat de-al lor, următoarea adresă o trimit subscrișii reprezentanții tuturor muncitorilor din Valea Jiului. Cu onoare vă aducem la cunoștință următoarele. Avînd în vedere că memorandul nostru care din toamna anului trecut a fost înaintat Consiliului dirigent, iar după desființarea acestuia guvernului din București despre care d-l ministru are cunoștință, unde, cu ocazia călătoriei la Petroșani, de comun acord cu muncitorii, v-ați stabilit că cel mai tîrziu pînă în 10 iunie se vor începe pertractările (tratativele — *n.n.)* între muncitori, patroni și reprezentanții guvernului la Petroșani sau eventual la București. Trecînd și acest termen fără nici un rezultat, noi, reprezentanții muncitorilor din întreaga Vale a Jiului, nemaiavînd încrederea muncitorilor pentru tărăgănarea acestui fapt, ne vedem siliți pentru ultima dată a vă ruga ca pînă în 17 iunie a.c., după-amiază, la ora 2, dacă nu se vor începe pertractările între patroni, muncitori și reprezentanții guvernului, de cele ce se vor întîmpla nu mai luăm nici o răspundere...

Din adresa aceasta conchidem că muncitorimea, la caz dacă pertractările nu se vor începe în 17 iunie după-amiază, la ora 2, va intra în grevă. Se vorbește deja că joi vor intra muncitorii în grevă, vă rugăm să interveniți în chestia aceasta la Ministerul Muncii.

Inspectoratul general nr. 853

[14] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, filele 0146—0148.

15

AGITAȚIA MUNCITORILOR MINERI DIN VALEA JIULUI[15]

O delegațiune din 38 de tovarăși mineri din Valea Jiului a sosit în București pentru a trata cu guvernul în privința revendicărilor muncitorilor mineri de acolo. Iată ce ne-au spus membrii delegației în privința situației minerilor:

În Valea Jiului sînt 18.000 de muncitori, răspîndiți în întreaga vale și lucrînd la mai multe mine, dintre care și cîteva ale statului.

Condițiunile de lucru sînt de mult insuportabile. Cu toate neîncetatele urcări ale prețurilor celor necesare, salariile minerilor care lucrează în adînc nu trec de 50 de coroane, ceea ce echivalează cu 15 lei pe zi. Muncitorii calificați de la suprafață au cam același salar, iar cei necalificați, infima sumă de 22 de coroane, adică 6 lei pe zi. Toate îmbunătățirile despre care se vorbea că le au muncitorii de acolo sînt pur și *simplu gogoși*.

Cu asemenea salarii de foame, pe de o parte, dați pradă speculatorilor de alimente, pe de alta, muncitorii mineri au încercat în repetate rînduri să-și amelioreze condițiunile de viață. Rezultatul că tot de atîtea ori au fost înșelați cu minciuni.

Tărăgănați, hărțuiți, împușcați, arestați, iată tratamentul la care au fost supuși pentru mișcările lor.

Încă din anul 1919 au înaintat un memoriu Consiliului dirigent relativ la revendicările lor.

Ilustrul domn Maniu a știut să lase rezolvarea memoriului pe seama guvernului central, prin tărăgănirea soluționării pînă la desființarea Consiliului dirigent. Atunci minerii au înaintat din nou un memoriu, de astă dată guvernului central prin ministrul Trancu-Iași. Soluționarea lui a fost din nou tărăgănată, astfel că în ziua de 15 iunie, cinci zile după ce primul termen expirase, muncitorii s-au văzut nevoiți să trimită un ultimatum guvernului, fixîndu-i drept dată pentru începerea discuțiilor la 17 iunie. În această zi, secretarul minerilor a primit o telegramă prin care Trancu-Iași vestea că în ziua de 24 iunie vor începe tratativele.

Lucrul pare însă că se va prelungi din nou, căci o zi după sosirea acestor 38 de delegați în capitală, au sosit și 4 oameni de-ai lui Duma, delegați ai celor 150 de trădători galbeni, însoțiți de un inspector general al minelor, care au venit cu vădite intențiuni de a împiedica pe tovarășii noștri în propaganda lor.

Delegații minerilor sînt ferm decișî să nu se mai lase înșelați și să tranșeze odată acest diferend.

Dacă vor fi opriți, împiedicați, ne-au spus ei, singura cale rămasă deschisă este greva.

Și o vor face!

---

[15] „Socialismul", anul XIV, nr. 136, din 25 iunie 1920.

16

GALBENII DIN LUPENI. CE NE SCRIE UN TOVARĂȘ DE ACOLO [16]

Din Lupeni (Valea Jiului) primim următoarea scrisoare:

Stimați tovarăși, citind din jurnalele de la București despre sindicatele galbene, deoarece nu mai auzisem despre așa ceva, credeam că și aceștia vor lupta pentru îmbunătățirea traiului, pentru libertatea proletariatului. Dar amar mă înșelasem. Am văzut acum la noi în Lupeni cine sînt acești galbeni, căci și aici au ajuns. În ziua de 13 iunie și-au ținut adunarea de constituire, la care a luat parte un public extraordinar de mare, cam vreo 150 de inși. În fața acestor ascultători numeroși, au pus ei bazele sindicatului lor, care numără tocmai 25 de membri (sindicat cu 25), dintre care majoritatea sînt funcționari.

Mai sînt printre aceștia 25 și doi tîmplari cu numele Alexandru Mimzeron și Alexandru Ignat, care ambii fac pe detectivii în Lupeni și lucrează împreună cu șeful detectivilor Zaharia din localitate. Acest trifoi își face de cap prin Lupeni. Opresc trecătorii noaptea pe stradă, îi legitimează, îi buzunăresc și arestează fără nici un motiv. Astfel, în seara de 27 iunie, tovarășul Iuliu Kalman, mergînd spre casă, a fost arestat din partea acestor detectivi și dus la primărie, unde a fost bătut și buzunărit de bani, de actele ce le-a avut, pe care în dimineața următoare le-a aflat aruncate în fața primăriei. Alt caz s-a întîmplat în ziua de 28 iunie, cînd tot d-lor au silit pe tovarășul Iosif Kischner să le plătească băutură, iar pe urmă l-au purtat toată noaptea ca pe un arestat, iar dimineața Kischner observă că este despuiat de 2.000 de coroane ce le avea.

Dar mai multe au făcut acești detectivi naționaliști galbeni, însă autoritățile din localitate trec cu vederea așa ceva. Altădată am să vă mai scriu despre isprăvile lor, acum am voit numai să vă arăt ceea ce sînt galbenii noștri, ca astfel să știe fiecare muncitor cinstit să se păzească de ei și de cei de o teapă cu ei în tot locul.

Cu salutări socialiste
Un muncitor organizat

17

COMANDAMENTUL CORPULUI DE JANDARMI

Nr. 244

NOTA INFORMATIVĂ [17]
din 18 octombrie 1920

Extras din raportul nr. 1 confidențial al comandantului detașamentului de jandarmi din Petroșani, primit cu nr. 527 al brigăzii a IV-a jandarmi Cluj.

[16] „Tribuna socialistă" nr. 31, din 1 august 1920.

[17] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, pag. 0207—0208.

Spiritele muncitorimii miniere din Valea Jiului în prezent sînt agitate, și aceasta din motivele următoare :

În luna martie a.c. s-a înființat în Valea Jiului un Sindicat național romîn cu intențiunea de a produce divizarea Sindicatului internațional, singurul existent pînă atunci, căutînd astfel a-i slăbi puterea lui solidară.

Membrii noului sindicat făcuseră înainte parte din Sindicatul internațional ; azi sînt priviți de către cei din urmă ca dezertori din tabăra veche, și la orice ocaziune sînt boicotați și disprețuiți. De remarcat e faptul că la înființarea Sindicatului național romîn au numărat circa 1.500 de membri, din care azi nu au mai rămas decît vreo 500, iar restul au trecut înapoi în Sindicatul internațional, din diferite cauze, cele mai principale sînt :

Sindicatele internaționale, avînd un fond însemnat, dispun de mijloace necesare de a putea da orice sprijin în mod îndestulător membrilor săi, fiind bine organizați, reprezentînd prin majoritatea ce o posedă o forță solidară.

Cum însă Sindicatul național romîn nu a fost sprijinit din partea guvernului *, iar conducătorii nefiind conștienți de însemnătatea acestei opere, propagînd mai multă ură față de muncitorii naționalităților străine, au pierdut din zi în zi ascendentul ce-l aveau.

Lipsa de disciplină și de idei conducătoare în Sindicatul național a produs foarte multe neajunsuri, din cauză că membrii acestui sindicat se dădeau drept agenți de poliție informatori **, organe de control asupra atitudinii celor internaționali, avînd ca urmare diferite certuri între ei, batjocoriri, lovituri etc., și toate acestea s-au petrecut pe socoteala statului romîn, din care cauză produsul muncii a stagnat.

Despre cele constatate de comandantul detașamentului de jandarmi Petroșani prin contactul luat cu ambele partide, cu reprezentantul guvernului și cu direcțiunea minelor, se va întocmi un raport detaliat care se va înainta la timp Ministerului de Interne...

Comunicat
Ministerul de Interne
Ministerul Muncii și
Dir. Pl. și Sig. G-le

Documentele prezentate mai sus ilustrează lupta muncitorilor minieri din Valea Jiului dusă în primăvara și vara anului 1920, în cadrul luptei de clasă mereu crescînde a proletariatului din țara noastră, care a culminat cu greva generală declanșată în octombrie 1920.

GH. UNC

---

* Această afirmație este o minciună grosolană, deoarece sindicatele galbene erau sprijinite atît material, cît și moral de către guvernanții Romîniei burghezo-moșierești, care le-a și înființat. Această afirmație era făcută în scopuri de șantaj, pentru a obține și mai multe favoruri pentru ele.

** Majoritatea membrilor acestor sindicate nu numai că se dădeau drept agenți de poliție și informatori, dar erau chiar în realitate.

DOCUMENTE PRIVIND LUPTELE METALURGIȘTILOR DIN BUCUREȘTI (martie-august 1920)

Mișcarea muncitorească din Romînia a cunoscut în perioada anilor 1918—1920 un puternic avînt revoluționar. Situația dezastruoasă în care se găsea țara, haosul din economie și finanțe, dezorganizarea transporturilor, creșterea inflației și a scumpetei, precum și tendința claselor exploatatoare de a arunca tot greul pe spinarea maselor au creat vii nemulțumiri în rîndurile oamenilor muncii, care s-au ridicat la luptă.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a constituit pentru proletariatul din Romînia, ca, de altfel, pentru proletariatul din întreaga lume, un exemplu viu care l-a însuflețit în lupta lui pentru eliberarea de sub jugul exploatării, pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc și instaurarea puterii oamenilor muncii.

În pofida măsurilor represive sălbatice ale autorităților burghezo-moșierești, muncitorii, în frunte cu grupurile comuniste, au reușit prin puternice acțiuni greviste și prin demonstrații de stradă, nemaicunoscute pînă atunci în țara noastră, să impună capitaliștilor ziua de muncă de 8 ore, mărirea salariilor, recunoașterea consiliilor muncitorești, recunoașterea sindicatelor, retragerea armatei din ateliere etc. Întreaga țară a fost cuprinsă de puternice lupte muncitorești; izbucnesc greve și demonstrații la București, în Valea Prahovei, în centrele industriale din Transilvania și Moldova. În 1920, spre deosebire de anii 1918—1919, lupta muncitorimii împotriva claselor exploatatoare a căpătat forma unor greve generale pe ramuri industriale, pe orașe sau regiuni, îmbrăcînd caracterul unor acțiuni de masă. Aceste greve au fost o școală pregătitoare pentru greva generală din octombrie.

Greva generală a metalurgiștilor din București, al cărei obiect sînt documentele ce le prezentăm, izbucnită în luna martie 1920, ca urmare a respingerii de către patroni a memoriului lucrătorilor înaintat administrațiilor Fabricilor „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître", ca principalele fabrici metalurgice din București, a fost una dintre cele mai puternice acțiuni revoluționare ale proletariatului din București din acea vreme. Pe lîngă importantele revendicări politice (exercitarea controlului asupra producției de către consiliul muncitoresc etc.), muncitorii au formulat și o serie de revendicări economice (mărirea salariilor, condiții igienice în ateliere etc.).

Hotărîrii lucrătorilor de a impune prin luptă îmbunătățirile atît de necesare muncii și vieții lor, capitaliștii i-au opus rezistență, declarînd lockout. Cu toată teroarea dezlănțuită de autorități împotriva greviștilor, cu toate măsurile arbitrare și samavolnice ale patronatului de a sparge frontul de luptă al metalurgiștilor, greviștii, prin hotărîrea lor, prin unitatea și dîrzenia de care au dat dovadă, prin solidaritatea și sprijinul de care s-au bucurat în rîndurile muncitorilor din alte întreprinderi, au reușit să mențină delegații și consiliile muncitorești, angajamentele colective prin sindicate, să împiedice introducerea muncii în acord, să obțină majorări de salarii etc.

Documentele pe care le prezentăm vorbesc tocmai de aceste aspecte.

Un grup de documente, elaborate de organizațiile sindicale (Uniunea în fier și metal, Sindicatul metalurgist), oglindesc lupta hotărîtă desfășurată de muncitori contra capitaliștilor pentru impunerea revendicărilor lor. Se desprind în mod limpede solidaritatea muncitorilor din București cu metalurgiștii aflați în luptă, hotărîrea acestora de a rezista în fața coaliției capitaliste. Din documente desprindem și participarea activă la grevă, alături de lucrători, a ucenicilor. Tendința burgheziei de a folosi ucenicii ca spărgători de grevă, precum și tendința patronilor de a impune arbitrajul obligatoriu au suferit eșec.

Datorită spiritului de sacrificiu, solidarității de clasă, organizării lor temeinice, muncitorii metalurgiști au reușit să obțină revendicările pentru care au declarat grevă.

Un alt grup de documente, provenite de la Uniunea generală a industriașilor din Romînia, scot în evidență mașinațiunile și presiunile patronilor asupra autorităților, cerîndu-le să intervină cît mai prompt și aspru pentru a „menține ordinea", pentru a „apăra libertatea" etc., cu un cuvînt pentru a reprima lupta greviștilor (vezi adresele din 12 și 14 martie). Reiese, de asemenea, din aceste documente teama cumplită a burgheziei de revoluție, de faptul că muncitorii, urmînd exemplul proletariatului din Rusia, ar putea să instaureze și în Romînia puterea muncitorească. Ele reflectă în același timp coalizarea capitaliștilor în vederea înfrîngerii luptei greviștilor și a întețirii exploatării maselor muncitoare, pentru sporirea profiturilor lor. Aceste documente constituie puternice mărturii demascatoare la adresa claselor exploatatoare.

1

MEMORIUL

lucrătorilor înaintat în ziua de 9 martie 1920 Fabricilor „Wolff", „Vulcan" și „Lemaître" [1]

Față de scumpetea enormă a traiului ne găsim în imposibilitatea de a face față celor mai elementare necesități cu actualele salarii; în consecință cerem:

1) Lucrătorii calificați minimul de salariu 400 de lei săptămînal. Ajutorii calificați minimul de salariu 320 de lei săptămînal. Hamalii calificați minimul de salariu 250 de lei săptămînal.

Femeile intră în categoria hamalilor, ținîndu-se cont de cele specialiste, care intră în categoria ajutorilor.

Ucenicii anul I 60 de lei săptămînal, ucenicii anul al II-lea 90 de lei săptămînal, ucenicii anul al III-lea 150 de lei săptămînal.

Aceste salarii le vom primi pentru o săptămînă de lucru care va fi săptămîna engleză de 44 de ore*, respectîndu-se duminicile și sărbătorile legale.

2) Deplasările în oraș [vor fi plătite cu] 75 la sută. Deplasările în provincie [cu] 150 la sută**. Orele suplimentare [cu] 200 la sută.

3) Desființarea lucrului de noapte.

4) Cerem înființarea unei băi cu bazin, dușuri și lavabo.

5) Cerem asistența unui medic de două ori pe săptămînă.

6) ...În caz de accidente grave ce dau loc la infirmități, fabricantul va plăti după gravitatea accidentului și a consecințelor, după o înțelegere între fabricant și consiliul muncitoresc.

7) Consiliul muncitoresc va avea puterea să controleze costul materialelor, costul comenzilor sau prețul lor, producția și vînzarea pentru a-și da seama de situația materială a fabricii.

---

[1] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 253, fila 19.

* Este vorba de o revendicare radicală a muncitorilor necesitată de ameliorarea condițiilor de muncă. Niciodată în orînduirea capitalistă nu s-a realizat un timp de muncă mai mic de 48 de ore săptămînal.

** Se referă la timpul necesar muncitorului pentru a se deplasa, în timpul orelor de lucru, cînd era trimis de patron să execute diferite comenzi în afara întreprinderii, în oraș sau în provincie.

Acestui consiliu i se va pune la dispoziție o cameră pentru a ține ședințe cînd va fi necesar.

8) Celelalte puncte încheiate în septembrie 1918*, ca garantarea muncii, respectarea demnității omenești și celelalte, se vor menține.

Acestea sînt cererile noastre juste la care cerem răspuns, sperînd că veți ține seamă de a nu fi siliți să părăsim lucrul, cauzînd pagube care nici într-un caz nu vor [fi] suportate de noi, prin faptul că nu vom reîncepe lucrul pînă nu ni se vor plăti zilele de grevă. În acest timp nu vom garanta deplasarea lucrătorilor.

2

PROCES-VERBAL [2]

Astăzi, în 11 martie 1920, subsemnații membri ai breslei metalurgice din Uniunea generală a industriașilor din Romînia, luînd cunoștință de memoriul lucrătorilor înmînat Fabricilor „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître", îl considerăm că, depășind cadrul revendicărilor profesionale și economice, constituie un sistem periculos pentru a dezorganiza producția și viața noastră economică, urmărind revoluția socială ca o consecință a legăturilor sindicaliștilor noștri cu bolșevicii din Rusia.

Așa fiind, declarăm că dezaprobăm asemenea tendințe, ne solidarizăm cu totul și cu toți bunii romîni, fie patroni sau lucrători **, și aprobăm în totul:

1) răspunsul categoric de refuz la cererile lucrătorilor înmînat de Fabricile „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître";

2) demersul făcut pe lîngă guvern pentru a aviza asupra măsurilor ce trebuie să ia pentru a asigura buna ordine în caz de grevă și a lua cunoștință de sprijinul ce toți sînt solidari a da acelei industrii amenințate pînă la restabilirea ordinii și reluarea lucrului în condițiuni normale;

3) se declară solidari a aviza asupra măsurilor ce vor lua toate fabricile și atelierele metalurgice în caz cînd, [ca] urmare [a] refuzului primit, lucrătorii ar declara greva la una din fabrici;

4) ne declarăm de asemenea solidari pentru elaborarea unui regulament unic al muncii în fabrici, care să permită meseriașilor ordonați și harnici *** să continue lucrul în fabrici în timpul sau după încetarea grevei, apelînd simultan la concursul autorităților pentru garantarea libertății muncii ****.

Semnează toți industriașii mari și mici
din întreaga breaslă metalurgică

---

* În urma grevei care a avut loc atunci.

[2] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 253, fila 24.

** „Bunii romîni" erau considerați capitaliștii și slugile lor, agenții de siguranță și elementele trădătoare încadrate în sindicatele galbene naționaliste, prin intermediul cărora burghezia urmărea să slăbească mișcarea muncitorească și lupta proletariatului. Muncitorii însă nu s-au lăsat antrenați pe un asemenea drum; ei au luptat pentru apărarea organizațiilor lor de clasă.

*** Este vorba de elemente docile, aservite patronilor.

**** În capitalism, „libertatea muncii" însemna libertatea muncitorului de a-și vinde patronului forța de muncă, pentru că altfel nu avea cum să-și asigure existența.

3

12 martie 1920

DOMNULE MINISTRU,[3]

Avem onoarea a vă arăta că, în urma comunicării ce v-am făcut verbal şi prin petiţiunea noastră din 11 martie a.c., am refuzat pretenţiunile ridicate de lucrătorii fabricilor noastre prin memoriul identic ce ni se prezentase.

În urma acestui refuz, lucrătorii Fabricii „Vulcan" au declarat ieri 11 martie a.c. ora 10 a.m. greva pasivă. Lucrătorii din celelalte două fabrici au continuat lucrul.

Cum greva pasivă este o măsură anarhică *, întrebuinţată de această masă de lucrători spre a ne teroriza, şi constituie o atingere a oricărui principiu de libertate, sîntem datori a vă atrage atenţiunea dv. asupra urmărilor ce poate avea şi a vă ruga să aveţi bunăvoinţa a lua urgente şi severe măsuri pentru ca această stare de lucruri să înceteze.

După cum am avut onoarea a vă comunica prin precedenta noastră petiţiune, întreaga industrie metalurgică, mare şi mică, a aprobat refuzul acelor pretenţiuni şi s-au declarat solidari urmînd ca în vederea stabilirii unei bune ordini ** să meargă pînă la încetarea lucrului în toate uzinele.

Convinşi de necesitatea de a se termina odată cu manifestaţiunile anarhice, care tind a distruge întreaga organizare, şi în conformitate cu interesele generale ale ţării, ţinem a vă declara că înţelegem a ne solidariza şi a înceta lucrul în fabricile noastre pînă cînd buna ordine va fi restabilită.

Sperăm, domnule ministru, că veţi aprecia necesitatea unor măsuri energice pentru restabilirea bunei ordine, ca să se permită funcţionarea normală a industriei, şi nu veţi întîrzia a dispune să se ia măsuri dictate de împrejurări pentru ca această stare anarhică să înceteze şi să nu ne ducă la descompunerea întregii organizaţiuni a ţării.

Ţinem a vă mai comunica că închizînd fabricile noastre ne declinăm orice răspundere pentru urmările ce vor decurge şi ne considerăm degajaţi de prevederile art. 60 al legii meseriilor cu privire la concedierea lucrătorilor, considerîndu-ne în condiţiunile art. 61 alin. 5 al sus-citatei legi ***, întrucît conţinutul memoriului ce vi s-a prezentat şi de care sîntem ameninţaţi a se repeta constituie o primejdie a siguranţei fabricilor noastre.

Primiţi vă rugăm, domnule ministru, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Indescifrabil

[3] Arhivele statului Bucureşti, fondul M.A.I., dosarul nr. 253, fila 26.

* Burghezia şi slugile ei calificau acţiunile proletariatului pentru asigurarea drepturilor lui ca acţiuni „anarhice" şi le reprimau în modul cel mai sîngeros.

** „Buna ordine" înseamnă ordinea burgheză, bazată pe exploatarea şi jefuirea oamenilor muncii. Cînd însă masele se ridicau la luptă împotriva exploatării şi terorii burgheze, clasele dominante interveneau pe toate căile, folosind chiar forţa armată, pentru a înăbuşi lupta maselor muncitoare, pentru a restabili „buna ordine".

*** Articolul 60 al sus-citatei legi prevedea: „Dacă patronul dă drumul unui meşter, lucrător, calfă sau muncitor fără înştiinţare sau înaintea termenului de 8 zile, va trebui să-i plătească salariul cuvenit pe cele 8 zile", iar articolul 61, alin. 5 prevede că „patronul poate desface oricînd contractul dacă muncitorii, lucrătorii, calfele sau meşterii... primejduiesc siguranţa fabricii, atelierului sau casei" (Vezi *C. Hamangiu:* „Codul general al Romîniei", vol. VII, suplimentul IV, 1910—1912, pag. 747).

Deci patronii metalurgişti au voit să concedieze muncitorii pe motiv că ar „periclita", chipurile, siguranţa atelierelor şi astfel să nu plătească lucrătorilor preavizul de 8 zile stabilit prin lege.

4

DOMNULE MINISTRU,[4]

Ne referim la adresele noastre din 11 și 12 martie a.c. prin care v-am înștiințat că lucrătorii Fabricilor „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître" au înaintat patronilor un memoriu de cereri cu caracter anarhic, memoriu ce a fost respins conform hotărîrii întregii bresle metalurgice.

Față de greva pasivă declarată în ziua de 11 martie de meseriașii Fabricii „Vulcan" și consecvenți hotărîrii breslei metalurgice a micilor și marilor patroni, consemnată în procesul-verbal din 11 martie 1920, Fabricile „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître" vor închide atelierele cu începere de *luni 15 martie a.c. ora 7 dimineața.*

Călăuziți de voința fermă de a contribui la restabilirea bunei ordini și a zădărnici de la început orice tentativă anarhică, vă rugăm, domnule ministru, ca, în interesul general al țării, să dispuneți a se lua măsurile dictate de împrejurări.

Primiți, vă rugăm, domnule ministru, asigurarea deosebitei noastre stime și considerațiuni.

Delegații breslei metalurgice a Uniunii generale
a industriașilor din Romînia
Fabrica de mașini „Vulcan", indescifrabil
Fabrica „Lemaître", indescifrabil
Fabrica „E. Wolff", indescifrabil

D-sale D-lui MINISTRU DE INTERNE

5

OFENSIVA PATRONILOR METALURGIȘTI[5]

Memoriul prezentat de lucrătorii Fabricilor „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître" a determinat pe toți patronii din industria metalurgică să se solidarizeze laolaltă. După ce fabricile respective au respins cererile lucrătorilor a intervenit comunicatul Uniunii generale a industriașilor din țară * prin care se dezaprobă tendințele lucrătorilor și se amenință cu închiderea fabricilor.

Sîntem deci în fața unei ofensive pe care au luat-o patronii metalurgiști, cu concursul întregului patronat din țară, pentru a înfrînge pe muncitorii organizați și a-i sili să muncească în condițiunile pe care d-lor vor binevoi să le stabilească. Patronii din metalurgie se pregătesc deci să facă gestul pe care l-au făcut patronii tipografi, adică să declare lockoutul imediat ce lucrătorii ar declara grevă la una din fabrici.

Pentru a masca motivul adevărat de respingere a memoriului prezentat, sporirea salariilor, patronii metalurgiști caută o diversiune,

[4] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 253, fila 18.
[5] „Socialismul", anul XIV, nr. 35, din 15 martie 1920.
* Titulatura exactă a acestei organizații patronale, înființată în 1903, era: Uniunea generală a industriașilor din Romînia.

spunînd prin comunicatul lor că consideră acest memoriu „ca depășind cadrul revendicărilor profesionale și economice" și că el „constituie un sistem periculos pentru a dezorganiza producția și viața noastră economică, urmărind revoluția socialistă, ca o consecință a legăturilor sindicaliștilor noștri cu bolșevicii din Rusia".

Făcînd aceste afirmațiuni vînturate de atîta vreme în rapoartele poliției și siguranței și de ziarele care se inspiră din aceste rapoarte, patronii nădăjduesc că vor putea avea concursul forței publice și simpatia populațiunei în realizarea intențiunilor de a îngenunchea pe lucrători.

Dar ce face pe patroni să declare cele de mai sus ? Un punct din memoriu prin care muncitorii cer recunoașterea consiliului muncitoresc, care să aibă un drept de control în fabrică. Această cerere exasperează pe patroni, cu toate că tendința de a exercita un control în fabrică se manifestă în sînul clasei muncitoare din toate țările, fără ca prin aceasta ei să urmărească „dezorganizarea producției" etc.

Consiliile muncitorești în Germania au fost recunoscute prin lege, iar pentru muncitorimea din Anglia ele formează una din principalele revendicări. Și cu drept cuvînt. În refacerea industrială, muncitorimea nu vrea să mai fie, ca înainte de război, o simplă unealtă de exploatare, o vită de muncă...

Dar nu de aceste considerente... se vor lăsa conduși industriașii noștri. Ei nu ascultă decît de interesele lor de clasă, ei nu caută decît cele mai prielnice mijloace de exploatare a muncii, deci de mărire a plusvaloarei.

Atitudinea patronilor din metalurgie, ca și a patronilor tipografi, ca și a Uniunii generale a industriașilor din Romînia pleacă numai de la aceste interese de exploatare. Iar conflictul actual este o formă a luptei de clasă, o formă acută, fatală regimului proprietății private în care trăim.

Triumfătoare în această luptă va ieși muncitorimea, care știe să facă jertfe și să dea dovadă de solidaritate puternică întru apărarea intereselor ei imediate și celor generale de clasă.

V.F.

6

AVIZ [6]

Luînd cunoștință de memoriul lucrătorilor prezentat în același conținut Fabricilor „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître" în ziua de 9 martie 1920 și avînd în vedere că lucrătorii Fabricii „Vulcan" au declarat grevă pasivă în ziua de 11 martie 1920, fabricile de mai sus în înțelegere cu întreaga breaslă metalurgică, de acord cu patronii mari și mici, au decis de a închide fabricile pe ziua de 15 martie 1920, declinînd orice răspundere asupra consecințelor ce ar decurge din acest fapt provocat de memoriul

[6] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 253, fila 28.

lucrătorilor, care nu reprezintă un document cu scop economic, ci un act politic.

Acest aviz ține loc, conform art. 60 a legii meseriilor, de aviz de 8 zile.

Fabrica „Vulcan"
Fabrica „Wolff"
Fabrica „Lemaître"

7

LUCRĂTORII METALURGIȘTI, LA DATORIE [7]

În urma refuzului patronilor de a recunoaște cerințele formulate de lucrătorii din întreaga metalurgie din capitală, lucrătorii metalurgiști, reprezentați prin delegații lor, s-au întrunit în adunare generală și în mijlocul entuziasmului general au hotărît *lupta pînă la completa înfrîngere a intransigenței patronale.* În consecință au hotărît ca toți lucrătorii metalurgiști din capitală să verse săptămînal salariul pe o zi pentru a susține pe tovarășii lor din Fabrica „Vulcan", care au fost scoși de armată cu forța din ateliere și care vor duce lupta pînă la recunoașterea definitivă a revendicărilor formulate de noi.

Iată sumele care au sosit în primele două săptămîni de luptă:

Fabrica	Săpt. I	Săpt. II
Haug	557,50	903
Noël (garaj)	2.973,00	2.795
Weigel	1.012,00	978
Gutmann Marcus	1.131,25	1.099
Gaizer	764,00	669
Oxigen	496,00	468
Metalurgia Rahova	641,50	608,50
Ucenici Gaizer	51,50	—
Ortop. Niculescu	600,00	617
Wolff	7.299,25	6.190
„	191,00	791,50
Branquier	601,00	598
Garaj Munteanu	783,00	806,50
Aries	376,00	—
Hornstein	1.823,95	1.093,50
„	130,25	—
Foenix	3.500,00	—
Lemaître	5.170,25	4.974,25
Carol Bünger ortop.	359,50	363

[7] „Socialismul", anul XIV, nr. 72, din 4 aprilie 1920.

Fabrica	Săpt. I	Săpt. II
Ortop. Bröhm	167,00	167
Lucrt. art. grea Chitila	655,00	—
Zimmer	—	1.055
Budic	—	690,75
Wili Bünger ortop.	—	148
Dobrescu	—	120
Totaluri...	29.252,95 *	26.165 *

În săptămîna a 2-a, suma totală e în minoritate pentru motivul că în ultimele fabrici se face plata la două săptămîni și nu pot vărsa suma în fiecare săptămînă. În categoria asta se numără și Arsenalul, Uzina de gaz, Uzina electrică, Uzina de apă etc., care nu au dat pînă în prezent și care vor vărsa sumele votate de delegații respectivi în adunarea generală atunci cînd li se va face plata.

Deocamdată sumele ce nu se ajung pentru completarea ajutorului greviștilor sînt date din fondul sindicatului.

Casier

8

Breasla metalurgică din
Uniunea generală a industriașilor din
Romînia
București, 19 aprilie 1920

Domniei sale
domnului președinte al Consiliului de Miniștri
București [8]

Domnule președinte,

În numele breslei metalurgice din Uniunea generală a industriașilor din Romînia avem onoare a vă aduce la cunoștință următoarele:

Ultima încercare a d-lui ministru al Muncii de a lichida prin bună înțelegere conflictul existent între patronii și lucrătorii din industria metalurgică în urma memoriului lucrătorilor din 9 martie a.c. nu a dus la nici un rezultat din cauza intransigenței delegației lucrătorilor în a accepta arbitrajul pentru stabilirea condițiilor de lucru în acele fabrici în care s-a declarat greva.

Dovada afirmațiunilor noastre reiese foarte clar din următorul istoric al celor petrecute din ziua prezentării memoriului lucrătorilor din 9 martie pînă astăzi.

---

* Probabil că, din greșeală de calcul sau de tipar, totalul sumelor a fost dat greșit. El este de 29.282,95, respectiv de 25.135.

[8] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 253, filele 62—65.

Prin acest memoriu, lucrătorii Fabricilor „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître" au cerut între altele:

1) săptămîna de lucru de 44 de ore (în loc de 48 de ore ca pînă astăzi), plata pe săptămînă, plata zilelor de sărbătoare și un spor de leafă de cel puțin 150% asupra lefurilor în vigoare;

2) controlul consiliului muncitoresc asupra fabricațiunii și asupra randamentului financiar al fabricilor;

3) plata zilelor de grevă în caz de neacceptare a memoriului.

Cu procesul-verbal din 11 martie a.c., breasla metalurgică, din care fac parte toți patronii mari și mici din întreaga țară, a respins memoriul în întregime. Lucrătorii Fabricii „Vulcan", care au fixat pentru răspuns un termen de 48 de ore, au declarat greva în ziua de 11 martie a.c.

În ziua de 17 martie a.c. am comunicat domnului ministru al Muncii și Ocrotirilor Sociale deciziunea breslei metalurgice din Uniunea generală a industriașilor din Romînia. Primele tratative între patroni și delegații lucrătorilor au avut loc în ziua de 17 martie a.c., iar în ziua de 18 martie a.c. patronii Fabricilor „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître", care au primit memoriul menționat mai sus, de acord cu întreaga breaslă metalurgică, au declarat:

că vor plăti lucrătorilor ân supliment provizoriu pînă ce domnul ministru al Muncii și Ocrotirilor Sociale va soluționa prin arbitraj sau printr-o comisiune de anchetă conflictul existent după o prealabilă cercetare a situațiunii financiare și productive a fabricilor în chestiune, aceasta cu condițiunea ca lucrătorii greviști ai Fabricii „Vulcan" să reia imediat lucrul.

Lucrătorii au înaintat după aceasta un nou memoriu Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale, în care au cerut din nou:

1) săptămîna de 44 de ore, ca în primul memoriu, un spor de salariu de circa 65% și plata sărbătorilor;

2) controlul consiliului muncitoresc, ca în primul memoriu;

3) plata zilelor de grevă.

Ca urmare la acest al doilea memoriu, domnul ministru al Muncii și Ocrotirilor Sociale a convocat din nou atît pe patroni, ca și pe delegații lucrătorilor în ziua de 1 aprilie a.c. În această ședință, prezidată de d-l secretar general D. R. Ioanițescu, patronii metalurgiști au declarat că acceptă arbitrajul în chestiunile relevate în memoriul lucrătorilor afară de articolele ce se referă la modificarea regimului de muncă (reducerea orelor de lucru, plata pe săptămînă în loc pe ora muncită și consiliul muncitoresc), care chestiuni nu pot fi rezolvate decît prin legiferare. Lucrătorii, la rîndul lor, au declarat că în principiu nu acceptă nici un arbitraj și nu vor lua parte la nici o comisiune de anchetă ce eventual se va numi de d-l ministru al Muncii și Ocrotirilor Sociale.

Domnul secretar general al Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale, față de rezistența lucrătorilor de a accepta arbitrajul, a afirmat că guvernul se va vedea în acest caz silit să numească o comisiune de anchetă ale cărei hotărîri să fie aduse la îndeplinire de guvern. Pînă astăzi, acea comisiune nu a luat ființă, iar greva [care] există de 5 săptămîni în Fabrica „Vulcan" începe să aibă consecințe din cele mai îngrijorătoare pentru siguranța și liniștea generală.

Pentru atingerea scopului ce urmăresc în satisfacerea celor formulate în memoriul lucrătorilor din fabricile *

Vulcan	cu un număr de	700	de lucrători
Wolff	cu un număr de	500	de lucrători
Weigel, Filaret	cu un număr de	60	de lucrători
Lemaître	cu un număr de	320	de lucrători
Gutmann Marcus	cu un număr de	60	de lucrători
Metalurgia Rahova	cu un număr de	25	de lucrători
Carol Bünger ortop.	cu un număr de	30	de lucrători
Sigmund Hornstein et. Co.	cu un număr de	150	de lucrători,

lucrătorii au declarat grevă pasivă ** dovedită prin reducerea aproape la zero a producției săptămînale.

Această grevă pasivă a fost, de altfel, constatată prin organele Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale în ziua de 19 aprilie a.c.

Întreaga breaslă metalurgică, reprezentată prin patronii mari și mici din întreaga țară, are onoare a comunica că nu poate suporta sistemul încercat de lucrători pentru a o sili să le satisfacă cererile și că va concedia de îndată pe toți acei lucrători care nu vor să lucreze, aceasta în conformitate cu articolele 59, 60 și 61 ale legii meseriilor. Mai mult încă, sîntem solidari hotărîți a închide acele ateliere sau fabrici unde s-ar declara grevă din cauza concedierii lucrătorilor inactivi.

Față cu programul în numele căruia guvernul de sub președinția dv. înțelege să guverneze, vă rugăm domnule președinte, a lua măsurile ce veți socoti necesare pentru menținerea liniștei și ordinii în țară și a aviza asupra mijloacelor eficace și drepte pentru garantarea libertății muncii a acelor elemente care, conștiente de greaua dv. sarcină, înțeleg să contribuie la refacerea economică a țării.

Primiți, vă rugăm, domnule președinte, asigurarea deosebitei noastre stime și considerațiuni.

Breasla metalurgică din Uniunea generală
a industriașilor din Romînia
Fabrica de mașini „Vulcan", indescifrabil
Fabrica de mașini „Wolff", Indescifrabil

Președ. breslei
metal.
indescifrabil

9

12.000 LOCKOUTAȚI DE STAT ȘI PARTICULARI

În toată țara, peste 22.000 de lockoutați —. Amploarea lockoutului —. Noi lanțuri în perspectivă

* În cifrele de mai jos, care sînt aproximative, nu sînt cuprinși, în toate cazurile, și muncitorii zilieri.

** În timpul grevei pasive, muncitorii veneau la fabrică, în atelier, dar nu lucrau.

LOCKOUTUL POLITIC[9]

60 și 100 de lei pe zi pentru repararea locomotivelor

Că lockoutul de acum, atît al patronilor cît și al statului, este, cum am arătat de atîtea ori, un lockout politic și nu unul economic ne-o dovedesc știrile care ne vin din toate părțile, și din capitală, ca și din țară, că se plătește în atelierele particulare cîte 60 și 100 de lei un lucrător pe zi pentru repararea locomotivelor de la C.F.R.

Guvernul, care a precupețit cu atîta zgîrcenie o sporire minimă de salar muncitorilor statului, oferă totuși în afară de trei și patru ori mai mult. De ce atîta mărinimie subită și atîta risipă? Pentru asigurarea traficului? Nu. Pentru asigurarea nimicirii solidarității de clasă.

Guvernul caută pe toate căile să-și asigure reparațiile necesare la căile ferate pentru a prelungi lockoutul la infinit, sperînd astfel să descurajeze pe admirabilii lucrători ceferiști, a-i determina să dezerteze de la datorie, a-i reduce, în sfîrșit, la aceleași docile instrumente, la aceleași animale răbdătoare de chin și moarte latentă care au fost înainte de a se organiza în sindicatul lor de clasă.

Desigur că guvernul va eșua în intenția sa imorală și antidemocratică cum au mai eșuat și altele.

Este totuși de reținut faptul, fără precedent încă în guvernarea acestei țări, că se întrebuințează banul statului, banul contribuabilului romîn, de care este atîta nevoie pentru un scop nu numai străin de nevoile țării, dar chiar maselor muncitoare. Dacă guvernul crede că nu va avea să răspundă de asemenea risipă scandaloasă, se înșală.

D-l general Averescu își prepară niște răspunderi cu mult mai grave decît acelea pregătite de dînsul liberalilor și pe care le-au uitat în efuziunea îmbrățișării de trădare a acelora care au avut naivitatea să-și facă din aceste răspunderi un crez politic...

IN METALURGIE

Cîți lucrători au fost aruncați pe drumuri

Lockoutul în metalurgie durează de nouă săptămîni.

Fabrica „Vulcan" a aruncat pe drumuri 809 lucrători... (între care 167 de ucenici). Salariul lucrătorilor varia între 16 și 30 de lei pe zi, iar al ucenicilor — între 5 și 8.

Din Fabrica „Wolff" au fost concediați 360 de lucrători plus 67 de ucenici. Salariile erau la fel cu cele de la „Vulcan".

De la „Lemaître" au fost goniți cu armata 280 de lucrători și 70 de ucenici.

Aci unii lucrători — foarte puțini — primeau 32 de lei, iar trei inși aveau 38 de lei pe zi.

D-nii Gutmann Marcus și Iancu Leib au concediat și ei 81 de lucrători.

Avem în metalurgie 1.667 de lucrători fără lucru, sau 5.000 de persoane fără pîine.

[9] „Socialismul", anul XIV, nr. 102, din 15 mai 1920.

Și dacă mai adăugăm pe cei de la Fabrica „Grivița", de la fabricile de paste făinoase, ceferiștii, tipografii de la „Monitor", atunci se poate vedea cum lucrează guvernul Averescu pentru refacerea țării, căci și aceste concedieri tot lui i se datoresc.

10

TINERETUL ȘI GREVELE DIN CAPITALĂ [10]

Dintr-un raport asupra *„ucenicilor și grevelor din capitală"*, al tovarășului secretar-casier I. Roșianu și înaintat comitetului cercului „Tineretul socialist" din localitate, reproducem următoarele:

Raportul este alcătuit pe bresle.

Metalurgia: Prima grevă declarată a fost a Fabricii „Vulcan", în ziua de 12 martie *, în urma respingerii unui memoriu de revendicări. Memoriul a fost înaintat la trei fabrici odată**.

Memoriul în chestiune cuprinde, pe lîngă modestele revendicări materiale, și importante revendicări morale.*** S-au cerut respectarea săptămînii engleze și altele. Și, dacă greva continuă, numai din cauza punctelor morale și nicidecum a celor materiale, care erau pe cale de a fi admise.

La „Vulcan" iau parte la grevă 125 de ucenici

În urmă, clasa patronală, văzînd rezistența hotărîtă a lucrătorilor de la „Vulcan", interveni în ajutorul patronului, declarînd lockout.

Au declarat la 10 aprilie lockout Fabricile „Gutmann Marcus" și „Metalurgia Rahova" cu *35 de ucenici*. La aceste trei fabrici, ucenicii primeau un ajutor de 15 lei pe săptămînă.

La 22 aprilie au declarat lockout Fabricile „Wolff", „Lemaître" cu *139 de ucenici*. Iar la 24 mai a declarat lockout Fabrica „Weigel" cu *25 de ucenici*.

Acestora li se dau ca ajutoare alimente în natură. La atelierele de ortopedie „Bünger" și „Niculescu", după două săptămîni de grevă, lucrătorii și ucenicii au obținut 50% spor la salar și respectarea săptămînii engleze. Au luat parte *15 ucenici*.

La Fabrica „Noël", memoriul a fost admis, lucrătorii și ucenicii cîștigînd importante revendicări morale și materiale. Au luat parte *29 de ucenici*.

11

UNIUNEA MUNCITORILOR METALURGIȘTI [11]

COMUNICAT

Comitetele tuturor sindicatelor afiliate la uniune vor lua în discuție chestia grevei lucrătorilor metalurgiști din capitală și vor hotărî asupra ajutoarelor ce trebuiesc trimise la uniune spre a fi împărțite greviștilor.

[10] „Tineretul socialist", anul X, nr. 28, din 1 iunie 1920.

* Greva a început la 11 martie și nu la 12 martie.

** Fabricile „Vulcan", „Wolff" și „Lemaître".

*** Este vorba de revendicări politice.

[11] „Socialismul", anul XIV, nr. 126, din 13 iunie 1920.

Sindicatele care au fonduri trebuie să decidă ca aceste ajutoare să se dea și din fondurile organizațiilor.

Acolo unde sindicatele nu au fonduri, se vor lansa liste de subscripție și se vor aduna bani de la membri. Trebuie să se facă mari sforțări pentru a se strînge fonduri cît mai mari și cît mai repede.

Lupta pe care o dă metalurgia din capitală este o luptă uriașă, care are de întîmpinat rezistență și chiar ofensiva blocului patronal.

Se impune ca întreaga muncitorime să facă zid împrejurul nostru și să determine astfel reușita acestei lupte.

Depinde de conștiința tuturor tovarășilor ca să grăbească triumful luptei noastre.

Fiți și acum la datorie, tovarăși, ajutați pe greviști pentru ca să facem pe stăpîni să le treacă pofta să ne mai declare război.

Trăiască greva!

Trăiască solidaritatea de clasă!

SECRETARIATUL UNIUNII

12

STADIUL GREVELOR ȘI LOCKOUTURILOR DIN METALURGIE [12]

GREVELE

Încă din martie a.c., lucrătorii Uzinelor de metalurgie „Vulcan" din Dealul Spirii și „Vulcan" de la Bucureștii Noi au declarat grevă, cerînd mărire de salar și unele revendicări de ordin moral.

Din cei 450 de lucrători greviști de la Fabrica „Vulcan" din Dealul Spirii, 250 sînt plasați la diferite întreprinderi cu salarii mult mai urcate ca la „Vulcan". Ei continuă să se plaseze. Restul primesc ajutoare.

Din cei 230 de lucrători în grevă de la uzinele din Bucureștii Noi, o parte fiind săteni ocupați cu munca cîmpului, altă parte este plasată și varsă salariu de o zi pe săptămînă pentru cei fără lucru, iar aceștia, în număr de vreo 80, primesc ajutoare.

Lockouturile

La Fabrica „Wolff" sînt lockoutați 450 de lucrători.

Majoritatea lucrătorilor sînt plasați, numai vreo 70 sînt fără lucru. Aceștia au renunțat la ajutor bănesc și primesc numai pîine.

La Uzinele „Lemaître" sînt, de asemenea, dați afară de patroni vreo 400 de lucrători. Sînt plasați aproape în întregime...

La toate aceste uzine de metalurgie — cele mai însemnate și mai mari din capitală — nu se lucrează nimic de vreo 15 săptămîni.

Conștiința lucrătorilor s-a arătat la înălțime și, cu toate că sînt de atîta timp în grevă și lockout, ei vor mai duce lupta — dacă va fi nevoie — încă luni de zile și în nici un caz nu vor intra cu capul plecat în fabrici.

---

[12] „Socialismul", anul XIV, nr. 145, din 5 iulie 1920.

Lockouturi mai mici

Alte lockouturi mai mici sînt: la Fabrica „Weigel" 65 de lucrători și ucenici dați afară din ateliere cu poliția și amenințați cu revolverul de d. Fritz Weigel. În fabrică nu se lucrează nimic. O parte din lucrători sînt plasați. Cealaltă parte împreună cu ucenicii primesc ajutoare.

La Fabrica „Gutmann Marcus", 40 de lucrători și ucenici dați afară. Lucrează doi trădători, proști meseriași și pe deasupra beți vi; toți lucrătorii sînt plasați afară de trei care primesc ajutoare.

La „Metalurgia Rahovei", 20 de lucrători și ucenici lockoutați. Au mai rămas în lucru trei maiștri. Numai trei lucrători primesc ajutor, restul fiind plasați.

Lupte cîștigate

Și la atelierele de ortopedie s-a declarat lockout. După 12 zile însă, patronii au început tratative, și lucrătorii au obținut mărirea salariului săptămînal de la 260 la 300 de lei, precum și săptămîna engleză de lucru.

13

FRONTUL MUNCII

PATRONII METALURGIȘTI [13]

Uniunea patronală a metalurgiștilor, văzînd că nu poate înfrînge solidaritatea lucrătorilor cu care e în luptă de vreo 5 luni de zile, a găsit — după dînșii — un ingenios mijloc de intimidare.

Ei trimit adrese tuturor patronilor metalurgiști ai căror lucrători nu sînt în grevă pentru a concedia pe greviștii care s-au angajat la dînșii. Din această cauză au fost dați afară lucrătorii de pe la diferite instituțiuni.

Sindicatul lucrătorilor metalurgiști, primind reclamații în acest sens de la lucrători, a înaintat un memoriu Ministerului Muncii.

Ministerul Muncii a chemat pe patronul metalurgist Wolff, care a negat faptul.

D-l ministru Trancu-Iași a trimis însă pe d-l inspector Cartian, care împreună cu lucrătorii, făcînd o cercetare la Fabrica metalurgică „Aries", a reușit să ia o copie după adresa Uniunii patronilor metalurgiști prin care se cerea darea afară a lucrătorilor greviști.

14

FRONTUL MUNCII [14]

UNIUNEA LUCRĂTORILOR METALURGIȘTI

Către lucrătorii metalurgiști

Tovarăși,

Lupta începută acum 5 luni între lucrătorii Fabricilor „Wolff", „Vulcan", „Lemaître" și patronii respectivi a dovedit încă o dată hotărîrea și puterea de sacrificiu a lucrătorilor metalurgiști.

[13] „Socialismul", anul XIV, nr. 169, din 2 august 1920.
[14] „Socialismul", anul XIV, nr. 170, din 4 august 1920.

Desperați de hotărîrea de rezistență a lucrătorilor, patronii Wolff și Vulcan caută prin cîțiva trădători, și încurajați de autorități, să atragă lucrători în lucru. *

Unii dintr-înșii... atrași de promisiuni, au și început lucrul la „Vulcan" (Bucureștii Noi) și „Wolff".

Urmarea acestui fapt este că lucrătorii sînt înșelați, împinși a lucra în condiții mai umilitoare ca în trecut.

Nici salarii mărite, nici zilele de grevă [plătite], nici recunoașterea delegaților.

Robia!

Uniunea metal și Sindicatul București, avînd în vedere toate acestea, atrag atenția tuturor lucrătorilor că nu au angajat nici un fel de tratative cu acești patroni în asemenea condiții umilitoare și nu răspund de rezultatul unor asemenea învoieli.

Atrag atenția tovarășilor plasați în alte părți de a nu-și părăsi posturile pentru promisiunile înșelătoare ale d-lor Vulcan și Wolff pînă cînd nu vor auzi cuvîntul sindicatului și uniunii și care va fi al metalurgiei întregi.

Comitetul comun

15

LUPTA METALURGIȘTILOR CONTINUĂ [15]

Pentru un moment s-a crezut că lupta care o duc de 5 luni de zile tovarășii metalurgiști se va termina, dar încă o dată a ieșit la iveală nerușinarea capitalistă care nu se dă înapoi nici de la ceea ce se numește excrocherie pentru a îngenunchea pe muncitori.

Se știe cum a reizbucnit greva de la „Vulcan". La Ministerul Muncii, direcțiunea a primit unele condițiuni, pe care a găsit de cuviință să le schimbe la fabrică **.

Patronii metalurgiști au propus ieri prin d-l Wolff delegației lucrătorilor aceleași condițiuni care au provocat reizbucnirea grevei la „Vulcan".

Delegația lucrătorilor le-a respins cu indignare și a spus că nu pot sta de vorbă decît în baza memoriului care l-au înaintat.

Lucrătorii sînt foarte solidari.

Lucrătorii de la Uzina „Vulcan"-Bucureștii Noi au părăsit și ei lucrul, solidarizîndu-se cu tovarășii lor de la „Vulcan"-Dealul Spirii.

La „Lemaître", „Wolff" etc., solidaritatea e mai mare ca oricînd.

Încercarea patronilor de a îngenunchea pe lucrători a eșuat din nou.

Ziarele burgheze anunță o iminentă grevă în metalurgie fără să știe, sărmanele, că lucrul stagnează în metalurgie de 5 luni de zile.

---

* Este vorba de unele elemente înapoiate, trădătoare încadrate în sindicatele galbene naționaliste.

[15] „Socialismul", anul XIV, nr. 174, din 8 august 1920.

** La sfîrșitul lunii iulie, direcția Fabricii „Vulcan" a acceptat revendicările lucrătorilor. Urma să se reia lucrul. În momentul în care muncitorii s-au prezentat la fabrică, direcția a revenit în mod samavolnic asupra propriei hotărîri. Atunci muncitorii au reintrat în grevă.

16

DUPĂ ȘASE LUNI DE GREVĂ [16]

Cu aplanarea grevei de la Fabrica „Lemaître" s-a terminat conflictul izbucnit în luna martie între lucrătorii și direcțiunile celor mai însemnate fabrici de metalurgie din București.

Dat fiind importanța industriei în care s-a produs această mișcare, cît și lunga durată a acestei greve, nu este fără interes să recapitulăm pe scurt fazele prin care a trecut eventual și să desprindem învățămintele ce se pot trage din această însemnată mișcare muncitorească.

Cauza adîncă care a determinat mișcarea metalurgiștilor este scumpetea excesivă a traiului în fața căreia lucrătorii se găseau în neputință să satisfacă multiplele trebuințe ale pieței.

Într-adevăr, salariile în metalurgie de acum 6 luni variau în mijlociu între 27 și 32 de lei pe zi. Aceasta la lucrătorii specialiști; salariile celorlalte categorii erau foarte reduse. Or, aceste salarii fiind grozav de disproporționate față de costul traiului, o sporire se impunea. Și cum fabricanții susțineau și susțin încă că sporurile cerute nu pot fi acordate, deoarece sînt în pierdere, natural că lucrătorii au cerut dreptul de control asupra producției, ca astfel să se convingă și ei de adevărul pierderilor patronale. Lucrătorii au mai cerut aplicarea generală a săptămînii engleze, asigurarea pentru caz de boală etc.

Memoriul înaintat patronilor n-a fost luat în considerație și, în loc de răspuns, Fabrica „Vulcan" a închis porțile, lăsînd fără lucru 600—700 de lucrători*.

Spiritul de rezistență al lucrătorilor de la „Vulcan", cît și solidaritatea manifestată de muncitorii celorlalte fabrici au exasperat pe capitaliștii metalurgiei, care s-au solidarizat și ei cu direcțiunea Fabricii „Vulcan", căutînd să înfrîngă solidaritatea muncitorească. Cu această ocazie au căutat să reintroducă nenorocitul sistem al lucrului în acord... desființarea delegațiilor și a consiliilor muncitorești din fabrică, angajamente individuale etc.

Și, cum muncitorii nu puteau să primească aceste înjositoare condițiuni, patronii au închis vreo zece fabrici de metalurgie, lăsînd pe drumuri peste 2.500 de lucrători. Cu toate că necesitatea producțiunii metalurgice a fost foarte mare, totuși patronii, încurajați de guvern la rezistența împotriva lucrătorilor, n-au ezitat nici un moment să suspende munca necesară refacerii numai ca să îngenuncheze pentru totdeauna pe muncitorii organizați în sindicate.

Lucrătorii au primit această luptă grea și nu s-au descurajat; au suferit multe lipsuri, s-au deplasat în provincie și la alte munci, numai ca să reziste și să înfrîngă rezistența patronală.

Au urmat și tratative, dar fără rezultat din cauza încăpățînării capitaliștilor. Este de remarcat un fapt foarte important: muncitorii metalurgiști, adversari hotărîți ai arbitrajului obligator, au refuzat cu insistență arbitrajul propus de mai multe ori de Ministerul Muncii, întrucît n-au vrut

[16] „Socialismul", anul XIV, nr. 212, din 23 septembrie 1920.

* În acest număr nu intră ucenicii, fapt care reiese din datele cuprinse în alte materiale.

să încredințeze soarta lor capriciului unor persoane în afară de cadrul muncii.

Cu toate presiunile, lucrătorii au rezistat, și întreprinderile mai mici au cedat, rămînînd în luptă numai Fabricile „Vulcan", „Wolff", „Lemaître".

Față de admirabila solidaritate a muncitorilor, blocul patronal s-a spart, și Fabrica „Vulcan" a început tratative directe cu lucrătorii prin sindicat, ajungîndu-se la înțelegere la 14 august. După „Vulcan" a venit „Wolff", și după aceasta s-a încheiat greva și la „Lemaître".

În linii generale s-au cîștigat sporirea salariilor, săptămîna engleză la unele fabrici cu plata pentru 48 de ore, iar la altele cu plata pentru 49 de ore. Însă, cu toată cerbicia lor, patronii au trebuit să revină asupra reintroducerii lucrului în acord. Se mențin delegații, consiliile muncitorești și angajamentele colective prin sindicat.

Este drept că nu toate obiectivele mișcării au fost atinse în total, dar trebuie să se ție seamă de enormele greutăți pe care au avut să le întîmpine muncitorii metalurgiști în această luptă. Principalul este că nu muncitorii au fost înfrînți, ci, din contra, rezistența patronală a fost zdrobită, și, pe lîngă sporirea salariilor, muncitorii au putut să mențină delegații și consiliile muncitorești, și, ce-i mai important, lucrul în acord, atît de scump capitaliștilor, n-a putut fi reintrodus.

Învățămintele ce se desprind din această luptă, lucrătorii metalurgiști și le-au însușit. Reintrînd în uzine, ei știu că ceea ce nu s-a obținut astăzi se va cîștiga mîine, cu singura condiție să stea strînși în jurul organizației sindicale și s-o întărească.

C

I. IACOȘ

DOCUMENTE
PRIVIND GREVELE MUNCITORILOR DE LA FABRICILE DE TUTUN ŞI CHIBRITURI, ARSENAL ŞI IMPRIMERIA NAŢIONALĂ
(februarie-septembrie 1920)

Înăsprirea condiţiilor de muncă şi de viaţă ale clasei muncitoare cauzată de primul război mondial şi influenţa puternică a ideilor Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie au dus la creşterea şi lărgirea luptelor revoluţionare ale proletariatului din ţara noastră care s-au manifestat cu deosebită putere.

În anii 1918—1919 au loc numeroase greve îmbinate cu demonstraţii de stradă pentru revendicări economice şi sub semnul lozincilor politice revoluţionare. În a doua jumătate a anului 1919, greva ceferiştilor din iunie deschide lanţul grevelor generale pe ramuri sau localităţi, între care: greva generală a petroliştilor (iulie-august), a docherilor din Galaţi şi Brăila (septembrie), în Bucureşti greve ale metalurgiştilor, tîmplarilor, brutarilor etc. Revendicările economice ale acestora se îmbinau cu revendicări politice, ca recunoaşterea comitetelor de întreprindere şi a sindicatelor şi alte libertăţi democratice.

Între grevele care s-au desfăşurat în anul 1920, premergătoare grevei generale din octombrie, au fost şi cele de la Regie, Fabrica de chibrituri, Imprimeria naţională şi Arsenal.

Grevele de la Regie şi Fabrica de chibrituri din Bucureşti s-au desfăşurat în lunile aprilie-iunie, simultan cu greva lucrătorilor din transporturi (C.F.R., porturi, şantierele navale, marină etc.) pentru mărirea salariilor, pentru menţinerea consiliilor muncitoreşti, împotriva măsurilor guvernului Averescu îndreptate contra organizaţiilor revoluţionare ale clasei muncitoare.

În timpul acestor greve au avut loc numeroase întruniri ale muncitorilor în semn de protest împotriva măsurilor luate de guvern (introducerea armatei în fabrici pentru a sili pe muncitori să reia lucrul şi a sprijini spărgătorii de grevă — marea lor majoritate membri ai sindicatului galben), împotriva provocărilor sindicatelor galbene, sprijinite direct de direcţia fabricilor.

La 23 aprilie au intrat în grevă şi muncitorii de la Imprimeria statului în semn de protest împotriva militarizării atelierelor şi de solidarizare cu muncitorii tipografi care nu s-au prezentat la lucru în urma ordinelor de chemare primite, precum şi pentru îmbunătăţirea condiţiilor lor de muncă.

În timpul grevei, lucrătorii tipografi se adunau la clubul muncitorilor, unde discutau zilnic în legătură cu desfăşurarea grevei. Ei au ales o delegaţie care le-a prezentat revendicările prefectului şi direcţiei Imprimeriei.

Condiţiile specifice din întreprinderile de stat au permis o oarecare creştere a influenţei sindicatelor naţionale, create de guvern, în rîndurile muncitorilor din aceste întreprinderi. Guvernul a pus la dispoziţia acestor „sindicate" fonduri speciale în vederea dezorganizării luptelor muncitoreşti.

Deşi muncitorii din întreprinderile statului, de la Regie, Fabrica de chibrituri, Imprimerie, aflaţi în grevă, au luptat cu hotărîre şi s-au împotrivit mult timp elementelor trădătoare din sindicatele galbene au fost pînă la urmă înşelaţi de aceştia. Astfel, muncitorii au reluat lucrul, urmînd ca după încetarea grevei delegaţii lor să ducă tratative cu guvernul în vederea acceptării revendicărilor.

Astfel, în ziua de 7 iunie muncitori din întreprinderile statului aflaţi în grevă, inclusiv cei de la Regie, Fabrica de chibrituri, Imprimeria naţională, au reluat lucrul. La aceasta a contribuit şi poziţia oportunistă a şefilor reformişti din conducerea Partidului socialist

și a Comisiei generale a sindicatelor. Nu mult timp după aceasta, muncitorii și-au dat seama că au fost înșelați de guvern și de oportuniști.

Un rezultat important al acestor lupte a fost procesul de lămurire a muncitorilor asupra adevăratei fețe trădătoare a elementelor din sindicatele naționale.

La Arsenalul armatei, greva a început la 30 august. Dimineața muncitorii din această întreprindere au declarat grevă pasivă din cauza întîrzierii rezolvării de către autorități a unui memoriu, înaintat mai dinainte, prin care cereau, între altele, recunoașterea dreptului de control asupra distribuirii alimentelor de către delegații lor.

Din ordinul guvernului, înspăimîntat de numeroasele acțiuni ale muncitorilor, de hotărîrea lor de luptă, s-a recurs la armată pentru a-i sili pe muncitori să reia lucrul în vechile condiții. A fost omorît un muncitor, iar mai mulți au fost răniți. Represiunea de la Arsenal a avut un puternic ecou în rîndurile muncitorilor. In toată țara s-au organizat acțiuni de protest împotriva vărsării de sînge de la Arsenal. Astfel, muncitorii din Iași au declarat o grevă generală de trei ore în semn de protest împotriva provocărilor de la Arsenalul din București.

Documentele referitoare la grevele de mai sus pe care le prezentăm în continuare provin din diferite surse. Unele dintre acestea sînt documente proprii ale organizațiilor muncitorești, altele sînt documente întocmite de organe ale siguranței, poliției și ale armatei burghezo-moșierești.

Din documente reies hotărîrea și voința de luptă a muncitorimii pentru satisfacerea revendicărilor; în unele dintre ele se oglindesc însă și idei ale conducătorilor reformiști din partidul socialist și din sindicate.

Intre documentele pe care le prezentăm sînt cîteva care relatează despre greva de la Regia din Iași, protestul muncitorilor de la Regia din București adresat ministrului de Finanțe în numele comitetului sindicatului și al consiliului muncitoresc al Fabricii de tutun, împotriva intenției guvernului de a dizolva aceste organe ale muncitorilor, ca și aderiunea lor la lupta muncitorilor din această fabrică; un document care relatează despre marele miting de la „Dacia" din 3 iunie îndreptat tot împotriva măsurilor aplicate de guvern pentru înfrîngerea grevelor muncitorilor, note ale siguranței referitoare la greva de la Imprimeria națională, protestul muncitorilor din transporturi și de la Imprimerie împotriva prigonirii și arestării greviștilor; un document al Comisiei generale a sindicatelor în care sînt specificate toate condițiile reluării lucrului în întreprinderile statului și, în sfîrșit, cîteva documente referitoare la greva muncitorilor de la Arsenal, între care și unul privind greva generală de 3 ore de la Iași, de protest împotriva provocărilor de la Arsenalul din București.

Grevele din vara anului 1920, între care și cele la care se referă documentele pe care le prezentăm, au marcat o nouă fază de ascuțire a luptei de clasă din țara noastră, în care s-a conturat necesitatea organizării unei greve generale pe țară.

*

* *

GREVA MUNCITORILOR DE LA REGIE ȘI FABRICA DE CHIBRITURI

I

AGITAȚIA DE LA R.M.S. BELVEDERE [1]

Lucrătorii și lucrătoarele de la R.M.S. Belvedere au formulat un memoriu de revendicări pe care l-au înaintat direcțiunii Regiei. Direcțiunea amînă din zi în zi rezolvarea acestui memoriu.

Lucrătorii, exasperați de această tărăgăneală, declarară grevă pasivă care ținu o zi și jumătate. In urma acestei greve, direcțiunea a fost silită să ia o hotărîre definitivă în ce privește satisfacerea revendicărilor formulate.

[1] „Socialismul", anul XIV, nr. 42, din 29 februarie 1920, pag. 2.

În același timp, lucrătorii au cerut direcțiunii să ia măsuri pentru aplanarea grevei Regiei de la Iași. Aceasta a promis că va interveni pentru aplanarea grevei. Lucrătorii au răspuns că nu vor înceta agitația pînă ce nu vor fi înlăturate elementele provocatoare de la Regia din Iași.

*

Sindicatul R.M.S. Belvedere din capitală a trimis vineri seara pentru susținerea grevei de la Regia din Iași suma de 20.000 de lei.

2

TELEGRMĂ[2]

DOMNULUI TRANCU-IAȘI, MINISTRUL MUNCII
BUCUREȘTI

La Fabrica R.M.S. din Iași, prigoana muncitorilor din Sindicatul internațional este revoltătoare. O adevărată teroare s-a dezlănțuit. Oamenii sînt pedepsiți greu și pe nedrept.

Luați măsuri urgente și eficace.

Lucrătorii [sînt] foarte nemulțumiți și revoltați de acest tratament barbar.

Însărcinați o comisiune spre a ancheta toate nedreptățile monstruoase ce se comit și a da sancțiuni vinovaților.

Altminterea, toată răspunderea cade asupra dv. și a autorităților superioare.

Noi am atras luarea-aminte în mai multe rînduri.

Procedați de urgență.

Secretarul Comisiei locale a sindicatelor
ss / Indescifrabil

3

CHESTIA GREVEI DE LA R.M.S.[3]

Tratativele cu direcția. Telegramele către d-l ministru de Interne și d-l director al R.M.S. București. Spiritul nostru de conciliantă. Atitudinea direct părtinitoare a directorului R.M.S. Iași.

Chestia grevei de la R.M.S. s-a dezbătut pe larg ca și amestecul sindicatului galben, părtinit fățiș de d-l director Moisiu, care a reieșit cu evidență din întreaga operă de provocare desfășurată pînă acum.

Despre atitudinea pe care greviștii de la R.M.S. au înțeles s-o păstreze grăiesc în destul actele reproduse mai jos. D-lui director al R.M.S. Iași s-au adresat următoarele:

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 2.235, fila 445.

[3] „Iașul socialist" (foaia organizațiilor socialiste și sindicale din Moldova), anul I, nr. 16, din 14 martie 1920, pag. 3.

„În conflictul care a adus după sine rămînerea afară din lucru a 720 de lucrătoare și lucrători de la R.M.S. din localitate, noi avem convingerea că dreptatea este de partea noastră. Totuși, spre a face dovadă de spiritul de ordine, care ne călăuzește, și a pune cît mai curînd din nou în folosință munca și priceperea noastră, în interesul instituției căreia aparținem, sîntem gata a reintra cu toții imediat în lucru *.

Vă rugăm însă, spre a putea stabili în viitor condițiuni trainice și liniștite de lucru, să se supuie toate diferendele care au existat, precum și doleanțele dv. și ale noastre unui arbitraj imparțial căruia noi ne vom supune și al cărui rezultat îl așteptăm, reluîndu-ne de îndată fiecare ocupațiunea ce am avut-o pînă la noile dispoziții pe care le va lua arbitrajul".

În acest sens au fost expediate două telegrame d-lui ministru de Interne, dr. N. Lupu, și d-lui director general al R.M.S. București, cerîndu-se intervenția pentru ca diferendul să fie rezolvat pe cale de arbitraj, după intrarea muncitorilor în lucru.

La cele formulate de lucrătorii Regiei, d-l Moisiu a dat răspuns scris că nu are mandat de a dezlega conflictul și că, din proprie inițiativă — d-l Moisiu e și generos uneori —, acceptă reintrarea în lucru pe baza declarațiilor individuale de supunere la autoritatea d-sale. Noi am văzut însă cît este de serioasă autoritatea d-lui Moisiu, care și-a rezervat, despotic, dreptul de a elimina din fabrică pe aceia pe care îi va prefera sindicatul galben, în serviciul căruia, indiscutabil, se găsește „abilul" domn Moisiu.

*

Directorul general al R.M.S., d-l Teodorescu, din București a sosit în Iași spre a ancheta conflictele de la Fabrica de tutun din localitate.

*

O delegație de la R.M.S. din București... sosită la Iași a adus 20 mii de lei ajutor pentru greviști, care s-a adăugat la noua contribuție de 12 mii de lei oferită de Sindicatul C.F.R. Iași. Banii s-au împărțit greviștilor.

4

DIRECȚIUNEA POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE

NOTA nr. 313 din 12 mai 1920 [4]

Greva lucrătorilor de la Fabrica de chibrituri s-a declarat azi. Anunțîndu-se că Ministerul de Finanțe nu poate tolera ca un grup de lucrători să dispună asupra concedierilor și primirilor în lucru de muncitori **, azi,

---

* În această frază se recunoaște cu ușurință ideea reformistă de a acționa, dar „în liniște", fără a supăra prea mult pe patroni, de a cădea cît mai curînd la învoială cu ei, pentru ca, prin obținerea cîtorva revendicări care să satisfacă o parte din muncitori, lucrurile să reintre în făgașul lor obișnuit.

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 774, pag. 144.

** Argetoianu, ministrul de Finanțe, a dat o decizie prin care a interzis desfășurarea oricăror „manifestațiuni cu caracter politic" în Fabrica de chibrituri ; a dispus reprimirea în lucru a 3 provocatori a căror concediere a fost impusă de muncitori. Muncitorii au răspuns însă prin grevă.

la redeschiderea fabricii, muncitorii grupați în sindicatul socialist n-au vrut să intre în lucru și staționează în fața fabricii. Activitatea s-a reluat cu concursul lucrătorilor grupați în sindicatul național.

5

DIRECȚIUNEA POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE

NOTA nr. 326 din 14 mai 1920 [5]

Greva lucrătorilor de la Fabrica de chibrituri continuă. Azi dimineață, dintre greviști s-au mai prezentat la fabrică încă un număr de lucrători. Greviștii, căutînd a împiedica reluarea lucrului de cei înscriși în sindicatul național, dimineața s-au postat în apropierea fabricii, însă, ieșind patrule, o parte din ei au fost arestați *.

Greva lucrătorilor de la Fabrica de tutun Belvedere continuă. La ora obișnuită, lucrătorii au intrat în fabrică fără a relua lucrul. Delegații Regiei și delegații greviștilor de la C.F.R. au avut azi dimineață o consfătuire la care s-a hotărît ca mîine dimineață cu trenul de Moldova să plece la Iași o delegație de 4 lucrători (doi de la Regie și doi de la Atelierele C.F.R.) pentru a pune la cale greva lucrătorilor Regiei din acel oraș în semn de solidaritate cu lucrătorii Fabricii de chibrituri din capitală.

6

PROTESTUL MUNCITORILOR DE LA REGIE [6]

În urma provocărilor cunoscute, tovarășii de la Fabrica de tutun Belvedere au înaintat acum cîteva zile următorul energic protest ministrului de Finanțe:

Noi, comitetul sindicatului și consiliul muncitoresc al Fabricii de tutun Belvedere, văzînd că guvernul intenționează dizolvarea organelor în numele cărora vorbim, atît la Fabrica de tutun Iași, cît și la Fabrica de chibrituri și timbre București, și cum aceste reforme sînt cîștigate cu prețul vieții noastre, nu putem privi cu resemnare aceste sfidări din partea guvernului.

Muncitorimea de la R.M.S. Belvedere se solidarizează cu tovarășii din instituțiile mai sus citate și cere cu insistență ca de la data de azi, 13 mai 1920, să se respecte memoriul semnat, dat d-lui ministru de Finanțe din iunie 1919, pentru Iași, reîntregindu-se autoritatea consiliului muncitoresc. Cerem respectarea memoriului semnat tot de același domn ministru la Fabrica de chibrituri și timbre.

Această cerere o facem în interesul bunului mers al producției și al bunei ordini **.

(urmează semnăturile)

---

[5] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 774, pag. 163.

* Au avut loc ciocniri între greviști și membri ai sindicatelor galbene spărgători de grevă, apărați de autorități, care s-au soldat cu arestări din rîndul greviștilor.

[6] „Socialismul", anul XIV, nr. 106, din 20 mai 1920.

** Faptul că se asigurau autoritățile că muncitorii reluau lucrul pentru a menține „buna ordine", adică ordinea burgheză, reflectă poziția elementelor reformiste care se aflau atunci în conducerea organizațiilor muncitorești.

7

TINERETUL ȘI GREVELE DIN CAPITALĂ[7]

...*Chibrituri.* Ca și în toate părțile, și la această fabrică direcțiunea, prin codițele ei, a început o serie de provocări. Așa a înființat un sindicat galben al funcționarilor și a provocat o grevă, intenționînd să concedieze mai mulți lucrători. În urmă a supus lucrătorilor spre iscălire un angajament arbitrar. Lucrătorii au refuzat, iar greva continuă. Iau parte 250 de tineri.

Regie. Din cauza provocărilor de pretutindeni, lucrătorii și lucrătoarele de la R.M.S. Belvedere au declarat, în ziua de 13 mai, grevă pasivă. Iar la 20 mai, intervenind forța armată, lucrătorii au fost dați afară din fabrică. S-a declarat grevă activă.

Iau parte la această grevă 500 de tineri...

8

GRANDIOSUL MITING MUNCITORESC DE LA „DACIA". ÎNFIERAREA PROVOCĂRILOR OLIGARHICE. PÎNĂ CÎND? TRĂIASCĂ GREVA GENERALĂ![8]

Pentru a înfiera banditismele guvernamentale, pentru a plesni intențiunea criminală a celor care caută înăbușirea în sînge a muncitorimii flămînde, a avut loc ieri dimineață un grandios miting la „Dacia".

Au luat parte în număr imens tovarășii greviști și lockoutații de la C.F.R., Regie, Fabrica de chibrituri, „Monitorul oficial", din metalurgie, tîmplărie, toți cei zvîrliți în stradă de banda patronală, înconjurată de guvernul canaliilor și asasinilor, în fruntea cărora e fantoșa galonată, asasinul de la 1907, faimosul general Averescu.

Au asistat, de asemenea, numeroși alți muncitori și cetățeni, solidari cu cei năpăstuiți.

Din cuvîntările simple ale celor năpăstuiți s-a desprins strigătul îndurerat:

„Pînă cînd?" „Pînă cînd provocările?"

Și a izbucnit apoi un alt strigăt, unanim revoltat:

Greva generală și lupta de stradă!

9

SĂLBĂTICIILE DE LA REGIE. GREVA GENERALĂ DE PROTEST[9]

Sălbăticiile comise de armată la Regie, provocările care de săptămîni nu mai contenesc, obrăzniciile guvernamentale și galbene au creat în

7 Fragment din „Tineretul socialist" (organul mișcării tineretului socialist din Romînia), anul X, nr. 28, din 1 iunie 1920.

8 „Socialismul", anul XIV, nr. 119, din 4 iunie 1920.

9 „Socialismul", anul XIV, nr. 138, din 27 iunie 1920.

muncitorimea bucureșteană o stare de spirit atît de agitată, încît a fost de ajuns ca știrea celor petrecute la Regie să se întindă, pentru ca în mai puțin de un ceas ciocanul să fie lăsat din mînă și 40.000 de muncitori să unească glasurile lor de revoltă în contra acestui sistem de teroare insuportabilă.

Gestul muncitorimii bucureștene, de o măreție rară, a corespuns unei necesități imperioase și a fost în același timp inevitabil. Iar cele petrecute la Regie au venit să umple paharul amărăciunii, să izbucnească revolta atîta timp contenită.

O jumătate de zi a durat greva generală. Ei i s-a dat un dublu caracter: de solidaritate muncitorească și de avertisment guvernului.

Manifestația de solidaritate a atins punctul culminant în desfășurările de față ce le facem în luptele noastre zilnice. Ea a fost cu atît mai strălucită cu cît galbenii țipă în toate părțile că muncitorii au părăsit organizațiunile internaționale. Ea a fost, mai mult decît orice, o palmă zdravănă dată galbenilor și comanditarilor lor. Că a simțit obrazul lor de toval, îngroșat și mai mult de atîta noroi, asta este mai puțin probabil.

Mitingul de la „Dacia" și greva generală au fost și un avertisment guvernului. Avertisment guvernului lui Argetoianu și Take Ionescu—Averescu este de fapt cantitate neglijabilă pentru readucerea lor la realitate. Avertismentul guvernului pentru a-i arăta că muncitorimea romînă socialistă știe să facă clar diferența între legalitate * și că atunci cînd limitele au fost trecute de guvern ea nu va ezita ca întru apărarea propriului său drept la viață să facă la fel. Avertismentul a fost dat impetuos și clar, fără putință de a naște echivoc.

10

PENTRU TOVARĂȘII DE LA REGIE ȘI CHIBRITURI [10]

Convocările ** încurajate și susținute cu banii statului au reînceput la Regie și Fabrica de chibrituri. Armata a fost din nou pusă să lovească pe muncitori la Iași și București. O datorie de onoare are muncitorimea din Romînia întregită să apere dreptul la viață a bravelor tovarășe care sînt brutalizate de armată.

Bestiilor cocoțate pînă în fotoliile ministeriale, care calcă în picioare demnitatea clasei muncitoare, punînd pe toți ticăloșii plătiți să insulte și să brutalizeze muncitorimea din industria monopolizată, le amintim zicătoarea: cine seamănă vînt culege furtună.

Tovarășilor și tovarășelor brutalizate le transmitem admirația clasei muncitoare din Romînia, care de data aceasta va fi chemată să taie pofta setoasă de sînge a ticăloșilor ce cred că vom răbda mult timp batjocura ce se manifestă din ce în ce mai puternic.

Muncitori! Orice protestare platonică este zadarnică față de ticăloși.

---

* Este vorba de faptul că muncitorii cereau respectarea de către guvern a revendicărilor lor anterioare, pe care autoritățile fuseseră silite să le accepte datorită luptelor crescînde ale proletariatului; în schimb, șefii oportuniști foloseau o frazeologie tipic legalistă-oportunistă, care oglindea politica lor de colaborare cu burghezia în detrimentul intereselor maselor.

[10] „Socialismul", anul XIV, nr. 224, din 7 octombrie 1920.

** Este greșit tipărit în ziar; citește: provocările.

Teroarea ce se întinde în regat și noile teritorii nu va fi înlăturată decît prin acțiune energică și hotărîtă a tot ce e muncitor (Tovarăși, fiți în gardă)!

Comisia generală a sindicatelor...

GREVELE MUNCITORILOR DE LA IMPRIMERIA STATULUI

11

1920 — mai 22

Nr. 90

Compania lucrătorilor Imprimeriei statului

către

Corpul II armată. Curtea marțială.[11]

Am onoarea a raporta următoarele:

În luna aprilie, 23, lucrătorii atelierelor grafice „Imprimeria statului" au declarat grevă, fapt pentru care, în virtutea Decretului lege nr. 1641/920, s-a dispus militarizarea acestor ateliere, iar personalul să fie mobilizat pe loc.

În acest scop, cercul de recrutare București a lansat ordine de chemare tuturor lucrătorilor, prin care li se punea în vedere a se prezenta la această companie pe ziua de 3 mai 1920 sau cel mai tîrziu, profitînd de zilele de grație acordate de lege, urmau să fie la serviciu la data de 8 mai 1920.

Subsemnatul căpitan Stravolca I., cdt. companiei, avînd în vedere că la data de 8 mai 1920 nu s-a prezentat întreg personalul, am dispus trecerea lor între nesupuși, intervenind totodată și pentru urmărirea lor spre a fi aduși de forța publică.

În baza ordinelor de urmărire, au fost aduse de forța publică gradele inferioare notate în alăturatul tablou * și care, fiind cercetate asupra faptelor ce i-au determinat să nu răspundă la ordinul de chemare, mi-au dat declarațiunile din care reiese că majoritatea, deși au primit ordine, totuși nu au voit să se prezinte la datorie, iar parte din ei, care nu au primit ordine de chemare, refuzînd să reia lucrul, reiese că și în cazul cînd le primeau ei tot nu s-ar fi prezentat la serviciu.**

Din toți aceștia, numai 4 lucrători au voit să reintre de prima dată în lucru.

---

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 172, pag. 39.

* În tabelul care a fost înaintat odată cu acest raport figurează 19 nume de muncitori care nu s-au prezentat la lucru. În același dosar există, de asemenea, un tabel de muncitorii de la Imprimeria statului care au primit ordine de chemare pentru mobilizarea pe loc pe ziua de 3 mai, în care figurează numele a încă 103 persoane.

** Alături de acest document, în dosarul respectiv se află declarații din care reiese că mai mulți muncitori nu s-au prezentat la lucru în semn de protest împotriva măsurilor guvernului și de solidaritate cu muncitorii aflați în grevă.

Din acestea constatîndu-se că toți s-au făcut vinovați de nesupunere la ordinul de chemare, cu onoare rog să binevoiți a dispune cercetarea, judecarea și condamnarea lor, conform articolului 48 din legea rechizițiilor.

Se alătură un număr de 15 declarațiuni ale lucrătorilor... *

Foile matricole lipsindu-ne, rog, binevoiți a interveni la regimente spre a vi le înainta.

Cdt. companiei,
cpt. Stravolca

12

DIRECȚIUNEA
POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE

14 mai 1920

NOTA [12]

Greva lucrătorilor tipografi de la Imprimeria statului continuă.

În cursul nopții de 12—13 cr. au fost arestați 12 lucrători.

Greviștii adunați la club au ales o delegație pe care au trimis-o prefectului. Prefectul le-a spus că li s-au admis o parte din cereri, adică: desființarea clasei 3 și 4 și adăugarea la salariul bugetar a sumei de 50 de lei ce li se tăiase din suma de 250 de lei.

Delegații au spus că vor relua lucrul dacă se desființează militarizarea, și apoi vor discuta celelalte puncte.

13

DIRECȚIUNEA
POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE

Anul 1920, luna mai, ziua 18

NOTA [13]

Greva lucrătorilor tipografi de la Imprimeria statului continuă.

În cursul zilei de ieri s-au adunat la sala din centru, unde s-au ținut cuvîntări de mai mulți lucrători...

S-au ales 4 delegați care s-au prezentat d-lui prefect al poliției, care le-a spus să reia lucrul și în urmă să se trateze.

Tot această delegație s-a prezentat în lipsa d-lui Fălcoianu, directorul Imprimeriei, d-lui casier, care, ca și d-l prefect, le-a răspuns a relua lucrul și în urmă să trateze.

Delegația a cerut în numele lucrătorilor următoarele: 1) Să se plătească zilele de grevă; 2) să se dea cota de evacuare de 63 și 90%; 3) să se dea sporul la suma de 250 de lei, acordați la sporul de salariu din luna

---

* Textul care urmează este ilizibil.

[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.273, pag. 533.

[13] Loc. cit., pag. 543.

septembrie 1919 ; 4) să elibereze pe cei 22 de lucrători arestați de autoritățile militare și care se găsesc la arestul Reg. 46 ; ridicarea stării de militarizare și 5) desființarea claselor a 3-a și a 4-a.

D-l casier le-a răspuns că nu vorbește ca persoană oficială, ci ca particular, fiind pus în cunoștință de cauză, răspunzînd la fiecare punct în parte, după cum urmează * :

La punctul 1 a spus că statul nu va plăti zilele de grevă, însă Imprimeria, avînd un fond mobil, va interveni pe lîngă cei în drept să li se plătească jumătate, iar pentru jumătate să lucreze fiecare cîte 2 ore suplimentare pe zi. 3) — va interveni să se dea sporul la această sumă. La punctul 5 — desființarea claselor a 3-a și a 4-a se va face pe ziua de 1 iulie.

În ceea ce privește cota de evacuare de 63 și 90%, fiind funcționari ai statului, rămîne ca aceasta să se discute de parlament și ce decizie se va lua pentru toți funcționarii statului se va răsfrînge și asupra lor, de asemenea și cu cei 75% spor de scumpete pe care îl cer...

14

PROTESTUL GREVIȘTILOR DIN TRANSPORTURI ȘI DE LA IMPRIMERIA STATULUI [14]

Muncitorii de la C.F.R., delegații transportului pe apă și personalul de la Imprimeria statului, întruniți în sala „Ovidiu" în ziua de 11 cr., au trimis d-lui general Averescu, primul ministru, următoarea telegramă :

Muncitorii C.F.R., din transport pe apă și din Imprimeria statului, întruniți în sala „Ovidiu", astăzi 11 cr., luînd cunoștință că autoritățile din București, și în special autoritățile rurale din împrejurimile Bucureștiului, din Cîmpina, Brăila și alte localități din țară, prigonesc și arestează pe muncitorii greviști, protestează cu toată energia contra acestor abuzuri și samavolnicii și își declină orice răspundere pentru tot ce ar rezulta din nesocotirea dreptului de grevă și încălcarea libertăților publice...

15

DIRECȚIUNEA POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE

Anul 1920, luna iunie, ziua 6

NOTA [15]

Greva lucrătorilor tipografi de la Imprimeria statului s-a aplanat. **

Pe ziua de ieri, toți greviștii din atelierele statului și particulare s-au adunat în sala „Ovidiu", unde au vorbit mai mulți conducători... spunîn-

---

* Răspunsul a constat dintr-o serie de promisiuni abile făcute muncitorilor în scopul de a-i determina să reia lucrul. Aceasta reiese și din faptul că nici măcar nu li s-a răspuns la toate cererile sub motiv că lipsește directorul.

[14] „Muncitorul căilor ferate", anul I, nr. 14, din 20 mai 1920.

[15] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 68, dosarul nr. 6.273, pag. 563.

** Oportuniștii din conducerea sindicatului, contrar voinței muncitorilor greviști, au hotărît încetarea grevei înainte ca revendicările muncitorilor să fi fost satisfăcute, cerînd greviștilor să dea crezare făgăduielilor guvernului.

du-le ca să reia lucrul, și în urmă, imediat, delegații vor începe tratativele. Invită pe greviști ca pentru mîine, 7 cr., ora 7 dimineața, să se adune lucrătorii Imprimeriei în sala clubului din centru, de unde vor porni in corpore la atelier, iar ceilalți, de exemplu C.F.R., R.M.S. și Fabrica de chibrituri, la sindicatele lor, și de acolo la atelierele respective.

16

CONDIȚIILE RELUĂRII LUCRULUI [16]

Din adresa de mai jos trimisă de Comisia generală a sindicatelor d-lui prim-ministru și ministru de Interne se pot vedea condițiunile în care s-a făcut ieri reluarea lucrului.

Domnule prim-ministru,

Conform înțelegerii avute cu dv. în privința aplanării conflictelor dintre capital și muncă, pe baza armistițiului propus de dv., în care timp lucrătorii să reia lucrul în vechile condițiuni, urmînd ca pentru toate chestiunile de conflict în curs să se numească imediat comisiuni mixte de împăcare, compuse din reprezentanți ai lucrătorilor și ai patronilor, respectiv ai direcțiunilor, lucrătorii, delegații și comitetele, după multe discuțiuni, au acceptat reluarea lucrului începînd de luni, 7 iunie, în toate întreprinderile statului.

Pentru a înlătura întîrzierea satisfacerii cerințelor drepte ale lucrătorilor este necesar ca comisiunile de împăcare să fie cît de urgent numite, fiecare minister urmînd a-și numi de urgență delegați pentru tratative.

Pentru înlăturarea oricărei confuzii care ar da loc la noi conflicte, la intrarea lucrătorilor în lucru să se anunțe tuturor instituțiunilor respective condițiunile stabilite, care sînt următoarele:

1. Menținerea consiliilor muncitorești.
2. Comisiunile de împăcare vor începe imediat lucrările.
3. Gradațiile lucrătorilor de la „Monitorul oficial" vor fi rezolvate de parlament.
4. Imediata ridicare a armatei de la toate stabilimentele aflate în grevă.
5. Libertatea tuturor lucrătorilor civili și militari arestați cu ocazia acestor greve.
6. Anularea ordinelor de mobilizare și concentrare emise în legătură cu aceste greve.
7. Toți lucrătorii din toate întreprinderile își reocupă vechile locuri; de asemenea și lucrătorii de la Atelierele direcției sanitare.
8. La încheierea acordului se va da toată atențiunea ca condițiunile stabilite să fie de asemenea natură încît să nu conțină germenii unor noi conflicte *.

---

[16] „Socialismul", anul XIV, nr. 122, din 9 iunie 1920.

* Este demn de remarcat faptul că, prin promisiunile pe care le făcea, guvernul Averescu urmărea obținerea unui răgaz.

Din acest document se vede pe de o parte și rezistența ce au depus-o muncitorii de a nu înceta greva, iar pe de alta, rolul trădător al conducătorilor reformiști care cereau grevi[illegible] să reia lucrul. Guvernul a tărăgănat apoi tratativele cu delegații muncitorilor, și pînă la urmă a anulat hotărîrea comisiei de arbitraj prin care unele revendicări fuseseră recunoscute.

În afară de instituțiile statului, au mai admis reintrarea în lucru și următoarele bresle:

a) Lucrătorii tîmplari.

b) Funcționarii de la asigurări.

c) Lucrătorii metalurgiști de la Fabricile „Gutmann Marcus" și „Leibu Sami". Lucrătorii următoarelor instituțiuni ale statului sînt actualmente în grevă:

1) C.F.R., șantiere, docuri — depind de Ministerul Lucrărilor Publice.

2) R.M.S. Belvedere, Fabrica de chibrituri — depind de Ministerul de Finanțe.

3) „Monitorul oficial" și Direcția sanitară — depind de Ministerul de Interne.

Cu perfectă stimă.
secretarul Comisiei generale

București, 6 iunie 1920

17

AGITAȚIA LUCRĂTORILOR DE LA „MONITORUL OFICIAL" [17].

Lucrătorii de la „Monitorul oficial" sînt în plină agitație, din cauză că nu au primit salariul pe luna mai, care le-a fost promis sub formă de indemnizație, fiindcă comisiunea de arbitraj a caracterizat încetarea lucrului de la această instituție ca lockout.

Formele necesare pentru plata acestor zile sînt făcute, însă a rămas ca d-l prim-ministru să iscălească jurnalul Consiliului de Miniștri, care se găsește actualmente la d-sa.

Sînt mai mult de 50 de zile de la pronunțarea comisiunii de arbitri, a cărei hotărîre nu a fost executată încă, lucrătorii fiind trimiși de la Ana la Caiafa.

Iată memoriul-protest care a fost înaintat d-lui prim-ministru:

Domnule prim-ministru,

Subsemnații delegați ai lucrătorilor din atelierele «Monitorul oficial» și Imprimeriei statului, care, în urma propunerilor dv. cu ocazia conflictelor generale muncitorești din luna iunie a.c., am primit a ne supune unei comisiuni de arbitraj, care să constate motivele ce au determinat conflictul între direcțiune și lucrători și cine suportă vina încetării lucrului.

Convinși de dreptatea cauzei noastre și luînd cunoștință de hotărîrea comisiunii de arbitraj din ziua de 23 iulie a.c., am așteptat ca această hotărîre să fie tradusă în fapt, plătindu-ni-se zilele nelucrate, în conformitate cu aprobarea d-lui ministru de Interne și în virtutea jurnalului Consiliului de Miniștri, care, actualmente, se găsește din nou în cercetare la dv.

Cum direcțiunea generală a «Monitorului oficial» ne declară categoric că nu poate să intervină personal la dv., credem că pe această cale ne facem o datorie de a vă încunoștința că de la data de 23 iunie a.c. și pînă în prezent hotărîrea Comisiei de arbitraj nu este tradusă în fapt, cu toate intervențiunile noastre, care au rămas infructuoase, încordînd astfel relațiunile între lucrători și direcțiune.

---

[17] „Chemarea", anul III, nr. 467, din 18 septembrie 1920.

Domnule prim-ministru,

Pe la jumătatea lunii martie a.c., întregul personal tehnic a înaintat un memoriu d-lui ministru de Interne, prin care solicita, între altele, și o indemnizație de 75 la sută la sporul de scumpete. În tratativele ce au urmat între direcțiunea respectivă și noi, delegații lucrătorilor, direcțiunea a recunoscut ca justă cererea, rămînînd sub rezerva ultimei sesiuni parlamentare, care nu s-a pronunțat asupra acestui caz, lăsîndu-ne nemulțumiți și în imposibilitate de a putea face față cheltuielilor, deoarece toate cele strict necesare s-au scumpit simțitor.

Pentru a nu fi bănuiți că am intenționa să perturbăm mersul normal al producțiunii, sperăm că veți da o dezlegare urgentă acestor probleme, care preocupă într-un înalt grad spiritul și conștiința fiecărui lucrător astăzi...

GREVA MUNCITORILOR DE LA ARSENAL

18

S-A TRAS CU MITRALIERA ÎN MUNCITORI [18]

Mai mulți răniți. Arestări.

Se știe că de o bucată de timp guvernul caută cu tot dinadinsul nu numai să nu acorde muncitorilor din întreprinderile statului nici o îmbunătățire nouă, dar voiește să le fure și din drepturile cîștigate.

Această politică antimuncitorească a guvernului a ajuns ieri la focuri de mitralieră, trase contra lucrătorilor de la Arsenal.

Se știe că lucrătorii acestei întreprinderi au reușit să impună prin solidaritatea lor de fier un control sever al delegaților la distribuirea pîinii și a alimentelor.

Acest control nu convenea de loc acelora care erau învățați să fure din tot ce trebuia să (se) dea muncitorilor.

Au uneltit în această direcție pînă au obținut afișarea la Arsenal a următorului

ORDIN LA RAPORTUL ZILEI DE 26 AUGUST 1920

Se comunică mai jos copie după ordinul Ministerului de Război, secretariatul general, nr. 4.342, din 23 (8) 1920, înregistrat la Arsenal sub nr. 7.202, din 24 (8) 1920.

Copie

„Cu onoare vă rog să binevoiți a lua dispoziții ca în viitor să se interzică în mod absolut lucrătorilor de a ține întruniri în interiorul stabilimentelor sau atelierelor militare, fie chiar dacă aceste întruniri ar avea ca scop interese pur muncitorești.

[18] „Socialismul", anul XV, nr. 193, din 30 august 1920.

Dispozițiile în această privință vor fi afișate în stabilimente, pentru ca lucrătorii să ia cunoștință, punîndu-li-se în vedere că pe viitor cei ce vor contraveni acestei dispoziții vor fi eliminați."

p. ministru, secretar general (ss) AMZA

Acest ordin se va aduce la cunoștință tuturor lucrătorilor, afișîndu-se în ateliere, trimițîndu-se și la atelierul de armurărie și (la) Tîrgoviște.

p. directorul Arsenalului, lt. colonel (ss) BOIAN

Ieri a fost dat un alt ordin de zi prin care se ridică dreptul de control al delegației lucrătorilor asupra alimentelor.

Din această cauză, lucrătorii erau foarte agitați și, în semn de protestare, ieri la ora 11 a.m. au lăsat lucrul, fără a se duce la masă, și au stat pînă la ora 2 p.m. în interiorul Arsenalului.

Între timp a sosit la fața locului d-l general Racoviceanu de la Ministrul de Război. A fost adusă și o companie de grăniceri cu mitralierele, care, împreună cu garda atelierului, au înconjurat pe lucrători.

Aceștia au cerut ca d-l colonel Boian, comandantul Arsenalului, să dea explicații asupra ordinelor.

Drept orice răspuns, mitralierele au început să funcționeze.

Se pare că s-a tras mai mult în aer. Răniți de gloanțe nu sînt, totuși a fost o panică de nedescris, mai ales că s-a dat ordin de evacuare a Arsenalului.

Lucrătorii au fost alungați cu baionetele.

Pînă acum știm de numele a doi răniți, și anume: ucenicul Marinescu Ion, de la atelierul de rotărie, împuns cu baioneta la piciorul drept și mîna dreaptă. Lucrătorul Barbu Drăgușin, împuns cu baioneta la mîna stîngă...

Noi amănunte urmează.

UNIUNEA ÎN FIER ȘI METAL

19

A CURS DIN NOU SÎNGELE MUNCITORILOR [19]

Oligarhia noastră setoasă de sînge a provocat din nou pe muncitori. Armata a tras cu mitraliere și [alte] arme în muncitorii de la Arsenal.

De cîtva timp, lt. col. Boian, directorul Arsenalului, îi șicana mereu întru îndeplinirea revendicărilor lor. Azi dimineață o delegație s-a prezentat din nou, cerînd răspunsul la un memoriu al muncitorilor înaintat de mult direcției Arsenalului.

Înfuriat de această îndrăzneală a lucrătorilor, lt. col. Boian a chemat un batalion de grăniceri, care a și venit comandat de un lt. col. și un căpitan, cu o secție de mitraliere. Aceste trupe s-au instalat la ieșirea din curte, barînd-o. Lucrătorii au protestat energic contra acestei directe provocări; drept răspuns, un căpitan le-a fixat 5 minute, în care timp lucrătorii să evacueze locul sau a reintra la lucru. În momentul cînd un lucrător

[19] „Chemarea" din 1 septembrie 1920.

a vrut să spună că se reintră în lucru, s-a strigat de către lt. comandant al trupei: foc. Lucrătorii s-au refugiat imediat în dosul chesoanelor; așa, cu toată prezența lor de spirit, au fost totuși răniți cîțiva muncitori.

În învălmășeală, lucrătorii, neavînd pe unde ieși, intrarea fiind barată de trupele care trăgeau, au fugit prin geamuri, rupînd cordonul. Arsenalul nu lucrează. Lucrătorii s-au întrunit în sala sindicatelor.

20

GREVA GENERALĂ DE LA IAȘI [20]

Muncitorimea din Iași a declarat joi grevă generală timp de trei ore, ca semn de protestare contra provocărilor de la Arsenalul din București și contra atitudinii ostile a direcțiunii Fabricii „Țesătura".

La ora 9 dimineața, peste cinci mii de muncitori s-au adunat la sediul organizațiilor din strada Ghica Vodă, de unde au pornit în demonstrație spre Fabrica „Țesătura", care era înconjurată de poliție și armată.

O delegație... s-a prezentat direcției, care, în fața presiunii maselor, a cedat, renunțînd la condițiunea arbitrară de a nu reprimi în lucru pe muncitori.

Greva s-a aplanat.

În ce privește tranșarea celorlalte chestiuni cu direcția, ca plata zilelor de grevă etc., a fost aleasă din partea lucrătorilor o comisiune...

21

GUVERNUL ȘI MUNCITORII ARSENALULUI [21]

Se știe cele întîmplate la 30 august la Arsenal. Muncitorii pașnici au cerut direcțiunii să explice un ordin încîlcit, prin care se suprimă dreptul delegaților de-a supraveghea distribuirea pîinii și alimentelor; în loc de explicații, muncitorii au fost înconjurați cu armată din toate părțile, ieșirile au fost barate și, fără somație legală, au tras focuri de armă și mitralieră, rănind grav pe mai mulți muncitori, dintre care unul a și murit. ...S-a orînduit o anchetă — și, deși pentru un moment comisia de anchetă și-a suspendat lucrările, încă din primele cercetări reiese că nu muncitorii au provocat evenimentele sîngeroase din 30 august.

Ca să atenueze crima de la Arsenal și pentru ca să se producă un curent ostil muncitorilor, guvernul, prin Ministerul de Război, a publicat în ziare un lung comunicat de „înalta sa solicitudine" pentru muncitorii Arsenalului și „ingratitudinea" și „nerecunoștința" acestora.

Comunicatul este alcătuit într-un mod nu tocmai ușor de pătruns și se urmărește inducerea în eroare a marelui public. Vorbește de alocații de indemnizații, cincimi etc. etc.

În chestia alocației de o cincime la sută, guvernul afirmă că a dat aceasta de la începutul mobilizării pînă la demobilizarea generală. Sfatu-

[20] „Socialismul", anul XIV, nr. 197, din 5 septembrie 1920.
[21] „Socialismul", anul XIV, nr. 704, din 14 septembrie 1920.

rile de care este vorba sînt cuprinse în legea măsurilor excepționale, dar important este că sporurile pomenite n-au fost plătite chiar de la începutul războiului, ci în urma mișcărilor muncitorilor din noiembrie 1919. Dacă guvernele au atîta bunăvoință pentru muncitorii Arsenalului, de ce au așteptat 3 ani pînă să ne plătească aceste sporuri, și încă după acele proteste ale lucrătorilor ?

Aceeași bunăvoință a guvernelor față de mărirea salariilor. În tabela din comunicatul pomenit se arată că din 1916 salariile au fost sporite de două ori, o dată la 1 aprilie 1919 și a doua la 1 ianuarie 1920. Dar comunicatul nu spune că pentru a obține sporirea minimului de salar [de] la 20 la 70 bani ora a fost nevoie de greva lucrătorilor din iunie 1919 la Iași. Același lucru s-a întîmplat cu sporirea minimului de la 70 la 130 ora. Ministerul n-a acordat acest spor decît în urma grevei pasive din ianuarie 1920, care a durat 11 zile. Mai poate fi vorba în cazul acesta de bunăvoință a guvernului ?

Dar comunicatul abundă în inexactități. Gratificația de care guvernul vorbește a fost acordată tuturor funcționarilor cu ocazia Crăciunului 1919. Dar se comite un fals cu bunăștiință cînd se afirmă că muncitorii Arsenalului au primit această gratificație cu toate sporurile. Muncitorii n-au primit decît o gratificație egală cu salariul de bază pe o lună, ceea ce înseamnă între 150 și 200 de lei.

Alimentele de Crăciun și Paști nu s-au dat gratuit, cum afirma guvernul, ci au fost plătite de către lucrători. În ce privește înlesnirea aprovizionării, vom pomeni că în tot timpul iernii s-au adus 7 vagoane de lemne pentru 1.500 de lucrători. Abia în martie, după sfîrșitul iernii, s-au dat cîte 500 kg lemne de lucrător. Dar să nu uităm și de niște cartofi și ceapă degerată ce s-au dat o singură dată...

V. ȘTEFĂNESCU

DESPRE ACTIVITATEA UNOR GRUPURI DE PARTIZANI, SOVIETICI ŞI ROMÎNI, CARE AU LUPTAT PE TERITORIUL SLOVACIEI ÎN PERIOADA AUGUST 1944–FEBRUARIE 1945*

La 22 iunie 1941 Romînia a fost tîrîtă de către dictatura antonesciană cu sprijinul partidelor burghezo-moşiereşti şi al monarhiei, alături de Germania hitleristă, în criminalul război antisovietic.

Masele largi ale poporului romîn au primit cu ură şi indignare războiul antisovietic. Clasa muncitoare, poporul nostru muncitor erau împotriva acestui război odios, străin intereselor lor, îndreptat împotriva primului stat socialist din lume, în care îşi găsiseră întruchipare năzuinţele fierbinţi ale oamenilor muncii spre o viaţă mai bună.

Chiar din primele zile ale războiului, împotrivirea maselor faţă de dictatura fascistă şi războiul antisovietic şi-a găsit expresia în acte de nesupunere faţă de autorităţile fasciste, neprezentări la încorporare, incidente şi ciocniri cu militarii germani, acţiuni de sabotaj etc.

Împotriva dictaturii militare-fasciste şi războiului antisovietic s-a ridicat clasa muncitoare condusă de partidul ei marxist-leninist, atrăgînd tot mai mult în jurul ei păturile sociale nemulţumite.

Partidul Comunist din Romînia, credincios intereselor poporului, a fost singura forţă politică din ţară care a organizat lupta maselor pentru ieşirea Romîniei din criminalul război antisovietic şi alăturarea ei la coaliţia antihitleristă, în frunte cu U.R.S.S.

Munca politică de masă dusă de comunişti în armată a făcut ca pe front şi în spatele frontului să se întărească curentul antifascist, potrivnic războiului antisovietic. După primele luni ale războiului antisovietic, mulţi soldaţi romîni au început să se predea armatei sovietice.

Victoria armatei sovietice lîngă Moscova, rezistenţa eroică a Leningradului şi ofensiva glorioasă de la Stalingrad au avut ca urmare accentuarea stării de spirit antihitleriste, care cuprindea masele de militari, creşterea numărului mare de soldaţi şi ofiţeri care se predau armatei sovietice, precum şi dezvoltarea mişcării antifasciste în rîndurile soldaţilor şi ofiţerilor romîni din lagărele de prizonieri din U.R.S.S.

În 1943 un număr mare de soldaţi şi ofiţeri dintre prizonierii romîni au cerut guvernului sovietic să le înlesnească formarea unor unităţi mili-

* La întocmirea textului au fost folosite şi materialele scrise de Petre Negru şi Mihai Rău (pentru grupul de partizani „Budionîi"), Mircea Gogioiu (pentru grupul de partizani „Krasnov"), Nicolae Gănet (pentru grupul de partizani „Janok") şi Lungu S. Ioan (pentru grupul de partizani „Lenin").

tare de voluntari care să participe alături de armata sovietică la lupta pentru eliberarea națională a Rominiei și zdrobirea fascismului. La 2 octombrie 1943, guvernul sovietic a răspuns favorabil cererii patriotice a prizonierilor romini. Prima divizie creată, denumită „Tudor Vladimirescu", a fost incadrată în dispozitivul Frontului 2 ucrainean, care înainta spre Rominia, iar ulterior, la începutul anului 1945, a fost creată a doua divizie de voluntari, „Horia, Cloșca și Crișan", care însă, datorită terminării victorioase a războiului, nu a mai participat la lupte.

La lupta împotriva armatelor fasciste a participat și un număr de voluntari proveniți din prizonierii romini aflați în U.R.S.S. care urmau școli antifasciste. În iunie 1944, în lagărul școală 165, din cei 60 de voluntari romîni au fost aleși 16, care au fost încadrați în grupurile de partizani „Kalinin", „Lenin" și „Budionnii". Aceste grupe au fost puse la dispoziția Frontului 4 ucrainean. Ceilalți voluntari romini au rămas la Frontul 2 ucrainean, iar în urma eliberării orașului Iași de către trupele sovietice au venit la Iași.

Grupurile de partizani amintite mai sus au sosit în prima jumătate a lunii septembrie 1944 la Stanislav, în Polonia, unde era comandamentul Frontului 4 ucrainean.

Grupurile „Kalinin" și „Budionnîi" au luptat pe teritoriul Cehoslovaciei, iar grupul „Lenin" — în Ucraina subcarpatică. În afară de grupurile amintite mai sus, au luptat pe teritoriul Cehoslovaciei grupurile „Krasnov" și „Janok", în rîndurile cărora au fost alți 6 voluntari romini.

Participarea voluntarilor romîni în grupurile de partizani care au luptat pentru eliberarea Cehoslovaciei de sub jugul fascist constituie o manifestare a internaționalismului proletar de care erau animați cei care prin lupta lor au contribuit la înfrîngerea fascismului german.

În timpul lunilor cît am luptat în cadrul grupurilor de partizani, deși posibilitățile noastre de informare erau destul de limitate, am urmărit cu multă bucurie lupta maselor care, conduse de partid, au alungat pe trădătorul Rădescu de la putere, au instaurat la 6 martie regimul democrat-popular, au trecut la înfăptuirea măreților realizări care au deschis poporului nostru calea vieții noi.

I. Grupul de partizani „Kalinin"

Acest grup era compus din 20 de partizani și condus de căpitanul Kolodeajnik, ajutor de comandant fiind căpitanul Isaikin; grupul era dotat cu pistoale automate, o pușcă mitralieră, un aparat de radio, grenade, instrumente de orientare, mecanisme pentru mine etc. Din componența grupului făceau parte partizanii romini: Cremene Alexandru, Olteanu Ion, Popescu Gheorghe, Vasile Gheorghe și Lăutașu Nicolae (mort în 1944 în Cehoslovacia) etc.

În a doua jumătate a lunii septembrie 1944 grupul a fost parașutat în Slovacia, în masivul muntos de la nord-vest de orașul Tisovec din regiunea central-sudică a Slovaciei.

În această regiune, în luna august, poporul slovac a pornit insurecția armată antifascistă, ridicîndu-se împotriva ocupanților hitleriști și a lacheilor lor fasciști în frunte cu Tiso.

Prima sarcină principală a grupului a fost să sprijine insurecția armată și lupta de rezistență a poporului slovac, iar în cazul înfrîngerii insurecției armate de către fasciști să participe la organizarea luptei de partizani, alături de luptătorii antifasciști slovaci.

După lansare, partizanii au stat circa 24 ore în orașul Tisovec, de unde fuseseră alungați fasciștii și unde s-au bucurat de atenție multă din partea populației acestui oraș și a autorităților locale democratice. Din acest oraș au plecat în direcția sud, la granița teritoriului eliberat de insurecția armată din 29 august, în sectorul de front Lubenik-Jelezvo, apărat cu multă vitejie de voluntarii slovaci, care căutau să oprească înaintarea inamicului ce forța șoseaua dinspre Plesevec spre Muran-Tisovec.

Circa 2—3 zile grupul de partizani a luptat alături de armata insurecțională slovacă, căutînd să stăvilească presiunea pe care o făceau nemții pentru a-și deschide calea spre Tisovec.

Cu toată lupta eroică a armatei insurecționale slovace, inamicul, concentrînd importante forțe și mijloace tehnice (care blindate de luptă, tancuri, tanchete, motociclete blindate), a reușit să spargă rezistența noastră și să ne oblige să ne retragem. Retragerea a avut loc prin satul Umerla Lehota, spre masivul Kohut-Stolica, aflat la nord-estul acestui sat, locul de întîlnire fiind fixat mai dinainte.

În timpul retragerii, la grupul de partizani s-au alăturat, în vederea extinderii luptelor de partizani, un număr mare de ostași din unitățile slovace care au participat la insurecție. Încă din primele zile grupul nostru a crescut de la 20 la circa 80 de partizani.

După regruparea făcută pe muntele Kohut-Stolica, am trecut peste acest masiv în bazinul Cerna Legota, la nord de orășelul Slovosovce. În acest loc, grupul nostru, bazîndu-se pe ostași din armata insurecțională slovacă, care după lichidarea insurecției s-au retras în păduri și munți, și pe dorința populației locale de a lupta împotriva ocupanților hitleriști, a desfășurat o intensă muncă organizatorică, formînd o serie de alte detașamente de partizani din rîndul populației și al armatei insurecționale slovace.

Este necesar de remarcat că la Cerna Legota ni s-a alăturat minunatul patriot și luptător „Pișta baci" (numele nu i l-am cunoscut). Acesta, deși avea peste 55 de ani, a dat dovadă de foarte multă vitejie și pricepere în îndeplinirea misiunilor încredințate. „Pișta baci" era întotdeauna în avangarda grupului de cercetare. Trebuia verificat un sat, cîți nemți, ce armament și chiar ce intenții au, „Pișta baci" pătrundea peste tot, aducea informații precise și prețioase. El a fost de un mare ajutor grupului de recunoaștere.

Al doilea partizan cehoslovac care merită să fie evidențiat, pentru eforturile depuse în îngrijirea partizanilor din grupul de recunoaștere, a fost sora de ocrotire Milka.

În toate acțiunile grupei de recunoaștere Milka, neobosită, ne-a urmat, dînd îngrijiri și chiar trăgînd cu automatul în dușman cînd situația a cerut.

Merită să amintim, de asemenea, pe eroul anonim, un tînăr brunet, de vreo 24 de ani, pușcașul mitralior al grupului de cercetare, provenit din armata insurecțională slovacă, care a murit mai tîrziu ca un erou, apărînd cu pușca mitralieră retragerea detașamentului nostru — atacat de către nemți în locul cunoscut sub numele Zlata-Ida —, la sud-vest de Krasnohorke. Cu

tot numărul net superior al inamicului, mitraliorul slovac, călit în armata insurecțională slovacă, nu a dat un pas înapoi, murind în poziția de tragere cu fața spre dușman, îndeplinindu-și datoria pînă la ultima suflare.

În afară de aceștia, au venit alături de noi încă din prima zi după spargerea apărării noastre din sud-estul localității Lubenik, încă vreo 60 de partizani slovaci, foști ostași în armata slovacă insurecțională, care toți au dat dovadă de eroism în lupta pentru distrugerea fascismului.

La începutul lunii noiembrie, grupul nostru de partizani s-a deplasat din bazinul Cerna Legota în sectorul sud Tisovec-Rimska-Banya, unde a îndeplinit o serie de sarcini primite din partea comandamentului Frontului 4 ucrainean.

Această regiune se caracterizează printr-o industrializare puternică, cu multe mine de fier, funiculare, uzine siderurgice. Populația din această regiune ne-a primit deosebit de călduros, ne-a aprovizionat cu alimente și ne-a sprijinit în toate acțiunile noastre.

În această regiune grupul nostru de partizani a efectuat multe operații, ca distrugeri de poduri și podețe, acțiuni de hărțuială a trupelor fasciste, acțiuni de informare, de ridicări topografice a sistemului de apărare inamic.

În această regiune grupul nostru a efectuat două acțiuni mai importante: minarea șoselei ce ducea de la Lupnic spre nord, cu care ocazie au fost distruse trei mașini dintr-o coloană nemțească, iar altele avariate; distrugerea unui viaduct de cale ferată care mergea din Slovacia în Ungaria, în regiunea orașului Rima Subota.

La sfîrșitul lunii noiembrie 1944 și în prima jumătate a lunii decembrie 1944, grupul nostru de partizani, în urma sarcinii primite, s-a deplasat în regiunea localităților Krasnohorke-Rozneava-Smolnyk.

Cantonamentul a fost stabilit pe înălțimile muntoase ale masivului Volovec, într-un punct numit Zlata-Ida. Din acest punct se vedea foarte bine depresiunea unde erau localitățile Krasnohorke, Rozneava, Iablonov, Iablanița.

Aici am stat aproape o lună. În acest interval am îndeplinit o serie de misiuni, în special lupte de hărțuială împotriva armatelor fasciste ungaro-germane.

Merită de scos în evidență unele acțiuni duse de grupul nostru în această regiune.

— În timpul deplasării noastre spre locul indicat am poposit într-o noapte pe înălțimile din vestul orașului Smolnyk, unde exista un grup de case. Trupele germane, fiind informate de trecerea partizanilor prin acea regiune, au organizat urmărirea. În zorii zilei de 22 noiembrie, grupul de partizani a fost atacat de o companie hitleristă de vînători de munte, sprijiniți de „voluntarii" fasciști care se instruiau în orașul Smolnyk. Inamicul era numeros (cca. 150) și puternic înarmat. Grupul nostru de partizani a trecut în apărare. Datorită puternicului foc inamic, trebuia asigurată retragerea grupului și a materialelor. Cum inamicul era superior numericește, un număr de partizani (sovietici, slovaci și romîni) s-au strecurat în spatele și flancul stîng al atacatorilor, dîndu-le o puternică lovitură de flanc și din spate. În urma acestui atac hitleriștii s-au retras cu pierderi foarte mari. O parte din partizani au plecat în urmărirea lor. În această luptă au fost uciși vreo 49 de fasciști.

Din rîndul partizanilor au fost răniți 3, dintre care foarte grav partizanul romîn Lăutașu Nicolae, căruia i-au fost secerate ambele picioare de focul unui pistol automat inamic.

Partizanii răniți au fost evacuați cu grupul; cei mai ușor răniți mergeau călare, iar pe Lăutașu l-am transportat cu o căruță. Spre a-și salva tovarășul lor, în noaptea următoare, grupul de partizani romîni a intrat într-o localitate, de unde, deși era tixită de trupe germane, a luat și a adus în munte pe medicul comunal, care, împreună cu medicul nostru, căpitanul Nina (medicul sovietic paraşutat cu grupul nostru) a operat picioarele lui Lăutașu și le-a pus în ghips. În această stare, partizanul grav rănit a fost transportat cu grupul mereu în mișcare timp de două săptămîni. Datorită transporturilor pe drumuri proaste de munte s-a ivit pericolul infecției. Trebuia neapărat ca rănitul să fie lăsat să stea liniștit. Astfel a fost lăsat la un pădurar sub paza a doi slovaci (o soră de ocrotire și un partizan).

După vreo 3 săptămîni, trecînd din nou prin acele locuri, am constatat că fusese arsă casa unde-l lăsasem pe Lăutașu, iar din informațiile locuitorilor din comunele învecinate am aflat că pe acolo trecuseră trupele nemțești. N-am mai putut să aflăm nimic de soarta partizanului romîn Lăutașu Nicolae.

Într-una din zilele din prima jumătate a lunii decembrie 1944 am fost informați că într-un sat pe nume Pacea din apropierea orașului Krasnohorke sosise o unitate militară maghiară.

Grupul de cercetași a fost însărcinat să controleze această informație, să stabilească ce fel de unitate este, puterea sa și intențiile ce le urmărește, deoarece acest sat era aproape de comandamentul nostru.

Satul era situat într-o depresiune înconjurată de munți și păduri. Grupul nostru era compus din 8 partizani, din care 3 romîni, agentul de legătură al grupei de recunoaștere polonezul Kuriata, doi țărani partizani proveniți din armata maghiară și doi partizani slovaci.

Cum în sat erau maghiari, au fost trimiși în sat cei doi partizani maghiari, care erau echipați complet cu uniformă și armament maghiar. Ei au primit sarcina să discute cu soldații maghiari și să ia toate informațiile necesare.

După vreo două ore de la plecare, aceștia s-au întors, arătînd că este vorba de o companie de pionieri maghiari care era în deplasare spre nord, că moralul ostașilor este foarte scăzut și că ei, discutînd cu aceștia, spuneau că mai bine s-ar duce în munți la partizani decît să se retragă în Germania. Partizanii, în discuțiile purtate, au exploatat aceste nemulțumiri și au spus că ei merg să ia legătura cu partizanii din munți (în sat se știa de existența noastră prin apropiere) și o să ducă tratative cu aceștia ca întreaga unitate să treacă de partea partizanilor.

După ce ne-au relatat toate acestea, i-am trimis înapoi în sat să transmită ostașilor și comandantului (un locotenent de rezervă) că au discutat cu partizanii care îi vor primi cu brațele deschise.

Compania compusă din circa 150 de ostași, împreună cu comandantul, au trecut de partea noastră. În această companie mai erau și vreo 15 romîni din nordul Ardealului, mobilizați în armata maghiară.

— În apropiere de Krasnohorke, pe versantul muntelui, era un sanatoriu care în general nu era folosit de către armatele fasciste, deoarece era sub controlul patrulelor noastre. Într-una din zile, un grup de partizani,

întorcîndu-se dintr-o recunoaștere din regiunea satului Uhorna, a observat că la poarta sanatoriului era o santinelă germană. Imediat și-a făcut planul de a captura santinela pentru a vedea ce forțe au fost încartiruite în sanatoriu. Cum poarta era aproape de liziera pădurii, ne-am apropiat pe neobservate la distanța de aproape 50 m de santinelă, iar agentul nostru de legătură, polonezul Kuriata, într-un moment de neatenție a santinelei, a atacat-o și imobilizat-o, luînd-o cu noi în pădure.

La comandament am aflat că în sanatoriu au fost cartiruite trupe din comandamentul unei divizii hitleriste. S-a hotărît să fie atacat sanatoriul. Au fost trimiși circa 40 de partizani înarmați cu pistoale automate, dar pînă au ajuns, nemții, descoperind răpirea santinelei, au evacuat în grabă sanatoriul, retrăgîndu-se spre oraș. În graba mare nu au reușit să-și evacueze și alimentele, așa că partizanii trimiși să atace sanatoriul s-au reîntors cu importante provizii, atît de necesare grupului.

— Grupul nostru de partizani supraveghea cu strictețe serpentina drumului ce ducea de la Krasnohorke la Smolnyk. În nenumărate rînduri au fost atacate coloane de mașini, unități militare ce treceau pe acest drum, creîndu-se o stare de nesiguranță în circulația trupelor hitleriste.

Comandamentul german a fost nevoit să dea un ordin prin care circulația pe acest drum să se facă numai între orele 10 dimineața și 16 după masă, coloanele care trec să fie însoțite și apărate de unități speciale.

— În după-amiaza zilei de 24 decembrie 1944 s-a format un grup de 5 partizani pentru a se deplasa în direcția orașului Rozneava cu scopul de a cerceta împrejurimile, a culege informații și a face rost de alimente de care grupul ducea lipsă.

După 3—4 ore de mers, în apropierea unei comune am întîlnit un grup de cetățeni care părăseau îngroziți satul, întrucît se prevedeau operații militare în acest sector.

În această perioadă, armatele sovietice eliberatoare își desfășurau ofensiva împotriva trupelor hitleriste din Cehoslovacia, ofensivă în cadrul căreia Armata a IV-a română, îndeplinind misiunea primită de la Comandamentul sovietic, începuse mari operații de luptă pe linia Torna-Pleșuvec, ajungînd în apropierea localității Iablonov.

Grupul nostru a hotărît să pătrundă în sat.

La intrarea în sat am fost întîmpinați de o bătrînă care, foarte îngrijorată ne spune: „«Horski hlopți», nu mergeți în sat, că sînt mulți jandarmi fasciști și o să vă omoare" (populația ne dăduse denumirea de „Horski hlopți", ceea ce înseamnă „copiii de pe munți".

A fost trimis înainte un băiețaș de vreo 12 ani să ne aducă informații unde sînt jandarmii. După circa 15 minute băiatul ne-a informat că jandarmii se adăpostesc în școală, unde beau și mănîncă.

Partizanii au hotărît să atace școala unde erau jandarmii. Mergînd mai mult prin curți, ocolind străzile, ne-am apropiat de școală. S-au fixat cu foc de automat intrările și ferestrele, iar 2 partizani au aruncat fiecare cîte două grenade ofensive prin geamuri. Buimăciți de explozie, cei care au scăpat au dat buzna afară, unde au intrat în focul concentrat al automatelor. Rezultat: circa 30 de jandarmi fasciști omorîți, numai 3 scăpînd cu fuga.

După aceasta ne-am reîntors spre comandament. Nemții dintr-o comună vecină, alarmați de cei 3 jandarmi care au scăpat, au plecat cu două mașini în urmărirea noastră, luîndu-se după urma căruței. Cînd s-au apropiat de noi, am deschis foc și nu au mai avut curajul să ne urmărească prin pădure.

În această regiune grupul nostru de partizani a întreprins multe acțiuni: a fost eliberat un număr însemnat de cetățeni romîni, evrei și de alte naționalități care erau concentrați și folosiți la muncă forțată, pentru construirea liniilor de apărare inamică; de asemenea s-au efectuat ridicări topografice ale pozițiilor dușmane și altele.

Deoarece acțiunile grupului nostru stînjeneau operațiile militare ale frontului, hitleriștii au efectuat un puternic atac pentru lichidarea noastră.

O companie hitleristă de vînători de munte și două plutoane de jandarmi de front maghiari-fasciști au reușit să se strecoare neobservate pe serpentina care ducea de la Krasnohorke la Smolnyk și să cadă în spatele nostru, apropiindu-se pînă la aproximativ 100 de metri de clădirile unde eram noi, declanșînd un puternic atac cu arme automate. Partizanii, intrînd imediat în apărare, au oprit pe inamic și au reușit să se retragă cu pierderi relativ mici.

În acest loc a murit pușcașul mitralior al grupei noastre de recunoaștere, despre care am vorbit mai înainte.

Cele descrise pînă aici sînt cîteva din acțiunile noastre în acest sector și în special acțiuni la care a participat grupul de recunoaștere din care am făcut parte. În afară de aceste acțiuni au mai fost și altele, la care au participat ceilalți partizani din grupul nostru, deoarece tactica de luptă a grupului erau acțiuni în detașamente, concomitent fiind mai multe acțiuni în raport cu sarcinile stabilite de comandament.

După plecarea grupului nostru de partizani din regiunea Krasnohorke s-a primit sarcina din partea comandamentului Frontului 4 ucrainean să ne deplasăm în sectorul sud Kosice, în raionul localităților Iasov-Moldava. După un marș extrem de greu, care a durat mai mult de o săptămînă, prin zăpezi și viscole, pe creste de munte, spre sfîrșitul lunii ianuarie 1945 grupul nostru a sosit în masivul muntos la vest de Iasov-Moldava.

Orașul Moldava, un important nod de cale ferată și șosele, era în acea perioadă chiar între fronturi. În acest loc unitățile sovietice și romîne duceau lupte grele cu trupele hitleriste, care opuneau o îndîrjită rezistență, îndeosebi pe șoseaua Moldava-Kosice, iar orașul Moldava trecuse de mai multe ori dintr-o mînă în alta.

Cea mai puternică rezistență se opunea în special în regiunea comunei Iasov, unde botul de munte din vestul acestei localități era puternic organizat pentru defensivă de către inamic.

Grupa noastră de recunoaștere a primit sarcina să cerceteze și să determine apărarea inamică din botul de munte vest Iasov-Somody.

Un grup de vreo 18 partizani, în frunte cu cercetașii, a plecat pentru îndeplinirea acestei acțiuni, deplasîndu-se pe versantul muntelui cu direcția sud-comuna Iasov. La aproximativ 2 km de această comună, în botul de munte, am dat peste apărarea inamică puternic organizată. S-a făcut determinarea poziției dușmane, începînd cu versantul de sud-est și nord, fiind trecute pe hartă coordonatele acestei poziții, după care aceste date au fost comunicate Frontului 4 ucrainean.

A doua zi am primit dispoziția de la comandamentul Frontului 4 ucrainean ca la ora H după terminarea pregătirii de artilerie și începerea atacului trupelor sovietice pe sectorul de front Moldava-Iasov, grupul nostru să atace spatele dispozitivului inamic pe direcția de întîlnire cu armata sovietică — la nord de comuna Iasov.

După o pregătire puternică de artilerie și katiușe, apărarea inamică a fost complet dezorganizată, a început debandada și retragerea precipitată a inamicului în direcția Kosice, iar trupele din punctul de apărare organizat în botul muntelui la vest de Iasov, fiind puternic bombardate în propriile poziții, au început să fugă, retrăgîndu-se spre înălțimea masivului muntos.

În acel moment grupul nostru a pornit la atac din spate, creînd panică și derută în rîndurile trupelor dușmane, care, părăsind întregul armament și material de război, au început să fugă spre Iasov-Kosice.

Între timp, flancul stîng al grupului nostru a atins șoseaua care ducea de la Iasov la Kosice și Iasov-Smolnyk, tăind retragerea dușmanului din botul de munte spre aceste orașe.

Grosul trupelor dușmane însă s-au retras pe șoseaua Moldava-Kosice. Grupul de trupe din botul muntelui, cu un efectiv de circa 1.000 de ostași, compus din trupe fascisto-horthiste, a fost aproape în totalitate capturat.

Grupul nostru de partizani, care cuprindea în acea perioadă 300—400 de tovarăși sovietici, slovaci, romîni, maghiari, a făcut joncțiunea cu unitățile sovietice ale Frontului 4 ucrainean, încheindu-și prin aceasta misiunea sa de luptă pe teritoriul Cehoslovaciei, după aproape cinci luni de luptă în spatele frontului dușman.

Pe data de 3 februarie 1945 întregul nostru grup s-a prezentat la comandamentul Frontului 4 ucrainean, de unde partizanii slovaci au fost trimiși la armata națională slovacă, maghiarii au fost trimiși la Debrețin, unde se forma noua armată populară maghiară, romînii au fost trimiși în țară, iar sovieticii la Comandamentul general al partizanilor din Kiev pentru refacere.

II. Grupul de partizani „Budionnîi"

Grupul de partizani „Budionnîi", comandat de căpitanul sovietic Sirebnie Grigore și avînd ca șef de stat-major pe locotenentul-major Born Anatolie, a fost lansat în Cehoslovacia în luna octombrie 1944, în localitatea Mina de Aur din Slovacia.

Din acest grup au făcut parte partizanii romîni Rău N. Mihai, Negru P. Petre, Nichifor Constantin și Iancu Radu.

Acest grup a activat în spatele frontului german începînd cu data de 8 octombrie 1944 pînă la 27 ianuarie 1945, în orașele Prešov și Kosice, în comunele Rancoveț, Lipoveț și alte localități mai importante.

Din activitatea grupului de partizani „Budionnîi" merită să fie scoase în evidență unele acțiuni mai importante.

— În zilele de 12 și 13 octombrie a fost atacată o coloană germană de mașini ce transportau trupe și muniții către frontul din Ungaria, pe șoseaua ce venea de la Kosice. Atacul s-a soldat cu distrugerea a 10 mașini și a unui număr de ofițeri și soldați germani.

— În ziua de 15 octombrie a minat și distrus o porțiune de circa 2 km de cale ferată în direcția Kosice, a distrus locomotiva unui tren și un număr însemnat de vagoane cu muniții și alimente.

— În noaptea de 17 spre 18 octombrie 1944 a eliberat prin luptă un număr de 45 de prizonieri sovietici ce au fost luați de hitleriști, prizonieri ce se găseau într-un lagăr german din apropierea comunei Rancoveț.

— La începutul lunii noiembrie a atacat coloane germane ce se retrăgeau, distrugînd un număr însemnat de mașini, a eliberat un convoi de prizonieri sovietici și un număr mare de cetățeni slovaci ce erau luați cu forța și duși la muncă în Germania.

— Prin grupa de cercetare s-au cules informații asupra frontului german, asupra potențialului militar, economic și moral al trupelor germane și al populației civile, informații ce au fost transmise Frontului 4 ucrainean, sub ordinele căruia acționa grupul.

— În primele zile ale lunii decembrie a fost atacat și distrus un depozit de muniții situat într-o pădure din apropierea orașului Prešov.

— În noaptea de 21 spre 22 ianuarie 1945 a fost distrus un mare pod din valea ce ducea către Banska Bistrița. Această operație a paralizat complet retragerea trupelor germane ce au rămas în spatele acestui pod.

— În acest timp s-au mai dus multe acțiuni de luptă în grupe mici, de 8—10 luptători, cum ar fi atacarea unor coloane de trupe germane, capturarea de prizonieri și materiale de război etc. Astfel au fost capturate prin luptă documentele unui comandament al trupelor germane ce se retrăgeau în urma ofensivei trupelor sovietice din 21 ianuarie 1945.

În urma acțiunii duse de grupul de partizani „Budionnîi", s-a apreciat activitatea deosebită dusă de componenții acestui grup, fiind decorați cu medalia „Partizan al Războiului de Apărare a Patriei" clasa a II-a 4 partizani sovietici și 3 partizani romîni (Rău N. Mihai, Negru Petre și Iancu Radu).

În momentul lansării cu parașuta pe teritoriul Slovaciei grupul era compus din 16 partizani; în urma luptelor duse și ca urmare a eliberării unui număr însemnat de prizonieri sovietici, la terminarea operațiilor grupul „Budionnîi" a ajuns la peste 170 de luptători.

Trebuie scos în evidență, în mod deosebit, sprijinul neprecupețit al populației slovace în organizarea și desfășurarea acțiunilor de luptă duse de acest grup. Acest sprijin s-a materializat în faptul că o bună parte din membrii grupului au fost cetățeni slovaci, care s-au înrolat în mod voluntar în rîndul partizanilor, ajutîndu-i în special la operațiile de cercetare a anumitor obiective importante din spatele frontului.

Participarea populației la unele importante operații, ca atacul coloanelor germane, al depozitului de muniții, transportul de materiale necesare unor operații, precum și aprovizionarea cu alimente și echipament necesar pe tot timpul luptei din spatele frontului, a constituit un ajutor de neprețuit dat de către populație grupului nostru de partizani.

Populația slovacă a apreciat în mod deosebit faptul că partizanii o ajută în lupta ei de eliberare. Această dragoste a fost manifestată prin diverse forme. Astfel, în ajunul aniversării Marii Revoluții Socialiste din Octombrie (6 noiembrie 1944), un mare grup de cetățeni slovaci (circa 200—250) au venit la detașamentul de partizani „Budionnîi", aducînd însemnate cantități de alimente și cele necesare pregătirilor în vederea sărbătoririi în mod deosebit a acestui măreț eveniment.

III. Grupul de partizani „Krasnov"

După terminarea școlii antifasciste din lagărul nr. 27 de lîngă Moscova, în luna aprilie 1944, un grup de 25 de luptători antifasciști au fost trimiși la o școală de partizani a armatei sovietice în localitatea Abarov, pentru a căpăta instruirea, pregătirea și cunoștințele necesare.

După terminarea pregătirii, grupul a plecat la Svetojna, în apropierea orașului Kiev, unde se afla Comandamentul partizanilor, pentru a fi repartizați în diferite formații de luptă de partizani. Din cei 25 de romîni care au urmat această pregătire, 4 au fost repartizați grupului de partizani care purta denumirea „Krasnov" și care aparținea Comandamentului de partizani din orașul Kiev, printre care: Brădeanu Alexandru și Gogioiu Mircea.

Acest grup trebuia să acționeze în spatele frontului dușman pe teritoriul Cehoslovaciei.

În a doua jumătate a lunii septembrie 1944 întreaga grupă a plecat pe bordul unui avion trecînd pe teritoriul Republicii Cehoslovace. Avionul a aterizat pe aeroportul din Sliaci — Tridube, din apropierea orașului Zvolen, în teritoriul eliberat de sub ocupația germană în urma insurecției armate a poporului slovac din 19 august 1944.

Ajuns pe teritoriul cehoslovac, grupul s-a mărit cu mai mulți slovaci, printre care îmi amintesc de unul pe care îl chema Jan; studiase geografia și era din orașul Zvolen. Grupul avea sarcina să iasă din teritoriul eliberat în urma insurecției armate și să meargă spre vest, pentru a culege informații, a hărțui pe inamic și în special pentru a crea greutăți hitleriștilor în aprovizionarea frontului.

În urma sarcinii primite, grupul a trecut linia frontului pe lîngă comuna Krupina-Nemți. Trecerea s-a făcut în puterea nopții, am fost observați de o patrulă a armatei germane, care a anunțat unitatea ei din comună. Dîndu-ne seama că vom fi urmăriți și atacați, am zorit mersul nostru spre comuna Pukăneț. La o cotitură a șoselei care ducea spre comuna Pukăneț am oprit cu forța o mașină germană destinată transportului de făină, punîndu-i pe neobservate la spate o mină magnetică care trebuia să explodeze peste 10 minute, timp necesar pînă la intrarea în zona unde hitleriștii aveau magaziile de alimente. După ce mașina a trecut pe poarta depozitului, a sărit în aer.

În acea seară am înnoptat într-un mic cătun, la o casă mai retrasă. Cu tot pericolul care era, oamenii din acel mic sat ne-au primit foarte bine și ne-au adus de mîncare. În zorii zilei am plecat mai departe spre rîul Hron, pe care trebuia să-l trecem.

În după-amiaza acelei zile ne-am apropiat de rîul Hron în apropierea comunei Zarnovica.

Întrebînd pe primii oameni care i-am întîlnit dacă în această comună sînt ceva trupe germane, aceștia ne-au confirmat că sînt, dar ele s-au grupat în centrul comunei, în jurul primăriei și al școlii. În această situație, un om de vreo 35 de ani, însoțit de cîțiva tineri, s-a apropiat de noi spunînd că dorește să vorbească neapărat cu comandantul grupului nostru. Din discuțiile pe care le-a avut cu comandantul, a reieșit că este secretarul organizației de bază din comună a Partidului Comunist Cehoslovac. Tovarășul acesta a luat măsurile necesare pentru a ne putea trece în cursul

nopții peste rîul Hron. În după-amiaza acelei zile de duminică, mai mult de 30 de bărbați și femei, tineri și tinere, au venit la noi și ne-au adus mîncare spunîndu-ne: „mîncați, este ceea ce noi am pregătit pentru masa noastră de astăzi, însă sîntem nespus de bucuroși să împărțim ce avem cu dumneavoastră".

După ce s-a înnoptat, ne-am apropiat de rîu; l-am trecut conduși de acest minunat om care era secretar de partid.

Ne-am continuat drumul pentru a ajunge cît mai repede pe valea Vahului, care era o arteră importantă de comunicații ce avea un rol important în aprovizionarea liniei frontului dușman.

După multe hărțuieli cu dușmanul ne-am apropiat de rîul Nitra. În cele mai multe localități de pe valea rîului Nitra erau garnizoane ale trupelor germane, iar în unele din ele, cum era Nitra, Toplceny, erau centre de instrucție ale acestora.

La scurtă vreme după ce am trecut peste rîul Nitra, inamicul a descoperit trecerea noastră, a dat alarma în garnizoană, au început să circule patrule pe toate drumurile din împrejurimi. Grupul nostru însă s-a afundat în pădure și am mers cît s-a putut mai repede spre vest. Am trecut prin apropierea comunelor Banovce, Voloska — Bela și Zliecov și ne-am instalat într-o pădure la aproximativ 15 km de valea Vahului, între localitățile Trenciu, Teplice și Ilava.

În zona aceasta activau mai multe grupuri de partizani sovietici și cehoslovaci, care s-au retras după ce hitleriștii au spart rezistența forțelor insurecționale din teritoriul eliberat de la Banska-Bistrița. Luptele de hărțuială duse de partizani au cauzat destule și grele pierderi trupelor inamice, care aveau ordin să lichideze toate grupurile de partizani din Slovacia.

Hitleriștii, văzînd că este greu și nu reușesc să lichideze pe partizani, deoarece populația îi sprijinea, au intensificat teroarea împotriva locuitorilor satelor sau comunelor care erau aflați că au dat alimente partizanilor; ei erau arestați și torturați, caselor în care se afla că au fost adăpostiți partizanii li se dădea foc. Această măsură era luată pentru a determina populația să nu mai dea nici un fel de sprijin partizanilor. Dușmanul nu a reușit să facă nimic cu măsurile pe care le-a luat. Hitleriștii au dat foc la multe case și au torturat mulți cetățeni, dar această măsură nu a dus la îndepărtarea populației de partizani, așa cum sperau ei, ci a dus la o legătură și mai strînsă între populație și partizani.

Pe tot drumul pe care l-am parcurs, grupul nostru a cules informații și le-a transmis prin radio la bază, aceasta fiind principala misiune a grupului.

După ce ne-am instalat în pădurea din apropierea văii Vahului, am luat măsuri de a mina calea ferată de pe valea Vahului, pentru a arunca în aer trenuri militare.

Minările care au fost făcute pe această cale ferată au determinat pe inamic să ia măsuri serioase de pază. Cu toate măsurile luate, grupul nostru a așezat două mine. Dincolo de apa Vahului, într-o pădure mare, era o uzină de armament, unde lucrau în afară de slovaci, moravi și cehi și oameni de alte naționalități: francezi, olandezi etc., aduși cu forța să lucreze și ținuți sub pază. Grupul nostru a luat măsura de a mina linia de înaltă tensiune care alimenta cu curent electric această uzină. Linia de înaltă tensiune era păzită, totuși s-a reușit ca doi stîlpi să fie minați cu

mine care explodau cu întîrziere. Drept rezultat, uzina și-a întrerupt lucrul. S-au făcut o serie de cercetări privind situația trupelor dușmane.

În această zonă a văii Vahului, care ne părea mai favorabilă acțiunilor de distrugere și de împiedicare a aprovizionării spatelui frontului dușman, după o ședere de aproximativ 25 de zile, am fost însă înconjurați din trei părți și atacați de o unitate a trupelor germane.

În această împrejurare am primit lupta. Noi eram în acel moment, cu comandantul grupului și cu cei doi radiști, cu toții 12 inși, iar nemții circa 200, dotați, în afară de arme și pistoale automate, cu puști mitraliere și cu mitraliere. Lupta a durat pînă la căderea nopții, cînd ne-am retras scăpînd de urmărire.

În această luptă noi nu am avut pierderi, nemții însă, după spusele locuitorilor, au avut vreo 20 de morți.

Către sfîrșitul lunii decembrie 1944, grupul nostru se afla într-unul din satele de la Voloska-Bela. Prin postul nostru de radio într-o zi s-a primit un comunicat de la Comandamentul din Kiev că cei 4 romîni au fost decorați cu medalia „Partizan al Războiului de Apărare a Patriei" clasa a II-a, iar la cîteva ore după ce am primit această știre am fost atacați de nemți și a trebuit să părăsim acele meleaguri, îndepărtîndu-ne spre nord, în căutarea de alte poziții mai favorabile pentru acțiunile noastre.

În grupul nostru au fost pentru o scurtă perioadă doi ofițeri aviatori ai armatei canadiene, care au sărit cu parașuta din avionul lor lovit de antiaeriana dușmană. Acești ofițeri au fost pe urmă luați de grupul de partizani „Jeleznov", care le-a înlesnit trecerea frontului, pentru a ajunge pe teritoriul eliberat de armatele sovietice.

Într-una din acțiunile de hărțuială, comandantul nostru a căzut, grupul rămăsese mic, și în condițiile impuse de situație era foarte greu de a duce acțiuni mai mari. În această situație, cu aprobarea comandamentului, o parte din noi au trecut la un detașament de partizani slovaci, condus de căpitanul Pola și avînd ca locțiitor politic pe maiorul Horar, iar altă parte, printre care și cei 2 radiști, la grupul de partizani „Jdanov".

Detașamentul de partizani slovaci era de peste 100 de oameni, iar cei 4 romîni au luptat în cadrul lui pînă la sfîrșitul lunii februarie, cînd am primit ordin din partea Comandamentului de partizani de la Kiev ca, împreună cu o parte din sovieticii din vechiul nostru grup, să ne întoarcem la bază, adică la Kiev.

În timpul cît am stat în detașamentul de partizani slovaci de sub comanda căpitanului Pola, acest detașament a întreprins mai multe acțiuni, printre care cele mai importante au fost: eliberarea unui grup de 100 de francezi care lucrau la uzinele de armament și care erau ținuți în lagăr și organizarea lor într-o unitate de partizani; prinderea de către justiția militară a unui număr de 8 ofițeri fasciști care condamnaseră mulți patrioți.

Către sfîrșitul lunii februarie 1945, am primit dispoziția să trecem linia frontului și să ne înapoiem la Kiev.

Grupul care trebuia să treacă linia frontului era format din: o sovietică pe nume Vera, care îndeplinea funcția de radist al grupului, 4 romîni și 2 slovaci. De unde ne aflam noi, aproape de valea Vahului, și pînă la linia frontului aveam de străbătut o distanță destul de mare. Am hotărît să trecem valea Turceanska și să ne întîlnim prin apropiere de localitatea Koritnița cu grupul de partizani „Jeleznov", care, de asemenea, primise

ordin să treacă linia frontului. În această situație, am fost ajutați de un grup de partizani slovaci, care acționau în apropierea acestei văi. Acest grup ne-a făcut legătura cu un muncitor de la calea ferată care s-a angajat să ne conducă pe locuri cunoscute de el și mai puțin periculoase.

La poalele muntelui cu cota 1.591 ne-am întîlnit cu grupul de partizani „Jeleznov", cu care ne-am unit pentru a trece linia frontului. Într-una din nopți a fost atacat un batalion horthist care lucra la niște fortificații militare. Fortificațiile au fost minate, iar o parte din ostașii maghiari, la dorința lor (un număr de 35), au fost luați cu noi pentru a trece linia frontului la armata democrată maghiară. A doua zi, după exploziile care s-au produs la această linie de fortificație, o unitate germană a venit să ne atace. În momentul cînd au sosit nemții, noi eram deja în vîrful muntelui. Ne-am despărțit de grupul „Jeleznov" și am trecut munții cu cotele 1.955 și 2.045, am trecut linia frontului pe unde luptau împotriva hitleriștilor unitățile armatei romîne și am ajuns la Comandamentul armatelor sovietice de la Brezno, după care ne-am înapoiat la Comandamentul din orașul Kiev.

IV. Grupul de partizani „Janok"

Acest grup, format la Kiev în iunie 1944, era compus din 9 romîni, maghiari și sovietici. În august grupul a fost parașutat în Romînia în nordul Ardealului, pe linia Sărmășag, Bobota, Supuru de Jos, la sud-vest de Carei.

Misiunea noastră principală a fost producerea de panică în spatele armatelor hitleriste-horthiste din nordul Ardealului, precum și informarea comandamentului sovietic despre mișcările trupelor inamice pe calea ferată și șoseaua Carei — Șimlău, către Carpați; dezvăluirea punctelor strategice din acea regiune create de inamic și inexistente în hărți sau planuri directoare.

Informațiile erau culese zilnic, verificate și apoi transmise comandamentului sovietic prin radiograme cifrate.

Misiunea noastră în această zonă a fost îndeplinită cu succes; la 20 octombrie 1944 regiunea în care am acționat a fost eliberată de trupele Frontului 2 ucrainean. Grupul nostru, care era subordonat Frontului 4 ucrainean, a primit însărcinarea să se deplaseze la Stanislav, unde era comandamentul frontului.

În noiembrie 1944 ne găseam în orașul Mukacevo din Ucraina subcarpatică și am cerut să mergem să luptăm mai departe pînă la zdrobirea definitivă a fascismului, pînă la capitularea definitivă a Germaniei hitleriste. Comandamentul Frontului 4 ucrainean a acceptat cererea noastră și a trecut la organizarea unui nou grup, în care, pe lîngă o parte din vechii partizani, au intrat și cehoslovaci. Grupul nostru reorganizat a fost denumit grupul „Janok" și era format din 9 partizani: Tasea Drkasenko, sovietică, radistă, Găneț Nicolae (romîn), Munteanu Nicolae (romîn), Bohoș Bohuslav (slovac), Moțnoi Mihai (slovac) și încă trei tovarăși slovaci. Comanda grupului a fost încredințată locotenentului-major sovietic Nikitin Likaciov.

În ianuarie 1945 grupul nostru a fost lansat cu parașutele în regiunea sudetă, bazinul Moraviei, la 15 km N-V de orașul Sumwald, între satele Janoșova și Hohenstadt.

Misiunea noastră era de a informa comandamentul sovietic asupra deplasărilor de trupe pe arterele principale cuprinse în raza sectorului în care acționau, descoperirea, precizarea și transmiterea locului unde s-au creat obiective cu caracter militar, sprijinirea luptei de partizani a poporului cehoslovac.

În fiecare zi radista grupului transmitea radiograme care conțineau informații aduse de noi din punctele de observație.

În teritoriul Moraviei fasciștii nemți aplicau un tratament groaznic populației cehe. Aceasta făcea ca familii întregi să părăsească satele, să fugă în munți.

După două zile de la lansare, grupul nostru a luat legătură cu Hubert Knapek din satul Janoșova, care era un patriot, luptător împotriva ocupanților germani. Acesta ne-a creat condiții de lucru, ascunzători, puncte de observație, ne-a făcut legătura cu cîteva grupe de partizani.

Bohoș Bohuslav, parașutat odată cu grupul nostru, care era ceh, organiza împreună cu Hubert întîlnirile și ședințele unde se luau hotărîri asupra acțiunilor ce trebuiau întreprinse.

În perioada scurtă pînă la 9 mai, cînd Germania hitleristă a capitulat, grupul nostru de partizani a dus împreună cu grupele de partizani cehi acțiuni care au contribuit la dezorganizarea armatei hitleriste.

Arterele principale de cale ferată și șosele care legau Germania de Cehia și Moravia prin Moravska-Ostrava erau supravegheate de partizani, care raportau prin radiograme mișcările de trupe de pe aceste căi de transport.

Radiogramele transmise aveau o mare importanță, deoarece înlesneau comandamentului Frontului 4 ucrainean să bombardeze coloanele de transport de pe șosele și căi ferate, făcînd nesigură circulația și dezorganizînd în acest fel transporturile inamice, producînd în același timp pierderi mari și panică în rîndurile armatelor fasciste.

În afară de aceste acțiuni, grupul nostru a contribuit la scoaterea din funcțiune a unei linii de înaltă tensiune de pe valea Jelinei, care lega orașele Hohenstadt-Moravska-Ostrava, la distrugerea unor poduri și podețe, a ajutat la organizarea acțiunilor de apărare a familiilor refugiate din sate.

În aprilie 1945 s-a transmis știrea ca toți patrioții cehoslovaci să pornească în apărarea orașului Praga, amenințat cu distrugerea din partea unităților hitleriste în retragere; grupul nostru de partizani a primit sarcina să intensifice lupta împotriva dușmanului pentru ridicarea moralului populației cehoslovace din această regiune.

Acțiunile întreprinse de grupul nostru de partizani „Janok" fac parte din ansamblul luptei duse împotriva fascismului în regiunea Moraviei, grupul executînd misiuni ce le primea din partea comandamentului Frontului 4 ucrainean.

După 9 mai 1945 — Ziua victoriei — partizanii au participat împreună cu unitățile armatei sovietice la curățirea satelor și pădurilor din raionul respectiv de trupele hitleriste pînă în jurul zilei de 15 mai, cînd au plecat la comandamentul Frontului 4 ucrainean, care sosise în orașul Pardubice, lîngă Praga.

V. Grupul de partizani „Lenin"

Grupul era format din 18 partizani. Dintre romînii participanți la acest grup amintim pe Lungu S. Ioan. Grupul a fost comandat de căpitanul Homenco Nicolae.

Acest grup a fost lansat cu parașuta în noaptea de 13 spre 14 octombrie 1944 în regiunea din apropierea orașului Ujgorod din Ucraina subcarpatică și a luptat în regiunea cuprinsă între orașele Ujgorod și Mucecevo-Stambura între 14 octombrie și 5 decembrie 1944.

În acest interval de timp, conform sarcinilor primite de la Frontul 4 ucrainean, grupul a întreprins o serie de acțiuni de informare și de hărțuială a trupelor fasciste existente în acest teritoriu.

Acțiunile de luptă mai importante ale acestui grup au fost minarea șoselei care ducea de la Ujgorod spre nord, distrugînd cca. 30 de autovehicule ;

— minarea căii ferate în apropierea gării Ujgorod, fiind distrusă o garnitură de tren și o porțiune de cale ferată ;

— cu sprijinul altei grupări de partizani care acționa în această regiune a fost aruncat în aer un pod de cale ferată pe linia ferată ce ducea de la Ujgorod spre nord.

În urma începerii ofensivei armatelor sovietice în regiunea Ucrainei subcarpatice, grupul de partizani „Lenin" a primit ordin să se deplaseze spre vest odată cu această ofensivă.

Deoarece acțiunile armatei sovietice au fost foarte vijelioase în acest sector de front, grupul de partizani n-a reușit să se deplaseze în același ritm, fiind depășit de înaintarea armatei sovietice.

Grupul de partizani romîni s-a prezentat la Frontul 4 ucrainean, de unde apoi s-a reîntors în țară.

*

Luptătorii romîni din grupele de partizani despre care am vorbit sînt mîndri că au participat și ei la măreața luptă a popoarelor pentru înfrîngerea fascismului german. Sub steagul internaționalismului proletar, s-au unit și înfrățit în luptă împotriva fascismului partizanii sovietici, slovaci, romîni, maghiari și polonezi, care au dat lovituri necruțătoare mașinii de război fasciste, contribuind prin aceasta la obținerea victoriei.

Victoria Uniunii Sovietice asupra Germaniei fasciste a demonstrat lumii întregi superioritatea orînduirii socialiste asupra celei capitaliste. Această victorie fără precedent în istorie a permis unor țări din Europa, printre care și țara noastră, să se desprindă din sistemul imperialismului. Popoarele din aceste țări, sub conducerea partidelor comuniste și muncitorești, luîndu-și soarta în propriile mîini, au înlăturat pentru totdeauna capitalismul și au pășit pe calea construcției socialiste.

Spre deosebire de situația dinainte de izbucnirea celui de-al doilea război mondial, cînd U.R.S.S. era singurul stat socialist, astăzi există în

lume puternicul lagăr al țărilor socialiste, în frunte cu U.R.S.S., cuprinzînd un miliard de oameni care construiesc noua orînduire, la care se adaugă și alte forțe ale păcii, cum sînt statele independente ale Asiei și Africii, lupta oamenilor muncii care se desfășoară, sub conducerea partidelor comuniste, în țările capitaliste.

Forțele păcii, în frunte cu lagărul țărilor socialiste, strîns unite, nu vor precupeți nici un efort în lupta pentru slăbirea încordării internaționale. Popoarele își ascut tot mai mult vigilența și lupta lor pentru cauza nobilă a păcii, pentru ca omenirea să nu mai cunoască vreodată ororile unui alt război mondial.

I. OLTEANU

ZIARE LOCALE ILEGALE EDITATE DE P. C. R. ȘI U. T. C. ÎN VALEA PRAHOVEI ÎN ANII 1932-1933

Romînia burghezo-moșierească — ca și celelalte state capitaliste — în anii 1929—1933 a fost cuprinsă de marea criză economică ce s-a desfășurat pe fondul crizei generale a capitalismului. Criza industrială s-a împletit cu o puternică criză agrară.

Criza economică din 1929—1933 a cuprins cu o deosebită putere și industria petroliferă din Romînia. Prețurile produselor petrolifere au suferit scăderi catastrofale. Muncitorii petroliști au fost concediați în masă și aruncați pradă șomajului. Viața petroliștilor, și așa destul de grea, s-a înăsprit și mai mult. Muncitorii care mai aveau de lucru nu reușeau să-și asigure cu salariile scăzute pe care le primeau nici hrana zilnică a lor și a familiilor lor, în timp ce marii acționari ai societăților petrolifere, ca și patronii celorlalte întreprinderi industriale din țară, storceau profituri fabuloase prin intensificarea exploatării muncitorilor, încercînd astfel să iasă din criză pe spinarea maselor.

Situația grea în care se zbăteau masele muncitoare a dus la creșterea spiritului lor revoluționar, la intensificarea luptei lor, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, împotriva exploatării capitaliste și a terorii dezlănțuite de organele de represiune burghezo-moșierești. O mare amploare au luat în această perioadă acțiunile muncitorilor de la căile ferate și din industria petroliferă, care au culminat cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933. Aceste lupte, organizate și conduse de P.C.R., au constituit o puternică manifestare a hotăririi și abnegației revoluționare a proletariatului din țara noastră, fiind îndreptate împotriva exploatării capitaliste, împotriva fascizării țării și a dominației trusturilor străine.

Alături de alte mijloace de agitație și propagandă folosite de P.C.R. în vederea organizării luptei revoluționare a proletariatului în această perioadă, un loc important a jucat presa ilegală și semilegală editată de partid și de organizațiile de masă conduse de P.C.R. În cursul marilor lupte muncitorești, conduse de partidul comunist, din anii 1929—1933, organele de presă comuniste, centrale și locale, publicau în fiecare număr relatări amănunțite despre mersul grevelor și al altor acțiuni în diferite întreprinderi, efectuau un larg schimb de experiență, propagau noi metode de acțiune indicate de partid, popularizau revendicările pentru care muncitorimea lupta potrivit cu situația politică din țară și cu împrejurările concrete din fiecare întreprindere, chemau muncitorii la solidaritate etc.,

contribuind astfel la antrenarea în luptă a noi mase de exploatați și asupriți.

Publicațiile periodice ale partidului comunist au contribuit la cultivarea în rîndurile maselor a sentimentului solidarității de clasă, al internaționalismului proletar, combătînd în coloanele lor, cu intransigență, orice manifestare de șovinism, armă otrăvită a burgheziei folosită în scopul dezbinării celor ce muncesc; ele au dus o luptă hotărîtă împotriva oportuniștilor și reformiștilor — agenți ai burgheziei în mișcarea muncitorească — demascînd rolul lor trădător.

Cu toate că presa comunistă apărea ilegal sau în condiții de semilegalitate — datorită terorii dezlănțuite de organele represive ale statului burghez împotriva Partidului Comunist din Romînia și a celorlalte organizații revoluționare —, în jurul acesteia s-a format o rețea de corespondenți muncitori și țărani, propagandiști înflăcărați ai liniei elaborate de partidul comunist. Îndeplinindu-și cu cinste sarcina de apărător neclintit al intereselor politice și economice ale maselor muncitoare, presa comunistă s-a bucurat de un deosebit prestigiu în rîndul proletariatului. Apariția ei, în condițiile grele ale ilegalității, a fost posibilă datorită sprijinului moral și material al muncitorilor și altor categorii de oameni ai muncii, care din puținul lor cîștig contribuiau cu diferite sume la susținerea presei comuniste.

Ziarele editate la Ploiești de către organizațiile locale ale P.C.R. și U.T.C. din Valea Prahovei și-au îndeplinit cu cinste sarcinile încredințate. Dintre organele de presă comuniste care au apărut în anii crizei economice în Valea Prahovei vor fi prezentate în acest articol ziarele „Prahova roșie" (1932), „Avangarda roșie" (1932) și „Frontul unic" (1932—1933)[1].

*

Gazeta „Prahova roșie" a apărut în luna noiembrie a anului 1932, în Editura partidului comunist, din Bulevardul Independenței, avînd ca subtitlu: „Organul partidului comunist din Valea Prahovei", precum și indicația că apare odată la două săptămîni.

Primul număr (șapirografiat, cuprinzînd patru pagini de hîrtie format 21,5×35 cm) conținea patru articole consacrate unor importante probleme privind situația și lupta muncitorilor petroliști. Astfel, articolul de pe prima pagină, semnat „Partidul comunist din Valea Prahovei", era intitulat semnificativ: „Criza economică. Programul economic al guvernului Iorga-Argetoianu. Situația din Valea Prahovei". În acest articol era demascată politica reacționară a guvernului, care căuta prin tot felul de măsuri să arunce urmările grele ale crizei pe spinarea maselor muncitoare. În Valea Prahovei, muncitorilor săpători (din schele) li s-a redus salariul în mai multe rînduri în cursul anului 1932. Capitaliștii plănuiau noi scăderi de salarii și la rafinăriile „Astra romînă" și „Vega". „La «Astra» — se spunea în articol — s-au făcut acum scăderi de salarii cu 20% și apoi cu 10% la secția vagonaje și aceasta trebuie să fie un semnal de alarmă pentru ceilalți muncitori".

Articolul demasca metodele mîrșave folosite de capitaliști, pentru a nu produce o nemulțumire generală în rîndul petroliștilor și pentru a evita

[1] Numerele din ziarele pe care le prezentăm se găsesc în Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.

în felul acesta ridicarea lor la luptă solidară: reducerea treptată și pe categorii de muncitori a salariilor, înlocuirea muncitorilor calificați prin muncitori necalificați, cărora li se plăteau salarii mai mici etc.

„Lîngă fiecare muncitor calificat — se arată în articol — se așează cîțiva muncitori necalificați care stau pe lîngă el cîteva săptămîni ca apoi să-i ia locul, dar cu un salariu mult redus..." Folosirea muncitorilor necalificați în diferite munci calificate și plata acestor muncitori cu un salariu mult mai mic (aproape pe jumătate) aduceau societăților petrolifere mari beneficii suplimentare. Împotriva acestor metode folosite de conducerea societăților petrolifere, muncitorii au protestat în numeroase rînduri, dar, de fiecare dată cînd muncitorii se ridicau la luptă și cereau mărirea salariului, precum și condiții omenești de muncă, patronii, sublinia articolul amintit, spuneau muncitorilor: „Nu vă mai văitați degeaba, că uite cîți așteaptă la poartă să vă ia locul..."

De asemenea, în articol erau înfierate atît regimul militarist, de teroare, instaurat în Valea Prahovei, cît și atitudinea unor maiștri și ingineri care bruscau pe muncitori, îi încărcau cu amenzi sub diferite pretexte etc. Articolul chema masele de muncitori să părăsească calea reformistă a „tratativelor" interminabile cu patronii, a „plîngerilor" la Comisia de arbitraj și la tribunalele burghezo-moșierești, a înaintării de memorii către conducerea societăților etc. Numai mergînd pe calea luptei revoluționare, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, masele de muncitori puteau obliga pe capitaliști să le satisfacă revendicările. În acest scop, articolul îndruma muncitorii să organizeze întruniri pe fabrici, să țină consfătuiri pe secții și ateliere, să aleagă comitete largi de acțiune în care să intre cei mai activi și mai conștienți muncitori. În încheiere, muncitorii petroliști erau chemați să lupte pentru mărirea salariilor în raport cu scumpetea și pentru ajutorarea șomerilor; contra amenzilor, concedierilor și a scăderilor de salarii etc. Pentru obținerea acestor revendicări, se arăta în articol, era necesar ca muncitorii care lucrau în întreprinderi să se unească cu muncitorii șomeri și să formeze un front comun de luptă împotriva capitaliștilor. Subliniind rolul organizațiilor P.C.R. din întreprinderi în organizarea luptei muncitorilor, articolul menționa sarcina întăririi și dezvoltării sindicatelor ca organizații de masă revoluționare ale proletariatului.

În același număr, din noiembrie 1932, al ziarului „Prahova roșie" au mai fost publicate articolele: „Șomajul în Valea Prahovei", semnat „Comitetul de inițiativă al șomerilor"; „De la Fabrica «Macazul»"; „Mișcările funcționarilor împotriva impozitului special pe salariu", semnat „Comitetul de inițiativă". În aceste articole, arătîndu-se efectele crizei economice asupra muncitorilor din Valea Prahovei (în luna noiembrie 1932 erau în regiunea Prahovei aproximativ 15.000 de șomeri), se sublinia faptul că masele muncitoare din uzine și schelele petrolifere se ridicau la luptă hotărîtă împotriva exploatării și asupririi.

*

Spre sfîrșitul anului 1932, lupta revoluționară a maselor muncitoare din Romînia era în creștere. În condițiile adîncirii continue a crizei economice, activitatea revoluționară a proletariatului a exercitat o tot mai puternică influență asupra maselor țărănești, a micii burghezii orășenești

etc. Clasele dominante aruncau noi poveri pe spatele oamenilor muncii. Spectrul amenințător al fascismului, concedierile la C.F.R., în industria petroliferă și în celelalte ramuri industriale, salariile de mizerie și șomajul, care loveau dureros nu numai în clasa muncitoare, ci și în pături importante ale intelectualilor și funcționarilor, foarfeca prețurilor, impozitele mari și datoriile contractate în condiții cămătărești care ruinau țărănimea muncitoare, epidemiile, — toate acestea făceau ca în apropierea iernii starea de spirit revoluționară și combativitatea maselor muncitoare să crească din ce în ce mai mult.

În octombrie 1932 a avut loc ședința plenară a Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia care a analizat situația economică și politică existentă în țară și a indicat organizațiilor de partid sarcinile concrete privind organizarea luptei revoluționare a maselor. Comitetul Central al Partidului Comunist din Romînia a arătat că principala sarcină a partidului era organizarea luptei pentru interesele politice și economice de fiecare zi ale maselor largi, împotriva mizeriei în creștere, împotriva lipsei de drepturi, a silniciei și terorii [2]. Cu acest prilej a fost analizată și munca Uniunii Tineretului Comunist din Romînia, căreia i s-a trasat ca principală sarcină stabilirea unor legături strînse și permanente cu tinerii muncitori din fabrici și de pe ogoare. Era necesar ca U.T.C. să devină o largă organizație de luptă a tineretului muncitor. Sub conducerea partidului, U.T.C. trebuia să îndrumeze lupta zilnică a tineretului pentru revendicările economice și politice.

Această importantă sarcină trasată de partid a stat și la baza apariției gazetei ilegale „Avangarda roșie" — organ al Uniunii Tineretului Comunist (U.T.C.), Secția Ploiești. Numărul 1 al acestei gazete a apărut cu data de 1 noiembrie 1932, în 6 pagini, format 21,6×35 cm. După datele existente, el a fost multiplicat într-un tiraj mare, fiind tras în două ediții. Atît acest număr, cît și numărul 2, care a apărut la 15 noiembrie 1932, în 7 pagini de același format, au avut textul scris de mînă și multiplicat apoi la șapirograf în bune condiții tehnice.

Numerele 1 și 2 — cîte au fost găsite pînă acum * — dau posibilitatea să se vadă că redacția a pus în centrul activității sale hotărîrile Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia din octombrie 1932 cu privire la sarcinile Uniunii Tineretului Comunist.

Gazeta „Avangarda roșie", prin materialele publicate, a scos puternic în evidență rolul conducător al partidului comunist, necesitatea vitală ca întreaga clasă muncitoare să urmeze linia politică a acestuia. Problemele locale, greutățile și năzuințele tinerilor muncitori din Ploiești au fost tratate în strînsă legătură cu sarcinile întregii clase muncitoare din țara noastră. Conținutul articolelor publicate dovedește că redacția a transpus în fapte angajamentul luat în articolul intitulat „Cuvînt înainte" — apărut în primul număr — în care se spunea: „Scopul ziarului «Avangarda roșie» este tocmai acela de a îndruma și educa tinerii muncitori din fabrici și cazărmi, ateliere și ogoare ca, strîns uniți în organizația lor revoluționară, care este Uniunea Tineretului Comunist (U.T.C.), să poată mo-

[2] „Documente din istoria P.C.R. 1929—1933", E.S.P.L.P., 1955, pag. 530.

* Din materialele de arhivă existente rezultă cu certitudine că a apărut și numărul trei. Pînă în prezent însă nu a fost găsit nici un exemplar din acest număr (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10.693, fila 125).

biliza marile mase de tineri și, sub conducerea partidului comunist, să pornească la luptă hotărîtă pentru dărîmarea boierilor și ciocoilor și instaurarea guvernului muncitoresc-țărănesc".

Militînd pentru înfăptuirea sarcinilor trasate de partid Uniunii Tineretului Comunist, gazeta a publicat articole consacrate lămuririi unor probleme teoretice, de popularizare a învățăturii marxist-leniniste, articole privind munca organizatorică în rîndurile tineretului, scurte informații despre problemele economice și politice la ordinea zilei, care interesau întregul proletariat, precum și un ciclu de anchete efectuate în principalele întreprinderi industriale din Ploiești.

În fiecare număr au fost incluse articole despre construirea cu succes a socialismului în U.R.S.S. și despre viața fericită a oamenilor sovietici, care, sub conducerea partidului comunist, răsturnaseră pentru totdeauna puterea capitaliștilor și moșierilor. Aceste articole demascau totodată politica antisovietică promovată de burghezia și moșierimea din Romînia, care participau la pregătirea războiului criminal împotriva primului stat din lume al muncitorilor și țăranilor. Ele subliniau faptul că în fața maselor muncitoare stătea sarcina imperioasă de a lupta prin toate mijloacele pentru apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice.

În primul număr al gazetei, apărut în preajma celei de-a 15-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a fost publicat articolul intitulat „7 Noiembrie". În cuvinte simple, pe înțelesul tuturor muncitorilor, articolul înfățișa cauzele și modul în care a fost înfăptuită insurecția armată la Petrograd, care a marcat începutul Marii Revoluții, precum și lupta dusă de masele muncitoare din Rusia, sub conducerea bolșevicilor, pentru instaurarea și consolidarea puterii sovietice în întreaga țară. „Sînt 15 ani de cînd s-au întîmplat toate acestea — se spunea în articol — și starea muncitorului și țăranului de acolo se îmbunătățește din ce în ce mai mult, pe cînd noi, muncitorii din Romînia și din celelalte țări capitaliste, ne adîncim din ce în ce într-o mizerie și mai mare".

Arătînd învățămintele pe care trebuie să le tragă cei ce muncesc din lupta revoluționară a clasei muncitoare din Rusia, din lupta popoarelor sovietice, în articol se punea un accent deosebit pe necesitatea organizării proletariatului din Romînia, în rîndurile căruia luptau și tinerii muncitori, în frunte cu Uniunea Tineretului Comunist: „...Sub conducerea Partidului Comunist — se arăta în încheierea articolului — vom face și noi ca frații muncitori ruși..."

Articolul următor, intitulat „Ce este Uniunea Tineretului Comunist (U.T.C.)", explica pe larg geneza luptei de clasă existente în societatea capitalistă și cauzele ascuțirii acesteia, demasca, în mod convingător, „instrumentele de opresiune fizică și morală" prin care clasele exploatatoare voiau să înnăbușe conștiința și voința de luptă a celor asupriți. Asupra tineretului muncitor, se spune în articol, se exercită presiunea burgheziei, cu scopul de a-l îndepărta de clasa din care face parte, prin școală, biserică, prin organizațiile fasciste sau profasciste, armată etc. Prin intermediul acestora, scria mai departe gazeta, tinerilor muncitori li se repeta zi de zi „că așa a lăsat dumnezeu să fie săraci și bogați". Articolul se oprea în mod deosebit asupra rolului și sarcinilor Uniunii Tineretului Comunist, în care „intră elementele cele mai conștiente, cinstite și hotărîte, care își

iau ca sarcină să organizeze masele largi de tineri și să le ducă la luptă pentru cucerirea revendicărilor economice și politice..."

În numărul 1 al gazetei „Avangarda roșie", un loc însemnat ocupa grupajul de scurte articole și note intitulat „Anchete", care aveau ca scop — după cum se spunea în cîteva rînduri introductive ale redacției — să demonstreze că situația muncitorilor era la fel de grea în toate fabricile și atelierele din Ploiești. Pentru început au fost publicate materiale privitoare la situația muncitorilor din cele două mari rafinării — „Romîno-americana"-Teleajen și „Astra romînă". „Anchetele" ofereau date interesante asupra numărului muncitorilor din aceste rafinării, evidențiind faptul că majoritatea acestora o formau tinerii ucenici și practicanți, deoarece societățile petrolifere erau interesate să angajeze tineri, cu plată redusă, în locul muncitorilor mai vîrstnici. Din cele două materiale publicate în grupaj reieșea cu claritate că exploatarea muncitorilor era aceeași, indiferent de fabrica în care lucrau. Astfel, la unele secții ale Rafinăriei „Romîno-americana", se introdusese munca prin rotație. Drept urmare, un mare număr de muncitori au îngroșat rîndurile șomerilor parțiali, ajungînd să lucreze doar 12 zile pe lună, cu un salariu de mizerie. O situație asemănătoare exista și la Rafinăria „Astra romînă".

În „Anchete" erau, de asemenea, demascate, pe bază de exemple concrete, samavolniciile la care erau supuși muncitorii în cele două rafinării. La „Astra romînă", arăta gazeta, „...cînd merg muncitorii să-și ridice marca sînt așezați cîte doi, și înainte de a o ridica un inginer își face apariția pentru a primi acel umilitor «S-trăiți», scos din piepturile celor care știu să clădească palate și uzine". În această rafinărie, asupra tinerilor muncitori se exercita o puternică presiune pentru a fi determinați să se înscrie în cohorta de cercetași. Înfierînd politica de fascizare dusă de clasele exploatatoare, gazeta chema tinerii muncitori să refuze încadrarea în organizațiile fasciste.

Numărul 2 al gazetei „Avangarda roșie", care a apărut la 15 noiembrie 1932, în 8 pagini, are o tematică lărgită.

Continuînd publicarea unor articole pe teme tratate și în primul număr — probleme de organizare, popularizarea realizărilor din U.R.S.S., anchete și informații —, în gazetă au apărut și materiale despre rolul presei comuniste, despre problemele luptei de zi cu zi a muncitorilor din Ploiești, despre școală burgheză și s-a dat o mai mare atenție luptei proletariatului din alte țări capitaliste. Astfel, într-un articol redacțional apărut în acest număr era subliniată însemnătatea deosebită a presei comuniste ilegale, tinerii muncitori fiind chemați să o susțină și să se încadreze în rîndurile corespondenților săi. „Luați o bucată de hîrtie — se spunea în încheierea articolului — și scrieți cum vă pricepeți despre durerile voastre din fabrică sau de pe unde munciți și dați acestea scrise tovarășului care v-a dat gazeta. Numai așa, spunîndu-vă cu toții nevoile și părerile voastre, gazeta va fi cu adevărat gazeta tinerilor muncitori din Ploiești, care ne va îndruma cu adevărat cum să scăpăm de sub jugul capitaliștilor".

În acest număr a fost publicat un articol cu privire la una dintre problemele care frămîntau în cel mai înalt grad, în acel timp, proletariatul din întreaga țară: șomajul. În cursul lunii noiembrie 1932, Consiliul comunal al orașului Ploiești ținuse o ședință în care „se ocupase", chipurile, de situația șomerilor; autoritățile făceau multă vîlvă în jurul acestei

ședințe, încercînd să apară în postura de „sprijinitori" ai șomerilor. Gazeta a demascat cu vigoare metodele demagogice prin care autoritățile și patronii căutau să abată masele de muncitori de la calea luptei revoluționare și a chemat șomerii să lupte cu hotărîre, sub conducerea partidului comunist, pentru satisfacerea revendicărilor lor: „Șomerii trebuie să știe că numai prin luptă hotărîtă și organizată vor obține ajutoare — se spunea în articol. Niciînd stăpînirea nu a dat nimic de bunăvoie".

Într-o scurtă notă era demascat caracterul de clasă al școlii burgheze, în care nu puteau pătrunde decît cu mare greutate fiii oamenilor muncii. „Deviza școlii burgheze este: «Cine are bani învață carte». Astfel sînt înlăturați copiii noștri din școli".

O contribuție însemnată la clarificarea unor probleme organizatorice care stăteau în fața Uniunii Tineretului Comunist a adus gazeta prin publicarea articolului intitulat „Celula", în care se arătau, amănunțit, modul de organizare a unei celule — „baza organizatorică a U.T.C.-ului" —, sarcinile politice și activitatea pe care trebuiau să o desfășoare celulele U.T.C., îndatoririle cele mai importante care stăteau în fața fiecărui membru al organizației revoluționare a tineretului muncitor. În încheierea articolului, arătîndu-se că pentru orice tînăr muncitor conștient era o datorie de onoare apartenența la tineretul comunist, se spunea: „Organizați-vă pe celule de fabrici, stradă, cartier, atelier etc... Organizați-vă să duceți lupta pentru înlăturarea capitaliștilor și să instaurați un guvern muncitoresc-țărănesc".

Popularizarea succeselor obținute de poporul sovietic în construirea socialismului începută prin articolul despre Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, apărut în primul număr al gazetei „Avangarda roșie", a fost continuată în numărul 2 prin publicarea articolului intitulat „Situația tineretului muncitor din Uniunea Sovietică". În articol era înfățișată, în mod convingător, grija deosebită a statului sovietic pentru om, în general, și pentru tineret, în special. Tînărul sovietic — se arăta în articol — este astfel pregătit din punct de vedere profesional și politic, încît să devină un constructor de nădejde al societății socialiste. Cu multă căldură se vorbea în articol despre posibilitățile largi deschise în fața tinerilor muncitori din Uniunea Sovietică de a urma cursurile instituțiilor de învățămînt mediu și superior, despre largul sprijin material pe care primul stat din lume al muncitorilor și țăranilor îl acorda tineretului.

Publicînd noi materiale care oglindeau situația existentă la atelierele „Concordia" și la rafinăriile „Vega" și „Orion", gazeta a încheiat în numărul 2 seria anchetelor cu privire la viața muncitorilor din întreprinderile din Ploiești. Tabloul întunecat al exploatării sîngeroase a muncitorilor din întreprinderile capitaliste era întregit cu noi aspecte. La atelierele „Concordia", muncitorii neconcediați încă — în mare parte tineri — erau obligați să lucreze 12 ore în loc de 8 ore pe zi. La Rafinăria „Vega", salariile — și așa de mizerie — erau ciuntite prin sistemul amenzilor, prin prețurile de jaf fixate la mărfurile care se vindeau la magazia de aprovizionare a fabricii, de la care toți salariații erau obligați să cumpere produsele alimentare. La Rafinăria „Orion", bătaia se practica pe scară largă. Salariile fuseseră scăzute cu 15% și, în plus, muncitorii calificați erau plătiți cu lefuri de ajutor, iar ucenicii erau salarizați cu

cîțiva lei pe zi abia în anul al treilea, deși munceau din răsputeri încă din primul an de ucenicie.

Trăgînd concluzii din „anchetele" publicate în cele două numere, gazeta sublinia încă o dată necesitatea desfășurării unei lupte revoluționare hotărîte și organizate, în front unic, pentru a impune patronilor satisfacerea revendicărilor muncitorilor: „Numai atunci cînd vom înțelege că nu putem să ne așteptăm la nici o îmbunătățire (de bunăvoie — *n.n.*) de la patroni, cînd vom face frontul unic al tuturor muncitorilor și cînd vom fi organizați în organizații muncitorești revoluționare, pornind la luptă cu hotărîre, numai atunci vom putea dobîndi o viață mai bună și mai ușoară pentru noi și copiii noștri".

*

În perioada premergătoare eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, organizația din Ploiești a Partidului Comunist din Romînia a scos gazeta intitulată sugestiv „Frontul unic". Din această gazetă au fost găsite pînă acum 3 numere, ultimul cu data de 16 ianuarie 1933. Deoarece gazeta a fost tipărită legal, sub prigoana continuă a organelor polițienești, în coloanele sale nu a putut să apară numele partidului comunist. Dar, prin tematica ei, prin modul de a pune problemele, prin spiritul ei revoluționar, combativ, gazeta a fost recunoscută cu ușurință de muncitori ca purtătoare a cuvîntului partidului comunist. Difuzarea ei s-a făcut în condiții deosebit de grele, agenții poliției și siguranței recurgînd la tot soiul de pretexte pentru a confisca numerele apărute. Cu toate acestea, gazeta a avut o largă răspîndire în mase. Este deosebit de semnificativ faptul că tirajul său a întrecut tirajul oricăruia dintre ziarele burgheze care apăreau în anii aceia la Ploiești.

Gazeta „Frontul unic" a avut un rol activ în lămurirea tuturor muncitorilor despre necesitatea unității de luptă a proletariatului, militînd consecvent pentru înfăptuirea sarcinii creării frontului unic muncitoresc, trasată de Congresul al V-lea al P.C.R. Acest țel a fost exprimat limpede chiar din primul număr al gazetei, într-un articol redacțional. „Frontul unic — se spunea în acest articol — apare într-o vreme cînd muncitorimea de pe Valea Prahovei se găsește la grea răspîntie și într-o vreme care aparține frontului unic de jos al tuturor celor ce muncesc... Scopul acestei gazete este tocmai de a explica maselor de muncitori ce este frontul unic și va fi călăuza lor în lupta grea pe care proletariatul din Prahova a început-o".

Credincios liniei stabilite, ziarul a publicat în primul număr, care a apărut în 500 de exemplare, articolul intitulat „Ce este frontul unic?" Întemeindu-se pe un bogat material faptic cu caracter local, în articol se arăta că muncitorii trebuie să demaște elementele reformiste, care îndemnau masele să meargă pe calea memoriilor, a tratativelor interminabile cu patronii în fața Comisiei de arbitraj; ei aveau datoria să respingă metodele reformiste, să făurească în luptă frontul unic al tuturor muncitorilor, să pășească cu hotărîre pe calea luptei revoluționare. „Muncitorimea din Prahova — se spunea în articol — nu are nimic de așteptat de la mila patronilor, nici de la «dreptatea» celor care primesc zeci și sute de mii de lei lunar, care niciodată nu vor lua apărarea clasei muncitoare, ba, din

contră, vor apăra numai și numai interesele clasei patronale. Pentru aceasta se impune încheierea frontului unic de jos al tuturor muncitorilor organizați și neorganizați, indiferent de culoarea politică, prin alegerea de comitete de front unic, alese de muncitori pe fiecare atelier, fabrică și localitate, care să înglobeze toate fabricile, comitete în care să fie aleși muncitorii cei mai cinstiți și hotărîți, avînd la bază lupta de clasă revoluționară pentru cucerirea revendicărilor lor". Ca metodă de luptă, articolul indica mobilizarea maselor în jurul comitetului de front unic pe bază de revendicări concrete, întruniri, ieșirea în masă la direcție, greve de protest în cursul cărora avea să se realizeze unitatea de acțiune a muncitorilor, fără de care nu era posibilă obținerea victoriei în lupta împotriva claselor exploatatoare.

Gazeta s-a ridicat cu hotărîre împotriva elementelor trădătoare, a reformiștilor, care, prin activitatea lor, provocau confuzii în rîndurile muncitorilor, îngreuiau făurirea frontului unic muncitoresc. Astfel, în articolul intitulat „Cine împiedică frontul unic?", era combătută și demascată atît poziția șefilor social-democrați de dreapta, reformiști, cît și a așa-zișilor „independenți", subliniindu-se faptul că singura cale care putea duce la succes trecea prin constituirea și consolidarea frontului unic: „Tovarăși muncitori, nu vă lăsați intimidați de amenințările fricoșilor... Continuați lupta începută peste capul celor ce se opun..." Ideea frontului unic muncitoresc străbate și apelul cu care se încheia primul număr al gazetei: „Muncitori, faceți din frontul unic o puternică armă pentru eliberarea voastră de sub sclavia capitalistă. Faceți sindicate pe fabrici, ca astfel să putem muta centrul nostru de luptă în fabrică și ca fabrica să devină citadela noastră".

Numărul 2 al gazetei „Frontul unic", care a apărut la 1 ianuarie 1933, a fost închinat în întregime bătăliei care se dădea pentru făurirea în luptă a frontului unic al maselor muncitoare, împotriva încercărilor burgheziei și ale agenților acesteia de a dezbina pe muncitori. Articolele publicate reflectă intensificarea luptei proletariatului ploieștean, fiind extrem de combative, concrete și bine documentate. Din aceste articole reiese faptul că muncitorii, în marea lor majoritate, se convinseseră prin propria lor experiență, în luptele de zi cu zi, de justețea liniei partidului comunist, care arătase clasei muncitoare că numai prin unitate și prin luptă hotărîtă împotriva capitaliștilor și a elementelor trădătoare din sînul mișcării muncitorești va putea obține satisfacerea revendicărilor sale.

Primul articol publicat în acest număr făcea o largă trecere în revistă a situației mișcării muncitorești din țară și de peste hotare la începutul noului an. Referindu-se la perspectivele sumbre care stăteau în fața clasei muncitoare, ca urmare a crizei economice care bîntuia în continuare lumea capitalistă, articolul arăta că burghezia adoptă noi măsuri care înrăutățesc și mai mult situația maselor: „burghezia pentru a-și menține neștirbită plusvaloarea... concediind muncitorii în masă, reducînd salariile, mărind orele de lucru și în același timp urcînd prețurile la produsele de primă necesitate... a conceput un grandios plan de înfometare a maselor muncitoare și țărănești. În toate țările, burghezia, cu ajutorul social-democraților (de dreapta — *n.n.*), încearcă să combată criza și șomajul numai pe spinarea clasei muncitoare". Articolul scotea în evidență lupta clasei muncitoare din întreaga lume împotriva ofensivei patronilor. Lupta hotărîtă, revoluționară era răspunsul clasei muncitoare la încercările burgheziei de

a pune întreaga povară a crizei pe umerii celor ce muncesc. Vorbind despre situația grea a muncitorilor din industria petroliferă, articolul arăta că în 1933, în afară de continua scădere a salariului, asupra acestora se va abate un nou val de șomaj, ca urmare a Consfătuirii de la Paris a capitaliștilor din industria petroliferă. În ultima parte a articolului, muncitorii petroliști erau chemați să nu precupețească nici un efort pentru a realiza frontul unic de luptă: „Muncitorimea din Valea Prahovei — se spunea în articol — este angajată într-o luptă pe viață și pe moarte cu burghezia, care, în lăcomia ei de cîștig, i-a răpit revendicările cucerite prin sacrificii enorme. Încheierea frontului unic de jos la «Astra romînă» impune încheierea frontului unic pe întreaga industrie petroliferă, demascarea și înlăturarea celor ce ne împiedică lupta și crearea organizațiilor sindicale pe fabrici; este principala sarcină a maselor de muncitori. Numai demascînd pe dușmanii din rîndurile noastre, conducînd masele la lupta revoluționară și întărind organizațiile noastre de fabrică va fi o garanție că drepturile noastre vor fi cîștigate".

Celelalte articole, intitulate: „O punere la punct"; „Sindicatele pe fabrici"; „Atacul contra frontului unic"; „Sindicate profesionale sau... altceva?"; „De la «Romîno-americana» și «Astra romînă»"; „Muncitori, fiți în gardă!", aveau ca principal subiect necesitatea lărgirii și consolidării frontului unic, necesitatea de a lupta cu hotărîre împotriva claselor exploatatoare și a demasca încercările acestora de a destrăma unitatea de luptă a proletariatului.

Cel de-al treilea număr al gazetei poartă data de 16 ianuarie 1933. Ca și în numerele precedente, în el erau incluse, îndeosebi, materiale care se refereau la desfășurarea mișcării muncitorești din Ploiești. Dar ceea ce caracterizează acest număr este faptul că de la un capăt la altul al său articolele sînt străbătute de clocotul puternic al luptelor eroice pe care începuse să le desfășoare proletariatul din țara noastră, sub conducerea P.C.R., în acele zile. Arătînd maselor de muncitori petroliști învățămintele care se desprindeau din desfășurarea luptelor de pînă atunci, gazeta adresa o înflăcărată chemare la luptă, sub lozincile revoluționare lansate de Partidul Comunist din Romînia. Semnificativ în acest sens este articolul de fond, intitulat expresiv: „SĂ CUCERIM STRADA!".

„Luptele muncitorimii din Valea Prahovei — se scria în articol — au scos la iveală două lucruri de o importanță covîrșitoare pentru clasa muncitoare, care, în scurt timp, a reușit să se debaraseze de toți trădătorii intereselor sale...".

Muncitorimea, „căreia i s-au scăzut încontinuu salariile și i s-au răpit toate cuceririle, este gata să pornească din nou la luptă. Respingerea anchetei la «Astra romînă», demonstrația la inspectoratul muncii, demonstrația în fața biroului, demonstrațiile de stradă ale muncitorilor concediați de la «Orion» și lupta cu poliția pe stradă, ocuparea «Casei poporului» ne dovedesc aceasta".

Oportuniștii „i-au tîrît pe muncitori... la arbitraj și casație, pentru ca, după 2—3 luni de tărăgăneli și amînări, muncitorii, fiind epuizați de energia și entuziasmul cu care au început lupta, să fie trădați".

Luptele desfășurate „arată clar că ofensiva patronatului nu poate fi respinsă nici prin arbitraj, nici prin casație. Burghezia întrebuințează toate mijloacele de opresiune pentru a-și mări cîștigurile și a subjuga mai departe clasa muncitoare. Concedierea tuturor muncitorilor de la «Fero-email» după 14 zile de la încheierea contractului colectiv, concedierea celor 600 muncitori de la «Orion» fără preaviz, schingiuirea și maltratarea acestora de către armată atunci cînd au venit să-și ceară drepturile ne dovedesc aceasta".

Articolul subliniază că *„numai prin cucerirea străzii de către masa muncitoare va putea fi respinsă și ofensiva patronală, și teroarea polițienească"*.

Politicii oportuniștilor, muncitorii trebuie să-i opună „politica *frontului unic de luptă de jos*", iar celor ce le spun că muncitorii nu trebuie să facă politică, trebuie să li se răspundă : „Oare pe muncitori nu-i interesează tot cortegiul de legi antimuncitorești ce se votează în parlament ? Nu-i interesează pe ei împrumuturile de miliarde făcute pe spinarea lor de către guvernele burgheziei și moșierilor ? Nu-i interesează impozitele care se storc de pe spinarea lor sub motiv că Casa statului e goală și că toată lumea trebuie să facă sacrificiu ? Nu-i interesează scumpirea vieții și a alimentelor de primă necesitate, care nu e altceva decît o mărire a birurilor indirecte ?

Hotărît că da ! Și atunci muncitorimea înțelege să lupte atît pentru revendicările economice cît și pentru cele politice". Această luptă nu se poate duce pe căile arătate de oportuniști. „Calea luptei revoluționare de mase, condusă de organizațiile de fabrică ale muncitorilor, prin încheierea frontului unic de jos, peste capul și contra celor ce i-au trădat este singura cale pe care își va cuceri muncitorimea revendicările sale și va putea duce lupta pentru cucerirea puterii politice și înscăunarea guvernului muncitoresc-țărănesc."

În celelalte materiale apărute în numărul 3 al gazetei „Frontul unic", și mai ales în bogata rubrică : „Fabrica și uzina", era înfățișată situația grea a muncitorilor din Ploiești și județul Prahova, indicîndu-se totodată sarcinile concrete care stăteau în fața maselor în acel moment deosebit de important al istoriei mișcării muncitorești din țara noastră. Astfel, în articolul intitulat „Clasa muncitoare și șomajul", pe baza unor date privind situația din principalele țări capitaliste, precum și din Romînia burghezo-moșierească, se arăta în mod convingător că criza economică în care se zbătea lumea capitalistă era departe de a fi sfîrșită. Producția se afla încă în scădere, iar numărul șomerilor continua să crească de la o zi la alta. Adresîndu-se muncitorilor din industria petroliferă, în articol se spunea : „Șomerii, al căror număr crește în fiecare zi prin concedierile care au început la «Orion» și vor continua cu celelalte societăți, nu trebuie să se lase înșelați că criza va trece și binele va veni de la sine. Ei trebuie să se organizeze în comitete ale șomerilor pe cartiere și, prin demonstrații de stradă și în fața instituțiilor publice, să impună ajutorarea imediată și permanentă, pe socoteala patronilor și statului, a șome-

rilor... Impreună cu muncitorii care lucrează, prin luptă vom scăpa de sclavia capitalistă".

Urmînd indicațiile Partidului Comunist din Romînia, gazeta „Frontul unic" s-a ocupat în acest număr și de problema tineretului muncitor. În articolul intitulat „Situația tineretului muncitor" se arăta că „unul din mijloacele prin care burghezia încearcă să iasă din criză este angajarea în fabrici a unui număr cît mai mare de tineri. Aceștia, unii aproape copii, muncesc în condiții mult mai mizerabile... cîte 12, 14 și chiar 16 ore pe zi, în zdrențe, veșnic flămînzi..." În încheierea articolului, muncitorii vîrstnici erau chemați să se ocupe mai mult de organizarea, conducerea și atragerea tineretului la lupta de zi cu zi împotriva capitaliștilor și să se creeze în acest scop secțiuni ale tineretului pe lîngă fiecare comitet de fabrică și sindicat.

Pagina a treia din acest număr a fost rezervată în întregime rubricii: „Fabrica și uzina", în care se efectua un adevărat schimb de experiență, operativ, între muncitorii diferitelor întreprinderi în vederea găsirii celor mai bune metode și mijloace de luptă. Din materialele publicate în această pagină, muncitorii ploieșteni au putut afla în acele zile de mare încordare că la rafinăriile „Romîno-americana"-Teleajen, „Unirea", „Orion", „Vega" și altele „s-a hotărît organizarea comitetelor de fabrică, ca acestea să fie legate cu muncitorii, ca orice conflict se va ivi în fabrică să fie rezolvat imediat prin convocarea muncitorilor din fabrică". Muncitorii de la Rafinăria „Astra romînă" au hotărît, de asemenea, să pună bazele unui sindicat pe fabrică și să reînceapă lupta pentru cucerirea revendicărilor lor. În articolele publicate, gazeta dădea o ripostă hotărîtă dușmanilor din interiorul mișcării muncitorești, care, prin activitatea lor trădătoare, căutau să slăbească unitatea de luptă a proletariatului tocmai în aceste zile de luptă înverșunată împotriva claselor exploatatoare și a regimului burghezo-moșieresc. Adresîndu-se muncitorilor de la „Feroemail", a căror luptă fusese temporar înfrîntă de patroni cu ajutorul elementelor reformiste, într-unul din articole se spunea: „Tovarăși muncitori de la «Feroemail»! Nu prin cerșeli și intervenții veți cîștiga, ci prin lupta organizată a tuturor muncitorilor care au fost concediați. Înlăturați din mijlocul vostru pe șefii trădători și alegeți din mijlocul vostru oameni cinstiți și hotăriți care să vă ducă la luptă".

În încheierea rubricii „Fabrica și uzina", gazeta arăta că luptele crescînde ale muncitorilor petroliști dovedeau că aceștia, respingînd calea reformistă pe care se străduiau să-i împingă elementele trădătoare, își strîng rîndurile și pășesc în front unic sub steagul revoluționar al partidului comunist: „Cu toată teroarea, muncitorii au început să înțeleagă că alt drum nu există decît lupta hotărîtă prin încheierea frontului unic de jos și prin organizarea comitetelor de fabrică alese de muncitori care, pe baza unui program de revendicări concrete, să pornească la acțiune și, prin demonstrații și greve, să impună revendicările lor".

*

Gazetele „Prahova roșie", „Avangarda roșie" și „Frontul unic", editate de organizațiile P.C.R. și U.T.C. din Valea Prahovei, au adus, prin intreaga lor activitate, o contribuție la pregătirea eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști desfășurate, sub conducerea Partidului Comunist din Romînia, în lunile ianuarie-februarie 1933. Ele au dus cuvîntul partidului în masele de muncitori petroliști, contribuind la educarea acestora în spiritul luptei revoluționare, au popularizat sarcinile și lozincile P.C.R., jucînd un rol însemnat în lupta dusă de partid pentru făurirea frontului unic muncitoresc. Activitatea acestor gazete constituie o dovadă grăitoare că, în ciuda grelelor condiții în care a apărut, presa comunistă a îndeplinit cu cinste misiunea de tribună pentru demascarea claselor exploatatoare și a regimului burghezo-moșieresc, fiind un propagandist, agitator și organizator al maselor, care a militat cu înflăcărare pentru înfăptuirea sarcinilor trasate de Partidul Comunist din Romînia — conducătorul glorios al luptelor maselor muncitoare din țara noastră pentru o viață mai bună, pentru socialism.

V. IONESCU și I. TOACĂ

EROI CĂZUŢI ÎN RĂZBOIUL ANTIHITLERIST

Insurecţia armată victorioasă de la 23 August 1944, pregătită şi condusă de Partidul Comunist din Romînia, în condiţiile ofensivei eliberatoare a glorioasei Armate Sovietice, a marcat începutul revoluţiei populare în patria noastră, care a adus transformări profunde în viaţa ţării şi a poporului. Romînia a ieşit din războiul criminal antisovietic, armata — răspunzînd cu entuziasm la chemarea partidului comunist — a întors armele împotriva Germaniei hitleriste.

Pentru alungarea din ţară a hoardelor hitleriste şi-au dat contribuţia 30 de divizii romîneşti, un corp aerian, flotila de Dunăre, Divizia de voluntari „Tudor Vladimirescu" şi alte formaţii ale armatei romîne, însumînd un efectiv de aproape 350.000 de oameni. Armata romînă a participat cu toate forţele ei la războiul antihitlerist, luptînd alături de armata sovietică pînă la victoria finală asupra fascismului german, aducîndu-şi contribuţia la îndeplinirea sarcinilor strategice şi tactice elaborate cu măiestrie de comandamentul sovietic.

Urmînd îndemnul partidului comunist, s-au înrolat în armată ca voluntari mii de muncitori, ţărani, intelectuali legaţi de popor pentru a contribui cu arma în mînă la zdrobirea hitlerismului. Comuniştii şi uteciştii au dat înalte pilde de eroism, care au fost urmate de sute şi mii de fii ai patriei noastre, care au înţeles justeţea războiului în care luptau.

In cele 260 zile de eroice lupte, ostaşii romîni, însufleţiţi de idealul eliberării, de bucuria ivirii zorilor rînduielilor noi şi pentru patria noastră, au străbătut cu eforturi încordate peste 1.000 km, au contribuit la eliberarea a 3.831 de localităţi, între care şi mari oraşe, au cucerit masivi muntoşi, au forţat cursuri de ape. Corpul aerian a executat 4.200 de misiuni, flotila de Dunăre a capturat 430 de vase inamice şi a scufundat alte 60 de vase.

Faptele de arme ale bravilor luptători sau unităţi au fost citate adesea în ordinele Comandamentului Suprem Sovietic. Peste 300.000 de militari — soldaţi, subofiţeri şi ofiţeri romîni — au fost decoraţi cu ordine şi medalii de război romîneşti, sovietice, cehoslovace şi ungare.

Faptele de arme şi vitejia ostaşilor romîni în timpul insurecţiei şi în războiul antihitlerist au înscris o pagină glorioasă în şirul tradiţiilor de luptă ale poporului nostru pentru independenţă şi libertatea sa. La şirul lung al vitejilor care şi-au dat viaţa în încleştarea cu asupritorii s-au adăugat alte nume de eroi: Constantin Godeanu, fraţii Racoţeanu, Eremia Popescu, Eftimie Croitoru, Ioan Purcaru, slt. Turturică Gheorghe, elevul de liceu Virgil Iovănaş, eroina sergent Elena Chiriţă şi mulţi, mulţi alţii, a căror memorie scumpă a rămas adînc întipărită în inimile maselor largi ale poporului. Printre aceştia se numără şi slt. Mircea Miloş, Constantin Belghiru, Ilie Cotora şi Moise Bunica, ale căror biografii le prezentăm mai jos. Ele au fost întocmite pe baza unor documente de arhivă, a presei, a mărturiilor tovarăşilor de luptă şi a datelor culese de la familiile şi rudele lor.

SUBLOCOTENENTUL MIRCEA MILOŞ

Vestea că trupele hitleriste intenţionau să ocupe Severinul s-a răspîndit ca fulgerul în tot oraşul. In dimineaţa acelei zile de 26 august populaţia era în mare fierbere. Un grup de copilandri alerga pe străzi şi striga cu desperare:

Vin nemţii! Vin nemţii!

Numaidecît glasul mitralierelor s-a făcut auzit în partea de est a oraşului. Lupta a început mai întîi pe malul Dunării, acolo unde fasciştii au dat piept cu ostaşii Regimentului 3 roşiori şi în zona cazărmii Regimentului 95 infanterie, unde o mînă de ostaşi de la partea sedentară a unităţii le

barase calea. Dar luptătorii noștri erau puțini și n-ar fi putut rezista prea mult în fața dușmanului mult superior numericește. Subunitățile Regimentelor 95 infanterie și 37 artilerie se aflau dispersate în localitățile din împrejurimi, unde recruții își continuau perioada de instrucție.

Severinenii însă cunoșteau această situație. Ei n-au stat nici o clipă pe gînduri atunci cînd comuniștii i-au chemat la luptă pentru apărarea orașului. Bătrîni și tineri, femei și copii au alergat într-un suflet să dea ajutor ostașilor care se opuneau vitejește hitleriștilor. Oamenii aveau în mîini topoare, sape, furci sau răngi. Deodată cineva a anunțat că populația care vrea să lupte poate primi arme și muniție de la Regimentul 95 infanterie. Oamenii au aruncat din mîini uneltele și au alergat într-un suflet la depozitul de muniții al regimentului unde s-au înarmat. Și lupta s-a încins pe viață și pe moarte.

Pe malul stîng al Dunării, în zona gării Tr. Severin-est, au intrat în luptă, alături de militari, grupuri de muncitori ceferiști, care aveau în fruntea lor comuniști încercați. Iar pe șoseaua Craiovei, alți locuitori ai orașului, în special cei din cartierul Tabaci, au stăvilit împreună cu ostașii de la partea sedentară a Regimentului 95 infanterie puternicele atacuri ale hitleriștilor, date cu scopul de a ocupa Fabrica „Cloșani". Apoi, cînd subunitățile românești aflate în dispersare au început să sosească una după alta, inamicul a fost respins și azvîrlit înspre zăvoiul de pe malul rîului Topolnița. Acolo fasciștii au încercat din nou să opună rezistență, ba chiar să și atace sub protecția armamentului automat. Dar ostașii noștri, împreună cu populația civilă, au rezistat eroic.

În fața podului de peste pîrîul Crihala se afla subunitatea comandată de sublocotenentul de rezervă Mircea Miloș, un tînăr din Arad, înalt, mlădios, care nu împlinise încă 23 de ani. Ducea lupta pe șosea și în stînga șoselei. În fruntea oamenilor săi, tînărul ofițer era pentru ei un adevărat exemplu de bărbăție. Șoseaua umbrită de plopi înalți era ticsită de mașinile rămase în urma coloanei germane. De fapt, acesta era unul din cele mai grele sectoare ale luptei. Fasciștii încercau mereu să înainteze pe șosea.

— Nu ne lăsăm, băieți ! se auzea din cînd în cînd glasul sublocotenentului. Dar după o vreme, inamicul a reușit să se înfiltreze, prin zăvoiul pîrîului Crihala, în flancul stîng al dispozitivului de luptă alcătuit de subunitatea bravului ofițer.

— Domnule sublocotenent, sîntem atacați dinspre pîrîu ! se auzi vocea unui civil.

Ofițerul privi într-acolo. Ploaia de plumbi venea de prin sălcii. Doi ostași din subunitatea sublocotenentului Miloș au căzut în imediata apropiere a comandantului. Situația era critică. Hitleriștii se zăreau acum aproape. Înaintau prudenți. Un caporal român cu o pușcă mitralieră a fost primul care a deschis foc, secerînd primele rînduri ale dușmanului. Ofițerul Miloș dirija focul trăgînd și el din pistolul automat și din cînd în cînd azvîrlea cu putere grenadele. Ostașii îi urmau pilda. Și, o vreme, prin perdeaua de fum care s-a înălțat pe malul pîrîului nu s-au mai văzut rîndurile dușmanului. Profitînd de situația creată, sublocotenentul Miloș, împreună cu o grupă de ostași, s-au urcat pe dîmbul din stînga drumului. Ajunși acolo au început să tragă cu toții spre desișul sălciilor. Dar, în scurtă vreme, peste cîmp s-a țesut o nouă pînză de foc. Din partea stîngă, dinspre fabrica de spirt, se apropiau alte subunități fasciste.

De sus, de pe dîmb, unde se afla, ofițerul a ordonat unui sergent să ia comanda grupelor de civili și militari care apărau șoseaua, iar el a rămas alături de alți ostași și civili să oprească atacul dinspre fabrica de spirt. În acest scop, a ordonat mai întîi amplasarea unei mitraliere pe cocoașa dîmbului din stînga drumului, după care și-a așezat oamenii pe cele mai bune poziții de tragere. Prea mult timp pentru organizarea apărării n-a avut. Lanțurile fasciștilor au apărut din lanurile de porumb și din desișul sălciilor. Erau aproape. Înaintau trăgînd din mers. Focul s-a dezlănțuit atunci de la ai noștri ca o vijelie. Răpăiau mitraliera și o pușcă mitralieră, trosneau puștile. Izbiți de focul ucigător, fasciștii s-au aruncat la pămînt, rămînînd țintuiți o vreme, după care, rînd pe rînd, au început să fugă în dezordine spre pîrîul Crihala, urmăriți cu foc necruțător de ostașii români, pînă în zăvoiul de pe rîul Topolnița. Gloanțe aveau destule luptătorii noștri. Femeile și copiii din cartierul Tabaci le aduceau într-una.

La ordinul ofițerului, subunitatea sublocotenentului Miloș și-a reluat atacul, îmbrăcînd șoseaua. Pe tot frontul s-a pornit atunci înaintarea. Inamicul era împins din ce în ce mai mult spre satul Șimian unde avea să fie înfrînt definitiv și capturat. Dar sublocotenentul Mircea Miloș n-a mai ajuns să vadă această victorie. Pe cînd înainta în fruntea subunității, un glonte dușman i-a străpuns pieptul...

Așa a căzut, la datorie, bravul ofițer Mircea Miloș, alături de tînărul severinean Haralambie Stoiculescu în vîrstă de numai 18 ani, în aceeași luptă în care căzuseră alți 17 ostași români. Jertfa lor a contribuit la apărarea orașului și la capturarea a peste 1.500 de soldați și ofițeri hitleriști.

CONSTANTIN BELGHIRU

Era în noaptea de 14 spre 15 decembrie a anului 1944. În gara Braşov un tren de marfă stătea gata de plecare. Vagoanele fremătau. Erau acolo tineri de diferite profesii şi naţionalităţi, voluntari care răspunseseră cu tot entuziasmul la chemarea partidului şi care porneau acum pe frontul antihitlerist. În aşteptarea plecării, glasurile lor se împletiseră armonios, alcătuind un cor puternic.

Puţin după miezul nopţii, trenul se urni uşor din loc. Curînd ieşi din staţie, trecu de ace şi dispăru în întuneric.

Într-unul din vagoane, pe podeaua din faţa uşii, şedeau doi tineri. Fiecare îşi petrecuseră braţul peste umărul celuilalt. Stăteau tăcuţi şi visători, în legănatul vagonului. Cine putea şti spre ce meleaguri îndepărtate le rătăceau gîndurile?

După o vreme, unul dintre ei începu să fredoneze un cîntec: „Na poziţii devocika"... Celălalt se scotoci repede în buzunarul hainei şi scoase de acolo o muzicuţă de gură. Suflă uşor în ea şi încercă să-i potrivească sunetele după melodia care se înfiripase lîngă el şi care-l captivase de la prima notă.

Cîntăreţul vocal, un flăcău roşcovan la faţă, cu ochii albaştri şi părul ca grîul dat în pîrgă, era un soldat sovietic, care făcea parte din echipa sovietică de însoţire a eşalonului de voluntari, avînd misiunea de a face aprovizionarea cu alimente a detaşamentului, iar cel cu muzicuţa era voluntarul romîn Constantin Belghiru. Voluntarul romîn se străduia să prindă melodia. Reuşi mai repede şi mai uşor decît se aştepta. Iar cînd Kolea, prietenul său sovietic, reluă cîntecul de la capăt, acesta constată cu bucurie că Belghiru îi ţinea isonul cu destulă siguranţă.

...Zorile i-au prins în uşa vagonului, într-o discuţie încinsă. Folosindu-se de diferite semne şi gesturi, Belghiru află repede că Kolea era de aceeaşi vîrstă cu el, adică tot de 20 de ani, că avea deja 2 ani de front, că era şi el voluntar şi că acum, de curînd, ieşise dintr-un spital unde-şi vindecase a treia rană căpătată în război.

În zilele care au urmat, prietenia lor s-a legat şi mai mult. Cu ajutorul unui alt voluntar, care ştia limba rusă, reuşiseră să-şi cunoască reciproc viaţa. Astfel aflase Constantin Belghiru despre durerile pricinuite prietenului său sovietic de urgia fascistă. Un frate mai mare, agronom la un colhoz, îi fusese ucis de nemţi pentru că aflaseră despre el că făcea parte dintr-un grup care sprijinea acţiunile unui detaşament de partizani. Un alt frate, cu care luptase în acelaşi regiment, căzuse în bătălia Szolnokului. Cît despre părinţi şi o soră nu mai ştia nimic de doi ani.

Înainte de război, Kolea fusese elev într-o şcoală medie şi visul lui era să ajungă profesor de geografie. Dar războiul i-a întrerupt studiile. El însă nu părea de loc îngrijorat pentru asta:

— Nicevo, nicevo, repeta el mereu. Voina caput! A potom — na universitet...

— Şi noi o să învăţăm după război, măi fraţilor, spuse Belghiru către ceilalţi voluntari romîni care se strînseseră în jurul lor.

— Da, dar mai întîi trebuie să facem rînduială în ţară, răspunse careva.

*

Dragostea de învăţătură a lui Constantin Belghiru s-a manifestat încă din primul an de şcoală. Dar părinţii lui, amîndoi slujbaşi mărunţi în serviciul cefereului: mama — cantonier, iar tatăl — revizor de linie, erau oameni săraci şi nu aveau cu ce-l ţine la învăţătură. Erau opt copii acasă. Constantin era al şaptelea.

Locuiau la cantonul 93, pe linia Brăilei, la cîţiva kilometri de staţia Buzău. Cîmpurile din preajma acestui canton au fost locurile de joacă ale lui Constantin Belghiru şi ale fraţilor săi. Tot aici îşi pregătea lecţiile păzind oile picherului. La început a refuzat să slugărească. I-au trebuit mamei cîteva zile în şir pînă să-l lămurească că trebuie să meargă.

— Nu ne putem pune rău cu şefii, dragul mamei. Trebuie să le facem pe voie, ce să facem? Cînd erai tu mic, să tot fi avut cîteva luni, lucram la cantonul 96, tot pe cîmp, între Buzău şi Tăbărăşti. Tatăl tău a refuzat să-i taie lemne picherului. N-am avut zi bună după aceea. Întîi m-a amendat pe mine cu o treime din salariu pentru că am ieşit la tren cu tine în braţe. De atunci, cum auzeam trenul, te lăsam jos în iarba udă sau în zăpadă şi stăteam ţeapănă, cu steguleţul roşu în mînă, pînă ce trecea trenul...

Cît de greu i-a fost lui Costică în cei șapte ani de școală! Iarna, cînd încă nu se lumina de ziuă, o pornea peste cîmp. Avea de străbătut drum lung, prin nămeți. De multe ori înfrunta viscolele de la canton și pînă la Școala nr. 3 din Buzău. Și nu o dată i-a fost dat să audă pe cîmp urletul înfiorător al lupilor. Dar nu-l speria nimic, nu-l putea opri nici o greutate. Degeaba încercau uneori părinții și frații mai mari să-l rețină sub pretext că este îmbrăcat subțire și are să răcească. Nu era chip să-l convingi.

Despre pasiunea lui pentru învățătură s-ar putea spune multe. Un document aflat în arhiva școlii pe care a urmat-o consemnează această dorință a lui de a învăța mai departe. Acest document este matricola absolvenților clasei a VII-a din anul școlar 1938—1939. Formularul conține mai multe întrebări. În dreptul întrebării „Profesiunea pentru care înclină elevul", profesorul a notat: „medic sau inginer", iar la întrebarea următoare: „Profesia pe care o doresc părinții". răspunsul a fost „meseriaș". „De ce?" Aici profesorul a notat: „din considerații familiale".

Din asemenea „considerații familiale", Costică a fost dat ca ucenic la I.A.R. Brașov, unde lucrau încă trei frați mai mari de-ai lui. Acolo a învățat meseriile de ajustor și strungar în fier. Și cu toate că a îndrăgit aceste meserii, niciodată n-a renunțat la visul lui de a studia mai departe. Paralel cu școala profesională, el urma și cursurile liceului „Meșota", ca elev particular. Pentru taxele școlare primea bani de la un frate mai mare.

La 18 ani Costică ajunsese calfă.

Grea i-a fost lui Constantin Belghiru viața petrecută în uzină sub ordinele și legile fasciste. Grea ca și a celorlalți muncitori. În acești ani, ura care îi umplea sufletul încă din anii uceniciei a crescut. În acești ani a înțeles Constantin Belghiru cauza tuturor relelor, a priceput că trebuie să meargă alături de mulțimile nevoiașe pe calea unei lupte mari, la capătul căreia avea să găsească o viață nouă.

Ceva mai tîrziu, după eliberarea patriei noastre, Constantin Belghiru a devenit utecist, iar în decembrie 1944 a plecat voluntar pe frontul antihitlerist.

...După unsprezece zile de călătorie cu trenul, prin pusta ungară, detașamentul de voluntari a debarcat în stația Füzesabony.

În timpul pregătirii militare, voluntarul Constantin Belghiru deveni repede cel mai bun lunetist din companie. „Glonțul și fascistul" — aceasta era deviza lui. Chiar și puținul timp liber, Belghiru și-l folosea pentru pregătire.

— Vedeți cioara aia care zboară, băieți? spunea el. Peste cîteva secunde o să cadă jos ca trăsnită. Și după ce ochia liniștit, apăsa pe trăgaci. Pasărea se rostogolea de îndată la pămînt.

După terminarea perioadei de instrucție a plecat în linia I. Așa țintea și acolo.

...Doi șnaiperiști germani se strecuraseră într-o zi în liniile pandurilor. Stăteau ascunși într-o pădure deasă și pîndeau potecile de pe celălalt versant al muntelui, trăgînd după soldații romîni care transportau muniții și mîncare. Îndată ce au fost descoperiți, Belghiru a cerut comandantului permisiunea de a fi „nașul" lor. Era la cîteva sute de metri de ei. Din două cartușe i-a lăsat fără „cruci de fier".

Ochii ageri ai lui Belghiru n-au dat greș nici în luptele la cotele 498 și 566 din zona Stampoh și de la cotele 722 și 757 din zona satului Visoka. A omorît numeroși fasciști în aceste lupte. La Visoka a distrus un observator și a scos din luptă mulți dușmani.

*

Era în dimineața zilei de 4 martie 1945. Unitatea din care făcea parte lunetistul Constantin Belghiru primise ordin de atac. Dar abia s-au făcut primele mișcări și artileria inamică dezlănțui un baraj puternic de foc. Pentru moment atacul a fost oprit. Dar după ce exploziile s-au mai potolit, unitatea a pornit din nou la atac. Tunurile inamicului, ascunse dincolo de deal, începură să bată însă și mai înverșunat.

„Unde or fi avînd fasciștii observatorul?" — se gîndeau oamenii. Această întrebare încolți și în mintea lunetistului Constantin Belghiru.

„Trebuie să descopăr observatorul și să-l distrug!" — își zise el.

Pandurul începu să cerceteze atent toate înălțimile din față. Unde putea fi ascuns oare inamicul de reușește să dirijeze atît de bine tirul artileriei? Îl descoperi, în cele din urmă, pe un punct dominant, destul de bine camuflat. De după o perdea de nori apăru soarele. Un mănunchi de raze izbise lentilele lunetei observatorului fascist și se

reflectase într-o sclipire scurtă. Belghiru era sigur acum că „ochiul" artileriei vrăjmașe era acolo sus. Și el, lunetistul, îl putea distruge cu siguranță!

Raportă comandantului. Apoi ochi încet, cu grijă, îndelung. Un singur glonț trebuia trimis într-acolo. Dar acela nu trebuia să meargă alături. Altminteri, fascistul și-ar fi putut lua tălpășița.

Cînd fu convins că firele ocularului s-au suprapus perfect pe obiectiv, apăsă pe trăgaci. Nu-și putu vedea numaidecît isprava. Dar în curînd înțelese că nici de astă dată n-a dat greș. Artileria dușmană începu să tragă la întîmplare.

Pandurii își reluară înaintarea. În puțină vreme, ei ocupară o nouă poziție. În amurgul aceleiași zile, în timp ce lupta continua, explozia unui proiectil de brand al dușmanului care contraataca îl răni grav pe viteazul lunetist, utecistul Constantin Belghiru.

Evacuat de pe frontul Cehoslovaciei, Constantin Belghiru s-a stins din viață într-un spital din Ungaria.

Amintirea lui va rămîne veșnic vie în inimile celor care l-au cunoscut și va fi cinstită de cei la a căror viață liberă și-a adus și el contribuția supremă.

ILIE COTORA

Încă de la început, viața lui Ilie Cotora s-a arătat a fi deosebită de a altora. La Vingard, în raionul Alba Iulia, unde s-a născut, n-a stat mult. Avea doar vreo cîțiva ani cînd mama lui, Luciana, s-a hotărît să părăsească comuna, cu toate că își petrecuse ani îndelungați prin partea locului, alături de părinții ei care erau slugi pe moșia unui grof. În căutarea unei vieți mai bune, ea a plecat cu copii cu tot la Cisnădie, nu departe de Sibiu. Cu greu ar putea cineva să-și facă o imagine, cît de cît apropiată, de viața pe care a dus-o această femeie împreună cu cei doi copii ai ei, băiatul și fetița. S-a angajat la o fabrică de textile, ca femeie de serviciu. Cei doi copii trebuiau hrăniți, îmbrăcați și îngrijiți, dar salariul le ajungea doar cît să nu moară de foame.

Viața grea pe care o ducea în Cisnădie a determinat-o să plece în alte părți, să încerce în alte orașe. S-a hotărît să plece la București. Mult s-a mai bucurat Ilie cînd a aflat de plecare. Știa de la școală, de acum era în clasa a II-a, că Bucureștiul e capitala țării și-și închipuia, cu mintea lui de copil, că acolo toată lumea, chiar și sărăcimea, e îmbrăcată frumos și trăiește bine. Visuri de copil... La București sărăcia era la fel de mare ca și la Cisnădie, ba o și întrecea.

Săptămîni în șir a bătut pe la porți mama lui Ilie în căutare de lucru. Dar cine să angajeze o femeie cu doi copii mici? În fiecare dimineață ea pleca cu speranța în suflet la adresele pe care i le indica Ilie din anunțurile ziarelor. Ea nu cunoștea taina slovelor. Și în fiecare seară se înapoia în gară, frîntă de oboseală, flămîndă și copleșită de desnădejde.

Pînă la urmă a fost angajată la un spital, și după un timp i s-a dat și o cămăruță de locuit la un subsol.

Mai tîrziu, s-a recăsătorit cu un cizmar care, fiindcă nu găsise de lucru în meseria lui, muncea ca om de serviciu, iar în timpul liber repara încălțămintea personalului din spital. Pe lîngă el, încetul cu încetul, a început și Ilie să învețe meseria de cizmar. Ceva mai tîrziu, familia a plecat la Slatina, și apoi la Craiova, unde s-a stabilit. Acolo, după un timp, Ilie Cotora a început să lucreze la patron. Uneori lua lucru și acasă, dar chiar lucrînd toată noaptea nu cîștiga mai nimic.

Cîțiva ani a stat în satul Coșoveni din apropierea Craiovei slugărind fără simbrie la un preot bogat. Apoi, s-a reîntors în oraș în vara anului 1944.

În timpul acesta, Ilie era într-o continuă frămîntare. Se făcuse un flăcău voinic, în toată puterea cuvîntului; nici nu mai recunoșteai în el copilul plăpînd de mai înainte. Se chinuia să priceapă cîte ceva din rînduiala lumii, dar nu reușea.

Curînd, în timp ce căuta de lucru pe la diferiți patroni, a cunoscut doi muncitori cizmari cu care s-a împrietenit și care, după ce l-au cunoscut bine, au început să-i vorbească într-un fel care l-a cucerit cu totul pe Ilie. Încet, încet, ochii tînărului au început să vadă altfel lumea. În felul acesta a prins a înțelege lucruri pe care nu le putuse pricepe înainte.

Era numai urechi Ilie cînd cei doi muncitori îi vorbeau despre partid. Iar cînd prietenii au început să-i dea cărți, broșuri și alte materiale de partid, Ilie nu mai găsea vreme pentru odihnă. Citea pînă noaptea tîrziu, iar cînd avea nelămuriri dădea fuga

la prietenii lui să-i explice lucrurile pe înțelesul său. Așa l-a găsit ziua eliberării.

Și iată-l pe tînărul Ilie Cotora după 23 August 1944 la sediul partidului comunist, adus de cei doi prieteni. Curînd după aceea a devenit utecist și membru în formația patriotică de luptă. Apoi, în luna decembrie, împreună cu alți tineri din Craiova, s-a înscris ca voluntar în Divizia „Tudor Vladimirescu". Cînd li s-a prelucrat la comitetul regional chemarea partidului de a pleca pe frontul antihitlerist, utecistul Ilie Cotora a alergat într-un suflet pînă acasă, pe strada Mîntuleasa unde locuia. A găsit-o numai pe sora lui acasă.

— Dă-mi cămașa cealaltă, să mă-mbrac, i-a zis el grăbit.

A schimbat-o și a alergat într-un suflet la coloana de tineri care se forma. A trecut în fruntea ei, cu steagul care i se încredința se. În drum spre gară, alături de ceilalți, cînta din toate puterile și cu toată înflăcărarea tinereții lui. Așa înaît, spătos și chipeș cum era atrăgea privirile asupra lui.

Cînd a ajuns la gară, în dreptul vagoanelor, a zărit-o pe maică-sa în mulțimea care se adunase să-i petreacă. Mama sa însoțise coloana în tot lungul drumului pînă la gară. Nu îndrăznise să iasă în fața băiatului și nici să-l strige. Dar aici, la gară, nu se mai putuse stăpîni:

— Ilie! Ilie!

Utecistul Cotora își întoarse capul într-acolo, de unde venise glasul mamei. După ce predă steagul unui tovarăș alergă spre ea. O îmbrățișă și-i șterse lacrimile.

— Nu plînge, mamă. Destul ai plîns în viața dumitale...

Cînd trenul voluntarilor craioveni s-a urnit din loc, plecînd spre front, ea i-a mai spus o dată:

— Să vii sănătos înapoi, maică...

A rămas apoi acolo, în gară, fluturîndu-și batista și privind trenul care se depărta.

*

În februarie 1945, atunci cînd compania a 4-a din Regimentul 2 Infanterie se angajase în luptele din Munții Știavnița pentru cucerirea înălțimii cu cota 568, tinerii voluntari se aflau abia de cîteva zile în linia I. Totuși, soldatul Ilie Cotora începuse deja să fie cunoscut în companie. Comandantul îl evidențiase de cîteva ori, cu prilejul unor acțiuni de recunoaștere și cercetare, precum și cu ocazia respingerii unor contraatacuri fasciste, în care tînărul pandur dovedise dibăcie și curaj.

Aci, la cota 568, Ilie Cotora avea să dovedească deopotrivă dragostea de patrie pentru care venise să lupte de bună voie pe front și ura împotriva cotropitorilor fasciști. Înălțimea aceasta împădurită din zona Almaș fusese transformată de fasciști într-o adevărată fortăreață. Inamicul avea aici puternice lucrări de organizare a terenului: cazemate, cîmpuri de mine, rețele de sîrmă ghimpată, armament de tot felul, observatoare — în sfîrșit, dispunea de tot ceea ce îi asigura menținerea poziției. Toate acestea îngreuiau situația voluntarilor romîni. Ba mai mult, pandurii mai aveau de luptat și cu terenul accidentat și cu nămeții de zăpadă. Cu toate acestea, după eforturi încordate, după ce au străbătut cîmpuri de mine, baraje de artilerie, după ce au înfruntat focul ucigător al mitralierelor și rafalele automatelor, pandurii companiei a 4-a, alături de ostașii altor subunități din Regimentul 2 Infanterie, ajunseră aproape de vîrful înălțimii. Hitleriștii însă se cramponau cu toate puterile de ultimele întărituri, încercînd să mențină cota cu orice preț. Numai că lucrul acesta devenea pentru ei din ce în ce mai greu.

În sectorul unde înainta compania a 4-a, plutonul din care făcea parte Cotora, susținut de focul armelor automate, asalta rezistență după rezistență. Oamenii aruncau grenadele, trăgeau din mers și înaintau în strigăte de „ura". Mînuită cu pricepere de Ilie, pușca mitralieră trimitea de fiecare dată asupra fasciștilor snopi de gloanțe ucigătoare. Alături de el, mînat de aceeași ură împotriva dușmanului, un alt voluntar slobozea rafale lungi de mitralieră. Nu după mult timp, în vreme ce împreună cu vecinul său, mitraliorul, reușise să distrugă un cuib de foc inamic, iar aripa stîngă a plutonului urca întins spre culme, Ilie zări o grupă fascistă care încerca să se infiltreze spre flancul stîng al bazei de foc pe care o alcătuia el acolo împreună cu ostașii de la mitralieră. Fără să stea pe gînduri, utecistul Cotora își îndreptă pușca mitralieră spre noul obiectiv, împroșcîndu-i cu foc pe fasciști și silindu-i să se retragă în dezordine. Încercarea hitleriștilor de a distruge cele două puncte de foc eșuase. Dar ei n-au renunțat la această manevră.

Abia apucase Cotora să respire ușurat și să revină cu focul puștii mitraliere asupra vechiului obiectiv că se și auzi strigat de vecinul său:

— Ai grijă de spate, Ilie!

Utecistul își răsuci capul fulgerător. Nu departe de el, tîrîndu-se prin zăpadă, văzu un soldat inamic, îmbrăcat în costum alb de camuflaj. Îndată după aceea, un glonte venit din spate îi țiui pe la ureche.

— Stai, tu, diavole, că te-nvăț eu minte, zise Ilie, și, răsucindu-și la iuțeală pușca mitralieră înspre neamț, slobozi un snop de gloanțe în direcția lui.

Graba cu care a tras l-a făcut însă să-şi greşească ţinta, astfel că fascistul a luat-o la fugă spre marginea pădurii. Dar n-a apucat să dispară printre copaci. O nouă rafală, mai bine ţintită, i-a curmat fuga pentru totdeauna.

— Ţi-o fi trebuit „crucea de fier"! mai zise Ilie, şi-şi întoarse puşca mitralieră spre direcţia de atac. Aruncîndu-şi privirile spre mitralior văzu cu uimire că acesta trage rar, din ce în ce mai rar. Privi mai atent. Ajutorul trăgătorului zăcea cu faţa în sus, iar puşca acestuia era la o distanţă de cîţiva paşi. În jurul mitralierei zăpada se înroşise de sînge.

— Ajutorul e mort, iar trăgătorul e rănit, îşi şopti el deschizînd foc asupra vechiului obiectiv.

În aceeaşi clipă băgă de seamă că mitraliera tăcuse cu totul, iar trăgătorul ei stătea culcat, cu capul sprijinit pe afet.

— L-or fi ucis şi pe el, îi trecu lui Ilie prin minte şi se porni să tragă cu şi mai multă sete. Dar numaidecît se opri. O lovitură îi zguduise braţul. N-a că m-au nimerit şi pe mine. Totuşi trebuie să trag mai departe, altminteri acţiunea plutonului ar putea fi compromisă. Pe mîneca pufoaicei apăruse, mai întîi abia văzută, apoi mărindu-se treptat, o pată de sînge. Strînse din dinţi pentru a-şi înăbuşi durerea şi continuă să apese pe trăgaci. Îşi dădea seama că acum rămăsese singurul care sprijinea flancul stîng al subunităţii.

Dar misiunea era aproape de sfîrşit. Plutonul era la numai cîţiva paşi de creştetul înălţimii. Valul de explozii de grenade, urmat de strigăte victorioase de „ura", nu mai lăsa nici o îndoială: ai noştri cuceriseră cota.

Palid de durere şi din cauza sîngelui pierdut, Ilie chemă atunci pe ajutorul lui, îi dădu în primire puşca mitralieră şi se îndreptă spre vecinul său mitraliorul. Nu era mort aşa cum se temuse, ci numai leşinat. „Dacă-l las aici pînă vin brancardierii se prăpădeşte", îi trecu lui Ilie prin gînd. Îşi scoase repede pansamentul din buzunarul pufoaicei şi pansă umărul mitraliorului. Apoi luă şi pansamentul acestuia şi-i pansă şi cea de-a doua rană. Folosindu-se de batistă, îşi legă strîns braţul deasupra rănii şi slujindu-se mai mult de braţul rămas sănătos, ridică cum putu rănitul şi porni cu el spre punctul de prim-ajutor...

Cu timpul numele utecistului Ilie Cotora ajunse să fie cunoscut în tot regimentul, ba chiar şi în divizie. Mulţi voluntari ai Diviziei „Tudor Vladimirescu", tineri şi vîrstnici, auziseră despre faptele lui.

Pe la începutul lunii martie, unitatea din care făcea parte Cotora ducea lupte crîncene cu duşmanul pe crestele împădurite ale munţilor din zona Dekiş. Rezistenţa inamicului continua să fie îndîrjită. Compania a 4-a îşi schimbase dispozitivul de luptă şi abia sosise în noua zonă. Informaţii despre inamic şi despre tăria lui nu existau. De aceea, comandantul, chiar în noaptea în care compania şi-a organizat lucrări de apărare în noua poziţie, a hotărît trimiterea în incursiune a unor ostaşi. Şi fiindcă oamenii erau trudiţi de oboseala drumului şi a săpăturilor în pămîntul îngheţat, ofiţerul s-a gîndit să nu-i numească pe acei care aveau să plece.

Ca şi altă dată, Ilie Cotora a fost primul care s-a oferit să meargă în această misiune grea şi plină de riscuri. După ce a primit încuviinţarea şi instrucţiunile comandantului, Ilie şi-a ales doi ostaşi, dintre cei care s-au oferit voluntar, ca şi el, şi au pornit spre liniile inamicului.

Cei trei înaintau tăcuţi în întunericul nopţii. Au trecut prin pădurea din faţă şi, cînd au ajuns la marginea ei, au fost descoperiţi de posturile înaintate duşmane. Alarmaţi, fasciştii au dezlănţuit un foc ucigător, dar trăgeau la întîmplare. Cei trei ostaşi romîni s-au adăpostit după trunchiurile groase ale unor copaci şi de acolo au putut observa dispunerea mijloacelor de foc inamice. După ce şi-au schiţat în minte linia ocupată de duşman, s-au retras tăcuţi în desişul codrului.

După o vreme de mers răpăiala gloanţelor s-a îndepărtat, apoi s-a stins cu totul.

Deodată urechea exersată a lui Ilie prinse un zgomot.

— Psssît! făcu el către însoţitorii săi.

Se opriră cu toţii ascultînd. Nu departe de ei, pe un drum de hotar, se auzea tropăit de cai. Cei trei s-au strecurat într-acolo. Aşteptau pitiţi la marginea şoselei. S-au lămurit numaidecît. Pe drum trecea o bucătărie de campanie nemţească. Era trasă de doi cai şi însoţită de doi ostaşi. Unul ducea caii de dîrlogi, iar celălalt picotea în şa.

Voluntarii aşteptară ascunşi pînă cînd bucătăria ajunse în dreptul lor. Atunci Ilie se repezi asupra neamţului care ţinea caii de dîrlogi şi-l apucă de gît. Fără să scoată o vorbă, acesta ridică mîinile în semn că se predă. În timpul acesta, caii se speriară şi săriră în două picioare, aruncîndu-l în prăpastia din cealaltă margine a drumului pe hitleristul care picotea călare. În repezeală mare, Ilie şi tovarăşii lui tăiară hamurile şi loviră caii cu opritorile, mînîndu-i spre poziţia noastră. Apoi porniră şi ei, aducînd prizonierul căruia îi vîrîseră în gură o batistă, în chip de căluş.

Cînd văzu comandantul companiei rezultatul incursiunii — că cei trei voluntari au adus şi un prizonier, mai că-i veni să-i îm-

brățișeze. Privirea lui o căuta pe a soldatului voluntar Cotora.

— Să trăiți, domnule locotenent, misiunea a fost îndeplinită. Am adus și o „limbă", raportă Ilie, descriind apoi dispozitivul inamicului.

Fără alte vorbe, comandantul strînse pe rînd mîna celor trei voluntari, gest care spune multe pentru un militar.

În luptele care au urmat, multe asemenea fapte a împlinit Ilie Cotora. Despre ele, despre curajul și eroismul acestui utecist, care și-a respectat jurămîntul dat patriei și care și-a îndeplinit cu cinste angajamentul luat față de partid, s-a scris și în paginile ziarului „Înainte!". Vorbind despre faptele de vitejie săvîrșite în luptele din zona satului Visoka, ziarul Diviziei „Tudor Vladimirescu" din 9 martie 1945, scria: „Sold. Cotora Ilie și serg. Anca Ilie, trăgînd ochit și din poziții favorabile, într-un singur atac au omorît 5 nemți și au rănit pe alți 4." Dar, în aceeași zi, cînd cerneala literelor care vesteau această nouă faptă nu se uscase pe pagina ziarului, viteazul utecist Ilie Cotora nu mai era printre cei vii, el a căzut luptînd ca un brav. „Voi fi la înălțime, așa cum mi-am luat angajamentul", scrisese el într-o scrisoare adresată prietenilor și tovarășilor lui, celor doi muncitori cizmari, care-i luminaseră calea spre adevăr. Și pînă în ultima clipă a vieții lui, Ilie Cotora a fost credincios acestui angajament.

MOISE BUNICA

S-a născut la 19 iulie 1927 în comuna Feldioara, dintr-o familie de muncitori. A urmat 4 clase primare în Brașov, după care a fost 2 ani ucenic tîmplar la o fabrică de mobile. Un incident avut cu patronul l-a făcut să renunțe pentru totdeauna la această meserie. Îl găsim apoi lucrînd în metalurgie ca ajutor de lucrător la Uzinele „I.A.R."

După 23 August 1944, tînărul Moise Bunica a devenit utecist. El a făcut parte din formația patriotică de luptă, participînd la multe acțiuni îndrăznețe și dovedind devotament pentru cauza partidului.

Într-o noapte, pe cînd era de serviciu la redacția ziarului „Drum Nou", organ al Comitetului regional de partid Brașov, a fost atacat de un grup de huligani. Aceștia pătrunseseră în curtea redacției pe o poartă dosnică. Moise Bunica, deși era singur, a opus o rezistență dîrză. Cînd a văzut că nu se opresc la somația lui, a deschis foc cu arma asupra lor. După un intens schimb de focuri, huliganii au dat bir cu fugiții...

Curînd devotamentul utecistului Moise Bunica față de cauza celor mulți a ieșit și mai mult la iveală pe frontul antihitlerist, unde a participat ca voluntar în Divizia „Tudor Vladimirescu". La chemarea partidului se înrolase, alături de mulți alții, pentru a lupta împotriva fascismului.

Fiind apreciat ca un ostaș de nădejde, locțiitorul politic al subunității l-a numit agitatorul unei grupe de pușcași din linia I. Era un exemplu viu de îndrăzneală și dîrzenie.

În luptele din zona satului slovac Bohunice, voluntarul Moise Bunica a fost rănit la un picior. El a refuzat evacuarea. S-a pansat singur și a continuat mai departe lupta, alături de tovarășii lui.

...În după-amiaza zilei de 3 martie 1945 Regimentul 3 infanterie, din care făcea parte utecistul Moise Bunica, se afla încleștat cu dușmanul în lupte crîncene pentru eliberarea satului Visoka. Înaintarea unității fusese oprită de un baraj puternic de artilerie. Tunurile și aruncătoarele de mine băteau fără încetare. Văile hohoteau de explozii. Cînd canonada artileriei germane și-a frînt glasul, de pe Cota 757 și dinspre satul Visoka s-a auzit țăcănitul mitralierelor. Tot atunci, din cele două direcții, au pornit la contraatac infanteriștii dușmani, trăgînd cu tot armamentul de care dispuneau. Ostașii noștri nu s-au clintit din loc. Adăpostiți după cutele terenului, pandurii au deschis un foc nimicitor. Voluntarul Moise Bunica se afla, împreună cu grupa lui, în flancul stîng al dispozitivului, la marginea pădurii de brad de sub Cota 757. Trăgea ochit și calm. Ceilalți ostași luptau la fel de viteje te.

Lovit de focul puternic al pandurilor, inamicul a fost respins, astfel că regimentul și-a putut relua înaintarea. Prin nămeții viscoliți, subunitățile își croiau drum spre sat. Dar iată că, după scurt timp, atacul a fost din nou stăvilit de focul artileriei dușmane, care s-a dezlănțuit ca un uragan; exploziile scormoneau pămîntul, iar schijele au început să secere rîndurile ostașilor noștri. Prin infernul bubuiturilor s-au auzit atunci urletele fasciștilor care porniseră din nou la contraatac. După felul cum își dirija forțele, se putea presupune că de data aceasta, inamicul avea intenția să pătrundă în spatele dispozitivului unității, prin învăluirea flancurilor.

Cu tot focul dezlănțuit de panduri, dușmanul cîștiga teren și continua să se apropie. În scurtă vreme, fasciștii au reușit să facă o spărtură în flancul stîng, în sectorul apărat de subunitatea din care făcea parte și utecistul Moise Bunica, amenințînd-o cu încercuirea. A început atunci lupta cu grenadele. În învălmășeala ei a pierit comandantul grupei. Voluntarul Bunica era acum nu numai agi-

tatorul grupei, dar și comandantul ei.

— Să nu ne lăsăm, băieți! se auzea din cînd în cînd glasul lui.

Într-un tîrziu și-a dat seama că pușca mitralieră a încetat tragerea. Azvîrli atunci ultimele grenade ce le mai avea, apoi se trînti lîngă pușca mitralieră. Trăgătorul zăcea într-un lac de sînge. Moise i-a luat numaidecît locul și a început să împroaște potop de gloanțe asupra fasciștilor...

Inamicul nu numai că s-a văzut în situația de a renunța la încercuirea plănuită, dar a fost obligat să se retragă, lăsînd în urmă numeroși morți și răniți. În fața grupei voluntarului Moise Bunica se afla un întreg morman de fasciști, semn al vitejiei cu care au luptat bravii ostași, în frunte cu agitatorul lor.

Era în amurg cînd a încetat vacarmul luptei. Pe coasta muntelui se auzeau vaietele răniților. Sanitarii și alți ostași îi pansau de zor și-i evacuau. A fost pansat și soldatul voluntar Moise Bunica care, spre sfîrșitul luptei, pe cînd trăgea cu înverșunare la pușca mitralieră, fusese izbit de un snop de gloanțe. El nu se văita, nu scotea un geamăt. Numai zîmbetul care-i lumina de obicei fața era acum înlocuit cu o umbră de durere.

— Nemernicii ...mă răfuiesc eu cu ei cînd mă voi întoarce din nou în linia întîia...

Voluntarul utecist Moise Bunica nu s-a mai întors însă în luptă. El s-a stins din viață în drum spre postul sanitar.

Amintirea înflăcăratului voluntar Moise Bunica — fost activist al Județenei U.T.C. Brașov — care și-a jertfit viața la 18 ani neîmplinți, pe cîmpul de luptă, va rămîne pentru tineretul nostru pildă vie de dragoste nețărmurită pentru patrie și popor.

V. BÎRZĂ

N. K. KRUPSKAIA: „AMINTIRI DESPRE LENIN"
Editura politică, 1960, 688 pag.

Întreaga omenire muncitoare a sărbătorit de curînd împlinirea a 90 de ani de la naşterea lui Vladimir Ilici Lenin. Pe măsură ce mase tot mai largi de oameni ai muncii din lumea întreagă îşi însuşesc leninismul, pe măsură ce ideile nemuritoare ale lui Lenin îşi manifestă cu tot mai mare evidenţă forţa lor invincibilă prin victoriile obţinute de popoarele Uniunii Sovietice în opera de construire a comunismului şi de ţările de democraţie populară în edificarea socialismului, prin succesele oamenilor muncii din ţările capitaliste în lupta lor pentru condiţii de viaţă şi de muncă mai bune, pentru libertate şi democraţie, pentru răsturnarea domniei capitalului, prin succesele popoarelor din colonii şi ţări dependente în lupta lor împotriva jugului imperialist, prin succesele dobîndite de luptătorii pentru pace împotriva aţiţătorilor la război, în aceeaşi măsură creşte interesul a milioane şi milioane de oameni de a cunoaşte viaţa şi opera marelui învăţător şi conducător al omenirii muncitoare. Nenumărate lucrări prezintă momente din viaţa şi activitatea lui Lenin; dar nici una dintre ele nu egalează cu „Amintirile" Nadejdei Krupskaia, nu numai pentru că ea a fost credincioasa tovarăşă de viaţă şi de luptă a lui Vladimir Ilici, dar şi pentru că fiind o neînfrîntă bolşevică, participînd alături de Lenin la lupta împotriva curentelor oportuniste pentru făurirea şi călirea partidului revoluţionar al clasei muncitoare, a cunoscut ca nimeni altul prodigioasa activitate desfăşurată de Lenin, marea lui personalitate.

Foarte de tînără, abia devenită învăţătoare, Krupskaia ia parte la activitatea revoluţionară. În 1895 intră în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare", creată de V. I. Lenin. Vreme de trei decenii a fost mereu alături de Vladimir Ilici. Împreună cu V. I. Lenin a fost în exil în Siberia, apoi din 1901 activează în emigraţie alături de el, ca secretară a redacţiilor ziarelor „Iskra", „Vpered", „Proletarii". S-a întors în 1905 cu Vladimir Ilici în Rusia şi a luat parte la luptele revoluţionare din 1905—1906 şi apoi l-a însoţit în anii grei, ai celei de-a doua emigraţii. În 1917, după doborîrea autocraţiei ţariste, lucrează în Secretariatul C.C. al partidului bolşevic. După victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie a fost membră a Colegiului comisariatului poporului pentru învăţămînt al R.S.F.S.R. şi apoi din 1929 adjunct al comisarului poporului şi membru al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. N. K. Krupskaia a participat la toate congresele partidului (în afară de Congresele I şi al V-lea); în 1924 este aleasă membră a comisiei de revizie, iar din 1927 pînă în 1939, cînd încetează din viaţă, a făcut parte din C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S.

Ceea ce se degajă din fiecare pagină a cărţii, din fiecare eveniment povestit din viaţa lui Lenin este abnegaţia cu care genialul conducător al proletariatului şi-a pus toată puterea sa de muncă, toată viaţa sa în slujba eliberării proletariatului, a victoriei socialismului. „Întreaga sa viaţă era subordonată intereselor cauzei; aceasta era firea lui şi altfel n-ar fi putut trăi" [1].

Cu deosebită căldură vorbeşte Krupskaia despre încrederea profundă pe care o avea Vladimir Ilici în proletariat, în forţele lui creatoare, în misiunea lui istorică. „Această încredere n-a apărut la Vladimir Ilici dintr-o dată — arată autoarea —, ci s-a făurit în anii cînd studia teoria lui Marx despre lupta de clasă, cînd cerceta realitatea rusă, cînd în lupta împotriva concepţiei despre lume a vechilor revoluţionari învaţă să opună eroismu-

[1] *N. K. Krupskaia:* „Amintiri despre Lenin". Editura politică, 1960, pag. 7. În continuare trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

lui unor luptători izolaţi forţa şi eroismul luptei de clasă" (pag. 91).

Nu numai cînd s-a aflat în ţară, dar şi în emigraţie, Lenin ţinea un strîns contact cu muncitorii, se străduia să cunoască cît mai temeinic frămîntările şi preocupările lor, depunea toate eforturile ca lucrările lui să fie cît mai pe înţelesul muncitorilor şi îl interesa în mod deosebit părerea lor despre scrierile sale. „Ilici a avut întotdeauna — arată Krupskaia — o înţelegere profundă pentru frămîntările clasei muncitoare în momentul respectiv" (pag. 95).

Ilici i-a învăţat pe bolşevici, prin vorba şi fapta lui, să fie mereu atenţi la părerile muncitorilor, să înţeleagă forţa creaţiei revoluţionare a maselor, să ajute masele să se convingă de justeţea liniei partidului. „El... înţelege profund că masele se conving cel mai bine prin practică, prin fapte şi este ferm convins că faptele, viaţa vor face masele să-şi dea seama cît de just este punctul de vedere al bolşevicilor" (pag. 329).

A fi mereu împreună cu masele muncitoare, a te situa în fruntea luptei lor, a face totul pentru luminarea lor, pentru a îndrepta străduinţile lor spre făgaşul care le va duce spre victorie cu cele mai puţine jertfe, a fi gata să-ţi dai ultima picătură de sînge pentru apărarea intereselor poporului — iată ce au învăţat de la Lenin bolşevicii, iată ce învaţă toţi membrii partidelor marxist-leniniste din lumea întreagă.

Lenin a manifestat prin fapte dragostea nemărginită pentru oamenii muncii şi ura faţă de exploatatori şi lacheii acestora, oportunişti şi revizionişti. În anii grelelor încercări, de mizerie şi foamete, în condiţiile imediat după revoluţie, Lenin muncea din răsputeri pentru îmbunătăţirea aprovizionării oamenilor muncii. Vladimir Ilici împărţea copiilor de muncitori alimentele ce i se trimiteau în dar din diferite colţuri ale ţării şi semna totodată fără preget condamnările la moarte ale duşmanilor revoluţiei.

Cartea prezintă figura luminoasă a lui Ilici, un om căruia nu-i era nimic străin din ce-i omenesc, care iubeşte viaţa, natura, copiii, căruia îi place să glumească, să rîdă, să meargă la vînătoare, să joace şah şi să cînte la pian şi din gură, care este gata să jertfească totul pentru cauza căreia şi-a închinat viaţa. Orice făcea, făcea cu pasiune. Dar avea o puternică stăpînire de sine şi ştia să renunţe la ceea ce-l împiedica să muncească cu cît mai mare folos pentru cauza proletariatului.

„Amintirile" cuprind interesante relatări despre felul în care lucra Lenin. Tot ce scria era rodul unei intense cercetări a realităţii, al unui studiu temeinic a tot ceea ce s-a publicat în problema respectivă. În închisoare, în deportare, în condiţiile vieţii şi luptei ilegale din Rusia, în emigraţie, precum şi după victoria revoluţiei socialiste, Lenin îşi organiza sistematic munca lui în aşa fel încît să aibă rezultate cît mai bune. „Lupta şi învăţătura, învăţătura şi activitatea ştiinţifică — arată Krupskaia — se îmbinau întotdeauna cît se poate de bine la Ilici; între ele exista întotdeauna legătura cea mai profundă şi nemijlocită, deşi la prima vedere puteai crede că este vorba de preocupări paralele" (pag. 247).

Profund convins de inevitabila victorie a proletariatului, înflăcărat şi pasionat revoluţionar, el privea totdeauna cu luciditate situaţia, neentuziasmîndu-se peste măsură la victorii şi nedesperînd la înfrîngeri. „În clipa înfrîngerii el se gîndea la cele mai mari victorii ale proletariatului" (pag. 148).

În relaţiile cu oamenii, Lenin manifesta o mare prudenţă principială, dar avea totodată o mare încredere în oameni, un mare optimism.

Lenin asculta cu interes părerile, sugestiile tovarăşilor de luptă; dacă unii dintre ei aveau puncte de vedere greşite, se străduia să-i convingă cu răbdare. El se interesa cu dragoste tovărăşească de condiţiile de viaţă ale tovarăşilor săi, de problemele care-i frămîntă, se străduia să-i sprijine cu tot ce putea, cu înalt spirit de abnegaţie.

Krupskaia dă nenumărate pilde despre marea modestie a lui Lenin. Iubit şi stimat pentru înţelepciunea şi vasta sa cultură, pentru clarviziunea sa şi devotamentul său nemărginit pentru cauza proletariatului, Vladimir Ilici Lenin se purta în aşa fel încît nimeni dintre cei cu care colabora nu se simţea stingherit de prezenţa lui pentru a-şi spune părerea în vreo problemă. Conducător încercat, îndrumînd activitatea partidului, el veghea mereu ca să creeze o atmosferă de muncă în care iniţiativa colaboratorilor să se manifeste din plin.

Ilici nu confunda niciodată disputele principiale cu intrigile şi jignirile personale, punînd totdeauna pe prim plan interesele luptei revoluţionare a proletariatului. Înalta principialitate a lui Lenin în relaţiile cu oamenii, faptul că el ştia să se apropie de adversarul de ieri ca de un tovarăş, dacă sarcinile noi creau posibilitatea şi necesitatea de a se lucra cu adversarul respectiv, fără a trebui în acest scop să-şi calce pe inimă, „în aceasta consta — spune Krupskaia — marea forţă a lui Ilici" (pag. 209).

Nu numai în condiţiile grele dinainte de revoluţie, dar chiar cînd a devenit pre-

ședințele consiliului comisarilor poporului, V. I. Lenin a dus o viață austeră, avînd o locuință modestă, îmbrăcîndu-se simplu, hrănindu-se la fel ca ceilalți tovarăși. „Ilici se enerva teribil cînd se făceau încercări de a-i crea o existență confortabilă, de a i se plăti un salariu mai mare etc." (pag. 395).

Principalele lucrări ale lui Vladimir Ilici Lenin, Krupskaia le prezintă în strînsă legătură cu condițiile istorice în care au fost scrise, cu activitatea revoluționară desfășurată de bolșevici, în frunte cu Vladimir Ilici, arătînd rolul ce l-a îndeplinit fiecare dintre opere.

În teorie și în practica revoluționară, Lenin a zdrobit toate încercările oportuniștilor și revizioniștilor de a denatura marxismul, de a scoate din el sîmburele revoluționar și a dezvoltat învățătura lui Marx și Engels în condițiile în care revoluția socialistă a devenit o problemă la ordinea zilei.

Vorbind despre critica făcută de Lenin în 1893 referatului „Despre piețe", întocmit de Krasin, care trata problema în mod mecanicist, Krupskaia arată: „Acum, firește, orice marxist va ști să respingă acest punct de vedere «mecanicist», pe atunci însă în cercurile noastre marxiste din Petersburg era o mare fierbere în această problemă. Eram pe atunci foarte prost înarmați... De atunci au trecut mai bine de treizeci de ani. Caietul despre care a fost vorba, din păcate, nu s-a păstrat. Pot vorbi numai despre impresia pe care a produs-o el asupra noastră. Marxistul nou venit trata problema piețelor cît se poate de concret, legat de interesele maselor. În întregul fel de a aborda aceste probleme se simțea tocmai marxismul viu, care consideră fenomenele în ambianța lor concretă și în dezvoltarea lor" (pag. 11—12).

Lucrarea „Ce sînt «prietenii poporului» și cum luptă ei împotriva social-democraților?", scrisă de V. I. Lenin în 1894, și care la început a circulat din mînă în mînă într-o ediție șapirografiată sub denumirea de „Caiete galbene", a avut un rol hotărîtor în zdrobirea concepțiilor idealiste, reacționare ale narodnicilor liberali din ultimul deceniu al secolului trecut, în înarmarea social-democraților ruși cu învățătura marxistă, în arătarea căii pe care trebuia să meargă mișcarea muncitorească pentru a putea dobîndi victoria. „Pe cînd mă aflam la Poltava în 1896 — povestește Krupskaia — P. P. Rumeanțev pe atunci social-democrat activ, care tocmai ieșise din închisoare, a caracterizat «Prietenii poporului» ca fiind cea mai bună, cea mai viguroasă și cea mai completă formulare a punctului de vedere al social-democrației revoluționare" (pag. 14—15).

O latură de primă importanță a activității teoretice și practice revoluționare a lui Lenin evidențiată în carte este lupta pentru făurirea partidului revoluționar al proletariatului. Învățătura leninistă despre partidul revoluționar al clasei muncitoare constituie ghidul după care s-au construit și-și duc activitatea partidele comuniste și muncitorești din lumea întreagă. O etapă deosebit de însemnată în opera de construire a partidului o constituie primii ani ai secolului al XX-lea, cînd Lenin a scris cartea „Ce-i de făcut?"

Definind partidul ca unire a socialismului științific cu mișcarea muncitorească și arătînd că rolul partidului este de a lumina, organiza și conduce clasa muncitoare și pe ceilalți oameni ai muncii pe calea luptei revoluționare pentru răsturnarea autocrației țariste și a domniei moșierilor și capitaliștilor, Lenin trasează, în „Ce-i de făcut?", planul vastei activități revoluționare ce trebuia întreprinsă pentru clădirea partidului de tip nou al clasei muncitoare. „«Ce-i de făcut?» — scrie Krupskaia — reprezenta o înflăcărată chemare la organizare, trasa planul vast al unei organizații în care fiecare își putea găsi locul devenind un șurub al mașinii revoluționare, un șurub fără care nu se putea duce munca, oricît de mic ar fi fost el. Lucrarea îndemna la muncă dîrză și neobosită în vederea creării temeliei necesare pentru ca, în condițiile de atunci din Rusia, să poată exista partidul nu în vorbe, ci în fapte" (pag. 55).

Depănînd firul vieții și activității lui Lenin, Krupskaia prezintă neobosita și consecventa muncă a lui Vladimir Ilici pentru făurirea partidului și permanenta sa întărire, pentru asigurarea preponderenței muncitorești în partid, pentru o tot mai strînsă legătură a partidului cu masele, pentru o disciplină de fier și aplicarea principiului centralismului democratic, în scopul întăririi necontenite a rîndurilor partidului, lupta neobosită a lui Vladimir Ilici împotriva oportuniștilor și revizioniștilor, lichidatoriștilor și trotkiștilor, împotriva tuturor dușmanilor fățiși sau ascunși ai partidului.

În condițiile terorii dezlănțuite de țarism în urma înfrîngerii primei revoluții ruse, bolșevicii, în frunte cu Lenin, au dus o mare bătălie împotriva otzoviștilor și lichidatoriștilor, ambele curente urmărind în fond lichidarea partidului. „Lupta pentru menținerea partidului — spune Krupskaia vorbind despre această perioadă — a clarificat o serie întreagă de probleme organizatorice, a făcut ca cercuri largi de membri de partid să înțeleagă mai preci-

și mai profund rolul partidului, îndatoririle membrilor de partid" (pag. 141).

Krupskaia ne vorbește și despre felul în care Lenin a apărat și dezvoltat economia politică marxistă și filozofia marxistă. „Amintirile" ei ne relevă marea importanță a cărții „Materialism și empiriocriticism" în fundamentarea unor importante probleme filozofice marxiste, ca definiția materiei, legătura dialectică dintre adevărul absolut și adevărul relativ, în explicarea noilor cuceriri ale științelor din punctul de vedere al materialismului dialectic, în zdrobirea încercărilor empiriocriticilor de a adapta marxismul teoriilor idealiste, de a „împăca" marxismul cu o religie „științifică", „curată".

Lucrarea lui V. I. Lenin „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului", ducînd mai departe studiul asupra capitalismului făcut de Marx și Engels, dezvăluie noile aspecte economice și politice ce le îmbracă contradicțiile capitaliste în condițiile dominației monopolurilor. „În ianuarie 1916 — scrie Krupskaia — Vladimir Ilici a început să scrie pentru editura «Parus» o broșură despre imperialism. Ilici atribuia acestei publicații o importanță uriașă, considerînd că nu se poate face o apreciere într-adevăr fundamentală a războiului fără a elucida pînă la capăt esența imperialismului atît sub aspectul său economic cît și sub cel politic. De aceea el a pornit cu elan să scrie această lucrare". (pag. 264).

Dezvoltarea în noile condiții — în condițiile ultimului stadiu al capitalismului, imperialismul, — a teoriei marxiste despre revoluția socialistă, organizarea și conducerea de către V. I. Lenin a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie sînt înfățișate pe larg în carte. Krupskaia ne prezintă mai întîi condițiile în care Lenin, analizînd aspectele pe care le îmbracă contradicțiile capitalismului în stadiul său imperialist, ajunge la genială sa concluzie că revoluția proletară e posibilă mai întîi într-o țară sau în cîteva țări, care constituie verigile cele mai slabe din lanțul imperialist.

Descriind în amănunțime evenimentele din primăvara anului 1917, Krupskaia prezintă planul elaborat de Lenin pentru făurirea pe cale pașnică a revoluției proletare în condițiile dualității puterii din Rusia de după revoluția din februarie, prin trecerea întregii puteri în mîinile sovietelor. Precum se știe, burghezia rusă cocoțată la putere cu sprijinul menșevicilor a dezlănțuit teroarea și a obligat astfel proletariatul, în frunte cu partidul bolșevic, să folosească calea insurecției armate pentru răsturnarea domniei moșierilor și capitaliștilor.

Lenin a desfășurat atunci o febrilă activitate pentru organizarea insurecției armate. „În această ultimă lună Lenin nu se preocupă decît de insurecție; era în întregime stăpînit de ideea insurecției și transmitea tovarășilor starea sa de spirit, convingerea sa" (pag. 321).

Cartea conține un bogat material privitor la condițiile în care s-a făurit învățătura leninistă despre stat, despre dictatura proletariatului, despre forma de stat pe care trebuia s-o făurească proletariatul victorios. Krupskaia ne arată că studierea istoriei omenirii și mai ales experiența primei revoluții ruse și a anilor de emigrație petrecuți în țările capitaliste din Apus i-au întărit lui Lenin convingerea despre caracterul de clasă al statului, despre falsitatea democrației burgheze — democrația sacului cu bani. Vorbind despre condițiile în care este arestat în 1908 în Elveția revoluționarul Semașko, Krupskaia arată: „În programul nostru figura pe atunci «lupta pentru o republică democratică». Acum Ilici începu să vadă cît se poate de limpede că republica burgheză, deși într-o formă mai rafinată decît țarismul, rămîne totuși incontestabil un instrument de înrobire a maselor muncitoare. Felul cum era organizată puterea în republica democratică contribuie prin toate mijloacele ca întreaga viață să fie pătrunsă de spiritul burghez. Cred că, fără a fi trăit revoluția din 1905, fără a fi trecut prin a doua emigrație, Ilici nu ar fi putut scrie cartea «Statul și revoluția»" (pag. 157).

În „Amintiri" ne este prezentat felul în care Lenin, generalizînd experiența revoluționară a maselor, a arătat liniile generale de construire a noului tip de stat, a statului sovietic, care, în opoziție cu toate formele de stat anterioare, este un instrument al majorității muncitoare împotriva minorității trîndave a exploatatorilor, un stat care atrage masele de milioane la rezolvarea treburilor obștești, care slujește interesele celor mulți. „Vladimir Ilici — arată Krupskaia — se gîndea tot timpul cu încordare la noile forme de guvernare. Se gîndea cum trebuie să fie organizat un aparat de stat căruia să-i fie străin spiritul birocratic, care să știe să se sprijine pe mase, să le organizeze pentru a-l ajuta în muncă, care să știe să crească în această muncă activiști de tip nou" (pag. 331).

Pînă în ultima clipă a vieții sale Lenin a dat mereu indicații și a luat măsuri în vederea unei cît mai strînse legături a organelor statului cu masele, unei continue îmbunătățiri a structurii și activității aparatului de stat, ca el să slujească tot mai bine construcției socialismului, nevoilor

maselor. „Ilici cerea întregului aparat sovietic să aibă grijă de nevoile populației" (pag. 430).

Strict legată de învățătura leninistă despre revoluție și dictatura proletariatului este teoria leninistă despre alianța muncitorească-țărănească. „Nu degeaba — arată Krupskaia — studiase Ilici, la timpul său, cu atîta rîvnă culegerile statistice și stabilise amănunțit legătura economică dintre sat și oraș, dintre marea și mica industrie, dintre clasa muncitoare și țărănime. El și-a dat seama că venise momentul cînd această legătură economică trebuia să constituie bază unei puternice influențe politice a proletariatului asupra țărănimii" (pag. 99). Combătînd pe oportuniști, Lenin a îndrumat pe bolșevici să lupte pentru continua închegare a alianței proletariatului cu țărănimea, alianța care constituie forța ce poate doborî domnia capitaliștilor și moșierilor. După victoria Revoluției din Octombrie, rod al luptei proletariatului în alianță cu țărănimea săracă, Lenin a condus activitatea partidului pe linia continuă a întăririi alianței muncitorești-țărănești, temelie a dictaturii proletariatului.

Cartea ne prezintă diferite aspecte ale activității teoretice și practice desfășurate de Lenin pe linia construcției economiei și culturii socialiste.

Krupskaia arată cum Vladimir Ilici a început să se preocupe încă din primii ani ai Puterii Sovietice de dezvoltarea industrială a țării, de creșterea productivității muncii, condiție de bază a victoriei socialismului, a ridicării nivelului de trai al poporului muncitor. „Cum să organizezi evidența și controlul întregului popor asupra producției și repartiției produselor, cum să ridici productivitatea muncii, cum să înveți oamenii să muncească, cum să antrenezi masele la munca obștească, să le trezești conștiința, cum să organizezi munca și disciplina muncii într-un fel nou, — iată problemele pe care le-a tratat Ilici în «Sarcinile imediate ale Puterii Sovietice»" (pag. 384).

Momente interesante sînt cuprinse în carte despre răbdarea și perseverența de care dădea dovadă Lenin pentru a explica țărănimii muncitoare justețea drumului arătat de partid, drumul luptei unite cu muncitorii și sub conducerea acestora, al făuririi pe calea liberului consimțămînt a unor mari și puternice gospodării agricole colective. Ilici a arătat mereu că transformarea socialistă a agriculturii este un proces anevoios și de durată, dar că fără construirea socialismului și la sate nu poate fi vorba de victoria asupra capitalismului. „Arătînd cît de dăunătoare este fărîmițarea, izolarea micii gospodării țărănești, și ce efecte negative are asupra întregii vieți și concepții despre lume a țăranilor muncitori, Ilici a subliniat, chiar de la început că este necesar să se treacă la forme colective de gospodărire, să se creeze mari colective tovărășești pentru cultivarea în comun a pămîntului, să se înființeze comune, arteluri agricole... Desigur, Ilici nu-și făcea nici un fel de iluzii. El vorbea mereu de premisele care trebuie create pentru a face posibilă colectivizarea masivă a agriculturii" (pag. 425).

În lucrările sale, precum și în activitatea desfășurată în cadrul mișcării muncitorești internaționale, Lenin a ridicat pe o treaptă superioară principiul marxist al internaționalismului proletar, combătînd cu vehemență pozițiile social-șoviniste ale oportuniștilor, sprijinitori ai propriei burghezii în războiul imperialist. Lozincile leniniste privind lupta pentru înfrîngerea propriului guvern burghez în războiul imperialist și transformarea războiului imperialist în război civil împotriva domniei capitaliștilor și moșierilor au constituit expresia poziției internaționaliste revoluționare pe care se situau bolșevicii în anii războiului imperialist, cînd majoritatea liderilor partidelor din Internaționala a II-a au trădat interesele clasei muncitoare. „Ilici muncea fără răgaz pentru popularizarea ideilor internaționalismului, pentru demascarea social-șovinismului în diferitele sale forme" (pag. 255).

„Amintirile" scrise de N. K. Krupskaia conțin o scurtă istorie a luptei partidului clasei muncitoare din Rusia în cele trei decenii în care el și-a desfășurat activitatea, sub conducerea genialului dascăl al proletariatului, V. I. Lenin. În carte sînt prezentate curentele din mișcarea muncitorească și cum s-a dezvoltat și a triumfat leninismul ; sînt evocate figuri de eroi bolșevici, străluciți tovarăși de luptă ai lui Lenin : neobositul și curajosul revoluționar, muncitorul Babușkin, dîrzul, neînfrîntul Kamo, minunatul organizator Iacob Mihailovici Sverdlov, iscusitul agitator Mihail Ivanovici Kalinin etc. Interesante caracterizări se află în carte despre situația economică și politică din diferite țări ale Europei, despre mișcarea muncitorească internațională și conducătorii ei.

„Amintiri despre Lenin" de N. K. Krupskaia constituie un material dens, care, într-o formă plăcută, interesantă, sugestivă, prezintă în cadrul larg al mișcării muncitorești din Rusia și din alte țări ale lumii figura luminoasă, opera și activitatea revoluționară a lui Vladimir Ilici Lenin, conducătorul și învățătorul oamenilor muncii din lumea întreagă.

S. BRĂTESCU

F. I. NOTOVICI: „PACEA DE LA BUCUREȘTI DIN ANUL 1918"
Moscova, 1959, 258 pag.

La bogata literatură istorică consacrată evenimentelor din timpul primului război mondial, știința istorică sovietică a adăugat în cursul anului trecut lucrarea „Pacea de la București din anul 1918", întocmită de F. I. Notovici, sub redacția lui Z. K. Eggert, doctor în științele istorice.

Cunoscut prin îndelungatele sale cercetări asupra primului război mondial și îndeosebi asupra imperialismului german din perioada 1914—1918, F. I. Notovici a abordat, în ultimii ani ai vieții sale, problema Păcii de la București din 1918; moartea l-a împiedicat însă să-și definitiveze rezultatele cercetărilor în această problemă. Lucrarea a apărut după stingerea din viață a autorului, sub îngrijirea lui A. A. Ahtamzian, care a scris și capitolul de încheiere.

„Pacea de la București din anul 1918", deși este o temă în primul rînd de istorie a României, se află amplasată puternic în cadrul relațiilor internaționale. Ea este, de aceea, de natură să intereseze în mod deosebit pe istoricii din patria noastră, care se ocupă cu studierea problemelor internaționale din perioada primului război mondial imperialist. Interesul pentru lucrarea care constituie obiectul recenziei de față este sporit și de faptul că autorul a consacrat un capitol cuprinzător descrierii perioadei neutralității României, în care analizează jocul diplomatic, cu un caracter imperialist, mai mult sau mai puțin disimulat, al guvernului burghezo-moșieresc român. Or, tocmai necunoașterea și neaprofundarea în măsură suficientă a acestor tratative — și în general a politicii cercurilor conducătoare din România — au dus pe unii istorici din țara noastră la o concluzie profund eronată cu privire la caracterul participării României la primul război mondial. [1]

Cînd V. I. Lenin scria, în vara anului 1915: „Cu Bulgaria și România se duc negocieri tot în vederea împărțirii prăzii" [2], el avea în vedere tratativele dintre guvernul burghezo-moșieresc român și puterile beligerante, al căror scop era atragerea României în războiul imperialist. După cum este cunoscut, Lenin arăta că, deși în primul război mondial „...elementul național este reprezentat *numai* de Serbia, care duce război împotriva Austriei..." [3], acest război nu putea fi susținut de socialiști, din cauză că el constituia *o parte* a războiului imperialist, mondial. Cu atît mai puțin putea fi justificată intrarea României în războiul din 1914—1918, cu cît politica externă a burgheziei și moșierimii române purta un caracter antinațional prin cîrdășia dintre guvernele lui Carol I și monarhia austro-ungară, asupritoarea populației românești din Transilvania. Abținerea guvernului român de a intra în război în 1914 de partea Puterilor centrale era determinată de presiunea maselor populare, profund ostile „închisorii popoarelor" care era monarhia austro-ungară. Guvernanții români, adoptînd însă neutralitatea armată, care, după cum s-a văzut, a fost temporară, și-au creat posibilități largi de a calcula mai bine, prin prisma evoluției fronturilor, rezultatele războiului și perspectivele de a cuceri noi teritorii, indiferent spre ce punct cardinal se găseau ele. Căci guvernul burghezo-moșieresc român, ducînd tratative cu ambele coaliții, a pus în discuție și unele teritorii străine. Experiența războaielor balcanice, din care România burghezo-moșierească ieșise cu o anexiune — Cadrilaterul —, a încurajat cercurile conducătoare de la București spre continuarea politicii lor de expansiune, în vederea transformării României într-un veritabil „arbitru al Balcanilor". Tratatul de

[1] „Pentru aplicarea consecventă a teoriei marxist-leniniste în cercetările istorice". „Studii" nr. 6/1958, pag. 8.

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R. 1952, pag. 299.

[3] Op. cit., pag. 224.

pace de la București din 1913, care crease această iluzie guvernanților romîni, a rămas însă, după începerea războiului mondial, un petic de hîrtie fără valoare, întrucît guvernele semnatare erau subordonate, în general, marilor puteri imperialiste, care luptau pentru o nouă împărțire a lumii.

În lucrare se subliniază, pe bună dreptate, faptul că politica țărilor balcanice și a Romîniei a fost profund afectată de războaiele din 1912—1913, care le-au izolat pe unele de altele și le-au lăsat astfel sub influența diferitelor puteri imperialiste, interesate în menținerea influenței lor în această parte a Europei. Chiar politica guvernului romîn — „învingătorul" de la București din 1913 — a fost stînjenită în mod considerabil în 1914 tocmai de această pace — „capodoperă" a artei diplomatice, cum o numește F. I. Notovici în mod ironic, și aducătoare a nenumărate nenorociri popoarelor balcanice (pag. 29).

Suspiciunile care existau între guvernele țărilor balcanice după Pacea de la București din 1913 nu priveau numai relațiile dintre învinși și învingători. Aceste relații nu erau amicale și, mai ales, nu puteau rămîne amicale, după izbucnirea războiului în 1914, nici între aliații de ieri. Se știe, de pildă, că guvernul romîn, urmărindu-și interesele sale, a încurajat atacul Bulgariei împotriva Serbiei în 1915, prin asigurarea dată guvernului de la Sofia că Romînia nu va sprijini Serbia (pag. 39, 41).

Tratativele pe care le-au dus cercurile conducătoare din Romînia cu ambele coaliții și lupta pe care au dat-o Antanta și Puterile centrale pentru atragerea Romîniei de partea lor ocupă locul principal în primul capitol al lucrării recenzate. Sintetizînd esența politicii cercurilor conducătoare din Romînia, autorul arată că acestea s-au hotărît să se abțină de la participarea la război, sub paravanul neutralității, pînă cînd pe fronturi se va contura într-un mod decisiv șansele de victorie ale unei tabere. Scontînd să se alăture în ultimul moment grupării învingătoare, guvernul romîn urmărea să participe la „împărțirea prăzii", „...să-și satisfacă pe seama părții învinse pretențiile sale teritoriale și să primească de la noii aliați garanția păstrării a ceea ce primise. Acest calcul dublu, continuă autorul, era posibil întrucît boierii romîni[4] prezentau note de plată ambelor grupări... Oricine ar fi învins... Romînia oricum trebuia să cîștige" (pag. 22). Într-adevăr, numeroasele dovezi extrase din documentele diplomatice aduse de autor atestă tendințele imperialiste ale guvernanților romîni, care urmăreau să participe la împărțirea prăzii (în faza inițială a războiului, chiar numai în schimbul neutralității). În timpul desfășurării războiului, această iluzie s-a mai atenuat, dar pe baza ei se va încheia totuși acordul cu Rusia (declarația de neutralitate) de la 1 octombrie 1914, în discuțiile căruia guvernul romîn nu făcea mare deosebire între prețul cerut pentru neutralitate și pentru participarea efectivă la război. De altminteri, punctul patru al acordului, care prevedea că Romînia putea să-și ocupe „teritoriile destinate" cînd va socoti convenabil, era echivoc în această privință, căci nu indica dacă această acțiune va avea loc în timpul sau la sfîrșitul războiului. Sazonov, ministrul de Externe al Rusiei, considera însă că dacă în Trasilvania vor lupta trupele Antantei și Romînia nu va interveni, aceasta din urmă „nu va primi nimic" (pag. 63). Presiunea cercurilor militare ruse, care aveau nevoie, din punct de vedere strategic, numai de neutralitatea Romîniei, nu și de participarea ei efectivă la război, a temperat vremelnic pretențiile diplomaților.

Istoria acordului cu Rusia este prezentată, după părerea noastră, într-o lumină completă, în sensul că autorul a ținut seamă de faptul că acordul, fiind încheiat între două guverne imperialiste, avea însușirile inerente acestui gen de acorduri. Acordul nu-și punea ca scop asigurarea intereselor reciproce ale părților, ci, dimpotrivă, fiecare parte urmărea propriul său interes, cu riscul de a călca acordul în orice moment. Guvernul romîn înșela guvernul rus prin aceea că, în condițiile unor avantaje mai mari oferite de Puterile centrale și ale succesului acestora pe fronturi, ar fi nesocotit acordul cu Rusia fără cea mai mică ezitare. Pe de altă parte, datorită sistemului tratativelor pe care îl practicau cercurile conducătoare de la București, în momentul cînd se încheia acordul cu Rusia, guvernul romîn avea deja promisiuni cu privire la compensații — de data aceasta pe seama Rusiei — și din partea Puterilor centrale. După încheierea acordului, guvernul romîn nici nu a respectat cu strictețe „neutralitatea binevoitoare", continuînd, sub pretextul obținerii diferitelor mărfuri din Germania, schimburile comerciale cu aceasta, iar uneori a permis și tranzitul materialelor de război din Germania spre Turcia. La rîndul său, guvernul țarist considera acordul ca o manevră care îl ajuta în acțiunile diplomatice din Balcani (pag. 57) și nici nu se gîndea să-l respecte, socotind că ocuparea Transilvaniei și a Bucovinei de sud de trupele românești, conform acordului, ducea inevitabil la declararea războiului

[4] În istoriografia sovietică se folosește în mod curent formula „boierii romîni", care desemnează de fapt vîrfurile conducătoare ale burgheziei și moșierimii din țara noastră.

între Romînia și Austro-Ungaria (pag. 62).

După cum se știe, acordul cu Rusia a rămas secret, guvernul romîn avînd interesul să ascundă poporului consimțămîntul Rusiei și al aliaților ei la alipirea provinciilor din Austro-Ungaria locuite de populație romînească, întrucît aceasta ar fi stîrnit desfășurarea tratativelor duse de cercurile conducătoare din Romînia cu ambele coaliții. Este semnificativ faptul că fruntașii opoziției (Al. Marghiloman, Take Ionescu, N. Filipescu), indiferent de poziția lor față de cele două coaliții, deși știau de existența acordului, nu l-au divulgat nici ei. În această privință, un document mai puțin cunoscut, pe care F. I. Notovici nu-l citează în lucrarea sa, vorbește pe larg despre atitudinea Rusiei față de menținerea caracterului secret al acordului. Acest document este amplul raport (peste 30 de pagini) al locotenent-colonelului B. Arseniev, ataşatul militar rus de la București, în care acesta îl denunța pe Poklevski, trimisul rus din Romînia, că, refuzînd „să ducă tratative în stradă" [5], cum se exprima Poklevski, învăluia în cel mai mare secret acordul din 1 octombrie 1914. De menționat că atitudinea reprezentantului Rusiei din Romînia era contrară unor indicații ale Ministerului de Externe din Petrograd, care recomandau popularizarea „cea mai largă" [6] a concesiilor făcute Romîniei de către Rusia.

Din păcate, expunerea interesantă și documentată a politicii imperialiste a guvernului burghezo-moșieresc romîn se oprește la începutul anului 1915. Istoria neutralității Romîniei din anii 1915—1916 fiind rezumată în cîteva pagini, este de la sine înțeles că autorului i-au scăpat multe evenimente importante din viața internă a Romîniei. Este o lipsă serioasă a lucrării faptul că nu este urmărit felul cum s-a reflectat lupta clasei muncitoare din Romînia împotriva intrării în război. Din acest punct de vedere era necesară menționarea cel puțin a evenimentelor de la Galați din iunie 1916.

Partea a doua a lucrării lui F. I. Notovici tratează Pacea de la București din 1918. În introducerea acestei părți, autorul arată pe scurt împrejurările în care a intrat Romînia în război, în august 1916, luptele purtate în primele luni și prăbușirea frontului, cu întregul lui cortegiu de nenorociri: retragerea armatei în Moldova, evacuarea, distrugerea rezervelor de petrol și de cereale etc.[7]

Perioada ocupației unei mari părți a teritoriului Romîniei de germani și aliații lor este împărțită în două faze: prima fază, care a început din momentul ocupării țării și a continuat pînă la instituirea administrației unice, s-a caracterizat prin jefuirea necontrolată a țării de către ocupanți; a doua fază, inaugurată de introducerea „ordinii", a purtat amprenta metodelor imperialismului german de jefuire sistematică a tuturor bogățiilor țării.

În privința jafului pe care l-au practicat ocupanții în Romînia, desigur datele aduse de autor mai pot fi completate, partea aceasta a lucrării care înfățișează situația internă, fiind, și aici, deficitară. Ceea ce reprezintă însă un aport la adîncirea momentului istoric este descrierea complicatului tîrg diplomatic dintre reprezentanții puterilor ocupante, care se străduiau să-și asigure un cîștig cît mai mare de pe urma înfrîngerii Romîniei. Încrezători în triumful armatelor lor, imperialiștii germani, secondați de cei austro-ungari, s-au grăbit, cînd încă nu se terminase războiul, să „organizeze" și viitorul Romîniei, conform intereselor lor.

Semnarea Păcii de la București, a fost precedată de tîrguieli și dispute îndelungate, pe de o parte între prezumtivii învingători, iar pe de altă parte între aceștia și cercurile conducătoare din Romînia. Primul gen de tratative exprima setea cuceritorilor de a „lua" cît mai mult de la învins. F. I. Notovici descrie pe multe pagini contradicțiile de interese dintre Germania și Austro-Ungaria, dintre Bulgaria și Turcia, dintre primul grup și cel de-al doilea grup. La acestea se mai adăugau divergențele dintre Viena și Budapesta, guvernul burghezo-moșieresc din Ungaria fiind hotărît să „răsluiască" Romîniei coamele munților, pentru a o lipsi în viitor de orice posibilități de apărare. La rîndul lui, guvernul de la Viena punea accentul pe controlul asupra navigației pe Dunăre, bineînțeles, prin luarea Porților de Fier și a unei regiuni înconjurătoare.

[5] Arhiva istorică centrală de stat din Moscova, fondul 601, op. I, dosarul nr. 790, f. 6.
[6] Loc cit., f. 4.

[7] În Arhiva militară istorică centrală de stat din Moscova se păstrează unele telegrame schimbate între reprezentanții puterilor aliate cu privire la distrugerea cerealelor și sondelor petrolifere. Din aceste telegrame reiese că generalul englez Robertson a făcut presiunile cele mai mari asupra guvernului romîn în vederea distrugerii sondelor, indiferent de urmările pe care le-ar fi avut ulterior această distrugere pentru economia țării. „Cea mai importantă măsură — telegrafia acesta generalului rus Beleaev — constă în distrugerea, mai ales cu ajutorul focului de artilerie, a rezervoarelor de petrol... a uzinelor de distilerie, a sondelor de petrol, a conductelor..." etc. (fondul 2.085, op. I, dosarul nr. 270, f. 6.).

Imperialismul german, care voia nici mai mult nici mai puțin decît să transforme Romînia într-o semicolonie a sa, prin exercitarea controlului asupra extracției petrolului, a porturilor, a proprietății de stat, a finanțelor și agriculturii (pag. 167), se opunea pretențiilor teritoriale ale Austro-Ungariei și Bulgariei. Dar discuțiile cele mai aprinse între „aliați" s-au dus în legătură cu pretențiile guvernului bulgar. Acesta, deși prin tratatul din 5 septembrie 1915 pe care-l semnase cu Puterile centrale cerea, în caz de victorie, numai restituirea Cadrilaterului, răpit de Romînia burghezo-moșierească prin Pacea de la București din 1913, acum își mărise pretențiile asupra întregii Dobroge, incluzînd și gurile Dunării.

Cererea guvernului bulgar privind Dobrogea nu a fost acceptată în general de aliați. Dar atît Austro-Ungaria cît și Turcia ar fi admis această recompensă pentru Bulgaria pe seama Romîniei, cu condiția însă ca prima să le cedeze lor în schimb alte teritorii! Dar Germania, care avea scopurile ei cu privire la „viitorul" Romîniei, nu era de acord ca potențialul economic al acesteia să fie redus și divizat.

Aceste divergențe dintre aliați în jurul jafului la care urma să fie supusă Romînia nu au putut fi înlăturate definitiv pînă la începerea tratativelor oficiale de pace cu guvernul romîn. În ce privește soarta Dobrogei, acest „măr al discordiei" (pag. 176) dintre membrii Quadruplei alianțe, ea nu a fost hotărîtă definitiv în favoarea guvernanților bulgari nici după ce au avut loc tratativele de pace. Dobrogea de nord rămînea în acest răstimp sub administrația tuturor aliaților, dar, în orice caz, ruptă de teritoriul romînesc.

Toate acestea se petreceau în prima parte a anului 1917. Este interesant de observat că, în timp ce teritoriul ocupat era la discreția Puterilor centrale, guvernului provizoriu rus i se atrăgea atenția de către trimisul său din Romînia că trebuia folosită împrejurarea cînd aceasta avea deschisă o singură grantță (spre Rusia) pentru intensificarea influenței economice a Rusiei în Romînia. [8]

[8] Raportul lui Mosolov din 24 martie 1917 către ministrul de Externe despre necesitatea colaborării economice cu Romînia (Arhiva istorică centrală de stat din Moscova, fondul 1.001, op 1, dosarul nr. 226). În acest raport se sublinia că, în timp ce guvernele Puterilor centrale erau interesate în nedezvoltarea Romîniei, Rusiei nu-i era teamă de „înflorirea materială" a acesteia (f. 7). Mosolov propunea ca Rusia să nu aștepte sfîrșitul războiului, ci să deschidă imediat la Iași o sucursală a unei mari bănci rusești, care ar putea deveni „primul pionier al influenței economice ruse în Romînia" (ibid.).

În timp ce puterile ocupante își băteau capul cu „împărțirea prăzii", cercurile conducătoare din Romînia se aflau într-o situație foarte grea și totodată originală. Duplicitatea guvernanților romîni crease o situație care aruncă o lumină și mai puternică asupra țelurilor imperialiste ale războiului, în care împinsese țara guvernul burghezo-moșieresc. Guvernul Brătianu, deși a intrat în război împotriva Puterilor centrale, nu și-a concentrat toate acțiunile împotriva acestora, cu intenția vădită de a continua și în timpul războiului „jocul dublu" (în caz de înfrîngere). Așa se explică pentru ce, atunci cînd armatele Puterilor centrale pătrundeau în capitala țării, miniștri și foști prim-miniștri ai Romîniei (Carp, Maiorescu, Marghiloman etc.) continuau să locuiască liniștiți în casele lor, devenind în felul acesta un fel de prizonieri. A lăsa pe demnitarii statului sub ocupația dușmană, aceasta nu era o „neglijență", ci un calcul făcut, se-nțelege, în disprețul cel mai adînc față de poporul înfometat, care lua drumul Moldovei, și a armatei dezorganizate, retrase, de asemenea, în scopul refacerii pentru viitoare lupte. Acest „calcul" era același după care se orientaseră cercurile conducătoare din Romînia burghezo-moșierească în întreaga perioadă a neutralității: de a-și repartiza pozițiile în așa fel încît, *oricum* s-ar termina războiul imperialist, ele să cîștige ceva.

Înfrîngerea suferită în primele luni ale războiului modificase întrucîtva țelul urmărit de guvernanți, nemaifiind vorba acum de mărirea cîștigului, ci de micșorarea pierderilor.

Din această cauză, guvernul Brătianu, evacuîndu-se din București, lăsase opoziția pe loc, Marghiloman primind chiar un fond din bugetul statului pentru a-l folosi cum va crede el mai util. [9] Mai mult, Carp, care se găsea la moșia sa din Moldova, a venit la București. Această *trădare* a claselor exploatatoare față de popor, care își concentra toate forțele pentru lupta decisivă în vederea alungării dușmanului de pe teritoriul patriei, era privită de către politicienii burgheziei și moșierimii ca un calcul „abil", chipurile, pentru apărarea intereselor țării. Guvernul Brătianu, autorul declarației de război, acorda ajutor chiar „opoziției" germanofile, pentru ca nu cumva coaliția burghezo-moșierească să fie ruptă, iar monarhia îndepărtată.

Așadar, în timp ce guvernul oficial se evacuase la Iași, în București rămăseseră reprezentanții opoziției germanofile, care erau gata să ducă discuții — și vor duce

[9] *Al. Marghiloman*: „Note politice. 1897—1924", vol. IV, pag. 310.

într-adevăr — cu ocupantul, ca şi un guvern oficial. Autorul nu insistă prea mult asupra acestui aspect din istoria războiului, ceea ce constituie un minus al capitolului respectiv; se trece, în general, foarte repede peste primele trei trimestre ale anului 1917.

Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a răsturnat calculele tuturor politicienilor burghezi, inclusiv ale celor din Romînia. În condiţiile ieşirii Rusiei din război şi ale propunerilor de pace făcute de guvernul sovietic, guvernul romîn de la Iaşi a încheiat armistiţiul de la Focşani, prin care urmărea să cîştige timp „pentru a stabili legături cu forţele contrarevoluţionare din sudul Rusiei" (pag. 91). La rîndul ei, Antanta îşi punea mari nădejdi în Rada Centrală Ucraineană, care, în tendinţa ei naţionalistă, separatistă, sprijinea guvernele contrarevoluţionare din Kuban şi de pe Don în lupta împotriva Rusiei Sovietice.

Manevrele duşmănoase ale Antantei faţă de Rusia Sovietică reieşeau şi din faptul că, în timp ce armistiţiul de la Focşani a fost aprobat de Antantă, semnarea armistiţiului de la Brest-Litovsk, dimpotrivă, a înfuriat pe conducătorii acesteia. Puterile centrale erau dispuse să dea o unică satisfacţie Romîniei, aceea de a ocupa teritorii care aparţineau Rusiei, contribuind astfel la realizarea scopului principal al Germaniei: dezmembrarea Rusiei (pag. 156). Din această cauză, Puterile centrale au şi preferat să ducă tratative de pace în mod separat cu Rusia Sovietică şi cu Romînia.

În privinţa încheierii păcii, F. I. Notovici surprinde unele divergenţe între liberali şi conservatori (fracţiunea Take Ionescu, care făcea parte din guvernul de la Iaşi). Aceştia din urmă refuzau categoric semnarea unei păci separate cu Puterile centrale, socotind că, şi dacă va fi înfrîntă Antanta, condiţiile generale de pace nu vor fi mai rele pentru Romînia decît cele ale păcii separate.

Liberalii acceptau însă ideea păcii separate, socotind că, în ciuda marilor jertfe pe care va trebui să le facă Romînia, ea va primi totuşi unele compensaţii pe seama aliatului ei, a Rusiei.

Brătianu nu dorea însă să semneze el însuşi un asemenea tratat de pace, propunînd pentru aceasta formarea unui alt guvern care să fie pe placul Puterilor centrale. Acest guvern a fost în prima fază condus de generalul Averescu, numit pentru că, întîmplător, în timpul studiilor sale în Germania, fusese coleg la Academia militară cu Makensen, comandantul suprem din teritoriul ocupat.

Modul cum au decurs tratativele de pace, care la prima vedere pare straniu, dar care se explică uşor dacă se ţine seamă de interesele comune ale partidelor coaliţiei burghezo-moşiereşti, a făcut ca guvernul de la Iaşi, autorul războiului împotriva Puterilor centrale, să transmită în mod „amical" împuternicirile sale germanofililor rămaşi în Bucureşti. Marghiloman, după propria lui mărturisire, a fost însărcinat cu formarea guvernului, la sugestia lui Brătianu[10], ceea ce nu este surprinzător, explicîndu-se astfel motivul pentru care germanofilii de frunte fuseseră lăsaţi la Bucureşti.[11]

Guvernul Marghiloman, alcătuit din iniţiativa Puterilor centrale, era privit totuşi de cercurile de la Iaşi ca un rău necesar, şi încercarea acestuia de a da în judecată pe Brătianu şi ceilalţi miniştri liberali a fost numai o înscenare pentru a înşela masele largi cu privire la cîrdăşia dintre antantofili şi germanofili şi pentru a satisface una dintre cererile secrete ale guvernului german (pag. 246).

În ultimele paragrafe ale celei de-a doua părţi, F. I. Notovici analizează pe larg condiţiile Păcii de la Bucureşti, explicînd adevăratele motive care stăteau la baza fiecărei clauze. „Cererile Puterilor centrale — scrie autorul sovietic — erau atît de grele şi incompatibile cu interesele naţionale ale Romîniei, încît numai un guvern marionetă ar fi putut să le primească" (pag. 242). Romînia pierdea o parte însemnată din teritoriu. Pierderile teritoriale nu reprezentau însă totul, pentru că imperialismul german venea cu pretenţiile sale de ordin economic, care, după cum s-a arătat mai sus, transformau Romînia într-o adevărată semicolonie. Romînia îşi înfeuda bogăţiile sale Germaniei. Petrolul, cerealele şi lemnul erau la discreţia Germaniei. Acordurile economice secrete anexate Tratatului de la Bucureşti prevedeau includerea Romîniei în blocul economic al „Europei de mijloc".

Faptul că Germania lui Wilhelm al II-lea a oferit guvernanţilor romîni posibilitatea de a ocupa Basarabia, în condiţiile înrobitoare ale Tratatului de pace de la Bucureşti, era, în realitate, o manevră a Germaniei pentru „...lărgirea expansiunii ei economice în Romînia" (pag. 244).

Guvernul Marghiloman a semnat o asemenea pace, iar parlamentul a votat-o la 28 iulie 1918. Guvernanţii romîni aveau în

[10] „Lui Alexandru Marghiloman. Omagiu", Bucureşti, 1924, pag. 170.

[11] În treacăt se mai poate face o observaţie cu privire la politica guvernanţilor romîni în probleme de viaţă şi de moarte ale poporului: la începerea războiului, guvernul internase, în lagăre pe toţi supuşii Puterilor centrale, care erau în multe cazuri oameni umili, pentru a nu le da posibilitatea să facă spionaj. Germanofilii notorii, aparţinînd vîrfurilor conducătoare, au rămas însă în totală libertate de acţiune.

vedere eventualitatea că Antanta va învinge în cele din urmă Puterile centrale și de aceea au tărăgănat cît au putut mai mult ratificarea tratatului de pace. În această privință, așteptările lor nu au fost înșelate; înfrîngerea militară a grăbit explozia revoluționară în Germania, ceea ce a dus la căderea monarhiei și, implicit, la prăbușirea tuturor fronturilor.

Tratatul de pace de la București a rămas astfel literă moartă. Puterile centrale însă profitaseră de ocuparea temporară a unei mari părți din teritoriul Romîniei și îl secătuiseră literalmente în aceeași măsură, ba poate și mai mult decît prevedea tratatul de pace.

Tratarea evenimentelor din Romînia — care fac obiectul lucrării recenzate —, în cadrul evenimentelor ce se petreceau pe plan internațional, ajută la aprecierea mai justă a unor momente din istoria politică a țării noastre. Sînt demne de reținut, îndeosebi, părțile unde se descriu tratativele guvernanților romîni cu puterile beligerante, imediat după începerea războiului (pînă în 1915) și lupta care s-a dat între guvernele „învingătorilor" în ajunul Păcii de la București. Lucrarea are însă, după cum s-a arătat, unele lacune cu privire la istoria socială a Romîniei, precum și la luptele armatei romîne, care sînt prezentate unilateral (numai în perioada înfrîngerilor).

În lucrare, deși sînt citate și unele studii ale unor istorici marxiști din R.P.R., nu au fost folosite documentele grupurilor comuniste, dintre care cele mai însemnate au fost publicate în „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia" (vol. I). Din această cauză nu sînt lămurite toate motivele care au împins cercurile burghezo-moșierești conducătoare din Romînia să încheie pacea de la București. Or, se știe că vîrfurile claselor exploatatoare romîne, înfeudînd țara imperialismului german, au urmărit să obțină sprijinul acestuia în vederea intervenției antisovietice și a luptei împotriva propriului popor.

Lucrarea lui F. I. Notovici contribuie la adîncirea studierii unei perioade importante din istoria patriei noastre, la cunoașterea metodelor de jaf ale imperialismului german și a politicii reacționare, antinaționale, imperialiste a claselor dominante din Romînia în timpul primului război mondial. Pe de altă parte, descrierea Păcii de la București, care împreună cu cea de la Brest-Litovsk au reprezentat puncte culminante de manifestare a imperialismului hrăpăreț german în timpul primului război mondial, constituie un adevărat „memento" pentru cei care au uitat ce-au însemnat — și mai înseamnă încă în R.F.G. — militarismul și imperialismul german.

N. COPOIU

ANALELE
INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACȚIE
N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, GH. MOȚ, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA, N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚA, V. A. VARGA

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12; telefon 17.01.60, interior 442

Abonamente: la toate librăriile din țară

0 IIII 2005

Lei 4

I 8882

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C. C. AL P. M. R.

5

EDITURA „SCÎNTEIA"
1960

3785

0 IUL. 2005

DCCT

I 8882

-- ULL 2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

Nr. 5 **ANUL VI** **1960**

CUPRINS:

Pag.

Patruzeci de ani de la greva generală (editorial) 5

STUDII ȘI REFERATE

MANEA MĂNESCU și N. N. CONSTANTINESCU : Situația economică din Romînia și condițiile de muncă și de trai ale clasei muncitoare în perioada premergătoare grevei generale din 1920 17

C. MOCANU : Participarea muncitorilor din București la greva generală din 1920 . 41

TITU GEORGESCU : Urmările grevei generale din octombrie 1920. Crearea Partidului Comunist din Romînia 70

COMUNICĂRI ȘI NOTE ȘTIINȚIFICE

V. G. IONESCU : Desfășurarea grevei generale din octombrie 1920 în Valea Prahovei 95

L. VAJDA, L. FODOR, V. MARIN, F. PIRCALAB : Greva generală din octombrie 1920 în Transilvania 122

S. DAVICU, D. BOȚESCU, L. EȘANU : Aspecte ale grevei generale din octombrie 1920 în Moldova 145

DOCUMENTE

Documente privind greva generală din 1920 162

CRITICĂ ȘI BIBLIOGRAFIE

GHEORGHI DIMITROV : „Opere alese", Editura politică, București, 1959. *N. Liipu* 188

„A. M. Gorki și elaborarea istoriei fabricilor și uzinelor", Editura pentru literatură economică și socială, Moscova, 1959. *N. Popescu* 196

V. M. HVOSTOV — A. M. NEKRICI : „Cum a izbucnit cel de-al II-lea război mondial", Editura științifică, București, 1960. *Gh. Cazan* 202

factura 22558/1960

3482

1964

Пролетарии всех стран соединяйтесь!

АННАЛЫ

ИНСТИТУТА ИСТОРИИ ПАРТИИ ПРИ ЦК РРП

№ 5 ГОД ИЗДАНИЕ VI 1960 год

СОДЕРЖАНИЕ:

Стр.

Сороковая годовщина всеобщей забастовки 5

ОЧЕРКИ И РЕФЕРАТЫ

МАНЕА МЭНЕСКУ и Н. Н. КОНСТАНТИНЕСКУ: Экономическое положение Румынии и условия жизни и труда рабочего класса в период предшествующий всеобщей забастовке 1920-го года. 17

К. МОКАНУ: Участие рабочих Бухареста во всеобщей забастовке 1920-го года. 41

ТИТУ ДЖОРДЖЕСКУ: Уроки всеобщей забастовки Октября 1920-го года. Создание Коммунистической Партий Румынии. 70

СООБЩЕНИЯ И УЧЕНЫЕ ЗАПИСКИ

В. Г. ИОНЕСКУ: Ход всеобщей октябрьской забастовки 1920 г. в Долине Праховы. 95

Л. ВАЙДА, Л. ФОДОР, В. МАРИН, Ф. ПЫРКЭЛАБ: Октябрьская всеобщая забастовка 1920 г. в Трансильваний. 122

С. ДАВИКУ, Д. БОЦЕСКУ, Л. ЕШАНУ. Аспекты октябрьской всеобщей забастовки 1920 г. в Молдове. 145

ДОКУМЕНТЫ

Документы по всеобщей забастовке 1920 г. 162

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

ГЕОРГИЙ ДИМИТРОВ: „Избранные произведения", Политическое издательство, Бухарест, 1959 г. — *Н. Лупу* 188

„А. М Горький и создание истории фабрик и заводов", Издательство экономической и общественной литературы, Москва, 1959 г. — *Н. Попеску* . . 196

В. М. ХВОСТОВ - А. М. НЕКРИЧ: „Как возникла II-ая мировая война", Научное издательство, Бухарест, 1960 г. — *Г. Казан* 202

Prolétaires de tous les pays, unissez-vous!

ANNALES

DE L'INSTITUT D'HISTOIRE DU PARTI PRÈS
LE C.C. DU P.O.R.

No. 5 VI-ème année 1960

SOMMAIRE:

Page

Quarantième anniversaire de la grève générale (éditorial) 5

ÉTUDES ET COMPTES-RENDUS

MANEA MANESCO et N. N. CONSTANTINESCO : Situation économique de la Roumanie et conditions de travail et de vie de la classe ouvrière pendant la période précédant la grève générale de 1920 17

C. MOCANU : Participation des ouvriers de Bucarest à la grève générale de 1920. 41

TITU GEORGESCO : Effets de la grève générale d'octobre 1920. Création du Parti Communiste de Roumanie 70

COMMUNICATIONS ET NOTES SCIENTIFIQUES

V. G. IONESCO : Déroulement de la grève générale d'octobre 1920 dans la Vallée de la Prahova 95

L. VAJDA, L. FODOR, V. MARIN, F. PIRCALAB : La grève générale d'octobre 1920 en Transylvanie 122

S. DAVICO, D. BOȚESCO, L. EȘANU : Aspects de la grève générale d'octobre 1920 en Moldavie 145

DOCUMENTS

Documents sur la grève générale de 1920 162

CRITIQUE ET BIBLIOGRAPHIE

GEORGES DIMITROV : „Oeuvres choisies", Editions politiques, Bucarest, 1959 : *N. Lupu* 188

„Gorki et l'élaboration de l'histoire des fabriques et des usines", Editions pour la littérature économique et sociale, Moscou, 1959 : *N. Popesco* 196

V. M. KHVOSTOV — A. M. NEKRITCH : „Ainsi éclata la seconde guerre mondiale", Editions scientifiques, Bucarest, 1960 : *G. Cazan* 202

Workers of the world, unite!

THE ANNALS

OF THE INSTITUTE OF THE HISTORY OF THE PARTY ATTACHED TO THE CC OF THE RWP

No. 5 Year VI 1960

TABLE OF CONTENTS:

Page

Editorial: Forty Years since the General Strike 5

STUDIES AND REPORTS

MANEA MĂNESCU and N. N. CONSTANTINESCU: The economic situation in Rumania and the living and working conditions of the working class during the period preceding the 1920 General Strike 17

C. MOCANU: Participation of the Bucharest workers in the 1920 General Strike . 41

TITU GEORGESCU: Consequences of the General Strike of October 1920. How the Communist Party of Rumania was created 70

COMMUNICATIONS AND SCIENTIFIC NOTES

V. G. IONESCU: The General Strike of October 1920 in the Prahova Valley . 93

L. VAJDA, L. FODOR, V. MARIN, F. PIRCALAB: The General Strike of October 1920 in Transylvania 122

S. DAVICU, D. BOȚESCU, L. EȘANU: Aspects of the General Strike of October 1920 in Moldavia 145

DOCUMENTARY

Documents on the 1920 General Strike 162

CRITIC AND BIBLIOGRAPHY

GHEORGHI DIMITROV: „Selected Works", Publishing House for Political Literature, Bucharest, 1959. *N. Lupu* 188

„A. M. Gorky and the elaboration of a History of Works and Factories", Publishing House for Economic and Social Literature, Moscow, 1959. *N. Popescu* . . 196

V. M. KHVOSTOV — A. M. NEKRICH: „How the Second World War Broke Out", Publishing House for Scientific Literature, Bucharest, 1960. *Gh. Cazan* . . 202

PATRUZECI DE ANI DE LA GREVA GENERALĂ

Se împlinesc 40 de ani de la greva generală din octombrie 1920 din Romînia, eveniment care s-a înscris la un loc de seamă în istoria eroicelor și glorioaselor lupte ale clasei muncitoare împotriva exploatării și împilării capitaliste, pentru pîine, pace, libertate și progres.

Generată de condițiile economice și social-politice din țara noastră din anii imediat următori primului război mondial, greva generală de acum patru decenii a muncitorimii din Romînia a reprezentat punctul culminant al luptelor revoluționare desfășurate în anii 1917—1920, sub înrîurirea puternică a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, cea mai mare ridicare la luptă de pînă atunci a proletariatului din Romînia.

Politica antipopulară și antinațională a claselor exploatatoare, participarea Romîniei la războiul mondial imperialist, pentru interesele burgheziei și moșierimii romîne și ale imperialiștilor din Apus, jafurile de mari proporții ale ocupanților germani în teritoriul țării ocupat în timpul războiului au dus la o ascuțire extremă a contradicțiilor regimului burghezo-moșieresc.

În timp ce minoritatea exploatatoare, care trăia în huzur, se îmbogățea tot mai mult prin intensificarea exploatării, a speculei deșănțate, a profiturilor de pe urma războiului, masele de oameni ai muncii de la orașe și sate aveau de îndurat lipsuri și greutăți nemaipomenit de mari.

Profiturile capitaliștilor creșteau vertiginos. De exemplu, unele societăți petrolifere, cu capital englez, american etc., au obținut în anii de după război profituri, ridicîndu-se uneori pînă la 600% [1].

În același timp, sutele de mii de morți și răniți, orașele și satele distruse de război, scăderea producției industriale și agricole, haosul financiar, inflația, foametea și lipsa oricăror libertăți și drepturi aveau consecințe deosebit de negative asupra situației oamenilor muncii, le îngreuiau la extrem viața lor și așa destul de mizeră.

Prețurile produselor de consum luau proporții uriașe de la o zi la alta. În timp ce salariile crescuseră în 1920 de numai 3 ori față de perioada antebelică, prețurile principalelor produse de larg consum au sporit în aceeași perioadă de circa 20—30 de ori, iar unele de peste 30 de ori. Astfel, în august 1920, prețul cărnii era de 19 ori mai mare față de cel din 1914, pre-

[1] „Socialismul" nr. 264, din 4 decembrie 1920.

ţul unturii — de 30 de ori, al cartofilor — de 37 de ori, al zahărului — de 50 de ori mai mare. Creşterea chiriilor, impozitelor pe salarii, amenzilor completa tabloul mizeriei de nedescris al muncitorilor. Concedierile după bunul plac al patronilor se ţineau lanţ. Foametea şi bolile făceau ravagii în rîndurile poporului muncitor de-a lungul şi de-a latul ţării.

Starea economică insuportabilă a maselor muncitoare, la care se adăugau teroarea şi samavolniciile de tot felul ale guvernanţilor burghezo-moşiereşti, ascuţeau tot mai puternic contradicţiile dintre exploataţi şi exploatatori.

In acele condiţii, victoria de însemnătate istorică mondială a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie a avut un răsunet adînc, a trezit entuziasmul de nedescris al mişcării muncitoreşti din Romînia. Exemplul măreţ al proletariatului din Rusia, care, sub conducerea gloriosului partid comunist făurit de V. I. Lenin, a răsturnat pentru prima dată în istorie puterea capitaliştilor şi moşierilor, făurind primul stat socialist din lume, a întărit încrederea proletariatului din ţara noastră în posibilităţile sale de a obţine, pe calea luptei revoluţionare, izbînda asupra claselor exploatatoare. Ideile revoluţionare se răspîndeau cu repeziciune, mobilizînd masele la luptă împotriva exploatatorilor.

„Cucerirea puterii politice de către proletariat pe a şasea parte a globului a dat clasei muncitoare de la noi un curaj şi un avînt revoluţionar încă necunoscut pînă atunci“ [2].

In condiţiile agravării contradicţiilor de clasă interne, ca urmare a participării Romîniei la măcelul imperialist, influenţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie a dus şi în ţara noastră la ridicarea pe o treaptă nouă, superioară a luptei revoluţionare a clasei muncitoare şi maselor largi de oameni ai muncii. Sub lozincile luptei pentru pace, libertate, pămînt ţăranilor s-au desfăşurat în ţara noastră în anii imediat următori victoriei Revoluţiei din Octombrie puternice acţiuni revoluţionare: greve şi demonstraţii muncitoreşti, mişcări şi răscoale ale soldaţilor, acţiuni ale ţăranilor etc.

In lupta împotriva exploatatorilor, sub influenţa ideilor leniniste, o adevărată revoluţie s-a petrecut în conştiinţa clasei muncitoare. In sînul partidului socialist se întărea aripa de stînga. Grupurile comuniste, care iau fiinţă foarte scurt timp după Revoluţia din Octombrie, reunind elementele revoluţionare cele mai înaintate ale clasei muncitoare, rup cu ideile reformiste, se pronunţă pentru revoluţie, pentru cucerirea puterii de către clasa muncitoare. In frunte cu grupurile comuniste şi sub înrîurirea puternică a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, acţiunile de luptă ale clasei muncitoare depăşeau tot mai mult graniţele unor revendicări strict economice, căpătînd un tot mai pronunţat caracter politic. Clasa muncitoare, care păşea ferm în fruntea luptei întregului popor, se ridică hotărît, cu eroism, împotriva exploatatorilor, a regimului burghezo-moşieresc, mergînd uneori pînă la ciocniri directe cu armata şi celelalte forţe represive ale claselor dominante.

Luptînd pentru propriile revendicări economice şi politice, clasa mun-

---

[2] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole şi cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediţia a IV-a, pag. 179.

citoare și masele muncitoare, în frunte cu comuniștii, își afirmau în același timp solidaritatea frățească și sprijinul față de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, față de puterea sovietică.

În frontul măreței mișcări internaționale de solidaritate și apărare revoluționară a primei revoluții proletare victorioase, oamenii muncii din Romînia și-au adus contribuția lor activă. Ei s-au ridicat cu hotărîre împotriva atacării de către Romînia burghezo-moșierească a Rusiei sovietice la începutul anului 1920, împotriva sprijinirii repetatelor campanii intervenționiste antisovietice ale puterilor imperialiste.

Urmărind să reprime mișcarea muncitorească revoluționară, aflată în plin avînt, clasele exploatatoare, în cap cu monarhia, au pus la cale sîngerosul masacru de la 13 decembrie 1918. Peste 100 de muncitori au fost uciși, alte sute au fost arestați și schingiuiți ; sediile organizațiilor muncitorești au fost închise, fabricile și uzinele au fost ocupate de unități militare. Scopul urmărit de clasele dominante n-a fost însă atins. În urma evenimentelor din 13 decembrie 1918, muncitorimea, învățînd să se organizeze mai bine, a continuat cu și mai mare îndîrjire lupta.

Masele muncitoare, avînd în față exemplul măreț al revoluției socialiste victorioase din Rusia, nu mai voiau să trăiască ca pînă atunci, iar clasele dominante se vedeau neputincioase să conducă după vechile metode. Criza politică a claselor exploatatoare se manifesta cu putere crescîndă. Numai în decurs de doi ani (1918—1920) au fost schimbate sau remaniate aproape 50 de guverne. Vechile partide ale claselor exploatatoare, compromise, au început să se destrame. În scopul înșelării maselor, burghezia și moșierimea au înființat o serie de partide și grupări politice cu titulaturi demagogice. În țară se crea obiectiv o situație revoluționară. Lipsea însă principalul factor subiectiv — partidul revoluționar de tip nou, capabil să transforme situația revoluționară în revoluție. Vechiul partid socialist, dominat de oportunism, nu se situa în fruntea luptei maselor.

Peste capul șefilor oportuniști din mișcare, de teapa lui Flueraș, Jumanca, Grigorovici, Moscovici etc., în anii 1919—1920, valul luptelor revoluționare a crescut neîncetat în amploare. Greva, care în condițiile capitalismului constituie o puternică armă de luptă a clasei muncitoare împotriva exploatatorilor, este folosită din ce în ce mai mult și pe o scară din ce în ce mai largă de către masele muncitorești. Crește tendința spre organizare de greve generale pe ramuri industriale, pe orașe, pe regiuni, pe țară.

În mai—iunie 1919 a avut loc greva generală a ceferiștilor, care a constituit semnalul a numeroase alte greve din diferite orașe ale țării. În a doua jumătate a anului 1919 s-au desfășurat o serie de greve generale pe ramuri sau localități ca greva generală a petroliștilor din Valea Prahovei (iulie—august), greva generală a docherilor din Galați și Brăila (august—septembrie), greva generală și demonstrațiile din 13 decembrie 1919 din numeroase orașe ale țării, greva metalurgiștilor, a tîmplarilor etc.

Prin puternice mitinguri, greve politice, acte de sabotaj și alte acțiuni, clasa muncitoare și masele largi de oameni ai muncii, mobilizați de grupurile comuniste, și-au afirmat solidaritatea cu Rusia sovietică și Republica Sovietică Ungară, ridicîndu-se ferm împotriva politicii intervenționiste criminale a burgheziei și moșierimii romîne. Proletariatul din

țara noastră, alături de proletariatul internațional, răspunde apelului Internaționalei Comuniste și organizează la 21 iulie 1919 o grevă cu caracter politic îndreptată împotriva intervenției contra Rusiei sovietice și revoluției proletare ungare. Greva a ridicat la luptă zeci de mii de oameni ai muncii.

La sfîrșitul anului 1919, luptele de clasă din Romînia ajunseseră la o mare amploare. De pildă, o singură grevă din 1919 (greva petroliștilor din Valea Prahovei) a totalizat mai multe zile-om de grevă decît toate cele 215 greve desfășurate în patru ani (1910—1913) de dinainte de război.

Desfășurînd acțiuni tot mai largi și mai puternice, punînd practic stăpînire pe stradă și afirmîndu-se ca o forță de care trebuia să se țină seama, clasa muncitoare a silit cercurile guvernante să recunoască într-o serie de fabrici ziua de muncă de 8 ore, unele măriri de salarii și alocații de scumpete, precum și recunoașterea în fapt a organizațiilor muncitorești. În focul acestor lupte s-au întărit și dezvoltat sindicatele. De la cca. 19.000 membri ai sindicatului, în anul 1912, în mai 1919 numărul acestora a ajuns la 80.000, iar în octombrie 1920 — la aproximativ 250.000. În multe întreprinderi, mai ales în cele mari, au fost create consilii muncitorești. Această creștere și întărire a organizațiilor muncitorești au constituit rezultatul luptelor crîncene desfășurate în acești ani. „Experiența luptei — arăta Lenin — luminează mai repede și mai profund decît ar putea s-o facă, în alte condiții, ani de propagandă“ [3].

Începînd din primăvara anului 1920, valul luptelor greviste creștea impetuos. Participarea celor mai largi mase muncitorești la marile bătălii de clasă dovedea că se creau condițiile declanșării unei greve generale, care să cuprindă muncitorimea din întreaga țară.

Încercînd să răpească clasei muncitoare cuceririle obținute în luptele revoluționare anterioare și să înăbușe prin teroare sîngeroasă avîntul mișcării muncitorești, burghezia a adus la putere, în martie 1920, guvernul Averescu. În pofida măsurilor de represiune luate de acest guvern, lupta grevistă a proletariatului a crescut în întreaga țară.

Au izbucnit noi și puternice greve, care au cuprins ramuri întregi ale economiei naționale, cum au fost: greva muncitorilor minieri din Valea Jiului (martie), greva generală a ceferiștilor și a muncitorilor din transporturile pe apă (aprilie-iunie), greva metalurgiștilor din București (martie-septembrie), grevele lucrătorilor de la R.M.S. (vara anului 1920), greva lucrătorilor de la Arsenalul armatei (august), grevele generale demonstrative din Transilvania (august-septembrie) etc. Mitingurile și demonstrațiile organizate de grupurile comuniste au imprimat luptei muncitorilor o forță deosebit de combativă. Numai în capitală, cu prilejul zilei de 1 Mai 1920, au participat la mitinguri și demonstrații peste 80.000 de oameni ai muncii.

În tot cursul lunii august 1920 au avut loc în țară mari demonstrații ale clasei muncitoare împotriva legii reacționare Trancu-Iași, care interzicea muncitorilor dreptul la grevă.

Zilele din prima jumătate a lunii octombrie au fost zile de clocot. Indignarea maselor muncitoare împotriva exploatării și a împilării creștea tumultuos. Conflictele continue cu exploatatorii, provocate de situația grea, insuportabilă în care trăiau muncitorii au ridicat la luptă întreg

---

[3] *V. I. Lenin:* „Despre sindicate, 1895—1923“, Editura C.C.S. 1958, pag. 255.

proletariatul, unindu-l în marea bătălie împotriva regimului burghezo-moşieresc. La întrunirile şi mitingurile care au avut loc în capitală şi în celelalte centre industriale din ţară, zecile de mii de muncitori cereau cu hotărîre să se recurgă la arma puternică a grevei generale.

Sub presiunea maselor muncitoare, care cereau cu insistenţă declararea grevei generale, Consiliul General al partidului socialist şi al sindicatelor, întrunit la 10 octombrie 1920, a fost obligat să înscrie pe ordinea de zi şi să ia în discuţie problema situaţiei proletariatului, voinţa lui fermă de a se declara greva generală. Delegaţii muncitorilor din întreaga ţară, care au participat la dezbaterile consiliului, erau împuterniciţi de muncitori cu mandat imperativ de a cere declararea grevei generale.

In aceste împrejurări, şefii oportunişti, temîndu-se că se vor demasca pînă la capăt în faţa muncitorilor ca apărători ai intereselor burgheziei, nu s-au mai putut opune făţiş declarării grevei generale. De aceea, formal, ei s-au declarat de acord cu greva generală, încercînd, însă, pe toate căile, să obţină amînarea sau evitarea ei. In acest scop ei au preconizat întocmirea unui memoriu de revendicări minime care să fie trimis guvernului. Sub presiunea însă a delegaţilor muncitorilor, în memoriu au fost formulate unele revendicări de bază ca respectarea dreptului de asociere, recunoaşterea delegaţilor şi a consiliilor muncitoreşti în toate întreprinderile, retragerea armatei din fabrici, suspendarea aplicării legii care interzicea grevele, desfiinţarea efectivă şi completă a stării de asediu şi a cenzurii etc.

Masele muncitoare care se pregăteau de luptă priveau acest memoriu ca un ultimatum adresat guvernului burghezo-moşieresc.

Intre 12 şi 20 octombrie în întreaga ţară au loc mari frămîntări în rîndurile clasei muncitoare. In unele oraşe ale ţării, ca Bucureşti, Ploieşti, Timişoara, Cluj, Iaşi, Galaţi etc., muncitorii, în frunte cu membrii grupurilor comuniste, au ţinut adunări şi mitinguri pregătitoare, au ales comitete de grevă pe întreprinderi şi comitete de grevă pe oraşe; comitetele secţiunilor locale ale partidului socialist, în care majoritatea o formau elementele revoluţionare în frunte cu comuniştii, au răspîndit în rîndurile muncitorilor manifeste mobilizatoare. „La luptă îndîrjită sînteţi chemaţi să cuceriţi nu numai o îmbunătăţire economică — se scria într-un astfel de manifest răspîndit în Valea Prahovei —, ci, mai presus, respectarea dreptului de om şi cetăţean, cîştigat cu jertfe de sînge de înaintaşii noştri“ [4].

Organizarea întrunirilor, editarea şi răspîndirea de manifeste şi lozinci mobilizatoare în rîndurile muncitorilor, alegerea comitetelor de grevă pe întreprinderi şi oraşe au constituit rezultate evidente ale activităţii grupurilor comuniste, care înţelegeau că pentru a repurta victoria în luptă greva generală trebuie pregătită, nemulţumirile maselor canalizate într-un singur şuvoi.

Speriat de avîntul de luptă, de hotărîrea neclintită a proletariatului de a declara grevă generală, guvernul Averescu a dat ordin în ziua de 14 octombrie ca armata să fie pusă pe picior de război. Ţara a fost împărţită în zone militare. Numeroase trupe au fost masate cu deosebire în centrele muncitoreşti.

[4] „Lupta socialistă“, anul II, nr. 35, din 17 octombrie 1920.

Sfidînd măsurile guvernului burghezo-moşieresc, în întreaga ţară muncitorii au continuat să se pregătească de greva generală. Răbdarea maselor trecuse orice margini.

Declararea grevei generale a fost precipitată de greva ceferiştilor care a izbucnit în seara zilei de 17 octombrie. Muncitorimea din întreaga ţară s-a solidarizat cu greviştii.

Respingerea categorică şi brutală a memoriului de către guvern, marile întruniri şi mitinguri care se desfăşurau în aceste zile în întreaga ţară, faptul că greva ceferiştilor şi a celorlalţi muncitori din transporturi se desfăşura cu amploare au determinat pînă la urmă conducerea centrală oportunistă a mişcării muncitoreşti să accepte în după-amiaza zilei de 20 octombrie declanşarea grevei generale. In acea zi, într-o atmosferă de înălţător avînt de luptă, muncitorimea din întreaga ţară a intrat în grevă. Cuvintele lui N. D. Cocea, tipărite în ziarul „Chemarea" din 20 octombrie, zugrăveau momentul : „Pentru întîia oară în vremurile astea mari revoluţionare ţara va domni sub domnia gravă şi mută a grevei generale".

Nu a existat oraş, centru muncitoresc, în care muncitorii să nu se încadreze în această mare încleştare cu duşmanul de clasă. La Bucureşti, greva a cuprins încă de la început aproximativ 50.000 de muncitori, în Valea Prahovei — 30.000 de muncitori, în Valea Jiului — peste 17.000, la Timişoara — 20.000, la Galaţi — peste 8.000 etc. Zeci şi zeci de mii de muncitori de pe tot cuprinsul ţării intrau în luptă. Greva ceferiştilor, precum şi celelalte greve izbucnite anterior s-au integrat şi contopit în greva generală.

Declanşarea grevei generale a provocat panică în rîndurile claselor exploatatoare. Guvernul, care se pregătise dinainte de înăbuşirea în sînge a grevei generale, a trecut acum la dezlănţuirea unei terori sălbatice împotriva muncitorilor grevişti. A fost instituită o adevărată stare excepţională, organele militare şi civile au ordonat peste tot măsuri de forţă. Pe străzile oraşelor şi în cartierele muncitoreşti patrulau unităţi militare, sediile organizaţiilor muncitoreşti au fost devastate, mii şi mii de muncitori au fost arestaţi şi schingiuiţi în mod bestial, familiile greviştilor erau date afară din locuinţele statului.

In ciuda acestor măsuri sălbatice, avîntul de luptă al clasei muncitoare nu a putut fi înfrînt. Procesul părăsirii lucrului de către muncitori, început o dată cu declanşarea grevei, a continuat, căpătînd o amploare deosebită în zilele de 21—23 octombrie. In multe locuri, datorită spiritului ascuţit de luptă al greviştilor, ura muncitorilor împotriva exploatatorilor, a măsurilor feroce luate de guvern s-a manifestat prin acţiuni deschise, ofensive.

Infruntînd cu îndîrjire baionetele şi mitralierele şi trecînd peste dispoziţiile trădătoare ale liderilor oportunişti, într-o serie de oraşe şi centre muncitoreşti — Bucureşti, Cluj, Galaţi, Iaşi, Brăila, Valea Jiului, Valea Prahovei, Braşov, Turnu Severin, Dej, Sibiu şi altele — în timpul grevei s-au tipărit şi răspîndit manifeste, muncitorii au părăsit domiciliul pentru a nu fi arestaţi, au fost organizate unele demonstraţii.

Greva generală a atins punctul culminant în primele zile după declanşarea ei ; în zilele care au urmat, datorită represiunilor sălbatice

dezlănțuite de autorități și a trădării liderilor oportuniști, amploarea grevei a început treptat să scadă.

După o rezistență dîrză de 8 zile, la 28 octombrie — în urma dispoziției conducerii oportuniste —, în cele mai multe întreprinderi și regiuni muncitorești din țară muncitorii au reluat lucrul și cu aceasta, deși într-o serie de întreprinderi și centre lupta continua, greva generală luase sfîrșit.

La greva generală din octombrie 1920 au participat muncitorii din toate ramurile economiei, vîrstnici și tineri, fără deosebire de naționalitate.

În această mare bătălie de clasă din Romînia au participat, potrivit unor calcule, aproximativ 400.000 de muncitori, aproape întreg proletariatul, paralizînd pentru un timp întreaga viață economică a țării.

Greva generală a constituit o manifestare puternică fără precedent în istoria mișcării muncitorești din țara noastră, a solidarității de clasă a întregului proletariat din Romînia; creșterea maturizării conștiinței de clasă a proletariatului, eroismul și abnegația sa în luptă pentru interesele sale vitale, pentru interesele și aspirațiile întregului popor muncitor.

Greva generală a avut un pronunțat caracter politic. Ea a exprimat opoziția și protestul hotărît al maselor de muncitori față de politica internă teroristă, antipopulară și față de politica externă antisovietică a claselor exploatatoare.

Prin amploarea pe care a luat-o, greva generală din octombrie 1920 din Romînia, parte integrantă a avîntului revoluționar care a cuprins întreaga lume după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a avut un însemnat ecou și în rîndurile mișcării muncitorești internaționale.

Ziarul „Kommunismus“ [5] din 3 decembrie 1920, care apărea în Austria, relata asupra izbucnirii și desfășurării grevei generale. Dezvăluind samavolnicia guvernanților din țara noastră, ziarul sublinia că, deși înfrîntă, greva generală a constituit o mare acțiune a muncitorilor din Romînia, care a oferit însemnate învățăminte pentru mișcarea revoluționară. În același sens au scris și „Le Phare“ [6], care apărea în Elveția, și altele.

Cu tot elanul și hotărîrea de luptă de care a fost animată muncitorimea în timpul grevei generale, lipsa unui stat-major revoluționar, capabil să coordoneze și să unească într-un singur șuvoi forțele clasei muncitoare pe plan național, lipsa unei conduceri devotate și ferme a proletariatului în marea bătălie de clasă din octombrie 1920, și-a spus pînă la urmă cuvîntul.

Partidul socialist din Romînia, dominat de oportunism, s-a dovedit incapabil să organizeze și să conducă în luptă clasa muncitoare și masele largi populare. Liderii oportuniști din conducerile partidului socialist și ale sindicatelor nu au luat nici o măsură concretă de pregătire a grevei generale. Pășind încă de la început pe calea trădării grevei, ei au împiedicat ca în memoriul înaintat guvernului să fie formulate și revendicări economice concrete, menite să antreneze în luptă pături cît mai largi muncitorești. Mai mult, urmărind să semene derută în rîndurile muncitorilor,

---

[5] „Kommunismus“, Zeitschrift der Kommunistische Internationale, nr. 45, din 3 decembrie 1920.

[6] „Le Phare“ nr. 14, din noiembrie 1920.

să le slăbească unitatea de luptă pentru a împinge greva la eșec, oportuniștii au dat directive: „In timpul grevei, toată lumea stă acasă, nu se face nici o manifestație...“ [7]. În timp ce guvernul burghezo-moșieresc lua febrile măsuri militare, pregătea un război necruțător împotriva muncitorilor, șefii oportuniști din conducerea partidului socialist și bonzii sindicali, chemînd la „liniște“, la răbdare, cerînd muncitorilor să nu organizeze manifestații și demonstrații în timpul grevei, interzicînd chiar orice inițiativă locală, au trădat din capul locului greva generală, dezorganizînd-o, făcînd astfel posibilă reprimarea ei de către burghezie.

Mergînd pe linia tratativelor infinite și a cerșirii de audiențe, șefii oportuniști sperau că, prin obținerea unor mici concesii din partea guvernului, vor reuși să evite declararea grevei. Cînd nu au mai putut-o opri, ei au înjghebat în grabă un comitet care, așa cum recunoștea însuși I. Moscovici, trebuia „să stea la dispoziția guvernului pentru tratative...“ și „să dea după cel mult 6—7 zile cuvîntul de încetare a grevei generale“, chiar dacă nu se obținea nici o revendicare.

Imediat după declanșarea grevei generale, o parte a oportuniștilor din Consiliul General, în frunte cu Moscovici, s-au prezentat singuri la siguranță pentru a fi arestați, iar alții au dispărut, pur și simplu, din fruntea mișcării.

Un mare rol în înăbușirea grevei generale a avut, de asemenea, poziția oportunistă a social-democraților de dreapta în problema țărănească. Ignorarea de către ei a revendicărilor arzătoare ale maselor țărănești a dus la izolarea luptei clasei muncitoare de frămîntările și luptele țărănimii.

Cu toate că greva generală a fost pînă la urmă înfrîntă, datorită trădării liderilor oportuniști, experiența pe care clasa muncitoare a dobîndit-o în cursul desfășurării acestei mari bătălii a reprezentat un factor de o deosebită importanță pentru etapa următoare a luptei sale.

Greva generală a reprezentat o vastă arenă a luptei ascuțite dintre vechea politică reformistă dusă de conducerea oportunistă de atunci a mișcării muncitorești, pe de o parte, și linia luptei revoluționare preconizate de grupurile comuniste. În focul luptei aprige de clasă pe care a constituit-o greva generală, s-a vădit în practică, mai mult ca oricînd pînă atunci, caracterul capitulard, laș și trădător al politicii reformiste și oportuniste și, în același timp, justețea revoluționară a grupurilor comuniste, devotamentul lor față de interesele vitale ale clasei muncitoare și ale poporului muncitor.

„Experiența grevei generale din 1920 — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — *a arătat mai mult ca oricînd proletariatului din Romînia necesitatea de a avea în fruntea sa un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să-l conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii*“ [8].

În perioada care a urmat, s-a accentuat lupta politică și ideologică în sînul partidului socialist, unde grupurile comuniste cîștigă tot mai mult teren în favoarea creării partidului de tip nou și afilierii sale la Internaționala Comunistă. Majoritatea membrilor partidului socialist își afirmă tot mai puternic hotărîrea de a rupe cu oportunismul și metodele pasive care au dus la eșecul grevei generale.

---

[7] „Socialismul“ din 18 octombrie 1920.

[8] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 367.

Caracterizînd poziția lașă, oportunistă a partidului socialist, un manifest editat de un grup de comuniști imediat după grevă arăta: „...Un partid de paie, fără program, fără tactică, fără disciplină, fără puterea de a da educație revoluționară marilor mase de muncitori“ [9].

Comitetul Central al grupurilor comuniste sublinia, într-un alt manifest: „Din greșelile făcute noi trebuie să tragem învățăminte pentru viitor. Lupta noastră n-a luat sfîrșit. Poziția slabă trebuie întărită și armele îmbunătățite. Partidul socialist trebuie transformat într-un *puternic partid politic comunist*. Lașii, trădătorii și nehotăriții trebuie scoși afară din rîndurile noastre“ [10].

Grupurile comuniste, în fruntea cărora se aflau luptători revoluționari ca Alecu Constantinescu, Constantin Ivănuș, Leonte Filipescu, Pavel Tcacenco, Vasilescu-Vasia, Pandele Becheanu și alții, au dus o intensă și susținută muncă de clarificare politică și ideologică, cîștigînd tot mai multe organizații ale partidului socialist pentru ideea transformării acestuia într-un partid de tip nou, comunist și afilierea la Internaționala Comunistă.

La 8 mai 1921 a fost convocat la București Congresul general al partidului socialist. Majoritatea zdrobitoare a delegaților a votat pentru înființarea Partidului Comunist din Romînia și pentru afilierea lui la Internaționala Comunistă. *Crearea P.C.R. a avut o însemnătate hotărîtoare pentru destinele clasei muncitoare, ale poporului romîn.* „Crearea Partidului Comunist din Romînia a constituit o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din Romînia“ [11].

Plămădit în focul marilor lupte de clasă ale proletariatului din anii 1918—1920, în focul avîntului revoluționar desfășurat sub influența puternică a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, Partidul Comunist din Romînia, de la începutul existenței sale, și-a luat sarcina istorică de a organiza și conduce lupta clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii din țara noastră împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru făurirea unei Romînii socialiste.

De la primii săi pași făcuți în viața politică, Partidul Comunist din Romînia, continuator al celor mai bune tradiții ale luptei poporului pentru eliberarea socială și națională, s-a afirmat ca un conducător sigur, de nădejde, devotat pînă la sacrificiu cauzei dezrobirii celor ce muncesc și făuririi unei vieți noi.

Împins, în 1924, în afara legilor de către cercurile conducătoare burghezo-moșierești, silit vreme de peste două decenii să-și desfășoare activitatea în condițiile celei mai crunte terori, partidul comunist a continuat să fie inițiatorul și conducătorul luptei maselor muncitoare pentru pîine, libertate, democrație și socialism, pentru pace și prietenie cu Uniunea Sovietică — prima țară a socialismului victorios.

Luptînd împotriva burgheziei și moșierimii, împotriva scizioniștilor din sînul clasei muncitoare — social-democrații de dreapta —, partidul comunist s-a preocupat și a militat totodată neîntrerupt pentru călirea

---

[9] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia, 1917—1922“, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 242.

[10] Loc. cit., pag. 244.

[11] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 368.

sa marxist-leninistă, învățînd neîncetat din experiența P.C.U.S., precum și din propria sa experiență. El a lichidat cu hotărîre, pas cu pas, concepțiile social-democrate, moștenite de la vechiul partid socialist, confuziile ideologice și abaterile de dreapta și de stînga din propriile sale rînduri și a asigurat întărirea continuă a unității rîndurilor sale, bazată pe principiile marxism-leninismului.

Un pas hotărîtor în această direcție l-a constituit Congresul al V-lea al partidului, ținut în 1931, care a făcut o analiză profundă a perspectivelor mișcării revoluționare din Romînia, a stabilit principiile organizatorice, ideologice, strategice și tactice ale partidului, în lumina învățăturii marxist-leniniste, a experienței P.C.U.S. și a mișcării comuniste internaționale.

Sub conducerea partidului comunist, mișcarea muncitorească din țara noastră s-a ridicat pe o treaptă superioară. Clasa muncitoare, în frunte cu partidul comunist, a fost singura clasă socială care, luptînd pentru satisfacerea propriilor sale revendicări, pentru eliberarea sa de exploatare și asuprire, a apărat în același timp interesele generale ale întregului nostru popor, a luptat pentru independența și progresul țării.

În 1933, muncitorii ceferiști și petroliști, ridicîndu-se, sub conducerea P.C.R., la luptă împotriva ofensivei întreprinse contra nivelului lor de trai de către guvernul burghezo-moșieresc, național-țărănesc, au acționat în numele întregului popor, care era în mod vital interesat în asigurarea independenței țării, în stăvilirea fascizării ei și a pregătirilor de război contra Uniunii Sovietice. Eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor, organizate și conduse de partidul comunist, au reprezentat prima mare ridicare revoluționară contra fascismului pe plan internațional după instaurarea dictaturii hitleriste în Germania și au barat pentru o vreme instaurarea dictaturii fasciste în țara noastră.

În condițiile fascizării țării, ale sîngeroasei dictaturi fasciste și ale criminalului război antisovietic, cînd interesele naționale au fost subordonate de către moșierime și marii capitaliști romîni țelurilor hrăpărețe și banditești ale hitleriștilor, partidul comunist a fost singura forță politică din țară care a organizat și condus lupta maselor populare pentru interesele vitale ale întregului nostru popor. Cuvîntul partidului, lozincile sale de luptă, activitatea patriotică înflăcărată și eroică a comuniștilor au canalizat indignarea, rezistența și acțiunile antirăzboinice și antifasciste ale miilor și zecilor de mii de oameni ai muncii de pe cuprinsul țării, de pe front și din spatele frontului în direcția luptei hotărîte pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste, pentru întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste.

În condițiile favorabile create de înaintarea armatei sovietice eliberatoare pe teritoriul Romîniei, eroicul și încercatul nostru partid a organizat și condus insurecția armată din august 1944, care a dus la răsturnarea dictaturii militare-fasciste, la întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste și a deschis poporului nostru calea spre făurirea unei Romînii noi, socialiste.

Sub conducerea partidului comunist, clasa muncitoare din țara noastră, oamenii muncii de la orașe și sate au smuls puterea politică din mîinile burgheziei și moșierimii și, instaurînd dictatura proletariatului, au trecut la lichidarea claselor exploatatoare și construirea socialismului.

Țelurile pentru care a luptat și a dat jertfe proletariatul din Romînia în urmă cu 40 de ani au fost realizate pe deplin și mult depășite în anii regimului de democrație populară.

Romînia, în trecut o țară înapoiată, cu un popor sărac, jefuit și batjocorit de către clasele exploatatoare și de imperialiștii străini, a străbătut în numai 15 ani de regim de democrație populară o întreagă epocă istorică.

Clasa muncitoare, în trecut asuprită și exploatată, lipsită de cele mai elementare drepturi și menținută în întuneric, astăzi este forță conducătoare în stat. Ea s-a dovedit demnă de glorioasele ei tradiții revoluționare și își îndeplinește cu succes misiunea de clasă conducătoare a societății și statului nostru, a operei de construire a socialismului.

Astăzi, Republica Populară Romînă se află în rîndul țărilor cu orînduirea cea mai înaintată și mai dreaptă din cîte a cunoscut istoria omenirii și joacă un rol tot mai activ în viața internațională. Clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea, luptînd sub conducerea P.M.R., au lichidat pentru totdeauna domnia burgheziei și moșierimii și au desființat exploatarea omului de către om. În locul unei societăți bazate pe clase antagoniste, în țara noastră s-a născut și se dezvoltă o societate nouă, socialistă, bazată pe clase și categorii sociale prietene. S-a format și se dezvoltă unitatea moral-politică a poporului muncitor în jurul P.M.R., s-a întărit alianța clasei muncitoare cu țărănimea. A fost rezolvată pe baze marxist-leniniste problema națională, dezvoltîndu-se prietenia frățească a oamenilor muncii, indiferent de naționalitate.

Sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu partidul ei marxist-leninist, poporul nostru a obținut în anii regimului de democrație populară succese remarcabile pe linia dezvoltării rapide și multilaterale a economiei și culturii. În ceea ce privește ritmul de creștere a industriei, țara noastră a lăsat în urmă unele țări capitaliste dezvoltate din Europa. Numai în anii 1956—1959 au fost construite 101 întreprinderi noi, 93 de secții noi, iar 294 de întreprinderi au fost reutilate și dezvoltate. Astăzi, în țara noastră se realizează numai în 11 săptămîni întreaga producție industrială din 1938. Cooperativizarea agriculturii este în linii generale înfăptuită.

Datorită dezvoltării forțelor de producție, creșterii productivității muncii și a venitului național, au sporit veniturile oamenilor muncii, s-au îmbunătățit substanțial condițiile lor de viață, s-a lărgit baza materială a învățămîntului de toate gradele, s-a lărgit considerabil rețeaua de spitale, policlinici, maternități și alte instituții de asistență medicală.

În procesul măreților transformări ce s-au petrecut și se petrec în țara noastră, oamenii muncii s-au convins de justețea drumului pe care-i conduce P.M.R., de justețea politicii sale, și aceasta a întărit și mai mult unitatea poporului nostru muncitor în jurul partidului și al Comitetului său Central, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Partidul marxist-leninist al clasei muncitoare, făurit în focul luptelor de clasă de acum patru decenii, este astăzi, datorită fidelității față de învățătura marxist-leninistă, a legăturilor cu masele, datorită zdrobirii oricăror manifestări antipartinice, fracționiste, un partid puternic, mai omogen și mai strîns unit în jurul Comitetului Central cum n-a fost niciodată în întreaga perioadă a existenței sale. Rolul de conducător al Partidului Muncitoresc Romîn în activitatea de stat, economică și social-culturală este în continuă creștere.

Implinirea a 40 de ani de la greva generală din octombrie 1920 are loc în condițiile în care poporul nostru muncește cu entuziasm, plin de avînt, pentru traducerea în viață a luminosului program adoptat de Congresul al III-lea al P.M.R., eveniment de însemnătate istorică în viața partidului și poporului nostru. Congresul al III-lea a consemnat cucerirea istorică a clasei muncitoare și poporului nostru — victoria socialismului în țara noastră. Adoptînd Directivele cu privire la planul de 6 ani și schița programului economic pe 15 ani, a deschis în fața poporului perspectivele grandioase și însuflețitoare ale desăvîrșirii construirii socialismului și trecerii la construirea treptată a comunismului în patria noastră.

Amintindu-și de lupta dîrză și curajoasă a proletariatului din țara noastră din octombrie 1920, poporul nostru prețuiește și mai mult cuceririle obținute, este hotărît să le apere și să le dezvolte, își strînge și mai mult rîndurile în jurul conducătorului său încercat — Partidul Muncitoresc Romîn. Muncind cu abnegație și hotărîre pentru înfăptuirea sarcinilor planului economic de 6 ani, al cărui obiectiv principal este dezvoltarea bazei tehnico-materiale a socialismului, încheierea procesului de făurire a relațiilor de producție socialiste în întreaga economie, în vederea desăvîrșirii construcției socialismului, poporul nostru cinstește azi memoria fiilor săi care au luptat și s-au jertfit în urmă cu 40 de ani și se arată demn continuator al glorioaselor tradiții de luptă ale clasei muncitoare, ale poporului nostru.

SITUAŢIA ECONOMICĂ DIN ROMÎNIA ŞI CONDIŢIILE DE MUNCĂ ŞI DE TRAI ALE CLASEI MUNCITOARE ÎN PERIOADA PREMERGĂTOARE GREVEI GENERALE DIN 1920

de MANEA MĂNESCU şi N. N. CONSTANTINESCU

Greva generală din 1920 a izbucnit şi s-a desfăşurat în condiţiile unei agravări a contradicţiilor economice, sociale şi politice din Romînia. Cauzele acestei agravări îşi au rădăcinile în sistemul social-economic burghezo-moşieresc, în consecinţele primului război mondial imperialist şi ale participării Romîniei burghezo-moşiereşti la el ca şi în condiţiile nou create de uriaşul avînt revoluţionar al maselor muncitoare care a urmat după victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie 1917.

Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie — cea mai grăitoare manifestare a crizei generale în care intrase capitalismul — a rupt lanţul imperialismului într-una dintre cele mai mari ţări şi a deschis o eră nouă în istoria omenirii — era doborîrii revoluţionare a capitalismului şi a victoriei socialismului.

Victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie a exercitat o influenţă uriaşă asupra mişcării revoluţionare din întreaga lume. „Exemplul rus — scria V. I. Lenin — arată *tuturor* ţărilor cîte ceva — dar cu totul esenţial — din viitorul lor inevitabil şi apropiat. Muncitorii înaintaţi din toate ţările au înţeles de mult acest lucru, şi de cele mai multe ori nu atît l-au înţeles, cît l-au sesizat, l-au simţit cu instinctul lor de clasă revoluţionară" [1].

În Romînia, unde masele populare clocoteau de ură şi de revoltă contra claselor exploatatoare, care împinseseră ţara în războiul imperialist şi supuneau oamenii muncii unei exploatări sîngeroase, cucerirea puterii politice de către proletariat în Rusia i-a dat clasei muncitoare un curaj şi un avînt revoluţionar necunoscute încă pînă atunci.

Victoria revoluţiei în Rusia şi creşterea mişcării revoluţionare în ţară au produs panică în rîndurile burgheziei şi moşierimii din Romînia. Clasele exploatatoare, pentru a-şi menţine dominaţia, s-au decis să înfeudeze ţara faţă de imperialismul german. În felul acesta, clasele dominante din Romînia sperau să obţină ajutor pentru înăbuşirea mişcării revoluţionare din interior, ca şi pentru intervenţia contra Ţării sovietice, intervenţie care între altele urma să le servească la înspăimîntarea maselor populare din ţară şi la abaterea lor de la lupta revoluţionară.

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 6.

În aceste condiții, și avînd consimțămîntul puterilor Antantei, guvernul burghezo-moșieresc a încheiat cu puterile centrale, la 9 decembrie 1917, armistițiul de la Focșani. Imediat după aceasta, atît cu consimțămîntul Antantei, cît și cu cel al puterilor centrale, la 22 decembrie 1917, guvernul burghezo-moșieresc a trecut la atacul trupelor ruse din Moldova, iar în ianuarie 1918 a atacat și înăbușit cu forța armată sovietele revoluționare din Basarabia, care luaseră naștere și se dezvoltaseră în timpul revoluției.

Mergînd mai departe pe linia înrobirii țării față de imperialismul german, guvernul burghezo-moșieresc romîn a încheiat apoi la Buftea, la 5 martie 1918, o pace separată preliminară cu puterile centrale, pace care a fost curînd definitivată prin tratatul de pace de la București, din 7 mai 1918. Prin pacea de la București, Austro-Ungaria lua României tot lanțul carpatic, iar Dobrogea trecea în mîinile unui condominium germano-austro-ungar. Totodată o serie de clauze economice asigurau înrobirea și jefuirea sistematică și îndelungată a României de către puterile centrale.

În felul acesta, ura claselor exploatatoare împotriva mișcării revoluționare a maselor populare și împotriva Țării sovietice a mers pînă la aruncarea țării în mîinile imperialismului german.

Peste cîteva luni însă, și anume în toamna anului 1918, puterile centrale au fost înfrînte de către Antantă. În aceste condiții generale s-a produs retragerea trupelor germane și austro-ungare de pe teritoriul romîn. Guvernul burghezo-moșieresc romîn se alătură Antantei, care, la rîndul ei, caută să folosească România ca o bază militară, îndreptată contra Puterii sovietice.

La 1 decembrie 1918, guvernul de la Iași se mută la București.

Între timp, în condițiile înfrîngerii Austro-Ungariei în război și ale destrămării monarhiei habsburgice sub loviturile luptei crescînde a maselor, desfășurată sub înrîurirea puternică a Revoluției din Octombrie, au loc în Transilvania, în noiembrie—decembrie 1918, mari lupte revoluționare. Într-o serie de locuri, muncitorii creează soviete, țăranii atacă conacele și ocupă pămînturile moșierești, soldații pleacă cu de la sine putere acasă, armata și poliția se descompun. Masele populare au înlăturat puterea vechilor autorități ale statului austro-ungar. În decembrie 1918 se înfăptuiește unirea Transilvaniei cu România — act istoricește progresist, corespunzător năzuințelor seculare ale poporului romîn spre desăvîrșirea unirii naționale.

Profitînd de lipsa unui partid marxist al proletariatului, avînd sprijinul liderilor reformiști și fluturînd în mod demagogic promisiunea unor largi reforme democratice, burghezia română ardeleană a izbutit să acapareze conducerea luptelor maselor pentru unirea Transilvaniei cu România. Trădînd făgăduielile privind acordarea unor reforme democratice, cu ajutorul trupelor trimise în Transilvania, guvernul burghezo-moșieresc a înăbușit mișcarea revoluționară.

Cîteva luni mai tîrziu, în înțelegere cu guvernele Antantei, guvernul burghezo-moșieresc romîn, îndeplinindu-și rolul de jandarm al imperialismului în această parte a Europei, își va trimite trupele să înăbușe Republica Sovietică Ungară, instaurată de revoluție în martie 1919.

1. Situația economică a Romîniei în anii 1919—1920

Războiul imperialist a avut grave consecințe în viața economică a țării.

Datorită distrugerilor pricinuite de război, jafului masiv și necruțător la care fusese supusă țara de către imperialiștii germani și austro-ungari, datorită dezorganizării economice care domnea în țară, situația economică a Romîniei în perioada imediat următoare războiului mondial era cu adevărat dezastruoasă.

În ce privește industria, un mare număr de întreprinderi industriale, aflate în toate regiunile țării și în toate ramurile industriei, au lucrat cu o parte foarte redusă din capacitatea lor de producție.

În domeniul industriei extractive, față de 1.810.170 tone de țiței în 1914 și 968.611 tone în 1918, extracția de petrol a scăzut în 1919 la 855.542 de tone, pentru ca în 1920 să nu fie decît de 1.108.924 de tone [2], adică abia 61% din cea a anului 1914. La rîndul ei, industria carboniferă înregistra și ea o continuă scădere a producției. În principala regiune carboniferă a țării, Valea Jiului, extracția de cărbune a scăzut de la 2,2 milioane de tone în 1913 și 1,4 milioane de tone în 1918 la 1 milion de tone în 1919 și 987.860 de tone în 1920 [3]. O scădere continuă a extracției a înregistrat pînă și industria sării. Față de 335.169 tone de sare extrasă în anul 1913 și 419.761 de tone în 1917, extracția de sare în 1919 mai reprezenta 259.167 de tone, iar în 1920 doar 246.976 de tone [4].

Dezastruoasă era situația și în industria siderurgică. Astfel, Reșița, care în 1913 dăduse o producție siderurgică de 162.911 tone, în anul 1919 mai producea doar 53.844 de tone, adică doar 33%, iar la Uzinele Hunedoara, în aceeași perioadă, producția a scăzut de la 134.089 de tone la 3.896 de tone, adică în 1919 mai reprezenta abia 2,8% din cea antebelică [5]. În industria auro-argentiferă, în 1920, față de 1913, producția de aur era doar de 707 kg, în loc de 2.415 kg, iar cea de argint de 2.035 kg, față de 6.383 kg [6].

Nu era mai bună situația nici în industria prelucrătoare. Reflectînd atît starea ei precară, cît și situația extrem de proastă a producției agricole, industria morăritului lucra în 1919 cu abia 57% din capacitatea ei normală de producție, iar în 1920 doar cu 48,7% [7]. Cît privește industria zahărului, în ciclul de producție 1919/1920 producția acesteia mai reprezenta doar o șesime din cea a ciclului 1913/1914, scăzînd de la 44.855 de tone la 7.878 de tone [8].

Deosebit de mică era și producția industriei textile. Lipsite de materie primă, țesătoriile de bumbac erau în cea mai mare parte inactive. Cît

---

[2] „Anuarul statistic al Romîniei 1939—1940", București, 1940, pag. 465.

[3] Camera de comerț și de industrie din Cluj: „Industria și bogățiile naturale din Ardeal și Banat", Cluj, 1927, pag. 51.

[4] „Anuarul statistic al Romîniei 1925", București, 1926, pag. 178—179.

[5] „Ancheta industrială din 1920", pag. 34—35, publicată în „Buletinul industriei" nr. 7—9, 1921.

[6] Camera de comerț și industrie din Cluj: „Industria și bogățiile naturale din Ardeal și Banat", Cluj, 1927, pag. 79.

[7] „Buletinul industriei" nr. 1—3, din 1921, pag. 70.

[8] *R. Racovițză:* „Industria zahărului", București, 1922, pag. 79.

privește industria lînii, nici ea nu a lucrat în perioada 1919—1920 decît cu 20% din capacitatea normală de producție [9].

În sfîrșit, în industria hîrtiei, în 1919, față de 1913, producția mai reprezenta abia aproximativ o treime, scăderea fiind de la 27.508 tone la 9.489 de tone [10].

Situația producției industriale a rămas rea nu numai în 1920, dar și în 1921. Un raport făcut în octombrie 1921 cu privire la situația din industrie constată că „producția industrială a țării este în toate ramurile industriale cu mult sub normal. Puține sînt industriile în care se reprezintă ceva mai mult de 50% din cea dinainte de război. În cele mai multe industrii, producția actuală este între 30 și 50% din cea dinainte de război" [11].

Prelungirea atît de mult a acestei stări de lucruri se datora în mare măsură distrugerilor de instalații industriale și jafului practicat de imperialiștii germani și austro-ungari în timpul războiului, ca și uzurii foarte avansate a instalațiilor, lipsei de piese de schimb pentru mașini, lipsei a numeroase materii prime și auxiliare etc. Consecințe negative a avut politica dusă de către capitaliști în această perioadă, și anume în goana după profituri rapide, de a nu face noi investiții în mijloace fixe, ci de a-și îndrepta capitalurile spre operații speculative aducătoare de cîștiguri mari și imediate.

În agricultură, datorită distrugerilor suferite în timpul războiului și lipsei grave de inventar viu și mort în gospodăriile țărănești, ca și lipsei de brațe la sate, din cauza mobilizării care s-a prelungit și în 1919—1920, suprafața agricolă însămînțată — cuprinzînd toate regiunile țării — a scăzut de la 13,7 milioane ha, cît fusese în medie între 1911—1915, la 8,3 milioane ha în 1919—1920 și 10 milioane ha în 1920—1921 [12]. La rîndul ei, producția agricolă a înregistrat o scădere atît de mare, încît în 1919 nu numai că nu a permis efectuarea exportului de cereale, dar nu a putut satisface nici măcar consumul intern, producîndu-se o adevărată foamete și trebuind ca, în condițiile crizei alimentare, să se importe grîu, porumb etc. În 1920, cu toate că recolta a crescut simțitor, ea s-a menținut mult sub nivelul anilor antebelici. Astfel, pe teritoriul vechiului regat, în 1920 producția de cereale era de 67,9 milioane de hectolitri, față de 88,1 milioane de hectolitri cît fusese media anilor 1911—1915 [13]. Din această producție însă au fost deja exportate 983.042 tone de cereale.

Deosebit de gravă era situația și în domeniul transporturilor pe calea ferată. Pe teritoriul care fusese sub ocupația puterilor centrale, aproape toate lucrările de artă erau distruse — între care și marele pod de peste Dunăre —, iar cele refăcute erau doar în stare de provizorat; în foarte mare parte, materialul rulant fusese luat de foștii ocupanți, deteriorat sau distrus. În aceste condiții, pe vechiul teritoriu al Romîniei, din cele 910 locomotive cîte fuseseră înainte de război nu mai erau în serviciu decît 265, din cele 1.461 vagoane de călători nu mai existau decît 563, iar din cele 23.576 vagoane de marfă nu mai rămăseseră decît 3.511. În plus, în întreaga țară, locomotivele existente erau de nu mai puțin de 150 de

[9] „Buletinul industriei", anul II, nr. 7—9, pag. 84.

[10] *R. Racovițză:* „Industria hîrtiei", București, 1921, pag. 44

[11] *M. Cioc* și *C. Cassassovici:* „Raport relativ la chestiunea măririi producției industriale", București, 1921, pag. 4.

[12] „Analele statistice și economice" nr. 3—4, din martie-aprilie 1923, pag. 55—56.

[13] Ibid.

tipuri, iar șinele de cale ferată de peste 50 de tipuri [14]. După încheierea păcii, situația era atît de rea, încît din Moldova în Muntenia nu putea fi îndrumat decît un tren pe zi și acela mergînd cu cel mult 10—15 km pe oră. Pentru încărcarea mărfurilor, vagoanele necesare trebuiau așteptate luni de zile.

Ca urmare a acestei stări de lucruri, legăturile între diferitele părți ale țării se făceau deosebit de greu, iar traficul de mărfuri și de persoane pe calea ferată era extrem de redus. Această situație grea a transporturilor s-a menținut încă vreo cîțiva ani.

La starea grea a industriei, agriculturii și transportului se adăugau și haosul din finanțele publice și inflația.

În legătură cu aceasta, trebuie în primul rînd subliniat că datorită intervenției din 1919 contra Republicii Sovietice Ungare și datorită măsurilor militare luate de regimul burghezo-moșieresc împotriva mișcării revoluționare din țară, perioada finanțelor de război nu a încetat o dată cu primul război mondial, ci s-a prelungit pînă la începutul anului 1921, cînd abia a fost suprimat „creditul de război".

Trăsătura caracteristică a bugetelor din anii imediat următori războiului a fost aceea a unor deficite uriașe. Într-adevăr, bugetele s-au realizat astfel [15]:

Anul bugetar	Venituri	Cheltuieli	Deficit
1918/1919	421.038.691	1.694.210.385	1.273.171.694
1919/1920	2.002.784.174	5.205.301.930	3.202.517.756
1920/1921	4.099.569.951	7.406.151.397	3.306.581.446

Așadar, în 1918/1919 deficitul reprezenta circa 300% față de venituri, în 1919/1920 — circa 160%, iar în 1920/1921 — 80%.

Marile cheltuieli făcute de statul burghezo-moșieresc, care creșteau an de an, au dus la o vertiginoasă creștere a fiscalității pe spinarea maselor de oameni ai muncii.

O altă cale, pe lîngă impozite, de acoperire a cheltuielilor statului au fost împrumuturile. Ca urmare, datoria publică internă și externă a Romîniei, care la 1 aprilie 1914 era de 1.866,5 milioane de lei și sporise cu 1.112,6 milioane de lei în timpul neutralității și 1.602,2 milioane de lei în anii războiului, a mai crescut după război pînă la 1 aprilie 1921 cu 16.160,4 milioane de lei, totalizînd astfel 20.741,7 milioane de lei [16].

Trebuie însă subliniat că cifra de 20.741,7 milioane de lei nu cuprindea încă împrumuturile interne din 1919 și 1920, mari sume care trebuiau plătite pentru o seamă de mărfuri cumpărate de stat din străinătate, partea ce fusese impusă Romîniei din datoria Austro-Ungariei (cam 4 milioane de lei) etc.[17]

Ca urmare a acestei situații, la 30 decembrie 1920, datoria publică a Romîniei repartizată pe cap de locuitor era de 1.770 de lei aur, adică

[14] „Enciclopedia Romîniei" vol. IV, pag. 51 și 53.
[15] Tabel alcătuit pe baza „Enciclopediei Romîniei" vol. IV, pag. 775 și 778.
[16] *Gh. Dobrovici:* „Istoricul dezvoltării economice și financiare a Romîniei și împrumuturile contractate, 1823—1933", București, 1934, pag. 382—384.
[17] „Enciclopedia Romîniei" vol. IV, pag. 777.

de peste 7 ori mai mare decît în ajunul primului război mondial, cînd nu reprezenta decît 241 de lei aur [18].

Interesate profund în înăbușirea mișcării revoluționare din țară, clasele exploatatoare din Romînia, la fel ca și imperialiștii străini, au folosit totodată cumpărarea de armament, echipament militar și de produse alimentare pentru populația înfometată ca pe un prilej de îmbogățire masivă și rapidă. Datoriile contractate de guvernul burghezo-moșieresc romîn în anii imediat următori războiului pentru mărfurile cumpărate din străinătate se ridicau la 873,1 milioane de lei [19]. Cu toate însă că erau cumpărate de stat, aceste mărfuri, care erau desfăcute prin depozite speciale, au ajuns în mîinile a tot felul de intermediari speculanți. La rîndul lor, acești speculanți vindeau produsele la populație, obținînd profituri fabuloase. În plus, în administrația statului s-au produs cu prilejul acestor livrări nenumărate fraude.

În ceea ce privește circulația monetară, trăsătura ei caracteristică în perioada imediat următoare războiului a fost creșterea accelerată a inflației. Astfel, dacă în 1914 cantitatea de monedă în circulație reprezenta 578,2 milioane de lei, iar la sfîrșitul anului 1918 — 2.489 milioane de lei, la 31 decembrie 1920 ea se ridicase deja la 9.485,5 milioane de lei. Acoperirea cantității de bilete B.N.R. era de abia 15,06%, din care 9,80% reprezentată prin „trate și bonuri de tezaur-aur", adică prin simplă hîrtie, și doar 5,26% din aur, chiar și aceasta numai într-o infimă măsură aflată efectiv în mîinile Băncii de emisiune. De fapt, adevărata acoperire metalică a leului varia în jurul lui 1%.

Creșterea vertiginoasă a emisiunii de bani de hîrtie în condițiile în care pe piață se simțea o lipsă extrem de acută de mărfuri a dus la o depreciere accelerată a leului. Inflația creștea puternic însă nu numai datorită emisiunii crescînde de lei de hîrtie cerute de stat de la B.N.R. spre a face față cheltuielilor, dar și datorită faptului că după război au rămas în circulație leii de hîrtie emiși de ocupanții germani, precum și intrării în circuitul economic al țării a unor mari cantități de coroane și ruble, ele însele de diverse emisiuni și cu cursuri foarte variate.

Operația preschimbării monedelor străine și a unificării monetare în Romînia a întîrziat foarte mult, operațiile de preschimbare terminîndu-se abia la sfîrșitul anului 1920 și primele zile ale lui 1921. Tărăgănarea preschimbării dădea posibilitate claselor exploatatoare din Romînia și în primul rînd oligarhiei financiare să realizeze profituri uriașe. În schimb însă ea a adus o adîncire a sărăciei maselor muncitoare.

Marile cîștiguri realizate de burghezie în perioada războiului mondial și afacerile care au urmat în anii postbelici au determinat creșterea simțitoare nu numai a capitalului, dar și a numărului băncilor. Astfel, de la 486 de bănci cîte existau în țară în 1919 (și anume, 204 în cadrul vechilor frontiere și 282 în noile provincii), cu un capital total de 771.264.028 de lei, numărul lor a crescut în 1920 la 543, cu un capital global de 1.966.663.900 de lei [20]. Cu alte cuvinte, într-un singur an au fost create 57 de noi bănci, iar capitalul tuturor băncilor a ajuns de 2,7 ori mai mare. Cele mai însem-

[18] Loc. cit., pag. 770 și 777.

[19] *Gh. Dobrovici:* „Istoricul dezvoltării economice și financiare a Romîniei și împrumuturile contractate, 1823—1933", București, 1934, pag. 388—391.

[20] „Enciclopedia Romîniei" vol. IV, pag. 565.

nate sporuri de capital le-au înregistrat marile bănci. Dintre acelea cu capital predominant romînesc, aci intrau Banca romînească, Banca generală a țării romînești (unde după război capitalul german fusese înlăturat), Banca de scont a Romîniei, Banca comerțului din Craiova, Banca agricolă. „Aceste 5 mari bănci comerciale — scria în 1920 economistul burghez Victor Slăvescu — alcătuiesc *marea finanță românească*, în curatul înțeles al cuvîntului, stabilind chiar un quasi consorțiu" [21]. Alături însă de aceste bănci și lucrînd foarte adesea în strînsă legătură cu ele și-au sporit mijloacele și activitatea și astfel de mari bănci cu capital predominant sau complet străin cum erau Banca Marmorosch, Blank & Co, Banca de credit romîn, Banca comercială romînă și The Bank of Romania Ltd, care constituiau pîrghii nemijlocite ale marii finanțe monopoliste internaționale pentru asigurarea dominației sale în Romînia.

În centrul întregului sistem bancar rămîne mai departe Banca Națională a Romîniei — citadela capitalului financiar liberal — care o dată cu extinderea privilegiului său de emisiune monetară și asupra noilor regiuni își asigură în această perioadă toate bazele pentru sporirea ulterioară a rolului ei în economie.

Anii care au urmat primului război mondial s-au caracterizat, de asemenea, prin creșterea tot mai însemnată a procesului de fuzionare a capitalului bancar cu cel industrial. Plasamentul industrial al băncilor se făcea în această perioadă îndeosebi în industriile din Transilvania și Banat, unde faptul că vechile legături cu băncile din Viena și Budapesta fuseseră în mare măsură întrerupte crea un vast teren de operații pentru băncile din vechea Romînie, în vederea cuceririi de noi poziții economice.

De altfel, în direcția pătrunderii în întreprinderile industriale din Transilvania lucrau nu numai băncile, ci și marile întreprinderi industriale din vechea Romînie, îndeosebi cele ale liberalilor. În această privință este, de pildă, cît se poate de grăitoare hotărîrea luată, încă la 28 martie 1919, de consiliul de administrație al „Întreprinderilor Emil Costinescu" din Sinaia. „În vederea legăturilor comerciale cu Ardealul — se scrie în procesul-verbal —, consiliul hotărăște a lua parte la diferite întreprinderi de peste munți, avînd același scop ca și al societății noastre, și în consecință dă delegație d-lor președinte, administrator delegat și director pentru ca împreună să hotărască participarea la asemenea întreprinderi, fiind împuterniciți a le destina sumele ce vor crede meritate" [22].

Creșterea puterii capitalului financiar din Romînia în această perioadă avea loc în condițiile în care începea să se desfășoare o luptă tot mai înverșunată între marea finanță din vechiul regat, în frunte cu Banca romînească și sprijinită de partidul liberal pe de o parte, și marea finanță din Transilvania, în frunte cu băncile ardelene și sprijinită de partidul național, condus de I. Maniu, pe de altă parte, pentru așa-zisa „naționalizare" a industriei din Transilvania. În esență problema acestei „naționalizări" consta în trecerea industriei cu capital străin din Transilvania sub controlul „capitalului național" particular, fiecare din cele două grupe voind

[21] *Victor Slăvescu:* „Marea finanță din Romînia în vreme de război", București, 1920, pag. 248.

[22] Arhiva Uzinelor „I. C. Frimu"-Sinaia: Registrul proceselor-verbale ale ședințelor consiliului de administrațiune al Întreprinderilor „Emil Costinescu. Societate anonimă", pag. 28.

să „naționalizeze" industria transilvăneană pentru ea. În cursul acestei lupte, cu toate că încă în 1919 și 1920 finanța ardeleană a acaparat un șir de întreprinderi, liberalii au reușit totuși să pună mîna pe poziții din cele mai importante în industria de dincolo de munți. Însă încă de pe acum uneori, cele două mari grupuri financiare conlucrau la acest gen de „naționalizări".

Așadar, pretinsa „naționalizare" a întreprinderilor industriale din Transilvania și Banat, care începe din această perioadă, nu era altceva decît un nou mijloc de îmbogățire a burgheziei, iar contradicțiile dintre „finanța regăteană" și „finanța ardeleană" nu erau decît ciocniri pentru exclusivitatea prăzii sau pentru o parte mai mare din ea. Totodată însă trebuie remarcat că prin „naționalizarea" începută de liberali și maniști capitalul străin din întreprinderile transilvănene nu a fost înlăturat, ci prin complicitatea lor — în urma acordării de către capitaliștii străini a unui mic pachet de acțiuni și a cîtorva locuri în consiliul de administrație al respectivelor întreprinderi —, capitalul străin continua să-și desfășoare dominația sub masca firmelor devenite astfel „naționale".

Totodată, după primul război mondial, între magnații capitalului străin s-a intensificat lupta pentru acapararea unei părți cît mai mari din bogățiile țării, în scopul realizării de profituri cît mai ridicate. Așa cum arăta V. I. Lenin, în țările înapoiate „...profitul este de obicei ridicat, deoarece capitalurile sînt puține, prețul pămîntului relativ mic, salariile mici, materiile prime ieftine" [23].

Dominația capitalului străin în Romînia după război nu numai că nu a slăbit, dar s-a și întărit mult în comparație cu cea antebelică, cu singura mențiune în plus că fostele poziții ale capitalului german și austro-ungar au trecut în foarte mare măsură în mîinile capitalului Antantei.

Accentuarea înfeudării țării monopoliștilor străini s-a produs în primul rînd pe calea creșterii datoriei publice. Într-adevăr, datoria publică externă care la 1 aprilie 1914 era în valoare de 1.652,1 milioane de lei, în perioada neutralității a sporit cu 312,6 milioane de lei, în perioada războiului cu alte 252,2 milioane de lei, iar după război pînă la 1 aprilie 1921 cu alte 2.355,4 milioane de lei, totalizînd astfel 4.572,3 milioane de lei [24], și aceasta fără a mai aminti cele 4 miliarde de lei impuse Romîniei spre plată din datoria Austro-Ungariei, ca și sumele ce trebuiau plătite pentru mărfurile cumpărate de stat pe credit din străinătate etc. Or, toate aceste noi și masive datorii erau către Franța, Anglia, S.U.A. și, mai puțin, către Italia.

În al doilea rînd, creșterea dependenței Romîniei față de capitalul străin în general și față de cel antantist în special a avut loc în urma acaparării de către el a unor însemnate poziții pe care mai înainte le avuseseră puterile centrale. În acest scop, capitaliștii englezi, francezi, americani etc. au folosit toate mijloacele posibile, inclusiv complicitatea vîrfurilor financiare din Romînia, în dauna statului romîn.

Potrivit prevederilor tratatului de la Versailles (iunie 1919), bunurile germane din Romînia trebuiau lichidate, iar acțiunile societăților cu capital german depuse pentru ștampilare. Căutînd să-și asigure întărirea dominației în industria petrolului din Romînia, pe baza convenției de la San Remo din aprilie 1920, monopoliștii englezi și francezi au încheiat cu guvernul

[23] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 22, Ed. P.M.R. 1952, pag. 237.

[24] *Gh. Dobrovici*: „Istoricul dezvoltării economice și financiare a Romîniei și împrumuturile contractate, 1823—1933", București, 1934, pag. 382—384.

Averescu o înțelegere conform căreia acțiunile societăților petrolifere germane din Romînia urmau să fie împărțite astfel : 51% statului romîn, 24,5% Angliei și 24,5% Franței. Cu alte cuvinte, de la început, capitalul anglo-francez își rezerva în industria petrolului 49% din acțiunile germane. Dar lucrurile nu s-au oprit aci. Cîrdășia dintre capitaliștii germani, cei romîni și monopolurile occidentale a dus la aceea că în momentul ștampilării cea mai mare parte a acțiunilor germane din Romînia erau deja în mîinile capitaliștilor occidentali din Antantă sau ale celor neutri, iar altă parte în mîinile capitaliștilor romîni. Așa, de pildă, Banca generală romînă, al cărei capital aparținuse în întregime marilor bănci germane „Disconto Gesellschaft" și „S. Bleichroder" și care în timpul războiului a fost unul din instrumentele economice cele mai odioase ale ocupanților germani, nu mai avea în momentul ștampilării acțiunilor sale decît 20% capital german, restul de 80% fiind devenit... romînesc. Ca urmare, statul romîn a mai intrat în posesia doar a unei cincimi din capitalul Băncii generale romîne. Restul a revenit marilor capitaliști, în frunte cu cei liberali, care au organizat schimbarea „naționalității" acțiunilor. Tot așa, „Steaua romînă", care pînă la război aparținuse în întregime capitalului german, a devenit peste noapte 50% „aliată", jumătate din acțiuni fiind acaparate, înainte de ștampilare, în dauna statului romîn, dar cu complicitatea interesată a unor afaceriști din Romînia, de către „Royal Dutch-Shell" și „Anglo-Persian Oil Company". Restul de 50% din acțiuni, care mai rămăseseră încă în mîinile lui Deutsche Bank, a fost împărțit, conform proporțiilor stabilite de convenția de la San Remo, monopolurilor anglo-franceze. În consecință, monopoliștii englezi și francezi și-au asigurat dominația deplină la „Steaua romînă", iar statul romîn, din capitalul de 3 miliarde de lei de la „Steaua romînă", s-a ales doar cu un pachet de acțiuni în sumă de 200 milioane de lei. În schimb, complicii romîni ai capitalului străin, care au contribuit la această jefuire a statului, s-au ales cu un număr de acțiuni la „Steaua romînă" și au fost aleși membri în consiliul ei de administrație. Din toată această imensă afacere au profitat și monopoliștii americani. „Banque de Paris et des Pays Bas", care deținea un însemnat număr de acțiuni la „Steaua romînă", intrase sub controlul grupurilor financiare care depindeau de Rockefeller. În felul acesta, și „Standard Oil" își luase partea sa de pradă.

O soartă asemănătoare au avut și acțiunile germane de la „Concordia", „Vega", „Creditul petrolifer" etc.

O altă cale prin care monopolurile străine din grupa Antantei și-au întărit dominația economică în Romînia a fost folosirea a tot felul de presiuni diplomatice și economice. În această privință, procedeele folosite de S.U.A. sînt cît se poate de elocvente. Astfel, în 1919, la Conferința de pace de la Paris, unul din colaboratorii direcți ai lui Wilson, Baruch, a comunicat lui I. I. C. Brătianu că S.U.A. nu vor admite nici o înțelegere care să nu fie conformă cu interesele americane privind concesionarea de terenuri petrolifere în Romînia. Altfel, notează Brătianu, referindu-se la amenințarea lui Baruch, „serviciul lor de aprovizionare nu s-ar mai interesa de serviciile noastre și nici pe alte tărîmuri nu am putea conta pe ei" [25]. De alt-

[25] *Gh. I. Brătianu :* „Acțiunea politică și militară a Romîniei în 1919 în lumina corespondenței diplomatice a lui I. I. C. Brătianu", București, 1939, pag. 62—63.

fel, și în august 1919 S.U.A. au luat măsuri pe plan mondial pentru a-și asigura în toate părțile globului noi avantaje petrolifere [26].

În aceste condiții generale, capitalul străin a rămas mai departe dominant în Romînia, cu mențiunea că pozițiile capitaliștilor germani au trecut într-o foarte mare măsură în mîinile capitalului englez, francez și american. Iată de ce, încă la începutul anului 1921, referindu-se expres la Romînia și Polonia, V. I. Lenin scria că „ambele țări sînt vîndute cu ridicata și cu amănuntul capitaliștilor străini. Ele sînt înglodate în datorii, pe care n-au cu ce le plăti" [27]. În același timp însă, ca urmare a noianului de afaceri făcute, a cunoscut o anumită creștere și capitalul burgheziei românești, și în primul rînd al celei liberale, atît în bănci cît și în industrie. În această privință este grăitor faptul că, de pildă, în industria petroliferă, ponderea capitalului romîn a crescut de la 8,1% în 1914[28] la 16,1% în 1920 [29].

Marile afaceri făcute de către capitaliștii romîni și străini în anii 1919—1920 s-au soldat pentru ei cu profituri din cele mai mari. Astfel, potrivit bilanțului, Societatea „Astra română", avînd un capital de 67.500.000 de lei, a înregistrat în 1919 un profit net de 70.598.105 lei, adică de circa 105%. La rîndul ei, Societatea, tot petroliferă, „Speranța" (capital american și romîn) a înregistrat — iarăși potrivit bilanțului — un profit de 600%. Rezultă deci că profiturile însușite de capitalul monopolist autohton și străin în Romînia semicolonială erau extrem de ridicate. Chiar statistica burgheză arăta că profitul net pe ansamblul industriei a fost în 1919 de 27,59%, iar în 1920 de 23,20% [30].

Tocmai profiturile reale extrem de mari explică de ce, într-un termen foarte scurt, capitaliștii reușeau să-și dubleze capitalul în această perioadă.

2. Situația clasei muncitoare din Romînia în perioada imediat următoare războiului mondial

Examinînd situația clasei muncitoare în perioada anterioară grevei generale, se pun o serie de probleme ca aceea a situației numerice, a compoziției, a repartiției teritoriale și a gradului de concentrare a clasei muncitoare din Romînia în acest timp. Datele pe care le folosim în elucidarea problemelor menționate, provin din diverse statistici, întocmite pe baze metodologice diferite, uneori diferind puțin în ceea ce privește anul la care se referă. Rezultatele calculului pe baza acestor date cuprind deci o anumită aproximație care, însă, nu schimbă fondul problemei, cifrele redînd realitatea în esența ei, în liniile ei de bază.

În minele și carierele din Romînia în anul 1921 existau 42.469 de muncitori. Din aceștia, Transilvaniei și Banatului le reveneau 36.128 de muncitori, iar vechii Romînii doar 5.915 [31]. În sfîrșit, aproape 40% din

[26] „Contribuții la problema materiilor prime în Romînia" vol. II, București, 1934, pag. 142.

[27] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 32, E.S.P.L.P. 1956, pag. 101—102.

[28] *Gh. M. Dobrovici:* „Istoria dezvoltării economice și financiare a Romîniei", București, 1934, pag. 244.

[29] „Enciclopedia Romîniei" vol. III, pag. 607.

[30] „Buletinul statistic al Romîniei" nr. 1, din ianuarie-martie 1925.

[31] „Anuarul statistic al Romîniei 1922", București, 1923, pag. 225. În numărul de 42.469 de muncitori sînt cuprinși și 537 de servitori.

muncitorii din industria minieră și de la cariere erau concentrați în industria carboniferă din Valea Jiului, unde în 1919 lucrau 13.423, iar în 1920 — 14.253 de muncitori [32].

Un alt detașament însemnat al muncitorilor din industria extractivă era acela din industria petrolului. În 1921 lucrau în această ramură 17.504 muncitori, din care numai în județul Prahova 13.854, restul fiind în județele Dîmbovița (1.705), Buzău (1.265) și Bacău (635) [33] etc.

Așadar, în întreaga industrie extractivă a țării în 1921 existau în total 59.973 de muncitori. Din ei zileri și salahori, în mine și cariere, erau peste 50%, iar în exploatările petrolifere aproximativ 29%.

Referitor la industria prelucrătoare, o statistică din care să reiasă numărul total de muncitori în acest domeniu, imediat după război, nu există. De aceea, vom fi nevoiți a însuma cifrele privind Transilvania, Banatul și vechea Românie în ajunul primului război mondial. Chiar dacă între timp s-au produs anumite schimbări din cauza războiului, totuși acestea nu au putut modifica esențial situația de ansamblu.

Astfel, în industria prelucrătoare, pe teritoriul vechii Românii, în 1913—1915 lucrau un număr de 197.631 de muncitori, iar în Transilvania și Banat în 1910 alți 169.582 de muncitori [34]. Cu alte cuvinte, un total de aproximativ 370.000 de muncitori.

În ansamblul muncitorilor din industria prelucrătoare însă, numărul proletariatului industrial modern, de fabrică, reprezenta aproximativ 38%. Într-adevăr, potrivit anchetei industriale din 1920 (și ale cărei date se referă la anul 1919), numărul muncitorilor din industria mare prelucrătoare, care cuprindea 2.747 de întreprinderi, era de 140.135 [35]. Este drept că, în legătură cu industria mare prelucrătoare, ancheta preciza că era vorba de acele întreprinderi care întrebuințau un motor de 5 CP, dar că intrau și cele care chiar dacă nu posedau un motor (și deci nici mașini) aveau totuși 20 de lucrători. În sfîrșit, tot aici intrau morile care aveau motorul de cel puțin 50 CP. Pe lîngă fabrici, ancheta a înregistrat și unele manufacturi.

Or, cum partea covîrșitoare a întreprinderilor înregistrate fiind fabrici, și proletariatul înregistrat cu această ocazie era în esență proletariat de fabrică.

Din totalul muncitorilor din industria mare prelucrătoare, în 1919 aproape 28% sau 39.187 lucrau în industria lemnului, peste 24% sau 34.156 în industria metalurgică, iar peste 15% sau 21.223 în industria alimentară.

Din totalul de 140.135 de muncitori din industria mare prelucrătoare, numai un număr de 64.816 muncitori sau 46,2% erau calificați, iar 73.319 muncitori sau 53,8% erau necalificați [36].

Ancheta industrială din 1920 nu oferă însă posibilitatea de a examina și procesul de concentrare a muncitorilor din industria mare prelucrătoare pe întreprinderi. De aceea vom fi nevoiți ca în acest scop să folosim o altă

[32] Camera de comerț și de industrie din Cluj: „Industria și bogățiile naturale din Ardeal și Banat", Cluj, 1927, pag. 51.

[33] „Anuarul statistic al României 1922". București, 1923, pag. 222.

[34] „Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din România", E.S.P.L.P. 1959, pag. 345, 498, 504.

[35] „Buletinul industriei" nr. 7—9, din 1921, pag. 21.

[36] Loc. cit., pag. 29—31.

sursă de informare primară, și anume „Indicatorul industriei romînești și al centralelor electrice", publicat în 1922 și ale cărui date pe fiecare întreprindere în parte privesc anii 1920—1921.

Numărul de întreprinderi industriale pentru care „Indicatorul industriei romînești și al centralelor electrice" menționează numărul de muncitori este de 3.760, numărul muncitorilor fiind de 160.937. Faptul că „Anuarul statistic al Romîniei" pentru anul 1922 indică la industria mare prelucrătoare doar 3.061 de întreprinderi, cu 149.167 de lucrători [37], deci cu circa 700 de întreprinderi și cu aproape 11.000 de muncitori mai puțin decît tabelele rezultate din „Indicator...", dovedește că în „Indicator..." au fost cuprinse mai multe întreprinderi mici, manufacturi sau mori mici decît în statistica pe 1922. Cum însă majoritatea covîrșitoare a întreprinderilor înscrise în „Indicatorul industriei romînești și al centralelor electrice" erau fabrici, muncitorii rezultați din prelucrarea acestei surse primare trebuie considerați, cu toată aproximația cuvenită, muncitori de fabrică.

Analizînd gradul de concentrare a muncitorilor pe baza datelor furnizate de „Indicator...", pe ansamblul țării situația era următoarea:

Grupele de întreprinderi după numărul de muncitori	Total pe țară			
	Numărul întreprinderilor		Total muncitori	
	Nr. absolut	%	Nr. absolut	%
1 — 5	1.075	28,6	3.584	2,2
6 — 10	783	20,8	6.186	3,9
11 — 20	622	16,6	9.939	6,2
21 — 50	674	17,9	22.448	13,9
51 — 100	317	8,4	23.330	14,5
100 — 500	238	6,9	52.191	32,4
501 — 1.000	19	0,5	13.057	8,1
peste 1.000	12	0,3	30.202	18,8
Total general	3.740	100,0	160.937	100,0

Din analiza acestui tabel rezultă că întreprinderile cu peste 100 de muncitori, care constituiau doar 7,7% din totalul întreprinderilor, cuprindeau 93.540 de muncitori, adică 59,3% din totalul muncitorilor din industria mare prelucrătoare. Mai mult încă, 31 de întreprinderi, avînd fiecare peste 500 de lucrători și reprezentînd doar 0,8% din totalul întreprinderilor, grupau în ele 43.259 de muncitori, ceea ce însemna 26,9% din totalul muncitorilor. În același timp însă, întreprinderile cu 1—10 muncitori fiecare, reprezentînd 49,4% din totalul întreprinderilor înregistrate, cuprindeau doar 10.770 de muncitori sau 6,1% din total.

Gradul de concentrare a muncitorilor din industria prelucrătoare înregistrată de „Indicator..." era mai înalt în Transilvania. Astfel, din cele 1.420 de întreprinderi, cu un total de 76.242 de muncitori care se aflau în

[37] „Anuarul statistic al Romîniei 1924", București, 1925, pag. 151.

aceste părți ale țării, un număr de 129 de întreprinderi, cu peste 100 de muncitori fiecare și reprezentînd 9,1% din totalul întreprinderilor, concentrau 52.240 de muncitori, adică 68,5% din total. De asemenea, trebuie subliniat că numai 17 întreprinderi, fiecare avînd peste 500 de lucrători, concentrau 28.479 de muncitori, adică 37,3% din totalul celor înregistrate în Transilvania.

Pe teritoriul Olteniei, Munteniei și Dobrogei, din totalul de 1.034 de întreprinderi, cu 49.390 de lucrători, înregistrate de „Indicator...", în 108 întreprinderi, avînd fiecare peste 100 de muncitori și reprezentînd 10,5% din totalul întreprinderilor, lucrau 54,5% din numărul muncitorilor. În ceea ce privește întreprinderile industriale prelucrătoare cu peste 500 de muncitori, aici nu erau decît 6 și grupau 6.633 de muncitori, adică 13,4% din numărul acelora înregistrați în această parte a țării.

Mai mic era gradul de concentrare în Moldova, unde erau 718 întreprinderi (aceste date statistice cuprind și întreprinderile din Bucovina) înregistrate pe baza „Indicatorului...", cu 28.983 de lucrători; însă doar 50 de întreprinderi aveau peste 100 de muncitori fiecare sau la un loc 15.884, adică 54,9% din numărul total. La rîndul lor, întreprinderile cu peste 500 de muncitori fiecare erau aici în număr de 8 și dispuneau de 8.147 de muncitori, adică 28,2% din totalul înregistrat.

Cu toate variațiile de la o regiune la alta, din cele de mai sus rezultă că în fiecare regiune a țării dezvoltarea industriei capitaliste dusese la concentrarea într-un număr mic de întreprinderi a unui însemnat număr de muncitori. Concentrarea muncitorilor într-o măsură însemnată în întreprinderi mari constituia un factor obiectiv extrem de important, care înlesnea creșterea nivelului de conștiință, unirea și organizarea muncitorilor în vederea luptei contra exploatării capitaliste și înlăturării pe cale revoluționară a orînduirii burghezo-moșierești.

„*Unirea* devine o necesitate pentru muncitor, în fața căruia stă deja marele capital" — subliniază V. I. Lenin. Dar numai „...marea fabrică cu producția mecanizată, care cere să se lucreze în permanență tot anul, îl face pe muncitor să rupă complet orice legătură cu pămîntul și cu gospodăria proprie, transformîndu-l într-un proletar deplin", îi deprinde pe muncitori „să-și discute în comun nevoile, să acționeze în comun" [38].

Dintre muncitorii din transporturi, cei de la căile ferate, prin faptul că erau strînși prin procesul de producție într-un imens mecanism pe întregul cuprins al țării, constituiau atît prin număr, cît și prin concentrarea lor în cadrul unei singure și uriașe întreprinderi unul dintre cele mai importante detașamente ale proletariatului din țara noastră.

În anul bugetar 1921—1922, numărul total al personalului căilor ferate se ridica la 84.164 de persoane [39]. Din acestea aproximativ trei sferturi erau muncitori. În ceea ce privește proporția muncitorilor feroviști calificați în anii următori, ea se ridica la aproximativ 37% din total, restul de 63% fiind necalificați. Cu toate că această proporție se referă la o perioadă ulterioară celei de care ne ocupăm, ea totuși aruncă, cu atît mai mult, lumină și asupra celei care face obiectul studiului de față.

În cadrul muncitorilor din transporturi trebuie amintiți și muncitorii din

[38] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, Ed. P.M.R. 1951, pag. 91.

[39] Buget general de venituri și cheltuieli pe exercițiul 1921—1922, Bugetul Ministerului Comunicațiilor, Imprimeria C.F.R., București, pag. 75.

porturi. După unele date, în anul 1920 în porturile Romîniei numai muncitorii permanenți, cu domiciliul stabil, înscriși la căpitănia portului în care lucrau, se ridicau la circa 20.000 [40]. Dintre ei 3.121 erau în portul Brăila, 1.800 la Galați ș.a.m.d. Trebuie însă spus că în general în porturi nu lucrau numai muncitori permanenți, cu domiciliul înregistrat la căpitănia portului, ci și muncitori sezonieri, între care mai ales căruțași și hamali care veneau de prin satele din jur. Ca urmare, de fapt, numărul muncitorilor din porturi era mult mai mare decît cel indicat mai sus. În această privință e semnificativ că înainte de război la Brăila lucrau în port peste 6.000 de oameni [41]. De asemenea, la muncitorii legați de transportul pe apă trebuie adăugați muncitorii marinari de pe vasele marine comerciale. Or, încă în 1913 numărul acestora fusese de 2.253 [42]. Așadar, numărul total al muncitorilor din porturi de pe vasele marine comerciale se putea ridica cu ușurință la circa 30.000.

Bilanțul situației numerice a grupurilor mari ale clasei noastre muncitoare analizate mai sus arată că în anii imediat următori războiului erau :

— muncitori în industria extractivă (pe baza datelor referitoare la anul 1921) — circa 60.000.

— muncitori în industria prelucrătoare (pe baza datelor privind anii 1910—1915) — circa 370.000.

— muncitori din transporturi pe căi ferate, porturi și transporturi pe apă (pe baza datelor privind anii 1920—1921) — circa 90.000,

adică un total de circa 520.000.

La acest număr trebuie încă adăugați muncitorii din economia forestieră și din agricultură.

În vechea Rominie, numai numărul muncitorilor permanenți, cît și sezonieri (ultimii erau, de altfel, cei mai mulți), din economia forestieră se ridica la aproximativ 100.000.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, o dată cu noile regiuni, numărul muncitorilor din exploatările și întreprinderile forestiere, inclusiv din industria lemnului, era apreciat la 250.000 [43]. Cum însă, între cele două războaie mondiale, numărul lucrătorilor din industria mecanică a lemnului a variat în esență între 22.000 și 40.000 [44], se poate considera că în perioada de care ne ocupăm numărul lucrătorilor permanenți și sezonieri din economia forestieră putea fi de cel puțin 200.000. În același timp, trebuie subliniat că o foarte mare parte din muncitorii sezonieri, într-o formă sau alta, aveau strînse legături și cu agricultura, care le asigura o parte din mijloacele necesare existenței.

Chiar și cifra de 520.000 de lucrători din industrie și transporturi stabilită mai înainte și cea de 200.000 de lucrători forestieri, fără a mai adăuga masele de sute de mii de muncitori agricoli și zecile de mii de muncitori din comerț, arată că forța numerică a clasei muncitoare în Romînia postbelică era incomparabil mai mare decît pînă la război. Totodată, dacă luăm în considerație faptul că 95.000 de lucrători din industria mare prelucrătoare lucrau în fabrici de peste 100 de muncitori, că în Valea Jiului lucrau 14.253 de

---

[40] *Gh. D. Deculescu :* „Munca în porturi", 1939, pag. 1.

[41] „Muncitorul socialist", Brăila, 1 ianuarie 1919.

[42] „Statistica profesiunilor din Romînia după recensămîntul general al populației din 1 mai 1913 stil nou", București, 1923, pag. 34—36.

[43] „Enciclopedia Romîniei" vol. III, pag. 460—461 și 935.

[44] Loc. cit., pag. 936.

mineri, iar în județul Prahova circa 14.000 de petroliști, că la căile ferate munceau aproximativ 60.000 de muncitori, că în porturile Brăila și Galați munceau mii de muncitori, că, în sfîrșit, încă în anul 1915 Bucureștiul grupa el singur aproximativ 37.000 de muncitori, fiind cel mai mare centru muncitoresc al țării, reiese că la forța numerică mult sporită a clasei muncitoare față de perioada antebelică se adăugau avantajele unei concentrări destul de ridicate, atît pe întreprinderi, cît și teritorial, ceea ce în mod obiectiv dădea posibilitatea ducerii unei lupte viguroase și intense contra exploatatorilor.

În legătură cu condițiile de muncă și de trai ale clasei muncitoare, încă cu mult înaintea primului război mondial, durata zilei de muncă a constituit una din problemele cele mai des ridicate de muncitori în cursul luptei lor contra exploatării la care erau supuși. Cu toate acestea, și înainte de război, și cu atît mai mult în cursul primului război mondial, ziua de lucru din Romînia era una dintre cele mai lungi din Europa, în general depășind cu mult 8 ore. Lupta muncitorilor contra acestei situații nu a încetat nici în timpul războiului. Ea a crescut însă mai ales începînd din martie 1918 și a luat amploare deosebită în perioada de după război, muncitorii luptînd pentru reducerea zilei de lucru la 8 ore. Într-o serie întreagă de întreprinderi unde muncitorii au fost mai bine organizați, ei au reușit prin numeroase greve să impună patronilor această durată a zilei de lucru.

Această cucerire însă nu era făcută deodată în toate întreprinderile, iar patronii și autoritățile care o recunoșteau într-un anumit loc și într-un anumit moment, imediat ce puteau, luau toate măsurile pentru înlăturarea ei, prelungind ziua de lucru. Ca urmare, lupta dintre muncitori și capitaliști în jurul duratei zilei de muncă de 8 ore străbate întreaga perioadă pe care o cercetăm.

Care era însă efectiv, în ansamblu, durata zilei de muncă în anii 1919—1920 în Romînia?

În această privință, cu toată străduința autorităților și statisticienilor burghezi de a atenua realitatea, totuși chiar statistica oficială servește suficient material pentru obținerea unei imagini aproximative asupra situației. Astfel, în comparație cu anii 1913 și 1916, evoluția duratei zilei de muncă în anii 1919 și 1920 în diferitele ramuri ale industriei mari de pe teritoriul vechii Romînii a fost următoarea [45]:

Ramura	Durata în ore			
	1913	1916	1919	1920
1	2	3	4	5
Ind. minieră	10—11	10—11	8— 9	8—10
„ textilă	11	11	9—11	8—11
„ pielărie	10—12	10—12	8—11	8—11
„ lemnului	10—12	8—12	8—12	8—12
„ metalurgică	9—12	9—12	8—11	8—11
„ ceramică	10—11	10—11	8—10	8—10
„ chimică	10—10½	10—10½	8—10	8—10
„ alimentară	10—14	10—13	8—12	8—12
„ îmbrăcămintei	10	10	10	10
„ construcțiilor	10	10	10	8½—10
„ artelor grafice	9—11	9—11	9—10½	8—10
„ transporturi	10	10	10	10

[45] „Buletinul statistic al Romîniei" seria a IV-a, vol. XV, 1922, nr. 9, pag. 138, 139.

În primul rînd, dacă comparăm situația din anii 1919—1920 cu aceea din anii 1913—1916 se constată că în timp ce în 1913—1916 limita minimă a zilei de muncă era de regulă 10 ore, în 1919—1920 limita inferioară coboară spre 8 ore, bineînțeles, ca urmare a luptei muncitorilor pentru reducerea zilei de muncă. Dar, așa cum arată înșeși datele oficiale, nici în 1919, nici în 1920 nu a existat nici o ramură a industriei mari prelucrătoare în care să se indice 8 ore de lucru cu valabilitate generală pe ramură. Dimpotrivă, la fiecare ramură însăși statistica oficială menționează atît pentru 1919, cît și pentru 1920 și o limită superioară, care de regulă era de 10—11 ore, iar uneori chiar de 12 ore. Această limită superioară era tocmai aceea pe care patronii căutau s-o păstreze cu orice preț și chiar s-o depășească, în goana lor după o plusvaloare cît mai mare. Statistica burgheză oficială s-a ferit cu cea mai mare grijă să arate în cîte întreprinderi se lucrau 9, 10, 11 sau 12 ore. Acest procedeu nu este de loc întîmplător, ci el face parte din arsenalul procedeelor statisticii burgheze de a masca adevărata situație din capitalism și de a o înfățișa într-o formă cît mai atenuată. Într-adevăr, cercetarea presei muncitorești din anii 1919 și 1920 arată că ziua de muncă de 8 ore avea o răspîndire restrînsă, chiar în întreprinderile în care muncitorii au reușit s-o impună prin luptă grea, fiind înlăturată imediat ce patronii, cu ajutorul autorităților, obțineau posibilitatea să facă acest lucru. În schimb, ziarele muncitorești demonstrează pe larg că ziua de muncă de 10, 11, 12 ore exista în majoritatea covîrșitoare a întreprinderilor și că, în plus, existau numeroase întreprinderi în care muncitorii erau obligați să lucreze și mai mult de 12 ore. Așa, de pildă, în multe fabrici de cherestea se lucrau 16 ore pe zi [46].

În Transilvania situația nu era în esență diferită față de cea de pe teritoriul vechii Românii. Faptul că din motive demagogice Consiliul dirigent din Transilvania a dat la 21 mai 1919 un decret prin care stabilea durata zilei de muncă la 8 ore pe zi sau 48 de ore pe săptămînă nu a schimbat situația, deoarece capitaliștii nu au ținut seamă de prevederile acestui decret.

De altfel, guvernul burghezo-moșieresc din România nu s-a gîndit niciodată în întreaga perioadă pe care o cercetăm la o legiferare cu aplicabilitate în practică a zilei de muncă de 8 ore. Convenția privind stabilirea zilei de muncă la 8 ore rezultată în urma Conferinței internaționale a muncii de la Washington (29 octombrie—29 noiembrie 1919), pe care a semnat-o în 1920 și guvernul român, conținea toate prevederile necesare pentru a nu fi aplicată. Mai mult încă, atunci cînd muncitorii cereau introducerea zilei de muncă de 8 ore, statul punea la dispoziția patronilor poliția, pentru a aresta pe conducătorii muncitorilor și a menține astfel prin teroare o zi de muncă îndelungată [47]. Deși pe vechiul teritoriu al României repausul duminical fusese reglementat prin legea din 1910, iar în Transilvania prin decretul din 1919 al Consiliului dirigent, întrucît nici una dintre aceste două legiuiri nu prevedea măsurile care să asigure obligativitatea aplicării lor de

[46] „Socialismul" nr. 4, din 1920.
[47] „Lupta socialistă", Ploiești, 10 februarie 1919.

către patroni, în practică s-au dovedit iluzorii. Acestei situații i se datorește faptul că foarte multe greve aveau printre revendicările lor și pe aceea a repausului duminical. În ceea ce privește concediile de odihnă plătite, acestea erau cu totul inexistente, spre deosebire de repausul duminical, nefiind nici măcar menționate în vreo lege.

În perioada examinată șomajul avea o răspîndire destul de mare. În afară de cauzele obișnuite care determină șomajul în capitalism, în această perioadă la existența lui au mai concurat și o serie întreagă de alte împrejurări. Astfel, un rol important l-a avut faptul că imediat după război numeroase întreprinderi industriale nu mai funcționau, fiind distruse sau avariate în timpul războiului, ca și faptul că o mare parte din întreprinderi lucrau cu o parte restrînsă din capacitatea de producție, fiind lipsite de materii prime, de combustibil sau din cauza uzurii mașinilor. În aceeași situație au fost chiar și o serie de uzine din cadrul căilor ferate, ca, de pildă, cele din Banat, despre care, în noiembrie 1919, se spunea că „stagnează deocamdată lucrul", iar muncitorii erau sfătuiți să-și caute de lucru [48]. Șomajul era, de asemenea, sporit prin faptul că în foarte numeroase cazuri patronii, cu asentimentul autorităților, concediau pe muncitorii care se înscriau în sindicate [49], ca și pe greviști [50], concedierea greviștilor fiind practicată chiar și în întreprinderile statului. Ca urmare a acestei situații, la sfîrșitul anului 1920 în Transilvania erau fără lucru aproximativ 80.000 de muncitori, din care numai numărul minerilor se ridica la 10.000 [51], iar în restul țării, în iunie 1920 aproape 30.000 de muncitori erau de săptămîni întregi fără lucru [52].

În legătură cu condițiile de lucru ale muncitorilor în întreprinderi, lipsa de lumină, lipsa de spațiu, lipsa de igienă, lipsa de securitate a muncii constituiau trăsături obișnuite ale întreprinderilor capitaliste din Romînia și înaintea și în timpul primului război mondial. După război însă, condițiile de lucru ale muncitorilor în întreprinderile capitaliste erau într-o stare mai rea decît aceea din perioada antebelică. În goana după profituri rapide și cît mai mari, capitaliștii au practicat în această perioadă o economie de capital constant, în dauna securității muncii și vieții muncitorilor. Datorită acestei situații, numărul accidentelor de muncă a luat proporții foarte mari, ducînd, mai ales în industria minieră, uneori la adevărate catastrofe. Astfel, în anul 1919, la mina de cărbuni din Aghireș s-a produs o dată o explozie, iar a doua oară surparea unei galerii, care s-au soldat cu răniți și morți [53]. În octombrie 1919, din cauza materialului explozibil de calitate proastă, dat muncitorilor de către direcția minelor, la Lupeni s-a produs o puternică explozie care a avut ca rezultat rănirea gravă a 7 muncitori [54]. La 13 ianuarie 1920, tot la Lupeni, dar de data aceasta la mina „Clara",

[48] „Valea Berzavei", Reșița, 27 noiembrie 1919.
[49] „Universul" din 22 iunie 1919.
[50] „Universul" din 26 aprilie 1920.
[51] „Minerul", Cluj, 1 ianuarie 1921.
[52] „Tribuna socialistă", Cluj, 13 iunie 1920.
[53] „Minerul", Cluj, 15 septembrie 1919 și 1 februarie 1920.
[54] „Tribuna socialistă", Sibiu, 19 noiembrie 1919.

datorită lipsei de ventilație, aprinzîndu-se gazele din subteran, trei muncitori au ars de vii [55]. În iunie 1920, la minele de cărbuni din Anina, datorită lipsei de grijă a administrației pentru depozitarea în bune condiții în subteran a materialelor explozibile, s-a produs o mare explozie, în urma căreia au fost omoriți 174 de muncitori, iar alți 30 grav răniți [56]. Și aceste explozii din minele carbonifere sînt numai cîteva exemple !

Situația era foarte rea și în celelalte ramuri ale industriei. Așa, de pildă, la Fabrica de cherestea din Gugești, care aparținea Băncii romînești, în ianuarie și februarie 1920, 200 de lucrători munceau în ateliere fără uși sau geamuri și fără sobe, cîte 16 ore pe zi, neîntrerupt [57].

În cazuri de accidente, nici măcar nu era asigurată îngrijirea medicală a muncitorilor accidentați. Așa, de pildă, la Fabrica de zahăr de la Ripiceni, arată ziarul „Socialismul", în februarie 1920, „cînd se întîmplă vreun accident, vă închipuiți ce însemnează să aștepți 2-3 zile pînă să vie doctorul. Copii, femei bolnave, fără sprijin medical, mor fără ca nimeni să se fi gîndit pînă acum să facă ceva în această direcție" [58].

Pe lîngă condițiile grele de lucru în întreprinderi, adesea muncitorii erau brutalizați și insultați de către patroni și agenții lor. „La Capnic este cea mai ticăloasă teroare. Muncitorii sînt bătuți, închiși" — constata, de pildă, darea de seamă a Uniunii muncitorilor mineri prezentată la Congresul extraordinar al uniunii, care a avut loc în decembrie 1919 [59].

Cît privește muncitorii de la căile ferate, situația lor era și mai mult agravată de faptul că în 1920 calea ferată a fost militarizată. În aceste condiții, atunci cînd încercau să părăsească munca la calea ferată pentru a se angaja în altă parte, muncitorii erau aduși cu forța înapoi. Mai mult încă, în cursul grevelor, guvernul se folosea de starea de militarizare, declarînd pe muncitori mobilizați la regimentele de cale ferată, pe cei care nu făceau parte din cadrele armatei rechiziționîndu-i la lucru, iar în caz de opunere deferindu-i Curții Marțiale [60].

Cercetînd condițiile de salarizare a muncitorilor în această perioadă și ale evoluției salariului lor real, rezultă că situația salariului muncitorilor în anii care au urmat imediat primului război mondial se caracterizează prin faptul că, datorită inflației puternice și speculei desănțate ce se făcea cu produsele de larg consum în condițiile unei acute lipse de astfel de produse, discrepanța dintre salarii și prețuri creștea în mod accelerat.

Ca urmare, anii 1917—1920 se caracterizează printr-o foarte puternică scădere a salariului real al muncitorilor. În această direcție, cu toate străduințele lor de a masca sau atenua realitatea, sînt deosebit de elocvente înșeși datele statisticii și publicațiilor burgheze.

---

[55] „Tribuna socialistă", Cluj, 8 februarie 1920.
[56] „Tribuna socialistă", Cluj, 13 iunie 1920.
[57] „Socialismul" nr. 24, din 7 februarie 1920.
[58] „Socialismul" nr. 20, din 2 februarie 1920.
[59] „Minerul", Cluj, 1 februarie 1920.
[60] *M. Roller* 1920: „Contribuție la istoria socială a Romîniei", Piatra Neamț, 1937, pag. 37.

Iată, de pildă, situația salariilor nominale, pe profesiuni, în anul 1919, față de cea din perioada antebelică (în lei) [61].

Nr. crt.	Profesiunea	Salariul nominal pe zi		Salariul pe zi în 1919 față de cel antebelic (în %)
		Antebelic	în 1919	
1	2	3	4	5
1	Morari	6	12	200
2	Brutari	7,50	41,65	550
3	Textiliști în fabricile de postav	3,50	17	500
4	Croitori	6	25	420
5	Cizmari	3,50	30	860
6	Opincari	12	22	185
7	Tăbăcari	5,50	22	400
8	Boiangii	6	18	300
9	Tipografi-legători	5	35	700
10	Tîmplari	7	20	280
11	Zidari	11	35	318
12	Zugravi	8	35	437
13	Metalurgiști	9	19,50	216
14	Petroliști	4	14	350
15	Ceferiști	7	20	280
16	Funcționari comerciali	4	17	420
			Indice general	401

Primul lucru care atrage atenția atunci cînd examinăm tabelul este acela că în jumătate din profesiunile menționate indicele salariului în 1919 față de cel antebelic era cu mult sub indicele general. Îndeosebi trebuie remarcat acest lucru la cîteva ramuri de bază, și anume industria metalurgică, unde indicele salariului era doar de 216, industria petrolului, unde era de 350, și căile ferate, unde era de 280.

[61] *Dumitru Pop:* „Scumpetea", București, 1919, pag. 12.

La rîndul lor, în 1919 prețurile principalelor articole de larg consum față de perioada antebelică aproape se înzeciseră, indicele lor general reprezentînd 936,1% [62]. La o serie de articole de strictă necesitate însă creșterea prețurilor a fost mult mai mare decît cea arătată de indicele general. Astfel, în 1919 față de perioada antebelică prețul făinii reprezenta 1.071,4%, al macaroanelor 1.571,4%, al cartofilor 1.400%, al cărnii 1.200%, al unturii 1.181%, al pînzeturilor 1.000%, al postavului 1.250%, al încălțămintei 1.200% ș.a.m.d. Numai prețul unei sute de kilograme de lemne ajunsese să reprezinte 1/4 și chiar mai mult din salariul lunar al unui muncitor.

Comparînd indicele salariului cu indicele prețului produselor de consum, constatăm că față de perioada antebelică în 1919 indicele prețurilor produselor de consum crescuse cu 836%, pe cînd indicele salariului crescuse cu numai 301%. Aceasta înseamnă că, fără a mai lua în considerare amenzile, impozitele pe salarii și chiriile mereu crescînde etc., care apăsau tot mai mult asupra maselor de muncitori, capacitatea de cumpărare a muncitorilor în 1919 față de perioada antebelică reprezenta doar 43%. Aceasta dacă raportăm indicele general al prețurilor produselor de larg consum la indicele general al salariului stabilit pe exemplul celor 16 profesiuni de care am amintit mai înainte. Dacă examinăm situația pe profesiuni, în multe ramuri situația era mai rea decît cea rezultată din indicii cu caracter general. Astfel, dacă indicele general al prețurilor era de 936,1, apoi indicele salariului nominal al muncitorilor metalurgiști nu reprezenta decît 216, cel al muncitorilor ceferiști doar 280, cel al zidarilor 318, iar cel al muncitorilor petroliști 350. Aceasta înseamnă că, fără a mai lua în considerare creșterea impozitelor, a chiriei etc., capacitatea de cumpărare a muncitorilor metalurgiști mai reprezenta în 1919 față de perioada antebelică doar 23%, a ceferiștilor doar 30%, a zidarilor 34%, iar a petroliștilor 37%. Cu alte cuvinte, în condițiile unei masive pauperizări absolute generale a muncitorilor din Romînia, pauperizarea absolută a muncitorilor din industria metalurgică, căile ferate, construcții și industria petrolului era dintre cele mai grave.

Trebuie spus însă că evoluția salariului real s-a înrăutățit continuu în cursul anului 1920, acest lucru fiind cauzat de o creștere foarte puternică a prețurilor încă în prima jumătate a anului. Astfel, indicele general al prețurilor de detaliu pentru 37 de articole, dintre care 36 alimentare, față de 1914 a reprezentat în trimestrul IV al anului 1919 839,11, în trimestrul I din 1920 1.079,55, iar în trimestrul II al anului 1920 1.098,45 [63]. De asemenea, trebuie arătat că salariul real al femeilor a reprezentat în toată perioada examinată mult mai puțin decît cel al bărbaților, datorită discriminării după sex în salarizare, care era practicată pe scară largă.

Dar situația capacității de cumpărare a maselor muncitorești arătată mai sus decurge dintr-o analiză făcută pe baza datelor furnizate de statis-

---

[62] Cf. lucrării lui Dumitru Pop: „Scumpetea", București, 1919, pag. 11.

[63] Calculat pe baza „Buletinului statistic al Romîniei" nr. 6—7, din 1921, pag. 186—187.

ticile burgheze, care aveau tot interesul să atenueze gravitatea situației. În realitate însă, situația era și mai rea. Ziarele muncitorești ne furnizează în această privință numeroase informații. Astfel, în vara anului 1920, o serie de ziare muncitorești publică date din care reiese că față de perioada antebelică prețurile articolelor de primă necesitate crescuseră de 20—30 de ori, pe cînd salariile s-au ridicat numai de 3—4 ori [64].

În Transilvania, în august 1920, față de 1914, pe piața orașului Cluj, de pildă, prețurile ajunseseră atît de mari, încît indicele prețului făinii reprezenta 1.562%, al cărnii de vacă 1.875%, al slăninei 2.609%, al ouălelor 3.008%, al cartofilor 3.750%, al zahărului 5.000%, al stofei bărbătești 2.571% [65].

În condițiile creșterii în asemenea măsură a scumpetei, capacitatea de cumpărare a muncitorilor din Transilvania scăzuse catastrofal. Iată, de pildă, cum descriau situația lor muncitorii de la Uzinele Hunedoara: „Muncitorul sărac, cu 4—5 membri de familie, nu știe care gol să-l umple mai degrabă din cele multe, să cumpere ghete pentru copiii desculți sau pentru el însuși, și dacă ar vrea să-și cumpere o pereche de ghete, toată familia lui ar trebui să rabde de foame cel puțin 1/2 lună, și nici atunci n-ar putea să aibă suma necesară... sîntem zdrențuiți, înfățișarea muncitorilor este ca și a unor cerșetori" [66].

O imagine foarte grăitoare asupra scăderii capacității de cumpărare a maselor muncitoare din Transilvania în această perioadă ne dă compararea costului vieții cu salariile obținute de către muncitori.

Astfel, în aprilie 1920 ziarul „Arbeiter Zeitung" din Timișoara, pe baza unor calcule amănunțite, arăta că, fără a mai ține seamă de impozite și chirie, pentru un muncitor căsătorit și avînd 2 copii, socotind totul la minimul necesar existenței, trebuiau următoarele sume [67]:

Cheltuieli pentru:	Suma în coroane	
	pe zi	pe lună
1. Alimente	53,80	1.608
2. Îmbrăcăminte	29,86	908,33
3. Alte necesități (curățirea rufelor, necesități culturale etc.)	11,66	350
Total:	95,32	2.876,33

[64] „Muncitorul căilor ferate" din 10 iunie 1920; „Chemarea" din 4 iulie 1920 etc.

[65] Tabel stabilit pe baza lucrării Camerei de comerț și de industrie din Cluj: „Industria și bogățiile naționale din Ardeal și Banat", Cluj, 1927, pag. 240.

[66] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2608, fondul nr. 96, filele 70—71.

[67] „Arbeiter Zeitung", Timișoara, 17 aprilie 1920.

Așadar, un minimum necesar (fără a socoti chiria, impozitele etc.) de 95,32 de coroane pe zi sau 2.876,35 de coroane pe lună.

Dar, cum se poate constata din tabelul de mai jos, nici o categorie de muncitori, chiar cea mai bine plătită, nu avea un salariu care să acopere fie și necesitățile stricte. Într-adevăr, salariile, pe profesiuni, variau atunci după cum urmează [68]:

Nr. crt.	Specialitatea	Salariul pe zi		Salariul lunar	
		de la	pînă la	de la	pînă la
1	Pielari	43 cor.	70 cor.	1.204 cor.	1.960 cor.
2	Croitori	33 „	60 „	924 „	1.680 „
3	Muncitori de fabrică necalificați	22 „	36 „	616 „	1.363 „
4	Muncitori constructori	37 „	61 „	1.036 „	1.708 „
5	Muncitori alimentari	57 „	75 „	1.596 „	2.100 „
6	Tipografi	50 „	70 „	1.400 „	1.960 „
7	Metalurgiști	30 „	42 „	840 „	1.176 „
8	Lemnari	34 „	64 „	932 „	1.792 „

Din analiza acestor două tabele reiese că din suma de 2.876,33 de coroane socotită ca un minimum strict necesar existenței (fără însă a cuprinde chiria, reținerile pentru impozite etc.), salariul pe o lună al muncitorilor metalurgiști acoperea între 29 și 41%, al muncitorilor constructori între 36 și 59%, al muncitorilor de fabrică necalificați între 21 și 47% ș.a.m.d. Chiar salariul muncitorilor din industria alimentară care, după cît arată statistica, era ceva mai ridicat decît al celorlalți nu acoperea decît între 55 și 76%. Totodată însă trebuie ținut seamă de faptul că salariul maxim indicat la fiecare specialitate nu-l avea decît un număr restrins de muncitori, majoritatea covîrșitoare a muncitorilor avînd salariile din categoria minimă și dintre cele două extreme. Ca urmare, proporția în care salariul acoperea minimul de existență arătat mai sus în majoritatea covîrșitoare a cazurilor era cea minimă sau tinzînd spre această limită.

Deosebit de grea era și situația salarizării muncitorilor mineri din diferite regiuni ale Transilvaniei. Astfel, după un calcul făcut în martie 1920 de către ziarul „Minerul" din Cluj, care arăta că a luat în considerație numai alimentele de strictă necesitate și alte articole neapărat necesare, și acestea la prețurile cele mai mici ale zilei, iar nu la cele de speculă,

[68] „Arbeiter Zeitung", Timișoara, 17 aprilie 1920.

minimul de existență pentru un muncitor, după cum era necăsătorit sau căsătorit, era următorul [69]:

Pentru un muncitor necăsătorit

Elemente componente	Minimul de existență în coroane	
	pentru o zi	pentru o lună
Alimente	28,94	868,20
Veşminte	18,06	541,80
Alte necesităţi	10,40	312,00
Total.....	57,40	1.722,00

Pentru un muncitor căsătorit

Elemente componente	Minimul de existență în coroane	
	pentru o zi	pentru o lună
Alimente	65,62	1.968,60
Veşminte	43,06	1.291,80
Alte necesităţi	14,00	420,00
Total.....	122,58	3.680,40

Aşadar, minimul de existenţă lunar pentru un muncitor necăsătorit era de 1.722 de coroane, iar pentru unul căsătorit de 3.680,4 coroane. Faţă de această situaţie însă, salariul mediu lunar (considerînd 25 zile de lucru pe lună) al unui miner în martie 1920 era următorul [70]:

Nr. crt.	Locul	Salariul lunar (coroane)
1	Săcărîmb	150 — 500
2	Ocna Mureşului	150 —1.000
3	Roşia Montană	178 — 731
4	Rodna Veche	200 — 500
5	Baiuţ	210 — 780
6	Cristoc (mine de pirită)	250 — 875
7	Anina	306,25—1.097,50
8	Capnic	325 — 747,50
9	Cbepet	350 —1.125
10	Surduc	350 —1.250
11	Cozla	200 — 500
12	Valea Jiului	443,50—1.008,50

Reiese deci din compararea datelor din aceste 3 tabele că dacă luăm chiar salariul mediu lunar maxim la mina la care se plătea cel mai bine, el nu acoperea totuşi nici măcar minimul de existenţă lunar pentru un

[69] „Minerul", Cluj, 15 martie 1920. Intrucît ziarul a calculat minimul de existenţă lunar socotind doar 25 de zile, pentru că muncitorul primea salariul doar pe zilele lucrătoare, a fost făcută corectura necesară, şi anume, s-a făcut înmulţirea cu 30 — totalul zilelor în care muncitorul trebuia să-şi asigure existenţa din salariul pe o lună de zile.

[70] „Minerul", Cluj, 15 martie 1920.

muncitor necăsătorit. Din totalitatea datelor privind salariile muncitorilor din Romînia anilor 1919—1920, în raport cu scumpetea, se desprinde concluzia că a avut loc o scădere a salariului real într-o asemenea măsură încît ea încălca foarte adesea grav însuși minimul fizic de existență a muncitorimii.

În aceste condiții avea loc o distrugere fără seamăn a forței de muncă a clasei muncitoare. Datele cu privire la scăderea salariului real demonstrează că muncitorii aveau posibilități mult mai mici decît în perioada antebelică să-și satisfacă necesitățile lor elementare. Acest fapt evidențiază accentuarea înrăutățirii nivelului de trai al clasei muncitoare, adîncirea pauperizării absolute. În plus, datorită exploatării crunte, datorită scăderii în proporții catastrofale a salariului real și grelelor condiții de trai, starea sănătății în rîndurile muncitorimii era cu totul îngrijorătoare. Situația grea din anii războiului și cea din anii care i-au urmat au făcut ca muncitorimea să fie una din categoriile cele mai greu atinse de diferite boli. Așa cum arată ziarul „Socialismul", în vara anului 1919, tifosul exantematic, de pildă, își alegea cele mai multe victime tocmai din rîndurile muncitorilor [71].

Cît privește situația muncitorilor bolnavi, aceasta era dintre cele mai grele. Spitalele statului erau caracterizate printr-o neagră mizerie [72]. Casa centrală a asigurărilor sociale nu dispunea decît de 2 spitale în întreaga țară.

O pauperizare atît de cumplită a clasei muncitoare ca cea descrisă mai înainte, la capătul a șase ani de sărăcire intensă (socotind de la începutul primului război mondial), care a lovit în toate categoriile de muncitori, a dus la o creștere accelerată a nemulțumirii maselor largi, a urii și luptei clasei muncitoare împotriva exploatării capitaliste. Teroarea la care a fost supusă muncitorimea din partea guvernului burghezo-moșieresc a contribuit la rîndul său la îndîrjirea și mai mare a celor ce muncesc.

Întreaga situație arăta că starea muncitorimii era de nesuportat. De aceea întreaga perioadă se caracterizează prin neîncetate conflicte între muncitori și capitaliști, printr-o creștere puternică a luptei de clasă. Regimul burghezo-moșieresc, prin politica sa economică, prin lăsarea fără frîu a speculei, prin sprijinirea de către el însuși a speculanților (să ne aducem aminte de specularea deșănțată a produselor alimentare importate de către stat), prin lipsa de grijă elementară față de situația muncitorilor, prin înăbușirea de multe ori armată a grevelor, a contribuit în mod activ la înrăutățirea situației muncitorilor.

În aceste condiții generale, pe fondul contradicției fundamentale a capitalismului, aceea dintre caracterul social al producției și însușirea privat-capitalistă a rezultatelor, contradicția dintre proletariat și burghezie a căpătat în anul 1920 o agravare maximă. Situația economică deosebit de gravă a muncitorimii în condițiile în care burghezia și moșierimea intensificau exploatarea și se îmbogățeau rapid a constituit temelia economică a grandioasei lupte de clasă care a fost greva generală din octombrie 1920 a muncitorimii din Romînia.

---

[71] „Socialismul" nr. 120, din 27 iunie 1919.
[72] „Socialismul" nr. 25, din 21 februarie 1920, și nr. 132, din 20 iunie 1920.

PARTICIPAREA MUNCITORILOR DIN BUCUREȘTI LA GREVA GENERALĂ DIN 1920

de C. MOCANU

Generată de condițiile istorice din Romînia perioadei avîntului revoluționar de după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, greva generală din 1920, care a cuprins aproape întregul proletariat din țara noastră, a fost cea mai mare luptă de pînă atunci a clasei muncitoare din Romînia, un moment de seamă din șirul de greve desfășurate în lume în orînduirea capitalistă.

Prin luptele din 1920, prin greva generală, clasa muncitoare, însuflețită de membrii grupurilor comuniste — nucleul aripii de stînga din partidul socialist —, s-a ridicat cu abnegație împotriva politicii antimuncitorești, antisovietice a guvernului burghezo-moșieresc, care a declanșat ofensiva de lichidare a drepturilor cucerite de cei împilați prin luptele lor revoluționare duse după 1917.

Muncitorii au intrat în greva generală pentru a impune recunoașterea unor revendicări politice și economice de primă necesitate, manifestîndu-și țelurile și interesele lor de clasă.

Greva generală din 1920 a fost o școală plină de învățăminte, în care muncitorii din patria noastră au învățat și mai mult cum trebuie să lupte pentru libertate și o viață mai bună. Grevele, subliniază Vladimir Ilici Lenin, sînt o „școală în care muncitorii învață să ducă război împotriva dușmanilor lor, pentru eliberarea întregului popor și a tuturor oamenilor muncii de sub jugul... capitalului" [1].

Acest însemnat eveniment din mișcarea muncitorească din patria noastră a avut o deosebită înrîurire în procesul clarificării politice-ideologice, în dezvăluirea oportunismului din partidul socialist. Greva generală, scrie tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, „...a accentuat lupta politică și ideologică în sînul partidului socialist, unde grupurile comuniste cîștigă teren în favoarea afilierii la Internaționala Comunistă, reușind să înfrîngă tezele oportuniste și reformiste ale reprezentanților curentului socialist de dreapta și ai curentului centrist, revoluționar în vorbe și trădător în fapte" [2].

---

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 4, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 294.
[2] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 367.

Experiența grevei generale a arătat clasei muncitoare necesitatea de a-și crea un partid politic revoluționar, marxist-leninist, care să o conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii, pentru construirea socialismului.

* * *

„Capitalele sau, în general, marile centre comerciale și industriale * — arată Vladimir Ilici Lenin în 1919 — ...sînt, în mare măsură, cele care decid soarta politică a poporului, — bineînțeles cu condiția ca centrele să fie sprijinite de suficiente forțe locale..." [3]. În Romînia capitala a coincis cu cel mai mare centru industrial-comercial, muncitoresc al țării. Din cele 3.760 de întreprinderi ale industriei prelucrătoare (caracteristic pentru București este industria prelucrătoare), care pot fi stabilite pe baza datelor parțiale din statistici [4], în capitală erau 419 asemenea întreprinderi, adică 11,2% din totalul pe întreaga țară, oricare dintre celelalte centre industriale avînd un procent mai mic raportat la totalul pe țară. În statistica folosită nu sînt cuprinse unele întreprinderi, cîteva cu un mare număr de muncitori.

În București erau concentrate întreprinderi dintre cele mai mari din țară. Din aceeași statistică rezultă că în capitală erau 352 de întreprinderi în care lucrau de la 1 la 100 de muncitori (cuprinzînd 9.295, adică 5,7% din totalul de muncitori din astfel de întreprinderi pe întreaga țară), 67 de întreprinderi în care lucrau peste 100 de muncitori (care cuprindeau însă 13.810 muncitori, adică 8,6% din totalul de muncitori menționați în industria prelucrătoare). În cele 2 întreprinderi avînd între 500 și 1.000 de muncitori date de statistică erau 1.307 muncitori, adică 8,1% din cei din întreprinderile cu peste 100 de muncitori. Statistica nu menționează nici o întreprindere cu peste 1.000 de muncitori, deși asemenea întreprinderi au fost în București. Astfel, într-o listă alcătuită de Ministerul Muncii, cu date parțiale, privind întreprinderile de stat din București în care muncitorii au intrat în greva generală este trecută Fabrica de țigări din București cu 2.886 de muncitori, 7 fabrici de mașini și aparate, toate la un loc, cu 6.786 de muncitori etc [5]. La aceste date trebuie adăugați muncitorii din transporturi și din alte domenii. Numai la C.F.R. lucrau cîteva mii de muncitori. În capitală erau, așadar, în această perioadă, după cum rezultă din diferite surse, un număr mare de muncitori concentrați în întreprinderi mari.

Din datele parțiale cuprinse în „Indicatorul industriei romînești și al centralelor electrice" referitoare la anii 1920—1921 rezultă că numai în întreprinderile înregistrate în această statistică lucrau în București în acest timp 23.905 muncitori [6]. Adăugînd muncitorii care lucrau în celelalte întreprinderi neînregistrate în acest indicator, numărul de muncitori în capitală (între care avem în vedere și pe șomeri) este mai mare. Încă din 1915,

* V. I. Lenin arată mai departe, în paranteză, că în Rusia aceste noțiuni — capitala și centrul industrial comercial — au coincis; ele însă nu coincid în toate țările.

[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P 1956., pag. 247—248.

[4] „Studii" nr. 5/1959, pag. 160.

[5] „Buletinul muncii și ocrotirilor sociale", anul II, nr. 2/1921, pag. 69.

[6] Ministerul Industriei și Comerțului: „Indicatorul industriei romînești și al centralelor electrice", București, 1922.

orașul București avea 37.000 de muncitori [7], număr care crește în perioada postbelică. Numărul mare de muncitori în capitală reiese și din faptul că, după cum se va vedea mai departe, la diferite acțiuni în capitală au participat zeci de mii de muncitori.

Așadar, muncitorii din orașul București reprezentau și în perioada de care ne ocupăm detașamentul cel mai numeros și cel mai concentrat al clasei muncitoare din țara noastră. Acest detașament al muncitorilor influența simțitor viața politică, lupta muncitorilor din celelalte centre ale țării.

Luptele duse de muncitorii din București în perioada avîntului revoluționar de după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie au reprezentat continuarea și ridicarea pe o treaptă mai înaltă a unor vechi tradiții revoluționare *, au fost un exemplu pentru muncitori, pentru toți oamenii muncii din întreaga țară. Capitala a decis, adesea, soarta multor bătălii de clasă ale maselor muncitoare.

În anii 1917—1920, în București au avut loc numeroase mitinguri, demonstrații, nenumărate greve, multe greve generale pe ramuri de producție sau pe oraș — forme de luptă prin care muncitorimea, însuflețită, condusă de organizațiile ei de clasă, de grupurile comuniste, a militat, înfruntînd teroarea guvernului burghezo-moșieresc, pentru libertate și o viață mai bună. În capitală își desfășura activitatea în mod direct Comitetul Comunist Central ilegal, al cărui secretar era Alecu Constantinescu.

Înrîurirea grupurilor comuniste, care, în luptă cu oportuniștii, chemau pe muncitori la luptă hotărîtă pentru satisfacerea revendicărilor, dezvoltarea grevelor, apărarea libertăților democratice cucerite, pentru apărarea revoluționară a Rusiei sovietice, pentru afilierea la Internaționala Comunistă, s-a resimțit mai puternic în primul rînd în secțiunea din București a partidului socialist, ceea ce s-a reflectat în lupta crescută a muncitorilor de aici.

Secțiunea din București a partidului socialist era cea mai puternică din țară, cu o mare influență în rîndurile maselor muncitoare, nu numai datorită numărului ridicat de membri ** (după unele date 4.550) [8], ci, mai ales, prin poziția mai înaintată ce o avea în cadrul partidului, în mișcarea muncitorească.

Încă la puțin timp după crearea Internaționalei Comuniste, la 29 iunie 1919, această secțiune a partidului socialist a votat, din inițiativa și în urma luptei comuniștilor, o moțiune de simpatie față de Internațională, cerînd totodată partidului socialist ca la viitorul congres să hotărască afilierea.

---

[7] „Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din Romînia", Editura politică, 1959, pag. 346.

* Primele lupte spontane mai însemnate ale muncitorimii s-au desfășurat în capitală. Centrul începutului mișcării socialiste a fost însă orașul Iași. Din deceniul al 9-lea al secolului trecut, din momentul cînd se intensifică lupta pentru crearea partidului social-democrat, orașul București — capitala țării — devine primul centru al mișcării muncitorești și socialiste. În anii care au urmat, cu excepția celor ai ocupației germane din timpul primului război mondial, capitala „a dat tonul" în mișcarea revoluționară din țara noastră.

** Numărul mare de membri ai secțiunii din București a partidului socialist, mai mare decît în alte secțiuni, reiese din diferite mărturii, între care liste privind sumele cotizațiilor, diferitele donații, răspîndiri de broșuri socialiste etc., inserate în „Socialismul" și în alte ziare și documente.

[8] „Studii", nr. 5/1959, pag. 182.

La sfîrșitul anului 1919 și începutul anului 1920, grupurile comuniste reușiseră să orienteze activitatea secțiunii locale a partidului socialist pe o cale revoluționară, a luptei pentru interesele muncitorești. Într-un manifest întocmit în ianuarie, sub înrîurirea comuniștilor, secțiunea din București a Partidului socialist din Romînia a declarat, prima din țară, că se consideră afiliată Internaționalei Comuniste [9]. În adunarea sa din 25 ianuarie 1920 a adoptat o moțiune în acest sens.

În capitală activau numeroase (după unele date 40 la număr [10]) sindicate muncitorești, care cuprindeau un număr însemnat de membri ; activitatea tuturor sindicatelor era dirijată de comisia locală a sindicatelor. Mai puternice erau sindicatele muncitorilor metalurgiști, tipografi, de la Arsenal. Sindicatele „naționale" (galbene), create în scop diversionist de către guvern, își pierdeau lună de lună membrii și „influența". În anii avîntului revoluționar s-au constituit numeroase comitete de întreprindere, subordonate comisiei locale a sindicatelor, care uneau pe muncitori în lupta lor. Și în sindicate, și în comitetele de întreprinderi a crescut influența membrilor grupurilor comuniste. Datorită activității desfășurate din însărcinarea Comitetului Central Comunist ilegal, încă de la sfîrșitul anului 1919, arată Alecu Constantinescu, „comitetele de fabrici în toate întreprinderile din marea industrie erau în mîinile comuniștilor" [11].

Secțiunea din București a partidului socialist, sindicatele, în care grupurile comuniste aveau o influență crescîndă, au mobilizat pe muncitorii din capitală la luptă grevistă, i-au animat să treacă la greve mai mari, generale, cu caracter politic. Pandele Becheanu, secretar al Uniunii sindicatelor metalurgiste, membru al grupurilor comuniste, la o conferință sindicală din ianuarie 1920 a arătat că „trebuie s-o declarăm clar că sîntem comuniști ; ...să spunem lucrătorilor că în afara grevei economice trebuie să mînuiască teribila armă, greva politică " [12].

Membrii grupurilor comuniste și alte elemente revoluționare au urmărit prin grevele care au izbucnit în perioada premergătoare grevei generale să apere cuceririle anterioare ale muncitorilor, să obțină altele în vederea ameliorării situației celor ce muncesc, să se împotrivească cu hotărîre măsurilor guvernului burghezo-moșieresc de reprimare a avîntului revoluționar ; în același timp foloseau grevele, inclusiv cele mici, pentru mobilizarea clasei muncitoare la lupta politică care se desfășura, la lupta împotriva guvernului, care se pregătea să ajute Polonia panilor în aventura intervenționistă împotriva Rusiei sovietice.

Grevele care s-au desfășurat începînd din primăvara și pînă în toamna anului 1920 au luat o mare dezvoltare, în condițiile creșterii generale a luptei de clasă. În timpul mișcării greviste premergătoare grevei generale, muncitorimea capitalei, începînd mai ales din aprilie, cînd ceferiștii au

[9] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 157.

[10] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 156, fila 14.

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, inv. 8, dosarul nr. 8 (fotocopie).

[12] „Socialismul" din 27 ianuarie 1920.

intrat în greva lor generală, s-a aflat în fruntea luptei greviste din țară, pentru o grevă generală *.

Greva ceferiștilor, izbucnită la 18 aprilie [13], după ce guvernul a refuzat din nou să satisfacă cererile muncitorilor din transporturi, grevă care a antrenat numeroase alte categorii de muncitori și s-a împletit în capitală cu acțiunile greviștilor metalurgiști, tipografi etc., a fost un moment însemnat al mișcării greviste, o premisă pentru greva generală.

În condițiile valului de greve, mitinguri și demonstrații, de 1 Mai muncitorii bucureșteni au manifestat cu hotărîre, exprimîndu-și solidaritatea internaționalistă, dragostea față de Rusia sovietică; manifestanții au făcut cauză comună cu zecile de mii de greviști existenți atunci în capitală și în întreaga țară, au cerut o viață mai bună și respectarea revendicărilor și libertăților cucerite prin luptele anterioare, respectarea dreptului de grevă.

Referindu-se la creșterea mișcării revoluționare, un muncitor care a luat cuvîntul la întrunirea din sala „Dacia" arăta grelele condiții ale maselor populare din Romînia burghezo-moșierească de după războiul imperialist: „...Avem invalizi de război, avem mizeria care domnește, avem peste 30.000 de oameni în grevă, avem coaliția patronală în contra noastră", subliniind că numai „prin luptă se cîștigă drepturile, prin înfrățirea internaționalistă" [14].

În condițiile cînd lupta pentru clarificarea ideologică, pentru afilierea partidului socialist la Internaționala Comunistă lua o amploare tot mai mare, cînd, în conexiunea întregii lupte de clasă proletare, se manifesta fenomenul generalizării grevelor, ideea unei greve generale pe întreaga țară cuprindea tot mai mult masele muncitoare. La întrunirea din 4 mai a comitetelor de întreprindere și delegaților muncitorilor din capitală s-a hotărît, din îndemnul elementelor revoluționare, ca în caz că nu vor fi satisfăcute revendicările miilor de greviști să se declare grevă generală [15].

La 3 iunie, în sala „Dacia", s-a desfășurat un mare miting al greviștilor și lockoutaților de la C.F.R., întreprinderile metalurgice, R.M.S., S.T.B., timplărie ș.a., organizat de sindicatele din întreprinderile menționate. La întrunire, masele de muncitori au manifestat tendința de a trece la greva generală, la luptă hotărîtă împotriva regimului burghezo-moșieresc. În cuvîntul său, un muncitor a cerut: „Să fim gata de luptă. Să declarăm greva generală și, dacă nici atunci nu vom izbuti, să ieșim în stradă luptînd cu sacrificiul vieții noastre pentru drepturile noastre" [16]. Reflectînd atmosfera de la întrunire, „Socialismul" scria că „din cuvîntările simple ale celor năpăstuiți s-a desprins strigătul îndurerat: pînă cînd provocările? Și a izbucnit un alt strigăt unanim revoltat: greva generală și lupta de

* Date și referiri despre desfășurarea grevei generale din 1920 în București se află în documente ale Partidului Comunist din Romînia, în articole publicate în diferite ziare ale partidului sau ale organizațiilor de masă, în unele lucrări de istorie: „1920. Contribuții la istoria socială a Romîniei", Piatra Neamț, 1937, de Mihail Roller; „Despre mișcarea muncitorească din București în anii 1917—1921", articol publicat în „Studii" nr. 5/1959, de V. Liveanu etc.

[13] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.816, documentul nr. 58; Arhivele statului București, fondul Ministerului Afacerilor Interne, 1920, dosarul nr. 58, fila 58; „Socialismul", diferite numere apărute între 18 aprilie și 7 iunie 1920.

[14] „Socialismul" din 3 mai 1920.

[15] „Socialismul" din 5 mai 1920.

[16] „Socialismul" din 4 mai 1920.

stradă" [17]. Cerința însoțirii grevei generale de demonstrații de stradă pentru a se impune patronilor, guvernului satisfacerea revendicărilor demasca poziția liderilor oportuniști, care se ridicau împotriva grevelor, iar cînd izbucneau le limitau la acțiuni „pașnice", stăvilind avîntul de luptă al muncitorilor.

Greva generală a ceferiștilor s-a sfîrșit la 7 iunie; conducătorii reformiști, deși știau că guvernul nu va respecta promisiunile făcute, au trădat interesele muncitorilor, au determinat pe greviști să reia lucrul. La întrunirea care a avut loc în sala „Ovidiu" după încetarea grevei, ca o puternică manifestare imediată împotriva nerespectării de către guvern a promisiunilor făcute, participanții au cerut din nou să se declare grevă generală [18].

În vara anului 1920 a crescut necontenit valul de greve. Au avut loc mari demonstrații și mitinguri împotriva pregătirii de intervenție antisovietică, împotriva terorii dezlănțuite de guvern, pentru amnistie, pentru satisfacerea și respectarea revendicărilor muncitorilor [19]. În toată țara, în capitală, prin întruniri, mitinguri, manifeste, clasa muncitoare cerea cu tot mai mare insistență partidului socialist, sindicatelor ca să răspundă ofensivei exploatatorilor printr-o grevă a tuturor muncitorilor. La o întrunire convocată la 17 iunie 1920 de sindicatele muncitorești din București, toți muncitorii de la C.F.R. din metalurgie, de la Regie etc., protestînd împotriva guvernului Averescu care nu a îndeplinit făgăduielile făcute în vederea încetării grevei ceferiștilor, „au cerut să se procedeze cu energie și să se proclame greva generală"; în moțiunea votată s-a dat Comisiei generale a sindicatelor mandatul de a organiza greva generală pe întreaga țară [20].

În primul său număr, „Lupta de clasă", organ al secțiunii din București a partidului socialist apărut din inițiativa și sub influența grupurilor comuniste, subliniind însemnătatea grevelor desfășurate, mai ales în capitală, scria că „evenimentul cel mai de seamă la ordinea zilei pentru proletariatul din Romînia rămîne și acum (în momentul cînd a apărut revista: 1 iulie 1920 — *n.n.*) marile greve din aprilie, mai și iunie. Ele marchează începutul unei noi faze a luptei de clasă la noi" [21]. Revista dădea mai departe îndrumări asupra organizării clasei muncitoare, dezvoltării luptei de clasă, educării revoluționare a muncitorilor.

În noua fază, mișcarea grevistă a crescut pe linia manifestării tot mai puternice a maselor pentru declararea grevei generale pe întreaga țară; a crescut însă și contraofensiva turbată a guvernului burghezo-moșieresc împotriva muncitorimii revoluționare. În cadrul măsurilor de represiune, în august 1920 parlamentul a votat „Legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă" [22], numită de muncitori „scelerată", lege prin care se răpea dreptul de grevă, cucerit de clasa muncitoare prin luptă înde-

[17] Ibid.

[18] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.812—6, documentul nr. 144, fila 149; vezi și „Socialismul" din 11 iunie 1920.

[19] „Socialismul" din 19 iunie 1920.

[20] În „Socialismul", „Dimineața", „Izbînda", diferite numere din acest răstimp, sînt publicate articole, chemări, știri în legătură cu această luptă a muncitorilor.

[21] „Lupta de clasă" din 1 iulie 1920.

[22] „Legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă", București, Imprimeria statului, 1920; vezi și „Monitorul oficial" din 5 septembrie 1920.

lungată și jertfe. Grupurile comuniste au demascat prin manifeste, unele articole publicate în „Lupta de clasă" [23] caracterul antimuncitoresc, reacționar al legii Trancu-Iași, au chemat masele să protesteze contra răpirii dreptului de grevă.

Convocate de secțiunea locală a partidului socialist, în capitală au avut loc mari întruniri împotriva legii Trancu-Iași. Încă în timpul cînd legea se discuta în parlament, în seara zilei de 10 august la sediile și sălile de întrunire: „Sf. Ionică", „Griviția", „Ovidiu", „Măgurele", „13 septembrie", „Bădulescu", „Dudești", „Piscului", Arsenal mulțimea participantă a manifestat cu indignare împotriva noii măsuri luate de guvernul reacționar. În moțiunea care s-a votat la toate întrunirile s-a înfierat această lege pe care guvernul a adus-o în fața parlamentului ca o lege de constrîngere, o lege excepțională, care lovește în interesele celor ce muncesc și este menită „să răpească muncitorimii — scrie rezoluția — arma cea mai eficace (greva este o armă eficace, nu însă cea mai eficace, care-i revoluția — *n.n.*) în lupta pentru drepturile ei: dreptul de grevă" [24]. Muncitorimea a cerut retragerea proiectului de lege depus în Cameră, declarînd că în caz contrariu va lupta cu toate mijloacele care-i stau la dispoziție pentru anularea legii reacționare [25].

La 11 august, în capitală a fost organizată o grevă generală, însoțită de o mare manifestație. Aceste acțiuni au însemnat, după cum arată ziarul „Socialismul", „primul efect al legii încă nenăscute" [26]. Cei peste 30.000 de manifestanți au cerut cu insistență retragerea legii, au intonat cîntece revoluționare, au strigat vibrant: „Jos legea scelerată împreună cu autorii ei!", „Vrem pîine!", „Pace cu Rusia sovietică!" [27]. În timpul desfășurării manifestației, o delegație a muncitorilor a înaintat parlamentului un temeinic protest [28].

În pofida legii votate de parlament, muncitorii au dus mai departe lupta grevistă, chiar intensificînd-o, valabilitatea legii reacționare care interzicea grevele fiind astfel în practică anulată de către muncitori.

La puțin timp, la 23 august 1920, a izbucnit o grevă la Timișoara, care a devenit generală în întregul Banat [29], iar la 1 septembrie Transilvania a fost cuprinsă de o grevă generală împotriva terorii, grevă cu care s-au solidarizat muncitorii din întreaga țară, și mai ales cei din București. În ziua grevei generale din Transilvania au avut loc la București și în alte orașe mitinguri la care „oratorii — scrie ziarul din care luăm informația — au anunțat pasul energic al proletariatului din Ardeal și Banat, declarînd că întrucît guvernul nu va lua în considerare cererile fixate din partea noastră (a muncitorimii din Transilvania — *n.n.*), muncitorimea din țara

[23] Vezi, de exemplu, „Lupta de clasă" din 16 august 1920, pag. 122.
[24] Vezi textul în „Socialismul" din 13 august 1920.
[25] „Socialismul" din 13 august 1920.
[26] „Socialismul" din 12 august 1920.
[27] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 111.
[28] „Socialismul" din 12 august 1920.
[29] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.822—20, fila 304.

veche se va solidariza cu lupta fraților săi din toată țara, proclamînd greva generală pe întreg teritoriul" [30].

Guvernul burghezo-moșieresc a intensificat însă în acest timp pregătirile în vederea reprimării în sînge a luptelor muncitorești crescînde. La 31 august armata a tras asupra muncitorilor de la Arsenalul din București, care se întruniseră pentru a-și apăra drepturile lor. Mulți muncitori au fost răniți, Ilie Gh. Tudor, în vîrstă de 26 de ani, a fost străpuns în piept cu baioneta [31]; după cîteva ore a murit la spitalul militar. Indignarea muncitorimii împotriva noii crime produse s-a întruchipat imediat, în capitală și în întreaga țară [32], în numeroase acțiuni de protest. La clubul socialist din București a fost arborat steagul roșu îndoliat al sindicatului muncitorilor de la Arsenal. În mai multe locuri în capitală au avut loc întruniri, la care „muncitorii în număr de mai multe zeci de mii au ținut să arate guvernului că sistemului de provocări sîngeroase inaugurat va ști să-i opună solidaritatea lor de fier" [33].

În timpul care a urmat, seria grevelor generale a continuat, izbucnind asemenea greve în mai multe orașe din țară: la Sibiu la începutul lui septembrie [34], la Turda la 12 septembrie [35], la Satu Mare la 23 septembrie [36], la Iași [37].

Însuflețită de membrii grupurilor comuniste, de militanții înaintați din rîndurile partidului socialist și ale sindicatelor muncitorești, muncitorimea cerea tot mai insistent prin greve (multe generale), prin mitinguri, demonstrații îmbunătățirea condițiilor de viață, luarea de măsuri împotriva scumpetei, a speculei, încetarea prigoanei împotriva conducătorilor revoluționari arestați, demobilizarea armatei, care era ținută pe picior de război, cu intenția de a ataca Rusia Sovietică.

Deși în septembrie în București au fost greve mai puține, lupta muncitorilor a crescut mai departe, pe planul întîi al luptei fiind în acest timp demonstrațiile, mitingurile; totodată muncitorii cereau cu o insistență sporită organizarea neîntîrziată a unei greve generale pe întreaga țară.

În legătură cu scumpetea, secțiunea din București a partidului socialist a adresat „Către muncitorii și cetățenii capitalei" un manifest în care scria: „Iarna cu toate grozăviile ei bate la ușă. Comisia interimară a capitalei, care este expresia tuturor speculanților și bandiților, a dat acestora mînă liberă de a ne jefui ca în codru". Pîinea în loc să se ieftinească s-a scumpit și nu se găsește; lemnele costă scump; îmbră-

[30] „Tribuna socialistă" din 5 septembrie 1920.

[31] „Socialismul" din 3 septembrie 1920.

[32] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", vol. I, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 205—207; vezi și „Socialismul" din 3 septembrie 1920 și „Dimineața" din 2 septembrie 1920.

[33] „Socialismul" din 2 septembrie 1920. Asemenea manifestări de protest au fost organizate în numeroase orașe și centre muncitorești — la Iași (unde s-a desfășurat și o grevă de protest care a cuprins aproape toată muncitorimea din oraș), Ploiești, Tîrgoviște, Cluj, Timișoara etc.

[34] „Warheit" din 5 septembrie 1920.

[35] Arhivele statului București, Consiliul dirigent; dosarul nr. 1.365, fila 348; vezi și „Socialismul" din 2 septembrie 1920.

[36] Arhivele statului București, fondul Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 251, fila 101.

[37] „Tribuna socialistă" din 16 octombrie 1920.

cămintea şi alimentele s-au scumpit de asemenea. „Toţi se îmbogăţesc pe spinarea noastră jefuindu-ne... Nu se poate pune capăt nepăsării din partea celor în drept decît prin LUPTĂ!..." [38] — încheie manifestul. În urma chemării comitetului secţiunii partidului socialist şi a comisiei locale a sindicatelor, la 19 septembrie au avut loc mari întruniri în sălile „Sf. Ionică", „Măgurele", „Ovidiu", „Şerban Vodă", „13 septembrie", „Piscului", „Dudeşti", „Griviţa", urmate de demonstraţii de stradă.

În acelaşi timp, mai ales după ce membrii Comitetului Central Comunist ilegal şi ai grupurilor comuniste, în frunte cu Alecu Constantinescu, care erau întemniţaţi, au reuşit să restabilească legături cu militanţii înaintaţi care nu erau arestaţi, în capitală a început o amplă campanie împotriva terorii sălbatice din închisori, pentru eliberarea conducătorilor revoluţionari.

O asemenea manifestare, organizată de secţiunea din Bucureşti a partidului socialist, din iniţiativa elementelor înaintate, a avut loc la 26 septembrie. La mitingul care s-a ţinut la Arenele romane, muncitorii au protestat contra guvernului ce se intitulează democratic, dar, în schimb, a dezlănţuit teroarea în tot cuprinsul ţării [39]. „Proletariatul romîn nu va mai răbda mult lipsa de libertate — a spus un vorbitor" [40]. După miting a urmat o mare demonstraţie pe străzile capitalei [41].

La zecile de întruniri şi demonstraţii care aveau loc în capitală şi în celelalte centre industriale, clasa muncitoare, indignată de măsurile represive luate de guvern, de atitudinea conducătorilor oportunişti, cerea cu insistenţă şi hotărîre Comitetului Executiv al partidului socialist şi Comisiei generale a sindicatelor să organizeze neîntîrziat greva generală pentru apărarea revendicărilor economice şi politice, a libertăţilor democratice călcate în picioare de către statul exploatatorilor, pentru o viaţă mai bună.

Zilele din prima jumătate a lui octombrie au fost zile de o puternică frămîntare. Oportuniştii nu se mai puteau împotrivi grevei generale. Erau demascaţi, huiduiţi, daţi jos de la tribune.

* * *

În faţa creşterii cerinţelor maselor de a se declara greva generală, s-a întrunit la Bucureşti, la 10 octombrie, Consiliul general al partidului socialist şi sindicatelor, la care au participat şi delegaţi ai muncitorilor din capitală şi din alte centre ale ţării. Secţiunea din Bucureşti a partidului socialist şi-a desemnat delegaţi pentru Consiliul general în adunarea din 2 octombrie [42].

Consiliul general, care a avut la ordinea de zi alte probleme, a luat în discuţie şi problema situaţiei muncitorimii şi a declarării grevei generale. Unii oportunişti au continuat să se împotrivească declarării grevei generale. Cei mai mulţi însă, văzînd că riscul compromiterii lor în faţa

[38] „Socialismul" din 19 septembrie 1920.
[39] „Socialismul" din 29 septembrie 1920.
[40] Ibid.
[41] Ibid.
[42] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 160, vol. II, fila 61.

maselor este prea mare dacă ar nesocoti cerința muncitorilor, au căzut de acord, însă formal, cu declararea grevei generale. În ultimă instanță, s-a hotărît să se redacteze un memoriu către guvern. Memoriul a fost întocmit, întrucît, după cum recunoaște însuși oportunistul Ilie Moscovici, „răbdarea muncitorilor a întrecut orice margini". El a fost votat de participanții la Consiliul general în ședința din 11 octombrie, deoarece aceștia au avut mandat imperativ impus de masele muncitoare pentru a se asigura astfel adoptarea unei hotărîri în sensul voinței muncitorimii. Secretarul secțiunii din București a partidului socialist, care a participat la Consiliul general, așa după cum însuși spune la proces, a fost împotriva grevei. „Cîțiva din noi — recunoaște acesta într-o depoziție — ne-am dat seama că nu era vorba de grevă în actualele împrejurări, dar pentru aceasta am fost priviți ca trădători" [43]. De aceea, el a trebuit să se declare de acord cu memoriul [44].

Prin memoriu, muncitorimea cerea recunoașterea consiliilor muncitorești, dreptul de organizare, retragerea armatei din fabrici, desființarea stării de asediu, reangajarea concediaților, recunoașterea libertăților de asociere, întrunire, de presă și alte revendicări principale, cu un pronunțat caracter politic *.

Guvernul era avertizat că dacă aceste revendicări nu vor fi satisfăcute pînă la 20 octombrie „muncitorimea organizată din toată țara va fi chemată ca printr-o grevă generală să obțină toate aceste drepturi și libertăți, de care sînt legate interesele ei cele mai vitale" [45]. După cum redă comisarul regal în Ordonanța definitivă la proces, secretarul secțiunii din București, ca și alții, a depus la Cabinetul III de instrucție al Curții marțiale a C. II A.T. că la Consiliul general s-a hotărît formularea memoriului cu revendicările muncitorimii „cu amenințarea — scrie comisarul regal — că în cazul nesatisfacerii lor (a revendicărilor — *n.n*) vor ordona grevă generală" [46].

Prin intermediul unui articol publicat în organul teoretic pe care-l editau sub egida secțiunii din București a partidului socialist, „Lupta de clasă", comuniștii au scos în evidență însemnătatea unei asemenea greve generale și au chemat la pregătirea ei temeinică. A se trimite guvernului memoriul adoptat de Consiliul general prin care i se face cunoscut „că nu alta decît arma grevei generale va fi întrebuințată pentru apărarea existenței proletariatului", spuneau comuniștii, nu este „o amenințare (către guvern — *n.n.*) lipsită de conținut". Dar acțiunea trebuie să fie bine pregătită. „Campania de propagandă pentru înfăptuirea acestei greve va fi condusă, desigur, mereu mai energic pentru ca în momentul decisiv întreaga muncitorime să reacționeze ca un om" [47].

Clasa muncitoare a intrat în greva generală fără a avea în fruntea ei un partid de tip nou, marxist-leninist, un adevărat conducător al mișcării revoluționare. Partidul socialist, partid de tip reformist, ros de opor-

---

[43] Ibid.

[44] „Socialismul" din noiembrie 1920.

* Textul integral al memoriului a fost publicat în „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 198—199.

[45] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 199.

[46] „Socialismul" din 8 noiembrie 1920.

[47] „Lupta de clasă" nr. 7, din 2 octombrie 1920, pag. 241—242.

tunism, nu a fost la înălțimea misiunii pe care o avea ca partid al clasei muncitoare. Elementele oportuniste, conciliante, străine de interesele proletare, care dețineau conducerea partidului, au trădat greva.

Deși era evident pentru oricine, inclusiv pentru conducătorii oportuniști — după cum ei înșiși au afirmat —, că guvernul nu va satisface revendicările muncitorimii, că muncitorimea va declanșa greva pe care o cerea repetat de atîta timp, Comitetul Executiv al partidului socialist și Comisia Generală a Sindicatelor nu au luat măsuri de pregătire a grevei generale.

Oportuniștii s-au „mulțumit" doar să publice în presă memoriul adresat guvernului și să repete zi de zi cîteva comunicate, vagi și confuze. O chemare, prin care se reproduceau revendicările din memoriu, au publicat în „Socialismul" [48] și secțiunea din București a partidului socialist și comisia locală a sindicatelor.

În capitală, ca și în celelalte centre muncitorești, peste tot se vorbea de grevă, dar, așa cum spunea mai tîrziu secretarul comisiei locale a sindicatelor din București: „Nu știam nimic precis și nici n-am primit instrucțiuni de la consiliu asupra celor ce am de făcut" [49].

În același timp însă, în țara întreagă, membrii grupurilor comuniste și alte elemente înaintate din secțiunile locale ale partidului socialist, din sindicat (în București activau în acest an Leonte Filipescu, Vasilescu-Vasia, Pandele Becheanu; Alecu Constantinescu fusese arestat și întemnițat la Văcărești) au luat unele măsuri de pregătire a grevei.

În documentele de arhivă sînt menționate cazuri de adunări în capitală și în alte locuri din țară în care muncitorii au ales comitete de grevă, în unele locuri duble sau triple (pentru a exista schimburi în cazul arestărilor), de trimitere de delegați prin întreprinderi în vederea mobilizării tuturor la luptă, de tipărire de manifeste etc.

După ședința Consiliului general care a adoptat memoriul privind greva generală, secțiunea din capitală a partidului socialist a adresat muncitorilor apelul: „Destul cu regimul de jaf, teroare și tăgăduire a tuturor drepturilor voastre. Trebuie să arătați guvernului că răbdarea voastră are margini.

Veniți cu toții.

Azi miercuri 13 octombrie, ora 6 seara, în sălile indicate mai jos („Centru", „Grivița", „Dudești", „Șerban Vodă", „Măgurele", „13 Septembrie", „Ovidiu", „Piscului" — *n.n.*), pentru a cere... (urmează revendicările din memoriu — *n.n.*)" [50]. „Muncitorimea din capitală — scria atunci „Socialismul" — a răspuns aseară în unanimitate chemării Consiliului general întrunindu-se în cele opt puncte ale orașului și cerînd într-un singur glas întronarea legalității și înfrînarea bunului plac al tuturor tîlharilor de sus" [51]. Din atitudinea dîrză a maselor de manifestanți, oprimați și împilați, din cuvîntul vorbitorilor, a reieșit că, așa cum scrie același ziar, „paharul mizeriilor s-a umplut", că răbdarea a atins cele din urmă limite, că întreaga muncitorime din capitală, călită în timpul

[48] „Socialismul" din 13 octombrie 1920.
[49] Mărturie reprodusă de M. Roller în „1920. Contribuții la istoria socială a Romîniei", P. Neamț, 1937, pag. 100.
[50] „Socialismul" din 13 octombrie, 14 octombrie 1920.
[51] „Socialismul" din 15 octombrie 1920.

luptelor pe care le-a dat, convinsă de justeţea luptei revoluţionare, îşi manifesta, cu elan şi entuziasm, dorinţa ei neînfrîntă — în fruntea muncitorilor din toată ţara — de a înfrîna fărădelegile guvernanţilor, ale exploatatorilor. La întrunirea din sala de la „Centru", la care au participat numeroşi membri înaintaţi ai secţiunii din Bucureşti a partidului socialist, masa de muncitori a manifestat voinţa lor de a se ridica cu hotărîre „mergînd pînă la greva generală". O puternică manifestare pentru greva generală s-a făcut la adunarea din sala „Griviţa", unde participau ceferiştii aflaţi într-o puternică frămîntare. „Internaţionala" intonată la întrunirea din sala „Şerban Vodă" de către metalurgişti şi alţi muncitori participanţi, scrie „Socialismul", „vibrează pînă departe în cartierul muncitoresc". În sala „Ovidiu", mulţimea a protestat împotriva regimului samavolniciei şi terorii. „Trăiască greva generală" — a răsunat la întruniri necontenit.

Au avut loc întruniri şi în numeroase întreprinderi. La întrunirea din 18 octombrie de la Fabrica metalurgică „Vulcan", la întrebarea pusă muncitorilor dacă sînt pentru grevă generală, „s-a răspuns cu urale şi aclamaţiuni" [52]. Cu acelaşi entuziasm au manifestat pentru grevă generală muncitorii de la fabricile „Wolf", „Lemaître", „Budich" şi multe altele [53]. La adunarea muncitorilor din 15 octombrie de la Arsenalul din Bucureşti, la care s-au reales delegaţii, s-a cerut delegaţilor să ia măsuri pentru ca muncitorii să fie pregătiţi în vederea grevei generale [54]; iar la întrunirea care a avut loc la 19 octombrie s-a subliniat „că greva generală este de neînlăturat şi lucrătorii să fie gata de grevă generală" [55]. La 18 octombrie seara a avut loc o întrunire la sediul din str. Sf. Ionică, unde au participat conducători ai secţiunii din Bucureşti a partidului socialist, ai comisiei locale a sindicatelor, delegaţi ai muncitorilor din fabrici. Aici s-a anunţat celor prezenţi, arată o muncitoare participantă, „că va fi grevă generală, fără a se fixa ziua" [56].

În aceste împrejurări, cînd clasa muncitoare din Romînia, urmînd îndemnul grupurilor comuniste, îşi afirma cu vigoare deosebită voinţa de luptă împotriva exploatării capitaliste, cînd guvernul burghezo-moşieresc se temea de creşterea luptei muncitoreşti, şefii oportunişti, trădători ai proletariatului, prin faptul că n-au luat măsuri de pregătire, de organizare şi conducere a grevei generale, au făcut posibilă reprimarea sîngeroasă a grevei de către călăul Averescu, aflat în slujba capitaliştilor şi moşierilor.

La cîteva zile după ce s-au formulat revendicările principale ale muncitorimii în memoriul de la 11 octombrie, ceferiştii au întocmit la 16 octombrie un memoriu special cuprinzînd aceleaşi revendicări principale pe care ei le prezentaseră, din nou, în vară, după încetarea grevei din aprilie-iunie. O delegaţie a ceferiştilor a înaintat ministrului memoriul întocmit [57]. Ministrul şi-a exprimat „speranţa" că guvernul va fi favorabil cererilor ceferiştilor ; se ştia însă că guvernul, care a respins luni de zile

[52] „Chemarea" din 21 octombrie 1920.
[53] Ibid.
[54] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.821, documentul nr. 6, fila 257.
[55] Loc. cit., fila 541.
[56] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 143, fila 19.
[57] „Universul" din 21 octombrie 1920.

orice cerință a muncitorilor ceferiști, care nu și-a îndeplinit promisiunile făcute în timpul grevei din vară, iar în acele zile refuza să dea răspuns memoriului muncitorimii din întreaga țară, nu va da curs nici revendicărilor ceferiștilor.

Guvernul nu a acceptat memoriul. În această situație, sindicatul C.F.R. „Locomotiva" a anunțat prin presă: „Guvernul nu se osteneşte cîtuşi de puțin să ne cunoască cererile și refuză să stea de vorbă cu aceia care sînt desemnați..." [58]. La ședința organizată, toți ceferiștii, atît membrii sindicatului revoluționar, cît și cei care căzuseră în mrejele sindicatului „galben", unindu-se pe baza revendicărilor care le erau comune, au declarat grevă în condițiile cînd muncitorimea din întreaga țară freamăta așteptînd semnalul pentru greva generală. „Mecanicii și fochiștii, după ce au dus trenurile în gări și au băgat mașinile în depourile respective, au părăsit mașinile și serviciul" [59]; la ora 19 nici un mecanic din oraș nu s-a prezentat la gară pentru a conduce trenurile [60].

Cum declararea grevei la C.F.R., unde cu cîteva luni înainte se desfășurase o puternică grevă generală care antrenase numeroase alte categorii de muncitori, grăbea declanșarea grevei generale pe întreaga țară, încă din noaptea de 17 spre 18, guvernul, care se temea de o grevă de asemenea proporții, a dispus luarea de măsuri militare severe pentru ca greva ceferiștilor să fie imediat înăbușită. Gara a fost ocupată de Regimentul 2 C.F.R. „Gara de nord e păzită militărește" — comenta un ziar [61]. În aceeași noapte a fost arestat comitetul de conducere al sindicatului C.F.R. [62], au fost sigilate sala „Locomotiva", sediul sindicatului „galben", care a intrat la grevă [63].

A doua zi însă greva s-a desfășurat cu amploare, extinzîndu-se. Au părăsit lucrul și muncitorii de la Atelierele C.F.R. [64], au intrat în grevă ceferiștii din Ploiești, Pitești, Focșani, Adjud, Mărășești, Iași, Constanța, Turnu Severin și din multe alte centre din țară. Cu greva s-au solidarizat ceferiștii din Transilvania [65], lucrătorii din alte ramuri ale comunicațiilor: de la Poștă, din transportul fluvial [66]. Au mai intrat în grevă muncitorii de la diferite întreprinderi, cu diferite profesiuni.

În afară de măsurile luate imediat după declararea grevei la C.F.R., guvernul Averescu a recurs la mobilizarea ceferiștilor anunțată prin comunicatul din 18 octombrie: toți controlorii de tracțiune, mecanicii și fochiștii din serviciul căilor ferate au fost chemați să se prezinte, pînă a doua zi, la 19 octombrie, ora 18, cei din București la Regimentul 2 căi ferate, cazarma Cotroceni, iar cei din alte garnizoane la cercul de recrutare respectiv; toți controlorii de tracțiune, mecanicii și fochiștii pînă la etatea de 65 de ani, care erau rechiziționabili ca specialiști, erau chemați la aceeași dată la același regiment de căi ferate. Comunicatul preciza că

[58] „Luptătorul" din 20 octombrie 1920.
[59] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.819—31, fila 21.
[60] „Luptătorul" din 20 octombrie 1920.
[61] Ibid.
[62] „Socialismul" din 21 octombrie 1920.
[63] Ibid.
[64] „Luptătorul" din 21 octombrie 1920.
[65] „Chemarea" din 20 octombrie 1920.
[66] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.819—31, fila 61.

aceia care „nu se vor prezenta în termenul arătat vor fi ridicați cu forța publică și vor avea să dea seama în fața instanțelor justiției militare de neexecutarea ordonanței de față“ [67].

Realmente guvernul, care și-a luat angajamentul în mod public că va înfrînge greva ceferiștilor, a suferit un eșec. În comunicatul, semnat de generalul Averescu, lipit pe zidurile clădirilor capitalei, guvernul promitea că „va dispune pe de o parte ca activitatea căilor ferate să nu înceteze și în puține zile să fie readusă la intensitatea de pînă acum, iar pe de altă parte va lua măsurile cari se cuvin în contra acelora cari vor să lipsească populațiunea de cele necesare existenței și să producă dezordine în țară“ [68].

Sfidînd măsura guvernului reacționar, solidari intereselor muncitorești, ceferiștii însă nu au răspuns „invitației“ din ordonanța Consiliului de Miniștri. La ora cînd se sfîrșise termenul din ordonanța de militarizare reintrară în serviciu doar un mecanic și un fochist. Guvernul a trecut să pună în aplicare ordonanța prin forță, prin mijloace brutale. În cursul nopții, din cei 270 de mecanici cu domiciliul în București, 47 au fost arestați și încazarmați ; 170 au fost însă găsiți lipsă de la domiciliu, deoarece fugiseră de acasă, presimțind măsurile ce le va lua guvernul (53 au fost dați cu domiciliul necunoscut). Detașamente militare și de poliție au fost pornite prin cartierele muncitorești pentru a căuta pe cei „dispăruți“ [69]. Acțiunile de „vînătoare“ a greviștilor nu au dat rezultatul scontat de guvern.

În timp ce refuza să dea răspuns memoriului muncitorilor în legătură cu greva generală, guvernul lua măsuri de zăgăzuire și reprimare a mișcării, care creștea zi cu zi în toată țara. Guvernul a ordonat arestarea comuniștilor, care însufleteau, îmbărbătau pe muncitori pentru marea luptă care se apropia, a luat măsuri pentru organizarea pazei militare la diferite întreprinderi mai importante [70], pregătirea soldaților în cazărmi pentru ca în cazul declanșării grevei să fie introduși în întreprinderi în vederea „spargerii“ grevei. În cadrul măsurilor de represiune s-au întărit cu mijloace militare o serie de puncte importante ale C.F.R. În București au fost puse sub pază militară și gările Filaret și Obor. S-au luat măsuri pentru organizarea militară a păstrării „ordinii“. Capitala a fost împărțită în mai multe sectoare, fiecare sector fiind pus sub paza unui detașament militar dotat cu muniție, inclusiv mitraliere : sectorul Gara de Nord — Chitila — Fabrica „Belvedere“, cu două batalioane din Regimentul 4 vînători ; sectorul str. Ștefan cel Mare, cu o companie din Regimentul 18 infanterie și o secție de mitraliere la depoul S.T.B. ; sectorul Palatul regal-Calea Victoriei, cu Regimentul 46/61 infanterie, posturi militare la diferite puncte ale acestui sector și o secție de mitraliere la Palatul regal ; sectorul Gara Filaret — Uzina de gaz — Șerban Vodă — Dudești etc., cu o companie din Regimentul 1 grăniceri, avînd și o secție de mitraliere la Uzina de gaz ; sectorul din centru, str. Sf. Ionică, cu un batalion de soldați. Comandanții militari au primit chiar ordin să pună la

[67] Ibid.
[68] „Izbînda“ din 21 octombrie 1920.
[69] „Socialismul“ din 22 octombrie 1920.
[70] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.819—31, fila 18.

punct planurile directoare [71]. Se putea pleca din Gara de Nord numai cu autorizație semnată de comandantul militar al gării [72]. S-a dat dispoziție ca să circule trenuri conduse de soldați din regimentele C.F.R. Astfel, la 19 octombrie, la București s-au înființat două trenuri conduse de militari: unul pe linia București, Ploiești (cu legătură spre Predeal), Buzău, Pașcani, Iași; altul pe linia București, Pitești. Această măsură nu a putut însă anihila efectele grevei muncitorilor. În afară de faptul că au putut fi puse în circulație doar cîteva trenuri, soldații nu știau conduce trenul. În ziua de 18 octombrie a deraiat o locomotivă în dreptul cabinei de centralizare de la Gara de Nord, fiind condusă de un militar [73]; tot așa, a doua zi, mașina simplonului, condus de militari, a luat foc în stația Chitila [74].

Greva a luat amploare zi de zi. Masele o sprijineau. Numărul greviștilor creștea. „Sîntem în a treia zi de grevă a personalului de tracțiune de la C.F.R., și fiecare ceas aduce vești de noi aderări la grevă ale altor categorii de muncitori din administrația drumului de fier" — recunoștea ziarul burghez „Izbînda" [75]. Astfel au suspendat lucrul — două ore dimineața și două ore după-amiaza, făcînd grevă parțială — lucrătorii din tipografia căilor ferate, deoarece nu li s-a achitat sporul de 35 la sută [76].

Ca urmare a încetării circulației pe C.F.R., cîteva întreprinderi industriale și morile din capitală au întrerupt activitatea [77]. În aceste zile au continuat să izbucnească greve în diferite fabrici și ateliere.

În București, în întreaga țară, frămîntarea în rîndurile celor oprimați creștea din zi în zi, oră de oră. Se apropia termenul fixat în ultimatum, dar guvernul nu dădea nici un răspuns. Greva generală devenea iminentă. „Muncitorimea capitalei și proletariatul țării întregi — scrie N. D. Cocea într-un editorial în ziarul său „Chemarea", zugrăvind momentul —, care trăiește în aceeași lipsă cumplită, sub aceeași amenințare perpetuă a frigului și a foamei, în aceeași mizerie ca și lucrătorii ceferiști, așteaptă cu nerăbdare numai un singur semn ca să pornească lupta" [78].

În ziua de 20 octombrie a expirat termenul pentru răspunsul la memoriu. Mai mult decît în zilele anterioare, în această zi, muncitorii au venit în masă la sediile organizațiilor lor pentru a afla care este situația în legătură cu răspunsul ce trebuie să-l dea guvernul, care sînt dispozițiile conducerii partidului socialist; totodată, în multe locuri, sub înrîurirea elementelor înaintate, au luat noi măsuri pe plan local pentru pregătirea în vederea intrării în cea mai mare grevă care urma să se declare.

Din inițiativa și sub influența comuniștilor, secțiunea din București a partidului a lansat un manifest. „Ca membri disciplinați ai partidului — se spunea în manifest —, aveți datoria de a depune toate eforturile ca greva să aibă succesul dorit..." Totodată activitatea trebuie desfășurată pentru triumful grevei. „În tot timpul grevei veți fi mereu la postul vostru pentru a vedea ca interesele clasei muncitoare să nu fie încălcate, avînd

[71] Ibid.
[72] „Izbînda" din 21 octombrie 1920.
[73] „Socialismul" din 22 octombrie 1920.
[74] „Chemarea" din 20 octombrie 1920.
[75] „Izbînda" din 21 octombrie 1920.
[76] Ibid.
[77] „Socialismul" din 22 octombrie 1920.
[78] „Chemarea" din 20 octombrie 1920.

datoria a sta mereu în contact cu masele muncitoare în tot timpul luptei"[79]. Membrii partidului să fie prezenți la toate chemările. Manifestul prevenea pe muncitori asupra faptului că după izbucnirea grevei clasele dominante vor întrebuința „toate mijloacele" care le au la îndemînă pentru a paraliza această măreață luptă a celor ce muncesc. „În toate împrejurările — scrie comunicatul — este o obligație morală ca membrii partidului să fie în fruntea mișcărilor muncitorești". Membrii partidului erau chemați să-și facă datoria neținînd seamă de sacrificiul absolut necesar luptei revoluționare hotărîte.

In ziarele din după-amiaza zilei de 20 a fost înfățișat publicului comunicatul guvernului prin care se respingea sfidător memoriul. Delegația care fusese la Ministerul de Interne, după ce a aflat din presă refuzul categoric al guvernului, nemaiputînd tergiversa greva, a dat consemnul să se declare greva, fără însă a lua măsuri de a o pregăti, organiza și conduce.

Dispoziția de a se declanșa greva a fost adusă la cunoștința secțiunii partidului socialist și comisiei locale a sindicatelor din București încă în după-amiaza zilei de 20 octombrie, apoi și celorlalte secțiuni ale partidului și comisii locale ale sindicatelor din țară. În aceeași seară, în capitală a fost răspîndit un manifest-chemare la greva generală, semnat de organizația partidului socialist și sindicală [80]. În spiritul liniei oportuniste a conducerii centrale ca „în timpul grevei toată lumea să stea acasă, nu se face nici o manifestație pentru a nu face jocul provocatorilor", Comisia locală a sindicatelor din București a transmis muncitorilor, prin delegați, consemnul: „Nici o întrunire. Nici o manifestație. Toată lumea acasă" [81]. Liderii oportuniști, trădători ai cauzei proletare, aplicînd această tactică, au ușurat reprimarea grevei de către guvern.

În seara zilei de 20 octombrie, după ce muncitorimea aflase de refuzul guvernului, în capitală au avut loc mari frămîntări. În mai multe fabrici și ateliere, muncitorii au început greva.

Ziarul „Chemarea", ilustrînd evenimentele acestor momente, prevestea: „Greva va lua o extindere foarte mare în capitală", comunicînd totodată, după știrile de care dispunea, după atmosfera existentă, că vor fi închise toate uzinele metalurgice: „Lemaître", „Vulcan", „Wolf", „Budich", „Bucureștii-Noi", „Arieș", „Haug", „Weigel", că au aderat la grevă lucrătorii cizmari, croitori, zidari, de la Arsenal, Pirotehnie, Atelierele de confecții, Regie, Chibrituri, tipografii și din toate celelalte fabrici și ateliere unde activează sindicate muncitorești [82].

În dimineața zilei de 21 octombrie* greva s-a dezlănțuit cu amploare în întreaga țară. În fruntea tuturor muncitorilor stăteau ceferiștii — care continuau greva lor, integrată organic în greva generală —, și metalurgiștii, care cu puțin timp ieșiseră din una dintre cele mai lungi greve (6 luni). Muncitorii metalurgiști de la „Lemaître", „Vulcan", „Wolf" etc. au intrat în grevă în masă. Într-o dare de seamă întocmită de Comitetul sindicatului întreprinderilor metalurgice se arăta că deși „metalurgia era

[79] Ibid.
[80] „Universul" din 21 octombrie 1920.
[81] „Chemarea" din 22 octombrie 1920.
[82] Ibid.

* N. Iorga în „Memorii" falsifică vădit adevărul, notînd pe ziua de 21 octombrie că „orașul e liniștit. Tipografii singuri sînt în grevă. Lumea lucrează" (pag. 69).

sătulă de grevă, în urma unei greve de șase luni, totuși cînd li s-a spus la întrunirile pe cartiere că e hotărîtă greva generală, aceea pe care metalurgia o ceruse toată vara..., metalurgiștii au fost aceia care nu au ținut cont de datoriile și sacrificiile făcute timp de șase luni, ei, metalurgiștii au fost cei dintîi care au aprobat-o și au făcut-o..." [83]. Secretarul comisiei locale a sindicatelor arată mai tîrziu că „în fabricile și atelierele unde erau masați proletari s-a părăsit lucrul aproape complet, așa cum au recunoscut chiar și publicațiile oficiale. Muncitorii din toate întreprinderile metalurgice, C.F.R., R.M.S., atelierele comunale, tipografii, Arsenalul armatei, în multe părți lucrătorii frizeri și chiar brutarii au încetat lucrul și au stat liniștiți acasă (conform consemnului dat — *n.n.*)".

La Arsenalul armatei, Atelierele centrale de confecții, la Arsenalul aero-nautic și Atelierul de reparații al artileriei grele, unde a izbucnit greva, Ministerul de Război a hotărît ca „față de starea actuală unde lucrătorii s-au pus în grevă să fie închise pe trei luni aceste întreprinderi, numărul meseriașilor rămași în serviciu nepermițînd a se pune în funcțiune întreprinderile respective" [84]. Comisia locală a sindicatelor a hotărît ca în primele zile ale grevei capitala să aibă apă, pîine și lumină pentru a nu suferi populația și mai ales internații în spitale; în cazul cînd guvernul continua să nesocotească revendicările muncitorimii, urma să intre în grevă și lucrătorii de la uzina de apă, de gaz și electricitate, de la mori și brutării [85]. În prima zi de grevă, o parte a lucrătorilor brutari au fost în grevă, dar au reintrat la lucru a doua zi [86]. Din lipsă de organizare însă, lucrătorii de la tramvaie, taximetre, din restaurante și hoteluri n-au fost de loc sau numai puțin timp în grevă [87]. Aceasta a făcut ca să se micșoreze efectul grevei pentru opinia publică. Viața economică a capitalei a încetat însă aproape complet. În fabrici mașinile, în lipsa muncitorului, au încetat să mai producă. Greva a arătat cu tărie forța, rolul clasei muncitoare în societate. „Fiecare grevă — remarca Lenin — le amintește capitaliștilor că adevărații stăpîni nu sînt ei, ci muncitorii, care își proclamă cu glas din ce în ce mai tare drepturile" [88].

Guvernul, care, cu toate măsurile de zădărnicire a grevei, n-a putut opri dezlănțuirea luptei maselor, a trecut la ample măsuri de reprimare. Imediat, în dimineața zilei de 21 octombrie 1920, președintele Consiliului de Miniștri, în raportul către rege, constata: „Greva generală care s-a declarat în diferite stabilimente de producțiune, precum și în unele servicii ale statului cu nesocotirea* legii pentru aplanarea conflictelor colective de muncă a creat în țară o situațiune cu atît mai primejdioasă, cu cît starea de pace nu este încă restabilită între Romînia și toți vecinii

[83] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.819—31, fila 18.

[84] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.810, vol. X, Procesul Dealul Spirii, fila 266; „Izbînda" din 22 octombrie 1920.

[85] „Izbînda" din 22 octombrie 1920.

[86] „Chemarea" din 24 octombrie 1920.

[87] „Kommunismus" nr. 45, din 3 decembrie 1920.

[88] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 4, Editura pentru literatura politică, 1953, pag. 291.

* În focul luptei, muncitorii, întrînd în grevă, au anulat în practică valabilitatea legii burgheze care răpea dreptul de grevă.

noştri" *. Subliniind pericolul grevei generale pentru regimul burghezo-moşieresc, generalul Averescu cerea patronului încoronat al exploatatorilor să semneze decretul prin care, în baza legii din 14 august 1916, să se aplice starea de asediu în Bucureşti şi cenzura în întreaga ţară [89]. Fără întîrziere, regele Ferdinand a semnat decretul, împuternicind pe şeful guvernului şi pe miniştri de Interne, de Justiţie şi de Război cu executarea lui.

Starea de asediu s-a întronat de fapt nu numai în capitală, ci în toată ţara, mai ales în centrele muncitoreşti mai importante şi în Transilvania, unde starea de asediu se menţinea mai dinainte. În baza legii stării de asediu, prefectul poliţiei capitalei şi comandantul Corpului II armată teritorială au interzis, printr-o ordonanţă, organizarea de întruniri „de orice fel sub cerul liber, în localuri închise sau particulare, în timpul nopţii sau al zilei", staţionarea sau circularea pe străzi în grup mai mult de 5 persoane. În ordonanţă se ameninţa că toţi cei care vor vocifera şi nu vor respecta măsurile de ordine impuse de autorităţi, cei care vor încerca sau vor îndemna, prin cuvinte sau în scris, la acţiuni împotriva statului, împotriva proprietăţilor de stat sau particulare, cei care vor interveni pentru a împiedica o arestare sau orice măsură ordonată de autorităţile militare şi civile vor fi trimişi în judecata Curţii marţiale [90].

În aceeaşi zi, seara, au fost convocaţi la prefectura poliţiei procurorii şi judecătorii de instrucţie din capitală, unde s-au stabilit măsuri contra greviştilor [91]. Au fost limitate plecarea din capitală şi venirea aici pentru a împiedica şi pe această cale legăturile dintre centrele muncitoreşti din ţară şi capitală. Se putea circula numai cu permis. Comenduirea poliţiei din Bucureşti elibera adeverinţe de călătorie numai persoanelor oficiale, civile şi militare, precum şi persoanelor cu deosebite interese familiale sau celor din provincii care au fost surprinse de grevă în capitală [92]. Pe străzile oraşului, şi mai ales în cartierele muncitoreşti, au început să circule patrule militare **, în puncte importante au fost postate detaşamente militare; la porţile fabricilor au fost puse santinele, iar fabricile mai mari au fost ocupate de armată [93]. Sediile organizaţiilor muncitoreşti au fost închise, sigilate. Sediul partidului socialist, unde se afla şi sediul secţiunii din Bucureşti a partidului, a fost devastat şi ocupat de trupe. În sala mare de şedinţe au fost cantonaţi soldaţi [94].

În cursul nopţii au fost făcute arestări masive. Au fost arestaţi, în masă, membri ai grupurilor comuniste, conducători ai organizaţiilor partidului socialist şi ai sindicatelor, membri ai comitetelor de fabrică, mulţi muncitori cu mai bogată activitate în mişcare, numeroşi oameni ai muncii

* Deşi fusese decretată demobilizarea, Romînia nemaifiind în război (în 1919 se încheiaseră păcile din sistemul Versailles), guvernul burghezo-moşieresc se pregătea de război împotriva Rusiei sovietice.

[89] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 760.

[90] „Izbînda" din 23 octombrie 1920.

[91] Ibid.

[92] Ibid.

** Este semnificativă menţiunea făcută de N. Iorga în „Memorii", sub data de 22 octombrie: „Trec trupe cu muzica pe străzi pentru a intimida" (pag. 70).

[93] „Izbînda" din 22 octombrie 1922.

[94] Ibid.

găsiți pe străzi în grupuri compacte [95]. Mulți dintre cei arestați au fost întemnițați și terorizați. Locuințele greviștilor care nu răspunsesera la ordinele de militarizare, mai ales ceferiști, sau ale celor care plecaseră de acasă pentru a nu fi arestați, au fost rechiziționate, multe familii au fost zvîrlite brutal în stradă [96]. Drepturile muncitorimii cîștigate cu atîta luptă au fost călcate în picioare de slujitorii exploatatorilor.

„Socialismul" și alte ziare socialiste centrale au fost suspendate. „Lupta de clasă", organul secțiunii din București a partidului socialist, militantă pentru afilierea la Internaționala Comunistă și prin care membrii grupurilor comuniste își spuneau cuvîntul asupra problemelor mișcării revoluționare, dădeau îndrumări, chemau la luptă pe muncitori, nu a mai putut apărea*. Ziarele progresiste erau cenzurate masiv. Guvernul și organele de stat în subordine, civile și militare dădeau dispoziții, luau măsuri, folosind forța pentru a aduce pe muncitori la lucru. Împotriva clasei muncitoare erau mobilizate toate instrumentele puterii claselor dominante. Se dezlănțuise cu ură furia claselor exploatatoare împotriva proletariatului revoluționar. Muncitorimea a fost solidară luptînd pentru cauza ei, pentru o viață mai bună. Dîrzenie și rezistență mai mari s-au manifestat, cu toate privațiunile îndurate, la ceferiști, metalurgiști, lucrătorii din întreprinderile militare. În cele cîteva relatări apărute în presa din aceste zile, între spații largi albe lăsate de cenzură se găsesc mențiuni mai ales despre desfășurarea, cu amploare, a grevei la C.F.R., Fabricile metalurgice „Vulcan", „Lemaître", „Wolf", la Arsenal etc. [97].

În București greva a avut cea mai mare amploare în primele trei zile, de joi pînă sîmbătă, după cum reiese din privirea în ansamblu a tuturor mărturiilor, precum și din unele precizări ca atare, între care și raportul menționat, trimis de Alecu Constantinescu Internaționalei Comuniste [98].

Din documente diverse reiese că în acest timp au mai intrat în grevă muncitori de la unele întreprinderi unde greva nu izbucnise sau era numai parțială ; totodată însă au reluat lucrul unii muncitori, fie aduși cu forța de către organele militare sau civile ale statului, fie din pricina lipsei de organizare, de pregătire a grevei. Astfel au reintrat în lucru încă din a doua sau a treia zi de grevă tipografii, o parte a lucrătorilor brutari, o parte a celor de la morile „Hermanstadt" și „Olmazu" [99] ; la R.M.S., Monitorul oficial, Pirotehnie [100] și în alte locuri continua să lucreze, deși fără efect simțitor, un număr de membri ai „sindicatelor" galbene.

În fața menținerii amploarei grevei, autoritățile statului, mai ales după ce oportuniștii s-au compromis deplin în ochii muncitorilor, care și-au dat seama de trădarea săvîrșită de lideri, au intensificat măsurile de aducere cu forța la lucru, de zădărnicire a oricărei încercări de rezistență din partea greviștilor, intervenind direct pentru aplanarea grevei în capitală

[95] „Izbînda" din 24 octombrie 1920 ; vezi și „Chemarea" din 24 octombrie 1920, unde există titlul : „Ocuparea clubului socialist", după care urmează un larg spațiu gol — semn al cenzurii.

[96] „Izbînda" din 24 octombrie 1920.

* Seria a II-a a revistei „Lupta de clasă" va apărea în 1926, ca organ al P.C.R.

[97] Vezi ziarele „Chemarea", „Izbînda", „Universul", „Luptătorul".

[98] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8.

[99] „Chemarea" din 24 octombrie 1920 ; „Izbînda" din 24 octombrie 1920.

[100] „Izbînda" din 24 octombrie 1920.

însuși șeful guvernului. La 23 octombrie, generalul Averescu, însoțit de ministrul de Interne Argetoianu și de generalul Văleanu, a făcut — scrie ziarul „Izbînda" — „o vizită tuturor atelierelor și instituțiilor de stat din capitală în vederea luării de măsuri pentru reluarea lucrului" [101]. Cu toate măsurile luate (introducerea soldaților în fabrici și la C.F.R., aducerea cu forța a muncitorilor, folosirea rămășițelor sindicatelor „galbene" etc.), guvernul, patronii n-au putut asigura continuarea producției. Făgăduiala guvernanților că greva nu va avea efect s-a dovedit deșartă.

Deși mărturiile vremii sînt sărace în știri despre atitudinea muncitorilor îndreptată împotriva liniei pasive date de oportuniști, constatăm că și în capitală* au existat împotriviri ale muncitorilor, încercări de a face demonstrații, de a se întruni, de a merge în grup, de a se da ajutor de grevă celor care aveau neapărată nevoie, de a se tipări și răspîndi manifeste.

Astfel, muncitorii forțați să intre în uzine, fabrici și ateliere au refuzat să lucreze ; au făcut grevă pasivă, au fugit de la lucru, au demontat motoarele, au întrerupt legăturile electrice. Într-un document, care se referă și la situația din București, se arată că lucrătorii sînt siliți să se supună, dar aceștia la prima ocazie „aruncă lucrul și se ascund" [102]. Ziarul „Chemarea" consemna că numeroasele patrule care circulau prin oraș au oprit „pe muncitori de a se aduna în grupuri compacte" [103]. La procesul grevei generale mai mulți acuzați au arătat că în zilele grevei se strîngeau în casă pe la unii greviști unde discutau diferite probleme ale luptei lor ; un conducător al sindicatului metalurgist a relatat, în ziua reluării lucrului, că în timpul grevei muncitorii se întruneau la el acasă [104]. Ziarul „Izbînda" ne dă știrea că mulți muncitori au fost arestați pentru că au răspîndit manifestul în legătură cu greva generală [105]. Iorga notează în „Memorii" faptul că în timp ce greviștii ceferiști arestați erau deplasați cu duba pe cheiul Dîmboviței, ei „lasă să cadă un manifest că n-au fost îngăduiți a merge pe jos ca să-i vadă «poporul»" [106]. Oportuniștii au împiedicat pe muncitori atunci cînd au inițiat acțiuni de apărare împotriva terorii, de extindere a grevei, împotriva spărgătorilor de grevă. Însuși un oportunist recunoaște, la mai mulți ani după greva generală : „Cînd muncitorii metalurgiști au vrut să organizeze echipe pentru a împiedica circulația tramvaielor și a forța oprirea lucrului, acolo unde nu se declarase grevă, i-am oprit de la aceasta" [107].

În grelele condiții ale terorii dezlănțuite, muncitorii îndemnați de elementele înaintate care scăpaseră de ochii poliției și siguranței, au manifestat dîrzenie, hotărîre de luptă activă, peste linia legalistă dată de liderii

---

[101] Ibid.

* În alte orașe și centre muncitorești, astfel de acțiuni au fost mai multe și mai puternice decît în capitală, unde din primele momente de după izbucnirea grevei (și chiar și înainte de grevă) autoritățile statului, și nemijlocit guvernul, au luat multiple măsuri de înăbușire a oricărei acțiuni muncitorești.

[102] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului, dosarul nr. 43.231/59, vol. III, fila 422.

[103] „Chemarea" din 28 octombrie 1920.

[104] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 46, dosarul nr. 143.

[105] „Izbînda" din 22 octombrie 1920.

[106] N. Iorga : „Memorii", pag. 70.

[107] Mărturii ale lui I. Burcă, reproduse de M. Roller în lucr. cit., pag. 100.

oportuniști. „Protestul politic al clasei asuprite înaintate și energia ei revoluționară — scria V. I. Lenin, în 1905, referindu-se la greva din Petersburg — răzbesc prin toate obstacolele, atît exterioare — sub forma interdicțiilor polițienești — cît și interioare — sub forma caracterului nedezvoltat și înapoiat al ideilor unor conducători“ [108]. Din instinctul lor de clasă, pe baza experienței pe care o căpătaseră în luptele anterioare, muncitorii înaintați au trecut peste linia stabilită de oportuniști, și-au manifestat, înfruntînd prigoana, spiritul lor de luptă hotărîtă, revoluționară.

Din privirea în ansamblu a evenimentelor, rezultă că greva s-a menținut cam la același stadiu în zilele de 21, 22 și 23 octombrie, acest răstimp constituind momentul de evoluție maximă a evenimentelor și pe scara întregii țări. Ca urmare a crudelor măsuri de represiune, precum și faptului că muncitorii, văzîndu-se trădați, neștiind care-i perspectiva grevei, fiind lipsiți de mulți conducători înaintați care fuseseră arestați și întemnițați, a crescut dezorientarea. „După trei zile — scrie Alecu Constantinescu — în fața teroarei dezlănțuită de guvern, care din primul moment declarase starea de asediu, muncitorii din București au început să se descurajeze“ [109]. În zilele următoare, greva generală a început să-și piardă treptat din amploare.

În timp ce muncitorimea din întreaga țară era dezorientată și nu era îndrumată cu privire la marea luptă care se declanșase, în timp ce guvernul luase odioase măsuri de reprimare a grevei, intensificîndu-le necontenit, o delegație din partea partidului socialist și a Comisiei generale a sindicatelor, delegație compusă din elemente oportuniste, a cerut, la 24 octombrie, guvernului reluarea tratativelor pentru a se găsi o soluție care să ducă la lichidarea grevei generale; în același timp a dat dispoziție comitetelor locale ca, înainte de a se începe tratativele, să ia măsuri pe plan local prin care să se determine greviștii să reia lucrul. „Conform acestui comunicat (primit la 26 octombrie — *n.n.*) — mărturisește secretarul Comisiei locale a sindicatelor din București — am mers ieri (27 octombrie — *n.n.*)... în tot orașul și pe unde găseam muncitori le spuneam să comunice la toți lucrătorii că s-a ajuns la înțelegere“ și „să intre în lucru“. Muncitorii au privit însă cu neîncredere această dispoziție — recunoaște însuși acest oportunist — și de aceea „ne trebuie să punem mari străduințe pentru a-i convinge...“ [110].

Cu toate manevrele oportuniștilor, greva generală, deși slăbită, a continuat. Comuniștii, care scăpaseră nearestați, celelalte elemente înaintate din organizațiile muncitorești în măsura în care aveau posibilitate în acele condiții de teroare, menținеau treaz spiritul de rezistență, de luptă, combăteau zvonurile, demascau pe trădători. Cînd oportuniștii au început să facă printre muncitori agitație în vederea încetării grevei, adesea dîndu-le știri eronate, prin manifeste și alte mijloace, militanții revoluționari arătau că greva continuă, îndemnau pe muncitori să ducă mai departe lupta pînă la obținerea succesului. „Pe la periferia capitalei — însemna ziarul „Dimi-

[108] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 79.

[109] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 8.

[110] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 160, vol. II, fila 34.

neața" la 27 octombrie — au fost lipite manifeste scrise cu mîna în care se arată că greva nu e spartă" [111].

La 26 octombrie prim-ministrul a primit delegația. În urma tratativelor, în noaptea de 27 octombrie, după „dezbateri îndelungate și discuții destul de furtunoase" [112], Consiliul general a hotărît încetarea grevei, deși muncitorimii nu i se satisfăcuse justele ei cerințe. Comitetul Executiv al partidului socialist și Comisia generală a sindicatelor au dat o circulară-telegramă către organizațiile locale, cu dispoziția ca la 28 octombrie, ora 5 dimineața, să se înceteze greva generală.

În București s-a aflat imediat de dispoziția de încetare a grevei. Cum în conducerea organizațiilor locale de partid și sindicale predominau — în urma arestărilor — elementele oportuniste, acestea au transmis neîntîrziat către muncitori dispoziția de a se relua lucrul, fără satisfacerea revendicărilor. Prin cartierele muncitorești, prin fabrici au fost trimiși delegați; totodată au fost formate comitete provizorii ale organizațiilor partidului socialist și sindicale, în locul comitetelor ai căror membri — adesea în majoritatea lor — fuseseră arestați. Comitetele provizorii au căpătat directiva să organizeze reluarea lucrului.

Într-un reportaj vorbindu-se despre „Cum s-a reluat lucrul în capitală", publicat în ziar[illegible] de conducerea centr[illegible], „muncitorii greviști din capitala au reintrat ieri (28 octombrie — *n.n.*) la orele obișnuite în uzinele și fabricile care de 7 zile stăteau în inactivitate" [113]. Muncitorii au reintrat la lucru protestînd, au formulat noi revendicări; în multe locuri, greva de fapt a continuat.

Chiar și în reportajul amintit, care cu timiditate pomenește cîte ceva din rezistența muncitorilor, se află unele indicii asupra faptului că muncitorii au reintrat în lucru rezistînd sau manifestîndu-și voința de luptă. Corespondentul ziarului constată că în zorii zilei animația la periferie, unde sînt cele mai multe fabrici, era neobișnuită. (Din alte surse aflăm că muncitorii comentau aprins dacă trebuie sau nu să întrerupă greva.) Mergînd la porțile Uzinei „Lemaître", el observă că la ora 6 „muncitorii nu veniseră încă toți la lucru". Într-o discuție legată cu un muncitor, punîndu-i întrebarea: ce crede el despre grevă? primește răspunsul că această luptă dusă cu guvernul arbitrar „e un exercițiu care ne va fi de folos". La unele fabrici, din cartierul 13 septembrie, munca a reînceput cu întîrziere, la ora 9 și chiar mai tîrziu. Un metalurgist, în discuția avută cu autorul reportajului, a subliniat că în timpul grevei a existat în rîndurile muncitorilor o disciplină de fier, „moralul lucrătorilor era foarte ridicat și nici un semn de dorință a reluării lucrului nu se întrevedea". Un alt metalurgist i-a spus că muncitorii au o altă revendicare — eliberarea tovarășilor arestați — și nu intră în lucru pînă nu vor fi puși în libertate. „În București — se scrie într-o corespondență trimisă unui organ al Internaționalei Comuniste — mulți muncitori s-au opus să meargă la lucru deoarece deținuții încă tot nu au fost eliberați din închisori" [114].

Faptul că muncitorii înaintați din capitală continuau cu dîrzenie greva, că ei nici nu se gîndeau să o înceteze înainte de a se atinge țelul

[111] Vezi și „Studii" nr. 5, din 1959, pag. 181.
[112] „Chemarea" din 29 octombrie 1920.
[113] „Chemarea" din 30 octombrie 1920.
[114] „Kommunismus" nr. 45, din 3 decembrie 1920.

pentru care a fost declanșată, este mărturisit chiar de unii conducători oportuniști ai secțiunii partidului socialist și ai comisiei locale a sindicatelor la procesul grevei generale [115].

În urma dispoziției date, în condițiile cruntei represiuni care creștea zi de zi, la 28 octombrie cea mai mare parte a muncitorilor a reluat lucrul. Ziarul „Izbînda" consemnează că s-a reluat lucrul la Fabricile „Vulcan", „Lemaître", „Wolf", „Haug", „Weigel", „București-Noi", „Filaret" [116] și în altele.

În multe locuri însă greva a continuat și după ce a fost dată circulara. La C.F.R. și la celelalte întreprinderi industriale ale statului, la R.M.S., la Fabrica de chibrituri, scrie chiar același ziar burghez, „lucrătorii s-au opus la reluarea lucrului, cerînd să se ridice măsurile de încazarmare și de mobilizare a muncitorilor [117].

Cîteva zile după 28 octombrie la C.F.R. a lucrat încă un număr restrîns de muncitori și au circulat puține trenuri. La 29 octombrie au plecat din Gara de Nord numai opt trenuri și un simplon. La Atelierele C.F.R. „Griviția" s-a început lucrul numai cu 300 de muncitori, restul de aproape 1.000 rămînînd în grevă [118], la Fabrica „Belvedere" au rămas în grevă aproape 1.200 de lucrători [119]. (Arsenalul, Pirotehnia și alte întreprinderi militare au fost închise, pentru un timp, de guvern.) La 31 octombrie la C.F.R.-București, în ateliere și pe locomotive, au mai fost aduși cu forța 45 de muncitori și mai erau în grevă 217 [120].

La 2 noiembrie s-au prezentat pentru a relua lucrul și ceilalți greviști de la C.F.R.-București. Dar nefiind de acord cu condițiile impuse de direcția C.F.R. au reintrat imediat în grevă. Marele Stat-Major anunța la 2 noiembrie că în general situația este normală pe liniile C.F.R. în întreaga țară, cu excepția liniei București—Sibiu, București—Galați; de asemenea, și pe celelalte linii nu circulau trenurile accelerate [121].

În ziua de 3 noiembrie au mai reluat lucrul încă 300 de muncitori de la Atelierele C.F.R. „Griviția" din București, fiind nevoiți să primească condițiile puse de direcție [122]; se menținea însă greva la alte întreprinderi din țară și din capitală.

De-abia la 4 noiembrie, sintetizînd toate informațiile de care dispunea, Marele Stat-Major raporta guvernului că începînd cu această zi se poate considera greva complet aplanată. „Cu începere de azi — se spune în document — nu se vor mai da comunicate decît cînd noi evenimente sau schimbări în situația actuală se vor produce" [123].

Totuși nici în acest moment greva nu încetase complet. În aceeași zi, la 4 noiembrie, în comunicatul oficial intitulat „Guvernul face apel la re-

---

[115] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 160, vol. II, fila 35.

[116] „Izbînda" din 29 octombrie 1920; în legătură cu reluarea lucrului în capitală, vezi și „Socialismul", reapărut, din 3 noiembrie 1920.

[117] „Izbînda" din 29 octombrie 1920.

[118] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.817—6, filele 31, 77 și altele.

[119] Ibid.

[120] Ibid.

[121] Loc. cit., fila 213.

[122] Loc. cit., fila 9.

[123] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., Comunicat nr. 10 al Marelui Stat-Major, secția a II-a, fila 106.

luarea lucrului" se arăta că la C.F.R. muncitorii continuau să facă grevă pasivă [124]. În aceste condiții, „greva pasivă" era o acțiune hotărîtă, activă a muncitorilor pentru că se împotriveau dispoziției oportuniștilor, își arătau voința lor de a lupta pînă la satisfacerea revendicărilor, însemna neacceptarea înfrîngerii grevei generale, care fusese dusă la eșec de către liderii oportuniști, conciliaționiști. Greva pasivă la C.F.R. (precum și în alte întreprinderi) a fost o manifestare generală, unul din motivele invocate de guvern atunci cînd, în primele zile ale lunii noiembrie, a militarizat complet activitatea la căile ferate. Marele Stat-Major arăta, într-o informare care a mai fost amintită mai sus: „Cum însă în ultimele zile guvernul a fost sesizat că anumiți instigatori (este vorba de elemente înaintate pe care autoritățile le calomniau — *n.n.*) încearcă a convinge personalul și lucrătorii C.F.R. să facă grevă pasivă, întrucît au văzut că greva generală a eșuat complet, guvernul a hotărît mobilizarea completă și generală a întregului personal" [125].

La puțin timp după încetarea grevei generale, în ciuda terorii și mai înverșunate, dezlănțuite împotriva muncitorilor, în unele întreprinderi s-au declarat greve pentru revendicări economice și politice, deoarece cauzele grevelor continuau să acționeze datorită naturii orînduirii capitaliste.

De o statistică cu cifre globale veridice care să rezume desfășurarea grevei generale în capitală, diferitele ei laturi, nu dispunem. Statistica burgheză întocmită după greva generală cuprinde date care nu reflectă adevărul, de regulă minimalizînd amploarea grevei, iar criteriile ei de categorisire a datelor nu sînt științifice.

Considerînd aceste date ale statisticii numai ca indici, din compararea lor și calculînd procentele, se pot desprinde unele concluzii însemnate. În tabelul privind situația desfășurării grevei în capitală [126], în care se dau cifre în comparație cu teritoriul vechii Românii, se arată că în timpul grevei generale în București au fost 84 de greve (le consideră separate, pe întreprinderi), dintre care 73 în întreprinderi particulare și 11 în cele de stat. Cu toate că cifra este mult micșorată, reiese din aceasta totuși amploarea neobișnuită a mișcării greviste, care, după statistica folosită, numai într-un singur oraș a cuprins cel puțin 84 de întreprinderi. Bucureștiul se situa, după cum arată însăși această statistică, în fruntea tuturor celorlalte centre în ceea ce privește amploarea grevei generale; după București (în tabel este trecut județul Ilfov *) urma, conform statisticii, județul Prahova cu 74 de „conflicte", județul Iași — 24; Bacău — 12, Covurlui — 10 etc. (statistica nu se referă și la județele din Transilvania; din alte surse reiese că în această parte a țării numeroase greve au avut loc în Valea Jiului, în județele Cluj, Timiș-Torontal etc.). În comparație cu cele 170 de întreprinderi existente pe teritoriul vechii Românii, la care calculăm și pe cele din Transilvania **, reiese că orașul București reprezenta aproximativ 20% din totalul pe țară al întreprinderilor în care muncitorii au intrat în grevă.

---

[124] „Socialismul" din 28 noiembrie 1920, „Dimineața" din 17 noiembrie 1920. Greva mai continua în Valea Jiului, la Galați și în alte locuri din țară.

[125] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.817—6, fila 6.

[126] „Buletinul muncii și ocrotirilor sociale", anul III, 1922, pag. 78.

* Cu 85 de greve, dintre care 84 în capitală.

** Aici, precum și în pagina următoare nu reproducem calculul făcut (cu aproximație).

Ca număr de greviști, statistica dă pentru București un total, evident foarte mult micșorat, de 16.384, dintre care 6.385 în întreprinderile particulare și 9.963 în cele de stat. Făcînd aceleași comparații *, reiese că în București procentul de greviști, raportat la cel pe întreaga țară, este de aproximativ 16%. Statistica recunoaște numărul de 185 de muncitori din București (53 din întreprinderi particulare, iar 132 din întreprinderi de stat) care nu s-au mai prezentat la întreprinderi după încetarea grevei generale ; de asemenea, statistica mai recunoaște faptul semnificativ că 3.154 de muncitori, dintre care 231 din întreprinderile particulare și 2.923 din întreprinderile de stat, au fost concediați după grevă. Dacă comparăm aceste cifre cu cele care rezultă din calculul privind întreaga țară **, rezultă un procent foarte ridicat de concediați în capitală, adică peste 40%.

Din tabelul care cuprinde datele pe ramuri privind desfășurarea grevei generale în capitală [127], rezultă că cele mai multe greve au avut loc în industria alimentară (20), apoi în industria hîrtiei și grafică (17), în industria de mașini, aparate și instrumente (13), în industria chimică (6), industria metalurgică (5), industria lemnului (5) ș.a.m.d. Aceste date denaturează însă cu mult realitatea. Astfel, în industria metalurgică, greva a fost mai puternică decît în toate celelalte ramuri inserate mai înainte în statistică ; de asemenea, greva ceferiștilor, trecută în statistică la transporturi, grevă care a constituit axa de bază a întregii acțiuni greviste, este mult minimalizată în statistica de față. Acest lucru iese și mai mult în evidență dacă comparăm cifrele privind numărul de greviști pe ramuri. Din statistică rezultă că cei mai mulți greviști au fost în industria de mașini, aparate și instrumente (industrie de altminteri puțin dezvoltată în Romînia de atunci), pentru care înregistrează 1.888 de greviști, după care, în statistică, urmează industria hîrtiei și grafică cu 1.721 de greviști, industria alimentară cu 1.364 de greviști, chimică cu 601 etc. și, mai la urmă, industria metalurgică cu 342 de greviști, apoi transporturile (este vorba de ceferiști ; tramvaiștii din București n-au fost în grevă) cu 320 de greviști. Or, mărturiile, în unanimitatea lor, arată că la C.F.R., unde lucrau cîteva mii de muncitori, și tot așa în fabricile metalurgice, muncitorii au intrat în grevă în masă. Numai în aceste două ramuri, în București, au fost, după cum se poate stabili pe baza altor date, peste 5.000 de greviști. Reținem din acest tabel recunoașterea oficială că zilele de grevă nu s-au plătit decît o zi în industria alimentară și $2\frac{1}{2}$ zile în industria extractivă ; că cele mai multe ciocniri în timpul grevei au fost în industria metalurgică (59) și una în industria de mașini, aparate și instrumente. Această relatare concordă cu altele din care aflăm că muncitorii metalurgiști au fost — dintre lucrătorii întreprinderilor particulare — cei care au manifestat mai multă dîrzenie în luptă, au încercat să manifesteze, să impună patronilor recunoașterea drepturilor lor.

Documentele și statisticile folosite nu dau o cifră certă asupra numărului de muncitori participanți la greva generală. Ziarul „Dimineața", în numărul său din 22 octombrie, referindu-se la prima zi de grevă, evalua numărul de greviști din capitală la 36.000, dintre care 5.000 de ceferiști,

* Nu mai reproducem datele însumate privind țara întreagă.

** Pentru teritoriul vechii Romînii statistica dă un total de 699 de concediați, dintre care 216 în întreprinderile de stat și 483 în întreprinderile particulare.

[127] „Buletinul muncii și ocrotirilor sociale", anul III, 1922, pag. 81.

5.000 de metalurgiști, 3.500 de lucrători la R.M.S., 1.200 la Arsenal, 1.000 la Pirotehnie, 1.000 la atelierele de confecții etc.

Oricum, din datele micșorate și deformate cuprinse în statistica burgheză, se pot reliefa amploarea grevei generale în capitală, faptul că ea a izbucnit în toate ramurile industriale existente atunci, că în această luptă grevistă au fost mii de muncitori.

*

* *

După încetarea grevei generale, guvernul a dezlănțuit o prigoană sălbatică împotriva muncitorimii, în intenția de a zdrobi mișcarea muncitorească, de a imobiliza organizațiile ei, de a sugruma activitatea desfășurată din ce în ce mai intens de comuniști, care, în lumina experienței grevei generale, au pășit ca neîntîrziat să realizeze transformarea partidului socialist într-un partid revoluționar, de tip nou.

După reluarea lucrului, promisiunile făcute de guvern în timpul tratativelor, că va recunoaște unele revendicări și va elibera pe cei arestați, nu au fost respectate.

Dimpotrivă, guvernul a intensificat, mai departe, teroarea sîngeroasă, năpustindu-se cu o furie și mai înverșunată împotriva mișcării muncitorești. Mulți muncitori, înainte de toate cei mai activi în timpul grevei, au fost concediați, au fost zvîrliți pe drumuri *, întemnițați, schingiuiți. „Prima grijă a patronatului (după încetarea grevei) — scrie „Socialismul" — a fost însă să se scape de delegați și de lucrătorii mai conștienți" (mai departe-i cenzurat) [128]. Măsurile excepționale n-au fost ridicate. Starea de asediu și cenzura s-au menținut mai departe [129]. Începînd de la 3 noiembrie, căile ferate și alte întreprinderi ale statului au fost militarizate conform deciziei Consiliului de Miniștri întrunit în timpul grevei generale la 24 octombrie. Prin această măsură, întregul personal al C.F.R. a fost „trecut sub regim militar"; pentru refuz de lucru sau lipsă nemotivată de la serviciu, muncitorii întreprinderilor militarizate erau deferiți justiției militare [130].

Conducătorii muncitorilor au rămas arestați, în plus în temnițe și la poliție au fost duși, după încetarea grevei, alți conducători („Socialismul" dă o listă de 80 de noi arestați în capitală, precizînd că nu-s cuprinși toți [131]); s-a înăsprit teroarea la Văcărești și Jilava, unde erau întemnițați mulți comuniști.

Un act de represiune, săvîrșit de către slujitorii regimului burghezo-moșieresc, a fost organizarea procesului grevei generale.

În capitală, la 7 noiembrie 1920, în fața Curții marțiale a Corpului II armată, a început procesul semnatarilor memoriului în legătură cu greva generală [132], proces în care a fost implicat și secretarul secțiunii din București a partidului; după un timp, aceeași Curte marțială a judecat procesul

* Numai de la R.M.S. au fost concediați brutal 500 de lucrători, de la fabrica de chibrituri — 200; de la fabricile metalurgice — 180—200 („Socialismul" din 5 noiembrie 1920).

[128] „Socialismul" din 3 noiembrie 1920; „Chemarea" din 31 octombrie 1920.

[129] „Chemarea" din 31 octombrie 1920.

[130] „Monitorul oficial" din 3 noiembrie 1920; „Socialismul" din 5 noiembrie 1920; „Chemarea" din 6 noiembrie 1920.

[131] „Socialismul" din 3 noiembrie 1920.

[132] „Socialismul" din 7 noiembrie 1920 și urm., „Chemarea" din 7 noiembrie 1920.

comisiei locale a sindicatelor [133]; în provincie, procesele au început în diferite zile în fața instanțelor judiciare militare sau civile locale.

Pe banca acuzării, în afară de conducătorii arestați, au fost aduși muncitori dintre cei mai activi, care au luptat cu dîrzenie pentru drepturile lor. În ordonanțele definitive rostite de comisarii regali în instanțele respective, și mai ales în cea rostită în principalul proces din București, pregătirea și declanșarea grevei generale au fost calificate „crimă împotriva siguranței statului" și s-au propus aspre măsuri cu scopul de a intimida muncitorimea, de a se reprima, și pe această cale, lupta ei dreaptă.

În cuvîntul lor, acuzații oportuniști au avut o poziție lașă. Urmărind să se „apere", ei au insistat asupra faptului că nu sînt culpabili de declanșarea grevei generale, care s-a declanșat — cum ei înșiși au recunoscut — din voința muncitorimii întregii țări; ei au dat chiar exemple edificatoare în ceea ce privește strădania lor anterioară și din timpul grevei generale pentru a zădărnici această măreață luptă a celor ce muncesc. Oportunistul I. Burcă, în 1920 secretarul comisiei locale a sindicatelor din București, declara cinic în fața organelor judiciare: „În ceea ce privește faptul că aș fi căutat să pregătesc muncitorimea la o grevă generală, afirm că din contră, ori de cîte ori era o grevă, mijloceam pe lîngă patroni și autorități să se facă pe cît e posibil concesiuni din ambele părți..." [134]. Acuzații oportuniști au milogit îndurare, deși nu întotdeauna direct, de la slujitorii regimului burghezo-moșieresc.

Elementele muncitorești înaintate au recunoscut cu demnitate că muncitorii au intrat cu toții în greva generală pentru că sufereau de pe urma foametei și a impilării, că și-au apărat cauza lor sfîntă; ele au demascat fărădelegile guvernului burghezo-moșieresc, și-au exprimat hotărîrea ca, în ciuda anilor de temniță, a muncii silnice, să continue lupta pentru o viață mai bună. Muncitorul Ilie Marinescu, implicat în procesul comisiei locale a sindicatelor, vorbind despre participarea lui și a celorlalți muncitori la grevă, a spus, după cum se redă în procesul-verbal: „Declarîndu-se greva generală și cum tratativele noastre durau de mai bine de 5 luni de zile, fără a fi putut obține nici un rezultat, toți lucrătorii au aderat la grevă... [135]. Muncitoarea de la Regie Maria Popescu subliniază: „Eu am aderat la grevă ca toți ceilalți lucrători..." [136].

În urma procesului, instanțele respective, apărînd regimul exploatatorilor, au rostit condamnări, mergînd pînă la 12 ani de muncă silnică. Mișcarea muncitorească, deși puternic lovită, nu a fost însă zdrobită. Ea a continuat, s-a ridicat pe o treaptă superioară prin lupta pentru crearea neîntîrziată a partidului comunist, înțelept conducător al clasei muncitoare, al poporului, pentru răsturnarea revoluționară a regimului burghezo-moșieresc, pentru instaurarea dictaturii proletariatului, pentru construirea socialismului

* * *

[133] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 179/1921.

[134] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 160, vol. II, fila 35.

[135] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 143, fila 46.

[136] Loc. cit., fila 19.

Greva generală, desfășurată în condițiile perioadei de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, a fost un moment de culme a mișcării greviste anterioare din țara noastră și parte integrantă a șirului de greve generale care s-au desfășurat în lume.

Clasa muncitoare, plină de elan revoluționar, însuflețită de grupurile comuniste, a început greva generală, grăbită de greva ceferiștilor, la 20 octombrie 1920. În greva generală, aproape întreaga muncitorime, îndeosebi detașamentele ei hotărîtoare, a participat cu eroism, îndurînd lipsuri. Pentru că, așa cum spunea Lenin, „orice grevă aduce cu sine pentru muncitor o mulțime de privațiuni, de privațiuni atît de îngrozitoare, încît ele ar putea fi comparate numai cu calamitățile unui război : flămînzirea familiilor, pierderea salariului, de multe ori arestarea, deportarea din orașul în care s-a deprins și în care are o ocupație“ [137].

Greva a fost mai puternică în București și Valea Prahovei și în unele centre din Transilvania, în special în Valea Jiului ; de mai mică amploare în alte locuri, în special în nordul Moldovei, unde conducătorii Partidului social-democrat din Bucovina au dat încă din prima zi directiva de reluare a lucrului.

Greva generală a exprimat cu tărie protestul și opoziția hotărîtă a maselor muncitoare față de politica antipopulară și antisovietică a guvernului burghezo-moșieresc. Cu demnitate de clasă revoluționară, muncitorii, atît în lunile premergătoare grevei generale, precum și în zilele grevei, deși teroarea guvernului se exercita cu furie, au nesocotit măsurile, legile adoptate de statul exploatatorilor împotriva maselor muncitoare, împotriva luptei pentru o viață mai bună și libertate. Greva generală a avut un puternic caracter politic. Luptînd pentru revendicări politice-economice, pentru libertăți democratice, pentru o viață mai bună, clasa muncitoare a dovedit că reprezintă o forță politică de frunte în viața țării, în lupta întregului popor pentru libertate. Greva generală a scos cu tărie în evidență maturizarea și creșterea conștiinței de clasă a proletariatului din Romînia.

Scopurile urmărite prin greva generală nu au fost atinse. Greva generală a fost înfrîntă, fiind reprimată de guvernul burghezo-moșieresc și trădată de liderii reformiști ; ea a avut însă o mare importanță în dezvoltarea conștiinței și organizării de clasă a muncitorilor, a luptei de clarificare ideologică în mișcarea muncitorească.

Însemnătatea istorică a grevei generale constă în faptul că experiența ei „a arătat mai mult ca oricînd proletariatului din Romînia — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — necesitatea de a avea în fruntea sa un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să-l conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii“ [138].

Secțiunea din București a partidului socialist, în care o puternică înrîurire o aveau elementele comuniste, a fost în primele rînduri ale luptei pentru transformarea partidului socialist în partid comunist.

La consfătuirea pe țară a grupurilor comuniste întrunite la București la 16 noiembrie 1920 s-au scos în evidență, și pe baza experienței grevei generale, incapacitatea politică a partidului socialist, neputința lui de a mobiliza și conduce masele muncitoare în lupta revoluționară. Conferința a cerut comuniștilor să lupte în toate secțiunile partidului socialist pentru

[137] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 4, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 292.
[138] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 367.

convocarea congresului în vederea transformării partidului socialist în partid comunist[139].

Consiliul General întrunit la 30 ianuarie — 2 februarie 1921, ca urmare a activității grupurilor comuniste, a hotărît convocarea congresului partidului ; s-a făcut astfel un pas pe drumul realizării experienței grevei generale. Conferința din martie 1921 a grupurilor comuniste a luat noi măsuri menite să ducă la crearea neîntîrziată a partidului comunist.

Congresul convocat în București la 8 mai 1921 a hotărît crearea Partidului Comunist din Romînia, eveniment care a însemnat victoria istorică a leninismului asupra oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din țara noastră. „Întrunind majoritatea membrilor vechiului partid muncitoresc, hotărît să rupă cu reformismul și metodele pasive, care au dus la eșecul grevei generale din 1920 — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej —, tînărul partid muncitoresc, partidul comunist, s-a impus chiar de la primii pași făcuți în arena luptei politice ca o forță politică independentă..." [140].

Clasa muncitoare avea de acum înainte un stat-major, puternic prin ideologia, strategia și tactica sa marxist-leninistă, care a condus-o pe drumul răsturnării revoluționare a regimului burghezo-moșieresc și al victoriei socialismului în patria noastră.

---

[139] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 200, F. O. fila 54.

[140] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 10.

URMĂRILE GREVEI GENERALE DIN OCTOMBRIE 1920. CREAREA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA

de TITU GEORGESCU

Greva generală din octombrie 1920 a constituit un moment deosebit de important pentru dezvoltarea mișcării muncitorești din Romînia. Ea a reprezentat încununarea luptelor greviste, a manifestațiilor și acțiunilor proletariatului desfășurate în perioada avîntului revoluționar, împotriva burgheziei și moșierimii, pentru cucerirea revendicărilor economice și a libertăților democratice, pentru o viață mai bună. Cerută de imensa majoritate a muncitorilor din Romînia, greva generală a fost rezultatul desfășurării crescînde a acțiunilor greviste ale proletariatului și al maturizării continue a clasei muncitoare, în condițiile intensificării pe plan internațional a avîntului revoluționar, sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Greva generală a fost rezultatul puternicei ascuțiri a contradicțiilor de clasă dintre proletariat și burghezie, constituind o ripostă de masă a muncitorimii din întreaga țară împotriva măsurilor represive ale guvernului burghezo-moșieresc, care trecuse la contraofensivă.

Zeci de mii de muncitori din capitală și din alte numeroase orașe ale țării au participat la greva generală, cu conștiința fermă a luptei proprii, izvorîtă din nevoile de zi cu zi și din hotărîrea de a se impune în viața statului ca o clasă peste ale cărei interese și țeluri clasele exploatatoare să nu poată trece.

Clasa muncitoare a confirmat că este singura clasă promotoare a progresului societății, a dezvoltării țării pe calea independenței, păcii, democrației și socialismului. Greva generală din octombrie 1920 a arătat cu deosebită tărie însemnătatea unității și solidarității clasei muncitoare în lupta de clasă împotriva exploatatorilor, apărați de instrumentul lor de clasă — statul burghezo-moșieresc. În cursul grevei generale, proletariatul din Romînia a acționat unit, pe baza intereselor comune, s-a opus claselor dominante ca o întreagă clasă socială, însă singur, fără a avea alături aliații săi firești, masele țărănești, care luptau pentru pămînt și libertate.

Atitudinea ostilă a liderilor social-democrați față de aliații proletariatului își avea rădăcinile în concepția gheristă, oportunistă, tipică partidelor Internaționalei a II-a, care nu priveau masele țărănimii ca aliate și negau energia revoluționară a țărănimii exploatate și asuprite, care nu recunoșteau rolul de hegemon al clasei muncitoare în conducerea maselor largi pentru cucerirea puterii politice și instaurarea dictaturii proletariatului.

Partidul socialist, dominat de oportunism, cu practicile sale pasiviste și capitularde, se dovedise incapabil să se situeze în fruntea maselor muncitoare și să le conducă în lupta aprigă de clasă. Inexistența unei conduceri revoluționare, a unui partid de avangardă, care să întruchipeze, prin program și prin conduita revoluționară, interesele și țelurile proletariatului, a fost una din principalele lipsuri ale mișcării muncitorești din Romînia, scoasă în evidență cu deosebire o dată cu greva generală.

„Experiența grevei generale din 1920 — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — a arătat mai mult ca oricînd proletariatului din Romînia necesitatea de a avea în fruntea sa un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să-l conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii" [1].

Înfrîngerea grevei generale a deschis calea unor atacuri tot mai numeroase și mai violente din partea burgheziei și moșierimii contra mișcării muncitorești, a cuceririlor sale economice, a drepturilor și libertăților democratice impuse prin valul crescînd al luptelor de după 1917.

Căutînd să-și întărească pozițiile politice, șubrezite de avîntul revoluționar, burghezia a trecut, după greva din octombrie 1920, la un atac general împotriva maselor muncitoare. La adăpostul baionetelor, guvernul Averescu a dezlănțuit o cruntă teroare contra muncitorimii, a elaborat o serie de legiuiri antimuncitorești.

Imediat după greva generală, patronii au început să anuleze contractele colective încheiate cu muncitorii, au refuzat orice discuție în legătură cu creșterea salariilor în raport cu scumpetea. Rînd pe rînd, erau concediați acei muncitori care au făcut parte din consiliile muncitorești și au fost delegați la adunările sindicale [2], acei muncitori care continuau să ceară respectarea revendicărilor recunoscute de patroni mai înainte.

La București, Ploiești, Cluj, Bîrlad, Constanța, Tg. Mureș, Bacău, Galați, Brăila și în multe alte orașe, numărul celor arestați a atins cifra de aproape 5.000. Ca urmare a instalării în fabrici a pichetelor de poliție și jandarmi, precum și a patrulelor militare conduse de ofițeri pentru a face „investigații" în vederea găsirii „vinovaților" de declanșarea grevei generale, alte mii de muncitori au părăsit fabricile.

Cluburile muncitorilor, sediile organizațiilor de partid și sindicale au fost ocupate de armată și devastate. În Valea Prahovei și în Valea Jiului, muncitorii considerați „instigatori" la grevă au fost azvîrliți în stradă din locuințele de pe lîngă întreprinderi [3]. În urma dispoziției Marelui Stat-Major, a fost decretată „...mobilizarea personalului căilor ferate" [4].

După ce fusese complet suprimat în timpul grevei generale, iar redacția sigilată, „Socialismul" a reapărut în primele zile ale lunii noiembrie cu mari pete albe și cîteva coloane de articole inofensive. O cenzură nemaiîntîlnită asupra presei muncitorești a fost instituită în lunile imediat următoare grevei. „Vremurile grele prin care trece mișcarea proletară din Romînia s-au răsfrînt și asupra ziarului nostru" — scria „Socialismul" la două luni de la greva generală [5].

---

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a pag. 367.
[2] „Socialismul" din 3 noiembrie 1920.
[3] Ibid.
[4] „Socialismul" din 7 noiembrie 1920.
[5] „Socialismul" din 2 ianuarie 1921.

Calculul făcut de guvernul Averescu de a înlesni acțiunile șefilor reformiști, pentru a abate mișcarea muncitorească de la lupta revoluționară și de a zdrobi elementele înaintate, revoluționare ale mișcării muncitorești, și-a găsit expresia în dezlănțuirea unei deșănțate terori împotriva membrilor grupurilor comuniste. „Tovarășii noștri au fost supuși la tratamentele cele mai înjositoare — arăta un document al vremii —, închiși aproape goi în beciuri, unde au fost bătuți îngrozitor pe tot corpul, înțepați cu ace în spinare, într-un cuvînt maltratați în așa fel încît mulți dintre ei au rămas extenuați și bolnavi, iar alții au înnebunit în urma suferințelor și schingiuirilor îndurate, îndeosebi în beciurile Siguranței generale și ale faimoasei fortărețe-închisori Jilava" [6]. Teroarea a fost îndreptată însă nu numai împotriva grupurilor comuniste, ci împotriva întregii mișcări muncitorești. După greva generală, muncitorii care avuseseră munci de răspundere în organizațiile locale sindicale sau de partid, după un simulacru de judecată în fața Curții marțiale, „au fost condamnați fără milă la pedepse mergînd de la 5 la 10 ani muncă silnică". Secretarii secțiunilor de partid și ai comisiilor locale, ai sindicatelor, delegații uzinelor și muncitori membri în sindicate, „într-un cuvînt toată viața sindicală, toți oamenii care se gîndesc la o viață mai bună și mai omenească au fost loviți, hăituiți, închiși..." [7].

Liderii oportuniști trădători s-au dedat la atacuri și mai violente împotriva grupurilor comuniste, au dezlănțuit o campanie de descurajare a clasei muncitoare prin presă, apeluri și adunări publice.

Cerșind eliberarea lui Geller, Oprescu, Ciszer, implicați în procesul grevei generale, șefii social-democrați de dreapta arătau că arestarea acestora era o nedreptate și puneau direct întrebarea: „Au fost aceștia comuniști?" Ei cereau să fie condamnați partizanii afilierii la Internaționala Comunistă și să se facă distincție între aceștia și cei „...cunoscuți ca social-democrați și nepartizani ai Internaționalei a III-a" [8].

„Socialismul" a fost transformat de către șefii social-democrați de dreapta într-o tribună a lor, pe care au folosit-o pentru a se eschiva de la răspundere în ce privește greva generală și pentru a întreprinde atacuri directe contra grupurilor comuniste, a aripii de stînga din partidul socialist.

Șefii social-democrați de dreapta au căutat să folosească înfrîngerea grevei generale, pe care o trădaseră, drept argument pentru teoriile lor oportuniste privind necesitatea colaborării de clasă și renunțarea la calea luptelor revoluționare. Folosindu-se de atacul direct al autorităților burghezo-moșierești împotriva luptei revoluționare, reformiștii au încercat să împingă întreaga mișcare muncitorească, partidul, sindicatele în mocirla oportunismului. Ei au cerut scoaterea comuniștilor din conducerea partidului socialist și a sindicatelor, aruncînd vina greutăților prin care trecea proletariatul după greva generală asupra elementelor revoluționare din partid.

Reprezentanții adevărați ai intereselor maselor muncitoare, comuniștii, au tras concluziile cele mai juste în urma grevei generale, concluzii

[6] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1, fila 1 („Teroarea albă în Romînia"), raport către Comitetul Central al Internaționalei Comuniste.

[7] Ibid.

[8] „Socialismul" din 31 decembrie 1920.

strîns legate de țelurile proletariatului. „Greva generală... a fost numai o încercare din șirul lung de lupte pe care le avem de dat pentru *triumful socialismului* — arăta un manifest comunist răspîndit imediat după greva generală... Vom ști să strîngem venin în inimi și învățăminte pentru viitor“ [9]. Învățămintele dobîndite pe baza experienței grevei din octombrie 1920 au arătat, o dată în plus, că clasa muncitoare nu poate cuceri poziții cît de cît importante și că nu au sorți de izbîndă sigură grevele, fie ele și generale, atîta vreme cît în mișcarea muncitorească domnește confuzia, iar în conducere domină elementele oportuniste, potrivnice luptelor revoluționare. „Greva generală n-a făcut decît să grăbească procesul de selecționare a membrilor partidului, risipind cu un ceas mai devreme confuzia ce exista de atîta timp...“ [10].

Greva generală a deschis o etapă de luptă politică ideologică între comuniști și social-democrații de dreapta, între revoluționari și reformiști, între partizanii afilierii la Internaționala Comunistă și sclavii dogmelor Internaționalei a II-a, oportunistă și falimentară. Greva generală a contribuit la delimitarea clară a curentelor din mișcarea muncitorească, iar reprezentanții lor au fost puși în situația de a-și justifica poziția în fața opiniei maselor muncitoare. Mobilul întregii mișcări muncitorești era clarificarea ideologică, clarificarea problemelor fundamentale de care depindeau succesul luptelor de zi cu zi împotriva burgheziei și înfăptuirea în viitor a revoluției socialiste.

Principala concluzie pe care au tras-o grupurile comuniste după greva generală a fost crearea neîntîrziată a unui partid revoluționar marxist-leninist. „...Partidul nostru a rămas un partid de paie, fără program, fără tactică, fără disciplină, fără puterea de a da educație revoluționară marilor mase de muncitori“ — arăta un manifest al grupurilor comuniste. „Din cauză că nu am știut la timp să impunem partidului afilierea la Internaționala a III-a, pentru a-l transforma într-un partid comunist, partidul s-a dovedit incapabil să conducă o mare masă“ [11].

Comuniștii au arătat deschis că greva generală a fost trădată de șefii oportuniști din partidul socialist. Atît social-democrații de dreapta, cît și centriștii au făcut din partid adăpostul elementelor mic-burgheze, carieriste, oportuniste. Acestea, arăta Alecu Constantinescu într-un raport trimis Internaționalei Comuniste, „...ne puneau piedici în activitatea noastră, ascunzînd în spatele unor pretexte superficiale, lipsa lor de curaj și propria lor lașitate de gîndire“ [12].

„Greva generală a izbucnit împotriva voinței anumitor șefi, care nu mai posedau încrederea muncitorilor“ [13] — arăta secretarul grupurilor comuniste. Ca urmare, s-a adîncit „...spărtura între dorința muncitorilor și voința conducătorilor“ [14]. „Conducătorii reformiști au ajuns la necesitatea formulării memoriului, ca o ultimă încercare de a evita greva gene-

[9] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922“, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 233.

[10] „Socialismul“ din 24 februarie 1921.

[11] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922“, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 234.

[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8, fondul nr. 1, inv. 8, fila 36.

[13] Ibid.

[14] *Mihail Roller*: „1920 — Contribuții la istoria socială a Romîniei“, 1937, pag. 150.

rală, pe care o socoteau cu drept cuvînt ca o nenorocire grozavă pentru țară" — scria însăși gazeta burgheză „Universul" [15].

Analiza făcută de grupurile comuniste asupra modului cum s-a desfășurat greva generală, asupra cauzelor trădării ei, discuțiile în legătură cu felul cum ar fi trebuit organizată mișcarea au dus la înțelegerea necesității creării unui partid revoluționar, eliberat de oportunism.

Din propria experiență, proletariatul a tras învățăminte noi, profunde, deosebit de bogate în conținut, care arată cum lecțiile luptei de clasă au contribuit în mod direct la radicalizarea sa politică. Experiența proprie a maselor era apreciată de V. I. Lenin ca „...legea fundamentală a tuturor revoluțiilor...". Lenin arăta în 1920 că sarcina partidelor și a grupurilor comuniste este de a ști să folosească experiența revoluționară și să ridice masele largi la poziția lor nouă, înaintată [16].

Imediat după grevă, muncitorii, care se adunau adesea pe ascuns, au dezbătut viu cum a fost organizată greva la Cluj sau la Tg. Mureș, cum s-au purtat conducătorii la București sau la Ploiești, cum ar fi trebuit să se organizeze, cum să fi fost asigurate noi conduceri care să acționeze în caz de arestare, cum să fi pus stăpînire pe stradă etc. La Galați, de pildă, a avut loc în noaptea de 24 spre 25 noiembrie o adunare ilegală a 40 de muncitori, unde s-a discutat despre greva generală, subliniindu-se că greva a fost o școală pentru prima luptă care va urma [17].

În discuțiile pe care le purtau asupra cauzelor înfrîngerii grevei generale, muncitorii au combătut cu putere lozinca tacticii pasive: „greva cu brațele încrucișate". În afară de criticarea acestei forme tactice de acțiune, care condamna din față greva la înfrîngere, șefii social-democrați de dreapta erau învinuiți de muncitori pentru faptul că au lăsat să se piardă momentul cel mai prielnic declanșării grevei. Amînarea grevei generale lună de lună, începînd cu primăvara anului 1920, cu acel moment cînd clasele dominante nu erau pregătite suficient pentru dezlănțuirea ofensivei antimuncitorești, a constituit un act premeditat din partea liderilor reformiști. În adunările tăinuite ale muncitorilor erau discutate manifestele grupurilor comuniste răspîndite după greva generală, erau înfierate articolele liderilor de dreapta publicate în „Socialismul", „Küzdelem", „Tribuna socialistă" și în alte ziare. În aceste discuții, s-a manifestat cu putere ostilitatea muncitorilor membri ai partidului socialist și ai sindicatelor față de șefii social-democrați de dreapta. Curînd, în cursul lunilor decembrie, ianuarie și februarie, delimitările dintre curentul de stînga și cel de dreapta aveau un conținut politic și ideologic tot mai profund, discutîndu-se în adunări deschise, pînă în conducerea centrală, problemele pregătirii pentru revoluție, ale dictaturii proletariatului, condițiile de afiliere la Internaționala Comunistă ș.a.m.d. [18]. Toate discuțiile din adunările muncitorești convergeau spre aceeași țintă — făurirea partidului revoluționar, capabil să rezolve problemele care se aflau în fața mișcării muncitorești, crunt lovită de prigoana intensificată de guvern după greva generală.

---

[15] „Universul" din 27 octombrie 1920.

[16] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 76.

[17] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 506, fondul nr. 95, fila 52.

[18] „Amintiri despre primul Congres al partidului", Editura tineretului, 1956, pag. 86—87.

Guvernul Averescu, hotărît să lichideze mișcarea muncitorească, s-a dezis pentru o vreme pînă și de colaboratorii săi social-democrați de dreapta, socotind că va fi posibil să îngenuncheze proletariatul chiar fără sprijinul reformiștilor. Această iluzie avea să fie curînd părăsită de burghezie, și, ca urmare, liderii reformiști au fost din nou solicitați, încă mai mult, pentru a-și juca rolul de cal troian în rîndurile mișcării muncitorești. Burghezia a fost însă sprijinită de social-democrații de dreapta chiar în acele împrejurări cînd, imediat după greva generală, o parte a șefilor reformiști se aflau în proces. Sprijinul consta în activitatea de frînare a luptelor proletariatului, de abatere a lui de la continuarea luptelor greviste, fapt care înlesnea direct ofensiva burgheziei.

Liderii reformiști, ca Bălineanu, Lupu Costache, Dunăreanu și alții, au reluat practica înaintării de memorii către guvern. Ei se scuzau pentru adeziunea la greva generală, în care au fost împinși de mase, și arătau că ținta lor era aplanarea conflictelor prin memorii [19]. În parlament, deputații social-democrați de dreapta au arătat că sînt adepți ai „ordinii", iar „bunele relații dintre guvern și partidul socialist s-au menținut" [20].

Ignorînd experiența istorică a grevei generale, reformiștii căutau să abată clasa muncitoare de la realizarea principalei cerințe, izvorîte din învățămintele grevei: crearea partidului marxist-leninist. Continuînd să se situeze pe pozițiile oportuniste ale „integrării pașnice" a capitalismului în socialism, oportuniștii considerau că partidul trebuie să aibă ca țel aceeași activitate limitată, de obținere a unor concesii mărunte din partea claselor dominante, fără a-și pune ca obiectiv lupta pentru cucerirea puterii politice și instaurarea dictaturii proletariatului.

Prin complexitatea problemelor pe care le-a ridicat greva generală — începînd cu nealegerea momentului oportun pentru declanșarea ei, cu modul cum a fost condusă, continuînd cu stabilirea unei tactici care conținea germenele înfrîngerii și sfîrșind cu trădarea șefilor social-democrați —, s-au impus concluzii de importanță vitală pentru viitorul mișcării muncitorești din Romînia.

Pentru clasa muncitoare, greva generală a constituit o școală deosebit de prețioasă în ceea ce privește cunoașterea conducătorilor și delimitarea curentelor din mișcare. În timpul grevei generale, proletariatul a verificat lozincile de tribună ale majorității liderilor partidului socialist, agitate în perioadele de campanie electorală. Clasa muncitoare a înțeles că a fost înșelată în speranțele puse în conducerea și în linia generală a partidului socialist. S-au trezit o serie de elemente din conducerea secțiilor locale ale partidului socialist și ale sindicatelor, care, orbite de tradiția zeificării șefilor partidului socialist, proprie partidelor Internaționalei a II-a, continuaseră, pînă la greva generală, să sprijine liderii reformiști.

V. I. Lenin arăta că divergența dintre „«conducători» și «mase» s-a manifestat într-un mod deosebit de clar și pronunțat la sfîrșitul războiului imperialist și după război în toate țările". Această situație a avut ca urmare faptul că „partidele oportuniste s-au rupt de «mase», adică de păturile cele mai largi ale oamenilor muncii, de majoritatea lor..." [21].

---

[19] „Socialismul" din 4 noiembrie 1920.

[20] „Socialismul" din 29 decembrie 1920 (declarația grupului parlamentar socialist în discuții la mesaj).

[21] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 26.

Muncitorimea din Romînia, trădată de oportuniști și lăsată pe mîinile poliției, jandarmilor și armatei, s-a orientat mai mult ca oricînd pînă atunci spre alegerea din propriile rînduri de noi conducători, verificați în acțiunile de luptă. Marea majoritate a acestor noi conducători erau membri ai grupurilor comuniste, partizani înflăcărați ai afilierii partidului la Internaționala a III-a, membri ai aripii de stînga din partidul socialist și din sindicate.

În noiembrie 1920 a avut loc o consfătuire pe țară a grupurilor comuniste. Prin hotărîrile sale, această consfătuire, ținută imediat după greva generală, a avut un rol important în lupta pentru făurirea partidului marxist-leninist. La consfătuire au fost elaborate directivele privind modul cum comuniștii trebuie să-și desfășoare activitatea pentru crearea partidului comunist.

Directivele adoptate constituiau un plan de acțiune în vederea creării partidului revoluționar de tip nou, întemeiat pe principiile organizatorice, tactice leniniste, pe principiile programatice ale partidului de tip nou.

Preambulul acestui document-program preciza că toți participanții la consfătuirea din 16 noiembrie 1920 recunosc comunismul ca teorie, ca principiu și se declară „...pentru afiliere imediată și fără nici o condiție..." [22].

Directivele reflectau cu claritate ideile leniniste în ceea ce privește rolul de hegemon al proletariatului și menirea sa istorică, obiectivă, de a răsturna domnia claselor exploatatoare. Se arăta, în același timp, că succesul revoluției nu putea fi asigurat cu partide aparținînd Internaționalei a II-a, conduse de oportuniști. Partid de avangardă nu poate fi decît partidul comunist, cu „luptători care să înțeleagă pe deplin necesitatea revoluției și să fie gata să moară pentru ea" [23]. Directivele stabileau ca sarcină concretă a grupurilor comuniste orientarea după rezoluțiile și hotărîrile celui de-al II-lea Congres al Internaționalei Comuniste, care cereau „...închegarea forțelor comuniste și formarea în fiecare țară a unui partid comunist unic" [24].

Consfătuirea grupurilor comuniste din 16 noiembrie a trasat comuniștilor sarcina de a desfășura o intensă muncă politică pentru ca în rîndurile conducerilor partidului și sindicatelor, ale redacțiilor ziarelor muncitorești și ale delegaților pentru congres să fie alese elemente care se situează ferm pe pozițiile comunismului.

Ocupîndu-se și de problema tineretului, conferința grupurilor comuniste din 16 noiembrie 1920 arăta că organizația tineretului socialist din Romînia trebuie să devină organizație comunistă și să facă parte din Internaționala Comunistă a Tineretului. Conferința a hotărît să se acorde o atenție mai mare organizării tineretului muncitor și atragerii studenților și a altor categorii de tineri la viața politică [25].

Conducerea grupurilor comuniste a trecut la elaborarea și la publicarea unei serii de documente extrem de importante pentru organizarea

[22] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 221.

[23] Ibid.

[24] Ibid.

[25] *Gh. Moț, V. Ștefănescu, C. Mocanu:* „Contribuții la istoria organizației marxist-leniniste de tineret din Romînia", vol. I, Editura tineretului, 1959, pag. 91—92.

mișcării muncitorești, pentru linia tactică și ideologia partidului. Au apărut materiale despre cele 21 de condiții ale afilierii la Internaționala Comunistă. A fost publicat „Proiectul de statut al partidului socialist-comunist", bazat pe principiile organizatorice leniniste; de asemenea a fost publicat și programul agrar [26]. În rîndurile muncitorimii au fost răspîndite manifeste ale Comitetului Central Comunist [27]. În provincie au fost trimiși delegați ai grupurilor comuniste, care au luat legătura cu elementele revoluționare din secțiile partidului socialist și din sindicate, imprimînd acestor organizații o orientare combativă în direcția curățirii partidului de elementele reformiste. O acerbă luptă au purtat comuniștii pentru cucerirea comitetelor provizorii ale partidului și sindicatelor din mîinile social-democraților de dreapta. (Aceste comitete provizorii au fost create în urma descompletării conducerilor din cauza arestărilor care au urmat grevei generale, ducîndu-și activitatea pînă la apropiatele alegeri generale.) Deoarece au fost arestate elementele cele mai hotărîte, revoluționare, social-democrații de dreapta, profitînd de dezorganizarea existentă imediat după greva generală, au acaparat comitetele provizorii într-o serie de secțiuni și sindicate. Acest fenomen s-a petrecut îndeosebi în Transilvania [28]. Dar, pe măsura întețirii activității desfășurate de grupurile comuniste, a muncii delegaților grupurilor comuniste trimise în provincie, a discuțiilor din secțiuni și sindicate, ca urmare a demascării pozițiilor oportuniste ale șefilor social-democrați de dreapta, s-a petrecut un fenomen nou. S-a produs o infuzie de elemente revoluționare în marea majoritate a comitetelor provizorii ale secțiilor partidului și ale sindicatelor. Treptat, în decurs de circa două luni, comitetele provizorii locale erau dominate de elemente revoluționare. De asemenea, a crescut influența grupurilor comuniste, a aripii de stînga din partidul socialist în „Tineretul socialist". Deplasarea spre stînga a partidului socialist, nu numai a majorității membrilor partidului, dar și a comitetelor secțiunilor, a creat, după greva generală, o situație deosebită, care avea să se repercuteze în disputa din conducerea partidului și a sindicatelor.

Spre sfîrșitul anului 1920 și în primele luni ale anului 1921, în ciuda terorii, a tuturor manevrelor social-democraților de dreapta și a sprijinului dat acestora de burghezie, cea mai mare parte a conducerilor secțiunilor locale ale partidului și sindicatelor se aflau în mîinile elementelor revoluționare înaintate, partizane ale afilierii partidului la Internaționala a III-a, Comunistă [29]. Lozinca „Pentru a III-a!", lansată de grupurile comuniste și care fusese însușită de către imensa majoritate a muncitorilor, exprima adeziunea clasei muncitoare din Romînia la linia revoluționară. Această

[26] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 194, filele 15—23; „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 199—211, 214—220 și 221—240.

[27] Consfătuirea din 16 noiembrie 1920 a ales, pentru conducerea grupurilor din întreaga țară un Comitet Central al grupurilor comuniste, care s-a numit în mod curent Comitet Central Comunist.

[28] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.371, fila 187.

[29] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8, fondul nr. 1, inv. 8, fila 26. Raportul secretarului C.C. al grupurilor comuniste către Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste arăta că încă înainte de greva generală în București „comitetele de fabrică în toate întreprinderile din marea industrie se aflau în mîinile comuniștilor".

adeziune, într-o primă fază, era de natură tactică, se referea mai ales la metodele de acțiune revoluționară, cerute de muncitorime, pentru rezolvarea revendicărilor sale, împotriva căii reformiste, memoriilor și pertractării cu patronii. După greva generală, lozinca „Pentru a III-a!" a dobîndit, în accepția muncitorilor, un conținut tot mai profund politic și ideologic. Lupta pentru afilierea partidului la Internaționala a III-a era în fond lupta pentru aderarea la ideile leninismului. Proletariatul, călit în lupte economice și politice, conștient de forța și energia sa revoluționară, a înțeles că eliberarea sa nu poate fi realizată decît sub conducerea unui partid de tip nou, rupt de oportunismul Internaționalei a II-a și strîns legat de principiile leniniste ale Internaționalei Comuniste.

Problema afilierii la Internaționala a III-a se afla de mult timp pe ordinea de zi a mișcării revoluționare muncitorești. Începînd din ianuarie 1920, cînd Secțiunea partidului socialist din București s-a pronunțat pentru afiliere, rînd pe rînd, în adunări de secțiuni sau la conferințe ale secțiunilor din provincii, s-au votat moțiuni și rezoluții de afiliere la Internaționala Comunistă. În august 1920, la Cluj, iar în septembrie la Timișoara, congresul Partidului socialist din Ardeal și apoi cel din Banat au votat rezoluții de afiliere la Internaționala a III-a.

După greva generală, se cerea cu insistență conducerii partidului să se conformeze votului de afiliere pe care delegații muncitorilor l-au rostit și înscris la congresele, conferințele și adunările partidului.

Grupurile comuniste, sprijinite de secțiunile partidului socialist și de cea mai mare parte a sindicatelor, bazîndu-se pe curentul larg de opinie al maselor proletariatului de aderiune la Internaționala a III-a, puneau problema afilierii neîntîrziate la Internaționala Comunistă. Afilierea trebuia să fie însă consfințită de către congresul partidului. Chestiunea convocării congresului partidului era o problemă hotărîtoare pentru afiliere. În jurul acestei probleme s-a desfășurat, după greva generală, o luptă deosebit de ascuțită, șefii social-democrați de dreapta, care aveau majoritatea în Consiliul General al partidului, căutînd să amîne cît mai mult posibil ținerea congresului.

Revista „Internaționala Comunistă" arăta, la începutul anului 1921, că Partidul socialist din Romînia este singurul partid care nu a ținut nici un congres după război, deoarece aripa dreaptă și centriștii au sabotat în mod sistematic convocarea congresului [30]. Atitudinea liderilor reformiști era determinată de calculul oportunist care prevedea ca, folosind situația creată de ofensiva burgheziei, să înlăture elementele comuniste din conducerea organizațiilor locale, din mișcare și să țină congresul cu siguranța deplină că nu se va vota pentru afilierea la Internaționala Comunistă.

Amînarea congresului în repetate rînduri, departe de a fi o chestiune formală, era, în esență, parte integrantă a acțiunilor oportuniste întreprinse de șefii social-democrați de dreapta. Mai întîi, congresul fusese fixat pentru primăvara anului 1920. În urma moțiunii de aderare la Internaționala Comunistă a celei mai mari secțiuni a partidului socialist (București), Comitetul Central al grupurilor comuniste a trecut la organizarea de adunări

[30] „Internaționala Comunistă" nr. 17/1921 (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., microfilm nr. 151).

generale în celelalte secțiuni ale partidului : Galați, Brăila, Ploiești, Craiova, Cîmpina ș.a., care, pe rînd, s-au pronunțat pentru afiliere [31]. Congresul era așteptat cu legitimă îndreptățire de către întreaga clasă muncitoare. „Pentru a împiedica congresul, care era fixat pe 9 aprilie 1920, guvernul nu a fost nevoit să recurgă la nici un mijloc de constrîngere. A fost amînat de însuși Comitetul Executiv" — spune Alecu Constantinescu în raportul citat. Analizînd motivele amînării, secretarul C.C. al grupurilor comuniste arăta că „...motivele erau de natură cu totul oportunistă". Șefii oportuniști socoteau că afilierea ar fi împiedicat alegerea lor ca deputați. „Ei considerau eventualele mandate de deputați mai importante decît o atitudine intransigentă" [32]. Ținerea congresului după greva generală, cînd acești șefi fuseseră compromiși în fața organizațiilor muncitorimii, crea pentru liderii reformiști pericolul înlăturării lor din partid și al dezbaterii, în fața delegaților la congres, a unor chestiuni politice și ideologice pentru care se știau în infimă minoritate. După greva generală, fixarea datei congresului nu mai putea fi însă amînată.

Grupurile comuniste, nucleul conducător al aripii de stînga din partidul socialist, au desfășurat o intensă activitate pentru ținerea congresului partidului, concomitent cu demascarea liderilor de dreapta, a atitudinii trădătoare a acestora față de muncitorime.

În disputa pentru clarificarea membrilor partidului și ai sindicatelor, un loc important l-a ocupat procesul celor arestați cu prilejul grevei generale.

„Greva generală de acum două luni și procesul din București în special ne învață multe..." — arăta un manifest din decembrie al grupurilor comuniste [33]. Dacă, la proces, comuniștii au arătat răspicat că au dorit greva generală și au vrut izbînda sa, șefii de dreapta s-au dezis complet de lupta muncitorimii. Dezbaterile procesului, publicate în presă, au înlesnit muncitorimii să cunoască adevărata față a conducătorilor reformiști ai partidului și sindicatelor și modul cum au trădat greva generală. Sînt grăitoare în această privință cîteva declarații făcute la proces de către liderii oportuniști. Ilie Moscovici s-a dezvăluit la proces ca un om de încredere al primului ministru Averescu. El a declarat fără înconjur că ori de cîte ori venea o delegație la generalul Averescu, acesta îi cerea să se prezinte singur „pentru că ne înțelegem mai bine". Cît privește greva generală, el declara cinic că „...n-am vrut grevă". Ilie Moscovici mergea mai departe și arăta poziția față de grevă și a altor conducători socialdemocrați : „Atît Popovici, fostul secretar, cît și Bălineanu, actualul secretar al Comisiei Generale, s-au opus întotdeauna grevelor. Și am văzut cum Bălineanu se certa cu delegații lucrătorilor pentru că el se opunea la grevă" [34]. Al. Oprescu arăta că s-a opus grevei în adunări și a fost dat jos de la tribună de către lucrători [35]. Petrescu-Ghempat declara că și-a dat adeziunea pentru greva generală numai sub presiunea maselor, cu

[31] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8, fondul nr. 1, inv. 8, fila 26.

[32] Ibid.

[33] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.371, fila 187.

[34] „Socialismul" din 17 noiembrie 1920.

[35] „Socialismul" din 18 noiembrie 1920.

gîndul „...să găsim poate o cale de aplanare" [36]. La fel de evidentă e atitudinea trădătoare a liderilor de dreapta la procesele care s-au judecat în celelalte orașe ale țării. „Procesul — arăta un manifest al grupurilor comuniste — a dat la lumină cîrdășia ce a avut loc între guvern și unii conducători ai partidului socialist" [37].

Autoritățile au intervenit cu insistență pentru punerea în libertate a liderilor oportuniști, arătînd pe față că este nevoie de contribuția lor în treburile regimului burghezo-moșieresc. Astfel, printr-o adresă oficială trimisă Comandamentului Diviziei I, prefectul de Timișoara a intervenit pentru eliberarea lui Geistlinger, social-democrat de dreapta. „Am onoarea a face cunoscut — se arăta în adresă — că pe lîngă șefii socialiști arestați se află și deputatul Geistlinger. Acesta este însă un socialist în adevăr moderat, un socialist care ar reprezenta un curent relativ sănătos. În interesul însuși al statului nostru, opinia subsemnatului este de a se pune în libertate acest deputat, care s-a ținut totdeauna departe de curentele tari și agitatorii. Libertatea sa — arăta în încheiere prefectul — este chiar necesară, deoarece ar forma o trăsură de unire între noi și socialiști" [38].

În articolul de fond din 21 noiembrie, ziarul „Socialismul" sublinia un lucru deosebit de semnificativ în ceea ce privește rolul procesului grevei generale în clarificarea muncitorimii, în cunoașterea conducătorilor de către membrii partidului. „Procesul acesta a ieșit de sub competența judecătorilor fie marțiali fie ne. El a trecut în competența opiniei publice, a cetățenilor, a maselor muncitorești" [39]. Și masele muncitorești, opinia au judecat în felul lor, cu concluzii clare: necesitatea unor conducători revoluționari, a unui partid revoluționar. „Greva generală și urmările ei — se scria într-un manifest răspîndit în timpul procesului — ne arată că muncitorimea trebuie să rupă cu sistemul vechi. ...Muncitorii din sindicate și partid trebuie să înlocuiască pe toți «șefii» de acum prin tovarăși conștienți și hotărîți, gata de jertfă, adevărați revoluționari. Trădătorii, contrarevoluționarii și șovăitorii, ca Dragu, Dunăreanu, Pistiner, Grigorovici, Șerban Voinea etc., nu trebuie să mai existe în partidul proletariatului" [40].

„Din greșelile făcute noi trebuie să tragem învățăminte pentru viitor — sublinia un manifest din decembrie 1920 al C.C. al grupurilor comuniste. Lupta noastră n-a luat sfîrșit. Poziția slabă trebuie întărită și armele îmbunătățite. Partidul socialist trebuie transformat într-un *puternic partid politic comunist*. Lașii, trădătorii și nehotărîții trebuie scoși afară din rîndurile noastre" [41].

Lupta dintre comuniști și oportuniști s-a ascuțit și mai mult la sfîrșitul anului 1920, o dată cu întoarcerea delegației partidului socialist din Romînia trimise la lucrările Congresului al II-lea al Internaționalei Co-

[36] „Socialismul" din 17 noiembrie 1920.
[37] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 245.
[38] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 33.553/15, fila 62.
[39] „Socialismul" din 21 noiembrie 1920.
[40] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 246.
[41] Loc. cit., pag. 244.

muniste[42]. Problema convocării congresului partidului și a afilierii la Internaționala Comunistă se punea mai acut. La București a fost formată o comisie de organizare a congresului, iar în ianuarie au fost convocate ședințele Consiliului General al partidului și sindicatelor[43].

Comitetul Central Comunist a editat și a răspîndit o serie de manifeste prin care chema membrii partidului și ai sindicatelor să se pregătească în vederea congresului, să-și întărească organizațiile, să demaște elementele reformiste, iar acolo unde acestea se mai aflau în conducere să le înlocuiască cu elemente revoluționare, atașate intereselor proletariatului. Conducerea grupurilor comuniste chema comitetele și membrii secțiunilor să ceară înlocuirea Comitetelor Centrale provizorii ale partidului și sindicatelor, dominate de elementele reformiste. „Intrucît de aproape un an, secțiunile întregii Romînii s-au declarat pentru *Internaționala a III-a, Comunistă,* pentru principiile și tactica ei, atitudinea și activitatea Comitetelor Centrale actuale sînt o sfidare adusă nouă tuturora"[44].

Manifestul Comitetului Central Comunist arăta că întărirea conducerii organizațiilor cu elemente revoluționare nu este o chestiune minoră și că de făurirea unui partid cu o conducere revoluționară depinde „...cucerirea puterii politice de către proletariat, acțiune pentru care ne pregătim de zeci de ani, ne pregătim și ne vom pregăti încă, atît prin luptele de zi cu zi contra clasei stăpînitoare, cît și prin pregătirea noastră politică, ideologică și organizatorică — prin critică și autocritică"[45].

Conducerea grupurilor comuniste chema clasa muncitoare să judece, la lumina faptelor, activitatea de pînă atunci a partidului și a șefilor lui. Cu asprime erau criticate Comitetele Centrale provizorii ale partidului și sindicatelor, care au interzis pînă la congres orice dezbateri critice în partid și publicarea lor în gazetele muncitorești. In fond, măsura aceasta arbitrară era luată în vederea împiedicării clarificării politice și ideologice a masei membrilor de partid înaintea congresului. „O asemenea decizie — se arăta în moțiunea de protest a grupurilor comuniste din 10 ianuarie 1921 — are ca urmare că ucide viața partidului, atrofiază spiritul de critică al membrilor săi, favorizează lupta de culise în mișcare și contribuie la discreditarea puterii morale a partidului față de mase"[46].

Avînd în mînă, prin redactorii reformiști, marea majoritate a gazetelor socialiste, și în primul rînd „Socialismul", liderii de dreapta ai partidului au dezlănțuit o furibundă campanie, prin presă, contra aripii de stînga a partidului, și cu deosebire contra grupurilor comuniste.

---

[42] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4, fila 19. Delegația română a fost alcătuită din trei membri ai grupurilor comuniste, doi centriști și un social-democrat de dreapta. După participarea la lucrările Congresului Internaționalei, delegații au avut o serie de consfătuiri cu C.E.I.C., la care au fost discutate probleme ale mișcării muncitorești din Romînia și chestiunea afilierii. La 5 decembrie 1920 a fost semnată declarația de afiliere. Delegația a fost primită de V. I. Lenin, care s-a întreținut cu reprezentanții Partidului socialist din Romînia asupra situației din mișcarea muncitorească internațională. Flueraș nu a participat la întîlnirea cu V. I. Lenin. El a părăsit mai înainte delegația și s-a întors în țară, unde, împreună cu Jumanca, a deschis o campanie de denigrare a grupurilor comuniste și a ideii afilierii la Internaționala a III-a. („Socialismul" din 29 februarie 1921.)

[43] „Amintiri despre primul Congres al partidului", Editura tineretului, 1956, pag. 77.

[44] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922", Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 259.

[45] Loc. cit., pag. 259—260.

[46] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 270.

Această campanie a fost o trăsătură distinctă a presei socialiste din Romînia imediat după greva generală din 1920. Dinamica luptei ideologice, întărirea influenței grupurilor comuniste în mișcarea muncitorească, înfrîngerea social-democraților de dreapta, disputa dintre comuniști și centriști, succesele crescinde ale comuniștilor în rîndurile maselor muncitoare, tot acest proces poate fi urmărit pas cu pas, cu variate aspecte, în coloanele presei socialiste.

Dominarea coloanelor gazetelor de către reformiști, pe de o parte, și învățămintele revoluționare ale maselor muncitoare, ostile tonului anticomunist și slugarnic față de burghezie, folosit de oportuniști, pe de altă parte, adînceau ruptura dintre conducătorii de dreapta și masa membrilor de partid, care, la un moment dat, nu mai socoteau „Socialismul" ca un ziar muncitoresc. În afară de dezbaterile de la proces, de informații obiectiviste, de platitudini caracteristice gazetelor burgheze, în lunile decembrie și ianuarie, „Socialismul" publica mai ales articole ale liderilor de dreapta. Comitetul Central al grupurilor comuniste a cerut printr-o moțiune de protest anularea interdicției asupra articolelor cu caracter revoluționar. „Orice decizie contrară luată acum de Consiliul General va fi considerată ca ostilă voinței maselor din partid. Cerem deci ca pînă la viitorul congres libertatea polemicii și criticii în ziar să fie reintrodusă, iar ca garanție cerem numirea a doi redactori de către Comitetul Central al grupurilor comuniste din țară, cu dreptul de a întrebuința jumătate din ziar..." [47].

Zi de zi, în cursul lunii ianuarie, comuniștii cuceream coloane ale ziarului „Socialismul", unde publicau articole de poziție. Au fost publicate fragmente din cuvîntările lui V. I. Lenin și articole privind succesele Rusiei sovietice [48]. Astfel, a fost publicată cuvîntarea lui V. I. Lenin la cel de-al VIII-lea Congres al sovietelor din decembrie 1920, cu sublinierile privitoare la politica de pace a Rusiei sovietice, la planul de construire a noii orînduiri, și îndeosebi la planul de electrificare.

O importanță deosebit de mare pentru procesul clarificării ideologice din mișcarea noastră muncitorească o aveau, pe lîngă răspîndirea experienței partidului leninist, traducerea și răspîndirea lucrărilor lui V. I. Lenin. Astfel, la sfîrșitul anului 1920 și la începutul anului 1921 a fost tipărită în 10.000 de exemplare broșura „Eroii Internaționalei de la Berna" de Lenin; în 5.000 de exemplare au apărut Manifestul și tezele elaborate la primul Congres al Internaționalei Comuniste ș.a. [49].

Înarmarea continuă a comuniștilor cu învățătura leninistă, cunoașterea mai îndeaproape a problemelor acute, abordate în spirit revoluționar, au contribuit nemijlocit la ofensiva grupurilor comuniste împotriva oportunismului. Această ofensivă se manifesta în ședințele conducerii partidului și sindicatelor, în adunări ale secțiunilor, în publicațiile muncitorești etc. În presă se remarcau articolele lui Vasilescu-Vasia, care în a doua jumătate a lunii ianuarie scria despre activitatea delegaților romîni la Moscova și despre convorbirile lor cu Comitetul Executiv al Internaționalei Comu-

[47] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 272—273.

[48] „Socialismul" din 24 ianuarie, nr. 7 din 27 ianuarie și nr. 8 din 28 ianuarie 1921.

[49] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 8, fondul nr. 1, inv. 8, fila 31.

niste. Apăreau informări detaliate cu privire la congresele partidelor socialiste din Franța, Italia etc., partide care s-au afiliat la Internaționala a III-a.

Treptat, „Socialismul" a început să publice articole de răspuns la cele semnate de șefii social-democrați de dreapta, în care aceștia erau înfățișați în postura reală a unor elemente izolate de mișcarea muncitorească.

O dată cu afluxul articolelor de atitudine comunistă, reacția liderilor de dreapta a fost promptă. În primul rînd, nu au mai fost repartizate cu regularitate „Socialismului" fonduri de către Comitetul Executiv. Gazeta apărea adesea la două, trei zile, iar articolele „de stînga" erau cenzurate de către redacție și publicate doar în fragmente. În ziar a apărut în numele partidului și uniunilor sindicale un apel în care comitetele provizorii locale erau chemate să respecte, cu obligativitate, declarația de principii din mai 1919[50], care avea un caracter profund oportunist.

În acele împrejurări, de ascuțire a luptei dintre aripa de stînga și cea de dreapta din mișcarea muncitorească, s-a manifestat mereu mai fățiș curentul centrist. Situîndu-se, în fond, pe o poziție comună cu social-democrația de dreapta, gruparea centristă își masca oportunismul în spatele unui revoluționarism de tribună și al teoriei despre „păstrarea unității partidului".

Centriștii au intervenit tot mai mult în disputa dusă în coloanele presei muncitorești. În „Socialismul", începînd cu a doua jumătate a lunii ianuarie, au abundat articole demagogice, care cereau „...păstrarea unității partidului". Autointitulîndu-se „unitari" și partizani ai afilierii cu „rezerve", centriștii se ridicau împotriva tendințelor de revizuire a declarației de principii din mai 1919. În conducerea mișcării muncitorești se petrecea fenomenul preluării treptate de către centriști a pozițiilor dreptei, care se compromisese tot mai mult în fața maselor.

V. I. Lenin, demascînd pozițiile centriștilor, arăta că „...în vorbe ei se declară partizani ai dictaturii proletariatului și ai puterii sovietice, dar în realitate continuă să se poarte ca și înainte, continuă să apere în rezoluțiile lor și să aplice în practică vechea politică de mici concesii față de social-șovinism, față de oportunism, față de democrația burgheză — politică de șovăieli, de lipsă de hotărîre, de eschivare, de tertipuri, de reticențe etc." [51].

În disputa dintre aripa de stînga și centriști, a fost reluată analiza grevei generale și a urmărilor ei, de data aceasta prin prisma analizei făcute de către comuniști și prin răspunsurile centriștilor. Muncitorimea a început să citească alte aprecieri, mai profunde, izvorîte din realitatea desfășurării grevei generale și au înțeles mai bine ce concluzii se desprindeau din experiența grevei. Comuniștii demascau esența oportunistă a unității cu orice preț cu elementele de dreapta, potrivnice intereselor muncitorimii. Ei argumentau poziția lor cu exemple din istoria mișcării muncitorești internaționale, cu atitudinea lui Marx și Engels față de unitatea din Partidul social-democrat din Germania etc.

Procesul de clarificare politică și ideologică de după greva generală a avut loc nu numai în partid, în secțiunile sale și în organele de presă muncitorești, ci și în sindicate. Aparent, frămîntările erau de natură organizatorică, soldîndu-se cu înlocuirea a numeroase elemente de dreapta din comitetele locale sau din fabrici; în realitate ele reflectau procesul clarifi-

[50] „Socialismul" din 22 ianuarie 1921.
[51] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 346.

cării politice-ideologice din partid, din mișcarea muncitorească în ansamblul ei. Chiar în acele sindicate în care reformiștii se menținеau în comitete, s-au format opoziții din rîndurile muncitorilor înaintați.

Perspectiva pierderii complete a pozițiilor din sindicate a determinat liderii de dreapta să grăbească acțiunea de afiliere a mișcării sindicale din țara noastră la Internaționala sindicală de la Amsterdam. Acțiunea lor era cu totul contrară nu numai spiritului revoluționar care anima muncitorimea, dar și hotărîrii conducerii mișcării, expusă la congresul sindical de la Sofia din toamna anului 1920, de a nu afilia sindicatele din Romînia Internaționalei de la Amsterdam [52].

Cu tot sprijinul dat de burghezie, prin teroarea dezlănțuită în urma grevei generale împotriva grupurilor comuniste, a elementelor revoluționare din sindicate, liderii de dreapta nu au reușit să impună atunci actul de afiliere profund oportunist. Nereușind în această direcție și văzînd că pierd de sub influența lor mereu mai multe comitete sindicale, ei au agitat mai mult lozinca „neutralității" sindicatelor, cu varianta „autonomiei" sindicatelor. Sub pretextul clarificării unor probleme tactice în sindicate, unii conducători de dreapta au organizat, în comitetele locale, dezbateri cu privire la necesitatea activității independente a sindicatelor față de partid. Încercarea de a separa sindicatele de partid avea în sine germenele oportunismului menșevic, de împingere a clasei muncitoare exclusiv pe drumul acțiunilor economice. Ei negau rolul conducător al partidului, cu atît mai mult cu cît erau tot mai mult scoși din conducerea partidului socialist.

Astfel, în raportul Consiliului sindical din Prahova ținut în ianuarie 1921, se cerea deschis : „Partidul și sindicatele trebuiau să se despartă și să lupte fiecare cu arme proprii", iar, în încheiere, raportul arăta : „Pentru a feri organizațiile sindicale de oscilări între curentele social-democrat și comunist, cred că e bine ca în sindicate să nu se facă discutări politice" [53]. Rezoluția adoptată era tipic oportunistă, cerînd excluderea problemelor politice din viața muncitorilor cuprinși în sindicate, ruperea legăturilor cu partidul și desfășurarea activității sindicale „independente", în vederea luptei „...pentru cuceriri economice pe terenul economic" [54].

Luînd atitudine împotriva acțiunilor reformiștilor de rupere a mișcării sindicale de lupta revoluționară și de contrapunere a sindicatelor partidului politic al clasei muncitoare, grupurile comuniste arătau că numai „...lupta politică poate încorona cu succes întregul șir de mici lupte economice și ea este întruchipată în singurul organ ideologic al revoluției muncitorimii — partidul politic muncitoresc, în timpul de față — partidul comunist" [55].

Procesul rapid de clarificare politică și ideologică a clasei muncitoare era însoțit de un proces tot mai evident de întărire organizatorică a mișcării revoluționare. Pentru a împiedica evoluția procesului de consolidare a pozițiilor comuniștilor, șefii social-democrați de dreapta, profitînd de posturile pe care le ocupau în Comitetele Centrale provizorii, au încercat

[52] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 197, fila 221.

[53] „Socialismul" din 11 ianuarie 1921.

[54] Ibid.

[55] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 197, fila 221.

să impună partidului o linie contrară curentului de stînga, care a devenit dominant în partid. În acest scop, la 12 ianuarie 1921, oportuniștii au convocat Consiliul General al partidului socialist și al sindicatelor pentru data de 30 ianuarie [56].

În moțiunea adoptată cu prilejul convocării consiliului, Comitetul Central al grupurilor comuniste dezvăluia adevăratele scopuri ale social-democraților de dreapta: „Convocarea Consiliului General este considerată de noi ca o încercare de a legaliza activitatea *necorectă* și *nefastă* de după greva generală din octombrie trecut din partea Comitetelor Centrale provizorii" [57].

Deoarece, datorită prigoanei dezlănțuite de guvernul burghezo-moșieresc, după greva generală nu a fost posibilă ținerea de adunări plenare pentru alegerea delegaților la lucrările Consiliului General, delegații au fost numiți de către comitetele provizorii. Liderii de dreapta au considerat că această situație le va fi favorabilă în ceea ce privește compoziția consiliului și raportul de forțe dintre aripa de stînga și cea de dreapta.

Cu toate manevrele șefilor social-democrați de dreapta, majoritatea delegaților se aflau pe poziții comuniste. Conferința Consiliului General al partidului și sindicatelor a avut urmări total opuse celor dorite de oportuniști.

Convocarea Consiliului General a fost un moment în jurul căruia divergențele dintre curente au ieșit și mai mult la iveală. Problema grevei generale și a urmărilor sale se afla din nou pe primul plan al acestor divergențe. Delegații, cărora li s-a cerut de către Comitetele Centrale provizorii să întocmească rapoarte referitoare la urmările grevei, îndeosebi în privința situației salariilor, a orelor de lucru, au acordat atenție specială nu atît cifrelor cît analizei modului cum s-a desfășurat greva, cum a fost condusă și concluziilor care s-au desprins. Pentru a preveni împingerea discuțiilor despre greva generală pe un făgaș nedorit de liderii de dreapta, în „Socialismul" a fost publicat articolul: „La punct", în care centriștii încercau să „justifice" comportarea liderilor de dreapta în timpul grevei și îi dezvinovățeau pentru eșecul grevei. Fondul articolului consta însă în atacul împotriva comuniștilor [58].

Centriștii încercau să aducă drept argument împotriva curățirii partidului de elementele oportuniste faptul că în acest caz mișcarea ar rămîne fără cadre cu experiență, fără „capacități". Era leit-motivul centriștilor italieni, care, prin Serrati, invocau pretextul pierderii „capacităților" cu „experiență de conducere" și înlocuirii lor cu „novici neinițiați".

V. I. Lenin, combătînd pe Serrati, sublinia că „problema înlocuirii cu novici a conducătorilor reformiști sau «centriști» cu experiență nu este o problemă specială care privește numai o anumită țară într-un anumit caz special. Ea este o problemă generală a oricărei revoluții proletare" [59].

Confirmînd întru totul cele arătate de Lenin cu o jumătate de an în urmă, comuniștii romîni arătau apropierea dintre pozițiile centriștilor din Romînia și ale celor din alte țări. Existența unui partid în care să convie-

---

[56] „Socialismul" din 13 ianuarie 1921. Consiliul General al partidului și sindicatelor a fost alcătuit din delegați ai secțiunilor partidului, în proporție de 1 la 5.000 de membri.

[57] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 269.

[58] „Socialismul" din 11 februarie 1921.

[59] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 371.

țuiască revoluționari și oportuniști înseamnă a aduna „...în chipul cel mai incoherent pe social-democrați, pe pseudocomuniști și pe centriști. Un astfel de partid ar fi partidul paraliziei interne și ineficacității de idei, de programe și de directive, partidul confuzionismului și al demoralizării elitei proletare“ [60].

Prin încercarea lor de a nega trădarea liderilor de dreapta, centriștii urmăreau să mențină prestigiul perimat al acestor lideri, pentru ca, împreună cu ei, să poată contracara acțiunile comuniștilor în partid și în sindicate. Ei se zbăteau să mențină în conducere elementele de dreapta, pentru ca de sus să fie oprită înaintarea spre stînga a membrilor de jos ai partidului și sindicatelor.

Atît social-democrații de dreapta, cît și centriștii urmăreau ca lucrările Consiliului General să aibă loc cît mai curînd, pentru a surprinde nepregătite acele secții care aveau să trimită delegați de stînga. Riposta masei membrilor de partid a fost și de data aceasta o dovadă clară de radicalizare a lor în lupta politică și ideologică ce se desfășura în partid. În țară au avut loc adunări muncitorești în care se cerea ca lucrările Consiliului General să fie amînate pentru a putea fi temeinic pregătite și pentru a se discuta neapărat problema afilierii la Internaționala Comunistă. La 20 ianuarie, Secțiunea partidului socialist din Galați a organizat o mare adunare muncitorească unde a fost adoptată o moțiune care cerea neapărata amînare a lucrărilor Consiliului General, pentru a se putea discuta concluziile delegației partidului la Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste [61].

La lucrările Consiliului General, care au început la data fixată, au participat delegați care reprezentau cele trei curente din partid și din sindicate. Grupurile comuniste erau reprezentate de Leonte Filipescu, Pandele Becheanu, Gh. M. Vasilescu-Vasia și de alți delegați; centriștii de C. Popovici și alții, iar social-democrații de dreapta prin Jumanca, Gherman, Flueraș și alții.

Încă din prima zi a lucrărilor Consiliului General, s-a putut remarca intenția liderilor de dreapta. Ei au declarat că nu încep lucrările decît cu condiția excluderii comuniștilor din consiliu și au refuzat să participe la dezbateri, pe motiv că partidul socialist nu ar fi unificat.

Comuniștii au demascat ferm pe social-democrații de dreapta, arătînd că partidul era unificat din punct de vedere organizatoric încă din august-septembrie 1920 [62]. Dacă exista o lipsă de unitate, aceasta era numai din punct de vedere al curentelor din mișcare, pentru a căror clarificare comuniștii cereau să se acorde locul principal.

Centriștii au respins propunerea comuniștilor, pretextînd că lucrările consiliului nu pot avea un caracter doctrinar, ideologic, ci doar practic, în vederea obținerii din partea guvernului a legalității mișcării.

Prezentarea dărilor de seamă pe provincii asupra modului cum a decurs greva generală a stîrnit furtuna disputelor în cadrul Consiliului General. S-au delimitat distinct cele trei curente.

---

[60] „Socialismul“ din 19 februarie 1921.

[61] „Socialismul“ din 27 ianuarie 1921.

[62] „Socialismul“ din 3 februarie 1921. În august 1920 a avut loc la Cluj Congresul Partidului social-democrat din Transilvania, iar în septembrie al celui din Banat, care au consfințit încadrarea lor în Partidul socialist din Romînia, votînd moțiuni de sprijinire a afilierii la Internaționala Comunistă.

Delegații aripii de stînga au dezvăluit adevărata față a liderilor de dreapta și a celor centriști, au demascat pricinile împotrivirii acestora față de afilierea la Internaționala Comunistă, au criticat activitatea conducerii partidului și sindicatelor pentru atitudinea față de greva generală. Moțiunea propusă de comuniști condamna acțiunile străine de interesele muncitorimii ale șefilor de dreapta și cerea imediata clarificare a situației din partid. Delegații comuniști au adus în discuție divergențele principiale dintre social-democrați, centriști și comuniști, divergențe care puneau în dezbatere atît linia de conduită anterioară grevei generale, cît și cea de perspectivă. Cu tărie a fost combătută tentativa social-democraților de dreapta de a afilia mișcarea sindicală din Romînia la Internaționala sindicală de la Amsterdam [63].

La 2 februarie au fost puse la vot trei moțiuni, care reflectau pozițiile celor trei curente. Moțiunea social-democraților de dreapta repeta că singura bază de acțiune comună nu poate fi decît programul din mai 1919, de aceea congresul urma să fie pregătit în cadrul strict al principiilor acestui program oportunist [64].

Gruparea centristă, în numele „păstrării unității" în partid, încerca să se situeze pe o cale de mijloc, de împăcare, între curente. Își făcea, de asemenea, mărturisirea de credință față de programul oportunist din mai 1919 și cerea ca noile comitete provizorii să fie alese din rîndurile celor trei grupări, în speranța că elementele reformiste în ansamblul lor vor păstra majoritatea.

Moțiunea aripii de stînga pornea de la caracterizarea situației mișcării după greva generală și trăgea concluzii privitoare la cele trei curente care se manifestau în mișcare. Plasîndu-se pe pozițiile luptei pentru crearea unui partid revoluționar de tip nou, intransigent față de elementele străine, comuniștii subliniau că „între curentul social-democrat și cel comunist exista o prăpastie de netrecut, care face imposibilă continuarea conviețuirii acestor două curente în cadrul aceluiași partid".

Dînd răspuns celor care susțineau platforma din mai 1919, moțiunea arăta că partidul se situează pe poziția ultimelor documente programatice elaborate înainte și după greva generală. În această direcție, primul articol al statutului votat de Consiliul General în octombrie 1920 arăta: „Partidul socialist din Romînia urmărește organizarea proletariatului din Romînia pe terenul luptei de clasă și al solidarității internaționale a muncitorilor pentru cucerirea puterii politice și aplicarea dictaturii proletariatului..." [65]. Totodată se sublinia în moțiune că partidul „acceptă tezele, rezoluțiile ei, condițiile de afiliere la Internaționala a III-a" [66].

Rezultatele votării reflectă concludent raportul de forțe dintre cele trei curente, pozițiile politice, ideologice ale grupărilor din conducerea partidului și sindicatelor: social-democrații de dreapta au întrunit 8 voturi, centriștii 12 voturi, iar comuniștii 18 voturi. A fost o înfrîngere evidentă a reformiștilor și o confirmare a pozițiilor cucerite de comuniști în mișcarea muncitorească.

[63] „Socialismul" din 5 februarie 1921 (dezbaterile zilei a 4-a a lucrărilor Consiliului General).
[64] „Socialismul" din 5 februarie 1921.
[65] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 274.
[66] „Socialismul" din 4 februarie 1921.

În acele împrejurări, centriștii au încercat o măsură de ultim moment, care să diminueze din ponderea comuniștilor în Consiliul General. Ei au propus ca cele două moțiuni, care au întrunit mai multe voturi, respectiv stînga și centrul, să fie din nou puse la vot[67]. Era limpede unde țînteau centriștii — spre o raliere a dreptei cu centrul, care ar fi dus la punerea în minoritate sau pe același plan, ca număr, a comuniștilor.

Comuniștii au dezvăluit manevra centriștilor, arătînd că aceștia urmăreau salvarea, în ultimul moment, nu a unității partidului, ci a social-democraților de dreapta. Delegații social-democrați de dreapta, puși în minoritate, au declarat că părăsesc Consiliul General. Ei au rămas niște generali fără armată, niște „conducători" fără mase, așa cum îi caracteriza V. I. Lenin în 1920 pe socialiștii de dreapta plasați pe pozițiile Internaționalei a II-a.

Lucrările Consiliului General al partidului și sindicatelor din 30 ianuarie — 3 februarie 1921 au avut o însemnătate deosebită în lupta pentru clarificarea politică, ideologică și organizatorică a clasei muncitoare din Romînia. În conducerea mișcării muncitorești s-a creat un nou raport de forțe. Dezbaterile din Consiliul General au reflectat faptul că în partidul socialist tot mai mult „...grupurile comuniste cîștigă teren în favoarea aflierii la Internaționala Comunistă, reușind să înfrîngă tezele oportuniste și reformiste ale reprezentanților curentului socialist de dreapta și ai curentului centrist, revoluționar în vorbe și trădător în fapte"[68].

După acest consiliu, pentru prima oară partidul socialist avea o conducere în mare majoritate revoluționară, fără elemente de dreapta, fără acei lideri care trădaseră greva generală, sclavi ai dogmelor Internaționalei a II-a, tributari înveterați spiritului reformist de colaborare cu burghezia.

Direcția principală a luptei comuniștilor pentru pregătirea creării partidului de tip nou a fost îndreptată, în conducere, împotriva centriștilor, iar în secțiunile din provincie lupta continua să se desfășoare împotriva tentativelor șefilor de dreapta renegați, de a scinda partidul și mișcarea sindicală.

În lupta lor contra centriștilor, comuniștii aveau o călăuză sigură în îndrumările concrete ale lui V. I. Lenin, care urmărea cu o atenție deosebită procesul de creare a partidelor comuniste pe plan internațional. În cadrul acestui proces, în aproape toate țările manifestau trăsături comune, atît social-democrații de dreapta, cît și centriștii. Centriștii erau produsul unei anumite etape a dezvoltării mișcării muncitorești. Radicalizarea clasei muncitoare, îndeosebi după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, punerea la ordinea zilei a luptei pentru dictatura proletariatului, a pregătirii revoluției, a creării partidelor de tip nou au dus la apariția curentului centrist, al „adaptării" oportuniștilor la situație, al compromisurilor pentru a-și păstra pozițiile. Centriștii pretutindeni „...au rămas în fapt aceiași vechi reformiști care își camuflează reformismul lor printr-o

[67] La 1 februarie, după terminarea discuțiilor din ziua a 3-a, centriștii au convocat o consfătuire, cu reprezentanți ai celor trei curente, pentru a găsi modalitatea evitării plecării din partid a celor de dreapta. S-a propus ca numărul locurilor în conducere să se împartă în mod egal între cele trei grupuri. Social-democrații de dreapta nu au acceptat nici soluția centriștilor, cerînd excluderea comuniștilor. („Socialismul" din 16 februarie 1921.)

[68] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 367.

frazeologie revoluționară și care întrebuințează noul cuvîntel «dictatura proletariatului» numai ca o frază revoluționară" [69].

Comuniștii aveau datoria de a duce o asemenea politică față de centriști încît, fără a prilejui fărîmițarea organizațiilor muncitorimii, să-i determine să nu pună piedici luptei de făurire a partidului revoluționar de tip nou, să-i determine să renunțe la practicile moștenite de la Internaționala a II-a. Discutarea în partid a celor 21 de condiții pentru afilierea la Internaționala Comunistă a constituit un prilej prețios pentru clarificarea membrilor de partid în ceea ce privește înțelegerea mobilului politicii centriștilor și atitudinea care trebuie adoptată față de aceștia.

Dacă, după greva generală, ținta criticilor, demascărilor, a acțiunilor desfășurate de comuniști, în ceea ce privește problemele partidului, era cu deosebire îndreptată împotriva social-democraților de dreapta, cu oportunismul lor fățiș și trădarea evidentă, după lucrările Consiliului General ținta principală o constituia combaterea centrismului. Comuniștii cereau să se renunțe la pozițiile echivoce, la împăciuitorism, la șovăieli, la rezervele manifestate de o parte a conducătorilor partidului și sindicatelor, care alcătuiau gruparea centristă. Această cerere era însoțită de argumentarea teoretică marxist-leninistă, pe care comuniștii o susțineau prin presă, în adunări de partid, în manifeste, apeluri, rezoluții. Comuniștii arătau centriștilor că nu este suficient ca aceștia să se declare pentru dictatura proletariatului, sau pentru o serie de alte condiții ale Internaționalei Comuniste, atîta timp cît nu dovedeau un deplin atașament pentru toate prevederile Internaționalei și pînă nu rupeau cu toate verigile care îi mai țineau prinși de tradițiile reformiste.

Pentru crearea partidului revoluționar de tip nou, „unitatea" dintre reformiști și comuniști, propusă din nou de către centriști în declarația elaborată după Consiliul General [70], era ireconciliabilă, oricît s-ar fi pronunțat reformiștii, în vorbe, pentru dictatura proletariatului. A admite principiile partidului marxist-leninist, în primul rînd dictatura proletariatului, însemna, așa cum spune Lenin, o „...ruptură hotărîtă, necruțătoare — și, mai ales, pe deplin conștientă, pe deplin consecvent aplicată — cu oportunismul, cu reformismul, cu inconsecvența, cu politica de eschivare a Internaționalei a II-a ; ruptură cu conducătorii care *nu pot* să *nu* continue vechea tradiție ; ruptură cu vechii (vechi prin procedeele lor) parlamentari, funcționari sindicali și ai cooperației etc." [71].

Comitetul Central Comunist constituia principala forță conducătoare a partidului socialist pentru transformarea sa în partid comunist. Membrii C.C. Comunist alcătuiau partea cea mai combativă, cea mai înaintată din rîndurile aripii de stînga a partidului socialist și constituiau motorul tuturor acțiunilor politice, de înarmare ideologică și de pregătire organizatorică a partidului de tip nou. Sub directa îndrumare a acțiunilor C.C. Comunist, începînd cu luna martie partidul socialist, cu conducerea sa centrală și cu cele locale, a intensificat acțiunile de pregătire imediată a congresului.

Între 3 și 6 martie, Comitetul Central Comunist a organizat la Iași o conferință pe țară a grupurilor comuniste.

---

[69] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956 pag. 349.
[70] „Socialismul" din 6 februarie 1921.
[71] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 30, E.S.P.L.P. 1956, pag. 349.

Prin analiza problemelor mișcării muncitorești și prin hotărîrile sale în direcția pregătirii creării P.C.R., conferința de la Iași a constituit un moment deosebit de important.

Delegații grupurilor comuniste au prezentat rapoarte în care erau înfățișate rezultatele luptei pentru apărarea intereselor proletariatului contra burgheziei și ale luptei ideologice de clarificare a membrilor partidului și ai sindicatelor în vederea formării partidului de tip nou [72]. În dezbaterile din cadrul conferinței, o mare atenție a fost acordată cotiturii petrecute după greva generală în radicalizarea muncitorimii, în trecerea imensei majorități a membrilor partidului și ai sindicatelor de partea grupurilor comuniste. Poziția delegaților grupurilor comuniste reflecta țelurile înaintate ale avangărzii proletariatului, precum și starea de spirit revoluționară, care anima masele muncitoare. Ei erau exponenții unei stări de fapt existente în straturile cele mai adînci sociale, în primul rînd în rîndul proletariatului, cu nevoile sale imediate, cu năzuințele sale de eliberare socială.

Manifestul grupurilor comuniste, răspîndit în ajunul conferinței, arăta cu claritate că aceste grupuri se călăuzesc după ideile comuniste privind partidul revoluționar al clasei muncitoare. Calea rezolvării marilor probleme ale maselor populare era cea a revoluției, care poate fi înfăptuită numai în condițiile existenței unui partid comunist [73].

În centrul dezbaterilor conferinței a stat tocmai „chestiunea formării unui partid comunist centralizat pentru toată Romînia". A fost cu vehemență combătută teoria descentralizării, subliniindu-se că numai un partid cu o disciplină unică și cu o conducere fermă poate îndruma proletariatul pe calea revoluției [74]. Au fost aduse critici conducerii grupurilor comuniste pentru insuficienta folosire a mijloacelor legale de activitate și, îndeosebi, pentru slaba muncă desfășurată în rîndurile țărănimii și ostașilor. În discuții s-a subliniat, totodată, rolul tineretului muncitor și intelectual progresist în pregătirea revoluției.

Spiritul în care s-au desfășurat lucrările conferinței de la Iași, precum și hotărîrile sale, caracterizau poziția înaintată a comuniștilor din Romînia în probleme de importanță majoră, politice, ideologice și organizatorice. Acestea erau, în fond, problemele creării partidului comunist, ale acelui detașament revoluționar, capabil să conducă mișcarea muncitorească din Romînia, să aplice creator învățătura marxist-leninistă privind cucerirea puterii politice de către proletariat [75].

Rezoluția votată de delegații comuniști pentru afiliere la Internaționala a III-a era pătrunsă de o nestrămutată credință în forța și invincibilitatea internaționalismului proletar. Rezoluția arăta că delegații adunați la conferință „pentru centralizarea întregii mișcări comuniste din țară, avînd știință de statutele și rezoluțiile celui de-al II-lea Congres al Inter-

[72] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 191, fila 142 și dosarul nr. 202, fila 54.

[73] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 202, filele 75—77.

[74] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 191, fila 144.

[75] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 3/1956, pag. 140—147.

naționalei Comuniste și de cele 21 de condiții, reînnoiesc afilierea și salută Internaționala Comunistă..." [76].

Conferința a hotărît ca toți membrii grupurilor comuniste să-și intensifice activitatea în secțiuni și în conducerea partidului socialist, pentru consolidarea aripii de stînga a partidului. În vederea pregătirii îndeaproape a lucrărilor congresului, s-a hotărît ca grupurile comuniste să pună accent asupra activității legale, folosind variate forme de legătură cu masele membrilor partidului și sindicatelor.

Subliniind că „formarea unui partid comunist unic pentru toată Romînia a devenit de mult o necesitate", conferința arăta că pentru aceasta se impune o luptă necontenită împotriva reformiștilor. Pentru acel moment, însă, conferința stabilea ca direcție principală de atac lupta împotriva centrismului. „Cea mai energică critică centriștilor de pe tribuna publică a sindicatelor și partidului, ca și prin întreaga presă legală a țării" — aceasta era linia directoare în condițiile în care înființarea partidului comunist întîmpina piedici din partea falșilor apărători ai unității partidului [77].

Curînd după conferința grupurilor comuniste de la Iași, a fost stabilită ordinea de zi definitivă a congresului partidului și a congresului sindicatelor [78].

La 6 martie 1921, „Socialismul" a publicat ordinea de zi a congresului partidului și ordinea de zi a congresului sindical (anunțat pentru luna iunie). Ordinea de zi a congresului partidului cuprindea 8 puncte: Darea de seamă, afilierea la Internaționala Comunistă și programul, tactica partidului, raporturile dintre partid și sindicate, statutul și organizarea partidului, cooperativele, problema agrară și alegerea organelor conducătoare [79].

Totodată, au fost fixate normele de reprezentare la congres a secțiunilor partidului: un delegat la 25 membri de partid, doi delegați la 100 și pentru fiecare altă sută de membri încă un delegat în plus [80].

După conferința de la Iași, o dată cu întoarcerea delegaților grupurilor comuniste în secțiunile locale, o dată cu intensificarea acțiunilor comuniștilor în conducerea partidului socialist, a urmat o intensă activitate în direcția pregătirilor nemijlocite și sub toate aspectele a congresului de transformare a partidului socialist în partid comunist.

În rîndurile opiniei largi a membrilor partidului s-a desfășurat o vastă activitate de consolidare a pozițiilor aripii de stînga, de cucerire a covîrșitoarei majorități a masei membrilor de partid pentru ideea afilierii.

---

[76] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 191, fila 145.

[77] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 202, fila 57.

[78] „Socialismul" din 17 martie și din 7 mai 1921.

[79] „Socialismul" din 6 martie 1921. Ulterior, în ordinea de zi au survenit unele modificări, cuprinzînd în ajunul deschiderii congresului 11 puncte („Socialismul" din 7 mai 1921).

[80] „Socialismul" din 17 martie și din 7 mai 1921. În afara delegaților din secțiuni, participau întreg Comitetul Executiv, 1 delegat al Federației socialiste a Prahovei, 2 delegați ai C.C. al Tineretului, 1 delegat al C.C. feminin, 1 delegat al grupului parlamentar socialist, 1 delegat al Casei poporului, 1 delegat al ziarului „Socialismul", 1 delegat al Centrului de editură, Comisia Centrală de Control în întregime, Comisia generală sindicală în întregime. La congres au participat delegați din partea a 27 de secții cu 450 de mandate, care reprezentau 45.089 de membri.

Din inițiativa C.C. Comunist au avut loc dezbateri în secțiile locale ale partidului, multe în prezența delegaților comuniști din conducerea partidului. A început pregătirea alegerii delegaților pentru congres.

Ca urmare a terorii dezlănțuite după greva generală împotriva organizațiilor partidului, nu a fost posibil să se desfășoare peste tot adunări în care să fie aleși delegații. Într-o serie de centre, însă, la adunările secțiunilor partidului socialist, delegații aleși au primit mandate imperative din partea conducerii secțiunilor locale ale partidului socialist, pentru a vota afilierea la Internaționala Comunistă.

Astfel, cei trei delegați din Cluj exprimau, prin mandatele lor, votul pentru afiliere al conferinței partidului din Transilvania (august 1920). La Constanța, cei 5 delegați din partea Secțiunii din Dobrogea a partidului socialist au primit mandat imperativ de a vota pentru afiliere ca urmare a votului adunării generale a reprezentanților muncitorimii dobrogene. Obiecția făcută împotriva caracterului imperativ al mandatului a fost întîmpinată cu indignare de reprezentanții muncitorimii. Puse la vot, propunerile pentru mandat imperativ sau liberativ au întrunit: prima — 72 de voturi, iar a doua — un singur vot [81]. Din partea Secțiunii partidului socialist din Alba Iulia au fost trimiși trei delegați. Deoarece poliția și siguranța urmăreau îndeaproape orice adunare a socialiștilor, consfătuirile pentru pregătirea delegaților s-au desfășurat în acest oraș ilegal, iar delegații au plecat pe rînd din gări diferite. Datorită aceleiași cauze, unii delegați nu au putut părăsi localitățile și au împuternicit pe alți delegați să le reprezinte mandatul imperativ pentru afiliere. Așa s-au petrecut lucrurile cu unii delegați din Transilvania.

Principalele secțiuni ale partidului socialist din București, Iași, Galați, Cluj, Craiova, Ploiești, Tg. Mureș au pregătit, în cursul lunii aprilie, rapoarte de activitate pentru dezbaterile din cadrul congresului. În aceste rapoarte un loc important revenea prezentării și analizării situației mișcării muncitorești din fiecare provincie, după greva generală, a modului cum s-a desfășurat greva generală și urmările ei pentru viața de partid a secțiunilor, pentru transformările petrecute în organizațiile locale.

Clasa muncitoare aștepta cu încredere acel eveniment de mare însemnătate pentru care se pregătise cu asiduitate. Congresul a fost precedat de o atmosferă generală de însuflețire revoluționară, de entuziasm al muncitorimii, conștiente de marele act care avea să se înfăptuiască. Concludent pentru această atmosferă este felul cum a fost sărbătorită ziua de 1 Mai 1921.

„Socialismul" a publicat la loc de frunte Manifestul Internaționalei Comuniste pentru 1 Mai 1921 și chemarea Partidului socialist din Romînia. Chemarea arăta țelurile, năzuințele mișcării revoluționare din Romînia: „Comunismul — iată nădejdea copiilor noștri, iată icoana adevăratei ordini sociale care va stîrpi din omenire rușinoasa exploatare a omului de către om".

În ciuda interzicerii manifestațiilor, muncitorimea a participat la adunările de 1 Mai sub lozincile „Trăiască 1 Mai!", „Trăiască revoluția rusă!", „Trăiască Internaționala Comunistă!". De la tribuna adunărilor

---

[81] Arhivele statului București, fondul M.A.I., nr. 76/921, fila 18.

muncitorești au luat cuvîntul comuniști, care au subliniat însemnătatea deosebită a congresului partidului, ale cărui lucrări aveau să înceapă peste o săptămînă. Muncitorimea și-a dovedit încă o dată, cu prilejul zilei de 1 Mai, forța unității sale și hotărîrea de a urma pe comuniști. În unele orașe, șefii social-democrați de dreapta, cu sprijinul burgheziei, au încercat să spargă această unitate muncitorească și au organizat adunări separate de 1 Mai, care au avut însă un număr de participanți extrem de mic.

Congresul partidului s-a deschis la 8 mai 1921 și a votat, în a șasea zi a lucrărilor sale, cu o majoritate zdrobitoare, înființarea Partidului Comunist din Romînia și afilierea la Internaționala a III-a.

La congres au fost adoptate moțiuni de mare însemnătate pentru mișcarea muncitorească din Romînia. În prima moțiune, congresul a exprimat profunda admirație a muncitorimii din țara noastră față de proletariatul rus, care „formează astăzi avangarda proletariatului mondial în războiul său de dezrobire de sub jugul capitalist“ [82]. De la primii săi pași, P.C.R. se călăuzea după principiile internaționalismului proletar și era pătruns de dragostea nețărmurită pentru muncitorimea Rusiei Sovietice, care înfăptuise prima revoluție socialistă victorioasă. Luînd atitudine împotriva războaielor imperialiste, congresul a arătat că în primul rînd se cerea asigurată pacea cu țara primei revoluții proletare victorioase, stabilirea unor strînse legături de prietenie cu popoarele Rusiei Sovietice.

Congresul a trimis un salut de îmbărbătare comuniștilor deținuți în temnițele regimului burghezo-moșieresc și un salut de luptă muncitorilor aflați în grevă. Printr-o altă moțiune a fost înfierată politica guvernanților Romîniei cu starea de asediu, cenzura și măsurile lor antipopulare luate în urma grevei generale din octombrie 1920.

Congresul nu a reușit să dezbată toate documentele importante menționate în ordinea de zi, deoarece guvernul reacționar a trecut la măsuri represive. Delegații la congres, care au votat pentru crearea partidului comunist, au fost arestați și întemnițați.

Temnițele și teroarea nu au putut, însă, înfrînge voința clar exprimată a clasei muncitoare, care, prin delegații săi, votase crearea partidului marxist-leninist.

Congresul din 8—13 mai 1921 a intrat în istorie ca primul Congres al Partidului Comunist din Romînia.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, subliniind marea însemnătate a acestui eveniment pentru mișcarea revoluționară muncitorească, arăta: *„Crearea Partidului Comunist din Romînia a constituit o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din Romînia“* [83].

Partidul Comunist din Romînia este rezultatul unui îndelungat proces de dezvoltare istorică a maselor muncitoare din patria noastră, rezultatul luptei de veacuri a poporului pentru dezvoltarea sa socială și națională, luptă care a fost continuată și ridicată pe o treaptă superioară de mișcarea muncitorească revoluționară. P.C.R. a continuat cele mai bune tradiții ale mișcării socialiste din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea.

---

[82] „Documente din istoria P.C.R. 1917—1922“, E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 328.
[83] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 368.

Partidul Comunist din Romînia s-a plămădit în focul marilor lupte de clasă desfășurate în țara noastră în anii 1918—1919—1920, în focul avîntului revoluționar care a crescut în urma Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

Experiența proprie a proletariatului dobîndită în cursul grevei generale, întețirea procesului de clarificare ideologică în organizațiile muncitorești și cucerirea de către grupurile comuniste a pozițiilor hotărîtoare în mișcarea muncitorească, în dauna social-democraților de dreapta și a centriștilor, au constituit elementele principale ale cotiturii, petrecute după greva generală, spre crearea Partidului Comunist din Romînia.

„Partidul Comunist Romîn, călăuzit în activitatea sa de teoria marxist-leninistă, și-a luat asupra sa sarcina să îndrumeze clasa muncitoare și întregul popor pe calea înfăptuirii unei societăți din care să dispară exploatarea omului de către om... Tînărul partid muncitoresc, partidul comunist, s-a impus chiar de la primii pași făcuți în arena luptei politice ca o forță politică independentă, producînd o serioasă deplasare în cursul vieții politice a țării noastre..." [84].

Clasa muncitoare, masele populare exploatate și asuprite din Romînia aveau în partidul comunist acel conducător și călăuzitor sigur, devotat pînă la sacrificiu cauzei eliberării celor ce muncesc de sub jugul exploatării, cauzei independenței patriei și prosperității sale, democrației și socialismului.

---

[84] Op. cit., pag. 10.

DESFĂŞURAREA GREVEI GENERALE DIN OCTOMBRIE 1920 ÎN VALEA PRAHOVEI

de V. G. IONESCU

Mişcarea muncitorească din Romînia a cunoscut în perioada anilor 1917—1920 un puternic avînt revoluţionar. Situaţia dezastruoasă în care se găsea ţara, haosul din economie şi finanţe, dezorganizarea transporturilor, creşterea inflaţiei şi a scumpetei, teroarea cumplită au creat vii nemulţumiri în rîndurile oamenilor muncii.

Victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie a constituit pentru proletariatul din Romînia, ca, de altfel, pentru proletariatul din întreaga lume, un exemplu viu care l-a însufleţit în lupta lui împotriva regimului de exploatare burghezo-moşieresc, pentru libertate şi o viaţă mai bună. În istoria luptelor purtate de clasa muncitoare din patria noastră, în anul 1920 petroliştii din Ploieşti şi Valea Prahovei au înscris pagini însemnate.

În condiţiile anului 1920, ţinînd seamă de raportul existent atunci între salarii şi preţurile principalelor produse alimentare şi industriale strict necesare, viaţa muncitorilor din industria petroliferă — această însemnată ramură a industriei din ţara noastră — ajunsese de nesuportat. De aceea, în toate conflictele şi grevele ivite în această perioadă s-au revendicat mărirea salariilor şi acordarea unui spor pentru scumpete, precum şi încercarea de a frîna cît de cît specula.

Burghezia era preocupată însă de cu totul altă problemă: să aibă „linişte" în regiunea petroliferă, pentru a putea continua exploatarea sălbatică, pentru a putea pune la cale afaceri hoţeşti, pentru a nu „supăra" pe monopoliştii străini şi a le înlesni astfel — în mai mare măsură — jefuirea bogăţiilor ţării. Ridicîndu-se împotriva exploatării şi a exploatatorilor, petroliştii luptau în acelaşi timp împotriva jugului monopoliştilor străini, care, după război, s-au năpustit şi mai mult asupra bogăţiilor petrolifere ale ţării noastre.

În perioada de pregătire a grevei generale iese stăruitor în evidenţă strînsa legătură între lupta pentru revendicări economice şi cele politice şi — mai ales — intensificarea activităţii politice a muncitorilor din Prahova. În condiţiile creşterii necontenite a mişcării revoluţionare, muncitorii se preocupau de întărirea organizaţiei lor politice sub conducerea căreia să cîştige lupta împotriva burgheziei. Influenţa grupurilor comuniste, care chemau la luptă pentru satisfacerea revendicărilor, pentru organizarea de greve, de demonstraţii pentru pîine şi libertate, împotriva pregătirilor inter-

venționiste ale guvernului, s-a resimțit în întreaga luptă a muncitorilor. La începutul lunii aprilie 1920, secțiunea din Cîmpina a partidului socialist, urmînd exemplul secțiunii din București, și-a întărit cererea ca partidul să se afilieze fără nici un fel de condiții la Internaționala a III-a [1], iar în iulie 1920, membrii secțiunii din Ploiești a partidului socialist au aprobat cu 2.400 de voturi contra 4 afilierea la Internaționala Comunistă [2].

Înșiși conducătorii sindicatului galben din Cîmpina, agenți ai siguranței, au recunoscut în ajunul grevei generale că „maximaliștii" erau aceia care conduceau proletariatul [3].

Muncitorii petroliști din Valea Prahovei și-au îndreptat atenția spre întărirea mișcării sindicale. La 7—8 martie 1920 a avut loc, la Cîmpina, Congresul muncitorilor din industria petroliferă, care a hotărît constituirea Uniunii muncitorilor din petrol [4].

Pentru mișcarea muncitorească din acel timp, hotărîrea Congresului muncitorilor din industria petrolului a avut o deosebită însemnătate. Muncitorii uneia dintre cele mai importante ramuri ale industriei, constituindu-se în uniune pe baza principiului ramurii de producție, dădeau prin exemplul lor o puternică lovitură elementelor oportuniste din conducerea mișcării sindicale, care propovăduiau menținerea sistemului bazat pe bresle. Prin această hotărîre, muncitorii petroliști s-au situat printre primii care au arătat calea de organizare în vederea intensificării luptei împotriva exploatatorilor.

Prin Uniunea muncitorilor din petrol s-a realizat închegarea într-o singură organizație sindicală a majorității muncitorimii din Valea Prahovei, deoarece, așa cum prevedea hotărîrea sus-amintită, uniunea încadra „în afara muncitorilor din sonde toate sindicatele lucrătorilor din fabrici, ateliere și birouri (metalurgiști, lemnari, distilatori, funcționari, tehnicieni etc.) care pînă acum făceau parte din uniunile respective de breaslă" [5]. Acesta era un important mijloc pentru coordonarea și intensificarea luptei proletariatului petrolist [6].

În perioada de lupte ce a precedat greva generală, acțiunile muncitorilor petroliști au fost îndreptate spre consolidarea consiliilor muncitorești și recunoașterea lor de către patroni și de către aparatul statului burghezo-moșieresc. Muncitorii vedeau în aceste consilii muncitorești un organ de luptă împotriva patronilor, a societăților capitaliste care, sub diferite pretexte, nu satisfăceau revendicările muncitorilor, un organ prin care puteau limita abuzurile patronale cu prilejul angajărilor, concedierilor, amenzilor etc.

Organele represive ale statului burghezo-moșieresc, sesizînd că consiliile muncitorești „nu sînt decît sovietele care urmează să conducă în ziua cînd se va reuși să se impună dictatura proletariatului" [7], subliniau că, în

[1] „Socialismul", anul XIV, nr. 79, din 14 aprilie 1920.

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 274.

[3] „Vulturul romîn", anul I, nr. 18, din 17 octombrie 1920.

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1.134, fila 2.

[5] Ibid. (rezoluția adoptată de Congresul muncitorilor din industria petroliferă).

[6] „Lupta socialistă", anul II, nr. 34, din 3 octombrie 1920. (Din întregul județ Prahova, numai opt organizații sindicale nu făceau parte din Uniunea muncitorilor din petrol. Lucrătorii din aceste organizații lucrau în fabrici de cuie, hîrtie, bazalt etc.)

[7] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 46.

toate conflictele ivite între patronii și muncitorii din regiunea petroliferă, principala și inevitabila revendicare era cea referitoare la activitatea organizațiilor muncitorești.

Pentru apărarea în orice ocazie a cuceririlor obținute, există informații că în multe părți s-au constituit organe revoluționare denumite de autoritățile locale de atunci „gărzi roșii" [8].

Este clar că patronii și statul burghezo-moșieresc aveau de ce să fie îngrijorați de starea de spirit existentă în rîndul muncitorilor petroliști și, în general, în rîndurile întregului proletariat din Romînia.

De aceea, în Valea Prahovei, patronii, în unire cu poliția, au încercat să lovească în primul rînd în organizarea politică a muncitorilor.

După metodele tipice au încercat să folosească arma dezbinării muncitorilor, convinși fiind exploatatorii că, o dată ce unitatea muncitorilor va fi slăbită, ei vor fi mai ușor de înfrînt. Astfel, în martie 1920, la Cîmpina, s-a pus la cale constituirea unui partid denumit „socialist-naționalist-democrat", cu menirea de a fi contrapus partidului socialist și cu speranța că vor putea fi atrase în el unele elemente din rîndul muncitorilor mai puțin pregătiți și cu mai puțină experiență politică [9]. Manevra a dat însă greș. Chiar pentru constituire n-au putut fi găsite decît cîteva elemente dubioase, cunoscute ca făcînd parte din clientela politică a partidului liberal.

Și la Ploiești a eșuat încercarea făcută, la începutul lunii iunie 1920, de a se pune bazele „partidului socialist-moderat național". Aici lucrurile au rămas numai în faza constituirii comitetului de inițiativă [10].

Eforturile exploatatorilor în această direcție s-au întețit, îndreptîndu-se și spre scindarea mișcării sindicale. La 3 iunie 1920, ei au reușit să înființeze la Cîmpina Sindicatul național cultural romîn, care edita un organ de presă săptămînal cu același nume [11]. Apariția acestui „sindicat" diversionist — care avea largi posibilități materiale — a fost marcată de festivități zgomotoase, cu care prilej s-a făcut ponegrirea sindicatelor muncitorești.

Deși această organizație diversionistă — în care guvernul își pusese nădejdea și, în consecință, o subvenționa din abundență — s-a străduit să înfăptuiască ordinele stăpînilor ei, deși a cheltuit fondurile puse la dispoziție cu generozitate de poliție și patroni, ea nu a reușit să aibă nici un fel de influență asupra muncitorilor. În afara membrilor fondatori a mai fost atras un număr infim de oameni. Dat fiind caracterul lui antimuncitoresc, de unealtă a patronilor, acest sindicat naționalist a fost demascat ca atare și ocolit de muncitori. Viața acestui „sindicat" a fost scurtă și lipsită de orice eficacitate. Constituit la 3 iunie, el a pierit la 31 octombrie 1920 (o

[8] Prea multe date cu privire la existența și activitatea lor nu avem încă. Există însă mai multe informații în care sînt semnalate. (Vezi Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 249 și fondul nr. 79, dosarul nr. 7.490, fila 16).

[9] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10.057, fila 12.

[10] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10.010, fila 36.

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10.016, fila 21.

dată cu gazeta pe care o edita), după ce — așa cum au recunoscut creatorii lui — toate sforțările făcute pentru a atrage de partea lui muncitorii nu au reușit [12].

Așadar, la sfîrșitul primului trimestru al anului 1920, în regiunea petroliferă din Valea Prahovei, pe de o parte muncitorii — în frunte cu grupurile comuniste — întăreau organizația lor sindicală și luptau pentru revendicări economice, iar pe de altă parte patronii — cu sprijinul nelimitat al aparatului de represiune burghezo-moșieresc — își îndreptau toată forța loviturilor lor împotriva mișcării muncitorești revoluționare.

* * *

Începutul acțiunilor premergătoare grevei generale a fost făcut de către muncitorii rafinăriilor din Ploiești. În primele zile ale lunii aprilie 1920, ei au alcătuit un memoriu de revendicări pe care l-au înaintat direcțiilor respective, cu mențiunea că nesatisfacerea cererilor va atrage după sine declararea unei greve.

Revendicările formulate aveau atît caracter politic, cît și economic.

Întreprinderile petrolifere au adoptat în această perioadă tactica de a nu da un răspuns hotărît la memoriile redactate de muncitori. Fără îndoială că muncitorii nu au așteptat pasivi ca patronii să facă ceva pentru realizarea cererilor lor. Pînă la satisfacerea deplină a prevederilor memoriului, muncitorii de la unele întreprinderi au cerut rezolvarea problemelor urgente cu caracter economic.

O intensă activitate au dus în această perioadă muncitorii ceferiști. Paralizarea comunicațiilor pe calea ferată lovea greu în buna desfășurare a procesului de producție în industria petrolului, împiedicînd transportarea țițeiului la rafinării, cît și exportul. Începînd din aprilie 1920, personalul tracțiunii din Depourile C.F.R. Ploiești și Cîmpina a fost aproape tot timpul în grevă.

Deși cuprinși în sindicate diferite (în multe din acestea elementele oportuniste deținînd conducerea), muncitorii ceferiști din stațiile Ploiești-Sud, Cîmpina, Depoul C.F.R. Ploiești, Depoul C.F.R. Cîmpina, Atelierele Ploiești-triaj, precum și muncitorii Uzinei de creozotat din Ploiești au luptat pentru anihilarea influenței oportuniștilor, pentru impunerea revendicărilor muncitorești. Nu a existat zi în perioada aprilie—octombrie 1920 în care ceferiștii din Ploiești și din județ să nu se afle în acțiune.

La 24 aprilie 1920, lăcătușii din Depoul C.F.R. Ploiești (care făceau parte din sindicatul aflat sub influența grupurilor comuniste) au declarat grevă de solidaritate cu tovarășii lor de la Atelierele centrale C.F.R. București. La început numărul greviștilor nu trecea de 50 [13]; peste două zile, greva s-a lărgit prin cuprinderea muncitorilor curățitori și încărcători din acel depou [14]. Deși — din ordinul guvernului — greviștii au fost înlocuiți,

[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 122 (buletin de informații al Comandamentului Corpului III armată nr. 30, din 27 noiembrie 1920).

[13] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.732, fila 124 (raportul nr. 2.514, din 24 aprilie 1920 al Siguranței Ploiești către Direcția generală a poliției și siguranței generale).

[14] Loc. cit., fila 133.

în parte, cu soldați, circulația a avut mult de suferit într-o regiune așa de însemnată ca cea petroliferă și într-un nod de cale ferată important cum era Ploieștiul.

În plus, la 28 aprilie, muncitorii Atelierelor C.F.R. Ploiești-triaj (care reparau, în principal, vagoane cisterne pentru produse petrolifere) au declarat grevă de solidaritate cu muncitorii din depou și pentru că Direcția generală a C.F.R. nu le satisfăcuse cererile cuprinse în memoriul redactat de lucrători cu puține zile mai înainte [15].

Greva muncitorilor de la Atelierele C.F.R. Ploiești-triaj a luat sfîrșit la 19 mai prin acordarea unor sporuri bănești.

Ceea ce se remarcă la grevele din Depoul și Atelierele C.F.R. Ploiești este faptul că Sindicatul muncitorilor C.F.R. avea grijă să convoace periodic pe greviști la întruniri la care se expuneau în mod amănunțit „stadiul în care se găsește greva în toată țara, măsurile ce s-au luat de clasa stăpînitoare și ceea ce trebuiau să facă ei pentru izbînda luptei" [16]; această măsură prezenta mare însemnătate pentru menținerea spiritului de luptă.

În primele zile ale lunii iunie, greva de la Depoul C.F.R. Ploiești nu numai că se desfășura mai departe, dar în luptă intraseră și mecanicii și fochiștii de locomotivă. Continuau să lucreze numai un foarte mic număr de mecanici, care făceau parte din sindicatul „național" (galben) [17].

La 7 iunie 1920 s-a hotărît încetarea grevei la C.F.R. La Ploiești și Cîmpina însă (ca, de altfel, și în alte centre din țară), muncitorii nu au reluat lucrul din cauza poziției organelor C.F.R. Acestea au cerut ca muncitorii să se prezinte individual la muncă. Respingînd cu indignare această pretenție patronală, greviștii au declarat că vor relua lucrul numai prezentîndu-se în corpore și numai dacă li se vor îndeplini noi revendicări [18].

La 11 iunie, la Clubul socialist a avut loc o întrunire a greviștilor, cu care prilej s-a hotărît, ținînd seamă de satisfacerea unora din cererile formulate, să se reia lucrul. A doua zi de dimineață, toți lucrătorii s-au adunat din nou la Clubul socialist și de aici, în coloană, cu steagul roșu în frunte și cîntînd Internaționala, au manifestat pe stradă, mergînd pînă la depou [19]. În aceeași zi au reluat lucrul și muncitorii din Depourile C.F.R. Cîmpina și Buzău [20].

Este important de menționat că în această grevă, care a durat peste șapte săptămîni, muncitorii au reușit să impună Direcției generale a C.F.R. să li se plătească zilele de grevă [21].

---

[15] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 58.

[16] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.732, fila 136 (apelul sindicatului muncitorilor C.F.R., secțiunea Ploiești, către toți muncitorii C.F.R.).

[17] Arhiva centrală a Inistitutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 69.

[18] Loc. cit., fila 71. (Aceste revendicări erau: ridicarea posturilor de soldați înființate în depou, reprimirea în serviciu a doi lucrători socialiști care fuseseră concediați ca organizatori ai grevei).

[19] Loc. cit., fila 77.

[20] „Chemarea" nr. 382, din 14 iulie 1920.

[21] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 79.

În cursul lunii mai, în timp ce se desfășura cu amploare greva la C.F.R., s-au făcut simțite repetatele presiuni ale muncitorilor din rafinăriile din Ploiești asupra patronilor pentru a-i determina să răspundă prin fapte la memoriul înaintat în luna aprilie, amenințînd, în ultimă instanță, cu greva generală [22]. La rîndul lor, petroliștii din Cîmpina, aflînd de acțiunea tovarășilor lor din Ploiești, au început pregătirea unui memoriu asemănător [23].

Dar mișcarea muncitorilor petroliști, crescînd în intensitate, căpăta noi aspecte. Începînd din luna mai, în declararea grevelor factorul politic tindea să devină preponderent, ba, mai mult, unele greve au fost determinate numai de motive politice.

Astfel, la 12 mai 1920, cei 200 de muncitori care lucrau în schela din Moreni a Societății „Romîno-americană" au declarat grevă pentru că delegatul lor principal fusese concediat în mod abuziv [24]. Atitudinea fermă a muncitorilor a anulat măsura samavolnică.

Tot față de o asemenea provocare muncitorii ploieșteni au acționat în zilele de 14 și 20 mai, cînd au declarat grevă generală [25].

Începînd din 9 iunie, lupta tuturor muncitorilor a fost coordonată și a urmărit un obiectiv precis: determinarea capitaliștilor să aprobe memoriul redactat de către Uniunea muncitorilor din petrol [26]. Pornind de la condițiile existente atunci, memoriul cerea asigurarea unui salariu cu care muncitorii să poată face față greutăților. „Ceea ce trebuie lucrătorilor — se specifica în memoriu — este un minimum de salariu echivalent mijloacelor de subzistență, cu care să-și poată procura la timp și în cantitate suficientă toate cele necesare de trai lor și familiilor lor" [27]. În acest sens, memoriul prevedea un tarif amănunțit. În afară de majorarea salariilor, în memoriu se cerea generalizarea zilei de muncă de 8 ore la toate categoriile de muncitori din întreprinderile petrolifere. Memoriul conținea prevederea cu privire la recunoașterea autorității consiliilor muncitorești [28].

Pînă la 24 iunie, delegați ai Uniunii muncitorilor din petrol au predat tuturor întreprinderilor memoriul arătat.

În fața atitudinii hotărîte și coordonate a muncitorilor petroliști, capitaliștii prin agenții lor au căutat să-i intimideze. Conștiinței de clasă a proletariatului, în continuă creștere, burghezia s-a gîndit să-i opună provocarea. Aceasta, cu atît mai mult cu cît în alegerile parlamentare care avuseseră loc se dovedise creșterea influenței politice a partidului socialist. De asemenea devenise evident că așa-zisul „sindicat național" nu era capabil să exercite nici o atracție pentru proletariat.

În acest sens, s-a hotărît ca prima lovitură să se dea la Cîmpina împotriva consiliului muncitoresc de la „Steaua română". „Oligarhia — scria

[22] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 774, fila 61 (nota nr. 2.874, din 6 mai 1920 a Siguranței Ploiești).
[23] Loc. cit., fila 120.
[24] Loc. cit., fila 155.
[25] Loc. cit., filele 173, 283—284.
[26] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10.086, fila 126.
[27] „Lupta socialistă", anul II, nr. 23, din 20 iunie 1920.
[28] Ibid.

„Lupta socialistă" — în ultimul timp a pornit lupta decisivă și pe față contra consiliilor. Primul foc de armă tras contra consiliului a fost în atelierele statului patron, C.F.R., Regie, Chibrituri și «Monitorul oficial», de unde s-a întins pe frontul industriei și finanței private naționale și internaționale, oprindu-se la «Steaua romînă» de la Cîmpina" [29]. Rafinăria „Steaua romînă" din Cîmpina era una din cele mai mari întreprinderi de acest gen din țară. În rafinărie și ateliere lucrau atunci peste 1.200 de muncitori [30].

La începutul lunii iunie, în scop provocator, direcția societății a hotărît să reîncadreze în personalul rafinăriei și al Atelierelor centrale două elemente declasate — cozi de topor ale patronilor —, care mai înainte fuseseră îndepărtate la cererea muncitorilor.

Muncitorii au protestat energic și au cerut conducerii societății să revină asupra hotărîrii luate. Direcția rafinăriei însă a trecut la concedierea membrilor consiliilor muncitorești (ceea ce mai făcuse și cu delegații din schelele Ceptura, Băicoi și Plopeni), deși societatea — printr-un act semnat în urma grevei din anul 1919 — recunoscuse delegații și consiliile muncitorești [31]. După înfăptuirea acestei samavolnicii, în întreprindere au fost aduse unități militare.

Aceste acte provocatoare au determinat declararea grevei la rafinăria „Steaua romînă" și Atelierele centrale din Cîmpina, în ziua de 7 iunie 1920 [32].

La cîteva zile după declararea grevei, la 11 iunie, în Cîmpina a sosit un inspector din Ministerul Muncii cu misiunea de a arbitra. Convocîndu-se o consfătuire a delegaților muncitorilor și patronilor, greviștii au formulat ca revendicare de încetare a luptei „recunoașterea consiliului muncitoresc, plata zilelor de grevă și excluderea din Atelierul central a maistrului Florescu, iar din rafinărie a lui Rădulescu" [33].

Din formularea de mai sus reiese clar că lupta petroliștilor de la „Steaua romînă" avea un caracter politic. Deoarece capitaliștii urmăreau înfrîngerea politică a proletariatului, ei au respins revendicarea formulată; ca atare, greva a continuat.

Greva prelungindu-se, muncitorii, stînd cu îndîrjire pe poziția lor, au ignorat îndemnurile propovăduite mieros de capitaliști „ca lucrătorii să înțeleagă odată că de la bunul mers al treburilor (adică al afacerilor patronale — *n.n.*) depind atît prosperitatea capitalului investit cît și, prin repercusiune, starea lor materială, care trebuie să se îmbunătățească o dată cu înflorirea societății din care fac parte" [34]. Totodată patronii au trecut la a corupe pe muncitorii mai înapoiați. În acest scop au tipărit afișe prin

[29] „Lupta socialistă", anul II, nr. 25, din 4 iulie 1920.

[30] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 260/1920, fila 91 (procesul-verbal al ședinței din 20 iulie 1920 a Comisiei de conciliație a grevei de la „Steaua romînă" din Cîmpina).

[31] Arhivele statului București, fondul Președinția Consiliului de Miniștri, dosarul nr. 23/1920, fila 374 (memoriul din 7 iulie 1920 al Uniunii muncitorilor din petrol și al consiliului muncitoresc de la „Steaua romînă" din Cîmpina).

[32] „Socialismul", anul XIV, nr. 125, din 12 iunie 1920.

[33] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 151.

[34] „Moniteur du pétrole roumain", anul XIX, vol. 19, nr. 14, din 15 iulie 1920, pag. 465.

care au anunțat că lucrătorii ce vor veni la muncă vor primi un spor de 50% la salariul lor [35]. Această încercare nedînd rezultatul dorit de exploatatori, s-a recurs la ajutorul aparatului represiv al statului burghezo-moșieresc. S-a încercat ca, cu sprijinul jandarmilor, să fie aduși, forțat, în fabrică lucrătorii ce domiciliau la sate. Așa, de pildă, s-a procedat la arestări în comunele Brebu și Telega, muncitorii fiind și bătuți [36].

La Cîmpina s-a dezlănțuit teroarea militară, ale cărei efecte puneau în primejdie însăși viața cetățenilor care nu aveau nimic cu greva. Patrulele militare, în repetate rînduri, au tras focuri de armă pe străzi [37].

Acțiunile teroriste s-au intensificat în a doua parte a lunii iulie. Deși în oraș nu exista stare de asediu, comandamentul militar și-a asumat funcțiile de poliție și judecată. Ca urmare, a început să aresteze și să schingiuiască muncitori nu numai de la întreprinderile ai căror lucrători se aflau în grevă.

Muncitorii greviști au rezistat eroic tuturor presiunilor făcute de aparatul represiv și de către patroni. Însă în fața greutăților materiale, provocate de faptul că săptămîni întregi n-au putut cîștiga un ban, s-au văzut siliți să înceteze lupta.

În ziua de 23 iulie 1920, greviștii de la „Steaua romînă" (rafinărie și ateliere) s-au adunat și au hotărît reînceperea lucrului.

La hotărîrea muncitorilor, conducerea societății „Steaua romînă" a răspuns prin a nu primi în întreprindere pe membrii comitetelor muncitorești și pe cei considerați ca propagandiști socialiști, în total aproximativ 100 de muncitori [38].

Greva de la „Steaua romînă" a fost înfrîntă nu din lipsa de combativitate a muncitorilor, ci din faptul că nu a fost bine organizată [39]. Conducerea locală sindicală nu a făcut nimic pentru a veni în ajutorul greviștilor prin solidarizarea celorlalți muncitori sau vreo altă acțiune prin care să asigure fondurile necesare susținerii grevei. La fel Uniunea muncitorilor din petrol, secțiunea partidului socialist, la conducerea cărora se aflau elemente oportuniste, s-au mulțumit numai la a vota moțiuni de încurajare pentru greviști, fără a proceda la mobilizarea tuturor membrilor lor (și numai uniunea avea peste 25.000 de membri) în sprijinul greviștilor care se ridicaseră în apărarea unor obiective politice. Poziția nehotărîtă pe care s-au plasat atît secțiunea partidului socialist, cît și uniunea a contribuit la eșecul grevei.

În schimb însă, greva de 7 săptămîni a întărit combativitatea muncitorilor, și sfîrșitul grevei la Atelierele centrale și rafinăria „Steaua romînă" din Cîmpina nu a însemnat de loc încetarea luptei duse de lucrătorii petroliști. Dimpotrivă, muncitorii au trecut la o mai temeinică organizare a luptei. Pe această bază s-a declarat greva la Uzina „Electrica" din Cîmpina.

Uzina „Electrica" din Cîmpina prezenta cea mai mare importanță în ceea ce privește alimentarea cu energie pentru întreaga industrie petroli-

[35] „Lupta socialistă", anul II, nr. 23, din 20 iunie 1920.
[36] „Socialismul", anul XIV, nr. 136, din 25 iunie 1920.
[37] „Socialismul", anul XIV, nr. 147, din 8 iulie 1920.
[38] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 173 (raportul nr. 6.229, din 23 iulie 1920 al Poliției Cîmpina).
[39] „Lupta socialistă", anul II, nr. 29, din 29 august 1920.

feră din Valea Prahovei. Scoaterea ei din funcțiune însemna încetarea lucrului, atît la sonde cît și în rafinării, precum și alimentarea cu apă și lumină a Ploieștiului și Cîmpinei [40].

Hotărînd încetarea lucrului aici, muncitorii petroliști au dat dovadă de o bună orientare de luptă. Chiar în preajma declarării grevei, ministrul Industriei și Comerțului comunica colegului său de la Interne: „Tulburări serioase care au loc în regiunea Cîmpina sînt pe cale de a împiedica funcționarea uzinei «Electrica», care alimentează întreaga industrie petroliferă. Cum în aceste momente *buna funcționare a industriei petrolifere este pentru economia națională o chestiune de viață și de moarte,* vă rog călduros să binevoiți a lua de urgență și înainte ca tulburările să se întindă prea mult măsuri pentru menținerea ordinii" [41].

Ministerul de Interne nu a mai putut face nimic însă, deoarece în noaptea de 4—5 iulie 1920 muncitorii din schimb au oprit motoarele și au întrerupt racordul cu Uzina hidroelectrică din Sinaia — care furniza o parte din energie —, marcînd prin aceasta începutul grevei care avea să se desfășoare aproape patru luni, continuîndu-se cu greva generală din octombrie [42].

Greva de la Uzina „Electrica" din Cîmpina a fost determinată de faptul că toate societățile petrolifere refuzau să discute sau să dea un răspuns la memoriul înaintat de Uniunea muncitorilor din petrol, cît și de întețirea măsurilor luate de organele de stat, în unire cu patronii, prin care se urmărea lichidarea mișcării muncitorești.

La solicitarea patronilor, guvernul a răspuns prompt prin întețirea terorii militare și prin deplasarea la Cîmpina a încă trei companii de vînători de munte, precum și a două companii de mitraliere [43], în scopul intimidării muncitorilor și, la nevoie, al reprimării sîngeroase a acestora.

Trebuie subliniat că greva muncitorilor de la Uzina „Electrica" din Cîmpina, care lovea puternic în interesele capitaliștilor, n-a fost pe placul oportuniștilor și trădătorilor ce se aflau atunci în conducerea mișcării muncitorești, care spuneau că această grevă nu era conformă tacticii socialiste [44].

Chiar de la început, greva a paralizat activitatea productivă în schele și rafinării, în primele zile nereușindu-se să se asigure din debitul Uzinei din Sinaia decît 20—25% din energia necesară totală [45].

Au fost încercări desperate de a se pune în funcțiune mașinile uzinei cu ajutorul inginerilor societății și al cîtorva elemente date de Societățile „Steaua romînă" și „Astra romînă". Lucrul acesta însă n-a fost posibil. S-a adus un mecanic-șef din Viena, care, de altfel, n-a lucrat decît două săptămîni, dar uzina electrică, din lipsă de muncitori specialiști pentru instalația existentă, n-a putut produce decît o cantitate infimă de energie electrică.

---

[40] „Voința Prahovei", anul II, nr. 49, din 10 iulie 1920.

[41] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 260/1920, fila 42 (adresa nr. 20.669, din 5 iulie 1920 a Ministerului Industriei și Comerțului către Ministerul de Interne).

[42] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.312/24, fila 53.

[43] „Luptătorul", anul I, nr. 92, din 1 octombrie 1920.

[44] „Universul", anul XXXVIII, nr. 166, din 9 iulie 1920

[45] Ibid.

Ce a însemnat această situație pentru industria petroliferă relatează atît „Socialismul", cît și oficiosul patronal „Moniteur du pétrole roumain" în numerele din august 1920. Într-un articol redactat de Uniunea muncitorilor din petrol, la jumătatea lunii august, se făcea constatarea că față de 300 vagone de țiței producție zilnică obținută în ultima perioadă a ocupației nemțești, la data scrierii articolului — dacă n-ar fi erupt puternic sonda din Moreni — producția zilnică n-ar fi trecut de 100 vagoane de țiței [46].

În această privință, reprezentanții întreprinderilor petrolifere dădeau date mai precise. „Lucrările de foraj — se arăta —, la care este nevoie de curent electric permanent, pentru a nu se periclita sondele respective, sînt complet suspendate, spre marea pagubă a industriei... Lăcărițul și pompatul sondelor productive se fac numai parțial și producțiunea este sensibil diminuată... În general, scăderea pe care o suferă producțiunea la sondele în lăcărit și în pompaj poate fi evaluată la jumătate din debitul normal" [47].

Greva de la Uzina „Electrica" din Cîmpina nu a încetat pînă la declararea grevei generale.

Cu greva de aici s-au solidarizat muncitorii din numeroase întreprinderi.

În ziua de 26 iulie 1920, lucrătorii din toate întreprinderile din Ploiești au părăsit lucrul și, încolonați, s-au îndreptat spre sala sindicatelor. Aci au protestat energic împotriva actelor bestiale la care se deda comandantul militar al orașului Cîmpina [48].

Profitînd de acest caz, conducerile rafinăriilor „Romîno-americană" și „Astra-romînă" din Ploiești au încercat să lovească în mișcarea muncitorească. Direcția rafinăriei „Romîno-americană" a concediat 6 din delegații muncitorilor. La 27 iulie 1920, direcția rafinăriei „Astra-romînă" a concediat pe trei din membrii consiliului muncitoresc, și aceasta într-un mod menit să facă o demonstrație de forță în fața muncitorilor. În acea zi la ora 5 după-masă, două companii de soldați au ocupat fabrica, la poartă postîndu-se mitraliere. Pe străzile din jurul rafinăriei patrulau grupe de ostași, aceste măsuri războinice producînd panică în rîndurile populației orașului. Primul procuror al Tribunalului Prahova a venit la fabrică, ordonînd scoaterea din incinta ei a celor trei membri ai comitetului întreprinderii [49]. Numai atitudinea chibzuită a muncitorilor a împiedicat dezlănțuirea unui măcel.

La 7 iulie, cei 30 de strungari din atelierul rafinăriei „Romîno-americană"-Teleajen au declarat grevă pentru că nu li se puneau la dispoziție mijloace de transport în timpul schimbului de noapte. După 24 de ore, greva a luat sfîrșit prin acceptarea cererilor muncitorilor [50].

Peste cîteva zile, la 19 iulie, lucrătorii rafinăriilor „Noris" și „Lumina", aparținînd Societății „Petrol-Block" au declarat și ei grevă, datorită

[46] „Socialismul", anul XIV, nr. 176, din 11 august 1920.

[47] „Moniteur du pétrole roumain", anul XIX, vol. 19, nr. 16, din 15 august 1920, pag. 537.

[48] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 274 (buletin de informații nr. 16 al Comandamentului Corpului III armată).

[49] „Socialismul", anul XIV, nr. 168, din 1 august 1920.

[50] „Dimineața", anul XVII, nr. 5.030, din 9 iulie 1920.

concedierii unui muncitor [51]. Măsura abuzivă luată de societate a avut însă efectul contrariu celui așteptat. Muncitorii au declarat grevă pentru reprimirea celui concediat. Cînd au încetat lucrul, au mai revendicat și sporirea salariilor. După 6 ore de grevă, direcția societății s-a văzut silită să accepte cererile muncitorilor, și numai astfel lucrul a fost reluat [52].

Deși, prin măsurile samavolnice luate și prin provocările efectuate, exploatatorii urmăreau intimidarea clasei muncitoare, în fața ripostei energice date de aceasta, s-au trezit ei înșiși în derută. Printr-un comunicat public, Uniunea muncitorilor din petrol avertiza că deocamdată muncitorimea nu a voit să uzeze de greva generală, „dar și răbdarea are marginile ei. Și credem că la aceste margini am ajuns..." [53].

Speriați, cîțiva exploatatori din Ploiești au organizat un așa-zis comitet care făcea apel, fără prea mare succes însă, la înscrierea de voluntari care să înlocuiască pe muncitori în cazul unei greve generale, care de acum părea de neînlăturat [54].

La începutul lunii august — în care muncitorii petroliști au participat la mari demonstrații —, Uniunea muncitorilor din petrol mobiliza toți lucrătorii din industria petroliferă pentru luptele care urmau. „În fața frontului capitalist, bine organizat, care nu numai că intenționează să ne respingă memoriul, dar pune la cale desființarea delegaților și a consiliilor muncitorești, știrbirea zilei de 8 ore de lucru și readucerea noastră în starea de înjosire și robie din trecut, trebuie să formăm frontul nostru unitar și gata de luptă... Strîngeți puternic rîndurile și cu încredere în puterea organizării noastre, atunci cînd toate mijloacele întrebuințate nu vor determina capitaliștii să ne acorde revendicările drepte cerute prin memoriu, să fiți gata la cuvîntul de ordine al uniunii pentru a încrucișa brațele, împunînd prin forță ceea ce de bună-voie vi s-a refuzat" [55].

Puterea organizării de care vorbea uniunea a ieșit pregnant în evidență cu prilejul discutării în parlament a proiectului de lege pentru reglementarea conflictelor de muncă (legea Trancu-Iași), proiect prin care se urmărea de fapt decapitarea mișcării muncitorești.

Împotriva acestei legi, cu ajutorul căreia clasele conducătoare voiau — așa cum declara un senator — ca muncitorii „să fie conduși de capete luminate (adică de trădători — *n.n.*) și nu să ajungă să facă și la noi ceea ce au făcut muncitorii în Rusia..." [56] — lege care era apreciată pînă și de politicienii ostili clasei muncitoare ca fiind „foarte îngustă și reacționară" [57] —, proletarii din Ploiești și Valea Prahovei au protestat cu energie.

La 11 august 1920, la Ploiești, Cîmpina, Băicoi, Țintea etc. au avut loc întruniri și demonstrații prin care muncitorii și-au exprimat refuzul de a accepta acest act [58].

---

[51] „Lupta socialistă", anul II, nr. 28, din 22 august 1920.

[52] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 267.

[53] „Socialismul", anul XIV, nr. 163, din 26 iulie 1920.

[54] „Voința Prahovei", anul II, nr. 49, din 11 iulie 1920.

[55] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 1.134, fila 7 (manifest al Uniunii muncitorilor din petrol intitulat „Către întreaga muncitorime din petrol ! Tovarăși lucrători, funcționari și tehnicieni !").

[56] „Dezbaterile parlamentului", senatul, nr. 37/1920, pag. 733.

[57] *N. Iorga :* „Memorii", vol. III, Editura națională, fila 50.

[58] „Socialismul", anul XIV, nr. 182, din 18 august 1920.

La Ploiești, întrunirea de protest a avut loc la Clubul socialist. După întrunire, participanții s-au încolonat și au demonstrat prin oraș purtînd placarde pe care se afla scris: „Jos cu Trancu-Iași și legea lui polițistă"; „Cerem răspuns la memoriu"; „Cerem respectarea dreptului de grevă"; „Trăiască Internaționala Comunistă!" [59].

Ajunsă în fața prefecturii, coloana miilor de demonstranți s-a oprit și o delegație s-a prezentat prefectului județului, înmînîndu-i un protest scris purtînd semnăturile și sigiliile secțiunii Ploiești a partidului socialist, ale comisiei locale, precum și a 10 sindicate din oraș. „Muncitorimea ploieșteană — se scrie în protest —, adunată în număr de peste șase mii la marea întrunire publică de azi, 11 august 1920, cere autorităților locale să transmită guvernului protestul său împotriva noului proiect de lege, care tinde să o dea legată de mîini și de picioare capitaliștilor și statului patron, unde lucrează.

Cere retragerea proiectului de lege mai sus amintit și declară că, chiar de va fi votat în parlament, muncitorimea nu va avea liniște și va continua lupta pînă la înlăturarea definitivă a acestei legi, care este un atentat direct față de principiul libertății muncii și lovește adînc în viața muncitorilor" [60].

La întrunirea de la Cîmpina, participanții au adoptat o moțiune în care se arată că „guvernul nu va fi în stare, cu toată forța de care dispune, să impună clasei muncitoare legea pentru reglementarea muncii; numai clasa muncitoare are competența de a-și face legi. Legea aceasta se respinge ca un rău adus clasei muncitoare" [61].

În afară de unele greve ce au avut loc în luna septembrie, din care amintim pe cea de la rafinăria „Luciana" din Ploiești [62], pe cea a muncitorilor de la atelierele „Steaua romînă" din Bușteni [63] și greva generală a muncitorilor din Ploiești și împrejurimi, în ziua de 7 octombrie [64], în semn de protest împotriva arestării unor muncitori membri ai partidului socialist, în a doua jumătate a lunii septembrie și începutul lunii octombrie au avut loc demonstrații ale petroliștilor, îndreptate împotriva guvernului și societăților petrolifere care nu dăduseră nici un răspuns la memoriul înaintat încă din luna iunie.

Astfel au fost grandioasele întruniri organizate în tot județul în ziua de 17 septembrie. La Ploiești, peste cinci mii de muncitori s-au adunat în fața sediului sindicatelor, de unde, purtînd steaguri și lozinci, au demonstrat prin oraș în sunetele Internaționalei [65].

La Cîmpina, care se afla ca sub stare de asediu, întrunirea s-a ținut sub amenințarea mitralierelor postate în apropiere. Cei peste trei mii de muncitori din schelele din împrejurimi care veneau la întrunire au putut

---

[59] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 297.

[60] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 260/1920, fila 106.

[61] „Socialismul", anul XIV, nr. 182, din 18 august 1920.

[62] „Lupta socialistă", anul II, nr. 33, din 25 septembrie 1920.

[63] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.313, fila 6.

[64] „Dimineața", anul XVII, nr. 5.108, din 9 octombrie 1920.

[65] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul 778, fila 304 (buletin de informații nr. 21, din 25 septembrie 1920 al Comandamentului Corpului III armată).

pătrunde în Cîmpina numai după ce au rupt cordoanele militare formate la marginea orașului [66].

Concomitent cu lupta muncitorilor petroliști, în septembrie 1920 a crescut considerabil agitația în rîndul ceferiștilor din Ploiești, muncitorii manifestîndu-și nemulțumirea în special pentru starea materială grea în care se găseau. Înșiși liderii locali ai sindicatului galben de la C.F.R. — în una din ultimele întruniri înainte de desființare — au fost siliți să recunoască „starea în care se aflau ceferiștii în pragul iernii, purtați de un an și jumătate cu minciuni, cu un salariu insuficient, dezbrăcați, neaprovizionați și fără un lemn pentru iarnă" [67].

La adunarea convocată de sindicatul muncitoresc la 10 septembrie 1920, toți muncitorii ceferiști au votat o moțiune în care erau expuse poziția lor față de Direcția generală a C.F.R., revendicările lor și pe care au înaintat-o printr-un delegat la București.

O nouă întrunire a muncitorilor ceferiști din Ploiești a avut loc la 12 septembrie. Cu acest prilej s-a înfierat atitudinea guvernului și a Direcției generale a C.F.R., care nu au luat în seamă cererile juste ale feroviarilor. În urma discuțiilor, membrii de rînd ai sindicatului galben și-au dat mai bine seama că a continua să rămînă mai departe în rîndurile acestei organizații, a urma pe liderii trădători înseamnă a face jocul burgheziei, jocul dușmanilor clasei muncitoare. De aceea au hotărît înscrierea tuturora la sindicatul socialist [68]. Prin aceasta, sindicatul galben C.F.R. Ploiești, de fapt, s-a desființat.

Neprimind nici un răspuns la ultimul memoriu înaintat Direcției generale, întregul personal al stației, Depoului și Atelierelor C.F.R. Ploiești a încetat lucrul în ziua de 15 septembrie la ora 10 dimineața și s-a adunat în fața gării. Aici muncitorii au cerut ca directorul general al C.F.R. să vină în mijlocul lor, să discute împreună revendicările formulate [69].

Față de amploarea mișcării ceferiștilor ploieșteni, directorul general și-a întrerupt inspecția pe care o întreprindea în Ardeal și la 17 septembrie a sosit la Ploiești. La ora 10, personalul stației, muncitorii din depoul de locomotive și ateliere, precum și cei de la uzina de creozotat au încetat lucrul. În prezența a aproximativ 2.000 de muncitori adunați la depou, o delegație formată din membrii sindicatului muncitoresc a formulat revendicările ceferiștilor [70].

Înțelegînd din atitudinea celor prezenți că „nu mai merge cu tărăgăneala", directorul general Macri a dat asigurări muncitorilor că cererile lor — în principiu juste —, precum și măsurile de realizare vor fi studiate cu atenția cuvenită și în cinci zile vor primi răspunsul.

Cum rezultatul primit la termenul promis de director a fost nefavorabil, printre muncitorii feroviari se agita ideea unei greve de scurtă durată prin care să fie impuse totuși revendicările. Această acțiune era sprijinită și de faptul că muncitorii tuturor întreprinderilor din Ploiești erau gata ca

[66] „Lupta socialistă", anul II, nr. 32, din 19 septembrie 1920.

[67] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 151.

[68] „Socialismul", anul XIV, nr. 204, din 14 septembrie 1920.

[69] „Socialismul", anul XIV, nr. 213, din 24 septembrie 1920.

[70] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 168 (raportul Siguranței Ploiești către Direcția generală a poliției și siguranței generale).

la 25 septembrie să facă o grevă de o zi în semn de solidaritate cu ceferiștii [71].

În seara zilei de 24 septembrie, la sediul sindicatelor din Ploiești, a avut loc o întrunire la care au participat peste 600 de ceferiști din toate sectoarele: tracțiune, depou, mișcare, stația de pompe, uzina de creozotat etc.

Ideea centrală a discuțiilor a fost exprimată de cuvîntul unui lucrător care, subliniind necesitatea grevei generale, îndruma pe toți muncitorii ceferiști să fie solidari, deoarece „cîștigul vine numai de acolo de unde este solidaritate" [72].

În unanimitate, adunarea a hotărît ca a doua zi să se organizeze o demonstrație de două ore. Astfel, la 25 septembrie, la ora 9 dimineața, mecanicii, fochiștii, lăcătușii, curățitorii și încărcătorii din Depoul C.F.R., precum și muncitorii de la uzina de creozotat, pompa de apă și conducta de petrol au încetat lucrul și s-au îndreptat în coloane spre Gara de Sud. Ajunși aici, o delegație s-a prezentat șefului de gară. În biroul acestuia se aflau și prefectul județului și prefectul poliției [73]. Acestora, delegația le-a comunicat că demonstrația are drept scop să arate claselor dominante că muncitorii știu să-și apere drepturile: „Ceea ce am făcut azi — au declarat delegații — este numai un început, ca guvernul să înțeleagă; vom urma lupta dacă cuvîntul nostru nu va fi auzit" [74].

În această situație, prefectul județului a fost silit să promită că el personal va interveni pe lîngă Direcția generală a C.F.R. pentru un răspuns satisfăcător la cererile muncitorilor. A fost determinat să promită, deoarece la ora 9 intrase în stație un tren special cu invitați și membri ai personalului curții regale care mergeau la Sinaia. Personalul de serviciu al acestui tren s-a alăturat demonstranților, refuzînd să conducă mai departe pînă cînd ceferiștii din Ploiești nu se vor declara mulțumiți [75].

După trecerea celor două ore hotărîte, muncitorii au părăsit peronul gării, plecînd spre Depou, cîntînd „Internaționala" [76].

Acțiunea ceferiștilor ploieșteni se afla în atenția muncitorilor din celelalte centre feroviare din județ. În legătură cu demonstrația din 25 septembrie, lucrătorii din Depoul C.F.R. Cîmpina și-au manifestat nemulțumirea pentru faptul că n-au fost avizați să facă și ei, în același timp, o acțiune asemănătoare [77].

---

[71] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, filele 305 și 316.

[72] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 179 (darea de seamă asupra întrunirii întocmită de Siguranța Ploiești).

[73] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 331.

[74] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 175.

[75] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 331 și „Luptătorul", anul I, nr. 94, din 2 octombrie 1920.

[76] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 175.

[77] Loc. cit., fila 180.

De altfel, sindicatul tracțiune din gara Cîmpina a înaintat la 28 septembrie 1920 un cuprinzător memoriu de revendicări, în care ca principal punct era mărirea salariilor [78].

In primele zile ale lunii octombrie, agitația în rîndul muncitorilor ceferiști era în creștere, dat fiind că Direcția generală a C.F.R. nu respecta nici una din promisiunile făcute.

In seara zilei de 5 octombrie, consiliile muncitorești de la C.F.R. Ploiești s-au întrunit și, analizînd situația existentă, au hotărît ca muncitorii să nu mai frecventeze economatul pînă cînd acesta nu va fi înzestrat cu tot ce trebuie și să se ceară restituirea sumelor reținute pentru alimentele încă nedistribuite; în ziua de 6 octombrie să se organizeze o mare întrunire de protest împotriva Direcției generale a C.F.R., care nu-și respecta promisiunile [79]. A doua zi a avut loc întrunirea hotărîtă în ajun, la care au participat însă și alți muncitori, numărul lor fiind de peste 2.500. In același timp, s-a protestat și împotriva actelor samavolnice săvîrșite de aparatul de represiune al statului burghezo-moșieresc [80]. Iar în ziua de 7 octombrie 1920, la ora 9 dimineața, ceferiștii din gara Ploiești-Sud, Depoul C.F.R. și Atelierele Ploiești-triaj au încetat lucrul, s-au încolonat și s-au îndreptat spre sediul sindicatelor, în oraș. In consfătuirea avută aici au hotărît să nu reia lucrul pînă ce nu le vor fi satisfăcute toate cererile, și în primul rînd să fie retrasă armata din depou și ateliere. După-amiază, cei aproximativ 800 de greviști s-au întîlnit din nou la sindicat, s-au încolonat și au pornit spre prefectură, în fața căreia au demonstrat. In această situație, prefectul a promis, din nou, că le vor fi satisfăcute cererile lor [81].

De data aceasta, o parte din promisiuni s-au realizat, muncitorii greviști reușind să impună retragerea armatei. In aceste condiții, în seara de 7 octombrie, schimburile de noapte au reluat lucrul, urmînd ca în cazul cînd, în scurt timp, nu li se vor satisface și celelalte revendicări să se declare grevă generală [82].

La 8 octombrie 1920, în Ploiești a sosit inspectorul Gregorian din Ministerul Muncii pentru a asculta revendicările muncitorilor. Delegația — cu care inspectorul a luat contact — a formulat revendicări cu privire la introducerea concediului anual plătit, la desființarea economatului și la acordarea unui spor de salariu pentru scumpete [83].

Inspectorul venit să afle cererile ceferiștilor avea în realitate un rol ca orice agent de poliție. Brigada de siguranță din Ploiești era prevenită că „d-l inspector general a venit cu scopul să descopere pe provocatorii grevei din stația Ploiești-Sud (din 7 octombrie) și aceasta sub forma că se interesează de revendicările ceferiștilor" [84].

---

[78] Loc. cit., filele 182—185 (memoriul Sindicatului tracțiune din stația C.F.R. Cîmpina).

[79] Loc. cit., fila 165.

[80] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 165.

[81] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 200 și Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 206/1920, fila 120.

[82] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 190.

[83] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul 778, fila 165.

[84] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 197 (nota nr. 6.962, din 8 octombrie 1920 a Siguranței Ploiești).

Pentru realizarea cererilor formulate la 8 octombrie n-au mai avut loc acțiuni deosebite, deoarece muncitorii ceferiști ploiești și-au însușit revendicările generale ale clasei muncitoare din întreaga țară — hotărîte la 11 octombrie — pentru care s-a declarat greva generală.

Zilele premergătoare grevei generale au găsit pe muncitorii petroliști, ceferiști, metalurgiști și din celelalte profesiuni din Ploiești și Valea Prahovei în plină acțiune îndreptată împotriva guvernului și claselor exploatatoare.

*
* *

Desfășurarea evenimentelor din vara anului 1920 a arătat clasei muncitoare din Romînia că clasele stăpînitoare, sprijinite puternic de statul burghezo-moșieresc, pregăteau o puternică ofensivă împotriva cuceririlor politice și economice ale celor ce muncesc.

Conducerea oportunistă a partidului socialist și a mișcării sindicale se comporta însă cu multă pasivitate. Mai mult, conducătorii oportuniști sabotau afilierea la Internaționala Comunistă. Însuși Ilie Moscovici mărturisea : „Amînam afilierea pe care o cerea majoritatea la Internaționala a III-a și amînam congresul..." [85]. Prin aceasta împiedicau clasa muncitoare să-și făurească detașamentul conducător marxist-leninist și încercau deci să o predea legată în mîinile exploatatorilor.

Clasa muncitoare a înțeles că a sta pasivă în fața ofensivei burgheziei însemna pierderea tuturor revendicărilor economice și politice obținute pînă atunci și, în această situație, a cerut cu hotărîre folosirea uneia din armele puternice de care dispunea : greva generală. Puternica presiune a maselor a determinat convocarea Consiliului General la 10 octombrie 1920 și formularea de către acesta a memoriului de revendicări în care era prevăzută și posibilitatea declarării grevei generale.

Pentru obținerea victoriei într-o bătălie de proporțiile grevei generale, trebuiau asigurate o bună pregătire și o bună conducere, trebuia adoptată o concepție unică, revoluționară în ceea ce privește metodele de luptă. Dar, datorită atitudinii elementelor oportuniste care se găseau atunci în conducerea mișcării muncitorești, lucrul acesta nu s-a putut realiza.

Este drept că în organizațiile muncitorești, în întreprinderi grupurile comuniste aveau influență puternică. Acestui fapt s-au datorat, de asemenea, unitatea de luptă a muncitorilor petroliști și abnegația cu care ei au stat pe poziție timp de opt zile cît a durat greva aici. Dar grupurile comuniste — nevoite să lucreze conspirativ din cauza prigoanei autorităților — aveau o slabă legătură organizatorică [86]. Conducerea centrală a grevei generale a rămas în mîinile elementelor oportuniste. Aceste elemente au fost silite de puternica presiune de jos a muncitorilor să accepte formal greva generală. Dar, ca agenți ai burgheziei în rîndurile clasei muncitoare, ca dușmani ai intereselor supreme ale proletariatului, au făcut totul ca această mare acțiune să eșueze. În loc să folosească avîntul de luptă pe care-l ma-

[85] *I. Moscovici:* „Problemele actuale ale mișcării socialiste", București, (1921), pag. 22.

[86] „Cultura proletară", anul I, nr. 3—4, din 15 noiembrie — 1 decembrie 1926, pag. 124.

nifesta muncitorimea, în loc de a lua toate măsurile pentru a mobiliza în jurul proletariatului masa largă a țărănimii muncitoare și a micii burghezii orășenești, de a uni revendicările acestora din urmă cu revendicările muncitorilor, elementele oportuniste din conducerea partidului socialist au făcut prin atitudinea adoptată ca proletariatul să se găsească singur, izolat, în ajunul uneia dintre cele mai mari bătălii de clasă. Iar pe deasupra au interzis cu ocazia grevei generale orice manifestație de stradă, dînd dispoziție ca fiecare grevist să stea liniștit acasă [87].

O asemenea situație a permis ministrului de Interne C. Argetoianu să noteze că „greva generală nu va rezista — de va fi proclamată — primelor măsuri de autoritate. Cu un cuvînt, eram sigur de victorie" [88].

Siguranța ministrului era generată și de conținutul articolului prin care Comisia generală a sindicatelor se adresa opiniei publice și din care reieșea că prin greva generală muncitorii nu doresc decît asigurarea liniștii interne „prin domnia legilor" [89], și mai ales de manifestul „Trăiască greva generală", semnat de Comisia generală a sindicatelor și Comitetul executiv al partidului socialist, în care se cerea : „Muncitori, păstrați-vă calmul, nu lăsați să fiți provocați, răbdați, suferiți, cum ați suferit viața întreagă — aceasta este soarta voastră în societatea nedreaptă de azi —, și victoria, începutul victoriei mari de mîine, va fi de partea voastră" [90].

Dacă conducerea centrală a mișcării nu provoca nici un fel de neliniște autorităților, dacă măsurile luate de acestea nu aveau nici un caracter organizatoric care să inspire teamă, clasa muncitoare în întregimea ei a stat pe poziția dîrză de luptă și — în multe locuri —, în frunte cu grupurile comuniste, a dat riposta cuvenită atît statului și claselor exploatatoare, cît și trădătorilor din mișcarea muncitorească.

Creșterea intensității luptei, creșterea nivelului politic al proletariatului din Valea Prahovei se datora activității duse de grupurile comuniste, stăruitoarei munci de propagandă. Nu este lipsită de importanță o statistică făcută de Editura partidului socialist. Ea arată că din întregul stoc de lucrări de propagandă socialistă difuzat în țară (exclusiv orașul București) 12,50% a fost preluat de organizațiile din Ploiești, Cîmpina, Băicoi și Moreni [91].

Urmarea acestei munci s-a făcut simțită atît în activitatea concretă de care s-a vorbit, cît și în atitudinea întregii populații din județul Prahova. Înșeși organele de stat erau silite să raporteze că „populația și-a pierdut încrederea în actualul guvern, care nu a adus nici un bine țării de cînd se găsește la putere. Nu s-a făcut împroprietărirea, specula a ajuns îngrozitoare, iar dările au fost mărite de zece ori... Starea de spirit a muncitorilor este foarte agitată, deoarece guvernul nu vrea să dea nici o atenție memoriilor ce i-au fost înaintate... Acum ei se văd în apropierea iernii fără îmbrăcăminte, fără alimente și lemne și au început să lanseze ideea de a se pune

[87] *I. Moscovici :* „Problemele actuale ale mișcării socialiste", pag. 20.
[88] *C. Argetoianu :* „Pentru cei de mîine", partea a VI-a, nr. 1/2, pag. 512.
[89] „Socialismul", anul XIV, nr. 234, din 18 octombrie 1920.
[90] „Socialismul", anul XIV, nr. 237, din 20 octombrie 1920.
[91] „Socialismul", anul XIV, nr. 165, din 29 iulie 1920.

în grevă... În același timp se observă că muncitorii care făceau parte din sindicatul galben acum sînt pe punctul de a trece de partea socialiștilor-roșii" [92].

Organizarea politică și sindicală a muncitorilor petroliști s-a intensificat, a crescut în profunzime în zilele care au precedat greva generală.

La 23 septembrie 1920 a avut loc conferința federației socialiste din Prahova, din a cărei desfășurare s-au desprins cîteva aspecte care reflectau orientarea proletariatului prahovean. Se remarcă și aici existența celor două curente care se manifestau atunci în partidul socialist. Astfel, stabilindu-se ordinea de zi a viitorului congres al federației, pentru problema propaganda și tactica se prevedeau doi raportori: „raportor al punctului de vedere comunist... și contraraportor" [93]. Important era însă că punctul de vedere comunist — așa după cum se mai văzuse, de altfel, și cu alte ocazii — era cel dominant. Conferința a cooptat în Comitetul federației trei noi membri, toți susținători ai afilierii partidului la Internaționala a III-a, hotărînd în același timp scoaterea din conducere a oportunistului Al. Dunăreanu [94].

Pentru întărirea activității sindicale, Uniunea muncitorilor din petrol, arătînd organizațiilor sale că „în ultimul timp s-au introdus în mișcarea noastră elemente plătite ale stăpînirii, care prin uneltiri caută să compromită pe tovarășii din comitetele de conducere și să compromită însăși mișcarea..." [95], a cerut excluderea imediată a celor ce s-ar fi dovedit a fi agenți provocatori.

Organizarea activității politice nu s-a limitat numai la orașe, ci, ținîndu-se seamă de specificul industriei petrolifere extractive, s-a luptat pentru pătrunderea ideilor socialiste și la sate, această muncă dînd bune rezultate. „În Prahova — constata un politician burghez —, socialiștii cu o strașnică organizație au pătruns adînc la sate..." [96]. La rîndu-i, legiunea de jandarmi semnala dese întruniri organizate de propagandiști socialiști cu sătenii, ca cele din comunele Telega, Brebu, Provița de Sus, Provița de Jos, Cornu etc. [97].

Trebuie subliniat faptul că muncitorii petroliști au dus muncă politică, cum scria alarmat prefectul județului, „chiar și printre soldați" [98].

Poziția muncitorilor în problema grevei generale fiind clară, ei fiind ferm hotărîți să lupte, au început și pregătirile. Aceasta imediat ce s-a aflat de rezoluția din 11 octombrie 1920 a Consiliului general al partidului socialist și al mișcării sindicale din întreaga țară.

La 14 octombrie 1920 s-au întrunit în sala partidului socialist secțiunea Ploiești, la o consfătuire, delegații muncitorilor din toate fabricile, precum și delegați ai muncitorilor de la C.F.R. La ordinea de zi a consfătuirii a figurat un singur punct: pregătirea grevei generale ce avea să se declare. Este interesant de subliniat că, deși rezoluția din 11 octombrie a Consiliului General al partidului socialist și al mișcării sindicale din întreaga țară vorbea în termeni destul de vagi despre greva generală și despre orga-

[92] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 303.
[93] „Lupta socialistă", anul II, nr. 33, din 26 septembrie 1920.
[94] Ibid.
[95] „Socialismul", anul XIV, nr. 226, din 9 octombrie 1920.
[96] „Secera", anul I, nr. 19—20, din 15 octombrie 1920.
[97] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 260/1920, fila 31.
[98] Loc. cit., fila 14.

nizarea ei, în discuțiile purtate în consfătuirea de la Ploiești s-a ajuns la rezultate concrete, formulîndu-se obiective precise. Astfel s-a hotărît ca greva să nu aibă caracterul unei simple încetări a lucrului, ci în timpul ei să aibă loc întruniri și manifestații de stradă. Apoi la grevă urmau să ia parte muncitorii din toate ramurile industriale și din toate întreprinderile din Ploiești și județul Prahova ; ceferiștii din toate stațiile din județ ; lucrătorii de la uzinele de apă și lumină din orașe ; brutarii din Ploiești [99].

Delegații au primit sarcina de a începe pregătirea politică a muncitorilor în vederea apropiatei greve. Ca urmare — încă de a doua zi — au avut loc, în toate întreprinderile, întruniri la care muncitorii erau lămuriți asupra revendicărilor formulate în ultimatumul prezentat guvernului. Cei care au trăit acele zile își amintesc entuziasmul, dorința de luptă manifestată de întreaga muncitorime prahoveană.

Ceferiștii din Ploiești, pregătind viitoarea mare acțiune, au ținut întrunirea chiar în sala Clubului socialist din oraș. Faptul că toți muncitorii de la C.F.R. s-au adunat la socialiști dovedea încă o dată că sindicatul galben nu mai exercita nici o influență asupra lor. Aceasta explică de ce ceferiștii prahoveni au luptat cu atîta dîrzenie.

În ziua de 17 octombrie 1920, Secțiunea partidului socialist și Comisia locală Ploiești au semnat și difuzat un manifest intitulat „Greva generală" [100] (apărut și în ziarul local), în care începerea grevei era pusă ca un lucru pe deplin hotărît. Spre deosebire de conținutul deprimant al manifestului care avea să apară peste trei zile în „Socialismul" [101], manifestul adresat muncitorilor prahoveni — prin arătarea precisă a obiectivului urmărit — avea un caracter mobilizator. Între altele, se arăta : *„«La luptă!»* trebuie să fie cuvîntul de ordine și de raliere a forțelor proletare, la luptă cruntă împotriva stăpînirii reacționare, care ne tăgăduiește dreptul de asociațiune și grevă, care ne dă legați peșcheși în mîna exploatatorilor capitaliști. La luptă îndîrjită sînteți chemați să cuceriți nu numai o îmbunătățire economică, ci mai presus respectarea drepturilor de om și de cetățean cîștigate cu jertfe de sînge de înaintașii noștri" [102].

Acest document foarte important atestă încă o dată caracterul politic al grevei generale din 1920.

Ziua de 18 octombrie a însemnat momentul începerii luptei. La 5 și jumătate dimineața, mecanicii, fochiștii, curățitorii și încărcătorii din Depoul Ploiești-Sud au declarat grevă, solidarizîndu-se cu tovarășii lor din București [103]. La aceeași dată au încetat lucrul mecanicii și muncitorii din Depoul și Atelierele din Cîmpina și Cîmpinița [104]. Pînă seara, greva a cuprins întreg personalul de tracțiune de pe linia București-Ploiești-Predeal

[99] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 767, fila 225 (buletin de informații nr. 86, din 19 octombrie 1920 al Diviziei a XIII-a).

[100] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 231.

[101] „Socialismul" din 20 octombrie 1920.

[102] „Lupta socialistă", anul II, nr. 35, din 17 octombrie 1920.

[103] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 232.

[104] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 40.482, fila 113.

și Buzău [105]. Aplicînd instrucțiunile secrete nr. 1.327 din 19 iunie 1920 ale Ministerului de Interne, comandamentul militar al județului a și lansat ordine de mobilizare și rechiziție pentru întregul personal de tracțiune al C.F.R. din Ploiești și județ, amenințînd că cei ce nu se vor prezenta de bunăvoie vor fi ridicați cu forța publică și puși să muncească.

În după-amiaza aceleiași zile, în sala partidului socialist din Ploiești a avut loc o întrunire a Comitetului Federației socialiste Prahova cu toți membrii consiliilor muncitorești și delegații muncitorilor din toate întreprinderile din oraș. Au avut loc discuții cu privire la declanșarea grevei generale și la măsurile organizatorice necesare. Chiar în adunare s-au constituit comitetele de grevă ale fiecărei întreprinderi și s-a hotărît organizarea pichetelor de grevă. Comitetele de grevă și consiliile muncitorești au primit sarcina de a ține, în continuare, întruniri cu lucrătorii pentru completa pregătire a stării de spirit [106]. Comitetelor de grevă le revenea sarcina de a veghea ca acțiunea să se desfășoare cu succes pînă la sfîrșit [107].

În aceeași zi s-au desfășurat adunări cu conținut asemănător — și în care s-au luat aceleași măsuri — la Cîmpina, Băicoi, Bușteni, Moreni, Slănic etc. [108].

Dacă asemenea măsuri arătau o bună organizare a grevei, nu s-a mers însă pe aceeași linie pînă la capăt. Astfel, deși se prevedea că poliția va face arestări, nu s-a luat nici o măsură prin care să fie apărați acei muncitori cunoscuți conducători ai mișcării. În schimb s-au dat directive care au gîtuit întreaga inițiativă de care putea da dovadă muncitorimea, precizîndu-se că în ceea ce privește durata, cît și modul cum se va desfășura greva să se urmeze instrucțiunile ce vor veni de la București, de la Consiliul General. Aceasta a făcut ca și muncitorimea prahoveană să urmeze indicația trădătoare potrivit căreia fiecare muncitor trebuia să stea liniștit acasă.

În ciuda unor asemenea instrucțiuni trădătoare, pregătirea pentru grevă s-a făcut cu mult calm, ceea ce a determinat ca autoritățile locale să nu poată sesiza că proletariatul este gata de luptă și, în consecință, să raporteze că la Ploiești „starea de spirit printre muncitori nu pare de loc alarmantă" [109].

Această constatare a autorităților burgheze s-a dovedit a fi însă iluzorie.

La C.F.R. greva continua, nici un muncitor nerăspunzînd ordinului de mobilizare. „Toți slujbașii din Gara de Sud — scria comandantul militar al acestei instituții — au avut ordine de chemare, dar nu li s-a putut înmîna la toți pentru că dînșii nu veneau la serviciu și fugeau și de acasă și chiar și-au dat adrese greșite" [110]. Prin gară n-a circulat nici un tren [111].

---

[105] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 767, fila 284.

[106] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 232.

[107] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 767, fila 225.

[108] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 40.482, fila 115.

[109] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 232 (raportul nr. 35.602 al Prefecturii poliției Ploiești).

[110] Arhivele statului Ploiești, Cabinetul I instrucție, dosarul nr. 30/113—1920, fila 19.

[111] „Izbînda", anul II, nr. 640, din 20 octombrie 1920.

La 20 octombrie 1920, de la București s-a primit cuvîntul de ordine cu privire la declararea grevei generale. Datorită măsurilor luate din vreme, la ora 17, muncitorii tuturor fabricilor, ai Uzinei electrice și brutarii din Ploiești [112], precum și cei din schelele și întreprinderile aflate la Moreni, Băicoi, Țintea, Scorțeni, Telega, Provița, Bușteni, Breaza, Sinaia, Filipești, Scăeni etc. [113], au intrat în grevă. La aceeași oră a intrat în grevă și restul personalului de la C.F.R., adică manipulanții, acarii, șefii de manevră, pompagiii, lăcătușii de revizie, scriitorii de vagoane, telegrafiștii, impiegații de mișcare, precum și lucrătorii Uzinei de creozotat din Ploiești.

La Cîmpina au intrat în grevă muncitorii de la rafinăria „Steaua romînă", Atelierele centrale, Atelierele centrale Poiana, „Creditul petrolifer", Uzina „Electrica", schela Cîmpina, Atelierul „Ziptzer" etc., aproximativ patru mii de oameni. Orașul Cîmpina reprezenta atunci un puternic centru muncitoresc, aici aflîndu-se și sediul Uniunii muncitorilor din petrol. După cum anunțau autoritățile locale, în regiunea Cîmpina și Moreni au aderat la grevă toți muncitorii [114].

În aceeași zi au declarat grevă și muncitorii salinei din Slănic. Aici partidul socialist avea o mare influență, aceasta exercitîndu-se și asupra locuitorilor din satele vecine. În tot timpul grevei, muncitorii din Slănic se adunau în fiecare dimineață la sediul secțiunii partidului socialist, discutau și cîntau cîntece muncitorești [115]. La salină au fost postate pichete de grevă, așa că cei cîțiva maiștri membri ai sindicatului galben care intenționau să coboare au fost împiedicați.

Cu excepția lucrătorilor din micile ateliere de croitorie, cizmărie și tipografie, a birjarilor și a chelnerilor din unele restaurante [116], toți muncitorii din importanta regiune industrială de pe Valea Prahovei au intrat în greva generală.

Comandamentul militar al județului și organele statului burghezo-moșieresc au început pregătirea represiunilor. În întreprinderi au fost instalate posturi de pază formate din armată și jandarmi. S-au emis ordine de mobilizare pentru lucrătorii de la Uzina electrică, serviciul de ape, mori și brutării [117]. Gazeta „Lupta socialistă" a fost suspendată, iar membri ai conducerii secțiunilor partidului socialist au fost arestați [118].

La Ploiești, din cauza nefuncționării Uzinei electrice, orașul se afla în întuneric. Autoritățile și localurile publice se serveau de lămpi cu petrol sau de lumînări.

În această zi, Comitetul de grevă din Ploiești a difuzat un manifest intitulat: „Lămuriri pentru opinia publică", din al cărui conținut reieșea încă o dată caracterul politic al grevei ce se desfășura.

---

[112] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 260/1920, fila 125.

[113] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 79, dosarul nr. 7.503, fila 65; „Izbînda", anul II, nr. 651, din 3 noiembrie 1920.

[114] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 767, fila 286.

[115] „Izbînda", anul II, nr. 644, din 25 octombrie 1920.

[116] Ibid.

[117] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 767, fila 286 (buletin de informații nr. 87, din 25 octombrie 1920 al Diviziei a XIII-a).

[118] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 231.

Autoritățile civile și militare au trecut la reprimarea luptei greviste. În dimineața zilei de 22 octombrie 1920 a început arestarea conducătorilor muncitorilor, a membrilor comitetelor de grevă, precum și percheziționarea sediilor sindicatelor, de unde au ridicat actele, broșurile și manifestele găsite [119].

Comandamentul militar al orașului Cîmpina, care exercitase și pînă atunci o teroare cumplită, a pus la cale și a executat în această zi devastarea sediului Casei poporului [120], care simboliza în oraș organizarea muncitorilor.

Începînd de la prînz, forțe armate și polițienești au înconjurat Casa poporului. Apoi polițiștii și militarii beți au pătruns în interior. „Percheziția" s-a rezumat la distrugerea mobilierului, arhivei și bibliotecii și la brutalizarea muncitorilor aflați în sediu. Cărțile au fost aruncate, pe fereastră, în stradă. După cum își amintesc cei care se aflau acolo atunci, în camerele Casei poporului s-au petrecut scene de o rară bestialitate. Zbirii poliției și soldați amețiți de băutură au tăbărît cu ciomege și paturile armelor asupra muncitorilor aflați în local, lovindu-i în mod bestial pînă ce cădeau jos leșinați.

Deoarece greva muncitorilor petroliști era sprijinită de întreaga populație (numai conducerea oportunistă a partidului socialist nu a vrut să folosească această împrejurare pentru lărgirea acțiunii); autoritățile întîmpinau greutăți în acțiunea lor represivă. De aceea au încercat clasica lor metodă, a dezbinării, cu speranța că vor atîța o parte a populației împotriva greviștilor.

La 23 octombrie 1920, Comisia de grevă din Ploiești a hotărît — dată fiind nevoia de lumină a spitalelor — ca la Uzina electrică să înceteze greva și începînd din acea noapte să se furnizeze orașului energia necesară iluminatului.

În aceeași zi, cu ajutorul armatei, s-a început arestarea muncitorilor de la C.F.R. care refuzaseră să se supună ordinelor de mobilizare [121]. La Ploiești au fost arestați 20 de mecanici și fochiști de locomotivă [122] și duși în depou, unde au fost încazarmați [123].

Cu toate aceste măsuri luate, autoritățile și-au dat seama că nu vor putea determina pe greviști să reia lucrul, așa că au făcut apel la elevii de liceu, funcționari, intelectuali etc. să se prezinte voluntar pentru a înlocui pe muncitori [124].

Cu toate arestările și actele de barbarie săvîrșite de organele statului burghezo-moșieresc, cu toată prigoana dezlănțuită, greva muncitorilor din întreprinderile petrolifere și de la C.F.R. continua la 24 octombrie cu aceeași intensitate. În această zi, în sala teatrului-cinema „Modern" din Ploiești a

---

[119] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10.119, fila 13.

[120] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 79, dosarul nr. 7.503, fila 24 (raportul nr. 185, din 22 octombrie 1920 al Brigăzii Siguranței Cîmpina).

[121] „Îndreptarea", anul III, nr. 244, din 24 octombrie 1920.

[122] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 777, fila 55 (raportul nr. 2.797, din 23 octombrie 1920 al Marelui Stat-Major).

[123] „Izbînda", anul II, nr. 643, din 24 octombrie 1920.

[124] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 777, fila 55.

avut loc întrunirea convocată de Societatea „Apărătorii patriei" și Uniunea industriașilor și comercianților prahoveni. Cu cei aproximativ 500 de participanți și cu sprijinul armatei s-a încercat o așa-zisă demonstrație prin oraș pentru ridicarea „moralului" [125].

Atît întrunirea, cît și demonstrația au suferit un eșec total, neavînd rezultatul scontat de autorități. Chiar în mijlocul membrilor Societății „Apărătorii patriei" — aduși la întrunire sub amenințarea că dacă nu vor participa nu vor mai primi loturi de casă — s-au făcut simțite nemulțumiri. Însuși organul de presă al societății a fost silit să scrie că „la manifestația noastră din 24 octombrie mai mulți camarazi au întrebat care a fost scopul ei ? Oare ne-am ridicat contra muncitorilor ? Ba unii... s-au supărat. Unii camarazi au mai spus că poate mai voim război..." [126].

Probabil că și guvernului i-a fost clar că cu asemenea metode nu va putea face să înceteze greva în regiunea petroliferă. Chiar în aceeași zi, Prefectura Prahova a primit un ordin al ministrului de Interne (același ministru care cu cîteva zile mai înainte notase că greva generală se va prăbuși la primele măsuri de forță) în care se spunea : „...Procedați imediat în unire cu parchetul și comandamentul militar local, care a primit din nou ordin în acest sens, cu cea mai mare energie și fără nici o ezitare la arestarea tuturor comitetelor de grevă..." Iar în ceea ce privește durata grevei nu se mai putea spune că ministrul de Interne mai dădea dovadă de „siguranță", deoarece ordinul se încheia cu cuvintele : „Raportați telegrafic zilnic măsurile luate, arestările efectuate și situația grevei în județ" [127].

Cele de mai sus au fost completate cu ordinul nr. 2.836 din 25 octombrie al ministrului de Război, prin care se cerea ca muncitorii din transporturi, întreprinderi petrolifere, rafinării, uzine electrice, mori și brutării care locuiau în imobile aparținînd statului, județului, comunei sau întreprinderii să părăsească aceste locuințe de îndată ce vor declara grevă. „Dacă vor refuza, se vor lua măsuri să fie evacuați cu forța" [128].

Ca urmare a acestor ordine, un nou val de teroare s-a abătut asupra muncitorilor greviști. Siguranța din Ploiești a trimis parchetului un tabel cuprinzînd numele a 25 de muncitori greviști de la rafinăriile „Orion", „Vega", „Astra", „Romîno-americană", „Standard" și întreprinderile „Creditul petrolifer" și „Orion-mașini", cerînd să fie arestați și trimiși în judecată sub motivul că sînt „delegați ai muncitorilor, capi instigatori și propagandiști, care fac parte din gărzile roșii" [129].

În același timp, lipsa mecanicilor de locomotive de la Depoul C.F.R. Ploiești [130] a obligat prefectura să ceară companiei de jandarmi Prahova să ia măsuri de arestare a acelor mecanici care locuiau în comunele Negoiești, Popești, Tăriceni, Tătărani, Tinosu, Strejnicu, Coslegi, Bărcănești etc. și

---

[125] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 233 (raportul nr. 35.602, din 31 octombrie 1920 al Prefecturii poliției Ploiești).

[126] „Apărătorii Patriei", anul I, nr. 2, din 15 noiembrie 1920.

[127] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 226/1920, fila 75 (telegrama cifrată nr. 324, din 24 octombrie 1920 a ministrului de Interne).

[128] Loc. cit., fila 94.

[129] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 79, dosarul nr. 7.490, fila 16.

[130] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul 751, fila 233.

care „stau nesupărați de nimeni în comunele respective, se dedau la propagandă periculoasă printre țărani și injură guvernul“ [131].

Cu toate acestea, prefectul era silit să raporteze în seara zilei de 25 octombrie că greva generală continuă [132] și să ceară Ministerului de Război să deplaseze noi unități militare în Valea Prahovei [133].

În cele două zile de grevă care au mai urmat (26 și 27 octombrie), autoritățile au continuat cu arestarea atît a membrilor comitetelor de grevă, cît și a mecanicilor și fochiștilor din depourile C.F.R. care nu se prezentau la lucru [134].

În perioada 20—30 octombrie 1920, poliția, jandarmii și comandamentul militar au efectuat pe teritoriul județului Prahova peste 300 de arestări [135] în rîndurile militanților partidului socialist și ai sindicatelor — din 13 centre muncitorești [136] (Ploiești, Cîmpina, Moreni, Băicoi, Filipești, Scorțeni, Telega, Provița, Bușteni, Scăeni, Sinaia, Slănic și Breaza). Au fost arestați atunci muncitorii membri ai grupurilor comuniste Aristide Călinescu și Stelian Rădulescu din Ploiești; Olimpiu Georgescu (care a condus și greva de la Uzina „Electrica“), Iosif Lupulschi și Iacob Ernest din Cîmpina; Constantin Ambrozie și Gh. Marinescu din Moreni; Tudor Gheorghe din Sinaia și alții.

La 26 octombrie 1920, delegații muncitorilor din întreprinderile din Ploiești (care nu fuseseră arestați încă) s-au întrunit în sala partidului socialist și, ținînd seamă de nevoile de aprovizionare ale populației, au hotărît ca lucrătorii brutari să înceteze greva și începînd din acea noapte să lucreze normal [137].

Teroarea dezlănțuită și asupra muncitorilor din județ, arestarea conducătorilor sindicatelor și a membrilor comitetelor de grevă au dezorientat pe o parte din greviști. Așa s-a făcut că la Cîmpina unii din ei — foarte puțini la număr însă — au început de la 26 octombrie să se prezinte treptat la întreprinderi. După cum specifica prefectul județului în raportul său din acea zi, „la Băicoi, Moreni și Bușteni se constată un început de lucru“ [138].

A doua zi, 27 octombrie 1920, delegații muncitorilor din Ploiești și conducătorii secțiunii partidului socialist și ai comisiei locale care se aflau încă în libertate s-au adunat și, luînd cunoștință de directivele primite de la București, au hotărît ca muncitorii din Ploiești și județul Prahova să reintre la lucru în ziua de 28 octombrie 1920.

Începînd din ziua de 28 octombrie 1920, greva a încetat în mod oficial la Ploiești și în județul Prahova. Aceasta nu însemna însă că lucrul a fost reluat în mod normal.

---

[131] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10.095, fila 16.

[132] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 260/1920, fila 130.

[133] Loc. cit., fila 139.

[134] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.733, fila 212.

[135] „Socialismul“, anul XIV, nr. 238, din 3 noiembrie 1920.

[136] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 79, dosarul nr. 7.503, fila 65.

[137] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 233.

[138] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 260/1920, fila 131 (raportul nr. 10.380, din 26 octombrie 1920 al Prefecturii județului Prahova).

În această zi, jandarmii continuau încă să aresteze — în comunele din jurul Ploieștiului — mecanicii și fochiștii de locomotivă care refuzau să vină la lucru [139]. Muncitorii tăbăcari din oraș au continuat greva și în zilele de 28 și 29 octombrie [140]. La Cîmpina, la Depoul C.F.R., pînă în ziua de 29 octombrie nu se prezentaseră încă 14 mecanici de locomotivă, după ce 111 mecanici și muncitori din depou fuseseră arestați și aduși cu forța la muncă [141]. Cînd a sosit dispoziția de reluare a lucrului, muncitorii salinei din Slănic au cerut un spor de salariu. Direcția refuzînd — la început — să-l acorde, greva a mai durat încă două zile [142]. În dimineața în care muncitorii s-au prezentat la lucru, ei au fost triați și cei ce au fost socotiți drept conducători ai grevei n-au mai fost primiți.

Încetarea grevei a fost întîmpinată cu măsuri represive exercitate atît de patroni, cît și de aparatul statului burghezo-moșieresc. Sălbăticia a atins asemenea grad încît însuși prefectul județului a dat — la 31 octombrie — un ordin circular în care cerea „a nu se mai aresta muncitorii... cum și de a nu mai fi bătuți — aceasta pentru a se termina odată cu reclamațiile". În continuare se expunea informația deținută de prefect și potrivit căreia „...din cauza bătăilor le e frică la mulți muncitori să se prezinte la lucru" [143].

În același timp, întreprinderile au început să concedieze pe acei muncitori pe care-i socoteau inițiatorii grevei generale [144], să le rețină pentru cele 8—10 zile de grevă salariul pe 30 de zile [145]. Direcția generală a C.F.R. a trimis stației Ploiești-Sud un ordin în care se preciza că muncitorii concediați pentru participarea la greva generală nu vor mai fi primiți în serviciu sub nici un motiv [146].

La 1 noiembrie 1920, brigada Siguranței din Cîmpina anunța pe șeful Depoului C.F.R. din localitate că „orice mecanic sau fochist arestat de noi sau comandamentul militar și trimis la acel depou trebuie să fie primit de dv. și repartizat în așa fel ca să aranjăm din nou serviciul la normal" [147]. Și Comandamentul militar din Ploiești era nevoit să informeze — la 13 noiembrie — că personalul militarizat din stația Ploiești „depune foarte puțin interes la executarea atribuțiilor și se observă o vădită rea-voință din partea lor în serviciu" [148], pentru ca la 27 noiembrie să arate că parte din muncitorii de la Depoul Ploiești-Sud „ce au fost aduși cu forța publică,

---

[139] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 79, dosarul nr. 7.503, fila 40.

[140] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 260/1920, fila 134 (raportul nr. 10.460 al Prefecturii Prahova către Ministerul de Interne).

[141] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 79, dosarul nr. 7.503, fila 50.

[142] „Socialismul", anul XIV, nr. 238, din 3 noiembrie 1920.

[143] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.140/6, fila 7 (ordinul circular al Prefectului județului Prahova).

[144] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 129 (buletin de informații nr. 29, din 20 noiembrie 1920 al Comandamentului Corpului III armată).

[145] Loc. cit., fila 88.

[146] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 10.132, fila 2.

[147] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.323, fila 18.

[148] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 137.

ca să nu facă serviciu, au pretextat că sînt bolnavi, însă în urma examinării medicului de la C.F.R. s-a constatat că nici unul nu este suferind" [149].

Aceeași atitudine față de îndeplinirea obligațiilor de serviciu o aveau și muncitorii din industria petroliferă. „Moniteur du pétrole roumain" arăta în numărul său din 15 noiembrie 1920: „Cu toate că greva generală a luat sfîrșit și cu toate că furnizarea curentului electric s-ar fi reluat în mod normal, aceasta nu este decît nominal, deoarece, în realitate, industria continuă a suferi de pe urma acestor două cauze. Lucrătorii nu s-au înapoiat la lucru decît în parte după încetarea grevei generale și chiar acum mai lipsește un procent de 20%..." [150]. După încetarea grevei generale, în regiunea industrială a Văii Prahovei a mai dăinuit multă vreme o stare de grevă pasivă.

Atitudinea muncitorilor a continuat să inspire mari îngrijorări autorităților un timp îndelungat după reluarea lucrului. Astfel, în a doua jumătate a lunii noiembrie, muncitorii de la rafinăria „Astra romînă" din Ploiești se pregăteau să înceteze lucrul ca răspuns la faptul că direcția întreprinderii concediase un număr de 14 lucrători socotiți „instigatori" la greva generală, iar printre muncitorii rafinăriei „Romîno-americană" prindea rădăcini ideea declarării unei greve în luna ianuarie 1921 în scopul silirii autorităților burgheze să elibereze pe muncitorii arestați în timpul și după greva generală din octombrie [151].

Starea de spirit agitată care domnea în rîndul muncitorilor de la C.F.R. s-a manifestat puternic la 16 decembrie 1920. În această zi, la ora 11 dimineața, muncitorii atelierelor au manifestat împotriva faptului că nu li se plătiseră salariile pe luna noiembrie și pentru reducerea orelor de muncă, pentru plata orelor suplimentare.

S-a ordonat înconjurarea atelierelor și a depoului cu forțe armate comandate de un ofițer superior, care au împiedicat pe muncitori să părăsească locul de muncă. A început ancheta pentru descoperirea și trimiterea în judecată a inițiatorilor acestei acțiuni. Cu toate măsurile luate, muncitorii ceferiști au continuat greva și în după-amiaza acelei zile [152].

* * *

După opt zile de grevă, timp în care au ieșit puternic în evidență dîrzenia și fermitatea cu care clasa muncitoare din Romînia era hotărîtă să lupte împotriva exploatării capitaliste, în urma represiuni dezlănțuite de către guvernul burghezo-moșieresc și a trădării liderilor oportuniști, muncitorii petroliști au fost nevoiți să se reîntoarcă la lucru.

Efectiv, muncitorii n-au reușit să obțină revendicările pentru care au luptat. Dar, în ceea ce privește maturizarea lor politică, ei au cîștigat mult în scurtul interval în care s-a desfășurat greva generală.

Tocmai acestei maturizări se datorește faptul că după înfrîngerea grevei generale muncitorii au analizat mai profund modul cum a fost pregătită și cum s-a desfășurat greva, ce poziție au avut șefii oportuniști

[149] Loc. cit., fila 129.
[150] „Moniteur du pétrole roumain", anul XIX, nr. 22, din 15 noiembrie 1920, pag. 775.
[151] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 129.
[152] Loc. cit., fila 92.

în acest timp. Consecințele acestei analize au fost profunda nemulțumire a proletariatului prahovean față de modul cum a fost organizată greva generală [153], „marea scădere a autorității conducătorilor socialiști" [154] și, în același timp, creșterea puternică a influenței grupurilor comuniste.

Greva generală în regiunea petroliferă s-a desfășurat cu amploare datorită încrederii nețărmurite a muncitorilor în puterea organizării lor, în justețea cauzei pentru care luptau.

Această încredere muncitorii n-au pierdut-o, ci, dimpotrivă, și-au întărit-o, în ciuda terorii cu care guvernul s-a năpustit asupra lor. După greva generală, muncitorii din Valea Prahovei au trecut la o mai bună organizare. Sindicatele muncitorești din regiune au reluat activitatea la puțin timp după încetarea grevei, și cu acest prilej organele locale ale statului și-au manifestat îngrijorarea pentru faptul grăitor că „toate sforțările pe care sindicatul naționalist (galben) le-a făcut pentru a atrage de partea sa pe roșii nu au reușit" [155].

Activitatea politică și sindicală dusă după înfrîngerea grevei generale a dat roadele așteptate, a făcut ca muncitorii grupați în jurul organizațiilor lor să-și păstreze elanul de luptă. „Muncitorii organizați — raporta Siguranța Ploiești la 3 decembrie 1920 — stau în expectativă pînă după ridicarea cenzurii, cînd vor începe o aprigă campanie contra guvernului prin presă și prin întruniri publice" [156].

Muncitorilor le era din ce în ce mai clar că drumul pe care trebuiau să-l urmeze în organizarea lor politică era acela care ducea la constituirea partidului de tip nou, partidul comunist, la afilierea la Internaționala Comunistă. Experiența grevei generale din 1920 arătase întregului proletariat din Romînia „necesitatea de a avea în fruntea sa un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să-l conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii" [157].

---

[153] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 9.728, fila 1.

[154] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 778, fila 99.

[155] Loc. cit., fila 122.

[156] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 9.728, fila 1.

[157] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P 1956, ediția a IV-a, pag. 367.

GREVA GENERALĂ DIN OCTOMBRIE 1920 ÎN TRANSILVANIA

de L. VAJDA, L. FODOR, V. MARIN, F. PÎRCĂLAB

Greva generală din octombrie 1920 care a cuprins aproape întreaga muncitorime din Romînia a fost generată de grelele condiții de existență ale clasei muncitoare în anii de după primul război mondial imperialist. Războiul a lăsat urme adînci în viața economică și socială a țării. Situația oamenilor muncii s-a agravat foarte mult. Nivelul de trai al maselor muncitoare din Romînia în condițiile anului 1920 era extrem de scăzut. Decalajul dintre prețurile articolelor de strictă necesitate și salariile muncitorilor creștea mereu. Haosul economic, inflația, intensificarea exploatării muncitorilor se împleteau pe plan politic cu un regim de teroare. Clasele exploatatoare, a căror poziție a fost puternic zdruncinată de avîntul revoluționar, au trecut, mai ales din primăvara anului 1920, la îngrădirea și lichidarea drepturilor politice cucerite prin luptă de către masele muncitoare.

Cu toată teroarea antimuncitorească, starea de asediu, cenzura militară, diversiunile naționaliste, lupta maselor populare n-a putut fi înăbușită. Ideile însuflețitoare ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie cucereau mereu noi mase de oameni ai muncii. „Victoria revoluției proletare în Rusia, răspîndirea în mase a lozincilor luptei pentru pace, împotriva războiului imperialist, pentru puterea muncitorească-țărănească, pămînt țăranilor, au dus la creșterea valului de lupte revoluționare în Romînia" — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej [1]. Valul luptelor revoluționare a crescut necontenit, an de an, în întreaga țară. Rezultatul cel mai important al luptelor desfășurate în țara noastră după 1917 a fost accentuarea procesului de însușire a leninismului de către elementele înaintate din mișcarea muncitorească din Romînia. Procesul de clarificare politică-ideologică, de însușire a ideilor leniniste s-a manifestat în primul rînd prin întărirea aripii de stînga a partidului socialist, prin apariția și dezvoltarea grupurilor comuniste.

Anul 1920 se caracterizează prin accentuarea contradicțiilor de clasă în Romînia. Clasele exploatatoare, pentru a consolida regimul burghezo-moșieresc, zguduit de luptele revoluționare, au trecut la contraofensivă împotriva mișcării muncitorești. În acest scop a fost adus la putere guvernul generalului Averescu, care a introdus un regim de teroare sălbatică și a adoptat o serie de măsuri prin care se urmăreau îngrădirea și lichidarea

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 365.

drepturilor economice și politice cucerite de masele muncitoare. A fost introdus arbitrajul justiției burgheze în problema grevelor, ridicat mai tîrziu la rangul de lege.

În ciuda tuturor acestor măsuri, avîntul mișcării muncitorești a continuat să crească. Elementele înaintate, revoluționare, din partidul socialist și din sindicatele muncitorești, prin manifeste, articole publicate în presa muncitorească și prin adunările muncitorești, au demascat scopul reacționar, antimuncitoresc al măsurilor luate de guvern și au mobilizat muncitorii la luptă unită în vederea apărării intereselor lor de clasă.

Din lanțul acțiunilor muncitorești revoluționare din Transilvania la începutul anului 1920 se remarcă în mod deosebit greva din martie a minerilor din Valea Jiului. Nemaiputînd îndura mizeria, foamea, condițiile grele de muncă, nelegiuirile și prigoana autorităților, muncitorii minieri, romîni și maghiari din Petroșani au declarat grevă la 22 martie 1920. Imediat după aceasta au intrat în grevă muncitorii minieri din Petrila, Aninoasa, Lonea, iar în ziua de 25 martie, în semn de solidaritate, au intrat în grevă muncitorii ceferiști din Petroșani, paralizînd o zi și o noapte întregul transport [2]. După izbucnirea grevei, autoritățile au trecut imediat la măsuri represive. Au fost arestați membri ai comitetului de grevă, bărbați de încredere și alți muncitori, iar întreaga Vale a Jiului a fost pusă sub cea mai strictă stare de asediu [3]. Cei 9.000 de muncitori greviști, în ciuda tuturor acestor măsuri de represiune, au continuat lupta cu dîrzenie. Muncitorii greviști, prin rezistența lor fermă, au impus reprezentanților guvernului, trimiși la anchetă, urgenta îmbunătățire a situației lor [4].

Deși a izbucnit pentru satisfacerea unor revendicări economice, în desfășurarea sa greva a căpătat, datorită acțiunii intense a elementelor înaintate din conducerea locală a partidului socialist și a sindicatelor, un pronunțat caracter politic. Chiar din prima zi, greva a fost îndreptată contra stării de asediu instaurate în regiune. Muncitorii greviști romîni, maghiari, germani și de alte naționalități, îndrumați de elementele revoluționare, au dus o luptă hotărîtă cu armata pentru eliberarea membrilor comitetului sindical care fuseseră arestați. Ei au cerut acordarea dreptului de întrunire de două ori pe săptămînă.

Cu prilejul grevei minerilor din Valea Jiului s-au manifestat puternic rolul mobilizator și conducător al comuniștilor, solidaritatea internaționalistă și lupta împotriva sindicatelor „naționale" (galbene) create de guvernul burghezo-moșieresc pentru spargerea unității de luptă a muncitorilor și pentru otrăvirea conștiinței oamenilor muncii cu veninul naționalismului și șovinismului. De fapt, greva a marcat înfrîngerea influenței acestor „sindicate" asupra muncitorilor din Valea Jiului.

O manifestare politică de mare însemnătate în această perioadă a constituit-o greva generală a muncitorimii din Timișoara, declanșată la 29 mai 1920 ca protest împotriva candidaturii generalului Averescu pentru Timi-

[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 760, fila 49.

[3] Loc. cit., fila 34; „Socialismul" din 4 aprilie 1920.

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 760, filele 36 și 49; „Socialismul" din 4 aprilie 1920.

șoara. Amploarea și dîrzenia acestei acțiuni rezultă și din faptul că Averescu a fost nevoit să renunțe la candidatură în acest oraș [5].

În lunile următoare, lupta maselor muncitoare se intensifică, revendicările politice sînt puse tot mai mult pe primul plan, iar hotărîrea muncitorimii de a impune aceste revendicări printr-o grevă generală pe țară se conturează tot mai evident.

Ascuțișul luptelor de masă premergătoare grevei generale din octombrie a fost îndreptat împotriva stării de asediu, a cenzurii, a amestecului autorităților în viața organizațiilor muncitorești, împotriva „Legii reglementării conflictelor de muncă", cît și împotriva pregătirilor intervenționiste ale claselor dominante contra Rusiei sovietice.

La puțin timp după interzicerea grevelor prin votarea legii scelerate întocmite de Trancu-Iași, a izbucnit, la sfîrșitul lunii august, o grevă generală politică la Timișoara, care a cuprins imediat întregul Banat. Într-un timp scurt au intrat în grevă și muncitorii de la Reșița, Anina, Arad, Lugoj, Caransebeș. Solidaritatea de luptă proletară a impus patronilor și autorităților să bată în retragere și să satisfacă o parte din revendicările muncitorilor [6]. O expresie și mai puternică a nemulțumirii maselor muncitorești și totodată a voinței lor hotărîte de a opune ofensivei claselor exploatatoare lupta lor revoluționară a fost greva generală de la 1 septembrie, care a cuprins toate centrele muncitorești din Transilvania. Această acțiune politică a fost susținută de muncitorimea din întreaga țară, îndeosebi de muncitorimea din București [7]. Greva generală de la 1 septembrie 1920 a fost urmată de alte greve generale pe orașe : Sibiu, Turda, Satu Mare [8]. Alături de grevele generale au avut loc în majoritatea centrelor muncitorești din țară o mulțime de greve pe întreprinderi, care au contribuit la antrenarea la luptă a unor mase largi de muncitori.

Lupta muncitorimii în această perioadă a îmbrăcat forme variate, demonstrînd voința hotărîtă a muncitorilor de a impune printr-o grevă generală îmbunătățirea situației lor economice și social-politice. Începînd mai ales cu luna august au avut loc în toată țara mari adunări muncitorești, mitinguri și manifestații, cu ocazia cărora muncitorii au cerut tot mai puternic satisfacerea imediată a revendicărilor lor economice și politice. Cu ocazia acestor acțiuni de masă, muncitorii s-au pronunțat categoric că în cazul nesatisfacerii revendicărilor vor recurge la greva generală. Astfel de acțiuni politice de masă au avut loc în multe centre din Transilvania. La Cluj, în ziua de 29 august 1920, peste 3.000 de muncitori s-au întrunit pentru a protesta împotriva menținerii stării de asediu, a cenzurii, împotriva

[5] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 760, fila 98. Raportul serviciului special de siguranță Timișoara ; fondul nr. 28, dosarul nr. 4.336, fila 149. Proces-verbal întocmit în ședința din 28 mai 1920 a conducerii partidului socialist din Banat ; dosarul nr. 1.253, filele 106, 146 ; „Arbeiter Zeitung" din 30 mai 1920 și din 15 iunie 1920.

[6] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 4.336, filele 176, 181. Proces-verbal întocmit la 19 august 1920 în ședința comună a conducerii partidului socialist din Banat și a Consiliului sindicatelor din Banat ; fondul nr. 71, dosarul nr. 6.676, fila 3 ; „Socialismul" din 30 august 1920 ; „Arbeiter Zeitung" din 28 august 1920 ; „Muncitorul căilor ferate" din 3 septembrie 1920 ; „Gewerschaft" din 5 septembrie 1920 ; „Banater Bote" din 26 august 1920 ; „Aradi Hirlap" din 28 august 1920.

[7] „Tribuna socialistă" din 5 septembrie 1920 ; „Minerul" din 24 septembrie 1920.

[8] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 6.676, fila 61.

legii Trancu-Iași. La adunare s-a arătat că, întrucît revendicările nu vor fi luate în considerație, „muncitorimea... va căuta să-și cucerească drepturi prin greva generală". După întrunirea din Cluj, muncitorii au demonstrat în masă pe străzile orașului, scandînd lozinci revoluționare, strigînd „Trăiască greva generală!" [9]. Mari adunări muncitorești au avut loc în Valea Jiului la 20 august [10], la Brașov în ziua de 29 august [11], la Sibiu în ziua de 31 august [12]. În cursul lunii septembrie au avut loc adunări asemănătoare la Satu Mare, Turda (aceasta s-a transformat într-o grevă generală pe oraș), Aghireș, Tîrgu Mureș etc. [13]. Acțiunile revoluționare întreprinse de muncitorime au crescut în tot cursul anului și au culminat cu greva generală din octombrie.

Începînd din primăvara anului 1920, ideea declarării unei greve generale a cucerit din ce în ce mai mult masele largi ale muncitorilor din țara noastră. Într-un raport din 27 februarie 1920 al autorităților se arată că în rîndurile muncitorilor domnește o mare agitație pentru o grevă generală [14]. Într-un alt raport se menționează că la adunarea din 2 martie 1920 a muncitorilor din Brașov s-a discutat despre pregătirea unei greve generale [15].

Voința muncitorilor de a declara greva generală a fost exprimată și de delegații lor cu ocazia congresului din august al partidului socialist și al sindicatelor din Transilvania. Exprimînd voința muncitorilor, numeroși delegați au arătat că „uneltirile autorităților nu se mai pot răbda și dacă de acum încolo se va mai întîmpla la fel, să se procedeze imediat la greve și dacă se va mai continua persecuția autorităților și a cenzurii pe mai departe să se facă greva generală" [16]. Același lucru rezultă și din lucrările conferinței din septembrie a muncitorilor ceferiști din Transilvania. Cerînd organizarea și declararea grevei generale, delegații muncitorilor au spus că „ceferiștii sînt gata să lupte cu toate mijloacele ce le stau la dispoziție pentru îmbunătățirea situației lor" [17].

Încercările liderilor social-democrați de dreapta de a se opune grevei generale se loveau de indignarea crescîndă a maselor. „Noi am văzut de repetate ori înainte de Octombrie (e vorba de greva generală din octombrie — *n.n.*) că masele acuzau conducătorii de lașitate, de trădare, că nu cutează să acționeze" — mărturisea în 1921 unul din liderii social-democrați de dreapta [18]. O recunoaștere asemănătoare a fost făcută și de un alt conducător social-democrat de dreapta la congresul minerilor din mai 1921: „Dacă n-ar fi izbucnit greva generală, conducătorii ar fi fost considerați

[9] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 71, dosarul nr. 6.676, filele 10, 23, 25, 26, 28.

[10] „Minerul" din 24 septembrie 1920.

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 762, filele 161—162; fondul nr. 71, dosarul nr. 6.676, filele 19—21.

[12] „Siebenbürgisch-Deutsches Tageblatt" din 1 septembrie 1920.

[13] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 71, dosarul nr. 6.676, filele 61, 71—72, 83, 93—95.

[14] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 4.349, filele 194, 226, 246.

[15] Ibid.

[16] Loc. cit., filele 444, 447, 449.

[17] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 71, dosarul nr. 6.676, filele 71—72.

[18] „Arbeiter Zeitung" din 19 aprilie 1921.

trădători și masa ar fi făcut-o..." [19]. Conducătorii oportuniști ai partidului socialist și ai sindicatelor din Romînia s-au văzut siliți deci să cedeze cel puțin formal presiunii maselor muncitoare, pentru a nu pierde complet încrederea acestora și a nu rămîne izolați.

În aceste împrejurări, la 11 octombrie 1920, Consiliul general al partidului socialist și Comisia generală a sindicatelor, sub impulsul maselor muncitoare, au formulat un memoriu în care se cuprindeau principalele revendicări ale muncitorimii. Guvernul a fost somat să dea răspuns la memoriul înaintat cel tîrziu pînă la 20 octombrie 1920; în caz contrar, muncitorimea era chemată să obțină satisfacerea revendicărilor printr-o grevă generală [20].

În loc de răspuns la memoriu, guvernul a trecut la măsuri prin care să înăbușe de la început greva generală. Toate autoritățile civile și militare au fost puse în stare de alarmă. Pentru apărarea ordinii burgheze, în diferitele centre din Transilvania au fost trimise trei corpuri de armată: Corpul VI armată, Corpul VII armată și Corpul vînătorilor. Trupele din orașele mai mari și din centrele muncitorești au fost întărite cu noi unități militare. În vederea înăbușirii grevei, la căile ferate Marele Stat-Major a pus în practică un adevărat plan de bătaie. Conform planului general pe țară, companiile Regimentului 1 C.F. au fost repartizate pe diferitele linii de cale ferată din Transilvania. Fiecare companie a primit consemnul dinainte stabilit în caz de declanșare a grevei [21]. Paralel cu măsurile militare luate de guvern, presa și celelalte mijloace de propagandă ale regimului burghezo-moșieresc au început o campanie de calomniere a grevei generale, căutînd să izoleze pe muncitori de alte categorii de oameni ai muncii.

Cu toate că guvernul burghezo-moșieresc pregătea deschis represiunea împotriva muncitorimii, liderii social-democrați de dreapta nu au luat măsurile necesare pentru organizarea și conducerea grevei generale. Conducătorii oportuniști ai partidului socialist și ai sindicatelor din Romînia nu au dus o campanie susținută pentru popularizarea cauzei drepte a muncitorilor, în vederea atragerii opiniei publice și a aliaților firești ai clasei muncitoare, în special a țărănimii muncitoare, în favoarea luptei declanșate. Comitetul executiv al partidului socialist și Comisia generală a sindicatelor s-au limitat la a face cunoscut în presa muncitorească punctele cuprinse în memoriu și la publicarea unor scrisori către opinia publică, lucru cu totul insuficient pentru pregătirea unei acțiuni de proporțiile grevei generale.

Ca și colegii lor de la centru, conducătorii oportuniști din fruntea partidului socialist din Transilvania nu s-au preocupat nici ei de pregătirea temeinică a grevei generale. Sub presiunea maselor mobilizate de comuniști, ei au fost siliți totuși să întreprindă unele acțiuni, ca, de exemplu,

[19] „Bányamunkás" din 15 iunie 1921.

[20] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 193.

[21] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 781, filele 1, 116.

crearea unor fonduri de rezistență. În acest scop s-a convocat la Cluj o conferință la care au fost reprezentați muncitori din 31 de orașe și centre din Transilvania. S-a hotărît, cu acest prilej, ca fiecare muncitor organizat să contribuie cu salariul său pe o zi, în vederea creării fondului de rezistență al sindicatelor și a fondului de presă [22]. Pe plan local, în anumite centre s-au ținut adunări prin care muncitorii au fost pregătiți pentru greva generală. În aceste adunări au fost constituite comitete de grevă, în unele locuri dublate sau triplate pentru cazul că primele vor fi arestate de autorități. Cu tot elanul elementelor înaintate din anumite centre, acțiunile lor au rămas însă în cadrul local. Conducerea partidului socialist și a sindicatelor se afla în mîinile oportuniștilor, care nu doreau greva generală și se temeau de masele muncitoare revoluționare. Directivele date de conducerea partidului socialist și a sindicatelor din Transilvania cu privire la greva generală, în loc să cheme masele de muncitori la luptă hotărîtă, le-au demobilizat. Acest fapt se desprinde clar din textul directivelor întocmite la 19 octombrie 1920 de către partidul socialist din Transilvania și diferite uniuni sindicale, trimise prin delegați la toate centrele industriale din Transilvania. În instrucțiuni se arăta că greva va începe în ziua de 21 octombrie dimineața și va ține pînă cînd se va da o dispoziție din partea partidului și a consiliului sindicatelor, că greva, fiind generală, se referă la toate breslele. În instrucțiuni se făcea însă apel ca „ordinea și disciplina" să fie menținute, cerîndu-se ca demonstrațiile și adunările muncitorești să fie evitate [23]. După cum se vede, instrucțiunile recomandau să nu se folosească asemenea arme importante ale muncitorilor cum sînt mitingurile și demonstrațiile de masă. Or, aceste forme de luptă au o mare însemnătate în întreținerea unui înalt spirit de luptă în rîndurile muncitorilor, în influențarea celorlalte pături ale populației, în exercitarea presiunii asupra autorităților burghezo-moșierești. Instrucțiunile de mai sus dezarmau pe muncitori în fața dușmanului bine pregătit de luptă și înarmat. Nu au fost prevăzute de către liderii oportuniști nici acțiunile necesare în cazul cînd autoritățile burghezo-moșierești aveau să întreprindă măsuri de a constrînge pe muncitori să reia lucrul.

Cu toate dispozițiile și indicațiile demobilizatoare date de oportuniști, muncitorii din diferite orașe și centre din Transilvania, alături de întregul proletariat din țara noastră, au intrat cu tot elanul lor în greva generală. La Cluj, muncitorii romîni și unguri au primit cu entuziasm știrea cu privire la greva generală și au început cu însuflețire organizarea ei imediată. Este caracteristic în acest sens faptul că în zilele care au precedat izbucnirii grevei generale, după terminarea lucrului, muncitorimea, în grupuri compacte, a umplut localurile sindicatelor pentru a primi noi știri și sarcini în legătură cu greva generală [24]. La întreprinderile mari din orașul Cluj, de exemplu la C.F.R., la Fabrica de mașini „Junász", la Fabrica de piele „Rener", la turnătoria „Simonfi", la Fabrica „Arhimedes", la fabrica de tutun, la fabrica de bomboane, au fost formate comitete de grevă pe uzine. Legătura dintre comitetele de grevă din uzine și cele sindicale

[22] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 71, dosarul nr. 6.676, filele 69, 86, 91, 103, 123; dosarul nr. 2.608, fila 45.

[23] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 222.

[24] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 1, fila 12.

a fost asigurată prin bărbați de încredere; la fiecare uzină și sindicat au fost formate cîte trei comitete de grevă, cu scopul de a asigura, chiar și în cazul unor eventuale arestări, o legătură corespunzătoare între mase și organele de conducere [25]. Comitetele de grevă au fost îndrumate de un comitet de coordonare.

După aceste pregătiri pe plan local, în seara zilei de 20 octombrie 1920, comitetele de grevă din uzine au primit îndrumarea pentru începerea grevei. În aceeași noapte au apărut pe străzile Clujului manifeste, redactate de comuniști, care au chemat muncitorii la greva generală. „Tovarăși muncitori! — se spunea într-unul din manifeste. Lupta contra reacțiunii a început. Această luptă trebuie să se sfîrșească cu victoria noastră. Greva generală este arma cu care putem zdrobi tirania ciocoiască. Luați cu toți parte la grevă. Spuneți la toți muncitorii că aceia care lucrează pînă cînd guvernul nu îndeplinește cererile noastre drepte sînt trădătorii fraților lor. Nu ascultați de veștile mincinoase... Trăiască Internaționala a III-a" [26].

În ziua următoare, la 21 octombrie, muncitorimea din Cluj a intrat în luptă cu multă însuflețire și încredere. Toate uzinele și fabricile și-au oprit activitatea [27]. Mulți comercianți și-au închis prăvăliile, în restaurante se aflau numai proprietarii, chelnerii ataşîndu-se și ei greviștilor. O parte însemnată a funcționarilor particulari și de stat s-au alăturat grevei. Băncile n-au putut să-și desfășoare activitatea; salariații poștei, mai ales factorii poștali, nu s-au prezentat la locurile de muncă. Nu au lucrat nici tipografiile, din care cauză ziarele și-au încetat apariția [28].

Dar, o dată cu izbucnirea grevei, autoritățile din Cluj, ca și din celelalte orașe ale țării, conform ordinelor primite de la guvern cu mai multe zile înainte, au luat măsuri brutale pentru înăbușirea grevei. Încă în ziua de 20 octombrie 1920, la orele 18,30, secretarul general al Ministerului de Interne, trimis cu cîteva zile înainte la Cluj, a primit printr-o telegramă din partea Ministerului de Interne directive pentru a lua măsuri severe de reprimare a grevei [29]. Prima măsură luată de autorități a fost lansarea unei circulare prin care muncitorii erau avertizați ca în timp de 24 ore să se prezinte la locurile lor de muncă; în caz contrar își vor pierde drepturile. În același timp au fost închise localurile sindicatelor și cluburile muncitorești, au fost interzise toate întrunirile, cît și circulația populației în grupuri prin oraș [30].

Greva continuînd, autoritățile au trecut la represiuni în masă. Unitățile militare existente în Cluj, întărite cu unități aduse din alte orașe [31], au trecut la ocuparea uzinelor de stat și comunale; a fost decretată mobilizarea și rechiziționarea muncitorilor de la toate întreprinderile statului, cît și de la cele particulare, care aveau un rol însemnat în economia națională. Cartierele locuite de muncitori au fost invadate de polițiști și de

[25] Loc. cit., fila 3.

[26] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 760, fila 86.

[27] Loc. cit., fila 84; „Keleti Ujság" din 27 octombrie 1920.

[28] Ibid.; vezi și „Ellenzék" (Cluj) din 27 octombrie 1920.

[29] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 760, fila 81.

[30] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 71, dosarul nr. 6.676, fila 165: „Ellenzék" din 27 octombrie 1920.

[31] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 1, fila 31.

armată. Peste 3.000 de muncitori greviști au fost arestați și transportați în diferite închisori și cazărmi din oraș[32]. Organele polițiste au supus pe muncitori la crunte schingiuiri.

Pe baza instrucțiunilor date de autoritățile locale, patrulele militare, avînd în posesia lor listele procurate de la direcțiile întreprinderilor, au pornit din casă în casă să adune pe mecanici și fochiști pentru a-i trimite cu forța pe locomotive. Muncitorii ceferiști, cei de la uzinele comunale și din alte întreprinderi au rezistat cu fermitate, greva menținîndu-și astfel amploarea. Treptat, însă, fiind constrînși în mod brutal de către autorități, o parte a muncitorilor de la uzinele comunale și de la unele întreprinderi de stat — C.F.R., fabrica de tutun — au fost siliți să reia lucrul.

În condițiile terorii dezlănțuite de autorități, elementele oportuniste din conducerea locală a partidului socialist au părăsit cîmpul de luptă, trădînd astfel deschis interesele muncitorilor. Mai mult, ca și elementele reformiste, oportuniste din București, liderii social-democrați de dreapta de la Cluj, ca Jumanca, Flueraș și alții, s-au înțeles cu autoritățile burghezo-moșierești. Grăbindu-se în a-și dovedi slugărnicia lor față de clasele exploatatoare, trădătorii din fruntea partidului socialist din Transilvania au lansat la 26 octombrie, deci cu două zile mai devreme decît cei din conducerea centrală, un apel către muncitori prin care îi chemau la încetarea grevei și reluarea lucrului[33].

Muncitorii, însă, nu s-au supus directivelor trădătoare. Ca o ripostă la apelul Comitetului executiv al partidului socialist din Transilvania prin care muncitorii erau chemați să înceteze greva pe ziua de 26 octombrie, grupul comunist din Cluj a elaborat manifestul „Către tovarăși", prin care muncitorii erau chemați să continue greva pînă la succesul ei deplin. Manifestul a fost răspîndit printre muncitori și afișat peste tot[34].

În fața terorii din partea autorităților, muncitorii înaintați, printre care Fodor Blasiu, Gheorghe Rusu, Nagy Albert, au luat o serie de măsuri. Locul conducătorilor sindicali și al membrilor comitetelor de grevă din uzină care fuseseră arestați a fost luat de alți muncitori aleși dinainte în acest scop, printre care se afla un număr însemnat de comuniști[35]. Aceștia, prin atitudinea lor curajoasă în spiritul luptei de clasă, au cîștigat încrederea și simpatia muncitorilor. Comuniștii au servit drept exemplu pentru muncitori, au menținut spiritul de luptă, reprezentînd forța mobilizatoare a continuării grevei. Totodată, observînd că stînd acasă se expun arestărilor și bătăilor, mulți greviști s-au ascuns, iar alții au plecat din localitate.

O altă formă de luptă a muncitorilor a fost rezistența pasivă. Cei escortați sub baionete la locul lor de muncă au refuzat să lucreze sau au lucrat numai de formă. Într-un raport al autorităților, acestea erau nevoite să recunoască această situație: „Lucrul a început... cu o mică parte de muncitori, care... totuși stau într-o grevă pasivă. Ne-au trimis vorbă că vor înceta greva cu următoarele condiții: să fie eliberați toți greviștii arestați din cauza grevei; al 2-lea: să se modifice legea Trancu-Iași în sensul că

[32] Loc. cit, fila 74.

[33] Loc. cit., fila 5; Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 765, filele 18—19.

[34] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 9—10. (Rapoarte informative zilnice ale Marelui Stat-Major, Comandamentul trupelor de est.)

[35] Loc. cit., filele 3 și 5.

uniunile muncitorești de pînă acum să fie recunoscute ca singurele reprezentante ale muncitorimii organizate în lupta economică și mai ales la încheierea contractelor colective; al 3-lea: autonomia caselor de boală să fie restituită de sub controlul statului"[36]. În ciuda represiunilor autorităților, la o săptămînă de la izbucnirea grevei generale, din personalul gării C.F.R. din Cluj nu se prezentaseră la lucru 14 fochiști și 100 de muncitori și funcționari de la mișcare. La atelierele C.F.R. lipseau încă 637 de lucrători, fără să fie socotiți și mecanicii de locomotive.

În vederea intimidării și mai mult a muncitorilor, a fost afișată o ordonanță în care se spunea „că vor fi arestați, izgoniți imediat din locuință și supuși unor pedepse speciale membrii familiei oricărui grevist dacă nu-i denunță imediat unde se găsesc..."[37]. Pe baza acestei ordonanțe, multe familii de muncitori au fost evacuate cu forța din locuințele lor și aruncate în stradă. Una din măsurile luate de autorități a fost aceea a expulzării multor muncitori revoluționari. Pe baza ordinului prefecturii poliției, peste o sută de muncitori din orașul Cluj au fost aruncați peste graniță în ghearele zbirilor contrarevoluționari ai lui Horthy[38]. O dată cu represiunile, autoritățile au recurs și la încercări de spargere a unității de luptă a muncitorimii prin arma otrăvită a șovinismului.

Muncitorimea organizată și conștientă din orașul Cluj timp de 7 zile a ținut piept atacurilor autorităților. Comitetele de grevă, aflate sub influența comuniștilor, deși efectivul lor s-a micșorat din zi în zi în urma arestărilor, s-au opus terorii și au îndemnat pe muncitori la rezistență. În urma dispoziției venite de la centru, în ziua de 28 octombrie cea mai mare parte a greviștilor din Cluj au reluat lucrul[39].

Acțiuni importante au desfășurat în timpul grevei generale și muncitorii din orașul Turda. Ca rezultat al muncii de pregătire a tuturor comitetelor sindicale din uzine, în ziua de 21 octombrie, la ora 9 dimineața, sirenele fabricilor din orașul Turda au dat semnalul începerii grevei, ca apoi să amuțească timp de 10 zile. Autoritățile locale au încercat să ducă tratative cu muncitorii în vederea reluării lucrului. Aceștia însă au refuzat, cerînd satisfacerea revendicărilor[40]. Paralel cu încercarea de „pacificare", autoritățile polițienești au început să ia măsuri de represiune. Cea mai mare parte a conducătorilor grevei — 18 muncitori — au fost arestați[41]. În locul muncitorilor arestați însă au intrat alții, între care mulți comuniști. Muncitorii conștienți de puterea uriașă a alianței cu țărănimea muncitoare au trimis agitatori în satele din jurul orașului pentru cîștigarea de partea grevei a țărănimii muncitoare[42]. Această acțiune a muncitorilor din Turda a fost fără seamăn în toată Transilvania, fiind unul din motivele pentru

[36] Loc. cit., fila 89.
[37] „Socialismul" din 5 noiembrie 1920.
[38] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 1, fila 75; „Keleti Ujság" din 28 și 30 octombrie 1920.
[39] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 13—14. (Rapoarte informative ale Marelui Stat-Major, Comandamentul trupelor de est).
[40] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 760, fila 86. (Telegrama secretarului general al internelor Cluj.)
[41] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 810, vol. II; „Universul" din 31 octombrie 1920.
[42] Ibid.

care autoritățile au considerat orașul ca unul dintre cele mai periculoase centre[43]. Amploarea pe care a luat-o lupta maselor muncitoare la Turda a îngrijorat cercurile conducătoare burghezo-moșierești. Cu sprijinul armatei, autoritățile au trecut la înăbușirea grevei. În oraș s-a declarat starea de asediu; au început arestări în masă; numeroși greviști au fost crunt bătuți și torturați. Greva a încetat la 30 octombrie[44]. Ultimii care au reluat lucrul au fost muncitorii de la fabricile de gaz și de la cea de ciment.

Muncitorii din Dej au aderat, de asemenea, la greva generală, încetînd lucrul la 21 octombrie. Primul atac al autorităților a fost îndreptat și aici împotriva muncitorilor ceferiști. Datorită rezistenței ferme a ceferiștilor, în primele zile nu s-a putut asigura decît în măsură redusă circulația trenurilor sub supravegherea și controlul armatei. Autoritățile au încercat să zdrobească rezistența muncitorilor, prin arestarea conducătorilor grevei. Măsura aceasta a stîrnit o puternică revoltă în rîndurile muncitorimii, care s-a manifestat și printr-o demonstrație de stradă.

La 24 octombrie, autoritățile din Dej au vrut să transporte la parchetul din Cluj pe conducătorii grevei care fuseseră arestați. Muncitorii, aflînd despre aceasta, s-au adunat în masă și, ocupînd peronul și împrejurimile gării, au cerut eliberarea celor arestați. La refuzul autorităților de a satisface cererea muncitorilor, atitudinea demonstranților a devenit din ce în ce mai dîrză, iar personalul trenului în care se aflau cei arestați a refuzat să pornească în cursă. Comandantul militar al gării a ordonat trimiterea trupelor împotriva muncitorilor demonstranți. De cele două părți ale peronului gării au fost instalate mitraliere îndreptate spre mulțime. S-a ordonat soldaților să împrăștie adunarea muncitorilor. În fața baionetelor, muncitorii au fost siliți să se retragă, dar o dată cu ei s-a retras și personalul trenului[45], care a rămas astfel mai multe ore în gară, neavînd cine să-l conducă. Între timp a sosit un alt tren cu personalul militarizat. Comandantul militar al gării a dispus trecerea personalului de pe trenul sosit pe cel în care se găseau conducătorii grevei, în felul acesta fiind transportați la Cluj[46].

Muncitorii însă au continuat să protesteze. În diferite locuri ale orașului au fost ținute adunări fulger, la care s-a hotărît continuarea grevei. Organele de reprimare, poliția și armata, s-au năpustit cu toată puterea asupra muncitorilor, operînd numeroase arestări. Cei arestați au fost lăsați liberi numai după mai multe zile, în mod treptat, iar o parte din ei, mai ales muncitorii de la atelierele C.F.R., au fost ținuți în arest timp de 3—4 săptămîni[47]. Greva a încetat în mod treptat, începînd cu ziua de 25 octombrie.

Și în celelalte centre din împrejurimile Clujului muncitorii s-au alăturat grevei generale. Astfel, lucrătorii ceferiști din Apahida au încetat lucrul

[43] „Universul" din 31 octombrie 1920.

[44] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 765, filele 15—16. (Rapoarte informative zilnice ale Marelui Stat-Major, Comandamentul trupelor de est).

[45] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 610, vol. II.

[46] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul 1, fila 130.

[47] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 1, fila 132.

la 20 octombrie [48], refuzînd primirea ordinelor de mobilizare. La Aghireș, cu toate că o serie de muncitori au fost arestați, greva încă nu încetase nici la 30 octombrie [49]. La salinele și Fabrica de sodă din Uioara greva generală a durat de la 21 pînă la 30 octombrie [50].

Muncitorimea minieră din Valea Jiului — după cum a reieșit și la procesul înscenat conducătorilor grevei — s-a pregătit vreme îndelungată pentru declanșarea grevei generale [51]. Directivele partidului socialist din Transilvania au ajuns la cunoștința Secției locale și a sindicatelor din Valea Jiului în dimineața zilei de 20 octombrie [52]. Încă în cursul aceleiași zile, sindicatele din Valea Jiului au trimis cîte un delegat la toate minele pentru a prelucra cu minerii instrucțiunile cu privire la grevă [53].

La Petroșani, unde sosise delegatul Uniunii miniere din Cluj, s-a ținut o ședință sindicală în seara zilei de 20 octombrie, la care au participat numeroși muncitori ce nu erau în schimb. La adunare s-a hotărît începerea grevei pe ziua de 21 octombrie, cei prezenți urmînd să aducă la cunoștință celorlalți ca dimineața să nu intre nimeni în mine și să înceteze orice activitate [54]. O adunare asemănătoare s-a ținut, în aceeași seară, la Petrila [55]. În Lonea, peste 2.800 de mineri s-au adunat în ziua de 21 octombrie pe terenul de lîngă școală și, sub îndemnul elementelor înaintate, au hotărît începerea imediată a grevei generale [56].

Dar conducătorii oportuniști au dat dispoziții ca muncitorii să aștepte acasă instrucțiuni de la sindicat. La minele „Victoria", „Clara", „Aurelia", „Carolina", „Ileana", „Ștefan", „Keleti", minerii care trebuiau să intre în schimb de dimineață, la 21 octombrie, s-au prezentat la gurile minelor. Nu toți minerii aflaseră despre începerea grevei generale. Ei au fost informați despre aceasta de unii muncitori care, în seara precedentă, participaseră la ședințele cu delegații sindicali [57]. Luînd cunoștință de începerea grevei generale, minerii au așteptat ieșirea schimbului și, împreună, cele două schimburi de la cele 7 mine din Lupeni s-au adunat pe terenul din fața „Preparației de cărbune". Printre participanți se aflau Pasut Ignațiu, Kirneta Ștefan și Patilinetz Ioan. De aici mulțimea s-a îndreptat spre clădirea direcției strigînd „Trăiască greva generală!", „Jos starea de asediu!", „Pîine și drepturi pentru mineri!" etc. Greviștilor li s-au alăturat atît minerii din schimbul trei, care se aflau acasă, cît și muncitorii altor branșe. Mulțimea a fost oprită de jandarmi, dar valul de muncitori a rupt cordoanele de jandarmi și a ajuns în fața direcției. Unul dintre conducătorii sindicatului minier din Lupeni a prelucrat instrucțiunile cu privire la declara-

[48] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 5—6.

[49] Loc. cit., filele 15, 16, 17.

[50] Loc. cit., filele 15, 16.

[51] „Munkáslap" din martie 1921.

[52] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 222. Directivele reproduse de Subinspectoratul general de siguranță din Transilvania.

[53] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 8, fila 73.

[54] Ibid.

[55] Ibid.

[56] Loc. cit. fila 71.

[57] Loc. cit. fila 75.

rea și desfășurarea grevei generale, după care s-a ales pe loc un comitet de grevă [58].

Din raportul companiei 1 C.F. rezultă că au intrat în grevă și muncitorii, și personalul de deservire de la căile ferate din Valea Jiului [59]. Greva a fost generală în tot bazinul Văii Jiului. „Nici un miner nu s-a aflat în minele din Valea Jiului la 21 octombrie" — scria „Socialismul" din 28 octombrie 1920.

Încă înainte de izbucnirea grevei, Valea Jiului a fost împînzită cu armată. Alături de Regimentul 18 Gorj, a mai fost adus Regimentul 92 infanterie. Cu ajutorul soldaților a început urmărirea din casă în casă a greviștilor. În fața detașamentelor militare înarmate, muncitorii s-au retras în păduri, continuînd greva. Zile de-a rîndul a operat armata adevărate vînători pentru a-i prinde pe muncitori și a-i duce la lucru cu forța [60]. Pînă și autoritățile au fost nevoite să recunoască: „Cu toate intervențiile militare, nu sîntem în stare a pune în lucru nici personalul strict necesar pentru întreținere" [61]. Nici tactica mobilizării minerilor de la minele statului nu a dat rezultatele scontate. Autoritățile se plîngeau că din cauza absenței de la locuințe a minerilor s-au întîmplat dificultăți în înmînarea ordinelor de mobilizare [62].

Clasele exploatatoare au încercat să înfrîngă voința de luptă a muncitorimii și prin diversiuni naționaliste, cu ajutorul sindicatelor „naționale". Deși membri de rînd ai acestui sindicat s-au alăturat grevei de la începutul ei, conducerea sindicatului „național" din Valea Jiului a reușit în zilele următoare prin diversiuni să adune un oarecare număr de spărgători de grevă și să-i pună la dispoziția societăților de exploatare a cărbunelui [63]. Neputînd împiedica intrarea în mine a celor cîțiva spărgători de grevă, deoarece aceștia se găseau sub scutul armatei, muncitorii greviști au găsit o altă modalitate pentru a zădărnici încercarea de spargere a grevei. În noaptea de 25 octombrie au fost tăiate de greviști conductele electrice prin care uzina din Vulcan trimitea curentul electric mașinilor care deserveau minele din Petroșani, Petrila, Aninoasa etc.; de asemenea, au fost tăiate firele telefonice, pentru a împiedica ținerea legăturilor între unitățile militare.

În pădurile din munți, muncitorii greviști n-au putut sta însă prea mult; pe la 27 octombrie ei au început să se reîntoarcă la casele lor [64]. La

---

[58] Loc. cit., fila 73.

[59] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 781, filele 39—40. (Raportul Comandamentului comp. 1 C.F. pe zilele de 22—23 și 24 octombrie 1920.)

[60] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 13—14. (Raport informativ al Marelui Stat-Major, Comandamentul trupelor de est); vezi și Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 8, filele 65 și 71.

[61] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 777, fila 192. (Raportul Inspectoratului minier Petroșani.)

[62] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 781, fila 93. (Raport despre situația din Valea Jiului la 27 octombrie 1920.)

[63] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 8, fila 71.

[64] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 13—14.

Vulcan, după ce au coborît din păduri, minerii, sub îndrumarea comuniștilor, între care Șt. Pavel, Costin Iosif și Horvath Bela, au demonstrat pe străzi, cerînd satisfacerea revendicărilor. Ei au cerut eliberarea imediată a celor arestați. Împotriva demonstranților a fost trimisă armata. Minerii, însă, nu s-au împrăștiat, ci au manifestat mai departe. Au sosit însă noi trupe, care, ocupînd poziții de luptă în spatele manifestanților, au deschis focul asupra acestora. Minerii au fost nevoiți să se împrăștie. Mulți dintre ei au fost arestați și bătuți pînă la sînge. Raportînd superiorilor săi, comandantul unităților de represiune spunea că „muncitorii devenind agresivi au fost împrăștiați prin focuri de armă..." [65].

În cursul nopții, localitățile miniere au fost înconjurate de armată. Numeroși muncitori au fost arestați, alții duși cu forța și băgați în mine să lucreze. Introduși cu forța în mine, ei au ocupat galeriile, dar n-au muncit [66]. În timpul grevei, legătura între muncitorii de la diferite mine a fost ținută prin curieri [67], întărindu-se în felul acesta hotărîrea lor de a continua lupta pînă la victorie.

Societățile miniere, avînd din plin concursul autorităților militare, au exercitat presiuni și de altă natură asupra muncitorilor, spre a-i constrînge să renunțe la luptă. O asemenea menire a avut ordinul Marelui Stat-Major al Armatei nr. 2.836 din 25 octombrie 1920, conform căruia muncitorii intrați în grevă erau evacuați cu forța din locuințele societăților [68].

În ciuda terorii, cea mai mare parte a minerilor din Valea Jiului au continuat greva. Înșeși autoritățile militare recunoșteau în raportul din 30 octombrie că, la acea dată, la Petroșani, Lupeni, Vulcan, Lonea, Petrila, greva continua [69]. Dintr-un alt raport al autorităților rezultă că la 3 noiembrie erau mineri care încă nu se prezentaseră la muncă [70]. Faptul că minerii s-au opus cu atîta dîrzenie măsurilor represive și au continuat circa 14 zile greva se datorește activității puternicului grup comunist, care a mobilizat și condus pe mineri, inițiind diferite forme de luptă — de la retragerea organizată în păduri, ocuparea galeriilor fără a lucra și pînă la demonstrații de stradă, ca aceea de la Vulcan.

Ca și minerii din Valea Jiului, au intrat în grevă minerii de la minele de aur din Munții Apuseni. Între muncitorii greviști și spărgătorii de grevă apărați de autorități au avut loc chiar ciocniri sîngeroase, cum s-a întîmplat la Ofenbaia [71]. La 30 octombrie au continuat lupta minerii din jurul Bradului [72]. La Roșia Montană muncitorii de la minele de aur ale statului au rezistat atacurilor autorităților și în ziua de 31 octombrie, iar în jurul Abru-

---

[65] Ibid.

[66] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 19—20; Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 8, fila 76.

[67] Ibid.

[68] Arhivele statului Petroșani, fondul nr. 6, Inspectoratul geologic minier Petroșani, dosarul nr. 1/1920, fila 4.

[69] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 15, 17. Rapoarte informative zilnice ale Marelui Stat-Major, Comandamentul trupelor de est.

[70] Loc. cit, filele 19—20.

[71] „Patria" din 27 octombrie 1920.

[72] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 11—12 și 15—16.

dului și la 1 noiembrie autoritățile avertizau pe muncitori să reia lucrul [73]. Pentru a îngreuna acțiunile represive ale autorităților, minerii au tăiat firele telegrafice între Zlatna și Abrud [74].

La Sibiu, conform planului stabilit în ședința din 19 octombrie, organizată de muncitorii comuniști, în noaptea de 20 spre 21 octombrie, orele 24, au declarat grevă muncitorii ceferiști, iar în ziua de 21, dimineața, la orele 7, a fost încetat lucrul în toate fabricile și întreprinderile din oraș [75]. Muncitorii s-au îndreptat în mase compacte spre piața Basta, unde membri ai comitetului sindical au ținut cuvîntări prin care au îndemnat masele să lupte cu fermitate alături de întreaga muncitorime din țară. După adunare, muncitorii romîni, germani și maghiari, în număr de aproape 3.000, au făcut o mare demonstrație. Masele de muncitori au parcurs diferite străzi ale orașului, îndreptîndu-se spre căminul muncitoresc. Demonstranții, purtînd în frunte un drapel roșu, au cîntat Internaționala, au scandat lozinci: „Trăiască greva generală!", „Trăiască pacea lumii!", „Trăiască Armata Roșie!", „Trăiască Internaționala a III-a!". În fața căminului muncitoresc s-a comunicat muncitorilor că greva va dura pînă la noi instrucțiuni [76].

În Piața Mare, autoritățile au încercat să împrăștie pe muncitori și să aresteze pe conducătorii grevei. Această încercare nu a izbutit datorită rezistenței ferme a muncitorimii. Între timp, camioane încărcate cu jandarmi înarmați au împiedicat intrarea în oraș a muncitorilor forestieri din Tălmaciu, care veneau să se unească cu demonstranții [77]. După împrăștierea muncitorilor manifestanți, autoritățile au trecut imediat la măsuri represive. Încă în prima zi au fost arestați cîțiva dintre conducătorii muncitorilor. Uzinele electrice și de apă au fost ocupate de către armată; tramvaiele au fost puse în circulație, a treia zi, sub paza armatei. Pe străzi au apărut afișe ale autorităților locale, în care muncitorii erau avertizați să înceteze greva, au fost interzise adunările, precum și circulația pe străzi după orele 21 [78]. Muncitorii au fost declarați mobilizați, mulți au fost ridicați cu forța și încazarmați [79].

În ciuda măsurilor de represiune, masele de muncitori au continuat cu fermitate greva. Neținînd cont de ordonanțele autorităților, muncitorii s-au adunat în diferite părți ale orașului în grupuri, mai mici sau mai mari, pentru a comenta știrile sosite din alte centre și pentru a lua hotărîri în legătură cu continuarea grevei. O astfel de adunare a fost ținută pe Cîmpul Măcelarilor în ziua de 23 octombrie.

La 26 octombrie 1920, conducerile locale ale partidului și ale sindicatelor au primit din partea conducerii partidului socialist și a sindicatelor din Transilvania dispoziția să se înceapă lucrul [80]. Muncitorii însă au continuat

---

[73] Loc. cit., filele 9—15.

[74] Loc. cit., filele 19—20.

[75] „Dacia traiană" din 24 octombrie 1920; „Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt" din 26 octombrie 1920.

[76] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 4, fila 54; vezi și „Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt" din 1 și 5 ianuarie 1921.

[77] „Siebenbürgisch Deutsches Tageblatt" din 5 ianuarie 1920.

[78] „Dacia traiană" din 24 octombrie 1920.

[79] Ibid.

[80] „Dacia traiană" din 29 octombrie 1920.

greva și în ziua de 27 octombrie. Pînă la această dată, greva a încetat numai la stabilimentele de utilitate publică, unde muncitorii au fost puși cu forța să lucreze. În celelalte întreprinderi, muncitorii au reluat lucrul numai în ziua de 29 octombrie 1920 [81].

Muncitorimea din orașul Brașov s-a avîntat și ea cu entuziasm în luptă. Din punct de vedere organizatoric, izbucnirea grevei generale însă a surprins-o nepregătită. După publicarea memorandumului, șefii oportuniști ai partidului socialist și ai sindicatelor locale nu au luat măsuri în vederea pregătirii temeinice a grevei generale.

În ziua de 19 octombrie, la Clubul muncitoresc, în cadrul unei întruniri la care s-au condamnat măsurile luate de autorități împotriva mecanicilor și fochiștilor din București intrați în grevă, muncitorii s-au declarat solidari cu greva generală. Respingînd încercarea oportuniștilor de a amîna greva, la 21 octombrie muncitorii brașoveni au intrat în grevă [82].

Comitetul sindical de la Atelierele C.F.R.-Depou și de la mișcare, în care majoritatea membrilor erau elemente revoluționare, printre care Cireș Iosif, Bucă Nicolae, Iacob Bela, Gall Vasile, avînd în vedere pericolul arestării, a dat directive ca muncitorii să se ascundă în locuri diferite. Mase compacte de ceferiști s-au retras la Răgădău, Dealul Melcilor, în gropile fabricii de cărămizi și în alte locuri greu de găsit pentru copoii siguranței și jandarmi [83]. Greviștilor de la C.F.R. li s-au alăturat mulți muncitori din diferitele întreprinderi din oraș [84]. S-a organizat imediat aprovizionarea lor cu alimente. Noaptea grupuri de muncitori ridicau alimente pentru greviști de la familiile acestora. În felul acesta, muncitorii au putut să reziste multe zile în șir, cu toate măsurile de represiune luate. Dintr-un raport al autorităților reiese că în ziua de 26 octombrie la Brașov nu s-au prezentat la lucru 60 de mecanici și 100 de fochiști. În aceeași zi nu funcționau încă nici atelierele C.F.R. [85]; în ziua de 28 octombrie, autoritățile raportau că se speră ca în 2—3 zile să se reia lucrul normal [86].

Greva generală a cuprins și împrejurimile orașului Brașov. În ziua de 23 octombrie au intrat în grevă muncitorii de la fabrica de tutun și de la Fabrica de textile din Sf. Gheorghe; la fabricile particulare din acest oraș, greva s-a menținut pînă la 1 noiembrie. În ziua de 25 octombrie au intrat în grevă muncitorii de la Fabrica de celuloză din Zărnești [87].

La 21 octombrie 1920 au intrat în greva generală și muncitorii fabricilor de cherestea din Valea Mureșului. După izbucnirea grevei, orașul Tg. Mureș și coloniile forestiere de pe malul Mureșului au fost ocupate de

---

[81] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 765, filele 10—15.

[82] Arhivele statului Orașul Stalin, Prefectura județului Brașov, dosarul nr. 1.920—1.936. Rapoartele Siguranței generale, Buletin de informație nr. 2.949/20 octombrie 1920, al Serviciului special de siguranță Brașov către prefectul județului.

[83] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 5, filele 36, 42, 45.

[84] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 781, Raportul din 26 octombrie 1920 al Comandamentului trupelor de est despre situația grevei generale în Transilvania.

[85] Arhivele statului Orașul Stalin, Prefectura județului Brașov, dosarul nr. 1.920—1.936, Rapoartele Siguranței generale, Buletinul de informație nr. 2.975/22 octombrie 1920, al Serviciului special de siguranță Brașov către prefectul județului.

[86] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 765, filele 8—10, 14—15, 17; „Socialismul" din 11 noiembrie 1920.

[87] „Socialismul" din 11 noiembrie 1920; „Keleti Ujság" din 31 octombrie 1920.

puternice forțe militare. Ceferiștii din Tg. Mureș au fost mobilizați. Conducătorii lor au fost chemați la comandamentul militar al gării și amenințați cu închisoarea în cazul că muncitorii nu vor relua lucrul. Muncitorii ceferiști au continuat însă cu fermitate greva. Pentru a împiedica circularea trenurilor, ei au demontat pistoanele locomotivelor aflate în depou. Ca și în celelalte centre ale țării, autoritățile au procedat la adunarea, unul cîte unul, a muncitorilor ceferiști, silindu-i prin forță să reia lucrul [88]. Dar, la îndemnul elementelor revoluționare, muncitorii au preferat să se ascundă în păduri decît să înceteze greva. În toiul grevei a sosit, în ziua de 27 octombrie, telegrama conducerii partidului socialist din Transilvania prin care se anunța încetarea grevei. În urma acestei dispoziții, oportuniștii din Tg. Mureș au chemat, la rîndul lor, muncitorimea să reia lucrul [89]. Elementele înaintate din organizația partidului socialist din Tg. Mureș, între care amintim pe Simo Géza, Cseteri Janos, Bas Pavel și alții, au creat imediat un „contra-comitet", care a întreprins acțiuni hotărîte în vederea continuării grevei. Ca rezultat al acestor acțiuni, în Valea Mureșului greva a continuat; în ziua de 31 octombrie, lucrul încă nu fusese reluat [90].

La Atelierele C.F.R. din Simeria, greva a fost declarată în noaptea de 20 spre 21 octombrie, la orele 24. Încă în prima zi, muncitorii, în număr de cîteva sute, au fost declarați mobilizați prin ordine de chemare. Aceștia, însă, nu s-au supus mobilizării. Autoritățile militare au reușit totuși să aresteze 14 muncitori, pe care i-au dus cu forța la lucru. Greva a continuat. La 24 octombrie, cu ajutorul Regimentului 92 infanterie-Orăștie, cea mai mare parte a muncitorilor ceferiști au fost duși cu forța la lucru, sub supravegherea armatei [91]. Mulți muncitori au fost arestați și deferiți Curții Marțiale [92].

La Hunedoara, după prelucrarea instrucțiunilor în legătură cu greva generală, primite de la Uniunea sindicatelor metalurgiste, muncitorii au hotărît declararea grevei la 21 octombrie. În această zi, muncitorii metalurgiști au părăsit lucrul și s-au întrunit pentru a-și exprima hotărîrea de a duce greva pînă la victorie [93]. O dată cu muncitorii metalurgiști au intrat în grevă muncitorii minieri de la Ghelari, cît și cei de la uzina electrică [94]. Greva a continuat, în ciuda faptului că muncitorii au fost declarați mobilizați, înmînîndu-li-se ordine de chemare. Într-un raport al autorităților militare din 31 octombrie se arăta că atît la minele Hunedoara-Ghelar, cît și la uzina electrică și la atelierele metalurgice „au fost introduși cu forța lucrătorii necesari pentru menținerea activității..." [95]. Urmăriți de armată și mobilizați cu forța, muncitorii au fost constrînși să înceteze greva și, în

[88] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 610, vol. II; fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 9, 10.

[89] *S. Fuchs:* „Greva muncitorilor din Valea Mureșului din 1925", în „Studii și referate privind istoria Romîniei", partea a II-a, Editura Academiei R.P.R., 1954, pag. 1.658—1.659.

[90] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, fila 17; „Marosvölgyi Munkás" din 27 octombrie 1920.

[91] Arhivele statului Deva, Prefectura județului Hunedoara, fascicula 2.655/1920.

[92] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 781. Raportul Marelui Stat-Major despre greva ceferiștilor din Simeria.

[93] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 2.608, filele 90—91.

[94] Loc. cit, fila 35; vezi și fondul nr. 5, dosarul nr. 765, fila 17.

[95] Ibid.

mod treptat, au reluat lucrul. Chiar și după reluarea lucrului, muncitorii au fost supravegheați de autoritățile militare [96].

În Timișoara și în centrele industriale din împrejurimile ei, pregătirea grevei generale a decurs sub semnul hotărîrii de luptă a maselor. În ziua de 17 octombrie au fost trimiși în diferite centre din împrejurimile Timișoarei delegați pentru pregătirea și declanșarea grevei generale. Revendicările muncitorilor cuprinse în memoriu au ajuns la Orșova, Mehadia, Topleț, Baia Nouă și alte centre industriale [97].

În zilele imediat anterioare izbucnirii grevei generale, elementele revoluționare au desfășurat o activitate însuflețită în rîndurile maselor [98].

În dimineața zilei de 21 octombrie, în fața întreprinderilor s-au postat muncitori înaintați, bărbați de încredere, care înștiințau pe cei care veneau la lucru că a izbucnit greva. Pentru conducerea grevei la Timișoara au fost create un comitet de grevă și un comitet de rezervă în cazul arestării primului [99]. În vederea popularizării grevei generale s-a tradus din limba romînă în limbile maghiară și germană un manifest al Consiliului general al partidului socialist și al Comisiei executive a sindicatelor, s-a editat un manifest în trei limbi sub titlul „Ultimatumul muncitorimei" [100], s-a elaborat, de asemenea, un manifest local în care muncitorii erau chemați să intre solidari în greva generală [101]. Manifestele editate au fost răspîndite în tot orașul. În numerele din 21 octombrie 1920, ziarele muncitorești au chemat muncitorimea la o luptă hotărîtă pentru succesul grevei generale.

Oamenii muncii din Timișoara și din împrejurimi au răspuns cu elan chemărilor de a declanșa greva generală. „La Timișoara — scria ziarul „Socialismul" —, în prima zi orașul a fost mort. Nici un tramvai, nici o fabrică nu au funcționat" [102].

La Arad au intrat în grevă muncitorii feroviari, personalul de la circulație și de la atelierele C.F.R. Au lăsat lucrul 300 de lucrători de la atelierele C.F.R. Trenul electric Arad-Podgorie a încetat să circule. Au intrat de asemenea în grevă muncitorii de la Uzinele de vagoane „Weitzer", de la Fabrica de automobile „Marta", fabrica de textile și din alte întreprinderi [103].

Au intrat de asemenea în grevă muncitorii de la Reșița și Anina [104]. La Lugoj au intrat în grevă muncitorii de la uzina electrică, croitorii și alte

---

[96] Arhivele statului Deva, fondul Prefectura Hunedoara, fascicula nr. 2.655/1920.

[97] Arhivele statului Timișoara, fondul Tribunalului regional, dosarul nr. 50/1921, filele 2—3.

[98] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1.253, filele 159—160.

[99] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 72, dosarul nr. 6.845, fila 50.

[100] Loc. cit, fila 35.

[101] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1.253, fila 177.

[102] „Socialismul" din 28 noiembrie 1920.

[103] Arhivele statului Arad, fondul Sfatul popular al orașului Arad, pachetul nr. 8.101—8.400/1920, dosarul nr. 8.156, fila 6; „Romînul" din 22 octombrie 1920; „Lugoscher Zeitung" din 31 octombrie 1920; „Aradi Ujság" din 22 octombrie 1920.

[104] „Romînul" din 31 octombrie 1920; „Banatul romînesc" din 30 octombrie 1920; „Reschitzaer Zeitung" din 31 octombrie 1920.

branșe [105]. La Orșova, Mehadia, Topleț și Baia Nouă greva generală a cuprins atît întreprinderile industriale, cît și atelierele C.F.R. [106].

Greva a fost deci generală și a cuprins toate centrele industriale. După aprecierile autorităților, numai la Timișoara numărul greviștilor era de 16.000 [107].

Organele represive burghezo-moșierești s-au năpustit cu o furie turbată asupra muncitorilor greviști. La Timișoara au fost arestați o serie de conducători ai muncitorilor, membri ai comitetelor de grevă, un mare număr de bărbați de încredere [108]. Arestări masive s-au făcut și la Arad, Reșița, Lugoj, Oravița, Anina, Orșova și în alte centre industriale [109]. Un număr mare de muncitori au fost expulzați în Ungaria, fiind predați autorităților horthyste [110]. Au fost interzise ziarele muncitorești „Arbeiter Zeitung" și „Munkáslap" ; poliția și siguranța au ocupat căminul muncitoresc [111]. A fost limitată circulația pe străzi și s-au interzis călătoriile fără o autorizație specială a poliției. Mulți dintre muncitorii greviști au fost arestați, alții duși cu forța la muncă sau înșelați prin promisiuni. Prin asemenea metode, autoritățile burghezo-moșierești au obținut reluarea lucrului la uzina electrică, tramvaie, în parte la C.F.R., la fabrica de tutun. Marea masă a muncitorilor a continuat însă cu hotărîre lupta atît la Timișoara, cît și la Arad, Reșița, Anina și în alte centre industriale [112].

Pentru a sili pe muncitori să înceteze rezistența, comandantul Diviziei I infanterie a făcut cunoscut locuitorilor orașului Timișoara printr-o ordonanță că, în virtutea ordinelor superioare, începînd cu data de 24 octombrie 1920, ora 5 a.m., Timișoara devine din nou zonă militară. Ordonanța soma pe muncitori să se prezinte la lucru pînă la data de 26 octombrie 1920, ora 6 a.m., fiind considerați mobilizați sau rechiziționați. Muncitorii erau amenințați că, în cazul neexecutării ordinului, vor fi urmăriți de către Curtea Marțială și pedepsiți aspru [113].

Ca urmare a terorii, o mare parte din salariații comerciali, funcționarii particulari și alte categorii au reluat lucrul în zilele de 23 și 24 octombrie. Cea mai mare parte a muncitorilor au hotărît să continue lupta. Liderii

[105] „Lugoscher Zeitung" din 31 octombrie 1920; „Krasso-Szörényi Lapok" din 31 octombrie 1920.

[106] Arhivele statului Timișoara, fondul Tribunalului regional, dosarul nr. 50/1921, fila 3.

[107] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fila 217.

[108] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1.253, filele 126 și 135; vezi și „Temesvarer Zeitung" din 27 octombrie 1920 și „Temesvári Hirlap" din 4 decembrie 1920.

[109] Arhivele statului Timișoara, fondul Tribunalului regional, dosarul nr. 50/1921, fila 6; vezi și „Banater Bote" din 28 octombrie 1920 și „Temesvári Hirlap" din 29 octombrie 1920.

[110] „Temesvári Hirlap" din 29 octombrie 1920 și „Temesvarer Zeitung" din 21 octombrie 1920.

[111] „Gewerkschaft" din 12 noiembrie 1920; vezi și „Oraviczaer Zeitung" din 31 octombrie 1920.

[112] „Temesvarer Zeitung" din 28 octombrie 1920; „Aradi Közlöny" din 26 octombrie 1920; „Reschitzaer Zeitung" din 31 octombrie 1920; „Banatul românesc" din 30 octombrie 1920.

[113] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1.252, filele 4, 270; vezi și „Banater Tageblatt" din 27 octombrie 1920.

de dreapta erau însă pentru reluarea lucrului, de aceea în ziua de 26 octombrie 1920 au dat o directivă în acest sens [114].

Pentru a lua o hotărîre în problema continuării grevei generale, muncitorii timișoreni au cerut autorităților permisiunea de a ține o adunare populară. Cu toate că autoritățile au respins această cerere, muncitorii s-au adunat totuși la locul stabilit [115]. Pentru a împrăștia masa de muncitori, au intervenit două companii de infanterie și poliția. Mulți dintre muncitori au fost arestați [116]. Atacul brutal al armatei împotriva greviștilor n-a făcut decît să întărească hotărîrea de luptă a acestora. „În orele de seară — scria ziarul „Temesvarer Zeitung" — s-a vorbit în cercurile social-comuniste despre continuarea grevei" [117].

În ciuda trădării socialiștilor de dreapta, o mare parte a muncitorimii a continuat greva generală. „Majoritatea fabricilor nu lucrează" — relata ziarul „Banater Tageblatt" din 28 octombrie 1920 [118]. „Marți (la 26 octombrie 1920 — *n.n.*) s-a prezentat la fabrică numai o parte a muncitorilor" — scria ziarul „Temesvári Hirlap" [119].

Pentru a zdrobi împotrivirea muncitorilor, poliția operează la 26 octombrie o nouă serie de arestări „din rîndurile acelora care voiau continuarea grevei" [120].

În zilele de 26—28 octombrie 1920 s-au dus tratative între patroni, pe de o parte, și unii șefi socialiști de dreapta, pe de altă parte, în problema reluării lucrului. În urma acestor tratative, liderii socialiști de dreapta au făcut din nou apel la muncitori să reia lucrul [121].

Ca răspuns la trădarea conducătorilor oportuniști, elementele revoluționare au chemat muncitorii la continuarea grevei, printr-un manifest răspîndit în tot orașul [122]. Ascultînd de îndemnurile manifestului, muncitorii au continuat cu hotărîre lupta. O dovadă grăitoare este în această privință faptul că în ziua de 30 octombrie, deci la 10 zile de la izbucnirea grevei, la C.F.R.-Timișoara, din 1.300 de lucrători erau prezenți la lucru numai jumătate, iar la unele fabrici particulare lucrul nu se începuse din cauza numărului mic al muncitorilor, și aceștia aduși cu forța la lucru. La uzina electrică, la brutării etc., activitatea a fost asigurată prin mobilizarea forțată a muncitorilor [123].

Muncitorimea din Oradea s-a avîntat și ea cu entuziasm în greva generală. La 21 octombrie, toate întreprinderile și uzinele, tipografiile și atelierele mari și mici au încetat activitatea. Autoritățile au început însă acțiunile represive. Conducătorii muncitorilor au fost arestați. O mare parte din muncitorii de naționalitate maghiară au fost expulzați. Printr-o circulară, șeful poliției a amenințat pe muncitorii greviști că dacă în decurs de 6 ore nu vor relua munca se va deschide foc asupra lor. Pe baza listelor

---

[114] „Gewerkschaft" și „Szakszervezet" din 12 noiembrie 1920.
[115] „Temesvári Hirlap" din 27 octombrie 1920.
[116] Ibid.; vezi și „Temesvarer Zeitung" din 27 octombrie 1920.
[117] „Temesvarer Zeitung" din 27 octombrie 1920.
[118] „Banater Tageblatt" din 28 octombrie 1920.
[119] „Temesvári Hirlap" din 28 octombrie 1920.
[120] „Temesvári Hirlap" din 27 octombrie 1920.
[121] „Temesvári Hirlap" din 20 octombrie 1920.; „Temesvarer Zeitung" din 29 și 30 octombrie 1920.
[122] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 11—12.
[123] Loc. cit., filele 15, 16.

primite de la patroni, patrulele militare și polițienești au făcut arestări în masă. Chiar în prima zi au fost arestați 600 de muncitori. În ciuda acestor măsuri, muncitorii au continuat totuși greva timp de 6 zile [124].

La Baia Mare, declararea grevei la 21 octombrie i-a găsit pe muncitori gata de luptă. La adunările ținute în ziua și seara zilei de 20 octombrie, în care un delegat din Cluj a prelucrat directivele cu privire la greva generală, minerii au hotărît începerea grevei pe ziua de 21 octombrie. Ei au ales un comitet de grevă, care a repartizat cîțiva muncitori la locurile de muncă ce trebuiau să funcționeze și în timpul grevei, ca pompele de apă, gurile de incendiu etc. Au fost stabilite trei locuri în care minerii să se ducă zilnic pentru a fi ținuți la curent cu evenimentele [125]. La 21 octombrie, conform hotărîrii luate în ședința din ziua anterioară, minerii au refuzat să intre la lucru, adunîndu-se în locurile stabilite; ei au trimis delegații la direcția minelor pentru a prezenta revendicările. O dată cu minerii au intrat în grevă și muncitorii de la Fabrica „Phönix", de la Uzina „Ganz" și de la tipografiile din Baia Mare [126]. În primele zile ale grevei, societățile miniere au refuzat să trateze cu greviștii și au cerut concursul autorităților militare. Platourile din fața minelor și locurile unde se adunau minerii au fost ocupate de armată, care a instalat acolo mitraliere [127]. Comandamentul garnizoanei Baia Mare a luat cele mai severe măsuri împotriva greviștilor, ordonînd să nu li se dea nici un fel de alimente și să se oprească prin orice mijloc cumpărarea de alimente pentru ei și familiile lor [128]. Cu toate acestea, minerii au reluat lucrul abia în ziua de 4 noiembrie, după ce societățile miniere au promis sporirea salariilor și achitarea lor la timp [129].

În grevă au intrat și minerii din împrejurimi. Muncitorii de la minele din Ferneziu, pentru a asigura caracterul general al grevei, au îndemnat și pe funcționarii societății miniere la grevă. Împotriva greviștilor au fost însă trimise forțe armate, care au arestat pe conducătorii muncitorilor [130].

Alte mine, ai căror muncitori s-au alăturat grevei în ziua de 22 octombrie 1920, sînt cele din Rodna Veche. Muncitorii de la minele statului și cele particulare nu s-au prezentat la lucru nici după ce li s-a comunicat că în caz contrar vor fi mobilizați. Ei au respins chiar și primirea ordinelor de chemare. În ziua de 30 octombrie greva continua. Acest lucru rezultă și din faptul că la această dată Divizia a 16-a din Năsăud a trimis un pluton de soldați pentru a-i aresta pe cei 100 de muncitori aflați încă în grevă [131].

La 21 octombrie, cînd sirena a dat semnalul luptei, muncitorii din Satu Mare, atît cei de la fabrica de cărămidă, cît și cei de la Fabrica „Prinez" și de la uzina electrică s-au adunat în piața orașului. După ce au

---

[124] Loc. cit., filele 5, 8, 10, 11; „Nagyváradi Napló" din 24, 26, 29 octombrie 1920; „Nagyvárad" din 26, 27 octombrie 1920.

[125] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 8, fila 7.

[126] Ibid.; vezi și „Nagybánya és vidéke" din 24 octombrie 1920. (Ziarul a fost tipărit cu ajutorul elevilor școlii profesionale, tipografii fiind și ei în grevă.)

[127] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală din 1920. Amintiri", dosarul nr. 8, fila 7.

[128] Arhivele statului Baia Mare, fondul Primăria orașului Baia Mare, dosarul Acte prezidențiale, 1918—1920, fila 107.

[129] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 765, filele 20—21.

[130] Loc. cit., fila 6.

[131] Loc. cit., filele 15, 16, 17.

ascultat cuvîntările conducătorilor lor, muncitorii au hotărît pe loc începerea grevei. La grevă s-au alăturat încă în cursul aceleiași zile și muncitorii celor trei fabrici de pîine, ai celor trei mori din oraș, muncitorii tipografi etc. [132].

A doua zi după izbucnirea grevei, autoritățile militare locale au întreprins măsuri aspre pentru înfrîngerea ei. La 22 octombrie, ora 10, comandantul militar al sectorului Satu Mare a dat ordonanța nr. 1, prin care declara mobilizați pe toți muncitorii uzinei electrice, ai celor trei mori și ai fabricilor de pîine. În aceeași zi, la orele 22, a fost dată ordonanța nr. 2, prin care toți lucrătorii tipografiilor din Satu Mare au fost declarați mobilizați. Aceia care nu se prezentau la mobilizare urma să fie arestați și duși în fața Curții Marțiale [133]. În ciuda amenințărilor, muncitorii au continuat greva. Între 21 și 26 octombrie, la Satu Mare n-au apărut ziarele. Cea mai mare parte a muncitorilor au fost forțați să reia munca abia după ce au fost mobilizați în armată.

*

* *

Intrînd în greva generală, în pofida voinței conducătorilor oportuniști, muncitorii de pe cuprinsul întregii țări au rezistat cu dîrzenie zile în șir atacurilor dezlănțuite de autoritățile burghezo-moșierești. În ciuda terorii dezlănțuite de acestea și a trădării liderilor social-democrați de dreapta, clasa muncitoare, în frunte cu grupurile comuniste, și-a dovedit forța și combativitatea sa revoluționară. Înspăimîntate în fața hotărîrii de luptă a muncitorimii, clasele exploatatoare au aruncat împotriva greviștilor toate forțele lor. Armata și întregul aparat de represiune au fost puse în mișcare pentru a oprima lupta dreaptă a proletariatului.

După înăbușirea grevei generale, curțile marțiale au fost puse în funcțiune. Un mare număr de muncitori au fost condamnați de justiția burgheză la ani grei de închisoare. Primele condamnări în Transilvania au fost efectuate la Timișoara. La 7 decembrie 1920, Curtea Marțială a Diviziei I infanterie din Timișoara a condamnat trei conducători ai grevei generale la cîte 10 ani muncă silnică și pe alți 7 la muncă silnică pe termene între 5 și 7 ani [134]. La 10 martie 1921, aceeași curte marțială a condamnat 3 muncitori la muncă silnică pe termene de 5—6 ani [135]. Au mai fost condamnați numeroși alți muncitori din acest oraș, precum și din alte centre industriale din împrejurimi [136].

În Valea Jiului, 88 dintre cei mai hotăriți mineri au fost trimiși în fața Curților Marțiale din Sibiu și Craiova. La Curtea Marțială din Sibiu, 3 au fost condamnați la cîte 10 ani temniță, 8 la cîte 6 ani, alți 10 la cîte

[132] „Szamos" din 26 octombrie 1920.

[133] Ibid.

[134] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1.253, fila 220; vezi și „Temesvarer Zeitung" din 10 decembrie 1920.

[135] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 1.254, filele 389—398.

[136] „Munkáslap" din 27 și 28 noiembrie 1920.

5 ani[137]. La Craiova, în ziua de 20 martie 1921 au fost condamnați: un miner la 12 ani și 15 mineri la cîte 5 ani de muncă silnică[138]. Procesul participanților la greva generală în orașul Sibiu a început în ziua de 28 decembrie, la Curtea Marțială a Corpului VII armată, și a durat pînă la 7 ianuarie 1921. Dintre cei 30 de acuzați, 3 au fost condamnați la 10 ani muncă silnică, 2 la 8 ani, 2 la 5 ani muncă silnică, 2 la 5 ani, 1 la 3 ani, 2 la un an închisoare[139]. În procesul intentat muncitorilor ceferiști din Simeria, dezbătut de Curtea Marțială a Corpului VII armată din Sibiu între 11 și 17 martie 1921, din cei 39 de acuzați 9 au fost condamnați la cîte 5 ani muncă silnică. Au fost pronunțate numeroase alte condamnări[140].

În afară de numărul mare de muncitori condamnați la ani grei de temniță, sute și sute de muncitori care fuseseră arestați în timpul grevei generale au fost ținuți luni de zile închiși. De asemenea, un mare număr de muncitori au fost concediați sub pretextul că ar fi făcut „agitație" în favoarea grevei generale. Astfel, numai la C.F.R.-Timișoara au fost concediați sub acest pretext 35 de mecanici, 11 fochiști, 5 lăcătuși, 79 de lucrători și un inginer[141]. Tot așa în Valea Jiului, cei mai activi muncitori n-au mai fost primiți la lucru. Într-o circulară a Ministerului Industriei și Comerțului către Direcția generală a minelor se dispunea: „Muncitorii puși în cercetare nu vor fi primiți la lucru... cei aflați vinovați și condamnați de către autorități vor fi definitiv concediați..."[142]. Vinovați pentru autoritățile burghezo-moșierești au fost socotiți toți aceia care s-au dovedit luptători activi pentru interesele muncitorimii, ale maselor populare.

Greva generală din octombrie 1920 a însemnat cea mai mare bătălie din istoria clasei muncitoare din Romînia de pînă atunci. Ea a confirmat cu vigoare forța și combativitatea revoluționară a clasei muncitoare din țara noastră.

Cu ocazia grevei generale, burghezia și moșierimea s-au dovedit încă o dată a fi dușmanul de moarte al celor ce muncesc. Ele au demonstrat o dată mai mult că sînt în stare să recurgă la cele mai barbare și josnice acte pentru a înăbuși în sînge lupta dreaptă a muncitorimii pentru o viață mai bună.

În cursul desfășurării grevei generale, liderii social-democrați de dreapta s-au autodemascat ca trădători ai intereselor de clasă ale muncitorimii. Social-democrații de dreapta au încercat mai întîi să împiedice izbucnirea grevei generale, iar cînd au văzut că acest lucru nu este posibil au făcut totul ca greva să se desfășoare într-un chip cît mai puțin combativ, dînd în acest sens și directiva abținerii de la mitinguri și demonstrații de masă. Slugi docile ale capitalismului, social-democrații de dreapta au făcut totul pentru înăbușirea grevei generale. Astfel, la Cluj, încă în primele zile

[137] Arhivele statului Petroșani, fondul nr. 8, Inspectoratul geologic-minier Petroșani, dosarul nr. 1/1920, filele 5, 8—9.

[138] „Hunyadvármegye" din 26 martie 1921.

[139] „Dacia traiană" din 7 ianuarie 1920; „Siebenbürghisch Deutsches Tageblatt" din 9 ianuarie 1921.

[140] „Dacia traiană" din 23 martie 1921; „Hunyadvármegye" din 26 martie 1921.

[141] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 781.

[142] Arhivele statului Petroșani, fondul nr. 6, Inspectoratul geologic-minier Petroșani, dosarul nr. 1/1921, fila 6.

ale grevei, liderii social-democrați de dreapta au intrat în legătură cu autoritățile burghezo-moșierești și au dat directiva cu privire la reluarea lucrului [143]. Este semnificativ faptul că unii lideri trădători din Cluj, ca Jumanca, Flueraș, Cizer și alții, în toiul luptelor, de teamă că vor fi trași la răspundere, s-au prezentat în mod voluntar la parchet pentru a fi arestați și împreună cu autoritățile au redactat un apel către muncitori pentru încetarea grevei [144]. Muncitorimea a intrat în greva generală fără să aibă un partid marxist-leninist, un stat-major care să asigure alianța proletariatului cu masele neproletare, să conducă spre victorie luptele revoluționare de masă.

Greva generală a fost înfrîntă. Ea nu s-a putut termina cu victoria muncitorilor, scrie manifestul tipărit ilegal, semnat „un grup de membri din partidul socialist", „din cauză că ne-a lipsit curajul, am fost blînzi, prea blînzi, partidul nostru a rămas un partid de paie, fără program, fără tactică, fără disciplină, fără puterea de a da educație revoluționară marilor mase de muncitori. Din cauză că nu am știut la timp să impunem partidului afilierea la Internaționala a III-a, transformîndu-l într-un partid comunist, partidul s-a dovedit incapabil să conducă o mare masă" [145].

Însemnătatea fundamentală a grevei generale constă tocmai în faptul că experiența ei „a arătat — subliniază tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — mai mult ca oricînd proletariatului din Romînia necesitatea de a avea în fruntea sa un partid politic revoluționar, marxist-leninist, capabil să-l conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii" [146].

---

[143] Arhiva Comitetului regional al P.M.R. Cluj, fondul „Greva generală 1920. Amintiri", dosarul nr. 1, fila 5.

[144] „Keleti Ujság" din 28 octombrie 1920.

[145] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 242.

[146] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1956, ediția a IV-a, pag. 367.

ASPECTE ALE GREVEI GENERALE DIN OCTOMBRIE 1920 ÎN MOLDOVA

de S. DAVICU, D. BOȚESCU, L. EȘANU

În condițiile grele de după primul război mondial și sub înrîurirea profundelor transformări revoluționare din Rusia sovietică, în 1920, în Romînia a continuat să se manifeste cu putere avîntul revoluționar.

Pentru a-și salva pozițiile zdruncinate, clasele exploatatoare din Romînia au trecut la ofensivă împotriva avîntului revoluționar. Începînd cu luna martie 1920, cînd a fost adus la putere guvernul Averescu, s-a intensificat teroarea împotriva mișcării muncitorești, împotriva cuceririlor anterioare ale clasei muncitoare. Contraofensivei claselor exploatatoare clasa muncitoare i-a răspuns printr-o participare mai intensă la lupta revoluționară.

Grupurile comuniste au acționat intens în vederea orientării maselor muncitoare pe linia luptei consecvente revoluționare. În luptă cu elementele oportuniste, membrii grupurilor comuniste au obținut unele rezultate pozitive pe linia organizării muncitorilor, a orientării lor în luptă.

În anul 1920, Leonte Filipescu, Constantin Ivănuș, însărcinați de Comitetul Central al grupurilor comuniste, au mers din uzină în uzină, din fabrică în fabrică, au discutat cu muncitorii problemele luptei revoluționare, au dat muncitorilor îndrumări concrete în lupta lor grevistă. În cercul de studii sociale din Iași s-au ținut numeroase conferințe, cu care prilej Leonte Filipescu [1] și alți militanți au contribuit la clarificarea ideologică a membrilor partidului socialist. Constantin Ivănuș a dus cuvîntul C.C. al grupurilor comuniste în nordul Moldovei, în fostul județ Neamț, pe întreaga vale a Bistriței pînă la Vatra Dornei, înflăcărînd și organizînd pe muncitorii din aceste părți, și mai ales pe muncitorii forestieri și plutași [2].

Munca desfășurată de grupurile comuniste în rîndurile membrilor secțiunii locale a partidului socialist și ai comisiei locale a sindicatelor s-a resimțit în creșterea luptei muncitorimii pentru o viață mai bună, libertate, pentru apărarea revoluționară a Rusiei sovietice.

Puternicul avînt revoluționar din întreaga țară a determinat un aflux al maselor în sindicate. În Moldova, ca, de altfel, în toată țara, majoritatea

---

[1] „Iașul socialist" din 22 februarie 1920.

[2] „Constantin Ivănuș", E.S.P.L.P. 1956, pag. 18.

muncitorilor erau cuprinși în sindicatele muncitorești. În anul 1920, în întreaga țară, sindicatele grupau aproximativ 250.000 de membri [3].

Dintr-o statistică incompletă rezultă că numai în Iași existau, la începutul anului 1920, aproximativ 3.135 de muncitori înscriși în sindicate, repartizați pe întreprinderi în felul următor : R.M.S. — 710, C.F.R. — 600, întreprinderile textile — 474, în cele de prelucrare a lemnului și de mobilă — 300, în cele metalurgice — 216, în brutării — 134, la întreprinderea comunală de tramvaie — 112, tipografii — 80, tăbăcării — 93, cizmari — 80, căruțași și birjari — 112 [4].

În celelalte județe ale Moldovei, situația era, în general, aceeași, mai ales acolo unde existau întreprinderi industriale mai mari, ca, de exemplu, la Bacău, Piatra Neamț, Buhuși și Roman. Județele Bacău, Roman și Neamț aveau un număr de peste 15.000 de muncitori, funcționari și intelectuali organizați în sindicate [5]. Numai în industria forestieră a județului Neamț existau, la începutul anului 1920, peste 1.800 de muncitori membri în sindicate [6]. În județul Neamț existau circa 5.000 de muncitori încadrați în sindicate. La Roman, numărul muncitorilor organizați în sindicate depășea cifra de 1.000 [7].

Condițiile grele ale muncitorilor au determinat izbucnirea necontenită a numeroase greve, creșterea luptei de clasă împotriva regimului de împilare burghezo-moșieresc.

Din numărul mare de greve izbucnite în Moldova în prima perioadă a anului 1920, se desprind cîteva a căror importanță a fost deosebită prin numărul mare al participanților și prin intransigența cu care aceștia au dus lupta. Una dintre acestea a fost greva tipografilor, legătorilor și stereotipiștilor izbucnită la Iași în a doua jumătate a lunii ianuarie. Muncitorii cereau condiții de lucru și salarizare mai bune [8]. Folosind faptul că lucrătorii ziarului „Evenimentul", care nu erau organizați în sindicat, n-au declarat grevă, patronii au scos în tipografia acestuia un ziar unic, „Gazeta Iașilor", ce suplinea toate ziarele ieșene burgheze, în speranța că astfel îi vor sili pe greviștii tipografi să reia lucrul ; muncitorii au continuat însă greva pînă cînd revendicările le-au fost acceptate. Ca ripostă la apariția „Gazetei Iașilor", greviștii au editat un ziar al lor, „Iașul socialist", pe care l-au folosit ca tribună de propagandă în sprijinul grevei și de demascare a uneltirilor patronale.

O durată mai mare a avut greva de la Fabrica „Textila" din Iași. Din cauza salariului de mizerie, muncitorii intraseră în grevă încă din octombrie 1919. „Socialismul" din februarie 1920 menționa că greva muncitorilor textiliști continua de 13 săptămîni. „Cu toate că sîntem în toiul iernii — scria ziarul —, lucrătorii sînt hotărîți a nu ceda nimic din

[3] „50 de ani de la crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din Romînia", Ed. C.C.S. 1958, pag. 247—253.

[4] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 154, vol. I, partea a II-a, fila 36.

[5] *M. Roller :* „1920. Greva generală. Contribuții la istoria socială a Romîniei", Piatra Neamț, 1937, pag. 132.

[6] „Chemarea" din 7 februarie 1920.

[7] *M. Roller :* „1920. Greva generală. Contribuții la istoria socială a Romîniei", Piatra Neamț, 1937, pag. 132.

[8] „Socialismul" din 28, 30 ianuarie, 2 februarie 1920.

dreptele lor revendicări" [9]. În urma satisfacerii unor revendicări ale muncitorilor, greva a încetat la 21 februarie [10].

În rîndurile ceferiștilor din Iași domnea o vie agitație. Amenzile, concedierile, purtarea neomenoasă față de ei întrețineau și sporeau această stare de agitație. Sub pretext că Atelierele C.F.R. Nicolina „nu satisfac nevoile și cerințele", administrația concediase zeci de muncitori. Cei rămași lucrau peste puterile lor în condiții foarte grele [11]. Purtarea directorului general al C.F.R., care a aruncat muncitorilor de la Nicolina învinuirea că ei dezorganizează producția, amenințîndu-i cu concedierea în masă, a provocat riposta muncitorilor, care în ziua de 10 februarie au declarat o grevă de protest de două ore.

Greva de la C.F.R. s-a transformat însă într-o luptă de amploare, din inițiativa elementelor de stînga din conducerea sindicatului C.F.R. În timpul grevei, muncitorii ceferiști au manifestat pe străzile orașului, cerînd încetarea samavolniciilor polițienești, amnistie generală, pîine ieftină, pace cu toate popoarele etc. [12]. Alarmate, autoritățile burghezo-moșierești au chemat poliția, care a făcut numeroase arestări [13].

Concomitent cu greva ceferiștilor, pentru aceleași cauze și sub aceleași lozinci, au intrat în grevă muncitorii de la R.M.S. [14]. Refuzul direcției R.M.S. de a satisface cererile muncitorilor a făcut ca greva să dureze mai mult de 5 săptămîni.

Clasele exploatatoare, îngrijorate de starea de spirit existentă în rîndurile muncitorilor, s-au străduit să spargă, cu orice preț, unitatea lor de luptă. În acest sens, patronii, în cîrdășie cu poliția, au intensificat și în Moldova înființarea de „sindicate galbene", care aveau un rol diversionist. În Iași, un zel în această direcție au depus cîțiva huligani și naționaliști, în frunte cu C. Z. Codreanu (căpetenia legionarilor de mai tîrziu).

Rolul reacționar al acestor elemente huliganice, grupate în organizația naționalistă „Garda conștiinței naționale", a ieșit pregnant în evidență, de pildă, în timpul grevei ceferiștilor de la Atelierele Nicolina și al celei a muncitorilor de la R.M.S. din Iași, cînd, înarmate, au încercat să spargă lupta muncitorilor. Atît muncitorii de la Atelierele C.F.R.-Nicolina, cît și cei de la R.M.S., și în general întreaga muncitorime din Iași, au dat o ripostă hotărîtă acestor mercenari.

În ciuda manevrelor întreprinse de guvernanții burgheziei și moșierimii de a înăbuși avîntul revoluționar, mișcarea grevistă a muncitorilor era în continuă creștere. Au izbucnit alte greve în județele Neamț și Bacău. La Bacău s-au declarat greve la fabricile textile și la tăbăcării, unde muncitorii cereau majorarea salariilor cu 50% [15]. În județul Neamț, tot în această perioadă, sînt menționate grevele de la întreprinderea forestieră

[9] „Socialismul" din 2 februarie 1920.
[10] „Socialismul" din 21 februarie 1920.
[11] „Iașiul socialist" din 8 februarie 1920.
[12] „Muncitorul căilor ferate" din 26 februarie 1920.
[13] Ibid.
[14] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.962, fila 1.
[15] „Dimineața" din 15 februarie 1920.

„Eichler și Juster" duse pentru mărirea salariilor, reducerea orelor de lucru la 8 și încetarea prigoanei polițienești [16].

În februarie au intrat în grevă textiliștii din Buhuși, în urma refuzului direcției de a le satisface revendicările legate de mărirea salariului, reducerea orelor de lucru la 8 și asigurarea asistenței medicale [17]. Unitatea de care au dat dovadă textiliștii în cele cinci zile de grevă, precum și buna organizare a grevei, a dus la succesul greviștilor.

Concomitent cu grevele, și adesea strîns legate de ele, au avut loc întruniri și manifestații de protest împotriva politicii interne și externe duse de guvern. În asemenea acțiuni au fost atrase și alte categorii sociale: intelectuali, funcționari etc., nemulțumite de politica reacționară a guvernului. Din inițiativa elementelor revoluționare din conducerea secției locale a partidului socialist și a sindicatelor, se discuta tot mai mult și problema afilierii la Internaționala a III-a, cum a fost, de pildă, întrunirea organizată de secția locală a partidului socialist din Piatra Neamț, la 29 februarie 1920, în sala hotelului „Continental". După întrunire, muncitorii au demonstrat pe străzile orașului, cu steaguri roșii și pancarte pe care era scris: „Cerem afilierea la Internaționala a III-a [18]". Întruniri și demonstrații asemănătoare au avut loc la Iași, unde printre participanți sînt semnalați și ostași din garnizoana locală [19], precum și în orașe mai mici, ca Bîrlad și Buhuși [20].

Lunile aprilie, mai și iunie ale anului 1920 sînt marcate și în Moldova de creșterea valului de lupte revoluționare ale clasei muncitoare.

Creșterea combativității revoluționare a clasei muncitoare era concretizată și prin caracterul preponderent politic al grevelor, prin faptul că ideea grevei generale își făcea tot mai mult loc în conștiința muncitorilor. În toată țara au izbucnit greve generale pe ramuri.

La greva generală a ceferiștilor, izbucnită la 18 aprilie în București, au participat și ceferiștii din Iași, Bacău, Pașcani și din alte centre din Moldova, care au formulat 4 revendicări mai importante: recunoașterea sindicatului ca instituție oficială; introducerea consiliilor muncitorești; ziua de lucru să fie stabilită definitiv la 8 ore; sporirea salariului cu 50% [21].

Creșterea spiritului de luptă, a solidarității muncitorilor din orașele din Moldova s-a văzut cu prilejul sărbătoririi zilei de 1 Mai. În dimineața Zilei internaționale a muncii, la Iași 10.000 de muncitori s-au adunat la mitingul ținut la sediul sindicatelor din str. Ghica Vodă; după miting muncitorii au manifestat pe străzile orașului [22].

---

[16] „Iașul socialist" din 18 ianuarie 1920.

[17] *A. Roman:* „Din istoria luptelor revoluționare ale muncitorilor textiliști de la Fabrica de postav Buhuși", Editura științifică, 1959, pag. 117—118.

[18] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul doctorului Aroneanu, fila 110.

[19] Arhiva M.F.A., Depozitul Bîrlad, fondul Corpului IV armată, dosarul nr. 50, fila 90 (ordin circular al Corpului IV armată).

[20] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul doctorului Aroneanu, fila 111.

[21] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 43.228/58, fila 14; vezi și „Dimineața" din 25 aprilie 1920.

[22] „Socialismul" din 7 mai 1920.

Datorită măsurilor de represiune luate de guvern — militarizare, arestări [23] etc. — și a trădării liderilor socialiști, greva ceferiștilor și lucrătorilor din transporturile pe apă s-a terminat fără rezultate pozitive pentru muncitori.

Luna iulie 1920 a început sub semnul prigoanei înteţite a guvernului, care încerca, prin măsuri samavolnice, înăbușirea mișcării revoluționare în continuă creștere. Dar măsurile luate de guvern n-au putut să abată muncitorimea de la lupta sa. Cu toată prigoana sălbatică dezlănțuită de guvernul Averescu împotriva clasei muncitoare, grevele și întrunirile muncitorești, organizate și conduse de grupurile comuniste, deveneau din ce în ce mai dese și mai puternice [24].

O grevă de mai lungă durată a avut loc la Fabrica „Țesătura" din Iași. Ca urmare a combativității muncitorilor, greva a durat aproape două luni, din iulie pînă în septembrie 1920. Patronii fabricii au fost siliți să satisfacă unele din revendicările greviștilor: înființarea consiliului muncitoresc și mărirea salariilor cu 20—30% [25].

La Iași și în toată Moldova aveau loc întruniri de protest contra scumpirii vieții, a speculei nerușinate ce se făcea de către patroni cu concursul autorităților [26]. Peste tot creștea fierberea în rîndurile muncitorimii. Sub influența grupurilor comuniste, muncitorii cereau tot mai insistent declararea grevei generale pentru satisfacerea revendicărilor economice și politice. Tot mai mult, muncitorii ridicau problema unei greve generale pe țară. În primele zile ale lunii august, Marele Stat-Major al trupelor de est informa organul superior că în unele gări din Moldova s-au găsit manifeste ale sindicatului C.F.R. în care se îndemna la grevă generală [27].

În august, în orașele din Moldova, și mai ales la Iași, Galați, Pașcani, muncitorii au protestat cu hotărîre împotriva „Legii reglementării conflictelor colective de muncă", care le limita și le răpea dreptul de grevă.

Ca și muncitorii din diferite orașe din țară, la 12 august muncitorii din Iași au organizat o mare întrunire unde au adoptat o moțiune în care, „în virtutea forței ei numerice și morale, clasa muncitoare cere înlăturarea legii Trancu" și sublinia: „...Scoasă în afară din calea luptei normale, clasa muncitoare își va făuri noi arme pentru a merge înainte și mereu înainte pentru izbăvirea lumii de sub jugul capitalist" [28].

Luptele muncitorești, grevele, manifestațiile și demonstrațiile de stradă care s-au desfășurat în orașele Moldovei de la începutul anului 1920 au crescut în lunile septembrie și octombrie ale aceluiași an, căpătînd un pronunțat caracter politic.

Nu numai la Iași, Galați, Pașcani, Bacău, Roman, Piatra Neamț și Buhuși, dar chiar în orașe în care nu se putea vorbi de un proletariat

---

[23] „Lupta de clasă" nr. 1, din 1 iulie 1920.

[24] „Leonte Filipescu", E.S.P.L.P. 1954, pag. 42—43.

[25] „Studii" nr. 7/1957, pag. 96.

[26] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 43.228—58, fila 578; vezi și dosarul nr. 43.223, fila 153 (manifest al secțiunii Iași a partidului socialist și al comisiei locale a sindicatelor).

[27] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 229—58, vol. II, fila 70 (raportul Marelui Stat-Major).

[28] Arhivele statului, fondul Ministerul de Interne, dosarul nr. 252, fila 2.

dezvoltat, ca, de pildă, Vaslui, Botoșani, Fălticeni, a crescut nemulțumirea maselor împotriva mizeriei insuportabile, împotriva terorii, a stării de asediu, a cenzurii.

Activitatea intensă a grupurilor comuniste și puternica forță a organizațiilor sindicale se făceau tot mai mult simțite în rîndurile muncitorilor din toate ramurile de producție. În pofida conducătorilor oportuniști, care căutau să tempereze lupta muncitorilor, pretextînd că „muncitorii nu pot învinge imediat nici în ateliere și nici pe stradă“ [29], trîmbițînd despre necesitatea respectării „disciplinei“ (față de oportuniști!) [30], lozinca grevei generale era îmbrățișată de toți muncitorii.

Atunci cînd, la sfîrșitul lunii august 1920, la București armata a tras în muncitorii de la Arsenal, care-și apărau drepturile lor, comitetul secțiunii din Iași a partidului socialist și comisia locală a sindicatelor au convocat pe muncitorii ieșeni la un mare miting în curtea sindicatelor din str. Ghica Vodă pentru a protesta împotriva crimei monstruoase săvîrșite, cerînd pedepsirea acestor noi fărădelegi comise împotriva clasei muncitoare [31].

Ordinul dat de autoritățile militare din Iași de a se trage focuri de armă în muncitori, ori de cîte ori aceștia ar face o manifestație [32], n-a mai putut zăgăzui torentul luptelor.

În cursul primelor două săptămîni ale lunii septembrie s-au ținut la Iași cinci mari mitinguri: două contra războiului și contra legii Trancu-Iași, unul pentru alegeri comunale, unul contra crimei de la Arsenal și altul pentru reglementarea memoriului ceferiștilor [33]. Ele au fost urmate de manifestații pe străzi cu drapele și pancarte [34]. În ultimele zile ale lunii septembrie și în prima decadă a lunii octombrie 1920, manifestațiile, demonstrațiile, chemările la luptă, grevele se succedau cu repeziciune.

Numeroasele descinderi făcute la sediul comisiei locale din str. Ghica Vodă din Iași, soldate cu arestări [35], precum și perchezițiile de la Uzina electrică [36], de la Fabrica de tăbăcărie „Concordia“ [37], unde s-au găsit manifeste, arată că autoritățile polițienești au pus în aplicare instrucțiunile trimise de Ministerul de Justiție [38] în scopul de a înăbuși și risipi indignarea și lupta muncitorimii, care se generaliza și tindea către o puternică mișcare grevistă.

Înfruntînd teroarea, muncitorimea își afirmă combativitatea și hotărîrea ei împotriva samavolniciilor guvernului și patronilor. La întrunirile care aveau loc aproape zilnic la Atelierele C.F.R.-Nicolina [39], la sediul

[29] „Socialismul“ din 15 octombrie 1920.
[30] „Socialismul“ din 15 octombrie 1920.
[31] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.235, vol. I, fila 46.
[32] „Dimineața“ din 12 septembrie 1920.
[33] „Socialismul“ din 15 septembrie 1920.
[34] Ibid.
[35] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 54, fila 169 (proces-verbal întocmit de judecătorul de instrucție).
[36] Loc. cit., fila 117.
[37] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 154, vol. II, partea a II-a, pag. 231.
[38] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.963, fila 14.
[39] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 154, vol. 2, partea a II-a, fila 324.

sindicatului textil [40], la sediul Comisiei locale din Iași [41], în gara Bîrlad [42], la fabricile din Piatra Neamț [43] și din Bacău, în zeci și sute de întruniri se remarcă creșterea în intensitate a luptei clasei muncitoare împotriva măsurilor de represiune luate de regimul burghezo-moșieresc și pentru asigurarea unor condiții mai bune de muncă și de viață.

La aceste întruniri, în timp ce conducătorii oportuniști din comisia locală vorbeau de „ordine", de „evitarea de a se da ocazii la provocări" și de „așteptarea unor ordine de la București", numeroși vorbitori din rîndurile muncitorilor prezentau situația insuportabilă din fabrici, starea grea a lucrătorilor și a familiilor lor. Ei arătau că „declară grevă și fără conducători (e vorba de conducătorii oportuniști — *n.n.*) dacă aceștia nu voiesc s-o declare..." [44]

Din rîndurile muncitorilor s-au ridicat tot mai multe elemente hotărîte, care, sub influența activității grupurilor comuniste, au desfășurat o acțiune permanentă de demascare a elementelor trădătoare din conducerea partidului socialist. Ion Niculi, Constantin Surugiu, Pascal Zaharia și mulți alții luau cuvîntul la întruniri și organizau muncitorimea la luptă împotriva exploatării burghezo-moșierești.

La întrunirea din sala cinematografului „Francez" din Bîrlad [45], muncitorii au înfierat politica războinică a guvernului îndreptată împotriva sovietelor. Ei au arătat că situația grea a clasei muncitoare se datorește faptului că alimentele s-au scumpit, iar salariile au rămas cu mult sub nivelul prețurilor [46]. În cadrul acestei adunări au demascat guvernul Averescu și au ținut să arate că, „dacă guvernul crede că prin mijloace represive poate împiedica greva, va urma o nouă mobilizare a forțelor populare" [47].

Unii conducători locali ai organizației partidului socialist sau ai sindicatelor se opuneau fățiș dorinței maselor de a transforma nenumăratele izbucniri de luptă din diferite întreprinderi în greve, în demonstrații. Masele muncitoare nu se mai lăsau însă înșelate. Experiența le arăta că numai prin luptă puteau să impună satisfacerea revendicărilor, să-și amelioreze condițiile de viață și de muncă, să apere puținele libertăți democratice.

*
* *

Masele muncitoare din orașele Moldovei au îmbrățișat lozinca grevei generale, așteptînd-o ca pe o mare bătălie. Încercările liderilor reformiști de a se opune grevei generale se loveau de indignarea crescîndă a maselor. Cu prilejul întrunirilor din zilele de 9 și 10 octombrie 1920 din sala „Elisabeta" din Iași, plină pînă la refuz, muncitorii au întrerupt deseori pe vorbitorii oportuniști cu strigătele „Vrem grevă generală" [48].

[40] Loc. cit., fila 227.
[41] Loc. cit., fila 324.
[42] „Adevărul" din 18 octombrie 1920.
[43] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 154, vol. I, partea a II-a, filele 327, 328, 329.
[44] Loc. cit., fila 327.
[45] Loc. cit., fila 40.
[46] Ibid.
[47] Ibid.
[48] „Evenimentul" din 12 octombrie 1920.

Atunci cînd, sub presiunea puternică a maselor muncitoare din toată țara, Consiliul general al partidului socialist și Uniunea Sindicatelor din întreaga țară au trebuit să voteze, în ședința plenară din 11 octombrie 1920, memoriul de revendicări pe care l-au înaintat guvernului, muncitorii din orașele din Moldova, ca și cei din întreaga țară, au manifestat cu entuziasm pentru grevă generală.

La ședința Consiliului general, la care au participat și delegațiile muncitorilor din județele Bacău, Neamț, Iași, Tutova, Fălciu, s-a stabilit că în cazul neaprobării revendicărilor muncitorimea organizată din toată țara va fi chemată ca printr-o grevă generală să obțină toate aceste drepturi și libertăți de care sînt legate interesele ei cele mai vitale [49].

Revendicările cuprinse în ultimatum — cerute și impuse de masele muncitoare împotriva voinței oportuniștilor — reflectau nivelul conștiinței muncitorimii, hotărîrea ei de luptă. Pentru aceste revendicări erau hotărîte masele să se angajeze în bătălia grevei generale.

În zilele următoare datei de 11 octombrie 1920, cu toate că reprezentanții secțiilor locale ale partidului s-au întors din București de la ședința Consiliului general al partidului socialist și al mișcării sindicale din întreaga țară cu indicația că „răspunsul privitor la declararea grevei generale va fi primit la 20 octombrie, urmînd ca greva să izbucnească la 21 octombrie 1920" [50], totuși în ziua cînd la București s-a declarat puternica grevă a muncitorilor de la C.F.R., întreaga muncitorime din orașele Moldovei a intrat într-o puternică frămîntare.

Urmînd exemplul mecanicilor de la C.F.R. din București și din spirit de solidaritate cu aceștia, muncitorii feroviari din centrele mai importante din Moldova au intrat și ei în luptă.

Solidaritatea manifestată de feroviarii din Moldova cu greviștii de la C.F.R.-București, dorința lor de a declara imediat greva erau determinate de situația grea și desperată în care se găseau. O contribuție însemnată în această direcție a avut munca propagandistică și organizatorică depusă de Uniunile C.F.R. și de Transporturi pe apă.

La depouri și ateliere au loc adunări în cadrul cărora se formează comitete de grevă. Un astfel de comitet se formează la Atelierele C.F.R.-Nicolina din Iași. La Bîrlad, încă în ziua de 17 octombrie a avut loc o întrunire a lucrătorilor C.F.R. [51]. În cadrul acestei întruniri, muncitorii au ales comitetele de grevă [52]. A doua zi, în 18 octombrie, la orele 6, mecanicii și personalul de mișcare din gara Bîrlad au declarat grevă [53]. La aceeași dată, în Iași, muncitorii care au participat la o întrunire ținută la Clubul socialist au hotărît declanșarea grevei, stabilind sarcinile care le reveneau în timpul grevei [54].

---

[49] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.489/1920, fila 2.

[50] Loc. cit., fila 2.

[51] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.962, fila 200 (Parchetul Tribunalului Tutova către Ministerul Justiției).

[52] Ibid.

[53] „Adevărul" din 19 octombrie 1920.

[54] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 254, vol. II, partea a II-a, fila 98 (raport adresat Comandamentului militar Iași).

Primele rezultate ale acestei munci organizatorice s-au văzut în ziua de 18 octombrie 1920, cînd, în semn de solidaritate cu muncitorii ceferiști din București, au intrat în grevă depourile Iași, Galați, Pașcani, Piatra Neamț, Bacău [55].

În același timp, o telegramă urgentă de la Bacău înștiința inspectoratele regionale ale Ministerului Muncii că la depourile Botoșani, Adjud, Mărășești, Comănești personalul a declarat grevă pe ziua de 18 octombrie [56]. După două ore se comunică despre greva de la depoul Roman [57]. Printre primele măsuri luate de guvern pentru reprimarea acestor greve se înscrie și ordinul dat comandanților garnizoanelor Focșani și Fălticeni, prefecților și comandanților jandarmeriei din aceste orașe de a lua măsuri în vederea aducerii la posturile lor a greviștilor ceferiști [58].

De asemenea, dintr-o adresă trimisă Corpului IV armată, prin care este înștiințat că s-au lansat ordine de chemare în număr de 1.379 personalului stațiilor Nicolina, Socola, lucrătorilor Atelierelor C.F.R.-Nicolina, precum și muncitorilor și funcționarilor de la stațiile Vaslui, Huși, Buhuși, aflăm repeziciunea cu care s-a extins greva în rîndurile tuturor ceferiștilor din orașele Moldovei. Pentru a reprima greva, guvernul Averescu a luat măsuri de mobilizare a ceferiștilor. În același timp, o circulară a Direcției generale C.F.R. transmisă tuturor inspecțiunilor de ateliere anunța că, întrucît lucrătorii de la ateliere și depouri au declarat grevă, „se dispune să fie semnalați parchetului pentru a fi arestați capii mișcării" [59].

În fața situației create prin intrarea în grevă a muncitorilor tuturor stațiilor de cale ferată din Moldova, Comandamentul trupelor de est a instaurat un regim sever în cadrul căruia „lucrătorii mobilizați sau rechiziționați la căile ferate, brutării etc. vor fi constituiți în unități militare sub ordinele unor ofițeri" [60]. În spiritul ordinului Marelui Stat-Major, acest comandament a dispus aplicarea tuturor „rigorilor reglementare contra celor ce se fac vinovați de neexecutarea de ordin, neglijență, rea-voință, trimițînd în fața Curții marțiale pe cei recidiviști sau pe cei hotărîți în neîndreptare..." [61] La centrele de cale ferată Iași, Mărășești, Pașcani, Bacău au fost numiți comandanți militari în gări ofițeri superiori și chiar colonei care aveau în subordine toate trupele și lucrătorii mobilizați sau rechiziționați [62]. Printre dispozițiile Corpului IV armată se află și acel ordin care stabilește „constituirea în unități a tuturor greviștilor". „Greviștii aduși la lucru — se arăta în acel ordin — vor fi comandați militărește, li se va face zilnic apelul, nimeni nu poate să le acorde învoire în timpul lucrului

---

[55] „Izbînda" din 20 octombrie 1920.

[56] Arhivele statului Fălticeni, dosarul nr. 1, fila 52 (telegrama Inspectoratului C.F.R. către prefecturile județelor Botoșani, Suceava, Bacău, Putna, Roman).

[57] Ibid.

[58] Loc. cit., fila 73 (telegrama Inspectoratului C.F.R. adresată comandanților de garnizoane, prefecților și comandanților jandarmeriei din Focșani și Fălticeni).

[59] Arhiva M.F.A., Depozitul Bîrlad, fondul Corpului IV armată, dosarul nr. 118, filele 161—162.

[60] Loc. cit., filele 50—51 (ordinul Comandantului trupelor de est către Corpul IV armată).

[61] Ibid.

[62] Ibid.

decît comandantul militar... Aceia care sînt răuvoitori sau instigatori pot fi încazarmați pe loc, nepermițîndu-li-se să meargă acasă după orele de lucru" [63].

În ciuda acestor măsuri represive, începînd cu ziua de 18 octombrie, nici un tren nu a plecat din Iași, Mărășești, Pașcani. La 19 octombrie, în Moldova nu circulau decît două trenuri, și acelea conduse de militari [64].

O dată cu greva ceferiștilor, muncitorii din diverse ramuri din orașele Moldovei nu mai pot fi opriți din hotărîrea de a declara grevă. Memoriul înaintat guvernului la 11 octombrie exprima în mod pregnant năzuința fierbinte a tuturor muncitorilor, care, prin lupta lor, au impus conducerii partidului socialist să formuleze acele revendicări menționate.

În fața refuzului categoric, în fața respingerii memoriului și a măsurilor represive inițiate de guvern, la 20 octombrie de la București s-a primit cuvîntul de ordine cu privire la declararea grevei generale.

Deși era de așteptat că guvernul burghezo-moșieresc va respinge memoriul, totuși conducătorii oportuniști ai partidului socialist și ai sindicatelor nu au luat măsurile necesare pentru pregătirea și organizarea grevei generale.

Din inițiativa grupurilor comuniste, pe plan local au fost întreprinse unele acțiuni de pregătire a grevei, au fost tipărite și răspîndite manifeste prin care muncitorii erau chemați la greva generală. În manifestul din ziua de 19 octombrie, adresat „Către cetățenii cinstiți ai Iașului" și semnat „Muncitorimea din organizațiile socialiste din Iași", se spunea : „Am cerut pînă în prezent la toate ministerele, am bătut la toate ușile, ni s-a făgăduit din toate părțile, recunoscîndu-se dreptatea cererilor noastre, iar rezultatul n-a fost altul decît militarizarea fabricilor, schingiuirea muncitorilor, foamea și mizeria în casele noastre lipsite de lumină și de aer, noroi și praf în mahalalele noastre, uitate de către cei care trag toate foloasele de pe urma muncii noastre" [65]. După ce arăta salariile de mizerie și foame pe care le primeau ceferiștii, lucrătoarele de la Regie, ca și toate categoriile de muncitori, manifestul chema „pentru amnistie generală, pentru recunoașterea consiliilor muncitorești în fabrici și uzine, pentru înlăturarea armatei din ateliere și fabrici, pentru suspendarea legii scelerate a lui Trancu-Iași, pentru demobilizarea generală și pace" [66].

Acest manifest circula din mînă în mînă printre muncitorii de la Atelierele C.F.R., Depou și Nicolina [67], Regie, fabrica „Țesătura", Uzina de electricitate și tramvaie [68], printre lucrătorii de la Poștă și de la alte întreprinderi din Iași.

Și printre muncitorii fabricilor din Bacău, Neamț și Roman de asemenea se răspîndiseră în ziua de 19 octombrie manifeste al căror conținut exprima voința și hotărîrea muncitorilor de a cuceri drepturile și libertățile cerute. „Față de tendințele clasei stăpînitoare oligarhice, față de intențiile

[63] Loc. cit., fila 19 (ordinul Corpului IV armată către Divizia a 7-a).
[64] „Chemarea" din 29 octombrie 1920.
[65] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.235, vol. I, fila 49.
[66] Ibid.
[67] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 154, vol. I, partea a II-a, fila 31.
[68] Loc. cit., fila 117.

generalului Averescu, care, asemenea unui padișah, crede că această țară e un pașalîc turcesc, față de unele crime puse la cale și înfăptuite contra muncitorimii, față de nevoile muncitorilor, nevoi ce se impun imediat și total satisfăcute — se arăta într-unul din manifeste —, muncitorimea din întreaga țară a hotărît declararea grevei generale“ [69].

Un manifest adresat muncitorilor din toate întreprinderile statului și particulare a fost răspîndit în cele mai îndepărtate colțuri ale județului Iași și ale altor județe (Bacău, Roman, Baia, Tutova). În acest manifest se arăta că muncitorimea s-a înșelat crezînd în promisiunile făcute de primul ministru [70].

Înfierînd robia și teroarea, care se intensificaseră în fabrici, demascînd înșelăciunea guvernului, care nu respecta obligațiile luate față de comisia lucrătorilor, față de comisia generală și față de partidul socialist, manifestul trăgea concluzia : „Nu ne-a mai rămas decît greva generală“ [71].

Prin chemările vibrante, manifestele aveau un puternic ecou în rîndurile largi ale muncitorilor.

Sub puternica presiune a maselor largi de muncitori, Comisia locală a sindicatelor din Iași a alcătuit chiar un comitet pentru conducerea grevei generale, dîndu-se atribuții precise fiecărui membru [72]. S-a alcătuit totodată și un comitet supleant [73]. Activitatea lor a fost însă redusă ; din prima zi a grevei, membrii acestor comitete au fost arestați.

În aceste zile au avut loc în diferite orașe și întreprinderi mai multe întruniri în legătură cu problema grevei. Delegațiile muncitorilor din județele Iași, Bacău, Neamț, Roman, Botoșani, Tutova care au participat la ședința consiliului general au organizat unele adunări în capitalele acestor județe, în vederea bunei desfășurări a grevei generale. În cadrul adunărilor, delegații muncitorilor din unele fabrici și ateliere au trecut la constituirea unor comitete de grevă.

În munca de pregătire a grevei au fost antrenați și tineri muncitori care țineau legătura cu comitetele de grevă, transmiteau diferite dispoziții, răspîndeau afișe și manifeste.

Pe măsură ce se apropia ziua declanșării grevei, autoritățile burghezo-moșierești înăspreau măsurile represive împotriva muncitorilor. Printr-un ordin circular al Comandamentului trupelor de est publicat în ziarul „Lumea“ din Iași se ordonau măsuri de represiune. Orașul Iași era în stare de alarmă, companii întregi, echipate și înarmate, au fost postate la toate fabricile.

„Pretutindeni unde munca e atotputernică, pretutindeni unde muncitorimea e conștientă — se spune într-un manifest editat de Comisia locală a sindicatelor din Iași —, pretutindeni unde clasa muncitoare e o forță... pretutindeni unde nevoia, foamea și dorul spre mai bine mînă pe

[69] Loc. cit., fila 35 (manifest al Comisiei sindicale din Iași a secțiunii partidului socialist).

[70] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 2.235, fila 9.

[71] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 154, vol. I, partea I, pag. 446.

[72] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 2.235, vol. I, fila 9.

[73] Ibid.

muncitori în luptă, se va declara grevă generală" [74]. Din echipa care a adus la îndeplinire această însărcinare de difuzare și lipire de manifeste în jurul Atelierelor Nicolina și al altor ateliere din Iași făcea parte și Ilie Pintilie [75]. Atunci a fost el arestat pentru prima dată, fiind ținut, împreună cu alți tineri, o zi și o noapte la comenduirea pieței [76].

În același timp, elementele de stînga din organizațiile locale ale partidului socialist din Moldova au intensificat munca și în rîndurile soldaților [77]. În unele fabrici, ca, de pildă, la tăbăcăria „Concordia" din Iași, unii membri ai partidului, de orientare revoluționară, au declarat muncitorilor că Regimentele 7 roșiori și 53 infanterie au depus armele, trecînd de partea grevi știlor [78].

În această ambianță revoluționară, guvernul Averescu mobilizează la acțiuni represive întreg aparatul de stat burghezo-moșieresc.

Siguranța din Iași a arestat în noaptea de 19 octombrie „peste 60 de inși care înjghebaseră o așa-zisă armată roșie" [79]. Întrunirea programată pentru acea zi a avut totuși loc la Casa poporului-Socola [80], unde a venit un mare număr de muncitori.

Cu toate că elementele oportuniste căutau să tergiverseze acțiunile hotărîte, cu toate că muncitorii cinstiți erau arestați, totuși declanșarea grevei generale a devenit — peste capul conducătorilor oportuniști — un fapt real.

La Iași, „în ziua de 20 octombrie 1920, la orele 9 dimineața, sirenele fabricilor au anunțat încetarea lucrului. Muncitorii și muncitoarele au părăsit în totalitatea lor lucrul, cu mare încredere în victoria cauzei lor" [81].

O dată cu izbucnirea grevei, autoritățile militare și civile din Iași au luat măsuri brutale pentru reprimarea grevei. Nici o măsură n-a putut însă curma hotărîrea muncitorilor din Iași de a adera la grevă. La Atelierele C.F.R.-Nicolina, la Depou, la R.M.S., la Uzina de electricitate și tramvaie a încetat orice activitate [82]. Toate atelierele și toate fabricile din localitate, particulare și ale statului, și-au închis porțile.

În primele două zile de grevă, tramvaiele n-au circulat. A treia zi, sub presiunea baionetelor și în urma arestării comitetului sindical tramvaist, unii mecanici au pus în circulație cîteva vagoane. La Uzina electrică motoarele au fost puse în mișcare provizoriu de directorul uzinei. N-au lucrat nici tipografiile și astfel ziarele n-au apărut la Iași timp de 4 zile.

Indicația conducerii trădătoare a partidului socialist ca „muncitorii să stea acasă" și-a dat imediat roadele nefaste; presa muncitorească, fiind

---

[74] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 154, vol. II, partea a II-a, fila 35.

[75] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 165.

[76] Ibid.

[77] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 154, vol. II, partea a II-a, fila 245.

[78] Loc. cit., pag. 231 (Ministerul de Interne către Prefectura județului Suceava).

[79] „Evenimentul" din 23 octombrie 1920.

[80] Arhiva Depozitului Galați, Corpul IV armată, dosarul nr. 118, fila 272.

[81] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 24, vol. II, fila 15.

[82] Arhiva M.F.A., Depozitul Bîrlad, fondul Corpului IV armată, dosarul nr. 118 (Comenduirea pieței Iași către Corpul IV armată).

suspendată, nu le-a putut aduce veşti despre mersul grevei, numeroşi muncitori au fost arestaţi şi maltrataţi.

De asemenea, muncitorii brutari nu s-au prezentat la lucru. În urma cererii Primăriei municipiului Iaşi s-au trimis gărzile necesare sub supravegherea cărora să se asigure pîine populaţiei [83]. A doua şi a treia zi, această situaţie este accentuată, ceea ce determină autorităţile să recurgă în cea de-a treia zi de grevă la urmărirea şi arestarea muncitorilor brutari [84]. În ziua de 23 octombrie — raportează comenduirea pieţei — „s-au arestat şi adus la comenduire 36 de lucrători brutari grevişti şi 6 grevişti de la Atelierele C.F.R. care au fost arestaţi la sindicatul roşu din str. Ghica Vodă" [85]. Aceasta demonstrează o dată mai mult că muncitorii, deşi au primit cuvîntul de ordine „să stea acasă", au desfăşurat o vie activitate la sediul sindicatelor, s-au preocupat de mersul grevei şi, în ciuda lipsei unui ziar — căci „Socialismul" fusese suspendat —, au continuat să primească şi să transmită mai departe ştirile, ceea ce a contribuit la menţinerea stării de spirit revoluţionare.

Pînă în momentul închiderii lui, la Clubul socialist s-a desfăşurat o activitate permanentă. În ziua de 22 octombrie însă, la orele 5 dimineaţa, un pluton de jandarmi a înconjurat Clubul socialist din str. Ghica Vodă, arestînd alţi 70 de socialişti [86].

Comandantul pieţei Iaşi într-un raport preciza că în ziua de 24 octombrie „s-au luat măsuri de militarizare a brutăriilor, morilor, Uzinei de electricitate, serviciul de apă" [87], iar în 25 octombrie a continuat arestarea unui mare număr de muncitori grevişti [88].

Deci, cu toate eforturile depuse de autorităţile burghezo-moşiereşti, greva generală în oraşul Iaşi a continuat. „Cauza căreia se datoreşte că greva a durat în această garnizoană 4—5 zile — explică raportul comenduirii pieţei — este aceea că în oraşul Iaşi sînt cei mai mulţi lucrători ceferişti. Iaşul are cele mai multe brutării, mari stabilimente (industriale, particulare din Moldova), precum şi uzinele de electricitate şi tramvaie" [89].

După o statistică prezentată de Corpul IV armată şi după măsurile de „ordine" luate de organele represive, reiese că oraşul Iaşi a fost în fruntea oraşelor din Moldova în ceea ce priveşte puterea de organizare a muncitorilor [90].

Activitatea febrilă a guvernului în vederea reprimării mişcării greviste rezultă şi din măsurile Corpului IV armată, care, „pentru facilitatea conducerii operative în tot timpul cît va dura greva", a împărţit teritoriul Corpului IV armată „în zone şi sectoare, cu trupe de armată gata a ieşi la primul moment de alarmă" [91].

---

[83] Arhiva M.F.A., Depozitul Bîrlad, fondul Corpului IV armată, dosarul nr. 118, filele 41, 42.

[84] Ibid.

[85] Ibid.

[86] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 154, vol. II, partea a II-a, fila 169; vezi şi arhiva M.F.A., Depozitul Bîrlad, fondul Corpului IV armată, dosarul nr. 118, fila 42.

[87] Arhiva M.F.A., Depozitul Bîrlad, fondul Corpului IV armată, dosarul nr. 118, fila 42.

[88] Ibid.

[89] Ibid.

[90] Ibid.

[91] Ibid.

Greva s-a desfășurat cu amploare și în celelalte centre mai importante din Moldova.

Despre participarea la greva generală a muncitorilor din Galați, secretarul din 1920 al secțiunii locale a partidului socialist relata că, după ce a fost primit cuvîntul de ordine de la centru, „a doua zi dimineața o parte din sirenele fabricilor și docurilor sună fără răsunet". Muncitorii nu au mai venit la lucru. Greva a fost încă de la început generală și totală, așa cum hotărîseră secțiunea partidului socialist și comisia locală a sindicatelor. „Nici tramvaie, nici trăsuri, nici lăptari, nici căruțe în port, nici frizerii deschise, nici restaurante cu mese întinse, totul a amuțit, totul e în inactivitate, e liniște în oraș, cum nu e nici în diminețile de mare sărbătoare. Pe șantierele «Fernic», uzine, ateliere, căile ferate nu mai vorbim. Totul doarme. De pe la 8 dimineața ne sosesc vești bune din toate cartierele muncitorești : greva e totală..." [92]. Prin hotărîrea și elanul cu care au intrat în grevă, muncitorii din Galați s-au situat alături de alte mari centre muncitorești.

La 21 octombrie, la Galați erau deja în grevă muncitorii de la Arsenal, Șantierul naval, personalul de pe vasele N.F.R., S.M.R., S.R.D. [93], muncitorii unui mare număr de întreprinderi industriale, în frunte cu metalurgiștii [94], apoi lucrătorii de la casele de comerț, căruțașii [95], toți hamalii, lucrătorii de la P.T.T. [96], muncitorii tramvaiști, chelnerii, birjarii etc. [97]. Referitor la proporțiile pe care le luase greva la Galați în ziua de 21 octombrie, însuși ziarul burghez „Biruința" scria : „Greva cea mare, greva generală a izbucnit cu toată furia..." [98].

Au intrat în grevă de asemenea muncitorii din Bacău, Comănești, Piatra Neamț [99]. În ziua de 20 octombrie, ora 15, trecînd 24 de ore de la înmînarea ordinelor, conform ordonanței guvernului, s-a decis ridicarea cu forța a personalului grevist [100]. În ziua de 21 octombrie aderă la grevă tipografii din Bacău [101], apoi întregul depou Comănești, precum și muncitorii din Salonț-Zemeș [102]. Pentru a reprima mișcarea grevistă în această regiune, au fost trimise detașamente de infanterie și cavalerie dotate cu puști mitraliere [103]. La Fabrica de pielărie „Fildermann", la Fabricile „Pelberger", „Singer"-stofă, „Elein", „Goetz", la schela Moreni, schela Stănești-Tazlău, greva a continuat cu intensitate și în ziua de 24 octombrie [104].

În ziua de 25 octombrie, la aflarea veștii despre asasinarea în arest a dr. H. Aroneanu, muncitorimea din Bacău a manifestat pe străzile ora-

---

[92] Mărturie reprodusă de M. Roller, lucr. cit., pag. 123.

[93] Arhivele statului, fondul M.A.I., dosarul nr. 237, fila 20.

[94] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 287.

[95] Arhivele statului, fondul M.A.I., dosarul nr. 237, fila 20.

[96] „Biruința" din 21 octombrie 1920.

[97] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 763, fila 272.

[98] „Biruința" din 21 octombrie 1920.

[99] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 763, fila 277 (Divizia 14 către Corpul IV armată).

[100] Ibid.

[101] Loc. cit., filele 11—12.

[102] Ibid.

[103] Ibid.

[104] Ibid.

șului, protestînd împotriva crimei săvîrșite [105]. Dr. Aroneanu (născut în 1880) se apropiase cu devotament de lupta revoluționară a clasei muncitoare, pe care a slujit-o. Arestat în noaptea de 20 spre 21 octombrie pentru participare în acțiunile grevei, a fost întemnițat la închisoarea Regimentului 22 infanterie din oraș [106], la 24 octombrie a fost adus, împreună cu ceilalți socialiști întemnițați, la închisoarea garnizoanei, unde a fost asasinat prin strangulare [107]. În primul său număr reapărut după greva generală, „Socialismul" scria despre Aroneanu: „El moare în floarea vîrstei, lăsînd în urmă... o neștearsă amintire în rîndurile proletariatului băcăuan, ca și ale celui din întreaga țară" [108].

La Piatra Neamț, fabricile statului, ca și toate fabricile particulare, erau în completă inactivitate în ziua de 21 octombrie [109]. În gara Buhuși, alături de muncitori, au intrat în grevă și funcționarii. În ziua de 24 octombrie, greviștii au hotărît să țină întruniri [110], dar acestea au fost interzise, în ultimă instanță, de autorități.

Cu toate că autoritățile au arestat și au înaintat parchetului pe secretarul Sindicatului muncitorilor textiliști din Fabrica Buhuși [111], cu toate puternicele măsuri militare și polițienești, totuși muncitorii nu s-au intimidat. În industria forestieră din județul Neamț, greva a continuat și în ziua de 27 octombrie [112]. Pînă la acea dată au fost în grevă și muncitorii de la atelierele C.F.R. [113]. Chiar și în orașele cu mici ateliere, autoritățile locale au fost nevoite să ia măsuri împotriva muncitorilor care au părăsit lucrul, ceea ce dovedește extinderea grevei.

Parchetul Botoșani înștiința Ministerul de Justiție despre greva din gară [114]. În același timp, garnizoanele Dorohoi, Botoșani își înștiințau forurile superioare despre intrarea în grevă a lucrătorilor de la uzinele de apă și iluminat, brutării și alte stabilimente și fabrici de utilitate publică [115], dispunînd imediata mobilizare a lucrătorilor care au părăsit lucrul [116].

Mișcarea grevistă a cuprins și pe funcționarii instituțiilor de stat, ceea ce a alarmat și mai mult organele conducătoare locale. Sesizate, Ministerele de Interne și de Război au trimis prefecților completări la măsurile prevăzute în „Instrucțiunile generale de mobilizare cu privire la cei ce se pun în grevă sub impulsiuni anarhice, amenințînd siguranța statului și ordinea internă" [117].

Din datele privitoare la desfășurarea grevei generale în Moldova, rezultă că în această parte a țării, unde greva a avut o amploare mai re-

---

[105] Ibid.
[106] „Socialismul" din 3 noiembrie 1920.
[107] Ibid.
[108] Ibid.
[109] Arhiva M.F.A., Depozitul Bîrlad, fondul Corpului IV armată, dosarul nr. 118, fila 42.
[110] Ibid.
[111] *A. Roman:* „Din istoria luptelor revoluționare ale muncitorilor textiliști de la Fabrica de postav Buhuși", Editura științifică, 1959, pag. 69.
[112] „Dimineața" din 28 octombrie 1920.
[113] Ibid.
[114] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 42.962, fila 93.
[115] Arhiva M.F.A., Depozitul Bîrlad, fondul Corpului IV armată, dosarul nr. 118, fila 52 (Corpul IV armată către garnizoanele Iași, Dorohoi, Botoșani).
[116] Ibid.
[117] Loc. cit., fila 72.

strînsă decît în alte regiuni, greva generală declanșată a durat în unele orașe din Moldova (Iași, Bacău, Buhuși, Focșani etc.) pînă la 26 octombrie, în alte părți (Pașcani, Piatra Neamț, Roman) ea a continuat și în ziua de 27 octombrie.

Începută aproape în aceeași zi, fiind declanșată cu o deosebită forță, greva nu s-a desfășurat peste tot cu aceeași intensitate și nici nu s-a terminat în aceeași zi. Prigoana autorităților, arestarea în fiecare oraș a elementelor revoluționare, lipsa unor legături cu centrul au făcut ca greva să descrească cu încetul.

În aproape toate centrele din Moldova, la 28 octombrie, cînd oportuniștii au dat dispoziție de încetare a grevei generale, muncitorii fuseseră nevoiți să reia lucrul. Și în această regiune în unele orașe, și înainte de toate în Galați, muncitorii au continuat greva.

La Galați, în afară de unele întreprinderi particulare din oraș, muncitorii din atelierele portului, personalul S.M.R., N.F.R., S.R.D., muncitorii hamali, cărușașii, lucrătorii de la magazinele și casele de comerț particulare din port, Atelierul și Depoul C.F.R., muncitorii metalurgiști de la Fabrica de cuie și sîrmă n-au reluat lucrul [118]. În ziua de 3 noiembrie 1920, o delegație alcătuită din reprezentanții muncitorilor de la C.F.R., Arsenalul armatei, docuri și șantierele navale s-a prezentat prefectului și i-a comunicat că muncitorii vor relua lucrul numai dacă revendicările formulate în memoriu vor fi satisfăcute [119]. La răspunsul direcției și patronilor că muncitorii trebuie să se supună ordinului guvernului de a fi considerați reangajați, de a da declarații că se vor supune întru totul condițiilor impuse de administrație, muncitorii în bloc au părăsit locul de muncă. Prefectul poliției telegrafia superiorilor: „Neprimind condițiile impuse de inginerii acelor ateliere, n-a reluat nici unul lucrul" [120].

Patronii din Galați și organele locale de stat au lansat repede zvonul că muncitorii ceferiști, de la Arsenal și din port au reluat lucrul. Legăturile care se făceau cu greutate în condițiile în care comitetele de grevă activau conspirativ, spre a nu fi arestate, au ușurat crearea confuziei, și astfel o parte din lucrătorii din navigație, muncitorii hamali, de la magazii și casele de comerț particulare din port au reluat lucrul în aceeași zi [121].

Peste o zi, la 5 noiembrie, prefectul poliției a putut raporta că o parte din mecanici și fochiști au reluat lucrul [122]. Dar cum anume a fost reluat lucrul, o spunea abia în raportul din 9 noiembrie: „Întreg Depoul și Atelierele C.F.R. au fost mobilizați pe loc, iar de la 50 de ani în sus rechiziționați. Cei ce refuză lucrul sînt aduși cu forța" [123]. În telegrama din 10 noiembrie, prefectul poliției raporta că „situația grevei e la fel ca ieri" [124].

---

[118] Arhivele statului București, fond M.A.I., dosarul nr. 237, fila 20. A. S. București, fondul U.G.I.R., dosarul nr. 1/1920.

[119] Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 237, telegrama nr. 25.626 a prefectului de poliție al orașului Galați, către ministerul de Interne, înregistrată sub nr. 65596/4 noiembrie 1920.

[120] Ibid.

[121] Ibid.

[122] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 220.

[123] Loc. cit., fila 275.

[124] Arhivele statului București, fond M.A.I., dosarul nr. 237, telegrama nr. 28.008 din 10 noiembrie 1920.

La 10 noiembrie, comitetul de grevă al muncitorilor din docuri, rămas nearestat pînă atunci, s-a prezentat la administrație pentru a discuta încă o dată condițiile de reluare a lucrului. Muncitorii, în așteptarea rezultatelor tratativelor, au intrat în docuri. Speculînd împrejurările, administrația docurilor a tergiversat discuțiile, apoi, în chip perfid, a arestat comitetul de grevă. În raportul telegrafic al prefecturii de poliție se spunea că, în urma arestării ultimului comitet de grevă și a altor numeroși greviști, muncitorii din docuri au reluat lucrul [125]. Din documentele cercetate reiese că ultimii care au reluat lucrul au fost muncitorii de la Fabrica metalurgică „Ebner" [126]. Timp îndelungat, muncitorii din Galați au rezistat cu eroism, înfruntînd forța armată a statului burghezo-moșieresc, ca și presiunile și manevrele trădătoare ale oportuniștilor.

Muncitorii din Moldova, prin părăsirea generală a lucrului și rezistența dîrză pe care au opus-o represiunii sîngeroase a guvernului burghezo-moșieresc, prin revendicările pentru care au luptat, și-au dat contribuția în lupta întregii muncitorimi din întreaga țară. Ca și muncitorii din celelalte orașe și centre industriale, ei au văzut, la lumina experienței grevei generale, necesitatea unui adevărat conducător în lupta revoluționară, a unui partid comunist, care sub steagul său să strîngă masele largi ale celor asupriți și să-i conducă în lupta pentru răsturnarea puterii burgheziei și moșierimii, pentru o viață mai bună, libertate și socialism.

---

[125] Ibid.

[126] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 751, fila 287.

DOCUMENTE PRIVIND GREVA GENERALĂ DIN 1920

Publicăm mai jos un număr de documente referitoare la lupta dusă de clasa muncitoare în 1920 pentru declanşarea grevei generale, tergiversată de conducătorii oportunişti ai partidului socialist, precum şi la amploarea acestei greve, izbucnită la 20 octombrie, la abnegaţia şi eroismul maselor muncitoare, însufleţite de grupurile comuniste, în marea luptă de clasă a proletariatului de acum patru decenii. Din documente reiese însemnătatea grevei generale pentru clarificarea politică şi ideologică în rîndurile mişcării muncitoreşti, pentru crearea Partidului Comunist din Romînia.

1

CĂTRE MUNCITORII DIN TOATE ÎNTREPRINDERILE STATULUI ŞI PARTICULARE [1]

Sînt două săptămîni de cînd o parte din muncitorimea lockautată din capitală a reintrat în lucru* în urma promisiunilor făcute de cel mai înalt funcţionar al statului — primul ministru — prin care se obliga să respecte cuceririle dinainte ale muncitorilor, cîştigate cu atîta trudă şi atîtea jertfe.

Nădăjduiam atunci că armistiţiul propus va aduce fără zăbavă pacea şi că lucrul reluat va continua în linişte.

MUNCITORIMEA S-A ÎNŞELAT !

Guvernul, pe căi piezişe, provoacă pe lucrători şi lucrătoare, tocmeşte şi plăteşte pe trădători pentru a zădărnici silinţele împăciuitoare ale tovarăşelor şi tovarăşilor noştri, şi nu se gîndeşte de loc să respecte obligaţiunile luate faţă de comisiunea lucrătorilor, faţă de Comisia generală şi faţă de Partidul socialist.

În locul constituţiei ** în fabrici, cu ajutorul căreia lucrătorii puteau înfrîna exploatarea fără margini a patronilor şi interpuşilor lor, s-a introdus robia în fabrică : silnicia, bătaia, corupţia şi teroarea.

---

[1] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 2.235, vol. I, partea I, fila nr. 446.

* La 7 iunie 1920, în urma trădării liderilor oportunişti, care au reuşit să înşele masele de grevişti, a încetat greva generală de la C.F.R., care antrenase numeroase alte categorii de muncitori din transporturi, diferite întreprinderi ale statului şi particulare.

** Adică în locul legilor.

MUNCITORI!

Lucrurile nu mai pot continua astfel.

O hotărîre trebuie luată.

După ce ne-am servit de toate mijloacele împăciuitoare vedem că nu ne-a mai rămas decît un singur mijloc:

GREVA GENERALĂ

Noi, care pînă acum v-am sfătuit să nu recurgeți la greva generală pe care voi o cereați cu insistență; noi, față de teroarea, persecuțiile, șicanele și reaua credință, vă declarăm că nu ne vom mai opune cerinței voastre de a vă apăra interesele chiar cu greva generală și vă spunem:

PREGĂTIȚI-VĂ AȘA FEL CA EA SĂ VINĂ ATUNCI CÎND O VOR CERE INTERESELE VOASTRE ȘI NU ALE PATRONILOR.

COMISIA LOCALĂ A SINDICATELOR

2

CĂTRE TOATE SECȚIILE ȘI SINDICATELE DIN PROVINCIE[2]

Guvernul „democratic" al generalului Averescu a dus în parlament proiectul de lege pentru reglementarea conflictelor dintre capital și muncă, lege care țintește să răpească dreptul de grevă, singura armă a salariaților pentru înlăturarea condițiilor grele de muncă și salariu.

Oligarhia și clasa capitalistă nu vedeau cu ochi buni lupta de dezrobire și îmbunătățire a soartei dusă de muncitorime și, sub motivul refacerii țării, țintind îmbogățirea lor pe spinarea clasei muncitoare, a adus această lege prin care i se răpește muncitorimii dreptul de a face uz de singura sa armă, greva, armă care singură poate sili pe capitaliști să cedeze și să recunoască muncitorimii cerințele ei drepte.

Cu toate protestările noastre anterioare, cu toate protestările deputaților noștri în parlament, guvernul n-a ținut seamă, ci a adus această lege * de constrîngere.

*

Față de acest atentat la libertatea muncii, față de această intenție criminală a guvernului de a ține muncitorimea în sărăcie și robie, Consiliul comun a hotărît ca toate sindicatele și secțiile din provincie să țină mitinguri de protest și demonstrații pe stradă în contra acestei legi pentru ziua de joi 12 cor.

*

[2] „Socialismul", anul XIV, nr. 177, din 12 august 1920.

* Este vorba de „legea pentru reglementarea conflictelor de muncă" votată în august 1920.

Comisiile locale și comitetele să caute a face să nu lipsească nimeni, arătînd, prin numărul mare al muncitorimii, că nu vor permite nici unui guvern să fie încătușată.

(Consiliul comun)

3

MEMORIUL ÎNAINTAT PRIN DELEGAȚIA PARLAMENTULUI [3]

DOMNULE PREȘEDINTE
DOMNILOR DEPUTAȚI

MUNCITORIMEA

în întrunirile ce le-a ținut marți 10 august 1920 în capitală în opt săli publice,

prin demonstrația de azi din fața parlamentului,

prin părăsirea lucrului din toate fabricile și atelierele,

prin întrunirile, demonstrațiunile ce vor avea loc mîine joi 12 august 1920 în toată țara

își spune cuvîntul ei față de intențiile guvernului de a răpi dreptul, libertatea și posibilitatea de a lupta prin arma ei legală — greva — ÎN CONTRA CONDIȚIUNILOR GRELE DE MUNCĂ ȘI SALAR, care țin clasa muncitoare în robie și mizerie, drept răpit prin proiectul de lege depus pe biroul camerei.

Această lege adusă sub motivul de a reglementa și înlătura conflictele dintre capital și muncă, nu are alt scop și în dosul ei nu se ascunde altceva decît legarea clasei muncitoare de mîini și de picioare și azvîrlirea ei în mîinile patronilor, atîrnînd-o și robind-o cu totul de interesele clasei capitaliste.

Azi, cînd proletariatul din întreaga lume a impus prin grele și lungi lupte recunoașterea valorii muncii în progresul și în viața socială și cînd acțiunea lui se duce acum pentru definitiva lărgire a libertății de luptă, la noi... unde nu există nici o lege de proteguire a muncii, se vine cu această lege de constrîngere a dreptului de luptă și de răpire a dreptului de grevă.

Prin articolele 3, 4, 8, 16, 27, 28, 33, 34, 35 și 40 se scoate în evidență că nu este o lege de reglementare și de înlăturare a conflictelor dintre capital și muncă, ci este O LEGE POLIȚISTĂ de constrîngere a libertății de azi, o lege în folosul clasei capitaliste, care tinde a menține clasa muncitoare mai departe în sărăcie și mizerie, o lege ANTICONSTITUȚIONALĂ, REACȚIONARĂ ȘI EXCEPȚIONALĂ.

FAȚĂ DE ACEASTĂ INTENȚIE A GUVERNULUI DE A SUBJUGA MUNCITORIMEA INTERESELOR PATRONALE, MUNCITORIMEA DIN ÎNTREAGA ȚARĂ... DECLARĂ CĂ NU VA CONSIMȚI, CU PREȚUL ORICĂROR SACRIFICII, SĂ I SE RĂPEASCĂ DREPTUL LA LUPTĂ ȘI ARMA EI LEGALĂ: GREVA.

---

[3] „Socialismul", anul XIV, nr. 178, din 13 august 1920.

TOTODATĂ, DACĂ GUVERNUL ȘI CAMERA NU VOR ȚINE SEAMĂ DE CERERILE LEGITIME ALE CLASEI MUNCITOARE ȘI TOTUȘI LEGEA VA FI VOTATĂ, ATUNCI RĂSPUNDEREA CONSECINȚELOR CE VOR URMA VA CĂDEA ASUPRA DOMNIILOR LOR. LINIȘTEA ȘI ORDINEA ÎN PRODUCȚIE ÎN LOC SĂ FIE ASIGURATE PRIN PROIECTUL DE LEGE CE SE VA VOTA, VA DA, DIN CONTRA, LOC LA PERMANENTE AGITAȚII ȘI GREVE ALE MUNCITORIMII ORGANIZATE, PRECUM ȘI LA ALTE ACȚIUNI CARE NU SÎNT ÎN INTENȚIA NOASTRĂ.

Pentru înlăturarea tuturor consecințelor, pentru liniștirea spiritului muncitorimii lovite prin această lege, CEREM RETRAGEREA EI.

Mișcarea sindicală din întreaga țară, care vede în grevă un mijloc și nu un scop — greva fiind efectul sistemului de producere pe baze capitaliste, efect care prin nici o măsură nu se poate înlătura — crede totuși că recurgerea la acest mijloc s-ar putea de multe ori înlătura prin OBLIGATIVITATEA COMISIUNILOR DE IMPĂCIUIRE ȘI PRIN ARBITRAJUL FACULTATIV. *

Muncitorimea organizată din întreaga țară respinge legea în spiritul în care a fost întocmită și nu se va găsi obligată să o respecte.

4

PROTEST [4]

Față de intențiunea guvernului de a trece prin parlament proiectul de lege al muncii, care proiect prin felul cum este alcătuit nu formează decît încă o verigă la lanțul ce încătușează muncitorimea și funcționarii din întreprinderile statului și cele particulare, și întrucît acest proiect de lege în loc să garanteze principiul libertății muncii și să ia sub scutul său muncitorimea exploatată și nedreptățită sub toate formele de către patroni și stat, vine tocmai să distrugă acest principiu și caută să zdrobească prin polițismul de care este insuflat acest proiect de lege, inițiativa muncitorilor și funcționarilor de a-și crea condițiuni de muncă mai favorabile prin solidaritatea și lupta directă împotriva exploatatorilor muncii lor.

Muncitorimea ploieșteană în număr de peste șase mii, adunată în marea întrunire publică de azi 11 august 1920, cere autorităților locale să transmită guvernului protestul său împotriva acelui proiect de lege care tinde să-i dea legați de mîini și de picioare capitaliștilor și statului patron unde lucrează.

Cere retragerea proiectului de lege mai sus amintit și declară că chiar de va fi votat în parlament muncitorimea nu va avea liniște și va continua

* Evitarea grevei prin obligativitatea comisiunilor de împăciuire și prin arbitrajul facultativ reflectă poziția oportuniștilor din conducerea partidului socialist și a sindicatelor care mergeau pe calea complicității cu guvernul, a compromisurilor neprincipiale, a „legalității".

[4] Arhivele statului București, fondul Ministerului de Interne, dosarul nr. 260/920, pag. 106.

lupta pînă la înlăturarea definitivă a acestei legi, care este un atentat direct față de principiul libertății muncii și lovește adînc în viața muncitorimii din țara romînească.

Secția Ploiești a Partidului socialist
Comisiunea locală a sindicatelor din Ploiești
Sindicatul fier și metal Ploiești
Sindicatul distilatorilor Ploiești
Sindicatul brutarilor Ploiești
Sindicatul lucrătorilor sticlari Ploiești
Uniunea de transport
Sindicatul cizmarilor Ploiești
Sindicatul muncitorilor C.F.R. Ploiești
Sindicatul lucrătorilor tîmplari Ploiești
Sindicatul tăbăcarilor Ploiești
Sindicatul croitorilor Ploiești *.

5

MUNCITORIMEA DIN ARDEAL ȘI BANAT ÎN GARDĂ![5]

— Un avertisment oligarhiei —

Am anunțat că muncitorimea din Cluj a declarat la 29 august o grevă de o oră ca semn de protestare contra ilegalităților administrative și a politicii nefaste duse de guvern aci și în afară, politică ale cărei urmări vor fi dezastruoase pentru poporul romîn.

Sîntem informați că acest brav gest l-au făcut în aceeași zi muncitorii din întregul Ardeal și Banat.

Dăm publicării moțiunea muncitorilor din Cluj — drastic avertisment pentru oligarhie:

REZOLUȚIE

Adunarea publică a muncitorimii din Cluj, ținută la 29 august 1920 în „Redoute" constată că guvernul nici după repetatele solicitări ale muncitorimii nu este dispus a lua măsuri în vederea ameliorării mizeriei generale a maselor și spre a asigura cele mai firești drepturi și libertăți politice, ci din contră prin faptele și ordonanțele sale nesocotite invenințează tot mai mult situația.

În loc de a fi dezlegat cătușele stării de asediu și ale cenzurei susține și mai departe situația imposibilă de pînă acum, cu toate că, pentru

---

* În dreptul fiecărei semnături este aplicată ștampila respectivei organizații muncitorești.

[5] „Socialismul", anul XIV, nr. 197, din 5 septembrie 1920.

ochii lumei, pe hîrtie s-au luat dispoziții de suspendare a ordonanțelor restrictive.

Prin starea de asediu cele mai elementare drepturi ale muncitorimei, dreptul de întrunire și de asociere, sînt confiscate, iar cenzura este aceea care înăbușă orice doleanțe și orice critică dreaptă.

Muncitorimea pretinde abrogarea și scoaterea din vigoare imediată a stării de asediu și a cenzurei ; în caz contrariu, răspunderea evenimentelor ce vor urma cade direct asupra guvernului.

Adunarea constată că în timp ce parlamentele din străinătate * încearcă prin legi înțelepte de ocrotire a muncitorilor și a mulțumi cerințele maselor muncitorești, lipsite și amărîte, în Romînia guvernul sprijinindu-se pe „partidul ordinei sociale" vine cu

Legea robilor

cu o parodie de legiferare a dreptului de grevă, nenorocind astfel clasa muncitoare.

Muncitorimea este conștientă de faptul că fără greve n-are posibilitatea de a-și îmbunătăți soarta și aceasta trebuie s-o știe și guvernul atunci cînd prin restricții legale încearcă a veni într-ajutorul lumpenproletariatului spărgător de greve și trîndav.

Atunci cînd guvernul atrage sub scutul său pe spărgătorii de greve, drojdia muncitorimii, care stă în slujba intereselor capitaliste și prin sprijinirea spărgătorilor de greve, el însuși pregătește decăderea industriei din țară.

Muncitorimea nu admite ca guvernul să se amestece în mod atît de brutal în cel mai elementar și mai vital drept al său, și declară că este gata a lupta cu orice mijloace împotriva legii robilor, pretinzînd imediata ei retragere.

Adunarea privește ca o problemă extrem de urgentă

Regularea chestiunii valutei și a scumpetei

în așa fel ca, prin aceasta, mizeria muncitorimii să se amelioreze în mod simțitor sau să înceteze cu desăvîrșire.

Cu ocazia schimbului valutei, guvernul, prin dispozițiile sale nepreveăzătoare și de rea credință, a creat o anarhie completă în viața economică. Prin ținerea în secret a cursului de schimb, proletariatul a fost pus în cea mai mare nesiguranță, clasele burgheze capitaliste țin legate mîinile guvernului și acesta nu poate sau nu voiește să ia nici o măsură privitoare la micșorarea scumpetei. Comercianții încearcă deja acum, înainte de operația schimbului, a scoate de la cumpărători împrumutul forțat de 40 procente și prin aceasta documentează deja de acum că nu putem aștepta nici o considerațiune din partea capitaliștilor și speculanților setoși după cîștig.

* In urma luptelor îndelungate duse de clasa muncitoare și mai ales în anii avîntului revoluționar de după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, în unele țări burghezia a fost nevoită să satisfacă unele revendicări ale muncitorilor, să acorde unele libertăți democratice.

Muncitorii pretind a li se asigura în orice împrejurări cel puțin așa salarii care să corespundă cu actualul nivel de viață.

În fine, adunarea constată că guvernul, cu toate că de mai multe ori s-a declarat neutral, sprijinește în mod vădit organizarea contrarevoluționarilor ruși.

Un nou conflict de război amenință mult încercatul popor muncitor al Romîniei

Guvernul pregătește în mod sistematic opinia publică și ia toate măsurile ca urmînd pilda Poloniei reacționare și punîndu-se în serviciul intereselor capitaliștilor Antantei să ducă poporul muncitor din această țară din nou la abator. Proletariatul Romîniei, fără deosebire de naționalitate, are nevoie de pace și nu poate fi folosit pentru scopurile reacționarilor din țară și străinătate.

Întrucît la cererea de mai sus guvernul nu va da răspuns mulțumitor, muncitorimea, solidară cu proletariatul din întreaga țară, va intra în acțiune și în vederea aceasta deja de acum se pregătește pentru proclamarea grevei generale. Greva demonstrativă de o oră de azi servește ca avertisment către cei în drept că sîntem gata a aduce la îndeplinire această hotărîre cu toată fermitatea.

6

CONGRESUL MIȘCĂRII SOCIALISTE ȘI SINDICALE DIN BANAT

REZOLUȚIE[6]

Congresul muncitorilor organizați în sindicate și partidul socialist din Banat în deplină înțelegere cu delegații muncitorimii organizate din vechiul Regat, Transilvania și Bucovina, protestează cu toată indignarea împotriva noului sistem de prigonire introdus de autoritățile din Banat care forțează pe cetățenii socialiști să se mute din localitatea unde stau de zeci de ani, în alte localități *.

Atrage atențiunea guvernului că dacă nu dă ordin ca acest sistem să fie imediat înlăturat, muncitorimea din întreaga Rominie va fi chemată să reacționeze împotriva acestui sistem de prigonire demn de timpurile evului mediu. Cere consiliului general al Partidului socialist din Rominia să facă demersurile legale pe lîngă guvern, iar dacă aceste intervenții nu vor avea nici un rezultat să convoace delegați din toate teritoriile pentru a aviza la mijloacele prin care să impunem respectarea libertății cetățenești.

---

[6] „Socialismul", anul XIV, nr. 216, din 27 septembrie 1920.

* Este vorba de măsurile „de trimitere la urmă" luate din ordinul guvernului burghezo-moșieresc prin care numeroși muncitori activi, conducători înaintați, erau izolați de muncitorimea în mijlocul căreia își desfășurau activitatea revoluționară.

7

Tovarăși muncitori,[7]

Consiliul general al partidului și Comisia generală a sindicatelor din toată țara față de teroarea care domnește în întreaga țară, față de disprețul pe care guvernul îl arată întregii clase muncitoare, luîndu-i orice drept la viață, a dat guvernului un ultimatum *. Cerințele noastre sînt aproape neînsemnate față de nevoile mari ale muncitorimii.

În toate țările din lume aceste cereri au fost satisfăcute de decenii.

Lupta mare în care intrăm acum ne-a fost impusă de guvern: de zeci de ori am bătut la ușile lui și am fost dați afară sau înșelați.

Răbdarea trecînd peste orice margini, recurgem la singura armă pe care o avem cu noi: greva generală. La cuvîntul dat de comitetele centrale toată muncitorimea din regat și noile teritorii va încrucișa brațele.

Pregătiți-vă de greva generală! Așteptați semnalul.

Greva nu încetează pînă cînd cererile noastre nu vor fi satisfăcute.

În timpul grevei toată lumea stă acasă; nu se face nici o manifestație, pentru a nu se face jocul provocatorilor **.

Comitetul Executiv și Comisia generală a sindicatelor.

8

PARTIDUL SOCIALIST DIN ROMÎNIA[8]

(Secțiunea București)

Către membrii partidului din capitală

Tovarăși,

Ați luat cunoștință de rezoluția votată de Consiliul general și de termenul care s-a fixat pentru răspunsul guvernului la revendicările muncitorimei din Romînia, termen care expiră la 20 octombrie a.c.

Ca membri disciplinați ai partidului aveți datoria de a depune toate sforțările ca greva să aibă succesul dorit. O dată cu declararea grevei generale nu-i este permis nici unui membru a lucra sau a se ocupa de interese personale. Partidul fiind socotit o avangardă conștientă a clasei muncitoare toată activitatea va fi desfășurată pentru triumful acestei greve. În

---

[7] „Socialismul" din 18 octombrie 1920, pag. 1.

* Rezoluția Consiliului general al partidului socialist și a Comisiei generale a sindicatelor, adoptată la 11 octombrie 1920, privind revendicările principale ale clasei muncitoare care cerea declararea grevei generale a fost publicată în „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia. 1917—1922", E.S.P.L.P. 1956, ediția a II-a, pag. 193.

** Aceste indicații date de elementele oportuniste, trădătoare din conducerea Partidului socialist și a Comisiei generale a sindicatelor au înlesnit înfrîngerea grevei generale de către guvernul burghezo-moșieresc.

[8] „Socialismul", anul XIV, nr. 235, din 20 octombrie 1920.

tot timpul grevei veți fi mereu la postul vostru pentru a veghea ca interesele clasei muncitoare să nu fie încălcate, avînd datoria a sta mereu în contact cu masele muncitoare în tot timpul luptei. La toate chemările partidului pentru orice eventualitate veți fi prezenți neadmițîndu-se nici o lipsă fără motivări serioase.

Tovarăși,

Acum cînd clasa muncitoare pornește la luptă pentru drepturile ei sfinte este probabil ca burghezia să întrebuințeze mijloacele care le are la îndemînă pentru a paraliza această grevă.

In toate împrejurările este o obligație morală ca membrii partidului să fie în fruntea tuturor mișcărilor muncitorești.

In numele idealului vă invităm a vă face datoria neținînd seama de nici un sacrificiu (pe) care vom fi forțați să-l facem.

Depinde de activitatea noastră ca succesul moral al grevei să fie asigurat.

Comitetul secțiunii București

9

COMITETELE SINDICATELOR ȘI CLUBUL PARTIDULUI SOCIALIST DIN LOCALITATE A LANSAT PRINTRE MUNCITORII DIN TOATE FABRICILE DIN LOCALITATE [9] ȘI DIN REGIUNE URMĂTORUL COMUNICAT
GREVA GENERALĂ [10]

Muncitorimea conștientă s-a hotărît la acest grav revoluționar mijloc de luptă după ce a încercat în zadar mijloacele legale.

Oligarhia a răspuns memoriilor și protestărilor noastre prin o și mai grozavă dezlănțuire a terorii, consfințind arbitrarul prin legi polițiste de reglementare a muncii, despuind pe muncitor de orice mijloc de a-și cuceri o viață mai bună, pregătind în același timp armata cu arme și muniții pentru războiul civil, împotriva „dușmanului dinăuntru", a noastră.

In loc să caute să lecuiască mizeria și relele de care suferă poporul de pe urma războiului provocat de pofta de îmbogățire a burgheziei, se amenință prin comandanți de armată că nu se vor mai trage focuri în aer, ci în plin, iar pe străzi se vor instala nu mitraliere, ci tunuri blindate și tancuri.

Au mai rămas generali fără decorații și vor să le cucerească încercînd pe spinarea muncitorilor dubioasa lor știință strategică.

Numai că muncitorimea nu e atît de naivă cum o cred stăpînitorii.

Ea nu se va lăsa tîrîtă la acte necugetate, nu se va lăsa provocată, dar nici nu se va intimida de idioate amenințări. Va încrucișa brațele, va împiedica producțiunea și circulațiunea, va veghea ca hotărîrea majorității să

[9] Este vorba de orașul Ploiești.

[10] „Lupta socialistă", anul II, nr. 35, din 17 octombrie 1920.

nu fie călcată de cei inconștienți ori slabi de înger și va demonstra voința ei neînvinsă ca guvernul să ia măsuri ca cerințele rezoluției înaintate să fie realizate în mod efectiv.

Ultima încercare pașnică s-a făcut. Muncitorii au luat cunoștință de rezoluția luată de Consiliul general al mișcării sindicale socialiste înaintată guvernului cu termenul de răspuns la 20 octombrie 1920.

Prin această rezoluție muncitorimea cere în primul rînd respectarea dreptului de asociație, suspendarea aplicării legii d-lui Trancu-Iași, desființarea efectivă a stării de asediu și a curților marțiale și modificarea legii asigurărilor muncitorești pe baza principiului de autonomie.

Facem un stăruitor apel la toți delegații de fabrică și la militanții mișcării să ia cunoștință de rezoluția publicată în „Socialismul" (cu data de joi 14 octombrie), s-o citească în fabrică și la ședințele de breaslă și să o comenteze arătînd importanța actului mare ce sînt chemați muncitorii să-l săvîrșească.

Fiecare muncitor trebuie să fie convins de necesitatea sacrificiului ce i se cere.

LA LUPTĂ ! trebuie să fie cuvîntul de ordine și de raliere a forțelor proletare, la luptă cruntă împotriva stăpînirii reacționare care ne tăgăduiește dreptul de asociație și de grevă care ne dă legați peșcheș în mîna exploatatorilor capitaliști.

La luptă îndîrjită sînteți chemați, să cuceriți nu numai o îmbunătățire economică, ci mai presus, respectarea drepturilor de om și de cetățean cîștigate cu jertfe de sînge de înaintașii noștri.

Oligarhiei reacționare strînse în bloc să încătușeze muncitorimea prin starea de asediu, prin militarizarea fabricilor, prin curțile marțiale și prin cenzură, să silească pe muncitori să lucreze în condițiuni de sclav, să-i răspundem prin concentrarea tuturor forțelor noastre într-un singur front prin greva generală, prin voința noastră de a învinge.

Octombrie 1920.

10

COMISIA LOCALĂ A SINDICATELOR DIN IAȘI [11]

TOVARĂȘI MUNCITORI !

Prin lupte vajnice de fiecare zi muncitorimea din țara romînească a cîștigat bruma de revendicări economice și libertăți politice care laolaltă îi dădeau putința să se organizeze și să nădăjduiască tot mai mult spre adevărata democrație care nu este alta decît domnia poporului.

Totuși, clasa stăpînitoare criminală și asasină în loc să asigure libertăți cît mai largi și un trai omenesc muncitorului a întrebuințat și întrebuințează toate mijloacele pentru a ne răpi și cele cîștigate pînă astăzi, nici

[11] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 2.235, vol. I, partea I, fila 48.

cum a mai acorda din cererile drepte și justificate ale muncitorimii care ar asigura producția și liniștea acestei țări.

Față de aceste tendințe ale clasei oligarhice, față de nepriceperea generalului Averescu, care asemenea unui padișah crede că această țară e un pașalîc turcesc, față cu noile crime puse la cale și înfăptuite chiar contra muncitorimii din țara romînească, față de nevoile lucrătorilor C.F.R., R.M.S. și ale tuturor celorlalte bresle, nevoi ce se impun imediat și total satisfăcute, muncitorimea din întreaga țară a hotărît declararea

GREVEI GENERALE

Minele de aur și cărbuni din Ardeal vor încremeni, trenurile se vor opri, regiunea petroliferă va îngheța, uzinele nu vor mai mîrîi, atelierele vor fi liniștite, totul se va opri, iar alături de această tăcere sinistră și îndobitocitoare pentru cei de sus, muncitorul cu brațele încrucișate va scrîșni printre dinți puterea sa binecuvîntată munca, care va înceta prin declararea

GREVEI GENERALE

Cînd ? în ce zi ? unde ?

Pretutindeni unde munca e atotputernică, pretutindeni unde muncitorimea e conștientă, pretutindeni unde clasa muncitoare e o forță, pretutindeni unde muncitorimea e opresată, pretutindeni unde nevoia, foamea și dorul spre mai bine mînă pe muncitori în luptă, se va declara

GREVA GENERALĂ

E marea bătălie ce ne așteaptă, e viitorul ce ne împinge, e sărăcia ce nu ne mai dă răgaz.

Ascultați muncitori din mersul uzinelor, din răsuflatul coșurilor de fabrică, din bubuitul ciocanelor, din colibele noastre sărăcăcioase, din nevoile noastre de fiecare zi, din apărarea continuă și permanentă a clasei stăpînitoare, din beciuri, din temnițe, din închisori și din cazărmi, se desprinde și se înfige în sufletul nostru strigătul de

TRĂIASCĂ GREVA GENERALĂ

Cînd ? Oțelire, în așteptare muncitori.
Cînd ? Tremure în neștire stăpînirea.

GREVA GENERALĂ

mîine, se apropie, se anunță, din piepturile noastre un iureș de bătălie, un singur strigăt trebuie să iasă

TRĂIASCĂ GREVA GENERALĂ

la luptă și la datorie.

octombrie 1920.

No. 720

CORPUL II ARMATA TERITORIAL [12]

către

MINISTERUL DE RĂZBOI

(Cabinetul D-lui Ministru)

La ordinul nr. 6.403 secret din 14.X. 920

Cu onoare raportăm :

1. Ordinul a fost primit în ziua de sîmbătă 16.X.920 și înregistrat în aceeași zi la nr. 834 secret ;

2. În aceeași zi au fost convocați la Corpul II Armată toți șefii de corp, cărora li s-au expus, în linii generale, situația internă și scopul pentru care au fost convocați ; li s-au dat ordine categorice verbale de a scoate la nevoie pînă la cel din urmă *om* și *ofițer*, afară de răspîndirile *strict necesare :*

3. În aceeași zi, sîmbătă 16.X.920, după-amiaza, li s-a trimis un *model de situație* pentru a-l completa cu efectivul disponibil în : *ofițeri, trupă, armament* și *muniții* în cele trei epoci caracteristice prin plecarea diferitelor contingente.

a) La 17.X.920 cu toate contingentele, sub arme ;

b) la 1.XI.920, după plecarea contingentului 1917 ;

c) la 1.XII.920, după plecarea *eventuală* a contingentului 1918 ;

4. Situațiile au fost primite cu datele cerute în seara zilei de duminică 17.X.920 și luni dimineață 18.X.920.

5. În seara de duminică 17. X. 920, ora 18

Prefectura Poliției încunoștințează telefonic pe șeful de Stat-Major că greva a început la C.F.R. și că mecanicii și fochiștii, după ce au dus trenurile în gări și au băgat mașinile în depourile respective, au părăsit mașinile și serviciul.

6. Cum lucrările pregătitoare pentru cazuri de greve *erau gata, pregătite de mult,* s-au aplicat măsurile pregătite, ținînd cont de noile efective și de faptul ca trupele *depozitelor și stabilimentelor* să nu fie întrebuințate decît la absolută nevoie.

7. A. Măsuri luate în noaptea de 17—18 octombrie

a) *Ordinul de cîmp nr. 18* — Reg. 2 Căi Ferate de a ocupa chiar în cursul nopții Depourile de mașini cu personal (ofițeri de trupă) militar și a pregăti garniturile, pentru ca în dimineața de 18.X.920 să înceapă circularea trenurilor după planul stabilit de M.S.M.

b) *Ordinul de cîmp nr. 19* Colonelul Filipescu V. Directorul militar pentru caz de greve, al uzinelor de apă, gaz și electricitate de a-și revizui și

[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 777, fila nr. 21.

pregăti măsurile luate prin carnetele respective, înlocuirea greviștilor la aceste uzine ; i s-a pus la dispoziție :

1. Personalul Pirotehniei, ofițeri, trupă, maeștri.
2. Personalul Atelierului de reparații al C. II A, ofițeri și maeștri ;
3. Elevii și ofițerii școlii de artilerie și marină care au fost pregătiți în acest scop ;
4. 100 de oameni de trupă din Regimentul 46/61 Infanterie pentru corvoadă și aprinzători.

c) Ordinul telefonic R. 9 V. de a întări garda gării de Nord cu compania de alarmă.

d) Ordinul de cîmp nr. 20. R. 9 V. ca în dimineața de 18.X.920 ora 8 să ocupe cu trupa sectorul gării de Nord pînă la Chitila și gările Cotroceni și Dealul Spirii, cu toate atelierele, dependințele și Depozitele C.F.R. din acest sector.

Misiune : 1. Paza ordinii publice ;
2. Împiedicarea sabotajului ;
3. Asistența militară organelor C.F.R.
4. Paza vagoanelor și trenurilor încărcate.

Post de comandă : gara de Nord :

B. **Măsuri luate în ziua de 18. X. 920**

a) *Manutanța centrală* a armatei, a revedea lucrările pentru cazul unei greve la brutării și a completa planul cu noile efective ; Int. Colonel Barca a fost chemat personal și a primit toate directivele necesare ;

b) Ordin circular *cifrat* tuturor garnizoanelor de pe teritoriul C. II A. pentru a lua măsuri de pază a C.F., a da tot concursul autorităților pentru menținerea ordinii și asigurarea funcționării C.F.R., poștă, telegraf, oficii etc. publice și private.

c) Ordin circular cifrat tuturor garnizoanelor C. II A. prin care se transmite pentru *publicare și executare* a ordonanței Președinției Consiliului de Miniștri privitor la militarizarea personalului de la tracțiune al C.F.R.

d) Ordin circular nr. 714 și nr. 715, către toate comandamentele și trupele garnizoanei București și alăturat în copie, privitor la situația generală internă, pregătirea trupei, pregătirea detașamentelor de alarmă, legături etc.

e) S-a distribuit harta orașului București, ediție nouă, la toate *trupele* care pot ieși la nevoie.

f) Ocuparea *gării Filaret* cu un detașament din Regimentul I Grăniceri și a *gării Obor* cu un detașament din trupa depozitului Obor.

g) Toate ordinele au fost executate întocmai ; trenurile prevăzute în planul Marelui Stat-Major au plecat întocmai ; garnizoana Giurgiului în baza unui ordin anterior al Corpului II Armată Teritorial a militarizat

mecanicii și fochiștii ; trenurile pe distanța Giurgiu—București au circulat în ziua de 18 octombrie, în mod normal, sub control militar.

9. Nu se semnalează nici un incident între trupe și greviști.

COMANDANTUL C. II. A. TERITORIAL

General de divizie
ss. Indescifrabil

Șeful de Stat-Major
Colonel
ss. Sîrbu

Notă —

Se alătură o situație pe garnizoana București cu arătarea disponibilului în ofițeri, trupă și armament la :

a) 17 octombrie,
b) 1 noiembrie,
c) 1 decembrie.

12

MILITARIZAREA LA C.F.R. [13]

Ordonanța Guvernului întocmită de d-l ministru președinte al Consiliului de Miniștri, general Averescu, și de ministrul de Război

Pentru asigurarea circulațiunii trenurilor care a fost întreruptă, prin părăsirea serviciului de către controlori de tracțiune, mecanici și fochiști, compromițîndu-ne astfel aprovizionarea populației, serviciul de tracțiune se va executa cu începere de astăzi de către regimentele de C.F.R. In acest scop se vor lua următoarele măsuri :

1. Toți controlorii de tracțiune, mecanicii și fochiștii din serviciul căilor ferate care aparțin contingentelor mobilizabile, indiferent de corpurile cărora aparțin, se vor prezenta conform articolului 86 din regulamentul transporturilor militare combinat cu articolul 186 din regulamentul asupra mobilizării armatei, în termen de 24 ore, adică pînă marți 19 octombrie, ora 18, cei din București la regimentul 2 căi ferate, iar cei din alte garnizoane la cercul de recrutare.

2. Toți controlorii de tracțiune, mecanicii, fochiștii pînă la etatea de 65 ani, adică cei care conform articolului 6 din legea de rechiziții, sînt rechiziționabili ca specialiști se vor prezenta regimentului 2 căi ferate, cazarma geniului Cotroceni în termenul arătat la nr. 1 și 2.

Vor fi ridicați cu forța publică și vor avea a-și da seama în fața instanțelor justiției militare de neexecutarea ordonanței de față.

3. Direcțiunea generală a C.F.R. va dispune a se face în unire cu reprezentanții justiției o cercetare amănunțită pentru a se constata prin pro-

[13] „Evenimentul", anul XXVIII, nr. 198, din 21 octombrie 1920.

cese-verbale stricăciunile eventuale făcute de cei care au părăsit serviciul. Se va constata în același timp care au fost instigatorii acestei mișcări contra legii.

4. Măsurile din această ordonanță nu se vor aplica acelora care pînă mîine marți 19 octombrie, ora 10 dimineața se vor prezenta de bunăvoie la serviciul lor.

5. Autoritățile polițienești vor lua cu ajutorul armatei măsurile de ordine, pentru a se evita orice act de agresiune din partea celor care au părăsit lucrul și vor persista în această atitudine.

Președintele Consiliului de Miniștri
(ss) General Averescu

Ministru de Război
(ss) General Rășcanu

13

STIMAȚI TOVARĂȘI [14]

La conferința partidului și consiliului sindicatelor, ținută în București, s-a hotărît pentru contrabalansarea ilegalităților guvernului greva generală în Transilvania, Banat, vechiul regat și Bucovina.

Greva se începe în 21 curent, joi dimineața, și ține pînă cînd se va da o dispoziție respectivă din partea partidului și consiliului sindicatelor.

Vă atragem atențiunea asupra următoarelor :

1. Greva se referă la fiecare și pentru toate breslele, ca să fie adevărată grevă generală.

2. Acolo unde o singură uzină servește și apeductul și lumina electrică se vor opri amîndouă, acolo unde sînt deosebite, asupra apeductului nu se referă, dar asupra luminii electrice la tot cazul.

3. Personalul de tracțiune și din birourile de mișcare după miezul nopții *miercuri după ora 12* nu se va mai porni nici un tren, însă trenurile vor fi lăsate a ajunge la stațiunea finală.

4. La întreprinderile cu cuptoare pentru menținerea focurilor se vor lăsa anumite persoane pentru îngrijirea acelora, ca nu cumva deteriorarea acestora să rezulte o pagubă gravă pentru proletariat.

5. Ordinea, disciplina vor fi menținute în orice caz de arestare și în orice alte cazuri de provocare.

6. Demonstrații, adunări sînt la tot cazul a se evita *.

7. Sînt a se preveni orice cazuri de provocare. Greva pînă atunci nu va înceta, pînă nu veți căpăta ordin cu parola noastră comunicată acum prin prezentatorul acestor șire (rînduri).

---

[14] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, fila 223.

* Prin asemenea indicații, date în spiritul liniei Comitetului Executiv al partidului socialist și a Comisiei generale a sindicatelor, oportuniștii frînau avîntul de luptă al muncitorimii, împiedicau mobilizarea activă a tuturor forțelor acesteia pentru impunerea și apărarea revendicărilor.

Facem personal răspunzător conducerile pentru a se conforma strict instrucțiunilor noastre și pentru menținerea ordinii și disciplinei. Această scrisoare după comunicarea ei conducătorilor tuturor breslelor va fi arsă.

Cluj, 19 octombrie 1920.

1. Partidul socialist din Ardeal, Banat etc., Secretariatul general Cluj.
2. Uniunea funcționarilor din Ardeal și Banat. Erdélyi és Bánáti Alkalmazottak Szövetsége. Verband der Angestellten Siebenbürgen Banat — centrala Cluj
3. Comisia generală a sindicatelor din Ardeal și Banat.
4. Uniunea ceferiștilor din Ardeal și Banat — centrala Cluj.
5. Uniunea muncitorilor în fier și metal din Transilvania și Banat — centrala Cluj.
6. Uniunea muncitorilor minieri și topitorilor din Ardeal și Banat — centrala Cluj.
7. Uniunea muncitorilor în lemn din Ardeal și Banat. Erdélyi és Bánáti Famunkás Szövetség. Verband der Holzarbeiter Siebenbürgens u.d. Banates — centrala Cluj *.

14

TOVARĂȘI MUNCITORI! [15]

Lupta contra reacțiunii s-a început. Această luptă trebuie să se sfîrșească cu victoria noastră. Greva generală este arma cu care putem zdrobi tirania ciocoiască. Luați cu toții parte la grevă. Spuneți la toți muncitorii că aceia care lucrează pînă cînd guvernul nu îndeplinește cererile noastre drepte sînt trădătorii fraților lor. Nu ascultați de veștile mincinoase...

Trăiască Internaționala a III-a.

15

MOBILIZAREA PERSONALULUI CĂILOR FERATE [16]

În urma dispoziținnii Consiliului de Miniștri prin care se militarizează întreg personalul C.F.R., Marele Stat-Major a trimis direcției generale C.F.R., comandanților trupelor de est și vest, ai corpurilor de armată 1—7 și ai corpurilor vînătorilor următoarele dispoziținni:

În conformitate cu Jurnalul Consiliului de Miniștri No. 3.050 din 1920 care vi se comunică în copie o dată cu aceasta, întreg personalul superior (ingineri, funcționari și lucrători) de toate categoriile din serviciul căilor ferate de pe teritoriul țării este militarizat cu începere de la 3 noiembrie anul curent.

Comandamentele sînt rugate a lua imediat următoarele măsuri:

---

* În dreptul fiecărei organizații semnatare este pus sigiliul ei.

[15] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 760, fondul nr. 5, fila 87 — Turda 1920.

[16] „Socialismul", anul XIV, nr. 242, din 7 noiembrie 1920.

Ordinele de chemare ale întregului personal din contingente mobilizabile, precum și ale personalului C.F.R. ce este rechiziționat (nefiind mobilizat), care se află pregătite conform instrucțiunilor de militarizare trimise cu numărul 1.327 din 19 octombrie și repetate cu nr. 5.223 din 19 octombrie și nr. 5.413 din 23 octombrie a.c., vor fi lansate imediat, punînd în vedere prin acele ordine că în termen de 27 ore cei indicați trebuie să răspundă la chemare.

Toți aceia ce se vor prezenta la serviciu în termenul sus citat vor fi puși imediat la serviciul ce îndeplinesc în mod normal la C.F.R.

Pentru cei ce nu se vor prezenta de bunăvoie se vor lua măsurile legale de urmărire.

Cei care după prezentare au refuzat de a face serviciul sau în mod intenționat ar lucra astfel încît ar produce pagube sau stricăciuni vor fi dați în judecata Curților Marțiale pentru refuz de serviciu ca militari sub drapel.

Personalul atelierelor de reparații C.F.R. se pune în întregime sub regim militar, numindu-se ofițeri superiori comandanți după ordinul ce veți primi ulterior.

Instrucții detaliate se trimit comandamentelor prin avion pentru organizarea și funcționarea acelor ateliere.

Se vor prevedea imediat gărzile necesare la toate instalațiile de căi ferate pentru prevenirea sabotajului.

Toți acei dovediți a fi încercat acte de sabotaj sau a fi împiedicat pe lucrători sau funcționari a veni la serviciu vor fi arestați, instrumentați și judecați cu precădere în minimum de timp prescris de lege.

Din lipsă de efecte comandamentele vor dispune ca deocamdată toți cei chemați de aci înainte să continue a purta îmbrăcămintea proprie, afară de cei ce au grad ofițeresc în armată, care în mod obligatoriu vor purta uniforma militară a gradului respectiv.

Toți cei care vor răspunde de bunăvoie la ordinele de chemare se vor bucura de aceleași îndemnizații pe care le aveau pînă acum după slujba ce îndeplinește fiecare ; de asemenea, aceștia se vor bucura de favoarea de a dormi acasă și a se hrăni pe socoteală proprie.

Cei ce vor fi aduși cu forța publică vor primi însă numai solda gradului militar ce au în armată, conform ordinului circular nr. 2.821, din 1920. Ei vor fi încazarmați și puși la hrană conform regulamentelor militare respective. Pentru aceștia se vor aplica dacă va fi cazul și dispozițiile ordinului circular nr. 2.836, din 1920.

Toți oamenii din Administrația C.F.R. de pe întreg teritoriul Corpului de Armată sînt repartizați la unul din corpurile de trupă din localitatea respectivă.

Personalul din gările fără garnizoană va fi repartizat garnizoanei celei mai apropiate care cade în regiunea Inspecțiilor de mișcare, de tracțiune, de întreținere sau a atelierelor respective.

Modul de prezentare la serviciu va fi următorul :

Personalul C.F.R. se va prezenta la gara, atelierul sau serviciul din care face parte, unde se va găsi un ofițer care se va asigura de primirea ordinului de chemare, va face mutațiile de prezentare, îi va pune în vedere corpul de trupă din care face parte, drepturile, obligațiunile și penalitățile ce decurg din militarizare și îl va preda apoi cu proces-verbal în dublu

exemplar şefului de staţie sau serviciu care din acest moment devine şeful lui militar.

Personalul care se găseşte în curs de executare de serviciu va face această prezentare după terminarea serviciului lor.

Pentru a preveni abuzurile amestecului ofiţerilor în atribuţiunile şi executarea tehnică a serviciului de exploatare, a căilor ferate, se va da ordin circular tuturor corpurilor sau serviciilor că este interzis ofiţerilor de orice grad de a da vreun ordin personalului de căi ferate fără împuternicirea expresă a M.S.M. sau a Corpurilor de Armată.

*

Aceste dispoziţiuni fiind primite ieri de Direcţia generală a C.F.R. au fost imediat comunicate tuturor organelor C.F.R.

16

COPIE [17] DUPĂ RAPORTUL SERVICIULUI SPECIAL DE SIGURANŢĂ DEVA nr. 2.353 din 24 NOIEMBRIE 1920 [18].

Ca rezultat al ordinului Dv. nr. 11.441, din 5 noiembrie a.c., avem onoare a vă raporta următoarele :

Situaţia pe Valea Jiului cuprinzînd toate minele, stabilimentele industriale,... azi e tot atît de tulbure ca şi înaintea grevei generale. După cum am înştiinţat prin raportul nostru nr. 2.078, din 5 noiembrie a.c., pe întreaga Vale a Jiului azi ca şi mai înainte se duce o luptă titanică pentru hegemonia muncitorilor... Faţă de numărul covîrşitor al socialiştilor internaţionali (12.000) şi micul număr (de 3.000) al socialiştilor galbeni, cei din urmă, bazaţi pe sprijinul armatei şi autorităţilor, s-au pornit cu o ură grozavă de exterminare contra celor roşii internaţionali, ocupîndu-le cu forţa localurile de întrunire la Petroşani şi luîndu-le şi mobilierul de la Vulcan, fapt petrecut sub ochii armatei, care a stat pasivă, necăutînd să intervină.

Atitudinea aceasta a armatei şi a autorităţilor din punct de vedere politic şi al siguranţei statului e bine ca să se păstreze încă, pînă la un anumit timp, întrucît în urma acţiunii galbene, care se propagă cu furie, se va înfrînge orice acţiune a internaţionalilor parîndu-se pentru un moment orice tentativă de grevă generală.

Pentru ca mijloacele de opresiune să nu se spună de internaţionali că vin de la guvern e absolut necesar ca sindicatul galben naţional să fie ajutat cu fonduri băneşti în acţiunea lui şi sprijinit îndeajuns pentru a se întări în dauna internaţionalilor, cu acest singur mijloc naţionaliştii vor cîştiga aderenţi în dauna internaţionalilor care rămaşi în minoritate ori-

[17] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 2.921 special, vol. I, filele 311—313.

[18] Reproducem unele extrase din acest document elaborat de organele siguranţei (raportul este plin de calomnii la adresa muncitorimii şi a comuniştilor) în care se constată dîrzenia minerilor manifestată mai departe după reprimarea grevei generale.

ce acțiune a lor va rămîne fără succes. Conducătorii de azi ai muncitorilor galbeni sînt Salca și Dusan. Cel întîi a fost agent special la siguranță, în urmă comerciant, pînă cînd a fost ales secretar general al sindicatului național, nu e o inteligență dezvoltată, dar fiind plin de energie și bun romîn s-a pus în capul cîtorva muncitori și a lucrat mult pentru înființarea și dezvoltarea sindicatului galben. Cel de-al doilea, Dusan, este adevăratul conducător al sindicatului național, e absolvent a 8 clase liceale, ofițer de rezervă și în prezent funcționar la mine. Ambii însă nu au credit moral, nebucurîndu-se de o reputație prea mare, în urma unor greșeli mici cunoscute îndeobște, iar pe de altă parte, nu pot fi aleși ca oameni capabili pentru o acțiune în stil mare, neavînd noțiunea pregătirii și a conducerii. Acești oameni au fost necesari pentru facerea pregătirilor și buni pentru ceea ce au putut face pînă azi, dar nu capabili și plini de autoritate pentru o conducere definitivă a partidului, pentru care cei mari trebuie neapărat să ia măsuri spre a nu se compromite, ceea ce s-a făcut pînă azi.

. . . . . .

Mai departe, după eșuarea grevei generale, muncitorii organizați internaționali au recurs la greva pasivă silind prin aceasta Direcțiunea minelor să ceară militarizarea lor, fapt ce s-a făcut de către d-l colonel Cristodulo, comandantul garnizoanei Petroșani, care a delegat ofițerii pentru inspectarea minelor și conducerea muncitorilor. Nici aceste măsuri însă nu au dat rezultatele așteptate, neproducîndu-se zilnic decît maximum 160—180 vagoane cărbuni în comparație cu normal care zilnic în medie dă 200—250 vagoane.

Azi acțiunea directă a socialiștilor internaționali pentru un moment e paralizată de forța armată care le-a arestat conducătorii, lăsîndu-i fără conducători activi. Ar fi cel mai favorabil moment și ar pierde mult partidul lor dacă d-voastră, ținînd cont de raportul nostru nr. 2.078, din 5 noiembrie 1920, privitor la greva generală ați cere și obține expulzarea cît mai devreme a capilor conducători din sindicatul internațional. Ar fi o lovitură în plin bine aplicată sectarismului * socialist bolșevic internațional, care își întinde ghearele spre a cuprinde și ruina starea organică de azi.

. . . . . .

Aceasta e situația actuală de pe Valea Jiului, unde greva generală, cu tot eșecul suferit, nu a avut darul de a liniști spiritele și mai mult a le opri sporind patimile care în prezent se acumulează... Ținînd viu dorul revanșei viitoare și speranța că totul se va termina sub două forme cea mai probabilă în înfrîngerea burghezimei și capitalului sau prin revoluție...

Șeful serviciului
ss/ Alexandrescu
p. conformitate,
ss/ indescifrabil

---

* Organele statului burghezo-moșieresc au calomniat întotdeauna mișcarea revoluționară, activitatea comuniștilor.

17

CORP 6 ARMATA 18. XI. 920 [19]

Raportăm că în timpul din urmă s-au început printre muncitorii din fabrici diferite colecte pentru familiile conducătorilor socialişti arestaţi. Sîntem informaţi că asemenea colecte vor începe în toate oraşele de către bărbaţi de încredere ai socialiştilor.

Rugăm instrucţiuni în această privinţă.

Subinspector general
ss/ Bianu

18

Direcţiunea
POLIŢIEI ŞI SIGURANŢEI GENERALE
Biroul secretariatului

Cluj 27. XI. 920 [20]

Serviciul special de siguranţă Timişoara ne raportează că majoritatea lucrătorilor socialişti din Timişoara au hotărît să dea din salariul lor cîte patru-cinci lei pe săptămînă pentru ajutorul familiilor celor arestaţi cu ocazia grevei generale.

Subinspector general
ss/ Bianu

19

PROCES-VERBAL [21]

Astăzi 25 noiembrie, anul 1920, ora 10 dim. *

. . . . . .

Mă numesc Ilie Marinescu... ajustor mecanic...

In anul 1919 am fost ales de toţi lucrătorii fabricii, ca delegat al lor, în Consiliul muncitoresc, în care calitate am funcţionat pînă în luna mai 1920, cînd au fost desfiinţate de minister Consiliile muncitoreşti. În cali-

---

[19] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 751, fondul nr. 5, fila 299.

[20] Loc. cit., pag. 307.

[21] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 143, fila 46.

* Extras din declaraţia făcută la proces de muncitorul Ilie Marinescu.

tatea mea de delegat al lucrătorilor am susținut interesele lor profesionale față de Direcțiunea fabricii. În ultimul timp am fost ales, din nou, de lucrători delegat al lor pentru a susține revendicările lor față de Direcțiune și a trata neînțelegerile ivite între ei și Direcțiunea fabricii. În acest scop am întocmit un memoriu, care a fost aprobat de toți lucrătorii, și pe care l-am înaintat Ministerului Muncii, prin care ceream mărirea alocației de hrană de la 120 lei lunar la 400 lei lunar, sporirea alocației de chirie... * cum și înființarea unei comisiuni de... * care să judece diferitele neînțelegeri profesionale între lucrători și Direcțiune...

Declarîndu-se greva generală și cum tratativele noastre durau de mai bine de 5 luni de zile, fără a fi putut obține nici un rezultat, toți lucrătorii au aderat la grevă...

20

PROCES-VERBAL [22]

Astăzi 17 noiembrie 1920 **.

. . . . . .

Mă numesc Maria Popescu de 32 ani, romînă, căsătorită, născută în comuna Lehliu, Județul Ialomița, domiciliată în București, strada Dănciulean II, fundătura II, nr. 19.

Am fost lucrătoare la Regie de la 1900 pînă la 1907 cînd am fost dată afară în urma grevei din 1906. Am intrat apoi din nou la Regie de la 16 decembrie 1919 și am lucrat pînă la declararea grevei generale. Eu sînt delegata lucrătoarelor în consiliul muncitoresc de la ianuarie 1920. Lucrez în atelierul de *carticele*, secția 2 al cărui șef este d-l Al. Coman. În sindicat sînt înscrisă de la decembrie 1919. Sînt înscrisă și în Partidul socialist *** de la prima grevă, din 1906. Sala de întrunire a sindicatului este în Calea Griviței și întrunirile se țineau regulat o dată pe săptămînă anume joia. Eu, în calitatea mea de delegată, luam parte regulat la ședințe. La sala din Sf. Ionică mă duceam numai cînd eram convocați. Joi 14 octombrie am fost la întrunirea sindicatului, iar luni seara 18 octombrie am fost la adunarea clubului din Sf. Ionică. La întrunirea de la sindicat s-a discutat... **** de breaslă, iar luni 18 octombrie la club s-a discutat că va fi grevă generală fără a se fixa ziua. Miercuri am lucrat pînă la amiază... De atunci eu nu m-am mai dus pe la Regie de loc. Nu este adevărat că aș fi făcut instigații printre lucrătoare pentru grevă. Eu am aderat la grevă ca toți ceilalți lucrători...

---

* Documentul este ars.

[22] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 143, fila 19.

** Extras din declarația făcută la proces de muncitoarea Maria Popescu.

*** Este vorba de înscrierea în cercul socialist „Romînia muncitoare".

**** Documentul este ars.

21

MINISTERUL DE RAZBOI

CURTEA MARȚIALA A CORPULUI II ARMATA

PROCES-VERBAL [23]

. . . . . .

În ce împrejurare s-a redactat acel ultimatum ?

În * ziua de 10 oct. au fost convocate Consiliul general al mișcării sindicale și al Partidului socialist — în comun. Adunarea generală a Clubului din București mă alesese pe mine și pe tov. Socor (după) în ziua de 2 oct., după discutarea ordinii de zi, ca mandatari ai Secțiunii București, pentru a reprezenta în Consiliul general vederile Secțiunii București asupra ordinii de zi. De asemenea din toate centrele și provinciile țării erau asemenea mandatari. În zilele de 10, 11 și 12 octombrie s-a discutat ordinea de zi fixată de Comitetul Executiv al Partidului socialist și de Comisia generală a sindicatelor.

Cînd s-a citit acel memoriu ?

Duminică 10 oct. seara s-a discutat și luni 11 octombrie dimineața s-a citit de tovarășul Socor așa cum v-am arătat.

Ce cuprindea acel memoriu ?

Cuprindea anumite cereri, așa cum s-au tipărit apoi în gazete și arăta că în cazul că acele cereri nu se satisfăceau avea să urmeze greva generală, care era cu insistență cerută de toate organizațiile, în special de cei din provinciile alipite. Cîțiva din noi ne-am dat seama că nu era vorba de grevă în actualele împrejurări, dar pentru aceasta am fost priviți ca trădători.

. . . . . .

Cînd și de cine s-a declarat greva generală ?

Greva generală era hotărîtă, în principiu, încă dinainte de prezentarea memoriului. Mandatarii de care am vorbit mai sus veniseră cu această însărcinare de a cere greva generală în cazul neaprobării punctelor din memoriu. Așa încît greva generală s-a hotărît chiar prin acel memoriu ca o (condițiune) urmare firească a nesatisfacerii revendicărilor formulate. Memoriul a fost prezentat de cei 4 în numele Comitetului Executiv al partidului și al Comisiunii generale ; cum răspunsul guvernului a fost negativ, urma ca aceste două organe să execute condițiunea din memoriu, adică decretarea grevei.

. . . . . .

---

[23] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 160, vol. II, fila 61 și următoarele.

* Extras din depoziția oportunistului Alexandru Pătrușescu, în 1920, secretar al Secțiunii din București a Partidului socialist, la proces.

22

PROCES-VERBAL

28 octombrie 1920.[24].

...Muncitorimea *, primind de bună rezoluția **, a hotărît că în cazul cînd răspunsul guvernului nu va fi satisfăcător se va recurge la greva generală, fapt care s-a și produs pe ziua de 21 octombrie 1920. Atît declar. Mi s-a citit (procesul-verbal — *n.n.*), stărui și semnez, cu adăugire că în seara de 26 oct. c. am primit înștiințare de la d-l. dr. Ghelerter și Lupu Costache că s-a ajuns la înțelegere cu guvernul ca să se reia lucrul și în urmă să se tranșeze celelalte chestiuni. Conform acestei comunicări am mers ieri împreună cu Burcă și Mirescu în tot orașul și pe unde găseam muncitori le spuneam să comunice la toți lucrătorii că s-a ajuns la înțelegere și că astăzi de dimineață să intre toți în lucru. La această comunicare mulți dintre muncitori priveau cu neîncredere cele spuse de noi așa că ne trebuia să punem mari stăruințe pentru a-i convinge să reia lucrul.

. . . . . .

...nu am putut face altfel *** decît să transmit muncitorilor hotărîrile Consiliului general fie că ele erau pentru încetarea lucrului, fie că erau pentru reluarea lucrului cum a fost în ziua de ieri, cînd am anunțat o bună parte din lucrători că s-a ajuns la înțelegere cu guvernul și că astăzi de dimineață să reintre în lucru, în același timp îi rugam să transmită la toți muncitorii această hotărîre. În ceea ce privește faptul că aș fi căutat să pregătesc muncitorimea la o grevă generală, afirm că din contră ori de cîte ori era o grevă mijloceam pe lîngă patroni și autorități să se facă pe cît era posibil concesiuni din ambele parți pentru ca conflictul să ia sfîrșit deoarece sînt convins că o grevă, oricum ar fi ea, nu poate aduce decît daune de ambele părți cînd acestea nu cad mai repede de acord.

. . . . . .

23

MINISTERUL DE INTERNE [25]

Direcțiunea secretariatului și personalului

„Ordin circular" ****

Mișcarea socialistă din țară a intrat într-o nouă fază...

Este în interesul bine priceput al statului și al neamului ca gruparea social-democrată să se bucure de toată solicitudinea noastră, de aceea veți

---

[24] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 160, vol. II, filele 34, 35.

* Extras dintr-o altă depoziție a lui Pătrușescu.

** Rezoluția adoptată de Consiliul general în problema grevei generale.

*** Extras din declarația făcută la același proces de oportunistul Ion Burcă, în 1920, secretar al Comisiei locale a sindicatelor din București.

[25] Arhivele statului București, fondul M.A.I., nr. arh. 58, fila 34/921.

**** Adresat prefecților de județe.

proceda cu aceştia din urmă în spirit de împăciuire, păstrînd toate rigorile legilor, pentru gruparea comunistă.

Veţi raporta neîntîrziat asupra mişcării socialiste în cuprinsul judeţului d-voastră.

Min. Interne
ss/ indescifrabil
„Cifr. şi Exp. nr. 542 din 12 martie 1921" *

24

MINISTERUL DE INTERNE [26]

Confidenţial telegr.

„Ca o consecinţă a telegramei noastre nr. 542 din 12 martie, binevoiţi, vă rog, a lua măsuri ca social-democratul Ion Flueraş să poată veni în contact cu muncitorimea de pe Valea Jiului. Avem asigurări din partea d-lui Flueraş că acţiunea sa va fi moderatoare şi mai ales va feri pe muncitori de ispitele comunismului".

Cifr. exp. cu nr. 559 din 17 martie 1921. **

25

CONSIDERAŢIUNI

asupra amnistierii tuturor faptelor în legătură cu greva generală [27]

Pentru ca amnistia ce eventual s-ar acorda pentru faptele în legătură cu greva generală să fie eficace, ea trebuie să fie generală şi necondiţionată.

Motive de drept

1. Pedepsele ce s-au dat sînt imposibile prin diversitatea lor. În principiu s-au pedepsit numai provocatorii. *** Greva generală a fost proclamată de Consiliul general al Partidului socialist. Memoriul ultimatum adresat guvernului a fost însă semnat numai de cinci persoane: Moscovici, Jumanca, Geistlinger, Csizer şi Gaidosch. Dintre aceştia, patru

* Menţiune marginală făcută cu altă cerneală.

[26] Arhivele statului Bucureşti, fondul M.A.I., nr. 83/921, fila 4.

** Însemnare marginală.

[27] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 104, mapa 21, dosarul nr. 821.

*** Prin „provocatori" cei care au elaborat acest document desemnau pe conducătorii Partidului socialist şi ai sindicatelor care au trebuit să cadă de acord cu greva generală, să semneze memoriul şi să dea dispoziţii în legătură cu greva.

sînt liberi şi numai unul, Moscovici, e condamnat la cinci ani. În schimb alţii, care n-au semnat nimic, sînt condamnaţi la cinci ani, iar alţii, care nici nu fac parte din Consiliul general, deci au fost numai executori, nu provocatori, au fost condamnaţi la zece ani de muncă silnică. Între aceştia, unii sînt social-democraţi, ca Traian Novak, fost secretar la adunarea de la Alba Iulia, care a şi fost trimis la ocnă.

2. Amnistia nu poate fi acordată pe alese numai unora, după părerile lor politice. Ca să fie iertaţi numai unii, ar trebui ca ei să fie graţiaţi, ceea ce ar însemna pentru dînşii pierderea drepturilor politice, adică scoaterea din viaţa politică.

Motive politice

1. Sciziunea ce s-a produs în sînul partidului socialist devine pe zi ce merge mai pronunţată*. S-a ajuns la încriminări reciproce, atacuri, chiar insulte şi calomnii. Ceea ce împiedică însă ca aceste atacuri să devină violente este consideraţia pe care ambele părţi o au pentru cei închişi. Lucrul acesta l-a declarat Grigorovici şi verbal şi în scris, în „Vremea nouă".

2. Foarte mulţi dintre cei închişi sînt contra comuniştilor, lucru care se ştie fără ca ei să dea vreo declaraţie ad-hoc în această privinţă. Astfel, dintre cei şapte condamnaţi la Bucureşti, în urma atacurilor aduse de comunişti Direcţiei partidului, Ilie Moscovici a demisionat din Comitetul Executiv al partidului, fapt publicat în „Socialismul" de vineri cu data de 19 februarie.

. . . . . .

3. A condiţiona amnistierea lor fie de declaraţii în contra grupului comunist, fie de o obligaţie ce şi-ar lua faţă de grupul social-democrat este imposibil pentru că chiar cei condamnaţi ar fi dispuşi s-o facă, ar fi imposibil fără ca lucrul să se afle. Ei sînt ţinuţi în cea mai strictă pază şi nu pot comunica decît cu nevestele lor, de la distanţă şi în prezenţa paznicilor. Dacă în momentul de faţă s-ar face o excepţie pentru o persoană, permiţîndu-i-se să vorbească aparte cu ei, lucrul s-ar afla. De altfel ar fi suficient ca unul singur, chiar din cei mai fără greutate, să fie contra pentru ca lucrul să fie divulgat. Prin aceasta ei ar fi complet compromişi şi o dată cu dînşii şi mişcarea social-democrată în ochii muncitorilor. Comuniştii ar exploata faptul în favoarea lor, arătînd că au făcut acest pas nu din convingere, ci din dorinţa de a scăpa din închisoare.

. . . . . .

5. În sfîrşit, argumentul că dacă ar fi eliberaţi toţi şi unii din ei s-ar alipi apoi grupării comuniste (şi) s-ar putea întîmpla să fie nevoie ca ei să fie din nou arestaţi, n-are mare importanţă. În adevăr, cei mai vajnici

* După greva generală în Partidul socialist s-a intensificat lupta pentru clarificarea ideologică. La Consiliul general din 30 ianuarie—3 februarie 1921 social-democraţii de dreapta au părăsit Partidul socialist. Grupurile comuniste obţineau tot mai multe succese în lupta lor pentru transformarea partidului într-un partid de tip nou.

comuniști sînt în orice caz liberi și conduc mișcarea comunistă. Dacă această mișcare va obliga guvernul să ia noi măsuri represive contra ei, lucrul se va întîmpla, indiferent dacă în sînul ei vor fi cîțiva actualmente închiși sau nu.

În orice caz mișcarea social-democrată, legalistă și nerecurgînd la mijloace subversive, suferă mult mai mult decît cea comunistă de închiderea cluburilor, starea de asediu și arestarea multor tovarăși.

Pentru aceste motive credem că singura soluție eficace și realizabilă ar fi amnistia generală și necondiționată pentru toate faptele în legătură cu greva generală, acordată ca un act de clemență regală în momentele fericite ale căsătoriei A. A. L. L. R. R.

Efectul unei astfel de amnistii nu poate fi decît o întărire a mișcării legaliste social-democrate, în dauna comuniștilor tulburători ai ordinii publice.

GHEORGHI DIMITROV: „OPERE ALESE", Editura politică, Bucureşti, 1959, 650 pag.

Recent, Editura politică a pus la dispoziţia publicului cititor din ţara noastră o culegere după Operele în 14 volume ale lui Gheorghi Dimitrov apărute în Editura Partidului Comunist Bulgar în anii 1951—1955. Această culegere întregeşte un număr de lucrări dintre cele mai reprezentative, datînd din diferite epoci ale vieţii şi activităţii eminentului fruntaş al mişcării muncitoreşti şi comuniste bulgare şi internaţionale: cuvîntări şi scrieri privind unele momente de deosebită însemnătate din activitatea Internaţionalei Comuniste, probleme esenţiale ale istoriei mişcării muncitoreşti şi comuniste din Bulgaria, ale revoluţiei populare din ţara vecină şi anumite aspecte legate de dezvoltarea mişcării muncitoreşti şi de activitatea Partidului Comunist din Romînia.

Lucrarea de faţă ne dă posibilitatea să cunoaştem, în parte, activitatea rodnică de organizator şi teoretician proletar a lui Gheorghi Dimitrov, a cărui operă şi-a tras seva din lupta revoluţionară a clasei muncitoare şi din măreaţa învăţătură revoluţionară marxist-leninistă.

*

Cea mai mare parte a cuvîntărilor şi scrierilor lui Gheorghi Dimitrov incluse în această culegere privesc activitatea mişcării muncitoreşti şi comuniste din Bulgaria. Cu excepţia primului articol, intitulat „Apariţia şi dezvoltarea mişcării sindicale în Bulgaria", publicat în 1910, în care se face un scurt istoric al mişcării sindicale, în culegere sînt incluse lucrări datînd toate după 1919.

Un loc deosebit de important ocupă în volumul pe care îl prezentăm cuvîntările şi scrierile lui Gheorghi Dimitrov privind perioada de avînt revoluţionar din anii 1918—1923. După cum se ştie, Bulgaria a luat parte la primul război mondial în tabăra Puterilor centrale. Războiul a impus mari sacrificii poporului bulgar, a dus la secătuirea resurselor economice ale ţării, la pierderea unei însemnate părţi din populaţia activă. În război au fost ucişi 150.000 de oameni şi răniţi aproape 200.000. Încă în 1917, foametea începuse să bîntuie cu furie. În ciuda faptului că în ţară lipsa de alimente devenea din ce în ce mai acută, cantităţi însemnate de grîu erau trimise în Germania. Foametea, ruina economică au provocat puternice nemulţumiri în rîndurile populaţiei şi în armată. Soldaţii dornici de pace refuzau să execute ordinele, dezertau în masă.

Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie a dat un puternic impuls mişcării revoluţionare din întreaga lume. Sub influenţa ei au început în Bulgaria puternice acţiuni revoluţionare ale maselor. În 1918, la Sofia, Plovdiv şi în alte oraşe au avut loc demonstraţii pentru pîine şi pentru încetarea războiului. Activitatea revoluţionară era condusă de partidul socialiştilor strînşi (tesneaci), care la Congresul din 25—27 mai 1919 avea să hotărască înfiinţarea Partidului Comunist Bulgar, adoptînd şi o declaraţie-program bazată pe învăţătura marxist-leninistă. În cadrul acestui partid, alături de D. Blagoev şi V. Kolarov, îşi desfăşura activitatea revoluţionară şi Gheorghi Dimitrov, pe atunci conducător al Uniunii generale a sindicatelor muncitoreşti. În această calitate, Gheorghi Dimitrov a desfăşurat o vie activitate de organizare a muncitorilor, de orientare a activităţii lor pe linie revoluţionară. „Toţi muncitorii şi oamenii muncii — scria Dimitrov în prefaţa la broşura „Lenin către muncitorii din Europa şi America" — gata de luptă hotărîtă trebuie să realizeze o deplină unitate revoluţionară cu ajutorul partidului lor comunist şi al organizaţiilor lor profesionale.

Acesta este imperativul suprem al momentului istoric actual"[1].

Numărîndu-se printre acei militanți care au înțeles de la început adînca semnificație a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, Dimitrov a aderat cu convingere și pasiune revoluționară la principiile leniniste, luptînd pentru călirea marxist-leninistă a tînărului partid comunist din țara sa. „Noi, comuniștii bulgari (socialiștii tesneaci) — scria el în mai 1919 —, putem constata cu satisfacție că sîntem întru totul de acord cu Lenin, că principiile și tactica Internaționalei Comuniste sînt principiile și tactica noastră" (pag. 12)..

Gheorghi Dimitrov n-a fost numai un conducător și organizator al mișcării muncitorești, ci și un eminent teoretician. Insușindu-și principiile teoriei și tacticii leniniste, el a reușit să le aplice, în spirit creator, la condițiile Bulgariei. El a elaborat, încă înainte de insurecția din septembrie 1923, o serie de probleme privitoare la frontul unic în Bulgaria, alianța dintre muncitori și țărani, tactica clasei muncitoare în lupta pentru putere, sarcinile partidului în situația concretă din Bulgaria după puciul fascist din iunie 1923.

In împrejurările create după lovitura de stat fascistă de la 9 iunie, cînd reacțiunea bulgară declanșase o puternică ofensivă împotriva poporului, asupra nivelului de trai al maselor muncitoare, asupra drepturilor și libertăților sale, Dimitrov arăta că ideea frontului unic al maselor muncitoare „...iese acum din domeniul clarificărilor teoretice și al propagandei politice obișnuite și trece în faza înfăptuirii sale practice imediate" (pag. 74).

Demascînd caracterul fascist al regimului instaurat după puciul din 9 iunie, el arăta: „La fel ca în alte țări, capitaliștii din țara noastră și partidele lor recurg acum la *ultimul* mijloc de a-și menține dominația de clasă și de a păstra în mînă puterea politică — *la fascism*, care este negarea totală a oricărui democratism și a oricăror drepturi și libertăți politice pentru masele populare" (pag. 80).

Dimitrov sublinia că în aceste condiții, în fața pericolului ce le amenință, masele populare, partidele care le reprezentau trebuiau să-și unească forțele. „Țelurile și revendicările finale diferite din programele partidelor maselor muncitoare — scria el în articolul „Frontul unic și ofensiva capitalului", publicat în august 1923 — nu sînt și nu pot fi un obstacol care să facă imposibilă activitatea și lupta lor comună, crearea unui front unic de apărare a maselor muncitoare..." (pag. 77). Lucrul acesta era pe deplin posibil pentru că, așa cum sublinia Dimitrov, „...frontul unic nu înseamnă nici renunțarea la principiile generale ale fiecărui partid, nici despersonalizarea partidului, ci înseamnă doar adoptarea unei platforme concrete comune îndreptate împotriva capitalismului, pentru apărarea maselor muncitoare și desfășurarea în comun a luptei în vederea înfăptuirii platformei" (pag. 77). Intr-o serie de articole, Gheorghi Dimitrov arată că propunerile partidului comunist pentru închegarea unui front unic împotriva fascismului au fost respinse de conducerea partidului social-democrat (socialiștii largi). Au răspuns la chemarea partidului comunist numai elementele de stînga din Uniunea agrară. Lipsa unui front unic larg, insuficienta organizare și pregătire a insurgenților au permis reacțiunii bulgare să înăbușe în sînge insurecția antifascistă a poporului bulgar din septembrie 1923.

Deși înfrîntă, insurecția din septembrie a avut însemnate urmări politice: a dezvăluit maselor caracterul fascist al guvernului Țankov și a pus bazele luptei hotărîte a maselor muncitoare, sub conducerea partidului comunist, împotriva fascismului.

Insurecția a călit Partidul Comunist din Bulgaria contribuind la transformarea sa într-un adevărat partid comunist de masă, conducător încercat al luptei revoluționare a clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii.

Reflectînd tăria morală și încrederea nețărmurită în forțele poporului, caracteristică militantului comunist, Gheorghi Dimitrov a continuat lupta atît pe tărîmul muncii organizatorice cît și pe acela al propagandei și agitației revoluționare. In articolul intitulat „După insurecție", publicat la 7 noiembrie 1923, în care face bilanțul evenimentelor sîngeroase dintre 22 și 29 septembrie și al consecințelor lor în viața Bulgariei, el sublinia cu tărie: „In pofida numeroaselor sacrificii grele pe care le-a făcut, în pofida sîngelui vărsat cu duiumul, poporul muncitor al Bulgariei, folosind în modul cel mai larg învățămintele prețioase pe care le-a tras din vremelnica sa înfrîngere din septembrie, strîns unit într-o alianță frățească, unitară, solidă și indisolubilă a muncitorilor, țăranilor și tuturor oamenilor muncii, va găsi în el puterea de a rezolva marea sarcină pusă lui de cerințele vieții și istoriei: *de a crea, în sfîrșit, un guvern muncitoresc-țărănesc în Bulgaria!*" (pag. 102).

Articolul „Problema bulgară și Internaționala Comunistă", publicat în 1924, cuprinde o profundă analiză a activității partidului comunist în primii ani ai existenței sale, în care sînt scoase la iveală cu curaj leninist cauzele care au împiedicat partidul să

[1] *Gh. Dimitrov*, Opere alese, Editura politică, 1959, pag. 14. In continuare trimiterile la acest volum vor fi date în text.

conducă cu succes lupta maselor împotriva fascismului. Dimitrov explică cum, în condiţiile creşterii continue a forţei şi influenţei partidului comunist (partidul număra în 1922—1923 aproape 40.000 de membri, conducînd aproape exclusiv mişcarea muncitorească. El obţinuse la alegerile din primăvara anului 1923 peste 200.000 de voturi din totalul de 900.000), a putut avea totuşi loc puciul fascist de la 9 iunie. „După alegerile legislative din primăvara anului 1923 — scria Gheorghi Dimitrov —, la care partidele burgheze obţinuseră abia 20 mandate de deputaţi, conducătorii partidului comunist au fost atît de copleşiţi de victoria electorală a lui Stamboliski, încît au considerat că primejdia unui puci burghez este exclusă pentru multă vreme şi şi-au îndreptat toate eforturile în direcţia luptei împotriva guvernului lui Stamboliski, considerînd că acesta s-a transformat definitiv într-un guvern al burgheziei săteşti" (pag. 108). In locul mobilizării forţelor laolaltă cu Uniunea agrară în vederea luptei împotriva burgheziei, partidul a fost orientat greşit spre intensificarea luptei împotriva guvernului Stamboliski, împotriva Uniunii agrare.

Cu ajutorul Internaţionalei Comuniste, care a condamnat categoric această tactică greşită, în perioada care a urmat puciului de la 9 iunie, Partidul Comunist din Bulgaria şi-a îmbunătăţit tactica, trecînd la măsuri hotărîte pentru făurirea frontului unic cu Uniunea agrară, cu acea parte a micii burghezii şi intelectualităţii muncitoare care se afla sub influenţa partidului social-democrat, cu minoritatea naţională macedoneană. Sub conducerea partidului, masele se pregăteau cu febrilitate în vederea luptei armate iminente. „Spre deosebire de 9 iunie — subliniază Gheorghi Dimitrov —, partidul comunist s-a situat cu curaj şi hotărîre în fruntea insurecţiei şi i-a definit ţelul ei politic pozitiv: *răsturnarea guvernului creat în urma puciului din iunie, a guvernului bancherilor şi exploatatorilor şi făurirea unei puteri muncitoreşti-ţărăneşti în Bulgaria*" (pag. 111). In ciuda eroismului şi abnegaţiei răsculaţilor, insurecţia a fost înăbuşită. Experienţa evenimentelor din iunie-septembrie 1923 a contribuit din plin la clarificarea tacticii partidului în problema frontului unic, în problema ţărănească şi în problema naţională, constituind un moment important în procesul de consolidare a Partidului Comunist din Bulgaria pe temelia de neclintit a principiilor marxism-leninismului. Avînd la bază aceste principii, Partidul Comunist din Bulgaria a continuat în anii care au urmat să conducă cu hotărîre lupta clasei muncitoare şi a întregului popor muncitor pentru transformarea revoluţionară a Bulgariei.

După înfrîngerea insurecţiei antifasciste din septembrie 1923, Gheorghi Dimitrov a fost obligat să emigreze din patria sa. Organele justiţiei fasciste bulgare l-au condamnat la moarte în contumacie. Incepînd din anul 1923, el a dus o activitate susţinută în Comitetul Executiv al Internaţionalei Comuniste.

In calitatea sa de conducător al Internaţionalei a III-a, Gheorghi Dimitrov a acordat o deosebită atenţie problemelor privind ţările balcanice. In articolele şi cuvîntările sale, dintre care unele sînt incluse şi în această culegere, el a subliniat sarcinile mişcării revoluţionare a clasei muncitoare din aceste ţări. Dimitrov a arătat că ţările din Balcani, printre care şi Romînia, după secole de asuprire din partea imperiului otoman, au devenit, în condiţiile imperialismului, o adevărată arenă de luptă între puterile imperialiste. După primul război mondial, statele balcanice au continuat să aibă aceeaşi soartă, devenind una din principalele baze strategice în planurile contrarevoluţionare ale imperialismului mondial îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. „Este absolut limpede — arăta Dimitrov la cel de-al VI-lea Congres al Internaţionalei Comuniste — că lupta puterilor imperialiste pentru dominaţia asupra Balcanilor este cu adevărat în plină desfăşurare. Pe lîngă Anglia, Franţa şi Italia, care se concurează între ele, în prezent a reapărut în Balcani imperialismul german, care îşi ridică din nou capul. Statele Unite ale Americii, ale căror puteri au crescut mult, încep de asemenea să se amestece tot mai activ în treburile balcanice şi în politica balcanică" (pag. 166). Dimitrov subliniа că „acest permanent amestec al puterilor imperialiste în Balcani şi concurenţa dintre ele, care, firește, nu le împiedică cîtuşi de puţin să urmeze o linie contrarevoluţionară comună faţă de Uniunea Sovietică şi faţă de mişcarea revoluţionară din ţările balcanice, adîncesc şi înăspresc tot mai mult vechile şi noile contradicţii şi conflicte dintre ţările balcanice înseşi, contradicţii şi conflicte care ameninţă în orice moment să se transforme în complicaţii militare cu caracter internaţional şi cu urmări internaţionale" (pag. 166).

Dimitrov arăta că ieşirea din această situaţie, eliberarea Balcanilor de dependenţa faţă de puterile imperialiste, care urmăreau transformarea ţărilor balcanice într-o unealtă a scopurilor imperialiste contrarevoluţionare, era legată în modul cel mai strîns de întărirea continuă a celui dintîi stat muncitoresc-ţărănesc din lume, de slăbirea poziţiilor imperialismului european, de grăbirea şi asigurarea victoriei revoluţiei proletare. „Tocmai astăzi, cînd imperialismul se străduieşte din răsputeri să întărească această

parte a frontului, cînd el încearcă să transforme Balcanii într-o bază sigură a contrarevoluției internaționale și să creeze un bloc antisovietic din țările balcanice, cea mai importantă îndatorire a noastră este să creăm în Balcani poziții puternice ale revoluției proletare internaționale" (pag. 168). Pentru atingerea acestui țel, partidele comuniste din țările balcanice trebuiau să-și sporească eforturile pentru călirea lor ideologică, marxist-leninistă, pentru consolidarea lor organizatorică, pentru întărirea legăturilor lor cu masele largi, pentru transformarea lor în puternice partide comuniste de masă.

După cum se știe, partidele comuniste din țările balcanice, unite în Federația Comunistă Balcanică, care activa în cadrul Internaționalei Comuniste, au lansat la un moment dat lozinca federalizării statelor din Balcani, care trebuia înfăptuită prin răsturnarea de la putere a burgheziei și moșierilor, prin unirea tuturor popoarelor balcanice într-o republică federativă muncitorească-țărănească. Gheorghi Dimitrov a fost unul din propagatorii acestei idei. Lucrul acesta se poate vedea și dintr-o serie de scrieri și cuvîntări cuprinse în volumul pe care îl prezentăm. Dezvoltarea istorică diferită a țărilor balcanice în perioada premergătoare celui de-al doilea război mondial a făcut ca lozinca federalizării statelor balcanice să fie depășită, ceea ce a dus la abandonarea ei. Această lozincă a devenit cu totul necorespunzătoare în anii de după cel de-al doilea război mondial, cînd o serie de state balcanice au izbutit să se rupă din sistemul capitalist, pășind pe calea revoluției socialiste, în timp ce altele au rămas în cadrul vechiului sistem. Merită a fi subliniat faptul că, ținînd seamă de noile condiții istorice, Gheorghi Dimitrov nu a ezitat să aprecieze lozinca federalizării statelor balcanice ca depășită și necorespunzătoare.

În volum sînt cuprinse și unele materiale privind cunoscutul proces de la Leipzig intentat de autoritățile hitleriste lui Dimitrov sub acuzația calomnioasă că ar fi organizat incendierea Reichstagului. Comportarea curajoasă a lui Dimitrov la proces va rămîne pentru totdeauna ca o pildă vie de luptă dîrză și intransigentă împotriva fascismului. Din acuzat Dimitrov s-a transformat în acuzator. Tribuna procesului a fost folosită de el pentru demascarea falsității procesului urzit de autoritățile hitleriste, pentru dezvăluirea esenței contrarevoluționare a fascismului, a primejdiei ce o reprezintă pentru omenire. „Am dreptul firesc de a mă apăra — scrja Dimitrov la 12 octombrie 1933 președintelui secției a IV-a penale a Curții de justiție a Reichului, Dr. Bünger — și de a participa activ la dezbateri, atît ca acuzat cît și ca apărător al meu. Este limpede că acțiunea de a mă scoate din sala de ședințe și de a mă împiedica să iau parte la dezbateri nu poate să mă intimideze. Tocmai faptul că sînt scos din cele mai importante ședințe și dezbateri, ceea ce constituie în esență o violare evidentă a drepturilor mele de apărare, va demonstra întregii lumi că înșiși acuzatorii mei nu se simt prea tari pe situație în acest proces" (pag. 195).

Dezvăluind esența de clasă a fascismului, Dimitrov arăta că în spatele partidului ce se intitula „național-socialist" stăteau vîrfurile cele mai reacționare ale burgheziei monopoliste germane: „Thyssen și Krupp — sublinia el referindu-se la evenimentele care au urmat îndată după venirea la putere a lui Hitler — voiau să instaureze în țară principiul autocrației și al dominației absolute sub conducerea lor practică și să reducă considerabil nivelul de trai al clasei muncitoare; în acest scop trebuia zdrobit însă proletariatul revoluționar" (pag. 218).

Cu ținuta demnă a comunistului, pentru care apărarea partidului, a principiilor sale este sarcina cea mai de seamă, Gheorghi Dimitrov și-a afirmat cu mîndrie calitatea sa de militant al mișcării comuniste internaționale, făcînd în plin proces o puternică agitație politică în favoarea principiilor comunismului, în folosul mișcării comuniste internaționale, al tacticii sale de unire a tuturor muncitorilor în lupta împotriva fascismului.

Vor rămîne veșnic vii cuvintele pline de profund patriotism, rostite de Dimitrov în fața tribunalului fascist, prin care el aducea un omagiu poporului său și își manifesta mîndria de a fi un fiu credincios al clasei muncitoare din Bulgaria: „...Sub raport spiritual și politic — arăta el —, masele noastre populare nu se află sub nivelul maselor din celelalte țări europene. Lupta noastră politică, năzuințele noastre politice nu sînt mai prejos în țara noastră decît în alte țări. Un popor care a trăit 500 de ani sub jug străin fără să-și piardă limba și naționalitatea, a cărui clasă muncitoare și țărănime au luptat și luptă împotriva fascismului bulgar și pentru comunism, un asemenea popor nu este barbar și sălbatic. Sălbatici și barbari sînt în Bulgaria numai fasciștii. Insă vă întreb, domnule președinte, *în care țară fasciștii nu sînt barbari și sălbatici?*"

El a adăugat apoi plin de mîndrie patriotică: „N-am motive să mă rușinez de faptul că sînt bulgar, ci mă mîndresc că sînt fiu al clasei muncitoare din Bulgaria" (pag. 204—205).

Încheierea ultimului său cuvînt la procesul de la Leipzig este plină de optimism și de încredere nestrămutată în viitorul omenirii. Roata istoriei, împinsă de proletariat, sub-

linia Dimitrov, „...nu va putea fi oprită nici prin măsuri de exterminare, nici prin sentințe de condamnare la ocnă, nici prin pedepse capitale. Ea se învîrtește și se va învîrti pînă la victoria definitivă a comunismului!" (pag. 225).

Intre anii 1935—1943, Dimitrov a fost secretar general al Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste. In această calitate, el a adus o importantă contribuție teoretică și practică la elaborarea și aplicarea tacticii frontului unic muncitoresc și a frontului popular antifascist. In culegerea pe care o prezentăm sînt cuprinse și unele materiale privitoare la această problemă, dintre care remarcăm memorabilul raport al lui Gheorghi Dimitrov ținut în 1935 la Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste, raport ce reprezintă un minunat exemplu de aplicare creatoare a marxism-leninismului la problemele concrete ale tacticii mișcării muncitorești internaționale. Raportul amintit, ca și rezoluția adoptată pe baza dezbaterii lui, cuprinde programul de luptă pentru unitatea clasei muncitoare, pentru distrugerea fascismului și înlăturarea primejdiei războiului, pentru conducerea mai departe a maselor spre revoluția socialistă.

In raportul prezentat, Dimitrov dezvăluie esența reacționară și contrarevoluționară a fascismului ca expresie a vîrfurilor celor mai reacționare, retrograde și agresive ale burgheziei. Referindu-se la caracterizarea făcută fascismului de către plenara a XIII-a a Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste, el sublinia că fascismul este *„...dictatura teroristă fățișă a celor mai reacționare, a celor mai șovine, a celor mai imperialiste elemente ale capitalului financiar"* (pag. 228). In raport se arăta însă că dezvoltarea fascismului și dictatura fascistă însăși iau în diverse țări forme diferite, în funcție de condițiile istorice, sociale și economice, de particularitățile naționale și de situația internațională a țării respective. „In unele țări — arăta Dimitrov —, mai ales acolo unde fascismul nu are o largă bază de masă și unde se dă o luptă destul de puternică între diferitele grupări din lagărul burgheziei fasciste însăși, fascismul nu îndrăznește să lichideze dintr-odată parlamentul și acordă o anumită legalitate celorlalte partide burgheze, precum și social-democrației. In alte țări, unde burghezia dominantă se teme de *o apropiată* izbucnire a revoluției, fascismul își instaurează un monopol politic nelimitat, fie dintr-odată fie intensificînd treptat teroarea și represiunile împotriva tuturor partidelor și grupărilor rivale. Aceasta însă nu înseamnă că nu este cu putință ca într-un moment, cînd situația fascismului este *deosebit* de grea, el să încerce să-și lărgească baza și, fără a-și schimba esența de clasă, *să îmbine* dictatura teroristă fățișă cu falsificarea grosolană a parlamentarismului" (pag. 229—230). Oricare ar fi însă masca pe care și-ar pune-o, oricare ar fi formele sub care s-ar manifesta, oricare ar fi căile prin care ar veni la putere — sublinia el —, fascismul înseamnă cea mai înverșunată ofensivă a capitalismului împotriva clasei muncitoare, șovinismul cel mai neînfrînat, reacțiunea și contrarevoluția dezlănțuită, războaiele de cotropire.

Dar abordarea diferențiată, științifică, marxist-leninistă, a problemei fascismului în toată complexitatea ei era absolut necesară partidelor comuniste pentru analiza concretă și aprofundată a apariției și dezvoltării fascismului într-o țară sau alta, pentru dezvăluirea caracterului său specific în diverse țări, pentru găsirea metodelor și formelor celor mai potrivite de luptă împotriva acestuia. „Am face o greșeală grosolană — arăta Dimitrov — dacă am stabili o schemă generală a dezvoltării fascismului pentru toate țările și pentru toate popoarele. O asemenea schemă nu ne-ar ajuta, ci ne-ar împiedica să luptăm cu adevărat. Pe lîngă toate celelalte, ea ar face ca în lagărul fascismului să fie aruncate fără diferențiere acele pături ale populației care, într-un anumit stadiu al dezvoltării, ar putea fi antrenate, dacă față de ele ar exista o atitudine justă, la lupta împotriva fascismului sau cel puțin ar putea fi neutralizate" (pag. 310—311).

„Venirea la putere a fascismului — avertiza Dimitrov în raportul sus-amintit — *nu este înlocuirea obișnuită* a unui guvern burghez prin altul, ci *înlocuirea* unei forme de stat a dominației de clasă a burgheziei, a democrației burgheze, printr-o altă formă a ei, prin dictatura teroristă fățișă" (pag. 230). Această precizare avea o deosebită însemnătate pentru mobilizarea maselor largi de la orașe și sate la luptă împotriva primejdiei acaparării puterii de către fasciști, pentru demascarea măsurilor reacționare luate de burghezie, de înăbușire și lichidare a libertăților democratice ale oamenilor muncii, de represiuni împotriva mișcării revoluționare, măsuri menite să pregătească terenul pentru instaurarea dictaturii fasciste.

In lupta împotriva fascismului și războiului, Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste a indicat tactica frontului unic al clasei muncitoare, unirea tuturor forțelor democratice într-un puternic și larg front popular antifascist. *„Unitatea de acțiune a proletariatului pe plan național și internațional este o armă puternică care permite clasei muncitoare nu numai să apere cu succes, dar și să susțină cu succes o contra-*

ofensivă împotriva fascismului, împotriva dușmanului de clasă" (pag. 247). „În acțiunea de mobilizare a maselor muncitoare în vederea luptei împotriva fascismului, o sarcină deosebit de importantă este crearea *unui larg front popular antifascist pe baza frontului unic proletar*" (pag. 255).

Cu toate acestea însă, în preajma celui de-al doilea război mondial, linia trasată de Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste n-a putut fi pe deplin înfăptuită. Datorită sciziunii mișcării muncitorești provocate de liderii de dreapta ai partidelor social-democrate, care au împiedicat realizarea unității clasei muncitoare și, deci, și a frontului popular, forțele păcii n-au reușit să se unească într-un front destul de puternic și unit în stare să împiedice războiul.

Evenimentele care au urmat au dovedit însă justețea aprecierilor și liniei Internaționalei Comuniste, marea însemnătate a raportului lui Gheorghi Dimitrov, document deosebit de bogat în învățăminte, exemplu de clarviziune politică, de aplicare creatoare a marxism-leninismului.

În timpul celui de-al doilea război mondial, Dimitrov a dus o luptă susținută împotriva fascismului, a canibalismului rasist, pentru dreptul la viață al tuturor popoarelor. Chemările sale la luptă erau făcute în numele unirii popoarelor sub steagul solidarității internaționale împotriva marelui pericol care amenință civilizația umană.

Fiu credincios al poporului bulgar, Dimitrov a demascat și înfierat ca trădători ai intereselor poporului pe guvernanții bulgari, în frunte cu monarhia, agentură a fasciștilor germani, care transformaseră Bulgaria într-o bază a războiului tîlhăresc dus împotriva Uniunii Sovietice. „Oare nu este un fapt cert că cu sprijinul cercurilor guvernante bulgare nemții continuă să-și consolideze pozițiile în Bulgaria și să facă pe stăpînii ei, în dauna poporului bulgar, a libertății și independenței acestuia?" (pag. 415). „O adevărată politică națională bulgară — continua Dimitrov — cere în primul rînd ca Bulgaria să înceteze de a mai fi vasalul Germaniei și părtașă la războiul hitlerist tîlhăresc, ea cere lipsirea nemților de toate bazele militare bulgare, de căile de comunicație și de orice sprijin în general" (pag. 416). Conștient de rolul covîrșitor al unor relații de prietenie cu marele stat socialist pentru asigurarea independenței și înfloririi unei Bulgarii populare, Dimitrov arăta că nu există și nici nu poate exista vreun bulgar cu dragoste de patrie „care să nu fie convins că pentru independența națională și prosperitatea Bulgariei prietenia sinceră cu Uniunea Sovietică este tot atît de necesară ca soarele și aerul pentru orice vietate" (pag. 416).

În calitatea sa de conducător al Partidului Comunist Bulgar, Dimitrov a adus o însemnată contribuție la găsirea formelor concrete, cele mai corespunzătoare, de unire a forțelor democratice antifasciste într-un puternic front comun. El a fost unul dintre organizatorii Frontului patriei, în cadrul căruia s-au unit, sub conducerea partidului comunist, forțele patriotice din Bulgaria. „În împrejurările istorice actuale — scria Gheorghi Dimitrov în 1942 —, datoria supremă a poporului bulgar, a armatei sale și a intelectualității sale patriotice este să se unească într-un puternic Front al patriei pentru a salva Bulgaria" (pag. 411).

Acest front a jucat un important rol în mobilizarea maselor la luptă împotriva fascismului și pentru victoria revoluției populare din septembrie 1944.

Frontul patriei a apărut ca o organizație specifică a forțelor democratice ale poporului bulgar, care cuprinde păturile cele mai largi ale maselor populare de la orașe și sate. La baza acestei organizații, care acționează sub conducerea partidului comunist, stă alianța de luptă a clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare.

Dimitrov s-a ocupat îndeaproape de transformarea acestei organizații, sub conducerea partidului comunist, într-un puternic instrument de luptă pentru doborîrea fascismului și eliberarea Bulgariei, pentru instaurarea regimului democrat-popular și înfăptuirea sarcinilor revoluției socialiste.

Frontul patriei este astăzi cea mai largă organizație de masă a poporului bulgar (numără aproape 3.000.000 de membri), a cărei activitate, pusă în slujba construirii socialismului, este condusă și orientată de către partidul comunist. Izvorul tăriei acestei organizații constă în conducerea ei de către avangarda revoluționară a clasei muncitoare și a întregului popor muncitor bulgar: Partidul Comunist Bulgar.

După 22 ani de exil, Gheorghi Dimitrov s-a întors în patria sa, începînd să muncească neobosit pentru dezvoltarea Bulgariei democrat-populare. În contribuția dată de el la rezolvarea problemelor esențiale ale trecerii de la capitalism la socialism în Bulgaria s-a evidențiat din nou marea sa pricepere de a îmbina teoria cu practica revoluționară, priceperea de a aplica teoria în mod creator, ținînd seamă de condițiile istorice concrete.

Gheorghi Dimitrov a adus o contribuție însemnată la făurirea statului democrat-popular bulgar, care reprezintă dominația politică a clasei muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare, și instrumentul principal al construirii socialismului în Bulgaria. Sprijinindu-se pe principiile fundamentale ale învățăturii marxist-leniniste cu privire

la caracterul și esența statului socialist, Dimitrov a analizat apariția democrației populare în Bulgaria, a scos în evidență caracterul ei de formă specifică a dictaturii proletariatului. „Intruchipînd dominația oamenilor muncii, sub conducerea clasei muncitoare — arăta Dimitrov în raportul politic al C.C. al P.M.(c) B. la Congresul al V-lea al partidului —, regimul de democrație populară poate și trebuie, în situația istorică dată, după cum a arătat experiența, să îndeplinească cu succes funcțiile dictaturii proletariatului în opera de lichidare a elementelor capitaliste și de organizare a economiei socialiste" (pag. 616).

Dimitrov acorda o mare atenție prieteniei și colaborării cu Uniunea Sovietică și cu țările democrat-populare, subliniind marea importanță și forță a acestei colaborări pentru întreaga dezvoltare socialistă a Bulgariei. El sublinia mereu că educarea în spiritul internaționalismului și al devotamentului față de patrie înseamnă întărirea și dezvoltarea conștiinței importanței hotărîtoare a frontului țărilor de democrație populară și al marii Uniuni Sovietice.

„Partidul nostru — arăta Dimitrov —, strîns legat de mișcarea revoluționară rusă încă înainte de Revoluția Socialistă din Octombrie, are meritul istoric de a fi știut să adîncească sentimentul de recunoștință al poporului bulgar față de eliberatorii lui și să facă din prietenia cu Uniunea Sovietică *piatra unghiulară a politicii externe a republicii noastre populare*" (pag. 627). „Prietenia dintre republica noastră și celelalte republici democrat-populare — adăuga el — constituie un alt element extrem de important al politicii noastre externe. Această prietenie s-a format istoriceşte în cursul luptei duse de popoarele noastre, cu sprijinul puternic al U.R.S.S., pentru cîștigarea și consolidarea libertății și independenței lor" (pag. 627).

Cu fermitatea și clarviziunea care-l caracterizau, Gheorghi Dimitrov, în calitate de secretar general al Partidului Muncitoresc (comunist) Bulgar și de președinte al Consiliului de Miniștri, a muncit neobosit pînă la sfîrșitul vieții sale pentru dezvoltarea Bulgariei democrat-populare pe drumul luminos al socialismului.

În cuvîntările și scrierile lui Gheorghi Dimitrov întîlnim numeroase referiri la problemele mișcării revoluționare ale clasei muncitoare din țara noastră, la activitatea Partidului Comunist din Romînia. Atitudinea sa prietenească față de lupta poporului romîn împotriva exploatatorilor autohtoni și străini, mesajele sale calde de îmbărbătare adresate comuniștilor romîni, manifestările de solidaritate cu lupta acestora reflectă fermitatea poziției sale internaționalist-proletare, sentimentele frățești care leagă de totdeauna pe oamenii muncii din cele două țări.

În volumul de „Opere alese" sînt incluse o parte din lucrările și scrierile lui Dimitrov privitoare la Romînia. Printre ele se găsesc referiri și chiar articole întregi privind problemele organizării și orientării activității partidului comunist. În calitatea sa de activist și de conducător al Internaționalei Comuniste, Dimitrov s-a ocupat îndeaproape de problemele consolidării marxist-leniniste a partidelor comuniste din țările balcanice, implicit și a partidului comunist din țara noastră. Referirile și articolele sale privind această problemă reflectă grija permanentă a Internaționalei Comuniste pentru călirea marxist-leninistă a Partidului Comunist din Romînia, pentru dezvoltarea întregii sale activități pe temelia trainică a principiilor ideologice, organizatorice, strategice și tactice ale marxism-leninismului.

În unele din articolele lui Gheorghi Dimitrov, ca, de pildă, „Situația din Romînia", „Alegerile parlamentare din Romînia și sarcinile proletariatului", publicate în 1927, articolul „O minciună sfruntată a organului vienez «Arbeiter Zeitung» despre comuniștii romîni", publicat în 1928, Dimitrov se ocupă de activitatea Blocului Muncitoresc-Țărănesc, organizație de masă legală, înființată în 1925 și condusă de Partidul Comunist din Romînia. Blocul Muncitoresc-Țărănesc, a cărui sarcină imediată erau cucerirea și unirea maselor muncitoare de la orașe și sate în lupta împotriva regimului de exploatare și silnicie al burgheziei și moșierimii, avea o mare importanță pentru legarea partidului comunist de mase, pentru unirea acestora sub steagul Partidului Comunist din Romînia.

Articolele mai sus amintite ni-l arată pe Dimitrov ca un bun cunoscător al situației politice din Romînia. În aceste articole, el demască cu multă vigoare partidele burghezo-moșierești, manevrele lor pentru înșelarea maselor muncitoare, pentru a crea în sînul lor iluzia că mai era posibilă o îndreptare a situației lor în cadrul regimului burghezo-moșieresc (pag. 154).

Exprimîndu-și sentimentele sale de solidaritate frățească cu oamenii muncii din țara noastră, cu comuniștii romîni, Dimitrov a luat poziție fermă față de încercările de calomniere a Partidului Comunist din Romînia de către presa social-democrată de dreapta din Austria. În articolul „O minciună sfruntată a organului vienez «Arbeiter Zeitung» despre comuniștii romîni", în numele Secretariatului Federației Comuniste Balcanice, Dimitrov s-a declarat de acord cu linia politică a P.C.R. privind caracterul și perspectivele revoluției în țara noastră, subliniind

că Internaţionala Comunistă şi Partidul Comunist din Romînia se orientează ferm spre desăvîrşirea revoluţiei burghezo-democratice şi transformarea ei în revoluţie socialistă (pag. 175).

În condiţiile noi, după eliberarea Romîniei şi a Bulgariei de sub jugul fascist, Gheorghi Dimitrov a desfăşurat o vie activitate pentru stabilirea şi consolidarea relaţiilor de prietenie frăţească între cele două ţări, în cadrul marii familii a ţărilor socialiste, în frunte cu Uniunea Sovietică.

În cuvîntarea rostită la 15 ianuarie 1948 la Asociaţia romîno-bulgară, cu ocazia vizitei sale în ţara noastră, Dimitrov a vorbit cu multă căldură de prietenia tradiţională între popoarele romîn şi bulgar, de colaborarea comună cu marele popor rus, subliniind că pe această prietenie tradiţională trebuie să se clădească legăturile de prietenie între cele două popoare frăţeşti. „În prezent — arăta Dimitrov —, popoarele noastre şi-au luat soarta în propriile lor mîini. Ele au guvernele lor proprii, populare. Au întreprins adînci transformări în viaţa socială, politică şi economică a ţărilor lor. Astăzi ele îşi îndreaptă liber privirile spre trecutul şi spre adevărata lor istorie" (pag. 520). Ele îşi întind mîna, continua Dimitrov, „...pentru a clădi o alianţă trainică, solidă, nemuritoare între Republica Populară Bulgaria şi Republica Populară Romînă" (pag. 520). Dimitrov accentua că garanţia succesului în lupta pentru asigurarea securităţii şi independenţei, a condiţiilor pentru construirea noii orînduiri sociale constă în legăturile trainice de prietenie şi colaborare cu toate ţările socialiste, şi îndeosebi cu puternica Uniune Sovietică.

*

Volumul de „Opere alese" reprezintă numai o frîntură din opera de activist şi teoretician comunist a lui Gheorghi Dimitrov, fiu credincios al poporului bulgar, militant de frunte al mişcării comuniste internaţionale.

El constituie un aport important la cunoaşterea mai profundă a vieţii şi operei lui Gheorghi Dimitrov, prezentînd un deosebit interes atît pentru activiştii în domeniul ştiinţelor sociale cît şi pentru masele largi de cititori.

N. LUPU

„A. M. GORKI ŞI ELABORAREA ISTORIEI FABRICILOR ŞI UZINELOR"

Editura pentru literatură economică şi socială, Moscova, 1959, 362 pag.

În Uniunea Sovietică se acordă o atenţie deosebită activităţii în vederea elaborării unor lucrări privind istoria fabricilor şi uzinelor. Aceste lucrări, în care sînt înfăţişate multilateral evenimente importante din trecutul glorios de luptă al clasei muncitoare şi partidului comunist, constituie o contribuţie valoroasă la dezvoltarea noilor trăsături ale oamenilor sovietici, la educarea lor în spiritul patriotismului socialist şi internaţionalismului proletar, al dragostei de muncă, al principiilor înalte ale moralei societăţii noi, în spiritul marxism-leninismului.

Lucrările privind istoria fabricilor şi uzinelor au o mare însemnătate educativă îndeosebi pentru tînăra generaţie. În fabrici şi uzine, în mine, în toate ramurile economiei naţionale vin mereu noi şi noi detaşamente de tineri muncitori. Milioanelor de tineri şi tinere care la terminarea şcolii se încadrează în colectivele de muncitori din întreprinderi trebuie să li se vorbească despre tradiţiile glorioase ale uzinei din familia căreia fac parte, despre creşterea şi întărirea clasei muncitoare şi despre eroismul cu care aceasta, sub conducerea partidului comunist, a apărat şi dezvoltat cuceririle Revoluţiei din Octombrie, despre construirea socialismului şi comunismului. Cunoaşterea istoriei fabricilor şi uzinelor contribuie la educarea tineretului în spiritul dragostei nemărginite faţă de partidul comunist şi puterea sovietică, faţă de părinţii şi fraţii lor care au răsturnat capitalismul, au construit orînduirea nouă, socialistă, iar astăzi înfăptuiesc cu însufleţire măreţele sarcini ale etapei construcţiei desfăşurate a comunismului. Importanţa unor lucrări privind istoria fabricilor şi uzinelor constă şi în faptul că acestea îmbogăţesc ştiinţa istorică cu un important material de cercetare, care permite generalizarea unor probleme şi elaborarea unor lucrări mai vaste.

Pentru a veni în ajutorul celor care lucrează în domeniul elaborării unor lucrări de istorie a fabricilor şi uzinelor, Editura pentru literatură economică şi socială din Moscova a publicat în anul 1959 o culegere de documente şi materiale, intitulată: „A. M. Gorki şi elaborarea istoriei fabricilor şi uzinelor". Lucrarea, apărută sub îngrijirea lui L. M. Zak, candidat în ştiinţe istorice, şi a lui S. S. Zimina, candidat în ştiinţe filologice, cuprinde documente ale organelor de partid, articole şi scrisori ale lui A. M. Gorki, precum şi alte materiale care scot în evidenţă activitatea desfăşurată în Uniunea Sovietică de către scriitori, istorici şi colective de muncitori pentru studierea istoriei fabricilor şi uzinelor, precum şi experienţa bogată acumulată în această direcţie. Documentele şi materialele cuprinse în lucrare reliefează, de asemenea, participarea la această acţiune a activiştilor de partid şi de stat, a scriitorilor, a oamenilor de ştiinţă şi în special a muncitorilor. Lucrarea cuprinde 83 de documente şi materiale grupate în trei capitole.

Acţiunea de elaborare a istoriei fabricilor şi uzinelor din Uniunea Sovietică s-a născut încă în anii primului plan cincinal, în perioada în care oamenii sovietici, aplicînd în practică măreţele idei leniniste, construiau temelia societăţii socialiste. Treptat, treptat, această acţiune a luat un caracter de masă.

Munca de elaborare a istoriei fabricilor şi uzinelor s-a dezvoltat în condiţiile în care partidul comunist ducea o puternică luptă împotriva diferitelor grupuri antileniniste, împotriva capitulanţilor de dreapta şi a sceptici-lor, care puneau la îndoială cauza măreaţă a industrializării ţării şi a transformării socialiste a agriculturii. „În aceste condiţii — se arată în prefaţa lucrării pe care o prezentăm —, elaborarea istoriei clasei muncitoare, a istoriei întreprinderilor, atît

a celor vechi, care în decursul multor decenii au fost fortăreţele bolşevismului, cît şi a celor noi, create în anii primului plan cincinal, a contribuit la creşterea conştiinţei de clasă şi a înarmat din punct de vedere ideologic pe constructorii noii industrii socialiste" [1].

În această perioadă s-a dezvoltat o largă reţea de corespondenţi de presă din rîndurile muncitorilor, s-au scris povestiri şi schiţe, ai căror autori erau muncitori, lucrări care înfăţişau munca unor secţii, brigăzi şi chiar a unor fabrici. În anul 1930 a apărut prima carte scrisă de muncitorul N. Mihailov, de la Uzina „Secera şi ciocanul", intitulată: „La luptă pentru metal". Aceste lucrări contribuiau la generalizarea celor mai bune metode de muncă, la popularizarea succeselor obţinute în diferite întreprinderi şi mobilizau, în acelaşi timp, masele muncitoare la luptă pentru obţinerea unei înalte productivităţi a muncii.

În anul 1931 s-au pus bazele unei munci sistematice şi organizate în domeniul istoriei fabricilor şi uzinelor. Iniţiatorul şi organizatorul principal al acestei acţiuni, măreaţă prin scop şi proporţii, a fost marele scriitor proletar A. M. Gorki. În articolul său intitulat „Istoria fabricilor şi uzinelor", publicat în ziarul „Pravda" din 7 septembrie 1931, A. M. Gorki scria că, pe un teritoriu imens, clasa muncitoare sovietică construia socialismul, că în această muncă de construire a unei societăţi noi se obţinuseră deja şi se obţineau în fiecare zi succese importante. El sublinia că toate aceste succese trebuiau bine cunoscute de oamenii sovietici, iar pentru aceasta era nevoie de o literatură care să redea întocmai procesul grandios al construcţiei socialiste. O asemenea literatură, însă, în perioada aceea nu exista sau aproape nu exista.

Avînd în vedere importanţa unei asemenea literaturi, A. M. Gorki a propus să se elaboreze lucrări şi monografii consacrate istoriei diferitelor fabrici şi uzine, a minelor etc., care să poarte denumirea generală de „Istoria fabricilor şi uzinelor U.R.S.S.". Aceste lucrări trebuiau să reprezinte istoria clasei muncitoare, trecutul de luptă al acesteia, precum şi realizările şi sarcinile oamenilor muncii după victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. A. M. Gorki scria că totul se cunoaşte prin comparaţie şi prin urmare nu se putea aprecia în mod just prezentul fără cunoaşterea trecutului. El arăta mai departe că „poporul care a devenit stăpînul colectiv şi atotputernic al ţării sale şi tinde să-şi creeze condiţii de viaţă cu desăvîrşire noi trebuie să cunoască amănunţit cum conduce el, ce a realizat deja şi ce trebuie să realizeze. Pentru a putea înţelege uriaşa însemnătate a cuceririlor sale, a succeselor sale economice, clasa muncitoare trebuie să cunoască şi trecutul, acel teren plin de gunoaie pe care ea a început să construiască noul său stat socialist" (pag. 26).

La 10 octombrie 1931, C.C. al P.C.U.S. a adoptat o rezoluţie prin care a aprobat propunerea lui A. M. Gorki şi a hotărît începerea elaborării unor culegeri de lucrări privind istoria fabricilor şi uzinelor. „Aceste culegeri — subliniază rezoluţia — trebuie să redea tabloul vechilor şi naşterii noilor uzine, rolul lor în economia ţării, situaţia muncitorilor pînă la revoluţie, formele şi metodele de exploatare în vechile uzine, lupta muncitorilor împotriva patronilor, condiţiile de viaţă, apariţia organizaţiilor revoluţionare şi rolul fiecărei uzine în mişcarea revoluţionară, rolul uzinei şi schimbarea raporturilor în cadrul acesteia după revoluţie, schimbarea muncitorului însuşi, mişcarea udarnicilor, întrecerea socialistă şi avîntul producţiei în ultimii ani" (pag. 31). Rezoluţia C.C. reprezintă o sinteză a sarcinilor uriaşe care stăteau în faţa lucrătorilor în domeniul istoriei fabricilor şi uzinelor. Materialele cuprinse în culegere subliniază faptul că întreaga activitate de elaborare a istoriei fabricilor şi uzinelor s-a desfăşurat pe baza indicaţiilor partidului şi sub conducerea directă a organizaţiilor de partid.

În vederea asigurării unei organizări temeinice şi a îndrumării competente a colectivelor de muncitori care îşi propuneau să scrie istoria fabricii sau uzinei lor, au fost create colegii de redacţie. Aceste colegii aveau sarcina să strîngă în jurul lor un larg colectiv obştesc, format din corespondenţi de presă, membri ai cercurilor literare din întreprinderi, muncitori vîrstnici, istorici, scriitori, ingineri, tehnicieni, economişti etc. Colegiile de redacţie din întreprinderi elaborau planul de activitate al colectivului şi planul viitoarei lucrări, supunîndu-le discuţiei întregului colectiv.

Pentru conducerea şi îndrumarea competentă a muncii de elaborare a istoriei fabricilor şi uzinelor la nivelul întregii ţări a fost înfiinţată Comisia centrală de redactare a istoriei fabricilor şi uzinelor. C.C. al P.C.U.S., prin rezoluţia din 10 octombrie 1931, a confirmat şi personalul redacţiei principale, din care făceau parte A. M. Gorki, P. P. Postîşev, A. A. Andreev, N. M. Şvernik, A. M. Pankratova, F. Samoilov, N. N. Popov şi alţii. Redacţia principală avea sarcina să

[1] „A. M. Gorki şi elaborarea istoriei fabricilor şi uzinelor". Editura pentru literatura economică şi socială, Moscova, 1959, pag. 5. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

ajute colegiile de redacție din fabrici și uzine în ceea ce privește metodele de cercetare și forma literară a lucrărilor întocmite de acestea, să examineze și să redacteze materialele și manuscrisele colegiilor de redacție din fabrici, să prelucreze monografiile și să le pregătească pentru tipar.

Aceste organe de conducere și îndrumare a muncii de elaborare a istoriei fabricilor și uzinelor au aplicat în activitatea lor principiile metodologice marxist-leniniste, îndeosebi schema dezvoltării fabricilor capitaliste dată de K. Marx în „Capitalul", vol. I, și de V. I. Lenin în lucrarea sa „Dezvoltarea capitalismului în Rusia". Potrivit indicațiilor partidului, istoria fabricilor și uzinelor trebuia să înfățișeze nu numai fabrica capitalistă, dinainte de Revoluția din Octombrie, ci și fabrica socialistă din perioada de după Octombrie. În ceea ce privește perioada dinainte de Revoluția din Octombrie — așa cum reiese din instrucțiunile redacției principale —, istoria fabricilor și uzinelor urma să cuprindă următoarele etape: economia patriarhală, reforma din anul 1861, avîntul economic din ultimul deceniu al secolului trecut, începutul crizei din 1900, războiul ruso-japonez, revoluția din 1905, perioada reacțiunii 1907—1910, înviorarea economică 1911—1913, războiul imperialist și revoluția din februarie 1917. Istoria întreprinderilor în epoca Revoluției din Octombrie urma să deschidă o a doua etapă a monografiei. Ea trebuia să arate procesul transformării clasei muncitoare din obiect al exploatării în timpul capitalismului în luptător înaintat împotriva exploatării, în organizatorul societății socialiste în U.R.S.S. (pag. 162).

În lucrarea pe care o prezentăm este inclus, printre alte importante documente, raportul prezentat de A. M. Pankratova la Congresul internațional al istoricilor ținut la Varșovia, la 26 august 1933, în care se arăta că în studierea istoriei fabricilor și uzinelor în U.R.S.S. s-a urmărit îndeosebi înfățișarea următoarelor aspecte: analizarea în mod diferențiat a situației și rolului muncitorilor în diferitele etape ale vieții întreprinderii din punctul de vedere al diferitelor pături ale clasei muncitoare; zugrăvirea, în măsura posibilităților, a situației și rolului diferitelor secții în istoria dezvoltării întreprinderii respective și a luptei de clasă; stabilirea rolului muncitorilor întreprinderii respective în cadrul luptei de clasă a proletariatului din întreaga țară în perioadele corespunzătoare; oglindirea influenței pe care au avut-o diferitele etape ale luptei desfășurate în întreprindere asupra dezvoltării conștiinței de clasă a muncitorilor; redarea tabloului și analiza mișcării greviste, care reprezintă indicatorul energiei și activității revoluționare a muncitorilor. În raport erau indicate, de asemenea, etapele mai importante din istoria fabricilor și uzinelor: cucerirea puterii și primii pași ai dictaturii proletariatului (pînă în 1918); anii războiului civil și comunismului de război; anii refacerii și trecerea la reconstrucția socialistă a economiei; istoria întreprinderilor în perioada primului plan cincinal (pag. 160-163).

În fiecare etapă trebuia subliniată, ca o problemă centrală, lupta proletariatului, sub conducerea partidului său marxist-leninist. În general, istoria fabricilor și uzinelor trebuia să cuprindă momentele esențiale ale dezvoltării acestora, să fie scrise într-o formă literară îngrijită și accesibilă oamenilor muncii. Totodată s-a indicat că lucrările din seria „Istoria uzinelor" urmau să fie tipărite îndeosebi sub formă de culegeri elaborate pe baza unui plan unic. Această indicație nu se aplica rigid, forma putea să fie modificată în funcție de condițiile și particularitățile fiecărei întreprinderi în parte. Indiferent de condiții însă, colegiul de redacție al uzinei trebuia să stabilească în mod precis tipul de carte dorit și să comunice acest lucru redacției principale.

În volumul „A. M. Gorki și elaborarea istoriei fabricilor și uzinelor" este oglindită activitatea multilaterală desfășurată, sub îndrumarea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, de către comisia centrală de redactare. Astfel, planul redacției centrale prevedea pentru anii 1932-1933 elaborarea unui număr de 26 de cărți privind istoria unor mari fabrici și uzine din întreaga Uniune Sovietică. În raportul prezentat la plenara a doua a conducerii Uniunii scriitorilor sovietici în legătură cu munca redacției istoriei fabricilor și uzinelor, în martie 1935, au fost prezentate o serie de date privind rezultatele acestei munci. Raportul sublinia că în perioada respectivă fuseseră create numeroase colective care se ocupau cu elaborarea istoriei fabricilor și uzinelor: în industria metalurgică 13, în industria construcțiilor de mașini 47, în industria electrotehnică 11, în industria textilă 10, în industria petroliferă 4, în domeniul transporturilor 13 etc. Numai aceste cîteva date reliefează în mod convingător munca uriașă care se desfășura în Uniunea Sovietică pentru întocmirea lucrărilor de istorie a fabricilor și uzinelor.

Pentru elaborarea istoriei fabricilor și uzinelor s-au folosit în primul rînd materiale de arhivă, documente de partid și ale organizațiilor de masă etc. O atenție deosebită s-a acordat de asemenea culegerii de amintiri ale muncitorilor vîrstnici, care cunoșteau istoria întreprinderii lor. „Această istorie — spunea A. M. Gorki — se constru-

ieşte pe baza documentelor de arhivă, a amintirilor muncitorilor vîrstnici, iar la această muncă antrenăm tinerii din cercurile literare ale fabricilor şi uzinelor. Ei trebuie să înveţe să scrie despre ceea ce cunosc bine, despre ceea ce construiesc" (pag. 32). Materialele publicate în volumul pe care îl recenzăm subliniază faptul că această acţiune a găsit un puternic ecou în rîndurile muncitorilor, chemaţi să scrie istoria fabricilor şi uzinelor lor. Entuziasmul maselor largi de muncitori s-a reflectat deosebit de sugestiv într-o scrisoare alcătuită de un grup de o sută de muncitori vîrstnici ai unei uzine din Ural. În această scrisoare, inclusă şi în culegerea pe care o prezentăm, se arată că în legătură cu elaborarea istoriei uzinei lor, muncitorii au organizat o reuniune tovărăşească. Vîrsta totală a celor 100 de muncitori era de 5.237 de ani, stagiul general în producţie — 3.117 ani, cel mai în vîrstă avea 80 de ani, iar 36 de muncitori peste 60 de ani. Cea mai mare parte a vieţii lor o trăiseră în condiţiile capitalismului, mulţi dintre ei luptaseră cu arma în mînă pentru apărarea puterii sovietice. Mai departe, în scrisoare se spunea: „noi toţi, în colectiv, lucrăm la alcătuirea istoriei uzinei noastre. În această muncă au fost antrenaţi toţi, începînd cu pensionarii şi terminînd cu comsomoliştii. Fie ca noua generaţie a clasei muncitoare să ştie cum a crescut şi s-a întărit clasa muncitoare, cum a crescut partidul bolşevic, cum a fost distrus edificiul capitalismului" (pag. 88).

Un număr de 800 de muncitori, fruntaşi în mişcarea udarnicilor şi veterani ai Uzinei „Secera şi ciocanul", au organizat la 16 iulie 1933 o reuniune consacrată amintirilor despre reconstrucţia întreprinderii lor. Cu acest prilej a fost organizat colegiul de redacţie al istoriei uzinei. La strîngerea materialelor şi amintirilor privind diferitele etape ale istoriei uzinei au participat 220 de muncitori vîrstnici.

La Uzina „Krasnîi treugolnik" o brigadă formată din 700 de muncitori, împreună cu personalul tehnic, au desfăşurat o bogată activitate în vederea elaborării istoriei acestei uzine. Toate aceste exemple scot în evidenţă profundul caracter de masă pe care l-a luat munca de elaborare a istoriei fabricilor şi uzinelor în Uniunea Sovietică.

A. M. Gorki a fost în permanenţă un înflăcărat iniţiator şi organizator al acţiunii de cercetare şi întocmire a istoriei. Nenumărate sînt scrisorile care scot în evidenţă legăturile strînse, statornicite între marele scriitor şi colectivele de muncitori. Aceştia cereau sfaturi şi îndrumări, îl invitau pe Gorki să le viziteze uzinele, să scrie prefeţe la cărţile întocmite etc. La Gorki muncitorii au găsit întotdeauna un sfat bun, o îndrumare preţioasă. Această colaborare a dat un caracter unitar întregii activităţi. Gorki spunea că uzinele scriu istoria nu fiecare pentru sine, ci toate pentru fiecare şi fiecare pentru toate.

Culegerea întocmită de L. M. Zak şi S. S. Zimina cuprinde un mare număr de scrisori adresate lui A. M. Gorki, prin care colective de muncitori îşi exprimau hotărîrea de a cerceta şi întocmi istoria uzinei lor. Entuziasmul pentru scrierea istoriei fabricilor şi uzinelor a cuprins şi studenţii unor institute de învăţămînt superior. Astfel, studenţii Institutului de mine din Sverdlovsk, într-o scrisoare adresată lui A. M. Gorki, arată că istoria fabricilor şi uzinelor a mobilizat energia creatoare a maselor, iar ei, membri ai cercului literar, au hotărît să scrie istoria institutului lor, care are un trecut interesant şi dă în fiecare an un mare număr de cadre, bine pregătite, necesare economiei ţării. Studenţii se angajau să termine lucrarea în anul 1936, cînd se aniversa împlinirea a 20 de ani de la crearea institutului lor. Cerînd lui A. M. Gorki sprijinul şi îndrumările necesare, studenţii spuneau în încheierea scrisorii: „Noi ne dăm bine seama de toate greutăţile acestei munci. Noi sîntem convinşi că o vom termina cu succes, aşa cum cu succes cucerim treptele anevoioase ale ştiinţei şi tehnicii pentru fericirea patriei noastre socialiste" (pag. 134).

La Odesa, în munca de elaborare a istoriei fabricilor şi uzinelor s-au încadrat în mod activ membrii catedrei de Istorie a U.R.S.S. şi de Istorie a Ucrainei de la universitate. O intensă activitate în acest domeniu s-a desfăşurat de asemenea la Kiev. În general, în jurul acestei acţiuni s-au unit cadrele vechi, veteranii revoluţiei, tineretul; s-au organizat discuţii, au fost înregistrate amintiri, cele mai interesante fiind publicate în ziarele de uzină. La Uzina „V. I. Lenin" s-a organizat un muzeu cu tema „Istoria întreprinderii" etc.

Organele de partid şi de stat, precum şi redacţia centrală au urmărit cu consecvenţă realizarea scopului educativ al lucrărilor avînd ca temă istoria fabricilor şi uzinelor. Pentru materialele incluse în culegerea recenzată, o importanţă deosebită în această direcţie prezintă instrucţiunile redacţiei centrale, elaborate pe baza indicaţiilor şi sub conducerea partidului. „«Istoria uzinelor» — se arată în aceste instrucţiuni — îşi propune mai întîi de toate un scop politic — educarea, pe baza materialului istoric, a multor mii de noi muncitori şi a generaţiilor de tineri care păşesc în rîndurile constructorilor socialismului. Studiind trecutul pentru înţelegerea prezentului, cu atît mai

mult «Istoria uzinelor» va fi o armă vie de mobilizare a maselor la construirea socialismului" (pag. 38).

Adresîndu-se muncitorilor uzinei constructoare de mașini din Ural, A. M. Gorki le scria că dacă se angajează cu seriozitate în muncă pot întocmi o carte interesantă, din care să se poată învăța, dar pentru aceasta era necesară cunoașterea, de la început, a scopului urmărit prin scrierea cărții respective. O asemenea lucrare, arăta A. M. Gorki, trebuie să înfățișeze pe de o parte modul în care procesul muncii, în condițiile orînduirii socialiste, influențează și transformă oamenii, dezvoltîndu-le conștiința socialistă, iar pe de altă parte cum, la rîndul său, dezvoltarea conștiinței socialiste influențează asupra procesului muncii. In aceasta constă una dintre sarcinile principale ale istoriei fabricilor și uzinelor, care constituie un criteriu de apreciere a valorii și eficacității sale.

Munca depusă în cadrul colectivelor de elaborare a istoriei fabricilor și uzinelor a fost o școală de educație comunistă și pentru scriitorii și istoricii care au participat la această acțiune. In anul 1935, de exemplu, la întocmirea lucrărilor privind istoria uzinelor lucrau 88 de scriitori, în afara celor care făceau parte din redacția principală și din numeroasele colegii de redacție. Participarea la elaborarea istoriei fabricilor și uzinelor a înlesnit scriitorilor și istoricilor stabilirea unui contact nemijlocit cu viața, cu practica construcției socialiste, ceea ce s-a răsfrînt în mod favorabil și în creația lor artistică și științifică în genere, în scrierea unor lucrări artistice și științifice de un înalt nivel.

Luînd cuvîntul la o conferință de partid și referindu-se la participarea scriitorilor la munca de elaborare a istoriei fabricilor și uzinelor, K. A. Fedin spunea: „Ce poate primi scriitorul în munca la istoria uzinelor? Eu numai încep să o cunosc și din prima zi am găsit în munca de elaborare a istoriei fabricilor și uzinelor un izvor de îmbogățire a cunoștințelor mele" (pag. 115).

In ultima parte a lucrării pe care o prezentăm este inclus un bogat material documentar privind istoria fabricilor și uzinelor din U.R.S.S. Acest material este sistematizat și repartizat pe ramuri industriale, pe ani și cu indicația în care bibliotecă sau arhivă se găsesc documentele respective. Un interes deosebit prezintă documentele existente în arhiva „Istoria fabricilor și uzinelor", care este rezultatul activității fructuoase desfășurate de colectivele de muncitori și intelectuali în acest domeniu. In această arhivă se găsesc 2.862 de dosare care se referă la aspecte variate ale istoriei clasei muncitoare din Uniunea Sovietică. După încetarea activității redacției principale, documentele au fost sistematizate, transcrise și legate, iar în anul 1955 au fost trecute spre păstrare în arhiva centrală de stat „Revoluția din Octombrie". Alte documente privind istoria fabricilor și uzinelor se găsesc în arhiva „A. M. Gorki". Toate aceste documente sînt puse astăzi la dispoziția cercetătorilor, constituind un ajutor prețios în munca de elaborare a istoriei fabricilor și uzinelor. Acest lucru reiese și din interesul crescînd cu care documentele sînt consultate de către cercetători. Astfel, în anul 1956, ele au fost consultate de 300 de cititori, în 1957 — de peste 800, iar în anul 1958 numărul acestora a crescut și mai mult, ceea ce reflectă amploarea pe care munca de elaborare a istoriei fabricilor și uzinelor a luat-o în ultima vreme în Uniunea Sovietică.

*

Materialele incluse în culegerea „A. M. Gorki și elaborarea istoriei fabricilor și uzinelor" sînt precedate de o prefață în care sînt înfățișate, pe scurt, succesele remarcabile și bogata experiență acumulată în Uniunea Sovietică, sub conducerea P.C.U.S., în domeniul studierii istoriei fabricilor și uzinelor, al trecutului glorios de luptă al clasei muncitoare sovietice. In mod deosebit în prefață sînt subliniate rolul lui A. M. Gorki în această direcție și amploarea pe care o luase cercetarea istoriei fabricilor și uzinelor în anii premergători izbucnirii celui de-al doilea război mondial. Dar, datorită condițiilor grele existente, precum și altor factori — se arată în prefață —, în perioada Marelui Război pentru Apărarea Patriei, precum și în primii ani de după război, acțiunea de elaborare a istoriei fabricilor și uzinelor s-a restrîns, și-a pierdut caracterul de masă. In această perioadă s-au scris un număr restrîns de cărți în acest domeniu, exceptînd unele lucrări pentru obținerea de titluri științifice, lucrări care tratau istoria diferitelor fabrici, raioane sau regiuni industriale, dar care nu au fost publicate și din această cauză nu au putut fi puse la dispoziția maselor largi de cititori. In această perioadă, istoria fabricilor nu s-a îmbogățit cu studii și monografii importante (pag. 12).

Sarcinile uriașe care stau în fața oamenilor sovietici în noua etapă a trecerii la construirea desfășurată a comunismului în U.R.S.S. în toate domeniile de activitate, sarcini a căror realizare îmbogățește necontenit conținutul istoriei fabricilor și uzine-

lor, au readus la ordinea zilei necesitatea elaborării unor lucrări în acest domeniu. Hotărîrile de însemnătate istorică luate de P.C.U.S. în ceea ce privește introducerea tehnicii înaintate în fabrici și uzine, mecanizarea și automatizarea proceselor de producție, schimbul de experiență cu țările socialiste, lupta pentru pace, succesele obținute de oamenii sovietici în toate domeniile de activitate, — iată numai cîteva probleme care fac obiectul unor asemenea lucrări.

Aniversarea a 40 de ani de la instaurarea puterii sovietice și Congresul al XXI-lea extraordinar al P.C.U.S. au dat un nou impuls muncii de elaborare a istoriei fabricilor și uzinelor din U.R.S.S. Intensificarea acestei munci în perioada actuală se concretizează, printre altele, în măsurile luate de organele de partid și de stat sovietice în acest sens. Comitetul orășenesc de partid Leningrad, de exemplu, a hotărît în anul 1957 înființarea unei redacții de „Istorie a fabricilor și uzinelor" în acest oraș. Totodată, el a trasat sarcină filialei Institutului de istorie a partidului și filialei Uniunii scriitorilor din Leningrad să ajute în mod activ și substanțial colectivele din întreprinderi care participă la redactarea gazetelor de uzină. În orașul Moscova, de asemenea, s-a intensificat munca de elaborare a istoriei unor uzine, printre care: „Proletarul roșu", „Vladimir Ilici Lenin", „I. A. Lihacev", „Secera și ciocanul" și altele.

Elaborată sub conducerea partidului, folosindu-se experiența acumulată, îmbogățindu-și conținutul pe baza sarcinilor trasate de Congresele al XX-lea și al XXI-lea ale P.C.U.S., istoria fabricilor și uzinelor din U.R.S.S. se ridică la nivelul sarcinilor măreț de formare a trăsăturilor morale ale omului comunist. În Uniunea Sovietică, lozinca „să muncim, să învățăm și să trăim în mod comunist" a cuprins masele largi ale constructorilor comunismului. Referindu-se la educația oamenilor muncii în spirit comunist, tovarășul N. S. Hrușciov, în raportul prezentat la Congresul al XXI-lea extraordinar al P.C.U.S., arăta că cu cît conștiința comunistă a maselor va fi mai ridicată, cu atît mai mari vor fi succesele obținute pe marile șantiere ale comunismului. În legătură cu necesitatea intensificării muncii de educare comunistă a tineretului, tovarășul N. S. Hrușciov arăta: „Tînăra noastră generație nu a trecut prin marea școală a vieții și luptei de care a avut parte generația vîrstnică. Tinerii nu cunosc ororile și nenorocirile perioadei dinainte de revoluție și pot avea o imagine a exploatării oamenilor muncii doar din cărți. Este extrem de important ca tînăra noastră generație să cunoască istoria țării, a luptei oamenilor muncii pentru eliberarea lor, istoria eroică a partidului comunist, ca ea să fie educată în spiritul tradițiilor revoluționare ale partidului nostru, ale clasei noastre muncitoare" [2]. Problema elaborării istoriei fabricilor și uzinelor este, prin urmare, o problemă actuală, o problemă a zilelor noastre.

Experiența acumulată în U.R.S.S. în domeniul elaborării istoriei fabricilor și uzinelor, succesele obținute în această direcție constituie un exemplu însuflețitor și un prețios ajutor pentru istoricii și scriitorii din țara noastră, în vederea elaborării unor lucrări valoroase care să înfățișeze lupta eroicei noastre clase muncitoare, în frunte cu partidul său marxist-leninist.

Congresul al III-lea al P.M.R. a deschis în fața poporului nostru muncitor perspectiva luminoasă a desăvîrșirii construcției socialiste în vederea trecerii treptate la construirea comunismului. În îndeplinirea sarcinilor mari care stau în fața oamenilor muncii din țara noastră pentru atingerea acestor obiective, factorul conștiință are un rol important. Îndeplinirea sarcinilor trasate de Congresul al III-lea al partidului necesită o înaltă pregătire tehnică-profesională, dar și o înaltă pregătire morală, o conștiință înaltă. În această direcție, cercetătorii în domeniul istoriei și scriitorii pot aduce o contribuție importantă. Folosind sprijinul și contribuția colectivelor de muncitori, ei trebuie să intensifice activitatea de elaborare a unor lucrări care să redea multilateral procesul dezvoltării și lupta clasei muncitoare din țara noastră, sub conducerea partidului său revoluționar.

N. POPESCU

---

[2] *N. S. Hrușciov:* „Raport prezentat la Congresul al XXI-lea extraordinar al P.C.U.S.". Editura politică, 1959, pag. 71.

V. M. HVOSTOV – A. M. NEKRICI: „CUM A IZBUCNIT CEL DE-AL II-lea RĂZBOI MONDIAL", Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1960, 86 pag.

Lucrarea „Cum a izbucnit cel de-al II-lea război mondial" de V. M. Hvostov — A. M. Nekrici prezintă într-o formă accesibilă unor cercuri largi de cititori problemele cele mai importante ale perioadei deosebit de complexe din ajunul celui de-al doilea război mondial. Autorii înfăţişează clar şi convingător lupta consecventă dusă de guvernul şi poporul sovietic pentru oprirea agresiunii în anii dinaintea celui de-al doilea război mondial şi demască cu o deosebită vigoare politica de încurajare a agresiunii fasciste promovată de puterile occidentale, inclusiv S.U.A.

La baza lucrării stă învăţătura lui V. I. Lenin despre caracterul războaielor; totodată, pentru aprecierea diferitelor evenimente, autorii au folosit cele mai importante culegeri de documente din U.R.S.S., din ţările de democraţie populară şi din ţările capitaliste, precum şi o vastă bibliografie de specialitate, cuprinzînd articole şi cuvîntări ale conducătorilor P.C.U.S. şi ai statului sovietic, ai partidelor comuniste din ţările Europei şi Asiei.

In lucrare sînt folosite, de asemenea, o serie de lucrări, memorii etc., ale unor politicieni şi istorici burghezi.

In capitolul introductiv al lucrării, autorii arată, pe baza a numeroase cifre şi date concrete, uriaşele pierderi suportate de omenire în cursul celor două războaie mondiale din prima jumătate a secolului al XX-lea.

„După calcule oficiale, — se arată în lucrare — în cursul primului război mondial au fost ucişi 9.700.000 de oameni, iar răniţi şi mutilaţi peste 21.000.000. Şi mai groaznice sînt pierderile din cursul celui de-al doilea război mondial. Au fost ucişi peste 30.000.000 de militari. Aproape 25.000.000 de oameni au pierit din rîndurile populaţiei civile. 35.000.000 de oameni au fost răniţi şi mutilaţi"[1]. La toate acestea se adaugă uriaşele pagube materiale, imensele cheltuieli militare. Arătînd distrugerile uriaşe, umane şi materiale, provocate de cele două războaie nimicitoare, generate de orînduirea capitalistă în prima jumătate a secolului al XX-lea, autorii demască cu o deosebită vigoare caracterul putred, sîngeros al acestei orînduiri: „Prin urmare, ambele războaie mondiale au fost generate de capitalism, de orînduirea socială la baza căreia stă exploatarea omului de către om. Toată istoria capitalismului este un şir continuu de jertfe şi de crime sîngeroase. Capitalismul — iată terenul pe care au apărut îngrozitoarele războaie de exterminare. O orînduire socială care nu poate exista fără războaie este un flagel al omenirii, îşi semnează propria sentinţă şi e condamnată de istorie la pieire inevitabilă" (pag. 7).

Capitolul I al lucrării, intitulat „Începutul agresiunii fasciste", înfăţişează împrejurările în care au apărut cele 3 focare de război în lume, din perioada crizei economice mondiale şi pînă la crearea blocului agresorilor fascişti în noiembrie 1937 (aderarea Italiei fasciste la pactul agresiv germano-japonez „anticomintern").

Autorii arată că criza economică mondială din anii 1929—1933 a agravat toate contradicţiile imperialismului, atît pe plan intern cît şi extern, iar „Cercurile conducătoare ale ţărilor capitaliste au căutat să iasă din criză şi să frîneze avîntul mişcării muncitoreşti şi revoluţionare provocat de ea prin aventuri externe, agresiuni şi războaie, iar în interior reprezentanţii monopolurilor căutau de cele mai multe ori soluţia prin trecerea de la democraţia burgheză la fascism" (pag. 10), care, aşa cum

[1] *V. M. Hvostov* şi *A. M. Nekrici*: „Cum a izbucnit cel de-al II-lea război mondial", Editura ştiinţifică, 1960, pag. 5. In continuare, trimiterile vor fi date în text.

arăta Gheorghi Dimitrov, reprezintă „dictatura teroristă fățișă a celor mai reacționare, a celor mai șovine, a celor mai imperialiste elemente ale capitalului financiar".[2]

În lucrare se subliniază faptul că, în timp ce statele capitaliste se zbăteau în ghearele crizei, singura țară care cunoștea o perioadă de avînt era Uniunea Sovietică. Capitaliștii din toate țările priveau cu ură realizările poporului sovietic și nutreau fel de fel de planuri de agresiune împotriva U.R.S.S. În același timp, imperialiștii se pregăteau să atace și să înjuguiască țările capitaliste mai slabe, considerînd agresiunea ca un mijloc de soluționare a contradicțiilor interne și externe.

„Prima care a pășit pe această cale a fost Japonia militaristă" (pag. 11). Autorii dezvăluie apoi planul de dominație mondială a imperialiștilor japonezi, așa-numitul „memorand Tanaka", prezentat împăratului de către primul ministru al Japoniei, Tanaka, în anul 1927. În acest plan erau incluse etapele agresiunii japoneze în Asia, pe primul plan stînd agresiunea împotriva Chinei.

La 18 septembrie 1931, armatele japoneze au atacat capitala Manciuriei — Mukden — și au ocupat-o, iar în martie 1932 a fost ocupat întregul teritoriu al provinciilor de nord-est ale Chinei și s-a creat statul marionetă Manciu Ko. Autorii arată că nici puterile occidentale din Liga Națiunilor, nici S.U.A., care aveau puternice interese imperialiste în China, n-au mișcat măcar un deget împotriva agresiunii japoneze. Această politică, de sprijinire a agresiunii japoneze, este explicată de autori prin dorința cercurilor conducătoare din S.U.A., Anglia și Franța de a vedea înăbușită cu ajutorul baionetelor japoneze lupta revoluționară a poporului chinez și prin speranța lor că Japonia, ajunsă la granițele Uniunii Sovietice, nu se va putea abține de la un atac împotriva țării socialismului. „Așa a luat naștere focarul de război în Extremul Orient" (pag. 15).

Autorii arată că, paralel cu acțiunile imperialismului japonez în Extremul Orient, pericolul de război s-a ivit și în Europa centrală, prin acțiunile imperialismului fascist german. Lucrarea scoate în evidență rolul deosebit de important pe care l-au jucat trusturile anglo-americane în refacerea potențialului economic-militar al Germaniei după primul război mondial și prezintă o analiză succintă, dar cît se poate de clară, a condițiilor în care fascismul a venit la putere în Germania. Autorii arată legăturile fasciștilor germani cu marile monopoluri, explică aderarea la fascism a micii burghezii germane prin deșănțata propagandă demagogică a fasciștilor. Lucrarea demască cu o deosebită vigoare pe liderii social-democrați de dreapta, care au scindat mișcarea muncitorească din Germania și s-au opus creării unui front unic antifascist, împreună cu Partidul Comunist din Germania, care obținuse la alegerile din noiembrie 1932 6.000.000 de voturi. Prin această politică trădătoare, liderii social-democrați de dreapta din Germania au ușurat burgheziei germane sarcina predării puterii în mîinile fasciștilor.

Astfel a apărut cel de-al doilea focar de război în lume. În lucrare se arată că, imediat după venirea lor la putere, hitleriștii au trecut la o sălbatică reprimare a mișcării muncitorești și democratice, la pregătirea deschisă a războiului pentru dominația mondială, subliniind că toate aceste acțiuni corespundeau întru totul intereselor magnaților industriei germane.

Pe baza documentelor Tribunalului internațional de la Nürnberg, V. M. Hvostov și A. M. Nekrici dezvăluie etapele succesive ale planului agresiunii imperialismului german în vederea cuceririi dominației mondiale: „lichidarea îngrădirilor militare și teritoriale fixate la Versailles, anexarea la Germania a tuturor teritoriilor pierdute de ea în urma primului război mondial, precum și a teritoriilor din Europa care trebuiau să aparțină așa-numitei «rase germane», ocuparea teritoriilor altor state europene și instaurarea unei brutale dominații germane în Europa, ca și în alte părți ale lumii" (pag. 19).

Pentru a avea mînă liberă în toate acțiunile ei, Germania fascistă a ieșit în octombrie 1933 din Liga Națiunilor, trecînd în același timp la reînarmarea masivă.

Autorii citează o serie de fapte care atestă că guvernele puterilor occidentale știau de pregătirile de război ale Germaniei hitleriste, însă aceste puteri se legănau în iluzia că fasciștii vor ataca numai U.R.S.S. În loc să accepte propunerile sovietice de organizare a unei riposte colective împotriva agresiunii fasciste, care amenința și țările lor, puterile occidentale au trecut de la bun început la o politică de concesii și de complicitate față de agresorii fasciști.

Astfel, încă la 15 iulie 1933 a fost semnat „pactul celor patru" între Marea Britanie, Franța, Germania hitleristă și Italia fascistă, un „pact de înțelegere și colaborare" care, deși n-a fost ratificat din cauza divergențelor existente între cele patru puteri imperialiste, dovedea dorința Angliei și Franței de a ajunge la o înțelegere cu fascismul. „Acesta a fost *primul pact* încheiat de Anglia și Franța cu hitleriștii" (pag. 21).

În continuare, autorii înfățișează lupta eroică a popoarelor împotriva fascismului, dînd ca exemple importantele victorii obți-

[2] *Gh. Dimitrov*, Opere alese, Editura politică, 1959, pag. 228.

nute ale popoarele francez și spaniol. Autorii scot în evidență lupta susținută a Internaționalei Comuniste împotriva fascismului, pentru a bara drumul acestuia la putere. Autorii subliniază importanța istorică a Congresului al VII-lea al Internaționalei Comuniste, care a dezvăluit pînă la capăt esența fascismului, a schițat căile concrete de luptă împotriva lui și împotriva amenințărilor războiului. Înarmate cu tactica frontului popular antifascist, popoarele Franței și Spaniei au putut zădărnici venirea fascismului la putere în țările lor în acea perioadă.

În opoziție totală cu lupta antifascistă a popoarelor, se arată în lucrare, era politica de înțelegere cu statele fasciste dusă de puterile occidentale în toată această perioadă.

La 10 martie 1935, Göring, ministrul hitlerist al aviației, încălcînd prevederile Tratatului de la Versailles, a anunțat crearea aviației militare hitleriste, iar la 16 martie 1935 Germania fascistă a reintrodus serviciul militar obligatoriu. Cu toate acestea, Marea Britanie nu s-a sfiit să încheie în mai 1935 un acord naval cu Germania hitleristă, prin care acesteia i se acorda dreptul de a avea o flotă maritimă militară în proporție de 35% din tonajul flotei engleze de suprafață și de 45% din tonajul flotei submarine engleze. „Anglia a semnat al *doilea pact* cu hitleriștii" (pag. 25). Prin acest acord unilateral, Marea Britanie lichida de fapt prevederile Tratatului de la Versailles care interzicea Germaniei de a avea flotă militară. Germania hitleristă a trecut cu febrilitate la construcția masivă de nave de suprafață și mai ales de submarine, deoarece nu exista posibilitatea de control în ceea ce privește respectarea proporțiilor stabilite prin acordul cu Marea Britanie. Profitînd de „bunăvoința" arătată de puterile occidentale, hitleriștii violează o altă prevedere a Tratatelor de la Versailles și Locarno: la 7 martie 1936, armatele hitleriste ocupă zona demilitarizată a Rinului. Autorii arată că această acțiune a hitleriștilor se baza pe șantaj, pe hazard, căci ei nu aveau forțe suficiente să mențină zona renană în cazul unei împotriviri armate anglo-franco-belgiene. Însă această împotrivire n-a urmat din partea puterilor occidentale, și armatele hitleriste au ajuns în felul acesta din nou la granițele Franței și Belgiei. Nici de data aceasta Franța și Anglia n-au tras concluziile necesare, deoarece, așa cum se arată în lucrare, ele scontau în continuare pe dezlănțuirea războiului antisovietic de către Germania hitleristă. Dar Germania hitleristă întreprinde o serie de acțiuni care lovesc în primul rînd în interesele capitaliștilor din Anglia, Franța și S.U.A. Cheltuielile pentru înarmare ale Germaniei cresc într-un ritm vertiginos, capitalul german acaparează treptat piața internă a țărilor din regiunea carpato-dunăreană, distrugînd sistemul alianțelor franceze din Europa răsăriteană; hitleriștii au subvenționat toate organizațiile fasciste din aceste țări și au pregătit aducerea la putere a unor regimuri favorabile alianței cu Germania. În același timp, capitalul german a acaparat poziții importante în Turcia și în alte țări ale Orientului Apropiat, în Africa, în America Latină, în țări care erau considerate pînă atunci drept zone de exploatare rezervate exclusiv capitalului englez, francez și american. Autorii subliniază faptul că măsurile economice luate de puterile occidentale nu erau în stare să oprească expansiunea germană. Aceste puteri au continuat să mizeze pe războiul antisovietic și au respins toate propunerile guvernului sovietic privind adoptarea unor măsuri eficace de luptă împotriva agresiunii. Autorii se opresc destul de amănunțit și asupra politicii promovate de S.U.A. în această perioadă. „Politica (S.U.A. — *n.n.*) dinaintea celui de-al doilea război mondial se rezuma la pregătirea și folosirea tuturor posibilităților pentru întărirea rolului S.U.A. în calitate de conducător al lumii capitaliste și la cucerirea dominației mondiale. Cercurile conducătoare din S.U.A. erau dispuse să sprijine un acord antisovietic al statelor imperialiste, și prin aceasta să excludă posibilitatea unor tendințe antiamericane într-un tratat de acest fel.

În aceasta consta esența imperialistă și antisovietică a politicii americane de înțelegere cu agresorii" (pag. 31).

Autorii caracterizează rezoluția de la 31 august 1935 a Congresului american „cu privire la neutralitate" ca o întruchipare a politicii de complicitate cu agresorul, deoarece ea a fost adoptată tocmai într-o perioadă cînd agresiunea fascistă era pe cale să se dezlănțuie. În aceste condiții, se spune în lucrare, statele fasciste au trecut la acțiuni agresive deschise. La 3 octombrie 1935, Italia fascistă a atacat Abisinia, stat independent în Africa. La 18 iulie 1936 a izbucnit în Spania rebeliunea fascistă, urmată imediat de intervenția militară a Germaniei și Italiei, iar la 25 noiembrie 1936, Germania hitleristă și Japonia militaristă au încheiat pactul agresiv „anticomintern", la care, un an mai tîrziu, a aderat și Italia. Astfel s-a conturat alianța politică și militară a statelor fasciste, agravîndu-se și mai mult pericolul unui război. Autorii analizează scopurile alianței fasciste, scot în evidență atît caracterul ei antisovietic, cît și dorința agresorilor de a instaura dominația mondială prin lichidarea Angliei, Franței și S.U.A. ca mari puteri. Cu toate acestea, cercurile guvernante occidentale, ignorînd

pericolul care amenința țările lor, încercau să-și liniștească popoarele prin declarații că statele fasciste ar lupta „numai împotriva comunismului". Mai tîrziu s-a văzut cît de scump a costat popoarele Europei această politică trădătoare a guvernelor occidentale.

În capitolul al II-lea al lucrării intitulat „Politica de încurajare a agresorului și politica de securitate colectivă", autorii analizează în continuare situația internațională complexă care a precedat declanșarea celui de-al II-lea război mondial, în condițiile în care agresorii fasciști au trecut fățiș la pregătirea războiului. „Care a fost, față de această situație, poziția puterilor occidentale și a Uniunii Sovietice? În aceste împrejurări complexe s-au conturat deslușit două linii în relațiile internaționale: linia guvernelor Angliei, Franței și S.U.A., cunoscută sub numele de politica de încurajare a agresorilor, politica de «neintervenție», și linia Uniunii Sovietice — politica securității colective" (pag. 35).

În lucrare sînt citate cifre care arată neîndoielnic că puterile occidentale dispuneau de o forță economică și militară mai mare decît a fasciștilor, dar, cu toate acestea, ele nu s-au opus agresorilor, ci, dimpotrivă, le-au vîndut mari cantități de materii prime și produse finite de importanță strategică.

Cercurile monopoliste din țările occidentale — se arată în lucrare — urmăreau prin această politică să-i atragă pe hitleriști și pe militariștii japonezi de partea lor și, izolînd Uniunea Sovietică, să îndrepte agresiunea împotriva acesteia. „Cercurile monopoliste din țările occidentale sperau că, atîțînd războiul împotriva U.R.S.S., se vor pune la adăpost — pe ele și coloniile lor — de un eventual atac din partea Germaniei și Japoniei. Guvernele puterilor occidentale plănuiau să slăbească sau, dacă se poate, să distrugă chiar cu mîinile Germaniei Uniunea Sovietică și, în același timp, regimul socialist, pe care-l urau. Totodată s-ar fi ajuns la slăbirea Germaniei și a Japoniei, care erau concurenți periculoși. Atît timp cît ar fi curs sînge, cele trei puteri occidentale și-ar fi conservat forțele, iar după aceea ar fi intervenit în rolul de arbitri, și-n acest fel și-ar fi asigurat dominația în lume.

Cercurile conducătoare din Anglia, Franța și S.U.A., temîndu-se de mișcarea muncitorească internațională și de cea de eliberare națională, voiau să-i folosească pe imperialiștii germani și japonezi pentru înăbușirea mișcărilor de eliberare, pregătindu-le rolul de jandarmi în Europa și Asia.

Aceasta era esența antisovietică și antipopulară a politicii de «neintervenție»" (pag. 38).

În opoziție cu politica cercurilor monopoliste occidentale, statul sovietic ducea o luptă consecventă împotriva războiului și a celor ce-l pregăteau, promovînd o politică externă de apărare a păcii, de asigurare a securității popoarelor. Analizînd rădăcinile politicii externe de pace a U.R.S.S., autorii arată că poporul sovietic și guvernul său erau vital interesate ca pacea să fie menținută, iar agresiunea oprită, deoarece aceasta constituia condiția esențială a construirii societății socialiste.

Așa cum se arată în lucrare, „...statului sovietic, prin însăși natura sa, îi sînt cu desăvîrșire străine țeluri imperialiste, acaparatoare. Pacea, securitatea popoarelor — iată după ce se călăuzea și se călăuzește Uniunea Sovietică în politica sa externă... Patria socialismului s-a pronunțat totdeauna, în mod consecvent, pentru coexistența pașnică a celor două sisteme sociale — capitalist și socialist" (pag. 40). Călăuzită de principiile leniniste ale coexistenței pașnice, luptînd cu fermitate împotriva războiului și a cursei înarmărilor, Uniunea Sovietică a întreprins nenumărate acțiuni menite să asigure securitatea colectivă și salvarea păcii. În această direcție, autorii scot în evidență numeroasele inițiative de pace ale guvernului sovietic, ca, de exemplu, intrarea U.R.S.S. în Liga Națiunilor, propunerea unui pact de securitate colectivă în care să intre toate țările amenințate de agresiune, încheierea unor pacte de alianță și ajutor reciproc cu Franța și Cehoslovacia în 1935 etc.

V. M. Hvostov și A. M. Nekrici subliniază faptul că Uniunea Sovietică a fost singura mare putere care a protestat viguros împotriva agresiunii fasciste în Abisinia, Spania și Austria, propunînd în același timp măsuri eficace împotriva agresorilor, pe care însă guvernele englez și francez le-au respins. Puterile occidentale au mers din trădare în trădare față de cauza păcii și, contrar intereselor propriilor lor popoare, au încheiat rușinosul tîrg de la München, vînzînd Cehoslovacia lui Hitler, deși aveau obligația s-o apere. Pe baza documentelor publicate în anul 1958 de Ministerele de Externe ale U.R.S.S. și Republicii Socialiste Cehoslovace, în lucrare este înfățișată lupta susținută a guvernului sovietic pentru apărarea Cehoslovaciei, hotărîrea guvernului sovietic de a-i acorda ajutor acesteia în cazul cînd va fi atacată[3]. Autorii citează notele și declarațiile guvernului sovietic din 28 martie, 25 mai, 25 iunie, 22 august, 20 septembrie și 25 septembrie 1938, în care era exprimată hotărîrea U.R.S.S. de a apăra Cehoslovacia împotriva agresiunii hitleriste. Burghezia cehoslovacă a refuzat însă ajutorul oferit cu atîta generozitate de U.R.S.S.

[3] „Noi documente din istoria Münchenului" (Ediția rusă), Moscova, 1958.

și a pornit pe calea trădării naționale, acceptînd acordul de la München.

Caracterizînd acordul de la München, autorii arată că „Acesta a fost *al treilea pact* semnat de Anglia și *al doilea* semnat de Franța cu hitleriștii. Acordul de la München a fost punctul culminant al politicii de înțelegere cu agresorii, politică pentru care guvernele Marii Britanii, Franței și S.U.A. poartă răspunderea în fața istoriei" (pag. 53).

În continuare, autorii scot în evidență faptul că, prin semnarea acordului de la München, Anglia și Franța au renunțat la orice opoziție față de agresiune, și, de dragul unui acord cu Germania hitleristă, s-au arătat gata să jertfească state și popoare întregi. Încercînd să izoleze U.R.S.S., puterile occidentale sperau că pînă la urmă Hitler se va hotărî să atace țara socialismului, s-o distrugă sau, cel puțin, s-o slăbească. Acesta a fost scopul întregii politici trădătoare pe care au dus-o Anglia, Franța și S.U.A. înaintea celui de-al doilea război mondial. Acordul de la München a întărit considerabil pozițiile blocului fascist și a provocat o mare înfrîngere morală Angliei, Franței și S.U.A.

În încheierea capitolului al II-lea al lucrării, autorii arată că acordul de la München n-a putut aplana puternicele contradicții imperialiste existente între statele fasciste, pe de o parte, și Anglia, Franța și S.U.A., pe de altă parte; din contră, fasciștii germani au trecut în mod fățiș la pregătiri pentru atacarea partenerilor lor de la München.

În capitolul al III-lea, intitulat „Eșecul dublului joc al adepților Münchenului. Fasciștii dezlănțuie al doilea război mondial", autorii analizează situația din anul 1939, acordînd o atenție deosebită descrierii eforturilor uriașe pe care le-a depus guvernul U.R.S.S. pentru bararea drumului agresorilor. Citînd declarațiile unor miniștri și diplomați englezi și francezi din acea vreme (lordul Halifax, ministrul de Externe al Marii Britanii, Neville Henderson, ambasadorul Marii Britanii la Berlin, J. Bonnet, ministrul de Externe al Franței etc.), autorii arată că și în primăvara anului 1939 guvernele puterilor occidentale continuau să manifeste încredere în „trăinicia" iluzorie a politicii müncheneze, de înțelegere cu agresorii.

Acțiunile hitleriștilor din martie 1939 au spulberat însă aceste speranțe. La 15 martie 1939, Germania hitleristă a ocupat întreaga Cehoslovacie, încălcînd astfel prevederile acordului de la München cu privire la teritoriul cehoslovac. La 21 martie, Germania a cerut Poloniei să-i predea Gdanskul (Danzigul) și coridorul polonez, iar la 22 martie a răpit Lituaniei orașul Klaipeda; la 23 martie 1939, ea a încheiat cu Romînia un acord economic prin care aceasta era transformată într-o anexă agrară și furnizoare de materii prime pentru Reich.

„Pentru cercurile conducătoare ale puterilor occidentale — arată autorii —, au început să se lămurească unele adevăruri incontestabile: că Hitler nu intenționa să achite mîrșavele servicii ce i-au fost făcute la München, că el nu se grăbea să dezlănțuie războiul împotriva U.R.S.S. și, mai cu seamă, că trădarea de la München nu era pentru Anglia și Franța o garanție că agresiunea fascistă nu se va întoarce împotriva lor. A devenit evident faptul că imperialiștii occidentali n-au reușit să realizeze un acord trainic cu fascismul german" (pag. 60).

În această situație, puterile occidentale „și-au schimbat brusc tactica, nu însă și strategia" (pag. 61). Guvernul britanic, se arată în lucrare, introdusese serviciul militar obligatoriu, dăduse garanții independenței Poloniei, Romîniei, Greciei și Turciei în cazul unui atac împotriva lor. Mai mult decît atît, la 15 aprilie 1939 guvernele englez și francez propuseseră U.R.S.S. începerea unor tratative.

Guvernul sovietic, deși nu putea să nu țină cont de experiența Münchenului și a politicii de „neintervenție" duse de puterile occidentale, a acceptat totuși propunerea anglo-franceză, deoarece nu voia să piardă nici o ocazie pentru a organiza, în colaborare cu puterile occidentale, riposta împotriva agresorilor. Faptul că asupra Franței și Angliei plana pericolul unei agresiuni hitleriste, existența în aceste țări a unei opinii publice democrate și, mai ales, a unei numeroase clase muncitoare a silit cercurile conducătoare engleze și franceze să țină seamă de opinia poporului.

Un loc important ocupă în lucrare problema tratativelor anglo-franco-sovietice de la Moscova, din anul 1939. Autorii demască, pe baza unor documente necontestabile, lipsa de dorință a guvernelor Angliei și Franței de a încheia un acord cu U.R.S.S. În opoziție cu aceasta, autorii înfățișează convingător poziția deschisă și sinceră a guvernului sovietic, care propune un tratat de alianță cu obligații egale și reciproce. În cursul acestor tratative a ieșit cît se poate de clar la iveală faptul că puterile occidentale au trecut la politica de „garanții" și tratative cu U.R.S.S. doar din intenția de a-i speria pe hitleriști, de a-i face mai „rezonabili". Acest lucru era confirmat, printre altele, de tratativele secrete anglo-germane din vara anului 1939, cînd împuterniciții ambelor părți au discutat un cerc larg de probleme privind împărțirea imperialistă a lumii. Un loc important în acest târg imperialist îl ocupa și problema împărțirii „sferelor de influență" în U.R.S.S. și China. Așadar, pe de o parte, tratative cu U.R.S.S., în care Marea Britanie refuza să-și ia vreun

angajament politic și militar, pe de altă parte, tratative atotcuprinzătoare cu Germania hitleristă. Acesta a fost jocul dublu al diplomației engleze în vara anului 1939, joc terminat, de altfel, printr-un eșec lamentabil.

Autorii analizează apoi situația creată Uniunii Sovietice în urma jocului dublu al diplomației occidentale. Statul socialist era amenințat de un război pe două fronturi, atît împotriva Germaniei, cît și împotriva Japoniei, fără aliați și fără posibilitatea vreunui sprijin din partea altor state. Din contră, acest război se putea transforma într-o nouă „cruciadă" a tuturor statelor imperialiste împotriva U.R.S.S. În aceste condiții, deosebit de complicate și de grele pentru statul sovietic, guvernul sovietic a acceptat încheierea pactului de neagresiune propus de Germania.

„Și deși încheierea unui pact de neagresiune cu Germania fascistă nu era un pas ușor pentru guvernul unui stat socialist, în împrejurările date el nu putea refuza propunerea germană, care ar fi salvat, pentru un timp oarecare, U.R.S.S. de primejdia unui război fără aliați, simultan pe două fronturi, și i-ar fi dat timp să ia măsuri pentru întărirea apărării țării. Guvernul sovietic a acceptat să încheie un acord cu Germania numai atunci cînd era evident că Anglia și apoi Franța nu doreau să facă zid comun cu Uniunea Sovietică pentru stăvilirea agresiunii hitleriste. Refuzînd propunerea germană, Uniunea Sovietică s-ar fi expus unui risc inadmisibil" (pag. 77).

Autorii arată că deși Germania hitleristă ura cu deosebită înverșunare statul sovietic, aceasta nu se hotărîse în 1939 să atace U.R.S.S., pentru că nu se simțea încă pregătită pentru un asemenea atac. Germania hitleristă s-a aruncat mai întîi asupra Poloniei. Puterile occidentale n-au mai putut să rămînă cu totul indiferente, deoarece, în cazul acesta, situația lor de mari puteri ar fi fost definitiv compromisă, și ele ar fi devenit, împreună cu coloniile lor, ținta următoare a tendințelor de cotropire ale lui Hitler. La 3 septembrie, Anglia și Franța au fost nevoite să declare război Germaniei. Astfel, arată autorii, „În ciuda tuturor calculelor puterilor occidentale, războiul a început în interiorul lumii capitaliste, între două grupuri de puteri imperialiste antagoniste" (pag. 78).

În „Încheierea" lucrării, autorii fac o scurtă analiză recapitulativă a cauzelor particularităților și caracterului celui de-al doilea război mondial. „Al doilea război mondial s-a produs în sînul sistemului capitalist, ca urmare a ascuțirii contradicțiilor generate de dezvoltarea economică și politică inegală a statelor imperialiste. Războiul a fost pregătit și dezlănțuit de statele fasciste agresive — Germania, Japonia și Italia.

Însă de izbucnirea războiului sînt vinovate și cercurile conducătoare din Anglia, Franța și Statele Unite ale Americii, care, prin politica lor de reînviere a militarismului german și apoi prin politica de înțelegere cu agresorii fasciști, au pus pacea în primejdie, au respins crearea sistemului de securitate colectivă propus de Uniunea Sovietică.

Dezlănțuirea războiului a fost ușurată de lipsa de unitate ce a existat în rîndurile clasei muncitoare din statele capitaliste, de lipsa de unitate din rîndurile mișcării muncitorești internaționale, provocată de politica scizionistă a conducătorilor de dreapta social-democrați" (pag. 81).

Vorbind despre particularitățile celui de-al doilea război mondial, autorii arată că acesta a început și s-a desfășurat în condițiile existenței a două sisteme sociale diferite — capitalist și socialist. Cu toate acestea, războiul a fost dezlănțuit de statele fasciste împotriva statelor democrate burgheze.

O altă particularitate a celui de-al doilea război mondial a constat în faptul că agresorii fasciști nu urmăreau numai obținerea de colonii și piețe de desfacere, dar și lichidarea independenței și suveranității naționale a unor popoare din Europa și America, distrugerea fizică a unor popoare cu o veche civilizație și cultură. Autorii subliniază că aceste scopuri odioase ale fasciștilor au trezit ura tuturor popoarelor cotropite, dorința fermă de luptă împotriva cotropitorilor hitleriști.

În lucrare sînt arătate, succint, momentele mai importante care au marcat schimbările survenite în caracterul celui de-al doilea război mondial. În perioada „războiului ciudat" predominau tendințele imperialiste, antisovietice, războiul dintre Germania, Anglia și Franța fiind la început un război imperialist pentru ambele părți. „Însă pentru popoarele Cehoslovaciei, Albaniei și Poloniei războiul a avut chiar de la început caracterul unei lupte pentru independență. După ocuparea de către Germania hitleristă a Danemarcei, Norvegiei, Belgiei, Olandei, Luxemburgului, după invadarea Franței, după ce pericolul înfrîngerii plana asupra Angliei, au început să precumpănească, în război, tendințele de eliberare. Intrarea în război a Uniunii Sovietice, în iunie 1941, supusă atacului perfid al Germaniei hitleriste, constituirea coaliției antifasciste au dat în sfîrșit războiului un caracter de eliberare, antifascist" (pag. 84).

Autorii arată apoi rolul hotărîtor al U.R.S.S. în cel de-al doilea război mondial, schimbările de însemnătate istorică mondială survenite în situația internațională după victoria obținută asupra fascismului — crearea sistemului socialist mondial, creș-

terea mişcării de eliberare naţională în ţările coloniale şi semicoloniale, care a dus la criza şi descompunerea sistemului colonial al imperialismului etc. Autorii arată că „Schimbările fundamentale survenite în situaţia internaţională după cel de-al doilea război mondial în favoarea forţelor păcii, democraţiei şi socialismului au o importanţă covîrşitoare pentru viitorul întregii omeniri" (pag. 85).

Referindu-se la situaţia din zilele noastre, cînd cercurile monopoliste duc o politică de reînviere a militarismului vest-german revanşard, opunîndu-se destinderii situaţiei internaţionale, sabotînd numeroasele propuneri constructive de pace ale U.R.S.S., autorii subliniază faptul că în actualele condiţii, cînd există puternicul lagăr al socialismului şi o uriaşă mişcare pentru apărarea păcii, imperialiştilor le este mult mai greu să înşele popoarele.

Pe baza aprecierilor Congreselor al XX-lea şi al XXI-lea ale P.C.U.S., precum şi ale Declaraţiei partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste, adoptată în 1957 la Moscova, în lucrare se arată că, în comparaţie cu situaţia de acum douăzeci de ani, forţele păcii au crescut astăzi în mod considerabil. Războaiele, produs monstruos al societăţii în care domneşte exploatarea omului de către om, au încetat să mai fie o fatalitate. Măreaţa idee a coexistenţei paşnice, afirmată de guvernul sovietic, a devenit într-adevăr o forţă materială care a cuprins conştiinţa a zeci şi sute de milioane de oameni din lumea întreagă. Trebuie ţinută mereu trează vigilenţa popoarelor faţă de pericolul de război, întrucît în condiţiile existenţei imperialismului se menţine terenul pentru războaie agresive.

Lucrarea „Cum a izbucnit cel de-al II-lea război mondial" de V. M. Hvostov şi A. M. Nekrici are meritul de a înfăţişa succint, într-o formă uşor accesibilă maselor largi de cititori, principalele evenimente care au avut loc pe arena internaţională în perioada premergătoare izbucnirii celui de-al doilea război mondial. Fără îndoială, în lucrare există şi unele probleme insuficient tratate, care ar fi prezentat interes pentru cititori. Astfel, autorii nu demască falsificarea grosolană a adevărului istoric în lucrările istoriografiei burgheze privind această perioadă, ca, de exemplu, în memoriile lui W. Churchill, Cordell Hull, J. Bonnet, Beneş, Gafencu etc., nemaivorbind de lucrările apărute în Germania occidentală. In toate aceste lucrări, scribii burghezi încearcă să scoată basma curată guvernele Angliei, Franţei şi S.U.A., prezentînd politica acestora de înţelegere cu agresorii fascişti drept o „necesitate obiectivă" şi calomniind în fel şi chip politica de pace a U.R.S.S. De asemenea, în lucrarea recenzată nu este tratată în mod concret lupta maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea Partidelor Comuniste din Anglia, Franţa, S.U.A., China şi din alte ţări, împotriva războiului, împotriva politicii de înţelegere cu agresorii; autorii tratează mult prea succint rolul deosebit de important pe care l-a jucat Internaţionala Comunistă în lupta împotriva fascismului şi războiului.

In ciuda acestor părţi slabe, lucrarea lui V. M. Hvostov—A. M. Nekrici constituie o contribuţie preţioasă la înţelegerea cauzelor şi caracterului celui de-al doilea război mondial, la demascarea fascismului odios şi a imperialiştilor apuseni care l-au sprijinit, la cunoaşterea mai profundă a luptei consecvente duse de Uniunea Sovietică, în perioada premergătoare războiului, împotriva agresiunii fasciste, pentru crearea securităţii colective şi apărarea păcii.

GH. CAZAN

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LINGA C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACTIE

N. ADĂNILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, GH. MOT, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA, N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAŢA, V. A. VARGA

Colaboratorii şi cititorii revistei pot să se adreseze redacţiei în fiecare zi între orele 10—12; telefon 17.01.60, interior 442

Abonamente: la toate librăriile din ţară

Lei 4

I 8883

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGA C. C. AL P. M. R.

6

EDITURA „SCÎNTEIA"
1960

1990

0 IUL. 2005

26

I 8883 / Pret. 18558 / 28 febr. 1961
-- DEC. 2014

Proletari din toate țările, uniți-vă!

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.M.R.

Nr. 6 ANUL VI 1960

BIBLIOTECA CENTRALĂ SIBIU

CUPRINS

Pag.

STUDII ȘI REFERATE

V. TOPALU: Din lupta Partidului Comunist din Romînia pentru mobilizarea maselor împotriva Dictatului de la Viena (1940) 5
A. DEAC: Friedrich Engels și mișcarea muncitorească din Romînia 25
I. IACOȘ și V. PETRIȘOR: Organizațiile profesionale muncitorești din Romînia în perioada 1893—1899 38

DOCUMENTE

Documente privind lupta maselor populare din Romînia, sub conducerea P.C.R., pentru pace și prietenie cu U.R.S.S. (1917—1944). *M. C. Stănescu* și *T. Pinteanu* 66
Ziare ilegale ale organizațiilor create și conduse de Partidul Comunist din Romînia . 85

INFORMAȚII

N. GOLDBERGER și V. A. VARGA: Congresul internațional al istoricilor de la Stockholm 100

RECENZII

„Vladimir Ilici Lenin. Biografie", Gospolitizdat, Moscova, 1960. *V. Zaharescu* . . 111
E. A. STEPANOVA: „Friedrich Engels", Editura politică, 1960. *S. Brătescu* . . 126
V. N. VINOGRADOV: „Răscoala țărănească din 1907 în Romînia", Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1958. *D. Hurezeanu* 134

NOTE BIBLIOGRAFICE

„V. I. Lenin despre Romînia", Editura politică, 1960. *C. Bărbulescu* 139
I. MATVEEV: „La izvoarele prieteniei veșnice", Editura Novosibirsk, 1959. *A. Fedotova* 142

3617

1964

Пролетарии всех стран соединяйтесь!

АННАЛЫ

ИНСТИТУТА ИСТОРИИ ПАРТИИ ПРИ ЦК РРП

№ 6 ГОД ИЗДАНИЕ VI 1960 год

СОДЕРЖАНИЕ:

Стр.

ОЧЕРКИ И РЕФЕРАТЫ

В ТОПАЛУ: Из борьбы Коммунистической партий Румынии за мобилизацию масс против Венского диктата (1940 г.) 5

А. ДЕАК: Фридрих Энгельс и рабочее движение в Румынии. 25

И. ЯКОШ и В. ПЕТРИШОР: Рабочие профессиональные организации Румынии в период 1893—1899 гг. 38

ДОКУМЕНТЫ

Документы о борьбе народных масс Румынии под руководством КПР за мир и дружбу с СССР (1917—1944 гг.) *М. К. Стэнеску* и *Т. Пинтяну* 66

Нелегальные газеты организаций, созданных и руководимых Коммунистической партий Румынии 85

ИНФОРМАЦИЯ

Н. ГОЛЬДБЕРГЕР и В. А. ВАРГА: Международный съезд историков в Стокгольме 100

РЕЦЕНЗИИ

„Владимир Ильич Ленин, Биография", Госполитиздат, Москва, 1960. *В. Захареску* 111

Е. А. СТЕПАНОВА: „Фридрих Энгельс", Политическое издательство, Бухарест, 1960. *С. Брэтеску* 126

В. Н ВИНОГРАДОВ: „Крестьянское восстание 1907 г. в Румынии", Издание Академии наук СССР, Москва, 1958. *Д. Хурезяну* 134

БИБЛИОГРАФИЯ

„В И ЛЕНИН о РУМЫНИИ", Политическое издательство, Бухарест, 1960. *К. Бэрбулеску* 139

И. МАТВЕЕВ: „У истоков вечной дружбы", Новосибирское издательство 1959 *А. Федотова* 142

Prolétaires de tous les pays, unissez-vous!

ANNALES

DE L'INSTITUT D'HISTOIRE DU PARTI PRÈS LE C.C. DU P.O.R.

No. 6 VI-ème année 1960

SOMMAIRE

Page.

ÉTUDES ET RAPPORTS

V. TOPALU : De la lutte du Parti Communiste de Roumanie pour la mobilisation des masses contre le Diktat de Vienne (1940) 5

A. DEAC : Friedrich Engels et le mouvement ouvrier de Roumanie 25

I. IACOȘ et V. PETRIȘOR : Les organisations professionnelles des ouvriers de Roumanie entre 1893 et 1899 38

DOCUMENTS

Documents concernant la lutte des masses populaires de Roumanie, sous la conduite du P.C.R., pour la paix et l'amitié avec l'U.R.S.S. (1917—1944). *M. C. Stănesco* et *T. Pinteanu* 66

Journaux illégaux des organisations crées et dirigées par le Parti Communiste de Roumanie 85

INFORMATIONS

N. GOLDBERGER et V. A. VARGA : Le Congrès international des historiens de Stockholm 100

COMPTES-RENDUS

„Vladimir Ilitch Lénine. Biographie", Gospolitizdat, Moscou, 1960. *V. Zaharesco* . . 111

E. A. STEPANOVA : „Friedrich Engels", Éditions politiques, 1960. *S. Brătescu* . . 126

V. N. VINOGRADOV : „La révolte paysanne de 1907 en Roumanie", Éditions de l'Académie des Sciences de l'U.R.S.S., Moscou, 1958. *D. Hurezeanu* . . . 134

NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

„Lénine sur la Roumanie", Éditions politiques, 1960. *C. Bărbulescu* 139

I. MATVEEV : „Aux sources de l'amitié indéfectible", Éditions Novossibirsk, 1959. *A. Fedotova* 142

Workers of the world, unite!

THE ANNALS

OF THE INSTITUTE OF THE HISTORY OF THE PARTY ATTACHED TO THE CC OF THE RWP

No. 6 Year VI 1960

TABLE OF CONTENTS

Page

STUDIES AND REPORTS

V. TOPALU: Campaign conducted by the Communist Party of Rumania to mobilize the masses against the Vienna Diktat of 1940 5

A. DEAC: Friedrich Engels and the working-class movement in Rumania . . . 25

I. IACOȘ and V. PETRIȘOR: Workers' vocational organizations in Rumania in 1893—1899 38

DOCUMENTS

Documents on the struggle waged by the masses in Rumania, under the leadership of the Communist Party of Rumania, for peace and friendship with the USSR (1917—1944). Arranged by *M. C. Stănescu* and *T. Pinteanu* 66

Underground newspapers of the organizations created and led by the Communist Party of Rumania 85

ITEMS OF INTEREST

N. GOLDBERGER and V. A. VARGA: The International Historians' Congress in Stockholm 106

BOOK REVIEWS

Vladimir Ilych Lenin — Biography. Gospolitizdat, Moscow, 1960. *V. Zaharescu* . . 111

E. A. STEPANOVA: Friedrich Engels. Editura Politică, 1960. *S. Brătescu* . . . 126

V. N. VINOGRADOV: The 1907 Peasant Rising in Rumania. Publishing House of the USSR Sciences Academy, Moscow, 1958. *D. Hurezeanu* 134

BIBLIOGRAPHICAL NOTES

V. I. Lenin on Rumania. Editura Politică, 1960. *C. Bărbulescu* 139

I. MATVEYEV: At the Sources of Eternal Friendship. Novosibirsk Publishing House, 1959. *A. Fedotova* 142

DIN LUPTA PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA PENTRU MOBILIZAREA MASELOR ÎMPOTRIVA DICTATULUI DE LA VIENA (1940)

V. TOPALU

În complexul contradicțiilor dintre puterile imperialiste beligerante, în primul an al celui de-al doilea război mondial, au fost cuprinse și țările mai mici care erau legate economicește și politicește de unul sau mai multe state participante în conflictul armat mondial. Romînia devenise încă cu mult timp înainte de izbucnirea celui de-al doilea război mondial cîmpul unei ascuțite lupte pentru dominația economică și politică între cercurile monopoliste din Anglia, Franța și S.U.A. pe de o parte și Germania pe de alta. Treptat însă, guvernele Angliei și Franței, aplicînd, cu deplina aprobare a S.U.A., politica müncheneză de încurajare și sprijinire a Germaniei hitleriste pentru canalizarea agresiunii ei spre est, contra Uniunii Sovietice, au aruncat în ghearele fascismului popoarele mici din această parte a Europei, printre care și Romînia.

Linia müncheneză promovată de cercurile conducătoare din Apus și-a găsit expresia și în politica internă și externă a Romîniei burghezo-moșierești. Nutrind pe plan extern o politică profund antisovietică și situîndu-se pe platforma adepților unui război al imperialismului occidental împotriva Uniunii Sovietice, vîrfurile politice reacționare din Romînia, în frunte cu regele Carol al II-lea, sprijinit de camarila regală și de cercurile prohitleriste ale burgheziei și moșierimii romîne, au deschis încă la începutul anului 1939 drumul concesiilor în fața agresorilor fasciști. Prin tratatul economic germano-romîn, încheiat în martie 1939, dictatura regală a făcut primul pas hotărîtor spre vinderea independenței naționale a țării [1]. Pe baza acestui tratat, dictatura regală a trecut la organizarea economiei țării în conformitate cu interesele Germaniei hitleriste ; Romînia a devenit încă din primele luni ale războiului una din principalele surse de aprovizionare a mașinii de război hitleriste [2]. În politica internă, vîrfurile politice reacționare ale burgheziei și moșierimii romîne își intensificau ofensiva de stoarcere a noi și noi surse de profituri în vederea pregătirii agresiunii împotriva Uniunii Sovietice, însoțită de măsuri tot mai intense de fascizare a vieții publice. Astfel, încă în cursul anului 1939, se intensifică activitatea elementelor fasciste în cadrul organizațiilor cu caracter fascist, reacționar,

[1] *Gh. Gheorghiu-Dej*, „Articole și cuvîntări", E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 20.
[2] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul casa regală, mapa 26.

ca : „cercurile culturale Octavian Goga", „Straja țării", „premilităria" etc. Tot pe această linie se încadrează și simulacrul de „alegeri parlamentare" din iunie 1939, al căror principal scop a fost încercarea de a masca caracterul fascist al dictaturii regale.

După începerea celui de-al doilea război mondial, și îndeosebi în primăvara anului 1940, cînd mașina de război hitleristă reușește să cotropească o serie de țări în centrul și apusul Europei, ca Belgia, Olanda, Luxemburgul, Franța etc., dictatura regală ia o serie de noi măsuri de fascizare a țării ce au ca scop să satisfacă cerințele căpeteniilor fasciste de la Berlin și Roma. Tot în acest scop în aprilie 1940 este emis decretul pentru amnistierea legionarilor. Eliberați din lagăre și închisori în urma decretului, aceștia primesc funcții din ce în ce mai înalte în aparatul de stat și administrativ. La începutul lunii mai, camarila regală, în frunte cu regele Carol al II-lea, trimite în Germania o delegație specială pentru a sta de vorbă cu Horia Sima, șeful „Gărzii de fier", în vederea readucerii lui în țară, iar în iunie 1940 „Frontul renașterii naționale" este transformat în „Partidul națiunii", organizație cu caracter fascist deschis, care însă a rămas pînă la sfîrșit fără o bază de masă. În același timp, întregul aparat de propagandă : presa, radioul etc., căutînd să sustragă atenția maselor de la creșterea pericolului hitlerist, își desfășura campania furibundă pentru preamărirea sistemului de guvernare și a superiorității militare a Germaniei hitleriste.

Urmărind să înăbușe, cu sprijinul hitlerismului, lupta revoluționară și democratică a maselor populare, conduse de P.C.R., vîrfurile reacționare ale burgheziei și moșierimii, în frunte cu regele Carol, trec în vara anului 1940 în mod deschis de partea Germaniei fasciste. Pe linia desăvîrșirii ultimelor măsuri cerute de hitleriști în vederea acceptării Romîniei alături de puterile axei, au loc remanierile de guvern din 1 și 28 iunie, iar la 1 iulie guvernul dictaturii regale se declară pentru o „orientare politică externă determinată de noua ordine europeană"[3]. La 4 iulie este format guvernul prohitlerist, în frunte cu Ion Gigurtu, care declară deschis încă de a doua zi integrarea Romîniei „în sistemul creat de Axa Roma-Berlin"[4].

Prin orientarea fățișă spre Germania, dictatura regală a făcut un nou pas spre lichidarea completă a independenței țării, a deschis calea spre supunerea țării șantajului fascist german și italian. Germaniei hitleriste și Italiei fasciste li s-au creat condițiile pentru a aplica față de popoarele din sud-estul Europei politica șantajistă după principiul „Divide et impera" — „Dezbină și stăpînește".

În urma declarațiilor de loialitate față de Axă făcute de I. Gigurtu și M. Manoilescu, ministrul Afacerilor Străine al Romîniei, cu prilejul vizitei de la sfîrșitul lunii iulie la München, Salzburg și Roma, presa germană și cea italiană fluturau în mod fățiș intențiile și interesele puterilor Axei față de Romînia. Ocupîndu-se de conversațiile de la München, Salzburg și Roma, publicația fascistă „Dienst aus Deutschland" arăta la 30 iulie 1940, că la Berlin se crede că „terenul în sud-estul Europei a devenit

[3] „Universul" nr. 180, din 3 iulie 1940.
[4] „Universul" nr. 183, din 6 iulie 1940.

acum favorabil... pentru soluționarea problemelor"[5]. „Problemele" care trebuiau soluționate erau legate de interesele economice și politice de viitor ale Germaniei și Italiei în sud-estul Europei, și în primul rînd de folosirea pretențiilor teritoriale anexioniste ale guvernului fascist al lui Horthy pe seama Romîniei, în vederea asigurării dominației depline a acestora asupra ambelor țări. Aceasta este arătată cu destul cinism numai la cîteva zile de oficiosul ziar german „Frankfurter Zeitung", care în articolul semnificativ intitulat „Revizuirea sud-estului", reprodus de ziarul „Timpul", arăta că „nu este vina Germaniei dacă Romînia trebuie să consimtă la sacrificii pentru o asemenea rezolvare". În aceeași zi agenția D.N.B. (Deutsches Nachrichten-Bureau — biroul german de informații) transmitea că puterile Axei „ar fi gata să-și ofere" serviciile lor „pentru găsirea soluțiilor" în „diferendul" (!) dintre Ungaria și Romînia[6].

Diplomația hitleristă temîndu-se să nu piardă ocazia se grăbea să-și ofere în mod deschis „serviciile" pentru a aranja lucrurile în favoarea stăpînilor săi. La baza programului ei stăteau principiile stabilite de ministrul Afacerilor Externe al Germaniei, Ribbentropp, care, referindu-se la „diferendul" (!) dintre Ungaria și Romînia în chestiunea Transilvaniei, spunea: „Ideea de bază a politicii noastre actuale față de Ungaria și Romînia este să ținem «aceste fiare de călcat» încinse și să aranjăm lucrurile în interesul Germaniei, în raport cu dezvoltarea evenimentelor"[7].

În acest sens s-au desfășurat și discuțiile lui I. Gigurtu și M. Manoilescu cu conducătorii Germaniei hitleriste și Italiei fasciste. La München, Salzburg și Roma, vîrfurile cele mai reacționare ale burgheziei și moșierimii romîne, prin guvernul prohitlerist Gigurtu, al dictaturii regale, au pus bazele trădării poporului romîn și a populației din nordul Transilvaniei, pe care după o lună au predat-o în mîinile regimului horthist din Ungaria. Urmărind să împace pretențiile teritoriale, anexioniste, ale lui Horthy și dînd curs politicii de atițare în mod artificial a urii naționale între populația romînă și maghiară din țară, guvernul Gigurtu, executînd „sfatul" căpeteniilor fasciste, la întoarcerea delegației în țară și-a dat planurile pe față arătînd că cu prilejul tratativelor de la München, Salzburg și Roma s-a declarat gata pentru a înfăptui unele „coeziuni teritoriale din partea noastră" (adică cedării de teritorii din partea Romîniei în favoarea Ungariei horthiste — *n. n.*)[8] În același timp, căutînd să abată atenția maselor adînc revoltate de tîrgul început cu Ungaria horthistă, reacțiunea romînă își intensifica propaganda antisovietică și actele de provocare la granița cu U.R.S.S.

În august 1940, la Turnu Severin, între Ungaria și Romînia au început tratativele directe pentru discutarea „chestiunii" Transilvaniei, artificial creată de către politicienii fasciști dirijați de la Berlin.

Organizate cu scopul de a lăsa impresia falsă că cele două țări vor rezolva singure „diferendul" (!) dintre ele în chestiunea Transilvaniei și a pregăti terenul pentru dictatul puterilor fasciste, tratativele de la Turnu

[5] „Timpul", anul IV, nr. 1.165, din 1 august 1940.
[6] „Timpul", anul IV, nr. 1.174, din 9 august 1940.
[7] *V. M. Hvostov, A. M. Necrici:* „Cum a izbucnit cel de-al doilea război mondial", Editura științifică, 1960, pag. 28.
[8] „Timpul", anul IV, nr. 1.175, din 10 august 1940.

Severin au durat, cu unele întreruperi, timp de opt zile. La 24 august, ele au fost întrerupte, „deoarece — așa cum anunța comunicatul oficial — nu s-a putut găsi o bază comună pentru tratative“ [9].

Poate oare fi considerată poziția adoptată de guvernul dictaturii regale la tratative drept motivul negăsirii „unei baze comune“ și al întreruperii lor? Răspunsul la această întrebare îl dau înșeși evenimentele care au precedat și care au urmat acestor tratative. Ele demască și confirmă întru totul adevărata poziție trădătoare a claselor exploatatoare burghezo-moșierești din Romînia, în frunte cu regele Carol al II-lea, care au făcut totul pentru a pune țara la dispoziția mașinii de război hitleriste, în vederea agresiunii antisovietice.

I. Gigurtu, președintele Consiliului de Miniștri, referindu-se la condițiile privind aderarea Romîniei la Axă puse de conducătorii fasciști de la Roma și Berlin, declarase — desigur, cu deplinul acord al vîrfurilor claselor exploatatoare — încă cu prilejul vizitei în Germania și Italia că este gata să satisfacă dorința Germaniei hitleriste referitoare la „diferendul“ (!) dintre Ungaria și Romînia. „La această sugestie — spunea I. Gigurtu în discursul său radiodifuzat din 8 august 1940 — am răspuns că sîntem gata, din momentul în care am exprimat hotărîrea noastră de a ne integra în politica Axei, să satisfacem această dorință“ [10]. Numai sub puternica presiune a maselor, care nu doreau să se supună robiei Germaniei hitleriste și nicidecum să audă de ciuntirea integrității țării, cercurile guvernante ale burgheziei și moșierimii romîne au fost determinate să facă unele încercări de a nu satisface întru totul pretențiile teritoriale ale reacțiunii horthiste. Pretinsa ipoteză a „schimbului de populație“, care avea de fapt în vedere și unele „coeziuni teritoriale“ [11], pe baza căruia guvernul dictaturii regale a încercat un timp să se erijeze într-un „apărător“ al intereselor naționale, nu era decît o manevră cu care clasele exploatatoare au căutat să-și ascundă adevăratul scop de a integra țara și poporul la carul mașinii de război hitleriste. Avînd principalul scop de a dezorienta masele, această manevră a îndeplinit și rolul de invitație făcută conducătorilor Axei de a se amesteca și dicta în mod deschis în chestiunea relațiilor dintre Ungaria și Romînia.

La 28 august, cînd încă nu trecuseră nici patru zile de la întreruperea tratativelor de la Turnu Severin, delegațiile Ungariei și Romîniei au fost chemate la Viena pentru a-și însuși verdictul conducătorilor Axei.

La 30 august 1940, miniștrii Afacerilor Externe ai Germaniei și Italiei fasciste, încălcînd în mod brutal, dictatorial, integritatea Romîniei, impun țării noastre hotărîrea lor, care a intrat în istorie sub denumirea de „Dictatul de la Viena“. Impunînd Romîniei odiosul dictat de la Viena, hitleriștii au urmărit să răsplătească și să lege mai strîns la mașina lor de război fascismul ungar și, dezbinînd popoarele romîn și ungar, să le atîțe în mod artificial unul împotriva celuilalt pentru a putea stăpîni ambele țări.

Atît dictatura regală, cît și cercurile conducătoare ale partidelor național-țărănesc și național-liberal au acceptat dictatul rușinos de la Viena. Aceasta a însemnat cedarea completă a dictaturii regale în fața im-

[9] „Timpul“, anul IV, nr. 1.192, din 27 august 1940.
[10] „Universul“ nr. 218, din 10 august 1940.
[11] „Timpul“, anul IV, nr. 1.175, din 10 august 1940.

perialismului hitlerist, care urmărea subordonarea și aservirea deplină a Romîniei.

Ca urmare a politicii criminale de trădare națională a claselor dominante, soldată cu acceptarea dictatului de la Viena, cu căderea Romîniei sub jugul Germaniei hitleriste, armatele germane introduse imediat după aceasta în țară trec spre Balcani și pregătesc agresiunea de mai tîrziu împotriva Uniunii Sovietice.

Capitularea completă în fața hitlerismului, răpirea nordului Transilvaniei au fost rezultatul politicii duse ani de-a rîndul de către clasele dominante, care au trădat pas cu pas țara, aruncînd-o în brațele celui mai feroce dușman al libertății popoarelor — fascismul german.

Toate paginile întunecate din istoria poporului romîn, precum și cele înscrise în perioada dictaturii regale și militare-fasciste, au fost verigi ale unuia și aceluiași lanț al trădării naționale săvîrșite de întreaga burghezie și moșierime romînă. Așa cum se sublinia într-un document al P.C.R. răspîndit în zilele imediat următoare dictatului de la Viena, „burghezia reacționară a țării s-a raliat întotdeauna la acea putere care era gata s-o sprijine în exploatarea muncitorilor, în asuprirea minorităților și în planurile provocatoare antisovietice“ [12].

*

În lupta împotriva dictaturii regale și a politicii ei de înfeudare a Romîniei imperialismului hitlerist, singurul partid politic care a adoptat o poziție fermă, profund patriotică a fost Partidul Comunist din Romînia. Încă în 1938, după ocuparea Austriei de către Germania hitleristă, P.C.R., făcînd cunoscut maselor pericolul expansiunii hitleriste în răsăritul și sud-estul Europei, arăta că „...numai orbii și vînduții nu pot vedea ce pericol amenință independența poporului romîn... din partea Germaniei hitleriste“ [13]. Făcînd cunoscută maselor largi primejdia cotropirii țărilor mici din această parte a Europei, printre care și Romînia, P.C.R. chema poporul la vigilență sporită și la unire, deoarece Germania hitleristă se pregătea pentru noi atacuri asupra independenței popoarelor, pentru noi cuceriri. „Mijloacele și căile — arăta partidul — vor fi diferite. Scopul același: subjugarea economică a tuturor țărilor și popoarelor care trebuie să fie înhămate la carul noului capital și al marii finanțe germane“ [14].

Redînd în mod cît se poate de sugestiv situația externă șubredă a Romîniei, organul central al partidului — „Scînteia“ — din noiembrie 1939, în articolul „Nori negri deasupra Romîniei“, scria: „Romînia după München e mai mult ca oricînd... o țară pîndită. Și pîndită nu numai de corbii de pradă ai revizionismului maghiar (ai cercurilor hrăpărețe, expansioniste horthiste — *n.n.*), ci și de sălbatica fiară, îmbătată de sîngele jertfelor sfîșiate care este fascismul“ [15].

---

[12] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 250, fila 403.

[13] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia“, Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 313.

[14] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A. b. XXII—5, inv. 1.007.

[15] „Scînteia“ nr. 14 (104), din 25 noiembrie 1939.

Situîndu-se pe poziția consecventă a apărării intereselor naționale ale poporului, P.C.R. s-a ridicat de la început împotriva planului fascist de revizuire a granițelor în centrul și sud-estul Europei. Adresîndu-se întregului popor, partidul arăta maselor că Hitler și-a înscris în fruntea programului său revizuirea granițelor [16] și că dacă poporul romîn nu se va uni în lupta pentru instaurarea unui regim democratic „...dictatura regală va avea libertatea deplină de a vinde interesele naționale ale Romîniei", de a transforma poporul romîn și minoritățile naționale „...în carne de tun a imperialismului german împotriva Uniunii Sovietice... din independența poporului romîn va rămîne numai o amintire din trecut" [17].

Demascînd adevăratul scop urmărit de către fasciști prin planul lor de revizuire a granițelor în răsăritul și sud-estul Europei, partidul comunist se adresa maselor arătîndu-le că după ocuparea întregii Cehoslovacii în martie 1939 fascismul internațional își îndreaptă atenția spre Romînia, creînd în mod artificial așa-zisa problemă a Transilvaniei și urmărind prin aceasta „...dezorganizarea Romîniei, slăbirea ei pentru ca s-o poată înghiți mai ușor, pentru ca s-o poată transforma mai ușor într-un nou bastion al fascismului, într-o sursă de materii prime necesare pentru războiul plănuit de agresori, în bază de atac împotriva U.R.S.S." [18].

Într-adevăr, ceea ce partidul comunist arăta în fața maselor cu luni și ani de zile înainte s-a dovedit încă în cursul anului 1939 a fi fapte care își croiau drum tot mai mult pe terenul pregătit de politicienii faliți ai claselor dominante, în frunte cu dictatura regală. Numai la două luni după dezlănțuirea celui de-al doilea război mondial, încurajată de succesele obținute împotriva Poloniei, de mașina de război hitleristă și cu sprijinul moral promis din partea căpeteniilor fasciste de la Berlin, reacțiunea fascistă ungară, nemulțumită de prada căpătată pe seama Cehoslovaciei și Poloniei [19], își îndrepta pretențiile expansioniste și asupra Romîniei [20].

Aceste planuri ale reacțiunii horthiste s-au lovit însă de la început de poziția hotărîtă a maselor muncitoare de diferite naționalități din Romînia înfrățite cu poporul romîn în lupta comună, dusă sub conducerea P.C.R., împotriva asupririi și exploatării burghezo-moșierești și a primejdiei fasciste. Starea de spirit a maselor, potrivnică oricărei cedări în fața pretențiilor hrăpărețe ale reacțiunii horthiste, a crescut pe măsură ce dictatura regală se orienta tot mai deschis spre Germania hitleristă. La baza poziției patriotice, hotărîte a maselor muncitoare stătea munca de educație marxist-leninistă îndelungată, desfășurată, în ciuda condițiilor grele ale ilegalității, de către partidul comunist, care arătase minorităților naționale că în lupta lor națională locul lor este alături de masele muncitoare romînești și că scopurile tîlhărești urmărite de Hitler și slugile lui fasciste din Ungaria

[16] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A. b. XXII—5, inv. 1.007.

[17] „Documente din istoria Partidului Comunist din Romînia", Editura pentru literatură politică, 1953, ediția a II-a, pag. 313.

[18] „Lupta de clasă" nr. 6, din august 1939.

[19] Cu prilejul cotropirii Cehoslovaciei și a Poloniei, Ungaria horthistă a ocupat, cu deplinul acord al Germaniei hitleriste, teritorii considerabile din Slovacia și Ucraina subcarpatică, pe care se găsea stabilită cît de cît populație de minoritate maghiară.

[20] „Universul" nr. 322, din 23 noiembrie 1939.

și Romînia prin așa-zisa problemă a Transilvaniei „sînt străine intereselor de clasă și naționale ale poporului romîn și ale minorităților naționale“ [21].

Încă din luna martie 1940, P.C.R. a demascat în fața maselor că în rîndurile cercurilor guvernante fasciste ale dictaturii regale se discută despre o apropiată înțelegere cu Ungaria horthistă în vederea cuceririi încrederii puterilor Axei [22]. Cînd vîrfurile reacționare ale burgheziei și moșierimii romîne, în frunte cu dictatura regală, s-au declarat fățiș de partea Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, în iunie și iulie 1940, Partidul Comunist din Romînia a fost singurul partid politic care a arătat maselor că, o dată cu alăturarea claselor stăpînitoare la puterile Axei, „o groaznică catastrofă pîndește poporul muncitor din Romînia“ [23]. Partidul chema masele muncitoare exploatate și asuprite de la orașe și sate, soldații și marinarii, întreg tineretul și femeile muncitoare să se unească cu toți într-un puternic front unic popular de luptă revoluționară contra guvernului de jefuitori și provocatori de război, pentru instaurarea unui „...guvern popular sprijinit de clasa muncitoare, de țărănime, de naționalitățile asuprite, guvern care să realizeze năzuințele poporului muncitor — amiciție cu U.R.S.S., guvern care să acorde drepturi depline poporului muncitor...“ [24].

La începutul lunii august 1940, cînd devenise clar că reacțiunea burghezo-moșierească romînă se pregătea să satisfacă cererea căpeteniilor hitleriste cu privire la pretențiile expansioniste ale reacțiunii horthiste, P.C.R. și-a făcut din nou cunoscută poziția sa în fața maselor exploatate și asuprite. Adresîndu-se minorităților naționale din Ardeal și Banat prin broșuri, manifeste, muncă de la om la om etc., partidul comunist le arăta că masele populare, indiferent de naționalitate, au în Romînia „...cu toții un dușman comun — dictatura regală imperialistă“ [25].

Ridicîndu-se împotriva tîrgului început de dictatura regală cu clica horthistă, partidul comunist arăta că dorința maselor muncitoare din Transilvania este de a „scutura jugul robiei capitaliștilor și moșierilor romîni“ și a nu lua lanțul de robie al despotismului maghiar [26]. „Această însuflețită voință de luptă pentru eliberare — se spunea într-un document de partid răspîndit în această perioadă — se înalță sus din sufletul popoarelor asuprite, chinuite“ [27].

Chemînd întregul popor romîn să condamne poziția trădătoare de țară a reacțiunii romîne și să lupte pentru răsturnarea dictaturii regale, comuniștii, în ciuda terorii cumplite, pătrund tot mai mult în rîndul maselor de la orașe și sate, organizîndu-le în comitete de autoapărare. Cu prilejul ședințelor conspirative și prin munca de la om la om, comuniștii

---

[21] „Lupta de clasă“ nr. 6, din august 1939.

[22] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 238, filele 513—514.

[23] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., film cutia 167, dosarul nr. 14.

[24] Ibid.

[25] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 250, fila 257.

[26] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 2.793, fila 228.

[27] Ibid.

arătau în fața maselor că atît discuțiile dintre guvernul dictaturii regale și puterile Axei purtate la München, Salzburg și Roma în iulie 1940, cît și tratativele directe dintre guvernul romîn și ungar la Conferința de la Turnu Severin „...sînt duse cu scopul de a pregăti masele din Romînia ...pentru perspectiva de mîine — cedarea de teritorii din partea Romîniei" [28]. Pe lîngă munca de masă desfășurată de la om la om de către comuniști, pe lîngă presa legală și ilegală de partid și răspîndirea de manifeste cu caracter revoluționar-patriotic, P.C.R. a folosit în această perioadă, pentru transmiterea cuvîntului său în rîndul maselor, și emisiunile postului de radio „Romînia liberă". În luna august, în timp ce aveau loc tratativele de la Turnu Severin, P.C.R., prin emisiunile postului ilegal de radio „Romînia liberă", se adresa zilnic întregului popor muncitor să iasă la manifestații de stradă împotriva cedării de teritorii Ungariei horthiste [29].

Sub influența acțiunilor multilaterale ale P.C.R., profund revoltate de politica fascistă, prohitleristă a guvernului Gigurtu, masele de muncitori, țărani, intelectualii cinstiți încep să se manifeste tot mai puternic, fățiș împotriva acceptării pretențiilor teritoriale ale reacțiunii horthiste, împotriva dictaturii regale, care nu reprezenta nici o garanție pentru apărarea intereselor naționale ale poporului romîn și a independenței țării. Înseși organele represive ale dictaturii regale erau nevoite să recunoască că „în starea de spirit a populației ...se observă o îngrijorare" [30] și că „activitatea Partidului Comunist este mult mai dinamică în ultimul timp și a căpătat aspecte deosebite" [31].

Starea de spirit antifascistă și antihitleristă a maselor, care se pronunțau hotărît împotriva acțiunilor provocatoare ale reacțiunii horthiste, încurajată și sprijinită de Hitler, a devenit tot mai pronunțată în cursul lunii august 1940, cuprinzînd chiar și unele pături ale burgheziei, care își vedeau lezate interesele prin politica de încadrare a Romîniei la carul războinic al fascismului hitlerist [32]. Pe măsură ce tratativele de la Turnu Severin dovedeau că dictatura regală era gata să facă concesii teritoriale reacțiunii horthiste, starea de spirit a maselor creștea, transformîndu-se în adevărate acțiuni organizate sub diferite forme. Astfel, poliția județului Timiș Torontal raporta la București printr-o notă „...că în rîndurile populației se observă o vie agitație și nemulțumire" și că locuitorii din acest județ nu pot concepe o cedare din pămîntul țării lor reacțiunii horthiste [33]. Asemenea rapoarte ale organelor de poliție din multe centre ale țării, ca Cluj, București, Cîmpulung Moldovenesc, Dorohoi, Iași, Rădăuți, Suceava etc., soseau aproape zilnic [34]. Într-un buletin din luna august al Statului-Major se spunea, printre altele, că în Ardeal populația este neliniștită și că

[28] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 240, fila 600.

[29] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 11, dosarul nr. 2.972, filele 417—422.

[30] Loc. cit., fila 483.

[31] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 240, fila 218.

[32] Loc. cit., fila 616.

[33] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 11, dosarul nr. 2.972, fila 398.

[34] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 8, dosarul nr. 1.704, fila 191.

„...urmărește cu încordare desfășurarea evenimentelor în curs", animată „de același spirit contra oricărei amputări din pămîntul Transilvaniei" [35]. În același timp, o notă a Inspectoratului regional de poliție Cluj raporta încă la sfîrșitul lunii iulie că „militarii... activi sau concentrați manifestă dorința de a lupta pentru apărarea hotarelor" [36].

După cum constată înșeși organele represive ale regimului burghezo-moșieresc, în jurul lozincii lansate de Partidul Comunist din Romînia de a nu se ceda nici o brazdă de pămînt din teritoriul Transilvaniei se grupau masele muncitoare romîne și de diferite naționalități de la orașe și sate, precum și mica burghezie și o parte din corpul ofițeresc și al funcționarilor publici [37].

Vestea convocării la Viena, după întreruperea tratativelor de la Turnu Severin, a reprezentanților horthiști și ai guvernului dictaturii regale de către guvernanții fasciști de la Berlin și Roma a revoltat și mai mult pe toți patrioții cinstiți din întreaga țară. Indignate de amestecul fățiș al Germaniei hitleriste și al Italiei fasciste în problemele interne ale Romîniei [38], masele populare, mobilizate de comuniști, așteptau cu încordare comunicatele transmise prin radio și presă de la Viena, fiind hotărîte să apere integritatea teritorială și independența națională a țării.

Comunicatul transmis prin radio de la Viena în ziua de 30 august, prin care se anunța răpirea nordului Transilvaniei în favoarea Ungariei horthiste, a provocat o profundă indignare a sentimentelor patriotice ale poporului romîn, precum și ale minorităților naționale din teritoriul ce urma să fie predat, creînd condițiile pentru organizarea unei acțiuni hotărîte în vederea respingerii dictatului puterilor Axei.

Considerînd că sînt condiții să se dezvolte o largă mișcare de mase împotriva dictatului de la Viena, P.C.R. s-a adresat pentru a doua oară în cursul anului 1940 [39], încă în ziua de 31 august, tuturor organizațiilor democratice, precum și conducătorilor P.N.Ț., propunîndu-le să se treacă imediat la organizarea în comun a luptei pentru răsturnarea guvernului de

---

[35] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 241, fila 139.

[36] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 240, fila 483.

[37] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 241, filele 34—35.

[38] Spre sfîrșitul lunii august 1940, cercurile conducătoare fasciste de la Berlin și Roma nu se sfiau să declare în mod deschis intenția lor de a interveni în favoarea guvernului horthist pentru răpirea de teritorii Romîniei. Cît de fățiș se manifesta aceasta reiese din comunicatul oficial transmis la 29 august de către agenția fascistă italiană de informații „Stefani", în care se spunea printre altele: „Cele două puteri ale Axei au în bazinul dunărean interese politice și economice vitale și este deci natural ca ele să fie hotărîte să intervină în acest diferend (Sic!) pentru a înlesni rezolvarea" („Timpul", anul IV, nr. 1.196, din 31 august 1940).

[39] În luna iulie 1940, cînd guvernul dictaturii regale a declarat că Romînia se va încadra în sistemul războinic creat de Axa Roma-Berlin, prevăzînd că aceasta va implica și cedarea în fața pretențiilor horthiste, P.C.R. s-a adresat conducerii P.N.Ț. cu propunerea de a organiza în întreaga țară o acțiune comună cu scopul de a împiedica guvernul să accepte pretențiile lui Horthy. Conducerea P.N.Ț. a refuzat și de data aceasta să acționeze împreună cu P.C.R., contribuind prin aceasta la sprijinirea actelor de trădare națională ale dictaturii regale în fața hitlerismului (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 240, filele 324, 669 și fondul nr. 95, dosarul nr. 22.471/9.000, fila 23).

trădare națională și instaurarea unui guvern democratic, care să asigure integritatea teritorială a țării, nerecunoscînd hotărîrile puterilor Axei de la Viena [40]. În propunerile sale, partidul comunist avea în vedere că noul guvern democratic ce urma să se alcătuiască trebuia să asigure introducerea libertăților democratice în țară, încheierea unui pact de asistență mutuală cu Uniunea Sovietică, singura în stare să garanteze integritatea teritorială a Romîniei și, pe baza aceasta, să se înceteze imediat evacuările din Transilvania, trecîndu-se, în caz de nevoie, la apărarea granițelor [41].

În aceste împrejurări grele pentru soarta poporului romîn, primele organizații democratice care au răspuns chemării partidului comunist au fost Frontul Plugarilor și MADOSZ-ul *. La chemarea partidului comunist, masele largi populare, muncitorii, țăranii, intelectualii de diferite categorii, ostașii și, alături de ei, o parte din ofițeri au ieșit în stradă manifestîndu-și voința lor de luptă împotriva dictatului imperialist de la Viena, a guvernului trădător, pentru apărarea hotărîtă a granițelor țării [42].

Chiar în ziua de 30 august, cînd a fost transmis prin radio comunicatul privind hotărîrea puterilor Axei de a amputa Romîniei nordul Transilvaniei, a avut loc la Cluj prima mare demonstrație a maselor împotriva dictatului de la Viena [43]. Mobilizați de comuniști, zeci de mii de patrioți de diferite convingeri politice din Cluj și din satele înconjurătoare și-au manifestat voința lor hotărîtă de a lupta pentru nerecunoașterea dreptului puterilor Axei de a decide soarta populației Transilvaniei și anularea odiosului dictat de la Viena. Nu trecuseră decît cîteva ore de la transmiterea comunicatului oficial de la Viena, și pe marile bulevarde ale orașului Cluj, în Piața Unirii răsunau cu putere lozincile lansate de P.C.R.: „Jos dictatura foamei și terorii lui Carol al II-lea!", „Jos dictatul de la Viena!", „Nici un petec de pămînt!", „Vrem dreptate!", „Vrem un guvern popular!", „Vrem prietenie cu popoarele libere ale Uniunii Sovietice!" [44].

Începută în jurul orei 20, demonstrația patriotică a maselor din Cluj, de la 30 august 1940, a durat pînă noaptea tîrziu, continuînd apoi și în zilele următoare. „Trei zile, trei nopți — scria „Scînteia" —, strada era adevărat loc de întruniri populare" [45]. Respingînd sfaturile falșilor patrioți care se strecuraseră printre rîndurile manifestanților pentru a-i îndemna să păstreze cadrul legal al demonstrației [46], masele refuzau să părăsească strada, continuînd să ceară imediat trecerea la apărarea integrității țării [47]. Comuniștii și activiștii Madoszului care au luat cuvîntul în Piața Unirii,

---

[40] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 241, filele 127, 146—147 și fondul nr. 95, dosarul nr. 22.471/9.000, fila 19.

[41] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 240, filele 154—156.

* Organizația de masă Madosz („Magyar Dolgozok Szovetsege"), adică „Uniunea oamenilor muncii maghiari", s-a înființat din inițiativa și sub conducerea P.C.R.

[42] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 240, fila 218.

[43] „Universul" nr. 242, din 3 septembrie 1940.

[44] „Scînteia", anul X, din 17 septembrie 1940.

[45] Ibid.

[46] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 241, filele 142—143.

[47] Loc. cit., fila 218.

precum și în celelalte locuri unde demonstranții s-au grupat, organizînd mitinguri de protest, au chemat masele să se unească în front patriotic împotriva guvernului trădător de la București, pentru amiciție cu Uniunea Sovietică. Așa cum recunoștea cîteva zile mai tîrziu însăși siguranța burghezo-moșierească, „partidul (comunist — *n. n.*), prin celulele sale și prin organizațiile Madosz și Frontul plugarilor, a ridicat masele..." [48] la luptă împotriva hotărîrii de la Viena.

Caracterul antinațional și trădător al politicii cercurilor guvernante din Romînia, care au acceptat în mod slugarnic dictatul de la Viena [49], transformînd țara într-o adevărată colonie și bază de atac în vederea criminalei agresiuni antisovietice, a stîrnit și mai mult valul de revoltă și nemulțumire al întregului popor. Pretutindeni în întreaga țară, revolta maselor clocotea. Luptele revoluționare — se arăta într-un document de partid — au început să cuprindă nu numai pe muncitorii orașelor, ci și masele de țărani, pe militarii activi și concentrați, tineretul muncitor și țărănesc premilitar [50].

Eforturile depuse în aceste zile de partidul comunist pentru a determina pe conducătorii partidului național-țărănist să participe la lupta întregului popor pentru răsturnarea dictaturii regale și instaurarea unui guvern democratic al forțelor patriotice, care să asigure apărarea independenței și integrității patriei, s-au lovit însă și de data aceasta de poziția antinațională a acestora, în frunte cu Maniu. Eschivarea de a da un răspuns hotărît la propunerea P.C.R., precum și legăturile lui Maniu cu Garda de fier și tratativele sale de culise întreprinse cu elementele fasciste prohitleriste, ca Antonescu, Gh. Brătianu etc. [51], scoteau în evidență falsul patriotism în care căutau să se erijeze conducătorii P.N.Ț. atunci cînd, în mod demagogic, condamnau politica dusă de dictatura regală.

Folosindu-se de revolta maselor din întreaga țară împotriva actelor de trădare națională săvîrșite de dictatura regală, care au culminat cu acceptarea dictatului de la Viena și înfeudarea totală a țării imperialismului hitlerist, conducătorii P.N.Ț., în frunte cu Maniu, îmbinau demagogia patriotică cu eforturile desperate ale claselor dominante de a salva șubredul regim burghezo-moșieresc. Aceasta s-a dovedit cu prisosință chiar în ziua de 31 august, cînd Iuliu Maniu, speriat de avîntul revoluționar al maselor, pentru a nu se demasca în fața acestora, a dat indicație șefilor locali ai P.N.Ț. din provincie să intervină în rîndul maselor și să facă tot

---

[48] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 8, dosarul nr. 1.704, fila 205.

[49] Acceptarea dictatului de la Viena de către cercurile politice reacționare ale burgheziei și moșierimii romîne, împreună cu lacheii social-democrației de dreapta, a avut loc în cadrul unei ședințe a Consiliului de coroană special convocată noaptea pentru a nu da posibilitate poporului revoltat să se opună unei aprobări oficiale a hotărîrii puterilor Axei. Acest act criminal, de trădare a intereselor naționale, precum și încercarea de a crea iluzia puterilor Axei că dictatul de la Viena a fost aprobat de „reprezentanții" întregului popor, prin invitarea în Consiliul de coroană a unor personalități neoficiale, au fost caracterizate de P.C.R. drept „o slabă încercare de a se da actului de trădare un aspect de aprobare unanimă a țării" (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 241, fila 124).

[50] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.b.XXIV/1, inv. 1.096.

[51] Vezi „Procesul marii trădări naționale", 1946, pag. 200.

ce este posibil pentru a da „mișcării un caracter *numai* (subl. ns.) demonstrativ“ [52].

Caracteristic poziției demagogice și trădătoare adoptate de conducătorii P.N.Ț. în această perioadă au fost frica de mase și teama ca nu cumva acțiunile hotărîte de protest să se transforme în acțiuni sociale. Astfel, în timp ce în rîndul maselor, în fruntea cărora se găseau comuniștii, clocoteau ura și revolta împotriva guvernanților trădători, împotriva Germaniei hitleriste și a Italiei fasciste, în timp ce întregul popor era hotărît să lupte pentru organizarea respingerii dictatului de la Viena, Iuliu Maniu își manifesta pe față teama de mase, preferînd să manevreze în culise pentru instaurarea unui „guvern forte“, cu orientare net fascistă, hitleristă [53].

În fața trădării fățișe a voinței și intereselor vitale ale poporului de către conducătorii partidelor național-țărănist și liberal, secondați de unele elemente oportuniste, social-democrate de dreapta, care au împiedicat, prin poziția lor, făurirea frontului unic muncitoresc și, pe această bază, a frontului patriotic antihitlerist, atît de necesar, Partidul Comunist din Romînia organizează un nou șir de demonstrații de masă împotriva hitlerismului și a guvernului antinațional. „În timp ce dictatura regală trăda țara — arată tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, — iar Maniu și Brătianu erau complicii acestei vînzări, singurul partid care a luat atitudine hotărîtă și a mobilizat masele populare împotriva dictatului de la Viena a fost partidul comunist“ [54].

În zilele care au urmat, sub conducerea organelor și a organizațiilor locale de partid, masele și-au manifestat protestul lor împotriva dictatului de la Viena sub diferite forme, începînd de la telegrame trimise guvernului trădător [55] și terminînd cu mari demonstrații de stradă. Astfel, în zilele de 1, 2 și 3 septembrie 1940 au loc concomitent în București, Cluj, Turda, Cîmpia Turzii, Sibiu, Brașov, Timișoara, Iași, Constanța etc., mari demonstrații de stradă împotriva hitlerismului, a dictatului de la Viena și a guvernului dictaturii regale, care l-a acceptat.

La București demonstrația de protest împotriva dictatului de la Viena a început chiar în ziua de 1 septembrie [56]. Masele, mobilizate de organizațiile de partid din capitală, s-au adunat în Piața Universității și pe străzile din împrejurimi. După mitingul de protest care a avut loc au pornit spre Calea Victoriei manifestînd și scandînd lozinci împotriva dictatului de la Viena. În drum ele au fost întîmpinate de masive forțe polițienești, care au interzis accesul demonstranților spre palat unde urma să aibă loc un nou miting de protest. Încercarea autorităților de a pune capăt demonstrației nu a reușit însă; masele au continuat să manifesteze pe principalele străzi ale capitalei. Pe parcurs, mii de cetățeni, muncitori, funcționari,

[52] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 241, filele 142—143.

[53] Ibid.

[54] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 22.

[55] I. Gigurtu, speriat de numărul de telegrame de protest sosite pe adresa Consiliului de Miniștri, a fost nevoit să se adreseze maselor în ziua de 3 septembrie să-și păstreze calmul („Timpul“, anul IV, nr. 1.200, din 4 septembrie 1940).

[56] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 241, filele 151—154.

intelectuali etc. s-au alăturat demonstranților, manifestînd, alături de aceștia, împotriva dictatului de la Viena și a dictaturii regale, care l-a acceptat [57].

La Brașov, în fruntea manifestațiilor au stat muncitorii de la I.A.R., C.F.R., „Astra", „Hess", „Scherg" etc. [58]. Încă de la 1 septembrie, comuniștii, demascînd demagogia fățarnică a conducătorilor locali ai P.N.Ț., care au încercat să se prezinte în fața maselor drept „patrioți", au mobilizat muncitorimea să-și impună oratorii ei [59]. Desfășurînd o largă muncă de agitație de la om la om, comuniștii din întreprinderile industriei grele și de război brașovene au răspîndit în rîndul manifestanților lozincile și cuvîntul de ordine al partidului [60]. La îndemnul comuniștilor, manifestația din Brașov a continuat pînă în ziua de 4 septembrie, transformîndu-se într-o puternică demonstrație de masă antimonarhică și antihitleristă. Încercările autorităților de a opri avîntul demonstrației prin amenințări și arestări au îndîrjit și mai mult masele de muncitori, țărani, intelectuali, femei, tineri, care refuzau să părăsească strada, cerînd respingerea dictatului imperialist de la Viena. În același timp masele cereau alianță cu Uniunea Sovietică [61]. Cu prilejul încercărilor autorităților de a folosi armata pentru împrăștierea demonstranților, la chemarea comuniștilor, soldații împreună cu ofițerii patrioți s-au alăturat coloanelor de muncitori, manifestînd contra guvernului de trădare națională, pentru drepturi egale naționalităților conlocuitoare, pentru prietenie cu Uniunea Sovietică și nerecunoașterea hotărîrii imperialiste a puterilor Axei [62].

La Sibiu demonstrația de protest împotriva dictatului de la Viena a început, de asemenea, încă în dimineața zilei de 1 septembrie. Soldații și ofițerii aflați în oraș s-au alăturat de la început miilor de demonstranți, care, încă din primele ore ale zilei, s-au adunat pe principalele străzi ale orașului [63]. În locurile de concentrare a maselor, în Piața Unirii etc., comuniștii și, alături de ei, alți patrioți din rîndurile demonstranților au luat cuvîntul, înfierînd dictatul de la Viena, prin care Romîniei îi fusese răpit nordul Transilvaniei [64]. Exprimînd sentimentul patriotic, adînc lovit, al poporului, vorbitorii s-au pronunțat pentru respingerea hotărîrii imperialiste de la Viena și pentru trecerea la apărarea granițelor. Seara, la orele 18, demonstrația a reînceput, numărul participanților fiind mult mai mare.

Valul de nemulțumire și ură împotriva guvernului trădător a cuprins și celelalte orașe și centre din țară. Poliția din Cîmpulung Moldovenesc într-o notă din 1 septembrie, își exprima îngrijorarea față de starea de

[57] „Universul" nr. 242, din 3 septembrie 1940.
[58] „Scînteia", anul X, din 17 septembrie 1940.
[59] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 1.623, fila 33.
[60] „Scînteia", anul X, din 17 septembrie 1940.
[61] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 26, dosarul nr. 4.246, fila 2.
[62] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 26, dosarul nr. 6.458/151, fila 248; vezi și „Scînteia", anul X, din 17 septembrie 1940.
[63] „Universul" nr. 242, din 3 septembrie 1940.
[64] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 1.623, fila 33.

agitație din rîndurile populației îndreptată împotriva politicii de trădare națională a dictaturii regale și a vîrfurilor reacționare, care au acceptat în mod slugarnic dictatul de la Viena. Informînd Ministerul Justiției despre starea de spirit a populației din regiunea teritorială pe care o controla, poliția Suceava adăuga în buletinul său informativ la cele comunicate din Cîmpulung că „...populația discută și se agită pentru faptul că nu trebuia să se cedeze nimic" și că trebuia să se ducă chiar război împotriva reacțiunii horthiste, „care pe nedrept pretinde teritorii din corpul țării noastre" [65]. Pentru a liniști starea de spirit potrivnică dictatului de la Viena, care se extindea în rîndul întregii populații din partea Muscelului, autoritățile burghezo-moșierești au fost nevoite să-și concentreze în ziua de 1 septembrie 1940 toate forțele în orașele și satele acestei regiuni.

Împotriva odiosului dictat de la Viena s-a ridicat, cu deosebită tărie, și populația din Timișoara și împrejurimi [66]. Protestul maselor largi de muncitori, țărani, intelectuali de diferite naționalități era îndreptat atît împotriva regimului de dictatură regală, cît și împotriva Germaniei hitleriste.

După acceptarea slugarnică de către dictatura regală a dictatului de la Viena, protestul maselor patriotice timișorene a devenit tot mai pronunțat, determinînd îngrijorarea funcționarilor consulatului hitlerist din localitate. Expresia acestei îngrijorări a fost cererea consulului hitlerist adresată la 1 septembrie 1940 prefecturii poliției Timișoara, prin care acesta solicita întărirea cu noi forțe polițienești a securității clădirii consulatului, „...pentru a face față la orice eventualitate și pentru a evita o vătămare a prestigiului german" [67]. Mobilizarea aparatului polițienesc nu a putut însă stăvili cu nimic ura crescîndă a maselor.

Semnalul puternicei demonstrații împotriva dictatului de la Viena a fost dat în Timișoara de către muncitorii ceferiști, care, sub conducerea comitetului regional al P.C.R., au declarat în ziua de 2 septembrie o grevă de protest. Muncitorilor ceferiști li s-au alăturat în ziua următoare mii de patrioți din localitate și împrejurimi, care, după ce s-au adunat pe principalele artere ale orașului, s-au îndreptat spre consulatul Germaniei hitleriste din Timișoara. Toate încercările autorităților de a folosi elementele hitleriste din rîndurile minorității germane pentru a stăvili demonstrația înainte de a ajunge pe strada unde se afla consulatul au fost zadarnice. De fiecare dată, bandele fasciste au fost puse pe fugă.

Cînd demonstranții s-au oprit în fața clădirii consulatului german pentru a protesta împotriva dictatului de la Viena, fasciștii au încercat din nou să recurgă la provocări, folosind chiar și focuri de armă împotriva participanților. Dar și de această dată bandele de huligani fasciști au fost alungate, demonstrația patriotică, antihitleristă continuînd pînă după orele 21 [68].

---

[65] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 256, fila 130.

[66] „Scînteia", anul X, din 17 septembrie 1940.

[67] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 11, dosarul nr. 2.976, fila 21.

[68] Loc. cit., filele 21—22.

În ziua de 3 septembrie a avut loc o mare demonstrație de protest împotriva dictatului de la Viena și în orașul Sebeș. La demonstrație, alături de întreaga populație a orașului, au participat, mobilizate de către comuniști, precum și de către activiștii Frontului Plugarilor, sute de țărani din comunele Petrești, Lancrăm, Pionul de Jos etc. Manifestanților li s-au alăturat și foști ofițeri superiori activi în acel moment trecuți în rezervă, care, luînd cuvîntul în fața maselor, s-au declarat gata să se întoarcă în armată pentru a apăra patria împotriva reacțiunii horthiste [69].

Acțiunile de protest din capitală, precum și din celelalte centre din țară, ca Brașov, Timișoara, Constanța, Iași etc., au continuat și în zilele următoare. La Arad, pe Valea Mureșului, la Baia Mare etc., demonstrațiile de protest împotriva dictatului de la Viena s-au împletit cu lupta pentru cucerirea revendicărilor economice ale muncitorimii [70].

În timp ce populația civilă din capitală și provincie, în frunte cu comuniștii, protesta împotriva dictatului imperialist de la Viena, pentru un guvern al independenței naționale și pentru prietenie cu Uniunea Sovietică, tot mai mulți ofițeri din rîndurile armatei se alăturau voinței și hotăririi poporului [71]. Manifestînd sentimentele lor patriotice, unii comandanți de unități din Transilvania au declarat că refuză să se retragă de pe poziții, fiind pentru acțiunea de apărare a frontierei cu Ungaria horthistă și împotriva cedării nordului Transilvaniei. Refuzînd să primească ordinele pentru desconcentrarea trupelor și de părăsire a pozițiilor de pe frontieră, aceștia s-au opus politicii de capitulare a guvernului romîn, împiedicînd, în primele zile ale lunii septembrie, pătrunderea trupelor de ocupație horthiste [72].

Speriat de avîntul de luptă al forțelor patriotice și de teamă ca acțiunile hotărîte ale maselor să nu zdruncine încrederea căpeteniilor fasciste de la Berlin [73], guvernul a interzis la 4 septembrie orice manifestație publică în legătură cu dictatul de la Viena [74]. În același timp, ministrul de Interne dădea publicității un comunicat prin care anunța că se va fixa domiciliu obligatoriu „...tuturor celor care vor încerca să tulbure ordinea internă a statului" [75].

---

[69] „Universul" nr. 246, din 7 septembrie 1940.

[70] „Scînteia", anul X, din 17 septembrie 1940.

[71] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 242, fila 42.

[72] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 241, filele 149 și 155.

[73] Cercurile guvernante fasciste de la Berlin încă din primele zile nu au putut să-și ascundă teama în legătură cu situația politică din Romînia, „Biroul oficial de informații german" nu se putea abține să transmită convingerea „forurilor competente" germane „...că guvernul romîn nu se va lăsa influențat de aceste evenimente locale în atitudinea sa politică" („Universul" nr. 243, din 4 septembrie 1940).

[74] „Timpul", anul IV, nr. 1.201, din 5 septembrie 1940. Încă de la 1 septembrie 1940, urmărind să evite punctele de aglomerație ale populației, Ministerul de Interne interzice sub orice formă toate spectacolele din întreaga țară pentru zilele de 1, 2 și 3. Ulterior, pe ziua de 4, această restricție a fost prelungită, printr-un nou comunicat, pînă la 7 septembrie, continuînd de fapt și în zilele următoare. Totodată, în aceste zile, reprezentanții guvernului și ai autorităților nu conteneau să adreseze prin mijlocirea presei, radioului etc. apeluri prin care îndemnau populația „... să-și păstreze calmul".

[75] „Timpul", anul IV, nr. 1.201, din 5 septembrie 1940.

Nici aceste măsuri însă nu au putut înăbuși protestul forțelor patriotice revoltate de politica trădătoare a cercurilor guvernante. Sub influența puternicelor acțiuni întreprinse de partidul comunist, în timp ce în întreaga țară masele continuau să-și manifeste indignarea, tot mai multe erau telegramele de protest ce soseau pe adresa guvernului sau a principalelor redacții de ziare din București. Astfel, în ziua de 4 septembrie 1940, într-o telegramă semnată de 12 mineri, 2 agricultori, 1 profesor etc., adresată în numele tuturor locuitorilor din ținutul Zarandului ministrului Afacerilor Străine, se spunea printre altele: „...Respingem cu indignare nedreptatea arbitrajului de la Viena". Făcînd cunoscut protestul lor împotriva ciuntirii teritoriului patriei prin predarea în mîinile reacțiunii horthiste a nordului Transilvaniei, autorii telegramei își exprimau în același timp convingerea că aceasta „...nu poate constitui fundamentul unei păci durabile în sud-estul european" [76].

În aceeași zi, Consiliul general al Federației generale a asociațiilor profesionale de salariați publici din Romînia, adresîndu-se în numele tuturor funcționarilor publici din țară, a trimis spre publicare ziarului „Universul" următoarea scrisoare: „Consiliul general al Federației generale a asociațiilor profesionale de salariați publici din Romînia, întrunit în prezența delegaților tuturor asociațiilor alcătuitoare, adînc îndurerate de nedreptatea fără precedent ce s-a săvîrșit... ridică protestul ei hotărît împotriva ciuntirii sălbatice a teritoriului patriei" [77]. Multe asemenea telegrame de protest împotriva dictatului de la Viena au fost trimise pe adresa guvernului și a lui I. Gigurtu personal [78] și din partea altor grupuri de patrioți și asociații profesionale, unele fiind trimise chiar și asociațiilor profesionale corespunzătoare din Germania hitleristă și Italia fascistă.

Speriate de amploarea manifestațiilor populare, care se dovedeau a fi tot mai intense, în ciuda măsurilor luate de către guvern, și urmărind să păstreze monarhia, stîlpul reacțiunii fasciste, care se compromisese în fața maselor, clasele exploatatoare, reprezentate prin partidele lor, în frunte cu Maniu și Brătianu, și-au dat mîna pentru a salva propria lor dominație, regimul burghezo-moșieresc. Unite, renunțînd la nuanța lor politică diferită, vîrfurile cele mai reacționare ale burgheziei și moșierimii, care contau în mod fățiș pe sprijinul Germaniei hitleriste în înăbușirea revoltei maselor împotriva dictatului de la Viena și a dictaturii regale, care îl acceptase, au trecut la înlăturarea dictaturii lui Carol, înlocuindu-l cu Mihai și instaurînd, la 6 septembrie 1940, dictatura militară-fascistă, în frunte cu generalul I. Antonescu.

Și de astă dată Partidul Comunist din Romînia a fost singurul partid politic care a luat atitudine hotărîtă împotriva dictaturii militare-fasciste, demascînd adevăratul ei caracter. Adresîndu-se maselor muncitoare chiar în ziua instaurării dictaturii militare-fasciste, P.C.R. arăta într-un manifest că „...lovitura militară-gardistă de la palat a ge-

[76] „Universul" nr. 245, din 6 septembrie 1940.
[77] Ibid.
[78] „Timpul", anul IV, nr. 1.201, din 5 septembrie 1940.

neralului reacționar Antonescu și numirea lui Mihai ca rege înseamnă o încercare a dușmanilor poporului de a păstra șubredul regim burghezo-moșieresc imperialist. S-au schimbat domnitorii, s-au schimbat cîrmacii regimului sîngeros de exploatare și asuprire capitalistă-moșierească, dar exploatatorii și asupritorii, exploatarea, jaful tîlhăresc și asuprirea bestială au rămas" [79].

Subliniind că prin instaurarea dictaturii militare-fasciste pericolul războiului a devenit și mai amenințător, partidul arăta maselor că „sarcina dictaturii din Romînia este asigurarea intereselor militare și economice ale Axei Berlin-Roma în Romînia dezmembrată chiar de ei" [80]. In același timp, partidul comunist chema masele să nu-și facă iluzia că dictatura militară-fascistă va redobîndi teritoriul nordului Transilvaniei vîndut fasciștilor unguri prin dictatul de la Viena, deoarece aceasta a acceptat hotărîrea imperialistă a puterilor Axei, declarîndu-se întru totul de acord cu ea [81].

Pornind de la această situație, partidul chema masele de muncitori, țărani, intelectuali, soldați și marinari la luptă pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste, „...pentru un guvern popular, care să realizeze năzuințele poporului — pacea stabilă, amiciția strînsă cu marea și puternica țară a socialismului, cu Uniunea Sovietică" [82].

In totală contradicție cu interesele și năzuințele poporului, P.N.L. și P.N.Ț., care făcuseră tot ce era posibil pentru înlăturarea piedicilor din calea lui Antonescu spre putere, luau toate măsurile pentru întărirea și consolidarea dictaturii militare-fasciste. In acest scop, Maniu și Brătianu dau publicității, în ziua de 7 septembrie 1940, cîte un comunicat oficial. „Ca președinte al partidului național-liberal — se spunea în apelul lui C. I. C. Brătianu —, în împrejurările grele în care se găsește țara, ...rog pe prietenii mei politici să dea întregul lor concurs guvernului pentru menținerea ordinii și întărirea noii domnii, abținîndu-se de la orice fel de manifestații sau demonstrație publică" [83].

Partidul național-țărănesc, arăta Maniu în comunicatul semnat de el, „păstrînd atitudinea sa monarhică, constituțională, exprimă față de noul rege Mihai sentimentul său de credință și devotament și îi urează domnie fericită și norocoasă..." [84]. Intr-un nou comunicat dat peste cîteva zile de Iuliu Maniu se spunea: „Față de apelul către țară al d-lui general Ion Antonescu, conducătorul și președintele Consiliului de Miniștri, considerăm că în clipa de față este o supremă datorie de a nu se da nici un pretext pentru tulburarea liniștii și ordinii interne". Același comunicat anunța hotărîrea P.N.Ț. de amînare — care în fapt era o anulare — a adunării de protest împotriva dezmembrării Transilvaniei, adunare care

---

[79] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.XXIV—18, inv. 1.086.

[80] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 10, dosarul nr. 2.543, fila 292.

[81] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 2.793, fila 303.

[82] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.XXIV—18, inventar 1.086.

[83] „Timpul", anul IV, nr. 1.204, din 8 septembrie 1940.

[84] Ibid.

urma să aibă loc la Alba Iulia în ziua de 16 septembrie 1940 [85]. Cîrdășia șefilor partidelor burgheze cu dictatura militară-fascistă a fost mai mult concretizată prin punerea de către aceștia la dispoziția lui Antonescu a unui însemnat număr de „tehnicieni", membri ai partidelor lor.

În aceste condiții, Partidul Comunist din Romînia și-a precizat din nou poziția față de evenimentele petrecute în țară. Ridicîndu-se împotriva dictatului de la Viena și a instaurării dictaturii militare-fasciste, P.C.R. editează și răspîndește în rîndul maselor istoricul său document intitulat: „Punctul nostru de vedere", în care, după ce face o analiză temeinică a situației din țară, își stabilește sarcinile sale de viitor [86].

Demascînd rolul reacționar al șefilor partidelor național-țărănesc și liberal în evenimentele petrecute în Romînia la sfîrșitul lunii august și începutul lunii septembrie 1940, în instaurarea și susținerea dictaturii militare-fasciste, P.C.R. arată maselor că „teama de avîntul mișcării revoluționare populare, teama de revoluția populară eliberatoare a poporului muncitor, a făcut burghezia așa-zisă democratică, liberală și național-țărănistă să susțină direct și să participe la lovitura de la palat..." [87]

Făcînd cunoscute maselor acțiunile întreprinse de clasele stăpînitoare pentru a salva șubredul regim burghezo-moșieresc și dezvăluind conținutul și esența lor, partidul comunist aprecia în documentul său istoric că acestea au fost rezultatul luptei turbate pentru putere ce se desfășura cu ani în urmă între principalele grupări ale burgheziei și moșierimii romîne și că ele nu vor putea aduce nici o schimbare în situația maselor.

„Capitaliștii, grupați în jurul partidului liberal al lui Dinu Brătianu și cei din jurul partidului național-țărănist al lui Maniu, n-au făcut decît să se folosească de momentul culminant al compromiterii și descompunerii dictaturii regale pentru a revendica prada pierdută în favoarea clicii de capitaliști și moșieri grupați în jurul regelui... S-au schimbat deci domnitorii imperialiști, a rămas cruda și războinica domnie imperialistă" [88].

P.C.R. arăta maselor că toate eforturile claselor stăpînitoare de a salva regimul burghezo-moșieresc erau însă sortite eșecului. Ele nu vor face decît să-i prelungească existența pentru o scurtă vreme în Romînia, dar „...nu vor reuși să atenueze adîncile nemulțumiri ale maselor, revolta lor; dimpotrivă, nemulțumirile și revolta poporului muncitor cresc, lupta revoluționară de masă a poporului se va dezvolta, surpînd regimul actual". În perioada care va urma, arăta documentul, „nici contradicțiile dintre diferite grupări capitaliste și moșierești nu se vor atenua, ci se vor ascuți. Noua dictatură, mai feroce și teroristă, reacționară și războinică, este tot atît de șubredă, ba mai șubredă chiar decît dictatura regală". Făcînd cunoscută maselor noua situație creată, partidul chema întregul popor muncitor la o vigilență sporită, deoarece „Romînia capitalistă-moșierească, Romînia — mică imperialistă, cu dictatura ei teroristă, militară-gardistă, șubredă, dar

[85] „Universul" nr. 254, din 14 septembrie 1940.
[86] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.b.XXIV—1, inventar 1.096.
[87] Ibid.
[88] Ibid.

periculos de provocatoare, e pregătită să servească drept avanpost unor eventuale provocații războinice antisovietice" [89].

Pornind de la analiza temeinică a evenimentelor desfășurate în Romînia în această perioadă, P.C.R. își fixa, totodată, și sarcinile sale de viitor, chemînd masele să lupte „pentru un guvern popular, compus din reprezentanții celor ce muncesc *, care va duce o politică în interesul poporului, care va realiza năzuințele poporului muncitor, pacea stabilă prin sincera și strînsa amiciție cu Țara socialismului, singura țară care poate ocroti poporul nostru de nimicitoarea catastrofă a războiului" [90].

Ridicîndu-se din nou împotriva dictatului de la Viena, Partidul Comunist din Romînia demasca fățărnicia așa-zisă patriotică a claselor exploatatoare, care încercau să se prezinte drept apărătoare a intereselor romînilor predați jugului horthist. Fidel internaționalismului proletar, P.C.R. trimitea oamenilor muncii romîni și maghiari din nordul Transilvaniei un cuvînt de îmbărbătare, îndemnîndu-i la luptă, sub conducerea Partidului Comunist din Ungaria, contra regimului de exploatare reacționar și imperialist al lui Horthy. În același timp, partidul își asuma sarcina să conducă mai departe lupta întregului popor muncitor din Romînia împotriva propriei burghezii și moșierimii din țară, pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste antonesciene, pentru făurirea unei patrii libere și democratice, pentru anularea dictatului imperialist de la Viena și reunirea nordului Transilvaniei, vîndut grofilor unguri, cu poporul romîn.

*

Lupta maselor populare, mobilizate de P.C.R., împotriva dictatului de la Viena de la sfîrșitul lunii august și începutul lunii septembrie 1940 a marcat un nou moment de ascuțire a contradicțiilor orînduirii burghezo-moșierești din Romînia. Ea a fost pe de o parte expresia revoltei poporului obidit și asuprit, care s-a ridicat la luptă deschisă împotriva politicii de trădare națională duse vreme îndelungată de reprezentanții politici ai celor mai reacționare cercuri ale burgheziei și moșierimii romîne, în frunte cu camarila regală, iar pe de altă parte ea a marcat neputința politicienilor reacționari ai burgheziei și moșierimii de a mai guverna cu vechile metode, fiind nevoiți să treacă la măsuri extreme, instaurînd dictatura militară-fascistă, sprijinită direct de forța baionetelor hitleriste. Prin aceasta, regimul burghezo-moșieresc din Romînia a intrat în ultima sa etapă, nemaîntîlnit însă de dureroasă pentru poporul nostru.

Amploarea și desfășurarea luptei maselor, mobilizate de Partidul Comunist din Romînia, împotriva dictatului de la Viena au contribuit la îmbogățirea experienței de luptă a poporului nostru pentru o viață mai bună. Cu acest prilej a ieșit încă o dată la iveală adevărata față hidoasă,

[89] Ibid.

* Ulterior, în ianuarie 1941, P.C.R. a elaborat platforma de luptă intitulată „Pentru pace și independența națională a poporului romîn", în care chema toate forțele patriotice la lupta împotriva dictaturii fasciste-antonesciene, pentru constituirea Frontului național antihitlerist.

[90] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.b.XXIV—1, inventar 1.096.

trădătoare a partidelor așa-zise democratice ale burgheziei și moșierimii, masele populare convingîndu-se tot mai mult că trebuie să opună frontul unic larg al tuturor acelora care doresc libertatea, independența și fericirea poporului, frontului comun al burgheziei și moșierimii.

În timpul evenimentelor de la sfîrșitul lunii august și începutul lunii septembrie 1940, Partidul Comunist din Romînia a fost singurul partid politic care încă de la început a adoptat o poziție hotărîtă și profund patriotică față de dictatul de la Viena, față de dictatura regală, care l-a acceptat, precum și față de dictatura militară-fascistă, care i-a urmat. Aceasta a dus la creșterea influenței și autorității P.C.R. în rîndul maselor populare, la o considerabilă deplasare a forțelor progresiste din rîndul diferitelor pături sociale spre lupta comună patriotică, antihitleristă. Poziția consecvent patriotică a partidului comunist față de evenimentele ulterioare, subjugarea totală a Romîniei Germaniei hitleriste și împingerea poporului romîn, împotriva voinței sale, în criminalul război antisovietic au adîncit această deplasare de forțe în favoarea luptei forțelor patriotice, antihitleriste, organizate și conduse de către P.C.R., pentru răsturnarea de la putere a clicii fasciste-antonesciene și întoarcerea armelor, alături de armata sovietică, împotriva cotropitorilor hitleriști.

FRIEDRICH ENGELS ȘI MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ DIN ROMÎNIA

(140 de ani de la nașterea lui Friedrich Engels)

A. DEAC

În ziua de 28 noiembrie 1820, la Barmen, provincia Renania, s-a născut marele conducător al mișcării muncitorești internaționale, Friedrich Engels, care, prin vasta activitate teoretică și practică, prin pasiunea sa revoluționară, constituie un minunat exemplu de slujire devotată a clasei muncitoare. Alături de Karl Marx a făurit pentru prima oară în lume învățătura marxistă, singura concepție științifică despre natură și societate.

Studiind tot ce a creat pînă atunci geniul uman în principalele domenii ale științei, sintetizînd experiența mișcării muncitorești din întreaga lume și prelucrînd în mod critic lucrările celor mai mari reprezentanți ai filozofiei, economiei politice și ai socialismului utopic, Karl Marx și F. Engels au putut scruta orizontul dezvoltării naturii și societății și să elaboreze concepția revoluționară despre lume și societate a proletariatului — materialismul dialectic și istoric, ceea ce a însemnat o adevărată revoluție în filozofie. „Marx și Engels au fost cei dintîi — scria V. I. Lenin — care, în lucrările lor științifice, au lămurit că socialismul nu este o născocire de visători, ci scopul final și rezultatul necesar al dezvoltării forțelor de producție în societatea contemporană" [1].

Opera care a oferit pentru prima dată o expunere limpede și completă a acestei învățături este celebrul „Manifest al Partidului Comunist" scris de Karl Marx și Friedrich Engels. Fiind primul program științific al comunismului, „Manifestul" a devenit în scurtă vreme cea mai răspîndită operă a literaturii socialiste internaționale. „Manifestul Partidului Comunist" expune cu precizie și cu claritate genială teoria luptei de clasă și a rolului revoluționar al proletariatului în istoria omenirii. Marx și Engels, subliniind că proletariatul va folosi dominația lui politică pentru a smulge claselor exploatatoare mijloacele de producție și a le trece în proprietatea statului, adică în stăpînirea proletariatului organizat ca clasă dominantă, au formulat în felul acesta unul din elementele principale și fundamentale ale marxismului — ideea dictaturii proletariatului. „Statul — scria Lenin —, adică proletariatul organizat ca clasă dominantă, este tocmai dictatura proletariatului" [2]. Formulînd principiile teoretice ale comunismului științific, Marx și Engels au arătat, totodată, că proletariatul are nevoie de

[1] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, Ed. P.M.R. 1951, pag. 5.
[2] *V. I. Lenin*: „Marxismul despre stat", ed. rusă, pag. 46.

un partid politic revoluționar, de clasă. În acest partid urmează să intre partea cea mai avansată, cea mai consecventă a muncitorimii, partea cea mai pregătită din punct de vedere politic, în stare să conducă și să asigure victoria clasei muncitoare în lupta sa împotriva exploatării, pentru o orînduire socială nouă, comunistă.

În lucrări ca „Sfînta familie", „Ideologia germană", scrise în colaborare cu Marx, precum și în „Situația clasei muncitoare din Anglia", „Originea familiei, a proprietății private și a statului", „Ludwig Feuerbach și sfîrșitul filozofiei clasice germane", ca și în alte lucrări, Friedrich Engels a adus o contribuție esențială la elaborarea materialismului dialectic și istoric, care, după cum a arătat Lenin, reprezintă una dintre cele mai grandioase cuceriri ale gîndirii umane din secolul al XIX-lea.

În noile condiții istorice, învățătura lui Marx și Engels a fost dezvoltată de V. I. Lenin. Marxismul a fost îmbogățit prin dezvoltarea creatoare, bazată pe experiența de luptă a maselor populare. Sub conducerea înțeleaptă a geniului lui Lenin, ceea ce prevedeau Marx și Engels s-a realizat pe o șesime a globului pămîntesc în U.R.S.S., iar mai tîrziu și în alte țări, printre care și țara noastră. Ideile lui Marx și Engels au devenit o forță de neînvins. Ele au cuprins masele pentru că au exprimat în întregime și în modul cel mai deplin nevoile și interesele lor fundamentale. Înarmate cu aceste idei, masele conduse de partidele comuniste și muncitorești au repurtat victorii de importanță istorică. După mai bine de 100 de ani de la elaborarea învățăturii socialismului științific — mersul istoriei confirmă pe deplin valabilitatea universală a acestei învățături. Astăzi, cînd s-a creat sistemul socialist mondial, care este un factor hotărîtor al dezvoltării societății omenești, cînd sub presiunea mișcării de eliberare națională crahul total al colonialismului este inevitabil, cînd lupta maselor din țările capitaliste sub conducerea partidelor marxist-leniniste pentru eliberarea lor de sub jugul exploatării și asupririi continuă, cînd mișcarea comunistă mondială s-a transformat în cea mai influentă forță politică a timpului nostru și a devenit cel mai important factor al progresului social, toate acestea sînt dovezi care arată triumful ideilor marxist-leniniste.

F. Engels a fost nu numai un mare teoretician, ci și un eminent publicist. Alături de Marx el a redactat „Noua gazetă renană", „cel mai bun și neîntrecut pînă azi organ al celor ce muncesc" — cum l-a caracterizat V. I. Lenin în 1914, cotidian care s-a bucurat de o deosebită popularitate și care a răspîndit în mase ideile comunismului științific. Tot Engels a scris numeroase articole în presa muncitorească din diferite țări.

F. Engels a fost un mare erudit; el a studiat cele mai variate laturi ale activității omenești. Uriașa muncă depusă pentru cunoașterea și interpretarea tezaurului cunoștințelor umane i-a fost sensibil ușurată de stăpînirea unui număr de aproape 20 de limbi.

F. Engels a acordat o deosebită atenție desfășurării evenimentelor din Rusia țaristă. Analizînd situația și mișcarea maselor asuprite din fosta „închisoare" a popoarelor, el a prevăzut încă în 1883 rolul hotărîtor pe care Rusia revoluționară avea să-l joace în istorie. „Totul depinde acuma de ceea ce se va face, în viitorul apropiat, la Petersburg, spre care sînt ațintite acum privirile tuturor oamenilor perspicaci, clarvăzători din întreaga Europă, ale oamenilor care știu să gîndească. Rusia este Franța secolului nostru.

Ei îi revine în mod legal și legitim inițiativa revoluționară a unei noi transformări sociale".

Alături de Marx, Engels a luptat cu înflăcărare pentru organizarea și conducerea proletariatului. Ca și Marx, el a făcut parte din conducerea Ligii comuniștilor și apoi a Internaționalei I. În anii furtunoși ai revoluțiilor din 1848—1849, cînd masele populare din Europa s-au ridicat la luptă, F. Engels a participat efectiv la aceste mișcări. El a contribuit la elaborarea unor planuri de acțiune ale forțelor răsculate și a luptat chiar cu arma în mînă.

Un capitol înălțător al vieții și activității lui F. Engels l-a constituit prietenia sa cu Karl Marx. „Nu poți vorbi despre Engels fără a vorbi despre Marx — scrie Franz Mehring în amintirile sale despre Engels —, după cum nu poți vorbi despre amîndoi fără a consacra măcar cîteva cuvinte prieteniei lor" [3]. Engels și-a ajutat mult prietenul, în special în perioada cînd acesta a elaborat monumentala sa operă „Capitalul".

F. Engels a depus o muncă uriașă pentru scoaterea la lumina tiparului a volumelor al II-lea și al III-lea ale „Capitalului", care nu apăruseră în timpul vieții lui Karl Marx. Despre această muncă gigantică și deosebit de valoroasă, Lenin remarca: „Engels prin editarea volumelor II și III ale «Capitalului» a înălțat genialului său prieten un monument măreț, pe care, fără să vrea, și-a înscris propriul său nume în litere de neșters. Într-adevăr, aceste două volume ale «Capitalului» sînt opera amîndurora; a lui Marx și Engels. Vechile legende ne amintesc despre înduioșătoare pilde de prietenie. Proletariatul european poate spune că știința lui a fost zămislită de doi învățați și luptători ale căror legături întrec cele mai mișcătoare legende despre prietenie" [4].

După moartea lui Karl Marx, Engels a continuat să conducă și să îndrumeze mișcarea muncitorească din lumea întreagă. El a fost inițiatorul și conducătorul Internaționalei a II-a, în sînul căreia a dus o luptă aprigă împotriva oportuniștilor.

*

F. Engels a cunoscut și a urmărit îndeaproape și dezvoltarea mișcării muncitorești și socialiste din Romînia.

Lui Engels, după cum scria V. I. Lenin, i se adresau pentru sfaturi „...și reprezentanții țărilor înapoiate, de pildă spaniolii, romînii, rușii, care trebuiau să-și chibzuiască și să-și măsoare primii lor pași. Cu toții sorbeau din bogata comoară de cunoștințe și de experiență a bătrînului Engels" [5].

Socialiștii romîni au primit un prețios ajutor din partea genialului teoretician și conducător al mișcării muncitorești internaționale. „Noi din Romînia — sublinia unul dintre conducătorii mișcării muncitorești din țara noastră — încă am avut a.ne cere sfatul lui Engels în mai multe chestiuni [6].

---

[3] „Amintiri despre F. Engels", E.S.P.L.P. 1958, pag. 93.
[4] *V. I. Lenin:* „F. Engels", Ed. P.M.R. 1948, pag. 19.
[5] *V. I. Lenin:* „Marx-Engels, marxism", Ed. P.M.R. 1949, ediția a II-a, pag. 62—63.
[6] „Lumea nouă" din 2 august 1895.

În clarificarea ideologică din sînul mișcării socialiste din Romînia, un rol deosebit de important l-au jucat revistele „Contemporanul" și „Revista socială", care, în coloanele lor, au publicat, în traducere, extrase din valoroasele lucrări ale întemeietorilor socialismului științific.

Dacă, la începuturile ei, mișcarea socialistă din Romînia a fost puternic influențată de ideile anarhiste, o dată cu răspîndirea tot mai intensă a operelor lui Marx și Engels mișcarea socialistă din țara noastră s-a îndreptat din ce în ce mai vădit pe făgașul socialismului științific. Publicînd seria de articole: „Karl Marx și economiștii noștri", „Ce vor socialiștii romîni" și altele, „Revista socială", apărută în 1884, precum și alte gazete socialiste au răspîndit învățătura marxistă, care, așa cum sublinia unul dintre redactorii revistei sus-amintite, „mișcă astăzi masele proletare". Ziarele muncitorești din acea perioadă au contribuit la clarificarea ideologică în sînul socialiștilor din Romînia. Combătînd ignoranța, calomniile și mai ales teoriile confuze care erau prezentate drept socialiste, în articolul redacțional al primului număr al „Revistei sociale" se scria: „Celor care ne spun că sîntem utopiști le vom arăta că nu noi, ci ei sînt utopiști; întemeindu-ne pe știința, pe studiul evoluțiunii omenești din timpurile cele mai vechi și pînă acum, zicem că succesul societății către socialism, către colectivism este de neînlăturat" [7].

Cu toate că mișcarea socialistă din Romînia făcuse pași însemnați în direcția însușirii principiilor socialismului științific, existau încă puternice controverse, mai ales în privința conținutului politicii „partidei socialiste". Era vorba, de exemplu, de unele divergențe dintre socialiștii ieșeni și o parte a socialiștilor din București referitoare la atitudinea față de gruparea radicală a lui Gh. Panu și la poziția față de vizita regelui Carol la Iași.

Gruparea radicală condusă de Gh. Panu, reprezentînd interesele și aspirațiile micii burghezii, a înscris în mod demagogic în programul ei de luptă o serie de revendicări general-democratice și a reușit astfel să atragă de partea ei unii intelectuali burghezo-radicali care erau membri ai cercului socialist din București (Emil Frunzescu, C. C. Bacalbașa, I. C. Bacalbașa și alții). Aceste elemente au mers pînă acolo încît au încercat să pună sub semnul întrebării însuși rostul existenței unui partid politic socialist în Romînia, întrucît — afirmau ei — există o grupare radicală care militează, chipurile, tot pentru aceleași revendicări.

Divergențele dintre socialiștii din Iași și intelectualii mic-burghezi care părăsiseră mișcarea socialistă, aderînd la gruparea radicală a lui Gh. Panu, s-au adîncit îndeosebi după publicarea de către partida socialistă ieșeană (19 aprilie 1887) a manifestului ce definea poziția socialiștilor față de sosirea regelui Carol la Iași.

În manifest socialiștii ieșeni îndemnau muncitorii să stea liniștiți „cu toții în jurul căminului vostru călcit, nu ieșiți înaintea regelui pentru a-l huidui, nu dați mînă de ajutor boierimii ce vă momește" [8].

În articolul „Deslușiri în privința «Manifestului»", socialiștii din Iași, căutînd să înlăture orice neînțelegere, au precizat cu tărie că *„contopirea ori alierea cu vreo partidă burgheză o socotim ca o trădare împotriva socialismului și a poporului. Socialiștii ieșeni se vor lupta cu cea mai mare tărie*

[7] „Revista socială" nr. 1, din aprilie 1884.
[8] „Revista socială" nr. 4/1887, pag. 175.

împotriva claselor privilegiate și partidelor politice ce le reprezintă, deci și contra liberalilor..." [9]

Aceste frămîntări și divergențe care existau în sînul mișcării socialiste din Romînia au fost cunoscute de conducătorii partidelor social-democrate din apusul Europei și de însuși F. Engels. Încă în cursul polemicii dintre socialiști și radicali, unul din foștii membri ai partidului liberal care se alăturase grupării lui Panu trimisese o corespondență la ziarul „Le socialiste" din Paris [10], în care socialiștii din Iași erau acuzați că fac jocul liberalilor.

Mai mult, socialiștii din Iași „...crezînd că greșeala celor pomeniți mai sus (a paniștilor — *n.n.*) e trecătoare și nevoind să se facă dușmănie mai mare aducînd înaintea partidei socialiste din Europa și America neînțelegerile noastre" [11], au adresat o circulară conducătorilor partidelor social-democrate din Germania, Anglia și Franța în care explicau poziția lor față de evenimentele de la Iași. Această circulară a fost cunoscută și de F. Engels, care, la 4 ianuarie 1888, a răspuns printr-o scrisoare socialiștilor din Romînia. După cum arătau socialiștii ieșeni, F. Engels „ne-a făcut cinstea trimițîndu-ne scrisoarea... fiindcă tocmai acum e timpul potrivit" [12].

Socialiștii din Iași au publicat scrisoarea lui F. Engels în „Contemporanul", pentru a dovedi, după cum afirmau ei, că „politica noastră a socialiștilor grupați în jurul «Revistei sociale» și al ziarului «Muncitorul» are sprijinul capului teoretic al partidei social-democratice din lumea întreagă... a lui Friedrich Engels" [13].

În scrisoare, F. Engels a făcut aprecieri valoroase asupra mișcării socialiste din Romînia, întrucît poseda o serie de publicații socialiste ca „Revista socială", „Contemporanul", precum și broșurile „Ce vor socialiștii romîni ?", „Karl Marx și economiștii noștri", în care străbăteau ideile generale ale marxismului. „Spre marea mea satisfacție — scria F. Engels —, din citirea lucrărilor dv. am putut să mă conving că socialiștii din țara dv. acceptă în programul lor principiile fundamentale ale acelei teorii care a reușit să închege într-un singur detașament de luptători majoritatea uriașă a socialiștilor din Europa și America — teoria creată de răposatul meu prieten, Karl Marx".

F. Engels apreciază, în aceeași scrisoare, creșterea vertiginoasă a mișcării muncitorești internaționale în acea perioadă : „La moartea acestui mare cugetător (e vorba de K. Marx — *n.n.*), starea socială și politică, progresele partidei noastre în toate țările civilizate l-au făcut să închidă ochii cu încredințarea că silințele sale pentru a întruni într-o singură armată puternică și sub același steag pe proletarii din cele două lumi se apropiau de izbutirea cea mai desăvîrșită. Dar dacă ar fi putut să-și închipuie nespusele progrese ce au făcut de atunci în America și în Europa (!)" [14].

F. Engels sublinia că „aceste progrese au fost atît de mari încît cel puțin partida din Europa poate și trebuie să aibă o politică internațională

---

[9] Loc. cit., pag. 190.
[10] „Contemporanul", vol. VI, 1888, pag. 570.
[11] Ibid.
[12] Ibid.
[13] Ibid.
[14] Ibid., pag. 571.

comună în această privință constat din nou cu satisfacție că dv. sînteți în principiu întru totul de acord cu noi și cu masa socialiștilor din Europa apuseană" [15]

În scrisoare sînt redate unele considerații extrem de importante pe marginea situației politice din Europa anului 1888, pe care conducătorul mișcării muncitorești internaționale socotea că trebuie să fie cunoscută de socialiștii romîni. „Dar în momentul de față — scria Engels — nu pot scrie unui romîn fără a-mi spune părerea în legătură cu aceste probleme arzătoare".

Engels a demascat caracterul reacționar al politicii statelor care formaseră odinioară „Sfînta alianță" (Rusia țaristă, Germania și Austria), „pentru a înăbuși în cadrul celor trei imperii spiritul revoluționar, aspirațiile naționale și în aceeași măsură mișcările politice și sociale ale claselor muncitoare" [16].

Subliniind că „...țarismul rus formează nucleul acestei alianțe — principala rezervă a întregii reacțiuni europene" —, Engels a arătat cu o pătrunzătoare clarviziune că numai „răsturnarea țarismului, lichidarea acestui coșmar ce apasă asupra întregii Europe — iată care este, după părerea mea, prima condiție pentru eliberarea națiunilor din centrul și din răsăritul Europei. Țarismul o dată sfărîmat va atrage după sine căderea nefericitei puteri, reprezentate în prezent de Bismarck și partidul nostru muncitoresc va înainta cu pași giganți spre revoluție. Austria se va dezmembra, pierzînd singura rațiune a existenței sale: de a fi o piedică în calea țarismului... în tendința lui de a înghiți popoarele fărîmițate din ținuturile Carpaților și Balcanilor; Polonia va renaște: Ucraina își va stabili liberă poziția sa politică, romînii, maghiarii, slavii de sud vor putea să-și reglementeze singuri relațiile dintre ei și eliberîndu-se de orice amestec străin își vor putea stabili noile lor granițe".

Această previziune științifică s-a înfăptuit întocmai după aproape 30 de ani, cînd, datorită luptei proletariatului din Rusia condus de încercatul partid comunist, în frunte cu V. I. Lenin, țarismul a fost răsturnat în urma Revoluției victorioase din Octombrie. Ca urmare a luptelor revoluționare de eliberare socială și națională a poporului muncitor, a naționalităților crunt asuprite și sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, monarhia austro-ungară, care se mai menținea numai datorită forței baionetelor, s-a destrămat.

În aceeași scrisoare, Engels întrevedea caracterul hrăpăreț, imperialist al războiului ce se pregătea. „În momentul de față alianța („Sfînta alianță" — *n.n.*), după cum se vede, s-a descompus, pericolul unui război a devenit pare-se inevitabil... Într-un astfel de război n-am putea simpatiza cu nici unul din beligeranți — dimpotrivă n-am putea dori decît ca toți să fie înfrînți, dacă acest lucru ar fi cu putință. Acest război ar fi groaznic, dar orice s-ar întîmpla, în ultimă instanță, ar fi în folosul mișcării socialiste și ar apropia victoria clasei muncitoare" [17].

---

[15] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 28, ediția rusă, pag. 3—5.
[16] Ibid.
[17] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 28, ediția rusă 1940, pag. 3—5.

Sfaturile înțelepte date de F. Engels tinerei noastre mișcări au contribuit la intensificarea eforturilor elementelor înaintate pentru organizarea cît mai grabnică a muncitorimii romîne, pentru crearea partidului ei politic. Totodată, ele au dat un imbold luptei muncitorilor din țara noastră împotriva exploatării pentru cucerirea unor revendicări cu caracter economic și politic.

*

Puternicele mișcări țărănești și muncitorești din 1888 erau apreciate de socialiștii din Romînia ca semne ale activizării maselor muncitoare, ale creșterii conștiinței lor revoluționare, ca dovezi ale agravării antagonismelor de clasă în Romînia. Ziarul „Unirea muncitorilor" scria: „Cele din urmă mișcări ale țăranilor noștri, deznădăjduiți de asupririle și nedreptățile ce întîmpină, grevele din orașe, precum și aceea a lucrătorilor de la căile ferate din București, Galați și Pașcani, grevele lucrătorilor cărușași și ale celorlalți muncitori din portul Brăila, toate acestea au dovedit îndeajuns că clasele muncitoare se deșteaptă și că ele pricep că de unirea lor atîrnă îndreptarea acelor stări de care suferă astăzi" [18].

În acele condiții, socialiștii din Iași și Galați, iar mai tîrziu și cei din București, ajungînd la o „înțelegere desăvîrșită în privința tacticii și principiilor" [19], s-au pronunțat pentru participarea activă în alegerile parlamentare. În acest scop, în unele județe ale țării au fost desemnați candidați ai „Partidei muncitorilor" la colegiile II și III.

În pofida fărădelegilor la care au recurs autoritățile burghezo-moșierești pentru a zădărnici votarea candidaților socialiști, doi dintre ei au fost aleși deputați.

Subliniind marea importanță a acestui succes, ziarul „Drepturile omului" scria: „Socialismul, prin reușita alegerilor de astăzi, se așază de acum pe temelia socială și legală a luptelor politice și parlamentare. Pînă acum erau grupuri socialiste în țară, de acum s-a alcătuit partidul socialist [20], grupurile răzlețe din Iași se vor uni, se vor organiza în jurul luptei politice și sociale întreprinse de grupul parlamentar socialist din cameră" [21].

Urmărind succesele obținute în alegerile parlamentare de către mișcarea socialistă din diferite țări, care a izbutit să trimită în parlament numeroși deputați socialiști, F. Engels amintea și despre succesul obținut în această privință de către mișcarea socialistă din Romînia.

În introducerea la lucrarea lui K. Marx: „Luptele de clasă în Franța (1848—1850)", Engels scria: „În Belgia muncitorii și-au cucerit anul trecut dreptul de vot și au învins într-un sfert din circumscripțiile electorale. În Elveția, în Italia, în Danemarca, chiar și în Bulgaria și în Romînia, socialiștii sînt reprezentați în parlament" [22].

---

[18] „Unirea muncitorilor" nr. 1, din 3 septembrie 1888.

[19] „Muncitorul" din 7 august 1888.

[20] Desigur că se exagerau victoriile socialiștilor din Romînia în alegerile parlamentare. Ele au dus la intensificarea acțiunilor pentru crearea unui partid al muncitorilor, partid care se va înființa în 1893.

[21] „Drepturile omului", din 16 octombrie 1888.

[22] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere alese în două volume, vol. I, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 122.

Socialiștii din Romînia au cerut îndrumări conducătorului mișcării muncitorești internaționale, F. Engels, și în privința atitudinii deputaților socialiști romîni în parlamentul burghezo-moșieresc. Astfel, de exemplu, printr-un student socialist care a avut prilej să meargă la Londra, Engels a sfătuit socialiștii din Romînia să adopte o poziție favorabilă în problema fortificației, care a fost aprig dezbătută în parlamentul burghezo-moșieresc [23].

*

F. Engels primea regulat o serie de ziare și broșuri socialiste romînești. Din scrisoarea trimisă la 4 ianuarie 1888 lui Ioan Nădejde reiese că conducătorul proletariatului internațional era în posesia a cîtorva exemplare din publicațiile socialiste romînești „Revista socială" și „Contemporanul", precum și a broșurilor „Ce vor socialiștii romîni" și „Karl Marx și economiștii noștri". Urmărind traducerea în limba romînă a unor lucrări proprii și în special traducerea lucrării „Originea familiei, a proprietății private și a statului" etc., F. Engels exprima sincere mulțumiri socialiștilor romîni „pentru munca pe care ați avut amabilitatea s-o luați asupra dv. ca aceste lucrări să devină accesibile cititorilor romîni" [24].

Într-o scrisoare trimisă lui Albert Sorge (5 martie 1892), Engels spunea: „Dacă ai vedea mormanele de ziare germane, franțuzești, italienești, spaniole, poloneze, rusești, daneze, americane, engleze, iar uneori și romînești pe care le primesc și pe care trebuie cel puțin să le frunzăresc pentru a mă putea ține la curent cu evenimentele" [25].

Într-o altă corespondență trimisă tot lui A. Sorge (10 noiembrie 1894), Engels constata: „În afară de celelalte ziare socialiste, mi se mai trimit în momentul de față ziarul romînesc („Munca") și ziarul bulgăresc (care se numea înainte „Lucrătorul", iar acum se numește „Socialistul") și încep să mă inițiez puțin cîte puțin în aceste limbi" [26].

O dată cu dezvoltarea impetuoasă a mișcării muncitorești, socialiștii din Romînia puneau problema necesității editării unei gazete zilnice socialiste, care, după cum afirmau ei, „e un admirabil mijloc de propagandă socialistă, e o armă de luptă practică, e un steag împrejurul căruia se vor strînge luptătorii" [27]. Gazeta zilnică trebuie să facă și mai mult, ajutînd organizarea unui partid puternic al muncitorilor, care e acum numai la început lui.

În acest scop, în gazeta „Munca" au apărut numeroase chemări către muncitorii din țară prin care conducerea partidului solicita concursul material al tuturor organizațiilor muncitorești din țară și al fiecărui muncitor în parte „care pricepe însemnătatea faptului ca partida să aibă o gazetă zilnică" [28].

Preocupările perseverente ale socialiștilor romîni de a edita o gazetă zilnică, în locul săptămînalului „Munca", au fost remarcate de Engels. În

[23] „Lumea nouă" din 2 august 1895.
[24] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 28, ediția rusă, pag. 3.
[25] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 29, ediția rusă, pag. 28.
[26] Op. cit., pag. 337.
[27] „Munca" din 16 octombrie 1894.
[28] „Munca" din 25 septembrie 1894.

scrisoarea trimisă lui A. Sorge la 10 noiembrie 1894, Engels îl informa că „Romînii vor edita la București un cotidian“ [29].

F. Engels a fost preocupat de studierea limbii romîne, mai ales cu scopul de a urmări îndeaproape răspîndirea socialismului științific în această parte a Europei.

Referitor la neobositele sale strădanii de a învăța limba romînă, F. Engels consemna următoarele în scrisoarea din ianuarie 1888: „Pe lîngă cinstea pe care mi-ați arătat-o (de a publica în limba romînă unele lucrări ale sale — *n.n.*) mi-ați făcut și un serviciu personal, întrucît mi-ați dat posibilitatea să învăț, în sfîrșit, măcar în mică măsură limba dv. Spun în sfîrșit pentru că în urmă cu aproape 50 de ani am încercat, folosind gramatica comparativă a limbilor romanice a lui Diez, s-o învăț, dar fără succes. De curînd mi-am procurat o mică gramatică a lui Cionca; dar cum nu aveam texte pentru lectură și nici dicționar, progresam foarte încet. Or, cu ajutorul traducerii dv., am reușit să fac unele progrese; textul original, etimologia latină și slavă mi-au înlocuit dicționarul și datorită dv. pot spune acum: limba romînă nu-mi este complet necunoscută. Totuși mi-ați face un mare serviciu dacă mi-ați recomanda un dicționar acceptabil — romîno-german, romîno-francez sau romîno-italian —, căci aceasta mi-ar da posibilitatea să înțeleg mai bine articolele și broșurile dv.: „Ce vor socialiștii romîni“ și „K. Marx și economiștii noștri“, pe care le-am primit...“ [30]

În scrisoarea către redacția culegerii bulgare „Social-democrat“ (9 iunie 1893), Engels sublinia că „cerințele pe care ni le pune internaționalismul cresc an de an. Înainte de 1848 te puteai mulțumi să cunoști într-o anumită măsură principalele limbi din Europa centrală și apuseană, acum însă situația este de așa natură încît la bătrînețe trebuie să mă apuc să învăț și limbile romînă și bulgară pentru a putea urmări înaintarea socialismului spre est și sud-est“ [31].

F. Engels, arătîndu-și deosebita satisfacție pentru pătrunderea socialismului științific și în această parte a Europei, sublinia: „Dar noi aici în Occident ne bucurăm din suflet de aceste avanposturi ale noastre din sud-estul Europei (e vorba de Romînia și Bulgaria — *n.n.*) la granița Asiei, care duc spre malurile Mării Negre și ale Mării Egee steagul înălțat de Marx, al proletariatului contemporan. O, dacă Marx ar fi apucat să vadă acest lucru!“ [32].

Pe bună dreptate, oficiosul Partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia, „Lumea nouă“, scria că Engels, marele învățător al proletariatului internațional, „se interesa foarte mult de istoria dezvoltării acestei țări. Progresele socialismului îi aduceau mare bucurie“ [33].

F. Engels a cunoscut personal numeroși socialiști și conducători ai mișcării noastre muncitorești. Cu unii dintre ei a purtat chiar corespondență. În scrisoarea din 10 ianuarie 1868 adresată lui Marx, el menționa, printre altele: „Intenționam să-ți scriu astăzi în mod detaliat, dar intervenind un

---

[29] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 29, ediția rusă, pag. 337.

[30] „Contemporanul“, anul VI, pag. 570—571.

[31] *K. Marx, F. Engels* și *V. I. Lenin*: „Despre internaționalismul proletar“, Editura politică, 1959, pag. 240.

[32] Ibid.

[33] „Lumea nouă“, din 2 august 1895.

sîrb *și un valah (subl. ns.)*, care m-au făcut să zăbovesc cîteva ore, au zădărnicit planurile mele" [34].

C. Dobrogeanu-Gherea amintea că, în anul 1893 (probabil în luna iulie), s-a întîlnit cu F. Engels la Londra [35], iar apoi cu o lună mai tîrziu la Zürich [36].

Delegații organizațiilor muncitorești din Romînia la congresele Internaționalei a II-a au cunoscut, de asemenea, personal pe conducătorul proletariatului internațional.

Tot C. D. Gherea sublinia entuziasmul cu care delegații socialiști, reprezentanți a 18 națiuni, au întîmpinat pe F. Engels, venit la Congresul de la Zürich ținut în vara anului 1893. „Cînd la Zürich prezidenta congresului internațional — revoluționara rusă Ana Kulisova — a amintit că Engels e între congresiști, atunci, ca electrizat, întreg congresul s-a sculat în picioare, aclamînd cu aplauze nesfîrșite pe Engels și ori de cîte ori încerca să mulțumească, tunete de aplauze și strigăte nesfîrșite de bucurie și entuziasm îl întrerupeau" [37].

Această primire entuziastă era o dovadă în plus că F. Engels, prin experiența sa revoluționară de o jumătate de veac, prin îndrumarea și sfatul pe care-l dădea, era considerat conducătorul partidelor social-democrate.

F. Engels a colaborat și la revista „L'Ère nouvelle", pe care o scotea la Paris George Diamandi, socialist din Romînia. În traducere franceză, revista publică ultimul capitol al lucrării lui Engels „Originea familiei, a proprietății private și a statului". Aceasta a fost cea dintîi versiune franceză a importantei lucrări a marelui Engels. De altfel, după cum relata organul P.S.D.M.R., „Lumea nouă", un socialist, mergînd la Londra, l-a găsit pe Engels citind articolul lui Rion despre „Proprietatea țăranului și religia în timpul revoluției franceze", apărut în „Critica socială" și reprodus în revista socialistă „L'Ère nouvelle", și i-a spus că „tînărul [38] promite mult pentru viitor" [39].

Interesul pe care-l purta Engels mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră reiese și din corespondența purtată cu Panait Mușoiu, socialist înaintat în acea vreme. Străduindu-se să retipărească în limba romînă lucrarea „Socialism utopic și socialism științific", Mușoiu îi trimite lui Engels, la 24 februarie 1894, un exemplar al lucrării [40], cu rugămintea de a-i scrie o prefață pentru ediția următoare. F. Engels, deși ocupat cu terminarea volumului al III-lea al „Capitalului" lui Marx, îi răspunde, la 20 martie 1894, atrăgîndu-i atenția ca „să nu luați ca bază traducerea franceză a

---

[34] *Marx-Engels:* „Corespondență", vol. 4, pag. 12.

[35] *C. Dobrogeanu-Gherea:* „Studii critice", vol. V, pag. 293—297.

[36] „Lumea nouă literară și științifică" din 31 iulie 1895. Cu această ocazie, mărturisește Gherea, „i-am strîns mîna zicîndu-i: La revedere, peste trei ani la Londra, el mi-a răspuns cu glas obosit: «Cine știe, trei ani e vreme lungă și eu sînt bătrîn»".

[37] Ibid.

[38] Ionescu Rion avea atunci doar 21 de ani.

[39] „Lumea nouă" din 2 august 1895.

[40] Cu aceeași ocazie, Panait Mușoiu mai trimite și un exemplar din „Manifestul Comunist" tradus în limba romînă.

acesteia"[41]. Engels mai arăta că „din păcate, timpul nu-mi permite să vă satisfac dorința de a scrie o prefață la noua ediție"[42].

Gazeta „Românîa muncitoare", ocupîndu-se într-un articol de figura măreață a lui F. Engels, redă cuvintele marelui revoluționar democrat rus Cernîșevski: „Sînt oameni atît de scumpi nouă și atît de mari în ochii noștri, încît vorbind de ei ne silim să înăbușim toată admirația ce le păstrăm, căutăm să nu le facem nici o laudă, pentru că, oricît i-am lăuda, oricît am căuta să arătăm dragostea fără margini ce avem pentru dînșii, tot nu le-am da ceea ce merită într-adevăr, tot n-am putea descrie adevăratele noastre sentimente față de dînșii. Cernîșevski are dreptate — conchide „Românîa muncitoare" — și nimănui nu i se aplică vorbele astea decît lui Engels"[43].

Într-adevăr, așa cum sublinia și muncitorul socialist Alexandru Ionescu, într-o ședință a Clubului muncitorilor din București: „Nimic nu i-a rămas necunoscut, cunoștea organizația (de partid — *n.n.*) fiecărui stat în parte și era sfetnicul tuturor"[44].

În operele lor, întemeietorii socialismului științific, K. Marx și F. Engels, s-au referit în repetate rînduri și au făcut aprecieri valoroase privitoare și la istoria generală a țării noastre, la lupta revoluționară a maselor din această parte a Europei.

Astfel, F. Engels amintește despre ținuturile patriei noastre din timpuri îndepărtate, despre existența populației dace[45]. În „Originea familiei, a proprietății private și a statului", el face unele aprecieri asupra gradului de dezvoltare a forțelor și relațiilor de producție existente în acea perioadă pe meleagurile patriei noastre[46].

Despre războiul țărănesc din Transilvania și Ungaria din anul 1514, F. Engels a vorbit pe larg în lucrarea sa „Războiul țărănesc german".

Întemeietorii socialismului științific au acordat o deosebită atenție și altor momente importante ale luptei maselor populare de pe teritoriul patriei noastre, ca anul revoluționar 1848, Unirea Moldovei cu Țara Românească, lupta pentru dobîndirea independenței țării etc.

*

Lucrările întemeietorilor socialismului științific au fost cunoscute în Românîa curînd după apariția lor. Din documentele mișcării noastre muncitorești rezultă că elementele progresiste din Românîa au studiat „Capitalul" încă în primii ani ai deceniului al 8-lea al secolului trecut.

Unul din conducătorii de început ai mișcării noastre socialiste, Nicolae Zubcu Petrovici Codreanu, în bogata sa corespondență cu numeroși prieteni răzlețiți prin diferite orașe din țară îl citează pe Engels și referindu-se la principiile expuse de acesta într-una din operele sale[47].

---

[41] Vezi „O scrisoare a lui F. Engels către P. Mușoiu" în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 1/1955, pag. 66—67.

[42] Ibid.

[43] „Românîa muncitoare" din 13 august 1909.

[44] „Adevărul" din 27 iulie 1935.

[45] „Contribuții la studiul istoriei și limbii vechilor germani", pag. 42—43, 92.

[46] *F. Engels:* „Originea familiei, a proprietății private și a statului", Editura P.M.R. 1950, pag. 142—143, 146—149.

[47] *Friedrich Engels:* „50 de ani de la moartea lui", Ed. P.M.R. 1954, pag. 113.

În anul 1869, asociațiile muncitorești din Transilvania au primit din străinătate unele lucrări ale lui Marx și Engels, ca „Manifestul Partidului Comunist", „Statutul Internaționalei I" etc.[48]. Cu ocazia unor percheziții făcute la domiciliul unor socialiști din Brașov, în anul 1884, autoritățile burghezo-moșierești au confiscat, pe lîngă „Manifestul Partidului Comunist" de K. Marx și F. Engels, și lucrările: „Muncă salariată și capital", „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință" în limba germană[49]. Cîțiva ani mai tîrziu apare știrea că la biblioteca Clubului muncitorilor din București se găseau lucrări ale lui Marx și Engels, printre care „Anti-Dühring", „Ludwig Feuerbach și sfîrșitul filozofiei clasice germane" și altele[50].

Încă în primele gazete socialiste românești au fost publicate numeroase fragmente din lucrările lui Marx și Engels[51].

Pe lîngă „Capitalul" lui K. Marx, o înrîurire deosebit de puternică asupra socialiștilor din România a exercitat-o cartea lui Engels „Originea familiei, a proprietății private și a statului", apărută în limba română în 1885, în revista „Contemporanul". Lucrarea fusese prezentată în coloanele „Contemporanului" încă înaintea apariției ediției românești[52]. Socialiștii români au apreciat că această lucrare a lui Engels „înfățișează icoana adevărată a formelor prin care a trecut societatea omenească de la începutul ei și pînă în zilele noastre"[53].

Cu sprijinul moral și material al unor socialiști români, această lucrare, după cum remarcă însuși F. Engels în prefața la ediția a patra din 1891 a lucrării sale „Originea familiei, a proprietății private și a statului", „a fost tradusă în diferite limbi. Mai întîi în italienește..., apoi în românește: «Originea familiei, a proprietății private și a statului»... în revista ieșeană «Contemporanul», septembrie 1885—mai 1886"[54].

În prefața la ediția engleză a lucrării „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință", F. Engels remarca, de asemenea, că și această lucrare a fost tradusă în limba română: „În 1883 prietenii noștri germani au publicat broșura în limba în care a fost scrisă inițial. De atunci au fost publicate, pe baza textului german, traduceri în limbile italiană, rusă, daneză, olandeză și română. Astfel, împreună cu ediția engleză de față, această mică scriere a fost răspîndită în zece limbi"[55].

Lucrarea lui Engels „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință" a apărut în ediție românească sub titlul „Socialism utopic și științific" și a fost tradusă pentru prima dată în limba română în 1890 de Panait Mușoiu, care în anul 1892 publică și prima traducere în limba română a „Manifestului Partidului Comunist".

---

[48] „Nemes Dezsö" Az Általános Munkásegylet Története (istoricul Asociației generale a muncitorilor), Budapesta, 1952, pag. 31.

[49] „Studii", revistă de istorie nr. 4/1954, pag. 43.

[50] „Munca" din 4 august 1891.

[51] „Marx și Engels în limba română", Editura Academiei R.P.R., 1956.

[52] „Contemporanul", anul IV, pag. 269.

[53] „Contemporanul", anul V, seria a II-a, pag. 255.

[54] *F. Engels:* „Originea familiei, a proprietății private și a statului", E.S.P.L.P. 1957, pag. 8—9.

[55] *F. Engels:* „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință", Ed. P.M.R. 1951, pag. 7.

În perioada care a urmat, elementele socialiste înaintate, iar mai tîrziu comuniștii, au dus o muncă intensă pentru publicarea în limba romînă și răspîndirea în rîndurile maselor muncitoare a operelor lui F. Engels.

Clasa muncitoare din Romînia, în frunte cu elementele cele mai înaintate, conducîndu-se după învățătura întemeietorilor socialismului științific, a dus o luptă hotărîtă împotriva exploatării și asupririi. În anii avîntului revoluționar (1917—1921) care a urmat în țara noastră după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, datorită activității neobosite a luptătorilor revoluționari, conducători ai grupurilor comuniste, s-a plămădit Partidul Comunist din Romînia, adevăratul partid revoluționar capabil să organizeze și să conducă lupta clasei muncitoare și a tuturor oamenilor muncii din patria noastră împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru făurirea unei Romînii noi, socialiste.

Călăuzindu-se în întreaga sa activitate, — atît în adîncă ilegalitate, cît și după eliberare, — de învățătura marxist-leninistă, învățătură care este expresia științifică a intereselor vitale ale clasei muncitoare, ale tuturor oamenilor muncii, Partidul Comunist din Romînia a avut o călăuză sigură în acțiune, ceea ce a permis obținerea de uriașe succese pe drumul construirii socialismului în patria noastră.

După eliberarea țării noastre de sub jugul fascist, sub conducerea Partidului Muncitoresc Romîn s-a depus o muncă intensă în vederea publicării neîncetate a lucrărilor întemeietorilor socialismului științific, Karl Marx și F. Engels. Au apărut în mai multe ediții și în tiraje de masă principalele lucrări ale lui Marx și Engels — „Capitalul", „Manifestul Partidului Comunist", „Anti-Dühring", „Originea familiei, a proprietății private și a statului", „Critica programului de la Gotha", „Situația clasei muncitoare din Anglia" etc. S-a trecut de asemenea la publicarea în limba romînă a operelor complete ale lui Marx și Engels.

Alături de operele genialului Lenin, aceste lucrări au o însemnătate deosebită pentru educarea oamenilor muncii, ele constituie o armă neprețuită de luptă împotriva falsificărilor burgheze de tot felul și o călăuză prețioasă în lupta măreață pentru construirea socialismului în țara noastră.

ORGANIZAȚIILE PROFESIONALE MUNCITOREȘTI DIN ROMÎNIA ÎN PERIOADA 1893–1899

I. IACOȘ și V. PETRIȘOR

Condițiile grele de muncă și de viață ale muncitorilor, accidentele și bolile care le măcinau viața etc. au dus, încă de la mijlocul secolului trecut, la o serie de manifestări, la început izolate și neorganizate, contra exploatării. Acțiunile muncitorilor, fie individuale, fie în grupuri, au fost la început spontane, deoarece ei nu se ridicaseră la cunoașterea adevăratelor cauze ale situației lor grele, nu ajunseseră la gradul de conștiință care să le permită să acționeze ca o clasă „pentru sine".

Mai tîrziu nemulțumirea muncitorilor s-a manifestat printr-o serie de încercări de unire și de acțiuni, organizate pentru apărarea intereselor lor.

Organizațiile profesionale muncitorești au apărut în Romînia încă de la începutul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea sub formă de asociații și societăți mutuale. Ele aveau un caracter de ajutor reciproc limitat numai la cîteva probleme de necesitate strict personală, ca ajutor în caz de boală, moarte etc., fiind formate din lucrători și patroni și avînd în general o durată de existență scurtă.

Dezvoltarea capitalismului în ultimele decenii ale secolului trecut, pătrunderea capitalului străin în țară, crearea de noi întreprinderi industriale etc. au dus în mod implicit la creșterea numerică a proletariatului. Experiența proprie de luptă, influența mișcării socialiste internaționale și pătrunderea ideilor marxiste în mișcarea muncitorească din Romînia au contribuit la creșterea conștiinței de clasă a proletariatului. Activitatea cercurilor socialiste, editarea unor organe de presă, ca „Înainte", „Contemporanul", „Revista socială" etc., au avut un rol important în răspîndirea ideilor marxiste în țara noastră. Muncitorii au făcut cunoștință cu operele lui Marx și Engels: „Manifestul Partidului Comunist", „Capitalul", „Salariu, preț, profit", „Originea familiei, a proprietății private și a statului" etc. Prin intermediul lor, muncitorii aflau care sînt cauzele situației lor grele, învățau să se unească în lupta comună împotriva exploatatorilor. Pe măsură ce muncitorii își însușeau învățătura marxistă, ei deveneau conștienți de forțele lor, de interesele lor de clasă. Muncitorii au început tot mai mult să înțeleagă că numai organizați separat de patroni își vor putea apăra interesele lor.

Ca urmare, încă din deceniul al 9-lea a început acțiunea de înlăturare a patronilor din cadrul organizațiilor profesionale, lucru care a fost gene-

ralizat în ultimul deceniu, muncitorii constituindu-se în organizații profesionale proprii, de clasă.

Creșterea în ansamblu a mișcării muncitorești din Romînia, nenumăratele acțiuni greviste, demonstrații etc., înființarea, în 1893, a P.S.D.M.R. au dus la intensificarea procesului de transformare a proletariatului dintr-o clasă „în sine" într-o clasă „pentru sine". Referindu-se la acest proces general, Karl Marx a arătat că „această masă este deja o clasă față de capital, dar ea însăși pentru sine nu este încă o clasă". În luptă însă „această masă se unește, se constituie în clasă pentru ea însăși" [1]. Această teză a lui Karl Marx își găsește aplicarea și la mișcarea muncitorească din Romînia, ajutîndu-ne să înțelegem drumul parcurs de organizațiile profesionale de la simple organizații de ajutor la organizații bazate pe principiul luptei de clasă.

Crearea P.S.D.M.R. în 1893 a marcat o importantă victorie obținută de clasa muncitoare din Romînia pe drumul luptei pentru eliberarea de sub jugul exploatării, ducînd la unificarea cluburilor muncitorilor și a organizațiilor profesionale într-o organizație politică unică pe întreaga țară.

Organizațiile profesionale muncitorești din diferite centre ale țării, care pînă la crearea P.S.D.M.R. își desfășuraseră activitatea în mod izolat, aveau la acea dată posibilitatea să stabilească, prin afilierea la partid, o largă și strînsă legătură între ele. Cluburile muncitorilor, ca organizații locale ale partidului, cu toată atitudinea oportunistă a elementelor burghezo-liberale din conducerea partidului, au constituit centrul organizator și mobilizator al organizațiilor profesionale muncitorești. În anii care au urmat, organizațiile profesionale muncitorești au cunoscut importante schimbări atît în structura lor organizatorică cît și în programul și orientarea lor, transformîndu-se în adevărate organizații de clasă ale proletariatului. Acest lucru reiese din compoziția lor exclusiv muncitorească (în această perioadă patronii au fost complet înlăturați din cadrul organizațiilor profesionale muncitorești), din conținutul statutelor lor (înscrierea principiului luptei de clasă și al internaționalismului proletar), precum și din activitatea desfășurată zi de zi pentru apărarea intereselor muncitorilor (conducerea și sprijinirea grevelor, ajutor în caz de lipsă de lucru, lupta pentru o legislație muncitorească etc.).

Trebuie menționat însă că, pe lîngă caracterul de clasă, organizațiile profesionale muncitorești au păstrat și în perioada de care ne ocupăm, mai mult sau mai puțin, un caracter de ajutor reciproc.

Alături de cluburile muncitorilor, ele au avut un rol important în trezirea conștiinței de clasă a proletariatului, în organizarea și atragerea lui pe calea luptei împotriva exploatării.

Întregul proces de dezvoltare a organizațiilor profesionale muncitorești de la simple organizații de ajutor la organizații de clasă ale proletariatului a reprezentat, în același timp, drumul parcurs de clasa muncitoare în lupta pentru transformarea acestora în sindicate.

Organizațiile profesionale muncitorești din deceniul al 10-lea al secolului trecut, fie că purtau denumirea de societăți, fie de sindicate, au avut același caracter de clasă și au îndeplinit sarcinile organizațiilor sindicale,

[1] *K. Marx* și *F. Engels:* „Despre sindicate", Editura C.G.M. 1947, pag. 59.

similare mișcării sindicale europene din acea perioadă (Austro-Ungaria, Bulgaria etc.). Așadar, tendința creării de sindicate pătrundea tot mai mult în mișcarea muncitorească din Romînia.

În anii 1893—1894, unele societăți profesionale iau chiar denumirea de sindicate, exprimînd în acest fel însăși natura și caracterul lor. Astfel, în 1893 se înființează Sindicatul lucrătorilor zidari și lemnari din Galați [2]; Sindicatul general al lucrătorilor brutari din Galați [3]; Sindicatul general al lucrătorilor brutari din Brăila [4]. În 1894 ia ființă Sindicatul breslei franzelarilor din București [5]; Sindicatul lucrătorilor curelari și cizmari din Galați [6]; Sindicatul lucrătorilor lemnari din Galați [7] și Sindicatul lucrătorilor brutari din București [8]. În anul următor, 1895, se creează Sindicatul vînzătorilor de ziare din Galați [9], doi ani mai tîrziu, în 1897, găsim că ființează Sindicatul zugravilor și vopsitorilor din București, iar în 1898 — Sindicatul general al lucrătorilor și lucrătoarelor croitori salariați din Galați [10].

În Transilvania, primele organizații profesionale care purtau denumirea de sindicate se înființează încă din 1890. În anii care au urmat, numărul acestora a crescut în mod simțitor, atingînd în 1900 cifra de 32 [11].

Astfel s-au înființat: Sindicatul muncitorilor pantofari din Cluj (1890); Sindicatul lucrătorilor tîmplari din Arad (1891) [12]; Sindicatul muncitorilor croitori din Cluj (1892); Sindicatul lucrătorilor pantofari din Timișoara (1892); Sindicatul muncitorilor constructori din Cluj (1894) [13]; Sindicatul muncitorilor metalurgiști din Oradea (1894); Sindicatele muncitorilor metalurgiști și brutari din Brașov (1895) [14]; Sindicatul muncitorilor minieri din Anina (1897); Sindicatul muncitorilor din industria de fier și metalurgie din Cluj (1898) [15] etc.

Procesul de transformare a societăților profesionale în sindicate, care a căpătat o expresie mai evidentă în ultimul deceniu al secolului trecut, nu a putut fi desăvîrșit în perioada de care ne ocupăm datorită stadiului de dezvoltare a mișcării muncitorești din Romînia, insuficientei dezvoltări a conștiinței de clasă a proletariatului, precum și datorită măsurilor represive ale autorităților burghezo-moșierești și influenței nefaste a elementelor burghezo-liberale, care au căutat la tot pasul să limiteze activitatea organizațiilor profesionale la acțiuni cu caracter strict economic, să le abată de la lupta politică.

---

[2] Biblioteca Academiei R.P.R. A.11.797, vol. 7, broșura 12.
[3] Loc. cit., broșura 1.
[4] Loc. cit., broșura 6.
[5] Biblioteca Academiei R.P.R. A.11.797, vol. 9, broșura 38.
[6] „Lumea nouă", anul I, nr. 22, din 25 noiembrie 1894.
[7] Ibid.
[8] „Documente din mișcarea muncitorească 1872—1916", culese și adnotate de M. Roller, Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a completată, pag. 257.
[9] „Lumea nouă", anul I, nr. 92, din 11 februarie 1895.
[10] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.230, din 27 august 1898.
[11] *L. Fodor* și *L. Vaida*: „Contribuții la istoria mișcării sindicale din Transilvania (1848—1917)", Editura C.C.S. 1957, pag. 59.
[12] Ibid.
[13] „Szakszervezet" („Sindicatul"), aprilie-mai, Cluj 1946, pag. 115.
[14] „Népszava naptar" („Calendarul Népszava") pe 1896.
[15] *V. A. Varga*: „Contribuții la istoria mișcării muncitorești din Transilvania la sfîrșitul secolului al XIX-lea", în „Studii" nr. 3/1959, pag. 26.

Faptul că organizațiile profesionale muncitorești nu au fost sprijinite decît în slabă măsură de către partid, ca organizație politică conducătoare a proletariatului, datorită tocmai elementelor oportuniste din conducerea acestuia, că nu au primit îndrumarea necesară în acest sens a constituit, de asemenea, o frînă în drumul transformării lor în sindicate.

Greutățile întîmpinate nu au putut ține însă pe loc, deși au constituit o piedică serioasă, mersul înainte al organizațiilor profesionale muncitorești spre transformarea lor treptată, la începutul secolului al XX-lea, în adevărate organizații sindicale de masă.

Principiile și sarcinile mișcării sindicale, ca urmare a procesului îndelung de dezvoltare a mișcării profesionale și în general a mișcării muncitorești, au apărut și s-au conturat în deceniul ultim al secolului trecut, ele urmînd a fi completate, sintetizate și generalizate în primul deceniu al secolului al XX-lea.

Deși elementele oportuniste au încercat să limiteze activitatea organizațiilor profesionale muncitorești, să evite luarea unor hotărîri privind mersul lor înainte, totuși, datorită muncitorilor înaintați din mișcare, încă de la primul Congres de constituire a P.S.D.M.R. (1893) a fost adoptată o rezoluție în care se hotăra ca în acele orașe și în acele profesiuni în care încă nu erau create organizații profesionale, cluburile muncitorești să „...stăruie din toate puterile pentru întemeierea de asemenea organizații, care, excluzînd politica, să se ocupe de rezolvarea tuturor celorlalte interese economice și sociale..." [16]. Congresul a mai stabilit că aceste organizații profesionale trebuiau să mobilizeze pe muncitori pentru a sprijini politica partidului, urmînd ca ele să devină „...o școală pregătitoare a partidului..." [17].

După cum vedem, muncitorii, în frunte cu elementele înaintate, au reușit să impună adoptarea unei rezoluții care trasa ca sarcină să se lupte pentru extinderea organizațiilor profesionale ale proletariatului, deși nu se indicau metode practice de conlucrare în cadrul acestora. Oportuniștii au reușit nu numai să evite includerea în rezoluție a măsurilor ce trebuiau luate în vederea folosirii unor metode concrete de conlucrare, dar și să introducă limitarea exclusivă a activității organizațiilor profesionale la problemele economice.

Cu toate stăruințele elementelor oportuniste din conducerea partidului de a limita activitatea organizațiilor profesionale numai la probleme economice, ele, conduse de elementele muncitorești înaintate, au reușit să îmbine lupta pentru revendicări economice cu cele politice.

Orientarea elementelor înaintate din mișcarea muncitorească spre organizațiile profesionale era determinată de faptul că acestea erau mai accesibile tuturor muncitorilor, chiar și aceiora care aveau un nivel politic scăzut, o slabă conștiință de clasă. Prin intermediul lor, proletariatul era atras de la organizarea economică spre cea politică, spre cluburile muncitorești. În cadrul organizațiilor profesionale, muncitorii luau contact, prin conferințe, cărți, broșuri, presă etc., cu socialismul, învățau să lupte organizat pentru îmbunătățirea condițiilor lor de viață, învățau că fără o luptă

[16] „Documente din mișcarea muncitorească 1872—1916", culese și adnotate de M. Roller, Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a completată, pag. 207.

[17] „Munca", anul IV, nr. 7, din 11 aprilie 1893.

generală împotriva claselor dominante, pentru răsturnarea lor, nu se vor putea elibera de sub jugul exploatării.

În anii care au urmat, organizațiile profesionale muncitorești au cunoscut o dezvoltare deosebită față de perioada precedentă.

*

În 1893, în momentul creării P.S.D.M.R., în Romînia existau un număr de circa 46 de organizații profesionale, înglobînd muncitori dintr-o serie de domenii ale vieții economice, multe dintre ele ființînd în București. În anii care au urmat, numărul lor a crescut foarte mult ; organizații profesionale muncitorești s-au înființat în aproape toate ramurile economice, în majoritatea orașelor țării.

Astfel, în 1893, pe lîngă cele 46 de organizații profesionale muncitorești existente, s-au mai înființat încă 19; în 1894 s-au înființat încă 24; în 1895 — încă 15. În următorii doi ani, acțiunea de creare de noi organizații profesionale, cu toată împotrivirea elementelor oportuniste, a cunoscut o dezvoltare mai intensă : în 1896 s-au înființat un număr de 37 de organizații profesionale, iar în 1897 — încă 53. Pe lîngă cele enumerate mai sus, în Transilvania au ființat în perioada 1893—1899 aproximativ 66 de organizații profesionale muncitorești bazate pe principiul luptei de clasă.

În 1898-1899, ritmul de creare de noi organizații profesionale muncitorești a cunoscut o oarecare scădere, înființîndu-se un număr de 31, respectiv 19 organizații profesionale. Această situație a fost determinată de faptul că burghezia și moșierimea, prin intermediul aparatului represiv de stat și sprijinite de elementele oportuniste, s-au ridicat cu hotărîre împotriva organizațiilor profesionale, care se întăreau tot mai mult, devenind organizații profesionale de clasă ale proletariatului, încercînd să pună o stavilă dezvoltării lor și chiar să le distrugă prin tot felul de mijloace care le stăteau la dispoziție.

Important pentru această perioadă este și faptul că organizații profesionale muncitorești, înglobînd muncitori din diferite domenii economice, s-au înființat în numeroase centre ale țării, ca București, Galați, Arad, Timișoara, Craiova, Brăila, Brașov, Cluj, Iași, Ploiești, Sibiu, Oradea, Botoșani, Bacău, Focșani etc. Așadar, organizarea profesională a muncitorilor cuprindea aproape întreaga țară. Tabelul de mai jos ilustrează în mod concret repartizarea lor pe orașe. (Vezi tabelul din pag. 43.)

Un lucru nou, desebit de important, în comparație cu perioada de pînă la 1893, cînd organizațiile profesionale cuprindeau în special muncitori din micile ateliere, este acela că, începînd cu deceniul al 10-lea al secolului trecut, în diverse centre ale țării a avut loc un proces de creștere a organizării muncitorilor și din ramurile principale ale industriei. În această perioadă s-au înființat organizații profesionale muncitorești ale strungarilor, mecanicilor, lucrătorilor în fontă și metal, lăcătușilor, muncitorilor de la căile ferate, minerilor, mecanicilor agricoli etc. [18].

[18] Astfel de organizații profesionale muncitorești au fost : Societatea „Mina și pădurea" a lucrătorilor mecanici ; Societatea meseriașilor din Atelierul C.F.R. București ; Sindicatul muncitorilor metalurgiști din Brașov ; Asociația muncitorilor metalurgiști din Timișoara ; Sindicatul muncitorilor metalurgiști din Cluj ; Sindicatul muncitorilor metalurgiști din Oradea ; Sindicatul muncitorilor minieri din Anina ; Societatea „Colosul" a lucră-

Repartizarea pe oraşe a organizaţiilor profesionale muncitoreşti în perioada 1893-1899 *

Oraşul	Total	Oraşu	Total
Bucureşti	162	Tr. Severin	2
Craiova	16	Făgăraş	2
Galaţi	14	Bîrlad	2
Arad	13	Anina	1
Iaşi	10	Tulcea	1
Timişoara	9	Reşiţa	1
Cluj	8	Zalău	1
Brăila	8	Vaslui	1
Braşov	8	Odorhei	1
Ploieşti	7	Piatra Neamţ	1
Sibiu	7	Reghin	1
Bacău	6	Paşcani	1
Oradea	5	Orăştie	1
Focşani	5	Tg. Frumos	1
Botoşani	5	Gherla	1
Satu Mare	4	Tîrgovişte	1
Tg. Mureş	3	Buzău	1

Un alt aspect caracteristic acestei perioade este avîntul luat de organizarea micilor funcţionari care nu aveau altă sursă de ciştig decît leafa mizeră pe care o primeau. Se înfiinţează organizaţii profesionale ale micilor funcţionari comerciali (vînzători în diferite prăvălii, magazine etc.), care formau o pătură destul de numeroasă, ale funcţionarilor comerciali librari, ale micilor funcţionari ai statului, cum au fost, de exemplu, factorii de la poştă, telegraf şi telefoane, funcţionari de la primăria capitalei, de la căile ferate etc. [19]. Tot în această perioadă iau fiinţă un număr relativ mic de organizaţii profesionale formate exclusiv din femei, sau societăţi mixte [20].

torilor mecanici din Romînia: Societatea lucrătorilor strungari din Bucureşti; Societatea muncitorilor lăcătuşi din Bucureşti; Societatea „Dalta" a lucrătorilor strungari din Bucureşti; Societatea „Nicovala" a lucrătorilor lăcătuşi; Societatea generală a lucrătorilor în fier şi lemn şi în general a tuturor muncitorilor de orice breaslă din Bucureşti; Societatea „Viitorul" pentru focarii şi lucrătorii depoului C.F.R.-Tr. Severin; Societatea mecanicilor agricoli din Romînia; Societatea lucrătorilor lăcătuşi din Iaşi; Societatea lucrătorilor în metal, fier şi branşele înrudite din Craiova; Societatea mecanicilor din Craiova etc.

* Tabelul a fost întocmit pe baza statutelor acestor organizaţii, a presei muncitoreşti din acea vreme şi a unor materiale publicate ulterior.

[19] Printre principalele organizaţii profesionale ale acestor categorii de salariaţi au fost: Societăţile funcţionarilor comerciali din Bucureşti, Iaşi, Galaţi, Brăila, Craiova, Tr. Severin, Buzău, Botoşani, Tîrgovişte, Societatea tinerimii comerciale din Bucureşti; Asociaţia salariaţilor comerciali din Satu Mare; Societatea funcţionarilor publici din Bacău; Societatea funcţionarilor comerciali librari din Bucureşti; Societatea „Venus" a corpului factorilor poştelor şi telegrafelor; Societatea corpului de conducători poştali din ţară; Societatea „Cultura" a funcţionarilor C.F.R. din Bucureşti; Sindicatul vînzătorilor de ziare din Galaţi; Societatea micilor funcţionari ai statului etc.

[20] În acest sens dăm ca exemplu Societatea „Ajutorul" a femeilor din Bucureşti; Societatea internaţională a lucrătorilor şi lucrătoarelor de croitorie bărbătească din Romînia „Înfrăţirea"; Societatea lucrătorilor şi lucrătoarelor pălărieri din Bucureşti; Sindicatul general al lucrătorilor şi lucrătoarelor croitori din Galaţi; Societatea lucrătorilor şi lucrătoarelor croitori din Botoşani; Societatea lucrătorilor şi lucrătoarelor legători de cărţi din Bucureşti etc.

Pentru a ne da seama mai bine de numărul și componența pe profesiuni a organizațiilor profesionale muncitorești, dăm mai jos următorul tabel:

Situația pe profesiuni a organizațiilor profesionale în perioada 1893-1899 *

Profesiunea	Numărul	Profesiunea	Numărul
Mecanici, strungari, turnători, mineri, lăcătuși etc.	31	legători de cărți	3
croitori	33	măcelari	3
cizmari și pantofari	24	sculptori în piatră și lemn	3
zidari, vopsitori, zugravi și poleitori	20	pălărieri	3
tîmplari, lemnari, dogari	20	blănari, cojocari, hăinari	3
funcționari publici și comerciali	19	vînzători de ziare	2
brutari și franzelari	15	cofetari	2
tipografi	14	coafori	2
C.F.R.	9	constructori	2
căruțași, caretași, birjari	6	ceaprazari	1
plăpumari, tapițeri	6	călcători chimici	1
tinichigii	6	chelneri	1
tăbăcari	5	fotografi	1
P.T.T.	4	parchetari	1
giuvaergii, argintari, ceasornicari	4	artesani	1
curelari	4	perieri	1
olari, teracotiști	4	alte societăți în care intrau muncitori de diferite profesiuni	56

Acest număr însemnat de 310 organizații profesionale muncitorești, dintre care unele aveau pînă la cîteva sute de membri **, prin activitatea desfășurată alături de organizațiile locale ale partidului, a dus nemijlocit la întărirea puterii combative a maselor muncitoare.

Faptul că ele au sprijinit și au răspuns în mod efectiv la mobilizările P.S.D.M.R., că participau la congresele partidului, că au recunoscut partidul, fie direct, fie prin intermediul cluburilor, ca for conducător central, politic, care să dirijeze și să conducă lupta împotriva patronilor, a exploatatorilor, pentru satisfacerea revendicărilor muncitorești, s-a oglindit și în declarația întîlnită foarte des în perioada respectivă, atît în presă cît și în statute, că organizațiile profesionale muncitorești se afiliază la partid, că recunosc și vor respecta întru totul statutul acestuia.

* Tabelul a fost întocmit pe baza statutelor acestor organizații, a presei muncitorești din acea vreme și a unor lucrări publicate ulterior.

** Societatea „Înfrățirea muncitorilor" din Galați cuprindea peste 300 de membri; Societatea muncitorilor din Iași avea 500 de membri; Sindicatul muncitorilor minieri din Anina — peste 500 de membri; Asociația muncitorilor pantofari și cizmari din Cluj — peste 100 de membri; Societatea muncitorilor caretași din București — 300 de membri; Sindicatul general al lucrătorilor brutari din Galați — 120 de membri; Sindicatul breslei franzelarilor din București — peste 100 de membri; Societatea „Dezrobirea" a lucrătorilor croitori salariați din București — 170 de membri etc.

Pe baza datelor de care dispunem, rezultă că în perioada 1893—1899 majoritatea organizațiilor profesionale erau afiliate la partid. Numai în 1893, deci în primul an de existență a P.S.D.M.R., s-au afiliat la acesta 18 organizații profesionale muncitorești [21].

În Transilvania, organizațiile profesionale s-au dezvoltat într-o anumită împletire organizatorică cu organizațiile partidului social-democrat, ceea ce a făcut ca ele să devină centre importante pentru mobilizarea maselor la luptă împotriva exploatării capitaliste.

Pentru a avea o imagine mai clară asupra caracterului de clasă al organizațiilor profesionale muncitorești, în cele ce urmează vom analiza unele aspecte din conținutul statutelor lor.

În majoritatea statutelor găsim înscris că scopul organizațiilor profesionale este : „să stabilească frăție și solidaritate între lucrători, să lupte pentru îmbunătățirea stării morale și materiale a lucrătorilor..." din breasla respectivă, precum și a „...tuturor lucrătorilor în general, să ajute pe membrii bolnavi, cei fără de lucru și în caz de moarte" [22]. În statutele unor organizații profesionale, pe lîngă cele de mai sus, erau prevăzute și mijloacele necesare pentru rezolvarea sarcinilor propuse. Așa, de pildă, în statutul unei organizații profesionale din Piatra Neamț se arăta că scopul ei „...este progresarea materială, morală și intelectuală a tuturor muncitorilor din acest oraș prin : a) formarea unui singur grup de muncitori (este vorba de tendința de centralizare a muncitorilor într-o singură organizație profesională pe întreg orașul — *n. n.*) ; b) organizarea și luminarea lui prin grai, scris, școală, bibliotecă etc.; c) înlăturarea neînțelegerilor ce se vor ivi printre muncitorii membri; d) ajutorarea în caz de lipsă de lucru; e) lupta pentru neatîrnarea muncitorului" [23].

Preocuparea organizațiilor profesionale față de nevoile zilnice ale muncitorilor era oglindită și în statutele acestora. Ele se angajau a „...lupta pentru ridicarea prețului muncii (este vorba de prețul forței de muncă — *n. n.*) în toate atelierele din București și din țară" [24], a „...lupta pentru reglementarea muncii, micșorarea orelor de muncă" [25]. De asemenea, unele organizații profesionale aveau cîte un birou special care se ocupa cu plasarea în producție a lucrătorilor șomeri.

---

[21] Societatea „Colosul" a mecanicilor din Gara de Nord, Sindicatul lucrătorilor zidari și lemnari din Galați, Sindicatul general al lucrătorilor brutari din Brăila, Sindicatul general al lucrătorilor brutari din Galați, Societățile lucrătorilor turnători, curelari, cizmari, pietrari, tapițeri, croitori, căruțași, zugravi, sobari, tîmplari, pilari, Societatea „Gutenberg" a lucrătorilor tipografi etc.

[22] Statutele Societății „Luceafărul" a lucrătorilor lăcătuși din Romînia (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 26) ; Statutul Societății lucrătorilor în metal, fier, lemn și branșe înrudite, Craiova, 1898 (Loc. cit., vol. 28) ; Statutul Sindicatului general al lucrătorilor brutari, Brăila, 1893 (Loc. cit., vol. 7) etc.

[23] Statutele Societății internaționale a muncitorilor din Piatra Neamț „Înfrățirea", 1894 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 9).

[24] Statutul Societății lucrătorilor tîmplari din București, 1890 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 6) ; vezi și Statutul Sindicatului general al lucrătorilor zidari și lemnari din Galați, 1893 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 7) etc.

[25] Statutul Societății lucrătorilor tîmplari „Frăția", Craiova, 1898 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 22) ; vezi și Statutul Sindicatului lucrătorilor tranzelari din București, 1894 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 9).

Propaganda pentru organizarea muncitorilor a fost dusă paralel cu întărirea caracterului de clasă al organizațiilor profesionale muncitorești și a internaționalismului proletar, lucru, de altfel, oglindit și în statutele lor. Combativitatea de luptă a proletariatului era în creștere. Dreptul de a fi membru al unei organizații profesionale era dat numai muncitorilor, indiferent de naționalitate, sex sau religie. Patronii sau uneltele lor erau înlăturate. În majoritatea statutelor era consfințit acest principiu de clasă. Astfel, în statutul Sindicatului general al lucrătorilor brutari din Galați se prevedea că „pot fi membri ai sindicatului orice muncitori brutari care primesc (recunosc și respectă — *n. n.*) statutele. Sindicatul nu face deosebire de religie, naționalitate, sex. El proclamă că toți muncitorii sînt frați și au aceleași nevoi" [26]. În statutul Societății „Unirea lucrătorilor meseriași din Bacău" se specifica că poate fi membru „orice muncitor meseriaș, fără deosebire de sex, religie sau naționalitate", iar la articolul 4, aliniatul d se sublinia că „...sub nici un pretext un patron, șef de atelier sau maistru ...nu pot fi (membri — *n. n.*) în societate" [27]. În statutul unei alte organizații profesionale se arăta că „pentru a fi primit (în organizație — *n.n.*) membrul trebuie să fie lucrător... să aibă cel puțin 18 ani, să declare în scris că recunoaște statutul și admite principiul frăției internaționale" [28]. În statutul Societății muncitorilor din Iași se arăta că poate fi membru „orice muncitor fără deosebire de sex, religie sau naționalitate de la vîrsta de 17 ani. Patronii (meșterii), directorii de fabrică și atelier nu pot fi sub nici un chip membri" [29]. De asemenea, în statutele organizațiilor profesionale ale muncitorilor metalurgiști din Brașov, Cluj, ale muncitorilor cizmari, tîmplari, croitori din Timișoara, Arad, Sibiu etc. se prevedea organizarea muncitorilor, indiferent că erau romîni, maghiari, germani, sîrbi etc., pentru lupta comună împotriva capitaliștilor [30]. Trebuie subliniat că muncitorii, prin lupta lor, au reușit să impună înscrierea în statute și să apere caracterul de clasă al organizațiilor profesionale. În mai multe statute, pe lîngă faptul că se specifica imposibilitatea intrării patronilor în organizațiile profesionale muncitorești, se arăta că „un societar devenit patron se consideră retras voluntar din societate" [31].

Aceste prevederi ne arată că conștiința de clasă a muncitorilor crescuse, că ei și-au dat seama că între exploatați și exploatatori nu pot exista nici un fel de interese comune și că numai unindu-se separat de patroni în organizații formate exclusiv din muncitori vor putea lupta cu hotărîre și cu sorți de victorie împotriva claselor exploatatoare, pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață.

---

[26] Statutele Sindicatului general al lucrătorilor brutari din Galați, 1893 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 7, broșura 1).

[27] „Muncitorul", anul I, nr. 32, din 8 mai 1888.

[28] Statutul Societății lucrătorilor tîmplari „Frăția", Craiova, 1898 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 22).

[29] Statutul Societății muncitorilor din Iași, 1893 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 7).

[30] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., mapa 53.

[31] Statutul Societății lucrătorilor tîmplari „Frăția", Craiova, 1898 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 22) ; Statutul Societății sculptorilor în piatră din Romînia, 1895 (Loc. cit., vol. 15) etc.

Privitor la drepturile membrilor, aproape în toate statutele se arăta că „fiecare membru are dreptul de a vota, a alege, a fi ales, are dreptul de ajutor în toate cazurile“ [32].

Statutele unor organizații specificau că „membrii sînt datori a lucra pentru propășirea sindicatului, a clasei muncitoare și a P.S.D.M.R.“ Statutele mai prevedeau că „orice membru s-ar dovedi că lucrează contra sindicatului, contra clubului sau este dușman al clasei muncitoare se va exclude din sindicat“. În ceea ce privește angajarea la lucru se arăta că „membrul de sindicat este dator să arate secretarului condițiile în care s-a angajat la muncă“ [33]. Comitetul sindical urma să hotărască condițiile în care trebuia să se efectueze munca, să fixeze salariile și orele de muncă etc. Prevederea era foarte importantă, deoarece nici un membru al sindicatului nu avea voie să se angajeze cu un salariu mai mic decît nivelul general, altfel ar fi dus la o scădere a salariilor muncitorilor.

În statute erau stabilite, de asemenea, sarcini concrete privind legăturile cu alte organizații profesionale, precizîndu-se că „secretarul sindicatului se va pune în relații cu celelalte sindicate sau societăți din țară spre a se cunoaște condițiile muncii în celelalte orașe. El este obligat a publica în ziarul «Munca» în fiecare lună un raport deslușit al cercetărilor și datelor culese“ [34]. În statutul Sindicatului breslei franzelarilor din București se arăta că „în cazul cînd s-ar simți necesitatea unei greve, atunci, consultînd întreaga adunare, comitetul proclamă greva și va conduce partea materială și morală“ [35]. Aceeași idee era exprimată și în statutul Sindicatului muncitorilor zugravi, vopsitori de firme și auritori din Arad [36]. Așadar, comitetul avea și sarcina de a conduce grevele muncitorilor pentru apărarea intereselor lor.

Înscrierea în statut a drepturilor și îndatoririlor membrilor, ca și concretizarea sarcinilor comitetului, constituie unul dintre elementele importante ale organizațiilor sindicale; este vorba de democrația internă de organizație care avea să se dezvolte după 1905.

*

Faptul că în ultimul deceniu al secolului al XIX-lea organizațiile profesionale au făcut însemnați pași înainte în dezvoltarea lor s-a oglindit nu numai prin creșterea numerică și organizatorică, ci și prin întărirea caracterului lor de clasă. Astfel, cu ocazia înființării unei organizații profesionale a funcționarilor comerciali din Botoșani, se spunea : „Azi se pune problema

[32] Statutele Sindicatului breslei franzelarilor din București, 1894 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 9, broșura 38) ; vezi și statutele celorlalte sindicate.

[33] Statutele Sindicatului general al lucrătorilor brutari din Galați, 1893 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 7, broșura 1).

[34] Ibid. Din păcate, chiar dacă s-au ocupat de activitatea sindicatului, rapoarte lunare n-au fost publicate. Cu toate acestea, prezentarea unor informări în adunările generale permitea muncitorilor să cunoască activitatea comitetului și să-l tragă la răspundere, iar dacă se iveau nereguli să fie chiar înlocuit sau înlocuiți unii membri necorespunzători.

[35] Statutul Sindicatului breslei franzelarilor din București, 1894 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 9, broșura 38).

[36] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., mapa 5, doc. nr. 1.039/1898 și 109.391/1897.

organizării unei noi societăți care să lupte pentru 8 sau 10 ore de muncă, mărirea salariilor, repaus complet sîmbăta sau duminica și intrarea în legătură cu toate societățile de funcționari comerciali din țară" [37]. La Bîrlad, la o întrunire a muncitorilor se arăta că „toți muncitorii, fără deosebire de naționalitate și religie, trebuie să lupte mînă în mînă pentru dezrobirea lor" [38], că această luptă este o luptă de clasă care poate izbîndi numai în cazul cînd se va asigura o organizare serioasă.

În cadrul ședințelor multor organizații profesionale s-a dezbătut necesitatea antrenării a cît mai mulți muncitori la lupta organizată. Astfel, Societatea internațională * a lucrătorilor croitori din București „Dezrobirea", la întrunirea din 5 aprilie 1896, a dezbătut subiectul „Organizarea temeinică a tuturor lucrătorilor croitori din capitală" [39]; Sindicatul lucrătorilor brutari din București, în luna februarie 1896, a dezbătut și analizat activitatea organizației, relevîndu-se necesitatea atragerii de noi membri [40]. La 28 februarie 1897, la Brașov a fost organizată o adunare la care au participat 500—600 de muncitori și calfe și la care s-au discutat situația grea în care se aflau lucrătorii și necesitatea înființării unei asociații generale muncitorești [41]. La Tg. Mureș, cu toată teroarea autorităților, muncitorii au continuat să se organizeze, să țină întruniri și să răspîndească literatură socialistă [42]. De asemenea, la Cluj, Sindicatul muncitorilor din industria de fier și metalurgie a ținut în 1898 o importantă întrunire politică în cadrul căreia s-a discutat problema întăririi organizației lor și a atragerii de noi membri [43].

Vorbindu-se despre extinderea tot mai mare a organizațiilor profesionale, de dezvoltarea mișcării muncitorești din Romînia, la o întrunire care a avut loc la Clubul muncitorilor din București, în 1896, se arăta că „întrunirile socialiste... încep să devină din ce în ce mai numeroase. Aceasta dovedește că ideile noastre au început a pătrunde în întreaga muncitorime" [44]. Această concluzie trasă din însăși situația de fapt din cadrul mișcării muncitorești din Romînia a fost reluată, un an mai tîrziu, de ziarul „Lumea nouă".

Combătînd ideea reacționară a elementelor oportuniste care susțineau că organizațiile profesionale muncitorești nu ar avea teren de dezvoltare în Romînia, ziarul „Lumea nouă" arăta că „mișcarea socialistă și organizarea muncitorilor sînt cu putință în toate orașele, în toate tîrgurile și chiar în cele mai întunecate și mai depărtate colțuri ale țării. Pretutindeni în

[37] „Lumea nouă", anul II, nr. 468, din 20 martie 1896.

[38] „Lumea nouă", anul II, nr. 478, din 30 martie 1896.

* Ca urmare a influenței mișcării muncitorești internaționale asupra mișcării profesionale din țara noastră și a tendinței muncitorilor organizați de a stabili legături de reciprocitate cu alte organizații similare din străinătate, s-au înființat o serie de organizații profesionale muncitorești care la titulatura lor aveau adăugat și cuvîntul „internațională".

[39] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.145, din 4 aprilie 1898.

[40] „Lumea nouă", anul II, nr. 454, din 14 februarie 1896.

[41] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., mapa 53, filele 2, 7, 18.

[42] Loc. cit., mapa 53, fila 37.

[43] Loc. cit., mapa 13, vol. II, fila 65.

[44] „Lumea nouă", anul III, nr. 714, din 3 decembrie 1896.

aceste părți și mai ales unde muncitorimea industrială e mai numeroasă... se pot întemeia bresle * și cluburi de muncitori" [45].

Lupta pentru întemeierea de organizații profesionale muncitorești și îmbunătățirea situației grele a muncitorilor a fost o problemă care a preocupat atît masa de muncitori cît și elementele înaintate din mișcarea muncitorească. Vorbind la o întrunire a lucrătorilor de încălțăminte din București și arătînd starea grea în care se găseau muncitorii, V. Anagnoste arăta: „Pentru ca să îndreptăm răul, e nevoie ca să ne organizăm în societăți și să căutăm cu toții să facem propagandă în acest sens" [46]. Susținînd aceeași idee, C. Z. Buzdugan, la o întrunire a Societății lucrătorilor cizmari „Egalitatea" din București, sublinia că două principii conduc lupta muncitorilor: 1) recunoașterea luptei de clasă, și anume că între muncitori și patroni e o luptă necontenită; 2) internaționalismul clasei muncitoare, adică unirea tuturor muncitorilor fără deosebire contra exploatării [47].

Tot în această direcție, Alexandru Ionescu, venit la Craiova la o întrunire a Societății muncitorilor în fier, metal și lemn, ca reprezentant al partidului, arăta că „muncitorimea a început să-și dea seama de importantul rol ce-l are ca factor producător în societatea capitalistă... puterea muncitorimii constă în organizațiile sistematice, în societățile de bresle, în lupta unită și hotărîtă a proletariatului conștient" [48].

În cadrul luptei pentru organizarea profesională, un accent deosebit s-a pus în această perioadă și pe lupta strîns unită a tuturor muncitorilor, fără deosebire de naționalitate, de religie, de breaslă, împotriva patronilor. Astfel, în 1893, într-o chemare către muncitorii brutari din București se arăta că „numai organizîndu-se cu toții fără deosebire vor fi în stare să obțină îmbunătățirile imediate, ca împuținarea orelor de muncă, mărirea salariilor și altele, cerute de împrejurări. Numai în chipul acesta vor putea să se opună cu succes exploatării nemiloase a patronilor" [49]. Mergînd pe același drum, lucrătorii croitori din București au hotărît în 1895 să pună bazele unei organizații profesionale din care să facă parte toți croitorii, indiferent de naționalitate și religie [50].

Lupta pentru organizarea profesională a muncitorilor, pentru mobilizarea celor organizați și neorganizați la o serie de acțiuni menite a duce la ușurarea situației lor grele s-a oglindit și într-o serie de chemări și apeluri publicate în presa muncitorească a vremii, cît și prin răspîndirea de manifeste. Astfel, Societatea muncitorilor din Iași, într-un apel către muncitorii ieșeni, chemînd la o organizare mai temeinică, arăta că „toți, fără deosebire de neam, de religie, toți să ne strîngem căci toți aceleași dureri avem, și apăsătorii noștri, de toate neamurile, nu caută de ce neam sînt aceia pe care-i jefuiesc, îi nedreptățesc și-i înjosesc" [51]. De asemenea, Societatea lucrătorilor tinichigii din București, într-un apel publicat în ziarul

---

* Societățile profesionale muncitorești, fiind organizate pe profesiuni, pe bresle, erau în unele cazuri denumite în mod impropriu bresle.

[45] „Lumea nouă", anul III, nr. 770, din 5 februarie 1897.
[46] „Trompeta socialistă", anul I, nr. 22, din 24 ianuarie 1899.
[47] „Lumea nouă", anul V, seria a II-a, nr. 10, din 24 ianuarie 1899.
[48] „Lumea nouă", anul V, seria a II-a, nr. 4, din 13 decembrie 1898.
[49] „Munca", anul IV, nr. 35, din 24 octombrie 1893.
[50] „Lumea nouă", anul I, nr. 295, din 14 septembrie 1895.
[51] „Munca", anul IV, nr. 34, din 17 octombrie 1893.

„Lumea nouă", adresîndu-se muncitorilor, le arăta că „starea noastră e din cele mai de plîns. Muncim din greu, de cînd răsare soarele și pînă după ce apune, și în schimb ducem un trai mizerabil. Salariile noastre sînt ridicole, și afară de aceasta un număr mare dintre noi duc un trai de lipsă din cauză că nu găsesc de lucru... Trebuie să căutăm să punem capăt acestor stări de lucruri" [52]. Aceasta nu se putea realiza, sublinia ziarul, decît prin crearea unei organizații temeinice cu ajutorul căreia să poată lupta cu succes împotriva patronilor.

O intensă activitate agitatorică și organizatorică a proletariatului s-a dus și în orașele Arad, Brașov, Timișoara etc., unde au fost răspîndite manifeste socialiste, în care ideea organizării profesionale era dezbătută pe larg, cerîndu-se ca munca de organizare a muncitorilor să se ducă chiar și în centrele muncitorești mai mici și în mediul rural [53].

Tot ziarul „Lumea nouă", publicînd în paginile sale din 13 iunie 1897 o știre în care se anunța de către un grup de tipografi ieșeni că în curînd va apărea la Iași ziarul „Tipograful", arăta și scopul acestuia: „Ca să ajungem la o soartă mai bună, trebuie să ne organizăm. Spre a ne organiza, trebuie propagandă aprigă. «Tipograful» are menirea de a servi la luminarea și organizarea corpului tipografic; are încă menirea de a dezvălui față de toată lumea starea în care el se găsește, relele de care suferă. Dacă «Tipograful» se va intitula organ al breslei lucrătorilor tipografi, aceasta nu-l va împiedica de a se declara solidar cu colegii muncitori din alte bresle. Punctul de vedere de la care va porni în apărarea unor interese speciale e general. Urmărim lupta în contra clasei stăpînitoare și pentru deșteptarea noastră" [54].

În această perioadă apar o serie de ziare locale, de breaslă. Ele reflectă creșterea și întărirea organizațiilor profesionale, tendința acestora din urmă de a folosi toate mijloacele pentru a propaga cît mai mult ideea organizării muncitorilor, a luptei de clasă, pentru apărarea intereselor proletariatului. Așa, de exemplu, la București, în 1894, a apărut „Tipograful" [55], organ al grupului lucrătorilor tipografi socialiști; în 1893 a apărut la Timișoara gazeta muncitorească săptămînală „Volkswille" [56]; tot în același an, la Arad, apare gazeta „A Munka öre" („Străjerul muncii") [57]. În 1896, la București, a apărut „Dalta" [58], organ al lucrătorilor tîmplari, strungari și sculptori. Demascînd mizeria și suferințele muncitorilor, ziarul arăta că numai prin organizare se poate aduce un serviciu mare acestor bresle atît de numeroase. „Voim să organizăm aceste trei bresle: sculptori, tîmplari și strungari, care au aceleași interese prin faptul că au de luptat cu același patron". Punînd problema unirii și a luptei comune, ziarul continua: „Oare nu toți sîntem egal exploatați, oare nu sîntem îngenuncheați de aceeași

[52] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.209, din 31 martie 1898.

[53] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., mapa 5, fila 112.

[54] „Lumea nouă", anul III, nr. 875, din 13 iunie 1897.

[55] „Tipograful", anul I, nr. 1, din 26 octombrie 1894.

[56] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., mapa 46, fila 69.

[57] *V. A. Varga:* „Contribuții la istoria mișcării muncitorești din Transilvania la sfîrșitul secolului al XIX-lea", în „Studii" nr. 3/1959, pag. 38.

[58] „Dalta", anul I, nr. 1, din 11 august 1896.

putere care se cheamă capitalul?" La Brăila, în 1896, apare „Robul comercial" [59], organ lunar al funcționarilor comerciali, în al cărui articol-program se arăta că scopul ziarului este „organizarea funcționarilor comerciali, lupta pentru obținerea repausului duminical, luminarea muncitorilor comerciali asupra rolului lor de clasă, apărînd interesele tuturor lucrătorilor, indiferent de neam". La Focșani apare gazeta „Dezrobirea" [60], organ al muncitorilor comerciali. După ce arăta că starea muncitorilor comerciali era tot atît de rea ca și a oricărui alt muncitor, din care cauză armonia dintre ei și patroni nu putea domni pentru că aveau interese cu totul contrarii, ziarul arăta că „nu va trece mult pînă cînd toți aceia care fac parte din clasa proletară se vor deștepta și vor proba că și-au înțeles menirea de a distruge actuala stare de lucruri și întemeierea societății libertății, egalității". Pînă atunci, încheia ziarul, menirea, datoria proletarilor este de a ține o strînsă legătură între ei „organizîndu-se, mărind numărul enorm din toată lumea de proletari ce se luptă pentru dezrobire, fără deosebire de naționalitate..." La Buzău, în martie 1896, apare „Civilizația" [61], organ de luptă pentru repausul duminical; la Iași, în 1897, apare „Tipograful" [62] etc.

Propaganda desfășurată prin presă, întruniri, adunări, manifestații etc. a avut drept urmare întărirea organizațiilor profesionale. „Organizația pe bresle — arăta ziarul „Lumea nouă" — a deșteptat pe lucrători la viața politică și socială. Ea face pe lucrători să cugete asupra întregii vieți sociale; ea le-a explicat efectele ofertei și cererii, le-a dezvoltat simțul solidarității, conștiința lor de clasă" [63].

Fiind răzleți, muncitorii nu puteau lupta contra capitalului, nu-și puteau organiza cum trebuie lupta lor. Chemîndu-i pe muncitorii neorganizați la organizare, într-un apel publicat în ziarul „Lumea nouă" se sublinia că „acum, cînd mișcarea a început printre muncitorii industriali de orice ramură, datoria oricui e ca să-și ia *vălul cel negru* de pe ochi și să se grăbească cu toții a veni în rîndurile celor organizați pentru a forma societăți *mari și puternice* prin care să poată da lupta contra asupritorilor" [64].

*

Pînă în deceniul al 10-lea al secolului al XIX-lea, deși au existat unele încercări de unire, de colaborare între diferite organizații profesionale, în general acestea și-au desfășurat activitatea în cadrul restrîns al membrilor lor, fără a avea legături strînse între ele.

Creșterea luptei greviste a proletariatului în anii 1895—1896, dezvoltarea conștiinței de clasă a muncitorilor, întărirea organizațiilor profesionale au impus necesitatea creării unui for conducător al acestora care să le coordoneze și îndrumeze activitatea. O astfel de centralizare se impunea cu atît mai mult cu cît elementele oportuniste din conducerea partidului nu se ocupau de mersul organizațiilor profesionale decît sporadic și cu

[59] „Robul comercial" (Brăila), anul I, nr. 1/1896.
[60] „Dezrobirea" (Focșani), anul I, nr. 1, din 9 octombrie 1896.
[61] „Civilizația" (Buzău), anul I, nr. 1, din martie 1896.
[62] „Tipograful" (Iași), anul I, nr. 1, din iunie 1897.
[63] „Lumea nouă", anul III, nr. 742, din 5 ianuarie 1897.
[64] „Lumea nouă", anul III, nr. 899, din 12 iulie 1897.

totul insuficient. Încercările de centralizare au fost variate. Ele au pornit mai ales de la formarea de organizații centrale pe ramuri.

Încă din 1892 s-a făcut o încercare, ce-i drept neizbutită, de a se crea un Consiliu al organizațiilor profesionale din Transilvania. În 1893 a avut loc unirea în vederea luptei pentru interese comune a Sindicatelor lucrătorilor brutari din Galați și Brăila într-un sindicat general pentru amîndouă orașele [65]. Tot în 1893, ziarul „Munca" comunica știrea că s-a înființat la București Societatea lucrătorilor caretași [66] și că aceasta și-a exprimat dorința ca „dacă se înființează o societate asemănătoare la Craiova să se unească amîndouă pentru a putea ajunge mai repede la scopul propus" [67], fapt realizat abia peste cîțiva ani.

O uniune de proporții mai mari, cu centrul la București, care cuprindea organizații profesionale din București, Galați, Brăila, Iași, Craiova, Ploiești, Botoșani, Buzău, Focșani, Tr. Severin, Tîrgoviște, a fost aceea a funcționarilor comerciali. De asemenea, în 1898, la București a avut loc o întrunire a delegaților Societății „Fier și metal" și a Societății „Viitorul" a lucrătorilor tinichigii, unde s-a ales o comisie care avea ca scop „să pună bazele unei serioase organizațiuni de breaslă". [68]

O încercare reușită de constituire a unei federații a lucrătorilor tipografi din Romînia a avut loc în jurul Societății „Gutenberg" din București, la care au aderat societățile tipografilor din Iași [69], Ploiești, Craiova, Galați, Brăila [70] etc.

Faptul cel mai important pe linia centralizării organizațiilor profesionale muncitorești îl constituie înființarea, în decembrie 1896, a Uniunii Sindicatului breslelor din București. Această problemă a început să se pună, imediat după Congresul al III-lea al P.S.D.M.R., în cadrul discuțiilor care au avut loc la Clubul muncitorilor din București.[71]

Pregătirile necesare pentru alcătuirea unui for conducător al organizațiilor profesionale au fost făcute în ședințele din 27 octombrie și 8 noiembrie 1896.

În ziua de 27 octombrie 1896, la Clubul muncitorilor din București a avut loc o conferință la care au participat delegați a 14 organizații profesionale muncitorești din capitală, unde au fost discutate problema creării

---

[65] „Munca", anul IV, nr. 19, din 4 iulie 1893.
[66] „Munca", anul IV, nr. 11, din 19 mai 1893.
[67] Ibid.
[68] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.228, din 25 august 1898.
[69] „Tipograful", anul I, nr. 1, din iunie 1897. „Societatea lucrătorilor tipografi ieșeni «Albina» — scria ziarul „Lumea nouă" — s-a afiliat la «Gutenberg», societatea lucrătorilor de aceeași breslă din capitală...

În fața greutății traiului, care din zi în zi devine mai vădită, în fața solidarității patronilor tipografi de toate națiile și religiile, muncitorii au răspuns și ei cu o unire care-i face îndoit mai puternici și mai de temut.

Din două societăți... ei au făcut una, din două steaguri... ei au făcut unul singur împrejurul căruia cu toții s-au grupat, dovedind încă o dată cît de absurde sînt părerile acelora care vor să găsească motive de discordie între cei pe care suferința îi însuflețește" („Lumea nouă", anul IV, nr. 1.021, din 10 decembrie 1897).
[70] „Trompeta socialistă", anul I, nr. 8, din 26 iulie 1898.
[71] „Lumea nouă", anul III, nr. 721, din 11 decembrie 1896.

unei uniuni a acestora, situația economică a proletariatului, precum și măsurile ce trebuiau luate pentru îmbunătățirea condițiilor lui de viață. Delegații au scos în relief starea grea a muncitorilor care lucrau cîte 10—14 ore pe zi, iar în unele ramuri cîte 18—20 de ore pe zi [72], în timp ce salariile erau de 15—25 de lei pe săptămînă. [73] Din rapoartele prezentate reieșea că organizațiile profesionale erau în creștere și că exista posibilitatea de a organiza peste 10.000 de muncitori numai în București. [74]

În cursul lunii noiembrie a avut loc o a doua întrunire a delegaților în cadrul căreia s-au pus la punct ultimele pregătiri pentru organizarea uniunii. [75]

Ca urmare a acestor întruniri pregătitoare, la 8 decembrie 1896 s-a deschis conferința organizațiilor profesionale muncitorești din București, unde s-au hotărît înființarea Uniunii sindicatului breslelor [76] și scoaterea unui ziar. Totodată, s-a hotărît ca în cel mai scurt timp să fie ales un comitet pentru coordonarea activității tuturor organizațiilor profesionale afiliate și pentru stabilirea unui program comun de luptă.

Cel mai important lucru reieșit din discuții îl constituie faptul că toți delegații au subliniat necesitatea organizării muncitorilor, întărirea caracterului de clasă, al organizațiilor profesionale, îmbinarea luptei economice cu cea politică. Acest fapt a fost confirmat și de circulara Uniunii sindicatului breslelor din ianuarie 1897, adresată tuturor organizațiilor profesionale, în care se arăta că „scopul pe care și-l propune uniunea breslelor este același ca al proletariatului universal, conștient de lupta dintre clase", subliniindu-se necesitatea „întăririi rezistenței muncitorilor împotriva apăsării antreprenorilor și capitaliștilor". Totodată, circulara arăta că, „pentru a ajunge la acest scop, e nevoie de unire, de voință neclintită, puternică, a tuturor muncitorilor conștienți de clasa lor" [77]. Despre acest succes înregistrat de muncitorii bucureșteni ziarul „Lumea nouă" scria: „Avem pînă acum 9 bresle cu 887 de membri care au aderat la acest sindicat și pe fiece zi ne vin alte aderări" [78].

La 26 ianuarie a avut loc o întrunire a Uniunii sindicatului breslelor din București la care au participat 17 delegați, reprezentînd 10 organizații muncitorești [79]. Din rapoartele delegaților reieșea că majoritatea acestora erau în dezvoltare și că „...tot mai mulți muncitori au început a înțelege interesul lor de clasă" [80]. În cursul dezbaterilor s-a hotărît constituirea unui consiliu permanent al Uniunii sindicatului breslelor din București; președinte a fost ales Alexandru Ionescu, iar un an mai tîrziu I. C. Frimu. În cuvîntul de încheiere, Al. Ionescu, îndemnînd pe muncitori la unire,

[72] „Lumea nouă", anul III, nr. 684, din 2 noiembrie 1896.
[73] Ibid.
[74] „Documente din mișcarea muncitorească 1872—1916", culese și adnotate de M. Roller, Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a completată, pag. 253.
[75] „Lumea nouă", anul III, nr. 710, din 29 noiembrie 1896.
[76] „Lumea nouă", anul III, nr. 724, din 14 decembrie 1896.
[77] „Lumea nouă", anul III, nr. 757, din 22 ianuarie 1897.
[78] „Lumea nouă", anul III, nr. 721, din 11 decembrie 1896.
[79] „Lumea nouă", anul III, nr. 766, din 1 februarie 1897.
Iată societățile reprezentate: Societățile olarilor, zugravilor și poleitorilor, croitorilor de la „Dezrobirea", curelarilor, ceaprazarilor, tîmplarilor, brutarilor, legătorilor de cărți, pilarilor, croitorilor (Societatea mixtă de maiștri și lucrători).
[80] „Lumea nouă", anul III, nr. 766, din 1 februarie 1897.

arăta ca „în loc de a lucra pentru casa de morți și pentru bolnavi, să lucrăm pentru cei vii și sănătoși, întemeind o casă colectivă a sindicatului. E îmbucurător — încheia el — că mișcarea noastră e din inițiativa muncitorilor" [81].

Uniunea sindicatului breslelor a avut și anumite limite. Ea n-a reușit să cuprindă toate organizațiile profesionale muncitorești din București, de asemenea ea nu și-a extins activitatea de la început și asupra altor orașe ale țării, deși a tins, și într-o oarecare măsură a reușit, să facă acest lucru mai tîrziu*. Totodată n-a fost adoptat un statut care să prevadă centralizarea mișcării profesionale și să consfințească principiul luptei de clasă și cel al internaționalismului proletar, principii ce urmau a fi obligatorii pentru toate organizațiile. Uniunea însă s-a condus după aceste principii și după programul social-democrației romîne. Cu toate limitele, constituirea Uniunii sindicatului breslelor a însemnat un pas înainte pe linia întăririi organizațiilor profesionale muncitorești. Ea are o importanță atît prin faptul că a exprimat tendința de a uni organizațiile muncitorești într-o uniune centrală, cu un program comun de luptă, cît și prin încercarea de a strînge legăturile cu organizațiile politice ale proletariatului.

Uniunea sindicatului breslelor a căpătat an de an noi aderenți. Într-un articol publicat în ziarul „Lumea nouă", pe la mijlocul anului 1897, se arăta că uniunea a ajuns să cuprindă 17 organizații profesionale [82]. Doi ani mai tîrziu, numărul lor se va ridica la cifra de 20. [83]

Activitatea intensă dusă de Uniunea sindicatului breslelor a continuat și în anii următori. Membrii săi au participat la manifestațiile de 1 Mai, au organizat și sprijinit o serie de greve, au fost întotdeauna alături de cluburile muncitorilor în toate acțiunile întreprinse de acestea. Ea s-a menținut chiar și după trădarea așa-zișilor „generoși", din 1899.

Vorbind de rolul Uniunii sindicatului breslelor și în general de rolul sindicatelor, ziarul „Lumea nouă" arăta în 1899 că „scopul sindicatelor este îmbunătățirea stării muncitorului", dar că îmbunătățiri radicale „.... nu se pot obține decît prin schimbarea alcătuirii sociale de azi, prin socializarea mijloacelor de producție". [84]

★

Preocuparea organizațiilor profesionale față de problemele muncitorești, activitatea lor pe linia întăririi caracterului de clasă, a întăririi organizatorice au atras ura claselor dominante împotriva lor și a muncitorilor organizați. Burghezia, sprijinită de aparatul polițienesc, a căutat să submineze organizațiile muncitorești, să le știrbească prestigiul în fața lucrătorilor și, mai presus de toate, să le distrugă. De aceea întîlnim în nenumărate locuri, mai ales în orașele de provincie, unde teroarea și bestialitatea autorităților nu aveau margini, măsuri samavolnice împotriva

[81] Ibid.

* În anii 1898—1899, Uniunea sindicatului breslelor își extinde activitatea și în provincie: Galați, Craiova etc. („Lumea nouă", anul IV, nr. 1.177 din 21 iunie 1898).

[82] „Lumea nouă", anul III, nr. 905, din 19 iulie 1897.

[83] „Lumea nouă", anul V, seria a II-a, nr. 29, din 5 iunie 1899.

[84] „Lumea nouă", anul V, seria a III-a, nr. 3, din 25 iulie 1899.

muncitorilor înaintați, împotriva organizațiilor profesionale. Interzicerea întrunirilor, închiderea sediilor, confiscarea arhivei, arestarea muncitorilor mai combativi, expulzarea altora, confiscarea ziarelor, concedierea din ateliere și cîte alte măsuri au fost luate împotriva muncitorilor, împotriva organizațiilor lor. Astfel, patronii din orașul Brăila, organizați în „Liga industriașilor", în mai 1896 au luat măsuri de intimidare a lucrătorilor tîmplari care se organizaseră în Societatea „Ajutorul", neachitînd salariile la 12 lucrători organizați [85]. Muncitorii însă au ripostat încetînd lucrul. În fața hotărîrii de luptă a acestora patronii au fost nevoiți să dea înapoi. Unitatea și hotărîrea de luptă a muncitorilor tîmplari de a-și apăra organizația lor au făcut ca să obțină achitarea salariilor. [86].

Respingerea de către muncitorii organizați a uneltirilor patronilor împotriva organizațiilor profesionale a avut loc și în cazul Societății „Înfrățirea" a muncitorilor din Bacău [87], a Societății funcționarilor comerciali din Buzău [88] etc. Un caz asemănător s-a petrecut și cu lucrătorii de la Fabrica „Lemaître", cărora nu li s-au plătit salariile pentru a nu putea participa la serbarea dată în folosul organizației lor. [89]

Autoritățile burghezo-moșierești au servit cu fidelitate interesele patronilor, sprijinindu-i pe aceștia în acțiunile de subminare a organizațiilor profesionale muncitorești. La Botoșani, poliția „a confiscat chitanțierul și toate lucrurile societății" și a desființat școala de adulți a Societății „Amicul muncitorilor", căutînd să distrugă chiar organizația însăși. Cu toate acestea, ea și-a continuat activitatea, muncitorii fiind „hotăriți de a lupta cu tot focul, mînați de dorul sfînt al dezrobirii proletarilor; mii și mii de polițiști puși în calea noastră nu ne vor face să șovăim... Curajul nostru și devotamentul în lupta pentru dezrobirea muncitorilor va crește și nici o putere din lume nu va putea face să dăm îndărăt" [90]. Același lucru s-a petrecut și în cazul Societății lucrătorilor croitori din Craiova, a căror întrunire din 15 martie 1898 poliția a căutat s-o oprească, dar fără rezultat. [91].

Lucrătorul curelar N. Acelenescu, președintele Societății curelarilor din București, demascînd măsurile samavolnice ale autorităților burghezo-moșierești, arăta că „poliția ne urmărea pas cu pas spre a ne aresta și astfel să distrugă societatea". [92]

Teroarea autorităților polițienești și a jandarmilor împotriva organizațiilor profesionale a fost mult mai accentuată în Transilvania. În nenumărate localități, ca Timișoara, Brașov, Aradu Nou, Arad, Cluj, Oradea etc., muncitorii au fost împiedicați să se organizeze pe baza luptei de clasă. Numai în cursul anului 1897 au fost respinse 33 de statute pe motiv că prevederile lor exprimau preocuparea față de ideile socialismului. [93]

[85] „Lumina", anul I, nr. 17, din 21 mai 1896.
[86] „Lumea nouă", anul III, nr. 734, din 24 decembrie 1896.
[87] „Lumea nouă", anul II, nr. 134, din 29 martie 1895.
[88] „Lumea nouă", anul II, nr. 504, din 26 aprilie 1896.
[89] „Lumea nouă", anul I, nr. 151, din 15 aprilie 1895.
[90] „Lumea nouă", anul II, nr. 632, din 8 septembrie 1896.
[91] „Revoluția socială", anul I, nr. 2, din 22 martie 1898.
[92] „Trompeta socialistă", anul I, nr. 5, din 14 iunie 1898.
[93] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., mapa 5, documentul nr. 1.039/1898.

Deseori, pentru activitatea lor de clasă, organizațiile profesionale erau desființate, iar conducătorii lor arestați sau expulzați.[94]

Uneltirile fățișe sau ascunse ale poliției mergeau pînă acolo încît ele erau puse la cale chiar în interiorul organizațiilor profesionale. Așa a fost cazul Societății căruțașilor din București, unde prefectul poliției voia să formeze un comitet nou în locul celui constituit exclusiv din muncitori, iar ca președinte să fie numit un reprezentant ascuns al poliției, strecurat în rîndul muncitorilor. Acțiunea a eșuat însă, deoarece muncitorii s-au ridicat cu hotărîre pentru apărarea organizației lor.[95]

Acțiunile patronilor, poliției și jandarmilor nu puteau însă bara drumul pe care pornise proletariatul din Romînia. Influența elementelor revoluționare se întărea tot mai mult printre muncitori. Ei înțelegeau că „toți muncitorii, fără deosebire de naționalitate și religie, trebuie să lupte mînă în mînă pentru dezrobirea lor" și că pentru realizarea acestui obiectiv este necesară „lupta de clasă... și organizarea serioasă a muncitorilor".[96]

Organizațiile profesionale muncitorești au trebuit să lupte nu numai contra patronilor și autorităților statului burghezo-moșieresc, ci și împotriva elementelor oportuniste din conducerea P.S.D.M.R., care căutau pe orice cale să le îndrumeze pe un făgaș pur economic, excluzînd din activitatea lor lupta politică. Această influență oportunistă s-a resimțit și în organizațiile mișcării muncitorești din Transilvania, care făceau parte din Partidul social-democrat din Ungaria (creat în 1890). Datorită însă luptei elementelor înaintate din mișcarea muncitorească, ca I. C. Frimu, Al. Ionescu, Al. Constantinescu, N. Acelenescu, C. Z. Buzdugan, Iosif Nădejde-Armașu etc., a întăririi organizațiilor muncitorești și a luptei crescînde a muncitorilor, la Congresele al III-lea și al IV-lea ale P.S.D.M.R. s-au dezbătut o serie de probleme privind activitatea organizațiilor profesionale muncitorești, necesitatea îmbinării luptei economice cu cea politică.

La Congresul al V-lea al P.S.D.M.R., prin lupta hotărîtă a elementelor înaintate, a fost inclusă și problema „Reorganizarea breslelor de muncitori"[97]. Discutarea acestui punct de pe ordinea de zi a scos și mai mult în evidență adevărata față a elementelor oportuniste din conducerea P.S.D.M.R. Muncitorii înaintați au cerut ca orientarea partidului să se facă către masele muncitoare, spre cartierele de proletari, să se dea o atenție mai mare organizațiilor profesionale muncitorești în vederea intensificării acțiunilor inițiate pentru cucerirea de drepturi economice și politice.

Delegații înaintați participanți la congres, reprezentanți ai cluburilor și organizațiilor profesionale, au condamnat atitudinea lașă, trădătoare a oportuniștilor. Delegatul Societății „Nicovala", de exemplu, a criticat cu asprime Consiliul General, care nu s-a ocupat de organizațiile profesionale și n-a sprijinit activitatea lor[98]. De asemenea, Societatea „Egalitatea",

---

[94] Între anii 1893—1897 au fost expulzați principalii organizatori ai mișcării locale din Timișoara. Repetate expulzări s-au făcut din Cluj, Oradea, Tg. Mureș și alte centre din Transilvania (Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., mapa 29).

[95] „Lumea nouă", anul I, nr. 84, din 2 februarie 1895.

[96] „Lumea nouă", anul II, nr. 478, din 30 martie 1896.

[97] „Documente din mișcarea muncitorească 1872—1916", culese și adnotate de M. Roller, Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a completată, pag. 271.

[98] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.117, din 9 aprilie 1898.

prin delegatul său Niculescu, a cerut congresului „să se hotărască o luptă mai energică pentru societățile pe bresle". [99]

Ca urmare a discuțiilor duse pe marginea acestei probleme, congresul a adoptat o rezoluție care prevedea că, „organizarea muncitorilor fiind îndatorirea principală a socialiștilor și a partidului socialist, congresul invită pe toți membrii partidului de a întrebuința toate puterile pentru organizarea breslelor de muncitori, aceasta alcătuind unul din cele mai puternice elemente de luptă ale muncitorilor atît pentru îmbunătățirea soartei lor, cît și pentru priceperea necesității luptei de clasă..." [100]

Cu toate că la Congresul al V-lea al P.S.D.M.R. se hotărîse intensificarea activității pentru înființarea de noi organizații profesionale, precum și a întăririi caracterului lor de clasă, elementele burghezo-liberale, în lunile care au urmat, au luat atitudine fățișă împotriva organizațiilor profesionale.

La Congresul al VI-lea, menținîndu-se pe aceeași poziție oportunistă, trădătoare, aceștia au declarat ca „un rău mare faptul că breslele s-au organizat numai pentru îmbunătățirea soartei pe baza luptei de clasă", cerînd ca organizarea profesională a muncitorilor să se facă „...pe baze economice, ajutor reciproc, nu pe baza luptei de clasă". [101]

Împotriva elementelor reformiste din mișcarea muncitorească s-au ridicat însă, ca întotdeauna, muncitorii înaintați, care au militat pentru alcătuirea unor organizații profesionale puternice, bazate pe principiul luptei de clasă.

*

Pe lîngă cele amintite pînă acum, una din laturile importante ale activității practice a organizațiilor profesionale muncitorești în anii de care ne ocupăm a fost și aceea a conducerii, sprijinirii și încurajării acțiunilor greviste ale muncitorilor, lucru prevăzut, de altfel, în statutele unui mare număr de organizații profesionale [102].

În multe cazuri, aceste organizații muncitorești s-au situat, alături de cluburile muncitorești, în fruntea luptei proletariatului cu ocazia diferitelor întruniri, manifestații, demonstrații, acțiuni de protest, greve, cu ocazia zilei de 1 Mai etc. Ele au desfășurat acțiuni susținute pentru mărirea salariilor, scăderea orelor de muncă, împotriva neplății la timp a salariilor, împotriva purtărilor samavolnice ale patronilor și cozilor lor de topor, a muncii excesive, pentru condiții mai bune de muncă și repaus duminical.

---

[99] Ibid.

[100] „Documente din mișcarea muncitorească 1872—1916", culese și adnotate de M. Roller, Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a completată, pag. 273—274.

[101] „Lumea nouă", anul V, seria a II-a, nr. 29, din 5 iunie 1899.

[102] Vezi Statutul Societății tinerimii muncitoare internaționale a muncitorilor de toate breslele din București, 1894 (Biblioteca Academiei R.P.R., A.11.797, vol. 15); Statutul Sindicatului breslei franzelarilor din București, 1894 (Loc. cit., vol. 9) etc.

În unele statute se prevedea că una din metodele de luptă ale proletariatului „este greva", iar „societatea își propune a acorda ajutor membrilor în caz de grevă". În alte statute se prevedea solidarizarea chiar dacă numai un atelier se află în grevă, ceilalți fiind obligați să înceteze și ei lucrul. „Atunci cînd se va ivi vreo neînțelegere între patroni și o parte din lucrători... ceilalți care nu sînt implicați sînt datori să intervină. Iar dacă împăcarea nu este cu putință sînt datori să înceteze lucrul și ei".

În cele ce urmează vom analiza unele acțiuni greviste conduse și sprijinite de organizațiile profesionale muncitorești în perioada anilor 1893—1899.

Astfel, în anul 1893, organizațiile profesionale muncitorești, cu ocazia grevelor lucrătorilor brutari din Galați [103], ale lucrătorilor cuferari [104], ale strungarilor[105], ale celor 480 lucrători de la Fabrica de confecții de la Cotroceni [106] etc. au desfășurat o intensă activitate în rîndurile muncitorilor pentru menținerea elanului de luptă, pentru păstrarea solidarității, pentru demascarea uneltirilor reacționare ale patronilor, pentru sprijinirea materială a greviștilor, asigurînd astfel victoria lor.

Vorbind de amploarea pe care începuse s-o ia mișcarea grevistă, ziarul „Munca" scria : „După cum se vede, muncitorimea de la orașe a început a se mișca. Deși încă nu destul de organizată, totuși nădăjduim că prin unire și luptă... ea va ajunge la rezultate favorabile, care o vor îndruma apoi la organizarea temeinică, singura cărare care îi va asigura mai cu succes lupta dintre muncă și capital."[107]

În anul imediat următor, îndrumați și sprijiniți de Societatea „Înfrățirea", lucrătorii de la tipografia „Progresul" din Bacău au declarat grevă pentru mărirea salariilor și condiții mai bune de muncă. Vorbind despre victoria acestei greve, ziarul „Tipograful" scria că ea se „datorește pe de o parte faptului că lucrătorii din Bacău sînt constituiți în Societatea «Înfrățirea», de unde au putut lua ajutorul în tot timpul grevei ; iar pe de alta solidarității lucrătorilor tipografi din întreaga țară, care au refuzat de a înlocui pe frații lor greviști" [108].

La Timișoara, organizația profesională a tipografilor a sprijinit material și a condus greva muncitorilor tipografi pentru micșorarea numărului orelor de muncă și mărirea salariilor.

Șirul mișcărilor greviste a continuat în anii 1895—1897 cu o intensitate sporită. Astfel, în noiembrie 1895, a avut loc greva lucrătorilor de la fabrica de bazalt [109], unde patronul a încercat să oblige pe muncitori, sub amenințarea concedierii, să semneze petiții individuale prin care să recunoască că sînt de acord cu condițiile inumane de muncă și salarizare pe care acesta voia să le impună. Tot în cursul acestui an au avut loc greve ale muncitorilor minieri de la Secul, Doman și ale muncitorilor metalurgiști de la Reșița, care s-au ridicat la luptă pentru mărirea salariilor și condiții mai bune de muncă. Una din marile greve din 1896, care a ținut aproape două luni de zile, condusă și sprijinită de Societatea „Înfrățirea muncitorilor", a fost aceea a muncitorilor de la Fabrica „Goetz" din Galați [110]. Pentru a face cunoscute samavolniciile patronilor, care căutau

---

[103] „Dare de seamă despre dezbaterile Congresului al II-lea al social-democrației romîne ținută la București", București, Litotipografia nouă „Grigore Panaitescu", 1894. pag. 67.

[104] „Munca", anul IV, nr. 33, din 10 octombrie 1893.

[105] „Munca", anul IV, nr. 44, din 26 decembrie 1893.

[106] „Al IV-lea Congres general al social-democrației din Romînia ținut la București (Raportul Consiliului general)", București, Litotipografia „Populară", 1897, pag. 14.

[107] „Munca", anul IV, nr. 10, din 4 iulie 1893.

[108] „Tipograful", anul I, nr. 3, din 1 ianuarie 1895.

[109] „Lumea nouă", anul II, nr. 349, din 11 noiembrie 1895.

[110] „Al IV-lea Congres al social-democrației din Romînia ținut la București (Raportul Consiliului general)", București, Litotipografia „Populară", 1897, pag. 19—27.

să împiedice organizarea lor și să le scadă salariile, muncitorii au lansat un apel-manifest, tipărit în mii de exemplare, în care chemau la solidaritate cu lupta lor : „...Pentru a reuși greva noastră, facem un apel călduros la toți tovarășii noștri muncitori să ne ajute în lupta noastră, neprimind cu nici un chip a intra în locul nostru la lucru în fabrică. Cauza noastră este cauza tuturor muncitorilor..." [111]. Urmarea a fost că muncitorii organizați din București, Iași, Tulcea, Piatra Neamț au trimis ajutoare materiale pentru greviști. În august a avut loc greva lucrătorilor brutari din Bîrlad, care s-au ridicat la luptă pentru reducerea orelor de muncă, mărirea salariilor, repaus duminical [112]. În decembrie, cu ocazia grevei lucrătorilor tipografiei „Codrescu" din Iași [113], Societatea „Albina" a lucrătorilor tipografi din localitate a dat un sprijin efectiv greviștilor. Cu acest prilej, ea a cerut Societății „Gutenberg" să ia „...măsuri ca nici un lucrător tipograf din capitală să nu primească angajamente pentru Iași..." [114] Tot în decembrie 1896 au intrat în grevă, pentru neplata la timp a salariilor, muncitorii curelari de la întreprinderea „Kohen", sprijiniți de Societatea curelarilor din București, ai cărei membri erau, care a făcut, totodată, apel la toți lucrătorii curelari din țară și din Serbia de a nu primi să înlocuiască pe greviști [115]. Au mai intrat, de asemenea, în grevă muncitorii de la Fabrica „Mandrea" din București, care în cadrul unor adunări au cerut înființarea de sindicate care să organizeze pe viitor luptele muncitorilor [116].

În iunie 1897 a avut loc greva lucrătorilor mașiniști și litografi de la Atelierul de arte grafice „Miron Costin" din Iași împotriva încercării patronilor de a prelungi ziua de muncă de la 9 la 10 ore și a scăderii în același timp a salariilor cu 15%. Prin intermediul Societății „Albina", care le-a dat tot sprijinul moral și material, ei au primit un ajutor real și din partea Societății „Gutenberg" din București, care a luat măsuri pentru ca nici un lucrător tipograf din București să nu-i înlocuiască pe greviști [117]. În iulie, Societatea lucrătorilor în fier și metal a luat atitudine față de măsura arbitrară a patronului atelierului de mobile de fier „Hornstein" din București [118], care concediase un lucrător fără aviz și față de comportarea samavolnică a șefului de atelier. La îndemnul și cu sprijinul ei, muncitorii au declarat grevă, reușind să obțină satisfacerea celor cerute. Tot în 1897, muncitorii minieri din Anina, în număr de peste 3.000, s-au ridicat la luptă pentru mărirea salariilor, împotriva tendinței capitaliștilor de a schimba statutele de la „Casa frățească" (societate de ajutor reciproc a minerilor), cerînd condiții mai bune de muncă și luarea de măsuri care să evite numeroasele accidente din mine.

---

[111] „Lumea nouă", anul II, nr. 479 din 31 martie 1896.

[112] „Al IV-lea Congres al social-democrației din Romînia ținut la București (Raportul Consiliului general)", București, Litotipografia „Populară", 1897, pag. 20.

[113] „Lumea nouă", anul III, nr. 729, din 19 decembrie 1896 și nr. 720 din 10 decembrie 1896.

[114] „Lumea nouă", anul III, nr. 688, din 6 noiembrie 1896.

[115] „Lumea nouă", anul III, nr. 720 și 729, din 10 și 19 decembrie 1896.

[116] „Al IV-lea Congres al social-democrației din Romînia ținut la București (Raportul Consiliului general)", București, Litotipografia „Populară", 1897, pag. 20.

[117] „Lumea nouă", anul III, nr. 880, din 19 iunie 1897.

[118] „Lumea nouă", anul III, nr. 911, din 26 iulie 1897.

Hotărîrii de luptă a minerilor burghezia i-a opus armata și jandarmii, care au tras în muncitori, omorînd 10 și rănind grav mai mulți mineri [119].

Cu toată teroarea exercitată asupra minerilor, aceștia, trăgînd învățăminte din lupta desfășurată, au reușit să pună bazele sindicatului lor, care să-i conducă în luptă și să le apere interesele.

În același an, în luna ianuarie, a avut loc o puternică grevă la Reșița la care au participat peste 2.000 de muncitori. Împotriva metalurgiștilor, care s-au ridicat la luptă, burghezia a trimis armata, care a ucis 11 muncitori și a rănit grav pe alți 9 [120].

Spre sfîrșitul anului, sprijiniți de societatea lor, au intrat în grevă lucrătorii tapițeri de la toate atelierele din București [121], cerînd scurtarea zilei de lucru la 10 ore.

În cursul anului 1898, cu sprijinul organizațiilor profesionale muncitorești, au avut loc greve ale muncitorilor croitori din București, Ploiești, Galați și Brăila, care au scos în evidență, o dată mai mult, strînsa solidaritate și legătura care existau între muncitorii organizațiilor profesionale, atît în cadrul aceluiași oraș, cît și din întreaga țară. În luna iulie a început greva croitorilor din București, la care au luat parte cîteva sute de muncitori [122]. Societatea care-i conducea a făcut apel la toate organizațiile profesionale din București și din provincie cerîndu-le ajutor și solidarizare cu cauza lor. În acest sens, s-a publicat și răspîndit un manifest în cîteva mii de exemplare [123]. Cu greviștii s-au solidarizat Societățile croitorilor din Ploiești și Focșani [124], care au refuzat să execute comenzile trimise de patronii din București. De asemenea, s-a solidarizat cu greviștii și Societatea croitorilor din Brăila, care într-o telegramă trimisă comitetului de grevă scria: „Vă anunțăm că lucrul trimis aici de patronii din București s-a refuzat. Lucrăm (activăm — *n.n.*) pentru voi! Fiți cu curaj!" [125].

Drept mulțumire pentru ajutorul primit, lucrătorii croitori greviști au trimis o moțiune tuturor celor care erau alături de lupta lor, în care se spunea: „Croitorii greviști din București își exprimă viile lor mulțumiri colegilor din Ploiești, Brăila, Galați, Focșani, Botoșani, Iași pentru cuvintele de încurajare și ajutoarele materiale ce ni le dau..." [126].

Cu greviștii din București, pe lîngă organizațiile profesionale din țară, s-au solidarizat și muncitorii croitori din Viena, Berlin și Londra, care au trimis scrisori de solidarizare și ajutor bănesc [127]. Aceasta era o mărturie în plus a solidarității internaționale a muncitorilor în lupta împotriva dușmanilor lor comuni — exploatatorii.

---

[119] „Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din Romînia", Editura C.C.S. 1957, pag. 50—61.
[120] Loc cit., pag. 59.
[121] „Lumea nouă", anul III, nr. 996, din 8 noiembrie 1897.
[122] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.187, din 4 iulie 1898.
[123] Ibid.
[124] Ibid.
[125] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.189, din 7 iulie 1898.
[126] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.198, din 17 iulie 1898.
[127] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.193, din 11 iulie 1898.

La 30 iulie, după patru săptămîni de luptă și după ce în prealabil fusese acceptat de către patroni un program de revendicări, greva s-a încheiat cu victoria muncitorilor [128].

Tot în luna iulie a început greva lucrătorilor croitori din Ploiești [129], cu care, în urma apelului lor, s-au solidarizat organizațiile profesionale muncitorești din mai multe orașe, între care și Sindicatul breslelor din București.

În luna august a avut loc greva lucrătorilor croitori din Brăila, condusă de Societatea „Dezrobirea", ai cărei membri erau sprijiniți atît de muncitorii din oraș, cît și de cei din alte orașe ale țării [130]. Greva s-a terminat cu victoria greviștilor, concretizată prin încheierea unui regulament de muncă [131] între muncitori și patroni. În aceeași lună a avut loc și greva lucrătorilor croitori din Galați [132].

Una din grevele mari din acești ani a fost greva generală a celor 600 de lucrători tipografi din București, condusă de Societatea „Gutenberg", care a început la sfîrșitul anului 1898 și a ținut pînă în martie 1899 [133]. Greviștii au primit de la Societatea „Gutenberg" un ajutor de 10.000 de lei, plus ajutoarele bănești primite de la organizațiile profesionale ale tipografilor din Sibiu, Iași, Ploiești, Galați etc. [134], de la Societatea internațională a lucrătorilor tapițeri din București, Societatea internațională a legătorilor de cărți din București, Societatea internațională a lucrătorilor pălărieri din București și de la Uniunea sindicatului breslelor [135]. Greviștii au mai primit un ajutor deosebit din partea Secretariatului

---

[128] Condițiile puse de muncitorii greviști și acceptate de patroni au fost:
— Angajamentul la lucru se face cu ziua sau săptămîna;
— Orele de lucru de la 7 dimineața pînă la 8 seara, o oră repaus la prînz;
— Orele suplimentare de noapte se plătesc dublu. Sîmbăta se va plăti ca și celelalte zile;
— Patronii nu pot primi la lucru lucrători sau lucrătoare pînă ce aceștia nu se vor înscrie în Societatea „Dezrobirea";
— Neînțelegerile dintre lucrători și patroni trebuie să fie tranșate pe o cale amabilă, adică prin intermediul ambelor comitete;
— Respectarea repausului duminical și a sărbătorilor;
— Patronii sînt obligați de a avea o purtare mai cuviincioasă față de lucrători și lucrătoare („Lumea nouă", anul IV, nr. 1.200, din 19 iulie 1898).

[129] „Trompeta socialistă", anul I, nr. 7, din 12 iulie 1898.

[130] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.228, din 25 august 1898.

[131] Regulamentul încheiat între comitetul de grevă și patroni prevedea, între altele:
— Angajament cu săptămîna, pentru lucrători de la 150 de lei în sus. Cei care au sub 150 de lei vor primi salariile lunar. Fetele vor fi angajate pentru două săptămîni, plata se va face la finele fiecăror două săptămîni;
— Orele de lucru: 7 dimineața — 8 seara, cu o oră repaus la prînz;
— Ridicarea salariului cu 3 lei pe săptămînă la lucrători și 2 lei la lucrătoare;
— Patronii sînt obligați a nu primi la lucru decît lucrători și lucrătoare înscriși în Societatea „Dezrobirea", afiliată la partid;
— Înainte de reluarea lucrului, patronii vor fi obligați a plăti lucrătorilor și lucrătoarelor munca ce datorau dinaintea grevei;
— Toți lucrătorii și lucrătoarele greviști vor fi primiți la lucru fără excepție („Lumea nouă", anul IV, nr. 1.235, din 2 septembrie 1898).

[132] „Revoluția socială", anul I, nr. 24, din 23 august 1898.

[133] „Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din Romînia", vol. I, Editura C.C.S. 1957, pag. 72.

[134] „Drapelul", anul II, nr. 479, din 1 ianuarie 1899.

[135] „Gutenberg", anul IV, seria a II-a, nr. 15, din 15 mai 1899.

internațional tipografic de la Berna, care a trimis în total o sumă de peste 18.000 de lei [136].

În cele din urmă, lucrătorii au ieșit învingători, între ei și patroni încheindu-se un regulament de muncă [137], pe care majoritatea întreprinderilor tipografice au fost nevoite să-l accepte.

Tot în cursul anului 1898 a avut loc greva parțială a lucrătorilor metalurgiști de la Fabrica de vagoane din Arad pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și salarizare, pentru apărarea organizației lor profesionale; greva muncitorilor tipografi din Sibiu pentru cucerirea zilei de muncă de 9 ore și greva lucrătorilor brutari din Brașov pentru mărirea salariilor și respectarea repausului duminical [138].

După cum se vede, mișcarea grevistă, condusă și sprijinită de cluburi și de organizațiile profesionale muncitorești, a cunoscut o creștere an de an, majoritatea grevelor soldîndu-se cu victoria muncitorilor. Cu acest prilej s-a afirmat tot mai puternic solidaritatea muncitorilor din aceeași ramură de producție sau din diferite ramuri, depășind în foarte multe cazuri orașul respectiv, cu ele solidarizîndu-se și muncitori din alte țări.

Folosirea grevei ca armă de luptă împotriva exploatării capitaliste a însemnat un pas important în întărirea caracterului de clasă, a combativității de luptă a organizațiilor profesionale muncitorești. Grevele au fost o școală importantă pentru muncitorimea din țara noastră. Ele au călit-o în luptă, învățînd-o că nu izolat, ci în mod unitar, prin solidaritate proletară, prin luptă consecventă se va putea elibera de sub jugul exploatării. „Grevele — ne învață V. I. Lenin — deprind pe muncitori să se unească, grevele le arată că numai în comun pot ei lupta împotriva capitaliștilor, grevele învață pe muncitori să se gîndească la lupta întregii clase muncitoare împotriva întregii clase a fabricanților și împotriva guvernului autocrat, polițienesc" [139].

Faptul că organizațiile profesionale muncitorești s-au preocupat de mobilizarea muncitorilor la lupta grevistă, că i-au sprijinit, atît moral cît și material, că au dus tratative cu patronii, semnînd chiar contracte de muncă, demonstrează creșterea prestigiului lor în rîndul muncitorilor și rolul pe care îl jucau ele în lupta împotriva patronilor. Întregul proces de dezvoltare a mișcării muncitorești de la sfîrșitul secolului al XIX-lea

---

[136] Ibid.

[137] Regulamentul prevedea, între altele, următoarele:

— recrutarea personalului tehnic se va face din persoane care au dobîndit titlul de lucrători în specialitatea lor și sînt membri ai Societății „Gutenberg";

— recrutarea elevilor pentru secția culegători de litere este fixată la maximum doi de fiecare mașină;

— orele de muncă sînt fixate la 9 pe zi;

— duminicile în întregime și sărbătorile prevăzute în legea repausului duminical nu se lucrează;

— minimum de salariu este fixat la 126 de lei săptămînal;

— în atelierele unde dispozițiile stabilite prin regulamentul de față vor fi călcate, Societatea „Gutenberg" își rezervă dreptul de a retrage întregul personal („Gutenberg", anul II, seria a II-a, nr. 24, din 2 septembrie 1898).

[138] *V. A. Varga:* „Contribuții la istoria mișcării muncitorești din Transilvania la sfîrșitul secolului al XIX-lea", în „Studii" nr. 3/1959, pag. 42.

[139] *V. I. Lenin:* „Despre sindicate. 1895—1923", Editura C.C.S. 1958, pag. 94.

cerea transformarea organizațiilor profesionale în organizații muncitorești de masă tot mai largi și mai puternice.

Îmbinarea de către organizațiile profesionale muncitorești a luptei economice cu cea politică s-a oglindit și în lupta lor activă, dusă alături de cluburile muncitorești, pentru adoptarea legii repausului duminical [140], pentru abrogarea legii expulzărilor [141], pentru vot universal [142] etc. De asemenea, ele erau abonate la ziarul partidului, organizînd pentru susținerea lui materială diferite festivități [143].

O altă latură a activității organizațiilor profesionale muncitorești în perioada de care ne ocupăm a fost participarea lor, mai ales în orașele principale ale țării, la sărbătorirea zilei de 1 Mai.

În această zi a solidarității internaționale a proletariatului, organizațiile profesionale, alături de cluburile muncitorilor (cu această ocazie erau antrenați și lucrătorii neorganizați), au manifestat pentru vot universal, 8 ore de muncă, abrogarea legii expulzărilor [144], pentru dezvoltarea și întărirea solidarității internaționale a muncitorilor, indiferent de naționalitate, religie sau sex [145], pentru repaus duminical [146], pentru micșorarea dărilor și încetarea bătăilor în armată [147], pentru legiferarea protecției muncii, a unui minim de salariu, pentru introducerea impozitului progresiv [148] etc. An de an, participarea organizațiilor profesionale muncitorești la manifestațiile de 1 Mai a fost tot mai mare *.

---

[140] Vezi unele adunări ale Sindicatului lucrătorilor brutari din capitală, ale Societății funcționarilor comerciali din București („Lumea nouă", anul II, nr. 434, din 14 februarie 1896), ale Societății funcționarilor comerciali din Botoșani („Lumea nouă", anul II, nr. 590, din 25 iulie 1896), ale Societății lucrătorilor ceaprazari din București („Lumea nouă", anul III, nr. 723, din 13 decembrie 1896), ale Societății lucrătorilor brutari din Iași („Lumea nouă", anul I, din 1 aprilie 1896) etc.

[141] „Lumea nouă", anul IV, nr. 1.279, din 24 octombrie 1898; anul I, nr. 266, din 13 august 1895; anul IV, nr. 1.281, din 28 octombrie 1898 etc.

[142] „Lumea nouă", anul I, nr. 151, din 15 aprilie 1895; anul II, nr. 504, din 26 aprilie 1896; anul II, nr. 586, din 20 iulie 1896; anul II, nr. 595, din 1 august 1896; anul IV, nr. 1.202, din 25 iulie 1898; anul IV, nr. 1.214, din 6 august 1898 etc.

[143] „Lumea nouă", anul III, nr. 952, din 17 septembrie 1897 și anul V, seria a II-a, nr. 4, din 13 decembrie 1898. Astfel de acțiuni au desfășurat Societatea „Nicovala" a strungarilor; Societatea „Dezrobirea" a croitorilor; Societatea în fier și metal; Societatea „Egalitatea" a cizmarilor; Societatea „Viitorul" a tinichigiilor; Societățile pielarilor, turnătorilor, curelarilor etc.

[144] „Lumea nouă", anul III, nr. 782, din 19 aprilie 1897.

[145] „Documente din mișcarea muncitorească. 1872—1916", culese și adnotate de M. Roller, Editura C.G.M. 1947, ediția a II-a completată, pag. 210—211.

[146] „Lumea nouă", anul II, nr. 502, din 23 aprilie 1896.

[147] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cutia nr. 54.

[148] „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 2/1955, pag. 66.

* Astfel, cu ocazia zilei de 1 Mai 1893, numai în București au participat un număr de 16 organizații profesionale muncitorești în afară de orașele Craiova, Galați, Ploiești, Brăila etc. („Munca", anul IV, nr. 9, din 25 aprilie 1893). În anii următori, la manifestația de 1 Mai, organizațiile profesionale au participat într-un număr din ce în ce mai mare. În 1896, numai în București au participat muncitori a peste 20 de organizații profesionale, în afară de orașele Craiova, Iași, Galați, Ploiești, Tulcea, Brăila, Tg. Frumos, Bîrlad („Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 2/1955, pag. 65). Dintr-un articol publicat în „Lumea nouă" reiese că în 1897 Consiliul General al P.S.D.M.R. a invitat să participe la manifestația de 1 Mai un număr de 54 de societăți și sindicate numai în București, fără a mai socoti orașele din provincie („Lumea nouă", anul

Trecerea capitalismului în stadiul imperialist, intensificarea exploatării celor ce muncesc impuneau pentru mișcarea muncitorească adoptarea unor noi metode de luptă, a unor noi forme de organizare corespunzătoare noilor condiții.

În acel moment, cînd contradicțiile dintre muncă și capital deveniseră mai ascuțite, cînd se cerea ca unitatea mișcării muncitorești să fie tot mai puternică, clasele dominante, cu ajutorul elementelor burghezo-liberale din conducerea partidului muncitorilor, au căutat să dea o lovitură mișcării muncitorești din țara noastră. Trădarea fățișă din 1899 a așa-zișilor „generoși" nu a putut opri însă dezvoltarea mișcării muncitorești.

După 1899, elementele înaintate au întreprins o acțiune neobosită pentru a duce înainte lupta maselor muncitoare. Aceasta a dovedit din plin forța și vitalitatea mișcării muncitorești din țara noastră.

*

În perioada anilor 1893—1899, numărul organizațiilor profesionale muncitorești a crescut în mod simțitor. Ele s-au creat în aproape toate ramurile de producție.

Ceea ce este nou pentru această perioadă este faptul că acum încep tot mai mult să se înființeze organizații de muncitori din industria propriu-zisă și în transporturi (C.F.R.), numărul lor ridicîndu-se la 33. Organizații profesionale muncitorești se vor înființa în acești ani în toate regiunile Romîniei, și în special în orașele mari ale țării. Marea lor majoritate au depășit caracterul îngust de ajutor reciproc, situîndu-se pe principiile luptei de clasă și ale internaționalismului proletar. Această creștere a avut loc nu numai din punct de vedere numeric, ci și calitativ, lucru care a reieșit atît din prevederile statutelor, cît și din însăși activitatea lor. Faptul că ele au crescut din punct de vedere numeric și al compoziției lor de clasă, că activitatea lor tot mai susținută a dus la mobilizarea unui număr mare de muncitori în luptă împotriva exploatării a avut ca urmare încercări reușite de unire a unor organizații aparținînd aceleiași ramuri de producție, fie în cadrul aceluiași oraș, fie pe țară, unire care a culminat cu înființarea, în 1896, a Uniunii sindicatului breslelor din București, încercarea cea mai izbutită de organizare profesională centrală pînă la acea dată.

Organizațiile profesionale muncitorești, alături de cluburile muncitorilor, s-au situat în această perioadă în fruntea a nenumărate proteste, greve, acțiuni, demonstrații etc., reușind să îmbine în bună măsură lupta

III, nr. 822, din 4 aprilie 1897). Amploarea deosebită pe care a luat-o sărbătorirea lui 1 Mai în acest an reiese și din faptul că numai în București au participat la manifestație peste 18.000 de muncitori organizați și neorganizați („Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R." nr. 2/1955, pag. 65). Un an mai tîrziu, ca rezultat al bunei pregătiri a sărbătoririi zilei de 1 Mai, în București au participat la manifestație 20.000 de oameni, între care se găseau membri a peste 20 de organizații profesionale („Lumea nouă", anul IV, nr. 1.127, din 21 aprilie 1898).

Ziua de 1 Mai a fost sărbătorită an de an, deși restricțiile autorităților au fost mult mai mari, și în majoritatea orașelor din Transilvania. Uniți sub steagul roșu al internaționalismului proletar, muncitorii romîni, maghiari, germani, sîrbi etc., din Timișoara, Cluj, Brașov, Arad, Satu Mare, Sibiu, Reșița, Hunedoara, Oradea etc., au organizat mari demonstrații.

pentru revendicările imediate, de zi cu zi, ale muncitorimii cu lupta generală împotriva regimului burghezo-moșieresc.

Nivelul organizațiilor profesionale muncitorești a fost determinat de creșterea generală a mișcării muncitorești, de creșterea conștiinței de clasă ca urmare a pătrunderii ideilor marxiste în rîndurile proletariatului, de ascuțirea contradicțiilor de clasă dintre proletariat și burghezie. O înrîurire nefastă asupra mișcării muncitorești au avut-o elementele reformiste din conducerea P.S.D.M.R.

Un lucru deosebit de important privind organizațiile profesionale muncitorești din această perioadă l-au constituit apariția și conturarea principiilor organizațiilor sindicale. Ele se desprind din principiile luptei de clasă și ale internaționalismului proletar înscrise în statute, din situarea organizațiilor profesionale muncitorești, în activitatea de zi cu zi, pe pozițiile de clasă ale proletariatului.

Principiile organizațiilor sindicale apărute în acest deceniu, care au stat la baza majorității organizațiilor profesionale muncitorești, au fost completate, sistematizate și generalizate după 1905, în condițiile de avînt al mișcării muncitorești din Romînia, creat pe baza condițiilor obiective din țara noastră și sub influența revoluției populare din 1905—1907 din Rusia.

DOCUMENTE PRIVIND LUPTA MASELOR POPULARE DIN ROMÎNIA, SUB CONDUCEREA P. C. R., PENTRU PACE ŞI PRIETENIE CU U. R. S. S. (1917-1944)

Publicăm în cele ce urmează o serie de documente referitoare la lupta Partidului Comunist din Romînia pentru mobilizarea maselor populare din ţara noastră în vederea apărării revoluţionare a statului sovietic, pentru demascarea politicii contrarevoluţionare, antisovietice a guvernelor burghezo-moşiereşti şi pentru popularizarea în rîndurile oamenilor muncii din Romînia a victoriilor obţinute de popoarele sovietice pe calea construirii unei vieţi noi, socialiste.

1

ANIVERSAREA REVOLUŢIEI RUSE [1]

Un an s-a împlinit zilele acestea de cînd proletariatul şi ţărănimea rusă, sub cutele [steagului] bolşevismului biruitor, au răsturnat guvernul lui Kerenski. Rusia ţaristă din coada civilizaţiei a devenit Rusia socialistă din fruntea ei.

Cu o hotărîre şi limpezime uluitoare în conducerea socialismului rus — care în istorie cel dintîi a pus stăpînire pe o ţară întreagă — a pornit pe loc la fapte. Fără să clipească, Sfatul Comisarilor Poporului, cu Lenin în frunte şi secondat de păturile conştiente ale proletariatului din sfaturile muncitoreşti, a încheiat imediat pacea, căpătînd astfel mînă liberă şi răgaz pentru regenerarea socialistă a statului. Împrumuturile de stat contractate de ţarism au fost anulate şi astfel s-au uşurat şi simplificat finanţele statului. Proletariatul revoluţionar apoi, ţinînd piept asalturilor burgheziei contrarevoluţionare, a persistat şi persistă neîncetat pe calea exproprierii, confiscării şi socializării mijloacelor de producţie.

Ca-n basme, revoluţia a scormonit adîncurile puterii creatoare a proletariatului, neatinsă încă, şi a scos la iveală pretutindeni pe întinsul Rusiei forţe şi capacităţi noi, fără număr şi fără seamăn. Inteligenţa burgheză sau burghezită a boicotat Revoluţia. Dar acele elemente din proletariat scoase acum la iveală s-au pus dînsele în fruntea producerii şi au dat industriei o vigoare nouă. Sub conducerea sfaturilor muncitoreşti, fabricile şi-au mărit producţia enorm. Rusia socialistă este astăzi în stare să exporte ţesături, stofe, piele, talpă şi chiar cereale. Căile ferate, de

[1] „Trăiască socialismul", anul I, nr. 1, din 14 noiembrie 1918.

navigație, telegraful, poșta și aproape toată industria sînt socializate și funcționează mai bine decît sub capitalism. Proprietatea agrară latifundiară este distrusă și tot pămîntul a trecut în stăpînirea țăranilor.

Libertățile de întrunire și de presă de abia acum și acolo au devenit pentru popor realitate.

Minciuni sînt spusele ziarelor burgheze de la noi și de-aiurea că Rusia piere de „tiranie bolșevică", de mizerie, de lipsuri și de foame. Aceea care piere acolo este burghezia, dar nu poporul muncitor. În comparație cu mizeria și degenerarea din țările în care burghezia stăpînește, Rusia stă cu mult deasupra. Iar dacă Rusia socialistă suferă, apoi asta nu e din pricina socialismului și a bolșevicilor. Ea suferă pentru că trebuie să poarte moștenirea dezorganizării, risipei și a anarhiei, lăsate de țarism, pe de o parte, iar pe de altă parte că trebuie să respingă, în condiții atît de vitrege, cercul mișelesc de foc al armatelor burgheziilor franceze, engleze, italiene, sîrbe, americane, japoneze, cehoslovace, la nord și la răsărit și al celor germane, austriece, turcești la sud și apus.

Rînd pe rînd, aceștia i-au smuls hambarele bogate de cereale din Ucraina și Siberia de vest, lăsînd poporul rus să se lupte cu foamea; rezervoarele de petrol și minele de cărbuni, de fier, de aramă, de nichel etc. din Baku, din Ural și de la Don, îngreunînd organizarea și mersul industriei.

Și totuși energia revoluționară a proletariatului rus a învins toate piedicile. Proletariatul a constituit mai întîi garda roșie, apoi armata roșie, care a biruit militaricește coaliția tuturor burgheziilor din afară și încercările neputincioase ale burgheziei și ofițerimii dinăuntru. În același timp, Revoluția a mobilizat toate forțele proletare pentru a realiza liniștea, ordinea și socialismul înăuntru.

Revoluția a triumfat. Burghezia, înlăturată de la cîrmă și de la vot, dispare acolo, anunțînd sfîrșitul apropiat al burgheziilor de pretutindeni. Și în locul capitalismului, socialismul se înalță biruitor.

Socialismul trăiește. El e înfipt pentru veșnicie în adîncul Rusiei. Burgheziile din Europa, America și Asia au încercat, încearcă și vor mai încerca să suprime republica socialistă rusă. Dar sămînța aruncată de Revoluție peste graniță a prins și se deschide acum sub ochii noștri în Bulgaria, Austria germană, Boemia, Ungaria, Germania și va cuprinde în scurt timp întreaga alcătuire capitalistă.

2

ZIUA ÎNSCRIERII VOLUNTARE ÎN ARMATA ROȘIE [2]

Ziua de 25 mai a.c. este ziua chemării tuturor forțelor muncitoare din Ucraina la lupta împotriva contrarevoluției. Este ziua trezirii avîntului revoluționar. Toți muncitorii de orice categorie, toți aceia care simt cu muncitorimea trebuie să răspundă cu aprindere și hotărîre la chemare.

[2] „Comunistul", anul I, nr. 15, din 25 mai 1919. Organul grupului comunist romîn din Odesa.

Contrarevoluția de pretutindeni nu își strînge, ci își pune la încercare toate puterile. Este o luptă pe viață și pe moarte între proletariat și burghezie. Clasa capitalistă presimte sîrșitul ei apropiat și luptă cu toată desperarea. Nimeni nu trebuie să stea deoparte. Toți trebuie să fie părtași la marea luptă de clasă, care este acum în clipele cele mai însemnate ale desfășurării ei.

Acum e lupta hotărîtoare! La arme, tovarăși! Cu toții în armata roșie! Izbînda e de partea noastră, căci muncitorimea din toate țările se adună și se înfrățește pe zi ce trece sub cutele steagului roșu al revoluției sociale. Tot ce e muncitor, țăran și soldat romîn să fie înscris în ziua de 25 mai a.c. în armata roșie internațională. La Odesa înscrierile voluntarilor romîni se fac la Biroul de mobilizare al grupului Comunist romîn din Italianski Bulevard nr. 15, Kv. 4.

3

PACE CU RUSIA![3]

O nouă radiogramă din Moscova invită guvernul romîn să înceapă negocieri de pace. Din relațiile asupra Consiliului de Miniștri, care s-a ocupat de această chestiune, se vădește că guvernul încearcă din nou să ocolească această chestiune.

În momentul cînd scriem aceste rînduri nu știm ce va răspunde d-l Take Ionescu asupra politicii externe. Vom vedea însă dacă de data aceasta guvernul va rupe tăcerea și va face țării declarații categorice în privința politicii noastre externe.

Înfrîngerea Poloniei a dovedit pînă și celor mai orbiți de patimă că armatele republicii sovietice ruse nu pot fi înfrînte. Ca vecini imediați ai Rusiei, trebuie să tragem concluzia că starea actuală de echivoc nu mai poate dăinui între noi și Moscova. Încheierea păcii pe care rușii ne-o oferă de atîta vreme e inevitabilă și orice întîrziere e numai în paguba noastră, în paguba țării, care are nevoie de pace, și a claselor muncitoare, sătule de măcel.

Clasa noastră stăpînitoare trebuie să tragă încheierea pe care de mult a tras-o proletariatul: pace cu Rusia, pace imediată.

4

TREI ANI DE LA REVOLUȚIA RUSĂ[4]

Peste Nistru și Marea Neagră, în giganticul imperiu țarist de odinioară, unde dreptatea și adevărul gemeau sub loviturile plumbuite ale nagaicei căzăcești, fîlfîie astăzi biruitoare flamura roșie a socialismului.

Sînt trei ani de cînd proletariatul rus, cucerind puterea politică și păstrînd-o cu lupte crîncene și pline de jertfe, își conduce singur destinele, prin dictatura sa de clasă și sfaturile de producători.

---

[3] „Socialismul", anul XIV, nr. 143, din 3 iulie 1920.
[4] „Socialismul", anul XIV, nr. 284, din 27 decembrie 1920.

Dar revoluția socialistă n-a triumfat încă în toate statele, ea este în desfășurare, și capitalismul mondial, care mai stă pe picioare, nu privește cu ochi buni izbînda proletariatului rus.

Minciuna și calomnia pe de o parte, înarmarea contrarevoluționarilor țariști pe de alta au fost mijloacele prin care au căutat puterile capitaliste să compromită și să doboare revoluția proletară victorioasă.

Se înțelege că în asemenea împrejurări, în cei 3 ani de cînd a venit la putere, proletariatul rus nu mai putea să se dedice în liniște programului său de reforme sociale, trebuind să răspundă mai întîi atacurilor ce se îndreptau în contra sa. Și, rînd pe rînd, faimoșii generali țariști Iudenici, Denikin, Kolceak și proaspătul Wranghel și-au frînt gîtul de zidul de oțel al armatei roșii, plină de elan în lupta cu dușmanii săi de clasă.

Rusia sovietică a avut să lupte în tot acest timp cu foamea și lipsurile cele mai grozave, dar poporul rus și-a dat seama că ele sînt consecința războiului și veșnicelor hărțuieli contrarevoluționare, făcînd zid neclintit în jurul puterii sovietice. Nemulțumiți în Rusia sovietică nu mai sînt decît foștii stăpînitori, care, atunci cînd nu muncesc, trebuie să plătească sume fabuloase pentru cele necesare vieții, iar cînd de nevoie trebuie să facă o treabă își prăpădesc corpul lor delicat și mînușițele aristocratice.

Prin victoria armatelor sale, astăzi Rusia sovietică este despresurată pe toate fronturile. Puterile capitaliste nu mai pot visa la acțiune războinică contra ei, știind că proletariatul de pretutindeni își manifestă, din ce în ce cu mai multă ardoare, solidaritatea sa cu revoluția rusă.

Capitalismul este în declin în toate părțile, la el acasă arătîndu-se incapabil să facă față noilor situații create de război. Revoluția socialistă îl pîndește la tot pasul. Cu dinții scrîșnind de mînie, statele capitaliste se văd constrînse să încheie tratate de pace cu Rusia sovietică, să primească reprezentanții ei diplomatici și să intre în relații comerciale cu dînsa.

Astfel, bazîndu-se pe eroica sa armată roșie și pe sprijinul frățesc al proletarilor din restul lumii, știind că revoluția socialistă e în ajunul triumfului universal, Rusia sovietică poate să intre de acum în mai multă liniște pe calea înfăptuirilor socialiste.

Binecuvîntat pămînt în care se naște primul prunc socialist!

Fericit popor care vede cel dintîi paradisele — dar încă înroșite de chinurile facerii —, zori ai lumii noi, scutită de înmormîntata vedenie a exploatării omului de către om!

5

PREGĂTIM RĂZBOIUL CU RUSIA?[5]

La Oradea Mare sînt întreținuți de statul nostru 30.000 de soldați și ofițeri din armata lui Wranghel. Se pregătesc pe teritoriul nostru contrarevoluția și războiul civil din Rusia. Guvernul nostru are cuvîntul.

Din Oradea Mare ni se aduc la cunoștință fapte care sînt menite să arate care e atitudinea Romîniei față de Rusia. Guvernul trecut, ca

[5] „Socialismul", anul XVI, nr. 123, din 6 martie 1922.

şi cel actual, deşi se abţine de a-şi spune cuvîntul în chestiunea tratativelor cu Rusia, deşi nu-şi precizează atitudinea, totuşi aceasta nu înseamnă că guvernul nostru nu lucrează. Ba lucrează încă fără odihnă.

Astăzi venim cu un fapt menit să aducă lumină completă asupra crimei ce guvernul oligarhiei romîne, mînă în mînă cu capitalismul antantist, o pregăteşte pentru apropiata primăvară.

LA ORADEA MARE A SOSIT ACUM TREI SĂPTĂMÎNI UN TRANSPORT DE 30.000 (TREIZECI MII) DE SOLDAŢI ŞI OFIŢERI DIN BANDELE AVENTURIERE ALE LUI WRANGHEL.

TRANSPORTUL A FOST INSOŢIT DE O MISIUNE MILITARĂ FRANCEZĂ ŞI A FOST ÎNCARTIRUIT: SOLDAŢII ÎN SATUL VALENTA, UNDE S-A CONSTRUIT — NATURAL, PE CHELTUIALA NOASTRĂ — UN IMENS LAGĂR, IAR OFIŢERII CHIAR IN ORADEA MARE.

Acestea sînt faptele.

Alături de armatele lui Wranghel, desigur că vor fi mînaţi la luptă contra primului stat al proletariatului şi muncitorii, şi ţăranii romîni. Din nou poate va trebui ca cei ce muncesc azi pentru stăpîni mîine să şi moară pentru ei. Dar capitaliştii Antantei, care pregătesc de pe acum ofensiva contra Rusiei (pentru), la primăvară, se înşeală. Se înşeală şi oligarhii noştri, instrumentele capitaliştilor din Apus. Rusia, s-a văzut, nu poate fi doborîtă.

Dacă vor fi provocaţi, tovarăşii noştri ruşi îşi vor vărsa din nou sîngele pentru apărarea statului lor, ameninţat de toţi aventurierii şi banditii erijaţi în generali de către oligarhia internaţională. Dar poporul rus să ştie că proletariatul romîn reprobă cu toată indignarea toate banditismele ce se pun la cale în numele lui şi prin el.

Proletariatul romîn îşi va face datoria, demascînd şi luptînd cu ultima energie contra crimelor oligarhiei.

6

CARE AU FOST FORŢELE CARE AU DUS LA VICTORIE REVOLUŢIA RUSA[6]

Victoria proletariatului rus în lupta sa împotriva burgheziei se datoreşte în primul rînd faptului că în fruntea luptei sale revoluţionare a stat partidul lui Lenin : **partidul comunist.** Leninismul a fost acea busolă tactică şi teoretică cu ajutorul căreia partidul comunist — partidul dîrz şi intransigent al proletariatului, partid care îşi îndreaptă privirea totdeauna asupra revoluţiei — a condus cu mîna fermă nava revoluţiei ruse printre vîltorile şi stîncile războiului civil. Leninismul este marxismul perioadei imperialiste, iar tactica leninistă este arma, în a cărei posesiune partidele comuniste pot conduce proletariatul la izbîndă, nu numai în

[6] Fragmente din broşura „Rusia proletară a împlinit nouă ani de existenţă" (1917—1926), editată de Partidul Comunist din Romînia.

timpuri revoluționare, nu numai pe drumuri netede, dar și pe drumuri accidentate, întortocheate, în timpul celei mai sălbatice terori a reacțiunii. **Folosirea conștientă și consecventă a acestor arme a făcut ca partidul comunist rus să devină avangarda proletariatului rus, coloana vertebrală și principala forță motrice a revoluției din octombrie.**

Partidul comunist rus a vegheat întotdeauna cu o vigilență ascuțită ca armele sale ideologice și tactice nu cumva să fie întinate. Pe lîngă puritatea ideologică, al doilea obiect principal al vigilenței de partid a fost disciplina revoluționară, de fier a partidului. Totuși, în partidul comunist rus nu putem găsi nici urme de sectarism. Partea cea mai revoluționară a proletariatului rus, condusă de Lenin, a creat partidul comunist tocmai pentru a-și strînge cît mai mult legăturile cu masele cele mai largi ale asupriților și exploataților.

Cucerirea maselor muncitorești n-a fost însă decît **o parte** a sarcinii pe care partidul comunist rus și-a asumat-o. Bolșevicii au fost conștienți de faptul că clasa muncitoare rusă numai atunci va fi în stare să răstoarne țarismul cînd se va putea sprijini pe masele uriașe ale țărănimii. Datorită faptului că, urmînd îndrumările lui Lenin, proletariatul rus a încheiat o alianță mai întîi cu toată țărănimea împotriva țarismului, iar pe urmă cu țărănimea săracă și mijlocașă împotriva burgheziei și a cozilor ei de topor s-a creat garanția cea mai sigură pentru victoria revoluției. Bolșevicii au cîștigat un aliat puternic în persoana popoarelor oropsite, care — eliberate de sub asuprirea țaristă — s-au alăturat revoluției.

Însă partidul comunist rus, deși aliat cu țărănimea și cu popoarele asuprite, n-a uitat pentru nici o clipă faptul că ESTE UN PARTID PROLETAR și că trebuie să-și păstreze caracterul proletar de clasă, în orice împrejurări. Tovarășii ruși — depunînd toate străduințele pentru mobilizarea țărănimii și a naționalităților asuprite, sub conducerea proletariatului, la lupta pentru răsturnarea țarismului și a burgheziei — au dus o luptă neîmpăcată împotriva oricăror devieri **de la linia proletară.** Esența învățăturii leniniste este dictatura proletariatului. Drumul spre dictatura proletariatului duce prin alianța cu țărănimea. În lupta comună revoluționară a proletariatului și țărănimii, **rolul conducător îi revine proletariatului.**

7

VREM SĂ VIZITĂM PATRIA PROLETARIATULUI [7]

De la răsturnarea stăpînirii capitaliste și boierești din fosta Rusie și pînă azi, presa burgheză din toată lumea duce o campanie neîncetată de defăimare a regimului sovietic. Se istorisesc lucruri îngrozitoare, se vorbește de mizeria crescîndă, foametea ucigătoare care ar domni în Uniunea Sovietică ș.a.m.d. Dezmințirile pe care le dau zeci de intelectuali cinstiți care au călătorit în Uniune și au avut putința să ia cunoștință de

[7] „Înainte", anul V, nr. 1, din 12 ianuarie 1930.

întreaga viață de acolo nu aduc la tăcere pe calomniatorii regimului sovietic.

Din primul moment, ca semn al solidarității internaționale și pentru dezvăluirea întregului adevăr, guvernul sovietic s-a declarat gata să primească și să înlesnească vizita oricărei delegații, în special muncitorești, de peste granițe, delegație doritoare să cunoască starea reală de lucruri din Uniune. Și timp de 12 ani s-au perindat asemenea delegații din toate colțurile lumii și au raportat apoi asupra celor văzute. Nu din partea guvernului sovietic au întîmpinat vreo piedică ori greutate în vizitarea Uniunii, ci numai de la guvernele burgheze din țările lor. Mulți muncitori social-democrați veniți să cunoască patria proletariatului din lumea întreagă au fost excluși din partidul social-democrat — pentru că au vizitat Uniunea Sovietică sau pentru că au dat pe față după întoarcerea lor acasă tot adevărul și au demascat astfel calomniile presei burgheze.

Romînia e una din puținele țări din care n-a sosit niciodată în Uniune o asemenea delegație. Pe cît sînt de dispuși potrivnicii noștri să creadă și să răspîndească orice bîrfire pe socoteala regimului sovietic, nu s-au gîndit nici un moment că ar trebui și s-ar putea să ia chiar la fața locului cunoștința exactă asupra stării din Uniune.

Blocul muncitoresc și țărănesc prevede în programul său de activitate trimiterea unei delegații de muncitori și țărani în Uniunea Sovietică.

Membrii acestei delegații vor putea face parte din orice partid sau pot fi și fără partid.

Burghezia, care asigură într-una că ea dorește să trăiască în relații bune cu Uniunea Sovietică, se opune la orice contact cu statul învecinat, ceea ce n-o împiedică să împroaște statul muncitoresc cu balele calomniilor celor mai murdare.

Muncitorimea —, doritoare și interesată să cunoască starea și mersul lucrurilor din țara în care burghezia a fost răsturnată și clasa muncitoare a luat stăpînirea — va lupta pentru înfăptuirea acestei vizitări a fraților lor de peste Nistru.

8

O GRANDIOASĂ MANIFESTAȚIE DIN CAPITALĂ ÎMPOTRIVA RĂZBOIULUI ANTISOVIETIC[8]

După întrunirea antirăzboinică din sala „Rex" *, care a reușit atît de bine (au asistat 2.000 de muncitori), Comitetul de acțiune împotriva războiului a hotărît să facă o altă întrunire în sala „Marna". Duminică, în ziua de 18 septembrie, la ora 10 dimineața s-au strîns o mulțime de mun-

[8] „Tînărul leninist", anul VII, nr. 12, din octombrie 1932.

* Întrunirea antirăzboinică din sala „Rex" s-a ținut la 28 august. Ea a fost convocată de „Comitetul de acțiune împotriva războiului" — organizație legală creată și condusă de P.C.R. La întrunire au luat parte oameni de diferite profesiuni și convingeri politice, protestînd contra pregătirilor febrile ce le făcea reacțiunea romînă, în cîrdășie cu imperialiștii străini, în vederea dezlănțuirii unui război împotriva Uniunii Sovietice. Participanții la întrunire au votat și o moțiune în acest sens.

citori în fața sălii „Marna". Au fost 2.000—3.000. Poliția însă a interzis întrunirea și n-a lăsat pe muncitori să pătrundă în sală.

Atunci muncitorii (între 1.000 și 2.000) au pornit în manifestație pe Calea Griviței.

Un agent polițienesc strecurat dinadins în rîndurile muncitorești și strigînd: „Jos comuniștii!", „Trăiască armata" a fost aruncat afară. Iar ca răspuns s-a auzit: „Trăiască armata roșie!", „Jos războiul antisovietic!" Și toată masa a repetat: „Jos războiul!" Așa au mers muncitorii, inundînd toată lărgimea Griviței și strigînd toți împreună: „Jos războiul!" „Jos războiul!" Mereu se adăugau oameni noi. Au venit și soldați. Cu arma în mînă, ei au manifestat alături de muncitori, strigînd: „Jos războiul!"

A venit un taxi cu jandarmi, a intrat în mijlocul manifestației, a despărțit manifestația în două. Dar masa mergea înainte.

Tinerii înainte. Și cînd jandarmii au început să bată cu cauciucuri femeile încurajau pe manifestanți: „Nu vă lăsați intimidați. Înaintați, fraților!"

Manifestanții înaintau. A venit încă un taxi cu jandarmi. Trei sferturi de ceas au mers muncitorii. Apoi au fost împrăștiați.

Și aici au suferit tinerii, cei din primele rînduri. O ploaie de cauciucuri a căzut pe capetele lor. 16 muncitori au fost arestați.

Ce ne-a arătat manifestația aceasta?

Că masele muncitoare sînt contra războiului antisovietic. Și tinerii muncitori merg chiar în primele rînduri. Dar nu e destul asta!

Trebuie să luptăm contra războiului în mod organizat.

Tineri muncitori, intrați în comitetele de acțiune împotriva războiului, sub conducerea lor luptați mai departe contra războiului antisovietic!

PENTRU APĂRAREA UNIUNII SOVIETICE!

9

ȘTIRI DIN UNIUNEA REPUBLICILOR SOCIALISTE SOVIETICE ANGAROSTROI — 10 DNIEPROSTROI[9]

Muncitorii din Uniunea Sovietică continuă să uimească lumea prin îndrăznețele lor înfăptuiri în construcția socialistă. Nu s-a potolit încă vîlva provocată de punerea în funcțiune a uriașului baraj și combinat de uzine de energie electrică, metalurgie, chimice etc. — Dnieprostroiul —, cea mai mare construcție de acest fel din lume, că guvernul sovietic pornește la înfăptuirea unei lucrări cu proporții ca din basme. În inima înghețatei Siberii, în regiunea lacului Baical, există un fluviu cu apă multă și o cădere de apă la 120 m. înălțime.

Fluviul acesta se numește Angara.

Și așa cum pe malul Dnieprului (Niprului) eroicele sforțări ale clasei muncitoare, în frunte cu brigăzile ei de asalt, au dat viață minunii

[9] „Scînteia", anul III, nr. 3, din 1 februarie 1933.

Dnieprostroiului, va lua ființă pe malul Angarei minunea neasemuită a Angarostroiului. Vor fi baraje și uzine electrice cu o capacitate de producție de energie electrică de 10 ori mai mare decît Dnieprostroi.

Planul de construcție prevede o serie de combinate în diferite puncte, dintre care primul va fi gata la sfîrșitul celui de-al doilea plan de 5 ani, iar întreaga construcție la sfîrșitul celui de-al treilea plan de 5 ani. Lucrările premergătoare și strîngerea au și început.

Învingătorii de la Dnieprostroi merg să cucerească noi izbînzi în cîmpul muncii de clădire a socialismului.

Care țară capitalistă, chiar în timpul celei mai înfloritoare prosperități, nu acum cînd lumea capitalistă se afundă tot mai adînc în mocirla crizei, ar fi putut visa măcar o astfel de înfăptuire și să facă dinainte planuri de lucru pe 10 ani.

Și astfel pustia înghețată a Siberiei, unde sub domnia țarului erau surghiuniți luptătorii pentru dezrobirea maselor muncitoare din fosta Rusie țaristă, capătă viață nouă și rodnică sub stăpînirea proletariatului și a țărănimii colhoznice dezrobite.

59 DE NOI MARI PUȚURI DE MINĂ ÎNTR-UN AN

Extracția de cărbuni în Uniunea Sovietică s-a îmbogățit în anul 1932 cu 59 puțuri de mine noi și reconstruite, cu o capacitate de extracție totală de mai mult de 23 milioane de tone anual. 16 din ele sînt de acum în lucru. Celelalte, care dau deja în parte cărbuni, vor fi puse în funcțiune în zilele și săptămînile următoare (informația datează din 13 ianuarie). Cea mai mare parte a noilor puțuri de mine sînt puse în funcțiune în anul în curs, în bazinul Donețului. Aici sînt puse în funcțiune 17 puțuri noi de mină.

Iată una din puținele dovezi cît de mincinoase sînt știrile din presa burgheză și social-democrată despre falimentul primului plan de 5 ani.

10

APEL[10]

După aproape 20 de ani, Romînia a reluat, în sfîrșit, relațiile cu Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice.

Normalizarea raporturilor dintre cele două țări vecine a venit într-un moment cînd pacea este peste tot amenințată, cînd pregătirile de război nu mai contenesc, cînd valurile reacțiunii fasciste și hitleriste vor să distrugă tot ceea ce gîndirea, arta, literatura, știința și munca au dat omenirii în drumul ei spre noi idealuri de creație și civilizație.

Trăim vremuri cînd o singură clipă poate dezlănțui războiul sălbatic, distrugător, dar în același timp o acțiune conștientă și hotărîtă a acelora împotriva cărora este îndreptat de fapt războiul poate împiedica nebunia imperialiștilor pentru care viața și civilizația nu mai valorează nimic.

---

[10] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 4.151, fondul nr. 24, fila 3.

S-ar părea că mergem înapoi spre o nouă epocă a evului mediu. S-ar părea, de asemenea, — după scepticismul unei părți din omenire — că nu mai există nici o altă scăpare din haosul pe care-l trăim.

În fața acestei situații apare totuși un țel pe care orice om conștient trebuie să-l atingă : pacea. Și oare ce înseamnă pace decît continuarea pe drumul creației, smulgerea din haosul în care trăim, găsirea formelor de organizare care să ducă omenirea mereu înainte ?

Pacea înseamnă deci conștiința despre toate realitățile sociale, politice, economice, culturale. Împotriva acestei păci se ridică fascismul și hitlerismul, care înseamnă scăderea nivelului de viață și distrugerea oricăror izvoare de creație și muncă.

De aceea, reluarea raporturilor cu U.R.S.S. constituie pentru pacea omenirii un fapt de o importanță covîrșitoare.

Guvernul sovietic — declară pînă și d-l N. Titulescu, ministrul Afacerilor Străine cu prilejul recunoașterii oficiale a U.R.S.S. — „aduce cu el enorma forță morală a unui stat de 170 de milioane, stat puternic a cărui forță crește progresiv, care în timpul celor 16 ani ai existenței lui celei noi a dat probe abundente de iubirea lui sinceră de pace".

Creșterea progresivă a acestei forțe este astăzi un alt fapt de necontestat. Mărturii stau atîtea declarații făcute de reprezentanții culturii de pretutindeni.

Uriașele realizări în domeniul industrial (Dnieprostroi, Magnitogorsk, Canalul Arhanghelsk etc.), în domeniul agricol recunoscute de toți specialiștii ; în domeniul culturii (lichidarea analfabetismului, dezvoltarea teatrelor, cinematografelor, civilizarea popoarelor aproape sălbatice din Asia etc.) ; în domeniul științific (expedițiile în stratosferă și regiunile arctice, transfuzia sîngelui etc.), toate acestea sînt realități recunoscute de toți savanții, care nu mai pot fi ignorate.

Și atunci noi vecinii mai putem sta oare în izolarea cunoașterii și recunoașterii acestor realizări ce se înfăptuiesc la cîțiva kilometri departe de noi ?

Nu ! Noi, subsemnații intelectuali, artiști, avocați, profesori, medici, meseriași, muncitori și țărani din Romînia, indiferent de convingerile noastre politice, credem că reluarea legăturilor cu U.R.S.S. trebuie completată cu cercetarea și cunoașterea îndeaproape a vecinului nostru de la Răsărit.

Organizarea unei excursii în U.R.S.S., organizarea de conferințe, expoziții, concerte, reuniuni sportive, editarea unei reviste, iată o serie de fapte care trebuie realizate pentru desăvîrșirea apropierii între cele două popoare.

Urmînd exemplul celor mai importante popoare din Apus, ne constituim într-o asociație „Amicii U.R.S.S.", cu scopul indicat mai sus, adresîndu-ne în același timp tuturor celor care mai au conștiința menținerii păcii să adere la asociația noastră

Urmează 45 de semnături *

* Apelul a fost lansat de Asociația „Amicii U.R.S.S.". Printre cei 45 de semnatari ai apelului figurează : C. I. Parhon, George Enescu, Tr. Săvulescu, Radu Cernătescu, Al. Sahia, Ionel Perlea, Matei Socor, N. Tonitza, P. Constantinescu-Iași, V. Maximilian, Tony Bulandra, Radu Boureanu și alții.

11

DUPĂ DOUĂZECI DE ANI [11]

Însemnam aci, în numărul trecut al revistei noastre, sărbătoarea democrației cehoslovace. Astăzi, gîndul nostru se îndreaptă către marea vecină de la Răsărit, care-și sărbătorește împlinirea a douăzeci de ani de la înfăptuirea celei mai profunde și hotărîtoare transformări din istoria ei și — în aceeași măsură — din istoria lumii.

Privirile noastre se întorc asupra drumului parcurs de tînăra și puternica Republică Sovietică. A fost greu, spinos și bătut de multe vînturi rele. Dar voința de fier a popoarelor care se trezeau pentru întîia oară de-a lungul veacurilor de sub călcîiul opresiunii, dîrza lor vrere de a-și zidi singure, în pace și muncă aspră, o istorie și o țară liberă și nouă, au fost mai puternice decît coalițiile tuturor intereselor care căutau să o zdrobească.

7 Noiembrie 1937 înseamnă astfel data sărbătorii celei mai mari democrații din lume, întărită și cristalizată într-o constituție fără precedent: constituția liber aleasă și consimțită a unui popor de muncitori.

Și mai înseamnă această dată triumful unei țări care va străjui neclintit pacea lumii. Înseamnă creșterea și organizarea trainică a celei mai puternice și mai democrate armate, al cărei steag rămîne apărarea libertăților și păcii popoarelor.

O armată care, alături de un tineret conștient și eroic, bizuie pe umerii lor tineri viitorul și frăția popoarelor.

Adică cea mai vie și arzătoare dorință a tuturor celor ce muncesc.

12

FRONTUL MUNCII ȘI AL LUPTEI REVOLUȚIONARE

Muncitorii din capitală în luptă împotriva dictaturii militare-gardiste [12]

La „Malaxa" a avut loc o întrunire sub cerul liber, la care au participat peste o mie de muncitori. Vorbitorii în cuvîntările lor susținute de masă au vorbit de situația mizerabilă și salariile de foame ale muncitorilor din întreprinderi și necesitatea începerii luptei prin ieșiri în fața direcției și greve. Muncitorii, susținînd pe vorbitori în mod hotărît, au manifestat contra terorii dictaturii militare-gardiste, care depune sforțări pentru menținerea sistemului capitalist-moșieresc zdruncinat. Malaxiștii au manifestat la această întrunire pentru un guvern popular, care să pună capăt oricăror provocații antisovietice și să îndeplinească voința poporului muncitor — realizînd amiciția popoarelor din Romînia cu U.R.S.S.;

[11] „Reporter" nr. 35, din 7 noiembrie 1937.
[12] „Scînteia", anul X, din 17 septembrie 1940.

pentru demobilizarea totală imediată. Muncitorii au strigat „Să înceteze provocațiile războinice antisovietice!" În toiul întrunirii care începuse să se transforme în demonstrație de stradă au intervenit bandele gardiste, care voiau să aresteze pe vorbitori. S-a încins o luptă între legionari și muncitori. Unii din vorbitori au fost eliberați din mîinile bandelor legionare, alții au căzut în mîinile lor. Muncitori malaxiști și din alte întreprinderi! Formați puternice gărzi de autoapărare în întreprinderi și cartiere contra bandelor teroriste ale poliției legionare dinăuntru și din afara întreprinderii, care urmăresc împiedicarea luptei voastre pentru un trai mai bun. Nu vă lăsați terorizați și schingiuiți de banditii gardiști. Cu forțe unite apărați pe muncitorii revoluționari care vor să vă vorbească la întrunirile voastre! Apărați pe cei ce vin să vă împartă manifestele și ziarele partidului comunist, ale tineretului comunist, ale organizației de ajutor și apărare a victimelor terorii reacțiunii imperialiste! Apărați pe muncitorii revoluționari din fruntea luptei voastre!

13

Luptele eroice ale armatei sovietice[13] au stîrnit groaza și spaima presei fasciste. Statul-major fascist calculase o victorie ușoară și pe teritoriul Uniunii Sovietice. După subjugarea și jefuirea Europei, armata germană a pornit în noul război tîlhăresc cu un bogat armament și cu siguranța unei biruințe ușoare. Atacînd mișelește o țară pașnică, neținînd seamă de tratatul de neagresiune și mințind pînă la ultima clipă, fasciștii s-au năpustit peste noapte pe teritoriul sovietic cu toate forțele de care dispuneau. Tilharii de fasciști ai lui Hitler își închipuiau că în urma acestei lovituri josnice armata sovietică se va prăbuși ca și cea franceză. Dar cît a fost de amară surpriza năvălitorilor! Armata sovietică a intrat în luptă cu o tenacitate fără seamăn. Dușmanul fascist trebuie să plătească cu valuri de sînge fiecare petic de pămînt și nu e în stare să organizeze nici azi teritoriile cucerite. Soldatul sovietic a dat dovadă de un eroism și de o jertfă de sine cum rar se găsește în toată istoria luptelor pentru libertate. Soldații romîni și germani veniți de pe front povestesc minuni despre luptele soldatului sovietic, despre neasemuitul avînt patriotic cu care fiii poporului sovietic își apără țara. Aceste fapte de vitejie nemaipomenită au umplut de groază pe aținătorii războiului. Presa fascistă caută să „explice" jertfa de sine și curajul extraordinar al soldatului sovietic prin „articole" și „comunicate" din ce în ce mai tîmpite. De ce luptă soldatul sovietic pînă la ultima răsuflare, de ce își mai strînge arma lui automată și după ce e rănit mortal, risipind moartea în jurul său pînă la moarte? „Pentru că" — zic comunicatele idioate ale fasciștilor, pentru că... „soldatului sovietic bolșevicii i-au furat sufletul". Această propagandă hitleristă nu face decît să crească cinstea și prestigiul soldatului sovietic și al U.R.S.S. în ochii popoarelor dornice de libertate ale lumii. Pe cînd fasciștii mînă pe front popoa-

[13] Fragment din ziarul „Presa liberă" din august 1941.

rele subjugate așa cum se mînă vitele la abator, soldatul sovietic, iubitor înflăcărat al patriei sale, știe perfect că el e purtătorul propășirii omenești, luptă pentru propria-i libertate și pentru libertatea lumii. Fiecare soldat sovietic căzut pe cîmpul de onoare își jertfește viața nu numai pentru propria-i patrie și libertate, dar și pentru descătușarea milioanelor, înrobite de fascism.

14

Proletari din toate țările, uniți-vă!

CĂTRE POPORUL ROMÎN!

MUNCITORI, ȚĂRANI, SOLDAȚI, FEMEI ȘI TINERI![14]

Noi toți n-am vrut și nu vrem acest război tîlhăresc împotriva marelui popor sovietic.

Nu marele popor sovietic este dușmanul nostru. Guvernul sovietic a declarat în nenumărate rînduri că vrea să trăiască în pace și bună vecinătate cu poporul romîn.

Dușmanul nostru este fascismul sîngeros german și lacheii lui din țară, în frunte cu generalul Antonescu.

Trădătorul Antonescu a predat pămîntul și poporul ardelean armatei grofilor maghiari. El a vîndut pîinea, carnea, petrolul și tot avutul nostru ocupanților germani. A vîndut și sîngele poporului nostru. Sute de mii de soldați romîni și-au găsit moartea pe pămîtul Basarabiei și Bucovinei, unde tot poporul s-a ridicat ca să-și apere libertatea și viața contra hoardelor năvălitoare ale lui Hitler. Sute de mii zac răniți prin spitaluri. Alte sute de mii sînt mînați pe front de ofițerii germani pentru jefuirea și nimicirea poporului sovietic. Pe pămîntul țării noastre ocupanții germani și slugile lor au întins foamete, ruină și moarte.

Numai zdrobirea fascismului german și a lacheilor săi trădători de țară ne va aduce libertatea și independența.

Lupta marelui popor sovietic nu este lupta numai pentru libertatea și independența sa, ci este lupta pentru libertatea și independența tuturor popoarelor subjugate de fascismul german.

Uniunea Sovietică a încheiat un acord de luptă comună cu Anglia, ajutată de Statele Unite ale Americii, pentru distrugerea fascismului german. Toate popoarele cotropite de către fascismul german se ridică și ele din ce în ce mai hotărît la luptă contra ocupanților barbari, pentru libertatea lor.

Stăpînitorii fasciști germani și lacheii lor vor fi nimiciți!

POPOR ROMÎN, ridică-te la luptă contra ocupanților, cum au pornit partizanii eroici ai popoarelor polonez, iugoslav, grec, norvegian și ai celorlalte popoare!

---

[14] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 327 special, vol. I, fila 77 (Documentul a fost elaborat în anul 1941).

SOLDAȚI ROMÎNI, nu trageți în frații voștri din armata roșie! Treceți de partea eroicei armate roșii!

Muncitori, nu produceți arme și muniții pentru ocupanții germani!

CEFERIȘTI, împiedicați transporturile de trupe, arme și muniții împotriva poporului sovietic!

ȚĂRANI, nici o sămînță de grîu, nici o picătură de lapte, nici un ou, nici o bucățică de carne lăcustelor germane!

FEMEI, nu lăsați pe bărbații, fiii și frații voștri să moară pentru ocupanții germani și călăii de la cîrma țării!

AFARĂ CU OCUPANȚII GERMANI!

JOS GUVERNUL TRĂDĂTORULUI GENERAL ANTONESCU, SLUGA LUI HITLER!

TRĂIASCĂ LUPTA POPORULUI ROMÎN PENTRU LIBERTATE ȘI INDEPENDENȚA SA NAȚIONALĂ!

TRĂIASCĂ VICTORIA EROICELOR ARMATE ROȘII!

TRĂIASCĂ LUPTA COMUNĂ A POPOARELOR ÎMPOTRIVA COTROPITORILOR FASCIȘTI GERMANI!!

COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI COMUNIST DIN ROMÎNIA

15

Proletari din toate țările, uniți-vă!

CĂTRE POPORUL ROMÎN! MUNCITORI ȘI MUNCITOARE, PATRIOȚI DIN ROMÎNIA! 1 MAI 1942[15]

1 Mai e ziua de luptă a clasei muncitoare. Începînd din anul 1889, proletariatul tuturor țărilor manifestează la 1 Mai prin greve și demonstrații de stradă pentru ziua de muncă de 8 ore, pentru drepturile și libertățile democratice, împotriva războiului și pentru pace.

1 Mai 1942 ne găsește în flăcările nimicitoare ale războiului mondial dezlănțuit de sîngerosul Hitler și banda sa de tîlhari fasciști.

Trădătorul Antonescu și haita lui de bandiți hitleriști ne-au prefăcut pe noi și întregul popor în carne de tun și în robi muritori de foame pentru războiul de cotropire și de jaf al fascismului german. 400.000 de romîni, morți, schilozi și dispăruți au fost sacrificați pentru fiara fascistă. Mereu sînt trimise divizii noi la moarte sigură pentru Hitler și Antonescu.

Antonescu, trădătorul neamului romînesc, pregătește mobilizarea generală pentru așa-zisa „ofensivă de primăvară" a canibalului Hitler. Sîntem mînați spre cea mai mare catastrofă națională din toată istoria poporului romîn.

---

[15] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., dosarul nr. 327 special, vol. I, fila 150.

Soarta cotropitorilor germani e pecetluită. Eroicele popoare ale Uniunii Sovietice, glorioasa armată roșie bat și nimicesc hoardele fasciste ale lui Hitler și ale slugilor sale... Coaliția mondială a Uniunii Sovietice, Americii, Angliei și a țărilor democratice va învinge Germania fascistă și vasalii săi. Trădătorul Antonescu a LEGAT SOARTA ȚĂRII, și a poporului de sîngerosul său stăpîn — Hitler. Sîntem sorțiți unei morți sigure!

Clasa muncitoare și întreg poporul romîn nu vor să moară pentru țiarele Hitler și Antonescu, pentru plutocrații și moșierii fasciști germani și romîni, pe cîmpiile nesfîrșite ale Uniunii Sovietice. Nici de foame nu vrem să murim la sate și la orașe ca robi în fabrici și pe ogoare pentru războiul tîlharilor fasciști. Nu vrem ca cei mai buni fii ai poporului nostru să fie exterminați în temnițe, lagăre de concentrare și de muncă.

Asasinul Antonescu i-a împușcat pe muncitorii FILIMON SÎRBU, POMPILIU STEFU, MOHANESCU și alți luptători eroici ai poporului. Bestia Antonescu împușcă zilnic soldații, muncitorii și țăranii care se ridică împotriva războiului de cotropire și împotriva jafului lui Hitler.

MUNCITORI ȘI MUNCITOARE!

Voi sînteți avangarda poporului romîn. Ridicați-vă împotriva războiului lui Hitler și Antonescu. Făuriți frontul unic al clasei muncitoare, alegeți comitete de front unic și comitete de acțiune pentru cucerirea zilei de muncă de 8 ore, pentru ridicarea salariilor, pentru pîinea voastră zilnică și pentru încetarea războiului. Lucrați încet. Distrugeți mașinile în întreprinderile de război, s t r i c a ț i m u n i ț i i l e, armamentul și toate materialele pentru războiul lui Hitler.

CEFERIȘTI!

Împiedicați transporturile de trupe și materiale de război! Opriți trenurile încărcate cu bunurile răpite poporului romîn pentru Germania fascistă.

MUNCITORI DIN PORTURI, MARINARI!

Opriți încărcarea și plecarea vapoarelor încărcate pentru ocupanții germani!

MUNCITORI TINERI!

Refuzați munca pentru războiul lui Hitler. Nu plecați la muncă în Germania, unde vă așteaptă foametea, epidemiile, teroarea sîngeroasă și moartea. Treceți în fruntea întregului tineret romîn și luptați pentru crearea FRONTULUI PATRIOTIC AL TINERETULUI, împotriva ocupanților fasciști și a slugilor lor trădători de patrie, călăii voștri.

MUNCITORI MOBILIZAȚI!

Treceți în fruntea soldaților. Nici un soldat pentru războiul lui Hitler și Antonescu.

SOLDAȚI!

Nu plecați pe front. Dezertați cu arme și echipament. Formați grupe de partizani împotriva ocupanților fasciști. Urmați exemplul eroicilor partizani sovietici, iugoslavi, greci, norvegieni și polonezi.

PE FRONT — refuzați să trageți în ostașii roșii, care duc războiul împotriva lui Hitler și Antonescu, dușmanii de moarte ai poporului romîn. Salvați-vă viața și treceți cu arme și echipament de partea armatei roșii.

ȚĂRANI!

Uniți-vă cu muncitorii de la orașe în frontul național al poporului, împotriva ocupanților germani și a trădătorilor Antonești de la cîrma țării. Ascundeți grîul, mălaiul și vitele de lăcustele nemțești. Opuneți-vă rechizițiilor. Semănați și lucrați numai atît cît vă trebuie vouă și familiilor voastre. NICI UN GRĂUNTE pentru RĂZBOIUL lui HITLER ȘI ANTONESCU.

Luați-vă înapoi din magazii și depozite tot ce vi s-a luat pentru războiul lui Hitler. Tăiați firele de telefon, provocați deraierea trenurilor cu trupe și material de război. Ascundeți-i pe dezertori, ajutați-i pe partizani și intrați în grupele de partizani.

MUNCITOARE!

Fiți în fruntea tuturor femeilor și opriți-i pe bărbații, frații și pe copiii voștri să meargă pe front pentru ofensiva de primăvară a lui Hitler. Cereți întoarcerea lor de pe front și împiedicați în gări plecarea trenurilor spre front.

Luați cu asalt pîinea și hrana voastră din brutării și magazine pentru voi și pentru copiii voștri flămînzi.

PATRIOȚI!

Fără deosebire de poziție socială și de convingere politică, uniți-vă cu muncitorii în FRONTUL UNIC NAȚIONAL, pentru salvarea poporului și a armatei de pieire sigură.

Luptați pentru împiedicarea mobilizării generale, pentru rechemarea imediată a armatei din Uniunea Sovietică și pentru încetarea războiului de jaf și cotropire.

MUNCITORI ȘI MUNCITOARE!

Partidul Comunist din Romînia vă cheamă în ziua de 1 Mai să manifestați solidaritatea voastră cu LUPTĂTORII PATRIOȚI ANTIHITLERIȘTI din închisori și lagăre de concentrare — pentru e l i b e r a r e a lor.

În ziua de 1 Mai manifestați solidaritatea voastră de luptă cu marele și eroicul popor sovietic și cu glorioasa sa armată roșie, care duce toată povara războiului împotriva cotropitorilor fasciști și care luptă și pentru l i b e r t a t e a n o a s t r ă. Manifestați solidaritatea voastră cu proletariatul internațional și cu toate popoarele iubitoare de libertate, care duc războiul sfînt împotriva tiraniei hitleriste, pentru libertatea și independența țărilor cotropite, pentru salvarea omenirii de barbaria fascistă.

Trăiască 1 Mai, Ziua solidarității de luptă a proletariatului din toate țările.

Trăiască Internaționala Comunistă, partidul mondial al clasei muncitoare!

Trăiască Frontul mondial al popoarelor iubitoare de libertate pentru zdrobirea fascismului.

Trăiască marele POPOR SOVIETIC, eroica sa ARMATĂ ROȘIE, condusă de înțeleptul tovarăș Stalin, trăiască marele Partid Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice, Partidul lui LENIN și STALIN.

Trăiască FRONTUL UNIC DE LUPTĂ al clasei muncitoare din Romînia!

Trăiască frontul național al întregului popor pentru alungarea ocupanților din țară, pentru doborîrea regimului de trădare națională al lui Antonescu!

TRĂIASCĂ ROMINIA LIBERĂ ȘI INDEPENDENTĂ!

COMITETUL CENTRAL AL PARTIDULUI
COMUNIST DIN ROMINIA

Dă-l și altora mai departe să citească.

16

ROMÎNI PATRIOȚI!

popor al Banatului iubitor de pace și libertate! [16]

La 22 iunie se împlinesc doi ani de cînd Hitler a atacat orbește poporul liber al Uniunii Sovietice. Doi ani de cînd banda trădătoare fascistă a împins poporul țării în războiul de jaf și distrugere al hitlerismului imperialist. 800.000 de soldați romîni au fost jertfiți pentru poftele bestiale ale lui Hitler de dominare a lumii.

Fasciștii îngrășați în război au adus fiecărei pături a poporului țării un lanț nesfîrșit de suferințe. Întregul popor este înfometat, suferă și piere.

Astăzi deja oricine vede că războiul fulger al lui Hitler a eșuat. În al doilea an, armata roșie, apărătoare a patriei, și armatele anglo-americane, aliate cu ea, au trecut la atac victorios. Hoardele hitleriste nemțești se retrag deznădăjduite pe toate fronturile. Armata de jaf hitleristă se demoralizează din ce în ce, însoțită peste tot în drumul ei de ura de moarte a popoarelor.

Armata roșie, apărătoare a patriei, și armatele anglo-americane, aliate cu ea, din contra, realizează atacuri din ce în ce mai unite și mai puternice

[16] Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R., cota A.XXVII—7, inv. nr. 1144.

împotriva fiarelor hitleriste și peste tot popoarele le privesc ca pe eliberatori.

Hitleriștii vor să prelungească zilele domniei lor de groază prin sălbăticie.

Din ordinul lui Hitler, guvernul trădător fascist al țării noastre a pronunțat mobilizarea totală, masele poporului sînt silite la muncă obligatorie, toată armata noastră și alimentele care au mai rămas sînt puse la dispoziția nemților. Bestiile hitleriste vor să transforme întreaga țară în teatru de război, vor să distrugă orașele și satele noastre. Așa vor, ca țara noastră să fie cuprinsă între două focuri în atacul concentrat apropiat și de neînlăturat al armatelor aliate.

Romîni! Patrioți! A sunat ultimul ceas! Trebuie să acționăm! Este vorba de viața sau moartea poporului nostru! Pentru nehotărîrea noastră putem plăti un preț groaznic! Să nu răbdăm ca guvernul trădător să organizeze vînătoarea acelor patrioți care nu sînt dispuși să-și verse sîngele pentru salvarea războiului de jaf al lui Hitler! Să nu răbdăm ca bandele hitleriste șvabe să se înarmeze în libertate împotriva mișcării de eliberare a poporului nostru!

Distrugerile celor doi ani de război jefuitor arată clar cine sînt aceia care au azvîrlit patria noastră în catastrofă și care domnesc peste noi, folosindu-se de sălbatice măceluri de masă. Să gonim și să pedepsim pe fasciștii bandiți! Acolo să-i zdrobim unde ne atacă. Numai lupta unită a întregului popor în Frontul patriotic antihitlerist poate salva patria noastră de la distrugerea completă. Numai printr-un atac de masă organizat îi putem face inofensivi.

Romîni! Patrioți! Să sabotăm! Să împiedicăm transporturile militare! Să mărim împotrivirea maselor contra concentrărilor, a rechizițiilor! Să luptăm pentru pîine, împotriva scumpetei și terorii! Să cerem încetarea oricărei asupriri naționale și prigonirii barbare a evreilor!

Să pretindem un regim uman pentru prizonierii ruși.

Militari! Să nu mergem la concentrare!

Să apărăm casele noastre, bunurile noastre!

Să gonim dușmanii poporului! Să alcătuim grupuri de partizani pentru a obține eliberarea patriei!

Să cerem încetarea imediată a războiului antisovietic! Pace și alianță dorim cu coaliția victorioasă rusă, engleză, americană! Să luptăm pentru un guvern care să reprezinte toate forțele patriotice antihitleriste! Moarte lui Hitler și complicilor lui! Să piară trădătorii, ucigașii poporului! Trăiască Frontul unic al forțelor patriotice antihitleriste!

La luptă împotriva imperialismului hitlerist german asupritor al popoarelor. La luptă pentru eliberarea patriei noastre!

Secretariatul regional bănățean
al Partidului Comunist din Romînia

Iunie 1943.

17

TRIUMFALA PRIMIRE A TRUPELOR ROȘII ÎN CAPITALĂ[17]

ÎNTR-UN DELIRANT ENTUZIASM BUCUREȘTIUL A ACLAMAT ARMATA SOVIETICĂ ȘI ARMATA ROMÎNĂ, ÎNFRĂȚITE ÎN LUPTA CONTRA HITLERISMULUI

Măreața armată roșie, cea mai puternică și glorioasă armată a Marilor Națiuni Unite, a intrat la 30 august în Bucureștiul democrat!

Această zi va intra în istoria patriei noastre. Muncitorii și cetățenii capitalei, într-un entuziasm fără seamăn, au primit armata aliată a Uniunii Sovietice cu flori și steaguri, cu urale fără sfîrșit.

Armata roșie a venit ca eliberatoare.

Ea respectă independența poporului romîn, regimul intern pe care poporul romîn și-l va alege și luptă alături de armatele noastre împotriva cotropitorilor germani.

La Colentina, pe unde armata roșie a intrat în capitală, s-au adunat acum un veac armatele de panduri ale lui Tudor Vladimirescu, pornite pe drumul eliberării naționale.

De aceea cetățenii patrioți află în venirea armatei roșii nu numai lupta frățească de azi împotriva bandelor hitleriste, dar și împletirea ei cu cele mai nobile și sfinte tradiții ale poporului nostru, adînc iubitor de patrie și neam.

Hitleriștii și slugile lor din țară, mari și mici, ticăloșii asasini legionari, să tremure!

Ceasul judecății lor se apropie.

Provocările lor ticăloase trebuie înăbușite fără cruțare!

La luptă hotărîtă pentru eliberarea totală și definitivă a Romîniei.

Armata roșie înaintează mai departe cu armata romînă spre Cluj!

Armata roșie înaintează spre Berlin!

Trăiască armatele aliate!

Trăiască armata roșie!

Trăiască armata romînă!

M. C. STĂNESCU și T. PINTEANU

[17] Fragment din articolul „Triumfala primire a trupelor roșii în capitală", publicat în „Romînia liberă", anul II, nr. 16, din 31 august 1944.

ZIARE ILEGALE ALE ORGANIZAȚIILOR CREATE ȘI CONDUSE DE PARTIDUL COMUNIST DIN ROMÎNIA

În nr. 3 din acest an al revistei a fost publicat articolul „Organe de presă centrale și locale ale Partidului Comunist din Romînia". În cele ce urmează publicăm, în continuare, o prezentare bibliografică, în ordine cronologică, a ziarelor centrale și locale ale organizațiilor de masă create și conduse de P.C.R., apărute ilegal în anii Romîniei burghezo-moșierești. Aceste ziare, descoperite pînă astăzi, se găsesc în Arhiva centrală a Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.

I. ZIARE ALE SINDICATELOR

Organe ale Consiliului General al Sindicatelor Unitare și ale comitetelor organizațiilor locale ale sindicatelor unitare din București, Transilvania și Banat

1. „BULETINUL CONSILIULUI GENERAL AL SINDICATELOR UNITARE". A apărut la București din decembrie 1932 pînă în aprilie 1934. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Numerele din martie 1933 și aprilie 1934 au ca titlu „Buletinul sindical C.G.S.U."

A apărut tras la gestetner. În arhivă se găsesc 4 numere.

2. „MUNCITORUL CONSTRUCTOR". Organul Sindicatului constructor unitar București. Pe frontispiciu are lozinca „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

În arhivă se găsește numărul 2, anul I, din august 1929, dactilografiat.

3. „ȘOFERUL PROLETAR". A apărut într-un singur număr la București, la 1 martie 1932. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Este tras la gestetner.

4. „LUPTA SINDICALĂ". Organul Comisiei locale a Sindicatelor muncitorești din capitală. A apărut în București de la 4 decembrie 1932 pînă la 1 mai 1934.

Numărul 4, anul I, din 1 februarie 1933 și nr. 1, anul II, din 1 mai 1934 au apărut cu subtitlul: „Organul Comisiei locale a Sindicatelor muncitorești revoluționare din capitală". Nr. din 1 mai 1934 are pe frontispiciu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

În arhivă se găsesc 4 numere.

5. „SIRENA CEFERISTĂ". Ziar de front unic de luptă al muncitorilor ceferiști. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" A apărut un singur număr, tras la gestetner, la București în august 1933, care se găsește în arhivă.

6. „EGYSÉGES MUNKÁS". Kiadja a Temesvári Egységes Szakszervezetek („Muncitorul unitar". Editat de Sindicatele unitare din Timișoara). A apărut la Timișoara. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se află numerele 3 din iulie 1930, 5 din septembrie 1930 și 7 din octombrie 1930, trase la gestetner.

7. „A MUNKANÉLKÜLI". Kiadja a Temesvári Egységes Szakszervezetek mellett működő munkanélküli Bizottság („Șomerul". Editat de Comisia de șomeri de pe lîngă Sindicatele unitare din Timișoara). A apărut la Timișoara, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește nr. 2 din 27 martie 1930, tras la gestetner.

8. „EGYSÉGFRONT". Kiadja a Tîrgumureși felnöt és ifju üzemi és munkamélküli Bizottsagok („Frontul Unic". Editat de comitetele de uzine ale adulților, tineretului și șomerilor). A apărut la Tîrgu Mureș, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește numărul din 15 februarie 1931, tras la gestetner.

9. „SZAKSZERVEZETI ÉRTESITŐ". Kiadja a Brassoi forradalmi Szakszervezetek Tanacsa („Buletinul sindical". Editat de Comisia din Brașov a sindicatelor revoluționare). A apărut la Brașov, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr din octombrie 1933, tras la gestetner.

Ziare sindicale pe întreprinderi

10. „SATURN". Ziarul muncitorilor de la Fabrica „Saturn". A apărut în București. Numărul 3 din martie 1930 și numărul 4 din mai 1930 au ca subtitlu : „Organul Sindicatului unitar croitori-textiliști — Secția „Saturn".

În arhivă se găsesc patru numere : două dactilografiate și două trase la șapirograf.

11. „SIL". Ziar de fabrică. A apărut în București. Are pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsesc 3 numere, trase la șapirograf.

12. „STEAGUL S.T.B.-iștilor". Organ săptămînal al Comitetului unitar de la întreprinderile S.T.B. A apărut la București de la 25 ianuarie 1930 pînă în luna decembrie 1930. Numărul din februarie 1930 are ca subtitlu : „Organul Comitetului de fabrică S.T.B.". Numărul din octombrie 1930 are ca titlu : „Muncitorul S.T.B.-ist" și ca subtitlu : „Organul grupei sindicale unitare de la S.T.B.". Numărul din decembrie 1930 are ca sub-

titlu : „Organul grupei sindicale unitare a muncitorilor de la S.T.B." și pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" În arhivă se găsesc 4 numere, trase la șapirograf.

13. „CEFERISTUL REVOLUȚIONAR". Ziarul muncitorilor din atelierele C.F.R.-București. A apărut în București la 14 februarie 1930.
În arhivă se găsește un singur număr, tras la șapirograf.

14. „MUNCA NOASTRĂ". Organ al secțiunii sindicale a Fabricii „Seta". A apărut în București.
În arhivă se găsește un singur număr, din mai 1930, tras la șapirograf.

15. „BULETINUL GREVEI de la Uzinele «Lemaître»". A apărut la București, periodic, pînă la 22 martie 1931.
În arhivă se găsesc două numere, unul șapirografiat, altul tras la gestetner.

16. „LOCOMOTIVA". Organul muncitorilor de la Fabrica „Malaxa". A apărut la București la 15 ianuarie 1932. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"
În arhivă se găsește un singur număr, tras la gestetner.

17. „MALAXIST". A apărut la București.
În arhivă se găsește numărul din aprilie 1934, tras la gestetner.

18. „VASUTAS" („Feroviar"). A apărut la Cluj.
În arhivă se găsește primul număr, din aprilie 1930, dactilografiat.

19. „GYARI ÉRTESITÖ". A Kalapgyári munkások lapja („Buletin de fabrică". Foaia muncitorilor de la fabrica de pălării). A apărut la Timișoara. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"
În arhivă se găsește primul număr, apărut în noiembrie 1930, tras la gestetner.

20. „GUMMI GYÁR". A Gummigyári munkásság üzemi lapja („Fabrica de cauciuc". Foaia de uzină a muncitorilor de la fabrica de cauciuc). A apărut la Brașov. În arhivă se află nr. 1, anul II, din aprilie 1933, tras la gestetner.

21. „LUPTĂTORUL CEFERIST". Ziar de fabrică al Atelierelor C.F.R. din Galați. A apărut la Galați în iulie 1933.
În arhivă nu avem nici un număr. Despre apariția „Luptătorului ceferist" știm din „Buletinul Comitetului Central al P.C.R." nr. 13 din septembrie-octombrie 1933, care face recenzia numărului din iulie al ziarului „Luptătorul ceferist".

Ziare ale secțiunilor de tineret din sindicatele unitare

22. „IFJUMUNKÁS". Szerkeszti és Kiadják, Marosvásárhely Ifjumunkás Üzmi Bizottságai. („Tînărul muncitor". Redactat și editat de Comitetul de uzină al tineretului muncitor din Tîrgu Mureș). A apărut la

Tîrgu Mureș, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește nr. 1 din octombrie 1929, tras la gestetner.

23. „EGYSÉGES IFJUMUNKÁS". Kiadja az Egységes Ifjumunkás szekcio Temesvár („Tînărul muncitor unitar". Editat de Secția tineretului muncitor unitar din Timișoara).

În arhivă se găsesc numerele din iulie, septembrie și octombrie 1930, trase la gestetner. Primul număr face parte din corpul ziarului „Egységes munkás".

24. „IFJUDOLGOZÓ". Kiadja a Nagyváradi Egységes Szakszervezeti Ifjumunkás Szekcio („Tînărul muncitor". Editat de secțiunea tineretului muncitor a sindicatelor unitare din Oradea). A apărut la Oradea, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește nr. 5 din august 1930, tras la gestetner.

25. „IFJUDOLGOZÓ". Kiadja a Cluji Egységes szakszervezetek ifju Csoportja („Tînărul muncitor". Editat de grupa de tineret a Sindicatelor unitare din Cluj). Are pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește nr. 7, anul 1, din februarie 1932, tras la gestetner.

II. ZIARE ALE UNIUNII TINERETULUI COMUNIST

Organe ale Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist

26. „TINĂRUL LENINIST". Organ central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia (Secția Internaționalei Tineretului Comunist). A apărut în București din decembrie 1924 pînă în mai 1936. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" Începînd cu numărul din ianuarie 1925 pînă la numărul din 15 mai 1925, a apărut cu titlul „Tineretul leninist".

La nr. 1 din decembrie 1924, în subtitlu este menționat „pentru funcționari" *, iar la nr. 5 din aprilie 1926 — „pentru membri și instructori" ; de la nr. din 1 martie 1931 are ca subtitlu : „Organul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia".

A apărut cu o periodicitate variată.

Pînă în august 1931 a apărut sporadic ; după această dată a apărut lunar și bilunar. Întreruperi mai îndelungate în apariție au fost între nr. 4 din 15 mai și nr. 5 din 1 septembrie 1925 ; între nr. 6 din noiembrie 1925 și cel din aprilie 1926 ; între cel din aprilie 1926 și cel din august 1927 ; între nr. 13 din decembrie 1927 și cel din iunie 1929 ; între cel din octombrie 1929 și cel din octombrie 1930 ; între nr. 27 din octombrie 1930 și cel din 1 martie 1931 ; între nr. 2 din 1 aprilie și nr. 3 din 4 august 1931 ; între nr. 6 din iunie 1935 și nr. 1 din ianuarie 1936. De la nr. 1 din decembrie 1924 pînă la nr. din aprilie 1926 a apărut tras la șapirograf ; nr. 9 din august 1927 tipărit ; nr. 12 din noiembrie 1927 și 13 din decembrie 1927

* Prin „funcționari", în acest caz, se înțelegeau activiștii U.T.C.

trase la gestetner; numerele 19—22 din 1929 la șapirograf; de la nr. 27 din octombrie 1930 pînă în noiembrie 1934 tras la gestetner; din decembrie 1934 pînă în iunie 1935 tipărit în tipografia ilegală a Comitetului Central al U.T.C.; de la nr. 1 din ianuarie 1936 pînă la nr. 5 din 1 mai 1936 tras la gestetner.

„Tînărul leninist" a apărut și în limbile maghiară și rusă.

„IFJU LENINISTA" (a K. I. I. szekcioja). A Romaniai Kommunista Ifjumunkás Szövétség magyar nyelvü Központi lapja. („Tînărul leninist". Organ central în limba maghiară al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia [Secțiune a I.T.C.]). A apărut în București din luna decembrie 1924 pînă în luna decembrie 1927.

De la nr. 1 pînă la nr. 7 din 1926 a apărut tras la șapirograf; nr. din 1 august 1925 și numerele din septembrie 1927 pînă în decembrie 1927 au apărut trase la gestetner.

In arhivă se găsesc 9 numere.

„MALADOI LENINET". Țentralnîi organ rumînskovo kommunisticeskoi maladioji (Sekția kommunisticeskovo internaționala Maladioji, na ruskom iazike). („Tînărul leninist". Organ central în limba rusă al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. [Secțiunea Internaționalei Tineretului Comunist]). A apărut la București, avînd pe frontispiciu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

In arhivă se găsesc numărul din decembrie 1924 și nr. 7 din decembrie 1925, trase la șapirograf.

27. „A. TANONC". Üzemi lap („Ucenicul". Foaie de uzină). A apărut, editat de Uniunea Tineretului Comunist, în ianuarie 1925. In arhivă se găsește un singur exemplar, tras la șapirograf.

28. „BULETINUL COMITETULUI CENTRAL AL UNIUNII TINERETULUI COMUNIST DIN ROMINIA". A apărut în București din decembrie 1930 pînă în iunie 1935. De la nr. 2 din februarie 1931 a apărut pe frontispiciu cu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Din noiembrie 1933 a apărut cu subtitlul: „Organul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. Secția Internaționalei Tineretului Comunist".

„Buletinul" a apărut cu întreruperi, mai mari fiind între numerele din iunie 1932 și ianuarie 1933; ianuarie 1933 și noiembrie 1933; februarie 1934 și mai 1935. Numărul din mai-iunie 1935 a apărut în Editura Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia.

„Buletinul" a apărut tras la gestetner. Nr. 1 din mai-iunie 1935 a apărut în tipografia ilegală a C.C. al U.T.C.

In arhivă se găsesc 7 numere.

29. „CAZARMA". Organ antimilitarist al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. A apărut în București din mai 1931 pînă în septembrie 1933. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Întreruperi mai îndelungate în apariție au fost între nr. 1 din mai și nr. 2 din octombrie 1931; nr. 10 din august 1932 și martie 1933.

În arhivă se găsesc 15 numere, trase la șapirograf.

Începînd din ianuarie 1934, „Cazarma" a apărut cu subtitlul „Organ antimilitarist" al Comitetului Central al Partidului Comunist din Romînia.

30. „OSTAȘUL ROȘU". Organ al Tineretului Comunist pentru revendicările economice și politice ale soldaților. A apărut în București în iunie 1931. Pe frontispiciu avea lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" În arhivă se găsește un singur număr, tras la gestetner, pe o singură pagină.

31. „BRAZDA". Organ al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. A apărut în București din noiembrie 1931 pînă în iunie 1935. Pe frontispiciu are lozincile: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" și „Toți la apărarea revoluționară a Uniunii Sovietice, patria proletariatului mondial!" pînă la nr. 6 din luna octombrie 1933. De la numărul 1 din mai 1935 a apărut cu subtitlul: „Organ țărănesc al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia".

A apărut cu unele întreruperi, mai îndelungate fiind între nr. 10 din august 1932 și nr. 1 din ianuarie 1933; între nr. 6 din octombrie 1933 și nr. 1 din mai 1935. Numerele 1 din mai și nr. 2 din iunie 1935 au apărut în tipografia ilegală a C.C. al U.T.C.

În arhivă se găsesc 18 numere, trase la gestetner.

32. „ASALTUL ANTIMILITARIST". Organ antimilitarist al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. A apărut în București, pe frontispiciu avînd lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

Este tras la gestetner. În arhivă se găsesc nr. 2 din octombrie 1932 și nr. 1 din ianuarie 1933.

33. „DRUMUL TINERETULUI". Organul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist (Secțiunea Romînia a I.T.C.). Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Este tipărit în tipografia ilegală a Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia.

În arhivă se găsește nr. 10, anul XI *, din decembrie 1936.

34. „LUPTA TINERETULUI". Organul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Apare în tipografia ilegală a C.C. al U.T.C. În arhivă se găsește numărul apărut la 15 martie 1940 în București.

35. „TÎNĂRUL LUPTĂTOR". Organul Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist.

În arhivă se găsește un singur număr, apărut în septembrie 1940 în București, tras la gestetner.

Organe locale ale Uniunii Tineretului Comunist

36. „AVANT-GARDA". Organ al Secțiunii București a Uniunii Tineretului Comunist. A apărut în București din decembrie 1930 pînă în iunie 1931. Numărul din februarie 1931 are pe frontispiciu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Numărul din februarie 1931 are ca subtitlu:

* După anul de apariție se pare că este continuatorul ziarului „Tînărul Leninist".

„Organul bilunar al Uniunii Tineretului Comunist — Secțiunea București".
În arhivă se găsesc 3 numere.

37. „TINĂRA GARDĂ". Organul Secțiunii București a Uniunii Tineretului Comunist. A apărut în București din aprilie 1932 pînă în februarie 1935. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Nr. 3 din septembrie 1933 are ca subtitlu: „Organ al Comitetului local al Uniunii Tineretului Comunist din București"; nr. 1 din decembrie 1934 — „Organul Comitetului județean Ilfov, București, al Uniunii Tineretului Comunist"; nr. 1 din ianuarie 1935 — „Organul Comitetului organizației București a Uniunii Tineretului Comunist".
A apărut cu întreruperi mai mari între aprilie 1932 și septembrie 1933; între septembrie 1933 și decembrie 1934. În arhivă se află 5 numere, trase la gestetner.

38. „AVANGARDA ROȘIE". Organul Uniunii Tineretului Comunist (U.T.C.) Secțiunea Ploiești. A apărut la Ploiești de la 1 noiembrie 1932 pînă la 15 noiembrie 1932. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"
În arhivă se găsesc două numere, trase la șapirograf.

39. „GARDA ROȘIE A TINERETULUI MOLDOVEAN". Gazeta Regionalei Moldova a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia. A apărut la Iași din luna ianuarie 1932 pînă în septembrie 1932. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" De la numărul din iulie 1932 apare cu subtitlul: „Organ al Uniunii Tineretului Comunist din Moldova".
În arhivă se găsesc 3 numere, trase la gestetner.

40. „TINĂRA GARDĂ A MOLDOVEI". Organ al Uniunii Tineretului Comunist Romîn — Comitetul regional Moldova. A apărut la Iași în noiembrie 1933. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"
În arhivă se păstrează un număr, tras la gestetner.

41. „TINĂRUL LUPTĂTOR". Organul Uniunii Tineretului Comunist Romîn — Comitetul județului Iași. A apărut la Iași în decembrie 1933. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"
În arhivă se găsește un singur număr, scris de mînă.
42. „ȘCOLARUL LENINIST". Organul Comitetului local al Uniunii Tineretului Comunist Iași. A apărut la Iași. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"
În arhivă se găsește primul număr, apărut în mai 1932, tras la șapirograf.

43. „LENIN KÖVETÖI". A Romániai Kommunista Ifjumunkás Szövetség Erdélyi Tartományi Értesitöje („Urmașii lui Lenin". Buletinul regional din Transilvania al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia).
În arhivă se află un singur număr, din ianuarie 1931, tras la gestetner.

44. „KOMMUNISTA IFJU ROHAMOS". Kiadja a Kommunista Ifjumunkás Romaniai Szövetségének Erdélyi tartományi titkársága. („Tînărul

luptător comunist". Editat de Secretariatul regionalei din Transilvania a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia).

A apărut din august 1931. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !".

În arhivă se găsesc nr. 1 din august 1931, numărul din octombrie 1931 și nr. 2, anul II, din mai 1932, trase la gestetner. Despre alte numere aflăm din recenzia care li se face în „Ertesitö" („Buletinul") nr. 2, din aprilie 1933, organ al Comitetului regional din Transilvania al P.C.R.

45. „VÖRÖS FRONT". A Kommunista Ifjumunkás Szövetség Erdélyi Tartományának Antimilitarista lapja („Frontul roșu". Foaia antimilitaristă a Regionalei Transilvania a Uniunii Tineretului Comunist). A apărut din august 1932 pînă în iulie 1933. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" Nr. 1, anul II, din iulie 1933 are ca subtitlu : „Editat de resortul A.M.I. al Comitetului regional din Transilvania".

În arhivă se găsesc două numere, trase la gestetner.

46. „KOMMUNISTA IFJU MUNKAS". Kiadja a Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetségének Erdélyi Tartományi Bizottsága („Tînărul muncitor comunist". Editat de Comitetul regional din Transilvania al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia). A apărut pînă în ianuarie 1935. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsesc numerele : 4, anul II, din mai, 7 și 5 din iulie 1933, numerele 2-3, anul III, din iunie—iulie 1934 și nr. 1, anul IV, din ianuarie 1935. Acest număr din urmă are ca titlu : „Ifju Kommunista" și a apărut după o întrerupere de mai multe luni.

47. „IFJU KOMMUNISTA". A nagyváradi Ifjumunkások lapja („Tînărul comunist". Foaia tineretului muncitor din Oradea). A apărut la Oradea, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se păstrează nr. 2 din noiembrie 1929, tras la șapirograf.

48. „LENIN KÖVETÖI". Kiadja a Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetségének Nagyváradi szervezete („Urmașii lui Lenin". Editat de organizația din Oradea a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia). A apărut la Oradea. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește numărul 2—3, din iunie 1930, tras la gestetner.

49. „BIHARMEGYEI KOMMUNISTA IFJUMUNKAS". Kiadja a Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetségének Biharmegyei Szekcioja („Tînărul muncitor comunist din județul Bihor". Editat de secțiunea din județul Bihor a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia). A apărut la Oradea. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se află primul număr, apărut la 15 septembrie 1933, tras la gestetner.

50 „IFJU BOLSEVIK". Kiadja a Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetsége III-kerülete („Tînărul bolșevic": Editat de Secțiunea a III-a a Uniunii Tineretului Comunist) *. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

* A apărut probabil la Tîrgu Mureș.

În arhivă se găsesc numerele din noiembrie și decembrie 1929 și nr. 1, anul III, din ianuarie 1930, trase la gestetner.

Numărul din noiembrie 1929 are un supliment care conține documente, chemări și scrisori ale Internaționalei Tineretului Comunist.

51. „IFJU BOLSEVIK". Kiadja a Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetségének Brassói Szekcioja („Tînărul bolșevic". Editat de Secțiunea din Brașov a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia). A apărut la Brașov. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în ianuarie 1932, tras la gestetner.

52. „KOMMUNISTA IFJUHARCOS". Kiadja a Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetsége, Kolozsmegyei Szekcioja. („Tînărul luptător comunist". Editat de Secțiunea din județul Cluj a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia). A apărut la Cluj. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în ianuarie 1934, tras la gestetner.

53. „BÁNÁTI IFJU KOMMUNISTA". A Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetsége Bánáti Kerületi Bizottsaga („Tînărul Comunist din Banat" — Comitetul circumscripției din Banat al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia). Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește macheta primului număr al ziarului, cu data de 15 iulie 1933, scrisă de mînă ; ziarul nu a putut fi tipărit din cauza arestărilor.

54. „IFJU HARCOS". Kiadja a Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetségének Bánáti tartománya („Tînărul luptător". Editat de Regionala din Banat a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia). A apărut la Timișoara. Pe frontispiciu are lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește numărul din octombrie 1933, tras la gestetner.

55. „BÁNÁTI KOMMUNISTA IFJUMUNKÁS". A Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetségének, Bánáti tartományi Bizottságának lapja. („Tînărul muncitor comunist din Banat". Foaia Comitetului regional din Banat al Uniunii Tineretului Comunist din Romînia). A apărut la Timișoara. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" În arhivă se găsește primul număr, apărut în ianuarie 1935, tras la gestetner.

56. „IFJU KOMMUNISTA". Kiadja a Kommunista Ifjumunkás Szövetség II-kerület I Szekcioja. („Tînărul comunist". Editat de Secțiunea I a circumscripției a II-a a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia)*. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsesc 3 numere, apărute din iulie pînă în septembrie 1929, trase la gestetner.

* A apărut probabil la Timișoara.

57. „IFJUMUNKÁS". Kiadja a Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetségének Temesvári szervezete („Tînărul muncitor". Editat de organizația din Timișoara a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia).

În arhivă se găsește un singur număr, apărut în ianuarie 1932, tras la gestetner.

58. „AZ ÜZEMI SEJT". Romániai Kommunista Ifjumunkás Szövetség I körzete („Celula de uzină". Circumscripția I a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia). A apărut la Oradea. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în noiembrie 1924, tras la șapirograf.

59. „ÚJ HARCOS". A helyi vezetőség lapja („Luptătorul nou". Foaia comitetului local). Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în august 1929, tras la șapirograf.

60. „MUNCITORUL ROȘU". Organ al Uniunii Tineretului Comunist, Secția Constanța. A apărut la Constanța.

În arhivă se găsește numărul din aprilie 1930, tras la șapirograf.

61. „AVANGARDA". Kiadja a Kommunista Ifjumunkások Romániai Szövetsége (Kommunista Ifjumunkás Internácionalé szekcioja) III-kerülete I Szekcioja. (Editat de Secțiunea I a circumscripției a III-a a Uniunii Tineretului Comunist din Romînia [Secțiunea Internaționalei Tineretului Comunist]). Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se află nr. 3, anul II, din octombrie 1930, tras la gestetner.

62. „MLADIIAT BOLȘEVIK". Organ na oblist Komitet na K.M.C. Dobrudja („Tînărul bolșevic". Organ al Comitetului regional din Dobrogea al Uniunii Tineretului Comunist). Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se păstrează primul număr, apărut în septembrie-octombrie 1931, tras la șapirograf.

III. ORGANE ALE BLOCULUI MUNCITORESC-ȚĂRĂNESC

63. „ȚĂRAN MUNCITOR". Ediția Blocului Muncitoresc-Țărănesc. A apărut la Oradea. Pe frontispiciu avea lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se află un singur număr apărut în decembrie 1930, tras la gestetner.

64. „FÖLDMUNKÁS" („Țăranul muncitor"). A apărut la Oradea din mai 1930 pînă în decembrie 1930. Pe frontispiciu avea lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsesc 3 numere, trase la gestetner.

65. „TÖMEGAKARAT". Kiadja a Városi és Falusi Dolgozók Blokja, Temesvári Szekcioja („Voința masei". Editat de Secțiunea din Timișoara a Blocului Muncitoresc-Țărănesc). A apărut la Timișoara. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește nr. 1, din noiembrie 1932, tras la gestetner.

66. „FABRICA ȘI OGORUL". Organul Blocului Muncitoresc-Țărănesc din București. A apărut la București. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în iunie-iulie 1933, tras la gestetner.

IV. ORGANE ALE AJUTORULUI ROȘU DIN ROMÎNIA

67. „BULETINUL" Comitetului Central al Ajutorului roșu din Romînia. A apărut în București din ianuarie 1931 pînă în martie 1935. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" Numărul din decembrie 1931 și nr. 3 din februarie 1932 au apărut cu titlul și subtitlul : „Buletinul informativ" al Comitetului Central al Ajutorului Roșu Internațional — Secția Romînia ; de la nr. 2 din martie-aprilie 1932 „Buletinul" Comitetului Central A.R.I. — Secția Romînia.

A apărut cu unele întreruperi. Întreruperi mai îndelungate au fost între ianuarie și iunie 1931 ; iunie și decembrie 1931 ; ianuarie 1934 și martie 1935.

„Buletinul" a apărut tras la gestetner. În arhivă se găsesc 13 numere.

68. „DESCĂTUȘAREA". Organul Ajutorului roșu din Romînia. A apărut din mai 1931 pînă la 1 mai 1935. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !" Începînd cu nr. 2 din 15 noiembrie 1931, are ca subtitlu : „Organ al Comitetului Central al Ajutorului Roșu Internațional — Secția Romînia" ; de la nr. 16 din iunie 1933 „Organ al Comitetului Central al Ajutorului roșu din Romînia — Secțiunea Ajutorului Roșu Internațional".

„Descătușarea" a apărut cu unele întreruperi mai îndelungate între nr. 1 din mai și nr. 2 din 15 noiembrie 1931 ; între nr. 2 din 15 noiembrie 1931 și nr. 3 din martie 1932 ; între nr. 4 din martie și nr. 5 din 1 august 1932 ; între nr. 18 din 1 august și nr. 1 (19) din 20 ianuarie 1934 ; între noiembrie 1934 și 1 mai 1935.

Nr. 1 din mai, nr. 2 din 15 noiembrie 1931, nr. 1 (19) din 20 ianuarie 1934, nr. 3 (21) din 25 martie 1934 și nr. 6 (24) din 1 iulie 1934 sînt tipărite ; celelalte numere au apărut trase la gestetner.

În arhivă se găsesc 22 de numere.

69. „SERVICIUL DE PRESĂ AL AJUTORULUI ROȘU DIN ROMÎNIA". A apărut la București în februarie 1931. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se află nr. 2, anul I, din martie 1931, tras la gestetner.

70. „BULETINUL". Ajutorul roșu — Secția București. A apărut în București din martie 1930 pînă în noiembrie 1930. Nr. 3 din decembrie 1930 a apărut cu titlul și subtitlul : „Ajutorul roșu, buletinul Secției București".

În arhivă se găsesc 3 numere, trase la șapirograf.

71. „SIRENA" — Organ al Comitetului local al Ajutorului roșu, București. A apărut în București. Are pe frontispiciu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în iulie 1933, tras la gestetner.

72. „JOS TEROAREA" — Organul Comitetului regional Moldova al Ajutorului roșu romîn. A apărut la Iași din noiembrie 1932 pînă în noiembrie 1933, avînd pe frontispiciu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!" Nr. 1 din noiembrie 1932 are un supliment intitulat „Lupta de la Galata".

A apărut cu unele întreruperi, mai îndelungate fiind între numărul din decembrie 1932 și cel din august 1933.

Au apărut trase la gestetner în total 4 numere, care se găsesc la arhivă.

73. „INFORMATORUL MUNCITORESC". Organ informativ al Comitetului regional Moldova al Ajutorului roșu romîn. A apărut la Iași, avînd pe frontispiciu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

În arhivă se găsește primul număr, tras la gestetner, apărut la 25 decembrie 1932.

74. „SFĂRÎMAȚI LANȚURILE". Organul Comitetului județean Iași al Ajutorului roșu din Romînia. A apărut la Iași în februarie 1934, avînd pe frontispiciu lozinca: „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

În arhivă se află primul număr, tras la gestetner.

75. „VÖRÖS SEGÉLY". Tartományi Értesitö („Ajutorul roșu". Buletinul regional). A apărut din octombrie 1930 pînă în aprilie 1934. Numerele din decembrie 1930 și din ianuarie 1931 au apărut cu titlul și subtitlul: „Ajutorul roșu — Vörös Segély" — „Buletinul Regional — Tartományi Értesitö"; numărul din martie-aprilie 1931: „A Romániai Vörös Segély Erdelyi Tartományának Ertesitöje" („Buletinul Regionalei din Transilvania a Ajutorului roșu din Romînia").

A apărut cu unele întreruperi, mai îndelungate fiind între numărul din martie-aprilie și cel din octombrie 1931; între numerele din octombrie 1931 și aprilie 1934.

În arhivă se găsesc 6 numere, trase la gestetner.

76. „LE A TERRORRAL". A Vörös Segély Erdélyi Tartományi Bizottságának lapja („Jos teroarea". Gazeta Comitetului regional din Transilvania al Ajutorului roșu).

În arhivă se găsește nr. 2 din 11 octombrie 1932, tras la gestetner.

77. „TOMEG-HARC — A FEHER TERROR ELLEN". Kiadja a Vörös Segély Erdélyi és Bánáti Tartományi Bizottsága („Lupta de masă — împotriva terorii albe". Editat de Comitetul regional din Transilvania și Banat al Ajutorului roșu).

În arhivă se găsește numărul din ianuarie 1933 tras la gestetner.

78. „ȚĂRANUL ASUPRIT". Editat de Secțiunea clujeană a Ajutorului roșu. A apărut la Cluj.

În arhivă se află primul număr, apărut în mai 1931, tras la gestetner.

79. „C.F.R.-ROȘU — Ediția Ajutorului roșu din Cluj". A apărut la Cluj. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în octombrie 1932, tras la gestetner.

80. „TERROR ELLEN" („Împotriva terorii"). A apărut la Cluj, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se află primul număr, din decembrie 1932, tras la gestetner.

81. „A FALU ELNYOMOTTJAI". Kiadja a Kolozsvári Vörös Segély paraszt Szekcioja („Asupriții satelor". Editat de secția țărănească a organizației din Cluj a Ajutorului roșu). A apărut la Cluj. Are pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în martie 1933, tras la gestetner.

82. „TERROR ELLEN". A Romániai Vörös Segély Brassói Szekcionjának lapja („Împotriva terorii". Gazeta organizației de Brașov a Ajutorului roșu din Romînia). A apărut la Brașov în septembrie 1932. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește nr. 2 din octombrie 1932, tras la gestetner.

83. „A NEMZETKOZI VÖRÖS SEGÉLY SZATMARMEGYEI TAGOZATANAK ERTESITOJE" („Buletinul organizației din județul Satu Mare al Ajutorului Roșu Internațional"). A apărut la Satu Mare. Pe frontispiciu are lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în octombrie 1932, dactilografiat.

84. „FELSZABADULAS". A Romániai Vörös Segély Aradi Szekcioja lapja. („Eliberarea". Gazeta organizației din Arad a Ajutorului roșu din Romînia). A apărut la Arad. Are pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în martie 1933, tras la gestetner.

85. „LE A TERRORRAL !". Vörös Segély Lugosi csoportjának Kiadása („Jos teroarea !". Ediția organizației din Lugoj a Ajutorului roșu). A apărut la Lugoj, avînd pe frontispiciu lozinca : „Proletari din toate țările, uniți-vă !"

În arhivă se găsește primul număr, apărut în aprilie 1933, tras la gestetner.

V. ORGANUL ORGANIZAȚIEI PRIETENILOR PRESEI PROLETARE

86. „IRJATOK. Proletár szépirodalmi folyoirat". Kiadja az Erdélyi proletár sajtóbarátok köre („Scrieți — revistă de beletristică proletară".

Editată de Cercul din Transilvania al prietenilor presei proletare). A apărut la Cluj.

În arhivă se găseşte nr.2, din decembrie 1933, tras la gestetner.

VI. ZIARE EDITATE DE P.C.R. ÎN CADRUL LUPTEI PENTRU FORMAREA FRONTULUI PATRIOTIC ÎMPOTRIVA FASCISMULUI

87. „ROMÎNIA LIBERĂ". Foaie de informaţie a Frontului unic naţional de luptă pentru independenţă, democraţie, pace, pîine. Au apărut în Bucureşti două numere, la 15 aprilie şi 20 aprilie 1942.

În arhivă se află cele două numere apărute, dactilografiate.

88. „ROMÎNIA LIBERĂ". Ziar patriotic, apărut în Bucureşti de la 28 ianuarie 1943 pînă la 27 august 1944. Începînd cu numărul din 9 mai 1944 pînă la numărul din 22 august 1944, a apărut bilunar. La 27 august 1944 au apărut două ediţii speciale în foi volante cu „Chemarea Comandamentului formaţiunilor de luptă patriotice către toţi cetăţenii capitalei". „Romînia liberă" a fost tipărită în tipografia ilegală a Partidului Comunist Romîn.

În arhivă se găsesc în total 17 numere, plus două ediţii speciale.

89. „BULETINUL APĂRĂRII PATRIOTICE". A apărut, lunar, în Bucureşti. În arhivă se găsesc numerele din iunie 1944, 1 august 1944 şi o ediţie specială din iulie 1944, dactilografiate.

90. „CHEMAREA". Organ al Comitetului Central al Uniunii Patrioţilor. A apărut în Bucureşti la 22 iulie 1944. A apărut un singur număr, dactilografiat, care se află la arhivă.

91. „BULETIN INFORMATIV". A apărut la Bucureşti de la 10 octombrie 1941 pînă la 6 iunie 1942.

În arhivă se află 4 numere dactilografiate.

92. „BULETIN". Organ al Uniunii patrioţilor. A apărut în Bucureşti cu o periodicitate variind de la o săptămînă la două luni.

În arhivă se găsesc 28 de numere, dactilografiate, primul avînd data de 28 ianuarie 1942 şi ultimul data de 15 septembrie 1943.

93. „BULETINUL DE RADIO". A apărut în Bucureşti. În arhivă se găsesc numerele din 10 ianuarie, 20 aprilie şi din 15 mai 1944, dactilografiate.

94. „BULETINUL CAPITALEI". A apărut la Bucureşti. A fost tipărit în tipografia ilegală a Partidului Comunist Romîn. În arhivă se găsesc numerele 4 din 7 iunie 1944 şi 5 din 1 iulie 1944.

95. „PRESA LIBERA". Ziar patriotic apărut la Timişoara cu o periodicitate neregulată.

În arhivă se află 6 numere, începînd cu nr.6 din 29 mai 1941 pînă la 24 septembrie 1941, dactilografiate.

96. „SZABAND SZEMLE" („Revista liberă"). Ziar patriotic apărut la Timişoara. În arhivă se află nr.7 din 29 mai 1941, dactilografiat.

97. „SZABAD SZO" („Cuvîntul liber"). Ziar patriotic apărut la Timişoara.

În arhivă se găsesc numărul din 7 iulie 1941 şi nr. 2 din 16 iulie 1941, dactilografiate.

98. „ROMÎNIA LIBERĂ". Ziar patriotic apărut la Timişoara de la 1 ianuarie 1942 pînă în luna februarie 1944.

În arhivă se află 8 numere, dactilografiate.

99. „LIBERTATEA POPORULUI", cu subtitlul „Uniunea patrioţilor. Organul luptei de eliberare". A apărut la Timişoara în luna iunie 1943.

În arhivă se găsesc un singur număr, dactilografiat, şi ultima filă a numărului din martie 1943.

„LIBERTATEA POPORULUI". A apărut şi în limba ungară: „NEPSZABADSAG". În arhivă se găsesc suplimentul la numărul din martie 1942, numerele din septembrie 1942, martie 1943 şi iulie 1943, dactilografiate.

100. „APĂRAREA". Ziar patriotic apărut la Timişoara.

În arhivă se găsesc numerele din martie 1943, octombrie 1943 şi aprilie 1944, dactilografiate.

A apărut şi în limba maghiară cu titlul: „Ellenállás" („Rezistenţa"). În arhivă se găsesc numerele din 20 februarie 1942, septembrie 1942, martie 1943 şi iulie 1943.

101. „BÁNSÁGI MAGYAR SZÓ" („Cuvîntul maghiar din Banat"). Ziar patriotic apărut la Timişoara.

În arhivă se găseşte numărul din aprilie 1944, tras la gestetner.

102. „LUPTA PATRIOTICĂ". Ziar patriotic apărut la Timişoara.

În arhivă se află numărul din mai 1944, dactilografiat.

103. „BULETINUL APĂRĂRII REGIONALEI MOLDOVEI".

În arhivă se află numărul din 29 iulie 1944, dactilografiat.

104. „BULETIN INFORMATIV PENTRU LUPTA PATRIOTICĂ A TINERETULUI ROMÎN". A apărut în Bucureşti.

În arhivă se găsesc copiile dactilografiate ale numerelor 1 din 15 aprilie 1942, numărul 3 din 10 iunie 1942 şi numărul 4 din 4 iulie 1942.

105. „BULETINUL TINERETULUI PATRIOTIC". Ziar al tineretului patriotic apărut la Ploieşti.

În arhivă se găseşte numărul din 28 septembrie 1942, tras la şapirograf.

106. „TÎNĂRUL PATRIOT". Organ de luptă al Tineretului patriotic. A apărut de la 1 noiembrie 1943 pînă la 20 decembrie 1943.

Nr. 2 şi 3 au ca subtitlu: „Organ de luptă al Tineretului patriotic din Romînia".

Primul număr se găseşte în arhivă tipărit, celelalte în copii dactilografiate.

CONGRESUL INTERNAȚIONAL DE ȘTIINȚE ISTORICE DE LA STOCKHOLM DIN 1960

Congresele internaționale de științe istorice, organizate sub egida U.N.E.S.C.O., constituie mari și importante întîlniri ale istoricilor din diferite țări ale lumii. Față de Congresul din anul 1955, ținut la Roma, lucrările celui de-al XI-lea Congres întrunit la Stockholm în zilele de 21—28 august 1960 s-au caracterizat printr-o participare și mai largă a istoricilor.

La congres au asistat aproximativ 2.000 de istorici din 50 de țări, reprezentînd 36 de comitete naționale și 6 organizații istorice internaționale. În preajma deschiderii lucrărilor au fost primiți ca noi membri R. P. Mongolă și India.

Într-un număr mai mare au participat la congres istoricii din țările socialiste, în frunte cu istoricii sovietici. Din U.R.S.S. au luat parte 50 de istorici, din țara noastră 17. În total, din țările lagărului socialist au fost prezenți aproape 200 de istorici.

În cursul lucrărilor, au fost prezentate 30 de rapoarte și 116 comunicări. Istoricii din țările socialiste, care au expus 6 rapoarte și 24 de comunicări, au dat dovadă de multă inițiativă, combativitate și principialitate, participînd la lucrările celor mai multe secții și comisii, iar în cadrul dezbaterilor au desfășurat o vie activitate.

În urma noilor alegeri, istoricul sovietic acad. A. A. Guber a fost ales vicepreședinte al Biroului Comitetului internațional de științe istorice, iar ca membri ai Biroului au fost aleși și alți istorici progresiști.

Merită să fie amintit și faptul pozitiv că istoricii din Republica Democrată Germană au participat la lucrările congresului cu drepturi egale în cadrul delegației unice germane împreună cu istoricii din Republica Federală Germană.

Cel de-al XI-lea Congres internațional de științe istorice a demonstrat cu putere întărirea considerabilă a pozițiilor științei istorice marxist-leniniste, superioritatea ei pe scară internațională.

Afirmarea puternică la congres a concepției marxist-leniniste în tratarea problemelor istorice s-a datorat mai ales faptului că istoricii din țările socialiste, precum și istoricii progresiști din alte țări au adoptat poziții militante în analizarea și în tratarea celor mai diferite fenomene și procese istorice. Ei au combătut cu competență diversele „teorii" idealiste și neștiințifice, dînd o ripostă categorică încercărilor de falsificare a adevărului istoric.

Superioritatea istoricilor din țările socialiste s-a exprimat cu tărie și prin unitatea lor de vederi, prin luarea de poziție în mod unanim împotriva concepțiilor antiștiințifice.

Activitatea lor și-a pus amprenta asupra desfășurării muncii congresului și a determinat temeinicia dezbaterii în legătură cu multe probleme istorice.

Istoricii sovietici s-au bucurat la congres de mult prestigiu, unde s-a evidențiat o dată în plus competența lor științifică în cele mai diferite probleme istorice. Rapoartele ținute de E. M. Jukov, V. D. Blavatski, B. F. Porșnev, comunicările istoricilor B. A. Ribakov, N. I. Șataghin, M. N. Tichomirov, A. L. Sidorov, V. M. Hvostov, intervențiile făcute la un înalt nivel științific ale acad. I. I. Mintz, A. A. Guber și contribuția altor oameni de știință sovietici — V. G. Truhanovski, M. V. Necikina, E. A. Stepanova, A. F. Miler etc. — au fost primite cu mult interes și deosebit de apreciate.

În cadrul lucrărilor, o contribuție importantă au avut și istoricii români, care au participat activ în aproape toate comisiile, colocviile și secțiile congresului.

Delegația română și-a adus contribuția atît în cadrul congresului cît și la lucrările următoarelor comisii întrunite anterior: Comisia internațională de istoria mișcărilor sociale, unde au făcut intervenții acad. P. Constantinescu-Iași și V. A. Varga; Comisia internațională de studii slave, unde au prezentat comunicări acad. E. Petrovici,

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

M. Berza, Șt. Pascu. În cadrul lucrărilor „Asociației internaționale de studii bizantine" au făcut expuneri acad. E. Condurachi, D. M. Pippidi și M. Berza.

La lucrările secției I-Metodologie au făcut intervenții N. Goldberger, acad. A. Oțetea. La secția a II-a Istoria antichității, au fost prezentate următoarele rapoarte și comunicări: acad. C. Daicoviciu și I. Nestor: „Societatea de la Dunărea de jos înainte și după epoca romană"; acad. E. Condurachi: „Activitatea atelierelor monetare din regiunea dunăreană — izvor pentru istoria romană"; D. M. Pippidi: „Coloniile grecești din Dobrogea în epoca elenistică" și M. Petrescu-Dîmbovița: „Populații și civilizații în spațiul Carpato-dunărean în prima jumătate a celui dintîi mileniu e.n.". Totodată, au făcut intervenții acad. C. Daicoviciu, acad. E. Condurachi, M. Petrescu-Dîmbovița și D. M. Pippidi. În secțiile a III-a și a IV-a — Istorie medie și modernă — au făcut intervenții acad. A. Oțetea, M. Berza, Șt. Pascu, Șt. Ștefănescu, F. Pall, iar în secția a V-a — N. Goldberger, L. Bányai, V. Cheresteșiu, V. Maciu, V. Popovici și V. A. Varga.

Din delegațiile altor țări socialiste s-au remarcat expunerile documentate și aprofundate ale istoricilor: Leo Stern, E. Engelberg, W. Bartel (R.D.G.), P. Reimann, V. Husa, D. Barta (R.S. Cehoslovacă), T. Danisewski, Z. Kormanova (R.P. Polonă), E. Molnár, T. Erényi (R.P. Ungară), D. Kossev și P. Gheorghiev (R.P. Bulgaria).

O serie de istorici burghezi au fost nevoiți să recunoască rolul istoriografiei marxiste în diferite prilejuri și sub diferite forme.

Pentru congres s-au pregătit intens și forțele reacțiunii. Acestea erau reprezentate, îndeosebi, de o serie de istorici vest-germani și americani. La congres au fost mobilizate elemente transfuge ucrainene și poloneze, care au căutat să împiedice buna desfășurare a lucrărilor congresului cu intervenții provocatoare. Acestora li s-au alăturat și delegații Vaticanului, care au căutat să fie prezenți peste tot, unii făcînd intervenții de-a dreptul grosolane. Delegații țărilor socialiste au dat însă o ripostă hotărîtă acestor manevre.

*

Institutul nostru și revista ocupîndu-se în mod special de probleme istorice ale mișcării muncitorești legate de epoca modernă și contemporană, stabilite pe baza periodizării științifice, marxist-leniniste, în prezentul articol vom insista mai mult asupra unor aspecte de la congres care se referă la aceste epoci și la probleme de metodologie.

Probleme legate de epoca contemporană și de istoria mișcării muncitorești au fost dezbătute în Comisia internațională de istoria mișcărilor sociale, care și-a început lucrările încă înainte de deschiderea congresului propriu-zis.

În ședințele acestei comisii au fost prezentate un număr de 15 rapoarte. Raportul principal ținut de istoricul T. Dhondt (Belgia) a afirmat în mod cu totul eronat că „depresiunea economică" a cuprins anii 1929—1939 și a parcurs două faze: 1929—1933 și 1933—1939. El a amintit unele aspecte ale crizei, ca micșorarea săptămînii de lucru, reducerea salariilor, scăderea prețurilor, șomajul, fără însă a lua nici o poziție și fără să arate că toate acestea sînt un produs inevitabil al sistemului capitalist. Dhondt a susținut că, începînd din anul 1933, criza ar fi crescut, în „prima fază" (1929—1933), grevele ar fi avut un caracter de apărare, fără să explice, însă, pe ce bazează această afirmație nejustă, de asemenea, a afirmat greșit că începînd din anul 1933 criza ar fi crescut. Raportorul a recunoscut rolul partidelor comuniste în „prima fază", dar a susținut că acest rol ar fi fost în scădere în cea de-a „doua fază". Această afirmație contrazice faptele istorice bine cunoscute. Însuși exemplul țării noastre dovedește aceasta cu prisosință, deoarece rolul de conducător al Partidului Comunist din Romînia și influența sa puternică în rîndurile maselor s-au afirmat cu tărie în timpul eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de P.C.R., cît și după aceea.

Indirect, raportorul s-a contrazis singur, întrucît a fost nevoit să constate că, în acea perioadă, a avut loc un proces de scădere a influenței și chiar de dispariție a unor partide social-democrate (conduse de elemente de dreapta). Masele muncitoare s-au orientat tot mai vădit spre stînga, spre politica antifascistă, promovată cu putere de partidele comuniste.

La discuții, unii istorici burghezi au insistat asupra dezvoltării mișcării sindicale creștine în Franța, a influenței ideii „patriei comune" în unele țări, a intervențiilor statului în rezolvarea revendicărilor economice în țările scandinave. Toate acestea aveau ca scop negarea principiilor luptei de clasă și a caracterului ei activ. Istoricul W. Conze s-a dedat la afirmații calomnioase la adresa Partidului Comunist din Germania, susținînd că, în perioada anilor 1929—1933, P.C.G. ar fi considerat ca adversar principal partidul social-democrat german și nu pe hitleriști, ceea ce ar fi avut consecințe fatale asupra dezvoltării ulterioare a eve-

nimentelor din Germania. Contrar acestor falsificări, este bine cunoscută lupta Partidului Comunist din Germania pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare, lupta sa eroică, plină de jertfe împotriva fascismului dusă de către gloriosul Partid Comunist din Germania, în frunte cu luptători ca Ernst Thälmann, Wilhelm Pieck, Walter Ulbricht și alții, luptă care a fost urmărită cu admirație și sprijinită de proletariatul internațional și de toți antifasciștii din lume.

Pe lîngă o serie de poziții contradictorii și confuzii, o serie de denaturări istorice nu au fost sprijinite nici măcar de unii istorici burghezi. Astfel, istoricul C. Rama (Uruguay) a subliniat că raportul principal nu a arătat „pe spatele cui se rezolvă criza", nu a scos în relief că criza a însemnat o catastrofă pentru țările slab dezvoltate și nu s-a ocupat de problemele ideologice din perioada tratată. Istoricul japonez S. Shiota a arătat că în anii 1937—1940 în Japonia fascismul a desființat partidele muncitorești, a desfășurat o acțiune agresivă în Manciuria. Dar clasa muncitoare a luptat împotriva politicii guvernului, pentru înfăptuirea frontului popular. Istoricul D. Demarco (Italia), criticînd un istoric francez care a adoptat o poziție negativistă în problema luptelor sociale din acea vreme, a arătat că criza nu a redus lupta de clasă, ci, din contră, aceasta a crescut și, uneori, a dus la cucerirea de revendicări din partea maselor. El a ajuns la concluzia că „s-a dovedit nevoia schimbării structurii sociale". Un alt istoric italian, L. Valiani, a mărturisit că, în timpul crizei, singur partidul comunist a ocupat un loc de frunte în conducerea luptei maselor, în timp ce burghezia italiană a susținut fascismul de frica revoluției proletare.

Istoricii din țările socialiste au participat activ la aceste dezbateri. V. G. Trukhanovski (U.R.S.S.) a criticat raportul principal pentru faptul că nu s-a ocupat de situația din Uniunea Sovietică. În timpul crizei, a subliniat vorbitorul, în lume s-au manifestat două linii deosebite de dezvoltare. Uniunea Sovietică a înfăptuit primul plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale, și acest fapt nu poate fi trecut cu vederea. Răspunzînd lui W. Conze, V. G. Trukhanovski a arătat că astfel de afirmații falsifică cu totul adevărul istoric. Z. Kormanova (R.P. Polonă) a expus istoricul și însemnătatea „grevelor poloneze". P. Reimann (R.S. Cehoslovacă) a menționat că raportul principal nu s-a referit la lupta politică din acea perioadă și, în special, la lupta împotriva fascismului, pentru apărarea independenței naționale a țărilor amenințate de pericolul fascist. El a insistat asupra evenimentelor din timpul trădării de la München, relieînd creșterea influenței Partidului Comunist din Cehoslovacia în rîndurile maselor largi din țară. W. Nimtz (R.D. Germană) a dezvăluit rolul nefast al marii industrii în instaurarea dictaturii hitleriste, respingînd afirmațiile tendențioase ale lui W. Conze.

Din partea delegației române, acad. P. Constantinescu-Iași a vorbit despre „Mișcările muncitorești din România în timpul crizei mondiale din 1929—1933", evidențiind cele mai importante acțiuni desfășurate în acea perioadă de către clasa muncitoare, sub conducerea partidului comunist. Acad. P. Constantinescu-Iași a subliniat importanța istorică a Congresului al V-lea al P.C.R., a scos în relief rolul de stat-major al Comitetului Central de acțiune pe țară al muncitorilor ceferiști, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, în pregătirea și organizarea eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști. El a vorbit despre lupta partidului comunist pentru înfăptuirea frontului unic de jos și a subliniat marea însemnătate istorică și internațională a eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933. Apreciind valoarea intervenției, Biroul comisiei a hotărît ca textul acestei intervenții să fie considerat ca raport. În intervenția sa, V. A. Varga a combătut părerea greșită după care în anii 1929—1939 ar fi avut loc o criză economică neîntreruptă, cu două faze. Vorbitorul a arătat că mișcarea grevistă din 1936—1937 era îndreptată și împotriva politicii de înarmare a statelor capitaliste și s-a referit la exemplul României, unde, în organizarea luptei antifasciste, au fost folosite atît forme ilegale, cît și legale. În legătură cu calomniile profesate de W. Conze, s-a referit la răspunderea liderilor de dreapta din partidul social-democrat german în zădărnicirea unității de acțiune a clasei muncitoare, aceasta avînd urmări fatale pentru dezvoltarea ulterioară a evenimentelor.

Concluziile trase la încheierea acestor dezbateri au arătat importanța contribuției istoricilor progresiști la dezbateri. T. Dhondt (Belgia) a recunoscut că raportul principal a fost unilateral, în sensul că nu s-a ocupat decît de țările capitaliste dezvoltate. El a subliniat că istoricii români și polonezi au înfățișat cu date concludente amploarea luptelor de clasă din România și Polonia, formele de luptă folosite de proletariat în special în ceea ce privește ocuparea uzinelor. T. Dhondt a arătat că, într-adevăr, la grevele din 1936—1937 trebuie luat în considerație și caracterul lor politic. El a fost, însă, de părere că noțiunea de clasă este foarte largă. Or, se știe că aceasta poate

fi definită foarte clar pe baza relațiilor dintre grupurile sociale, a proprietății asupra mijloacelor de producție și a locului lor în producție. În cuvîntul său de încheiere, președintele comisiei, E. Labrousse (Franța), a remarcat că, în legătură cu mișcările sociale, problemele economice au rolul primordial, ele determinînd și conștiința socială. Problemele economice, a arătat vorbitorul, au legătură strînsă cu cele politice. El a calificat drept o catastrofă aducerea lui Hitler la putere și a recunoscut importanța frontului popular din Franța.

În cursul ședințelor premergătoare congresului s-a remarcat referatul istoricului E. Engelberg (R.D. Germană), care a vorbit despre originea și evoluția clasei muncitoare germane în ultima treime a secolului al XIX-lea. Luînd cuvîntul la discuții, istoricii români au sprijinit referatul, au făcut completări și au vorbit despre cercetările din țara noastră privind originea și formarea clasei muncitoare din Romînia.

După deschiderea congresului propriu-zis, concepțiile diametral opuse s-au ciocnit încă din prima zi de lucru, cînd istoricul vest-german E. Rothacker a prezentat în cadrul Secției I-Metodologie raportul: „Influența filozofiei istoriei asupra noilor științe istorice". Cunoscut ca istoric idealist încă din anii 1920, E. Rothacker a publicat, în 1934, lucrarea „Filozofia istorică", în care a calificat aducerea lui Hitler la putere drept o „revoluție națională", sprijinind atît în aceste lucrări cît și în alte lucrări ulterioare „ideologia" hitleristă.[1] Strîns legat de această poziție, raportul său era străbătut de o concepție antiștiințifică și mistică. Negînd existența acțiunii legității în mersul istoriei, el s-a referit mult la rolul intuițiilor, afirmînd că „toate științele au rădăcinile lor în întîlniri preștiințifice cu realitatea". Această concepție este o variantă a agnosticismului și o expresie a filozofiei idealiste, care consideră ideea, spiritul ca factorul prim, iar materia, realitatea factorul secund, dependent de idei.

De asemenea, el a susținut că sarcina istoricului ar fi de a da o formă lucrurilor încă lipsite de formă (Gestaltung des Gestaltlosen). Aceasta arată că, după concepția raportorului, fenomenele și procesele istorice ar avea caracter întîmplător, pe care orice istoric le poate grupa și interpreta după bunul plac și conform intereselor claselor exploatatoare pe care le reprezintă. El a mers pînă acolo încît a căutat să dea o interpretare mistică, idealistă chiar și marxismului, care stă pe pozițiile celui mai consecvent materialism, materialismul dialectic și istoric.

Aceste încercări n-au fost întîmplătoare și nici izolate. Ele urmăreau să prezinte înțelegerea ideilor marxism-leninismului, care este pe ordinea de zi a istoriei, ca niște visuri și utopii și să abată clasa muncitoare din țările capitaliste de la lupta revoluționară, de la recunoașterea posibilității și necesității obiective a transformării lumii prin desființarea exploatării omului de către om și prin construirea societății socialiste și comuniste. Pe de altă parte, încercarea de a atribui marxismului o etichetă „mesianică" este în concordanță cu manevrele din prezent ale liderilor de dreapta dintr-o serie de partide social-democrate, care încearcă să înlocuiască principiile marxist-leniniste în programul partidelor social-democrate respective cu noțiuni nebuloase despre „etică", „umanitarism" și chiar concepții religioase.

La discuții, reprezentanții țărilor socialiste au supus aceste „teorii" unei critici nimicitoare. M. V. Necikina (U.R.S.S.) a subliniat că la E. Rothacker istoria apare ca un haos. P. Danilov (U.R.S.S.) a arătat că este firesc să visăm un viitor fericit, dar că trebuie să ne bazăm pe realitatea și pe recunoașterea legității dezvoltării sociale, căci altfel istoria nu poate fi cercetată și interpretată în mod științific. Leo Stern (R.D. Germană) a scos în relief că la E. Rothacker istoria se dizolvă în ipoteze subiective și, pornind de la acestea, el ajunge la concluzii false. Istoria nu se dezvoltă întîmplător, ci este determinată și urmărește o continuă linie progresivă. Fiind însă lipsită de aceste principii și metode științifice de cercetare, se explică de ce filozofia istoriei a istoricilor vest-germani nu are perspective și este dominată de pesimism în ceea ce privește viitorul istoric.

Istoricul E. Engelberg (R.D.G.) a arătat că E. Rothacker vorbește mult despre „Viață" fără să explice însă ce înțelege prin această noțiune. Or, istoricii — a arătat E. Engelberg — trebuie să se ocupe în primul rînd de studierea vieții sociale. Alți istorici din țările socialiste au demonstrat creșterea influenței învățăturii marxist-leniniste asupra multor istorici burghezi (D. Barta — R.S. Cehoslovacă), au combătut biologizarea istoriei de către E. Rothacker (W. Berthold — R.D. Germană) și diversele aspecte retrograde, lipsite de temei științific ale raportului prezentat de istoricul vest-german.

Delegații țării noastre au luat o poziție combativă față de raport, demascînd carac-

[1] Vezi *Werner Berthold:* „Über «Die Wirkung der Geschichtsphilosophie» von Erick Rothacker" („Despre influența filozofiei istoriei" de Erick Rothacker). Zeitschrift für Geschichtswissenschaft nr. 6/1960.

terul lui reacționar. N. Goldberger a reliefat faptul că o istorie cu adevărat științifică nu este și nu poate fi un simplu registru de fapte puse una lîngă alta, într-un mod arbitrar. Cercetarea istorică poate fi utilă numai în măsura în care ajunge la adevăruri generale și nu se limitează la expunerea de fapte izolate. Știința istorică trebuie să argumenteze științific de ce s-au petrecut lucrurile tocmai așa și nu altfel, să ne arate cauzele mai adînci ale evenimentelor, direcția dezvoltării lor. Omul de știință trebuie să se călăuzească după principii și legi stabilite, fără a rezolva problemele a priori, ci pe bază de fapte și documente, găsind în concepția materialistă a istoriei o călăuză foarte prețioasă. Acad. A. Otetea a demascat caracterul demobilizator al „recomandărilor" lui E. Rothacker. Vorbitorul a demonstrat puternica influență pozitivă a învățăturii marxist-leniniste asupra dezvoltării științei istorice din Republica Populară Romînă, cu ajutorul căreia au putut fi lămurite și rezolvate cu succes o serie de importante probleme din istoria patriei noastre.

Președintele acestei ședințe, H. Kohn (S.U.A.), a căutat să micșoreze influența dominantă în cadrul dezbaterilor a istoricilor din țările socialiste și, în repetate rînduri, a făcut apel la istoricii din S.U.A. și Anglia să participe mai activ la discuții. Căutînd să dea aparența de obiectivitate, el a considerat necesar să declare că „întotdeauna a luat poziție împotriva fascismului de orice forme". Unii istorici occidentali au căutat să-l sprijine pe E. Rothacker, afirmînd că este „necesară" introducerea interpretării personale în istorie. Astfel, istoricul vest-german G. Ritter a susținut că istoricul este subiectiv dacă se lasă condus de teorii, dar totodată a recunoscut lipsa de perspectivă și pesimismul istoriografiei vest-germane, „explicînd" aceasta prin „catastrofele" care au avut loc, cu alte cuvinte, prin înfrîngerile suferite de imperialismul german.

În cuvîntul de răspuns, E. Rothacker a afirmat că în istorie nu ar domina numai legi și că legitățile nu ar fi exacte. De asemenea, el a susținut că biblia ar fi o „interpretare preștiințifică" a istoriei, fără de care nu ar fi existat nici filozofia istoriei. Aceasta a arătat din nou caracterul profund reacționar al concepției lui Rothacker, deși acesta a afirmat că îl „studiază" și pe Marx.

Printre materialele prezentate la congres în legătură cu probleme de metodologie, s-a relevat comunicarea istoricului E. Molnar (R.P. Ungară), intitulată „Efectul filozofiei istoriei a lui Hegel asupra istoriografiei marxiste". Vorbitorul a arătat meritele filozofiei lui Hegel în ceea ce privește desfășurarea inevitabilă a evenimentelor istorice, determinismul și libertatea, evoluția dialectică a istoriei și altele, din care marxismul a preluat tot ce era pozitiv, eliberînd ideile acestuia de formele lor idealiste și mistice și dezvoltîndu-le pe baza principiilor materialismului dialectic și istoric.

În cadrul secției I a mai fost discutată problema importantă a periodizării istoriei mondiale. La baza discuției a stat raportul documentat și foarte apreciat al lui E. M. Jukov (U.R.S.S.), care a dovedit că periodizarea științifică a epocilor antică, medie, modernă și contemporană nu poate fi făcută decît luîndu-se ca criteriu de bază schimbările modurilor de producție.

Sprijiniți de președintele ședinței, istoricul reacționar Seton Watson-junior (Anglia), unii istorici din S.U.A., R.F.G. și Vatican au căutat să pună la îndoială caracterul științific al periodizării marxist-leniniste. Istoricii din țările socialiste au arătat însă lipsa de temei a acestor încercări neștiințifice.

În comunicarea sa, V. Husa (R.S. Cehoslovacă) a arătat că schimbările economice și sociale au loc în cadrul unui proces complex, nu se produc peste noapte și nu se desfășoară peste tot în același fel, în același timp și durată. El a subliniat importanța deosebită a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie pentru dezvoltarea ulterioară a evenimentelor istorice pe plan mondial. Totodată, V. Husa a arătat importanța subdivizării științifice în cadrul epocilor.

Din partea delegației romîne, acad. A. Otetea a subliniat că singura periodizare justă este aceea care se bazează pe deosebirile diferitelor orînduiri social-economice. Cu privire la periodizare, vorbitorul a recomandat ca începutul epocii moderne să fie considerat secolul al XVI-lea, și nu revoluția engleză.

Dezbateri vii și aprinse au avut loc și în secția a V-a, care s-a ocupat de probleme ale istoriei contemporane. Astfel de discuții ample au avut loc în jurul raportului lui H. Haag (Belgia), intitulat „Social-democrația germană în primul război mondial". În acest raport au fost grupate de autor, după criterii arbitrare și obiectiviste, lucrările de istorie apărute în legătură cu această problemă. În categoria de „național-conservatoare" au fost considerate unele lucrări apărute în limba germană între anii 1920 și 1936. O altă „categorie", după H. Haag, este cea a lucrărilor cu caracter „național-liberal". Aceste două „categorii" de lucrări oglindesc, după autor, pozițiile a două grupări politice ale burgheziei germane și ale istoricilor lor. Cărțile care exprimă poziția social-șoviniștilor germani fac parte, după părerea lui H. Haag, din categoriile „so-

cialiștilor majoritari" și „socialiștilor independenți". În categoria de „extremă stîngă" au fost considerate foarte puține lucrări scrise de pe pozițiile marxism-leninismului (fără a fi, însă, menționată nici o operă a lui V. I. Lenin), dar și în acest grup au fost enumerate lucrări ale unor oportuniști și trădători ai mișcării muncitorești. Delegatul belgian s-a ocupat și de o categorie de „istorici americani de stînga", între care nu figurează istorici comuniști, ca W. Z. Foster și alții. În categoria autorilor „antiutopiști" au fost încadrați și ideologi burghezi reacționari ca Raimond Aron și alții. H. Haag a căutat să redea ideile principale care caracterizează toate aceste „categorii" de lucrări, fără să ia poziție față de ele. El a pus, totodată, la îndoială faptul că proletariatul s-a împotrivit primului război mondial imperialist și a afirmat că muncitorii din diferite țări ar fi acceptat războiul, luptînd pe front unii împotriva altora, și că social-democrația germană nu ar fi avut o altă cale de ales.

La dezbateri, H. Haag a fost sprijinit de unii istorici occidentali, între care Mommsen, care a afirmat că majoritatea liderilor partidului social-democrat german ar fi dus în tot timpul războiului o politică clară în favoarea democrației și socialismului; H. Rothfels (R.F.G.), care a afirmat că, în 1914, toate popoarele ar fi primit războiul „cu însuflețire" și l-ar fi acceptat („Der Krieg wurde von allen bejaht"). El a „justificat" poziția social-șovină și trădătoare a liderilor de dreapta ai partidului social-democrat german prin aceea că ei și-au însușit lozinca „război împotriva țarismului", care era dușmanul proletariatului internațional și, în mod provocator, a mers pînă acolo în elucubrațiile sale încît a susținut că dacă Marx ar fi trăit în 1914 și el ar fi fost pentru războiul împotriva Rusiei țariste.

Împotriva acestor născociri și falsificări grosolane s-au ridicat cu hotărîre reprezentanții țărilor socialiste, din partea cărora au luat cuvîntul un număr de 12 istorici. T. Danisewski (R.P. Polonă) a arătat că liderii social-șoviniști germani nu pot fi absolviți de răspundere, deoarece, chiar dacă a fost creată o atmosferă de atîtări naționaliste, partidul social-democrat german ar fi trebuit să procedeze ca un partid proletar și internaționalist. Nu corespund adevărului istoric nici afirmațiile acestor lideri și ale istoricilor lor după care ei ar fi fost constrînși în acest război („Zwangslage"). Acad. I. I. Mintz (U.R.S.S.) a arătat că H. Haag a exclus din lucrările prezentate în raport întreaga istoriografie sovietică și cea din țările de democrație populară. S-a arătat că H. Haag nu-și exprimă clar propriile păreri, dar, în același timp, încearcă să tragă concluzii care să „justifice" întreaga politică a conducătorilor șoviniști ai social-democrației germane. M. Hašek (R. S. Cehoslovacă) a subliniat că în 1914 nici un partid politic nu a avut o influență atît de mare în rîndurile maselor din Germania ca partidul social-democrat și că toată lumea a așteptat hotărîrea pe care o va lua conducerea acestui partid. Aceasta însă s-a pronunțat în favoarea sprijinirii propriei burghezii în război, fapt care a avut o influență nefastă și asupra mișcării muncitorești din alte țări. T. Erényi (R.P. Ungară) a demonstrat faptul că, chiar și după izbucnirea războiului, liderii social-șoviniști din Germania, Ungaria și din alte țări erau preocupați mai mult de problema soartei mandatelor lor în parlament decît de cea a războiului.

Mai mulți istorici din țările socialiste au combătut afirmația absurdă a lui H. Haag în ceea ce privește susținerea războiului de către clasa muncitoare și au demonstrat cu fapte elocvente lupta eroică a maselor împotriva războiului.

În comunicarea sa valoroasă, N. I. Șataghin (U.R.S.S.) a arătat că P.M.S.D.R. (bolșevic), condus de V. I. Lenin, s-a pronunțat imediat și hotărît împotriva războiului imperialist, dînd un exemplu de fidelitate față de principiile marxismului, față de interesele naționale ale Rusiei și de cauza solidarității internaționale a proletariatului. În timp ce social-șoviniștii au susținut lozinca trădătoare a „păcii civile" în scopul „apărării patriei" burgheze, bolșevicii au formulat lozinca „transformării războiului imperialist în război civil". Ei au desfășurat o vie activitate revoluționară în rîndurile maselor muncitoare și în cadrul armatei, demascînd caracterul tîlhăresc al războiului imperialist. Această activitate a avut o mare influență asupra atitudinii și acțiunilor de luptă ale oamenilor muncii și ale soldaților. Poziția leninistă a partidului bolșevic a ajutat mult și proletariatul internațional în lupta pentru eliberarea de sub influența social-șoviniștilor. Linia politică consecventă și fermă a bolșevicilor împotriva războiului imperialist a culminat cu „Decretul asupra păcii" dat de puterea sovietică în noiembrie 1918.

N. Goldberger (R.P. Română) a arătat că social-democrația germană, nerecunoscînd poziția sa greșită și dăunătoare față de primul război mondial, nu a tras din istorie învățămintele necesare activității sale ulterioare, ceea ce, în perioada dintre cele două războaie mondiale, a dus la urmări grave — instaurarea fascismului în Germania și la declanșarea de către imperialismul german a celui de-al doilea război mondial. Pentru

dezmințirea afirmației făcute de H. Haag că masele muncitorești din țările beligerante ar fi susținut războiul, vorbitorul s-a referit la exemplul proletariatului din Rusia și la însuși exemplul proletariatului german, în frunte cu Karl Liebknecht și grupul de spartachiști. Alături de proletariatul din alte țări, o pildă minunată a constituit-o în această privință și atitudinea clasei muncitoare din Romînia, care, deși în acel moment nu ajunsese la înțelegerea lozincii leniniste în problema războiului, la îndemnul elementelor revoluționare, ca Alecu Constantinescu, Vasilescu-Vasia și alții, s-a ridicat împotriva participării Romîniei la războiul imperialist. Momentul culminant al acestei lupte l-au reprezentat luptele și demonstrațiile muncitorilor din Galați desfășurate în prima jumătate a lunii iunie 1916, în urma cărora, în ziua de 13 iunie, autoritățile au scos armata în stradă, care a deschis focul împotriva muncitorilor demonstranți, asasinînd mișelește 9 muncitori, în frunte cu Pascal Zaharia și Spiridon Vrînceanu, și rănind alte zeci de oameni.

În cadrul acestor dezbateri, V. A. Varga (R.P. Romînă) a arătat că poziția liderilor partidului social-democrat german față de război a avut repercusiuni și asupra Transilvaniei, unde conducătorii reformiști și social-șovini din partidul social-democrat au căutat să imprime mișcării muncitorești o atitudine pasivă față de problemele sociale, naționale și față de război. Vorbitorul a demonstrat că și în această parte a țării noastre au avut loc în tot timpul războiului numeroase și puternice acțiuni de masă, ceea ce dovedește, de asemenea, cu prisosință totala lipsă de temei a încercării lui H. Haag de a pune la îndoială faptul că în timpul primului război mondial imperialist nu s-au manifestat conștiința de clasă și lupta unită a maselor muncitoare.

Dînd o ripostă zdrobitoare intervenției calomniatoare a lui H. Rothfels, E. Engelberg (R.D. Germană) a arătat că istoricul vest-german caută să justifice războiul imperialist. Vorbitorul s-a referit la unele declarații ale cancelarilor germani Bathmann-Holweg și Bülow, în care aceștia recunoșteau că în ducerea războiului ei au avut nevoie de sprijinul liderilor social-democrați. Lozinca mîncinoasă cu privire la războiul împotriva țarismului nu a avut nici o bază serioasă. Dacă în 1848 țarismul era jandarmul Europei, la începutul acestui secol, și mai ales după revoluția populară din Rusia din 1905—1907, pozițiile lui scăzuseră mult. În cadrul discuțiilor, istoricul burghez Valiani (Italia) a recunoscut că în anul 1914 partidul social-democrat german nu mai era un partid marxist.

În răspunsul său, H. Haag, sub influența argumentelor documentate ale istoricilor din țările socialiste, a fost nevoit să recunoască o serie de lipsuri ale raportului prezentat.

Dezbateri ample s-au desfășurat la congres și în jurul unor probleme legate de imperiul austro-ungar. F. Zwitter și doi colaboratori ai săi (Iugoslavia) au prezentat un raport intitulat: „Problemele naționale în monarhia habsburgică", în care s-au ocupat de compoziția națională a imperiului habsburgic și de evoluția problemei naționale în acest imperiu de la începutul secolului al XIX-lea pînă la sfîrșitul primului război mondial. Deși, în ansamblu, autorii au afirmat multe adevăruri istorice, raportul a vădit o serie de lipsuri, mai ales prin tratarea unilaterală și îngustă a problemei. La dezbaterea raportului, o serie de istorici occidentali au apărat și au elogiat monarhia habsburgică, susținînd teza reacționară după care cultura austriacă, fiind „superioară", ar fi însemnat, „chipurile", o binefacere pentru toate popoarele din imperiul habsburgic. Această teorie neștiințifică, reacționară contrazice fundamental faptele istorice bine cunoscute. Imperiul austriac, care s-a transformat în imperiul austro-ungar în 1867, pe baza unei înțelegeri de interese între clasele exploatatoare austriace și ungare, era o închisoare a popoarelor, în care a fost instaurată o politică cruntă de asuprire națională și socială, menită să ducă la deznaționalizare. Datorită acestor cauze obiective, în imperiu au apărut și s-au dezvoltat puternice mișcări de eliberare națională, iar la sfîrșitul primului război mondial lupta maselor, sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, s-a întețit, ducînd la destrămarea imperiului austro-ungar. În acele condiții a avut loc, totodată, actul progresist și just al unirii Transilvaniei cu Romînia.

Teoriile imperialiste despre așa-zisa „supremație culturală" au servit întotdeauna ca pretexte pentru asuprirea națională.

Istoricii din R.S. Cehoslovacă, R.P. Ungară, R.P. Romînă, R.D. Germană, R.P. Polonă au combătut hotărît concepțiile expuse în intervențiile unor istorici burghezi și reacționari. Ei au arătat că prăbușirea imperiului habsburgic era o necesitate istorică, deoarece devenise o piedică în dezvoltarea socială și națională a popoarelor din această parte a Europei.

Din partea delegației romîne, L. Bányai a arătat că autorii raportului nu au vorbit despre rolul hotărîtor al luptei maselor în destrămarea imperiului austro-ungar, luptă care s-a desfășurat sub influența victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și în condițiile militare ale înfrîngerii Puterilor

centrale. Vorbitorul a scos în relief trăsăturile și momentele principale ale acestei lupte, arătînd că raportorul a neglijat complet bibliografia românească în acest domeniu, nu a luat în considerație lupta maselor populare din Transilvania pentru eliberarea lor socială și națională.

În cadrul acestei ședințe, istoricul H. Hantsch (Austria), vicepreședinte al ședinței, și istoricul R. Kann (S.U.A.) au făcut o încercare de a impune adoptarea unei rezoluții în sprijinirea creării unei comisii internaționale de istorici la Viena pentru elaborarea unei lucrări intitulate „Monarhia austro-ungară și problema statului supranațional". A fost difuzat chiar textul unui memorandum, în care s-a arătat, între altele, că scopul acestei comisii ar fi de a da „cunoștințe și experiențe pentru o nouă ordine supranațională a Europei", iar „structura și organizarea unui stat supranațional să fie studiate pe baza exemplului Austro-Ungariei". Reprezentanții țărilor socialiste V. M. Hvostov (U.R.S.S.), P. Reimann (R.S. Cehoslovacă), N. Goldberger (R.P. Română), L. Zsigmond (R.P. Ungară) au respins categoric adoptarea acestui proiect de rezoluție și s-au opus încercărilor de a fi pus la vot. Prezidiul ședinței și inițiatorii propunerii au fost siliți să renunțe la acest proiect, hotărînd ca el să fie predat spre consultare Biroului Comitetului internațional pentru a fi consultați și istoricii din țările succesorale.

Trebuie menționat că, după cum reiese din „Memorandum", asemenea comisii care „studiază" istoria Imperiului habsburgic au fost create, în afară de Austria, și în S.U.A., Anglia, Franța, R.F.G., Italia. Prin urmare, este vorba de o acțiune organizată, pe care inițiatorii ei au căutat să o extindă și mai mult. Pe de altă parte, în „Memorandum" se anunța că la Viena urmează să fie creat un centru de cercetare a acestei probleme „cu mijloacele ministerului federal austriac".

Așadar, această acțiune nu are la bază numai inițiativa proprie a unor istorici reacționari, ci este susținută de înseși cercurile guvernamentale din Austria. De fapt, aceasta rezultă și din cuvîntarea cancelarului austriac Raab, ținută nu de mult cu prilejul ridicării unui monument în satul austriac Nappersdorf, în care el a afirmat că astăzi istoricii „recunosc" importanța fostului imperiu habsburgic, care ar fi reușit, chipurile, „să unească pașnic diferitele naționalități și să acorde o existență pașnică pentru fiecare popor". Faptele istorice concrete, îndeobște cunoscute, dezmint în întregime afirmația de mai sus. În continuare, cancelarul Raab a afirmat că destrămarea acestui imperiu ar fi fost o „greșeală", deoarece statele succesorale nu aveau putere să se apere împotriva hitlerismului și apoi, mai tîrziu, împotriva comunismului. Această „motivare", care pune pe picior de egalitate cotropirea hitleristă a unor țări cu eliberarea lor de sub jugul fascist, în urma căreia popoarele, sub conducerea partidelor marxist-leniniste, și-au luat soarta în propriile lor mîini, explică cauzele și scopurile adevărate ale tuturor acestor mistificări. Este caracteristic și nu întîmplător faptul că istoricii reacționari occidentali nu au lăsat astfel de „idei" în perioada dintre cele două războaie mondiale, ci numai în prezent, cînd o serie de țări din sud-estul și centrul Europei pășesc pe drumul socialismului.

Încercarea istoricilor burghezi de a reînvia imperiul habsburgic nu este, însă, întîmplătoare și coincide tocmai cu intensificarea politicii revanșarde a imperialismului vest-german. Nu este întîmplător nici faptul că preotul catolic austriac H. Hantsch, care, la Universitatea din Viena, se ocupă de ani de zile cu mult zel de problema imperiului habsburgic, are printre cei mai apropiați colaboratori ai lui istorici americani. Reacțiunea internațională, cu ajutorul ideologilor ei, caută tot soiul de formule pe care să le contrapună transformărilor mari care au avut loc în multe țări din centrul și sud-estul Europei. Printre acestea se numără și încercarea de a „reabilita" imperiul habsburgic, care, încă de la crearea sa, era măcinat de contradicții interne, sociale și naționale de neîmpăcat, imperiu deplîns astăzi de unii ideologi ai burgheziei, cum sînt H. Hantsch (Austria), istoricul E. Franzel (R.F.G.), social-democratul de dreapta vest-german W. Jaksch și alții. Aceștia susțin că destrămarea imperiului habsburgic ar fi cauza tuturor relelor din „Europa zguduită" [2].

Existența imperiului habsburgic era necesară imperialismului mondial și Vaticanului ca reazem al reacțiunii internaționale și ca „bastion" al „civilizației creștine".

Pe aceeași poziție s-a situat și comunicarea istoricului I. Drôz (Franța), intitulată „Mitteleuropa lui Naumann și partidele socialiste europene". Acest plan al lui Naumann, lansat în timpul primului război mondial, a fost sprijinit de liderul social-democrat de dreapta austriac Karl Renner. Friedrich Naumann era unul dintre liderii aripii așa-zise liberale de „stînga" a burghe-

[2] Vezi *Jurij Krizek*: „Zur Bedeutung der nationale Frage in Österreich Ungarn" („Cu privire la importanța problemei naționale în Austro-Ungaria"), în „Beiträge zur neuesten Geschichte der mitteleuropäischen Völker" („Contribuții la istoria contemporană a popoarelor din Europa centrală"), Praga, 1960, pag. 11.

ziei germane, el avea relații cu „Deutsche Bank", care, după cum se știe, de la începutul acestui secol, a avut un rol important în penetrația capitalului german în Romînia. F. Naumann a sprijinit teoria demagogică a „imperialismului democratic" și a propovăduit concepția despre „Mitteleuropa" (Europa centrală), pentru a impune și a justifica din punct de vedere ideologic, cu mijloace „democratice", camuflate, rolul conducător al monopolurilor germane într-o serie de țări din Europa[3]. Datorită situației geografice a Germaniei și a direcției spre care se îndreptau scopurile expansioniste ale monopolurilor germane, această teorie a avut în vedere subordonarea față de imperiul german, în primul rînd a țărilor mai mici din centru și din sud-estul Europei, precum și folosirea imperiului habsburgic în înfăptuirea politicii lor imperialiste. Concepția lui Naumann era menită să justifice din punct de vedere teoretic statornicirea ocupării unei serii de țări cotropite de militarismul german, deci justificarea menținerii ocupării acestora și după terminarea războiului. După cum se știe, imperialismul german a socotit că Romînia va rămîne o feudă și o pradă veșnică pentru el, după cum o ilustrează însuși tratatul de pace de la Buftea. F. Naumann nu a renunțat la „teoria" Mitteleuropa nici după pierderea războiului de către Germania militaristă, după cum nici imperialiștii germani nu au renunțat la planurile lor expansioniste. Teoria lui F. Naumann a fost urmată de alte planuri expansioniste, cum a fost „Paneuropa" lui Coudenhoven-Kalergi, apoi teoria hitleristă a „spațiului vital" și teoria „dreptului la autodeterminare în Europa Centrală" agitată în zilele noastre de revanșarzii de la Bonn.

În cuvîntul lor, reprezentanții țărilor socialiste au demascat cu tărie legătura dintre aceste teorii și substratul lor expansionist. Istoricul P. Reimann (R.S. Cehoslovacă) a subliniat că monarhia habsburgică este moartă pentru totdeauna, iar încercările de a rediscuta problema acestui imperiu pornesc astăzi din Germania occidentală. Leo Stern (R. D. Germană) a atras atenția asupra faptului că cartea lui F. Naumann a fost scrisă cînd capitaliștii și-au dat seama că războiul este pierdut pentru Puterile centrale și cînd conducătorii imperiului habsburgic au considerat că nu pot salva situația decît cu ajutorul social-democraților de dreapta. În răspunsurile lor, atît istoricul vest-german W. Besson cît și I. Droz au căutat să pună la îndoială legătura și continuitatea dintre concepția lui F. Naumann, politica expansionistă a hitlerismului și cea a revanșismului vest-german.

Este cunoscut și faptul că, în perioada de după cel de-al doilea război mondial, cînd imperialismul american a încercat să-și asigure dominația mondială, ideologii burghezi occidentali au dus ani de zile și mai duc și astăzi o campanie furibundă împotriva principiilor suveranității și independenței naționale a popoarelor din Europa. Dacă un timp îndelungat o armă preferată în această privință era îndeosebi cosmopolitismul, în ultima vreme la aceasta s-a mai adăugat și teoria „statului supranațional" din Europa.

Încă în anul 1915, V. I. Lenin a dezvăluit, în cunoscutul său articol „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei", caracterul profund retrograd și scopurile reacționare ale acestor tendințe. V.I. Lenin a subliniat că crearea Statelor Unite ale Europei ar însemna o înțelegere a capitaliștilor în scopul „...de a sugruma împreună socialismul în Europa..."[4] și a cădea la o înțelegere pentru împărțirea coloniilor.

„Teoriile" cu privire la imperiul habsburgic și la statul supranațional difuzate în prezent nu sînt altceva decît reeditarea unor teorii învechite, compromise de mult și desmințite de realitate, de dezvoltarea istorică.

Nu este de mirare că teoriile cu privire la „statul supranațional" sînt susținute îndeosebi în R.F.G., care este o citadelă a ideologilor reacționari din zilele noastre și sprijinitoarea zeloasă a politicii reacționare a imperialiștilor americani.

Aceasta a reieșit clar la Congresul de la Stockholm și în comunicarea istoricului H. Rothfels (R.F.G.), care a insistat asupra unor astfel de idei ca „integrarea europeană", „popor suprastatal" și „stat supranațional". Scopurile sale și ale stăpînilor săi revanșarzi au ieșit, de asemenea, clar la iveală atunci cînd Rothfels a trecut de la „teorie" la criticarea schimbărilor teritoriale intervenite după cel de-al doilea război mondial, susținînd că aceste schimbări „cheamă la noi încercări de soluționare". Într-o lucrare apărută în 1955 și intitulată „Das erste Scheitern des Nationalstates in Ost-Mittel-Europa" („Prima eșuare a statului național în Europa de est-mijlocie"), Rothfels a afirmat, în sprijinul tezei lui cu privire la „principiul suprem supranațional", că „noțiunea politică de națiune este aplicabilă mai mult în Europa occidentală decît în estul Europei și Europa centrală.

[3] Vezi *Zdenek Jindra*: „Der Plan der deutschen Hegemonie in Mitteleuropa" („Planul hegemoniei germane în Europa centrală"), în „Beiträge zur neuesten Geschichte der mitteleuropäischen Völker", Praga, 1960, pag. 49—50.

[4] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Editura P.M.R. 1952, pag. 336.

deoarece aceasta o dovedesc anii 1919 și 1945."[5] Așadar, el se referă fățiș la destrămarea imperiului habsburgic după primul război mondial și la instaurarea regimului democratic-popular într-o serie de țări din Europa după cel de-al doilea război mondial, deplîngînd aceste schimbări.

Teoriile profund reacționare ale lui Rothfels au fost combătute și respinse categoric de către istoricii din țările socialiste. Leo Stern (R. D. Germană) a arătat că concepțiile „cuius regio eius natio", despre „poporul suprastatal", „statul supranațional" etc. sînt lozinci hitleriste. El a insistat asupra faptului că această problemă nu are un caracter academic, ci interesează întreaga lume, fiindcă se pune întrebarea dacă s-au tras învățămintele necesare din experiența istorică a celor două războaie mondiale. Lansarea și reluarea unor astfel de teorii, a arătat Leo Stern, justifică scopuri care nu pot duce decît la noi catastrofe. L. Zsigmond (R. P. Ungară) a dezvăluit legătura dintre concepțiile hitleriste ale lui Rothfels din trecut și poziția sa din prezent, cînd, cu ajutorul unor teorii ca aceea a „statului supranațional" și „comunității europene", caută să mascheze sprijinirea tendințelor imperialiste ale militariștilor revanșarzi vest-germani susținuți de puterile imperialiste, în frunte cu S.U.A. Ideea „statului supranațional" corespunde tendințelor revanșarde ale cercurilor guvernante de la Bonn și planurilor lor de a-și cuceri hegemonia în Europa prin renunțarea la suveranitatea națională a celorlalte state și unirea lor sub conducerea cercurilor monopoliste și militariste vest-germane — după modelul unui sistem catolic medieval.[6]

În cuvîntul lui de răspuns, în sprijinul elucubrațiilor sale, Rothfels a afirmat că și Uniunea Sovietică ar fi „chipurile" un stat supranațional, confundînd în mod voit noțiuni cu totul clare.

Este însă bine cunoscut că Uniunea Sovietică este un stat federativ constituit pe baza unirii libere a mai multor state, în care fiecare națiune are nelimitate posibilități de dezvoltare și de afirmare și dreptul deplin la autodeterminare. Unele state membre ale U.R.S.S. (Ucraina și Bielorusia) sînt reprezentate la O.N.U. Uniunea Sovietică este un model de tip superior, socialist al statului multinațional, ceea ce nu are nimic comun cu teoria reacționară a statului supranațional pus în serviciul imperialiștilor.

Congresul internațional al istoricilor ținut la Stockholm arată că istoricii români trebuie să acorde mai multă atenție combaterii acestor teorii reacționare, să militeze activ și temeinic documentați în lupta comună a istoricilor progresiști împotriva tuturor concepțiilor antiștiințifice, idealiste, reacționare, care, fără îndoială, sînt lansate nu numai de dragul unor discuții abstracte, ci ele au un substrat politic bine definit, profund imperialist.

Din lucrările secției a V-a — Istoria contemporană —, mai trebuie arătat că în legătură cu începuturile expansiunii militarismului german a fost prezentată la congres valoroasa comunicare a lui V. M. Hvostov, intitulată „Politica externă a Germaniei începînd din anul 1880 în lumina izvoarelor din arhivele ruseşti". În comunicare au fost înfățișate aspecte ale luptei dintre capitalul german și capitalul rusesc pentru predominarea pieței interne din Rusia în perioada tratată. Această luptă a avut și laturi politice: vorbitorul a dezvăluit legătura dintre politica Germaniei față de Franța și relațiile germano-ruse. Această situație aruncă lumină și asupra unor evenimente ulterioare. Noile cercetări arată, de asemenea, manevrele și lupta germano-rusă în jurul candidaturii lui Ferdinand la tronul Bulgariei și influența relațiilor germano-ruse privind atitudinea guvernului țarist față de Turcia.

Expunerea lui V. M. Hvostov a fost susținută de aproape toți vorbitorii. Chiar și istoricul american G. Hallgarten a arătat că între lucrările sale și ale lui V. M. Hvostov nu există divergențe, ceea ce a fost confirmat și de raportor. În același timp, S. Hallgarten a criticat istoricii vest-germani pentru pozițiile lor retrograde. El a arătat că, după cît se pare, numai într-o parte a Germaniei există interes pentru legăturile dintre economie și politică. Experiența Congresului de la Stockholm, a subliniat vorbitorul, scoate în evidență faptul că știința istorică vest-germană rămîne în urmă față de sarcinile epocii noastre și că ea este „continuarea ideologiei protestante, însă cu alte metode. Această tendință este cu atît mai primejdioasă cu cît cele două războaie mondiale au arătat însemnătatea enormă a forțelor motrice economice ale imperialismului".

În intervențiile delegaților din R.P.R. s-a arătat că în anii 1880—1890 se preciza deja scopurile Germaniei militariste de subordonare a României în cadrul faimoasei politici „Drang nach Osten", imperialiștii germani recurgînd la metode de presiune și șantaj pentru a impune României

[5] Vezi *Jurij Krizek:* „Zur Bedeutung der nationale Frage in Österreich-Ungarn" („Cu privire la importanța problemei naționale în Austro-Ungaria"), în „Beiträge zur neuesten Geschichte der mitteleuropäischen Völker", Praga, 1960, pag. 12—13.

[6] Vezi *A. Leonidov:* „Metternichul imperialist la Bonn", în „Timpuri noi" nr. 3, din 1960.

voința lor. Pe baza aplicării unor astfel de metode de supunere a fost atrasă Romînia în 1883 la Tratatul de alianță cu Austro-Ungaria și Germania, care a contrazis profund interesele naționale vitale ale țării, ușurînd și mai mult amestecul continuu al Germaniei în treburile interne ale Romîniei și menținerea monarhiei de Hohenzollern.

Este semnificativ faptul că, fiind vorba de începuturile expansiunii germane, pe marginea acestei probleme nu s-a înscris la cuvînt nici un istoric din Germania occidentală.

Dezbaterile care s-au destășurat în jurul comunicării istoricului burghez Seton Watson-junior (Anglia) intitulate „Intelectualitatea și naționalismul în Europa de est în anii 1848—1918" au avut de asemenea o anumită legătură cu complexul de probleme legate de imperialismul austro-ungar și german.

În cadrul acestor discuții, V. Cheresteșiu (R.P. Romînă) a arătat că, în comunicare, s-a trecut cu vederea rolul legăturilor intelectualilor progresiști cu masele și a dat o serie de exemple referitoare la rolul progresist al intelectualilor romîni din Transilvania legați de popor.

Pe marginea unui alt raport, ținut de F. Thistletwaite (Anglia) și intitulat „Problemele emigrației din secolele al XIX-lea și al XX-lea", V. Cheresteșiu a arătat, pe bază de date și documente, cauzele sociale și naționale care au determinat emigrațiile din Transilvania. Vorbitorul a dovedit că, în această parte a țării noastre, oamenii au emigrat nu din dorința de aventură, ci au fost împinși spre aceasta de mizeria, crunta exploatare și asuprire națională la care erau supuse masele.

În interesanta comunicare intitulată „Problemele structurii industriei din Rusia la sfîrșitul secolului al XIX-lea", A. L. Sidorov (U.R.S.S.) a arătat condițiile specifice în care a început industrializarea din Rusia: păstrarea rămășițelor feudale, faptul că Rusia a pășit mai tîrziu pe calea dezvoltării capitaliste etc. Vorbitorul a arătat că deși dezvoltarea industriei mari a durat aproape 50 de ani, cu toate acestea Rusia a rămas tot mai mult în urmă față de țările capitaliste dezvoltate din punct de vedere tehnic și economic. Referindu-se la cauzele acestui fenomen, A. L. Sidorov a tras concluzia că numai Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a putut crea condițiile pentru lichidarea înapoierii Rusiei.

D. Kossev (R. P. Bulgaria) a ținut o documentată comunicare, intitulată „Mișcarea de eliberare națională din Bulgaria în secolul al XIX-lea și cercurile democratice din Occident". Autorul a arătat caracterul profund democratic al acestei mișcări, ea fiind influențată de ideile înaintate ale democraților revoluționari: Herțen, Belinski, Cernîșevski, Dobroliubov și alții. Dintre democrații din Occident s-au bucurat de o mare popularitate în Bulgaria Garibaldi și Mazzini. Revoluționarii bulgari și emigranții bulgari care se aflau în Romînia întrețineau legături cu Mazzini și cu alți democrați italieni. Garibaldi a promis chiar un ajutor efectiv pentru Bulgaria în caz de revoluție. O mare influență a avut asupra mișcării de eliberare națională din Bulgaria Comuna din Paris. În anii următori, reprezentanții mișcărilor democratice din Italia, Franța, Anglia și din alte țări au susținut aspirațiile de eliberare ale poporului bulgar, iar revoluționarii bulgari au considerat că lupta maselor din diferite țări pentru libertate este o cauză comună a popoarelor din întreaga lume.

*

Lucrările celui de-al XI-lea Congres internațional al istoricilor au dovedit că, în prezent, știința istorică marxistă este o realitate și o forță peste care nu pot trece nici adversarii ei cei mai înrăiți.

În același timp, Congresul de la Stockholm a constituit o contribuție importantă la întărirea colaborării internaționale în domeniul cercetărilor, dezbaterilor și publicațiilor istorice. De un deosebit interes și succes s-a bucurat volumul „Nouvelles études d'histoires", consacrat congresului, care cuprinde studii ale istoricilor din R. P. R Astfel de volume au editat și istoricii din alte țări socialiste. O mărturie a succeselor delegației noastre și a posibilităților de apropiere și colaborare principială a constituit-o larga participare a istoricilor din țările socialiste și capitaliste invitați de delegația romînă la recepția organizată de Legația R.P.R. cu prilejul zilei de 23 August.

Experiența cîștigată la Congresul de la Stockholm ne obligă la o pregătire mai temeinică în vederea participării la congresul internațional viitor, care se va întruni la Viena. Sînt necesare cunoașterea documentată a variatelor probleme ale istoriei universale, a diferitelor curente ideologice din Apus și combaterea lor promptă, competentă. Se impune ca realizările obținute de noi pînă acum să fie întărite și dezvoltate. Chezășia succeselor noastre viitoare constă în aplicarea fermă a principiilor materialismului istoric în istoriografia noastră și în aplicarea consecventă a liniei politice a Partidului Muncitoresc Romîn în întreaga activitate din acest sector important al frontului de luptă ideologică.

N. GOLDBERGER și V. A. VARGA

„VLADIMIR ILICI LENIN. BIOGRAFIE"

Gospolitizdat, Moscova, 1960, 610 pag.

Viața și lupta neobosită a lui V. I. Lenin pentru binele popoarelor din lumea întreagă, ideile sale nemuritoare, care călăuzesc partidele comuniste și muncitorești, oamenii muncii din lumea întreagă în lupta pentru victoria socialismului și comunismului constituie subiectul valoroasei lucrări editate în 1960 de Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C. C. al P.C.U.S.: „Vladimir Ilici Lenin. Biografie".

Folosind un bogat material documentar — operele lui V. I. Lenin, documente de arhivă, scrisori, amintiri ale oamenilor care l-au cunoscut —, colectivul de autori format din N. P. Pospelov (conducător), V. E. Evgrafov, V. I. Zevin, L. F. Ilicev, F. V. Konstantinov, A. P. Kosulnikov, Z. A. Liovina, I. D. Obicikin și P. N. Fedoseev a elaborat o ediție mai completă a biografiei lui V. I. Lenin, care reușește să prezinte multilateral viața, lupta și opera marelui conducător al clasei muncitoare, să dea o imagine vie asupra lui Lenin ca om. Redactată la un înalt nivel științific și în același timp într-o formă vie și atrăgătoare, accesibilă maselor largi de cititori, de oameni ai muncii care doresc cu ardoare să cunoască viața marelui Lenin, cartea se citește de la prima la ultima pagină cu un interes crescînd.

Cartea are o introducere, 13 capitole corespunzătoare diferitelor perioade ale vieții și activității lui Lenin și un capitol de încheiere.

Primele trei capitole — „Copilăria și adolescența. Începutul activității revoluționare (1870—1893)"; „Perioada din Petersburg (1893—1897)"; „În exilul din Siberia (1897—1900)" — prezintă cititorului ambianța în care a crescut Lenin, procesul formării sale ca revoluționar marxist consecvent și conducător al clasei muncitoare, lupta sa pentru zdrobirea ideologică a narodnicismului, rolul său în crearea și activitatea primei organizații care a început să unească socialismul științific cu mișcarea muncitorească, începutul luptei împotriva economismului.

Din fragedă tinerețe, sub influența educației din familie, a literaturii revoluționare-democratice și a contactului cu viața poporului, încep să se formeze concepțiile revoluționare ale lui Lenin. De la primul botez revoluționar, primit cu ocazia mișcărilor studențești de la Universitatea din Kazan în 1887, Vladimir Ilici și-a închinat întreaga viață cauzei luptei împotriva autocrației țariste și a capitalismului, cauzei eliberării oamenilor muncii de exploatare și asuprire. Exclus din universitate, Lenin dă în 1894 toate examenele universitare fără frecvență. În tot acest timp, Lenin studiază profund marxismul, ia parte la activitatea unor cercuri marxiste și devine un propagandist înflăcărat al ideilor socialismului științific.

În anii petrecuți la Kazan și Samara s-au format definitiv convingerile marxiste ale lui V. I. Lenin. În august 1893, Lenin pleacă la Petersburg, folosind călătoria și pentru a stabili legături cu marxiștii din Nijni-Novgorod și Moscova. Lenin ia legătură cu marxiștii din Petersburg, stabilește un contact strîns cu o serie de muncitori înaintați, ca Selgunov, Babușkin și alții, conduce cercuri muncitorești din cartierul de după bariera Nevski, în cartierele Petersburg și Viborg, ia parte activă la consfătuirile muncitorilor cu stare de spirit revoluționară.

Venirea lui Lenin a adus un suflu nou în cercurile marxiste din Petersburg. „Credința fermă în victoria clasei muncitoare, cunoștințele vaste, înțelegerea adîncă a marxismului **și știința de a-l aplica la rezolvarea problemelor vitale**, care preocupau masele populare, i-au adus lui Lenin respectul sincer al marxiștilor din Petersburg și l-au făcut conducătorul lor recunoscut"[1] — se

[1] „Vladimir Ilici Lenin. Biografie". Moscova, 1960, pag. 24. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

subliniază în cartea pe care o prezentăm. Muncitorii îl iubeau cu căldură pe Vladimir Ilici, văzînd în el un om şi un conducător apropiat. În jurul lui Lenin s-a format un puternic nucleu de proletari revoluţionari, din rîndurile cărora el educa minunaţi organizatori ai maselor muncitoare, pe care s-a sprijinit în lupta pentru crearea partidului muncitoresc marxist în Rusia.

În acelaşi timp cu activitatea de propagandă şi de organizare, răspunzînd sarcinii care stătea în faţa marxiştilor ruşi, de a zdrobi definitiv din punct de vedere ideologic narodnicismul, Lenin a desfăşurat o uriaşă activitate teoretică. Sarcina de a-i demasca pe narodnici, de a demonstra inconsistenţa teoretică şi politică a concepţiilor narodnice a fost îndeplinită în mod strălucit de V. I. Lenin. Autorii arată că o însemnătate deosebită în această direcţie a avut lucrarea lui V. I. Lenin „Ce sînt «prietenii poporului» şi cum luptă ei împotriva social-democraţilor?", în care Lenin a supus unei critici multilaterale concepţiile, platforma politică şi tactica narodnicilor liberali, a arătat rădăcinile şi esenţa de clasă a ideologiei lor, i-a demascat ca duşmani politici ai social-democraţiei, ideologi ai micii burghezii şi apărători ai intereselor chiaburimii.

Autorii relevă deosebita importanţă a ideii enunţate de Lenin pentru prima dată în această lucrare, ideea alianţei revoluţionare a muncitorilor şi ţăranilor, în care rolul conducător îi aparţine clasei muncitoare, ca forţă hotărîtoare şi condiţie principală pentru doborîrea ţarismului, a moşierilor şi capitaliştilor şi pentru construirea societăţii comuniste. Ei subliniază că Lenin a apărat şi a dezvoltat în tot cursul vieţii sale această idee, care a devenit unul din principiile de bază, de neclintit ale leninismului.

În anii pregătirii creării partidului proletar, Lenin a desfăşurat o luptă hotărîtă şi împotriva aşa-numiţilor „marxişti legali", care respingeau esenţa marxismului — învăţătura despre lupta de clasă, despre revoluţia socialistă şi dictatura proletariatului.

Ca urmare a luptei lui Lenin pentru lărgirea şi consolidarea organizaţiilor social-democrate, toate cercurile marxiste din Petersburg au fost unite, în toamna anului 1895, într-o organizaţie politică unică — „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare" —, care a reprezentat primul germen al partidului proletar în Rusia. Meritul istoric al acestei organizaţii, se subliniază în carte, a constat în aceea că ea „a început pentru prima dată în Rusia să realizeze unirea ideilor socialismului ştiinţific cu mişcarea muncitorească" (pag. 44).

În noaptea de 8 spre 9 decembrie 1895, Lenin şi un grup însemnat de tovarăşi ai săi de luptă au fost arestaţi de autorităţile regimului ţarist. Autorii relatează cum, în închisoare fiind, V. I. Lenin şi-a continuat activitatea revoluţionară, a găsit metode şi mijloace de a conduce „Uniunea de luptă". În închisoare, V. I. Lenin începe să lucreze la „Dezvoltarea capitalismului în Rusia".

În încheierea capitolului al II-lea, consacrat activităţii lui V. I. Lenin la Petersburg, autorii arată că aceasta a fost o perioadă extrem de importantă în viaţa şi lupta lui Lenin, că „activitatea politică şi teoretică a lui Lenin, lupta lui neîmpăcată împotriva oportunismului, împotriva încercărilor de a denatura teoria marxistă, educarea proletariatului în spirit revoluţionar, aplicarea creatoare a învăţăturii lui Marx la condiţiile Rusiei, generalizarea politică şi teoretică a noii experienţe a mişcării muncitoreşti de masă în Rusia au constituit începutul etapei noi, leniniste, în dezvoltarea marxismului" (pag. 48).

După mai mult de 14 luni de detenţiune în închisoare, Lenin a fost condamnat la 3 ani de exil în Siberia răsăriteană, unde a plecat în februarie 1897. Cu toate condiţiile grele din exil, Lenin stabileşte, prin corespondenţă, legături strînse cu marxiştii exilaţi în alte părţi, lămureşte prin scrisori diferite probleme ale teoriei marxiste, demască revizionismul, schiţează planuri pentru munca revoluţionară în viitor. În 1898 vine la Şuşenskoe, satul de exil al lui Lenin, Nadejda Konstantinovna Krupskaia, condamnată şi ea la 3 ani de exil. Acolo, în exil, ei se căsătoresc, Krupskaia devenind tovarăşa credincioasă de viaţă şi de luptă a lui Vladimir Ilici.

În exil, Lenin termină „Dezvoltarea capitalismului în Rusia", operă care a constituit o aplicare genială a învăţăturii marxiste la analiza orînduirii economice a Rusiei. Analiza făcută de Lenin dezvoltării economice a Rusiei i-a dat posibilitatea să desăvîrşească zdrobirea ideologică a narodnicismului, precum şi a „marxiştilor legali", să fundamenteze rolul istoric al proletariatului, rolul ţărănimii ca aliată a proletariatului.

În lucrările lui Lenin din acea perioadă, locul central îl ocupă ideea creării unui partid unic marxist în Rusia. În exil fiind, Lenin făureşte planul pentru crearea partidului, expunîndu-l într-o serie de articole.

Pentru realizarea acestei sarcini, Lenin a considerat că social-democraţii ruşi trebuie să-şi fixeze „drept scop imediat **organizarea unui ogran al partidului care să apară regulat şi care să fie strîns legat de toate grupurile locale**" [2]. Lenin a hotărît să editeze un astfel de ziar în străinătate, şi imediat ce

[2] *V. I. Lenin.* Opere, vol. 4, Editura pentru literatură politică, 1953, pag. 198.

s-a terminat perioada de exil a trecut la realizarea acestei sarcini.

Capitolul al IV-lea al cărții prezentate, intitulat „Pentru partidul proletar de tip nou (1900—1904)", cuprinde o perioadă deosebit de însemnată în viața și activitatea lui Vladimir Ilici Lenin, în dezvoltarea mișcării muncitorești revoluționare din Rusia.

În iulie 1900, Lenin pleacă în străinătate, în prima emigrație, care a durat peste cinci ani.

Autorii subliniază că Lenin a fost organizatorul și conducătorul ideologic nemijlocit al ziarului „Iskra". În această muncă gigantică, un ajutor de nădejde i-a fost N. K. Krupskaia, care lucra ca secretar de redacție. În articolul de fond al primului număr al ziarului datat decembrie 1900 și pus în circulație în ianuarie 1901, Lenin scotea în evidență ca sarcină principală crearea unui partid marxist puternic, organizat, strîns legat de mișcarea muncitorească, iar în nr. 4 al ziarului, în articolul de fond intitulat „Cu ce să începem?", răspunde la problemele deosebit de importante în acel timp ale social-democrației ruse, prezintă planul concret de făurire a partidului marxist.

Autorii subliniază că „Iskra" a fost un exemplar organ de presă marxist-leninist cu ajutorul căruia Lenin educa pe muncitorii înaintați în spiritul fidelității față de ideile socialismului. „Iskra" leninistă făurea un schelet organizatoric puternic al partidului. O însemnătate deosebită a avut-o elaborarea de către redacția „Iskrei" a programului partidului. În jurul programului s-a desfășurat o polemică ascuțită, Lenin luptînd cu hotărîre împotriva oscilațiilor oportuniste înăuntrul redacției „Iskrei", pentru apărarea pozițiilor marxiste principiale.

Autorii prezintă importanța deosebită pe care a avut-o în lupta pentru crearea partidului cartea lui Lenin „Ce-i de făcut?", editată, în martie 1902, la Stuttgart. În această lucrare, V. I. Lenin a demascat oportunismul internațional și a dus o luptă hotărîtoare împotriva „economiștilor" în problemele rolului teoriei revoluționare, programului și tacticii partidului, rolului conducător al partidului în mișcarea muncitorească și altele. Lenin a elaborat multilateral principalele probleme ideologice și organizatorice care preocupau social-democrația rusă în acea perioadă, a demascat rădăcinile ideologice ale oportunismului, „a arătat marea însemnătate a teoriei revoluționare și a conștiinței socialiste, rolul partidului ca forță revoluționarizatoare și conducătoare a clasei muncitoare, a fundamentat teza marxistă de bază că partidul proletar este unirea mișcării muncitorești cu socialismul" (pag. 92). Dezvoltînd ideile lui Marx și Engels în lucrarea „Ce-i de făcut?", V. I. Lenin a pus bazele învățăturii despre partidul de tip nou.

În decurs de trei ani, „Iskra" leninistă a cîștigat o influență uriașă asupra organizațiilor social-democrate din Rusia. „Economismul" a fost zdrobit din punct de vedere ideologic. În aceste condiții, Lenin a desfășurat o activitate intensă pentru pregătirea Congresului al II-lea al Partidului social-democrat muncitoresc rus. El ține consfătuiri, elaborează proiectul ordinii de zi, pregătește un proiect de statut al partidului, scrie principalele proiecte de rezoluții.

Congresul a avut loc între 17 (30) iulie și 10 (23) august 1903, întîi la Bruxelles, apoi la Londra. Însemnătatea istorică a acestui congres a constat în crearea partidului revoluționar marxist al clasei muncitoare din Rusia. La congres, Lenin a desfășurat o activitate titanică, a luat cuvîntul aproape la toate punctele de pe ordinea de zi. Autorii citează faptul remarcabil că în procesul-verbal al congresului sînt menționate peste o sută douăzeci de cuvîntări, observații și replici ale lui Lenin.

Lenin și adepții săi au desfășurat o luptă consecventă pentru un partid monolit și combativ, partid de tip nou, care să fie un detașament înaintat, conștient și organizat al clasei muncitoare, înarmat cu o teorie revoluționară, cu cunoașterea legilor de dezvoltare a societății și a luptei de clasă. Această luptă a fost încununată de succes. Autorii subliniază că pentru prima dată „în istoria mișcării muncitorești internaționale după moartea lui Marx și Engels a fost adoptat un program revoluționar în care, la insistența lui Lenin, lupta pentru dictatura proletariatului se punea ca sarcină principală a partidului clasei muncitoare" (pag. 105).

În raportul asupra statutului partidului, prezentat de Lenin, în lupta sa împotriva poziției elementelor oportuniste, care doreau să deschidă larg porțile partidului pentru elementele oscilante și oportuniste, și-au găsit expresia principiile organizatorice ale partidului combativ, revoluționar, centralizat, disciplinat al clasei muncitoare.

Datorită luptei hotărîte și înaltei principialități a lui Lenin, victoria la congres au obținut-o iskriștii fermi. Adepții lui Lenin, care au obținut majoritatea la alegerea organelor conducătoare, au primit denumirea de bolșevici.

După congres, Lenin, bolșevicii desfășoară o luptă hotărîtă împotriva noilor oportuniști, menșevicii, care au luat locul vechilor oportuniști zdrobiți — „economiștii". Nevoit, în urma manevrelor menșevicilor, să părăsească redacția „Iskrei", Lenin începe munca de pregătire a Congresului al III-lea al

partidului, menține o legătură strînsă cu organizațiile de partid, scriind pînă la 300 de scrisori pe lună. Activitatea dezorganizatoare, scizionistă a menșevicilor pune în pericol însăși existența partidului revoluționar marxist în Rusia.

În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi", scrisă în februarie-martie 1904, Lenin face o analiză amănunțită a luptei desfășurate la Congresul al II-lea, arătînd că „majoritatea" constituie aripa revoluționară, iar „minoritatea", aripa oportunistă a P.M.S.D.R. Pornind de la ideile lui Marx și Engels despre partidul proletar, Lenin dezvoltă clar și unitar învățătura despre partidul de tip nou, corespunzătoare noilor condiții de luptă ale proletariatului în perioada imperialismului.

El subliniază că partidul este o parte a clasei muncitoare, detașamentul ei înaintat, conștient și organizat, forma cea mai superioară de organizare a clasei muncitoare, conducătorul ei politic, fără a cărui activitate conducătoare sînt imposibile cucerirea dictaturii proletariatului și construirea socialismului. Lenin a elaborat normele vieții de partid, arătînd că cele mai importante sînt: respectarea de către toți membrii de partid, fără excepție, a statutului partidului, a disciplinei de partid unice, înfăptuirea consecventă a principiilor centralismului democratic, dezvoltarea permanentă a activității și inițiativei masei de membri de partid, desfășurarea criticii și autocriticii, respectarea strictă a principiului conducerii colective. Învățătura leninistă despre partidul de tip nou al proletariatului a constituit o lovitură puternică împotriva revizionismului internațional și stă la baza construcției de partid în toate partidele marxist-leniniste ale clasei muncitoare.

În anii 1905—1907, în Rusia s-a desfășurat prima revoluție populară din epoca imperialismului. Aceasta a fost un eveniment de uriașă importanță, care a exercitat o influență puternică asupra dezvoltării ulterioare a Rusiei și a mișcării revoluționare internaționale. Activității încordate, extrem de bogate și multilaterale a lui Vladimir Ilici Lenin în această perioadă îi este consacrat capitolul al V-lea, intitulat „În anii primei revoluții ruse (1905—1907)".

Începutul revoluției l-a găsit pe Lenin în emigrație. Supunînd unei profunde analize evenimentele din Rusia, Lenin a dat bolșevicilor o orientare clară în problemele ridicate de revoluție, a arătat esența și particularitățile ei istorice. Prin caracterul și sarcinile sale, revoluția era burghezo-democratică, dar conducătorul ei și forța motrice principală era proletariatul. Lenin a desfășurat o luptă necruțătoare împotriva liniei oportuniste a menșevicilor, care diminuau rolul proletariatului în revoluție și rolul partidului proletar ca organizator și conducător al luptei maselor, a demascat dogmatismul și schematismul gîndirii lor politice, lașitatea, frica lor față de revoluție, trădarea de către ei a intereselor proletariatului și țărănimii. Ideea principală pe care V. I. Lenin o promova și o apăra în lupta necruțătoare cu menșevicii era ideea hegemoniei proletariatului și a rolului de avangardă al partidului său.

În lupta împotriva oportunismului menșevicilor în problemele organizatorice și tactice, în elaborarea tacticii proletariatului în revoluție, un rol important l-a jucat Congresul al III-lea al partidului, ținut în aprilie 1905. V. I. Lenin a elaborat principiile tactice de bază puse în discuția congresului, precum și proiectele de rezoluții în toate problemele mai importante. Ales președinte al congresului, Lenin a condus lucrările, a luat cuvîntul în problemele principale de pe ordinea de zi. În procesele-verbale ale congresului sînt menționate circa 140 de cuvîntări și de propuneri ale lui V. I. Lenin. Congresul a stabilit planul strategic și tactica revoluționară a partidului în revoluția burghezo-democratică, a discutat profund și multilateral problema insurecției armate, considerînd drept una din principalele sarcini ale partidului organizarea proletariatului pentru lupta împotriva țarismului pe calea insurecției.

Sarcinii de a propaga hotărîrile Congresului al III-lea, de a clarifica sarcinile concrete ale proletariatului în revoluția democratică, de a demasca în fața maselor muncitorești largi linia oportunistă a menșevicilor, Lenin i-a consacrat cartea „Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică", scrisă în iunie-iulie 1905. Autorii subliniază că în cartea aceasta V. I. Lenin a dat o genială fundamentare teoretică a hotărîrilor Congresului al III-lea, a planului strategic și liniei tactice a bolșevicilor în revoluție.

Un merit deosebit al lui V. I. Lenin îl constituie elaborarea teoriei transformării revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă. Lenin a dat lozincile strategice care au formulat sarcinile primei și celei de-a doua etape a revoluției: **„Proletariatul trebuie să ducă pînă la capăt revoluția democratică, alăturîndu-și masa țărănimii, spre a zdrobi prin forță împotrivirea absolutismului și a paraliza nestatornicia burgheziei. Proletariatul trebuie să săvîrșească revoluția socialistă, alăturîndu-și masa elementelor semiproletare ale populației, spre a zdrobi prin forță împotrivirea burgheziei și**

a paraliza nestatornicia țărănimii și a micii burghezii" [3].

Autorii cărții prezentate scot în evidență că teoria revoluției elaborată de Lenin atunci conținea deja aproape toate elementele pentru concluzia despre posibilitatea victoriei socialismului la început într-o singură țară capitalistă, concluzie pe care Lenin a enunțat-o mai târziu, în 1915.

În condițiile avîntului revoluției, cînd tăcările ei cuprindeau toată țara, Lenin se întoarce din emigrație. La 8 noiembrie 1905 sosește la Petersburg. El scrie numeroase articole, conduce ziarul bolșevic „Novaia jizni", apoi „Proletarii", ține consfătuiri cu activiștii de partid, se întîlnește deseori cu muncitorii revoluționari. Energia și capacitatea lui de muncă uimeau pe toată lumea.

În carte este prezentată bogata activitate a lui Lenin la Congresele al IV-lea și al V-lea ale P.M.S.D.R., lupta hotărîtă dusă de el la aceste congrese împotriva menșevicilor.

Autorii subliniază că munca sa uriașă pentru conducerea partidului, a luptei revoluționare a clasei muncitoare, Lenin o desfășura în condiții neînchipuit de grele, ascunzîndu-se de poliție, mutîndu-se în permanență dintr-un loc în altul, organizînd întîlnirile cu activiștii de partid ce veneau din toate colțurile Rusiei ba în cabinetul unui dentist, ba într-un depozit de cărți, ba în locuințele cunoscuților. În tot cursul desfășurării revoluției, Lenin dădea o analiză profundă evenimentelor, demasca tactica țarismului, stabilea sarcinile partidului și mijloacele de luptă.

Învățînd organizațiile de partid, în perioada de avînt al revoluției, arta ofensivei revoluționare, în perioada de declin al revoluției, el le-a învățat cum să se retragă în mod organizat, pentru ca, adunînd noi forțe, să treacă la o puternică ofensivă împotriva dușmanului.

Activității lui V. I. Lenin în anii dintre prima revoluție rusă și revoluția din februarie 1917 îi sînt consacrate capitolele al VI-lea — „În anii reacțiunii (1907—1910)", al VII-lea — „În anii noului avînt revoluționar (1910—1914)" și al VIII-lea — „În anii primului război mondial (august 1914—februarie 1917)".

După înfrîngerea revoluției au urmat ani grei de reacțiune. Nevoit să emigreze din nou, Lenin era ferm convins că înfrîngerea proletariatului este vremelnică, că urmează noi lupte eroice, care vor fi încununate de victorie.

În condițiile cînd forțele reacțiunii, obținînd o victorie vremelnică asupra revoluției, desfășurau ofensiva și pe frontul ideologic, iar elementele oportuniste se ocupau de „critica" marxismului, a bazelor lui filozofice, teoretice, V. I. Lenin acordă o atenție deosebită apărării bazelor teoretice ale partidului marxist, zdrobirii dușmanilor marxismului în domeniul ideologic. O importanță deosebită a avut opera genială a lui Lenin „Materialism și empiriocriticism". Autorii subliniază că această lucrare a lui V.I. Lenin constituie un exemplu de luptă necruțătoare împotriva dușmanilor filozofiei marxiste, un exemplu strălucit de partinitate bolșevică combativă. Lenin a supus unei critici multilaterale, nimicitoare noile tertipuri ale filozofiei burgheze idealiste, a expus și a dezvoltat principalele probleme ale filozofiei marxiste. Lenin a acordat o atenție deosebită elaborării problemelor de bază ale teoriei materialist-dialectice a cunoașterii, a elaborat multilateral problema rolului practicii în procesul cunoașterii, subliniind că marxismul constituie o unitate indestructibilă între teoria științifică și practica revoluționară. Lucrarea „Materialism și empiriocriticism" — arată autorii — **a marcat o etapă nouă, leninistă în filozofia marxistă.** Ea a constituit o puternică armă teoretică a partidului bolșevic împotriva tuturor formelor și variantelor de oportunism.

În același timp cu munca teoretică deosebit de rodnică, Lenin a dus în această perioadă o luptă extrem de încordată, neîntreruptă pentru menținerea și consolidarea partidului muncitoresc ilegal și pentru pregătirea unei noi ofensive revoluționare, împotriva menșevicilor, trotkiștilor și a altor dușmani ai partidului. Autorii prezintă, pe baza unui bogat material faptic, lupta lui Lenin și a bolșevicilor pe două fronturi — împotriva lichidatorilor, care aduceau un rău extrem de mare mișcării muncitorești, propovăduind lichidarea organizațiilor de partid ilegale și depunînd eforturi pentru organizarea unui partid reformist, și împotriva „otzoviștilor", care cereau să se ducă numai muncă ilegală, denaturînd astfel esența tacticii marxismului revoluționar, ducînd la ruperea legăturilor partidului cu masele, la renunțarea de a le conduce, încercînd să transforme partidul într-o organizație sectară.

În condițiile cînd, din vara anului 1910, a început să se învioreze mișcarea muncitorească, cînd proletariatul a trecut din nou la ofensivă împotriva țarismului, V. I. Lenin a dus o luptă ascuțită, pregătind definitiva zdrobire a lichidatorilor și curățirea partidului de ei. Un rol important în această direcție a avut Conferința a VI-a generală (de

[3] *V. I. Lenin.* Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 84.

la Praga) a P.M.S.D.R., care s-a ținut în ianuarie 1912. În raportul lui Lenin cu privire la momentul actual și în hotărîrile conferinței se făcea o analiză profundă a situației politice din Rusia, se confirma că sarcina principală era revoluția democratică, în fruntea căreia merge proletariatul, ducînd după sine țărănimea. Conferința a adoptat rezoluția „Despre lichidatorism și grupul lichidatorilor", scrisă de Lenin, și i-a exclus pe lichidatori din partid. A fost ales un Comitet Central bolșevic, în frunte cu Lenin. Curățindu-și rîndurile de oportuniști, îndrumat de Lenin, partidul a păşit în fruntea noului și puternicului avînt al luptei revoluționare a maselor populare.

O însemnătate deosebită în perioada premergătoare războiului mondial a avut munca lui Lenin de îndrumare și conducere a ziarului bolșevic legal „Pravda", al cărui prim număr a apărut la Petersburg la 22 aprilie (5 mai) 1912. Cu scopul de a avea condiții mai favorabile pentru conducerea „Pravdei" și îndrumarea activității organizațiilor de partid din Rusia, Lenin se mută în iunie 1912 de la Paris la Krakovia, mai aproape de frontiera Rusiei. Lenin scria aproape în fiecare zi la „Pravda", dădea indicații redacției, asigura conducerea ideologică a muncii ei. Sub diferite pseudonime, în „Pravda" au apărut peste 270 de articole și note ale lui V. I. Lenin.

Autorii prezintă, de asemenea, activitatea lui Lenin pentru îndrumarea deputaților bolșevici din Duma de Stat, munca desfășurată de el la consfătuirile de la Krakovia (decembrie 1912) și Poronino (toamna anului 1913) ale C.C. cu activiștii de partid, lupta lui energică pentru triumful ideilor internaționalismului proletar.

O dată cu munca practică de conducere a partidului, Lenin a continuat, în octombrie-decembrie 1913 și în primele luni ale anului 1914, să muncească la fundamentarea multilaterală a teoriei și politicii partidului în problema națională. În lucrările sale clasice „Note critice în problema națională" și „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare", Lenin face o analiză teoretică profundă problemei naționale și arată marea ei însemnătate pentru mișcarea muncitorească, pentru soarta popoarelor. Lenin a subliniat în permanență necesitatea unirii muncitorilor de orice naționalitate din statul respectiv în organizații proletare politice, profesionale unice și necesitatea recunoașterii dreptului națiunilor la autodeterminare. În „Biografie" se subliniază că operele lui V. I. Lenin în problema națională au îmbogățit comoara de idei a marxismului creator, constituind un îndreptar sigur pentru activitatea partidelor comuniste și muncitorești din toată lumea.

Lenin a consacrat zeci de articole scrise în anii noului avînt revoluționar demascării scizioniștilor, luptei pentru unitatea clasei muncitoare. În lupta pentru unitatea partidului, V. I. Lenin a demascat blocul antipartinic trotkist din august, centrismul lui Trotki, pe care l-a caracterizat drept „cel mai rău scizionist" din mișcarea social-democrată rusă.

În vara anului 1914, omenirea a fost cuprinsă de flăcările primului război imperialist mondial, care a adus maselor populare nenumărate suferințe și nenorociri, moartea a zeci de milioane de oameni. Războiul a constituit o verificare severă a tuturor curentelor din mișcarea muncitorească internațională. Înfundați încă înainte de război în noroiul oportunismului, liderii partidelor socialiste din Europa occidentală au trădat în mod deschis clasa muncitoare, au trecut pe pozițiile sprijinirii propriilor guverne imperialiste. Oportunismul conducătorilor partidelor socialiste, criza adîncă de care au fost cuprinse aceste partide, trădarea liderilor care au ajutat în mod activ burghezia să-i atîțe unii împotriva altora pe oamenii muncii din țările beligerante de dragul intereselor de jaf ale imperialiștilor au dus la falimentul Internaționalei a II-a. În aceste condiții partidul bolșevic, crescut și educat de Lenin ca adevărat partid revoluționar al clasei muncitoare, a ținut sus steagul internaționalismului proletar, al luptei împotriva imperialismului și a războiului imperialist.

Imediat după izbucnirea războiului, Lenin a plecat din Austro-Ungaria în Elveția. La începutul lui octombrie 1914, el scrie documentul istoric „Războiul și social-democrația rusă", manifest al C. C. al partidului bolșevic, în care războiul este demascat ca un război imperialist, nejust, cotropitor și de jaf din ambele părți. **Lenin proclamă lozinca transformării războiului imperialist în război civil.** Lenin a chemat la crearea unei Internaționale noi, a III-a, eliberată de oportuniști și social-șovinești, arătînd că fără a rupe categoric cu aceștia nu se poate realiza educarea într-adevăr internaționalistă a clasei muncitoare și pregătirea ei pentru revoluția socialistă. Prin lucrările lui V. I. Lenin din timpul războiului, partidul bolșevic și mișcarea muncitorească internațională au primit un program clar și eficace de luptă împotriva războiului imperialist, pentru revoluția socialistă.

Lenin a dus o luptă consecventă pentru unirea tuturor elementelor revoluționare din mișcarea muncitorească internațională, începînd chiar din primele zile ale războiului să pună bazele Internaționalei a III-a. Autorii prezintă activitatea lui Lenin la prima Conferință socialistă internațională

de la Zimmerwald — 23—26 august (5—8 septembrie) 1915 —, precum și la Conferința internațională de la Kienthal — aprilie 1916.

În anii războiului, Lenin elaborează și dezvoltă mai departe toate laturile marxismului revoluționar : învățătura despre revoluția socialistă, teoria economică, filozofia.

În lucrările „Falimentul Internaționalei a II-a", „Oportunismul și falimentul Internaționalei a II-a", „Socialismul și războiul", „Imperialismul și sciziunea socialismului" și altele, V. I. Lenin a dezvăluit esența și rădăcinile sociale ale oportunismului, a arătat că falimentul Internaționalei a II-a este falimentul oportunismului.

Lenin sublinia cu putere necesitatea unei rupturi ideologice și organizatorice cu oportuniștii. Nimeni nu lupta împotriva oportunismului cu atîta hotărîre neclintită, cu atîta energie și fermitate, cu atîta minie și cu așa o putere de nebiruit a argumentelor ca V. I. Lenin. Nici un fel de calomnii și atacuri ale oportuniștilor nu-l puteau face să dea înapoi pe omul care și-a dedicat toate forțele și întreaga viață luptei pentru victoria revoluției socialiste.

În lucrările sale, Lenin a dezvoltat învățătura marxistă despre caracterul războaielor, a arătat deosebirea profundă între războaiele nedrepte, imperialiste, și cele drepte, eliberatoare.

Autorii arată că în centrul muncii teoretice a lui Lenin în anii primului război mondial a stat studierea imperialismului ; gîndirea sa genială cerceta cu profunzime întregul complex de probleme ale acestei noi epoci istorice. O contribuție excepțională la dezvoltarea marxismului a adus Lenin prin opera „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului", scrisă în 1916. Lenin a fost primul marxist care a făcut o analiză profundă a imperialismului ca stadiul cel mai înalt și în același timp ultim al capitalismului, a dezvăluit plăgile și racilele lui, contradicțiile și condițiile pieirii lui inevitabile. V. I. Lenin a arătat că în domeniul politic imperialismului îi este caracteristică reacțiunea, că dominația monopolurilor înseamnă intensificarea exploatării clasei muncitoare și ascuțirea contradicțiilor între muncă și capital, contradicții ce duc la revoluția proletară. Studiind multilateral imperialismul, Lenin a tras concluzia că acesta este ajunul revoluției socialiste. În „Biografie" se subliniază că opera lui Lenin despre imperialism „are o însemnătate istorică mondială. Ea a constituit o nouă treaptă în dezvoltarea teoriei economice a lui Marx, teoriei comunismului științific" (pag. 274).

Unul din exemplele strălucite ale dezvoltării de către V. I. Lenin a învățăturii veșnic vii și creatoare a marxismului este elaborarea de către el a unei noi teorii a revoluției socialiste, care a dat proletariatului o perspectivă clară de luptă, a descătușat energia și inițiativa clasei muncitoare din fiecare țară în vederea asaltului asupra propriei burghezii, „a înarmat partidul și clasa muncitoare cu o convingere științifică fundamentală în victorie" (pag. 276).

Lenin a descoperit legea dezvoltării economice și politice inegale a capitalismului în epoca imperialismului și a tras concluzia genială despre **posibilitatea victoriei socialismului la început în cîteva sau chiar numai într-o singură țară capitalistă.** Această descoperire genială Lenin a formulat-o pentru prima dată în august 1915, în articolul „Despre lozinca Statelor Unite ale Europei".

Oportuniștii, dogmaticii, care considerau învățătura lui Marx ca ceva conservat, pietrificat, se agățau de vechea teză a creatorilor socialismului științific despre posibilitatea victoriei revoluției socialiste numai concomitent în toate țările capitaliste înaintate. „Genialitatea și măreția lui Lenin — subliniază autorii „Biografiei" — constau în aceea că el știa să separe esența marxismului de litera lui și să dezvolte marxismul corespunzător cu noile condiții istorice" (pag. 276). V. I. Lenin a elaborat în lucrările scrise în anii războiului imperialist **învățătura despre situația revoluționară,** a subliniat iarăși cu tărie că conducerea luptei revoluționare a clasei muncitoare de către avangarda sa marxistă este o condiție **hotărîtoare** a victoriei revoluției socialiste, a apărat și dezvoltat consecvent principiul cel mai important al marxismului — instaurarea dictaturii proletariatului ca lege obiectivă, universal-valabilă a dezvoltării tuturor țărilor care trec de la capitalism la socialism.

La sfîrșitul lui februarie 1917 în Rusia a izbucnit revoluția. În urma asaltului poporului, în frunte cu eroicul proletariat rus, absolutismul țarist a fost doborît.

Vestea despre acest eveniment istoric i-a produs lui V. I. Lenin o bucurie imensă, însoțită de mîndria că muncitorii și soldații ruși au început primii ruperea frontului imperialismului mondial. În „Scrisori din depărtare", Lenin analizează amănunțit evenimentele revoluționare din Rusia și fundamentează tactica partidului bolșevic, în revoluția din februarie văzînd numai o primă etapă a revoluției, care trebuia să se transforme în revoluție socialistă.

Activității lui Lenin ca îndrumător și conducător al partidului bolșevic și al maselor de muncitori, soldați și țărani în lupta pentru victoria revoluției socialiste, pentru dic-

tatura proletariatului, îi este consacrat capitolul al IX-lea, intitulat „V. I. Lenin în anul 1917".

În seara zilei de 3 aprilie 1917, V. I. Lenin a sosit la Petrograd. În cuvinte calde, autorii „Biografiei" descriu entuziasmul nemărginit cu care marele Lenin a fost întîmpinat de muncitorii, soldații și marinarii revoluționari în gara Finlanda din Petrograd. Aici, urcat pe un automobil blindat, Lenin își rostește prima cuvîntare în fața muncitorilor și soldaților din Petrograd după mulți ani de exil și cheamă masele la luptă pentru victoria revoluției socialiste.

Venirea lui Lenin a avut o însemnătate enormă pentru partidul bolșevic, pentru revoluție. În noile condiții create de Revoluția din Iebruarie, partidul trebuia să rezolve probleme complexe, să elaboreze o tactică nouă, să capete o orientare clară. Un astfel de gigant al gîndirii și al acțiunii revoluționare, care putea să înarmeze partidul în noile condiții — subliniază autorii — era conducătorul partidului, Lenin.

În dimineața zilei de 4 aprilie, Lenin expune istoricele „Teze din aprilie", care au înarmat partidul cu un plan genial de luptă pentru trecerea de la revoluția burghezo-democratică la cea socialistă. Lenin indică calea de ieșire din războiul imperialist — răsturnarea puterii capitaliștilor, trecerea puterii de stat în mîinile proletariatului și păturilor sărace ale țărănimii. Bazîndu-se pe experiența Comunei din Paris și a revoluțiilor ruse din 1905 și 1917, Lenin a descoperit în soviete forma de stat a dictaturii proletariatului.

Proclamînd lozinca „Toată puterea sovietelor", Lenin îndreaptă partidul pe calea luptei pentru cucerirea puterii pe cale pașnică. În „Biografie" se relevă faptul că, fundamentînd posibilitatea trecerii puterii în mîinile proletariatului pe cale pașnică în condițiile istorice concrete din acel moment, „Lenin a dat marxiștilor încă un argument convingător împotriva născocirilor mincinoase ale dușmanilor proletariatului, care afirmă că comuniștii ar fi fost și sînt, chipurile, întotdeauna, în toate condițiile, pentru metoda violentă de cucerire a puterii de către clasa muncitoare" (pag. 304).

Tezele lui Lenin au fost primite cu însuflețire de întregul partid. Conferința a VII-a generală din aprilie a partidului bolșevic a adoptat în unanimitate linia leninistă, îndreptînd partidul spre lupta pentru transformarea revoluției burghezo-democratice în revoluție socialistă.

Avîntul revoluționar al maselor era în creștere. În Petrograd aveau loc uriașe mitinguri și demonstrații de masă. În aceste condiții, Lenin desfășoară o activitate enormă. El conduce nemijlocit Comitetul Central al partidului și redacția ziarului „Pravda", primește și instruiește tovarășii veniți de la organizațiile de partid locale, vorbește cu muncitori, soldați, țărani, ia cuvîntul la numeroase adunări și mitinguri, scrie articole care apăreau aproape zilnic în „Pravda", cîteodată mai multe într-un singur număr. Autorii „Biografiei" relatează că de la întoarcerea în Rusia pînă la începutul lui iulie, adică în 90 de zile, Lenin a scris peste 150 de articole, broșuri, proiecte de rezoluții ale conferințelor bolșevice și ale C.C., apeluri către muncitori și soldați.

Creșterea influenței bolșevicilor, vădită deosebit de clar cu ocazia demonstrației din 18 iunie de la Petrograd, cînd, sub lozincile bolșevice, au ieșit în stradă peste 500.000 de muncitori și soldați, a provocat furia turbată a burgheziei. Presa burgheză și esero-menșevică calomnia pe bolșevici, mai ales pe Lenin, ajungînd în nerușinarea lor pînă la a-l acuza de „spionaj" în favoarea Germaniei. Autorii relatează despre revolta care a cuprins pe muncitorii și țăranii conștienți la aflarea acestei minciuni ticăloase, despre rezoluțiile și scrisorile de sprijin și încredere în Lenin.

La 4 iulie 1917 a avut loc o uriașă demonstrație a muncitorilor și soldaților din Petrograd, sub lozinca „Trăiască puterea sovietelor". Speriată de moarte, burghezia și acoliții ei esero-menșevici înăbușă demonstrația în sînge, recurg la măsuri teroriste împotriva partidului bolșevic, a muncitorilor și țăranilor revoluționari. Sub conducerea înțeleaptă a lui Lenin, partidul bolșevic a știut să se retragă la timp și să-și ferească forțele principale de loviturile contrarevoluției.

Lenin, împotriva căruia se emite un ordin de arestare, este nevoit să treacă în ilegalitate, să schimbe locuință după locuință, apoi să plece din Petrograd și să locuiască într-o colibă pe malul lacului Razliv. Din ilegalitate, el îndrumă activitatea partidului, care auzea în permanență vocea conducătorului său, simțea conducerea sa înțeleaptă,

prevăzătoare şi totodată fermă. Lenin a arătat că în urma evenimentelor din iulie dezvoltarea paşnică a revoluţiei a fost întreruptă, că acum puterea burgheziei contrarevoluţionare poate fi răsturnată numai prin forţă. Lenin a condus din ilegalitate Congresul al VI-lea al partidului, care a avut loc la Petrograd la sfîrşitul lunii iulie 1917. Congresul a dat lozinca pregătirii insurecţiei armate pentru cucerirea puterii de către proletariat, aliat cu ţărănimea săracă, şi a dat o ripostă hotărîtă atacurilor troţkiştilor, care negau posibilitatea victoriei socialismului în Rusia şi s-au ridicat împotriva liniei partidului spre insurecţia armată.

În august, Lenin se mută de la Razliv la Helsingfors, în Finlanda, de unde continuă să menţină o legătură strînsă cu partidul.

În această perioadă, Lenin munceşte mult la elaborarea şi dezvoltarea unor probleme ale teoriei marxiste. El scrie geniala sa lucrare „Statul şi revoluţia", în care restabileşte concepţiile lui Marx şi Engels asupra statului, denaturate de Kautsky şi alţi oportunişti, arată că proletariatului îi trebuie, pentru construirea socialismului, statul său, care nu poate fi decît dictatura proletariatului. În situaţia creată după zdrobirea rebeliunii lui Kornilov, Lenin scrie, între 12 şi 14 septembrie 1917, istoricele sale scrisori către C.C. şi comitetele din Petrograd şi Moscova ale bolşevicilor : „Bolşevicii trebuie să ia puterea" şi „Marxismul şi insurecţia", în care a arătat că s-au creat condiţiile obiective şi subiective pentru organizarea unei insurecţii armate victorioase.

La începutul lui octombrie, Lenin s-a întors conspirativ la Petrograd. Apreciind că s-a creat deja o criză revoluţionară pe plan naţional, care obligă partidul clasei muncitoare să treacă la acţiuni revoluţionare hotărîte împotriva guvernului burghez provizoriu, V. I. Lenin a insistat să se organizeze grabnic insurecţia armată. La 8 octombrie, Lenin scrie cunoscutele sale „Sfaturi ale unuia care nu e de faţă", în care aminteşte bolşevicilor regulile insurecţiei armate, formulate de Marx, şi schiţează planul desfăşurării insurecţiei. La 10 octombrie are loc, sub conducerea lui V. I. Lenin, şedinţa istorică a C.C. care adoptă rezoluţia propusă de Lenin, în care se subliniază că insurecţia este inevitabilă şi situaţia pentru ea pe deplin coaptă, că întreaga muncă a partidului trebuie să fie subordonată sarcinilor organizării şi desfăşurării insurecţiei. Această rezoluţie este aprobată şi în şedinţa lărgită a C.C. din 16 octombrie.

V. I. Lenin se ocupa nemijlocit de numeroasele probleme ale pregătirii insurecţiei, dădea indicaţii importante tovarăşilor care se ocupau de problemele militare, acorda o atenţie deosebită selecţionării comandanţilor Gărzii roşii din punct de vedere al pregătirii lor militare, al cunoaşterii tacticii luptelor de stradă etc. Lenin luptă cu hotărîre împotriva manevrelor lui Troţki, care căuta să obţină amînarea insurecţiei pînă la convocarea celui de-al II-lea Congres al sovietelor. El condamnă cu mînie trădarea lui Kamenev şi Zinoviev, care într-un articol de ziar au desconspirat de fapt hotărîrea C.C. privitoare la organizarea insurecţiei. Cu mînă sigură, cu o voinţă de neclintit, V. I. Lenin duce partidul şi masele muncitoare spre victoria insurecţiei armate.

În seara zilei de 24 octombrie, conducătorul partidului părăseşte casa conspirativă, vine la Smolnîi şi ia în mîinile sale conducerea nemijlocită a insurecţiei. Curînd după sosirea lui Lenin la Smolnîi, întreprinderile, raioanele şi unităţile militare au primit prin motociclişti ordinul de a începe acţiunea. Luptătorii din Garda roşie, marinarii şi soldaţii revoluţionari pornesc cu hotărîre la asalt. În noaptea de 25—26 octombrie a fost luat şi ultimul bastion al contrarevoluţiei — Palatul de iarnă. Insurecţia armată a biruit pe deplin. Într-o atmosferă de nemărginită bucurie şi entuziasm, Congresul al II-lea al sovietelor adoptă apelul scris de Lenin „Către muncitori, soldaţi şi ţărani !", care a proclamat trecerea întregii puteri de stat în mîinile sovietelor. S-a născut statul sovietic, statul muncitorilor şi ţăranilor. Victorioasa Revoluţie Socialistă din Octombrie, de importanţă istorică-mondială, a doborît puterea burgheziei şi moşierilor, a instaurat dictatura proletariatului.

La 26 octombrie, la şedinţa Congresului al II-lea al sovietelor, a fost adoptat în unanimitate, în urma raportului lui Lenin, „Decretul păcii" propus de el, decret care a arătat tuturor popoarelor calea ieşirii din războiul imperialist şi a pus bazele politicii externe de pace a statului sovietic, politicii coexistenţei paşnice a statului socialist cu cele capitaliste, politică pe care P.C.U.S. şi gu-

vernul sovietic au dus-o și o duc consecvent. Lenin a prezentat și raportul despre pămînt, propunînd și „Decretul asupra pămîntului", prin care proprietatea moșierească asupra pămîntului era lichidată imediat și fără nici o răscumpărare. În aceeași ședință s-a format primul guvern sovietic — Consiliul comisarilor poporului, în frunte cu Lenin.

Conduși de partidul comunist, oamenii muncii din Rusia au obținut o victorie istorică. Partidul, în frunte cu Lenin, a înarmat masele cu un program de luptă fundamentat științific, cu o strategie și tactică juste.

În perioada pregătirii și desfășurării Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, subliniază autorii „Biografiei", „Lenin a apărut în fața întregii lumi ca un teoretician genial al marxismului, conducător înțelept al partidului comunist și cel mai mare maestru al conducerii revoluționare" (pag. 356).

Activității lui Lenin de conducere a tînărului stat sovietic, de organizare și conducere a luptei poporului sovietic împotriva intervenției străine și a contrarevoluției interne îi sînt consacrate capitolele al X-lea — „În primele luni ale puterii sovietice (octombrie 1917 —iulie 1918)" și al XI-lea — „În perioada intervenției militare străine și a războiului civil (iulie 1918—noiembrie 1920)".

V. I. Lenin a condus lupta partidului bolșevic și a poporului sovietic pentru rezolvarea sarcinilor istorice ale dictaturii proletariatului, pentru construirea socialismului. În această luptă s-a manifestat în mod strălucit geniul lui Lenin ca om de stat. În Lenin — arată autorii „Biografiei" — și-au găsit expresia toate trăsăturile și calitățile conducătorului de stat de tip nou, proletar, socialist, în el se îmbină capacitatea teoretică uriașă, înțelepciunea și clarviziunea politică cu voința și curajul de neclintit, cu adînca cunoaștere a vieții, a intereselor vitale ale poporului. În fruntea partidului comunist și a statului sovietic, Lenin îmbina colosala sa muncă organizatorică cu activitatea teoretică, elaborînd problemele construcției socialiste. Lenin conducea toate laturile vieții de stat, rezolva problemele cele mai variate — politice și economice, militare și culturale —, îndruma activitatea organizațiilor obștești, lua parte activă la diferite congrese, conferințe și consfătuiri, lua cuvîntul în întreprinderi, vizita satele.

Autorii relevă importanța deosebită pe care a avut-o în această perioadă lupta lui Lenin pentru scoaterea Rusiei sovietice din război, fermitatea cu care el a obținut în lupta împotriva lui Troțki și a „comuniștilor de stînga" încheierea păcii de la Brest. Partidul comunist a reușit, într-o situație extrem de complexă, să scoată țara din război, să salveze revoluția, să capete un răgaz de pace și să creeze condițiile pentru desfășurarea mai departe a construcției socialiste.

Lenin a demonstrat în mod convingător că principiul coexistenței pașnice a statelor cu orînduiri sociale deosebite corespunde întru totul intereselor întregii omeniri progresiste și a criticat cu asprime pe cei care nu înțelegeau necesitatea unor acorduri cu țările capitaliste, a colaborării economice și politice cu ele.

În continuare, autorii prezintă pe larg planul elaborat de Lenin în primele luni ale puterii sovietice pentru crearea bazelor economiei socialiste. Îndeplinirea planului de transformări socialiste, schițat de Lenin în primăvara anului 1918, a fost întreruptă de intervenția armată a imperialiștilor străini și războiul civil dezlănțuit de contrarevoluția internă. Partidul bolșevic a ridicat oamenii muncii la războiul revoluționar, de apărare a patriei sovietice. Acest scop măreț a asigurat partidului sprijinul neprecupețit al celor mai largi mase populare, a determinat însuflețirea, spiritul de sacrificiu și eroismul muncitorilor și țăranilor în lupta împotriva dușmanilor. Conducătorul apărării țării sovietice a fost V. I. Lenin. El îndruma munca uriașă și multilaterală a Comitetului Central și a guvernului sovietic, conducea nemijlocit elaborarea politicii interne și externe a statului în condițiile războiului, rezolvarea problemelor legate de organizarea forțelor armate sovietice și a operațiilor militare.. Sub conducerea lui se stabileau principiile de bază ale planurilor militare strategice și căile de realizare a lor.

Dușmanii puterii sovietice au recurs la cele mai mîrșave metode pentru a o lipsi de genialul ei conducător. La 30 august 1918, ei organizează un atentat, rănindu-l grav pe Lenin. Această faptă ticăloasă a provocat un val de mînie a maselor populare

împotriva contrarevoluționarilor. Muncitorii și țăranii din Rusia sovietică, oamenii muncii din lumea întreagă urmăreau cu îngrijorare starea sănătății lui Vladimir Ilici. La 16 septembrie 1918, medicii i-au permis lui Lenin să reia munca și el s-a avîntat imediat în mulțimea treburilor importante care îl așteptau.

Pe baza unui bogat material faptic, autorii descriu în capitolul al XI-lea activitatea lui Lenin în fruntea partidului comunist pentru mobilizarea tuturor forțelor poporului sovietic în lupta împotriva intervenționiștilor și a gărzilor albe, munca lui ca președinte al Sovietului muncitoresc-țărănesc de apărare, activitatea lui Lenin la Congresul al VIII-lea al partidului. Autorii relevă însemnătatea pe care o acorda V. I. Lenin sprijinului dat revoluției socialiste din Rusia de către clasa muncitoare internațională. O manifestare strălucită a internaționalismului proletar a constituit-o crearea unităților internaționale, care au luptat cu abnegație împotriva intervenționiștilor și a gărzilor albe. Reprezentanți ai oamenilor muncii din alte țări — unguri, polonezi, chinezi, romîni, cehi și slovaci, sîrbi, bulgari, nemți și alții — intrau în Armata roșie sau se constituiau în unități proprii și acordau un ajutor frățesc poporului sovietic în lupta sa pentru libertate și socialism. Lenin sublinia că, apărînd în comun, cu arma în mînă, cuceririle primei revoluții socialiste, revoluționarii de diferite naționalități realizau în fapte frăția internațională a popoarelor. În capitol este prezentată activitatea lui Lenin ca teoretician al marxismului și conducător al mișcării muncitorești revoluționare internaționale, activitate pe care nu a întrerupt-o, cu toate eforturile pe care i le cerea conducerea luptei poporului sovietic în anii războiului civil. Considerînd deosebit de important să dea o ripostă fermă încercărilor de denaturare teoretică a marxismului, V. I. Lenin scrie în octombrie-noiembrie 1918 lucrarea „Revoluția proletară și renegatul Kautsky", în care demască revizionismul și poziția trădătoare a lui Kautsky, confuziile teoretice, falsificările și tertipurile care abundau în cartea acestuia „Despre dictatura proletariatului". V. I. Lenin a demonstrat că, așa cum nu există și nu poate exista dictatură abstractă, așa nu există și nu poate exista „democrație pură", a arătat superioritatea democrației socialiste, proletare, asupra celei burgheze, a făcut o analiză profundă a experienței istorice a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

În condițiile avîntului revoluționar în țările capitaliste, Lenin, care de mai mulți ani ducea lupta pentru unirea elementelor de stînga din partidele socialiste și crearea Internaționalei a III-a, duce o muncă intensă de pregătire a unui congres al partidelor și organizațiilor comuniste, formulează tezele principale ale rezoluțiilor congresului. Congresul I al Internaționalei a III-a, care a avut loc la Moscova în martie 1919, a îndeplinit sarcina istorică la realizarea căreia a muncit atît de mult Lenin — constituirea Internaționalei Comuniste.

Lenin a dat lovituri zdrobitoare oportunismului de dreapta, reformismului și revizionismului, în care vedea pericolul principal pentru mișcarea muncitorească. În același timp, marele merit al lui Lenin în fața mișcării muncitorești internaționale constă în aceea că, sesizînd oportunismul „de stînga" în tinerele partide comuniste chiar în momentul apariției sale, a dezvăluit caracterul lui dăunător și periculos pentru cauza revoluției socialiste. O însemnătate deosebită în această privință a avut-o lucrarea „«Stîngismul» —boala copilăriei comunismului", scrisă de Lenin în aprilie-mai 1920, care, așa cum subliniază autorii „Biografiei", „**face parte din cele mai eminente creații ale geniului leninist** și reprezintă un aport de neprețuit în comoara marxism-leninismului" (pag. 466). În această lucrare Lenin a supus unei critici multilaterale greșelile „stîngiștilor", arătînd că „doctrinarismul de stînga" este o deviere de la teoria și practica marxismului și împinge partidele comuniste spre ruperea de masele muncitorești. În același timp, sintetizînd bogata experiență revoluționară a marxiștilor ruși și a mișcării muncitorești internaționale, Lenin elucidează probleme importante ale strategiei și tacticii partidelor proletare în epoca crizei generale a capitalismului.

În continuare, autorii prezintă activitatea intensă desfășurată de V. I. Lenin la Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste (iulie 1920), unde a ținut raportul despre situația internațională și sarcinile principale ale Internaționalei Comuniste, a prezentat raportul comisiei pentru problemele naționale și coloniale, a ținut cuvîntări într-o serie de alte probleme. Congresul a

adoptat condițiile de primire în Internaționala Comunistă elaborate de Lenin, condiții în care — relevă autorii „Biografiei" — și-a găsit o expresie strălucită învățătura leninistă despre partidul proletar de tip nou.

Înfrîngînd enorme greutăți, poporul sovietic a obținut o victorie deplină asupra forțelor reunite ale imperialismului internațional și contrarevoluției burghezo-moșierești. „Datorită conducerii juste a lui Lenin — subliniază autorii —, a fermității și voinței sale de fier, partidul a rezolvat astfel de sarcini complexe ca făurirea armatei roșii, mobilizarea tuturor forțelor poporului pentru înfrîngerea dușmanului, ducerea cu succes a războiului în condiții neasemuit de grele" (pag. 478).

În capitolele al XII-lea și al XIII-lea — „În anii refacerii economiei naționale (noiembrie 1920—decembrie 1922)" și „Ultimul an de viață și activitate al lui Lenin (decembrie 1922—ianuarie 1924)" — sînt prezentate bogata activitate a lui Lenin în conducerea construcției de stat și economice a statului sovietic, lupta lui neabătută pentru unitatea partidului, sînt expuse principalele teze leniniste privitoare la construcția socialistă.

După victoria asupra intervenționiștilor și a contrarevoluției interne, poporul sovietic a trecut la construcția socialistă, înfruntînd enormele greutăți create de distrugerile suferite în perioada războiului. În raportul despre activitatea Consiliului comisarilor poporului ținut la cel de-al VIII-lea Congres general al sovietelor în decembrie 1920, V. I. Lenin a prezentat un plan grandios de creare a fundamentului economic al socialismului, subliniind că este necesară nu numai refacerea economiei naționale, ci și transformarea întregii economii a Rusiei pe baza marii producții, care se sprijină pe cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. Lenin a arătat importanța uriașă a electrificării în construirea socialismului și comunismului, a subliniat că baza tehnică-materială a comunismului poate să fie numai marea industrie, în primul rînd industria grea, a pus accentul pe necesitatea unui ritm rapid al construcției economice pentru victoria socialismului. Ideile lui Lenin au stat la baza planului G.O.E.L.R.O. — primul plan de perspectivă de dezvoltare a economiei naționale a Republicii sovietice, planul electrificării.

Pornind de la analiza profundă a dezvoltării economice și social-politice a țării în anii 1918—1920, Lenin începe să elaboreze noua politică economică (N.E.P.).

De greutățile care stăteau în fața partidului în acea perioadă s-au grăbit să se folosească diferite grupări antipartinice, Trotki, Buharin, „opoziția muncitorească", fracțiunea „centralismului democratic" etc., care au atacat linia partidului, folosind ca prilej problema rolului sindicatelor. Lenin a dat o ripostă hotărîtă oportuniștilor, demascînd caracterul fracționist, scizionist al acestor grupări.

Între 8 și 16 martie 1921 a avut loc istoricul Congres al X-lea al partidului bolșevic, ale cărui lucrări au fost conduse de Lenin. Lenin a fost raportor în toate problemele principale, a pregătit proiectele principalelor hotărîri. Congresul a adoptat rezoluția „Despre unitatea partidului", al cărui proiect a fost scris de Lenin. Rezoluția prevedea dizolvarea imediată a tuturor grupărilor fracționiste și excluderea din partid a celor care nu se vor supune acestei hotărîri. Autorii arată că această rezoluție este un document istoric de mare importanță. Ea a devenit o directivă pentru partid și pentru toate organele lui în lupta pentru menținerea unității partidului și a jucat un rol mare în lupta ulterioară împotriva tuturor grupărilor antipartinice.

În raportul despre activitatea C.C. și în raportul despre înlocuirea sistemului de predare obligatorie de către țărani a tuturor surplusurilor alimentare cu impozitul în natură, V. I. Lenin a dat o fundamentare profund teoretică și politică a noii politici economice a statului în perioada trecerii de la capitalism la socialism, subliniind că sarcina ei principală o constituie consolidarea dictaturii proletariatului, întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea, construirea socialismului. Sub conducerea lui Lenin, partidul a făcut o cotitură istorică de la „comunismul de război" la noua politică economică. Autorii subliniază că în această cotitură s-au manifestat cu toată puterea înțelepciunea și clarviziunea lui Lenin, atitudinea lui profund creatoare în construcția socialistă.

După congres, Lenin a continuat elaborarea multilaterală a noii politici economice, s-a ocupat permanent de problemele industriei și agriculturii, a luptat hotărît împotriva

elementelor antipartinice, a acordat o atenție mare traducerii în viață a hotărîrilor Congresului al X-lea privitoare la dezvoltarea democrației interne de partid, ridicarea nivelului ideologic și politic al comuniștilor.

O atenție mare a acordat conducătorul partidului și statului sovietic revoluției culturale, pe care a definit-o ca o revoluție profundă în conștiința și ideologia oamenilor muncii.

Autorii prezintă mai departe lupta guvernului sovietic, în frunte cu Lenin, pentru pacea și securitatea popoarelor, îndrumarea de către Lenin a mișcării comuniste internaționale, elaborarea tacticii de front unic și activitatea lui la Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste. Relevînd că un loc important în activitatea lui V. I. Lenin l-au ocupat problemele politicii naționale a partidului, autorii subliniază că Lenin a fost creatorul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Sintetizînd experiența construcției naționale în țara sovietică, V. I. Lenin a propus ideea genială a creării U.R.S.S. pe baza unirii liber consimțite a republicilor sovietice independente și egale în drepturi.

În primăvara anului 1922, Lenin s-a îmbolnăvit grav. Dar imediat ce s-a simțit mai bine a reluat munca. Autorii prezintă ultimele cuvîntări ale lui V. I. Lenin, în care el a făcut bilanțul dezvoltării de cinci ani a revoluției socialiste în Rusia, a caracterizat sarcinile care stăteau în fața partidului. După două luni de activitate încordată, Lenin se îmbolnăvește din nou foarte grav. De la sfîrșitul lui decembrie 1922 și pînă la 9 februarie 1923, Lenin dictează, chinuit de boală și depunînd eforturi enorme, cîteva scrisori și articole, printre care „Pagini de jurnal", „Despre cooperație", „Mai bine mai puțin, dar mai bine" și altele. Însemnătatea ultimelor scrisori și articole ale lui Lenin este de neprețuit. În ele genialul dascăl și conducător al proletariatului a desăvîrșit planul construirii socialismului în U.R.S.S. și a expus în formă generalizată programul transformărilor socialiste în Rusia în lumina perspectivelor generale ale mișcării mondiale de eliberare a oamenilor muncii. Relevînd că în Rusia există tot ce este necesar pentru construirea societății socialiste depline, Lenin în aceste lucrări a subliniat din nou că însemnătatea hotărîtoare în construirea socialismului o are industrializarea țării, dezvoltarea cu precădere a industriei grele, și a trasat programul transformării socialiste a agriculturii. Autorii subliniază că planul cooperatist al lui Lenin a constituit un pas important în dezvoltarea marxismului, în dezvoltarea învățăturii leniniste despre victoria socialismului în U.R.S.S., despre construirea comunismului. Ultimele articole și cuvîntări ale lui Lenin sînt pătrunse de grija pentru consolidarea partidului, pentru păstrarea unității sale ideologice și organizatorice, de aceasta depinzînd tăria dictaturii proletariatului și realizarea cu succes a sarcinilor ei.

La 21 ianuarie 1924, o hemoragie cerebrală a curmat viața lui Vladimir Ilici Lenin. Moartea lui Lenin a îndurerat profund pe oamenii muncii din lumea întreagă. Exprimîndu-și durerea adîncă pentru moartea prematură a marelui conducător, muncitorii, țăranii, ostașii roșii își întăreau în același timp încrederea în partidul comunist și hotărîrea de a nu-și precupeți forțele în lupta pentru cauza lui Lenin.

Epoca actuală, epoca trecerii de la capitalism la socialism, epoca construirii comunismului, constituie un adevărat triumf al nemuritoarelor idei leniniste. Victoria socialismului în U.R.S.S. și trecerea la construirea desfășurată a comunismului, succesele construcției socialiste în țările de democrație populară, crearea sistemului mondial socialist, creșterea mișcării comuniste și de eliberare națională confirmă învățătura marxist-leninistă despre dezvoltarea societății omenești. Peste un miliard de oameni construiesc deja viața nouă sub steagul leninismului, merg pe calea indicată de Lenin, ale cărui idei atotbiruitoare cuprind mintea și inima a noi și noi milioane de oameni.

Întreaga activitate a partidelor comuniste și muncitorești, succesele obținute de sistemul socialist mondial, uriașul avînt al mișcării de eliberare națională și creșterea luptei clasei muncitoare din țările capitaliste demonstrează cu tărie valabilitatea universală a măreței învățături leniniste, fidelitatea partidelor comuniste și muncitorești față de marxism-leninism. Cea mai deplină și profundă întruchipare și-au găsit ideile leninismului în construirea societății socialiste în U.R.S.S. Înfăptuind programul leninist, științific fundamentat, de construcție socia-

listă, poporul sovietic, condus de gloriosul Partid Comunist al Uniunii Sovietice, a construit primul în lume socialismul și înfăptuiește construcția desfășurată a comunismului.

Un exemplu viu de fidelitate și aplicare creatoare a măreței învățături leniniste îl constituie întreaga activitate a partidului nostru. Crearea, în 1921, a Partidului Comunist din Romînia, **„a constituit o victorie istorică a leninismului împotriva oportunismului și reformismului în mișcarea muncitorească din Romînia"** [4]. Luptînd în condiții grele de ilegalitate, debarasîndu-se de greșelile oportuniste moștenite de la vechea mișcare socialistă, partidul a crescut, s-a consolidat și călit ca partid leninist, de tip nou, al clasei muncitoare, a fost mobilizatorul și conducătorul luptei muncitorilor, țăranilor, intelectualilor împotriva exploatării capitaliste și moșierești, a condus eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, a fost stegarul luptei poporului romîn pentru independența națională, pentru eliberarea de sub jugul fascist, organizatorul și conducătorul insurecției armate de la 23 August 1944, care a constituit începutul revoluției populare în Romînia. Aplicînd cu iscusință strategia și tactica revoluționară, leninistă, partidul a condus uriașa mișcare a maselor pentru doborîrea regimului burghezo-moșieresc și instaurarea democrației populare, pentru înfăptuirea sarcinilor desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și trecerea la etapa revoluției socialiste.

Realizarea în 1948 a deplinei unități politice, ideologice și organizatorice a clasei muncitoare a însemnat **victoria deplină și definitivă a marxism-leninismului asupra reformismului în mișcarea muncitorească din țara noastră.**

Călăuzit de geniala învățătură a lui Lenin, Partidul Muncitoresc Romîn a condus clasa muncitoare, toți oamenii muncii, în lupta pentru construirea socialismului.

Politica partidului, credincios atotbiruitoarei învățături marxist-leniniste, s-a caracterizat prin ofensiva neîntreruptă a socialismului, înfăptuirea consecventă a industrializării socialiste a țării, a transformării socialiste a agriculturii, a revoluției culturale. Sub conducerea partidului poporul romîn a obținut o victorie măreață: **în Republica Populară Romînă a fost creată baza economică a socialismului.**

Congresul al III-lea al P.M.R., eveniment de importanță deosebită în viața partidului și poporului nostru, a făcut bilanțul măreților succese obținute de oamenii muncii și a trasat sarcinile pentru desăvîrșirea construcției socialiste în țara noastră.

Succese hotărîtoare au obținut și alte țări din lagărul socialist, care construiesc bazele societății socialiste, iar unele din ele au intrat în perioada construcției societății socialiste dezvoltate.

Experiența U.R.S.S. și a celorlalte țări socialiste dovedește că toate țările care construiesc socialismul au o cale comună, calea indicată de marele Lenin. Cu toată varietatea formelor de trecere de la capitalism la socialism, pentru orice țară sînt caracteristice legile universal-valabile ale revoluției socialiste și construirii socialismului, legi descoperite și fundamentate științific de Lenin, dezvoltate în urma generalizării experienței construcției socialiste în U.R.S.S. și țările de democrație populară, legi formulate cel mai complet în istorica „Declarație a Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste", care a avut loc la Moscova în noiembrie 1957. In anii care s-au scurs de atunci lagărul socialist a obținut noi succese în dezvoltarea sa impetuoasă. După cum subliniază „Declarația Consfătuirii reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești" care a avut loc la Moscova în noiembrie 1960, „socialismul a repurtat victorii hotărîtoare pe scara întregului sistem. Aceste victorii marchează triumful marxism-leninismului și arată grăitor tuturor popoarelor aflate sub jugul capitalului că societatea organizată pe baza acestei învățături deschide posibilități nelimitate pentru înflorirea economiei și culturii, pentru asigurarea unui înalt nivel de trai al oamenilor, a unei vieți pașnice și fericite".

Partidele comuniste și muncitorești, țările socialiste, călăuzite de indicațiile lui Lenin privitoare la coexistența pașnică a statelor cu orînduiri sociale diferite, desfășoară o luptă hotărîtă pentru pace în lumea întreagă, pentru securitatea popoarelor. Pornind de la faptul că raportul de forțe în lume s-a schimbat în mod hotărîtor în favoarea socialis-

[4] *Gh. Gheorghiu-Dej*, Articole și cuvîntări, E.S.P.L.P. 1955, ediția a IV-a, pag. 368.

mului, că s-a format sistemul socialist mondial şi a crescut lupta maselor populare pentru pace, Congresele al XX-lea şi al XXI-lea ale P.C.U.S., documentele altor partide comuniste şi muncitoreşti, „Declaraţia Consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările socialiste" din 1957, „Declaraţia Consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti" care a avut loc în noiembrie 1960 au dezvoltat mai departe principiul leninist al coexistenţei paşnice între state cu orînduiri sociale diferite, au fundamentat din punct de vedere ştiinţific concluzii teoretice şi politice noi, privitoare la posibilitatea preîntîmpinării războaielor şi la faptul că în condiţiile întăririi continue a sistemului socialist mondial, ale lărgirii zonei păcii, ale victoriilor noi pe care le vor obţine mişcarea muncitorească din ţările capitaliste şi mişcarea de eliberare naţională din colonii şi din ţările dependente, condiţii în care superioritatea forţelor socialismului şi păcii va deveni absolută, **„încă înaintea victoriei depline a socialismului pe pămînt, menţinîndu-se capitalismul într-o parte al lumii, se va ivi posibilitatea reală de a exclude războiul mondial din viaţa societăţii"** [5].

Marxism-leninismul este o învăţătură veşnic vie, creatoare, indisolubil legată de viaţă, care se dezvoltă şi se îmbogăţeşte pe baza analizei multilaterale a realităţii.

Luptînd cu intransigenţă împotriva denaturării revizioniste a leninismului, partidele comuniste şi muncitoreşti dezvoltă în acelaşi timp marxism-leninismul în noile condiţii istorice. Un exemplu măreţ de aplicare şi dezvoltare creatoare a marxism-leninismului îl constituie activitatea partidului creat şi crescut de Lenin, avangarda mişcării comuniste mondiale — Partidul Comunist al Uniunii Sovietice. Hotărîrile istorice ale Congresului al XX-lea al P.C.U.S. au deschis o etapă nouă în mişcarea comunistă internaţională, au contribuit la dezvoltarea ei mai departe pe baza marxism-leninismului.

O importanţă deosebit de mare pentru dezvoltarea mişcării comuniste internaţionale, pentru consolidarea unităţii ei, pentru aplicarea şi dezvoltarea creatoare a marxism-leninismului au avut-o consfătuirile sus-menţionate ale reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti. Exprimînd fidelitatea comuniştilor din întreaga lume faţă de marxism-leninism, Declaraţia adoptată de recenta consfătuire arată: „Marxism-leninismul este o măreaţă învăţătură revoluţionară unitară, steaua călăuzitoare a clasei muncitoare şi a oamenilor muncii din lumea întreagă în toate etapele marii lor bătălii pentru pace, libertate şi o viaţă mai bună, pentru crearea celei mai drepte societăţi — comunismul."

V. ZAHARESCU

[5] „Declaraţia Consfătuirii reprezentanţilor partidelor comuniste şi muncitoreşti". „Scînteia" nr. 5.009, din 6.XII.1960.

E. A. STEPANOVA: „FRIEDRICH ENGELS", Editura politică, 1960, 296 pag.

Engels a fost acela care, împreună cu Karl Marx, tovarășul său de idei și de luptă, prietenul său devotat, au făurit marxismul, învățătură care de peste un veac călăuzește lupta omenirii muncitoare.

Învățătura lui Marx și Engels a fost dezvoltată de Lenin în condițiile imperialismului, a fost curățată de zgura oportunismului și apărată cu înverșunare împotriva tuturor încercărilor revizioniștilor de a o denatura. Marxism-leninismul a cuprins în zilele noastre sute de milioane de oameni. Această învățătură veșnic vie și creatoare este aplicată în viață de către constructorii comunismului în U.R.S.S., de constructorii socialismului în țările de democrație populară. Sub steagul invincibil al marxism-leninismului în 87 de țări de pe toate continentele partidele comuniste și muncitorești conduc lupta maselor pentru comunism, pentru pace. Sute de milioane de oameni ai muncii din țările socialismului, din țările capitaliste, ca și din cele recent eliberate de sub jugul colonialist sau care mai suferă acest jug, se îndreaptă cu tot mai mult avînt, cu tot mai mare încredere către izvorul învățăturii marxist-leniniste spre a soarbe din el noi și noi puteri în lupta pentru progresul societății, pentru salvarea omenirii de catastrofa unui nou război.

Orice nouă carte cuprinzînd opere ale clasicilor marxism-leninismului sau privitoare la viața și activitatea lor este primită în țara noastră — ca pretutindeni în lume — cu interes crescînd.

Cartea autoarei sovietice E. A. Stepanova este prima lucrare apărută în țara noastră care prezintă viața lui F. Engels și lupta desfășurată de el, opera sa genială, figura sa luminoasă.

Viața lui Engels a însemnat o neîncetată luptă. Ea a început prin lupta pentru propria sa clarificare și apoi, încă din fragedă tinerețe — îndată ce s-a situat ferm și neabătut pe pozițiile materialismului, ale comunismului, pe pozițiile de clasă ale proletariatului —, a însemnat lupta consecventă, neabătută pentru făurirea, dezvoltarea și apărarea învățăturii marxiste împotriva tuturor ideilor și curentelor străine și dușmănoase, pentru îndrumarea mișcării muncitorești pe linia revoluționară, pentru progres, pentru socialism, împotriva oportuniștilor de dreapta și a celor „de stînga".

Încă din anii adolescenței, Engels se remarcă prin poziția sa potrivnică față de tot ce este retrograd. Atitudinea sa ostilă față de conservatorismul și bigotismul tatălui său marchează semnele rupturii dintre el și familia sa, ce nu va întîrzia să se producă. Tînărul Engels începe să-și dea seama de cruntă exploatare la care erau supuși muncitorii de către fabricanți, este indignat de contrastul dintre viața de huzur a exploatatorilor și mizeria ce o îndurau muncitorii. În prima sa lucrare publicistică, scrisă la 19 ani, „Scrisori din Wuppertal", el trage concluzia că nenorocirile și suferințele muncitorilor nu ar fi atît de înspăimîntătoare „dacă proprietarii nu și-ar exploata fabricile într-un mod atît de nesăbuit" [1].

Deceniul al 4-lea al secolului trecut a însemnat începutul unor puternice frămîntări în Germania, care exprimau năzuințele maselor populare: înlăturarea puternicelor rămășițe feudale, înlăturarea fărîmițării țării, făurirea unei Germanii unite și democratice în care să se asigure poporului largi libertăți și drepturi. În această perioadă, Engels se alătură o vreme „tinerilor hegelieni", un grup de adepți de stînga ai marelui filozof german, care se mărgineau însă să combată monarhia prusacă și dominația moșierilor feudali doar pe tărîmul ideilor. Nemulțumit de faptul că aceștia se mărgineau la proble-

[1] *K. Marx și F. Engels*, Opere, vol. 1, E.S.P.L.P., 1957, pag. 454.

mele de filozofie, la combaterea religiei şi erau departe de viaţă, de practică, de politică, Engels părăseşte pe „tinerii hegelieni" şi îmbrăţişează ideile democrat-revoluţionare. În articolele pe care Engels le publică în acei ani în revista „Telegraph für Deutschland", organ al grupului literar „Tînăra Germanie", de sub influenţa lui H. Heine şi L. Börne, el se manifestă ca un înfocat democrat revoluţionar, luptător împotriva dominaţiei aristocraţiei feudale şi a monarhilor pentru unirea democratică a Germaniei. Engels ia poziţie împotriva criticii de dreapta pe care filozoful german Schelling o făcea filozofiei lui Hegel şi, dezvăluind contradicţiile dintre dialectica lui Hegel şi concluziile sale politice conservatoare, apără elementele progresiste din filozofia acestuia. Neîmpăcîndu-se cu poziţia echivocă a reprezentanţilor „Tinerei Germanii", cu insuficienta lor activitate politică, cu lipsa unei poziţii clare în controversele lor filozofice şi cu inexistenţa unui fond de idei în operele lor literare, Engels se depărtează de aceştia.

În noiembrie 1842, Engels pleacă în Anglia, trimis de tatăl său la reprezentanţa din Manchester a firmei sale comerciale, în speranţa că, ţinîndu-l departe de frămîntările din Germania prerevoluţionară, îşi va îndepărta fiul de la concepţiile şi lupta revoluţionară. Dar tocmai Anglia din acei ani, unde se manifestau din ce în ce mai puternic — ca nicăieri în altă parte a lumii — contradicţiile dintre proletariat şi burghezie, a constituit mediul care a grăbit procesul de clarificare ideologică a lui Engels, trecerea sa definitivă la materialism, la comunism. Engels studiază cu asiduitate realităţile engleze, ia legătură cu aripa de stînga a mişcării cartiste şi participă la mitingurile acesteia. El ia contact cu adepţii socialistului utopic englez Robert Owen şi colaborează la organul acestora „The New Moral World". El publică articole care analizează concepţiile socialiştilor utopişti francezi Saint-Simon şi Charles Fourier şi teoriile filozofilor germani Kant, Hegel, Fichte, Schelling şi prezintă muncitorilor englezi mişcarea socialistă din Franţa, Germania şi Elveţia.

În articolul „Progresele reformei sociale pe continent" (1842), el arată că numai în urma unei revoluţii sociale bazate pe proprietatea colectivă se va putea institui o orînduire socială dreaptă. Cu lucrarea „Schiţa unei critici a economiei politice" (1844), Engels pune bazele criticii economiei politice burgheze, ale criticii capitalismului de pe poziţiile proletariatului. Trecerea lui Engels pe poziţii materialiste reiese limpede din articolele din această perioadă, şi mai ales din remarcabila sa lucrare „Situaţia clasei muncitoare din Anglia" (1845), „un cumplit rechizitoriu împotriva capitalismului şi burgheziei" * în care analizează situaţia social-economică şi politică din Anglia, dezvăluind racilele capitalismului. Relevînd rolul istoric al proletariatului ca purtător al progresului societăţii, Engels schiţează pentru prima oară ideea necesităţii unirii socialismului cu mişcarea muncitorească.

În august 1844, în drum spre patrie, Engels se opreşte la Paris, unde se întîlneşte pentru prima oară cu Marx şi constată că amîndoi au ajuns la aceleaşi concluzii ştiinţifice şi politice. În cele 10 zile petrecute atunci de Engels la Paris împreună cu Marx s-au pus bazele unei prietenii şi ale unei colaborări în luptă nemaiîntîlnite în istorie. Ei încep să elaboreze prima lor lucrare comună „«Sfînta familie» sau critica «criticii critice»", în care, combătînd teoriile idealiste ale fraţilor Bauer, fundamentează ideile despre lupta maselor ca forţă hotărîtoare în dezvoltarea istoriei, despre misiunea eliberatoare de importanţă istorică mondială a proletariatului, precum şi alte principii fundamentale ale materialismului istoric. Întors în Germania Engels stă puţină vreme în oraşul său natal. Din cauza poziţiei tot mai ostile a familiei sale faţă de agitaţia revoluţionară ce o desfăşura printre muncitori, Engels pleacă în primăvara lui 1845 la Bruxelles, unde se afla Marx, expulzat din Paris de către reacţiunea franceză. Aici ei elaborează în comun „Ideologia germană", lucrare în care este expusă pentru prima oară concepţia materialistă a istoriei, sînt criticate concepţiile tinerilor hegelieni şi ale socialismului german reacţionar („socialismul adevărat"), ai cărui reprezentanţi erau împotriva luptei de clasă, şi este arătat caracterul limitat al materialismului lui Feuerbach.

În anii 1845—1847, Engels locuieşte la Paris şi Bruxelles; colaborează la „Deutsche Brüsseler Zeitung", la organul cartist „The Northern Star" şi la ziarul democrat francez „La réforme" şi desfăşoară, paralel cu munca ştiinţifică, o vastă activitate de organizare a luptei muncitorilor şi a mişcării cu caracter larg democratic. Împreună cu Marx intră în legătură cu organizaţia secretă revoluţionară „Liga celor drepţi", care se va transforma apoi în „Liga comuniştilor". Alături de Marx, Engels luptă pentru o justă orientare revoluţionară a acestei organizaţii, desfăşurînd o asiduă muncă pentru pregătirea Congresului al II-lea al „Ligii comuniştilor". În noiembrie 1847, Engels

* *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, Editura politică, 1958, pag. 9.

scrie lucrarea „Principiile comunismului", primul proiect al programului „Ligii comuniștilor", și elaborează împreună cu Marx „Manifestul Partidului Comunist". Această genială operă a lui Marx și Engels, apărută la Londra în februarie 1848, primul document programatic al comunismului științific, a devenit ulterior, după cum a scris Engels, lucrarea „...cea mai răspîndită, cea mai internațională din întreaga literatură socialistă... programul comun al multor milioane de muncitori din toate țările — din Siberia pînă în California"[2]. Întemeietorii socialismului științific expun în această lucrare, concis și clar, principiile fundamentale ale materialismului istoric, învățătura despre lupta de clasă și despre rolul istoric al proletariatului, despre sarcinile ce revin partidului revoluționar al clasei muncitoare, ca avangardă a proletariatului, principiul internaționalismului proletar exprimat în măreața chemare cu care se încheie „Manifestul": „Proletari din toate țările, uniți-vă!"

O prodigioasă activitate revoluționară desfășoară Engels în perioada revoluționară din anii 1848—1849. O dată cu izbucnirea revoluției din februarie 1848 din Franța, Engels pleacă împreună cu Marx la Paris, unde, ca membru al C.C. al „Ligii comuniștilor", organizează, printre alte acțiuni, plecarea în patrie a unor revoluționari germani pentru a lua parte la luptele ce se pregăteau. În martie 1848, Marx și Engels întocmesc documentul „Revendicările Partidului Comunist din Germania", în care au formulat platforma politică a proletariatului în revoluția germană. Prima dintre aceste revendicări era instaurarea republicii germane, unitare și indivizibile. „Revendicările Partidului Comunist din Germania", semnate de membrii Comitetului Central al „Ligii comuniștilor", au fost tipărite pe foi volante și date împreună cu „Manifestul Partidului Comunist" ca materiale politice de directivă muncitorilor germani care plecau în Germania. Cînd, în aprilie 1848, izbucnește revoluția în Germania, Marx și Engels pleacă la Colonia pentru a participa direct la revoluție. Ei înființează și conduc „Noua gazetă renană", ziar despre care Lenin spunea în 1914 că „a rămas pînă în zilele noastre organul cel mai bun, neîntrecut al proletariatului revoluționar..."[3].

Marx și Engels, ținînd seamă de nivelul de atunci al proletariatului german și pentru a nu se rupe de mase, au hotărît să se alăture mișcării democratice din Germania, situîndu-se la aripa de stînga, înaintată, de fapt proletară, a acestei mișcări. Ei au căutat să împingă înainte mica burghezie democrată, înfierînd pe conducătorii ei, care, prin nesfîrșitele lor șovăieli, prin timiditatea și nehotărîrea lor, prin incapacitatea lor de a trece la acțiuni revoluționare, au înlesnit ofensiva reacțiunii.

Marx și Engels au luptat împotriva tuturor forțelor reacționare și s-au străduit să descătușeze energia revoluționară a proletariatului, a țărănimii, a naționalităților asuprite, să mobilizeze masele populare pentru desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice în vederea creării condițiilor favorabile desfășurării ulterioare a luptei pentru revoluția socialistă.

Întemeietorii marxismului considerau instaurarea dictaturii revoluționare a poporului drept condiție esențială pentru succesul revoluției. „Orice formă de organizare provizorie a statului după o revoluție — sublinia „Noua gazetă renană" — reclamă o dictatură, și anume o dictatură energică"[4]. „Noua gazetă renană" aborda problemele de politică externă tot prin prisma descătușării forțelor revoluționare. Marx și Engels, indicînd prin acest ziar programul de acțiune pentru democrația germană, îi chemau totodată pe democrații din întreaga Europă să se ridice în apărarea popoarelor oprimate și să se unească în vederea luptei revoluționare împotriva celor trei dușmani ai revoluției din Europa: Rusia țaristă, burghezia contrarevoluționară din Anglia și Prusia reacționară a iuncherilor.

Temîndu-se mai mult de proletariat decît de reacțiunea monarho-feudală, trădînd interesele revoluției, ale maselor populare, burghezia germană a capitulat în fața dușmanilor revoluției. Pentru a nu cădea în mîinile contrarevoluționarilor, dat fiind că se emisese un ordin de arestare împotriva redactorilor „Noii gazete renane", Engels a plecat la Bruxelles, unde a fost însă arestat și apoi expulzat. De aici a plecat la Paris și apoi în Elveția, reîntorcîndu-se la Colonia în ianuarie 1849. După puțin timp a fost dat în judecată împreună cu Marx sub învinuirea de „ultragiu adus autorităților". Conducătorii proletariatului au transformat procesul într-o tribună de demascare a contrarevoluției, a lașității conducătorilor mic-burghezi. Tribunalul a fost nevoit să-i achite.

[2] *K. Marx* și *F. Engels*, „Manifestul Partidului Comunist", E.S.P.L.P., 1954, ediția a V-a, pag. 24.
[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R., 1952, pag. 67.
[4] *K. Marx* și *F. Engels*, Opere, vol. 5, Editura politică, 1959, pag. 452.

La 19 mai 1849, „Noua gazetă renană" a fost silită să-şi înceteze apariţia. Mesajul de rămas bun al redacţiei „Către muncitorii din Colonia" se termina cu cuvintele : „Redactorii «Noii gazete renane» vă mulţumesc, la despărţire, pentru simpatia pe care le-aţi arătat-o. Ultimul cuvînt va fi totdeauna şi pretutindeni : *emanciparea clasei muncitoare!*" [5]. Engels a luat parte la insurecţia armată a poporului şi după înfrîngerea acesteia a trecut cu ultimele unităţi ale armatei revoluţionare pe teritoriul elveţian. Nu peste multă vreme, Engels pleacă în Anglia, pentru a fi mai aproape de Marx, pentru a-l sprijini şi a colabora cu el în lupta comună, căreia ei şi-au închinat viaţa. Două importante lucrări consacră Engels analizei perioadei revoluţionare din 1848—1849 : „Războiul ţărănesc german" şi „Revoluţia şi contrarevoluţia în Germania". În „Războiul ţărănesc german", întocmită în 1850, folosind materialele concrete ale răscoalei ţărăneşti din 1525, Engels arată totodată şi învăţămintele luptelor revoluţionare din 1848—1849 şi demonstrează că la înfrîngerea răscoalelor ţărăneşti au contribuit rolul trădător al burgerilor — precursorii burgheziei care a trădat revoluţia din 1848 — şi fărîmiţarea politică. În „Revoluţia şi contrarevoluţia în Germania" scrisă în anii 1851—1852, Engels face o strălucită analiză a premiselor, forţelor motrice, etapelor principale, condiţiilor internaţionale ale revoluţiei din Germania, a învăţămintelor şi a rezultatelor ei, dînd o formulare clasică învăţăturii marxiste despre insurecţia armată. În aceşti ani, Engels scrie împreună cu Marx lucrarea : „Marii bărbaţi ai emigraţiei", pamflet în care demască ideologia şi tactica diferitelor curente mic-burgheze şi apără independenţa poziţiilor ideologice şi tactice ale proletariatului. Vreme de 20 de ani (1850—1870), Engels locuieşte la Manchester, iar Marx la Londra ; deşi trăind în oraşe diferite, legătura strînsă dintre ei, unică în felul ei în istorie, s-a întărit şi mai mult. „Tocmai datorită faptului că întemeietorii comunismului ştiinţific — arată E.A. Stepanova în cartea recenzată — au fost ani de-a rîndul despărţiţi unul de altul, trebuind să ţină legătură mai cu seamă prin scrisori, ne-a parvenit uriaşa lor corespondenţă, care poate fi considerată laboratorul de creaţie al lui Marx şi Engels, mărgăritarul întregii lor moşteniri literare" [6]. În această vreme, Engels îşi reia activitatea la firma de comerţ pentru a putea sprijini materialiceşte pe Marx. El socotea că trebuie să facă totul ca Marx să-şi poată continua munca la istorica sa operă „Capitalul", fără a fi nevoit să recurgă — spre a-şi putea întreţine familia — la tot felul de ocupaţii care să-l abată de la această activitate.

Engels publică în această perioadă o serie de articole despre probleme militare, acordă o deosebită atenţie îmbogăţirii cunoştinţelor sale în domeniul limbilor străine (Engels vorbea şi scria curent în 12 limbi şi citea în aproape 20 de limbi), studiază temeinic ştiinţele naturii — chimia, fizica, biologia —, urmărind cu atenţie toate descoperirile ce se făceau în acest domeniu. În articolele în care s-a ocupat de evenimentele din acei ani din India şi China şi care constituiau un act de acuzare nimicitor împotriva politicii coloniale engleze, Engels subliniază creşterea rezistenţei maselor împotriva cotropitorilor străini şi arată că aceasta este prevestirea agoniei celui mai vechi imperiu din lume şi totodată a zorilor unei ere noi pentru întreaga Asie.

El era în strînsă legătură cu mişcarea cartistă, încercînd să îndrume pe făgaşul luptei revoluţionare pe cartiştii de stînga şi colaborînd la organele cartiste : „Notes to the People" şi „People's Paper". După înfiinţarea Internaţionalei I, în 1864, Engels a dus împreună cu Marx lupta împotriva proudhoniştilor, bakuniştilor şi tuturor celorlalţi dusmani ai marxismului, ai solidarităţii internaţionale a celor ce muncesc.

Scăpînd la sfîrşitul anului 1869 de „blestematul comerţ", Engels se mută la Londra şi este cooptat în Consiliul general al Internaţionalei I. El participă în mod activ la munca intensă desfăşurată de Internaţională în sprijinul Comunei din Paris şi apoi, după înfrîngerea acesteia, la acţiunea împotriva terorii dezlănţuite de reacţiunea burgheză contra comunarzilor. Deşi au criticat greşelile Comunei, Marx şi Engels au preţuit mult eroismul, spiritul creator, iniţiativa muncitorilor din Paris. Pe baza experienţei luptei comunarzilor, ei au formulat o serie de concluzii extrem de importante pentru teoria revoluţionară : învăţătura despre dictatura proletariatului, despre necesitatea sfărîmării aparatului de stat burghez şi a construirii unui aparat de stat proletar, a unui stat de tipul Comunei din Paris, după preluarea puterii de către clasa muncitoare etc.

[5] *K. Marx şi F. Engels*, Opere, vol. 6, Editura politică, 1959, pag. 578.

[6] *E. A. Stepanova* : „Friedrich Engels", Editura politică, 1960, pag. 132. În continuare trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

Devenit secretar corespondent al Internaţionalei pentru o serie de ţări, Engels venea în ajutorul fiecărui detaşament al proletariatului organizat în lupta împotriva asupritorilor. În condiţiile create după înfrîngerea Comunei şi apoi după dizolvarea Internaţionalei I, rolul lui Marx şi Engels de conducători şi unificatori ai mişcării muncitoreşti internaţionale creştea mereu, datorită înfiinţării şi dezvoltării unor partide socialiste în tot mai multe ţări şi ascuţirii contradicţiilor dintre capital şi muncă.

În operele lor, ca şi în întreaga lor activitate, de conducători ai mişcării muncitoreşti internaţionale, Marx şi Engels au arătat că partidelor muncitoreşti le revine rolul de a lupta necontenit împotriva oportunismului, revizionismului şi a oricăror încercări de a le abate de la calea revoluţionară. Ei au insistat mereu asupra ideii că ţinînd seama de particularităţile din fiecare ţară, partidele revoluţionare ale proletariatului trebuie să-şi închine activitatea lor luptei pentru înfăptuirea sarcinii internaţionale unice, răsturnarea domniei capitalului în fiecare ţară, sprijinirea mişcării muncitoreşti din lumea întreagă.

Sarcina de a conduce practic zi de zi mişcarea socialistă, de a lupta împotriva duşmanilor făţişi şi ascunşi ai marxismului i-a revenit în aceşti ani în primul rînd lui Engels. „În urma diviziunii muncii convenite între Marx şi mine — a scris Engels despre această perioadă — mi-a revenit mie sarcina de a apăra concepţiile noastre în presa periodică, adică în lupta împotriva concepţiilor opuse, pentru ca Marx să aibă timp pentru desăvîrşirea marii sale opere fundamentale". După publicarea, în 1867, a primului volum al „Capitalului", Marx a trecut la definitivarea celorlalte volume. În această perioadă (1877—1878), Engels a scris articolele sale împotriva lui Dühring, care au alcătuit apoi lucrarea „Anti-Dühring". Vorbind despre această lucrare Lenin arăta că „...sînt analizate aici probleme foarte importante din domeniul filozofiei, al ştiinţelor naturii şi al ştiinţelor sociale" [7]. Este o carte extrem de bogată în conţinut şi foarte instructivă.

Mari strădanii depune Engels pentru îndrumarea partidului social-democrat din Germania pe făgaşul justei lupte revoluţionare, combătînd elementele oportuniste, precum şi pe „stîngiştii" şi sectarii din sînul partidului. Studiul ştiinţelor naturii şi al matematicii făcut de Engels în aceşti ani s-a concretizat în lucrarea „Dialectica naturii". (Lucrarea a fost publicată pentru prima oară în U.R.S.S. în 1925.) În „Dialectica naturii" sînt cercetate în mod amănunţit din punct de vedere filozofic o serie de legi fundamentale ale ştiinţelor naturii şi este scoasă la iveală natura lor dialectică. Această vastă lucrare a rămas neterminată, deoarece, după moartea, la 5 martie 1883, a lui Marx, tovarăşul său de luptă credincios, prietenul său devotat, Engels, îşi dedică toate forţele punerii la punct şi publicării volumului al II-lea (1885) şi a volumului al III-lea (1894) ale „Capitalului", pe care Marx nu izbutise să le finiseze.

În ultimii ani ai vieţii, Engels publică un mare număr de articole şi două cărţi de mare însemnătate teoretică: „Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului" şi „Ludwig Feuerbach şi sfîrşitul filozofiei clasice germane". În „Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului" (1884), sînt explicate procesul apariţiei claselor, originea statului, rolul acestuia în lupta de clasă, particularităţile şi formele sale pe diferite trepte ale dezvoltării istorice. Lucrarea „Ludwig Feuerbach şi sfîrşitul filozofiei clasice germane" (1888), face o expunere profundă a principalelor teze ale materialismului dialectic şi ale materialismului istoric, dezvăluind contradicţia dintre dialectica lui Hegel şi sistemul său idealist şi caracterul limitat al materialismului metafizic şi contemplativ al lui Feuerbach. În scrisorile ce le adresează în aceşti ani unor militanţi socialişti, Engels dezvoltă materialismul istoric, combătînd teoriile unor vulgarizatori care susţineau că suprastructura n-ar avea nici un rol în dezvoltarea societăţii.

Pînă în ultimele clipe ale vieţii sale (Engels a murit la 5 august 1895), el a fost mereu prezent la postul de conducător al mişcării muncitoreşti internaţionale, participînd la congrese, combătînd pe reformişti, pe împăciuitorişti, pe anarhişti, luînd poziţie faţă de toate principalele evenimente ale mişcării proletariatului internaţional. „A trăi — arată Stepanova — însemna pentru Engels a munci, iar a munci însemna a lupta. Ultimele rămăşiţe ale forţelor sale, el voia să le consacre luptei pentru cauza proletariatului. «În clipa cînd nu voi mai fi în stare să lupt, fie-mi dat să mor» — a scris Engels într-o scrisoare în care mulţumea pentru felicitările cu prilejul celei de-a 70-a aniversări a zilei sale de naştere" (pag. 289).

Înfăţişîndu-ne în această carte viaţa şi activitatea lui Engels, E. A. Stepanova relevă contribuţia lui Engels la făurirea învăţăturii marxiste. Deşi Engels arăta mereu că el a fost vioara a doua şi că lui Marx i-a revenit meritul principal în elaborarea învăţăturii care-i poartă numele, nu este domeniu al materialismului dialectic şi materialismului istoric, al socialismului ştiinţific, al econo-

[7] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, Ed. P.M.R. 1951, pag. 11.

miei politice marxiste în care aportul lui Engels să nu aibă importanță deosebită.

Proletariatul internațional consideră pe Marx și Engels ca întemeietorii socialismului științific. Cei doi învățători și conducători ai clasei muncitoare din lumea întreagă și-au îmbinat genialitatea, inteligența, toată capacitatea lor de muncă, toată viața lor, s-au întrajutorat pentru a elabora marxismul, pentru a organiza și conduce lupta proletariatului. Din clipa cînd s-au cunoscut, aproape 40 de ani ei și-au împărtășit prin viu grai sau prin scrisori părerile, cunoștințele, își citeau reciproc lucrările și se întrajutorau în vederea îmbunătățirii lor. Marx aprecia mult ajutorul pe care i l-a dat Engels în finisarea primului volum al „Capitalului". După moartea lui Marx, Engels și-a întrerupt elaborarea lucrării sale de filozofie generală, „Dialectica naturii", la care lucra de peste 10 ani și s-a dedicat în întregime finisării și publicării ultimelor două volume ale „Capitalului". Iar atunci cînd Engels și-a pregătit lucrarea sa „Anti-Dühring", Marx și-a întrerupt munca sa ca să-i scrie un studiu economic (cap. 10 din secțiunea „Economie politică") pe care Engels l-a inclus în operă.

Încă din anii tinereții, cînd cerceta situația muncitorilor din Wuppertal, Engels vedea în clasa muncitoare nu numai cea mai asuprită clasă a societății burgheze, nu numai clasa exploatată care trăia în neagră mizerie, dar și clasa viitorului, clasa care poate și trebuie să fie purtătoarea progresului societății. Ideea despre rolul istoric al proletariatului ca gropar al capitalismului și făuritor al orînduirii fără exploatare și-a găsit apoi formularea în toate principalele sale lucrări. Engels a arătat proletariatului că își va putea îndeplini misiunea istorică dacă își va făuri un partid al său, dacă în frunte cu acest partid — care va constitui unirea mișcării muncitorești cu socialismul — va duce lupta împotriva burgheziei. El a fundamentat teoretic și a argumentat cu exemple din lupta proletariatului că socialismul rupt de mișcarea muncitorească este lipsit tocmai de forța socială care are de jucat rolul de motor al istoriei, iar mișcarea muncitorească fără farul marxismului este lipsită de călăuza indispensabilă în înverșunata luptă pe care o are de dus. Combătînd pe bakuniști, Engels a arătat că fără a fi condus de partidul său proletariatul nu poate ajunge la victorie.

O largă tratare își găsește în opera lui Engels problema luptei de clasă ca forță motrice a dezvoltării societății. În „Scrisoarea circulară" din septembrie 1879, prin care Marx și Engels se ridică împotriva oportuniștilor din partidul social-democrat german și a împăciuitorismului ce-l manifesta față de aceștia conducerea partidului, creatorii socialismului științific arată: „De aproape 40 de ani am scos în evidență lupta de clasă ca forță motrice nemijlocită a istoriei, și în special lupta de clasă dintre burghezie și proletariat ca principală pîrghie a revoluției sociale moderne..." [8].

Vorbind despre cele trei forme ale luptei de clasă a proletariatului (economică, politică și teoretică), Engels arăta că partidul proletariatului, folosind și îmbinînd toate aceste forme, trebuie să dea prioritate luptei politice, să unească, să organizeze și să conducă clasa muncitoare în vederea răsturnării dominației capitaliștilor, singura cale pentru adevărata sa eliberare. O deosebită importanță a acordat Engels luptei teoretice, atrăgînd mereu atenția asupra faptului că numai însușirea socialismului științific, că numai o temeinică clarificare asupra tuturor problemelor feresc partidul clasei muncitoare de influența ideologiei burgheze, de devieri de dreapta sau de „stînga" de la linia revoluționară. El însuși a dat minunate pilde de intransigentă luptă teoretică, de poziție politică clară, fără echivocuri, de neadmiterea nici unui compromis în probleme teoretice. Totodată, Engels avertiza asupra pericolului ce-l prezintă atitudinea dogmatică, subliniind că învățătura marxistă nu trebuie privită ca o dogmă, ci ca o călăuză în acțiune.

Engels arăta că, pentru a putea răspunde la acțiunile armate la care recurge burghezia pentru a-și apăra privilegiile, proletariatul trebuie să-și pregătească propria sa forță armată ca să poată recurge la insurecția armată împotriva exploatatorilor. Totodată, el arată că folosirea forței de către proletariat depinde de atitudinea ce o vor lua clasele exploatatoare față de revoluție, deoarece clasa muncitoare nu dorește să recurgă la luptă armată dacă aceasta nu-i necesară, și că făurirea pașnică a revoluției nu este imposibilă. „Ne putem imagina — scria Engels — că vechea societate ar putea să se integreze pașnic în cea nouă în țările unde reprezentanța populară concentrează întreaga putere în mîinile sale, unde, avînd de partea sa majoritatea poporului, poți face orice pe cale constituțională..." (pag. 267).

O mare atenție a dat Engels problemei aliantei clasei muncitoare cu țărănimea, necesității și posibilității atragerii țărănimii, sub conducerea proletariatului, în lupta împotriva orînduirii capitaliste și apoi pentru construirea socialismului. Ridicîndu-se împotriva lui Lassalle, care considera că țărănimea ar fi o clasă reacționară și că toate

[8] *K. Marx* și *F. Engels*. Opere alese în două volume, vol. II, E.S.P.L.P. 1955, ediția a II-a, pag. 530.

mișcările țărănești împotriva moșierilor și feudalismului ar fi reacționare, Engels arată: „Într-o țară în care domină agricultura, cum este Prusia, este o mîrșăvie să ataci în numele proletariatului industrial numai burghezia și, în același timp, să nu amintești nimic despre patriarhala exploatare cu bîta a proletariatului rural de către marea nobilime feudală" (pag. 154). În lucrările lui Engels se găsesc prețioase indicații despre felul în care cu răbdare pot fi și trebuie să fie atrași țăranii muncitori pe calea cooperației, pe făgașul socialismului, sînt demascate planurile reacționare ale proudhoniștilor de menținere a micii proprietăți țărănești după răsturnarea de la putere a exploatatorilor.

Multilateral este tratată în lucrările lui Engels problema statului. El a dezvăluit esența de clasă a statului, caracterul său istoric, a demascat statul burghez ca instrument al exploatatorilor pentru a-și perpetua și întări exploatarea celor ce muncesc. El dezvăluie falsitatea democrației burgheze, a regimului parlamentar burghez, care asigură menținerea puterii în mîinile capitaliștilor. Deosebit de actuală este caracterizarea făcută de Engels mult lăudatului regim „democratic" din S.U.A. Vorbind despre această țară el arăta că acolo există „două bande mari de speculanți politici, care acaparează cu rîndul puterea de stat, exploatînd-o cu mijloacele cele mai corupte pentru scopurile cele mai corupte" [9].

Învățătura marxist-leninistă despre stat, despre falsitatea democrației burgheze „democrația sacului cu bani", este tot atît de actuală și în zilele noastre și demască caracterul dușmănos al tezelor revizionismului contemporan care susțin că statele capitaliste actuale, care au încăput în mîinile vîrfurilor monopoliste ar apăra, chipurile, deopotrivă interesele muncitorilor și ale capitaliștilor, ar fi un arbitru între clase etc.

În lucrările lui Marx și Engels de după Comuna din Paris își găsește o tot mai clară formulare învățătura despre dictatura proletariatului, ca o condiție hotărîtoare a victoriei clasei muncitoare în revoluția socialistă și în construcția socialismului. „Noi vrem să desființăm clasele — arată Engels. Dar care este mijlocul pentru realizarea acestui țel ? Dominația politică a proletariatului " (pag. 192).

Revizioniștii contemporani se ridică împotriva rolului conducător al statului socialist în opera de construire a socialismului, împotriva centralismului democratic ca principiu de bază în construcția și activitatea statului socialist. „Lipsa de centralizare și autoritate a costat viața Comunei din Paris — arăta Engels combătînd pozițiile anarhiștilor. ...Cînd mi se vorbește de autoritate și de centralizare ca de două lucruri care trebuie condamnate în orice împrejurare, am impresia că cei ce vorbesc astfel ori nu știu ce este o revoluție, ori nu sînt revoluționari decît în vorbe."

În cartea pe care o prezentăm este relevată consecvența cu care Engels a luptat toată viața sa pentru continua întărire a solidarității internaționale a muncitorilor împotriva șovinismului și naționalismului burghez, cu ajutorul cărora exploatatorii încearcă să înșele și să dezbine pe muncitori. În nenumăratele sale scrieri despre probleme militare, despre război, Engels demască plaga militarismului, nenorocirile ce le aduce războiul pentru popoare și arată că acest flagel poate fi și trebuie să fie înlăturat și că prin lupta unită a popoarelor trebuie să se ajungă și se va ajunge la făurirea unei societăți fără arme, fără războaie.

E. A. Stepanova conturează totodată în cartea sa înaltele trăsături morale ale marelui conducător și învățător al proletariatului. Neobosit luptător pentru cauza proletariatului, dorința de a fi cît mai de folos cauzei, de a fi acolo unde lupta e mai grea, așa era Engels. Din Elveția, unde se refugiase din cauza terorii reacțiunii, Engels îi scrie în ianuarie 1849 lui Marx: „Trîndăvia asta în străinătate, unde nu poți face nimic în mod sistematic și unde te afli cu totul în afara mișcării, este insuportabilă și îmi repugnă. Voi ajunge curînd la concluzia că pînă și închisoarea la Colonia este preferabilă traiului în libera Elveție" (pag.97). Curajos, neînfricat în lupta cu dușmanul, iată ce-l mai caracteriza pe Engels. „Toți din cei ce l-au văzut în toiul luptei — scria Eleanor Marx despre participarea lui Engels la insurecția armată a poporului — au vorbit multă vreme după aceea despre calmul lui extraordinar și despre dispretul lui absolut față de orice pericol" [10]. Nenumărate fapte prezentate în carte ne vorbesc despre simplitatea și modestia lui Engels. Răspunzînd felicitărilor ce i s-au adresat cu ocazia împlinirii a 70 de ani, Engels a spus: „Mi-a fost scris să culeg gloria și onoarea ale căror semințe le-a semănat un om mai mare decît mine: Karl Marx. Nu pot decît să făgăduiesc că tot restul vieții voi sluji activ proletariatului pentru a ajunge pe cît posibil măcar în viitor demn de onorurile ce mi s-au făcut" (pag. 287-288).

Din cartea prezentată se degajă marea dragoste și stima ce-o arăta Engels mun-

[9] Op. cit., pag. 513.

[10] „Amintiri despre F. Engels", E.S.P.L.P. 1958 pag. 73—74.

citorilor, bucuria lui de a se afla printre oamenii muncii, de a propaga ideile socialiste în rîndurile proletariatului. Întors vremelnic în Barmen în 1845, Engels își exprima într-o scrisoare către Marx bucuria că are posibilitatea „de a sta în fața unor oameni vii, adevărați, de a le vorbi direct, de la om la om, deschis" [11].

Nu se poate vorbi despre Engels omul fără a se relata despre prietenia dintre el și Marx. Marea stimă și dragostea, devotamentul care le-a arătat, sprijinul ce l-a acordat prietenului și tovarășului său de idei și de luptă sînt trăsături morale ale comunistului, care au constituit și vor constitui mereu pilde de spiritul tovărășesc care trebuie să anime pe membrii partidului revoluționar al clasei muncitoare. „Legendele din bătrîni ne povestesc pilde de mișcătoare prietenie. Proletariatul european — arată Lenin — poate afirma că știința lui a fost creată de doi savanți și luptători ale căror legături întrec cele mai mișcătoare legende ale anticilor despre prietenia dintre oameni" [12].

Publicarea în românește a lucrării despre Friedrich Engels pe care am prezentat-o prilejuiește cunoașterea de către oamenii muncii din patria noastră, într-o măsură și mai mare, a vieții și luptei revoluționare a aceluia care, alături de Karl Marx a creat socialismul științific, teoria care a constituit și constituie busola sigură a mișcării revoluționare proletare, a luptei tuturor oamenilor muncii împotriva asupririi, pentru libertate și o viață mai bună. Opera lui Engels, pilda eroicei sale vieți, a luptei sale pentru victoria proletariatului sînt un sprijin de mare preț pentru apărarea purității marxism-leninismului, pentru demascarea revizionismului — pericol principal în mișcarea muncitorească. Ea ne ajută totodată să ne dăm mai bine seama de caracterul dăunător al dogmatismului și sectarismului care duc la sclerozarea partidelor comuniste, la izolarea de mase și la acțiuni stîngiste, aventuriste.

Marxism-leninismul ne învață că forța mișcării comuniste internaționale constă în unitatea ei de monolit. Lupta de aproape o jumătate de veac dusă de Engels alături de Marx pentru făurirea și continua întărire a solidarității internaționale a celor ce muncesc constituie un puternic sprijin pentru comuniștii din lumea întreagă în apărarea unității mișcării comuniste internaționale ca pe bunul cel mai de preț.

Cartea pe care o recenzăm contribuie la educarea constructorilor socialismului din patria noastră în spiritul fidelității față de nemuritoarea învățătură marxist-leninistă, al devotamentului nemărginit pentru cauza socialismului și comunismului.

S. BRĂTESCU

[11] Ibid.
[12] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 2, Editura politică, 1958, pag. 12.

V. N. VINOGRADOV: „RĂSCOALA ȚĂRĂNEASCĂ DIN 1907 ÎN ROMÎNIA"

Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1958, 324 pag.

Răscoala țăranilor din 1907 în Romînia a constituit în ultimii ani obiectul unor susținute cercetări istorice.

Însemnătatea evenimentului și tăcerea premeditată la care recurseseră reprezentanții istoriografiei burghezo-moșierești în jurul răscoalei impuneau intensificarea cercetărilor, analiza în adevărata lumină, pe baza învățăturii marxist-leniniste, a acestui moment revoluționar marcant din istoria țării noastre.

Semicentenarul răscoalei, care a fost larg sărbătorit mulțumită grijii Partidului Muncitoresc Romîn pentru cultivarea tradițiilor revoluționare, a dat un impuls deosebit și cercetării istorice a evenimentului. Pe lîngă lucrările, studiile, articolele întocmite de către specialiștii din țara noastră, marea mișcare revoluționară a țărănimii romîne a reținut și atenția cercetătorilor de peste hotare, îndeosebi a celor din Uniunea Sovietică. Rezultatul principal al preocupărilor cercetătorilor sovietici pentru studierea răscoalei țăranilor din Romînia din anul 1907 își găsește concretizarea în lucrarea lui E. I. Spivakovski „Avîntul mișcării revoluționare în Romînia la începutul secolului al XX-lea", apărută la Moscova în 1958, și în lucrarea monografică a lui V. N. Vinogradov „Răscoala țărănească din 1907 în Romînia", care formează obiectul recenziei de față.

Lucrarea lui V. N. Vinogradov, rod al unei munci de mai mulți ani, relevă scrupulozitatea autorului în cercetarea diverselor aspecte ale răscoalei, străduința în a discerne metodic și multilateral fenomenele, tendința de a desprinde semnificația proceselor.

La baza lucrării, autorul a pus indicațiile metodologice ale clasicilor marxism-leninismului, în primul rînd prețioasele teze ale lui V. I. Lenin, care a supus unei analize profunde și multilaterale situația social-economică, în general, sistemul agrar din Rusia, în special, foarte apropiat în ceea ce privește structura sa internă de cel din Romînia. Studierea temeinică a documentelor Partidului Muncitoresc Romîn și a lucrărilor tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej i-a permis autorului să interpreteze just bogatul material faptic pe care se sprijină lucrarea, să se orienteze în problematica complexă a diverselor fenomene concrete legate de răscoală. Unul din meritele monografiei „Răscoala țărănească din 1907 în Romînia" îl constituie bogata informație documentară din limba rusă pe care autorul o aduce în circuitul științific. Demnă de atenție este îndeosebi folosirea materialelor referitoare la temă aflate în diferitele arhive ale Uniunii Sovietice. Arhiva politicii externe a Rusiei, Arhiva centrală de stat istorică-militară, Arhiva regională de stat din Cernăuți sînt principalele fonduri arhivistice care i-au furnizat autorului un material variat, uneori de natură să aducă completări la cunoștințele despre răscoala din 1907.

Definindu-și cercul problemelor pe care își propune să le cerceteze, autorul scrie următoarele: „...toate problemele legate de răscoală nu pot fi examinate în cadrul unei singure monografii. Lucrarea de față constituie o încercare de a analiza fenomenele care au generat răscoala, de a arăta mersul și caracterul acesteia, cauzele înfrîngerii și însemnătatea istorică"[1]. De fapt, pe lîngă problemele centrale enunțate de autor ca formînd obiectul preocupărilor sale, lucrarea cuprinde și o serie de alte aspecte ale istoriei sociale a Romîniei în perioada respectivă. Structura lucrării — alcătuită din introducere, cinci capitole și încheiere — este determinată de principalele probleme luate în studiu. După ce în introducere se face o prezentare succintă a izvoarelor folosite și se apreciază stadiul la care a ajuns istoriografia problemei, V. N. Vinogradov exami-

[1] *V. N. Vinogradov:* „Răscoala țăranilor din 1907 în Romînia", Editura Academiei de științe a U.R.S.S., Moscova, 1958, pag. 4. În continuare trimiterile la această lucrare vor fi date în text

nează în primul capitol relațiile agrare din Romînia la începutul secolului al XX-lea și situația țărănimii .

Procesele economice din sistemul agrar din Romînia sînt constatate mai ales în manifestarea lor exterioară decît sînt analizate în structura lor internă. Autorul a optat pentru metoda descriptivă a fenomenelor, neglijînd într-o oarecare măsură analiza economică. În legătură cu suprafața de pămînt lucrată de moșieri pe baze capitaliste, deci cu gradul de dezvoltare a capitalismului în agricultură, considerăm că autorul operează cu o cifră minimalizată atunci cînd arată că numai aproximativ 400.000 de hectare se lucrau cu inventar propriu.

Fără îndoială, capacitatea de producție a inventarului viu și mort de care dispuneau marii proprietari poate să fie luată drept indiciu pentru determinarea suprafețelor moșierești exploatate pe baze capitaliste, așa cum procedează autorul. Atunci cînd operăm cu acest indicator trebuie să ținem seamă că uneltele moșierești și animalele de tracțiune puteau să efectueze operații cu mult superioare celor indicate de cifrele medii ale culegerilor statistice, unde plugurile vechi și animalele slabe ale țăranilor împovărați de nevoi figurează alături de uneltele perfecționate și vitele bine întreținute ale marilor proprietari.

Amănunțit și cu rezultate fructuoase sînt examinate formele pe care le îmbrăca sistemul muncii în dijmă și manifestarea lor concretă în Romînia. De asemenea, trebuie menționat faptul pozitiv că în lucrare se acordă atenție apăsării imperialiste asupra satului, împletirii exploatării semifeudale cu cea provenită din apariția și dezvoltarea trăsăturilor caracteristice stadiului imperialist de dezvoltare a capitalismului.

Formele sub care capitalul financiar își întindea tentaculele și asupra satului, însușindu-și o parte din supramunca producătorilor direcți, erau cele mai variate. În special țărănimea muncitoare devenea obiectul exploatării capitalului financiar mai ales în sfera circulației — în calitate de producătoare a produselor agrare și de cumpărătoare a mărfurilor industriale sau pe linia creditului ipotecar etc. Operînd mai ales în sfera circulației marea finanță, deși supunea pămîntul puterii capitalului, îl făcea dependent de el, nu înlătura rămășițele feudale, ci, dimpotrivă, acționa în strînsă împletire cu moșierii și arendașii care mai practicau încă vechile forme de producție laolaltă cu cele noi, capitaliste, intensificînd astfel apăsarea resturilor feudale asupra agriculturii. Capitalul bancar și cel financiar căutau să se adapteze condițiilor de producție existente, ceea ce ducea la adîncirea contradicțiilor sistemului agrar. Interesele moșierilor și marilor arendași coincideau cu cele ale marelui capital străin sau autohton atunci cînd era vorba de exploatarea maselor largi țărănești.

Problema diferenței de prețuri dintre produsele industriale și cele agricole, unul din aspectele în care-și găsea expresia exploatarea satului de către oraș, a concentrării operațiilor comerciale în mîinile marilor companii monopoliste de comerț din străinătate, a datoriei ipotecare, ce greva asupra marii proprietăți și ducea la aceea că o bună parte din renta funciară percepută de marii proprietari era însușită de fapt sub formă de dobînzi de către „Creditul funciar rural" și „Banca agricolă romînă", la care participa și capitalul străin [2], toate acestea sînt arătate în lucrare.

După cum just se remarcă în prefața lucrării, cercetările anterioare erau deficitare în această privință. Încercarea autorului de a umple această lacună apare prin urmare cu atît mai meritorie.

Unul din capitolele cele mai reușite ale lucrării este consacrat vieții politice din Romînia. Dezvăluirea naturii intereselor de clasă ale partidelor de guvernămînt la începutul secolului al XX-lea — conservator și liberal —, sublinierea a ceea ce constituie esențial și comun la aceste partide se îmbină cu caracterizarea nuanțată a trăsăturilor specifice ale celor două partide, cu prezentarea reliefată a profilului fiecărui partid în parte. Scurtele caracterizări ale principalelor figuri de politicieni de la începutul secolului al XX-lea conferă descrierii vieții politice acel colorit și caracter concret, care măresc puterea de înțelegere a ambianței specifice, a climatului politic în care a izbucnit marea răscoală a țărănimii. Considerăm că acest capitol al lucrării, în general valoros, ar fi cîștigat în profunzime dacă autorul s-ar fi oprit mai amănunțit asupra esenței regimului burghezo-moșieresc, dacă s-ar fi analizat raportul dintre acest regim social-politic și dezvoltarea capitalismului în Romînia pe calea reformelor. Tot în cadrul capitolului respectiv, în planul definirii dispoziției forțelor de clasă în ajunul răscoalei, se urmărește poziția social-democrației față de problema agrară.

Deși autorul a dispus de un material documentar limitat, el a surprins în mod just trăsăturile esențiale ale celor două linii —

[2] Avînd să facă față unei datorii ipotecare crescînde, pentru a nu rămîne în „pierdere", moșierii măreau necontenit obligațiile contractuale ale țăranilor în cadrul învoielilor agricole, adînceau exploatarea muncitorilor agricoli și a țăranilor învoiți astfel că, în ultimă instanță, masele muncitoare țărănești suportau greul, atît al exploatării moșierești, cît și al marelui capital financiar.

oportunistă, reformistă, ai căror purtători erau elementele burghezo-liberale de genul lui Nădejde, Morțun, Diamandy și alții, și cea înaintată, care căuta să reflecte interesele și năzuințele masei muncitorești, reprezentată prin asemenea exponenți ca Al. Ionescu, I. C. Frimu etc. Caracterizînd poziția elementelor înaintate din mișcarea socialistă, autorul scrie următoarele: „Ei erau pentru lupta de masă și desfășurarea activității partidului, mai cu seamă printre muncitori.

Reprezentanții proletariatului romîn puneau în primul rînd problema apărării intereselor economice ale clasei lor. Cu toate acestea, spre deosebire de economism, exponenții de stînga din social-democrația romînă insistau pentru o astfel de desfășurare a luptei economice, care constituia singura cale posibilă spre unirea muncitorilor și ridicarea lor ulterioară la luptă politică" (pag. 108).

Perioada formării cluburilor socialiste la sate este înfățișată detaliat și trezește interes chiar pentru cititorul familiarizat cu problema.

Capitolul al III-lea, consacrat mersului răscoalei și acțiunilor represive împotriva răsculaților, și capitolul al IV-lea, în care se analizează caracterul mișcării, formele și metodele de luptă ale țărănimii, atitudinea diferitelor clase și pături sociale, a diferitelor curente și partide politice față de răscoală, alcătuiesc conținutul principal al lucrării.

Autorul a depus un mare volum de muncă pentru sistematizarea materialului faptic referitor la mersul răscoalei. Desfășurarea răscoalei este amănunțit redată în succesiunea ei din nordul Moldovei pînă în părțile apusene ale Olteniei. Episoadele cele mai însemnate ale mișcării, mulțimea de mici torente ale mîniei populare care se dezlănțuiau tumultuos asupra conacelor moșierești sînt reconstituite cu atenție. Se relevă tendința de a folosi din masa materialului faptic numai acele relatări care ajută la înfățișarea exactă și fidelă a celor petrecute.

Dacă autorul redă analitic episoade separate din timpul răscoalei, dacă el descrie amănunțit desfășurarea separată a evenimentelor, mai puțin însă reușește redarea tabloului de ansamblu al mișcării, surprinderea sintetică a creației revoluționare a maselor. Or, amploarea răscoalei, eroismul și abnegația răsculaților, puterea lor de luptă și setea de a se elibera în modul cel mai hotărît de dominația moșierească reies și mai mult în evidență atunci cînd se surprinde integritatea imaginii, cînd fiecare episod sau mișcare parțială este integrat în cadrul general al mișcării și privit de la înălțimea întregului fenomen social.

Considerăm că, în cadrul expunerii mersului răscoalei pe regiuni, ar fi trebuit să se insiste mai mult asupra desprinderii unor etape în evoluția evenimentelor în funcție de intensitatea mișcării, de metodele de luptă ale răsculaților și de caracterul revendicărilor acestora. În orice caz, nu ar fi fost superfluă menționarea faptului că în perioada din a doua decadă a lunii februarie pînă la începutul lunii martie mișcările și frămîntările țărănești s-au manifestat cu precădere sub forma unei vehemente campanii petiționare. În această perioadă, țăranii sperau încă în posibilitatea unor învoieli agricole cu proprietarii, fixate pe noi baze; cererile lor erau însă așa de radicale și de unanim apărate, încît se putea ușor întrevedea că, în cazul acceptării lor de către proprietari și puterea de stat, se va ajunge la o ameliorare simțitoare a situației țărănimii, chiar la schimbări în structura raporturilor de învoieli agricole dintre proprietari și săteni, sau că, dimpotrivă, în caz de refuz, această perioadă de frămîntări se va transforma într-o luptă deschisă, de mari proporții a țărănimii. Evenimentele, așa cum era și firesc să decurgă în ansamblul condițiilor social-economice din Romînia anului 1907, s-au desfășurat pe linia ultimei variante.

De asemenea, dacă dozarea expunerii corespunde în general greutății specifice a evenimentelor, credem că pentru răscoalele din județele Buzău și Rîmnicu Sărat locul acordat în cuprinsul lucrării este insuficient. Este cunoscut că în ambele județe aria de răspîndire a mișcărilor țărănești a fost mare (aproximativ 38-40 de comune), iar răscoalele au căpătat forme deosebit de violente. Aceasta nu se desprinde cu destulă pregnanță din lucrare.

O altă problemă care ar fi comportat mai multă atenție se referă la factorii care au determinat deosebirea de intensitate dintre mișcările din Moldova și cele din Muntenia și Oltenia. În afară de factorii ce țin de însăși dezvoltarea internă a răscoalei și care joacă un rol foarte important, date fiind caracterul spontan, lipsa de organizare și conducere a mișcării, totuși, este evident că între extensiunea marii proprietăți și gradul de exploatare a țărănimii, pe de o parte, și intensitatea răscoalelor, pe de altă parte, există o concordanță care nu are un caracter accidental, ci poartă un caracter de dependență cauzală, reflectînd o dată mai mult natura socială a mișcării și faptul că ascuțișul răscoalei era îndreptat spre înlăturarea marii

proprietăți moșierești. Forța cu care valurile răscoalei izbeau în sistemul agrar existent era cu atît mai viguroasă cu cît mai extinsă era marea proprietate moșierească, cu cît mai crîncenă era exploatarea, și deci mai ascuțite contradicțiile sociale pe care le genera. (Subliniem că fenomenul avea loc ca tendință și cînd îl analizăm avem în vedere cele două mari provincii, Moldova și Muntenia cu Oltenia, luate în integritatea lor geografică, iar nu anumite localități și părți ale provinciei respective unde au survenit o serie de alți factori de care trebuie ținut neapărat seamă pentru eficacitatea comparației.)

De altfel, trebuie spus că și în cadrul unei regiuni sau alteia se pot distinge intensități zonale ale răscoalei, care sînt, de asemenea, în strînsă legătură cu persistența marii proprietăți moșierești și gradul de exploatare a țărănimii. De pildă, răscoala a cuprins ca un brîu de foc în special partea de sud a Munteniei și Olteniei, acolo unde marea proprietate avea o preponderență și mai accentuată în ansamblul structurii proprietății asupra pămîntului, în timp ce în județele din nordul provinciilor, în părțile deluroase răscoala s-a manifestat mai puțin intens.

Oprindu-se asupra conținutului obiectiv al luptei țărănimii, autorul dezvăluie în mod just caracterul burghezo-democratic al acestei lupte. Țărănimea, așa cum arată V. I. Lenin, referindu-se la situații similare, s-a afirmat ca o forță revoluționar-democrată [3]. Răscoala se situa pe linia rezolvării sarcinii principale ce stătea atunci în fața procesului obiectiv de dezvoltare istorică a Rominiei : desființarea marii proprietăți moșierești și lichidarea moșierimii ca clasă. Aceasta ar fi permis dezvoltarea rapidă a capitalismului pe baza micii proprietăți țărănești, ar fi asigurat democratizarea țării și înlăturarea nenumăratelor rămășițe din viața social-economică. „In Romînia — scrie V. N. Vinogradov —, unde proprietatea moșierească evolua pe calea capitalistă extrem de încet și la începutul secolului al XX-lea continua să rămînă reazemul rămășițelor feudale, împărțirea pămîntului ar fi dat un puternic impuls pătrunderii capitalismului în agricultură" (pag. 192). Lupta țărănimii era chemată să asigure victoria căii revoluționare de dezvoltare a capitalismului.

Apreciind ca fructuoasă munca depusă pentru analiza caracterului răscoalei din 1907, menționăm totuși că tendința de a se face din cererile țăranilor, chiar în faza inițială a mișcării, criteriu pentru definirea conținutului obiectiv al luptei ni se pare neconcludentă. Cererile țărănimii pot să fie mai modeste, mai lipsite de perspectivă istorică decît conținutul obiectiv al luptei acesteia, așa cum s-a întîmplat în faza de început a răscoalei din 1907.

Un merit deosebit al lucrării monografice a lui V. N. Vinogradov îl constituie faptul că autorul a făcut explorări în toate straturile societății, în rîndul grupărilor politice și al curentelor sociale, căutînd să se stabilească modul cum au reacționat față de răscoală. In jurul conflictului de clasă dintre moșieri și țărani se desfășoară întregul tablou al structurii sociale a Romîniei la începutul secolului al XX-lea, dezvăluindu-se raportul dintre forțele sociale și politice din Romînia și marea mișcare a țărănimii pe baza poziției obiective pe care o ocupau în ansamblu relațiile de clasă. Rînd pe rînd, autorul definește poziția burgheziei față de răscoală, a micii burghezii de la orașe, a intelectualității (în special a intelectualității sătești — învățători și preoți) și studențimii, a grupărilor din jurul lui V. Kogălniceanu și Al. Vălescu, care au căutat să înființeze în 1906 așa-zisa Reuniune țărănească, a cercurilor din jurul ziarului „Adevărul" etc. Analiza atentă și aprecierile judicioase care se fac în partea respectivă a lucrării vădesc cunoașterea temeinică de către autor a relațiilor sociale din țara noastră. Totuși sînt unele aprecieri de detaliu care necesită, după părerea noastră, unele rectificări. Așa, de pildă, găsim că ar fi fost necesar să se sublinieze mai puternic poziția burghezo-liberală adoptată de Vasile Kogălniceanu în rezolvarea problemei agrare. Este just că dintre toate aspectele problemei agrare, Vasile Kogălniceanu se arăta preocupat de ameliorarea situației țărănimii, de înlăturarea stării de mizerie din satele romînești și de acordarea unor drepturi politice țăranilor, însă caracterul soluțiilor pe care le propunea era burghezo-liberal, iar semnificația obiectivă a activității sale, ca militant social, însemna supunerea țărănimii influenței burghezo-liberale, captarea țăranilor într-o mișcare cu coloratură burghezo-liberală.

De asemenea, considerăm că la începutul secolului al XX-lea este tardiv de a se vorbi despre „cele mai radicale pături ale burgheziei" (pag. 214) și cu atît mai mult de a atribui cercului din jurul gazetei „Adevărul" această calitate. In fond, grupările radicale ale burgheziei romîne și-au pierdut orice însemnătate practică deja la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Denumirea pe care o mai păstrau unele grupări în acea perioadă nu mai corespundea conținutului obiectiv ai politicii pe care ele o duceau.

[3] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 12, E.S.P.L.P. 1957, pag. 340—341 și vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 231.

Amplu și documentat se dezvăluie în lucrare poziția mișcării muncitorești și a social-democrației față de răscoală. Folosindu-se de material, în parte nou, autorul descrie acțiunile de solidaritate ale muncitorilor cu țăranii răsculați, grevele și demonstrațiile de simpatie ale clasei muncitoare în timpul răscoalei. În același timp, autorul remarcă poziția de dezaprobare adoptată de liderii oportuniști din conducerea mișcării socialiste față de răscoală, menționînd că această poziție nu a fost împărtășită unanim și fără rezerve de către toți fruntașii mișcării socialiste. În timpul răscoalei s-a manifestat, e drept, nu cu toată fermitatea și pe deplin conturat, dar destul de limpede, un curent opus liniei oportuniste oficiale, curent care căuta să se ridice la înălțimea misiunii istorice a proletariatului, în care se simte pulsul viu al stării de spirit a maselor.

Ultimul capitol al lucrării este consacrat acțiunilor represive inițiate de coaliția burghezo-moșierească împotriva mișcării revoluționare a maselor populare, urmărilor social-economice și însemnătății istorice a răscoalei din 1907.

Pentru înăbușirea răscoalei, coaliția burghezo-moșierească a pus în funcțiune resorturile aparatului de stat modernizat, de la cercurile clericale și administrația băncilor populare pînă la forțele militare înzestrate cu diferite tipuri de armament. O realizare a capitolului respectiv constă tocmai în faptul că autorul a reușit să arate modul cum au fost mobilizate organele aparatului de stat și îndreptate împotriva mișcării țărănești. În literatura existentă asupra răscoalei, dacă măsurile de represiune ale detașamentelor de represiune erau larg expuse, pe nedrept se acorda insuficientă atenție acțiunilor întreprinse de diferite alte organizații și organe ale aparatului de stat pentru „restabilirea ordinii". Capitolul al V-lea al lucrării monografice a lui V. N. Vinogradov umple din acest punct de vedere o lacună. Autorul stabilește just raportul dintre politica de concesiuni a guvernelor burghezo-moșierești și folosirea metodelor violente de reprimare, arătînd că, atunci cînd răscoala a crescut ca intensitate, preponderente au fost ultimele. În capitol se dau exemple foarte grăitoare, care dezvăluie atrocitățile comise din ordinul cercurilor dominante în numele „ordinii" și al „liniștii". Considerăm, totuși, că ar fi trebuit să se recurgă la mai multe exemple, dat fiind că ele au o puternică forță demascatoare, constituind incontestabile mărturii acuzatoare împotriva claselor dominante din Romînia.

Observațiile și precizările făcute mai sus privind lucrarea „Răscoala țărănească din 1907 în Romînia" au un caracter particular și nu afectează calitățile incontestabile ale cercetării.

Privită în ansamblu, lucrarea monografică a lui V. N. Vinogradov se impune prin temeinicia și precizia cercetării, prin analiza multilaterală a problemelor legate de răscoala din 1907. Ea constituie o contribuție reală la studierea unuia din momentele revoluționare centrale din istoria țării noastre.

D. HUREZEANU

„V. I. LENIN DESPRE ROMÎNIA"

Editura politică, 1960, 128 pag.

Sub titlul „Lenin despre Romînia", Editura politică a tipărit anul acesta o culegere din lucrările lui V. I. Lenin care cuprind referiri la istoria Romîniei.

In prima parte a culegerii sînt incluse peste 50 de texte leniniste grupate cronologic, care conţin numeroase referiri şi aprecieri ale lui V. I. Lenin cu privire la diferite momente, fapte şi evenimente din istoria patriei şi a mişcării noastre muncitoreşti din perioada de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi primele decenii ale secolului al XX-lea.

In „Anexe" — cea de-a doua parte a culegerii — sînt redate extrase din „Caiete despre imperialism", o parte din conspectele lui V. I. Lenin asupra unor lucrări, reviste, publicaţii etc. din vremea sa (revista „Banca", lucrările „Expansiunea băncilor germane în străinătate", „Raportul dintre marile bănci germane şi industrie", „Economia mondială", „Statistica emisiunilor" etc.) în care se găsesc cifre şi date care caracterizează locul Romîniei în ansamblul conjuncturii economice-financiare internaţionale, pătrunderea şi creşterea capitalului străin în Romînia.

Textele incluse în culegere cuprind aprecieri de cea mai mare însemnătate ştiinţifică, punînd în adevărata lor lumină unele momente şi evenimente din istoria patriei şi mişcării noastre muncitoreşti care au făcut obiectul denaturărilor şi falsificărilor grosolane ale istoriografiei reacţionare din Romînia burghezo-moşierească. Astfel, o serie de texte leniniste se referă la solidaritatea şi atitudinea internaţionalistă a muncitorilor din Romînia faţă de cuirasatul „Potemkin", influenţa revoluţiei populare din 1905 din Rusia în ţara noastră, însemnătatea deosebită a răscoalelor ţărăneşti din 1907 din Romînia, caracterul războaielor balcanice şi al primului război mondial, curentele socialşovine din mişcarea muncitorească internaţională în timpul şi după primul război mondial imperialist etc.

In ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, mişcarea muncitorească din ţara noastră era la începuturile ei, dezvoltîndu-se necontenit pe măsura creşterii şi dezvoltării capitalismului şi, implicit, a dezvoltării proletariatului.

Crearea proletariatului industrial, modern, de fabrică a ridicat pe primul plan rolul acestuia în transformarea revoluţionară a societăţii, proletariatului revenindu-i încă de la sfîrşitul secolului al XIX-lea sarcina istorică de a duce societatea înainte, de a fi conducătorul şi călăuzitorul maselor largi populare în lupta pentru răsturnarea regimului burghezo-moşieresc şi pentru făurirea orînduirii noi, socialiste.

Un moment de seamă în lupta pentru centralizarea activităţii izolate a cercurilor socialiste şi muncitoreşti, pentru afirmarea mişcării socialiste din Romînia pe plan internaţional, în cadrul Internaţionalei a II-a, pentru promovarea şi aplicarea ideilor socialismului ştiinţific s-a înfăptuit prin crearea, în 1893, a Partidului social-democrat al muncitorilor din Romînia (P.S.D.M.R.).

Aceasta este perioada la care se referă Lenin cînd face prima apreciere despre Romînia în cunoscutul necrolog „Friedrich Engels", scris în anul 1895: „...după moartea lui Marx — arăta Lenin —, Engels a continuat să fie sfătuitorul şi conducătorul socialiştilor europeni. Lui i se adresau pentru sfaturi şi directive, în egală măsură, şi socialiştii germani, a căror forţă, cu toate persecuţiile din partea stăpînirii, creştea rapid şi necontenit, şi reprezentanţii ţărilor înapoiate, de pildă spaniolii, romînii, ruşii, care trebuiau să-şi chibzuiască şi să-şi măsoare primii lor paşi. Cu toţii sorbeau din bogata

comoară de cunoştinţe şi de experienţă a bătrînului Engels“ [1].

Prima mare manifestare a creşterii luptelor sociale pe plan mondial o dată cu intrarea capitalismului în ultimul său stadiu — imperialismul — a fost marcată de revoluţia populară din 1905 din Rusia. Prima revoluţie rusă a exercitat o influenţă uriaşă asupra dezvoltării ulterioare nu numai a Rusiei, ci şi a mişcării revoluţionare internaţionale.

În operele lui V. I. Lenin consacrate revoluţiei din 1905 din Rusia există o serie de referiri privind atît politica reacţionară a guvernelor burghezo-moşiereşti din Romînia, cît şi influenţa revoluţiei ruse asupra mişcării revoluţionare din ţara noastră. Astfel, subliniind însemnătatea deosebită a răscoalei marinarilor de pe cuirasatul „Potemkin“, prima manifestare cu caracter de masă a nemulţumirii soldaţilor şi matrozilor din armata rusă care s-au alăturat luptei revoluţionare a maselor, Lenin a arătat cum guvernul ţarist a încercat să obţină ajutorul autorităţilor burghezo-moşiereşti romîne pentru arestarea marinarilor revoluţionari.

Într-o notă trimisă guvernelor Romîniei şi Bulgariei — arăta Lenin —, autorităţile ţariste au cerut ca marinarii răsculaţi ai flotei ruse să fie consideraţi drept simpli delincvenţi de drept comun. Guvernul romîn, care nu era „cîtuşi de puţin de partea revoluţiei“, a dat dispoziţii „să nu se dea vasului «Potemkin» nici provizii, nici cărbuni“, dar, sub influenţa puternicelor manifestări de simpatie şi solidaritate ale muncitorilor romîni cu marinarii potemkinişti, nu a satisfăcut cererea guvernului ţarist de a considera pe marinarii răsculaţi ca delicvenţi de drept comun. Lipsiţi de cele necesare continuării luptei, potemkiniştii au acceptat pînă la urmă condiţia pusă de guvernul romîn de a fi consideraţi „dezertori străini“ şi au ancorat în portul Constanţa, predîndu-se autorităţilor romîneşti.

Masele muncitoare din Romînia, în frunte cu elementele înaintate din rîndul clasei muncitoare, s-au solidarizat cu marinarii răsculaţi, ajutîndu-i şi ferindu-i de urmărirea jandarmilor şi ohranei ţariste.

Revoluţia rusă din 1905—1907 a marcat începutul unei noi etape în mişcarea muncitorească internaţională şi a exercitat o puternică influenţă asupra desfăşurării luptei de eliberare socială şi naţională. Un avînt deosebit a luat şi mişcarea revoluţionară din Romînia. În primăvara anului 1907 a izbucnit puternica răscoală a maselor ţărăneşti din Romînia. V. I. Lenin a apreciat în mod deosebit acest moment important din lupta revoluţionară a ţărănimii romîne. Iată, de exemplu, ce scria Lenin despre răscoala ţăranilor din Romînia din anul 1907 în observaţiile sale asupra lucrării economistului german Schilder: „Răscoala ţăranilor din Romînia din 1907 (primăvara) a jucat acelaşi rol în ceea ce priveşte îmbunătăţirea situaţiei lor ca revoluţia din 1905—1907 în Rusia“ (pag. 31). Lenin a condamnat încercările de ignorare sau de minimalizare a însemnătăţii răscoalei ţărăneşti din 1907. În „Caiete despre imperialism“, V. I. Lenin notează cu revoltă că Eghelhaaf, un autor „bismarkian“, scriind cartea „Istoria contemporană“, „nu suflă nici o vorbă despre răscoalele ţăranilor din Romînia în 1907“ (pag. 33).

În culegerea „ Lenin despre Romînia“ se găsesc aprecieri de mare însemnătate pentru cercetarea ştiinţifică a istoriei patriei şi a mişcării muncitoreşti din ţara noastră din perioada celui de-al doilea deceniu al secolului al XX-lea, mai ales în ceea ce priveşte cele două războaie balcanice şi primul război mondial imperialist.

În timp ce primul război balcanic a avut un caracter drept, de eliberare naţională, dus de Serbia, Bulgaria, Grecia şi Muntenegru pentru scuturarea jugului turcesc şi cucerirea independenţei naţionale, cel de-al doilea, la care a participat şi Romînia, pentru cucerirea de teritorii străine, a fost un război nedrept, de cotropire. Neînţelegîndu-se asupra „împărţirii“ prăzii, clasele dominante din Bulgaria, Serbia şi Romînia s-au năpustit unele asupra altora.

În opoziţie cu curentele oportuniste, V. I. Lenin, în fruntea bolşevicilor, a apreciat primul război mondial ca fiind imperialist de ambele părţi, atît în ceea ce priveşte puterile centrale cît şi Antanta. Lenin a demascat caracterul nejust, de jaf şi cotropire al războiului, a lansat lozinca luptei proletariatului din toate ţările beligerante pentru înfrîngerea propriului guvern burghez, pentru transformarea războiului imperialist în război civil.

Demascînd caracterul de jaf şi cotropire al războiului, V. I. Lenin s-a referit şi la Romînia, ale cărei cercuri guvernante duceau tratative secrete în scopuri cotropitoare, vădind tendinţe de cuceriri şi anexiuni, cu toate că, în mod făţarnic, burghezia romînă şi cea bulgară au dat luni de-a rîndul „asigurările cele mai solemne că pregătirile lor de război ar fi dictate «numai» de apărarea neutralităţii“. În lucrările sale, Lenin a demascat nu numai tactica de aşa-zisă „neutralitate“ a guvernului romîn, în spatele căreia se ascundeau tendinţe de cotropire, dar şi faptul că însăşi Romînia era prevăzută a fi subjugată şi îm-

[1] „Lenin despre Romînia“, Editura politică, 1960, pag. 5. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

părțită de celelalte puteri imperialiste. In această privință — arată Lenin — era semnificativ faptul că într-un ziar german s-a strecurat o „aluzie", în sensul că „Romînia ar putea fi împărțită între Austria, Bulgaria și Rusia ! " (pag. 45). De altfel, este cunoscut faptul că Germania urmărea, în special, scopul de „a-și subordona țările balcanice și Turcia".

In culegerea prezentată se găsesc numeroase referiri ale lui Lenin privind caracterul oportunist al unor curente din mișcarea muncitorească, inclusiv din țara noastră, sînt demascați renegații internaționalismului proletar din sînul Internaționalei a II-a, este combătută teza falsă, antimarxistă a „apărării patriei", propovăduită de social-șoviniști, etc. In Romînia, Rakovski declara în vorbe că oportuniștii sînt vinovați pentru falimentul Internaționalei a II-a, însă era partizanul teoriei „apărării patriei". Poziția acestuia — spunea Lenin — „se reduce la înlocuirea marxismului revoluționar prin eclectism în teorie și la servilism sau neputință în fața oportunismului în practică" (pag. 27).

Desfășurarea evenimentelor pe arena internațională din timpul primului război mondial imperialist, creșterea într-un ritm rapid a mișcării revoluționare a proletariatului și țărănimii din Rusia și din alte țări au demonstrat justețea aprecierilor lui Lenin, a tacticii bolșevice de transformare a războiului imperialist în război civil.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a deschis o eră nouă în istoria omenirii, a dus la un nemaiîntîlnit avînt al mișcării muncitorești internaționale, însuflețind în luptă masele muncitoare din toate țările. Analizînd mișcarea revoluționară din Europa, Lenin a subliniat însemnătatea creșterii și în țara noastră a luptei revoluționare a clasei muncitoare, în fruntea maselor largi asuprite și exploatate. Astfel, în articolul „O lecție dureroasă, dar necesară", Lenin arăta în februarie 1918 : „Văpaia insurecției proletare a cuprins Finlanda. Flăcările s-au extins și asupra Romîniei" (pag. 82). In raportul asupra războiului și păcii, prezentat la Congresul al VII-lea al P.C.U.S., arătînd că Revoluția din Octombrie a fost declanșată într-un moment favorabil, cînd cele două tabere imperialiste erau angajate în război, ceea ce a făcut ca pentru un scurt răstimp forțele imperialismului internațional să nu poată interveni pentru înăbușirea revoluției, Lenin spunea că „numai de acest moment al relațiilor politice și economice internaționale se putea folosi și s-a folosit revoluția noastră pentru a realiza acest strălucit marș triumfal al ei prin Rusia europeană, pentru a se întinde în Finlanda, pentru a începe să cucerească Caucazul, Romînia" (pag. 84).

In anii care au urmat după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, valul revoluționar mereu crescînd a cuprins și țara noastră ; au avut loc puternice lupte greviste și demonstrații de stradă. Cucerirea puterii politice de către proletariatul rus pe a șasea parte a globului a dat clasei muncitoare din Romînia un curaj și un avînt revoluționar încă necunoscute pînă atunci.

Incă în februarie 1918, V. I. Lenin și-a exprimat convingerea că și în țara noastră dărîmarea regimului burghezo-moșieresc și victoria proletariatului vor fi inevitabile. In telegrama către V. A. Antonov-Ovseenko, referindu-se la valorile artistice care fuseseră date de guvernul romîn, spre păstrare la Moscova, în timpul primului război mondial, Lenin scria că aceste valori „trebuie păstrate cu cea mai mare grijă, spre a fi predate în bună stare poporului romîn după doborîrea contrarevoluției romîne" (pag. 80).

La un sfert de veac de la această previziune leninistă, masele largi populare, organizate și conduse de P.C.R., au înfăptuit în condițiile înaintării victorioase a trupelor sovietice insurecția armată din august 1944, care a însemnat începutul revoluției populare. Sub conducerea partidului, masele populare au lichidat puterea claselor exploatatoare, au instaurat regimul democrat-popular și, aplicînd în viață învățăturile marelui Lenin, au obținut succese de însemnătate istorică în construirea societății socialiste.

Făcînd bilanțul măreților realizări obținute de poporul nostru pe drumul construirii socialismului, cel de-al III-lea Congres al P.M.R. a arătat că „... în Republica Populară Romînă a fost creată baza economică a socialismului" și a trasat sarcinile pentru desăvîrșirea construcției socialiste în patria noastră.

Apariția culegerii de texte din lucrările lui V. I. Lenin cu privire la Romînia răspunde unor cerințe și necesități atît ale cercetătorilor din domeniul istoriei patriei și a mișcării muncitorești, cît și ale cercurilor din ce în ce mai largi de oameni ai muncii care studiază trecutul eroic de luptă al clasei muncitoare din țara noastră, în frunte cu partidul său revoluționar, marxist-leninist.

C. BĂRBULESCU

I. MATVEEV: „LA IZVOARELE PRIETENIEI VEŞNICE"
Editura Novosibirsk 1959, 147 pag.

Lucrarea lui I. Matveev „La izvoarele prieteniei veşnice" înfăţişează aspecte ale ajutorului frăţesc acordat oamenilor muncii din Siberia, în timpul războiului civil, de către muncitorii şi ţăranii unguri, celi, slovaci, chinezi, romîni, polonezi, finlandezi, coreeni etc. care ajunseseră acolo prin diferite împrejurări: ca prizonieri de război, ca militari în trupele intervenţioniste sau ca deportaţi politici. În timpul Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie şi în anii războiului civil, o mare parte dintre aceştia, dîndu-şi seama de justeţea cauzei pentru care luptau oamenii muncii din Rusia au trecut în tabăra revoluţiei, participînd la apărarea primului stat socialist. În Siberia, în anii 1918—1920 s-au desfăşurat, sub conducerea partidului comunist, lupte grele împotriva albgardiştilor şi a intervenţioniştilor, pentru instaurarea puterii sovietice, la care oamenii muncii de diferite naţionalităţi de peste hotare au adus o preţioasă contribuţie alături de Armata Roşie.

Cartea lui I. Matveev se adresează cercurilor largi de cititori; pe lîngă o serie de date şi fapte privind evenimente istorice puţin cercetate, ea mai cuprinde fotografii ale unor participanţi de diferite naţionalităţi la luptele din Siberia. Lucrarea, scrisă pe baza unui bogat material documentar *, prezintă interes şi pentru cercetătorii în domeniul istoriei.

Lucrarea cuprinde patru capitole: I. Organizaţiile bolşevice ilegale din Siberia şi participarea la ele a muncitorilor şi ţăranilor de peste hotare; II Munca desfăşurată de organizaţiile ilegale ale bolşevicilor în cadrul armatei intervenţioniste; III. Participarea oamenilor muncii de peste hotare la insurecţiile armate împotriva lui Kolceak; IV. Internaţionaliştii în mişcarea de partizani din Siberia.

În lucrare, un spaţiu mai mare este acordat rolului internaţionaliştilor maghiari în lupta pentru puterea sovietică din Siberia. Autorul înfăţişează activitatea reprezentanţilor de seamă ai mişcării muncitoreşti din Ungaria: Béla Kun, Ferencz Münnich, Mate Zalka. Dintre reprezentanţii cunoscuţi ai mişcării comuniste din alte ţări sînt amintiţi comunistul polonez F. Vrublewesky şi cunoscutul scriitor comunist ceh Iaroslav Hašek.

În legătură cu participarea romînilor la luptele din Siberia, autorul face dese referiri, unele foarte interesante. Încă în introducere, referindu-se la crearea organizaţiilor comuniste ale oamenilor muncii străini aflaţi pe teritoriul Rusiei, autorul aminteşte de înfiinţarea, în 1918, a secţiunii romîne a P.C.(b) din Rusia [1] şi de unirea în acelaşi an a organizaţiilor comuniste din ţările de peste hotare în „Federaţia comuniştilor străini", care a devenit o parte componentă a Partidului Comunist din Rusia. În continuare el arată că în cadrul grupurilor comuniste din Siberia care au rupt cu social-şoviniştii şi centriştii şi şi-au afirmat solidaritatea deplină cu P. C. (b) din Rusia s-au aflat şi romîni (pag.4).

În capitolul I, închinat activităţii organizaţiilor ilegale din Siberia şi participării în cadrul lor a internaţionaliştilor din diferite ţări, autorul vorbeşte, între altele, şi de contribuţia internaţionaliştilor romîni atît la pregătirea insurecţiei în diferite oraşe siberiene, cît şi la mişcarea de partizani (pag. 22).

În capitolul al III-lea al lucrării este tratată, între altele, participarea internaţionaliştilor romîni la pregătirea insurecţiei armate din Omsk din decembrie 1918. Printre

* Autorul a cercetat materiale din arhivele centrale de partid şi de stat din U.R.S.S., precum şi materiale existente în numeroase arhive regionale din ţinuturile din Siberia.

[1] *I. Matveev*: „La izvoarele prieteniei veşnice". Editura Novosibirsk 1959, pag. 4. În continuare trimiterile la acest volum vor fi date în text.

cei 1.000 de internaționaliști — arată autorul — împușcați de contrarevoluție pentru că au pregătit insurecția, s-au aflat și revoluționari romîni (pag. 79).

In capitolul al IV-lea al lucrării, vorbind despre rolul internaționaliștilor în mișcarea de partizani din Siberia, autorul arată că aproape în toate detașamentele de partizani au participat revoluționari de peste hotare.

Apreciind această manifestare a internaționalismului proletar, V. I. Lenin, în cuvîntarea ținută la mitingul regimentului revoluționar „Varșovia", la 2 august 1918, spunea : „Acum se înfăptuiește alianța dintre revoluționarii diferitelor națiuni, la care au visat cei mai buni oameni, adevărata alianță a muncitorilor, și nu a visătorilor intelectuali... Și sînt convins, tovarăși, că dacă veți înmănunchea toate forțele militare într-o puternică Armată Roșie internațională și veți duce aceste batalioane de fier împotriva exploatatorilor, împotriva agresorilor, împotriva forțelor întunericului din lumea întreagă... nici o forță a imperialiștilor nu va rezista în fața noastră ! " [2].

In afară de aceste referiri, în unele pagini ale cărții sînt tratate pe larg probleme legate de participarea internaționaliștilor romîni la lupta pentru puterea sovietică, pentru eliberarea Siberiei de bandele lui Kolceak și de armatele interventioniste. Astfel, la pag. 58, I. Matveev scrie că oamenii lui Kolceak și comandamentul interventioniștilor nu puteau să se bazeze pe soldații diviziei romînești formate de comandamentul din Irkuțk, dintre care o mare parte „erau pătrunși de ideile bolșevice".

Incercarea comandamentului aliat de a arunca pe front, încă în aprilie 1919, detașamentele romînești (la Irkuțk în rîndurile lor se aflau pînă la 15.000 de oameni) nu a reușit, deoarece acestea „....au refuzat categoric să meargă pe front sau să predea armele".

La sfîrșitul anului 1919, zeci și sute de romîni au început să treacă de partea detașamentelor de partizani care acționau în gubernia Irkuțk, iar majoritatea s-au situat pe o poziție neutră și au început să se predea. In continuare, autorul arată că de partea unui detașament de partizani a trecut și o orchestră militară dintr-o unitate romînească (pag. 58).

Deosebit de interesante în ceea ce privește starea de spirit din unitățile interventioniste romînești sînt aprecierile date de Iaroslav Hašek, pe care autorul le citează în cartea sa : „Despre romîni nici nu încap discuții, fiecare ordin pentru o acțiune de luptă se termină prin omorîrea ofițerilor" (pag. 60).

Cele mai ample referiri la participarea revoluționarilor romîni în luptele de partizani sînt legate de numele lui Mihail Gheorghiu (pag. 109, 112—113).

Mihail Gheorghiu — arată autorul — a fost conducătorul unui detașament de partizani din gubernia Enisei, creat în 1918, cu un efectiv de aproximativ 50 de oameni, format din muncitori de la căile ferate și din țărani. Activînd pe lîngă gara Kemciug, detașamentul a luptat aproape șase luni de zile împotriva bandelor lui Kolceak, a organizat deraieri de trenuri, a zdrobit grupuri mici aparținînd trupelor lui Kolceak cantonate în sate etc. In iulie 1919, împotriva acestui detașament a fost trimisă o puternică unitate de reprimare. Datorită trădării, Mihail Gheorghiu și tovarășii săi de luptă au fost prinși. Fără cercetări și judecată, Mihail Gheorghiu a fost împușcat la sfîrșitul lunii iulie 1919. In cuvinte călduroase vorbește autorul despre acest curajos comandant de partizani : „Oamenii muncii din raionul Kozulsk își amintesc și acum de viteazul fiu al poporului frate romîn. In apropierea gării Kemciug din ținutul Krasnoiarsk se află un monument la mormîntul partizanilor căzuți. Impreună cu partizanii sovietici a fost înmormîntat acolo și viteazul lor comandant, M. Gheorghiu" (pag. 113).

Cartea lui I. Matveev se încheie cu sublinierea importanței internaționale a participării oamenilor muncii din diferite țări la lupta pentru instaurarea puterii sovietice în Siberia, ca, de altfel, în întreaga Rusie.

Acordînd ajutor oamenilor muncii din Rusia Sovietică — arată autorul —, revoluționarii din alte țări, printre care și internaționaliștii romîni, au luptat pentru interesele întregului proletariat internațional, apărînd baza mișcării mondiale de eliberare.

Lucrarea lui I. Matveev „La izvoarele prieteniei veșnice", prin datele istorice noi, deosebit de interesante, pe care le aduce, constituie un material prețios privind solidaritatea frățească și sprijinul oamenilor muncii romîni față de lupta popoarelor sovietice, conduse de partidul comunist, împotriva albgardiștilor și a trupelor interventioniste.

A. FEDOTOVA

[2] *V. I. Lenin*, Opere, vol. 28, E.S.P.L.P. 1955, pag. 24.

BIBLIOTECA CENTRALĂ
SIBIU

ANALELE

INSTITUTULUI DE ISTORIE A PARTIDULUI DE PE LINGA C.C. AL P.M.R.

apare o dată la două luni

COMITETUL DE REDACȚIE

N. ADANILOAIE, V. HURMUZ, GH. MATEI, GH. MOȚ, N. G. MUNTEANU, P. NICHITA, N. PETROVICI (redactor responsabil), V. RAȚĂ, V. A. VARGA

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12; telefon 17.01.60, interior 442

Lei 4